

Nhandejáry Nhe'ẽ

Kaiwá New Testament

Contents

Mateus remimombe'ukwe	1
Marcos remimombe'ukwe	80
Lucas remimombe'ukwe	124
João remimombe'ukwe	212
Hesu remimondo rembiapokwe	268
Roma tetã mygwa pegwarã	343
Corinto tetã mygwa pegwarã 1	379
Corínto tetã mygwa pegwarã 2	417
Galácia yvy pygwa pegwarã	442
Éfeso tetã mygwa pegwarã	457
Filipos tetã mygwa pegwarã	468
Colossos tetã mygwa pegwarã	476
Tessalônica tetã mygwa pegwarã 1	485
Tessalônica tetã mygwa pegwarã 2	492
Timóteo pegwarã 1	496
Timóteo pegwarã 2	506
Tito pegwarã	513
Filemom pegwarã	517
Hebreu kwéry pegwarã	519
Tiago remimombe'ukwe	547
Pedro remimombe'ukwe 1	558
Pedro remimombe'ukwe 2	569
João remimombe'ukwe 1	577
João remimombe'ukwe 2	585
João remimombe'ukwe 3	586
Judas remimombe'ukwe	587
Hesu Cristo rembiexa ukakwe	591

Nhandejáry Nhe'ẽ

New Testament in Kaiwá (BR:kgk:Kaiwá)

Language: Kaiwá

Provided by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

This print-on-demand edition of Scripture is produced and provided at cost by the Digital Bible Society in partnership with the Bible League of Canada, Open Doors International, and other missions and translation agencies. To order additional copies of this or other Bibles, please visit www.dbs.org (USA), www.bibleleague.ca (Canada), and www.opendoors.org (Europe).

Copyright and Permission to Copy

Copyright © 2006 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright © 2006 Wycliffe Bible Translators, Inc. Scripture text used by permission.

PDF, ePub, and MOBI Bible covers and design are copyrighted 2017 by the Digital Bible Society (www.dbs.org).

PDF generated on 2017-08-24 from source files dated 2017-08-24.

3e9b2e3b-5ce6-559b-9322-2ce89c67368d

ISBN: 978-1-5313-0327-3

Hesu Cristo rehegwa nhe'ẽ porã

Mateus remimombe'ukwe o evangelho de Mateus

Hesu Cristo rembypykwe héry kwéry
(Lc 3.23-38)

1 Hesu Cristo Davi amyri remiarirõ joapyri pyri voi. Ha Davi amyri katu Abraão amyri remiarirõ joapyri pyri voi. Hembypykwe héry kwéry a-rami. ²Yma ete va'ekwe oiko va'ekwe Abraão amyri. Ta'ýry jevy jevyha ko va'e. Ta'ýry Isaque. Upéi Isaque ra'y jevy Jacó. Upéi ta'ýry jevy Judá tyvýry kwéry ave. ³Upéi Judá ra'y jevy, Perez tyvýry Zerá ndive oiko va'ekwe. Isy héry Tamar. Upéi Perez ra'y jevy Esrom. Upéi ta'ýry jevy Arão. ⁴Upéi ta'ýry jevy Aminadabe. Upéi ta'ýry jevy Naassom. Upéi ta'ýry jevy Salmom. ⁵Upéi ta'ýry jevy Boaz. Isy katu héry Raabe. Upéi Boaz ra'y jevy Obede. Isy katu héry Rute. Upéi Obede ra'y jevy Jessé. ⁶Upéi ta'ýry jevy mburuvixagwasu Davi.

Upéixa Abraão amyri-gwi mburuvixagwasu Davi amyri peve oĩ va'ekwe quatorze he'ýi joapyri pyri va'ekwe.

Upéi Davi ra'y jevy Salomão. Isy katu Urias rembirekokwe. ⁷Upéi Salomão ra'y jevy Roboão. Upéi ta'ýry jevy Abias. Upéi ta'ýry jevy Asa. ⁸Upéi ta'ýry jevy Josafá. Upéi ta'ýry jevy Jorão. Upéi ta'ýry jevy Uzias. ⁹Upéi ta'ýry jevy Jotão. Upéi ta'ýry jevy Acáz. Upéi ta'ýry jevy Ezequias. ¹⁰Upéi ta'ýry jevy Manassés. Upéi ta'ýry jevy Amom. Upéi ta'ýry jevy Josias. ¹¹Upéi ta'ýry jevy Jeconias tyvy kwéry ndive.

Oiko jave Jeconias, he'ýi kwéry ndive oipyhy-ma íxupe heraha-vy Babilônia vvy akéno-py.

Upéixa Davi amyri-gwi vvy akéno-py ojereraha hagwe peve oĩ va'ekwe

quatorze he'ýi joapyri pyri va'ekwe. ¹²Vvy akéno-py ojereraha rire, oiko va'ekwe Jeconias ra'y Salatiel amyri. Upéi ta'ýry jevy Zorobabel. ¹³Upéi ta'ýry jevy Abiúde. Upéi ta'ýry jevy Eliaquim. Upéi ta'ýry jevy Azor. ¹⁴Upéi ta'ýry jevy Sadoque. Upéi ta'ýry jevy Aquim. Upéi ta'ýry jevy Eliúde. ¹⁵Upéi ta'ýry jevy Eleázar. Upéi ta'ýry jevy Matã. Upéi ta'ýry jevy Jacó. ¹⁶Upéi ta'ýry jevy José. Ha'e Maria ména. Upe Maria Hesu sy voi. Hesu héry ave Cristo, Nhandejáry rembi-poravokwe voi, judeu kwéry remiha'arõ va'e voi.

¹⁷Upéixa vvy akéno-py ojereraha hagwe-gwi Cristo peve oĩ va'ekwe quatorze he'ýi joapyri pyri va'ekwe.

Hesu Cristo oikomaha

(Lc 2.1-7)

¹⁸Hesu Cristo oikomaha a-rami. Oiko va'ekwe Maria isyrã José rembirekorã. Omenda e'ý mbovyve, oikwaa-ma va'ekwe omembyrã. Ome'ẽ-ma va'ekwe íxupe imembyrã Nhe'ẽ Marangatu tee va'e. Ndaha'ei kwimba'e-gwi. ¹⁹Ha imenarã José katu tekoha-rupi voi oiko va'e. Oikwaa gwembirekorã imemby-tagwi, opoise mo'ã íxugwi: "Imemby rei-ta xe rembirekorã" he'i mo'ã. "Xe nda'e mo'ãi joty mba'eve atýra-py" he'i ojúpe ojepy'amongeta-vy. Upéa-gwi, "Apoi nhemi-ta íxugwi" he'i mo'ã ojúpe.

²⁰Pyhare onhemongeta ha'e ae opy'a ndive: "Mba'éixa po apoi-ta íxugwi?" he'i he'i ojúpe. Upéi ikéra-py ojehexa uka íxupe Nhandejáry rembigwái yváy pygwa:

—Nde, José, Davi remiarirõre, he'i ohenói-vy íxupe. —Eraha katu Maria-pe nde róga-py ne rembirekorã. Ani katu ereti teĩ ereiko-vy indive. Ani erenoti teĩ ne rembirekorã ogwereco-ta va'e mitã, he'i íxupe. —Nhe'ẽ Marangatu tee va'e-rupi ae ogwereco-ta upe va'e mitã, he'i

íxupe. ²¹—Oiko-ta imemby kwimba'e va'e. Gwe'í kwéry-gwi omboyke va'erã hembiaapo vaikwe, he'i íxupe ikéra pygwa. —Upéa-gwi erehenói va'erã íxupe Hesu-py. Pene resendeharã-gwi embohéry íxupe Hesu, he'i íxupe Nhandejáry rembigwái ikéra-py imombe'u-vy.

²²⁻²³—Yma Nhandejáry nhe'ë-py omombe'u va'ety remimoigwe kwatia-rehe a-rami:

“Oí oikwaa va'erã omembyrã omenda e'ÿ reheve. Ha upe rire katu oiko-ma va'erã imemby. Emanuel-py ohenói va'erã imemby-pe”

he'i upe Nhandejáry rembiporavokwe Cristo syrã-rehe. Emanuel he'i Nhandejáry-rehe nhane moirũharã-rehe. Ipokatu voi upe va'e Nhandejáry kwatia nhe'ë. Upéa-gwi yma gware he'i hagwe-rami äy oiko-ma.^a

²⁴Ko'ëmba rire opáy-ma José. Ohendupa-ma Nhandejáry nhe'ë. Ogweraha-ma Maria gwóga-py gwembirekorã mo'ã. ²⁵Hembireko jepe, gwembireko e'ÿ-rami joty ogwereco. Omboete-gwi íxupe, ogwereco mombyry joty íxupe. Ndokéiry vyteri hendive. Ha upe rire ae katu imemby kwimba'e oiko-ma rire, ogwereco ete-ma katu gwembireko-pe, ojehe'a tee-ma hese. Äy katu oiko tee gwembireko ndive. Maria memby rypkywe-pe, “Hesu” he'i ombohéry-vy íxupe.

Kwarahy resë-gwi ogwahë ou-vy hi'arandu eterei va'e

2 Ha upéi katu Herodes mburuvixagwasu ramo oiko jave, oiko-ma Hesu. Belém tetã-my, Judéia vvy-py oiko-ma. Upe jave ogwahë-ma ou-vy Jerusalém tetã-my mombyrygwa hi'arandu eterei va'e. Mombyry-gwi kwarahy resë-gwi ou ra'e:

²—Kipy tipo oime mitã'i judeu kwéry ruvixagwasurã oiko va'ekwe? he'i oporandu-vy. —Pe mitã'i oikomaha kwaa ukaha va'e jasytata ojeupi oho-vy ramo kwarahy resë-my, orohexa-ma va'ekwe. Upéa-gwi mitã'i-pe oraju oromboete-vy, he'i Jerusalém tetã mygwa-pe.

³Judeu ruvixarã rerakwã ohenduma ramo judeu ruvixagwasu Herodes, onhemondýi voi. Ndaipy'agwapyvéi-ma voi upéa oikwaa ramo. Entéro Jerusalém tetã mygwa gwive onhemondyipa hikwái. Ndaipy'agwapyvéiry oikwaa ramo upéa hikwái. ⁴Upéa-gwi Herodes ohenói ou hagwã pa'i ruvixa kwéry gwive judeu rekombo'ehaty kwéry ndive:

—Mamo-py po oiko va'erã upe Nhandejáry rembiporavo Cristo? Kipy tipo hekwagwã? Mbava'e tipo he'i va'ekwe yma gware kwatia nhe'ë? he'i oporandu-vy íxupe kwéry.

⁵—Belém tetã-my, Judéia vvy-py oiko-ta, he'i. —Nhandejáry nhe'ë-py omombe'u va'ety remimoigwe kwatia-rehe he'i a-rami:

⁶“Ha'e-ta Belém tetã, Judéia vvy pygwa-rehe. Tetã'i jepe tuvixave va'e-rami joty. Upe-gwi oiko va'erã mburuvixagwasu. Gwymba-rehe onhangarekoha-rami, onhangareko va'erã Israel kwéry xe re'ÿi kwéry-rehe”

he'i Nhandejáry kwatia nhe'ë. Upéa-gwi upe Nhandejáry rembiporavo oikota Belém-py, he'i Herodes-pe hikwái.^b

⁷Upe ramo Herodes ohenói ou hagwã upe hi'arandu va'e kwéry. Omoha'e anho ohenói-vy oporandu hagwã upe jasytata-rehe:

—Araka'e pyhare po ojehexa uka ra'e peë-my jasytata? he'i oporandu-vy íxupe kwéry.

⁸Oikwaa-ma ramo omondo Belém-py:

^a1:22-23 Is 7.14 ^b2:6 Mq 5.2

—Tapeho pejohu peve peheka íxupe, he'i. —Mamo pa oime pehexa porã. Petopa-ma ramo íxupe, peju jevy kuri pemombe'u xe-vy aikwaa hagwã xe ave aha hagwã ahexa íxupe, aha hagwã xe ave amboete íxupe, he'i mo'ã upe hi'arandu va'e-pe.

⁹Ohendu-ma ramo mburuvixa nhe'ẽ, oje'ói hikwái oheka-vy. Upéi upe jasy-tata ojeupi ypy jave kwarahy resẽmy ohexa va'ekwe oho henonde-rupi. Upéi mitã'i oimeha ári opyta yvate-py.

¹⁰Ohexa ramo, ovy'a eterei.

—Iporã ete katu. Jahexa jevy-ma jasy-tata, he'i herovy'a-vy.

¹¹Upéi ogwahẽ oho-vy óga-py. Upe-py ohexa mitã'i-pe isy Maria ndive oiko ramo. Gwetyppy'ã-rehe onhesũ imboete-vy íxupe. Omomba'egwasu íxupe hikwái. Upéi oipe'a imba'e ryru-gwi. Omboete eterei-vy, ome'ẽ rei mitã-pe ouro hepy va'e. Ome'ẽ íxupe hyakwã porã va'e, incenso héry va'e. Ome'ẽ ave íxupe hyakwã porã va'e mirra héry va'e ave. ¹²Pyhare ogwahẽ ou-vy Nhandejáry rembigwái yváy gwigwa. He'i:

—Aníke peho jevy mburuvixa rógarupi, he'i hi'arandu va'e-pe.

Ike-py omombe'u íxupe. Upéa-gwi oikupe'o pe'o oje'ói-vy hikwái gwe'ýi ha-py.

Ogwerokanhy heraha-vy mitã'i Egito-py

¹³Oho rire oje'ói-vy upe hi'arandu va'e, pyhare ojehexa uka ou-vy Nhandejáry rembigwái yváy gwigwa. José oke jave, ojehexa uka íxupe:

—Epu'ã katu, he'i, —eraha isy ndive mitã'i. Erokany heraha-vy mitã'i Egito yvy-py. Epyta ranhe upe-py eiko-vy. Xe ha'e ramo ae, ereju jevy va'erã, he'i íxupe. —Mburuvixa Herodes katu oheka

uka-ta íxupe ojuka uka hagwã. Upéa-gwi epyta upe-py, he'i íxupe Nhandejáry rembigwái.

¹⁴Upe-ma ramo opu'ã pyhare ogwerokanhy heroje'ói-vy. Ogweraha isy ndive mitã'i. Oho Egito yvy-py. ¹⁵Upe-py opyta mitã'i ndive. Herodes omano ra'arõ-vy opyta Egito-py. Yma ete Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety remimoigwe kwatia-rehe he'i a-rami:

“Ahenói-ma xe ra'y-pe Egito yvy-gwi ou hagwã”

he'i upe Nhandejáry rembiporavo Cristo-rehe. Ipokatu voi Nhandejáry nhe'ẽ. Upéa-gwi yma gware he'i hagwe-rami, ãy oiko-ma.^c

Ojuka mitã kwimba'e

¹⁶Ha upéi katu ndouvéi-ma Herodes renda-py pe hi'arandu va'e. Oikupe'o-ma ra'e oho-vy íxupe.

“Xe mbotavy rei ra'e” he'i ojeupe Herodes. Upéa ombopoxy eterei-ma íxupe, ojeupe nomombe'úiry-gwi. Upéa-gwi omondo Hesu oiko hagwe-py. Mitã'i gwive he'i ojuka ukapa hagwã. Belém tetã mygwa ijerekwe rehegwa ave he'i ojuka ukapa hagwã mitã kwimba'e-pe gwive. Mokõi ro'y ogwereco va'e, ne'írá omboty vyteri mokõi ro'y va'e-pe gwive he'i ojuka ukapa hagwã. Pe hi'arandu va'e omombe'u ha-rupi rei íxupe, he'i ojuka ukapa hagwã. ¹⁷⁻¹⁸Yma Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety Jeremias remimoigwe kwatia-rehe a-rami he'i:

“Omemby ohapirõ va'e nhahendu-ma tetã héry va'e Ramá-py. Raquel remiarirõre voi upe va'e ohapirõ memby kwéry. Ojahe'o ramo memby kwéry-rehe nhahendu-ma voi. Ndoikovéi-magwi memby nohenduséiry voi ombopy'agwapyharã mo'ã nhe'ẽ”

he'i va'ekwe imemby ojejuka va'ekwe-rehe. Upéixa yma he'i hagwe-rami, ãy oiko-ma Belém tetã-my.^d

Ogweru jevy-ma mitã'i Egito yvy-gwi

¹⁹Ha upéi katu omano Herodes. Omano rire, ojehexa uka jevy José-pe Nhandejáry rembigwái yváy gwigwa. Egito-py vyteri oime ramo, ikéra-py ojehexa uka jevy íxupe:

²⁰—Omano-ma mitã-rehe ija'eÿ va'ekwe. ãy ereraha jevy jepe arã upe-py. Ijukaseharãgwe omano-ma. Epu'ã katu, he'i —eraha jevy mitã isy ndive. Ereiko hagwe-py tereho jevy. Israel kwéry yvy-py tereho, he'i José-pe.

²¹Upe-ma ramo opu'ã oje'ói-vy. Mitã ogweraha isy ndive jevy gwetã-my. Israel kwéry yvy-py oho. ²²Ha upéi katu:

—ãy Herodes ra'yre Arquelau oiko jevy mburuvixagwasu ramo Judéia yvy-py, he'i José-pe omombe'u-vy.

Upéixa-gwi ikyhyje oho hagwã ta'yre manda ha-py. Pyhare ojehexa uka jevy íxupe ou-vy Nhandejáry rembigwái yváy pygwa. José oke jave, ojehexa uka íxupe:

—Ani ereho teĩ upe-py, he'i íxupe.

Upéixa-gwi ndohóiry oyvy-py. Galiléia yvy-py ae ha'e oho.

²³Upe-py oho opyta Nazaré tetã-my. Yma Nhandejáry nhe'ë-py omombe'u va'ety remimoigwe kwatia-rehe he'i a-rami:

“He'i va'erã íxupe Nazaré pygwa”

he'i upe Nhandejáry rembiporavo Cristo-rehe. Ipokatu voi Nhandejáry nhe'ë. Upéa-gwi yma he'i hagwe-rami, ãy oiko-ma.

Ojekwaa João Batista

Nhandejáry nhe'ë mombe'u-vy

(Mc 1.1-8; Lc 3.1-18; Jo 1.19-28)

3 Upe ramo ojekwaa-ma ou-vy João Batista. Tekwaty e'ÿ-my Judéia

yvy-py ojekwaa-ma Nhandejáry nhe'ë mombe'u-vy:

²—Onhemo'agwĩ-ma katu ou-vy Nhandejáry nhande ruvixarã. Pemboasy katu pene rembiapo vaikwe. Perova pende rekoha pemoirũ hagwã íxupe, he'i omombe'u-vy.

³Upearã-rehe yma gware Nhandejáry nhe'ë-py omombe'u va'ety Isafas remimoigwe kwatia-rehe a-rami:

“Oĩ tekwaty e'ÿ-my onhe'ë hatã va'e.

Pemopotĩ katu Nhandejáry raperã.

Pembohape karẽ e'ÿ katu íxupe.

Penhemoatyrõ katu henonde, he'i onhe'ë hatã-vy”^e

he'i João Batista rekorã mombe'u-vy.

⁴Ha'e camelo mymba ragwekwe-gwi onhemonde oiko-vy. Ha ixumbe katu vaka pire gwigwa. Ho'u tukúry-pe oiko-vy. Ei ka'agwy ho'u ave. ⁵Upe jave ohopa oje'ói-vy henda-py Jerusalém tetã mygwa, Judéia yvy pygwa ave. Jordão ysyry jere rupigwa ave ohopa iha-py.

⁶Ogwahẽ ramo henda-py, peteĩ teĩ onhemombe'u João-pe gwembiapo vaikwe-rehe: “Amboasy-ma xe rembiapo vaikwe” peteĩ teĩ onhemombe'u ramo, omongarai-ma íxupe. Jordão ysyry-py oporomongarai oiko-vy.

⁷Ha upéi katu ogwahẽ ave ou-vy heta fariseu saduceu ndive. Onhemongarai ukase-vy ou íxupe hikwái. Ohexa ramo íxupe kwéry João he'i:

—Mbói-rami peẽ pende reko mbói reko-rami, he'i íxupe João. —Kiva'e po nde-vy he'i erekanhy hagwã? Ndikatúi erekanhy nde rereko asyharã-gwi, he'i íxupe kwéry.

⁸—Erova ramo nde rekoha, ehexa uka nde reko porãha. ⁹“Abraão amyri nhande ru voi. Nhande kwéry hemiarirõre tee voi” ere rei erenhemboete ukase-vy. Ani joty ere upéa. Pehexa katu ko va'e ita. Ha'e-ta peẽ-my. Ko

^d2:17-18 Jr 31.15 ^e3:3 Is 40.3

itakwe Nhandejáry omondo kwaa va'erã kente ramo. Hetave omondo kwaa va'erã Abraão remiarirõre ramo. Ndaheko rasýiry arã hemimondo ramo ita.¹⁰ Yva máta hi'a e'ý va'e oity va'erã. Hapy hagwã-pyma ogweraha va'erã. Oĩ-ma háxa ijypy-py ombogwái hagwã haporupi. Upéixa ete ogwereco asy va'erã hekoha vai va'e-pe.

¹¹—Xe, he'i —y-py mante apomongarai va'e penhemboasy-gwi pende rekoha vaikwe-rehe ojekwaa hagwã peẽ penhemboasyha pende rekoha vaikwe-rehe. Ha oĩ xe rapykwerigwa katu napene mongarai mo'ai xe oromongaraiha-rami. Ha'e ombogwey va'erã omoingo-vy pende py'apy-py Nhe'ẽ Marangatu tee va'e, he'i. —Tata-py ae pene mongarai va'erã omokanhy ngatu-vy pende reko tujakwe pendéhegwi. Tata-py imombopyrã jahapyha-rami ave, pende reko tujakwe oipe'a va'erã pendéhegwi. Pende aigwe ohapypa-ma va'erã. Ha'e ipu'akave va'e xéhegwi. Upéa-gwi, xe reko'ive íxugwi-gwi, xe ave atĩ íxugwi. Ni hembigwái ramo jepe ndikatúiry aiko.¹² Yrupẽ-my nhamombo yvate-koty imboveve-vy. Upéi inhongatu haty-py nhamoĩ ha'ýigwe. Ha ha'ýi e'ý va'e pirekwe katu jahapy. Upéixa ete ha'e ogwahẽ-ma ou-vy oipe'a hagwã hekoha vai va'e-gwi hekoha porã va'e. Upe va'e ogweraha va'erã oha-py. Ha hekoha vai va'e katu ogwereco asy va'erã íxupe. Okái voi Nhandejáry rata. Ndoikói voi imbogweharã, he'i judeu ruvixa kwéry-pe João Batista imombe'u-vy.

Onhemongarai Hesu

(Mc 1.9-11; Lc 3.21-22; Jo 1.32-34)

¹³Upe ramo ogwahẽ ou-vy Hesu Galiléia yvy-gwi. Jordão ysry-py ou. Ojéupe ave oipota omongarai.¹⁴ Ha João katu nomongaraiséi íxupe:

—Iporãve katu xe mongarai nde voi. Nde, nde reko porãve xéhegwi, he'i íxupe João. —Nde reko porãve jepe, ma'erã ereju joty xe renda-py? Ma'erã erenhemongarai ukase joty xe-vy, he'i oporandu-vy.

¹⁵—Áy eheja katu tanhemongarai, he'i Hesu. —Upéixa iporã jajapo entéro Nhandejáry oipota va'e gwive, he'i João-pe.

Ha João he'i:

—Néi. Aipo ramo toromongarai, he'i Hesu-pe.

Ha omongarai íxupe.

¹⁶Onhemongarai rire-ma, osẽ y-gwi ou-vy. Upe-ma ramo ojekwaa pya'e yváy-py. Upe-gwi ha'e ohexa ogwey va'e. Pykasu-rami ogwey ou-vy Nhe'ẽ Marangatu tee va'e. Ojehe ogwey ramo ohexa.¹⁷ Upéi ohendu yváy-gwi onhe'ẽ va'e. He'i:

—Kóa xe ra'y xe rembiayhu voi. Xe rembierohory porã ete va'e voi ko va'e, he'i yváy-gwi onhe'ẽ va'e Hesu-rehe.

Anháy ruvixa ombojejavyse mo'ã Hesu-pe

(Mc 1.12-13; Lc 4.1-13; Hb 4.15)

4 Ha upéi katu ogweraha Hesu-pe Nhe'ẽ Marangatu tee va'e. Tekwaty e'ý-my ogweraha íxupe. Anháy renda-py ogweraha íxupe anháy ruvixa otantea hagwã íxupe ombojejavys hagwã mo'ã.² Quarenta áry, quarenta pyhare ave ohasa okaru e'ý reheve. Ha upe rire ae katu ivare'a-ma.³ Upe ramo ohekotetavy ou anháy ruvixa. Ombojejavyse mo'ã íxupe. Anháy he'i íxupe:

—Nde ere ndéjehe, “Xe Nhandejáry ra'y voi”. Aipo ramo ere ko ita-pe eremondo hagwã íxupe mbojape ramo, he'i Hesu-pe anháy itantea-vy, ombojejavyse mo'ã-vy.

⁴Hesu ae ndojapóiry joty inhe'ẽ. Nhandejáry nhe'ẽ ae joty omombe'u íxupe:

—Ko'a-rami ae voi Nhandejáry nhe'ẽ oĩ va'e kwatia-rehe, he'i íxupe:

—“Nhane rembi'ukwe-rehe anho rei ndaha'úi nhande rekoverã tee. Nhandejáry he'i va'e gwive ae nhande rekoverã tee”

he'i Hesu, Nhandejáry kwatia nhe'ẽ omombe'u-vy íxupe.^f

⁵Upe rire anháy ruvixa ogweraha íxupe Jerusalém tetã marangatu-py. Nhandejáry róga kakwaa-py ogweraha íxupe. Upe-py ijyvateve va'e ári omonhembo'y íxupe. Anháy he'i íxupe:

⁶—“Xe Nhandejáry ra'y voi” ere nde ndéjehe, he'i íxupe. —Aipo ramo, he'a katu a-gwi. Ko'a-rami ae oĩ Nhandejáry kwatia nhe'ẽ he'i anháy Hesu-pe ombojejavu ukase mo'ã-vy:

—“Nhandejáry omonhangareko uka va'erã nde-rehe gwembigwái yváy pygwa-pe. Ipo-py nde joko va'erã pono ere'a-vy ererokwa hatã nde py ita-rehe”

he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ oiporu rei-vy. —Upéa-gwi he'a katu, he'i mo'ã Hesu-pe.^g

⁷Ha Hesu ae katu ndojapóiry joty inhe'ẽ. Nhandejáry nhe'ẽ ae joty omombe'u íxupe:

—Ko'a-rami ave oĩ Nhandejáry kwatia nhe'ẽ, he'i ave íxupe Hesu omombe'u-vy. —“Ani katu eretantea tei Tupã nde Járype imbojejavu ukase-vy mo'ã”

he'i anháy ruvixa-pe Nhandejáry kwatia nhe'ẽ omombe'u-vy.

⁸Upéi ogweraha jevy Hesu-pe vvy-atygwasu ári. Upe-py ohexa uka íxupe entéro tetã tetã ko vvy-py oĩ va'e gwive. Mburuvixa vixa róga kakwaa ohexa uka íxupe. Ijapo porã porãpyre, heta iporãve rãve va'e ohexa uka íxupe. ⁹Ohexa ukapa rire he'i íxupe:

—Entéro ne rembiexakwe gwive ame'ẽ arã nde-vy, he'i íxupe anháy.

—Ne retypy'ã-rehe erenhesũ ranhe ramo xe mboete-vy, ame'ẽ arã nde-vy, he'i otantea-vy imbojejavu ukase-vy mo'ã Hesu-pe.

¹⁰Ha Hesu ae katu ndojapóiry inhe'ẽ. He'i joty íxupe:

—Tereho katu, nde Satanás, he'i joty íxupe. —Ko'a-rami ae oĩ Nhandejáry kwatia nhe'ẽ, he'i ave íxupe Hesu:

—“Pemomba'egwasu katu Tupã pende Járype. Íxupe anho mante pehendu pemboete-vy”

he'i anháy ruvixa-pe onhe'ẽ mbojevy-vy.

¹¹Upéa he'i rire anháy ruvixa oheja íxupe oho-vy. Ha Nhandejáry rembigwái yváy pygwa ogwahẽ ou-vy iha-py. Hemikotevẽ ogweru.

Onhepyrũ Hesu Nhandejáry nhe'ẽ mombe'u-vy

(Mc 1.14-15; Lc 4.14-15)

¹²Ha upéi katu João Batista onhemoĩ preso. Oherakwã rendu ramo, Hesu osẽ jevy oho-vy Galiléia vvy-py.

¹³Gwetã Nazaré-py ndopytái. Ova oho-vy Cafarnaum tetã-my. Pe Cafarnaum Galiléia yugwarusu rembe'y-py. Zebulon vvy pygwa, Naftali vvy pygwa ave he'i yma gware. ¹⁴Upe-py ova Hesu yma gware he'i hagwe-rami oiko hagwã ãy. Yma Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety Isafas remimoigwe kwatia-rehe a-rami:

¹⁵“Oĩ Zebulon vvy pygwa, Naftali vvy pygwa ave. Oĩ yugwarusu rapekoty oĩ va'e, oĩ Jordão ysyry rovái pygwa, oĩ Galiléia vvy pygwa, judeu e'ỹ kwéry va'e. ¹⁶Upe va'e kwéry pytũ-my rei oiko va'e-rami oiko va'ekwe. ãy katu hendy va'e-py ohexa porã va'e-rami oiko-ma va'erã hikwái. Gwĩ omano va'erã-rami, ohexa jokupe rei-ma va'e-rami oiko

va'ekwe hikwái, áy katu ohesape íxupe va'e-rami oiko va'erā hikwái"^h he'i Nhandejáry kwatia nhe'ē. Yma he'i hagwe-rami, áy oiko-ma.

¹⁷ Cafarnaum tetā-my ova rire, onhepyrū Hesu Nhandejáry nhe'ē omombe'u-vy:

—Pene mo'agwī-ma ou-vy Nhandejáry pende ruvixarā. Upéa-gwi pemboasy petēi teī pene rembiapo vaikwe. Perova katu pende rekoha vaikwe, he'i omombe'u-vy íxupe kwéry.

“Peju katu xe moirū” he'i Hesu

(Mc 1.16-20; Lc 5.1-11)

¹⁸ Ha upéi katu Hesu ogwata oho-vy Galiléia yugwarusu yke-rehe. Ohexa oho-vy Simão-pe, héry va'e Pedro ave, tyvýry André ndive. Ohexa omombo ramo oity hagwā y-py kyha oipyhy hagwā pira. Pira jopoihaty voi ha'e kwéry:

¹⁹ —Peju katu xe moirū, he'i íxupe kwéry. —Nde katu pira jopói kwaahaty. Áy ae orohekombo'e-ta xe moirū uka hagwā gwī kente kwéry-pe, he'i ohenói-vy íxupe kwéry Hesu.

²⁰ Upe-ma ramo pya'e oheja okyha. Omoirū-ma oho-vy Hesu-pe.

²¹ Ha upéi ohasave Hesu oho-vy gwenonde-koty. Ohexa oho-vy mokōi Zebedeu ra'y, Tiago tyvýry João ave. Gwu ndive omoatyrō oiko-vy kanoagwasu-py kyha. Ohenói íxupe ojéupe omoirū hagwā:

—Peju katu xe moirū, he'i íxupe kwéry.

²² Upe-ma ramo pya'e oheja okanóa gwu reheve. Oho hupive omoirū-vy Hesu-pe.

Hesu oporombo'e oporombogwera ave

(Lc 6.17-19)

²³ Ha upéi katu Hesu oho Galiléia tetā tetā-rupi. Ojeporahéi haty haty-rupi oporombo'e. Nhandejáry nhande ruvixarā rehegwa nhe'ē porā omombe'u mbe'u. Entéro mba'asy-gwi oporombogwera gwera oiko-vy. ²⁴ Upe-ma ramo isarambi oho-vy herakwā. Síria tetā tetā-rupi oho herakwā. Upéixa-gwi ogweru íxupe opamba'e mba'asy rerekoha va'e gwive. Gwī hasy ete va'e, gwī anháy rerekoha, gwī he'o'ā'o'ā va'e, gwī hajy jeapa va'e ogweru ave íxupe. Entéro hasy va'e íxupe ojereru va'ekwe gwive, ombogwerapa joty ha'e. ²⁵ Upe ramo heta ojogweroaty Hesu-rehe hikwái. Oī heta Galiléia yvy pygwa, oī heta Dez Cidades oje'eha tetā mygwa. Oī heta Jerusalém tetā mygwa, Judéia yvy pygwa ave. Oī heta Jordão ysyry rovái pygwa. Heta eta kente oho ijave oje'ói-vy.

Heko vy'a tee va'e

(Lc 6.20-23)

5 Ha upéi katu heta eterei ijaty va'e omoirūse Hesu-pe. Ha ha'e katu ohexa ramo íxupe kwéry, ipa'ū-gwi ojeupi oho-vy. Ijavyte kwéry-gwi ojeupi oho-vy. Yvyaty ári-ma ojeupi oho-vy. Upe-py ogwahē ramo, ogwapy-ma yvyaturu-rehe. Ogwapy rire, omoirū íxupe hemimbo'e kwéry. ² Upe ramo onhepyrū-ma ohekombo'e porā-vy gwemimbo'e kwéry-pe. He'i omombe'u-vy íxupe kwéry:

³ —Gwī, “Iporiahu va'e-rami ko yvy-py xe aiko” he'i ójehe va'e, gwī, “Xe-jéhegwi rei ndikatúiry xe aiko” he'i ójehe va'e, heko vy'a tee va'e. Nhandejáry nhande ruvixa ndive gwarā voi. Upéa-gwi ovy'a.

⁴—Gwĩ gwembiapokwe omboasy-vy hasē va'e, heko vy'a tee joty. Nhandejáry remimbopy'agwapyrã voi upéa. Upéa-gwi ovya'a.

⁵—Gwĩ ipoxy pya'e e'ỹ va'e, heko kiriri va'e, heko vy'a tee va'e. Ko vvy pygwa íxupe gwarã. Ko vvy imba'e teerã. Upéa-gwi ovya'a joty.

⁶—Gwĩ Nhandejáry remimbota gwive ojaposeve seve va'e, heko vy'a tee va'e. Ivare'a va'e-rami, ijuhéi va'e-rami ave oiko hemimbota ojapose eterei-gwi. Ojapo rire ovya'a va'erã. Onhem-bopy'ajeko tee va'e-rami ovya'a-ma va'erã oiko-vy.

⁷—Gwĩ gwapixa-pe oiporiahuvereco va'e, heko vy'a tee va'e. Oiporiahuvereco va'erã ave íxupe Nhandejáry. Upéa-gwi ovya'a.

⁸—Gwĩ hesakatu reheve ipy'a poti va'e, heko vy'a tee va'e. Ohexa va'erã Nhandejáry-pe. Upéa-gwi ovya'a.

⁹—Gwĩ gwapixa peteixa omoingo porã va'e, ombojoja va'e, heko vy'a tee va'e. “Xe ra'y voi, xe rajy voi” he'i va'erã hese Nhandejáry. Upéa-gwi ovya'a.

¹⁰—Gwĩ Nhandejáry remimbota ojapo-gwi ogwereco asy ramo jepe íxupe, heko vy'a tee joty. Nhandejáry nhande ruvixa ndive gwarã voi. Upéa-gwi ovya'a.

¹¹—Ha peẽ ave xe moirũ-gwi onhe'ẽ rei rei va'erã pende-rehe. Pende rereko asy va'erã. Xe-rehe ndaija'ei-gwi opaix-agwa ivai va'e omombe'u vai va'erã pende-rehe, ijapu va'erã pende-rehe. Upéixa pende rereko jave, pende reko vy'a tee voi. ¹²Pevy'a katu. Perovy'a joty katu pende-rehe hembapo vai va'e. Yváy-py heta eterei ombohekovia va'erã peẽ-my ome'ẽ-vy Nhandejáry. Upéa-gwi pevy'a joty. Pende rerekoha-rami ave ogwereco asy va'ekwe myamyri Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety-pe. Yma gware-pe pene renonderã-rehe ogwereco asy

hagwe-rami ave, ãy pende rereko asy ave va'erã.

Juky rehegwa nhe'ẽ, yvypóry kwéry-pe ohesape va'e-rami oiko va'e rehegwa nhe'ẽ ave

(Mc 9.50; Lc 14.34-35)

¹³—Pejeapysaka katu juky rehegwa nhe'ẽ-rehe. Juky-rami peẽ peiko ko yvypy. Pono ine so'o-rehe juky nhamoi va'e-rami, peẽ peiko ko yvypy ani hagwã teko rei ivaive ive oho-vy. He porã juky ha ndahe porãvéi ramo, ndikatuvéi-ma nhamoatyrõ íxupe. Naiporãvéi-ma nhamoatyrõ hagwã. Nde eremombo-ma va'erã. Erepyrũ va'erã hese.

¹⁴—Yvypóry kwéry-pe pehesape va'e-rami ave peẽ peiko. Ojekwaa porã tetã vvyaty ári onhemoi va'ekwe. Ndikatuiri onhomi nhomi íxupe. ¹⁵Ojekwaa porã ave tataendy. Nhamoendy ramo, ndajajaho'iry nha'ẽ gwy-py. Tataendy'y ári ae nhamoi. Upe ramo entéro óga pygwa-pe pe tataendy ohesapepa oi-vy. ¹⁶Upéixa ete ohesape va'e-rami, tojekwaa porã ne rembiapo porãkwe. Upéixa ramo nde rapixa kwéry ohexa va'erã ne rembiapo porã. Ohexa ramo, omomba'egwasu va'erã nde Ru yváy pygwa-pe, he'i Hesu.

Moisés amyri remimombe'ukwe rehegwa nhe'ẽ

¹⁷Upéi he'i jevy Hesu:

—Ani ere tei: “Ogwahẽ-ma ou-vy Hesu ohekoviarõ hagwã Moisés amyri remimombe'ukwe tekoha” ani ere tei. “Ou-ma ohekoviarõ hagwã Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety amyri remimombe'ukwe tekoha” ani ere tei. Agwahẽ-ma ae aju-vy ipokatu hagwã upe Nhandejáry remimo'arandukwe nhe'ẽ oiko hagwã he'i hagwe-rupi, he'i.

¹⁸Upéi he'i ave:

—Pejeapysaka katu xe nhe'ẽ-rehe. Anhetegwa va'e amombe'u-ta peẽ-my. Ko vvy áry ndive oiko jave,

nonhemohekoviārō mo'āi va'erā Moisés amyri remimombe'ukwe nhe'ē. Nomokanhy mo'āi ni petēi ojehai va'ekwe. Ni petēi ndyky jaiporu va'e kwatia nhamonhe'ē porā hagwā nomokanhýi va'erā. He'i hagwe-rami oikopa peve nonhemohekoviārō mo'āi va'erā Nhandejáry kwatia nhe'ē. ¹⁹Upéa-gwi oī ramo Nhandejáry kwatia nhe'ē ohendu rire mixi eterei va'e nohendusevéi va'e. Upéi ohendu e'ý uka hagwā ombo'e gwapixa-pe. Upe va'e apohare-pe nomomba'egwasúí arā voi Nhandejáry oiko ha-rupi nhande ruvixarā. Ombohekomixive va'erā ae voi íxupe. Ha Nhandejáry kwatia nhe'ē apoha, “Pehendu katu Nhandejáry kwatia nhe'ē Moisés amyri remimombe'ukwe” he'i ae va'erā gwapixa-pe, omomba'egwasu va'erā íxupe Nhandejáry oiko ha-rupi. ²⁰Ha gwí judeu rekombo'ehaty kwéry, fariseu kwéry ndive ojapose mo'ā Nhandejáry remimbota gwive ogwahē hagwā mo'ā oho-vy nhande ruvixa ramo Nhandejáry oiko haty-py. “Heta nhane rembiapo porā porā” he'i ójehe kwéry. “Upéa-gwi nhagwahē va'erā jaha-vy Nhandejáry oiko haty-py” he'i mo'ā ójehe kwéry. Ha nogwahē mo'āi voi. Ha'e kwéry heko-rupi peiko ramo, napemoirū mo'āi Nhandejáry pene ruvixarā-pe. Nhandejáry remimbota gwive pehenduseve seve ramo ae, pemoirū va'erā íxupe, he'i gwemimbo'e kwéry-pe Hesu.

Ipoxy rei va'e rehegwa nhe'ē

²¹Upe rire katu he'i jevy Hesu:

—“Ani ereporojuka tei” he'i araka'e yma gware-pe. “Oporojuka va'ekwe-pe ogweraha va'erā mburuvixa rovagwy-py oporandu hagwā íxupe hembiapokwe-rehe” he'i araka'e yma gware-pe. Upéa pehenduma. ²²Áy xe ae katu nde rekoha porāve hagwā

amombe'u-ta peē-my. Gwe'ýi-rehe ipoxy rei va'e-pe gwive ogweraha va'erā mburuvixa renda-py ogwereco hagwā íxupe hembiapokwe-rami. Gwe'ýi-rehe onhe'ē rei va'e-pe ogweraha va'erā mburuvixa kwéry ojogweroaty haty-py omoporandu uka hagwā hembiapokwe-rehe íxupe. Ha, “Nde tavy. Ne arandu e'ý va'e” he'i va'e gwive gwapixa-pe katu, ojereraha va'erā tata opa rei rei e'ý va'e-py.

²³—Upéixa ramo ereho ramo Nhandejáry róga-py ne remime'ērā ereme'ē-ma hagwā íxupe Nhandejáry apyka nhamboete haty-py, upe-py nde re'ýi nde-rehe ija'e'ýha-rehe ne mandu'a ramo, ani ereme'ē ranhe tei Nhandejáry-pe ne remime'ērā. ²⁴Eheja rei katu Nhandejáry apyka renonde-py. Tereho ranhe katu nde rapixa ha-py erehekombojoja ranhe hagwā íxupe peteixa ereiko hagwā. Ha upe rire katu eju jevy Nhandejáry ha-py ne remime'ērā ereme'ē hagwā íxupe. ²⁵Embojoja mani katu nde-rehe ija'e'ýha-pe peho jave mburuvixa ha-py. Ne'írá vyteri eregwahē jave, embojoja ranhe katu ne nhe'ē nde rapixa ndive erembovy'a jevy hagwā íxupe. Nerembojojái ramo íxupe, ne me'ē arā mburuvixa po-py. Upéi mburuvixa ne me'ē va'erā polícia po-py. Upéi nde reja va'erā preso. ²⁶Anhetegwa amombe'u-ta peē-my. Preso erepyta rire, ndopoi rei mo'āi ndéhegwi. Nane mosē mo'āi. Ndereve reveha gwive ne mbopaga uka va'erā. Erepagapa rire mante, ne mosē va'erā, he'i Hesu.

Mba'éixa nhanhemongy'a

(Mt 19.3-9; Mc 9.43-47;
10.11-12; Lc 16.18)

²⁷Upéi he'i jevy Hesu:

—“Ani erenhomongy'a tei nde rapixa rembireko ndive, nde rapixa ména ndive ereiko-vy” he'i araka'e yma gware-pe. Upéa pehenduma. Ha áy katu xe ae nde

rekoha porāve hagwā amombe'u-ta peē-my.

²⁸—Gwī opy'apy-py imandu'a gwapixa rembireko-rehe oikose-gwi indive va'e, hendive ndoikói vyteri ramo jepe, ojevavy joty. Gwesa-rupi joty ogwereco gwapixa rembireko. Omongy'a-ma va'e-rami, ojapo vai-ma hese.

²⁹—Upéixa ramo nde resa nde akatúá-koty oī va'e-gwi erejevavy-ta ramo, ejejoko joty ne rembiapo vairāgwe-gwi. Enohē katu petēi nde resakwe emombo ndejéhegwi nde resakwe, petēi hesa pehē va'e-rami ereiko hagwā. Nde resa mokōi reheve nde reraha ramo tata ijapy e'ỹ va'e renda-py, ivai eterei va'erā ndevy. Iporāve erenohē eremombo petēi nde resakwe ndejéhegwi.

³⁰—Ha nde po nde akatúá-koty oī va'e-gwi erejevavy-ta ramo, ejejoko ae katu ne rembiapo vairāgwe-gwi. Ejahya ae katu upe nde po emombo ndejéhegwi. Petēi ipo va'e rekoha-rami ae katu eiko. Mokōi nde po reheve nde reraha ramo tata ijapy e'ỹ va'e renda-py, ivai eterei arā. Iporāve erejahya petēi nde po ndéhegwi.

³¹—“Gwembireko-gwi opoise va'e gwive, tojapo kwatia ome'ē hagwā gwembireko-pe, Apoi-ta ndéhegwi, he'i-vy va'e tome'ē íxupe” upéa he'i ave araka'e yma gware. ³²Ha āy katu xe ae nde rekoha porāve hagwā amombe'u-ta peē-my. Gwembireko-gwi opoi va'e ojapo vai hese. Upéi hambirekokwe omenda jevy ramo, onhemongy'a-ma va'erā. Ha Nhandejáry katu omoingo asy va'erā imenakwe-pe, omenda amboaese jevy-gwi oheja rei gwembireko hagwe-rehe. Ha kunha hejapyre-rehe omenda jevy va'e katu, onhemongy'a va'erā ha'e-rami ave. Ha kwimba'e ambue ndive ojohu va'e gwembireko katu, opoi ramo

gwembireko-gwi, ndojapo vaíry hese, he'i Hesu.

Ani ereiporu teĩ imba'e réry rei ne nhe'ē pokatuve hagwā mo'ā

(Tg 5.12)

³³Upéi he'i jevy Hesu:

—“Ani erejapo e'ỹ teĩ ne nhe'ē. Xe apu ramo xe rendu va'erā Nhandejáry, ere ramo, ejapo katu ne nhe'ē” he'i araka'e yma gware-pe. Upéa ave pehendu-ma.

³⁴—Āy ae katu nde rekoha porāve hagwā amombe'u-ta peē-my. “Nanhe'ē rei mo'ái, ajapo-ta voi” ere ramo, ani ereiporu teĩ imba'e réry rei ererovia uka hagwā ne renduharā-pe ne nhe'ē. Ani ereiporu yváy réry. Upe-py Nhandejáry ogwapy haty. Nde ae ne nhe'ē eiporu. ³⁵Ani ereiporu teĩ yvy réry. Upe-py Nhandejáry opyrū haty. Ani ereiporu teĩ Jerusalém tetā réry. Upe-py oiko Nhandejáry nhande ruvixagwasu. Nde ae ne nhe'ē eiporu. ³⁶Ani ereiporu teĩ ne akā réry ererovia uka hagwā ne renduharā-pe ne nhe'ē. Nhandejáry mba'e ne akā. Nde ávy petēi va'e neremorotí kwaái, neremohū kwaái ave. Nde ae ne nhe'ē eiporu. ³⁷Erenhomongeta ramo, erejapose va'erā-rehe. “Ajapo-ta” ere. Ha nderejaposéi va'erā-rehe, “Nda-japo mo'ái” ere ave. Imba'e réry rei ani ereiporu teĩ. Imba'e réry rei ereiporu ramo, nde rekombo'e ra'e anhaygwasu. Anhaygwasu rape-rupi ereiko ra'e, he'i Hesu gwemimbo'e kwéry-pe.

Ani erejehepy teĩ nde rapixa-rehe

(Lc 6.29-30)

³⁸Upéi he'i jevy Hesu gwemimbo'e kwéry-pe:

—“Iporā erejepy” he'i araka'e yma gware-pe. “Nde resa ombyai ramo nde rapixa, embyai katu hesa hekovia. Ne rāi omopē ramo nde rapixa, emopē katu hāi hekovia. Nde-rehe ojapo hagwe-ramima nde rapixa ejapo ave hese” he'i araka'e

nhande rekorã omombe'u-vy araka'e. Upéa pehendu-ma.

³⁹—Áy ae katu iporãve amombe'u-ta peẽ-my. Anike upéixa erejapo teĩ. Nde rapixa nde-rehe ojapose va'e ojapo ramo, ani joty kuri erejepy teĩ hese. Nde rovapete ramo jepe nde akatúa-gwi, ani joty kuri erejepy teĩ hese. Nde rovapete ramo jepe, ejerova rova joty íxupe. Eme'ẽ joty íxupe nde rova asu nde rovapete jevy hagwã. ⁴⁰Nde reraha ramo mburuvixa renonde-py oipe'a hagwã ndéhegwi ne kamisa, eme'ẽ íxupe togweraha ne kamisa nde ao jo'a ndive. ⁴¹“Eraha katu areko va'e pe-teĩ quilômetro” he'i ramo nde-vy peteĩ soldado omanda-vy, ejapo katu inhe'ẽ. Ejapove joty inhe'ẽ. Eraha joty katu ogwereco va'e mokõi quilômetro. ⁴²Gwĩ oikotevẽ va'e ojerure ramo nde-vy, eme'ẽ katu íxupe. Ne mba'e oiporuse va'e-pe eiporuruka joty ave íxupe, he'i Hesu.

**Nde-rehe ija'e'ỹ ramo jepe,
ehayhu joty kuri íxupe**

(Lc 6.27-28,32-36; Rm 12.14)

⁴³Upéi he'i jevy Hesu:

—“Ehayhu katu nde re'ýi-pe ha nde-rehe ija'e'ỹ va'e-pe ani ave erehayhu teĩ” he'i araka'e yma gware-pe. Upéa pehendu-ma.

⁴⁴—Áy ae katu nde rekoha porãve hagwã amombe'u-ta peẽ-my. Nde-rehe ija'e'ỹ va'e jepe, ehayhu joty íxupe. Nde rereko asy va'e-rehe, ejapo joty oração. Embojeupi joty katu ne nhe'ẽ Nhandejáry-pe hese kwéry. ⁴⁵Upéixa Nhandejáry rekoha. Upéixa ereiko va'erã nde Ru yváy pygwa ra'y tee ramo. Nhande resape uka va'e peteixa nhande rereko. Hekoha vai va'e-pe hekoha porã va'e-pe ave omosẽ kwarahy omoendy-vy peteixa Nhandejáry. Hembiaipo porã va'e-pe hembiaipo vai va'e-pe ave omongy peteixa. Enterove va'e-pe ohayhu-gwi ojapo upéixa. Pende

Ru yváy-py oĩ va'e ojapoha-rami ave, peẽ pejapo katu.

⁴⁶—Nde rayhu va'e-pe anho erehayhu ramo, “Hekoha porã eterei” nde'i mo'airy nde-rehe Nhandejáry. Nde reko-ramima ave oiko gwĩ plata-py nhane mbopaga va'ety, hese imandu'a vai va'e. ⁴⁷Nde re'ýi anho ererovy'a ramo, “Hembiaipo porã eterei” nde'íry va'erã nde-rehe Nhandejáry. “Xe rekoha porã” ere rei arã ndéjehe. Nde reko-ramima ave oiko va'erã judeu e'ỹ va'e Nhandejáry kwaa e'ýha, gwe'ýi anho ogwerovy'a-vy.

⁴⁸—Peiko ae katu Pende Ru yváy pygwa reko-rupi. Ha'e hekoha porã tee rei voi heko jejavy e'ỹ reheve. Ha'e-ramima peiko meme katu, he'i Hesu gwemimbo'e kwéry-pe.

**Ne rembiapo porã ramo, ani
erejapo teĩ enterove resa-py
erejehexa ukase-vy**

6 Hesu he'i jevy gwemimbo'e kwéry-pe:

—Xáke, enhangareko porã katu ndéjehe, he'i. —Ne rembiapo porã ramo, ani erejapo teĩ enterove va'e resa-py erejehexa uka porãse-vy imandu'a porã hagwã mo'ã nde-rehe. Upéixa ereiko ramo, “Hekoha porã upe va'e. Íxupe gwarã ame'ẽ-ta” nde'i mo'ai arã voi nde-rehe Nhandejáry pende Ru yváy pygwa. Nde rekoha oikwaa voi. Ani erejapo teĩ upéixa. Ndaipotái upéixa erenhemboete ukase ereiko-vy.

²—Iporiahu va'e-pe ereme'ese ramo, ani ereiko gwĩ gweko-gwi rei enterove resa-py ojehexa uka porãse va'e reko-rupi, opy'a ky'aha omo'ã kwaa va'e reko-rupi. Atýra-py ojeporahéi haty-py omonhe'ẽ gwemimbygwasu, enterove imandu'a porã hagwã mo'ã hese. Tape-rupi ombopu onhemboete ukase-vy mo'ã. Anhetegwa va'e amombe'u-ta peẽ-my. Hexaháry-pe onhemboete uka rire, mba'eve nome'ẽ

mo'ávéi-ma íxupe Nhandejáry. ³⁻⁴Iporiahu va'e-pe ereme'êse ramo ae, eme'ê nhemi íxupe. Tojekwaa e'ÿ ne remime'ê. Toikwaa e'ÿ jepe nde po asu va'e nde po akatúia va'e rembiapo. Toikwaa e'ÿ nde reko irũ kwéry ne remime'ê. Upéixa nde Ru yváy pygwa ombohekovia va'erã nde-vy ome'ê-vy. Ndaipóri íxugwi okanhya va'e. Okanhya va'erãgwe jepe ae ojohu joty Nhandejáry, he'i Hesu.

Oração erejapo ramo, a-rami ejapo

⁵Upéi he'i jevy Hesu:

—Gwĩ nombojekwaái joty va'e opy'a ky'aha, ojehexa uka porãse-vy rei ojapo va'e mo'ã oração, onhembo'yse oração apo-vy. Ojeporahéi haty-py ojapo oração imandu'a porã hagwã mo'ã hese. Ojéhegwi rei ojapo mo'ã oração enterove resa-py. Onhemboete ukase-vy rei ae onhembo'yse tape kurusu-py. Anhetegwa va'e amombe'u-ta peẽ-my. Ojekwaa porã rire, mba'eve íxupe nombohekovia mo'ávéi-ma Nhandejáry. Ani peiko teĩ ha'e kwéry heko-rami, he'i.

⁶—Oração erejapo jave ae, eike katu koty-py. Ne rokẽ emboty ndejeheve. Upéi ne anho ha-py embojeupi ne nhe'ê nde Ru jahexa e'ÿ va'e-pe. Ha upe rire katu nde Ru yváy pygwa ne anho ha-py erejapo va'e rexa-vy, nde rovasa porã va'erã ombohekovia-vy nde-vy.

⁷—Gwĩ judeu e'ÿ va'e Nhandejáry kwaa e'ÿha onhembo'e mbo'e rei. Heta nhe'ê oiporu rei va'e omondo rei onhe'ê Nhandejáry-pe. “Xe nhe'ê puku ramo, anhe'ê porã-ma” he'i mo'ã ójehe. “Heta-gwi xe nhe'ê, ohendu-ta xe nhe'ê Nhandejáry” he'i mo'ã ójehe. ⁸Ani peiko teĩ ha'e kwéry heko-rami. Erejerure e'ÿ reheve ne remikotevẽ oikwaa-ma Nhandejáry nhande Ru.

⁹—Oração erejapo ramo, a-rami ae kuri ere:

Ore Ru yváy-py ereime va'e. Opa-rupi tomboete nde réry marangatu va'e. ¹⁰Ejehexa uka uka katu yvy pygwa-pe huvixarã. Ne remimbota yváy pygwa ojapoha-rami, tojapo yvy pygwa ave. ¹¹Áy eme'ê ore-vy ore remi'urã ãy gwarã. ¹²Ore poriahuvereko katu orojejavy rire. Ore rapixa-pe ore-rehe ojejavy rire oroiporiahuverekoha-rami, ore poriahuvereko katu ore-vy ave. ¹³Ani teĩ ereheja ore rekombo'e vai anháy. Ore resende ae katu íxugwi. Nde ae ko mburuvixa teeve voi. Nde pu'aka porãve va'e voi nde. Tane momba'egwasu enterove va'e opa e'ÿ reheve. Amém.ⁱ

¹⁴—Ha'e-ta peẽ-my. Nde-rehe ojejavy rire nde rapixa-pe ereiporiahuvereko ramo, nde-vy ave nde poriahuvereko va'erã nde Ru yváy pygwa. ¹⁵Ha nde rapixa-pe ndereiporiahuverekói ramo katu, nde-vy ave nande poriahuvereko mo'ái va'erã nde Ru yváy pygwa, he'i Hesu.

Jakaru e'ÿ reheve rehegwa nhe'ê

¹⁶Upéi he'i jevy Hesu:

—Gwĩ opy'a ky'aha omo'ã kwaa va'e gweko-rehe rei onhemboete ukase va'e, okaru e'ÿ reheve ohasa mo'ã Nhandejáry mboete-vy. Upéixa ojapo ramo, hova asy oiko-vy ovya're'ÿ va'e-rami. Ndojehovahéiry. Ndojekyllu porã ave ojehexa uka porã hagwã okaru e'ÿha onhemboete ukase-vy rei. Oipota enterove omanha hese. Anhetegwa va'e amombe'u-ta peẽ-my. Onhemboete rire, nombohekovia mo'ái va'erã íxupe ome'ê-vy Nhandejáry. Ani peiko teĩ ha'e kwéry heko-rami. ¹⁷⁻¹⁸Ha peẽ katu Nhandejáry mboete-vy pekaru e'ÿ reheve pe-

hasa ramo, pejekyvu porã katu. Pejehovahéi katu. Upéixa pende rapixa-pe ndojekwaái va'erã pekaru e'ýha. Ha Nhandejáry ha'e anho mante oikwaa va'erã pekaru e'ýha. Ndaipóri íxugwi okanhy va'e. Ne rembiapo nhemi oikwaa ramo, ombohekovia va'erã nde-vy ome'ê-vy ne rembiapo porãgwe-rehe, he'i Hesu.

Yváy pygwarã-rehe katu pepena

(Lc 12.33-34; 2 Tm 4.8; 1 Pe 1.4)

¹⁹Upéi he'i jevy Hesu:

—Ani erenhongatu rei teĩ ko vvy-rehe ne mba'e kwéry. Onhembotapurupa arã nde ao. Onhembyaipa arã ne mba'e. Om-bokwa arã nde róga-rehe imonda va'e oike hagwã nde koty-py. Ndahae'í yváy pygwarã ko vvy pygwa va'e. Nhane rembiejarã meme voi. ²⁰Nhandejáry reminhongatu yváy-py peẽ-my gwarã-rehe ae katu pepena peiko-vy ko vvy-py. Yváy-py onhongatu va'e-rami peiko katu ko vvy-py. Upe-py ndaipóri nhande ao ombotapuru rei va'erã. Ndaipóri nhane mba'e ombyai rei va'erã. Upe-py ndaipóri nhande róga-rehe ombokwa mbokwaharã nhande koty-py oike-vy omonda va'erã nhandéhegwi nhane reminhongatu va'e. ²¹Nhane rakate'ýha-ma nhane renonde-py nhamoĩ meme jaiko-vy. Upéa-gwi ani erenhongatu rei teĩ ko vvy-rehe ne mba'e kwéry. Hese anho ereity arã nde resa ereiko-vy. Epena ae katu nde reko porãã yváy pygwarã-rehe, he'i Hesu.

Nhande resa nhande rete resapeha

(Lc 11.34-36)

²²Upéi he'i jevy Hesu:

—Ha nhande resa reheve katu ohexa va'e-rami oiko nhande rete. Jahexa porã ramo, ohexa vérami ave nhande rete. Hembipepa íxupe va'e-rami oiko. Upéixa nde rekoha porã tee ramo, arakatu

pygwa vérami ereiko va'e, erejehesa rerova uka-vy Nhandejáry-rehe. ²³Ha naiporãi ramo nhande resa katu hesa e'ý va'e-rami oiko nhande rete. Ndohexa uka porãi ramo nhande-vy, pytũmy oiko ave nhande rete. Upéixa voi nde rekoha vai ramo, pytũmy vérami ereiko va'e, erejehesa rerova uka e'ý-vy Nhandejáry-rehe. Ipytũmba rei voi nde-vy. Ndahapéi voi nde-vy, he'i Hesu.

Ne remikotevê-rehe gwive ani erepena pena ereiko-vy

(Lc 12.22-31; Fp 4.6; 1 Pe 5.7)

²⁴Upéi he'i jevy Hesu:

—Avave ndikatúí ojáry mokõi va'e nhe'ê-py omba'apo. Oĩ ramo nhande-rehe mokõi omanda va'e, peteĩ va'e-rehe nanhande a'ei va'erã. Outro-pe jahayhu va'erã. Peteĩ va'e-rehe nhane rakate'ý va'erã. Ha outro-pe ndajahexaséi va'erã. Upéa-gwi naiporãi nhane rakate'ý eterei plata-rehe. Erebotuvixave ramo plata, ipu'aka va'erã nde-rehe. Nerepenái va'erã Nhandejáry-rehe. Nde kupe-py oĩ va'e-rami erereko va'erã íxupe.^j

²⁵—Upéa-gwi ha'e-ta peẽ-my. Aníke erepena pena anho rei ere'u va'erã-rehe ereikove hagwã. Nde aorã-rehe eremonde va'erã-rehe, gwã-rehe ani erepena eterei teĩ. Nhane remi'urã anho rei-rehe naiporãi jaiko. Nhande rete pegwarã anho voi nhande ao, nhane remi'urã ave. Naiporãi nhapena upe va'e anho-rehe jaiko-vy. Upe va'e anho-rehe ndikatúí nhapena jaiko-vy. ²⁶Pehexa katu gwyrã reko. Onhemity e'ý ramo jepe, koty-py onhongatu hagwã heraha-vy oikyti e'ý ramo jepe, omongaru joty íxupe nde Ru yváy pygwa. Ha gwyrã kwéry natuvixamba'e etéiry Nhandejáry-pe. Ha peẽ katu pende tuvixave íxupe gwyrã kwéry-gwi. ²⁷Ani

erepena eterei teĩ ndéjehe. Ereiko puku-seve mo'ã-gwi rei, ndereiko pukuve mo'áiry.

²⁸—Nde aorã orã-rehe ani erepena eterei teĩ ereiko-vy. Pehexa katu yvoty reko. Nomba'apói opotyã-rehe. Oipogwã va'e-rami ndoikóiry. Nomba'apói ramo jepe, opyta porã ete voi joty. ²⁹Yma oiko va'ekwe myamyri mburuvixa Salomão. Imba'e reta va'ekwe. Ijao porã ave va'ekwe. Upe va'e-rehe onhemomba'egwasu ete va'ekwe. Ha ha'e-ta peẽ-my. Xe ae katu amboeteve upéa yvoty-pe. Ha'e ijehexaha-rami e'y jepe, iporãve joty katu íxugwi. ³⁰Ha Nhandejáry katu ombopoty porã kapi'i. Etería henhói porã. Ko'ẽ ramo oikyti-ma arã, omombo va'erã tata-py ohapy-vy. Pe kapi'i Nhandejáry remimbopoty voi. Onhangareko porã hese-gwi, ipoty porã voi. Ha pende-rehe katu onhangareko porãve. Ne monde uka va'erã. Ma'erã ndapejeroviái hese? Hese anho ae pejerovia katu. Ome'ẽ va'erã nde-vy nde aorã. ³¹Upéa-gwi ani erepena ndéjehe. “Mbava'e tipo ja'u va'erã? Mbava'e tipo jay'u va'erã? Mbava'e-py tipo nhanhemonde va'erã?” ani ere teĩ upéixa. ³²Upeixagwa-rehe opena pena oiko-vy judeu e'y va'e Nhandejáry kwaa e'yha. Ha nde Ru yváy pygwa katu ne remikotevẽ gwive oikwaa va'e. Upéa rehegwa ereikotevẽ va'e-rehe ha'e oikwaa voi. Upéa-gwi ani erepena pena teĩ hese ereiko-vy. ³³Pepena ranhe ae katu Nhandejáry pende ruvixarã-rehe. Pemoĩ meme pene renonde-py ha'e ae hemimbota erejapo hagwã. Hese anho mante epena eiko-vy. Upéi upéa rehegwa gwive ne remikotevẽ va'e ome'ẽ rei va'erã nde-vy. ³⁴Ani pepena teĩ ko'ẽ ramogwarã-rehe. Pono pene mytu'e'y pendéjehe ani pepena teĩ ko'ẽ

ramo ojehu-ta va'e-rehe, gwĩ ivai-ta va'e-rehe. Ko'ẽ ramo ae pepena kuri hese, he'i Hesu gwemimbo'e kwéry-pe omombe'u-vy.

**Ani nde rapixa rembiapo-rehe,
“Ivai” ere teĩ erepondera-vy**

(Lc 6.37-38,41-42; Rm 2.1-3; 1 Co 2.14-15; Tg 4.11-12)

7 Hesu he'i jevy gwemimbo'e kwéry-pe:

—Ani nde rapixa rembiapo-rehe, “Ivai” ere teĩ erepondera-vy. Ne rembiapo ojohu vai ave arã nde-rehe Nhandejáry.

²—Upe erejavaeterekoha-rami ave, “Ivai” he'i arã nde-rehe Nhandejáry. Nde rapixa ererekoha-rami nde ave nde rereko va'erã Nhandejáry.

³—Áy amombe'u-ta pene rekorã-rehe. Yvyra ra'ykwe rehegwa nhe'ẽ-rami aiporu-ta peẽ-my imombe'u-vy. “Oĩ ra'e nde resa-py vyvra ra'ykwe” ere teĩ nde rapixa-pe. Ha nde ave tuvixave nde resa-py oĩ va'e. Heko porã va'e-rami ereikose mo'ã nde rapixa-pe. ⁴Upéixa ramo ma'erã ere teĩ nde rapixa-pe: “Taipa'nde resa-gwi pe vyvra ra'ykwe mixĩ oĩ va'e”. Nde ave tuvixave nde resa-py oĩ va'e. ⁵Nde, “Ndaxe py'a ky'ái”, ere mo'ã ndéjehe. Nde nde rekoha vai-ma. Erova ranhe katu nde rekoha. Eipe'a ranhe katu ndejéhegwi pe vyvra tuvixave va'e nde resa-py oĩ va'e. Upéi erehexa porã arã ereipe'a hagwã nde rapixa resa-gwi upe vyvra ra'ykwe mixĩ oĩ va'e. ⁶“Ani ereme'ẽ teĩ jagwa-pe imarangatu porã va'e” ja'e. “Ojere arã nde su'u-vy.” “Ani eremombo kure rovagwy-py ne mba'e porã hepy va'e. Opyrũ rei arã hese omongy'apa-vy” ja'e. Nde rapixa ne nhe'ẽ porã ombojevvy va'e, ndaha'úi ne nhe'ẽ porã íxupe gwarã.

**Hekoha porã tee va'e
Nhande Ru yváy pygwa**

(Lc 11.9-13; Jo 14.13-14)

⁷—Ejerure rure katu Nhandejáry-pe. Ha ne rembijerure katu ome'ẽ va'erã nde-vy. Eheka heka katu nde-jeúpe gwarã. Ha ne rembieka katu erejohu va'erã. Okẽ onhemboty va'e oipe'a uka hagwã ombota mbota va'e-rami, pene kyre'ỹ katu pejapo hagwã oração. Nde-vy oipe'a-ma va'e-rami okẽ, ohendu va'erã Nhandejáry pene nhe'ẽ. ⁸Gwĩ ojerure rure va'e-pe gwive ome'ẽ va'erã. Gwĩ oheka heka va'e gwive ojohu va'erã. Gwĩ ombota mbota va'e-rami oha'arõ õi-vy va'e-pe gwive ojepe'a va'erã. ⁹Ta'ýry gwemi'urã-rehe ojerure ramo, ndaipóri pene pa'ũ-my ita ome'ẽ va'erã íxupe. ¹⁰Ta'ýry pira-rehe ojerure ramo, ndaipóri pene pa'ũ-my mbói ome'ẽ va'erã íxupe. ¹¹Peẽ kwéry pende rekoha vai ramo jepe, peme'ẽ kwaa joty iporã porã va'e pende ra'y kwéry-pe. Ha pende Ru yváy pygwa katu hekoha porã tee va'e. Upéa-gwi ome'ẽ kwaa porãve voi pejerure va'e-pe gwive iporã porã tee va'e. ¹²Ha nhande kwéry katu jaipota nhande rapixa ojapo porã nhande-rehe. Aipo ramo, nde hese ave ejapo porã. Peteixa pejapo porã ojóehe, he'i. —Tuvixa mba'eve ko va'e nhe'ẽ. Ko va'e nhe'ẽ-py anohẽ kuri peẽ-my judeu rekoharã Moisés amyri remimombe'ukwe gwive, Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ekwe gwive ave. Peteĩ nhe'ẽ-py amombe'upa kuri peẽ-my, he'i gwemimbo'e kwéry-pe Hesu.

Oĩ mokõi tape

(Lc 13.24)

¹³Upéi Hesu he'i jevy:

—Tapeho katu tape porã-rupi. Upe tape ypyrũha tape po'i voi. Upe-rupi tapeho katu. Ani peho teĩ tape vai-rupi. Upe tapegwasu mombyry nhande

rerahaha voi Nhandejáry-gwi. Tape-gwasu nhepyrũha tuvixa õi va'e. Nda-hekorasýi jaha hagwã upe tapegwasu-rupi. Heta oho tapegwasu-rupi va'e. ¹⁴Ha ndaupéixairy tape Nhandejáry hapu oho va'e. Upe tape ypyrũha tape po'i voi. Hasy-py nhagwahẽ va'erã upe tape-rupi Nhandejáry ha-py. Ha upe tape-rupi ogwata va'e ndahetáiry, he'i Hesu.

**Oĩ, “Nhandejáry nhe'ẽ-py
amombe'u” he'i va'e mo'ã ójehe**

(Lc 6.43-44; Tg 3.11-12; 1 Jo 3.10)

¹⁵Upéi Hesu he'i jevy:

—Oĩ, “Nhandejáry nhe'ẽ-py amombe'u” he'i va'e mo'ã ójehe. Xáke. Ani penhembotavy uka íxupe. Ojehexa uka porã va'erã ogwahẽ ou-vy pende ha-py. Ou va'erã ovexa-rami. Ipoxy e'ỹ va'e-rami ou va'erã ojehexa uka-vy. Ha opy'apy-py kwéry katu ipoxy. Heko poxy va'e-rami, jagwarete ivare'a va'e-rami voi ipoxy opy'a-py. ¹⁶Pehexa kwaa va'erã hembia-po-rehe. Nhuatĩ-gwi ndikatúi jaipo'o hi'a uva. Karapíxu-gwi ndikatúi jaipo'o figo aju. Ndaha'ei figo aju-rami karapixu'a. ¹⁷Hi'a porã vyvra porã. Ha ndahi'a porã vyvra vai. ¹⁸Ndoikói vyvra porã hi'a porã e'ỹ va'e. Ha vyvra vai hi'a porã va'e ndoikói ave. ¹⁹Entéro vyvra ndahi'a porã va'e gwive oity va'erã. Tata ári imombopyrã. ²⁰Upéixa vyvra'a-rami pehexa kwaa va'erã hekoha-rehe. “Nhandejáry nhe'ẽ-py oromombe'u” he'i ramo mo'ã, hembia-po-rehe pehexa kwaa va'erã, he'i gwemimbo'e kwéry-pe Hesu.

**Enterove nomoirũmbái va'erã
Nhandejáry nhande ruvixa-pe**

(Lc 13.25-27; 1 Jo 2.3-6)

²¹Upéi Hesu he'i jevy:

—Heta õi, “Nde xe Járy, nde xe Járy” he'i rei va'erã xe-vy. Upéa nomoirũ va'erã oho-vy Nhandejáry nhande ruvixa-pe. Nogwahẽi va'erã oho-vy

oiko haty-py. Ha xe Ru yváy pygwa remimbota ojapo va'e ae katu omoirũ va'erã íxupe oho-vy, he'i.

²²—Upe áry-py, enterove va'e-pe hembiaapo apokwe-rami areko hagwã áry-py, heta, “Nde xe Járy, nde xe Járy” he'i rei va'erã xe-vy. “Nde réry-py Nhandejáry dhe'ẽ oromombe'u va'ekwe. Nde réry-py oromosẽ mosẽ oromondo-vy anháy-pe. Nde réry-py heta hexapyrã-rupi ore rembiaapo porã va'ekwe. Heta ipu'aka va'e orojapo va'ekwe” he'i va'erã mo'ã xe-vy. ²³Ha upe rire katu “Hesu réry-py xe rembiaapo. Áy ae Hesu re'ýi tee-ma voi xe” he'i ójehe mo'ã va'e-pe xe Hesu ha'e va'erã íxupe kwéry: Yma gwive ko'anga ete peve peẽ ndaha'ei xe re'ýi. Ndorokwaái voi. Xe re'ýi e'ý voi peẽ, xe ha'e va'erã íxupe kwéry. Pende rekoha vai. Tapeho jevy katu xéhegwi, ha'e va'erã íxupe kwéry, he'i Hesu.

Gwogarã ojapose ramo, oĩ ita ári omoĩ va'e, oĩ ave vvy ku'i ári omoĩ va'e
(Lc 6.47-49)

²⁴Upéi Hesu he'i jevy:

—Ko'ã va'e xe dhe'ẽ renduha, xe dhe'ẽ apoha hi'arandu porã voi. Ha hi'arandu va'e katu gwogarã ojapose ramo, ita ári omoĩ. ²⁵Ojapopa rire, oky-ma. Oky-gwi y hygwasu ojaho'ipa hagwã óga. Ou ave yvytugwasu heity hagwã mo'ã ha ndo'áiry. Ita ári ojapo ra'e. Upéa-gwi ndo'áiry. Upéixa ete xe dhe'ẽ ojapo va'e oho porã voi ojeity ukase e'ý-vy. ²⁶Ha ko'ã va'e xe dhe'ẽ renduse e'ý va'e xe dhe'ẽ ojapo e'ý va'e katu nahi'arandu porã. Ha hi'arandu e'ý va'e katu gwogarã ojapose ramo, nomoĩry ita ári. Yvy ku'i ári rei omoĩ gwóga. ²⁷Upéi oky-ma. Oky-gwi ovu y óga ojaho'ipa hagwã. Ou yvytugwasu oity hagwã ave óga-pe. Ha upe rire katu ho'a. Ho'apa ete voi hóga. Ho'a e'ý va'ekwe ndopytáiry. Omboasy eterei ho'a va'ekwe hóga. Upéixa ete oje-

ity uka-vy oho vai hi'arandu e'ý va'e, xe dhe'ẽ renduse e'ýha, he'i Hesu Nhandejáry dhe'ẽ omombe'u-vy.

“Imbaraete voi inhe'ẽ” he'i

²⁸Omombe'upa rire, heta ojogweroaty aty va'e ogweroovy'a inhe'ẽ omboete-vy íxupe hikwái:

—Iporã ete Hesu dhe'ẽ, he'i hikwái. ²⁹—Inhe'ẽ ndaha'ei gwĩ nhande rekombo'ehaty kwéry dhe'ẽ-rami, he'i Hesu dhe'ẽ-rehe hikwái. —Ha'e kwéry ndoikwaapáiry. Ha'e ae onhe'ẽ nomombe'úiry. Ha Hesu ae katu ha'e ae onhe'ẽ omombe'u. Oporomonhe'ẽgendu kwaa va'e-rami onhemonhe'ẽ. Imbaraete voi inhe'ẽ, he'i Hesu-rehe opondera-vy hikwái.

Hesu ombogwera ijai aipa va'e-pe

(Mc 1.40-45; Lc 5.12-16)

8 Ha upéi katu Hesu ogwejy jevy ou-vy upe vvytyrusu ári-gwi. Ogwejy rire heta ijaty jaty va'e kente kwéry omoirũ íxupe oje'ói-vy hikwái. ²Upe jave ogwahẽ ou-vy iha-py mba'asy vai ogwerekko va'e ijai aipa va'e. Gwetypy'ã-rehe onhesũ omboete-vy hovagwy-py:

—Nthane mbogwerahaty voi nde, xe Járy. Xe-vy pa xe mbogwera ave arã nde? he'i Hesu-pe.

³Ha'e oipysa opo omoĩ hese:

—Orombogwera-ta voi katu nde-vy, he'i íxupe. —Xe dhe'ẽ-py tane potĩ katu, he'i hasy va'e-pe.

Upe-ma ramo opa-ma ojei íxugwi ijai aikwe. Okwera porã-ma.

⁴Upéi he'i Hesu:

—Ejeapysaka katu xe dhe'ẽ-rehe. Ani eremombe'u avave-pe orombogwera-ma hagwe, he'i hasy va'ekwe-pe Hesu. —Tereho katu pa'i oĩ ha-py ejehexa uka-vy. Ehexa uka íxupe erekweramaha. Eme'ẽ íxupe upe myamyri “Nname'ẽ katu” he'i va'ekwe. Upéixa ramo, “Okwera-ma. Onhemopotĩ jevy-ma” he'i va'erã nde-

rehe, atýra-py ne mombe'u-vy, he'i íxupe Hesu.

Hesu ombogwera capitão, soldado kwéry ruvixa rembigwái-pe

(Lc 7.1-10)

⁵Ha upéi katu ogwahê oho-vy Hesu Cafarnaum tetã-my. Upe-py oike rire ogwahê ou-vy iha-py capitão, soldado kwéry ruvixa va'e:

⁶—Xe pytygwõ katu, Xe Járy Hesu, he'i. —Xe rembigwái oime koty-py. Nopu'ávêi-ma, hajy jeapa-gwi ndoryrýry. Hasy ete voi oĩ-vy, he'i íxupe soldado ruvixa.

⁷—Aipo ramo, aha-ta nde róga-py ambogwera hagwã íxupe, he'i soldado ruvixa-pe.

⁸—Nde, nde tuvixa mba'e-gwi, mba'éixa ereike-ta ereho-vy xe róga gwy-py? he'i omboete-vy íxupe. —Erenhemohekomirĩve-ta para'e ereike ereho-vy. Tuvixave e'ý va'e-rami joty ereike-ta upe-py. Aipo ramo ne nhe'ê-py rei embogwera katu xe rembigwái-pe, he'i. —“Tokwera” ere ramo, okwera va'erã. A-gwi rei ne nhe'ê-py mante okwera va'erã xe rembigwái hasy va'e, he'i Hesu-pe.

⁹—Oĩ xe-rehe omanda va'e. Inhe'ê ajapo va'e. Xe pogwy-py ave oĩ soldado xe amanda hese va'e. Kóá-pe, “Tereho katu” ha'e ramo, oho ave arã voi. Ha upéa-pe, “Eju katu” ha'e ramo, ou ave arã voi. Xe rembigwái-pe, “Ejapo katu xe nhe'ê” ha'e ramo, ojapo ave arã voi. Upéixa ave ne nhe'ê-py rei nde pu'aka nipo ra'e mba'asy-rehe erembogwera hagwã xe rembigwái-pe, he'i íxupe upe soldado ruvixa.

¹⁰Upéa nhe'ê rendu-vy “Mba'éixa ojerovia tee xe-rehe” he'i Hesu opondera-vy hese.

—Ojerovia tee voi xe-rehe upe va'e, he'i kente kwéry-pe hapykwéri

ogwa'ê va'e-pe. —Amombe'u-ta peẽ-my anhetegwa, he'i. —Oĩ Israel remiarirõre judeu kwéry xe-rehe ojerovia va'e. Ha ko va'e soldado ruvixa judeu e'ý ramo jepe, ojerovia teeve joty xe-rehe, he'i. ¹¹—Ha'e-ta peẽ-my. Heta mombyrygwa ogwahê va'erã oho-vy Nhandejáry nhande ruvixa ramo oiko haty-py. Heta kwarahy resê gwigwa oho va'erã jekarugwasu haty-py. Heta ka'aru gwigwa oho va'erã ave. Ogwapy va'erã okaru-vy Abraão ndive, Isaque ndive, Jacó ndive ave. ¹²Ha judeu kwéry va'e Nhandejáry re'ýi va'e oho va'erãgwe katu nogwahê mo'ãi va'erã upe-py. Omosê va'erã íxupe imondo-vy pytũ kwa-py. Upe-py ojahe'o va'erã. Hasê va'erã onhemoasy-gwi. Nhandejáry-rehe onhemoyrõ-gwi, onhemohãingyry ngyrýu va'erã oiko-vy, he'i judeu kwéry-rehe.

¹³Upéi he'i upe soldado ruvixa-pe:

—Tereho jevy katu nde róga-py. Xe reroviaha-rami, toiko katu nde-vy, he'i.

Upe-ma ramo okwera-ma hembigwái.

Entéro hasy va'e-pe gwive ombogwera Hesu

(Mc 1.29-34; Lc 4.38-41)

¹⁴Ha upéi katu Hesu oho Pedro róga-py. Ogwahê ramo upe-py ohexa Pedro raixo. Onheno ra'e oĩ-vy. Hasy ete voi heteraku-gwi. ¹⁵Omojo opo ipo-rehe. Opa-ma íxugwi heterakukwe. Opu'ã-ma Hesu remi'urã-rehe onhangareko-vy.

¹⁶Ka'aru ete-ma ojereru iha-py heta anháy ojepota hese va'e. Onhe'ê-py rei omosê mosê anháy imondo-vy. Entéro hasy va'e-pe gwive ombogwera-ma. ¹⁷Upéa rehegwa ojapo Hesu, upéixa hembiaipo yma gware he'i hagwe-rami oiko hagwã ãy. Yma Nhandejáry nhe'ê-py omombe'u va'ety Isaías remimoigwe kwatia-rehe a-rami:

“Nhande kwéry nhande rasy ramo, omboyke-ma opaixagwa mba'asy heraha-vy nhandéhegwi”.^k
Yma he'i hagwe-rami, áy oiko-ma.

“Xe oromoirũ-ta, xe Járy” he'i

(Lc 9.57-62)

¹⁸Ha upéi katu heta kente onhemboaty Hesu-rehe. Ohexa ramo heta onhemboaty hese, he'i gwemimbo'e kwéry-pe:

—Jahasa katu y rovái, he'i.

¹⁹Ne'írã vyteri onhemboyru jave kanóa-py, ou ohogwaitĩ-vy íxupe peteĩ judeu rekombo'ehaty:

—Xe oromoirũ-ta, porombo'eháry, he'i Hesu-pe. —Mamo ereho ha-rupi oromoirũ-ta, he'i íxupe.

²⁰Hesu he'i jevy íxupe:

—Mykurẽ, vykwa oĩ íxupe hógarã. Gwyrã, oĩ ave íxupe haityrã. Ha xe ae katu Nhande Ryke'y tee va'e, ndaipóri xe-vy xe renagwã atongea-vy xe apyta hagwã, he'i. —Xe moirũse joty pa nde? he'i pe tekombo'ehaty-pe.

²¹Upéi outro peteĩ hemimbo'e va'e he'i Hesu-pe:

—Xe oromoirũ va'erã, xe Járy, he'i. —Aha'arõ ranhe-ta xe ru omano ramo ajaty hagwã, he'i íxupe.

²²—Nahániry. Áy voi aipota xe moirũ, he'i íxupe. —Xe moirũse e'ỹ va'e ae taimandu'a ranhe katu omano va'ekwe ojaty hagwã-rehe, he'i upe gwemimbo'e-pe.

“Ekirirĩ katu” he'i y-pe

(Mc 4.35-41; Lc 8.22-25)

²³Upéi onhemboyru-ma kanóa-py Hesu. Hemimbo'e kwéry onhemboyru ave indive. ²⁴Upe jave ou vytyugwasu marány. Ho'a yugwarusu-rehe omomyí hagwã yugwarusu. Upe-ma ramo

omopu'ã pu'ã y-pe, ojaho'i ho'i kanóa-pe y. Ha Hesu ae katu oke joty oĩ-vy. ²⁵Ha hemimbo'e kwéry oho omombáy íxupe:

—Ore resende katu, ore Járy, he'i. —Nhanheapymi-tama nhande, he'i Hesu-pe hikwái.

²⁶—Mbava'e-gwi tipo pende py'amirĩ, he'i íxupe kwéry. —Ndapejerovia teéiry ra'e xe-rehe, he'i íxupe kwéry.

Upéi opu'ã onhe'ẽ-py omokirirĩ hagwã. He'i vytyugwasu-pe, y opu'ã va'e-pe ave

—Ekirirĩ katu, he'i ipoxy va'e-pe.

Upe-ma ramo ohopa-ma vytyu. Opytu'u jevy y. Okirirĩ porãmba jevy-ma y. ²⁷Ha'e kwéry opondera voi hese:

—Mba'eixagwa heko va'e po, he'i opondera-vy hese. —Vytyugwasu jepe, y opu'ã pu'ã va'ekwe jepe ohendu inhe'ẽ, he'i Hesu-rehe hikwái.

Mokõi anháy rerekoha

(Mc 5.1-20; Lc 8.26-39)

²⁸Upéi ogwahẽ-ma oho-vy y rovái. Gadara vyty-py ogwahẽ. Upe-py ogwahẽ-ma ramo, ou ohogwaitĩ-vy íxupe mokõi anháy rerekoha va'e. Ijyta-gwi osẽ ou-vy. Heko poxy eterei va'e. Upéa-gwi ohasase va'e oikupe'o íxupe ohasa hagwã. Ndikatúí ohasa ijypy-rupi. ²⁹Onhe'ẽ hatã hatã Hesu-pe ombojevvyse-vy mo'ã:

—Nde ko Nhandejáry ra'y. Ma'erã ereju ko'a-py, he'i Hesu-pe ombojevvyse-vy mo'ã. —Ne'írã vyteri ore moingo asyha áry. Ma'erã ereju? he'i. —Ore moingo asyha áry-py ae ereju va'erã mo'ã, he'i Hesu-pe. —Áy katu ani ereju ore moingo asy-vy, he'i íxupe.

³⁰Mombyry-gwi ohexa heta kure okaru jave. ³¹Upéa-gwi ojerure rure íxupe:

—Ore mosē-ta ramo, ore mondo katu kure kwéry-pe. Ore mondo katu ipy'a kwéry-py, he'i anháy kwéry Hesu-pe.

³²—Tapeho, he'i íxupe kwéry.

Inhe'ē-rupi osē oho-vy oike kure kwéry py'a-py. Ha kure kwéry katu oriparapa oje'ói-vy. Yugwarusu-py ogwejy oje'ói-vy. Hi'apý ogwejy oje'ói-vy. Ho'a onheapymi oje'ói-vy y-py. ³³Ha kure nhangarekoha oripara oje'ói-vy. Atygwasu-py oho omombe'u-vy. Anháy rerekohare-pe ojehu va'ekwe gwive omombe'u. ³⁴Upe ramo atygwasu pygwa Hesu rogwaítí-vy osē ogwa'ē-vy. Ohexa-ma ramo Hesu-pe, ombojevuse íxupe:

—Ekwa jevy katu ore yvy-gwi, he'i Hesu-pe ojapura-gwi hikwái.

Hesu ombogwera hajy jeapa va'e-pe

(Mc 2.1-12; Lc 5.17-26)

9 Ha upéi katu Hesu onhemboyru jevy-ma oho-vy kanóa-py. Upéi ohasa y rovái ogwahē oho-vy ha'e ae oiko ha-py. ²Upe-py ojereru íxupe hajy jeapa apa va'e. Gwupa reheve ou onheno oí-vy. Ójehe ojerovia tee ramo, ohexakwaa hese. Upéa-gwi he'i upe hajy jeapa apa va'e-pe:

—Ani erekyhyje teĩ, xe ra'y, he'i íxupe ombopy'agwapy-vy.

Gwa'ýry-pe he'iha-rami he'i íxupe:

—Amboyke-ma ndéhegwi ne rembiapo vaikwe, he'i upe hajy jeapa apa va'e-pe.

³Upe-py oĩ judeu rekombo'ehaty. Ohendu-ma ramo Hesu nhe'ē, ndojohu porái:

—Onhemonhandejáry rei ou-vy, he'i mo'ã Nhandejáry Hesu-rehe. —Onhe'ē vai rei, he'i ojóupe hese.

⁴Ha ipy'apóry oikwaa Hesu:

—Ma'erã-gwi erenhe'ē vai rei nde py'apy-py? he'i. ⁵—Pejeapysaka porã katu xe nhe'ē-rehe. Oĩ ramo, “Amboyke-ma ndéhegwi ne rembiapo vaikwe” he'i

va'e katu, ndajahexái hemimboyke. Omboyke para'e. Tapa nomboykéiry ra'e. Ndajahexáiry. Ha oĩ ramo, “Epu'ã katu egwata eho-vy” he'i rei va'e katu, jahexa ave. Nomopu'áiry upe va'e. ⁶Áy aikwaa uka-ta peē-my xe nhe'ē rei e'ýha ko yvy-py. Xe Nhande Ryke'y tee va'e xe nhe'ē-py rei amboyke-ma voi yvypóry rembiapo vaikwe, he'i Hesu onhe'ē-vy gwí imbo'eháry-pe.

Upe ramo he'i hajy jeapa va'e-pe:

—Epu'ã katu ehupi nde rupagwe. Tereho nde róga-py, he'i.

⁷Upe-ma ramo opu'ã oho-ma gwóga-py. ⁸Upéa ohexa ramo ijaty va'e kente, opondera eterei hese. Inhe'ē-py rei omopu'ã-gwi:

—Omopu'ã-ma ngatu, he'i Hesu-rehe. —Iporã porã ete va'e voi hembiaapo, he'i hese. —Nhandejáry omombaraete voi upe kwimba'e. Herovia hexapyrã-rupi ha'e hembiaapo, he'i Hesu-rehe Nhandejáry-pe omomba'egwasu-vy.

“Xe moirũ katu” he'i Mateus-pe

(Mc 2.13-17; Lc 5.27-32)

⁹Upe-gwi ohasave Hesu oho-vy. Oho jave, ohexa Mateus héry va'e-pe ogwapy oí-vy ramo. Nhane mbopaga haty-py ogwapy oí-vy:

—Xe moirũ katu, he'i íxupe.

Upe-ma ramo opu'ã omoirũ-ma íxupe.

¹⁰Upéi oho okaru Mateus róga-py. Ha'e okaru jave gwemimbo'e kwéry ndive ogwahē ave ou-vy heta nhane mbopaga uka va'ety, heta ojejavy va'e ou ave okaru ojoha-py. ¹¹Upéa ohexa ramo fariseu kwéry, oporandu Hesu remimbo'e kwéry-pe:

—Ma'erã-gwi ne mbo'eháry okaru nhane mbopaga uka va'ety ndive, ojejavy va'e ndive ave? he'i Hesu-rehe.

¹²Upéa fariseu nhe'ē ohendu ramo Hesu:

—Nhane resãi ramo, nanhaikotevêi nhane mbogweraharã-rehe. Ha nhande

rasy ramo ae katu, nhaikotevê-ma nhane mbogweraharã-rehe, he'i hemimopotîse-rehe onhemoirũ uka hagwã.

¹³—Ko'a-rami ae oĩ Nhandejáry kwatia nhe'ê:

“Ijukapyrã xe mboete-vy pejuka rei ramo, pende py'a porã e'ỹ reheve ojôupe, xe ndajohu porãĩ arã. Ha pejoporiahuvereko rei ramo katu xe ajohu porã arã pende reko. Upe va'e xe aipota voi, he'i Nhandejáry”.¹

Upéixa he'i Nhandejáry kwatia nhe'ê. Upéa nhe'ê, tapeho katu peikwaa hagwã he'ise va'e. Ndajúi va'ekwe ahenói-vy “Xe potĩ” he'i ójehe va'e-pe ou xe moirũ. Gwĩ ojevavy va'e-pe ae aju arova uka-vy hekoha íxupe xe moirũ hagwã, he'i fariseu kwéry-pe.

Hesu remimbo'e kwéry ndohasái okaru e'ỹ reheve

(Mc 2.18-22; Lc 5.33-39)

¹⁴Upéi ogwahê ou-vy Hesu renda-py João remimbo'e:

—Ore orohasa orokaru e'ỹ reheve Nhandejáry oipotaha-rami, he'i. —Ohasa ave okaru e'ỹ reheve fariseu kwéry. Ha ne remimbo'e kwéry katu ndohasái voi okaru e'ỹ reheve. Ma'erã po ndoikói ore reko-rami, he'i Hesu-pe oporandu-vy.

¹⁵Upéi Hesu he'i:

—Amombe'u-ta peẽ-my arandu re-hegwa nhe'ê omenda va'e rehegwa-rami. Oime vyteri ramo omenda va'e, ndovy'are'ỹiry he'yi kwéry. Okaru e'ỹ reheve ndohasáiry. Ha ojererahaha óra ogwahê-ta. Upe óra-py ohasa va'erã okaru e'ỹ reheve he'yi kwéry, he'i oje-hegwa omombe'u-vy.

¹⁶Upéi he'i jevy upe pygwa-pe:

—Outro arandu rehegwa nhe'ê háma amombe'u-ta peẽ-my ao rehegwa-rami, uva rykwere rehegwa-rami ave. Nan-

haremendái ipyahu va'e-py ao tuja. Nharemenda ramo ae katu onhynhy arã ra'e ipyahu va'e. Ojepoapy-vy omondoro arã ao tuja. Osorogwasuve va'erã ao tuja. ¹⁷Nanhanhunháiry ave uva rykwere pyahu va'e hyrurã tuja-py vakapi ipererĩ va'e-py. Ha nhanhunha ramo ae katu, ovu va'erã ra'e ipyahu va'e. Gwyrutuja va'e omondoro va'erã. Osyrupa arã ra'e pe uva rykwere onhehê-vy. Osoropa arã hyrukwe. Ha uva rykwere pyahu va'e ae katu nhanhunha hyru pyahu-py. Upéixa ramo opyta porã gwyrutu ndive, he'i Hesu oipotagwi fariseu kwéry onhem-boheko pyahu.

Hesu omoingove jevy kunhataĩ-pe

(Mc 5.21-43; Lc 8.40-56)

¹⁸Upéa he'i jave, ogwahê ou-vy peteĩ mburuvixa. Gwety'ã-rehe onhesũ Hesu rovagwy-py imboete-vy:

—Omano-ma xe rajy, he'i. —Omano ramo jepe, iporã ereho joty katu eremoĩ nde po hese oikove jevy hagwã, he'i Hesu-pe.

¹⁹Inhe'ê-py opu'ã oho-vy mburuvixa ndive. Hemimbo'e kwéry hendive ave oho. ²⁰Upe-ma ramo ogwahê ou-vy peteĩ kunha. Are-ma hasy. Hasy doze ro'y ijysapy ogwejy eterei íxupe-gwi. Upéa-gwi ou hapykwéri, Hesu rapykwéri. Opoko-ma ijao poty-rehe. ²¹“Amboja ramo jepe xe po ijao-rehe, akwera-ma va'erã” he'i ra'e ojéupe.

²²Upe-ma ramo ha'e ojere. Oma'ê ramo, ohexa-ma upe kunha-pe:

—Ani erekyhyje teĩ xéhegwi, xe rajy, he'i imbopy'agwapy-vy íxupe. Gwajýry-pe he'iha-rami, he'i kunha-pe: —Nde erejerovia-magwi xe-rehe, erekwera-ma, he'i kunha-pe.

Upéa nhe'ê he'i-ma ramo, pya'e okwera upe kunha.

²³ Ha upéi katu ojere jevy oho hagwã mburuvixa róga-py. Upe-py ohexa heta oĩ óga-py ijayvu va'e. Gwemimby ombopu ohapirõ-vy. Hasẽmba-ma ave. Ohexa ramo:

²⁴ —Tapehopa katu, he'i. —Nomano etéiry voi mitã kunha. Oke ae-ma oĩ-vy, he'i omosẽ-vy.

Ha óga-py oĩ va'e gwive katu onhembohory hese.

²⁵ Omosẽmba rire, oike koty-py mitã kunha oĩ ha-py. Oipopyhy íxupe imopu'ã-vy. ²⁶ Upe ramo upe mitã kunha omopu'ã jevy va'ekwe rerakwã opa-rupi osarambi upe vvy-rupi oho-vy.

Hesu ombohesapyso jevy mokõi hesapyso e'ỹ va'e-pe

²⁷ Upe-gwi ohasave oho-vy Hesu. Ha mokõi hesapyso e'ỹ va'e katu ou hapykwéri:

—Davi remiarirõre nhane remiha'arõ va'e, he'i ohenói hatã-vy íxupe. —Ore poriahuvereko katu, ore poriahuvereko katu, he'i ohenói hatã-vy íxupe.

²⁸ Upéi ha'e oike koty-py. Oike rire, ogwahẽ ave ou-vy upe mokõi hesapyso e'ỹ va'e:

—Pejerovia tipo xe-rehe apombohesapyso porã hagwã, he'i íxupe kwéry Hesu.

—Ha'e voi, he'i. —Orojerovia-ma nde-rehe, ore Járy, he'i íxupe.

²⁹ Upéi omoĩ hesa ári opo:

—Xe reroviaha-rami pehexa porã katu, he'i hesapyso e'ỹ va'e-pe.

³⁰ Upe ramo hesapyso porã-ma. Ha Hesu ndohejái omombe'u ojehegwa:

—Erekwera hagwe anike eremombe'u mbe'u teĩ avave-pe, he'i íxupe omanda pohýi-vy.

³¹ Ha okwera va'e katu ojoko ramo jepe íxupe, osẽ joty oho-vy. Omosarambi ra'e opa-rupi. Herakwã oho joty opa-rupi. Upe vvy-rupi osarambi joty ra'e.

Hesu ombogwera inhe'ẽnge'ỹ va'e-pe (Lc 11.14-15)

³² Koty-gwi osẽ jave, ojereru Hesu renda-py anháy rerekoha inhe'ẽnge'ỹ va'e. ³³ Omosẽ imondo-vy anháy-pe. Inhe'ẽnge'ỹ va'ekwe onhe'ẽ-ma. Ojogweroaty va'e kente ohexa ramo, opondera eterei hese:

—Yma gwive ko'anga ete peve ndajahexái voi a ramigwa, he'i. —Nhande kwéry vvy-rupi, Israel vvy-rupi ndajahexái voi a ramigwa, he'i opondera-vy hese.

³⁴ Ha fariseu kwéry katu ndojohu porãi hembiaapo:

—Anháy ruvixa nhe'ẽ-py ae nipo ra'e omosẽ imondo-vy anháy-pe Hesu. Anháy ae nipo ombopu'aka ra'e Hesu-pe, he'i mo'ã hese hikwái.

Hesu oiporiahuvereko ijaty jaty va'e kente kwéry-pe

³⁵ Ha upéi katu Hesu ohasa oho-vy tetã tetã-rupi gwive. Tetã'i tã'i-rupi gwive ave ohasa oho-vy. Ojeporahéi haty haty-rupi Nhandejáry nhande ruvixarã rehegwa nhe'ẽ porã omombe'u mbe'u. Opaixagwa mba'asy-gwi ombogwera gwa hasy va'e-pe.

³⁶ Ohexa ramo ijaty jaty va'e kente, oiporiahuvereko íxupe kwéry:

—Ovexa-rami rei oiko ra'e hikwái, he'i. —Ndoikóiry ramo ovexa-rehe onhangareko va'e, ndoiko porãi. Ipyrasypa, heterasypa ave. Ho'a ramo, ndaipóri henohêharã. Upéixa ete ovexa hasy va'e-rami, herekwa e'ỹ va'e-rami oiko ko ijaty va'e kente xe moirũse va'e. Upéa-gwi aiporiahuvereko-ma íxupe kwéry, he'i ojogweroaty va'e kente kwéry-rehe.

³⁷ Upe ramo omombe'u gwemimbo'e kwéry-pe nhe'ẽ mombe'uharã rehegwa nhe'ẽ temitýgwe kytilharã rehegwa nhe'ẽ oiporu-vy.

—Heta hi'a porã ramo jepe, ndahetáiry joty oikyti va'e heraha-vy. ³⁸Upéixa ete heta eterei oĩ ramo jepe nhe'ê porã ohenduse va'e, ndahetáiry joty imombe'uharã íxupe kwéry. Upéa-gwi pejapo oração temitýgwe járy-pe omondo hagwã oikytiharã, he'i Nhandejáry-rehe, nhe'ê porã mombe'uharã-rehe oração ojapo uka-vy.

Doze voi Hesu irũ tee

(Mc 3.13-19; Lc 6.12-16)

10 Ha upéi katu Hesu ohenói gwemimbo'e kwéry omoirũ teeha doze va'e-pe. Upe va'e doze va'e ohenói ou hagwã. Ou ramo ombopu'aka íxupe kwéry omosê hagwã anháy imondo-vy. Opaixagwa mba'asy-rehe ave ombopu'aka íxupe kwéry ombogwera hagwã hasy va'e-pe. ²Gwĩ doze hemimondo va'e héry a-rami. Oĩ Simão ha'e tenonde va'e, tuvixave va'e. Pedro ombohéry jo'a íxupe. Tyvýry héry André. Oĩ ave mokõi Zebedeu ra'y Tiago, tyvýry héry João ave. ³Oĩ ave Filipe Bartolomeu ndive. Oĩ Tomé Mateus ndive. Mateus nhane mbopaga uka va'ety plata-py governo pegwarã. Oĩ Alfeu ra'y Tiago. Oĩ Tadeu ave. ⁴Oĩ ave Simão. Ha'e gwĩ ojehegwa e'y va'e huvixa ramo oiko va'e-pe omosêse va'e kwéry irũ va'ekwe. Indive oĩ Judas Iscariotes, upe va'e Hesu pyhy ukaharã voi.

Hesu omondo upéa doze gwemimbo'e nhe'ê porã omombe'u hagwã

(Mc 6.7-13; Lc 9.1-6)

⁵Upéa doze gwemimbo'e omondo nhe'ê porã omombe'u hagwã:

—Tapeho a-rami, he'i. —Ani ereho teĩ judeu e'y va'e oiko ha-rupi. Tetã Samaritano oiko ha-rupi ani ereike teĩ upe-py. ⁶Tapeho ae katu Israel remiarirõre judeu kwéry oiko ha-rupi. Ovexa okanhý va'ekwe-rami oiko hik-

wái. Tapeho ae katu peheka-vy íxupe kwéry. ⁷Pemombe'u mbe'u pehokwe-vy Nhandejáry rehegwa nhe'ê íxupe kwéry: “Ogwahê-ma ngatu hi'óra. Pene mo'agwĩ-ma ou-vy Nhandejáry pende ruvixarã” peje kuri judeu kwéry-pe, he'i. ⁸—Pembogwera gwera katu hasy va'e-pe peho-vy. Pemoingove jevy katu omano va'ekwe-pe. Pembogwera katu mba'asy vai-gwi ijai aipa va'e-pe. Pemosê mosê katu anháy-pe. Pende rexakwaa rei hagwe-rami ave, pehexakwaa rei pende rapixa pembopaga e'y reheve. ⁹Ani ereraha teĩ plata nde ku'akwaha gwy-py. Hepy va'e ouro ani ereraha teĩ. Ani ereraha plata. Moeda jepe ani ereraha teĩ. ¹⁰Nde vosa ani ereraha teĩ ave ne ndive ereho jave. Ne kamisa ani erembojo'a ave kuri. Nde pyryru, nde pykoka ave ani ereraha teĩ. “Omba'apo va'e-pe nham'e'ê hemikotevê” ja'e. ¹¹Atyguasupy ereike ramo, tetã'i-my ereike ramo ave, eporandu ranhe hembiaipo porã porã va'e-rehe. “Kipy kipy tipo oĩ hembiaipo porã va'e” peje. Epyta indive eresê peve pe tetã-gwi ereiko-vy upepy. ¹²Ereike ramo óga-py, “Tapene mbopy'agwapy katu Nhandejáry” ere óga pygwa-pe. ¹³Óga pygwa pene mogwahê porã ramo, peheja katu pene nhe'ê íxupe. Ha napene mogwahêi ramo, ani peheja teĩ íxupe pene nhe'ê. Upe pene nhe'ê perupa jevy katu íxugwi. ¹⁴Ha oĩ ramo óga pygwa pende rerohory e'y va'e, oĩ ramo tetã mygwa ave pene nhe'ê renduse e'yha va'e katu, pe tetã-gwi eresê jave, embovava nde py ho'apa hagwã yvy timbore nde py-gwi. Upéixa erejapo ramo, eremomandu'a uka arã hembiaipo vaikwe-rehe. “Nhandejáry re'yí e'y-rami nipo ra'e nhande” he'i va'erã ójehe. ¹⁵Amombe'u-ta peemy anhetegwa va'e. Upe áry-py, yvypóry rembiapo apokwe-rami ojererekoha áry-py, omoingo asy va'erã gwĩ hekoha vai va'ekwe-pe Sodoma tetã mygwa amyri

kwéry-pe. Gomorra tetā mygwa amyri kwéry-pe ave. Ogwereko asy va'erā íxupe kwéry. Ha pe tetā mygwa-pe ne nhe'ē renduse e'ỹ va'e-pe katu ogwerekereko asyve syve va'erā Nhandejáry, he'i gwemimbo'e kwéry-pe.

“Pende rereko asy va'erā” he'i

(Lc 12.11-12)

¹⁶Upéi Hesu he'i jevy gwemimbo'e kwéry-pe:

—Pejapysaka katu xe nhe'ē-rehe. Xáke pende-rehe. Oromondo-ta hekoha vai va'e pa'ũ-rupi ereiko hagwā. Ovexa jagwarete pa'ũ-my oiko va'e-rami peẽ peiko arã ipa'ũ-my. Aipo ramo penhangareko porã katu pendéjehe peẽ. Ju'igwasu onhangareko ójehe ha-rami, peiko arandu katu peẽ ave. Pykasu inharõ e'ỹ va'e reko-rami, peiko katu peẽ ave.

¹⁷—Xáke pende reraha va'erā pende ruvixa renda-py. Ojeporahéi haty haty-rupi pene nupã va'erā. ¹⁸Xe-rehe ha-py pende reraha va'erā mburuvixa renda-py. Mburuvixagwasu renonde-py ave pende reraha va'erā. Judeu kwéry-pe, judeu e'ỹ kwéry-pe ave, pemombe'u va'erā Nhandejáry tuvixa mba'e voiha.

¹⁹Pende reraha ramo, ani pemoi teĩ pende py'a-rehe pene nhe'ērã. Upe órapy ou rei va'erā nde juru-py ne nhe'ērã.

²⁰Erenhe'ē ramo, ndaha'úi va'erā ne arandu-rupi. Nde juru-py ae Nhandejáry ombou va'erā nde-vy ne nhe'ērã. Pende Ru yváy pygwa va'e nhe'ē marangatu ou va'erā nde juru-py ne nhe'ērã ne monhe'ē hagwā. ²¹Ha tyke'ýry oipyhy va'erā heraha-vy gwyv'ýry ojuka uka hagwā. Tyv'ýry ojuka uka va'erā gwyke'ýry-pe. Túvy ojuka uka va'erā gwa'ýry-pe gwaj'ýry-pe ave. Ha ta'ýry kwéry taj'ýry kwéry ave ogwerekereko asy va'erā gwupe ojuka uka-vy. Imemby kwéry ojuka ukase va'erā osy-pe. ²²Xe-rehe ha-py enterovéa ipy'a vai va'erā oiko-vy pende-

rehe. Ha xéhegwi ova e'ỹ va'e, ogwerekereko asy ukaharã-pe onheme'ē e'ỹ va'e, ojererekereko asy ramo jepe onhembopy-atã joty va'e katu, oresende va'erā íxupe Nhandejáry. ²³Pende rereko asy hagwe-gwi, tapekanhy katu peho-vy outro henda-py. Amombe'u-ta peẽ-my anhetegwa va'e. Xe Nhande Ryke'y tee va'e ajekwaa aju hagwā áry-py, oĩ vyteri va'erā Israel vvy pygwa tetã ne'írã vyteri pegwahē upe-py. ²⁴Hemimbo'e nonhembotuvixa mba'úi voi ombóeháry-pe. Nonhembotuvixa mba'úi ave ojáry-pe hembigwái. ²⁵Iporã katu ombóeháry-pe ohekoarupityse ramo hemimbo'e. Ojáry-pe ohekoarupityse ramo hembigwái, iporã ave. Onhe'ē vai rei kuri xe-rehe, “Anháy ruvixa Belzebu” he'i kuri xe-rehe. Upéixa he'i ramo xe-rehe, onhe'ē vaive va'erā voi pende-rehe. Xe óga járy-rami. Peẽ óga pygwa. Xe-rehe onhe'ē vaiha-rami ave, pende-rehe onhe'ē vaive va'erã, he'i gwemimbo'e kwéry-pe Hesu.

“Nhandejáry-gwi ae katu pekyhyje” he'i

(Lc 12.2-7)

²⁶Upéi he'i jevy gwemimbo'e kwéry-pe:

—Upéixa ramo, ani erekyhyje teĩ pende rereko asy ukaharã-gwi. Entéro nghanomi va'ekwe gwive, ojehexa jevy joty va'erã voi. Entéro nhamokanhy va'e gwive, ojekwaa jevy joty va'erã.

²⁷—Nhemi ha-py peẽ-my xe remimombe'ukwe, atýra-py pemombe'u mbe'u jevy. Pende apysa-py peẽ-my xe rembierovovo xe remimombe'ukwe, pende róga apotaha ári, penhomboaty haty haty-rupi, perosapukái va'e-rami pemombe'u jevy. ²⁸Oĩ nhande rete jukaharã. Ha nhane nhe'égwe-rehe ae katu ndaipu'akáiry. Aníke erekyhyje teĩ íxugwi. Ha Nhandejáry katu ipu'aka nhane nhe'égwe-rehe. Omondose ramo, omondo arã omondose ha-py. Tata opa

opa rei e'ŷ va'e haty-py nhane mondose ramo, nhande rete reheve nhane mondo va'erã. Íxugwi ae katu pekyhyje. Íxugwi ae katu enhemokirirĩ. ²⁹ Mokõi gwyrã'i ovende ramo, ndahepýi. Nanhapenái joty hese. Ha Nhandejáry katu onhangareko hese. Hymba voi. Yvy-py peteí ho'a ramo, ojéhegwi rei ndo'áiry. Nhandejáry nhe'ẽ-py ae ho'a omano-vy. ³⁰⁻³¹ Heta eterei gwyrã'i ovende ramo jepe ndahepy eteí joty. Ha nde ae katu tuvixa mba'eve Nhandejáry-pe gwyrã kwéry-gwi. Ne akã ragwe jepe, mbovy po oĩ oikwaa-ma. Peteí teĩ oipapa-ma nde-rehe opena eterei-gwi. “Tuvixa mba'e” he'i nde-rehe Nhandejáry. Upéa-gwi anike pekyhyje teĩ pendéjehe, he'i gwemimbo'e kwéry-pe.

Atýra-py, “Hesu re'ýi voi xe”

he'i va'e

(Lc 12.8-9)

³² Upéi he'i jevy Hesu:

—Atýra-py, “Hesu re'ýi voi xe” ere ramo katu, xe Ru yváy pygwa va'e renonde-py, “Xe re'ýi voi upe va'e” ha'e arã nde-rehe, he'i. ³³—Ha atýra-py, “Hesu remimbo'e e'ŷ voi xe” ere ramo katu, xe Ru yváy pygwa renonde-py, “Xe re'ýi e'ŷ voi upe va'e” ha'e arã nde-rehe, he'i gwemimbo'e kwéry-pe.

“Entéro yvypóry ijoja porã hagwã ndajúi va'ekwe” he'i

(Mc 8.34-35; Lc 9.24; 12.51-53; 14.26-27; Ap 12.11)

³⁴ Upéi he'i jevy Hesu:

—“Ojekwaa-ma ou-vy Hesu entéro yvypóry ijoja porã hagwã” ani ere mo'ã ndejéupe. Upe va'erã-rehe ndajúi va'ekwe. Ha ijoja e'ŷ hagwã onhondive xe renduse e'ŷha xe renduseharã ave ae katu aju va'ekwe. ³⁵ Xe aju

va'ekwe-gwi, ndoiko jojái va'erã ta'ýry gwu ndive. Ndojoeko rayhu re'ýry va'erã imemby kunha osy ndive. Imemby rembireko ndoiko porái va'erã ome sy ndive ave. ³⁶ Nhande róga pygwa jepe nhande a'e'ŷha voi, he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ oiporu-vy.^m

Upéi he'i jevy:

³⁷—Oĩ ramo xe rayhu va'e, gwu-pe xéhegwi ohayhuve va'e, osy-pe ohayhuve va'e xéhegwi, ndaha'etí arã xe re'ýi tee. Oĩ ramo xe rayhu va'e, gwa'ýry-pe, gwajýry-pe ohayhuve va'e xéhegwi, omemby-pe ohayhuve va'e xéhegwi, ndaha'etíry xe re'ýi tee upe va'e, he'i. ³⁸—Gwĩ xe moirũ tee hagwã okurusugwasu ohupi heraha-vy va'e-rami ijukapyrã-rami oiko va'e ae, xe re'ýi tee va'erã, he'i. —Upéa reko-rupi nderekói ramo, ndaha'etí arã xe re'ýi tee. ³⁹ Gwekove-rehe hakate'ŷ va'e ndoikove mo'ái va'erã Nhandejáry ndive. Ha xe-rehe ha-py gwekove-rehe nopenái va'e katu, oikove meme va'erã Nhandejáry ndive, he'i gwemimbo'e kwéry-pe.

Ne rembiapo porãkwe repy ohekoviarõ va'erã voi nde-vy Nhandejáry

(Mt 25.34-40; Mc 9.41; Jo 13.20)

⁴⁰ Upéi he'i jevy Hesu:

—Ne mogwahẽ porã va'e, xe háma ave xe mogwahẽ porã va'erã. Xe mogwahẽ porã va'e, ha'e háma ave Nhandejáry xe mbou va'ekwe-pe omogwahẽ porã va'erã. ⁴¹ Ogwahẽ ou-vy ramo nde róga-py Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety, emogwahẽ porã katu íxupe Nhandejáry rembigwái-gwi. Nhandejáry ombohekovia va'erã upe inhe'ẽ-py omombe'u va'ety-pe. Ha'e-rami ave ne rembiapo porãkwe repy ohekoviarõ va'erã voi nde-vy yváy-py. Ogwahẽ ou-vy ramo nde róga-py hekoha porã

va'e, emogwahê porã katu íxupe hekoha porã-gwi. Nhandejáry ombohekovia va'erã upe hekoha porã va'e-pe. Ha'e-rami ave ne rembiapo porákwe repy ohekoviarõ va'erã nde-vy yváy-py.⁴² Xe remimbo'e va'e heko'ive va'e jepe ijy'uhéi-ma ramo, eme'ê y íxupe toy'u. Xe remimbo'e-gwi, emboy'u joty íxupe. Amombe'u-ta peê-my anhetegwa va'e. Ne rembiapo porákwe repy ohekoviarõ va'erã voi nde-vy yváy-py, he'i gwemimbo'e kwéry-pe Hesu.

**Ogwahê ou-vy Hesu renda-py
João Batista remimbo'e**

(Lc 7.18-35)

11 Upéixa Hesu ombo'e mbo'e upe doze gwemimbo'e kwéry-pe. Ombo'epa rire, osê oho-vy Hesu rupive hikwái. Upe-gwi ohasave oho-vy tetã tetã-rupi. Oporombo'e mbo'e Hesu oho-vy. Omombe'u mbe'u oho-vy ave Nhandejáry nhe'ê. ²Ha João Batista katu onhemoĩ preso oiko-vy. Ohendu ramo Cristo Nhandejáry rembiporavo va'e rerakwã, mokõi gwemimbo'e omondo Hesu ha-py oikwaa hagwã: "Mba'eixagwa po nde" omoporandu uka hagwã omondo íxupe.

³Ogwahê oho-vy ramo he'i:

—Nde tipo upe temiha'arõ va'e voi, he'i oporandu-vy íxupe. —Ndaha'êi tipo nde? Tapa outro ae nhaha'arõ va'erã? he'i oporandu-vy Hesu-pe.

⁴—Tapeho jevy katu, he'i João remimbo'e kwéry-pe. —Emombe'u João-pe ne remiendu endukwe, ne rembiexagwe xagwe ave emombe'u íxupe, he'i. ⁵—Hesapyso e'ÿ va'ekwe hesapyso porã-ma. Ogwata e'ÿ va'ekwe ogwata porã-ma. Mba'asy vai-gwi ijai aipa va'ekwe okwera-ma. Ijapysa e'ÿ va'ekwe ijapysa porã-ma. Omano ete va'ekwe oikove jevy-ma. Ha iporiahu

va'e kwéry-pe katu omombe'u-ma Nhandejáry rehegwa nhe'ê porã. ⁶Xe rembiapo rerakwã rendu ramo, ohexa kwaa-ma va'erã xe rekohe-rehe. Oikwaa-ma va'erã xe-rehe. Xe-rehe ojerovia ku'a ku'a va'e, "Nhandejáry rembiporavo tee para'e. Nhandejáry rembiporavo e'ÿ para'e" he'i rei va'e xe-rehe, ndovy'a mo'ãi va'erã. Ha xe-rehe ojerovia tee va'e, xe rorovia ku'a ku'a e'ÿ va'e katu xe rorovy'a tee va'erã, he'i João-rehe.

⁷Osê-ma ramo oho jevy-vy João remimbo'e, omombe'u Hesu ojogweroaty aty va'e kente-pe João rehegwa nhe'ê omombe'u:

—Peho kuri tekwaty e'ÿ-my. Ma'erã tipo peho araka'e? Upe-py heta oĩ kapiy-vanhe'ê yvytu ogweroava rova va'e. Upéa-rehe ndapehói ra'e. ⁸Mbava'e rexa-vy rei tipo peho araka'e? Ijao porã va'e rexa-vy ndapehói araka'e. Mburuvixagwasu róga kakwaa-py oiko ijao porã va'e. ⁹Mbava'e rexa-vy rei tipo peho araka'e. Nhandejáry nhe'ê-py omombe'u va'ety rexa-vy rei po peho araka'e? Upéa-rehe voi katu peho araka'e. Ha'e-ta peê-my: Gwĩ Nhandejáry nhe'ê-py omombe'u va'ety kwéry-gwi tuvixave va'e, João Batista héry va'e pehexa voi araka'e. ¹⁰Pe Nhandejáry kwatia nhe'ê omotenonde íxupe va'ekwe-pe pehexa araka'e. Ko'a-rami ae oĩ Nhandejáry kwatia nhe'ê:

"Xe nhe'ê mombe'uharã amondo va'erã íxupe ne renonde-rupi. Ne'írá ereho jave, omopotĩ va'erã nde raperã"^m he'i va'ekwe João Batista rekoharã-rehe, upe xe nhe'ê ohendu uka va'erã-rehe.

¹¹—Amombe'u-ta peê-my anhetegwa va'e. Yma gwive ãy peve ndaipóri va'ekwe João Batista-gwi tuvixave va'e. Ha ãy katu, Nhandejáry nhande ruvixa-pe omoirũ tee va'e gwive, tuvixave va'e João Batista-gwi.

Onhombote e'ỹ ete va'e jepe, Nhandejáry nhande ruvixa-pe omoirũ tee joty ramo, tuvixave va'e João Batista-gwi. ¹²Are-ma va'ekwe João omombe'u va'ekwe ko'anga ete peve. Heta kente onhemokyre'ỹ eterei omoirũ hagwã Nhandejáry-pe gwuvixarã. Ojapura-ma va'e-rami ikyre'ỹ. Oikese ha-py pya'e a'e oike ha-rami itarova-ma va'e-rami, omoirũse nga'u Nhandejáry-pe gwuvixarã. ¹³Entéro yma gware Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety gwive omotenonde va'ekwe ãy oiko va'erã. Nhandejáry nhande ruvixarã oiko va'erã omotenonde va'ekwe Nhandejáry kwatia nhe'ẽ-py omombe'u-vy. João Batista peve omotenonde va'ekwe omombe'u-vy: “Onhemoingove jevy va'erã Elias amyri” he'i va'ekwe yma gware, Nhandejáry kwatia nhe'ẽ mombe'u-vy. ¹⁴Pehenduse ramo peẽ-my ha'e va'e, pejeapysaka katu. Upe Elias amyri upe ou va'erã he'i va'ekwe yma gware, he'i João Batista-rehe, ojekwaa ramo va'e-rehe. Elias rekovia ojekwaa-ma João. ãy nomotenondevéi imombe'u-vy. Yma he'i hagwe-rami, ãy oiko-ma. ¹⁵Ne aranduse ramo ejeapysaka porã katu xe nhe'ẽ-rehe.

¹⁶—Xe amombe'u-ta peẽ-my mba'eixa po oiko ko'ãygwa. Mitã-rami voi ko'ãygwa. Mba'e jogwa haty-py onhem-bosarái mitã. Osapukái oirürãgwe-pe: ¹⁷“Ore remimby orombopu kuri ha peẽ ndapejerokyséi ra'e. Orohapirõ ra'anga kuri ha peẽ ndapejahe'oséiry ra'e” he'i oirürãgwe-pe nonhembosaraiséi-gwi indive kwéry. Upe mitã oirũ remimbota ndojaposéiry. Upe mitãgwe reko-rami ãygwa ndogwerovy'ái gwapixa reko. ¹⁸Ojekwaa va'ekwe ou-vy João Batista. Nhandejáry oipotaha-rami ohasa okaru e'ỹ reheve. Uva rykwere ndo'úi va'ekwe. Ha hexaháry ae katu, “Anháry rerekoha” he'i mo'ã João Batista-rehe

va'ekwe. ¹⁹Ãy xe Nhande Ryke'y tee va'e ajekwaa-ma aju-vy. Akaru-vy aju. Uva rykwere'u-vy aju. Ha xe rexaháry ae katu: “Okaru eterei upe va'e” he'i xe-rehe. “Ho'u eterei uva rykwere upe va'e. Oporombopaga uka va'ety ndive oiko va'e upéa. Gwĩ ojevavy va'e ndive ave oiko va'e upéa” he'i voi xe-rehe hikwái. Ha João rembiapo porã rexa kwaa-vy hese, xe rembiapo porã rexa kwaa-vy xe-rehe ave katu, “Hi'arandu tee nipo ra'e” peje va'erã ore-rehe, he'i João-rehe ijaty jaty va'e kente kwéry-pe.

**Hesu ndojohu porã upe tetã
mygwa inhe'ẽ rendu e'ỹ va'e-pe**

(Lc 10.13-15)

²⁰Ha upéi katu Hesu ndojohu porã upe tetã mygwa inhe'ẽ rendu e'ỹ va'e-pe. Upe-py heta heroviapyrã-rupi hembiapo porã porã ramo jepe, ndogwerováí joty gwekoha. Nomboasí gwembiapo vaikwe. ²¹Upe ramo he'i:

—Apomboasy eterei peẽ-my Corazim tetã mygwa kwéry. Apomboasy eterei peẽ-my Betsaida tetã mygwa kwéry. Heroviapyrã-rupi xe rembiapo porã porã kuri pene retã pa'ũ-rupi apombojerovia ukase-vy mo'ã xéjehe. Ko'ã ramigwa voi ajapo ramo ra'e Tiro tetã-my Sidom tetã-my ave, pya'e voi omboasy arã araka'e gwembiapo vaikwe ra'e. Pya'e voi ogwero va arã araka'e gwekoha. Gwékoharupi ivy'are'ỹ va'e ao nhane mopirehatí va'e ao omonde arã araka'e. Tanimbu oipixy arã ójehe araka'e ojekwaa hagwã hese gwembiapokwe omboasyha.

²²—Upe áry-py yvypóry gwive hembiapo apokwe-rami ojerereko hagwã áry-py, ogwereco asy va'erã Tiro tetã mygwa-pe, Sidom tetã mygwa ndive. Ha peẽ ae pende rereko asy asyve va'erã katu. ²³Ha peẽ Cafarnaum tetã mygwa katu, “Jajeupi va'erã yvate yváy-py jaiko hagwã” peje mo'ã pendéjehe penhembo-

tuvixa ukase-vy. Ahániry, napene mbojeupi mo'ái va'erã Nhandejáry. Pegwejy ae va'erã vvy gwy-py peho-vy, tata opa opa rei e'ÿ haty-py. Heroviapyrã-rupi xe rembiapo porã porã kuri pene retã pa'ũ-rupi apombojerovia ukase-vy mo'ã xéjehe. Upéixa ndajapói araka'e Sodoma tetã-my, upe hekoha vai eterei oiko va'e haty-py. Ha upéixa xe ajapo ramo ae katu araka'e upe-py, omboasy arã voi araka'e gwembiapo vaikwe, ogwerova arã araka'e gwekoha. Nonhehundíry arã araka'e. Ko'ánga ete peve opyta arã ra'e pe tetã. ²⁴Upe áry-py yvypóry gwive hembiaapo apokwe-rami ojerereko hagwã áry-py, omoingo asy va'erã Nhandejáry Sodoma tetã mygwa-pe. Ha peẽ Cafarnaum tetã mygwa ae katu, pene moingo asyve syve va'erã voi, he'i Hesu upe tatã mygwa-pe omboasy-vy.

“Peju katu xe ha-py apomotongea va'erã” he'i

(Lc 10.21-22)

²⁵⁻²⁶Upe ramo he'i Nhandejáry-pe Hesu:

—Xe Ru, he'i —Nde yváy pygwa Járy, vvy pygwa Járy ave. Oĩ oakã-gwi rei hi'arandu va'e. Nahi'arandu porãi. “Ore ae oroikwaa va'e” he'i va'e mo'ã ójehe, upe va'e-pe ndereikwaa ukái inharandu porãrã. Ha gwĩ mitã vérami ne'írã inharandu va'e, “Ore oroikwaa va'e” he'i e'ÿ va'e ójehe katu, upéa va'e-pe ereikwaa uka inharandu porãrã. Upéa ne remimbota porã voi, xe Ru. Ereipota voi upe va'e. Upéa-rehe atima porã nde-vy, he'i Nhandejáry-pe Hesu.

²⁷Upéi he'i:

—Opamba'e-rehe xe mbopu'aka va'ekwe xe Ru. Xe pogwy-py opamba'e omoĩ, he'i. —Xe kwaa porãha voi ndoikói. Xe Ru, ha'e anho mante xe kwaapa. Xe Ru kwaa porãha ndoikói. Xe ae Ta'ýry xe anho mante aikwaapa va'e íxupe. Ha outro kwéry-pe xe

aikwaa ukase ramo katu, oikwaapa ave arã xe Ru-pe, he'i.

²⁸—Peju katu xe ha-py. Peẽ pene kane'õ va'e, ipohýi va'e ogwerahaha-rami oiko va'e-rami peiko va'e, peju katu xe ha-py. Apomotongea va'erã, apomombytu'u va'erã. ²⁹Xe ko xe reko kirirĩ va'e. Xe reko amomirĩ va'e voi xe. Upéa-gwi xe nhe'ẽ pehendú katu, xe nhe'ẽ-rupi peiko katu. Xe remimbo'e ramo peiko ramo, pende py'agwapy va'erã, he'i. ³⁰—Ndahasýry niko xe remimombe'u pejapo hagwã. Pejapo ramo xe nhe'ẽ, omanda pohýi va'e pogwy-py ndapeikovéi-ma va'erã. Upéa-gwi pende py'agwapy porã va'erã peiko-vy, he'i Hesu upe pygwa-pe onhemombe'u-vy.

“Xe nhande pytu'uha áry járy” he'i ójehe Hesu

(Mc 2.23-28; Lc 6.1-5)

12 Ha upéi katu nhande pytu'uha áry-py oho ogwata Hesu. Trigoty mbyte-rupi oho ogwata. Ha hemimbo'e kwéry katu ivare'a-ma oho-vy. Upéa-gwi oipo'o-ma oho-vy trigo rope ho'u hagwã. ²Upéa ohexa ramo fariseu kwéry, he'i:

—Ema'ẽ hese, he'i íxupe. —Ma'erã po ne remimbo'e oipo'o trigo rope pytu'uha áry-py? Yma gware reko-rupi ndoikóiry. Pytu'uha áry-py oipo'o ramo, ndatekoháiry ogwereko, he'i íxupe fariseu kwéry.

³Upe-ma ramo Hesu he'i:

—Pemonhe'ẽ nhe'ẽ rei peiko-vy ndapeikwaáiry Davi amyĩ rehegwa nhe'ẽ kwatia-rehe omoĩ va'ekwe, he'i. —Nahembi'úi-gwi, ivare'apa va'ekwe Davi oirũ kwéry ndive. ⁴Upéa-gwi oike koty-py va'ekwe, Nhandejáry-pe nhamboete haty-py oike va'ekwe. Oĩ upe-py upe mbojape Nhandejáry rovagwy-py pa'i remimoĩgwe. Nhandejáry nhe'ẽ-py ndaja'úi voi upe mbojape. Ha pa'i kwéry anho mante ho'u arã. Ha Davi katu pa'i e'ÿ ramo

jepe, ho'u joty upe mbojape. Omongaru joty ave oirū kwéry-pe. Ivare'a-gwi, Nhandejáry, “Pejajavy ko” nde'íry íxupe. Ojohu porā hembiapokwe, ogwerovy'a ave. ⁵Pemonhe'ē nhe'ē rei peiko-vy ndapeikwaái Moisés amyri remimombe'ukwe nhane rekorā. Ndatekoha-ramiry jaiko nhamba'apo ramo pytu'uha áry-py. Ha pa'i kwéry katu omba'apo joty pytu'uha áry-py. Nhandejáry róga kakwaa-py omba'apo. Upe áry-py omba'apo ramo jepe, Nhandejáry, “Pejajavy ko” nde'íry joty íxupe. Pytu'uha áry-py omba'apo ramo Nhandejáry róga-py, ojohu porā joty huvixa kwéry hembiaapo.

⁶—Ha xe katu xe mbaraeteve Nhandejáry róga ruvixa kwéry-gwi. ⁷⁻⁸Xe Nhande Ryke'y tee va'e. Upéa-gwi xe ko pytu'uha áry járy ave. Upéixa-gwi iporā joty xe amba'apo pytu'uha áry-py. He'i Nhandejáry kwatia nhe'ē:

“Ha peē katu ndapejoporiahuverekó kwaáiry peiko-vy. Aipo ramo, pene kyre'y ramo jepe pejapo hagwā Moisés amyri remimombe'ukwe gwive, pejapo rei joty. Xe aipota ae katu pende py'a porā onhondive”

he'i Nhandejáry nhe'ē. Upéa kwatia nhe'ē pemonhe'ē rei peiko-vy, ndapeikwaáiry. Ne arandu ramo ra'e, ipy'a potí va'e-rehe, “Ipy'a ky'a” nde'íry arā ra'e, he'i fariseu kwéry-pe Hesu.

Hesu ombogwera ipo ypi va'e-pe

(Mc 3.1-6; Lc 6.6-11)

⁹Upe-gwi Hesu ohasave oho-vy ojeporahéi haty-py oike oho-vy. ¹⁰Upe-py oí ipo ypi va'e. Ha fariseu kwéry, “Hembiaapo vai va'e upe va'e” he'ise Hesu-rehe. Upéa-gwi oporandu íxupe hikwái:

—Tekoha-rami pa jaiko ra'e nhambogwera ramo pytu'uha áry-py? he'i ombogwera rei hese-vy.

¹¹Ha Hesu he'i:

—Pytu'uha áry-py pene rymba ovexa ho'a ramo yvy kwa-py, ndapeheja réiry va'erā, he'i íxupe kwéry. —Pehupi jevy va'erā ae heraha-vy, he'i.

¹²—Ovale voi nhane rymba ovexa. Ha tekove hasy va'e katu ovaleve voi ovexa-gwi. Ovaleve voi. Upéa-gwi pytu'uha áry-py nhaipytygwō ramo nhande rapixa, tekoha-rupi joty jaiko, he'i fariseu kwéry-pe.

¹³Upéa he'i rire:

—Eipysó katu nde po, he'i ipo ypi va'e-pe.

Oipysó-ma, okwera porā-ma. Ijoja-ma ipo mokōive.

¹⁴Ha fariseu kwéry ndojohu porāi hembiaapo porā va'e. Osē oho-vy ha'e kwéry nhemi ha-py:

—Mba'éixa tamo ra'e jajuka Hesu-pe? he'i. —Nhaha'arō jajuka hagwā íxupe, he'i onhonhe'ērendu-vy hikwái.

Nhandejáry rembiporavo tee va'e

¹⁵Upéa oikwaa ramo Hesu, otekwarai-ma oho-vy outro henda-py. Otekwarai oho jave, heta va'e ave oho hapykwéri. Heta va'e-pe ombogwera gwera oho-vy. ¹⁶Ombogwera-ma ramo, “Aníke xe mombe'u tei” he'i okwera va'e-pe.

¹⁷Upéixa ojapo áy oiko hagwā Nhandejáry nhe'ē-py omombe'u va'ety Isaías amyri he'i hagwe-rami. ¹⁸A-rami voi omoí va'ekwe kwatia-rehe:

“Upe va'e xe rembigwái, xe rembiporavo va'e. Ha'e xe rembihayhu. Xe rembierovy'a va'e upéa. Xe Nhe'ē Marangatu amoí-ta hese. Omombe'u va'erā entéro yvypóry-pe gwive. Nhandejáry pende py'a omopotiharā, he'i va'erā xe-rehe. ¹⁹Ipoxy va'e onhonhe'ē mbojevvy jevyha va'e-rami ndoikói va'erā. Osapukái va'e-rami ndoikói va'erā. Okiriri va'e-rami ae oiko va'erā. Atýra-py nohendúí va'erā íxupe onhe'ē hatá-vy. ²⁰Heko kiriri

va'erā. Takwáry, Xýky, he'i heseve va'e nomopēi va'erā. Upéixa opena va'erā iporiahu va'e-rehe. Tataendy ogwe-tama ramo, imbogwe e'yharā. Upéixa ete onhemboete e'y va'e-pe ogwereco porā va'erā. Upéixa hembiaipo porā porā va'erā. Ndovái va'erā Nhandejáry rape-gwí. Opa-rupi ojekwaa va'erā anhetegwa. ²¹ Hese ojerovia-ma va'erā yvypóry kente kwéry: Nhaha'arō katu íxupe jaiko-vy. Ou va'erā, he'i va'erā hese"^o

he'i va'ekwe Nhandejáry kwatia nhe'ë gwa'yry rehegwa omombe'u-vy.

**Hesu omombe'u
Belzebu rehegwa nhe'ë**

(Mc 3.20-30; Lc 11.14-23)

²² Upe ramo ojereru íxupe, Hesu-pe peteí anháy rerekoha. Hesapyso e'y va'e, inhe'enge'y va'e ave. Ombogwera-ma ramo íxupe, inhe'enge'y va'ekwe onhe'ë porā-ma, ha hesapyso e'y va'ekwe hesapyso porā-ma.

²³ Hembiaipo porā rexa-vy,

—Mba'éixa po oporombogwera, he'i ojóupe opondera-vy hese. —Upéa ko ndaha'éi para'e Davi amyrí remiariróre, nhane remiha'arō? he'i hese ijaty jaty va'e kwéry.

²⁴ Ha fariseu kwéry katu upéa ohendu ramo: “Ojéhegwi rei ndaipu'akái omosë hagwā anháy” he'i. “Anháy ruvixa Belzebu nhe'ë-rupi ae omosë imondo-vy” he'i mo'ã ojéupe hikwái.

²⁵ Ha ha'e ipy'apóry oikwaa ramo, he'i fariseu kwéry-pe:

—Tape vai-rupi oho mburuvixagwasu re'yí onhondive onhorairō-vy. Naimbaraetevéi-ma. Tetā mygwa ndaija'éi ramo ojóehe, hóga pygwa ave ndaija'éi ramo ojóehe, tape vai-rupi oho. Hasy va'e-rami ndaipu'akavéi-ma

ójehe. Ikangyve ngyve oho-vy, he'i arandu rehegwa nhe'ë omombe'u-vy.

²⁶—Aipo ramo, gwí Satanás re'yí kwéry ave ndaijojái ramo, ndoikovéi arā ra'e. Ndaiojojái arā onhondive ra'e. Aipo ramo, ndaipu'akái arā joty ójehe ra'e.

²⁷—“Belzebu nhe'ë-rupi omosë anháy” peje kuri xe-rehe. Aipo ramo, kiva'e nhe'ë-rupi pende re'yí kwéry omosë anháy? Anháy ruvixa nhe'ë-rupi para'e, Nhandejáry nhe'ë-rupi para'e. Ha Nhandejáry nhe'ë-rupi omosë ramo katu, ma'erā po, “Anháy ruvixa nhe'ë-rupi hembiaipo Hesu” peje kuri joty xe-rehe. “Ijapu” he'i va'erā pende-rehe pende re'yí kwéry.

²⁸—Ha Nhandejáry Nhe'ë Marangatu tee va'e-rupi katu xe amosë anháy. Aipo ramo, xe rekoha-rehe pehexa kwaa ramo ra'e, “Oiko-ma nipo ra'e Nhandejáry nhande ruvixa ramo” peje arā ra'e xe-rehe.

²⁹—Amombe'u jevy-ta peë-my xe pu'akaveha Satanás-rehe. Ndikatúí avave oike imbaraete va'e róga-py omonda hagwā imba'e kwéry-rehe. Onhapytí ranhe ramo ae íxupe, ogwerahapa arā hóga-py oí va'e, he'i Hesu anháy rerekoha ombogwera-vy pono ipu'akave hese Satanás.

³⁰ Upéi he'i jevy:

—Xe ndive omba'apo e'y va'e, ojoko xe rembiapo. Xe renda-py ogwenogwa'ë e'y va'e, xe renda-gwi omondo mombyry omosarambi-vy, he'i ójehe ndaija'éi-gwi Satanás.

³¹⁻³² Upéi he'i jevy:

—Aipo ramo, anhete ko xe ha'e-ta peë-my: Ne rembiapo vai ramo, erenhe'ë vai ramo Nhandejáry-rehe, omboyke-ta ndéhegwi Nhandejáry entéro ne rembiapo vaikwe gwive. Erenhe'ë vai ramo ave xe Nhande Ryke'y tee va'e-rehe, omboyke-ta ndéhegwi ne rembi-

apo vaikwe. Ha erenhe'ë vai ramo katu Nhe'ë Marangatu tee va'e-rehe, nande poriahuvereko mo'ãiry Nhandejáry. Nde py'a ky'a eterei-ma. Áy nande py'a potí mo'ávéi-ma va'erã. Ha upe áry-py xe aju jevyha áry-py nande py'a potívéi-ma va'erã opa e'ÿ-rehe, he'i fariseu kwéry-pe, “Anháy nhe'ë-rupi hembiaipo ra'e Hesu” he'i-gwi Hesu-rehe.

“Hi'a-rehe jaikwaa yvyra”

he'i Hesu

(Lc 6.43-45)

³³ Upéi omombe'u íxupe kwéry arandu rehegwa nhe'ë yva máta rehegwa-rami:

—Yva máta jaikwaa hi'a-rehe. Yvyra porã hi'a porã meme. Ha yvyra vai ndahi'a porã. Hi'a vai meme voi. Hi'a-rehe jaikwaa yvyra, he'i fariseu rekoha-rehe.

³⁴ Upéi he'i jevy Hesu:

—Peë mbói ipoxy va'e rekoha-rami peiko. Pende reko vai-gwi, ndikatúi penhe'ë porã. Nhande py'apóry-rehe nhande nhanhe'ë. Entéro nhande py'a-py jareko va'e-rehe, nhanhe'ë ave nhande.

³⁵ Ipy'a-py hekoha porã va'e reminhongatu iporã. Upe-gwi ogwenohë nohë ipy'apóry iporã va'e. Ha hekoha vai va'e reminhongatu ipy'a-py katu, ivai vai. Upe-gwi ogwenohë nohë ojéhegwi ivai va'e. Ipy'apóry ivai va'e ogwenohë.

³⁶ Amombe'u-ta peë-my anhetegwa va'e. Upe áry-py yvypóry gwive hembiaipo apokwe-rami ojerereko hagwã áry-py, ogwereco asy va'erã onhe'ë rei rei va'e-pe. Petē tē pene remimombe'ukwe rei-rehe pene monhe'ë uka va'erã Nhandejáry pende rereko asy-vy. ³⁷ Erenhe'ë porã ramo, “Ipy'a potí-ma” he'i va'erã nde-rehe. Ha erenhe'ë rei ramo katu, “Ipy'a ky'a-ma” he'i va'erã nde-rehe, he'i gwí fariseu kwéry-pe hekoha mombe'u-vy.

**Judeu kwéry ohexase
Hesu rembiapo porã**

(Mc 8.11-12; Lc 11.29-32)

³⁸ Upe ramo oporandu Hesu-pe gwí fariseu kwéry, judeu rekombo'ehaty kwéry ndive:

—Oroipota ne rembiapo porã, porombo'eháry, he'i íxupe. —Ore rembiexará-rupi ejapo jahexa e'ÿ va'e, he'i íxupe.

³⁹ Upéi Hesu he'i íxupe kwéry:

—Peë katu ãy peiko va'e pende reko vai-ma. Ome tee-pe oheja va'e-rami peë peiko. Gwembireko tee-gwi opoi va'e-rami ave peë peiko. Pejehesa rerova rova va'e Nhandejáry-gwi. Upéa-gwi pejerure jahexa e'ÿ va'erã-rehe, he'i. —Ha ndahexa uka mo'ái peë-my upeixagwa, he'i. —Ha Jonas amyri rehegwa nhe'ë ojehu íxupe va'ekwe katu amombe'u-ta peë-my. Hexapyrã-rupi íxupe ojehu va'ekwe-rami ave, ojehu va'erã xe-vy. Upe va'erã anho mante ahexa uka-ta peë-my, he'i.

⁴⁰ —Amombe'uve-ta peë-my Jonas amyri rehegwa nhe'ë. Yma va'ekwe piragwasu omokō-ma íxupe, Jonas-pe. Ha upe rire katu piragwasu rye py-py ohasa mbohapy áry mbohapy pyhare ave. Upéi osë jevy. Upéixa ete xe Nhande Ryke'y tee va'e anhemoi va'erã itagwasu kwa-py mbohapy áry mbohapy pyhare ave ko itagwasu rye py-py. ⁴¹ Ha yma gware Jonas amyri oho va'ekwe Nhandejáry nhe'ë omombe'u-vy. Nínive tetã mygware-pe omombe'u mbe'u va'ekwe. Upe nhe'ë ohendu ramo va'ekwe omboasy-ma gwembiapokwe, ogwero-ma gwekoha va'ekwe. Ha ko'a-rupi oime tuvixa mba'eve va'e Jonas amyri-gwi, he'i ójehe Hesu íxupe kwéry. —Ha xe nhe'ë rendu-vy jepe, ndaperováí joty pende rekoha ra'e. Upéa-gwi upe áry-py, yvypóry hembiaipokwe pokwe-rami ojerereko hagwã áry-py, Nínive tetã

mygware opu'ã jevy va'erã Nhandejáry rovagwy-py pene mombe'u-vy, he'i. —Ojohu vai va'erã pene rembiapokwe. ⁴²Yma va'ekwe peteĩ mburuvixagwasu kunha va'e arapopy-koty oiko va'ekwe, oho mombyry va'ekwe mburuvixagwasu Salomão renda-py. Onhemo'arandu uka-vy oho. Yvy apy gwive mombyry ete oho va'ekwe ohendu hagwã Salomão nhe'ẽ. Ha ko'a-rupi oime hi'aranduve va'e Salomão-gwi, he'i ójehe Hesu. —Upéa-gwi upe áry-py opu'ã jevy va'erã upe mburuvixa kunha Nhandejáry rovagwy-py pene mombe'u-vy. Pene rembiapokwe ndojohu porãi va'erã, he'i judeu ruvixa kwéry-pe Hesu.

Hesu omombe'u anháy rehegwa nhe'ẽ

(Lc 11.24-26)

⁴³Upéi he'i jevy upe pygwa-pe:

—Mba'eixagwa pa pende rekoha amombe'u-ta peẽ-my. Anháy rerekoha-rami pende rekoha. Oĩ anháy heko ky'a va'e nhande-rehe ojepotase va'e. Ha ojepota rire osẽ-ma ramo katu oiko rei anháy tekwaty e'ỹ e'ỹha-rupi, y e'ỹha-rupi ohasa oho-vy. Otongease mo'ã ha ndojohúiry opytu'u hagwã. ⁴⁴Upe ramo he'i ojéupe anháy: “Aha jevy-ta xe taperekwe-py, aiko hagwe-py jevy” he'i. Ojevy oho-vy otaperekwe-py. Otaperekwe-py ogwahẽ ramo upe-py otopa nandi oĩ. Ikoty oitypei ra'e. Omoĩ porãmba ra'e. ⁴⁵Upe-ma ramo oho ogweru outro anháy hekoha vaive va'e íxugwi. Seteve ogweru. Hi'oitoaha ojogweru, oike koty-py oiko hagwã. Upéixa oiko vaive anháy rerekoha. Osẽ rire íxugwi peteĩ anháy, hejahare oike jevy ipy'a-py. Sete hekoha vaive va'erã reraha-vy oike. Xe nhe'ẽ rendu e'ỹ-gwi, upéixa ete peiko va'erã. Peẽ, ãy peiko va'e, upe anháy rerekoha-rami peiko va'erã, he'i fariseu kwéry-pe.

Hesu re'yi rehegwa nhe'ẽ

(Mc 3.31-35; Lc 8.19-21)

⁴⁶Upéa he'i joty ramo Hesu atýra-rupi, ogwahẽ ou-vy isy tyvýry kwéry ndive. Opyta oĩ-vy oka-py. Onhomongetase hendive.

⁴⁷—Nde sy ko nde ryvy kwéry ndive opyta oĩ-vy oka-py. Ne ndive onhomongetase, he'i íxupe omombe'u-vy.

⁴⁸Ha Hesu he'i:

—Amombe'u-ta peẽ-my kiva'e pa xe sy, kiva'e pa xe ryvy, he'i. ⁴⁹—Pehexa katu, he'i oikwave'ẽ ve'ẽ-vy ojyva-py gwemimbo'e rexa uka-vy. —Ko va'e kwéry xe sy voi, ko va'e kwéry xe ryvy voi, he'i gwemimbo'e kwéry mombe'u-vy.

⁵⁰—Upe xe Ru yváy pygwa nhe'ẽ ojapo va'e gwive, xe ryvy-py ahenói íxupe kwéry, he'i. —Upéa xe reindy, ha'e voi hese. Upéa xe sy, ha'e voi ave hese, he'i gwemimbo'e kwéry-rehe mombe'u-vy.

Hesu oiporu temitýgwe rehegwa nhe'ẽ

(Mc 4.1-9; Lc 8.4-8)

13 Ha upe áry-py Hesu osẽ óga-gwi oho-vy. Oho yugwarusu rembe-py ogwapy ombo'e hagwã. ²Ha heta eterei ijatypa typa henda-py. Upéa-gwi onhemboyrú kanoagwasu-py íxugwi kwéry. Kanóa py-py ogwapy-ma. Ha ha'e kwéry ijaty va'e kente opyta rei yvy-py. Onhembo'y oĩ-vy y rembe-py hikwái. ³Upéixa ramo, heta omombe'u mbe'u íxupe kwéry arandu rehegwa nhe'ẽ. Temitýgwe rehegwa nhe'ẽ-rami oiporu omombe'u hagwã arandu rehegwa nhe'ẽ íxupe kwéry:

—Oho onhemitý onhemitý va'e. Omombo onhotý-vy. ⁴Onhemitý jave oĩ temitý ra'yi tape-rupi ho'a va'e. Ha upéi ou gwyra ho'upa. ⁵Oĩ temitý ra'yi ave yvy pererĩ-rupi ho'a va'e. Upe-py

oĩ mixĩmi yvy. Pya'e rei henhói-ma yvy ndahetáiry-gwi. ⁶Kwarahy ojeupi rire, onhandu kwarahy aku hemity̅gwe. “Xĩ” he'i hogwe. Ha kwarahy ohapypa voi. Hovirupa ave ndahapói-gwi. ⁷Oĩ nhuatĩndy-rupi ho'a va'e ave. Ha nhuatĩ katu okakwaave íxugwi. Ojaho'ipa temity̅gwe-pe. ⁸Oĩ yvy porã-my ho'a va'e ave. Henhói hemity̅ hope-ma. Peteĩ hope katu cem voi ha'yi va'e, outro mixĩve va'e katu sessenta ha'yi va'e voi, outro mixĩve va'e katu trinta ha'yi va'e voi. ⁹Ne aranduse va'e, ejeapysaka katu ko xe nhe'ẽ-rehe, he'i oporombo'e-vy Hesu temity̅gwe rehegwa nhe'ẽ oiporu-vy.

**Hemimbo'e kwéry oporandu
Hesu-pe hemimombe'ukwe-rehe**

(Mc 4.10-12; Lc 8.9-10)

¹⁰Upéi hemimbo'e kwéry ogwahêve ou-vy Hesu ypy-py:

—Ma'erã po eremombe'u kuri íxupe arandu rehegwa nhe'ẽ temity̅gwe re-hegwa nhe'ẽ-rami? he'i oporandu-vy íxupe.

¹¹—Peẽ-myte oikwaa uka-ma kuri Nhandejáry mba'éixa pa oiko-ta pende ruvixarã. Mba'éixa po pemoirũ-ta íxupe pende ruvixarã oikwaa uka-ma ave. Ha ambue kwéry-pe katu ndoikwaa ukái. ¹²Oĩ hi'arandu va'e. Omo'aranduve va'erã íxupe hi'arandu porã porã hagwã. Ha inharandu e'ỹ va'e katu, hi'arandurãgwe oipe'apa va'erã íxugwi. Opa va'erã íxupe. ¹³Upéa-rehe amombe'u íxupe arandu rehegwa nhe'ẽ temity̅ rehegwa nhe'ẽ-rami, he'i. —Oma'ẽ ma'ẽ hikwái, ndohexáiry voi mba'eve. Ohendu hendu hikwái, nohendu porãiry. Ijapysa e'ỹ va'e-rami mba'eve ndoikwái. Okanhymba ete jevy íxugwi. ¹⁴Yma gware Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety Isaías

omombe'u va'ekwe aỹgwa rekorã. He'i hagwe-rami aỹ oiko-ma:

“Pehendu hendu va'erã ha ijapysa e'ỹ va'e-rami pepyta va'erã. Pema'ẽ ma'ẽ rei va'erã xe-rehe ha ndapehexa kwaái va'erã xe-rehe.

¹⁵Napehenduséi-gwi, aipe'a-ma pendéhegwi pene arandurãgwe. Ijapysa e'ỹ va'e-ramima peiko peẽ kwéry. Hesapysa e'ỹ va'e-rami ave peiko. Ha xe renduse ramo katu, hesapysa va'e-rami peiko va'erã. Ijapysa va'e-rami pehendu va'erã ave. Pene akã-my pereko-ma va'erã pene arandu porãha. Perova arã pende rekoha. Pende rekoha perova-ma ramo, apombogwera-ma va'erã, he'i Nhandejáry.”^p

Upéixa he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ.

¹⁶Ha peẽ katu pevy'a ete va'erã. Aỹ katu peẽ hesapysa va'e-rami peiko-ma. Ijapysa va'e-rami aỹ peẽ peiko-ma ave.

¹⁷Amombe'u-ta peẽ-my anhetegwa va'e, he'i. —Heta yma gware Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety amyri ohexase eterei mo'ã va'ekwe pene rembiexa ramo va'e ha ndohexái. Heta va'ekwe heko marangatu va'ekwe amyri ohexase mo'ã va'ekwe ave ha ndohexa jepéiry. Aỹ pene remiendu ramo va'e ohenduse mo'ã va'ekwe ha nohendúiry. Peẽ pehendu-gwi pevy'a ete voi peiko-vy, he'i gwemimbo'e kwéry-pe Hesu.

**Hesu oikwaa uka gwemimbo'e
kwéry-pe gwemimombe'u**

(Mc 4.13-20; Lc 8.11-15)

¹⁸Upéi he'i jevy gwemimbo'e kwéry-pe:

—Aỹ pejeapysaka katu xe nhe'ẽ-rehe. Mbava'e-rehe po he'ise temity̅gwe re-hegwa nhe'ẽ aikwaa uka-ta peẽ-my, he'i.

¹⁹—Upe tape-rupi onhenhotỹ va'ekwe he'ise: Oĩ Nhandejáry nhande ruvixarã

rehegwa nhe'ê ohendu va'e ha he'ise va'e ndoikwaáiry. Ohendu-ma ramo, ou anháy ruvixa hekoha vai ete va'e. Oipe'apa-ma íxugwi ipy'a-gwi inharandu porárãgwe. Oike-tama va'e oipe'a jevy íxugwi. ²⁰Ha yvy pererĩ-rupĩ onhenhotỹ va'ekwe katu he'ise: Oĩ ohendu va'e nhe'ê porã. Ohendu-ma ramo, ovy'a ogwerovia-vy. ²¹Ha ndahapóiry vyteri. Upéa he'ise: Sapy'a ete ogwerovia. Ndogwerovia teíriry voi. Ha upe rire katu nhe'ê porã rendu-gwi, omoingo asy íxupe. Ojerereko asy-gwi, ndogweroviaséviry. Pya'e a'e oheja nhe'ê porã. ²²Ha nhuatĩndy-rupĩ onhenhotỹ va'ekwe katu he'ise: Oĩ nhe'ê porã rendu va'e. Ha hemikotevērã-rehe opena pena eterei oiko-vy. Oipotave tave rei ojéupe gwarã. Upéa-gwi ohendu rei joty nhe'ê porã. Hembaliapo porãse ramo jepe, gwembaliapo porãrã-rehe nopenái joty oiko-vy. ²³Ha yvy porã-my onhenhotỹ va'ekwe katu he'ise: Oĩ ohendu va'e nhe'ê porã. Ohendu ramo mbava'e-rehe po he'ise oikwaa porã. Ogwerovia tee voi. Ogwerovia-gwi, oĩ trinta ha'ỹi va'e-rami hembaliapo porã va'e. Oĩ sessenta ha'ỹi va'e-rami, hetave ogwereko va'e gwembaliapo porãha. Oĩ cem ha'ỹi va'e-rami, hetave rei voi ogwereko va'e gwembaliapo porãha, he'i omombe'u-vy gwemimbo'e kwéry-pe Hesu.

Hesu oiporu jevy temitygwe rehegwa nhe'ê

²⁴Upéi omombe'u jevy upe pygwa-pe arandu rehegwa nhe'ê. Temitygwe rehegwa nhe'ê-rami oiporu omombe'u-vy:

—Oiko onhemity va'e, he'i. —Nhandejáry nhande ruvixa-rehe he'ise onhemity va'e. Ha'e oho kokwe-py onhemity porã hagwã.

²⁵—Upéi nhande kwéry jake ramo pyhare, ogwahẽ ou-vy hese ija'e'ỹ va'e. Trigo pa'ũ-rupĩ onhotỹ trigo rehegwa e'ỹ va'e. Kapi'i onhotỹ. Ha upe rire katu

oho jevy-ma. ²⁶Henhói-ma upe trigo onhenhotĩ va'ekwe. Upéi hope-ma. Upe ramo enhói-ma ave upe kapi'i trigo rehegwa e'ỹ va'e. ²⁷Henhói-ma ramo, oho oje'ói-vy omombe'u ojáry renda-py hembigwái: “Upe nde kokwe-py erenhotỹ uka va'ekwe ne remitygwe trigo ra'ỹi voi ra'e” he'i. “Mba'eixagwa kapi'i po trigo pa'ũ-rupĩ enhói-ma erejaty e'ỹ va'ekwe” he'i ojáry-pe omombe'u-vy. ²⁸“Xe rehe ija'e'ỹ va'e rembiapokwe voi nipo ra'e aipo va'e” he'i gwembigwáipe. “Ereipota tipo ore oroho oromondoro trigo pa'ũ-gwi gwĩ kapi'i?” he'i oporandu-vy ojáry-pe. ²⁹“Ndikatúiry” he'i. “Anike pejapo teĩ upéa. Pemondoro ramo kapi'i, ndaipotái pemondoro ave upe trigo onhenhotỹ va'ekwe” he'i. ³⁰“Tokakwaa kapi'i trigo jave nhaikyĩ hagwã áry peve. Upe áry-py ha'e va'erã trigo kytiharã-pe: Pemondoro ndoro ranhe katu kapi'i. Pemboaty aty pejokwa pehapy hagwã. Ha upe rire katu pemondoro trigo pemboaty jaraha hagwã nhandongatu hagwã-py” he'i Hesu omombe'u-vy Nhandejáry irũ rehegwa oikwaa uka-vy.

Hesu oiporu temity héry va'e mostarda rehegwa nhe'ê

(Mc 4.30-32; Lc 13.18-19)

³¹Ha upéi omombe'u jevy upe pygwa-pe arandu rehegwa nhe'ê. Temitygwe rehegwa nhe'ê-rami oiporu:

—Oĩ temity héry va'e mostarda. Kwimba'e onhotỹ peteĩ temityrã okokwe-py. Nhandejáry nhande ruvixa irũ-rehe he'ise upe temity mostarda.

³²Nhanhotỹ ramo mixĩ eterei. Mixĩve opamba'e ra'ỹi-gwi, ko yvy arigwa ra'ỹi-gwi. Ha nhanhotỹ-ma rire, okakwaa porãve. Entéro temity-gwi tuvixave xave oho-vy. Upéi imáta-ma, hakãambe kãambe ave. Upéa-rehe oveve ou-vy gwyra ogwapy hakãmby-rehe,

he'i Hesu, Nhandejáry irũ hetave tave oĩ va'erã rehegwa oikwaa uka-vy.

Hesu oiporu fermento mbojape mbovuha rehegwa nhe'ẽ

(Lc 13.20-21; Mc 4.33-34)

³³Ha upéi katu omombe'u jevy joty upe pygwa-pe arandu rehegwa nhe'ẽ. Fermento mbojape mbovuha rehegwa nhe'ẽ-rami oiporu:

—Oĩ kunha. Oipyhy mbojape mbovuha. Heta trigo ku'i reheve ombojehe'a ombovu hagwã. Ojavyky rire, omboapitajy ovupa ete hagwã. Upéixa ete Nhandejáry nhande Ruvixa irũ, he'i Hesu, Nhandejáry irũ hetave tave oĩ va'erã rehegwa oikwaa uka-vy.

³⁴Upéixa omombe'u mbe'u aty atýra va'e kente kwéry-pe. Temitygwe rehegwa nhe'ẽ oiporu e'ỹ reheve, fermento mbojape mbovuha rehegwa nhe'ẽ oiporu e'ỹ reheve, outro rehegwa nhe'ẽ oiporu e'ỹ reheve nomombe'úi. ³⁵Upéixa oiko-ma Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u mbe'u va'ety he'i hagwe-rami:

“Anhe'ẽ ramo, arandu rehegwa nhe'ẽ amombe'u va'erã, ambue kwéry va'e rehegwa nhe'ẽ aiporu-vy. Yma ko vvy onhemoingo hagwe gwive ãy peve ndojekwaáiry va'ekwe, ãy amombe'u-ta aikwaa uka-vy, he'i.”^q

Upéixa he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ.

Hesu oikwaa uka kapi'i rehegwa nhe'ẽ

³⁶Ha upéi katu oheja oho-vy ijaty va'e kente. Ha'e ae katu oike koty-py. Oike rire, ogwahẽ ou-vy iha-py hemimbo'e kwéry:

—Eikwaa uka katu ore-vy mbava'e-rehe tipo he'ise upe kapi'i rehegwa nhe'ẽ, kokwe-py oĩ va'e, he'i Hesu-pe hikwái.

³⁷—Upe temity porã onhoty uka va'ekwe he'i xe-rehe Nhande Ryke'y tee va'e-rehe, he'i. ³⁸—Upe kokwe

he'i ko vvy-rehe. Upéi upe temity porã he'i Nhandejáry re'ýi-rehe. Upéi upe kapi'i he'i hekoha vai va'e-rehe. ³⁹Upéi upe hese ija'e'ỹ va'e kapi'i onhoty va'ekwe he'i anháy ruvixa-rehe. Upéi upe nhaikytiha áry he'i ombo papa va'erãha áry-rehe. Upéi upe trigo kytiharã he'i Nhandejáry rembigwái yváy pygwa-rehe. ⁴⁰Upe kapi'i omondoro omboaty onhapytĩ omondo hagwã tata-py. Upéixa ete oiko va'erã ombo papa va'erãha áry-py, he'i.

⁴¹—Xe Nhande Ryke'y tee va'e amondo mondo va'erã xe rembigwái yváy pygwa va'e. Xe re'ýi pa'ũ-gwi oipe'a va'erã gwĩ oporombojejavvy va'e-pe gwive. Entéro hembiaipo vai va'e-pe gwive oipe'a va'erã heraha-vy ojohapy haty-py omombo hagwã.

⁴²Upe-py hasẽ va'erã, onhemo-hãingyry ngyryú ave va'erã oiko-vy onhemoyrõ-gwi Nhandejáry-rehe.

⁴³Upe-ma ramo hekoha porã va'e gwive kwarahy rendy-rami ojekwaa va'erã onhembohete resakã rendy-vy. Nhandejáry nhande ruvixa ramo oiko haty-py, ojekwaa va'erã onhemohesakã va'erã. Ne aranduse va'e, ejeapysaka katu ko xe nhe'ẽ-rehe, he'i Hesu gwemimbo'e kwéry-pe omombe'u-vy.

Hesu oiporu hepy va'e rehegwa nhe'ẽ

⁴⁴Upéi omombe'u jevy íxupe, upe pygwa-pe mokõi arandu rehegwa nhe'ẽ. Hepy va'e rehegwa nhe'ẽ-rami oiporu omombe'u-vy:

—Oĩ kokwe-py heta plata vvy gwy-py ijatypyre araka'e. Upe ramo ojohu rei íxupe ijáry e'ỹ va'e. Upe hepy va'e ojohu va'e he'i Nhandejáry nhande ruvixa-pe omoirũse va'erã-rehe. Otopa-ma ramo, upéi ojaty jevy. Ovy'a eterei ojohu va'ekwe-rehe. Upéa-gwi oho ovende entéro ogwereco va'e gwive ovendepa.

Upe hemivende va'e repykwe ogweraha ojogwa hagwā upe kokwe, he'i Hesu omombe'u-vy, Nhandejáry-pe oate'y e'y reheve omoirüse va'e rehegwa oikwaa uka-vy.

⁴⁵Upéi omombe'u jevy íxupe:

—Oĩ onhembra'ejogwa va'ety. Oheka heka oiko-vy ita kyra porā va'e, hepy ete va'e, pérola héry va'e ojogwa hagwā. Upe hepy va'e oheka va'e he'i Nhandejáry nhande ruvixa-pe omoirüse va'erā-rehe. ⁴⁶Iporā ete va'e otopa ramo oho ovende entéro gwembiereko gwive ovendepa. Upéi hemivende va'e repykwe ogweraha. Gwemimbota nga'u upéa oho ojogwa, he'i Hesu omombe'u-vy, Nhandejáry-pe oate'y e'y reheve omoirüse va'e rehegwa oikwaa uka-vy.

Hesu oiporu pira kyha rehegwa nhe'ë

⁴⁷Upéi omombe'u jevy upe pygwa-pe arandu rehegwa nhe'ë. Pira kyha rehegwa nhe'ë-rami oiporu íxupe kwéry:

—Oĩ pira kyha y-py omombo va'e. Upe omombo va'e he'i Nhandejáry nhande ruvixa rembigwái yváy pygwa-rehe. Yupa-py omombo rire, oipyhy opaix-agwa pira. ⁴⁸Hynyhê jave oipyhy ogwenohê y rembe'y-py. Upéi ogwapy oipe'a oiporavo imono'õ-vy. Pira porā omoĩ ajaka-py. Ha hi'upy e'y katu omombo-ma voi. ⁴⁹Upéixa ete oiko va'erā ombopapa va'erāha áry-py. Nhandejáry rembigwái yváy pygwa oiporavo ravo va'erā oje'ói-vy. Hekoha porā va'e pa'ũ-gwi, oipe'a va'erā hekoha vai va'e-pe. ⁵⁰Ojohapy haty-py omombo va'erā íxupe kwéry. Upe-py hasê hasê va'erā oiko-vy. Nhandejáry-rehe onhemoyrõ-gwi, onhemohāingryry ngyryú ave va'erā oiko-vy ave, he'i omombe'u-vy ombopapa va'erāha áry oikwaa uka-vy.

⁵¹Ko'ā va'e he'i rire, oporandu gwemimbo'e kwéry-pe:

—Mbava'e-rehe po he'i ko'ā va'e? Peikwaa-ma tipo? he'i.

—Ha'e voi, he'i. —Oroikwaa-ma, he'i íxupe, Hesu-pe.

⁵²—Aipo ramo, gwī judeu rekombo'ehaty va'e iporā oiko Nhandejáry nhande ruvixa remimbo'e ramo. Ambo'epa rire íxupe, oiko va'erā óga járy-rami. Hóga-py oĩ heminhongatu pyahu va'e, oĩ heminhongatu tuja va'e ave. Oipota ramo, gweminhongatu pyahu ogwenohê va'erā. Oipota ramo, gweminhongatu tuja ogwenohê va'erā ave. Upéixa ete upe judeu rekombo'ehaty Nhandejáry nhande ruvixa remimbo'e oiko ramo, nhe'ë pyahu omombe'u va'erā oikwaa uka-vy, yma gware nhe'ë omombe'u va'erā ave, he'i Hesu omombe'u-vy.

Hesu oho gwetā-my

(Mc 6.1-6; Lc 4.16-30)

⁵³⁻⁵⁴Arandu rehegwa nhe'ë omombe'upa rire, upe-gwi osê oho-vy gwetā-my ha'e ae oiko ha-py. Upe-py ojejarahéi haty-py ombo'e mbo'e gwe'yí kwéry-pe. Hexapyrā-rupi ombo'e porā oiko-vy. “Mba'éixa onhemonhe'ë” he'i opondera-vy hese.

—Mamo-gwi po upéa ohendu aipo va'e nhe'ë? he'i hese. —Kiva'e omombe'u hi'arandu hagwā íxupe, he'i hese. —Hexapyrā-rupi voi Hesu hembiaipo porā. Kiva'e po omombe'u íxupe ojapo hagwā upéa? he'i joa hese hikwái. ⁵⁵—Upéa óga apohaty ra'y voi, he'i. —Maria memby voi. Tiago José ndive, Simão Judas ndive ityvýry kwéry voi. ⁵⁶Heindyry kwéry oiko voi nhane pa'ũ-rupi. Aipo ramo, mamogwi po upéa ohendu aipo va'e nhe'ë? he'i joa Hesu-rehe hikwái. ⁵⁷—Onhembotuvixa mba'e-ta tipo nhande-vy ra'e? he'i hese he'yí kwéry. Upéa-gwi ndaija'éi hese hikwái. Upe ramo,

—Nhandejáry nhe'ê-py omombe'u va'ety-pe omboete voi. Ha he'ýi kwéry katu nombotéi íxupe. Anheigwa nde'fry hese hóga pygwa omboete e'ý-vy, he'i ójehe Hesu omombe'u-vy, ndaija'úi-gwi ójehe.

⁵⁸ Upe-py hese ndojeroviái-gwi, ndahetái hembiaपो porá hexapyrã-rupi upe-py.

João Batista rehegwa nhe'ê

(Mc 6.14-29; Lc 9.7-9)

14 Upe ramo, ohendu Hesu rerakwã mburuvixagwasu héry va'e Herodes. Galiléia vvy pygwa ruvixa voi upéa. ² Hesu rerakwã ohendu ramo he'i,

—Upéa João Batista nipo ra'e. Omano rire, oikove jevy-ma ra'e, ojekwaa jevy-ma ra'e, he'i mo'ã hese. —Upéa-gwi hexapyrã-rupi hembiaपो porá porá oiko-vy, he'i mo'ã oirũ-pe Hesu-rehe.

³ Yma va'ekwe Herodes he'i va'ekwe oipyhy hagwã João-pe, ojepokwa reheve omoí hagwã preso. Upéa ojapo va'ekwe ombovy'a hagwã gwyv'ýry Filipe rembirekokwe Herodias. Ha'e omenda ra'e gwyv'ýry rembireko-rehe. Oipe'a ra'e gwyv'ýry-gwi hambireko. ⁴ Ha João katu he'i:

—Tekoha e'ý-rupi ereiko ra'e ne rembireko ereipe'a va'ekwe nde ryvy-gwi, he'iri iri ra'e Herodes-pe.

⁵ Upéa-gwi ojukase mo'ã João-pe. Ha kente kwéry katu he'i hese, “Upéa ko Nhandejáry nhe'ê-py omombe'u va'ety voi” he'i João-rehe hikwái. Ha mburuvixa katu opy'apy-py ikyhyje ójehe. Nombopoxyséi íxupe kwéry. Upéa-gwi ndojukái joty íxupe. ⁶⁻⁷ Ha upéi katu mburuvixa oiko hagweha áry-py, oike ojeroky henonde-py Herodias memby kunhataí. Mburuvixa irũ gwéry renonde-py ojeroky kunhataí. Ogwerovy'a eterei-gwi íxupe, kunhataí-pe, he'i mburuvixa: “Ne rembijeure va'e gwive ame'ê-ta nde-vy” he'i íxupe. Pono oapu “Tupã

réry-py ame'ê-ta nde-vy” he'i. Nde'i reíry pe kunhataí ojeroky va'e-pe. ⁸ Upéi osy nhe'ê-rupi he'i: “Aipota ereme'ê xe-vy João Batista akágwe. A-py ete enterove va'e resa-py eme'ê mani katu xe-vy nha'ê-py” he'i mburuvixa-pe kunhataí.

⁹ Upe-ma ramo omboasy eterei he'i va'ekwe. Ha “Tupã réry-py ame'ê-ta nde-vy” he'i-gwi imboviapyre resa-py katu, he'i joty ome'ê hagwã kunhataí-pe hembijeure ojeupe. ¹⁰ He'i oho hagwã onhakã'o João-pe onhemoí preso haty-py. ¹¹ Upéi ogweruruka nha'ê-py inhakágwe ome'ê kunhataí-pe. Ha kunhataí ogweraha osy-pe. ¹² Ha João remimbo'e ohendu ramo, ou hetekwe ogweraha. Ombosuru tetekwe renda-py ijaty-vy. Upe rire oho omombe'u Hesu-pe.

Hesu omongaru ijaty va'e kente-pe

(Mc 6.30-44; Lc 9.10-17; Jo 6.1-14)

¹³ João rerakwã ohendu ramo, oho Hesu kanóa-py tekваты e'ý-my oho. Ha'e anho oiko hagwã-py oho. Oikwaa ramo ihoha ijaty va'e kente, gwetã gwetã-gwi osé oje'ói-vy. Hapykwéri oje'ói ojohu jevy hagwã Hesu-pe. Yvy-rupi oje'ói. ¹⁴ Ha Hesu ojehexa uka jevy ramo, ohexa-ma ijaty va'e kente-pe jevy oha-py:

—Ogwahẽ ogwa'ê-vy ra'e, he'i hese kwéry.

Ohexa ramo,

—Aiporiahuvareko íxupe kwéry, he'i. —Aipo ramo, hasy va'e-pe ambogwera-ta, he'i.

Upe rire ha'e ambogwera hasy va'e-pe.

¹⁵ Upéi ka'aru-ma. Ogwahẽ ou-vy hemimbo'e kwéry iha-py:

—Ndaipóri a-py mba'eve, he'i. —Ka'aru-ma. Ere íxupe kwéry toho tetã mirĩ-rupi ojogwa hagwã gwemi'urã, he'i Hesu-pe.

¹⁶ Ha ha'e he'i:

—Natekotevéiry oho okaru hagwã, he'i. —Peẽ ae peme'ê íxupe kwéry

hemi'urā, he'i gwemimbo'e kwéry-pe Hesu.

¹⁷—A-py ndahetáiry oĩ mbojape'i. Cinco oĩ mixĩ va'e. Mokõĩ pira ka'ẽ hendive oĩ, he'i íxupe.

¹⁸Ha'e he'i:

—Peru katu a-py, he'i gwemimbo'e kwéry-pe.

¹⁹Upéi he'i ijaty va'e kente-pe ogwapy hagwā kapi'ipe ári. Upéi oipyhy upe cinco mbojape'i mokõĩ pira ndive. Hovayva otima porā Nhandejáry-pe temi'urā-rehe. Upéi ombopópý upe mbojape, ome'ẽ me'ẽ gwemimbo'e kwéry-pe. Ha hemimbo'e ome'ẽ ho'u va'erā-pe. ²⁰Enterovete okaru, hygwatāmba-ma ave hikwái. Upéi hemimbo'e kwéry omono'õ no'õ hemb'iu rembyre kwéry. Doze ajaka omohynyhẽ hembyre kwéry-gwi ho'upa e'y va'ekwe.

²¹Upe mbojape ho'u va'ekwe heta heta voi oĩ. Oĩ cinco mil kwimba'e ho'u va'e. Heta kunha ave okaru va'e, heta ave mitā okaru va'e ave.

Hesu y ári rei ogwata oho-vy

(Mc 6.45-52; Jo 6.15-21)

²²Upe-ma ramo he'i gwemimbo'e kwéry-pe onhemboyru hagwā kanóa-py:

—Tapeho mani katu peẽ xe renonde y rovái, he'i. —Xe ae, “Tapeho jevy katu pende ro nde róga-rupi” ha'e-ta ijaty va'e-pe, he'i gwemimbo'e kwéry-pe.

²³Omondopa rire, ha'e anho ojeupi oho vyvaty ári. Ojapo oração hagwā ojeupi oho-vy. Ka'aru ete-ma, pytū-ma. ²⁴Upe ramo mombyry oĩ yvy ete-gwi kanoagwasu. Henonde-gwi ou ramo yvytu, ndogwata porāi. Omopu'ã y omoapỹ apỹ kanóa-pe. ²⁵Ko'ẽtĩ pytũ vyteri jave, oho kanóa oĩ va'e ha-py Hesu. Y ári-rupi rei ogwata oho-vy. ²⁶Y ári-rupi ogwata oho-vy ramo, onhemondýi eterei hexa-vy hemimbo'e kwéry. “Aryg-wypóry” he'i mo'ã hese hikwái. Osapukái, onhemondýi eterei-gwi.

²⁷Upe-ma ramo ha'e he'i:

—Ani erejapura teĩ. Xe ae ko, xe ko Hesu, he'i gwemimbo'e kwéry ombopy'agwapy-vy.

²⁸Upe ramo he'i Pedro:

—Nde voi ramo ra'e, ere xe-vy, “Eju katu y ári-rupi rei xe ha-py ave” he'i Hesu-pe.

²⁹Aipo ramo,

—Eju y ári-rupi rei xe ha-py, he'i.

Upéi osẽ Pedro kanóa-gwi, ogwejy y-py ogwata y ári-rupi. ³⁰Ha yvytugwasu rexa-vy, imytu'e'y ójehe. Oypy oho-vy y gwy-koty. Onheapymi-tama ramo:

—Xe resende katu, xe Járy, he'i Hesu-pe.

³¹Upe-ma ramo oipyso opo oipyhy íxupe:

—Mixĩ joty xe rerovia ra'e. Upe va'e-gwi ae nde erenheapymi-ta mo'ã. Ma'erã po nderejerovia teíry ra'e xe-rehe ra'e? he'i Pedro-pe.

³²Onhemopyrũ jevy rire kanóa-py ndayvytuvéi-ma. ³³Upéi kanóa pygwa onhesũ íxupe gwetypy'ã-rehe:

—Tupã Nhandejáry ra'y tee katu va'e nipo nde ra'e, he'i íxupe imboete-vy hikwái.

Hesu ombogwera heta hasy va'e-pe

(Mc 6.53-56)

³⁴Ha upéi katu ha'e ohasa oho-vy yugwarusu rovái. Genesaré yvy-py ogwahẽ oho-vy. ³⁵Upe pygwa oik-waa ramo íxupe, omombe'u ojóupe ogwahẽmaha Hesu. Tetã jerekwe-rupi omombe'u mbe'u ogwahẽmaha Hesu. Ogweru entéro hasy va'e-pe gwive:

³⁶—Eheja hasy va'e tomboja jepe opo nde ao rembe-rehe, eheja tomboja jepe opo nde ao-rehe, he'i Hesu-pe. Ha omboja va'e gwive opo hese, okwera-ma joty hikwái.

Nhane rembypy reko rehegwa nhe'ë

(Mc 7.1-13)

15 Upe ramo ogwahê ou-vy Hesu ha-py gwî fariseu kwéry, judeu rekombo'ehaty kwéry ndive. Jerusalém tetâ-gwi ou va'ekwe. Ogwahê ramo hik-wái, oporandu íxupe:

²—Ma'erã tipó ne remimbo'e ndoikói nhane rembypy reko-rupi? Ma'erã tipó ojepohéi porã e'ÿ reheve okaru? Ma'erã tipó nonhemopotîsevéri nhande kwéry e'ÿ va'e ndive oiko rire? he'i íxupe.

Ha ha'e he'i:

³—Ha peê katu ma'erã tipó ndape-japói Nhandejáry he'i va'ekwe? Ndere-japoséi voi nde ra'e Nhandejáry he'i va'ekwe. Ne rembypy rembiapokwe-rupi ae ereiko va'e, he'i. ⁴—Nhandejáry he'i va'ekwe a-rami:

“Pemboete nde ru nde sy-pe ave. Ha entéro onhe'ë vai rei va'e gwive gwurehe osy-rehe ave, tojejuka katu”^r

he'i Nhandejáry kwatia nhe'ë. ⁵Ha peê katu pepyrû Nhandejáry nhe'ë-rehe. Ndapehejáry gwu osy-pe ome'ë hagwã. Pembo'e mbo'e rei judeu kwéry-pe a-rami. Peje, “Ava he'i ramo gwu osy-pe ave, Voive ereporandu ramo, ame'ë arã nde-vy ra'e. Áy katu ndikatuvéi-ma ame'ë nde-vy. Xe mba'e kwéry opa-ma. Ame'ëmba-ma kuri Tupã Nhandejáry-pe. Aiporu jepe xe, Tupã mba'epa-ma, he'i gwu osy-pe ave.” Upéixa he'i ramo, iporã joty peê-my. ⁶Upéixa ndapehejáry oipytygwô gwu osy-pe ave. Ne nhe'ë-py gwu osy-pe nomboetevéi. Ne rembypy reko-rupi joty peiko. Upéa-gwi pepyrû joty Nhandejáry nhe'ë-rehe, pemboyke joty Nhandejáry nhe'ë peiko-vy. ⁷Peê katu pemo'ã kwaa va'e pende py'a ky'aha. Napetî kwaáiry peê. Ha Isaías amyri anheiharupi omombe'u va'ekwe pende

rekorã. Omoï va'ekwe kwatia-rehe a-rami:

⁸“Ha'e kwéry xe mboete onhe'ë-py rei. Opy'a-py katu naxe mboetériy. Ndojehesa rerováí xe-rehe. ⁹Xe momba'egwasu teí. Xe nhe'ë-py nombo'éiry. Ha teko rei nhe'ë-py ae, oporombo'e mbo'e oiko-vy”^s

he'i Nhandejáry kwatia nhe'ë pende-rehe, he'i judeu kwéry ruvixa-pe.

Hesu omombe'u mba'éixa nhandemongy'a

(Mc 7.14-23)

¹⁰Upéi ohenói jevy ou hagwã ijaty va'e kente kwéry oha-py. He'i:

—Pejeapysaka porã katu xe nhe'ë-rehe peikwaa porã hagwã, he'i.

¹¹—Jakaru jave ndikatúi nhane mongy'a tembi'u. Nanhande py'a mongy'áiry voi tembi'u. Ha pene nhe'ë vai ramo katu onhemongy'a arã pende py'a, he'i ijaty va'e-pe arandu rehegwa nhe'ë omombe'u-vy.

¹²Upéi ogwahê ou-vy iha-py hemimbo'e kwéry:

—Fariseu kwéry ojohu vai kuri pene nhe'ë. Ndereikwaái tipó upéa nde ra'e? Ne nhe'ë rendu-vy, “Aipo” he'i nde-rehe opondera eterei-vy. Ndojohu porái voi, he'i Hesu-pe.

¹³Upéi ha'e omombe'u arandu re-hegwa nhe'ë temitygwe rehegwa nhe'ë-rami, hesapyso e'ÿ va'e rehegwa nhe'ë-rami ave he'i:

—Entéro temitygwe xe Ru yváy pygwa onhotÿ e'ÿ va'ekwe gwive, hapo gwive omonodoro jevy va'erã, he'i fariseu kwéry rekoha vai-rehe.

¹⁴—Ani pepena hese. Hesapyso e'ÿ va'e-rami oiko ramo jepe, gwapixa ogwerahase joty tape-rupi. Ha mokói hesapyso e'ÿ va'e ojogweraha ramo, ho'a

arā oho-vy mokōive onhondive yvy kwa-py, he'i fariseu kwéry-rehe.

¹⁵ Upe rire he'i Pedro:

—Mbava'e-rehe po he'ise arandu re-hegwa nhe'ë, eikwaa uka ore-vy, he'i Hesu-pe.

¹⁶ Upéa-rehe he'i gwemimbo'e kwéry-pe:

—Peë napene arandu porāi vyteri peiko-vy. Ha'e kwéry-rami voi ndapeikwaa porāi joty. ¹⁷ Ma'erā tipo ndapeikwaa porāi vyteri? he'i. —Pekaru ramo, oho pende ryekwe-py tembi'u. Upéi osēmba jevy pendéhegwi. Napene mongy'áiry voi, he'i.

¹⁸ —Ha pene nhe'ë katu pende py'a-gwi osē-vy ombojekwaa-ma pende py'a pygwa, he'i. —Nde py'a ky'aha para'e, nde py'a potíha para'e ombojekwaa-ma pende-rehe. Ivai ramo pene nhe'ë, pene mongy'a arā. ¹⁹ Pende py'a-py katu penhemongeta peiko-vy pene rembiapo vairā-rehe. Upéa-gwi peporojuka. Pende py'a ky'a-gwi onhoembireko ndive, on-home ndive peiko. Kunha ndive pe-jogwereco rei ave. Pende py'a vai-py penhemongeta-gwi, pemonda rei peiko-vy, pende apu, pende rapixa-rehe penhe'ë vai rei peiko-vy. ²⁰ Upeixagwa pejapo pende py'a vai-gwi. Upéixa ramo pende py'a vai-gwi, pene mongy'a-ma. “Ha pejepohéi porā e'ÿ reheve pekaru ramo, pene mongy'a va'erā” he'i mo'ā fariseu kwéry. Upéixa ramo, napene mongy'avéi-ma va'erā, he'i Hesu fariseu kwéry remimombe'ukwe-rehe.

Kunha Canaã yvy pygwa rehegwa nhe'ë

(Mc 7.24-30)

²¹ Upe-gwi osē oho-vy Hesu. Okanhy oho-vy outro yvy-koty osē oho. Tiro tetā jerekwe-rupi, Sidom tetā jerekwe-rupi oho ave. ²² Upe-py oiko kunha Canaã yvy gwígwa ogwahē ou-vy Hesu ha-py:

—Xe Járy, Davi remiarirōre, xe poriahuvereko katu. Xe memby kunha ohasa asy eterei oiko-vy anháy ojepota hese va'e, he'i íxupe.

²³ Ha Hesu mba'eve nde'íry íxupe. Onhemokirirí íxugwi. Ogwahē ou-vy iha-py hemimbo'e kwéry:

—“Tereho katu” ere, “Tereho katu” ere íxupe. Nhane moakā rasy osapukái-vy. Ejapo katu hemimbota-rupi íxupe oho jevy hagwā, he'i íxupe.

²⁴ Upéi Hesu he'i kunha-pe:

—Ovexa okanhy va'ekwe-rami oiko Israel remiarirōre judeu kwéry. Íxupe kwéry anho mante xe mbou va'ekwe. Judeu e'ÿ va'e kwéry-pe naxe mboúi va'ekwe, he'i joty íxupe otantea-vy.

²⁵ Ha kunha ou gwety'ÿ-rehe onhesú hovagwy-py:

—Xe pytygwō katu, xe Járy, he'iri iri íxupe.

²⁶ Ha Hesu he'i:

—Nde ko ndaha'éi xe re'í. Xe re'í kwéry aipytygwō ranhe-ta. Ha upe rire katu xe re'í e'ÿ-pe aipytygwō-ta ave. Mitāgwe katu nhamongaru ranhe. Nanhambóbi jagwa-pe mitā remi'urā, he'i joty Hesu itantea-vy, ojekorerovia uka etese-vy kunha-pe.

²⁷ —Akóí-ramima ngatu, xe Járy, he'i kunha Hesu-pe. —Ha tembi'u sururukwe ijáry apyka gwy-py ho'u joty jagwa, he'i Hesu-rehe ojerovia joty-vy.

²⁸ Upe-ma ramo he'i,

—Nde kunha, erejerovia tee-ma ra'e xe-rehe, he'i íxupe. —Oiko-ta voi nde-vy gwarā ne remimbota, he'i kunha-pe. Upe-ma ramo okwera porā imemby.

Hesu ombogwera gwera heta hasy va'e-pe

²⁹ Upe-gwi oho Hesu ohasa oho-vy Galiléia yugwarusu rembe'y-rupi. Upéi ojeupi vvyaty ári oho-vy ogwapy hagwā oí-vy. ³⁰ Ogwahē oje'óí-vy ijaty jaty va'e kente iha-py. Heta hasy va'e reraha-vy

ogwahē oje'ói-vy hikwái. Oĩ ijyva mbaraete e'ý va'e, oĩ ogwata e'ý va'e, oĩ hesapyso e'ý va'e, oĩ onhe'enge'ý va'e, oĩ heta mba'asy oiporu va'e ave. Peteĩ teĩ hasy va'e pya'e ombogweji imoĩ-vy ipy renonde-py. Ombogwerapa-ma íxupe kwéry. ³¹Upe ramo ohendu inhe'enge'ý va'e onhe'ẽ porã-ma. Ohexa onhemaxuka va'e onhemoatyrõ-ma. Ohexa ogwata e'ý va'e ogwata porã-ma. Ohexa hesapyso e'ý va'e hesapyso porã-ma ave. Upe va'e kwéry rexa-vy,

—Mba'éixa ombogwera? he'i opondera eterei-vy. —Nhandejáry, Israelita kwéry Járy tuvixa mba'e voi, he'i omomba'egwasu-vy Nhandejáry-pe.

Hesu omongaru jevy ijaty va'e kente-pe

(Mc 8.1-10)

³²Ha upéi katu ohenói Hesu gwemimbo'e kwéry-pe ou jevy hagwã oha-py:

—Peju katu xe ha-py, he'i. —Ijaty jaty va'e kente iporiahu va'e xe-vy. Mbohapy áry xe moirũ okwa-vy. Ndogwerekói ave gwemi'urã. Upéa-gwi aiporiahuvareko íxupe kwéry. Amondo ramo íxupe kwéry peteĩ teĩ hõga kwéry-rupi ivare'apa reheve, naipyatãvéi arã tape-rupi, ikangy arã tape-rupi oje'ói-vy, he'i gwemimbo'e kwéry-pe.

³³Upe ramo hemimbo'e kwéry he'i íxupe:

—Mba'éixa-ta mora'ẽ nhahembi'u me'ẽ ko'ãiy ijaty jaty va'e kente kwéry-pe? A-rupi ndaipóri voi kente tembi'u me'ẽharã, he'i íxupe hikwái.

³⁴—Mbovy tipo erereko mbojape? he'i oporandu-vy gwemimbo'e-pe.

—Sete voi, he'i. —Oĩ ave ndahetái pira'i ka'ẽ, he'i íxupe.

³⁵Upéi ha'e he'i ojogweroaty va'e-pe ogwapy hagwã kapi'ipe ári:

—Pegwapy gwapy katu kapi'ipe ári, he'i íxupe kwéry.

³⁶Upe rire oipyhy upe sete mbojape pira'i reheve. Otima porã hese Nhandejáry-pe. Omboete rire, ombopo mbopóy ime'ẽ-vy gwemimbo'e kwéry-pe. Upéi ha'e kwéry ome'ẽ ho'u va'erã-pe. ³⁷Upéixa enterove okaru. Hygwyatã porãmba-ma hikwái. Upéi hemimbo'e kwéry omono'õ hembyre opyta va'ekwe omboyru sete ajakagwasu-py. ³⁸Ha okaru va'e heta eterei voi. Oĩ irundy mil kwimba'e okaru va'e. Heta kunha okaru ave. Heta mitãgwe okaru ave. ³⁹Upéi he'i:

—Tapeho jevy katu, tapeho jevy katu peteĩ teĩ pende róga-rupi, he'i ijaty va'e kente kwéry-pe.

Ha upe rire katu ha'e onhemboyru kanoagwasu-py y-rupi oho hagwã. Magadã jerekwe-py oho.

Judeu ruvixa ohexase Hesu rembiapo porã hexapyrã-rupi

(Mt 12.39-42; Mc 8.11-13; Lc 12.54-56)

16 Ha upéi katu ogwahē ou-vy Hesu ha-py fariseu kwéry saduceu kwéry ndive. Ombojejavysy-vy mo'ã íxupe ou hikwái:

—Hexapyrã-rupi ejapo katu ore-vy. Nhandejáry rembiapo porã ramigwa ejapo katu ore mbojerovia uka porã-vy, he'i Hesu-pe otantea-vy íxupe.

²Ha Hesu he'i oporandu va'e-pe:

—Ka'aru ete ramo, aragwaju-ma ramo, “Aragwaju-ma ra'e” peje, “Ndoky mo'airy ra'e” peje arã áry-rehe.

³Ha ko'ẽmba-ma ramo, “Aragwaju-ma ra'e, araigwe-ma ave ra'e. Upéa-gwi oky-tama ra'e” peje ave arã áry-rehe. Aipo ramo, áry-rehe pema'ẽ ramo, peikwaa-ma oikotaha. Ha xe rembiapo porã porã rexa-vy, ndapehexa kwaái xe-rehe. Mbava'e-rehe po he'ise xe rembiapo porã ndapeikwaái voi. Nhandejáry rembiaporã ndapeikwaáiry ave. ⁴Peẽ áy peiko va'e pende reko vai-ma. Ome tee-pe oheja va'e-rami, gwembireko tee-gwi

opoi va'e-rami ave peẽ peiko. Peẽ pejehesa rerova rova Nhandejáry-gwi. Pejere jere íxugwi. Upéa-gwi pejerure jahexa e'ỹ va'erã-rehe. Ha ndahexa uka mo'ãi peẽ-my upeixagwa. Ha Jonas amyĩ re-hegwa nhe'ẽ upe ojehu íxupe va'ekwe katu peikwaa voi. Hexapyrã-rupi íxupe ojehu hagwe-rami ave, ojehu va'erã xe-vy. Upe va'erã anho mante ahexa uka va'erã peẽ-my, he'i hembiaporã-rehe oporandu va'e-pe.

Upéi katu Hesu oheja íxupe kwéry oho-vy.

**Judeu ruvixa remimombe'u
rehegwa nhe'ẽ**

(Mc 8.14-21)

⁵Ha upéi katu oho yugwarusu rovái gwemimbo'e kwéry ndive. Gwemi'urã-rehe naimandu'avéi-ma hikwái, Hesu ndive oje'ói-vy. ⁶Upe jave he'i Hesu:

—Xáke! Penhangareko porã katu pendéjehe. Ivai voi upe mbojape mbovuha fariseu saduceu ave rembiporu, he'i fariseu kwéry remimombe'u vaikwe joko-vy.

Upéa he'i gwemimbo'e kwéry-pe pono fariseu kwéry ohekombo'e vai íxupe kwéry.

⁷Ha mbava'e-rehe po he'ise Hesu ndoikwaái voi. Upéa-gwi,

—Nanhane mbojapéi-gwi nipo omombe'u ra'e upéa nhande-vy, he'i mo'ã ojóupe onhonhe'ẽngendu-vy hikwái.

⁸Ha Hesu oikwaa onhomongeta ramo:

—Ma'erã po, “Nanhane mbojapevéi-ma” peje penhonhe'ẽngendu-vy? Mixĩ vyteri pejerovia xe-rehe peiko-vy ra'e, he'i íxupe kwéry.

⁹—Ne'írã vyteri pehexa kwaa-ma xe-rehe. Ne'írã vyteri pejerovia tee xe-rehe. Napene akã porãi voi. Upe cinco mil kwimba'e-pe ambopopóy kuri cinco mbojape ame'ẽ hagwã. Upe rire mbovy ajaka-py pemboyru hembyre?

Napene mandu'avéi-ma tipo? he'i upe va'ekwe-rehe. —Ma'erã tipo napene mandu'avéi-ma hese? he'i. ¹⁰—Ha upe rire katu upe irundy mil kwimba'e-pe ambopopóy sete mbojape ame'ẽ hagwã. Upéi mbovy ajakagwasu-py pemboyru hembyre? Napene mandu'avéi-ma tipo? he'i upe va'ekwe-rehe. —Ma'erã tipo napene mandu'avéi-ma hese? he'i ndojeroviái-gwi hese hikwái. ¹¹—Mbojape rehegwa nhe'ẽ namombe'úi kuri peẽ-my. Mbojape mbovuha ae katu fariseu kwéry saduceu kwéry ndive rembiporu amombe'u kuri peẽ-my. Xáke íxugwi. Mbava'e-rehe po ha'ese, ma'erã po ndapeikwaái? he'i gwemimbo'e kwéry-pe.

¹²Upe ramo ipaha-py, mbava'e-rehe po he'ise, oikwaa porã-ma hemimbo'e:

—“Xáke mbojape mbovuha-gwi” nde'i teéiry Hesu. Ndaha'éiry mbojape mbovuha tee-rehe he'i Hesu, he'i. —“Xáke pono pene mboheko vai fariseu kwéry saduceu kwéry ndive” he'ise ae nhande-vy Hesu, he'i ojóupe Hesu nhe'ẽ kwaa-vy.

**Atýra-py Pedro omombe'u
Hesu rehegwa nhe'ẽ. “Nde ko
Cristo” he'i íxupe omombe'u-vy**

(Mc 8.27-30; Lc 9.18-21)

¹³Ha upéi katu ohasa oho-vy Hesu. Cesaréia de Filipe tetã jerekwe-rupi oho. Upe-py oporandu gwemimbo'e kwéry-pe:

—Mbava'e tipo he'i ra'e xe-rehe, Nhande Ryke'y tee va'e-rehe? he'i oporandu-vy.

¹⁴—Nane mombe'u porãiry. Ne mombe'u joavy avy kuri, he'i. —“João Batista onhemoingove jevy va'ekwe ra'e ko upe va'e” oĩ he'i va'e nde-rehe. “Elias onhemoingove jevy va'ekwe ra'e ko upe va'e” oĩ he'i va'e upéixa nde-rehe. “Jeremias onhemoingove jevy va'ekwe ra'e ko upe va'e” oĩ he'i va'e nde-rehe.

“Outro Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety oikove jevy va'ekwe ra'e ko upe va'e” oĩ nde-rehe he'i va'e, he'i íxupe hemimbo'e kwéry omombe'u-vy.

¹⁵—Ha peẽ ae katu, mbava'e tipo peje xe-rehe? he'i oporandu-vy.

¹⁶—Nde ko Cristo, Nhandejáry rembi-poravo va'e, Nhandejáry tee ra'y voi nde, he'i íxupe Simão Pedro.

¹⁷—Nde Simão Jonas ra'y. Nde rerovy'a eterei-ma Nhandejáry, he'i Pedro-pe. —Ndaxe kwaa ukái nde-vy teko rei. Ha xe Ru yváy pygwa va'e ae katu xe kwaa uka-ma nde-vy. ¹⁸Nde Pedro. Nde réry-rehe ita he'i. Nde reko ita-rami. Xe mombe'u porã-gwi ita-rami erenhemombaraete. Áy, nde-rami heta nde rapykwerigwa onhemombaraete va'erã xe mombe'u porã ramo. Nde xe mombe'uha-rami ave, ha'e kwéry xe mombe'u porã ramo, xe-rehe ojerovia va'erã, amoingo va'erã xe re'yí ramo. Xe re'yí kwéry omano ramo jepe, ndaipu'akái va'erã hese anhaygwasu.

¹⁹Xe nhe'ẽ-py eremombe'u va'erã Nhandejáry nhande ruvixarã rehegwa nhe'ẽ. Eremombe'u ramo, oĩ xe rerovia va'erã. Oĩ xe rerovia e'y va'erã. Okẽ-rehe onhangareko mbaraete va'e-rami erepyta va'erã. “Ipy'a potĩ-ma” ere ramo nde rapixa-rehe, Nhandejáry ave he'i ave va'erã hese: “Ipy'a potĩ-ma” he'i ave va'erã hese. Ogwahẽ va'erã Nhandejáry ha-py. Ha “Ipy'a ky'a joty” ere ramo nde rapixa-rehe, Nhandejáry ave he'i ave va'erã, “Ipy'a ky'a” he'i ave va'erã. Nogwahẽ mo'ãi va'erã Nhandejáry ha-py. Ipokatu va'erã voi ne nhe'ẽ, he'i Pedro-pe Hesu omombe'u-vy.

²⁰Upéi he'i gwemimbo'e kwéry-pe:

—Áy katu aníke xe mombe'u teĩ kuri. “Cristo, nhane remiha'arõ va'e voi upe va'e” ani peje teĩ kuri xe-rehe avave-pe, he'i onhemombe'use e'y-vy.

Hesu omomb'eu ojejukaharã rehegwa nhe'ẽ, onhemoingove jevyharã rehegwa nhe'ẽ ave

(Mc 8.31–9.1; Lc 9.22-27)

²¹Upéa he'i rire, omombe'u jevy jevy gwemimbo'e kwéry-pe ojúepe ojehu va'erã oikwaa uka-vy:

—Nhandejáry nhe'ẽ-py aha-ta Jerusalém tetã-my. Upe-py xe mbohasa asy va'erã gwĩ judeu ruvixa kwéry, pa'i ruvixa kwéry ndive. Gwĩ judeu rekombo'ehaty xe mbohasa asy va'erã. Xe juka uka va'erã. Ha mbohapy áry rire katu, anhemoingove jevy-ma va'erã, he'i gwemimbo'e kwéry-pe ojúepe ojehu va'erã oikwaa uka porã-vy íxupe kwéry.

²²Ha Pedro katu ogwenohẽ-ma ha'e anho ha-py hakate'y-gwi:

—Tane resende katu Nhandejáry, he'i íxupe. —Koixagwa ndojehu mo'ãi va'erã nde-vy, xe Járy, he'i onhe'ẽ joko-vy íxupe.

²³Ojere-ma Hesu:

—Ejei xe ypy-gwi, he'i Pedro-pe, Satanás-py ohenói-vy íxupe. —Anháy ruvixa Satanás nhe'ẽ-py xe rekombo'e vaise mo'ã ereiko-vy, he'i íxupe. —Ereipota mo'ã xe ajere Nhandejáry rape-gwi, he'i. —Nhandejáry remimbota nde ndereipotái. Teko rei remimbota ae erejohu porã, he'i íxupe.

²⁴Upe ramo he'i gwemimbo'e kwéry-pe:

—Peẽ xe moiruse ramo, anive pejapo rei teĩ pejapose va'e anho mante. Anive pepena teĩ pende rekove-rehe. Xe moirũ ae katu peẽ. Okurusugwasu ohupi heraha-vy va'e-rami ijukapyrã-rami ae katu peiko.

²⁵—Ha gwekove-rehe hakate'y va'e katu, ndoikove mo'ãi Nhandejáry ndive. Ha xe-rehe ha-py gwekove-rehe nahakate'yiry va'e oikove meme va'erã

Nhandejáry ndive.^t ²⁶Nde para'e ko vvy apy gwive járy ramo ereiko va'erã. Ha Nhandejáry ndive ereiko e'ÿ ramo katu, mba'evete ndererekói va'erã. Opa ete-ma va'erã. Nhandejáry ndive ereiko e'ÿ ramo, nande reko repyvúi-ma va'erã. Nderetopái va'erã nde rekove repyrã. Eremano joty va'erã, he'i. ²⁷—Xe Nhande Ryke'y tee va'e amano rire aju jevy va'erã. Upe áry-py xe Ru rendy pype-ma aju va'erã. Ipu'akaha reheve aju jevy va'erã. Xe rembigwái marangatu yváy pygwa ndive aju jevy va'erã. Petēi tēi yvypóry kente kwéry-pe hembiape apokwe-rehe areko va'erã. ²⁸Anhete ko xe ha'e-ta peẽ-my. Xe Nhande Ryke'y tee va'e aju jevy va'erã peẽ-my pende ruvixarã. Ha oĩ ãy gwĩ pene pa'ũ-my xe rexa joty va'erã, xe aju jevy ramo. Xe rexa e'ÿ reheve nomano mo'ãi. Xe rexa rire ae mante omano va'erã, he'i gwemimbo'e kwéry-pe Hesu.

**Moisés amyri Elias amyri ndive
ojereropyahu va'e rehegwa nhe'ë**

(Mc 9.2-13; Lc 9.28-36)

17 Seis áry rire, mbhapy ogweraha gwupive Hesu. Pedro, Tiago tyvúry João ndive ogweraha. Ha'e kwéry anho ogwerojeupi heraha-vy yvyatyrusu-rehe. ²Upéi mbhapygwa resa-py ojetete rekoviarõ-ma Hesu. Kwarahy rendy-ramima ave hendy hova. Ijao rembipepa-ma ave. ³Upe-ma ramo ojekwaa ave mokõive Hesu ndive onhomongeta oĩ-vy ramo. Moisés amyri ndive ojekwaa Elias amyri. ⁴Ohexa ramo, he'i Pedro:

—Iporã nhande nhaime a-py, ore Járy, he'i Hesu-pe. —Ereipota ramo xe ajapo, ajapo-ta mbhapy tapýi, petēi va'e nde-vy gwarã, petēi va'e Moisés pegwarã, petēi va'e Elias pegwarã ave, he'i íxupe Pedro.

⁵Onhe'ë vyteri jave, tatatĩ hesakã va'e ramigwa voi omo'ã-ma íxupe kwéry. Tatatĩ hesakã va'e pa'ũ-gwi ohendu-ma onhe'ë va'e:

—Ko va'e xe ra'y, xe rembihayhu va'e, he'i. —Arovya porã voi íxupe. Ejeapysaka katu inhe'ë-rehe, he'i Hesu-rehe tatatĩ hesakã ramigwa pa'ũ-gwi onhe'ë va'e.

⁶Upe va'e nhe'ë ohendu ramo, mbhapy hemimbo'e onhemondýi eterei. Ojeity-ma. Ovapy-py ho'a oho-vy, onhemondýi eterei-gwi. ⁷Ha Hesu opoko joty hese:

—Epu'ã jevy katu, he'i. —Anive erekyhyje tēi, he'i ovapy-py ho'a va'ekwe-pe.

⁸Onheakãrupi jevy ramo, avave ndo-hexáiry. Hesu-pe anho mante ohexa.

⁹Upéi ogwejy jevy ou-vy yvyaty-gwi. Ogwejy jave he'i:

—Anive eremombe'u tēi ne rembiexagwe avave-pe, he'i. —Ha upe rire katu xe Nhande Ryke'y tee va'e amano rire, aikove jevy rire ae katu, emombe'u katu ne rembiexagwe, he'i íxupe kwéry omanda-vy.

¹⁰Upéi oporandu íxupe hikwái:

—Jahexa kuri Elias oikove jevy ramo. Aipo ramo, ma'erã po he'i judeu rekombo'ehaty, “Toikove jevy ranhe ou-vy Elias Cristo renonde-rupi” he'i Hesu-pe.

¹¹Upéi he'i Hesu íxupe kwéry:

—Ha'e-ma ngatu. Anhetegwa omombe'u hese judeu rekombo'ehaty. “Ou ranhe va'erã voi Elias” he'i, “omoatyrõmba hagwã” nde'i reíry hikwái. ¹²Ha ha'e-ta peẽ-my. Ou-ma va'ekwe Elias. Ojapose va'e rei, ojapo hese kuri, ndohexakwaáiry hese-gwi. Upéixa ete ave arã xe-rehe xe Nhande Ryke'y tee va'e-rehe ojapose va'e rei ojapo va'erã, he'i Elias rehegwa nhe'ë oikwaa uka-vy íxupe kwéry.

¹³ Upe ramo:

—João Batista-rehe nipo onhe'ê ra'e, he'i Hesu-rehe hikwái.

Hesu ipu'aka anháy-rehe imosê-vy

(Mc 9.14-29; Lc 9.37-43a)

¹⁴ Ogwahê jevy ou-vy ramo ijaty jaty va'e kente ha-py, oho onhesû gwety'p'ã-rehe Hesu rovagwy-py:

¹⁵ —Ndikatúi pa ereiporiahuvereko xe ra'y-pe, xe Járý? he'i. —He'o'ã o'ã va'e oiko asy voi. Oime ha-py rei ho'a. Tata-rupí y-py ave ho'a oho-vy. ¹⁶ Aru teĩ kuri íxupe ne remimbo'e ha-py. Ha ndikatúi ombogwera íxupe, he'i íxupe túvy.

¹⁷ Upéi he'i Hesu upe pygwa-pe:

—Peê xe-rehe pejerovia e'y va'e, pene akã hatã va'e. Xe ae katu ndaxe are mo'ãi pene ndive. Ndoropokwaa are mo'ávêi-ma. Eru katu xe ha-py hasy va'e, he'i upe pygwa kwéry-pe.

¹⁸ Ogweru rire, oja'o anháy-pe imondo hagwã. Ha anháy katu osê íxugwi oho-vy. Upe-ma ramo okwera porã-ma hasy va'ekwe. ¹⁹ Ha upéi katu upe hemimbo'e ombogwera mo'ã va'ekwe, oporandu nhemi Hesu-pe ha'e anho oho ha-py:

—Ma'erã-gwi po ndore pu'akái anháy-rehe oromosê hagwã íxugwi imondo-vy, he'i íxupe

²⁰ Ha Hesu he'i:

—Peê katu ndapejerovia teéiry xe-rehe peiko-vy. Anhetegwa amombe'u-ta peê-my. Oĩ temitỹ ra'yí mixí eterei va'e voi mostarda héry va'e. Upe temitỹ ra'yí mixí va'e-rami, mixí jepe xe rerovia tee ramo, imbaraeete joty va'erã ne nhe'ê. Ere va'erã ko yvyatygwasu-pe: “Ejei katu outro henda-py tereho” ere ramo, ojepe'a va'erã. Ipokatu voi va'erã ne nhe'ê mbaraete-vy, he'i íxupe. ²¹ —Nde ae rei ramo, nosêi va'erã anháy. Nande pu'akái va'erã hese. Ha Nhandejáry-pe ne nhe'ê eremondo mondo ramo, erekaru e'y reheve erehasa ramo ave, upéixa ramo nde pu'aka arã hese. Eremosê

va'erã imondo-vy, he'i gwemimbo'e-pe Hesu omombe'u-vy.

Hesu omombe'u jevy ojéupe ojehu va'erã rehegwa nhe'ê

(Mc 9.30-32; Lc 9.43b-45)

²² Ha hemimbo'e kwéry katu ojogweroatypa jevy peteĩ henda-py. Galiléia yvy-py ojehe'a jevy ojóehe. Upe ramo he'i íxupe kwéry Hesu:

—Xe Nhande Ryke'y tee va'e xe me'ê va'erã xe reraha-vy. Xe-rehe ija'e'y va'e po-py xe me'ê va'erã.

²³ Upe rire xe juka uka va'erã. Xe juka rire, mbohapy áry ohasa jevy rire katu, xe moingove jevy-ma va'erã Nhandejáry, he'i íxupe kwéry Hesu.

Upéa ohendu ramo, ipy'a reraha, ipy'a nhemondýi. Ndovy'avéi hemimbo'e kwéry.

Hesu opaga imposto

²⁴ Ha upéi katu Hesu gwemimbo'e kwéry ndive ogwahê oho-vy Cafarnaum tetã-my. Upe-py ogwahê ramo, oho Pedro ha-py oporombopaga va'ety:

—Ne mbo'eháry ndopagái tipo imposto Nhandejáry róga kakwaa pegwarã? he'i Pedro-pe hikwái oporandu-vy.

²⁵ —Ome'ê-ta voi, he'i íxupe.

Koty-py oike jevy ramo, Hesu he'i ranhe íxupe:

—Kiva'e va'e-pe he'i ko yvy arigwa mburuvixagwasu va'e, “Peme'ê xe-vy imposto?” Gwe'yí kwéry-pe pa ojerure ra'e? Gwe'yí e'y-pe pa ojerure ra'e? he'i Pedro-pe oporandu-vy.

²⁶ —Gwe'yí e'y-pe mante ojerure, he'i Pedro.

—Aipo ramo, he'i Hesu. —“Peme'ê katu” nde'íry gwa'yry-pe. Xe Nhandejáry ra'y. “Eme'ê katu” nde'íry xe-vy xe Ru, he'i.

²⁷ —Ha “Hesu ndopagái imposto, nopenái ra'e Nhandejáry róga-rehe”

ndaipotái he'i ra'e xe-rehe. Upéa-gwi ekwa tereho yugwarusu-py. Eity nde pinda erenohē hagwā pira. Erenohē ypy va'e eipyhy pira ejurupe'a. Ijuru-py erejohu-ta peteī itaendy plata. Eraha ereme'ē hagwā oporombopaga va'e-pe. Xe-rehe, nde-rehe ave eme'ē íxupe, he'i Pedro-pe Hesu.

**Hesu omombe'u onhemboeteve
va'erā rehegwa nhe'ē**

(Mc 9.33-37; Lc 9.46-48;
Ep 2.3-7; 1 Pe 5.5-6)

18 Upe ramo ogwahē ou-vy Hesu hapya hemimbo'e kwéry:

—Nhandejáry nhande ruvixarā-pe omoirū tee va'e gwive pa'ũ-my, kiva'e-pe tipo nhambotuvixave va'erā? he'i oporandu-vy íxupe hikwái.

²Upéi ohenói mitā-pe ou hagwā. Omoī gwemimbo'e kwéry rovagwy-py omombe'u hagwā hesegwa nhe'ē:

³—Amombe'u-ta peē-my anhetegwa. Ha peē penhemboete ukase ramo mo'ā, napemoirū mo'ái va'erā Nhandejáry pende ruvixarā-pe. Ha pende rekoha perova ranhe ramo, mitā-rami pende reko pemomirī peiko-vy ramo ae katu, pemoirū-ma va'erā Nhandejáry-pe.

⁴Upe onhemomirīve va'e katu, ko mitā-rami oiko va'e katu ave, upéa ko omboeteve va'erā íxupe Nhandejáry oiko ha-rupí nhande ruvixarā. ⁵Xe réry-py pemogwahē ramo koixagwa, ko mitā-rami oiko va'e gwive, xe-vy xe mogwahē va'erā ave, he'i gwí onhemboete ukase mo'ā va'e-pe.

**Hesu omombe'u nhane mbojejavy
ukase va'e rehegwa nhe'ē**

(Mc 9.42-48; Lc 17.1-2)

⁶Upéi he'i jevy Hesu:

—Pejeapysaka katu xe nhe'ē-rehe, he'i. —Ko mitā-rami oiko va'e, heko mirī va'e, xe-rehe ojerovia va'e ave, oī ohesa rerova uka va'erā xéhegwi ombojejavy

uka-vy. Hekoha vai eterei upe va'e. Iporā arā ra'e jajuka hagwā ombo'e vai e'ỹ ngatu. Iporāve arā ra'e nhandhapytī itagwasu ijaju'y-rehe ra'e. Iporāve arā ra'e nhamombo ygwasu-py ombo'e vai e'ỹ ngatu. Iporāve voi ko ra'e omano ranhe ra'e ombo'e vai e'ỹ ngatu pono xe-rehe ojeroviase va'e-pe ombo'e vaipa rei.

⁷—Ojekwaa va'erā ou-vy nhane mbojejavy ukase va'e. Ha inhe'ē renduharā-pe katu, amboasy eterei. Ha nhane mbojejavy ukase va'e-pe katu amboasy eterei ave hembiaipo vairā-rehe. ⁸Xáke, penhangareko katu pendéjehe. Nde po-gwi para'e erejejavy ramo, nde py-gwi para'e erejejavy ramo, ejahya katu nde po, ejahya katu nde py ave eremombo-vy. Peteī ipo e'ỹ va'e rekoha-rami eiko. Peteī nde py e'ỹ va'e rekoha-rami ave eiko. Iporāve nde posogwe, ne karē ave, eregwahē hagwā ereho-vy Nhandejáry oiko haty-py. Ha ne mombo ramo tata opa opa rei e'ỹ va'e-py katu mokōi nde po reheve, mokōi nde py reheve ave, ivaive arā nde-vy. Nde poriahu ete va'erā. ⁹Ha nde resa ne mbojejavy ukase ramo, enohē katu nde resa emombo ndéhegwi. Peteī nde resa e'ỹ va'e rekoha-rami eiko. Iporāve peteī nde resa reheve eregwahē ereho-vy Nhandejáry oiko haty-py. Ne mombo ramo tata opa opa rei e'ỹ va'e-py mokōi nde resa reheve, ivaive arā nde-vy.

¹⁰Penhangareko porā katu pendéjehe. Oī hekoha porā va'e heko'ive va'e. Ha peē katu anike pemboete e'ỹ teī íxupe. Nhandejáry rembigwái yváy pygwa va'e onhangareko va'e hese. Xe Ru rovagwy-py oī upe inhangarekoha. Upéa-gwi ani pemboete e'ỹ teī heko'ive va'e-pe. ¹¹Xe ave Nhande Ryke'y tee va'e, okanhy va'ekwe aresende hagwā ajekwaa ajuvy va'ekwe. Upéa-gwi anike pemboete e'ỹ teī upe mitā-rami hekomirīve va'e-pe, he'i gwemimbo'e kwéry-pe Hesu.

Ovexa okanhy va'ekwe

rehegwa nhe'ë

(Lc 15.3-7)

¹²Upéi Hesu omombe'u arandu rehegwa nhe'ë ovexa rehegwa nhe'ë-rami oiporu:

—Oĩ va'ekwe heta hymba ovexa va'e. Cem gwymba-rehe onhangareko oiko-vy. Upéi peteĩ okanhy ramo íxugwi, kóixa ojapo va'erã para'e, he'i. —Oheja va'erã upe noventa e nove okanhy e'ỹ va'e. Yvyatyrusu-py oheja va'erã mombyryve ryve oho arã oheka heka hagwã okanhy va'ekwe. ¹³Ojohu-ma ramo, ovy'a eterei gwymba-rehe, “Ajohu-ma peteĩ okanhy va'ekwe ajohu-ma upe okanhy va'ekwe” he'i. Heta okanhy e'ỹ va'e kwéry-rehe ovy'a joty. Ha upe peteĩ okanhy va'ekwe-rehe, ojohu jevy-ma va'ekwe-rehe ovy'a etereive voi oiko-vy. ¹⁴Upéixa ete pende Ru yváy pygwa ndoipotái ni peteĩ mitã-rami ne'íra oikwaa vyteri va'e, heko mirĩ va'e, okanhy íxugwi mombyry oho-vy, he'i gwemimbo'e kwéry-pe Hesu.

Nhanomboaty haty-py nhande rekoha rehegwa nhe'ë

(Lc 17.3-4; Gl 6.1)

¹⁵Upéi he'i jevy Hesu:

—Ha nde rapixa, xe-rehe ojerovia va'e, hembiaipo vai ramo nde-rehe, ne anho tereho kuri iha-py. Ekwa ha'e anho oiko ha-py, eikwaa uka katu íxupe katu nde-rehe hembiaipo vaikwe. Ne rendu ramo, erenhombojoja jevy-ma ra'e.

¹⁶—Ha nde-vy anho nane renduséi ramo, eraha kuri ne irũ nde rupive peteĩ, mokõi para'e. Upéixa mokõi va'e, mbohapy va'e resa-py ojekwaa porã-ma va'erã ojehu va'erã gwive. ¹⁷Ha peẽ mbohapygwa napene renduséi ramo ave katu, emombe'u Hesu reroviaha-pe onhomboaty aty haty-py. Ha upe va'e

kwéry-pe nohenduséi ramo ave katu, anive eremboete teĩ íxupe. Onhomboete e'ỹ va'e-rami ereko íxupe, nhande kwéry e'ỹ-rami. Plata-py oporombopaga va'ety-rami rei joty ereko íxupe. ¹⁸Amombe'uta peẽ-my anhetegwa va'e. Penhomboaty haty-py ipokatu va'erã pene nhe'ë. “Ipy'a potĩ-ma” peje ramo pende rapixa-rehe, Nhandejáry ave he'i ave va'erã hese, “Ipy'a potĩ-ma” he'i ave va'erã hese. Ha, “Ipy'a ky'a joty” peje ramo nde rapixa-rehe, Nhandejáry ave he'i ave va'erã, “Ipy'a ky'a” he'i ave va'erã. Ipokatu va'erã voi pene nhe'ë. ¹⁹Anhete ko xe ha'e-ta peẽ-my. Ko yvy-py peẽ mokõi va'e penhomboaty ramo, perojoja ramo oração apo-vy, ome'ë va'erã peẽ-my pene rembijeure xe Ru yváy pygwa. ²⁰Xe réry-py erenhomboaty ramo, peẽ mokõi va'e para'e, peẽ mbohapy va'e para'e, upe-py ete pene pa'ũ-my aime va'erã xe ave, he'i Hesu mba'éixa jaiko nhandomboaty aty haty-py omombe'u-vy.

Tembigwái hekoha vai va'e rehegwa nhe'ë

(Mt 6.14; Lc 17.3-4; Ef 4.32; Cl 3.13)

²¹Upe ramo onhemo'agwive ou-vy Hesu ypy-py Pedro. He'i íxupe:

—Xe re'íi xe-rehe hembiaipo vai vai ramo, iporã pa aiporiahuverekori kori joty íxupe? Sete vése peve pa aiporiahuvereko va'erã íxupe? he'i Hesu-pe Pedro oporandu-vy.

²²Ha Hesu he'i:

—Sete vése anho peve nome'ëi arã. Sete vése setenta vése peve ae katu eiporiahuverekori kori katu íxupe, he'i. —Nde-rehe hembiaipo vairi iri ramo jepe, eiporiahuvereko meme meme joty katu íxupe, he'i Pedro-pe Hesu.

²³Upéi he'i jevy:

—Upéa-rehe amombe'u-ta peẽ-my arandu rehegwa nhe'ë mburuvixagwasu oporoporiahuvereko va'ety rehegwa nhe'ë poru-vy. Oĩ mburuvixagwasu,

oĩ ave hembigwái kwéry oreve va'e. Ijáry oipota ombohekovia jevy íxupe oreve va'e repy. Upe mburuvixagwasu he'i Nhandejáry nhande ruvixa-rehe. ²⁴Ohenói rire gwembigwái upe mburuvixagwasu, ou ijáry ha-py peteĩ hembigwái heta eterei oreve va'e, heta millhões oreve va'e. ²⁵“Erereve va'e repy eme'ẽ katu xe-vy” he'i gwembigwái-pe. Ha ndogwerekói-gwi ndikatúí ome'ẽ. Upe-ma ramo he'i hese ijáry outro gwembigwái-pe: “Eraha katu erevende hagwã entéro ha'e ae ogwereco va'e gwive. Hembireko, ta'ýry, tajýry, ha'e ave evende katu. Upéi eru katu xe-vy upe ne remivende va'ekwe repyke” he'i hese ijáry. ²⁶Upe-ma ramo upe hembigwái heta eterei oreve va'e onhesũ gwetypy'ã-rehe ojáry rovagwy-py. “Aníke nde poxy teĩ xe-vy. Áy ndikatúiry apaga nde-vy. Emoĩ katu xe-vy araka'e pa aju-ta apagapa hagwã nde-vy” he'i ojáry-pe.

²⁷—Upéi ijáry oiporiahuvereco-ma íxupe. Ohexakwaa rei-ma íxupe. Ireveha oheja rei. Nombopagái íxupe oiporiahuvereco-gwi íxupe. ²⁸Osẽ rire ojáry ha-gwi, upe hembigwái otopa oirũ mixími plata-rehe oreve va'e íxupe. Ojyryvirunga íxupe, ombovava vava íxupe ijaju'y-rehe omoingo asy-vy. “Eme'ẽ mani katu, eme'ẽ mani katu erereveha repy” he'i oirũ-pe.

²⁹—Upe-ma ramo gwetypy'ã-rehe onhesũ upe hembigwái rovagwy-py: “Aníke nde poxy teĩ xe-vy. Ani erejapura eterei teĩ. Apagapa arã voi ko nde-vy” he'i oirũ-pe. ³⁰Ha ndoiporiahuverekovéi-ma íxupe. Omoĩ uka preso opagaha óra peve. ³¹Ha outro hembigwái kwéry katu hexaháry voi. Omboasy eterei hembiapokwe. Oho omombe'u ojáry-pe entéro ojapo va'ekwe.

³²—Ha upe rire katu ijáry ohenói jevy upe gwembigwái-pe. “Tou katu” he'i. “Nde rekoha vai voi ko nde ra'e” he'i íxupe. “Orohexakwaa-ma kuri erejerure-gwi xe-vy. Norombopaga ukáiry nde reveha repy gwive. ³³Ma'erã po ndereiporiahuverekói ne irũ-pe oroiporiahuvereco hagwe-rami?” he'i upe gwembigwái-pe. ³⁴Upéa-gwi ipoxy íxupe ogwereco asy-vy. “Emoĩ íxupe preso. Embopaga uka íxupe eremoingo asy-vy, enterove oreve va'e gwive opaga hagwã” he'i hese ijáry. ³⁵Upéixa ave pende rereko asy va'erã xe Ru yváy pygwa va'e. Nde re'ýi nde py'a gwive ereiporiahuvereco e'ý ramo, peẽ-my ave pende rereko asy va'erã, he'i Hesu arandu rehegwa nhe'ẽ omombe'u-vy.

Omenda va'e rehegwa nhe'ẽ

(Mt 5.31-32; Mc 10.1-12; Lc 16.18; 1 Co 7.10-11)

19 Heta nhe'ẽ porã porã omombe'u Hesu ha upe rire katu osẽ oho-vy Galiléia yvy-gwi, ohasa ysry Jordão rovái. Judéia yvy-py oho. ²Upe-py heta eterei ijaty va'e oho hapykwéri. Oavytepy ogweraha Hesu-pe. Ha hasy va'e kwéry-pe katu ombogwera joty oho-vy. ³Upe-py oĩ ave fariseu va'e. Ogwahẽ ouvy iha-py. Omonhe'ëavyse mo'ã Hesu-pe. Upéa-gwi oporandu íxupe:

—Omenda va'ekwe opoi rei ramo gwembireko-gwi, oiko joty tipo tekoharupi, he'i omonhe'ëavyse mo'ã-vy Hesu-pe.

⁴⁻⁵ Ha Hesu he'i:

—Nhandejáry nhe'ẽ he'i a-rami:

“Yma ete va'ekwe kwimba'e ppy-pe ndive ojapo-ma ave kunha ppy. Upéa-gwi kwimba'e oheja va'erã gwu-pe osy-pe ave gwembireko oirũrã omoirũ teeharã ndive omenda hagwã. Mokõi va'e-rami

ndoikovéi-ma. Peteixa ae onhomoirũ-ma oiko-vy va'erã"⁴ he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ. Ma'erã napemonhe'ẽi upéa rehegwa kwatia nhe'ẽ peikwaa porã hagwã, oikwaa uka porã hagwã peẽ-my. ⁶Nhandejáry kwatia nhe'ẽ he'i hagwe-rami jaikwaa omenda va'ekwe rekoha. Ndoikovéi ha'e anho rei. Peteixa ae hekoha. Upéa-gwi tomomboi uka e'ỹ katu teko rei Nhandejáry remimbojehe'a, he'i fariseu kwéry-pe.

⁷Ha'e kwéry katu he'i joty omonhe'ẽavuse-vy mo'ã íxupe:

—Aipo ramo, ma'erã he'i va'ekwe Moisés amyri: “Erepose ramo ne rembireko-gwi, ehai ranhe kwatia-rehe ereikwaa ukapa hagwã. Upéi eme'ẽ íxupe kwatia erepoi hagwã íxugwi” he'i va'ekwe Moisés amyri. Ma'erã he'i va'ekwe yma gware upéa? he'i Hesu-pe oporandu-vy.

⁸Ha Hesu he'i:

—Pende py'a ratã-gwi napehenduséiry nhe'ẽ. Upéa-gwi Moisés amyri he'i va'ekwe peẽ-my pepoi hagwã pene rembireko-gwi. Ha ojejapo hagwe áry-py kunha ypy kwimba'e ypy ndive katu, gwĩ omoirũ va'ekwe Nhandejáry nde'fry voi va'ekwe opoi poi hagwã, he'i.

⁹—Ha'e-ta peẽ-my: Gwembireko-gwi opoi rei va'e omenda jevy ramo, onhemongy'a va'erã, ojapo vai va'erã gwembirekokwe-rehe. Ha kwimba'e ambue ndive ae hembireko oiko va'e, gwembireko ojapo vai hese-gwi ae opoi va'e katu, nonhemongy'ái va'erã, ndojapo va'fry gwembirekokwe-rehe, he'i omenda va'ekwe-rehe.

¹⁰Upe ramo he'i íxupe hemimbo'e kwéry:

—Aipo ramo, naiporã-gwi japo nhane rembireko-gwi, iporãve para'e nhande nhamenda e'ỹ jaiko-vy nhane anho rei jaiko, he'i íxupe.

¹¹Ha Hesu he'i íxupe:

—Nda'éiry upéixa, he'i. —Nda'éiry enterove va'e-pe omenda e'ỹ hagwã. Gwĩ Nhandejáry oipota omenda e'ỹ va'e-pe ae, upéa-pe aipo ha'e. Ndaha'éiry enterove va'e-pe rei ha'e.

¹²—Napeteixairy omenda e'ỹ va'e. Oĩ oiko ypy ramo nahesáiry va'e. Nomendáiry. Ndaha'éiry omendasere'ỹ-gwi. Oĩ omenda e'ỹ va'e ikatu e'ỹ va'e. Oĩ ave omenda e'ỹ va'e nomendaséi-gwi. Hetea'e a'e omba'apo hagwã Nhandejáry nhande ruvixa-pe. Upéa-gwi nomen-daséiry. Tomenda e'ỹ oiko-vy omendase e'ỹ va'e, he'i omenda e'ỹ va'e-rehe.

Mitã kwéry rehegwa nhe'ẽ

(Mc 10.13-16; Lc 18.15-17)

¹³Upe ramo ojereru okwa-vy Hesu renda-py mitã opo omoĩ hagwã hese, ojapo hagwã oração hese. Ha hemimbo'e kwéry katu:

—Togweru e'ỹ katu mitã, he'i ojoko-vy mo'ã íxupe.

¹⁴Ha Hesu he'i:

—Ani pejoko teĩ mitã ou va'erã. Tou katu xe renda-py, he'i joty Hesu. —Ha'e-ta peẽ-my: Kente kwéry onhemboete ukase rei va'e nomoirũ-ma va'erã Nhandejáry gwuvixarã-pe. Ha gwĩ onhembotuvixase e'ỹ va'e, mitã-rami hekomirĩve va'e ae, omoirũ-ma va'erã Nhandejáry gwuvixarã-pe. Upéa-gwi ani pejoko teĩ mitã ou va'erã, he'i mitã-rehe oikwaa uka-vy kiva'e po omoirũ-ta Nhandejáry-pe.

¹⁵Upéi mitã-rehe opo omoĩ rire, osẽ oho-vy.

⁴19:4-5 Gn 2.24

Karia'y imba'e reta va'e

rehegwa nhe'ë

(Mc 10.17-31; Lc 18.18-30)

¹⁶ Peteĩ óra-py ogwahẽ ou-vy Hesu ha-py karia'y imba'e reta va'e:

—Mbo'eháry, he'i Hesu-pe, —Mba'eixagwa ajapo-ta iporã va'e aikove hagwã Nhandejáry ndive apave'ỹ reheve, he'i Hesu-pe oporandu-vy.

¹⁷ —Ma'erã ereporandu xe-rehe iporã va'e-rehe, he'i. —Nhandejáry ha'e anho mante hekoha porã tee va'e. Nhandejáry ndive ereikove memese ramo, eiko katu Nhandejáry remimombe'ukwe nde rekorã-rupi, he'i upe imba'e reta va'e-pe Hesu.

¹⁸ —Heta hemimombe'ukwe. Mbava'e va'e xe ajapo-ta? he'i Hesu-pe oporandu-vy.

Upei he'i Hesu íxupe:

—“Ani ereporojuka teĩ. Ani eremoingo ambue mbue teĩ. Ani eremonda teĩ. Ani nde apu rei teĩ nde rapixa-rehe.”^v

¹⁹ Emboete ae katu nde ru nde sy ave. Ehayhu rei katu nde rapixa-pe ave nde rekove erehayhuha-rami”^w he'i upe imba'e reta va'e-pe Hesu.

²⁰ —Upéa nhe'ë namokanhýi ahendupa aiko-vy, he'i Hesu-pe upe karia'y. —Kiva'e nhe'ë ajapove-ta? he'i oporandu-vy Hesu-pe.

²¹ —Peteĩ anho nderejapói nde reko agwyje hagwã, he'i íxupe. —Nde reko agwyjese ramo, eraha ranhe evendepa erereko va'e. Upe rire katu eme'ẽmba hepykwe iporiahu va'e kwéry-pe. Nde reko agwyje-ma va'erã, he'i íxupe. —Hetave oĩ va'erã nde-vy gwarã yváy-py. Ha upe rire katu eju xe moirũ, he'i upe karia'y imba'e reta va'e-pe.

²² Upéa nhe'ë ohendu ramo, ndovy'avéi oho-vy. Heta mba'e

porã porã ogwereco-gwi, ojepy'a reraha oho-vy. Imytu'e'ỹ-gwi omba'e kwéry-rehe ojepy'a reraha oho-vy.²³ Upe ramo he'i Hesu gwemimbo'e kwéry-pe:

—Amombe'u-ta peẽ-my anhetegwa va'e. Imba'e reta va'e hasy peve omoirũ va'erã Nhandejáry gwuvixarã-pe.

²⁴ —Amombe'u jevy-ta peẽ-my: Hasy eterei nhambohasa ka'ijugwasu kwa-rupi mymbagwasu camelo. Ha hasyve voi gwĩ imba'e reta-rehe ojerovia va'e omoirũ hagwã Nhandejáry nhande ruvixa-pe, he'i gwemimbo'e kwéry-pe.

²⁵ Ha ha'e kwéry katu onhemondýi eterei-ma upéa ohendu ramo.

—Aipo ramo, kiva'e nipo onheresende va'erã, kiva'e nipo onheresende va'erã. Avave nonheresende mo'ãi arã ra'e, he'i ojóupe.

²⁶ Ha ha'e katu osareko reko oĩ-vy hese kwéry:

—Ojéhegwi rei nonheresendéi arã avave. Nhandejáry ha'e anho mante oĩ ne resendeharã. Ha'e opamba'e rereko kwaaha voi, he'i gwemimbo'e kwéry-pe.

²⁷ Upe ramo he'i Pedro:

—Upe imba'e reta va'e, mba'eve voi novendéiry ne moirũ hagwã-rehe, he'i. —Ha ore katu opamba'e oroheja omoirũ hagwã. Mbava'e tipo ombohekovia va'erã ore-vy? he'i íxupe Pedro oporandu-vy.

²⁸ —Anhetegwa va'e amombe'u-ta peẽ-my, he'i. —Peẽ xe moirũ va'e ame'ë va'erã peẽ-my gwarã. Upe Nhandejáry ombopyahupa omoatyrõmbaha áry-py, xe Nhande Ryke'y tee va'e agwapy va'erã Nhandejáry ogwapy haty-rehe. Pe apyka resaupã hesakã va'e ári agwapy va'erã enterove areko hagwã hembiapokwe pokwe-rehe. Upe áry-py peẽ ave pegwapy va'erã mburuvixa ogwapy haty-rehe doze apyka ári

pegwapy ave va'erã pereko hagwã hembiapokwe pokwe-rehe Israel re'í kwéry doze tetã tetã-rupi oiko va'e-pe. ²⁹Áy ha'e-ta enterove va'e-pe: Xe-rehe ha-py nde róga pygwa ereheja ramo, ombohekovia va'erã nde-vy ne rembiejare. Xe moirũ hagwã nde ryke'y ereheja ramo, nde ryvy ereheja ramo, ne reindy ereheja ramo, nde ryke ereheja ramo, nde kypy'ýry ereheja ramo, nde kyvy ereheja ramo, nde ru ereheja ramo, nde sy ereheja ramo, nde ra'y, nde rajs ereheja ramo, ne memby ereheja ramo, nde yvy ereheja ramo ave xe moirũ hagwã, ombohekoviarõ va'erã nde-vy ne rembiejare-rehe. Nde rexakwaa rei jevy va'erã. Hetave arã ome'ẽ va'erã nde-vy. Peteĩ ereheja va'ekwe rekovia ome'ẽ va'erã nde-vy cem peve, he'i. —Ereikove meme va'erã Nhandejáry ndive erepave'y reheve. ³⁰Heta oĩ ãy onhemboeteve va'e. Ha upe rire katu ndatuvixa mba'éiry va'erã Nhandejáry-pe. Heta oĩ ãy onhemboete e'y va'e. Ha upe rire katu tuvixa mba'e va'erã Nhandejáry-pe, he'i gwemimbo'e kwéry-pe Hesu.

**Hesu omombe'u Nhandejáry
nhande ruvixa rehegwa nhe'ẽ
uvaty járy rehegwa nhe'ẽ-rami**

20 “Heta oĩ ãy onhemboete e'y va'e. Ha upe rire katu tuvixa mba'e va'erã Nhandejáry-pe” he'i kuri Hesu. Upéa nhe'ẽ kwaa uka-vy gwemimbo'e kwéry-pe omombe'u íxupe arandu re-hegwa nhe'ẽ uvaty járy rehegwa nhe'ẽ rami:

—Oĩ va'ekwe uvaty járy, ha'e oporo-momba'apo va'ekwe. Upe uvaty járy he'i Nhandejáry nhande ruvixa-rehe. Voi osẽ oho-vy oheka omba'apo va'erã uvaty-py.

²—Otopa ramo: “Peteĩ áry ne rembiapo repy ame'ẽ-ta nde-vy” he'i omba'apo va'erã-pe. Inhe'ẽ omoporã rire, “Tapeho pamba'apo xe uvaty-py”

he'i. ³Ha upéi katu asaje ramo osẽ jevy oho-vy ijáry. Praça-py omba'apose va'e omomba'apoharã-pe oha'arõ haty-py oho ramo, ohexa omba'apo e'y va'e. ⁴“Peẽ ave tapeho pamba'apo xe uvaty-py” he'i, “Ne rembiapo repy ame'ẽ va'erã nde-vy” he'i omba'apo va'erã-pe. Inhe'ẽ-py oho omba'apo. ⁵Upéi larose osẽ jevy oho-vy. Otopa jevy ramo nomomba'apói íxupe va'e, omba'apo e'y va'e, “Pamba'apo” he'i. “Ne rembiapo repy ame'ẽ va'erã nde-vy” he'i íxupe. Upéi ka'arugwasu osẽ jevy oho-vy. Otopa jevy ramo nomomba'apói íxupe va'e-pe, “Pamba'apo” he'i jevy íxupe kwéry. ⁶Upéi ka'aru ete osẽ jevy oho-vy otopa jevy omba'apo e'y va'e, onhembo'y oĩ va'e-pe: “Ma'erã tipo penhembo'y rei peĩ-vy a-py ka'aru peve? Ma'erã tipo napamba'apói?” he'i íxupe kwéry oporandu-vy. ⁷“Noromba'apói nore momba'aposéi-gwi” he'i uvaty járy-pe. “Aipo ramo, peẽ ave iporã peho pamba'apo xe uvaty-py” he'i omba'apo va'erã-pe. ⁸Ka'aru pytũ-ma jave, ijáry he'i gwembigwái-pe: “Ehenói omba'apo va'e kwéry-pe ou hagwã. Eme'ẽ peteĩ teĩ-pe hembiapokwe repy. Gwĩ ka'aru ae omba'apo va'e-pe, eme'ẽ ranhe íxupe. Ha upe rire katu eme'ẽ gwĩ voi gwive omba'apo va'e kwéry-pe” he'i gwembigwái-pe. ⁹Ou ramo gwĩ ka'aru eteve omba'apo va'ekwe ome'ẽ íxupe peteĩ áry hembiao repy. ¹⁰Upéi ou ave gwĩ voi gwive omba'apo va'ekwe: “Ome'ëve-ta nhande-vy” he'i mo'ã ojúpe. Ha ambue kwéry-pe ome'ẽha-rami ave ome'ẽ íxupe. Peteĩ áry hembiao repy ae ome'ẽ íxupe. ¹¹Ome'ẽ ramo, “Ma'erã po ambue kwéry-pe ereme'ẽha-rami ave ore-vy ereme'ẽ?” he'i ojáry-pe. ¹²“Gwĩ ka'aru ete omba'apo va'ekwe sapy'a ete omba'apo. Mixĩ mante omba'apo. Ma'erã po ore-vy ereme'ẽha-rami ave ereme'ẽ íxupe?” he'i. “Ore kwéry katu

ore kane'ō-ma oromba'apo-vy. Kwarahy hakugwasu-rupi oromba'apo. Voi gwive ka'aru ete peve oromb'apo" he'i. "Ma'erā po hetave nereme'ēi ore-vy? Ka'aru ae omba'apo va'e-gwi ore oroganave va'erāgwe" he'i ijáry-pe. ¹³"Xe rapixa" he'i. "Ndajapo vaíry nde-rehe" he'i. "Peteĩ áry ne rembiapo repy ame'ē-ta nde-vy, ha'e ramo, eremoporā-ma kuri xe nhe'ē. ¹⁴Eraha ne rembiapokwe repy tereho. Nde-vy ame'ēha-rami ave ame'ēse gwĩ ka'aru ete ae omba'apo va'ekwe-pe" he'i. ¹⁵"Ndaióri xe jokoharā xe ame'ēse va'e ame'ē va'erā. Aiporiahuvereco kuri gwĩ ka'aru ete ae omba'apo va'ekwe-pe. Upéa-gwi nande a'éiry nipo ra'e xe-rehe" he'i omba'apo va'e-pe ijáry. ¹⁶Upéixa ete heta oĩ āy onhemboete uka e'ỹ ete oiko va'e. Ha upe rire katu tuvixa mba'e va'erā Nhandejáry-pe. Heta oĩ āy onhemboete ukaseve va'e. Ha upe rire katu natuvixa mba'éiry voi va'erā Nhandejáry-pe, he'i gwemimbo'e kwéry-pe Hesu.

Hesu omombe'u jevy omanotaha

(Mc 10.32-34; Lc 18.31-34)

¹⁷Ha upéi katu Hesu ojeupi upi oho-vy. Jerusalém tetā-my ogwahē hagwā oho-vy. Ogwata jave ogwenohē gwĩ doze gwemimbo'e. Te'ýi jusu avyete-gwi íxupe kwéry anho ogwenohē omombe'u hagwā ojéupe oiko-ta va'e:

¹⁸—Pejeapysaka katu, he'i. —Jaha jaiko-vy Jerusalém tetā-my. Upe-py xe Nhande Ryke'y tee va'e xe pyhy va'erā xe me'ē hagwā pa'i ruvixa kwéry-pe, judeu rekombo'ehaty kwéry-pe ave. Upe-py, "Iporā eremano" he'i va'erā xe-vy. ¹⁹Upéi xe me'ē va'erā nhande kwéry e'ỹ va'e-pe xe-rehe onhembohory hagwā, xe mbopi hagwā, xe juka hagwā kurusugwasu-rehe xe rupi-vy, he'i. —Ha upe rire katu mbohapy áry rire anhemoinbove jevy-ma

va'erā, he'i gwemimbo'e kwéry anho-pe onhemombe'u-vy.

Kunha rembijerure

2 rehegwa nhe'ē

(Mc 10.35-45)

²⁰Upe ramo ogwahē ou-vy Hesu renda-py Zebedeu ra'y sy. Tiago João ndive ou isy. Onhesú íxupe gwetypy'ā-rehe omba'e jerure hagwā:

²¹—Mbava'e tipo ereipota? he'i kunha-pe.

—Ne nhe'ē-py togwapy nde yke-rehe joja xe memby. Erejehexa uka ramo nhande ruvixa ramo, togwapy nde yke-rehe peteĩ nde akatúa-koty. Peteĩ nde asu-koty ave togwapy, he'i Hesu-pe ombotuvixa ukaseve-vy mo'ā omemby.

²²Upéi ha'e he'i:

—Ndapeikwaái pene rembijerure-rehe, he'i. —Xe mbohasa asy hagwā-rami ave, pehasa asy-ta para'e, he'i oporandu-vy Zebedeu ra'y Tiago João ndive-pe.

—Ha'e voi, he'i. —Ne ndive ore orohasa asy, he'i íxupe.

²³—Néi, he'i. —Xe mbohasa asy hagwā-rami ave, pehasa asy va'erā voi, he'i mokõigwa-pe. —Ha xe Ru nde'íry apombogwapy hagwā xe yke-rehe joja. Ha'e ae ombogwapyse va'e ae, ombogwapy va'erā xe yke-rehe. Ajehexa uka ramo nhande ruvixa ramo, ha'e ae ombogwapyse va'e ombogwapy arā xe yke-rehe, he'i mokõigwa-pe.

²⁴Ha hemimbo'e ojerure e'ỹ va'e katu oĩ dez. Ohendu-ma ramo onhembotuvixaseve mo'ā va'e-pe ogweropoxy voi. Tyv'ýry reheve Tiago-rehe ipoxy hikwái.

²⁵Ha Hesu katu he'i:

—Peju katu xe ha-py, he'i entéro gwemimbo'e kwéry-pe. —Peikwaa voi judeu e'ỹ kwéry rekoha, Nhandejáry kwaa e'ýha rekoha. Huvixa kwéry

omanda voi hese oiko-vy. Ipu'aka voi hese gwĩ onhemboete va'e.

²⁶—Upe va'e rekoha-rupi xe ndaipotáí peiko. Pende rekorã a-rami. Erenhembotuvixa mba'e ukase ramo, eiko katu nde rapixa rembigwái ramo. ²⁷Erenhemboete ukaseve ramo, erejokwái va'e-rami eiko, he'i. —Nde rerekoseharupi voi eiko. ²⁸Xe ave Nhande Ryke'y tee va'e jepe ndajúi va'ekwe xe rembigwái heta heta ajohu hagwã. Aju ae va'ekwe tembigwái-rami aiko hagwã. Ajejuka uka hagwã aju va'ekwe heta aresende va'erã-rehe, he'i gwemimbo'e kwéry-pe Hesu.^x

**Hesu ombogwera mokõi
hesapyso e'ỹ va'e-pe**

(Mc 10.46-52; Lc 18.35-43)

²⁹Osẽ jave Jericó tetã-gwi, heta te'ýi jusu avyete-py oho Hesu. ³⁰Upe-py tapegwasu rembe-py ogwapy oĩ-vy mokõi hesapyso e'ỹ va'e:

—Hesu ko ra'e ohasa tape-rehe —oĩ he'i va'e íxupe.

Upéa nhe'ẽ ohendu ramo he'i:

—Ore poriahuvereko katu, Davi remiarirõre. Ore poriahuvereko katu, he'i onhe'ẽ hatã-vy Hesu-pe.

³¹—Pekirirĩmba katu, he'i íxupe ijaty va'e inhe'ẽ joko-vy. Ha ha'e ae katu onhe'ẽ hatãve:

—Mbo'eháry, Davi remiarirõre, ore poriahuvereko katu, he'i Hesu-pe.

³²Upe-ma ramo opyta Hesu. Ohenói ou hagwã:

—Mbava'e tipo ereipota xe ajapo hagwã nde-rehe? oporandu hesapyso e'ỹ va'e-pe.

³³—Eipe'a katu ore resa, mbo'eháry, he'i íxupe.

³⁴Ha'e katu oiporiahuvereko-ma hesapyso e'ỹ va'e-pe. Opo omoĩ hesa-rehe. Upe-ma ramo hesapyso

jevy-ma hesapyso e'ỹ va'ekwe. Upe rire katu omokambara-ma íxupe tape-rupi iho ramo.

Hesu ogwahẽ oho-vy

Jerusalém tetã-my

(Mc 11.1-11; Lc 19.28-40; Jo 12.12-19)

21 Ha upéi katu Hesu gwemimbo'e kwéry ndive ogwata oho-vy Jerusalém tetã-my. Hi'agwĩ oĩ ramo jepe tetã íxugwi, nogwahẽi joty upe-py oho-vy. Upe ramo ogwahẽ ranhe oho-vy Betfagé tetã mirĩ-my. Yvyaty Oliveiras-py ogwahẽ ranhe oho-vy. Upe ramo omondo mokõi gwemimbo'e gwenonde-rupi:

²—Tapeho upe tetã mirĩ-my xe renonde-rupi, he'i. —Upe-py ereike-ma ramo, pya'e eretopa va'erã mburika onhenhapytĩ va'e. Hendive mburika'i eretopa-ta ave. Ejora eru xe-vy, he'i. ³—“Ma'erã erejapo upéa?” he'i ramo nde-vy upe pygwa, ere íxupe, “Oiporu-ta nhande ruvixa. Pya'e ogweruruka jevy-ta nde ha-py.” Upéi ne nhe'ẽ-py pya'e oheja arã peru mokõi xe renagwã, he'i mokõi gwemimbo'e-pe Hesu.

⁴Upéa he'i oiko hagwã myamyri Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety he'i hagwe-rami. Yma gware nhe'ẽ a-rami he'i:

⁵“Emombe'u Sião tetã mygwa-pe. Pe-hexa katu. Ogwahẽ-ma ou-vy pende ruvixagwasu. Pende ruvixagwasu ramo jepe, nonhembotuvixa mba'e ukáiry joty ogwahẽ ou-vy. Gweko kiriri reheve joty ou. Mburika ári ogwahẽ ou-vy. Mburika ra'y ári ou”^y

he'i yma gware nhe'ẽ. Yma gware remimombe'ukwe-rupi, áy oiko-ma Hesu.

⁶Ha upe mokōi hemimbo'e oho ojapo Hesu nhe'ē. ⁷Ogweru jevy mburika ta'ýry reheve. Omoĩ hi'ári oao. Upéi ojeupi-ma hi'ári Hesu oho-vy. ⁸Heta oĩ te'ýi jusu omomba'egwasu va'e íxupe. Omboi mboi oao oipyo hagwã Hesu renda opyrũ hagwã-rupi. Oikytĩ kyti omoĩ-vy vyvyrupi vyvra rogwe hakã reheve. Vyvyrupi omohasãi imoĩ-vy.

⁹Osapukái joa henonde rupigwa. Hapykwerigwa osapukái ave imboete-vy:

—Ereju-ma ra'e Davi remiarirõre ra'e, he'i íxupe. —Oromomba'egwasu voi, he'i íxupe. —Nhandejáry réry-py ra'e eregwahẽ-ma ereju-vy. Tande rovasa porã katu Nhandejáry. Nhamomba'egwasu katu íxupe, he'i Hesu-pe ijaty va'e kwéry hexa-vy.^z

¹⁰Upéi ogwahẽ oho-vy Jerusalém tetã-my. Upe-py oike rire, ndaipy'agwapyvéi-ma pe tetã mygwa. Ogweronhe'ẽmba rei hikwái oikwaase-vy:

—Kiva'e po ou ra'e, kiva'e po ou ra'e? he'i oporandu randu-vy ojõupe hikwái.

¹¹—Upéa Hesu pe Nhandejáry nhe'ē-py omombe'u va'ety Nazaré da Galiléia gwigwa, he'i hese hikwái hendive ogwahẽ ou-vy va'e.

Hesu oike Nhandejáry róga kakwaa-py

(Mc 11.12-26; Lc 19.45-48)

¹²Upéi oike Hesu Nhandejáry róga kakwaa-py. Upe-gwi omosẽmba omba'evende oĩ va'e-pe, omba'ejogwa oĩ va'e-pe omosẽ ave imondo-vy. Upe-py oĩ ave plata ombohekovia va'e hepy-rehe. Ombohekoviapa oiporu jevy va'erã-py. Imba'e renda ombovapy íxugwi kwéry. Ombovapy pykasu járy imba'e renda ave:

¹³—“Xe róga xe mboete haty-py héry va'erã oração apohaty”^a he'i Nhandejáry kwatia nhe'ē, he'i. —Ha peẽ katu pe-moingo upe-py gwĩ oporosakea nhemi va'e, he'i Nhandejáry róga kakwaa rokapy omba'evende va'e kwéry-pe.

¹⁴Ha hesapyso e'ý va'e, ikarẽ va'e ave katu ojereru íxupe Nhandejáry róga kakwaa-py. Ou ramo, ombogwera gwera íxupe kwéry. ¹⁵Ha pa'i ruvixa kwéry judeu rekombo'ehaty kwéry ndive katu ipoxy íxupe. Hemiapi porã jahexa e'ý va'e ohexa. Nhandejáry róga kakwaa-py mitãgwe nhe'ē ohendu:

—Nde Davi remiarirõre voi ore oromboete oroiko-vy, he'i Hesu-pe mitãgwe.

Upéa nhe'ē ogweropoxy judeu ruvixa kwéry:

¹⁶—Erehendu-ma tipo mitãgwe nhe'ē? he'i hikwái oporandu-vy íxupe.

—Ahendu voi mitã nhe'ē, he'i Hesu íxupe kwéry. —He'i Nhandejáry kwatia nhe'ē a-rami:

“Erenhemomba'egwasu uka mitãgwe-pe. Mitã kambu-pe gwive erenhemomba'egwasu uka ave” he'i íxupe. “Ne mboete tee voi hikwái”^b

he'i Nhandejáry kwatia nhe'ē. Pemonha'ẽ rei upéa nhe'ē ndapeikwaáry, he'i judeu ruvixa kwéry-pe Hesu.

¹⁷Upéa he'i rire, oheja huvixa kwéry-pe. Osẽ Jerusalém tetã-gwi oho-vy. Ogwahẽ oho-vy Betânia tetã mirĩ-my. Upe-py oke.

Figo máta rehegwa nhe'ē

(Mc 11.12-14,20-24)

¹⁸Iko'ẽ-my voi ou jevy Jerusalém tetã-my. Ou jave ovare'a ogweru. ¹⁹Ohexa figo máta tape rembe'y-rehe oĩ ramo. Oho ohexa hi'a pa ho'u hagwã mo'ã. Ha ogwahẽ ramo imáta-py, ndahi'áry íxupe. Hogwe rei oĩ. Ndaipóri figo. Hesu he'i figo máta-pe:

—Anive nde a, he'i íxupe.

Upe-ma ramo ipirupa-ma voi oho-vy figo.

²⁰ Ohexa ramo, opondera hese ipiru ramo hemimbo'e kwéry:

—Mba'éixa ipiru pya'e ra'e figo máta? he'i ojóupe hikwái.

²¹ Ha Hesu he'i:

—Anhetegwa va'e amombe'u-ta peẽ-my. Erejerovia tee ramo Nhandejáry-rehe, ererovia ku'a ku'a e'ỹ reheve ererovia ramo, kó'a figo máta-rehe xe ajapo hagwe-rami ave nde erejapo va'erã, he'i gwemimbo'e kwéry-pe. —Iporãve va'e erejapo va'erã. Eremoí ramo ne nhe'ẽ upe vvyatyrusu-pe, “Ejeupi enheapymi hagwã ygwasu-py” ere ramo, oiko-ta nde-vy, he'i.^c ²²—Oime raẽ va'e-rehe erejerure ramo oração apo-vy, oiko va'erã ave nde-vy erejerovia tee ramo Nhandejáry-rehe, he'i gwemimbo'e kwéry-pe Hesu.

**“Kiva'e nhe'ẽ-py tipo ereporombo'e?”
he'i Hesu-pe oporandu-vy**

(Mc 11.27-33; Lc 20.1-8)

²³ Ha upéi katu oike jevy Nhandejáry róga kakwaa-py oporombo'e hagwã. Oporombo'e jave ogwahẽ ou-vy iha-py pa'i ruvixa kwéry. Gwĩ judeu ruvixa kwéry ou ave. Hesu rembiapo ndojohu porã hikwái:

—Kiva'e nhe'ẽ-py tipo ereporombo'e a-rami? he'i íxupe. —“Iporã ereporombo'e a-rami” kiva'e tipo he'i nde-vy ra'e ereporombo'e hagwã a-rami? he'i oporandu-vy Hesu-pe hikwái.

²⁴ Hesu he'i:

—Xe-vy peporanduha-rami ave aporandu-ta peẽ-my xe aikwaase pendéhegwi va'e-rehe, he'i íxupe kwéry Hesu. —Pemombe'u ranhe katu xe-vy peẽ-my aporandu-ta

va'e-rehe, he'i íxupe Hesu. Upe rire, xe amombe'u-ta ave peẽ-my kiva'e nhe'ẽ-py pa aporombo'e, he'i íxupe kwéry Hesu. ²⁵—Áy aporandu ranhe-ta peẽ-my. Kiva'e nhe'ẽ-py oporomongarai araka'e João Batista amyri? Nhandejáry nhe'ẽ-py para'e? Teko rei nhe'ẽ-py para'e? he'i íxupe kwéry. —Pemombe'u ranhe katu xe-vy, he'i huvixa kwéry-pe.

Ha ha'e kwéry katu ndoikwaáiry onhe'ẽrã Hesu-pe:

—Mbava'e ja'e rei-ta po Hesu-pe? he'i ojóupe oporandu randu-vy hikwái. —Nhandejáry nhe'ẽ-py oporomongarai va'ekwe João, ja'e ramo, “Ma'erã po ndapejeroviái araka'e hese?” he'i arã nhande-vy, he'i ojóupe hikwái. ²⁶—Ha teko rei nhe'ẽ-py oporomongarai va'ekwe, ja'e ramo katu, nhane mytu'e'ỹ arã nhandéjehe, he'i ojóupe. —“Pende apu” he'i arã nhande-vy te'yi jusu. “Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety ae katu João” he'i arã. Mbava'e tipo ojapo arã nhande-rehe hikwái? he'i ojóupe huvixa kwéry.

²⁷ Upéa-gwi,

—Ndoroi kwaáiry, he'i mo'ã Hesu-pe okyhyje-gwi.

—Aipo ramo, xe-vy napemombe'uiharami ave, kiva'e nhe'ẽ-py aporombo'e a-rami, ndaikwaa uka mo'ãi ave peẽ-my, he'i huvixa kwéry-pe Hesu.

**Hesu omombe'u arandu
rehegwa nhe'ẽ mokõi ta'ýry
rehegwa nhe'ẽ-rami**

²⁸ Upéi he'i jevy íxupe kwéry ombo'ese-vy mo'ã:

—Areko peteĩ arandu rehegwa nhe'ẽ amombe'u va'erã peẽ-my, he'i íxupe kwéry. —Oĩ va'ekwe mokõi ta'ýry va'e. Oho ranhe gwa'yurusu ha-py: “Tereho, ke'y, emba'apo etería xe uvaty-py” he'i gwa'yurusu-pe. ²⁹“Aha-ta xe. Aha-tama

xe amba'apo, xe ru” he'i ha ndohóiry. ³⁰Upéi oho gwa'yimirí ha-py: “Tereho, xiryvy, emba'apo katu etería xe uvaty-py” he'i. Ha xiryvy he'i: “Ndaha mo'ái” he'i gwu-pe. Ha upe rire katu omboasy onhe'égwe oho-vy xirivy gwu nhe'ë apo-vy. ³¹Áy aporandu-ta peë-my: Kiva'e ojapo gwu nhe'ë? Tyke'ýry para'e? Tyv'ýry para'e? he'i oporandu-vy íxupe kwéry Hesu.

—Tyv'ýry ojapo, he'i íxupe.

—Aipo ramo, amombe'u-ta peë-my pende rekokwe. Gwí naimandu'a porái hese va'e, nhane mbopaga uka va'ety kwéry, ikwimba'ese va'e kwéry ave omoirũ ranhe-ma Nhandejáry nhande ruvixarã-pe. Ha peë katu ne'írã pemoirũ Nhandejáry-pe. Pene renonde voive-ma ha'e kwéry omoirũ-ma íxupe.

³²—Ojekwaa ou-vy va'ekwe João amyri tape porá oikwaa ukase mo'ã-vy peë-my. Ha peë ndaperoviáiry joty va'ekwe inhe'ë. Ha gwí hekoha vai va'e ae ogwerovia inhe'ë. Gwí nhane mbopaga uka va'ety, gwí ikwimba'ese va'e ave katu ogwerovia-ma ave va'ekwe inhe'ë. Upéa pehexa ramo jepe, ndaperováí joty va'ekwe pende rekoha. “Anhei ete nipo ra'e” ndapejéiry joty va'ekwe João nhe'égwe-rehe. Ndaperoviáiry joty va'ekwe inhe'ë, he'i huvixa kwéry-pe Hesu.

Hesu omombe'u jevy arandu rehegwa nhe'ë uvaty rehegwa-rami

(Mc 12.1-12; Lc 20.9-19)

³³Ha upéi katu omombe'u jevy huvixa kwéry-pe arandu rehegwa nhe'ë:

—Pejeapysaka katu xe nhe'ë-rehe. Amombe'u-ta peë-my arandu rehegwa nhe'ë uvaty rehegwa-rami, he'i. —Oĩ va'ekwe heta yvy járy. Ha'e oho on-hotỹ uva ojapo hagwã uvaty. Upéi ogweroajere imboty-vy. Ojo'o itakwa hykwere ryrurã. Omboyvate ojeupi hagwã orepapa hagwã. Upéi ijáry oiporuruka

omba'apo va'erã-pe. Hi'aju ramo, oipota omboja'o yva ojéupe. Ha upe rire katu osë momyry oho-vy. Tetã ambue-py oho.

³⁴—Hi'aju-ma ramo pe yva uva, ombou ivía ramo gwembigwái omboja'o íxupe hagwã mo'ã ombou. ³⁵Ha uvaty-py omba'apo va'e katu oipyhy imboupyrepe heraha-vy. Peteĩ va'e-pe oinupã. Peteĩ va'e-pe ojuka. Peteĩ va'e-pe ojapi japi ita-py. ³⁶Hetave-ma ombou ivía ramo. Ha hemimbou ypy ogwereco hagwera-rami ave ogwereco íxupe kwéry. ³⁷Ha upe rire katu ombou gwa'ýry. “Xe ra'y-pe katu omboete arã” he'i mo'ã ombouvy. ³⁸Ha gwí uvaty-py omba'apo va'e ta'ýry ohexa ramo katu, “Upéa uvaty jaryrã voi” he'i hese. “Jaha jajuka íxupe” he'i. “Uvaty-rehe nhandhembojáry arã” he'i ojóupe hikwái. ³⁹Upéa-gwi oipyhy íxupe. Omboyke uvaty-gwi ojuka. ⁴⁰Ha upéi katu ogwahẽ jevy ou-vy ramo pe uvaty járy, mba'éixa ojapo-ta hese kwéry? he'i Hesu oporandu-vy.

⁴¹Ha'e kwéry he'i:

—Ogwahẽ ou-vy ramo, ojuka-ma va'erã katu gwí hembiaipo vai va'e-pe, he'i. —Upéi ohekoviarõ va'erã outro omba'apo jevy va'erã. Hi'aju ramo pe yva uva, omboja'o va'erã ime'ë-vy yva aju heraha uka hagwã, he'i íxupe huvixa kwéry.

Upéixa Hesu omombe'u judeu ruvixa kwéry rekoha vai uvaty rehegwa nhe'ë omombe'u-vy.

⁴²Ha upéi katu he'i jevy judeu ruvixa kwéry-pe:

—Pemonhe'ë nhe'ë teĩ peiko-vy yma gware nhe'ë Nhandejáry omoĩ uka va'ekwe kwatia-rehe, ha ndapeikwaáiry, he'i. —Yma gware nhe'ë a-rami he'i:

“Ndovaléiry, he'i óga apoha ita-rehe. Ha upe ita katu ojohu vai ramo jepe, ojeporuve joty óga pytahoha ramo. Óga jekoha voi upe ita. Upéa Nhandejáry rembiapo porã, ja'e. Jahexa

vy, Iporā porā katu, ja'e Nhandejáry rembiapo-rehe"^d

he'i xe-rehe yma gware nhe'ẽ. Ma'erã he'i va'e ndapeikwaáiry ra'e? he'i íxupe kwéry hekokwe mombe'u-vy.

⁴³ Upéi he'i jevy:

—Upéa-gwi ha'e-ta peẽ-my: “Xe moirũ katu pende ruvixarã” nde'ivéi-ma va'erã peẽ-my Nhandejáry. Ha peẽ kwéry e'ỹ va'e-pe katu, “Xe moirũ katu” he'i va'erã Nhandejáry. Ha'e kwéry ae katu ojapo va'erã hemimbota. Ogweroagwyje va'erã inhe'ẽ, he'i huvixa kwéry-pe hekorã mombe'u-vy.

⁴⁴ Upéi oiporu jevy yma gware nhe'ẽ, Nhandejáry omoí uka va'ekwe kwatia-rehe. He'i íxupe kwéry:

—“Upe ita-rehe ho'a va'e ojekaray'i va'erã ho'a-vy. Ha upe ita ho'a hese va'e omongu'i va'erã íxupe ho'a ramo hi'ári”

he'i ójehe Hesu huvixa kwéry-pe hekokwe mombe'u-vy.

⁴⁵ Ha pa'i ruvixa kwéry fariseu kwéry ave ohendu Hesu nhe'ẽ. Uvaty rehegwa-rami ita rehegwa-rami ave arandu rehegwa nhe'ẽ ohendu hikwái. Ohendu ramo inhe'ẽ, oikwaa-ma ojehegwa nhe'ẽ hikwái:

—Nhande rehegwa nhe'ẽ kuri omombe'u Hesu, he'i he'i ojóupe hikwái.

⁴⁶ Upéa-gwi upe judeu ruvixa oipyhyse mo'ã íxupe. Ha ndoipyhýiry: “Hesu ko Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety” he'i hese te'ýi jusu. Ikyhyje-gwi, Hesu ndive heta oí va'e-pe nombopoxyséi-gwi, ndoipyhýiry íxupe hikwái.

Hesu omombe'u arandu rehegwa nhe'ẽ jekarugwasu rehegwa-rami

(Lc 14.15-24)

22 Ha upéi katu omombe'u jevy judeu ruvixa kwéry-pe. Arandu

rehegwa nhe'ẽ jekarugwasu rehegwa nhe'ẽ-rami omombe'u:

²—Oí va'ekwe mburuvixagwasu ta'ýry omenda-ta va'e. Upe mburuvixagwasu he'i Nhandejáry nhande ruvixa-rehe. Ha omenda hagwã ta'ýry he'i ojapo hagwã omenda va'erã-pe jekarugwasu. ³ Upéi omondo gwembigwái gwemienói enói ohenói ou hagwã: “Peju katu jekarugwasu ajapo ha-py” he'i uka íxupe kwéry. Ha ndouséiry hikwái. ⁴ Upe-ma ramo omondo jevy joty outro gwembigwái ohenói uka-vy. He'i gwembigwái-pe: “Tapeho pemombe'u xe nhe'ẽgwe. Xe jekarugwasu amoimba-ma. Ojuka-ma kuri xe rymba vaka ra'y onhemongyra va'ekwe. Ojapo va'erã gwive ojaopoma kuri. Peju katu jekarugwasu ojejapo ha-py, peje kuri pemombe'u gwí ou va'erã-pe” he'i gwembigwái-pe imondo-vy. ⁵ Ha hemienói mo'ã katu nopenái voi inhe'ẽ-rehe ou hagwã. Gwembiapo apo-rupi joty oho hikwái. Pe-teí oho kokwe-py, outro oho omba'e vende haty-py. ⁶ Ha outro kwéry katu oipyhy hembigwái-pe. Onhembohory hese ojuka-vy. ⁷ Ha mburuvixagwasu ogweropoxy eterei-ma upe hembiaapo vai vai va'ekwe-rehe. Omondo soldado kwéry hese ogweru hagwã hereko asy uka-vy. Ojuka hagwã gwí oporojuka va'ekwe-pe, omondo heko heko ha-rupi ohapy hagwã. ⁸ Ha upéi katu he'i jevy outro gwembigwái-pe: “Oimba-ma xe jekarugwasu ha xe remienoikwe xe motí voi” he'i. “Hekoha vai okwa-gwi, ndoúi okaru” he'i. ⁹ “Upéa-gwi tapeho tapegwasu gwasu-rupi. Petopa va'e gwive peru okaru hagwã,” he'i. “Jaha katu jekarugwasu ha-py” peje íxupe kwéry, he'i.

¹⁰—Inhe'ẽ-py osẽ hembigwái kwéry oho-vy tapegwasu-rehe. Omboaty aty heru-vy otopa va'e gwive ogweru.

^d21:42 Sl 118.22-23

Hekoha porã va'e, hekoha vai va'e ave ogweru. Jekarugwasu oikoha renda-py omohynyhê heru-vy.
¹¹Upéi mburuvixagwasu oike upe-py hemienoikwe rexa-vy. Oĩ peteĩ ou va'e nomondéi ra'e omendaha pygwa ao. Oao ae ra'e omonde ou-vy. ¹²“Xe rapixa” he'i. “Ma'erã po ereike ra'e ko'a-py omendaha pygwa ao e'ỹ reheve?” he'i oporandu-vy íxupe. Mba'eve nde'íry oike rei va'e. Okirirí rei oĩ-vy. ¹³Upe-ma ramo: “Eipokwa eipykwa ave íxupe. Emosê íxupe imondo-vy pytũ kwa-py” he'i. “Upe-py ojahe'o va'erã. Nhandejáry-rehe onhemoyrõ-gwi” he'i, “onhemohãingry ngyryú va'erã oiko-vy. Hasê va'erã onhemoasy-vy” he'i gwembigwái-pe mburuvixagwasu, he'i Hesu arandu rehegwa nhe'ẽ mombe'u-vy.

¹⁴Upe rire he'i:

—Heta va'e-pe, “Xe moirũ katu pende ruvixarã” he'i ramo jepe Nhandejáry, ndahetáiry joty omoirũ va'erã íxupe. Ndahetáiry joty hembiporavo, he'i Hesu Nhandejáry irũ rehegwa oikwaa uka-vy.

Judeu ruvixa omonhe'ẽavyse mo'ã Hesu-pe

(Mc 12.13-17; Lc 20.20-26)

¹⁵Upe ramo gwĩ fariseu kwéry onhomboaty oje'ói-vy:

—Mba'éixa nhamonhe'ẽavy-ta Hesu-pe jaipyhy uka hagwã íxupe, he'i oporandu randu-vy ojóupe.

¹⁶Upéi ombou iha-py gwemimbo'e mburuvixagwasu Herodes re'ýi ndive:

—Orohexa kwaa-ma voi nde reko apu e'ýha nde-rehe, mbo'eháry. Ne nhe'ẽ ndojohu porãi ramo jepe, eremombe'u joty anhetegwa voi eremombe'u va'e. Avave-gwi neretĩry eremombe'u hagwã. Nhandejáry remimbota eremombe'u voi. Erehexa kwaa voi hekoha enterove-rehe. Upéa-gwi anheiharupi ne remimombe'u

Nhandejáry rape kwaa uka-vy, he'i omboheko jejavy hagwã mo'ã Hesu-pe.

¹⁷—Aipo ramo, iporã para'e nhande, judeu reko-rupi jaiko va'e, japaga nhande'ẽ-vy mburuvixagwasu César-pe hemimbopaga uka? Iporã para'e japaga e'ỹ? he'i. —Ne mba'e tipo eremombe'u arã ore-vy upéa-rehe oroikwaa hagwã, he'i íxupe omonhe'ẽavyse-vy mo'ã hikwái.

¹⁸Ha ha'e ohexa kwaa hese hekoha vai:

—Peẽ katu pende py'a ky'aha pemo'ã kwaa va'e, he'i. —Ma'erã xe monhe'ẽavyse? he'i.

¹⁹—Pehexa uka xe-vy plata atã mburuvixagwasu remimbopaga uka, he'i huvixa kwéry-pe.

Peteĩ ogweru.

²⁰—Kiva'e ra'anga pa upe va'e plata atã? Kiva'e ohai uka va'ekwe plata atã-rehe? he'i oporandu-vy íxupe kwéry Hesu.

²¹—César ra'anga hembihai uka ave, he'i íxupe hikwái.

Ha Hesu he'i:

—Aipo ramo, César-pe imba'e eme'ẽ. Ne mbopaga uka ramo, eme'ẽ jevy íxupe, ijáry-pe. Ha Nhandejáry-pe katu hemimbota eme'ẽ íxupe, he'i huvixa kwéry-pe Hesu.

²²Upéa ohendu ramo, opondera Hesu nhe'ẽ-rehe hikwái. Ha ha'e kwéry he'i:

—Hasy va'e-rehe jepe nhaporandu ramo íxupe, omombe'u porã joty nhande-vy, he'i hese opondera-vy hikwái.

Upéi oheja íxupe oje'ói-vy hikwái.

Saduceu kwéry omonhe'ẽavyse mo'ã Hesu-pe

(Mc 12.18-27; Lc 20.27-40)

²³Upe áry-py ogwahẽ ou-vy henda-py gwĩ saduceu kwéry, “Nonhemoingove jevýi va'erã gwĩ omano va'ekwe” he'i va'e. Ou ramo he'i:

²⁴—Mbo'eháry, he'i Hesu-pe hikwái, —Moisés amyri omombe'u va'ekwe nhande-vy nhande rekorã. “Kwimba'e omano ramo, oheja ramo gwembirekokwe naimembýi reheve, tomenda jevy tyvýry gwovajare-rehe. Upéixa ramo, Ke'y ra'y, he'i va'erã imemby ppy-rehe” he'i nhande-vy va'ekwe Moisés. ²⁵Oĩ va'ekwe peteĩ tyke'yry, seis tyvýry. Tyke'yry omenda kunha-rehe. Upéi omano ta'yry e'y mbove. Tyvýry omenda gwovajare-rehe. ²⁶Tyvýry omano ramo, ndaita'yryi ave. Upéi tyvýry ambue jevy omenda omano jevy ave. Peteĩ teĩ omenda hese gwovajare-rehe. Peteĩ teĩ omano ramo, ndaita'yry jepéiry. ²⁷Omanomba rire, upe kunha omano ave. ²⁸Nhane moingove jevy ramo, kiva'e rembirekorã upe kunha? Gwĩ sete tyvýry kwéry omenda ra'e hese, he'i Hesu-pe hikwái hasy va'e-rehe oporandu-vy.

²⁹Upéi Hesu he'i íxupe kwéry:

—Pejavy-ma voi pene nhe'ẽ, he'i. —Nhandejáry nhe'ẽ kwatia-rehe ohai uka va'ekwe peẽ ndapeikwaáiry. Peẽ ndapeikwaái voi ave Nhandejáry opamba'e rereko kwaaha voi, he'i íxupe kwéry. ³⁰—Nhane moingove jevyha áry-py, kwimba'e nomendavéi-ma va'erã. Kunha ave nomendavéi-ma va'erã. Oiko va'erã Nhandejáry rembigwái yváy pygwa reko-rupi.

³¹⁻³²Ha Nhandejáry kwatia nhe'ẽ katu omombe'u peẽ-my omano va'ekwe oikove jevymaha:

“Xe katu Nhandejáry, xe Abraão járy, xe Isaque járy, xe Jacó járy ave”^e

he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ, omano va'ekwe oikove jevy-ma va'e oikwaa ukaha. Ma'erã ndapeikwaái pemonhe'ẽ nhe'ẽ va'ekwe? Aipo ramo, Nhandejáry ndaha'ei omano va'ekwe járy, tekove

járy ae. Ha'e onhemoingove jevy va'e járy, he'i saduceu kwéry-pe nhane moingove jevyha kwaa uka-vy.

³³Upéa ohendu ramo, te'ýi jusu opondera hese:

—Hasy ete va'e-rehe jepe oporandu ramo Hesu-pe, omombe'u porã joty oporombo'e-vy, he'i hese te'ýi jusu pygwa kwéry.

Peteĩ tekoha mombe'uhaty omonhe'ëavyse mo'ã Hesu-pe

(Mc 12.28-34; Lc 10.25-28; 1 Jo 5.3; Ap 2.4)

³⁴Ha upéi katu oĩ fariseu kwéry-pe omombe'u va'e:

—Hesu ndive onhonhe'ẽ mbojevý jevy rire, ndoikwaavéi-ma onhe'ẽrã saduceu kwéry. Okiririmba-ma, he'i.

Upéa ohendu ramo, ojogweroaty fariseu kwéry ou-vy Hesu renda-py.

³⁵Fariseu pa'ũ-gwi peteĩ va'e, tekoha mombe'uhaty oporandu Hesu-pe omonhe'ëavyse-vy:

³⁶—Mbo'eháry, he'i, —Heta oĩ nhande rekoha nhe'ẽ. Kiva'e tuvixave va'e? he'i oporandu-vy íxupe.

³⁷Ha Hesu oiporu Nhandejáry kwatia nhe'ẽ. He'i íxupe:

—“Ehayhu tee katu Nhandejáry-pe. Nde py'apy gwive ehayhu íxupe. Ehayhu íxupe nde koty gwive. Ne mandu'a meme katu hese hayhu-vy”^f

he'i íxupe. ³⁸—Upéa nhande rekoha tuvixave va'e, nhande rekoha ppyve va'e.

³⁹Ha upe rire katu oĩ outro tuvixa va'e: “Ehayhu rei katu nde rapixa-pe nde ae nde rekove erehayhuha-rami”^g

he'i Hesu Nhandejáry kwatia nhe'ẽ poru-vy. ⁴⁰—Upe mokõi nhe'ẽ-py ogweno-hẽmba Moisés amyri remimombe'ukwe tekoha rehegwa nhe'ẽ, gwĩ Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety nhe'ẽ

ave. Mokōi nhe'ē-py he'ipa, he'i fariseu kwéry-pe Hesu.

**Hesu omokiriri judeu
ruvixa kwéry-pe**

(Mc 12.35-37; Lc 20.41-44)

⁴¹ Fariseu avypte-py oĩ jave Hesu, oporandu. He'i:

⁴²—Mbava'e tipo peje ra'e Cristo Nhandejáry rembiporavo va'e-rehe? Kiva'e remiarirō pa ha'e? he'i oporandu-vy fariseu kwéry-pe.

—Davi amyri remiarirōre voi, he'i íxupe hikwái.

⁴³—Aipo ramo, ma'erã po Davi ohenói íxupe xe Járy-py? Nohenói reíry íxupe. Ome'ē va'ekwe íxupe inhe'erã Nhe'ē Marangatu tee va'e, he'i Hesu. —He'i va'ekwe Davi:

⁴⁴“Nhandejáry he'i xe Járy-pe, Egwapy katu xe yke-rehe. Xe orombopu'aka va'erã ne a'e'ýha-rehe. Orombopu'akapa peve eregwapy va'erã erei-vy xe yke-rehe”^h

he'i Davi va'ekwe. ⁴⁵Upéixa, xe Járy-py ohenói va'ekwe íxupe. Aipo ramo, hemiarirō pa? Ha gwemiarirō-rehe, “Xe Járy” nde'íry, he'i fariseu kwéry-pe Hesu omokiriri-vy.

⁴⁶Upe ramo, onhe'erã ndoikwaáiry avave. Upe áry rire, ndaipy'agwasuvéi-ma oporandu-vy íxupe avave.

**Judeu ruvixa kwéry
rekoha rehegwa nhe'ē**

(Mc 12.38-39; Lc 11.43-46; 20.45-46)

23 Ha upéi katu omombe'u jevy Hesu te'ýi jusu-pe. Gwemimbo'e kwéry-pe ave omombe'u jevy hekorã:

²—Gwĩ judeu rekomb'ehaty kwéry fariseu kwéry ave omombe'u peẽ-my Moisés amyri remimomb'ukwe. Nhandejáry nhe'ē-py omombe'u peẽ-my oiko-

vy. ³Upéa-gwi pehendu inhe'ē entéro he'i va'e gwive peẽ-my pejapo katu. Ha ha'e kwéry ae ndojapói peẽ-my he'ihamami. Ombo'e mbo'eha-rupi ndoikói. Upéa-gwi inhe'ē pehendu ramo jepe, ha'e kwéry ae heko-rupi ani peiko joty katu, he'i.

⁴—Nhandejáry nhe'ē omombe'u rire, hasyve jajapo va'erã nhe'ē omombe'u nhande-vy. Jareko asy nhane rymba mba'e ipohýi eterei nhamoĩ ramo hese. Upéixa ete hasy nhe'ē jajapo va'erã omombe'u nhande-vy. Nhane rymba ipohýi va'e ogweraha ramo, nhande ae mba'eve ndajarahái. Nanhaipytygwõiry. Upéixa ete ha'e kwéry nanhane pytygwõiry voi, he'i. ⁵—Ojehexa uka porã hagwã ojapopa. Osyva-rehe, ojyva-rehe ave ojokwa imoĩ-vy Nhandejáry nhe'ē. Ombotuvixave ojokwa va'ekwe ojehexa porãve hagwã. Ojehexa hagwã ombopuku oao poty. ⁶Jekarugwasu-py oho ramo, óga járy yke-rehe ogwapyse onhemboete ukase-vy. Ojeporahéi hatypy oho ramo, mburuvixa kwéry pa'ũmy ogwapyse. ⁷Mba'e jogwa hatypy oho ramo, onhemboete ukase-vy oho. Ojererovy'a ukase-vy gwapixa kwéry-pe oho. “Porombo'ehaty” oipota he'i ójehe.

⁸—Ha peẽ katu ojoe'ýi. Pene mbo'eháry xe voi. Upéa-gwi, “Porombo'ehaty” ndaipotáí peje ojóupe. ⁹Peteĩ oĩ pende Ru yváy pygwa. Upéa-gwi yvypóry-pe rei, ani peje teĩ, “Nhande Ru”. ¹⁰Xe Cristo xe anho-ma ngatu pene mbo'eharã. Ndaipóri outro. Upéa-gwi, ani peje teĩ ojóupe, “Xe mbo'eháry” peje. ¹¹Pene pa'ũmy erenhembotuvixa mba'e va'e, eiko katu nde rapixa rembigwái ramo. ¹²Upe onhembotuvixa mba'e ukaseve va'e-pe katu nomboetéi va'erã voi Nhandejáry. Ha onhemboete ukasere'ý va'e-pe katu,

^h22:44 Sl 110.1

omboete-ma va'erã voi Nhandejáry, he'i upe pygwa-pe Hesu omombe'u-vy.

Hesu omombe'u judeu ruvixa kwéry-pe omboasyha

(Mc 12.40; Lc 11.39-42,52; 20.47)

¹³Upe ramo, ojerova oma'ẽ-vy judeu rekombo'ehaty-rehe, fariseu kwéry-rehe ave:

—Apomboasy voi peẽ-my. Pehasa asy va'erã peẽ. Peẽ katu pende py'a ky'aha pemo'ã kwaa. Pejoko omoirũse va'e-pe omoirũ e'ỹ hagwã Nhandejáry gwuvixarã-pe. Peẽ ae napemoirũsí íxupe. Ha imoirũseháry katu ndapeipotái omoirũ íxupe. Upéa-gwi pehasa asy va'erã, he'i íxupe kwéry Hesu.

¹⁴—Apomboasy voi peẽ-my. Pende poriahu va'erã. Pehasa asy va'erã peẽ, pende py'a ky'aha pemo'ã kwaa va'e. Tembirekokwe rembiporu pemonda heraha-vy. Upéi pejehexa uka porã hagwã, pene nhe'ẽ mbuku oraçõo apo-vy Nhandejáry-pe. Upéa-rehe pene mbohasa asyve va'erã Nhandejáry. Apomboasy voi peẽ-my.

¹⁵—Pehasa asy va'erã peẽ pende py'a ky'aha pemo'ã kwaa va'e. Oparupí pegwata peho-vy. Tetã tetã-rupí peho ygwasa-rupí peho ave. Hatã eterei pema'apo peteĩ judeu e'ỹ va'e ojehesa rerova uka hagwã pendéjehe. Ha upe rire katu ojehesa rerova uka rire, pembohekoha vai íxupe. Upe pemokambara íxupe va'e, pende rekoha vaiha-rami, pembohekoha vaive pendéhegwi. Upéa-gwi oromboasy voi, he'i fariseu kwéry ndive judeu rekombo'ehaty-pe.

Upéi he'i jevy:

¹⁶—Pehasa asy va'erã peẽ. Ndapehexái pene renonderã. Upéixa reheve peporogwerahase joty mo'ã. Ndohexái gwenonderã va'e-rami peiko. Upéixa reheve peporombo'ese mo'ã joty peiko-vy. Peporombo'e avy peiko-vy: “Ajapo-ta xe nhe'ẽ Nhandejáry róga kakwaa réry-py

ajapo-ta xe nhe'ẽ, ja'e ramo, ja'e rei. Nda-jajapói ramo jepe nhane nhe'ẽ, mba'eve joty ndajajevyí” peje mo'ã peiko-vy. Ha “Ajapo-ta xe nhe'ẽ Nhandejáry róga pygwa ouro gwigwa réry-py, ja'e ramo katu ndaja'e réry. Ndikatúiry nhande apu ja'e va'ekwe-rehe. Jajapo-ta mo'ã va'ekwe-rehe, ndajajapói ramo, jajevy-ma va'erã” peje peporombo'e avy-vy. Ha ha'e-ta peẽ-my: “Nhandejáry róga réry-py” ja'e ramo, “Nhandejáry róga pygwa ouro gwigwa” ja'e ramo ave pe-teixa. Pene remimoĩ mokõi mo'ã, ha xe katu amopeteixa joty. Peporombo'e avy voi. ¹⁷Peẽ pene arandu e'ỹ. Ndohexái gwaperã va'e-rami peiko. Ma'erã, “Gwĩ Nhandejáry pygwa ouro gwigwa tuvixa mba'eve Nhandejáry róga-gwi” peje? Ndaha'úi upéixa. Nhandejáry róga kakwaa ae katu omomarangatu gwĩ ouro gwigwa, he'i inharandu e'ỹha kwaa uka-vy íxupe.

¹⁸Upéi he'i jevy:

—A-rami peporombo'e avy peiko-vy: “Oĩ upe apykagwasu hi'ári nhamoka'ẽ haty Nhandejáry mboete-vy, altar héry va'e. Ha'e héry-py ajapo-ta xe nhe'ẽ, ja'e ramo, ja'e rei” peje. “Ha, Ajapo-ta apykagwasu ári Nhandejáry-pe nhane remime'ẽrã réry-py, ja'e ramo katu, ndaja'e réry. Ndikatúí nhande apu ja'e va'ekwe-rehe” peje mo'ã, he'i íxupe kwéry.

¹⁹—Pehexa e'ỹ va'e-rami peiko, he'i. —Ma'erã, “Nhané remime'ẽrã tuvixa mba'eve upe apykagwasu-gwi” peje. Ndaha'úi upéixa. Upe apykagwasu ae katu omomarangatu nhane remime'ẽrã hi'ári nhamoĩ va'e, he'i. ²⁰—Aipo ramo, “Upe apykagwasu kakwaa réry-py ajapo-ta xe nhe'ẽ” peje ramo, “Entéro apyka ári oiko va'e gwive réry-py ajapo-ta xe nhe'ẽ” he'i hagwe-rami ave peje. Ndikatúiry pejapo e'ỹ pene nhe'ẽ. Pene remimoĩ mokõi mo'ã, xe amopeteixa joty, he'i. ²¹—“Nhandejáry

róga réry-py ajapo-ta xe nhe'ê" peje ramo, "Nhandejáry róga-py oĩ va'e réry-py ajapo-ta xe nhe'ê" he'i hagwe-rami ave peje. Peteĩxa ijoja pene nhe'ê. Ndikatuĩry pejapo e'ỹ pene nhe'ê, he'i. ²²—“Yváy pygwa réry-py ajapo-ta xe nhe'ê” peje ramo, “Nhandejáry ogwapy haty réry-py ajapo-ta xe nhe'ê” he'i hagwe-rami peje. Upe-py ogwapy Nhandejáry nhande ruvixa. “Nhandejáry réry-py ajapo-ta xe nhe'ê” he'i hagwe-rami peje. Peteĩxa ijoja pene nhe'ê. Ndikatuĩry pejapo e'ỹ pene nhe'ê, he'i.

²³Upéi he'i jevy judeu rekombo'ehaty kwéry ndive fariseu kwéry-pe:

—Apomboasy peẽ-my. Pehasa asy va'erã, peẽ pende py'a ky'aha pemo'ã kwaa va'e. Heta oĩ pene remitỹ ikarape va'e. Oĩ hortelã, oĩ erva doce, oĩ cominho. Upéa pene remi'urã ndive pene remimbojehe'arã pembohe porã hagwã tembi'u. Mixĩ eterei ramo jepe, dez-gwi peme'ẽ peteĩ joty Nhandejáry-pe. Ha Moisés amyĩ remimombe'ukwe pende rekoharã tuvixave va'e-rehe katu napepenái. Imarangatuve va'e-pe napehenduséiry peiko-vy. He'i va'ekwe peẽ-my pejogwereco porã hagwã, pejoporiahuvereko hagwã, pende-rehe ojerovia tee hagwe-rami joty peiko hagwã. Upéa nhe'ẽ imarangatuve va'e napehenduséiry. Ha'e-ta peẽ-my: Mixĩve va'e-rehe pende resarái e'ỹha-rami ave, pepena katu tuvixave va'e-rehe, he'i.

²⁴—Ndapehexái pene renonderã. Upéixa reheve peporogwerahase joty mo'ã. Pono mixĩ va'e reheve hoy'u, trapo-py ombogwa va'e-rami peiko. Ho'u va'erã-gwi oipe'ase va'e-rami peiko. Ha heta hi'upy e'ỹ reheve okaru va'e-rami peiko joty. Mixĩve va'e-rehe pepena. Tuvixave va'e-rehe ndapehexáiry. Tuvixave va'e-rehe napepenáiry, he'i íxupe kwéry Hesu.

²⁵Upéi he'i jevy gwĩ judeu rekombo'ehaty kwéry ndive fariseu kwéry-pe:

—Apomboasy peẽ-my. Pende poriahu va'erã. Pehasa asy va'erã peẽ pende py'a ky'aha pemo'ã kwaa va'e. Eremopotĩ porã mo'ã kópo nde prato ave. Ijape rei eremopotĩ. Ipy pygwa katu nere-mopotĩry. Pendejéupe gwarã peipotave tave. Pemonda monda-py pekaru. Upéa-gwi nde kópo nde prato ave ijape rei eremopotĩ. Ipy pygwa katu naipotĩry. Ipy-py eremoĩ eremondapyre.

²⁶—Ne arandu e'ỹ va'e. Hesapyso e'ỹ va'e-rami nde ereiko. Kópo eipyhéi ranhe. Upéixa hi'ári ipotĩ ave va'erã. Nde py'a potĩ ramo, ne rembiapo ave ipotĩ va'erã, he'i íxupe kwéry.

²⁷Upéi he'i jevy gwĩ judeu rekombo'ehaty kwéry-pe, gwĩ fariseu kwéry-pe ave:

—Apomboasy peẽ-my. Pehasa asy va'erã peẽ pende py'a ky'aha pemo'ã kwaa peiko va'e. Oĩ yta onhembojegwa va'ekwe morotĩ va'e-py. Ijehexa rei iporã ete voi. Ha ipy-py katu hynyhẽ oĩ-vy ivai va'e. Omano va'ekwe kágwe heta oĩ ipy-py. ²⁸Upéixa ete pende rekoha porã va'e-rami pende jehexa rei. Pende rova-py mba'eve ndaperekói. Pende koty py-py ivai voi. Pejapose va'e rei pejapo, he'i upe judeu ruvixa kwéry-pe.

Hesu omombe'u judeu ruvixa kwéry ohasa asy ete va'erã

(Lc 11.47-51)

²⁹Upéi he'i jevy gwĩ judeu rekombo'ehaty ndive fariseu kwéry-pe:

—Apomboasy eterei peẽ-my. Pehasa asy va'erã peẽ pende py'a ky'aha pemo'ã kwaa va'e. Pene ramói amyĩ ojuka va'ekwe Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety-pe. Heta hekoha porã va'e-pe ojuka ave va'ekwe. Ha ãy katu peẽ pejapo ijyta pemoĩ porã hagwã. ³⁰Peje ave: “Yma jaiko ramo ra'e, nanhamoirũry

arā ra'e nhane ramói amyri-pe jajuka hagwā Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety-pe" peje pendéjehe. ³¹ Aipo ramo, pene nhe'ẽ-py gwĩ oporojuka va'ekwe remiarirõre voi ra'e peẽ. ³² Ha'e kwéry hekokwe-rami pende reko vai voi ra'e, he'i. —Aipo ramo, peiko katu hekokwerupi, he'i íxupe kwéry. ³³ —Peẽ mbói ipoxy va'e reko-rami peiko va'e. Pende ru reko vai niko mbói-rami. Mombry ojéhegwĩ pene mondo va'erã Nhandejáry pende rereko asy hagwā-py. Ndaiporivéi pene resendeharã. ³⁴ Upéa-rehe ambou va'erã peẽ-my gwĩ Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety gwĩ hi'arandu va'e ave ambou va'erã, he'i. —Gwĩ porohekombõ'e va'ety ambou va'erã ave peẽ-my. Oĩ gwĩ pene rembijuka ukarã. Oĩ gwĩ kurusugwasu-rehe pene remimoĩrã. Oĩ gwĩ peporahéi haty haty-rupi pene remimbopirã. Upéa tetã tetã-rupi pene remimosẽ mosẽrã. ³⁵ Heta oĩ hekoha porã va'ekwe ne ramói amyri rembia amyrikwe. Yma gware gwive ãy peve katu ojuka juka joty hekoha porã va'ekwe-pe. Yma ete oiko va'ekwe Abel amyri. Ipy'a potĩ va'ekwe ha'e. Ha ojuka ypy íxupe va'ekwe. Upéi katu heta va'e-pema ojuka juka. Baraquias ra'y Zacarias amyri peve, ojuka juka va'ekwe. Upe Zacarias Nhandejáry kwatia nhe'ẽ-rehe omoi paha-ma va'ekwe. Ha'e ipy'a potĩ va'e. Ha pene ramói ojuka joty íxupe Nhandejáry róga kakwaa-py. Imarangatu ete va'e ha-py, onhegwahẽ e'ỹ haty renonde-py, apyagwasu kupepy, ipa'ũ-my ojuka íxupe. ³⁶ Aipo ramo, anhetegwa va'e amombe'u-ta peẽ-my, he'i. —Abel amyri gwive Zacarias amyri peve ojuka meme hekoha porã va'e-pe. Upe ojejuka hagwe-rehe gwive apogwerekõ asy uka va'erã voi peẽ-my. Pene rembia amyri-rehe apombohasa asy uka va'erã. Áygywa ohasa asy va'erã entéro yma gwive ojejuka uka va'ekwe-rehe,

he'i gwĩ judeu rekombõ'ehaty-pe, fariseu kwéry-pe ave.

Hesu omombe'u Jerusalém tetã mygwa-rehe gweko kirirĩha

(Lc 13.34-35)

³⁷ Upéi he'i Jerusalém tetã mygwa-pe: —Apomboasy eterei peẽ-my. Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety pene rembijuka juka voi. Peẽ-my hemimbou itapy pene rembiapi api voi. Upéixa pende reko jepe, xe apomboatyse tyse mo'ã joty peẽ kwéry-pe pene mitãgwe reheve apokwawã kwavãse-vy, he'i. —Yrugwasu ogwero'aha-rami gwa'ýry, apomboatyse mo'ã. Ha napenhekwavã ukaséi joty xe-vy, he'i.

³⁸ —Pene retã peheja va'erã. Pende runde róga nandi-rupi oĩ va'erã. ³⁹ Xe ha'e-tama ãy peẽ-my. Ndaxe rexa mo'ãvéi-ma ãy. Ha upe rire katu xe aju jevy ramo, "Nhandejáry réry-py eregwahẽ-ma ereju-vy. Tande rovasa porã katu Nhandejáry" peje va'erã. Upe áry-py xe rexa jevy va'erã peẽ, he'i Jerusalém tetã mygwa-pe Hesu.

Ohasa asy va'erã rehegwa nhe'ẽ

(Mc 13.1-13; Lc 21.5-19)

24 Ha upéi katu osẽ oho-vy Hesu Nhandejáry róga kakwaa-gwi. Oho jave ohogwaitĩ ogwahẽ-vy Hesu-pe hemimbo'e kwéry:

—Ehexa katu óga kakwaa. Heta voi ikoty, he'i íxupe hikwái.

² Ha Hesu he'i:

—Peẽ ae katu pehexa upéa óga kakwaa, he'i. —Áy oime porã. Ha anhetegwa va'e amombe'u-ta peẽ-my, he'i. —Ita heta omohãimba va'erã, omosarambipa va'erã. Ndojepota mo'ãvéi ojõehe, he'i gwemimbo'e kwéry-pe.

³ Ha upéi katu oho Hesu Oliveiras vvyaty-py. Hí'ári ogwapy. Ogwapy jave

Hesu anho otopa ha-py oho hemimbo'e kwéry, he'i íxupe oporandu-vy:

—Araka'e tipo omoháimba-ta? Araka'e tipo ojehu va'erã ne remimombe'u? he'i oporandu-vy íxupe. —Mba'éixa po oroikwaa va'erã imombe'uháry? Araka'e tipo ereju jevy va'erã? Opa-tama ramo ko yvy, mba'éixa po oroikwaa va'erã imombe'uháry? he'i oporandu-vy íxupe hikwái.

⁴Upe ramo he'i Hesu:

—Xáke pene mbotavyse va'erã. Ani joty pende tavy íxupe. ⁵Heta ojekwaa va'erã ou-vy xe réry-py vérami mo'ã ou va'e. “Xe Cristo pene remiha'arõ va'e voi” he'i va'erã mo'ã ójehe peẽ-my, on-hembocristo ra'anga-vy, oporombotavy rei-vy. ⁶Pehendu va'erã pene pa'ũ-rupi onhorairõ ramo. Mombyry onhorairõ va'e rerakwã pehendu ave va'erã. Pe-jeapysaka katu xe nhe'ẽ-rehe. Ani peky-hyje teĩ upéa-rehe. Upéa oiko va'erã voi. Upéa oiko-ma ramo, ne'írã vyteri ogwahẽ Nhandejáry nhe'ẽ apy-py. ⁷Ha tetã mygwa onhorairõ va'erã outro tetã mygwa ndive. Mburuvixagwasu re'ýi onhorairõ va'erã outro mburuvixagwasu re'ýi ndive. Ndaiporivéi-ma va'erã ho'u va'erã. Yvy ryrýi oiko va'erã ave heta renda-py. Opa-rupi ndoiko meméi ramo jepe, oiko va'erã joty, he'i. ⁸—Upéa-rupi pehasa asy ramo, ne'írã vyteri pehasa asy ete peiko-vy. Kunha imemby-ta va'e hasy íxupe. Ha upe rire katu hasyve syve oho-vy íxupe imemby hagwã. Upéixa ete yvypóry ohasa asy va'erã. Ha upe rire katu ohasa asyve syve oho-vy.

⁹—Upe ramo pende pyhy va'erã pende rereko asy hagwã pende juka hagwã. Entéro tetã tetã rupigwa ndaija'ei va'erã pende-rehe. Xéhegwi katu pende rereko va'erã akói-rami. ¹⁰Upe-ma ramo heta ova va'erã Nhandejáry rape-gwi, he'i. —Ojopyhy

uka va'erã ojóehe ija'e'ỹ-vy. ¹¹Ojekwaa va'erã ojéhegwi rei omombe'use rei va'e. “Nhandejáry nhe'ẽ voi xe remimombe'u” he'i rei va'erã ójehe heko vai ombo'e hagwã. Heta oporombotavy rei va'erã oiko-vy. ¹²Hetave tave rei hekoha vai va'e. Heta hekoha vai oĩ va'e-gwi, hekoha porã va'e jepe, ndojohayhu porãve rávéiry va'erã okwa-vy. Ojohayhu va'e-rami rei ojogwereco va'erã. ¹³Ha Nhandejáry rape-gwi ova e'ỹ va'e katu ko yvy opa ete peve, oresende va'erã íxupe Nhandejáry. ¹⁴Omombe'u ranhe va'erã opa-rupi nhe'ẽ porã. Nhandejáry nhande ruvixarã rehegwa nhe'ẽ omombe'u ranhe va'erã entéro tetã tetã-rupi oiko-vy, enterove ohendu hagwã. Ha upe rire ae katu omomba ete-ma va'erã ko yvy, he'i.

¹⁵Upéi oiporu Hesu Nhandejáry kwatia nhe'ẽ:

—Kwatia-rehe Daniel amyri remi-moigwe a-rami he'i:

“Oĩ va'erã pe ivai ete va'e, pene momarã va'e. Nhandejáry koty py-gwi pene mosẽ va'erã”ⁱ

he'i Hesu. Upéa nhe'ẽ eikwaa porã äy er-emonhe'ẽ va'e. Upéi he'i Hesu:

—Yma he'i hagwe-rami, pehexa va'erã upe ivai ete va'e, Nhandejáry róga koty-py onhemoi ramo. Imarangatu ete va'e rendagwe-py, teko rei mba'e oĩ e'ỹ haty-py pehexa va'erã upe ivai ete va'e pene momarãharã. ¹⁶Pehexa-ma ramo upe va'e, pya'e voi tokanhymba kuri Judéia yvy pygwa kwéry oje'ói-vy. Yvyatygwasu ári-rupi tokanhy kuri oje'ói-vy. ¹⁷Ogwejy ramo óga ári oĩ va'e, ani oike koty-py ogweraha hagwã mba'eve. ¹⁸Ha kokwe-py oĩ va'e ani oho jevy ranhe gwóga-py oipyhy hagwã oao. Pya'e ae kuri tokanhymba katu oje'ói-vy, he'i. ¹⁹—Upe áry-rupi ipo-

ⁱ24:15 Dn 9.27; 11.31; 12.11

riahu va'erã kunha imemby-ta va'e, omokambu va'e ave. Apomboasy peẽ-my, he'i. ²⁰—Ro'y eterei-rupi pekanhy ramo, ivaive arã peẽ-my. Upéa-rehe pemoi katu Nhandejáry-pe pene nhe'ẽ pono ivai ete peẽ-my. Pono ro'yha óra-py ojehu, pono japytu'uha áry-py ojehu ave, pejapo oração. ²¹Upéa áry-py ohasa asy eterei va'erã. Ko yvy rembypy oiko jave upéa áry e'ỹ mboyve ndohasa asy eteiry va'ekwe. Upéa áry-py ae ohasa asy eterei va'erã. Ha upe rire katu ndohasa asy etevéi-ma va'erã. ²²Ha Nhandejáry katu nombhasa asy hetave áryiry va'erã. Ombohasa asy hetave áry ramo ra'e, opa-ma arã ra'e enterove ko yvypóry. Ha gwembiporavo-rehe opena porã-gwi ae katu, nombhasa asy hetave áryiry va'erã.

²³—Upe-ma ramo, “Ema'ẽ katu. Upe va'e Cristo voi” oĩ he'i va'e para'e peẽ-my. “Ema'ẽ katu. Upe va'e Cristo voi” oĩ ave he'i va'e para'e peẽ-my. Ani perovia inhe'ẽ. ²⁴Ojekwaa va'erã ou-vy hekoha vai va'e. “Cristo pene remiha'arõ va'e voi xe” he'i rei arã ójehe peẽ-my. “Nhandejáry nhe'ẽ amombe'u voi” he'i rei arã ave ójehe. Hexapyrã-rupi voi hembiaipo va'erã ohekoporu ou-vy ramo. Ohexa uka va'erã gwembiaipo tuvixa va'e, ikatu ramo itavy hagwã mo'ã íxupe Nhandejáry rembiporavo. Xáke. Ani joty pende tavy íxupe. ²⁵Pejeapysaka katu. Ko'ã mba'e oiko e'ỹ ngatu amombe'u-ma kuri peẽ-my, he'i.

²⁶—Aipo ramo, “Amoete tekwaty e'ỹ-my oime Nhande Ryke'y tee va'e” he'i va'erã para'e peẽ-my. Ani joty peho. “Apy koty-py oime Nhande Ryke'y tee va'e” he'i va'erã para'e peẽ-my. Ani joty pende tavy íxupe. Ani perovia joty inhe'ẽ. ²⁷Upéixa xe, Nhande Ryke'y tee va'e, ndaju jevy mo'ãiry. Kwarahy resẽ-gwi ka'aru peve overa va'e pehexaha-rami ae

katu, xe aju jevy va'erã. ²⁸Ojéhegwi rei yruvu mba'e retekwe-py pya'e ou meme va'e-rami ave ae aju jevy va'erã. Entéro xe remimombe'u oiko-ma ramo, aju jevy-ma va'erã, he'i Hesu omombe'u-vy gwemimbo'e kwéry-pe.†

Hesu omombe'u ogwahẽ jevytaha áry

(Mc 13.24-27; Lc 21.25-28; Ap 1.7)

²⁹Upéi he'i jevy Hesu:

—Upe-ma ramo ohasa asy ete rire-ma, oje'õ va'erã kwarahy rendy. Ha jasy nahendy mo'ávéi. Ha okúii va'erã yváy-gwi jasytata. Ova ova va'erã gwendagwe-gwi entéro yváy rehegwa imbarate va'e.^k

³⁰Upe-ma ramo ojekwaa va'erã yváy-py oikwaa uka va'e xe aju jevy hagwã-rehe. Ha enterove tetã tetã mygwa ko yvy ári oĩ va'e gwive onheapirõ-vy ojahe'õ va'erã. Xe Nhande Ryke'y tee va'e aju jevy ramo arai-rupi xe rexa va'erã. Xe pu'akaha reheve aju va'erã pende resa mbojevvy va'erã xe rendy porã tee-gwi, xe rexa-ma va'erã aju ramo.¹

³¹Mimbygwasu nhe'ẽ-py ambou va'erã xe rembigwái yváy pygwa ombojogweroaty hagwã heraha-vy xe rembiporavokwe. Opa-rupigwi ombojogweroaty va'erã. Kwarahy resẽ-gwi, kwarahy reike-gwi ave ombojogweroaty va'erã heraha-vy. Arapopy-gwi ave, yvyapy-gwi ave, yvyapy arendaja gwive ombojogweroaty va'erã, he'i íxupe kwéry omombe'u-vy.

Figó máta rehegwa nhe'ẽ

(Mc 13.28-31; Lc 21.29-33)

³²Upéi he'i jevy Hesu:

—Áy amombe'u-ta peẽ-my ojehu va'erã rehegwa nhe'ẽ figo máta rehegwa-rami peikwaa porã hagwã xe agwahẽ jevytaha áry, he'i. —Oĩ figo máta. Hoky kyrýu jevy-ma ramo, hogwe pyahu jevy-ma ramo, pehexa-ma

†24:28 Mc 13.14-23; Lc 21.20-24 ^k24:29 Is 13.10; 34.4 ¹24:30 Dn 7.13

voi. Pehexa-ma ramo, peikwaa-ma voi opa-ma ra'e ro'y. Áry raku jevy-tama, peje.

³³—Upéixa ete upe ojehu va'erã gwive pehexa ramo, peikwaa va'erã oike-ta va'e-rami xe agwahê jevytamaha áry. ³⁴Anhetegwa va'e amombe'u-ta peẽ-my. Entéro peẽ-my xe remimombe'u oiko va'erã. Judeu kwéry oiko reheve joty ojehu va'erã. ³⁵Opa va'erã áry yvy ave. Ha xe remimombe'u xe nhe'ẽ katu nombopapa mo'áiry, he'i gwemimbo'e kwéry-pe omombe'u-vy gwenonderã.

Hesu omombe'u gwemimbo'e kwéry-pe orepara hagwã

(*Mc 13.32-37; Lc 12.37-40; 17.26-30,34-36; 1 Ts 5.2-3*)

³⁶Upéi he'i jevy Hesu:

—Mbava'e áry-py po ojehu va'erã ndajaikwaáiry, he'i. —Araka'e óra-ma po ojehu va'erã ndajaikwaáiry. Nhandejáry rembigwái yváy pygwa jepe ndoikwaáiry. Xe ta'yry jepe ndaikwaái ave. Nhandejáry xe Ru ha'e anho mante oikwaa, he'i. —Araka'e óra-ma po aju jevy va'erã ndapeikwaái-gwi, perepara rei voi katu peiko-vy. ³⁷⁻³⁸Xe Nhande Ryke'y tee va'e aju jevy ramo, yma gware-pe ojehu hagwe-rami ave ojehu jevy va'erã, he'i. —Yma ete Noé amyri oiko jave, y ovu e'y mboyve, okaru porã rei okwa-vy va'ekwe yma gware. Omenda va'ekwe okwa-vy. Upéixa va'ekwe oiko jave, oike-ma va'ekwe kanoagwasu-py Noé amyri va'ekwe. ³⁹Ojúpe ojehu va'erã ndoikwaái va'ekwe yma gware. Ojúpe ojehu va'erã-rehe naimytu'e'yiry va'ekwe oiko-vy hikwái. Upe-ma ramo, pya'e ovu íxupe kwéry imonhapymimbaharã y. Xe Nhande Ryke'y tee va'e aju jevy hagwã áry-py, upéixa ete ojehu jevy va'erã. Mbava'e nipo ojehu va'erã íxupe kwéry ndoikwaáiry yvypóry. ⁴⁰Kokwe-py mokõi omba'apo jave, peteĩ

ogweraha va'erã, peteĩ oheja va'erã. ⁴¹Oĩ va'erã mokõi kunha oipokyty jave ojóehe itagwasu-py omongu'i hagwã. Peteĩ ogweraha va'erã, peteĩ oheja va'erã. ⁴²Upéa-gwi ha'arõ-vy perepara katu xe agwahê hagwã-rehe. Araka'e áry-pyma po xe pende Járy aju jevy va'erã ndapeikwaái-gwi, perepara rei katu peiko-vy, he'i.

⁴³—Pejeapysaka katu xe nhe'ẽ-rehe peikwaa porã hagwã. Óga járy re-hegwa nhe'ẽ-rami amombe'u-ta peẽ-my peha'arõ hagwã peiko-vy. Óga járy-pe araka'e óra pyhare ou-ta imonda va'e he'i-vy, ndokéi arã ra'e orepara-vy. Nomoinge ukáiry arã ra'e imondase va'e-pe. ⁴⁴Upéixa ete perepara katu peiko-vy peẽ ave xe Nhande Ryke'y tee va'e aju jevy va'erã-rehe. Upéa-gwi xe ra'arõ-vy peiko katu, he'i gwemimbo'e kwéry-pe omombe'u-vy.

Tembigwái rekoha rehegwa nhe'ẽ

(*Lc 12.42-48*)

⁴⁵Upéi oiporu jevy Hesu óga járy rehegwa nhe'ẽ jarepara porã hagwã nhande-vy oikwaa uka-vy. Tembigwái rekoha rehegwa nhe'ẽ-rami omombe'u:

—Oĩ va'ekwe óga járy, he'i. —Heta oĩ hembigwái. Kiva'e po hekoha porã-ta, kiva'e po hekoha vai-ta amombe'u-ta peẽ-my. Óga járy mombryry oho-ta ramo, peteĩ gwembigwái hese ojerovia va'e-pe, hi'arandu va'e-pe ave: “Enhangareko porã katu xe róga pygwarehe gwive” he'i. “Jakaru karuha óra-py peteĩ teĩ va'e-pe emboja'o ja'o íxupe kwéry hemi'urã kwéry eremongaru-vy” he'i gwembiporavo-pe oho-vy.

⁴⁶—Upéi ogwahê jevy-ma ou-vy ijáry. Onhe'ẽ ojapo va'e-pe otopa ramo, ojohu porã va'erã hembiapokwe. Iporã va'erã íxupe. ⁴⁷Anhetegwa va'e amombe'u-ta peẽ-my: “Áy ae xe mba'e reta-rehe gwive enhangareko meme ereiko-vy” he'i va'erã inhe'ẽ ojapo va'e-pe. ⁴⁸Ha

inhe'ê apo e'yha-pe katu ivai va'erã. Ndojohu porãí va'erã hembiapokwe. Upe inhe'ê apo e'yha: "Hi'are-ma xe járy" he'i rei arã ojúepe. ⁴⁹Upéa-gwi oinupã nupã oirũ hembigwái kwéry-pe hereko asy-vy. Oka'u va'e ndive okaru oiko-vy. ⁵⁰Upe ramo ijáry ogwahê jevy va'erã ou-vy. Hese naimandu'avéi jave, oikwaa e'y ete jave, ogwahê jevy-ma va'erã ou-vy. ⁵¹Ogwahê rire, ombohasa asy va'erã íxupe. Ojéhegwi mombry omondo va'erã íxupe. Gwí opy'a ky'aha omo'ã kwaa va'e renda-py omondo va'erã íxupe. Upe-py ojahe'o va'erã Nhandejáry-rehe onhemoyrô-gwi. Onhemohãingry ngyryú va'erã oiko-vy. Omondo hagwe-pe hasê va'erã onhemboasy-vy. Upéa-gwi perepara porã katu peiko-vy peê ave, he'i Hesu gwemimbo'e kwéry-pe.

Hesu omombe'u ogwahê jevytaha áry kunhataí rehegwa nhe'ê-rami

25 Upéi he'i jevy Hesu gwemimbo'e kwéry-pe:

—Amombe'u-ta peê-my xe agwahê jevytaha áry kunhataí rehegwa nhe'ê-rami, he'i. —Oí va'ekwe dez kunhataí. Omenda-ta va'e-pe omoirũ. Upe kunhataí he'i Nhandejáry nhande ruvixa-pe omoirũse va'erã-rehe. Oho ohogwaití-vy upe kwimba'e omenda va'e-pe. Tataendy reheve oho.

²—Cinco oĩ hi'arandu porã e'y va'e. Cinco oĩ hi'arandu va'e. ³Upe inharandu porã e'y va'e tataendy reheve oho. Ha tataendyvy ryrú oheja. ⁴Ha upe hi'arandu va'e katu tataendyvy ryrú reheve oho. ⁵Hi'are ogwahê hagwã ou-vy upe omenda va'e. Oha'arõ jave hapehýi oke-ma. ⁶Ha upe rire katu pyhare mbyte-py oĩ onhe'ê hatã va'e: "Ogwahê-ta ou-vy omenda va'e. Tapeho katu pehogwaití íxupe" he'i. ⁷Upe-ma ramo opaypa-ma hikwái upe dez kunhataí. Upéi opu'ã pu'ã omoatyrõ gwataendy.

⁸—Upéi hi'arandu porã e'y va'e he'i: "Ogwe-tama ore rataendy" he'i. "Ne rataendyvy ryrú-gwi eme'ê mani katu ore-vy" he'i hi'arandu va'e-pe.

⁹—"Name'ê mo'ái" he'i. "Orome'ê ramo, ore-vy gwarã ndoikovéi va'erã ore-vy. Tapeho katu ovende va'erã-py, pejogwa pendejúepe gwarã" he'i hi'arandu porã e'y va'e-pe.

¹⁰Oho jave ojogwa hagwã, ogwahê-ma ou-vy omenda va'e. Pe kunhataí oho e'y va'e oike oje'ói-vy indive jekarugwasupy. Okênda-py omboty-ma. ¹¹Hi'areve ogwahê ou-vy hi'arandu porã e'y va'e: "Ore járy" he'i. "Oroike-ta ore ave" he'i omenda va'e-pe. ¹²Ha ha'e he'i: "Anhetegwa amombe'u-ta peê-my. Xe ndoroikwaái voi. Peê ndaha'êi xe re'yí" he'i oikese mo'ã va'e-pe, he'i Hesu omombe'u-vy kunhataí rehegwa nhe'ê-rami.

¹³Upéi he'i jevy:

—Araka'e áry-ma po xe agwahê jevy va'erã, araka'e óra-ma po xe aju jevy va'erã ndapeikwaái voi. Ndapeikwaái voi xe aju jevy hagwã áry. Upéa-gwi xe ra'arõ-vy tapeiko meme katu, he'i Hesu gwemimbo'e kwéry-pe.

Hesu omombe'u ogwahê jevytaha áry plata atã rehegwa nhe'ê-rami

(Lc 19.11-27)

¹⁴Upéi he'i jevy gwemimbo'e kwéry-pe:

—Ãy amombe'u-ta peê-my xe agwahê jevytaha áry plata atã rehegwa nhe'ê-rami, he'i. —Oí va'ekwe imba'e reta va'e. Upe imba'e reta va'e he'i Nhandejáry nhande ruvixa-rehe. Yvy ambue-py ohotama ramo, ohenói ou hagwã gwembigwái kwéry: "Penhangareko katu xe mba'e kwéry-rehe" he'i íxupe.

¹⁵—Oí oito moeda tuvixa va'e hepy va'e ouro gwigwa ogwereco va'e. Peteĩ va'e-pe cinco ome'ê. Peteĩ va'e-pe ome'ê mokõi. Peteĩ va'e-pe peteĩ ome'ê

oiporuruka-vy. Peteĩ teĩ oiporu kwaa hagwã-rami ome'ẽ. Upe-ma ramo osẽ oho-vy. ¹⁶Upe cinco ome'ẽ ojẽupe va'ekwe, pya'e oiporu porã oho-vy ome'ẽ va'ekwe ojẽupe. Cincove ogana oiporu porã-gwi. ¹⁷Ha'e-rami ave upe mokõi ome'ẽ ojẽupe va'ekwe ogana ave. Mokõive ogana oiporu porã-gwi. ¹⁸Ha upe peteĩ ome'ẽ ojẽupe va'ekwe ndoiporũiry ijáry ome'ẽ va'ekwe. Oho ojo'o yvy-py ojaty hagwã ome'ẽ ojẽupe va'ekwe.

¹⁹—Are rire upe hembigwái járy ogwahẽ jevy-ma ou-vy. Ohenói rire: “Mba'éixa peiporu peẽ-my ame'ẽ va'ekwe?” he'i oporandu-vy. ²⁰Upe cinco ome'ẽ íxupe va'ekwe, cincove ogweru jevy íxupe: “Cinco ereme'ẽ va'ekwe xe-vy, xe Járy” he'i, “Ko. Cincove agana va'ekwe” he'i ojáry-pe ome'ẽ-vy.

²¹—“Iporã eterei” he'i íxupe. “Nde reko porã voi ra'e” he'i íxupe. “Ajerovia tee voi nde-rehe” he'i íxupe. “Mixĩ va'e-rehe erenhangareko porã ra'e xe mbotavy e'ỹ reheve” he'i íxupe. “Áy tuvixave va'e-rehe oromonhangareko jevy-ta” he'i íxupe. “Xe moirũ katu onhondive javy'a hagwã” he'i cincove ogana va'ekwe-pe.

²²—Upe mokõi ome'ẽ íxupe va'ekwe ogwahẽ ou-vy ave, “Xe járy” he'i. “Mokõi ereme'ẽ va'ekwe xe-vy. Ko. Mokõive agana va'ekwe” he'i ojáry-pe ome'ẽ jevy-vy.

²³—Ohexa-vy ijáry, “Iporã eterei” he'i ovy'a-vy gwembigwái-pe ijáry. “Nde rekoha porã voi ra'e. Ajerovia tee voi nde-rehe” he'i íxupe. “Xe mbotavy e'ỹ reheve erenhangareko porã ra'e mixĩ va'e-rehe” he'i íxupe. “Áy tuvixave va'e-rehe oromonhangareko jevy-ta” he'i íxupe. “Xe moirũ katu onhondive javy'a hagwã” he'i mokõive ogana va'ekwe-pe.

²⁴—Upéi ogwahẽ ave ou-vy upe peteĩ ome'ẽ íxupe va'ekwe: “Orohexa kwaa-ma, xe járy, nde reko-rehe” he'i. “Ne

ma'e rakate'ỹ va'e voi ra'e nde. Nde rapixa-pe, Penhemitỹ xe kokwe-py, ere erejaty uka-vy. Ha upe rire katu entéro hi'a va'e gwive eremono'õ uka nde-jẽupe gwarã. Nde rapixa-pe, Pemohãivy penhemitỹ xe kokwe-py, ere erejaty uka-vy. Ha upe rire katu entéro hi'a va'e gwive eremboaty uka nde-jẽupe gwarã” he'i. ²⁵“Upéixa-gwi xe kyhyje ndéhegwi. Xe kyhyje-gwi, aha ajaty ne remime'ẽgwe yvy-py anhomivy. Ko. Ne mba'e” he'i ojáry-pe ome'ẽ jevy-vy. ²⁶“Nde rekoha vai voi ra'e. Ne ate'ỹ voi ra'e” he'i gwembigwái-pe. “Xe járy kokwe-py onhemitỹ e'ỹ reheve, omohã e'ỹ reheve hemimono'õ ogwera-hapa ojẽupe gwarã, ere rei kuri xe-rehe. ²⁷Aipo ramo, ma'erã nerenhongatũiry xe mba'e banco-py? Ma'erã neremoĩry ojeporu hagwã-py, banco pygwa kwéry oiporu hagwã. Aipo ramo, xeaju jevy ramo, ome'ẽ jevy-vy xe-vy, hetave ome'ẽ arã mo'ã xe-vy” he'i upe peteĩ ome'ẽ íxupe va'ekwe-pe.

²⁸—Upéi he'i upe pygwa-pe: “Peteĩ ogwereco va'e-gwi eipe'a jevy íxugwi, eme'ẽ dez ogwereco va'e-pe” he'i. ²⁹“Ogwereco va'e-pe ome'ëve va'erã hetave tave ogwereco hagwã. Ha ogwereco e'ỹ va'e katu mixĩ ogwereco va'e jepe oipe'a jevy va'erã íxugwi. ³⁰Ha xe rembigwái inhate'ỹ va'e-pe katu, pemosẽ katu íxupe imondo-vy pytũ kwa-rupi. Upe-py ojahe'o va'erã. Hasẽ va'erã onhemboasy-gwi. Nhandejáry-rehe onhemoyrõ-gwi, onhemohãingry ngyryú va'erã oiko-vy” he'i gwembigwái kwéry-pe, he'i Hesu ogwahẽ jevytaha óra kwaa uka-vy.

Hesu ogwereco va'erã

kente-pe hembiaipo

apokwe-rehe

(Mt 13.36-43,47-50; Ap 20.11-15)

³¹Upéi he'i jevy íxupe kwéry Hesu:

—Xe Nhande Ryke'y tee va'e aju jevy va'erã. Xe ae xe reko-rupi aju va'erã, he'i. —Enterove va'e remimboeterã-rami ajehexa uka arã aju-vy. Xe ndive ou va'erã entéro Nhandejáry rembigwái yváy pygwa gwive. Oroju ramo, pe apykgwasu hesakã va'e, mburuvixagwasu gwapy haty ramigwa ári agwapy-ma va'erã petei teĩ hembiaapo apokwe-rehe areko hagwã, he'i.

³²—Entéro tetã tetã mygwa ko yvypy oĩ va'e gwive onhomboatypa va'erã ou-vy xe renonde-py. Ogwahẽ ramo ouvy xe renonde-py aipe'a pe'a va'erã ojóhugwi hembiapokwe-rami. Herekwa cabrito kwéry-gwi ovexa oipe'aha-rami ave xe aipe'a va'erã hekoha vai va'e-gwi hekoha porã va'e, he'i. ³³—Hekoha porã va'e xe amoĩ va'erã xe akatúakoty. Xe asu-koty amoĩ va'erã hekoha vai va'e. ³⁴Upe ramo xe huvixagwasu va'e ha'e-ta xe akatúa kotygwa-pe: “Peju katu peẽ xe Ru rembihovasa va'e. Peju katu. Oĩ peẽ-my gwarã. Ko yvy rembypy gwive omoĩ va'ekwe pene renagwã. Peiko katu Nhandejáry pende ruvixa ndive pemoirũ-vy. ³⁵Xe vare'a ramo, xe mongaru va'ekwe. Xe y'uhéi ramo, xe mboy'u va'ekwe. Xe ndarekói ramo xe agwahẽ hagwã xe mogwahẽ joty va'ekwe nde ha-py. ³⁶Opi-vy aiko jave, eremeẽ va'ekwe xe-vy xe aorã. Xe rasy ramo, erenhangareko va'ekwe xe-rehe. Preso anhemoi jave, xe mbovy'a hagwã ereju va'ekwe. Upéa-gwi peiko katu Nhandejáry pende ruvixa ndive pemoirũ-vy” ha'e va'erã hekoha porã va'e-pe, he'i.

³⁷—Upe ramo he'i rei va'erã xe-vy: “Araka'e tipo erejehexa uka araka'e nde vare'a ramo, ore Járý? Araka'e tipo oromongaru araka'e? Araka'e tipo erejehexa uka nde y'uhéi ramo? Araka'e tipo oromboy'u araka'e? ³⁸Araka'e tipo eregwahẽse araka'e ore ha-py? Araka'e tipo erejehexa uka opi-vy ereiko ramo?

Araka'e tipo oromeẽ araka'e nde-vy nde aorã? ³⁹Araka'e tipo erejehexa uka araka'e nde rasy ramo? Araka'e tipo oronhangareko nde-rehe araka'e? Araka'e tipo preso erenhemoi ramo, orogwahẽ nde ha-py? Araka'e tipo orombovy'a orogwahẽ-vy araka'e nde ha-py” he'i va'erã oporandu-vy xe-vy, he'i.

⁴⁰—Upéi xe huvixagwasu va'e ha'e va'erã íxupe kwéry: “Anhetegwa amombe'u-ta peẽ-my. Erejapo porã jave xe re'ýi-pe, xe-vyma ave erejapo porã-ma. Xe re'ýi heko'ive va'e-pe jepe ereipytygwõ tygwõ jave, xe-vy ave-ma xe pytygwõ” ha'e va'erã hekoha porã va'e-pe, he'i.

⁴¹—Upéi ha'e va'erã xe asu kotygwa-pe: “Tapeho katu xéhegwí. Xe remimboykerã-ma voi peẽ. Oime tata anháy ruvixa pegwarã, hembigwái kwéry pegwarã ave. Upe tata nhepyru opa e'ý va'e. Tapeho katu upe-py. ⁴²Xe xe vare'a ramo va'ekwe, napepena penáiry joty va'ekwe xe-rehe xe mongaru hagwã-rehe. Xe y'uhéi ramo, napepenái va'ekwe xe-rehe xe mboy'u hagwã-rehe. ⁴³Xe ndarekói ramo xe agwahẽ hagwã, naxe mogwahẽ ukái va'ekwe pende ha-py. Xe opi-vy aiko ramo, napeme'éséiry va'ekwe xe-vy xe aorã. Xe rasy ramo, xe preso anhemoi ramo ave, napenhangarekoíry xe-rehe va'ekwe.” Upéixa xe ha'e va'erã xe asu kotygwa-pe, he'i.

⁴⁴—Upe-ma ramo he'i-ma va'erã xe-vy hikwái: “Araka'e tipo eregwahẽ ore ha-py nde vare'a ramo, ore Járý?” he'i va'erã xe-vy. “Araka'e tipo noromongarúi va'ekwe? Araka'e tipo erejehexa uka nde y'uhéi ramo? Araka'e tipo noromboy'úi va'ekwe? Araka'e tipo noromogwahẽ ukái ndererekói ramo eregwahẽ hagwã? Araka'e tipo noroipytygwõi opi-vy ereiko jave?” he'i va'erã xe-vy. “Nde rasy ramo, preso erenhemoi jave, araka'e tipo

noroiptygwōi?” he'i va'erā xe-vy xe asu kotygwā, he'i Hesu.

⁴⁵—Upe jave ha'e arā íxupe kwéry: Xe huvixagwasu va'e anhetegwa amombe'uta peē-my. Xe re'ýi-pe nderejapo porāi jave, xe-vyma ave nderejapo porāiry ra'e. Xe re'ýi hekomirīve va'e-pe jepe nereipytygwōiry jave, xe-vyma ave naxe pytygwōiry ra'e, ha'e va'erā hembiaapo vai va'e-pe, he'i.

⁴⁶—Upe jave ojerereko asy haty-py opa e'ý reheve oje'ói va'erā hekoha vai va'e. Ha hekoha porā va'e katu oikove meme va'erā Nhandejáry ndive opa e'ý reheve, he'i gwemimbo'e kwéry-pe Hesu ogwahē jevy hagwā óra-py oikwaa uka-vy.

Judeu ruvixa kwéry onhombo'e mbo'e Hesu-rehe ijuka hagwā

(Mc 14.1-2; Lc 22.1-2; Jo 11.45-53)

26 Ko'ã va'e nhe'ẽ omombe'upa rire, he'i jevy gwemimbo'e kwéry-pe Hesu:

²—Peikwaa mokōi áry rire oiko-ta aretegwasi héry va'e páscoa. Upe áry-py xe Nhande Ryke'y tee va'e kurusugwasu-rehe xe moí va'erā po-py xe me'ẽ va'erā xe reraha-vy xe juka uka hagwā, he'i ójehe, aretegwasi páscoa-rehe ave.

Upe áry-py nanhambovúiry va'ekwe ja'u va'erā. Nhane mandu'a ave nhane rembypy ojerereko asy hagwe-rehe. Yma ete upe áry-py osē va'ekwe gwí hese ipu'aka va'e po-gwi. Upéa-rehe jareko aretegwasi páscoa ko'áy peve.

³Upe ramo pa'i ruvixa kwéry, judeu ruvixa kwéry ndive ojogweroaty-ma hikwái. Caifás pa'i ruvixagwasu róga kakwaa-py ojogweroaty. ⁴Upe-py koty-py onhombo'e mbo'e Hesu-rehe hikwái:

—Nhambotavy íxupe jaipyhy-vy ja-juka hagwā, he'i Hesu-rehe hikwái. ⁵—Arete-py ae ani jaipyhy íxupe, he'i. —Atýra-py jaipyhy ramo, onhembopoxy

arā ijaty jaty va'e kente kwéry nhande-vy, he'i ójehe Hesu pyhyharā kwéry.

Upéa-gwi oipyhy nhemise Hesu-pe hikwái.

Kunha onhohē Hesu akā-rehe omohyakwā porā-vy íxupe

(Mc 14.3-9; Jo 12.1-8)

⁶Ha Hesu katu oime Betânia tetā'i-my. Simão róga-py oime. Upe Simão mba'asy vai-gwi ijai aipa va'ekwe nhahenói íxupe va'e. ⁷Upe ramo ogwahē ou-vy petēi kunha. Hyakwā porā tee va'e hyru reheve ogweru. Pe hyru ojejapo va'ekwe alabastro-gwi. Ita kyra rendy-gwi ojapo va'ekwe. Ha hyakwā porā va'e hepy eterei voi. Upéa oipyhy onhohē Hesu akā-rehe. Ogwapy jave okaru-vy onhohē hese omohyakwā porā-vy íxupe. ⁸Upe va'e ohexa ramo, ogweropoxy-ma hemimbo'e kwéry:

—Ma'erā po onhohē rei pe hyakwā porā va'e Hesu akā-rehe? he'i ojóupe hikwái oporandu-vy. ⁹—Hepy eterei va'e onhohē rei, he'i ojóupe. —Ma'erā po ra'e hepy-rehe nome'ẽiry ra'e, he'i. —Ma'erā ndogwerúí ra'e hepykwe ome'ẽ hagwā iporiahu va'e kwéry-pe. Ome'ẽ ramo ra'e hyakwā va'e repykwe, iporāve arā ra'e, he'i kunha rembiapo-rehe hikwái.

¹⁰Upéa he'i va'e oikwaa-ma Hesu:

—Ma'erā po ko kunha-pe eremoakā rasy? ha'e he'i. —Hembiaapo porā ete voi xe-vy, he'i íxupe kwéry. ¹¹—Pene pa'ũ-my oime meme va'erā iporiahu va'e. Ha xe ae katu naime meméi va'erā aiko-vy pene pa'ũ-my, he'i íxupe kwéry. ¹²—Omano va'ekwe jajaty hagwā nhamohyakwāha-rami, amano e'ý ngatu xe mohyakwā ranhe ko kunha, he'i. ¹³—Ha'e-ta ko kunha-rehe anhetegwa va'e. Opa-rupi entéro ko vvy-rupi, mamó xe rehegwa nhe'ẽ porā omombe'u mbe'u ha-rupi ave omombe'u va'erā voi ko kunha rembiapo porā-rehe

imandu'a hagwã hese, he'i gwemimbo'e kwéry-pe Hesu kunha-rehe.

**“Aipyhy uka-ta peẽ-my
Hesu” he'i Judas**

(Mc 14.10-11; Lc 22.3-6)

¹⁴ Upe ramo petei hemimbo'e kwéry va'e, Judas Iscariotes héry va'e, oho pa'i ruvixa kwéry ha-py:

¹⁵ —Aipyhy uka-ta peẽ-my Hesu, he'i. —Mbovy erepaga-ta xe-vy aipyhy uka ramo peẽ-my? he'i oporandu-vy Judas.

Ha ipyhyharã he'i:

—Trinta prata gwigwa moeda orome'ẽ-ta nde-vy, he'i Judas-pe hikwái.

¹⁶ Upéa nhe'ẽ omoporã Judas. Omoporã rire-ma, orepara oiko-vy Hesu-rehe Judas ipyhyharã-pe omombe'u hagwã óra ra'arõ-vy.

**Hesu omongaru
gwemimbo'e kwéry-pe**

(Mc 14.12-21; Lc 22.7-14,21-23; Jo 13.21-30)

¹⁷ Ha upéi katu areteguasu-py ogwahẽ ou-vy Hesu ha-py hemimbo'e kwéry. Upe va'e semana-py mbojape ovu e'ỹ va'e ja'u. Oiko-ma ramo upéa semana, ogwahẽ ou-vy Hesu ha-py hemimbo'e kwéry:

—Kipy tipo orombogwey-ta nde-vy ne remi'urã nhane mandu'a hagwã páscoa-rehe jakaru-vy? he'i oporandu-vy Hesu-pe.

¹⁸ Ha Hesu he'i íxupe kwéry:

—Tapeho katu tetã-my. Oĩ xe mogwahẽharã. Tapeho iha-py peje-vy: “He'i kuri nhane mbo'eháry: Onhemo'agwĩ-ma amano hagwã áry. Nde róga-py xe mandu'a-ta páscoa-rehe. Xe remimbo'e kwéry ndive akaru-ta” peje kuri óga járy-pe, he'i gwemimbo'e kwéry-pe.

¹⁹ Upéi oho ojapo Hesu nhe'ẽ ombogwey hemi'urã íxupe. ²⁰ Ka'aru ete ramo ogwapy ha'e doze gwemimbo'e kwéry ndive okaru hagwã. ²¹ Okaru jave he'i:

—Anhetegwa va'e amombe'u-ta peẽ-my, he'i. —Peteĩ pene pa'ũ-my oĩ va'e xe mombe'u va'erã xe pyhyharã-pe, he'i gwemimbo'e kwéry-pe.

²² Ohendu ramo inhe'ẽ, ojepy'a rerahapa-ma hese hikwái. Nombovy'avéi-ma íxupe kwéry:

—Xe tipo oropyhy uka-ta, xe Járy? he'i. —Xe para'e, ndaxéiry para'e? —onhemopeteĩ teĩ oporandu-vy íxupe.

²³ —Peteĩ pende avyte-py oĩ va'e, hyru-py opo omõ va'e, xe mombe'u va'erã xe pyhyharã-pe, he'i. —Xe ndive omoakỹ va'e mbojape nha'ẽ-py xe mombe'u va'erã, he'i. ²⁴ —Xe Nhande Ryke'y tee va'e aha va'erã xe ajekuka uka hagwã-py, he'i. —Nhandejáry kwatia nhe'ẽ he'i hagwe-rami aha va'erã. Ha xe mombe'u va'erã katu xe pyhyharã-pe amboasy eterei íxupe. Ohasa asy eterei va'erã. Iporãve arã ra'e ndoikói ramo osyrã-pe ra'e, he'i gwemimbo'e kwéry-pe.

²⁵ Upe ramo:

—Xe para'e, ndaxéiry para'e, xe mbo'eháry? he'i Judas, upe ipyhyharã-pe omombe'u-ta va'e.

—Nde voi, he'i Hesu. —Nde erenhemombe'uha-rami voi nde, he'i Judas-pe.

²⁶ Okaru joa jave, ha'e oipyhy mbojape, otima porã Nhandejáry-pe. Upéi ombopo mbopóy mbojape ome'ẽ gwemimbo'e kwéry-pe omongaru joty:

—Ko, he'i ome'ẽ-vy. —He'u katu. Ko mbojape xe rete-rehe he'i, he'i íxupe kwéry ojehegwigwa ome'ẽ-vy.

²⁷ Upéi oipyhy ave copo, otima porã Nhandejáry-pe ome'ẽ íxupe kwéry:

—Peẽ kwéry pe'u katu ko va'e copo pygwa, he'i. ²⁸ —Ko copo pygwa xe rugwy-rehe he'i, he'i íxupe kwéry. —Osyry va'erã xe rugwy imbarate hagwã Nhandejáry he'i va'ekwe. Yma Nhandejáry, “Amopotĩ va'erã kente kwéry” he'i va'ekwe. Upéa nhe'ẽ imbarate-ma

va'erã xe rugwy osyry-ma ramo, he'i. — Heta kente-rehe ha-py osyry va'erã xe rugwy omboyke hagwã íxugwi kwéry hembiaapo vaikwe, he'i Hesu. ²⁹—Ha'e-ta peẽ-my. Ha'u-ma kuri uva rykwere. Āy ae katu nda'u mo'ávêi-ma. Ha upe rire katu, xe Ru pende ruvixa oiko haty-py, ha'u jevy va'erã, he'i. —Upe-py agwahẽ ramo uva rykwere pyahu ha'u jevy va'erã. Pene ndive ha'u jevy va'erã, he'i gwemimbo'e kwéry-pe. ³⁰Upéi oporahéi rire, osê oho-vy. Oliveiras yvyaty-py oho oje'ói-vy.^m

“Xe ndaikwaái voi, ere va'erã xe-rehe mbohapyha-rehe” he'i Pedro-pe

(Mc 14.27-31; Lc 22.31-34; Jo 13.36-38)

³¹Upe jave ha'e he'i gwemimbo'e kwéry-pe:

—Peẽ kwéry pejehesa rerova-ta xéhegwi. Ko va'e pyhare-py xe reja-ta peẽ, he'i. —Oĩ Nhandejáry kwatia nhe'ẽ he'i va'e a-rami:

“Ajuka va'erã herekwa osarambipa hagwã ovexa hymba kwéry”^m

he'i. Yma he'i hagwe-rami, āy xe juka-tama, he'i. ³²—Ha upe rire xe anhemoin-gove jevy rire katu, aha va'erã Galiléia yvy-py, he'i. —Pene renonde aha ranhe va'erã, he'i íxupe kwéry.

³³Upéi Pedro he'i:

—Gwĩ ne irũ kwéry ndéhegwi ojehesa rerova ramo jepe, xe ae katu ndorohejái joty va'erã, he'i Hesu-pe.

³⁴—Anhetegwa va'e amombe'u-ta nde-vy, he'i Hesu Pedro-pe. —Etería ko va'e pyhare-py, ne'irã osapukái ramo gájú, “Xe ndaikwaái voi” ere va'erã xe-rehe mbohapyha-rehe, he'i íxupe.

³⁵—Ne ndive xe ajejuka uka ramo jepe, ndajehesa rerováí joty va'erã ndéhegwi, he'i íxupe Pedro. —“Xe ndaikwaáiry” nda'éiry joty arã nde-rehe, he'i Hesu-pe.

Pedro he'i hagwe-rami ave he'i inhirũ kwéry Hesu remimbo'e.

**Hesu ojapo oração
Getsêmani yvaty-py**

(Mc 14.32-42; Lc 22.39-46)

³⁶Ha upéi katu Hesu oho oje'ói-vy gwemimbo'e kwéry ndive. Ogwahẽ oho-vy Getsêmani yvaty-py:

—A-py pegwapy katu, he'i. —Xe ae ahasave-ta upe-py Nhandejáry ndive anhomongeta hagwã, he'i gwemimbo'e kwéry-pe.

³⁷Upéi mbohapy ondive ogweraha. Ogweraha Pedro. Mokõi Zebedeu ra'y ogweraha ave ondive. Upe ramo Hesu ovy'are'ỹ-ma oiko-vy. Ojepy'ajopy eterei-ma ave oiko-vy. Ogwahẽ vy'are'ỹgwasu íxupe:

³⁸—Ogwahẽ-ma vy'are'ỹgwasu xe-vy xe juka-ta va'e-rami, he'i. —Epyta nde a-py. Xe moirũ katu ereke e'ỹ reheve, he'i gwemimbo'e-pe.

³⁹Upéi ha'e ae oho mbykymi hova-py ojeity yvy-rupi:

—Xe Ru, ereipe'ase ramo, eipe'a katu xéhegwi xe py'ajopyha. Xe-vy ojehu va'erã eipe'a katu xéhegwi. Ha ndereipe'aséi ramo ae katu, ani joty ereipe'a, he'i onhomongeta-vy Nhandejáry ndive.

⁴⁰Upéi ou jevy mbohapy gwemimbo'e ha-py. Ogwahẽ ramo, ikéra otopa:

—Ma'erã po ereke e'ỹ reheve naxe ra'arõiry? Ma'erã peteĩ óra-py jepe naxe ra'arõiry? he'i. ⁴¹—Epáy katu. Ejapo katu oração xe ra'arõ-vy pono penhem-bojevavy uka avave-pe, he'i. —Nde py'a kyre'ỹ voi. Ereke e'ỹ reheve erejapose mo'ã oração. Ha nde rete katu okese voi, he'i Pedro-pe.

⁴²Upéi oho jevy Nhandejáry ndive onhomongeta-vy:

—Ndereipe'aséi ramo xe py'ajopyha jepe, ereipota ramo ave xe ahasa asy jepe, tojapo joty katu ne remimbota, xe Ru, he'i oração apo-vy.

⁴³Ouri jevy ramo, ikéra otopa jevy-ma. Hapehíyí eterei-gwí, okepa-ma hikwái. ⁴⁴Upéixa-gwí oheja jevy-ma oho-vy. Mbohapy jevy ojapo oração. Gwemimombe'ukwe omombe'u jevyri Nhandejáry-pe. ⁴⁵Upéi ou jevy-ma gwemimbo'e oí ha-py:

—Ma'erã po ereke joty eretongea-vy? he'i. —Ogwahê-ma ngatu xe óra. Xe Nhande Ryke'y tee va'e äy xe me'ê-ta xe reraha-vy gwí ojevavy va'e Nhandejáry kwaa e'yha va'e po-py, he'i. ⁴⁶—Epu'ã katu jaha. Ehexa katu. Onhemo'agwí-ma ra'e xéhegwí ou-vy upe xe pyhy uka-harã, he'i gwemimbo'e-pe omotenonde-vy opyhyharã-rehe.

**Hesu pyhyharã
onhemoĩ-ma hese hikwái**

(Mc 14.43-50; Lc 22.47-53; Jo 18.3-12)

⁴⁷Onhe'ê vyteri jave Hesu, ogwahê-ma ou-vy Judas, peteĩ doze hemimbo'e kwéry va'e. Indive kwéry heta ou ave. Opo-py ogweru kyse puku. Yvyra ave ogweru hikwái. Upéa pa'i ruvixa kwéry remimbou, judeu ruvixa kwéry remimbou voi. ⁴⁸Ha Judas he'i ra'e íxupe kwéry: "Ahexa uka-ta peê-my pene rembipyhyse" he'i ra'e Hesu-rehe. "Upe ahovapyte-ta va'e pene rembipyhyrã voi" he'i ra'e íxupe kwéry Judas. "Ahovapyte jave peê peikwaa-ma arã. Peipyhy mani kuri íxupe" he'i ra'e ipyhyharã-pe.

⁴⁹Upéa-gwí oho pya'e Hesu renda-py oipyhy hagwã. Judas he'i:

—Mba'éixa pa xe mbo'eháry, he'i ogwahê-vy íxupe.

Upéi ohovapyte Hesu-pe.

⁵⁰Ha Hesu he'i:

—Xe irũ, he'i, —Mba'e apo-vy ereju ra'e, he'i íxupe. —Ejapo mani katu erejapose va'e, he'i Judas-pe.

He'i-ma ramo, ou onhemoĩ-ma hese oipyhy hagwã íxupe hikwái. ⁵¹Upe-ma ramo, peteĩ Hesu irũ va'e omopu'ã okyse oikyti-vy. Ombogwái pa'i ruvixagwasu rembigwái-pe. Ohupity inambi, ho'a inambikwe oho-vy.

⁵²Ha Hesu he'i:

—Nde kyse katu emoĩ jevy hyru-py. Kyse omopu'ã va'e gwive kyse-py ave ojejuka va'erã, he'i kyse omopu'ã va'ekwe-pe. ⁵³—"Ndaipóri Hesu pytygwõharã" ere mo'ã. Xe Ru-pe ahenói ramo, pya'e ombou arã xe-vy heta gwembigwái yváy pygwa xe resende-harã. Setenta e dois mil ombou arã xe-vy xe resende-harã, he'i. —Hetave ombou arã xe-vy xe resende-harã, he'i. ⁵⁴—Ha nahenói mo'ãiry xe pytygwõharã-rehe. Oĩ Nhandejáry kwatia nhe'ê a-rami:

"Ohasa asy va'erã Cristo"

he'i va'ekwe. Aipo ramo, xe Ru-pe ahenói ramo xe resende hagwã, naimbaraeteveí arã Nhandejáry kwatia nhe'ê, he'i. —Yma he'i hagwe-rami, äy ndoikói arã, he'i kyse omopu'ã va'ekwe-pe.

⁵⁵Upe ramo he'i ijaty jaty va'e kente-pe:

—Ma'erã po pegwahê peju-vy kyse reheve xe pyhy hagwã peju-vy? Ma'erã po yvyra reheve ave pegwahê peju-vy? "Hesu oporosakea va'e" peje tipo peju-vy xe-rehe? he'i íxupe kwéry. —Ha ndaha'éiry upeixagwa xe, he'i Hesu íxupe kwéry. Iko'ê ko'ê agwapy aporombo'e-vy ae Nhandejáry róga kakwaa-py aiko-vy. Ha ndaxe pyhíyí voi ra'e. ⁵⁶Ha Nhandejáry nhe'ê-py omombe'u va'ety remimoĩgwe kwatia-rehe katu ipokatu voi, imbaraeete voi. Upéa-gwí yma he'i hagwe-rami, äy oiko-ma, he'i. —Kóixa ndojehúí ramo ra'e xe-vy, ndaipokatúí arã ra'e

Nhandejáry kwatia nhe'ê, he'i íxupe kwéry.

Upe-ma ramo, hemimbo'e kwéry gwive ohejapa íxupe. Okanhymba oje'ói-vy íxugwi.

**Judeu ruvixa oporandu
Hesu-pe hekoha-rehe**

(Mc 14.53-65; Lc 22.54-55,63-71;
Jo 18.12-14,19-24)

⁵⁷ Ha upéi katu Hesu pyhyhagwe ogweraha íxupe. Caifás pa'i ruvixagwasu róga kakwaa-py ogweraha. Upe-py ojogweroaty ra'e gwí judeu rekombo'ehaty, judeu ruvixa kwéry ndive. ⁵⁸ Ha Pedro katu oho hapykwéri meme. Hesu rapykwéri puku oho. Pa'i ruvixagwasu roka peve ogwahê oho-vy. Upe-py ogwahê ramo, oike ogwapy polícia kwéry ndive oiko-ta va'e ohexa hagwã.

⁵⁹ Ha pa'i ruvixa kwéry judeu ruvixa kwéry ndive, oheka heka mo'ã Hesu-rehe ijapu va'erã. Ojuka ukase íxupe hikwái. ⁶⁰ Hovagwy-py ou onhembo'y ramo jepe heta ijapu va'e, omombe'u joavy avy joty. Oipota peteíxa omombe'u ojuka uka hagwã. Ha omombe'u joavy avy joty. Heta ijapu japu rire, ou onhembo'y moköi va'e:

⁶¹ —Upéa remimombe'ukwe oromombe'u jevy-ta peê-my, he'i. —“Aitypa uka-ta ko Nhandejáry róga kakwaa, mbohapy áry-rupi amopu'ã jevy hagwã” he'i Hesu nhe'êgwe mombe'u-vy.

⁶² Upe jave opu'ã onhembo'y-ma pa'i ruvixagwasu oĩ-vy:

—Ne mombe'u kuri. Ma'erã-gwi nerenhemombe'uíry ra'e nde? he'i Hesu-pe.

⁶³ Ha Hesu katu opyta okirirĩ rei íxugwi. Mba'eve nde'íry íxupe.

Upéi pa'i ruvixagwasu he'i:

—Nhandejáry Tupã oikove va'e réry-py, oromonhe'ê-ta nde apu e'ỹ reheve, he'i íxupe. —Nde pa Cristo nhane

remiha'arõ va'e? he'i oporandu-vy íxupe. —Nde pa Nhandejáry ra'y tee va'e? Emombe'u katu ore-vy nde apu e'ỹ reheve, he'i íxupe omonhe'êse-vy.

⁶⁴ Upéi Hesu he'i:

—Xe ko ha'e voi, he'i. —Nde xe mombe'uha-rami xe Cristo voi, he'i pa'i ruvixagwasu-pe.

Upéi he'i jevy Hesu:

—Ha'e-ta peê-my kwéry. Xe Nhande Ryke'y tee va'e-pe xe rexa-ta kuri. Nhandejáry yke-rehe ijakatúia-koty agwapy ramo xe rexa va'erã. Imbaraeteve va'e Nhandejáry. Arai-rupi xe agwey ramo xe rexa va'erã, he'i judeu ruvixa-pe.

⁶⁵ Upéa nhe'ê ogwenohê-ma ramo ojéupe, ogweropoxy pa'i ruvixagwasu. Ogwerová-gwi, omondoro oao:

—Onhe'ê vai rei-ma onhemonhandejáry-vy mo'ã, he'i. —Pehendu-ma inhe'ê vaiha, he'i. —Outro imombe'uharã-rehe nanhaikotevéiry. Ojéhegwi rei onhe'ê vai-ma, he'i hese.

⁶⁶ —Mbava'e tipo pejapo-ta hese? he'i oporandu-vy.

—Tomano katu, tojejuka katu, he'i joa voi hese.

⁶⁷ Upe ramo onygwõ nygwõ hese. Os-okea íxupe opo-py. Oĩ íxupe oipete va'e ave:

⁶⁸ —Nde Cristo, Nhandejáry nhe'ê mombe'uhaty ra'e nde. Aipo ramo, emombe'u ore-vy kiva'e va'e ne nupã, he'i oinupã nupã-vy íxupe hikwái.

**“Ndaikwaáiry íxupe” he'i
mo'ã Pedro Hesu-rehe**

(Mc 14.66-72; Lc 22.56-62;
Jo 18.15-18,25-27)

⁶⁹ Ha Pedro katu ogwapy oĩ-vy oka-py. Upe-ma ramo ogwahê ou-vy iha-py kunhataĩ pa'i ruvixagwasu rembigwái va'e:

—Nde ave eremoirũ ra'e Hesu Galiléia pygwa, he'i Pedro-pe.

⁷⁰ Ha Pedro he'i:

—Ndaxéiry, he'i. —Namoirüiry va'e voi íxupe, he'i upe-py oĩ va'e apyte-py Hesu-rehe. —Ne nhe'ẽ katu ndaik-waáiry, he'i mo'ã kunhataĩ-pe.

⁷¹Upéi osẽ mbykymi oho-vy. Okẽ-my oho. Upe-py ohexa íxupe outro kunhataĩ:

—Upéa omoirũ va'e oiko-vy ra'e. Hesu Nazaré pygwa ndivegwa, he'i upe pygwa-pe.

⁷²—Ndaxéiry, he'i jevy Pedro kunhataĩ-pe. —Xe apu ramo, taxe moingo asy katu Nhandejáry, he'i. —Ndaikwaáiry xe íxupe, he'i mo'ã Pedro kunhataĩ-pe Hesu-rehe.

⁷³Upe riremí onhemo'agwĩ-ma ou-vy Pedro renda-py upe-py opu'ã oĩ-vy va'e:

—Galiléia pygwa nhe'ẽ-rami ave erenhe'ẽ. Hendivegwa voi nipo ra'e nde, he'i íxupe. —Nde rekoha-rehe oroikwaa, he'i íxupe.

⁷⁴Upe ramo he'i:

—Xe apu ramo, taxe moingo asy katu Nhandejáry, he'i. —Upe va'e xe ndaik-waáiry voi, he'i mo'ã upe pygwa-pe.

Upe-ma ramo pya'e osapukái gáju. ⁷⁵Ha Pedro imandu'a-ma Hesu nhe'ẽgwe-rehe: “Ne'írã osapukái ramo gáju, Xe ndaikwaáiry voi, ere va'erã xe-rehe mbohapyha-rehe”. Upéa nhe'ẽ-rehe imandu'a-ma ramo Pedro, osẽ-vy ojahe'o. Hasẽ-ma osẽ oho-vy.

Hesu ojereraha mburuvixa

Pilatos renda-py

(Mc 15.1; Lc 23.1-2; Jo 18.28-32)

27 Ko'ẽmba-ma ramo, ojogweroaty jevy pa'i ruvixa kwéry, judeu ruvixa kwéry ndive:

—Mba'éixa jajuka uka-ta Hesu-pe? he'i onhomb'o'e mbo'e-vy hikwái hese.

²Upe-ma ramo, onhapytĩ-ma íxupe. Ipokwaha reheve ogweraha mburuvixa Pilatos po-py ome'ẽ-vy.

Ojejuvy Judas

(At 1.16-19)

³Ha upéi katu. “Ojuka-ta voi nipo Hesu-pe ra'e” he'i ojúpe Judas pe Hesu mombe'uhare ipyhyharã-pe. Upéa-gwi omboasy eterei gwembiapokwe. Omboasy-gwi ome'ese jevy ojúpe ome'ẽ va'ekwe ime'ẽhare-pe. Upe trinta prata gwigwa moeda ome'ese jevy mo'ã íxupe kwéry:

⁴—Ajevavy-ma, he'i. —Heko jevavy e'ỹ va'e amombe'u kuri ijuka ukaharã-pe, he'i judeu ruvixa kwéry-pe Judas onhemombe'u-vy.

Ha ha'e kwéry katu nopenái joty inhe'ẽ-rehe:

—Noropenái ne nhe'ẽ-rehe, he'i. —Nde ae katu epena ne rembiaporã-rehe, he'i Judas-pe hikwái.

Nopenái hese.

⁵Upe ramo oity vvy-py upe trinta moeda. Nhandejáry róga kakwaa koty-py oity. Oity rire, osẽ ojejuvy hagwã-pyma oho.

⁶Ha pa'i ruvixa kwéry katu omono'õ no'õ jevy hembieitykwe:

—Ko va'e moeda ojuka uka-ta mo'ã va'e repy, he'i. —Upéa-gwi ndatekoháiry nhamoĩ hagwã pirapire ryruty-py Nhandejáry róga oĩ va'e-py, he'i ojúpe.

⁷Upéixa ramo onhomb'o'e mbo'e onhondive oikwaa hagwã gwembiaporã. Oikwaa rire, oho ojogwa vvy. Upe vvy tuju-gwi mba'e ryrú apohaty mba'ekwe. Gwĩ vvy akéno-gwi ou va'ekwe ojaty hagwã ojogwa upe va'e vvy. ⁸Upéa-gwi, ojevuka va'ekwe repykwe-py ojogwa-gwi, ombohéry, “Ojevuka va'ekwe vvy”. Ko'ánga ete peve héry upéixa. ⁹⁻¹⁰Ko'a-rami ae yma gware Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety Jeremias remimoigwe kwatia-rehe:

“Oipyhy upe trinta prata gwigwa moeda oho ojogwa tuju-gwi mba'e ryrú apohaty mba'ekwe. Nhandejáry

xe-vy he'i hagwe-rami oho ojogwa. Kwimba'e repyke voi trinta moeda, he'i Israel re'yi kwéry.⁷⁰
Yma he'i hagwe-rami äy oiko-ma.

**“Nahemiapo vaíry ra'e”
he'i ramo jepe Hesu-rehe,
ome'ë joty ijukaharâ-pe**

(Mc 15.2-15; Lc 23.3-5,13-25;
Jo 18.33–19.16)

¹¹ Ha upéi katu omonhembo'y imoi-vy Hesu-pe mburuvixa Pilatos rovagwy-py:
—Nde tipo ereiko ra'e judeu kwéry ru-
vixagwasu ramo? he'i oporandu-vy íx-
upe Pilatos.

Ha'e he'i:

—Xe voi aiko, he'i. —Ereha-rami aiko,
he'i joty mburuvixa-pe.

¹² Ha pa'i ruvixa kwéry judeu ruvixa
kwéry ndive,

—Hemiapo vai-ma, hemiapo vai-
ma, he'i joa ramo hese, mba'eve joty
nomombe'úiry.

Onhemokiriñ rei joty Hesu.

¹³ Upéixa-gwi:

—“Hemiapo vai vai-ma upe va'e” he'i
ramo nde-rehe, ma'erã po ra'e neren-
hemombe'úiry? he'i íxupe oporandu-vy
Pilatos.

¹⁴ Ha ha'e katu mba'eve joty nde'íry.
Heta nhe'ë ombojase mo'ã ramo jepe
hese, mba'eve joty nomombe'úiry gwí
ójehe onhe'ë vai vai va'e-pe.

Upéa rexa-vy, “Ma'erã po Hesu non-
hemombe'úi joty gwí ójehe onhe'ë vai
vai va'e-pe?” he'i ojúpe mburuvixa
opondera-vy Hesu-rehe. ¹⁵ Ha oiko jave
aretegwasu, oí opoi uka va'erã íxugwi.
Peteĩ onhemoĩ preso va'ekwe-gwi oí
opoi uka jevy va'erã imondo-vy mbu-
ruvixa. Upéixa tekoha. Upe ijaty va'e
kwéry ojerure va'ekwe-gwi opoi uka-
ma imondo-vy. ¹⁶ Upéa ojehe jave Hesu-
pe, oí peteĩ onhemoĩ va'e preso héry

va'e Barrabás. Upéa-pe enterove va'e
oikwaa íxupe. ¹⁷⁻¹⁸ Ha upéi katu heta
kente ojogweroatypa. Upe ramo he'i:
“Ndaija'ei-gwi rei Hesu-rehe oipyhy ra'e
íxupe heru-vy xe-vy hikwái” he'i ojúpe
mburuvixa. Upéa-gwi he'i:

—Kiva'e-gwi po peipota peẽ-my apoi,
he'i, —arrabás-gwi para'e, Hesu Cristo
héry va'e-gwi para'e? he'i oporandu-vy
ijaty jaty va'e kwéry-pe.

¹⁹ Upe ramo ogwapy jave Pilatos oĩ-
vy mburuvixa ogwapy haty-py, ombou
onhe'ë hambireko íxupe:

—Upe va'e heko jejavy e'ý va'e. Eheja
rei katu íxupe, he'i. —Pyhare ahexa kuri
íxupe xe kéra-py. Íxugwi anhemondýi.
Xe kéra-py ahasa asy ahexa ramo. Esyry
katu ijypy-gwi, he'i omondo-vy onhe'ë
ome-pe.

²⁰ Ha pa'i ruvixa kwéry judeu ruvixa
ndive katu, ombo'e mbo'e ijaty jaty va'e-
pe:

—“Epoi katu Barrabás-gwi. Hesu ae
katu tojejuka” peje katu, he'i ijaty va'e
kwéry-pe ojojurupypa opo'ë-vy hikwái.

²¹ —Oĩ mokõi. Kiva'e-gwi tipo peipota
apoi? he'i oporandu-vy íxupe kwéry.

Ha ha'e kwéry he'i:

—Barrabás-gwi epoi toho, he'i
mburuvixa-pe hikwái.

²² —Aipo ramo, mbava'e tipo ajapo-ta
Hesu Cristo héry va'e-rehe? he'i íxupe
kwéry.

—Ejuka uka katu íxupe. Kurusugwasu-
rehe ejuka uka íxupe, he'i joa joty íxupe.

²³ —Ajuka rei va'erã. Nahemiapo
vaíry voíte Hesu ra'e, he'i Hesu-rehe íx-
upe kwéry.

—Emboja katu, emboja katu imoi-vy
kurusugwasu-rehe omano hagwã, he'i
joa joa hikwái onhe'ë hatãve tâve-vy
hikwái.

²⁴ Upe-ma ramo he'i: “Ndaxe
pu'akavéi-ma upe ijaty va'e kwéry-rehe”

he'i. “Xe rairō rei-tama hikwái opoxy-gwi. Xe mongyhyje rei-ma hikwái” he'i ojéupe ikyhyje-vy. Upéa-gwi ojerure y-rehe. Upéa y-py ojepohéi atýra-py. Ojogweroaty va'e kwéry resa-py ojepohéi:

—Xe potí-ma, he'i. —Ko heko jejavy e'y va'e ndajukaséi, he'i. —Ndaxe py'a vaíry hese. Pene nhe'ë-py ae katu ojejúka va'erā Hesu, he'i Hesu-rehe Pilatos.

²⁵—Ore nhe'ë-py voi tomano, he'i. —Hepya ae katu ore-vy tojehu. Ore remirirō joapyri pyri-pe ave tojehu joty ohovy, he'i mburuvixa-pe hikwái.

²⁶Upe rire inhe'ë-py opoi Barrabás-gwi imondo-vy. Ha Hesu-pe katu he'i ombopi hagwā íxupe. Ome'ë ijukaharā-pe omboja hagwā kurusugwasu-rehe ijuka-vy.

Soldado kwéry onhembohory Hesu-rehe

(Mc 15.16-20; Jo 19.2-3)

²⁷Upe ramo mburuvixa rembigwái kwéry soldado va'e, ogweraha Hesu-pe. Mburuvixa róga kakwaa koty-py ogweraha íxupe. Upe-py entéro soldado gwive onhomboatypa hese. ²⁸Ijao tee omboi íxugwi hikwái. Omonde hese ao pytā va'e. ²⁹Upéi nhuatítí-gwi ojapo íxupe ijegwaka ra'angará omoí hagwā inhakā-rehe. Ipo akatúa-py omoí takwáry. Upéi gwetypy'ā-rehe onhesū hovagwypy onhembohory-vy hese:

—Toiko are katu judeu ruvixagwasu, he'i omboete ra'anga anga-vy íxupe, onhembohory-vy hese.

³⁰Upéi katu onygwō nygwō-ma ave Hesu-rehe. Oipyhy ipo pygwa takwáry. Ipo pygware-py onhakārupā rupā íxupe. ³¹Onhembohorypa rire hese, omboi íxugwi ao pytā va'e. Omonde jevy hese ijao. Upe rire ogweraha íxupe omboja hagwā kurusugwasu-rehe ijuka-vy.

Omboja Hesu-pe kurusugwasu-rehe ijuka-vy

(Mc 15.21-32; Lc 23.26-43; Jo 19.17-27)

³²Ha upéi katu soldado kwéry Hesu reheve osē oje'ói-vy pe tetā-gwi. Osē jave, ohogwaití Cirene tetā mygwa-pe héry va'e Simão-pe. Ogweraha uka íxupe Hesu kurusugwasurā. ³³Ogwahē oho-vy Gólgota oje'e ha-py. Akāgwe rendatyrehe he'i Gólgota. ³⁴Upe-py uva rykwere pohā hái va'e reheve ome'ë íxupe ho'u uka-vy. Ome'ë íxupe pono ohendu eterei ojéupe hasy va'e. Ha otantea rire katu ndo'úiry. ³⁵Upéi ijuka hagwā-pyma ogwenogwahē íxupe heraha-vy omboja hagwā íxupe kurusu-rehe. Omboja rire soldado kwéry ohuga onhomboja'o ja'o hagwā Hesu aokwe-rehe. Ogana gana va'e ogweraha ijaokwe.^P ³⁶Upéi ogwapy hese orepapa-vy. ³⁷Ha Hesu-rehe hemimombe'ukwe ohai omoí ikurusu-rehe inhakā ári: “Kóá Hesu judeu ruvixagwasu va'e” he'i omoí-vy. ³⁸Oí ave mokóí imonda va'e kurusu-rehe omboja ave imoí-vy. Hesu yke-rehe omoí, peteí ijakatúa-koty, peteí ijasukoty. Imbyte-py oí Hesu. ³⁹Gwí ohasa oiko-vy va'e opuka hatā hese. Onhakāreity ity onhembohory-vy hese. He'i Hesu-pe hikwái:^q

⁴⁰—“Aity-ta mo'ā Nhandejáry róga kakwaa amopu'amba jevy hagwā mbohapy áry-rupi” ere mo'ā kuri ndéjehe. —Aipo ramo, enheresende katu, he'i. —“Xe Nhandejáry ra'y” ere mo'ā kuri ndéjehe. Aipo ramo egwey katu kurusu-gwi, he'i onhembohory-vy hese.

⁴¹Upéixa ave onhembohory hese pa'i ruvixa kwéry judeu rekombo'ehaty ave. Upéixa ave onhembohory hese judeu ruvixa kwéry.

⁴²—Upéa opororesente va'ety. Ha ndaipu'akáiry gwekove-rehe

onheresende hagwã, he'i hese onhembohory-vy. —“Xe Israel kwéry ruvixagwasu” he'i kuri ójehe. Aipo ramo äy togwejy kurusu-gwi jarovia hagwã íxupe, he'i joa hese hikwái.

⁴³—Nhandejáry-rehe ojerovia oiko-vy va'e. “Xe Nhandejáry ra'y” he'i kuri ójehe. Aipo ramo, oresendese ramo, toresende katu íxupe Nhandejáry äy, he'i Hesu-rehe judeu ruvixa kwéry onhembohory-vy hese.^r ⁴⁴Upéixa ete ave upe mokõi imonda va'e hendive kurusugwasu-rehe onhemboja va'e, onhe'ë rei rei ave hese.

Omano Hesu

(Mc 15.33-41; Lc 23.44-49; Jo 19.28-30)

⁴⁵Upéi kwarahy mbyte-py pytũmba-ma upe yvy ári. Mbohapy óra peve pytũ. Ka'arugwasu peve pytũmba. ⁴⁶Upe ramo onhe'ë hatã Hesu. He'i:

—Eli, Eli, lamá sabactâni? he'i.

Ha'e ae onhe'ë-py onhe'ë. Upéa he'ise: “Tupã xe Járy, Tupã xe Járy, ma'erã-gwi po xe rejapa xe anho eterei?”^s he'i oporandu-vy.

⁴⁷Ha upe-py oĩ inhe'ë ohendu va'e:

—Upéa ohenói Elias-pe, he'i mo'ã Hesu-rehe.

⁴⁸Upe-ma ramo oripara ogweru bucha. Omoakÿ uva rykwere hepy ete e'ÿ va'e-py. Takwáry-py omoĩ, oipyte uka Hesu-pe omboy'u-vy.^t ⁴⁹Ha outro kwéry katu he'i:

—Eheja katu. Ou-ta para'e Elias oresende hagwã íxupe, he'i hese.

⁵⁰Upéi onhe'ë hatã jevy-ma Hesu. Ha upe rire katu omano-ma. ⁵¹Upe-ma ramo pya'e ojeka Nhandejáry róga kak-waa pygwa okẽgwasu nhugwãha tuvixa ete va'e. Osoro hatã. Yvate-gwi yvy peve ojeka hatã ou-vy. Entéro-rupi omyimba yvy, itaty ojeka. ⁵²Ojepe'a ijyta. Heta heko marangatu va'e omano va'ekwe on-

hembotekove jevy-ma. ⁵³Oyta-gwi osẽ oho-vy. Oike oho-vy Jerusalém tetã marangatu-py heta kente va'e-pe ojehexa uka-vy. Hesu onhemoingove jevy rire upe onhembotekove jevy va'e kwéry ojehexa uka-vy oho Jerusalém-py.

⁵⁴Ha gwĩ capitão, soldado ruvixa va'e Hesu-rehe orepara va'e kwéry ndive katu, ohexa yvy omÿi ramo. Entéro ojehu va'ekwe gwive ohexa ave. Upéa rexa-vy onhemondÿi eterei hikwái. Upe jave ae he'i hikwái:

—Nhandejáry ra'y tee voi nipo ra'e, he'i Hesu-rehe hikwái.

⁵⁵Heta kunha oĩ upe-py. Galiléia yvy-gwi ou ra'e. Hesu irũ meme voi gwĩ kunha. Ome'ë me'ë Hesu-pe hemikotevẽ.

⁵⁶Oĩ Maria Madalena. Oĩ Maria, ha'e Tiago tyvÿry José ndive isy ra'e oĩ ave upe-py. Oĩ ave Zebedeu ra'y sy. Oĩ outro kunha kwéry ou va'ekwe ave. Gwĩ kunha mombyry-gwi oma'ë joa Hesu-rehe hikwái.

Itakwa-py omoĩ Hesu retekwe

(Mc 15.42-47; Lc 23.50-56; Jo 19.38-42)

⁵⁷Ka'aru ete-ma. Ogwahẽ ou-vy imba'e reta va'e héry va'e José. Arimatéia tetã-gwi ou va'ekwe. Ha'e Hesu nhe'ë renduha voi. ⁵⁸Ogwahẽ rire oho mburuvixa renda-py ojerure Hesu retekwe-rehe:

—Ekwa eme'ë íxupe Hesu retekwe, he'i gwembigwái-pe Pilatos.

⁵⁹Upéixa-gwi ogweraha hetekwe ohugwã ao morotĩ iporã va'e-py. ⁶⁰Upéi oho ogweraha hetekwe imoĩ-vy hetekwe renderã ipyahu va'e-py. Ita ojo'o ra'e hetekwe renagwã. Upe-py omoĩ hetekwe. Upéi omboapajeréi imondo-vy itagwasu. Omboty hagwã itakwa rokẽ heseve omboapajeréi imondo-vy itagwasu. Ombo-typa rire, oheja-ma oho-vy. ⁶¹Ha Maria Madalena, Maria José sy ndive opyta

upe-py. Hetekwe renda rokē rovagwy-py ogwapy oĩ-vy mokõive.

Soldado orepara Hesu retekwe renda-rehe

⁶²Iko'ẽ-my aretegwasu pegwarã omoimba rire, oho oje'ói-vy Pilatos renda-py. Upe-py oho pa'i ruvixa kwéry fariseu kwéry ndive:

⁶³—Nde, karai, he'i íxupe —Ore mandu'a upe ijapu va'e Hesu nhe'ẽgwe-rehe. “Mbohapy áry rire anhemoin-gove jevy va'erã” he'i va'ekwe oikove vyteri jave, he'i. ⁶⁴—Aipo ramo, mbohapyha áry peve, emonhangareko uka katu hyru-rehe, he'i. —Ou-ta para'e hemimbo'ekwe omonda hagwã hetekwe, he'i. —Ha upe rire katu, “Onhemoin-gove jevy-ma Hesu” he'i rei hagwã hese atýrapy. “Upéa Cristo, nhane remiha'arõ va'e” he'i ramo kuri hese, ijapu-ma va'erã voi hese. Ha áy katu, “Onhemoin-gove jevy-ma” he'i ramo, ijapu vaive va'erã hese. Upéa-gwi emonhangareko uka katu hyru-rehe, he'i Pilatos-pe judeu ruvixa kwéry.

⁶⁵—Néi, he'i íxupe kwéry. —Peraha katu soldado, he'i. —Tapeho jevy katu. Aní pene ate'y teĩ ha'arõ-vy. Penhangareko porãha-rami, pemonhangareko uka porã porã katu hese, he'i judeu ruvixa-pe. ⁶⁶Soldado ome'ẽ rire íxupe ogweraha hagwã, oho oje'ói-vy hikwái. Oho onhangareko-vy hetekwe ryrurehe. Itagwasu-rehe omõ imbotyha ete pono oike nhemi koty-py imonda va'e. Upéi he'i:

—Perepara porã katu peiko-vy hetekwe ryrurehe pono oike nhemi koty-py imonda va'e, he'i soldado kwéry-pe judeu ruvixa kwéry.

Hesu onhemoin-gove jevy-ma

(Mc 16.1-10; Lc 24.1-12; Jo 20.1-10)

28 Pytu'uha áry rire, voi ete domingo-py, nako'ei vyteri

ramo, oho ohexa Hesu retekwe renda. Upe-py oho Maria Madalena, Tiago sy ndive. ²Upe-ma ramo, omýi eterei vyv. Ogwejy ra'e ou-vy yváy-gwi Nhandejáry rembigwái. Oho hetekwe renda-py, oipe'a imbotyha itagwasu omboapajeréi jevy-vy, ogwapy hi'ári. ³Overa va'e-rami hendy hova, nhande resa mbojevvy-vy. Ijao morotí porã, icy'a e'y va'e ijao resakã va'e. ⁴Ha gwí hetekwe renda-rehe oreparaharágwe onhemondýi eterei-ma íxugwi. Ombopy'a ryrýipa íxupe kwéry heity-vy. Omano va'ekwe-rami ho'a oje'ói-vy hikwái.

⁵Ha Nhandejáry rembigwái va'e katu he'i kunha-pe:

—Ani pekyhyje teĩ. Hesu kurusu-rehe onhemboja va'ekwe retekwe-pe pejuma pehexa kuri. ⁶Peheka ramo jepe, ndaiporivéi-ma ko'a-py, he'i. —Oikove jevy-ma kuri. Aipo ho'e hagwe-rami oikove jevy-ma kuri. Oho-ma kuri. Peju katu peẽ pema'ẽ hupagwe-rehe, he'i. —Hendagwe rei-ma oĩ, he'i. ⁷—Ha upe rire katu ekwa pya'e emombe'u hemimbo'e kwéry-pe, “Oikove jevy-ma Hesu” peje. “Ne renonderã-rupi oho-ta Galiléia vyvpy” ere hemimbo'e kwéry-pe. “Upe-py erehexa va'erã íxupe” peje hemimbo'e kwéry-pe, he'i. —Upéa nhe'ẽ mombe'u-vy aju, he'i mokõi kunha-pe Nhandejáry rembigwái yváy pygwa.

⁸Upe-ma ramo pya'e oripara oho-vy hetekwe rendagwe-gwi pe kunha. Okyhyje ramo jepe, ovy'agwasu joty oho-vy jevy. Hemimbo'e kwéry renda-py oripara oho-vy omombe'u hagwã. ⁹Upe-ma ramo ohogwaití íxupe Hesu:

—Mba'éixa pa, he'i kunha-pe.

Upéi kunha onhemo'agwĩ-ma íxugwi oipyhy ipy omboete íxupe.

¹⁰Upéi Hesu he'i:

—Ani pekyhyje teĩ. Ekwa teremombe'u gwí xe-rehe ojerovia va'e-pe, “Tapeho katu Galiléia vyvpy.

Upe-py xe rexa va'erã, he'i kuri Hesu" ere íxupe kwéry, he'i kunha-pe Hesu.

**Hesu retekwe-rehe orepára
va'erãgwe omombe'u ojehu va'ekwe**

¹¹ Kunha oho jave, oĩ soldado Hesu retekwe-rehe orepára va'erãgwe va'e. Oho oje'ói-vy Jerusalém tetã-my omombe'u pa'i ruvixa kwéry-pe entéro ojehu va'ekwe gwive. ¹² Upéi ojogweroaty pa'i ruvixa kwéry judeu ruvixa ndive onhombo'e mbo'e-vy. Aipo ramo, heta plata omêẽ soldado kwéry-pe ijapu hagwã Hesu retekwe-rehe:

¹³—Atýra-py peje, “Pyhare ou nhemi Hesu remimbo'ekwe. Oroke jave omonda hetekwe heraha-vy” he'i. —“Nororepara porãiry-gwi, ojereraha hetekwe” peje rire, ani pekyhyje teĩ, he'i íxupe. ¹⁴—Upéa nhe'ẽ ohendu ramo mburuvixa, oronhomongeta arã hendive. Noromoingo asy ukái va'erã íxupe, he'i soldado-pe hikwái plata me'ẽ-vy.

¹⁵ Upe ramo upe soldado kwéry ogw-eraha plata. Judeu ruvixa he'i hagwe-rami ojapo, onhemombe'u mbe'u-vy. Judeu kwéry pa'ũ-rupi oho inhe'ẽgwe. Ko'anga ete peve upéa rehegwa nhe'ẽ omombe'u mbe'u joty ojóupe.

**“Tapeho opa-rupi xe moirúharã
harã-pe xe mombe'u-vy” he'i
Hesu gwemimbo'e kwéry-pe.**

*(Mc 16.14-18; Lc 24.36-49;
Jo 20.19-23; At 1.6-8)*

¹⁶ Ha upéi katu onze hemimbo'e kwéry va'e oho oje'ói-vy Galiléia

vy-py. Ojeupi oje'ói-vy vyvaty ári upe Hesu remimombe'ukwe-py ojeupi hagwã oje'ói-vy. ¹⁷ Ohexa ramo íxupe, gwetypy'ã-rehe onhesũ omboete-vy íxupe hikwái. Ha oĩ joty hese ndojerovia teéiry va'e. “Hesu para'e, tapa ndaha'ei Hesu” he'i joty hese va'e. ¹⁸ Upe ramo onhemo'agwĩ-ma gwemimbo'e kwéry-gwi ou-vy:

—Xe mbopu'aka-ma Nhandejáry enterove va'e-rehe, he'i. —Entéro yváy pygwa, entéro ko vvy-py oĩ va'e gwive ave oheja xe pogwy-py meme imoĩ-vy, he'i.

¹⁹—Aipo ramo, xe nhe'ẽ-py tapeho katu opa-rupi. Entéro tetã tetã ko vvy-py oĩ va'e-rupi gwive, tapeho xe moirúharã harã-pe xe mombe'u-vy, he'i. —Xe renduharã harã-pe xe mombe'u peiko-vy. Pemongarai rai íxupe kwéry xe Ru réry-py, xe ta'ýry réry-py ave. Nhe'ẽ Marangatu tee va'e réry-py ave pemongarai rai peiko-vy. ²⁰ Peje, “Opamba'e ore orojapo hagwã Hesu ore-vy he'i va'ekwe gwive, nde ave ejapo katu” peje xe renduharã-pe, he'i. —Ha xe ae katu apomoirũ tee meme va'erã. Ndapoheja mo'ái voíte peẽ-my. Ko vvy oiko vyteri jave xe apomoirũ meme va'erã, he'i Hesu gwemimbo'e kwéry-pe omombe'u paha-vy onhe'ẽ.

Hesu Cristo rehegwa nhe'ẽ porã

**Marcos remimombe'ukwe
o evangelho de Marcos**

1 Āy anhepyrũ amombe'u-vy Hesu Cristo rehegwa nhe'ẽ porã. Ha'e katu Nhandejáry ra'y tee voi.

João Batista rehegwa nhe'ẽ

*(Mt 3.1-12; 11.10-14;
Lc 3.1-18; Jo 1.19-28)*

²⁻³ Yma va'ekwe oiko va'ekwe Isaías. Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u-vy oiko va'ekwe. João Batista rekorã mombe'u-vy oiko va'ekwe. Hesu rekoha mombe'uha rekorã omombe'u va'ekwe. A-rami omoĩ va'ekwe kwatia-rehe onhe'ẽ:^u

“He'i Nhandejáry: Ko va'e xe nhe'ẽ mombe'uhaty. Amondo-ta íxupe ne renonde omopotĩ hagwã nde raperã. Nde rerosapukái va'erã ne mombe'u-vy. Tekwaty e'ỹ-my nde rerosapukái va'erã. He'i va'erã upe pygwa-pe: Pemopotĩ katu Nhandejáry raperã. Pemokarẽ karẽ e'ỹ katu íxupe tape. Penhemoatyrõ katu henonde. Pembohape porã katu íxupe tape, he'i va'erã ne mombe'u-vy, he'i Nhandejáry.”^v

Upéixa voi omoĩ va'ekwe kwatia-rehe onhe'ẽ Isaías, Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety.

⁴ Upéa-gwi yma gware he'i hagwe-rami ojekwaa-ma Hesu rekoha mombe'uha. João Batista oporomongarai va'ety ojekwaa ou-vy. Tekwaty e'ỹ-my ojekwaa. Ojekwaa ramo, ohopa João renda-py ijaty va'e kwéry. Hemimombe'urã ohenduse hikwái:

—Erova katu nde rekoha, he'i. —Enhemongarai uka katu nde ave, he'i. —Nde rekoha ererova ramo, erenhemongarai uka ramo ave, omboyke arã ndéhegwi Nhandejáry ne rembiapo vaikwe, he'i onhemonhe'ẽ-vy íxupe kwéry.

⁵ Upéixa ramo, ohopa João renda-py Judéia tetã mygwa. Ohopa ave entéro Jerusalém tetã mygwa. Onhemongarai uka hagwã Jordão ysyry-py oje'ói. Onhemombe'u ramo João-pe gwembiapo vaikwe-rehe, omongaraipa íxupe kwéry. ⁶ Camelo mymba ragwekwe-gwi onhemonde oiko-vy. Vaka pire iku'a jopyha. Tukúry-rehe okaru. Ei ka'agwy ave ho'u oiko-vy. ⁷ He'i omombe'u-vy:

—Ou-ta peteĩ xe rapykwerigwa va'e ipu'akave va'e xéhegwi. Amboete eterei íxupe. Upéa-gwi xe mirĩve-gwi, xe atĩ-gwi ave, ni hembigwái ramo jepe ndaikatúi apyta. ⁸ Xe katu oromongarai kuri y-py. Ha'e katu napene mongaravéi-ma va'erã y-py xe oromongaraiha-rami. Omoingo va'erã ae peẽ-my Nhe'ẽ Marangatu tee va'e pende py'a-py opyta va'erã, he'i íxupe kwéry.

João Batista omongarai Hesu-pe

(Mt 3.13-17; Lc 3.21-22; Jo 1.32-34)

⁹ Upe jave oiko joty Hesu Nazaré tetãmy. Galiléia vvy-py oiko. Ha upéi katu ogwahẽ ou-vy João renda-py. Ha João katu omongarai íxupe Jordão ysyry-py. ¹⁰ Osẽ jave y-gwi, Hesu ohexa-ma ojekwaa pya'e ramo yváy-py. Upe-gwi ha'e ohexa ogwejy va'e. Pykasu-rami ogwejy ou-vy Nhe'ẽ Marangatu tee va'e. Ójehe ogwejy ramo ohexa. ¹¹ Ha upéi katu onhehendu yváy-gwi onhe'ẽ va'e:

—Nde katu xe ra'y xe rembihayhu. Xe orogwerohory ete va'e, he'i íxupe yváy-gwi onhe'ẽ va'e.

^u1:2-3 Ml 3.1 ^v1:2-3 Is 40.3

Satanás ombojevayse mo'ã Hesu-pe
(Mt 4.1-11; Lc 4.1-13; Hb 2.18; 4.15)

¹² Ha upéi katu pya'e ogweraha Hesu-pe Nhe'ë Marangatu tee va'e. Tekwaty e'y-my ogweraha íxupe. ¹³ Upe-py opyta Hesu. Quarenta áry opyta ohekoteta hagwã íxupe anháy ruvixa Satanás. Ombojevayse ramo jepe íxupe, ha'e ohexa uka joty Satanás-pe gweko mbaraeteha. Opyta oi-vy Hesu nhu pygwa mymba ndive. Ha upe jave ogwahê ou-vy yváy pygwa Hesu ha-py hembigwairã.

Hesu onhemonhe'ë

(Mt 4.12-17; Lc 4.14-15)

¹⁴ Ha upéi katu João onhemoi' preso. Onhemoi' preso rire, Hesu oho outro tetã-my. Galiléia yvy-py oho. Oho omombe'u Tupã Nhandejáry rehegwa nhe'ë porã:

¹⁵ —Ogwahê-ma hi'óra, he'i. —Pene mo'agwĩ-ma ou-vy Nhandejáry pende ruvixarã, he'i. —Emboasy ne rembiapo vaikwe, he'i. —Erova katu nde rekoha. Erovia katu Nhandejáry rehegwa nhe'ë porã, he'i.

Eju xe moirũ, he'i Hesu

(Mt 4.18-22; Lc 5.1-11)

¹⁶ Upéi Hesu oho ogwata Galiléia yugwarusu yke-rehe. Ohexa oho-vy Simão-pe tyvýry ndive. Tyvýry héry André. Ohexa omombo ramo oity hagwã y-py kyha. Omombo ramo oipyhy hagwã pira-pe ohexa. Ha'e kwéry katu pira jopoihaty voi.

¹⁷ —Eju katu xe moirũ, he'i íxupe Hesu. —Nde katu pira jopói kwaahaty voi, he'i íxupe. —Ha xe orombo'e-ta xe moirũ uka hagwã yvypóry kente kwéry-pe, he'i íxupe kwéry.

¹⁸ Ohendu-ma ramo upéa nhe'ë, pya'e oheja okyha. Oho hupive omoirũ hagwã íxupe.

¹⁹ Ha upéi henonde-rupi oho Hesu. Ohexa oho-vy moköi Zebedeu ra'y,

Tiago, tyvýry João ave. Ohexa omoatyrõ ramo kanoagwasu-py kyha. ²⁰ Ohexa ramo, pya'e ohenói íxupe kwéry Hesu. Ha ohejapa voi oirũ kwéry oho-vy. Kanoagwasu-py oheja íxupe kwéry oho-vy. Gwu Zebedeu ave oheja. Oheja ave gwembigwái. Oho hupive.

Hesu omosë imondo-vy anháy-pe

(Lc 4.31-37)

²¹ Upéi katu ogwahêmba oho-vy Cafarnaum tetã-my. Pytu'uha áry-py pya'e oike Hesu ojeporahéi haty-py. Oike ramo onhemonhe'ë íxupe kwéry.

²² Ha henduháry,

—Mba'éixa po onhemonhe'ë, he'i opondera-vy hese hikwái: —Iporã ete inhe'ë, he'i. —Inhe'ë ndaha'úi gwĩ judeu rekombo'ehaty nhe'ë-rami, he'i hese. —Ha'e kwéry ndoikwaapáiry onhemonhe'ë hagwã. Ha'e ae onhe'ë nomombe'uíry hikwái. Ha Hesu katu ha'e ae onhe'ë ha'e omombe'u. Oporomonhe'ëgendu kwaa va'e-rami onhemonhe'ë, he'i Hesu-rehe opondera-vy hikwái.

²³ Upe-ma ramo oime ojeporahéi haty-py anháy ojepota va'e hese. Osapukái he'i-vy:

²⁴ —Nde Hesu Nazaré pygwa. Ma'erã ore toryva? he'i íxupe. —Ereju-ma pa ore hundi hagwã? oporandu íxupe. —Xe oroikwaa voi kiva'e pa nde, he'i íxupe. —Nde katu Tupã Nhandejáry ra'y imarangatu va'e, he'i Hesu-pe.

²⁵ Ha oja'o íxupe Hesu:

—Ekirirĩ katu. Esë íxugwi, he'i anháy-pe.

²⁶ Ha upéa-gwi omboheteryryi-ma íxupe anháy. Osapukái osë-vy anháy íxugwi oho-vy.

²⁷ Ha ha'e kwéry,

—Mba'éixa po omosë" he'i opondera eterei-vy hese: —Mba'eixagwa tipo kóa? he'i. —Teko pyahu-py nhane mbo'e ra'e, he'i. —Ohendu uka kwaa va'e-rami

ombo'e Hesu. Omanda ramo, ohendu voi íxupe anháy, he'i hese ojóupe hikwái.

²⁸ Upe-ma ramo onhehendu herakwã opa-rupi. Enterovete ohendupa inhe'ë. Galiléia yugwarusu jerekwe rupigwa gwive ohendupa.

Hesu ombogwera Simão raixo-pe

(Mt 8.14-15; Lc 4.38-39)

²⁹ Osë ramo ojeporahéi haty-gwi, ogwahë oike reheve Simão róga-py. André oiko ave ojoha-py. Ogwahë onhondive Tiago João ave. ³⁰ Ha Simão raixo onheno oĩ-vy. Hasy heteraku-gwi. Pya'e omombe'u hese Hesu-pe. ³¹ Oho Hesu. Oipopyhy. Omopu'ã íxupe. Oheja-ma íxupe heterakukwe. Ha upéi katu okwera rire Simão raixo, ha'e ogweru íxupe kwéry hemi'urã.

Hesu ombogwera heta hasy va'e-pe

(Mt 8.16-17; Lc 4.40-41)

³² Ka'aru ete. Oike-ma kwarahy. Oupa Hesu renda-py. Ogweru íxupe hasy va'e kwéry. Opa anháy rerekoha va'e gwive ogweru íxupe. ³³ Ha entéro tetã mygwa ijatypa hokë rovagwy-py. ³⁴ Ha Hesu ombogwera heta-ma hasy va'e-pe. Opaixagwa mba'asy-gwi ombogwera. Omosë ave íxugwi kwéry heta anháy. Ha oikwaa voi íxupe anháy. Upéa-gwi omokirirĩ íxupe kwéry. Ndohejái onhe'ë.

Hesu osë oho tekваты e'ÿ-my

(Lc 4.42-44)

³⁵ Ko'ë morotĩ jave opu'ã Hesu. Osë oho ha'e anho tekваты e'ÿ-my. Opyta upe-py onhomongeta-vy Tupã Nhandejáry ndive. ³⁶ Ha upéi katu oheka heka íxupe Simão inhirũ gwéry ave. ³⁷ Otopa-ma ramo, he'i Hesu-pe:

—Enterovete nde reka kuri, he'i íxupe.

³⁸ Ha Hesu he'i:

—Jaha katu tetã ambue mbue-rupi tanhemonhe'ë upe-py ave. Upéa ajapo hagwã asë aju-vy, he'i íxupe kwéry.

³⁹ Upe rire oho Hesu opa-rupi. Galiléia yugwarusu jerekwe-rupi oho. Onhemonhe'ë nhe'ë oiko-vy ojeporahéi haty haty-rupi. Omosë mosë ave oiko-vy kente kwéry-gwi anháy-pe.

Okwera ijaipa va'e

(Mt 8.1-4; Lc 5.12-16)

⁴⁰ Ha mba'asy vai-gwi ijaipa va'e katu ogwahë ou-vy iha-py. Onhesũ omboete-vy Hesu-pe. Ojerure íxupe okwera hagwã:

—Nhane mbogwerahaty voi nde, he'i. —Xe-vy para'e xe mbogwera arã ave ra'e? he'i Hesu-pe.

⁴¹ Ha Hesu oiporiahuvereko íxupe. Upéa-gwi oipyo opo. Opoko hese:

—Orombogwera-ta voi katu nde-vy, he'i. —Ekwera katu, he'i íxupe.

⁴² Hesu onhe'ë-ma ramo íxupe, okwera-ma. Opa aiai íxugwi.

⁴³⁻⁴⁴ —Aníke eremombe'u avave-pe orombogweraha, he'i jevy jevy íxupe. —Ekwa mani ehexa uka pa'i-pe erekweramaha, he'i íxupe. —Eme'ë íxupe upe Moisés amyri ereme'ë hagwã he'i va'ekwe. Ha upéixa enterove oikwaa-ta erekweramaha, he'i íxupe.

Upéi omondo pya'e íxupe Hesu.

⁴⁵ Ha upe okwera va'e katu osë omombe'upa joty. Opa-rupi omosarambi joty herakwã. Upéa-gwi ndikatuve'i-ma oike Hesu tetã tetãve-rupi. Tekваты e'ÿ-my katu opyta oĩ-vy. Oupa vyteri Hesu renda-py. Opa-rupigwi ou hikwái.

Hesu ombogwera hajy jeapa va'e-pe

(Mt 9.1-8; Lc 5.17-26)

2 Ha Hesu katu nda'aréi oiko tekваты e'ÿ-my. Oho jevy oike Cafarnaum tetã-my. Oike ramo, ohendu-ma oimeha hóga-py hikwái. ² Upe rire heta ete ojogweroaty. Upéa-gwi ndikatuí oike

avave hoga py-py. Gwĩ ogwahẽ va'e hokẽ rovagwy-rupi rei oiko hikwái. Ha Hesu katu omombe'u oiko-vy íxupe kwéry. Nhandejáry rehegwa nhe'ẽ porã omombe'u. ³Omombe'u jave, ogweru Hesu renda-py hajy jeapa va'e. Irundyve reheve ogweru henda-py. ⁴Heta eterei ojogweroaty-gwi ndikatúí ogweroike Hesu renda-py. Upéa-gwi ojeupi oipe'a óga, Hesu ári ombokwa. Ombogwejy mbegwe katu imbou-vy. Ombogwejy hajy jeapa va'e-pe. Hupa reheve ombogwejy. ⁵Irundyve-pe, hajy jeapa va'e-pe ave ohexa Hesu. Ohexa ojerovia-ma ramo ójehe. Upéi he'i hajy jeapa va'e-pe:

—Amboyke-ma voi ne rembiapo vaikwe ndéhegwi, xe ra'y, he'i íxupe Hesu.

⁶Ha oĩ upe-py gwĩ judeu rekombo'ehaty. Onhepy'amongeta-vy ogwapy upe-py: ⁷“Ma'erã upe va'e onhe'ẽ upéixa?” he'i oporandu-vy ojéupe. “Onhemonhandejáry ra'anga anga rei-vy, onhe'ẽ rei rei Hesu” he'i. “Tupã Nhandejáry ha'e anho mante omboyke kwaa va'e nhandéhegwi nhane rembiapo vaikwe” he'i. “Ndaipóri avave omboyke va'erã” he'i opy'a-py ojéupe.

⁸Onhepy'amongeta ramo upéixa hikwái, opy'a-py oikwaa-ma Hesu:

—Ma'erã-gwi erenhe'ẽ vai rei nde py'apy-py? he'i. ⁹—Pejeapysaka porã katu xe nhe'ẽ-rehe, he'i íxupe kwéry. —Oĩ ramo, “Amboyke-ma ndéhegwi ne rembiapo vaikwe” he'i va'e katu, ndajahexái hemimboyke, he'i. —Omboyke para'e. Tapa nombokéiry ra'e. Ndajahexáiry. Ha oĩ ramo, “Epu'ã katu, eraha nde rupagwe, egwata eho-vy” he'i rei va'e katu, jahexa ave. Nomopu'áiry. ¹⁰Áy aikwaa uka-ta peẽ-my xe nhe'ẽ rei e'ýha ko yvy-py. Xe Nhande Ryke'y tee va'e voi. Xe nhe'ẽ-py rei amboyke-ma voi yvypóry rembiapo vaikwe. Peik-

waa porã hagwã xe nhe'ẽ rei e'ýha, ambogwera-ta upe hajy jeapa va'e-pe, he'i Hesu onhe'ẽ-vy gwĩ imbo'eháry-pe.

Upe rire-ma ojere hajy jeapa va'e-pe:

¹¹—Ha'e-ta nde-vy. Epu'ã eraha nde rupagwe. Xe nhe'ẽ-py tereho nde róga-py, he'i íxupe.

¹²Ha upéi inhe'ẽ-py opu'ã oho. Gwupa ohupi heraha-vy. Osẽ oho enterove rovagwy-rupi. Upéixa Hesu ohexa uka íxupe kwéry onhe'ẽ rei e'ýha. Upéa ohexa ramo ijaty va'e kente,

—Mba'éixa po oporombogweraha, he'i ojóupe opondera-vy hese hikwái.

Nhandejáry-pe omomba'egwasu hikwái.

—Ndojehexáiry va'e koixagwa, he'i ojóupe hikwái.

Hesu ohenói Levi-pe

(Mt 9.9-13; Lc 5.27-32)

¹³Ha upéi katu oho jevy Hesu yugwarusu rembe-py. Ojogweroatypa jevy hikwái upe-py. Ou Hesu renda-py. Onhemonhe'ẽ íxupe kwéry upe yugwarusu rembe-py. ¹⁴Upéi ogwata oho-vy y rembe-rupi. Ohexa oho-vy Levi-pe. Ha Levi Alfeu ra'y. Ohexa íxupe nhane mbopaga haty-py:

—Eju xe moirũ, he'i Levi-pe.

Ha upéi katu opu'ã. Oho hupive.

¹⁵Ha Hesu okaru oĩ-vy Levi róga-py. Okaru ave Hesu ndive, hemimbo'e kwéry ndive ave, nhane mbopaga va'ety, heta ojejavy va'e ave. Heta oĩ Hesu irũ. Upéa-gwi heta voi okaru ndive.

¹⁶Ha gwĩ fariseu judeu rekombo'ehaty va'e ohexa íxupe. Ohexa okaru ramo ojejavy va'ety ndive, nhane mbopaga va'ety ndive ave:

—Ma'erã po okaru ra'e Hesu nhane mbopaga va'ety ndive, gwĩ ojejavy va'e ndive ave, he'i oporandu-vy hemimbo'e kwéry-pe hikwái.

¹⁷Ohendu-ma ramo upéa Hesu, omombe'u íxupe kwéry arandu

rehegwa nhe'ê nhane mbogwerahaty rehegwa-rami:

—Nhanes resâi ramo, nanhaikotevêiry va'e nhane mbogwerahaty-rehe. Nhande rasy ramo ae, nhaikotevê va'e hese. Xe ndajúí ahenói hagwã, “Xe py'a potí” he'i ójehe va'e ou hagwã xe renda-py, he'i Hesu. —Ha gwí ojevavy va'e katu aju va'ekwe ahenói-vy, he'i joty íxupe kwéry Hesu hemimopotise-rehe onhemoirũ uka hagwã.

“Ne remimbo'e kwéry katu ma'erã po ndohasái okaru e'ỹ reheve” he'i oporandu-vy Hesu-pe

(Mt 9.14-17; Lc 5.33-39)

¹⁸ Ha upéi katu ohasa okaru e'ỹ reheve João remimbo'e kwéry, fariseu kwéry ave. Ndaha'êi ojóupe gwarã-rehe upéixa oiko hikwái. Nhandejáry pegwarã-rehe ae upéixa oiko hikwái. Upe ramo ogwahê ou-vy Hesu renda-py oporandu va'e:

—Ma'erã ohasa okaru e'ỹ reheve João remimbo'e kwéry fariseu kwéry ave? he'i. —Ha ne remimbo'e kwéry katu ma'erã po ndohasái okaru e'ỹ reheve? he'i oporandu-vy Hesu-pe.

¹⁹ Ha Hesu oiporu mendaha rehegwa nhe'ê oikwaa uka porã hagwã. He'i íxupe kwéry:

—Oĩ vyteri ramo omenda va'ekwe, ndikatúí ohasa okaru e'ỹ reheve he'ýi kwéry. Ma'erã ere kuri, “Tohasa okaru e'ỹ reheve” he'i oporandu-vy. —Ndikatúí ohasa okaru e'ỹ reheve onhondive oime ramo. ²⁰ Ha upe rire katu ogwahê va'erã hi'áry. Ojereraha va'erã íxugwi kwéry omenda va'ekwe. Ojereraha rire nda'ivíyi va'erã okaru he'ýi kwéry, he'i upe pygwa-pe ojevahewa omombe'u-vy.

²¹ Upéi Hesu oiporu ao rehegwa nhe'ê, uva rykwere rehegwa nhe'ê ave oikwaa

uka porã hagwã íxupe kwéry. He'i íxupe kwéry:

—Nanharemendái ipyahu va'e-py ao tujakwe. Nharemda ramo, onhy arã ra'e ipyahu va'e ojevapo-py. Omondoro arã ao tujakwe-pe. Opyta arã ra'e osorove, he'i. ²² —Nanhanhunháiry uva rykwere pyahu va'e hyru vakapi nda'ijyvêi ma va'e-py. Nanhunha ramo, ovu omondoropa-ma va'erã gwyrũ tujakwe. Osyrypa arã pe uva rykwere ra'e. Osoropa arã hyrukwe. Uva rykwere pyahu va'e katu nanhunha hyru pyahu-py ave, he'i Hesu ohekombopyahu kwaa uka hagwã íxupe kwéry.

“Xe pytu'uha áry járy” he'i Hesu

(Mt 12.1-8; Lc 6.1-5)

²³ Ha upéi katu pytu'uha áry-py oho ogwata Hesu. Trigoty mbyte-rupi oho. Ha hemimbo'e kwéry oipo'o-ma oho-vy trigo rope. ²⁴ Ha he'i Hesu-pe fariseu kwéry:

—Ema'ê hese, he'i. —Ma'erã po ha'e kwéry oipo'o trigo rope pytu'uha áry-py? Jaipo'o ramo trigo rope, nhamba'apo voi. Ndikatúí nhamba'apo pytu'uha áry-py, he'i Hesu-pe.

²⁵ Ha he'i íxupe kwéry Hesu:

—Ma'erã eremone'ê nhe'ê rei Nhandejáry kwatia nhe'ê, Davi amyri rehegwa nhe'ê? Mba'êixa katu ndereikwaáiry? he'i oporandu-vy íxupe.^w

Upéi he'i:

—Nahembi'úi-gwi, ivare'apa va'ekwe Davi inhirũ gwéry ave. ²⁶ Upéa-gwi oike koty-py va'ekwe. Nhandejáry-pe nhamboete haty-py oike, oiko ramo Abiatar pa'i ruvixagwasu ramo. Ho'u va'ekwe gwí mbojape Nhandejáry rovagwy-py pa'i remimoígwe. Nhandejáry ndohejái avave-pe ho'u va'erã upe mbojape. Pa'i kwéry rembi'u ae. Upéa ndikatúí ho'u avave. Ha Davi ae katu ho'u

joty va'ekwe. Pa'i e'ÿ ramo jepe Davi ho'u joty va'ekwe. Omongaru ave oirũ gwéry va'ekwe, he'i oikwaa uka-vy íxupe kwéry. —Iporã voi ra'e ja'u trigo rope ko'anga, he'i oikwaa uka-vy.^x

²⁷ Upéi he'i jevy íxupe kwéry Hesu:

—Omoĩ va'ekwe Tupã Nhandejáry upe pytu'uha áry nhane kane'ögwa hagwã. Teko rei remimombe'u nhane mbohasa asy hagwã nomoĩry va'ekwe. Nhande-rehe ha-py ae katu omoĩ va'ekwe pytu'uha áry, he'i íxupe kwéry.²⁸—Ha xe katu Nhande Ryke'y tee va'e. Upéa-gwi xe ae pytu'uha áry járy voi, he'i. —Xe ae pytu'uha áry moĩha voi, he'i. —Xe ae amandave va'e, he'i íxupe kwéry Hesu.

Okwera ipo ypi va'e

(Mt 12.9-14; Lc 6.6-11)

3 Ha upéi katu oike jevy Hesu ojepo-rahéi haty-py. Oike ramo ohexa-ma oĩ ramo ipo ypi va'e. Upe ramo judeu ruvixa orepara Hesu-rehe:

²—Oporombogwera-ta para'e pytu'uha áry-py? he'i hese oporandu-vy ojóupe hikwái.

Upéa-gwi orepara para hese hikwái ohexa hagwã. Oity vai ukase mo'ã Hesu-pe. Oporombogwera ramo, “Omba'apo ra'e”, he'ise hese. Tembiapo vai ombojase mo'ã hese.

³ Ha Hesu he'i ipo ypi va'e-pe:

—Eju katu enhembo'y ore kwéry rovái, he'i íxupe.

⁴ Upe rire oporandu judeu ruvixa-pe:

—Iporã tipo pytu'uha áry-py nhane rembiapo porã e'ÿ? Erejohu porã va'erã tipo jajapo vai ramo? Iporã tipo pytu'uha áry-py naporombogwera e'ÿ? Erejohu porã va'erã tipo japorojuka ramo? he'i íxupe kwéry.

Onhe'ëreitypa íxupe kwéry. Ha ha'e kwéry katu opyta okirirĩmba hikwái íxugwi.

⁵ Ha upéi katu Hesu ndaija'éi ha'e kwéry heko vaiha-rehe orepara para-vy hese kwéry. Ndovy'avéi-ma. Ha'e kwéry nainhakã porã-gwi, nainharanduséiry-gwi, ndovy'áiry:

—Eipysy katu nde po, he'i íxupe, ipo ypi va'e-pe.

Oipysy ramo, okwera-ma ipo.

⁶ Ha fariseu kwéry osémba oho-vy íxugwi. Osẽ rire pya'e ojogweroaty Herodes irũ gwéry ndive:

—Mba'éixa tamo ra'e jajuka íxupe, he'i oporandu randu-vy ojóupe hikwái.

Ombogwera gwera hasy va'e kwéry Hesu

(Mt 4.24-25; Lc 6.17-19)

⁷ Ha upéi katu oho jevy Hesu yugwarusu rembe-py. Gwemimbo'e kwéry ndive oho. Heta eterei Galiléa yugwarusu jerekwe rupigwa oho ave hapykwéri. Heta eta ou upe Hesu ojapo va'ekwe rerakwã rendu-vy. Ohendu heta Judéia pygwa ave. ⁸ Ohendu heta Jerusalém pygwa, heta Iduméia pygwa ave. Heta Jordão ysyry rovái pygwa ave ohendu. Ohendu heta Tiro jere rupigwa. Sidom jere rupigwa ave herakwã ohendu. Upéa-gwi oupa ete voi Hesu renda-py hikwái. ⁹⁻¹⁰ Ou ramo hikwái omongwera gwera heta va'e-pe Hesu. Upéa-gwi ijatypa hasy va'e kwéry opoko hagwã hese onhembogwera ukase-vy.

Upe ramo he'i Hesu:

—Emoĩ porã katu xe-vy xe renagwã kanóa pono xe jopy eterei, he'i gwemimbo'e kwéry-pe.

¹¹ Ha anháy rerekoha katu ohexa ramo íxupe, ojeity ity Hesu rovagwy-rupi osapukái-vy:

—Nde katu Tupā Nhandejáry ra'y voi, peteĩ teĩ he'i ojeity-vy íxupe.

¹²—Ani xe mombe'u mbe'u kiva'e pa xe, he'i peteĩ teĩ-pe oja'o-vy.

Hesu oiporavo doze kwimba'e-pe oirurã

(Mt 10.1-4; Lc 6.12-16)

¹³Upéi ojeupi oho-vy yvyatyrusu-py. Ohenói gwembiporavokwe-pe. Ha oupa Hesu renda-py. ¹⁴Ha Hesu katu oiporavo doze kwimba'e-pe omoirũ hagwã íxupe: —Oromondo-ta erenhemonheẽ hagwã. ¹⁵Xe dheẽ-py eremosẽ-ta anháy, he'i íxupe kwéry.

¹⁶Upéixa-rupi oiporavo Simão-pe. Ha Simão-pe ombohéry joapy Pedro-py. ¹⁷Oiporavo ave Zebedeu ra'y-pe, Tiago, tyvýry João ave. Upe mokoĩve va'e ombohéry joapy ave Boanerges-py. Héry he'ise: Tyapu ramigwa. ¹⁸⁻¹⁹Oiporavo ave André, Filipe, Bartolomeu ndive. Oiporavo Mateus, Tomé, Alfeu ra'y Tiago ndive. Oiporavo ave Tadeu, Simão ndive. Upe va'e gwĩ huvixa ramo oiko va'e-pe omosẽse va'e kwéry irũ va'ekwe. Oiporavo ave Judas Iscariotes. Upe va'e Hesu pyhyharã-pe omombe'u va'erã. Upe doze kwimba'e oiporavopa-ma Hesu oirurã.

Judeu rekombo'ehaty onhe'ẽ rei rei Hesu-rehe

(Mt 12.22-32; Lc 11.14-23)

²⁰Upéi Hesu oike oho-vy oga py-py. Ha heta eta ojogweroaty jevy. Upéa-gwi ndikatúí okaru Hesu inhirũ gwéry ave. ²¹Upéa ohendu ramo, Hesu róga pygwa osẽ oho onhangareko hagwã hese heraha-vy.

—Itavy, he'i mo'ã hese hikwái. Upéa-gwi osẽ oho onhangareko hagwã mo'ã hese he'í kwéry.

²²Ha judeu rekombo'ehaty katu Jerusalém-gwi ou va'ekwe he'i:

—Gwĩ Belzebu anháy ruvixa katu oje-pota ra'e Hesu-rehe. Upéa-gwi Belzebu dhe'ẽ-py omosẽ anháy imondo-vy. Upe anháy ruvixa dhe'ẽ-py omosẽ íxupe kwéry, he'i mo'ã hese hikwái.

²³Upe va'e-rupi ohenói íxupe kwéry Hesu. Arandu rehegwa dhe'ẽ omombe'u íxupe kwéry, tetã mygwa rehegwa dhe'ẽ poru-vy. Imbaraete va'e rehegwa dhe'ẽ oiporu ave:

—Mba'éixa katu omosẽ-ta hesegwa Satanás, upe anháy ruvixa va'e, he'i. —Ndikatúiry omosẽ. ²⁴Ha mburuvixagwasu re'íy ndaijojavéi-ma ramo, ndoiko porãvéi-ma. ²⁵Ha hóga pygwa ndaijojavéi-ma ramo, ndoiko porãvéi-ma. ²⁶Ha Satanás re'íy kwéry ave ndaijojavéi-ma ramo ra'e, ndoiko porãvéi-ma arã ra'e Satanás. Ndoikovéi-ma arã ra'e. Opa-ma arã ra'e, he'i. ²⁷—Ha ndikatúí avave oike imbarate va'e róga-py omonda hagwã imba'e kwéry-rehe. Onhapytĩ ranhe ramo ae íxupe, ogwerahapa arã hóga-py oĩ va'e, he'i íxupe kwéry Hesu.

Upéixa ha'e kwéry ijapuha oikwaa uka íxupe. Anháy ndikatúí omosẽ ojehegwa, he'i ramo oikwaa uka íxupe ha'e kwéry ijapuha.

²⁸⁻³⁰—Anháy ojepota ra'e Hesu-rehe, he'i mo'ã hese kuri hikwái.

Hesu Nhe'ẽ Marangatu tee va'e-pe omoanha anháy hikwái. Upéa-gwi he'i íxupe kwéry Hesu:

—Anhete ko xe ha'e-ta nde-vy. Ne rembiapo vai ramo, erenhe'ẽ vai ramo Nhandejáry-rehe, omboyke-ta ndéhegwi Nhandejáry ne rembiapo vaikwe. Ha erenhe'ẽ vai ramo katu Nhe'ẽ Marangatu tee va'e-rehe, nande poriahuvereko mo'airy. Nde py'a ky'a-ma. Nande py'a potĩ mo'ãvéi opa e'ỹ reheve, he'i íxupe kwéry Hesu.

Hesu re'yi kwéry

(Mt 12.46-50; Lc 8.19-21; Hb 2.11-12)

³¹ Upe rire ou isy tyv'ýry kwéry ave. Opyta oka-py. Ohenói uka osē hagwā.

³² Heta ogwapy hikwái Hesu jerekwe-vy: —Nde sy ou. Ou ave nde ryvy ne reindy ave. Oka-py ogwahē oī-vy, he'i íxupe. —Nde rexase, he'i Hesu-pe.

³³ Ha ha'e nosēiry joty oho-vy. Upéi he'i:

—Amombe'u-ta peē-my kiva'e pa xe sy, kiva'e pa xe ryvy, he'i íxupe kwéry.

³⁴ Upe rire orepara gwenduha-rehe ojerekwe-rehe ogwapy va'e:

—Ehexa, he'i gwenduha-pe, —ko va'e kwéry xe sy. Upe va'e kwéry xe ryvy, he'i. ³⁵—Nhandejáry nhe'ē ojapo va'e gwive upéa voi xe ryvy, he'i. —Upéa xe reindy, upéa xe sy ave, he'i gwenduha-pe Hesu.

Hesu omombe'u arandu rehegwa nhe'ē temitýgwe rehegwa-rami

(Mt 13.1-9; Lc 8.4-8)

4 Ha upéi katu onhemonhe'ē jevy-ma Hesu yugwarusu rembe-rehe. Ha heta eterei ijatypa henda-py. Upéa-gwi oike kanoagwasu-py íxugwi kwéry. Ogwapy-ma kanóa py-py. Y rembe'y-py oī kanóa. Ha enterove opyta yvy-py hikwái. Y rembe-rehe opyta. ² Ha heta onhemonhe'ē nhe'ē íxupe kwéry arandu rehegwa nhe'ē omombe'u-vy.

Omombe'u arandu rehegwa nhe'ē íxupe kwéry temitýgwe rehegwa-rami:

³—Pejeapysaka joa joa, he'i. —Oho onhemitý onhemitý va'e. Omohāi gwemity. ⁴ Onhemitý jave, oime temitý ra'yi tape-rupi ho'a va'e. Ha upéi ou gwyra opa ho'u. ⁵ Oime temitý ra'yi ave vvy pererī-rupi ho'a va'e. Upe-py oī miximi vvy. Pya'e henhói-ma, vvy ndahetáiry-gwi. ⁶ Kwarahy haku-ma

ramo, onhandu-ma temitýgwe kwarahy aku. Ha kwarahy ohapypa voi. Ombohovirupa ave hapo e'ý reheve. ⁷ Oime nhuatindy-rupi ho'a va'e ave. Ha nhuatī katu okakwaa-ma. Ojaho'ipa temitýgwe-pe. Upéa-gwi ndahopéiry. ⁸ Oime vvy porā-my ho'a va'e ave. Henhói-ma hemitý. Okakwaa. Hope-ma. Oī trinta ha'yi va'e. Oī sessenta ha'yi va'e. Oī ha'ýive va'e cem ha'yi va'e. ⁹ Ne aranduse va'e, ejeapysaka porā katu xe nhe'ē-rehe, he'i onhemonhe'ē-vy íxupe kwéry.

Hesu oikwaa uka gwemimbo'e kwéry-pe temitýgwe rehegwa nhe'ē

(Mt 13.10-23; Lc 8.9-15)

¹⁰ Ijatypa va'e oje'ói rire, oporandu Hesu-pe doze hemimbo'e kwéry inhirū gwéry ave:

—Temitýgwe rehegwa nhe'ē ereiporu kuri. Mbava'e-rehe po he'i upe va'e? he'i oporandu-vy íxupe.

¹¹ Upéi he'i Hesu íxupe kwéry:

—Ha peē katu peikwaa voi mba'éixa po nhamoirū-ta Nhandejáry nhande ruvixa. Nhandejáry oikwaa uka-gwi peē-my peikwaa. Ha ambue kwéry-pe katu ndoikwaa ukáiry. Upéa-gwi temitýgwe rehegwa-rami amombe'u kuri Nhandejáry nhande ruvixarā rehegwa nhe'ē, anhemonhe'ē-vy íxupe kwéry, he'i.

¹²—Ha upéi oma'ē ma'ē hikwái. Ha ndohexái mba'eve. Ohendu hendu. Ha ndoikwaái mba'eve. Upéa-gwi ndogwerovái gweko. Ha Nhandejáry katu nomboykéiry íxugwi kwéry hembiaipo vaikwe. Upéa-rehe arandu rehegwa nhe'ē aiporu mante amombe'u-vy íxupe kwéry Nhandejáry rehegwa nhe'ē, he'i.^y

¹³—Ha peē katu ndapeikwaa porái ave. Ma'erā ndapeikwaa porái? Aipo ramo, mba'éixa peikwaa-ta arandu re-

hegwa nhe'ẽ gwive amombe'u mbe'u ramo? ¹⁴ Onhemity va'e onhemity. Upéa he'ise: Omoherkwã Nhandejáry re-hegwa nhe'ẽ porã. ¹⁵ Ha tape-rupi onhenhoty va'ekwe katu he'ise: Oĩ ohendu va'e nhe'ẽ porã. Ohendu-ma ramo, ou anháy ruvixa Satanás. Oipe'a ipy'agwi inhe'ẽ porã. ¹⁶ Ha vvy pererirupi onhenhoty va'ekwe katu he'ise: Oĩ ohendu va'e inhe'ẽ porã. Ohendu-ma ramo, ovy'a ogwerovia-vy. ¹⁷ Ha ndahapóiry. Upéa he'ise: Sapy'a ete ogwerovia. Ndogwerovia teéiry voi. Ha upe rire katu nhe'ẽ porã rendu-gwi, omoingo asy íxupe. Ojerereko asy-gwi, ndogweroviasévéry. Pya'e a'e oheja nhe'ẽ porã. ¹⁸ Ha nhuatindy-rupi onhenhoty va'ekwe katu he'ise: Oĩ ohendu va'e voi inhe'ẽ porã. ¹⁹ Ha onhesamondo mondo omba'e-rehe: "Mba'éixa po aiko-ta ko'anga?" oporandu randu ojúpe. Ovy'a-ta mo'ã imba'e reta ramo. Oipotave tave ojúpe gwarã. Upéa-gwi ohendu hendu rei inhe'ẽ porã. Nahembiapo porã poráiry. ²⁰ Ha vvy porãmy onhenhoty va'ekwe katu he'ise: Oĩ ohendu va'e inhe'ẽ porã. Ohendu ramo ogwerovia tee voi. Ogwerovia-gwi, oĩ hembiapo porã porã va'e. Oĩ hembiapo porãve ráve va'e. Oĩ hembiapo porã eterei va'e ave, he'i íxupe kwéry Hesu.

Hesu omombe'u mbe'u arandu rehegwa nhe'ẽ

²¹ Ha upéi katu Hesu omombe'u jevy arandu rehegwa nhe'ẽ tataendy rehegwa-rami:

—Ndajarúí voi tataendy nhamoĩ hagwã mba'e ryrú gwy-py. Ndajarúí ave nhamoĩ hagwã tupa gwy-py. Tataendy katu jaru nhamoĩ hagwã tataendy rendaty-py. ²² Oime va'e gwive onhenhomi va'e ojekwaa-ta voi. Ha pe ereikwaa e'y va'e gwive,

upéa ereikwaa-ta voi ave. ²³ Ne aranduse va'e, ejeapysaka porã katu xe nhe'ẽ-rehe, he'i.

²⁴ —Ejeapysaka porã erehendu va'e-rehe. Ereme'ẽ me'ẽ va'ekwe ohekoviarõ-ta nde-vy. Hetave ave ohekoviarõ-ta. ²⁵ Heta ogwereco va'e-pe hetave ohekoviarõ-ta. Ha naimba'e rexakwaái va'e-gwi katu, oipe'apa-ta íxugwi. Ogwereco va'e gwive oipe'apa-ta íxugwi, he'i íxupe kwéry Hesu.^z

²⁶ Ha upéi katu omombe'u jevy Nhandejáry nhande ruvixarã rehegwa nhe'ẽ temitygwe rehegwa-rami:

—Kwimba'e oho onhemity. Onhemity vvy-rupi. ²⁷ Upéi pyhare hare oke-ma. Iko'ẽmba ẽmba opu'ã-vy. Henhói rei temity. Okakwaa. Ha ndoikwaáiry mba'éixa po henhói. ²⁸ Hemitygwe katu omohenhói rei vvy. Upe rire omohope. Upe rire omoha'yi. ²⁹ Ijagwyje-ma ramo, oikyti uka ogwahẽ-ma hi'áry-gwi, he'i íxupe kwéry Hesu, Nhandejáry irú ojekwaa va'erã rehegwa oikwaa uka-vy.

³⁰ —Mba'éixa aikwaa uka-ta peẽ-my Nhandejáry nhande ruvixaha? Mba'eixagwa nhe'ẽ aiporu-ta pene mo'arandu hagwã, he'i íxupe kwéry.

³¹ —Amombe'u-ta Nhandejáry nhande ruvixarã rehegwa nhe'ẽ temitygwe mostarda rehegwa-rami, he'i. —Oĩ temity héry va'e mostarda. Onhoty ramo, mixi eterei. Mixive opamba'e ra'yi-gwi vvy arigwa-gwi. ³² Ha onhoty-ma rire, pya'e tuvixa. Entéro temity-gwi tuvixave. Upéi hakãmy-ma. Upéa-rehe ojapo-ma gwyra gwaityrã. Hi'ã gwy-py ojapo, he'i íxupe kwéry Hesu, Nhandejáry irú hetave tave oĩ va'erã rehegwa oikwaa uka-vy.^a

³³ Upéixa voi omombe'u mbe'u íxupe kwéry Hesu arandu rehegwa nhe'ẽ temitygwe rehegwa-rami. Petei teĩ oikwaa peve omombe'u. ³⁴ Onhemonhe'ẽ-

vy íxupe kwéry, temitýgwe rehegwa nhe'ě va'e-rupi, tataendy rehegwa va'e-rupi ave omombe'u íxupe. Upéa rehegwa oiporu e'ý reheve nomombe'úiry íxupe kwéry. Ha hemimbo'e kwéry anho hendive oime ramo, oikwaa ukapa-ma íxupe kwéry.^b

Ekirirí katu, he'i y-pe Hesu

(Mt 8.23-27; Lc 8.22-25)

³⁵ Ha upéi ka'aru ete-ma.

—Jaha jahasa y rovái, he'i gwemimbo'e kwéry-pe Hesu.

³⁶ Upéi ohejapa oho-vy ijaty va'e-pe hikwái. Ogwapy oĩ-vy kanoagwasu-py Hesu. Upéixa ramo ogweraha íxupe y-rupi y rovái. Oho ave hupive kanóa ambue va'e. ³⁷ Ha upéi katu ou vvytugwasu. Opu'ã pu'ã-ma y. Oike kanoagwasu-py y. Upéa-gwi haimete-ma kanóa hynyhẽ y-gwi. ³⁸ Ha Hesu katu oke oĩ-vy kanóapy. Hemimbo'e kwéry kupe-py oke. Oke inhakāngyta ári. Ha omombáy-ma íxupe hikwái.

—Nhande nhanheapymi-tama, mbo'eháry, he'i omombáy-vy íxupe. —Nerepenái tipo nhande rekove-rehe? he'i íxupe.

³⁹ Ha opáy-ma Hesu. Ha opáy jave Hesu ohexa-ma y opu'ã pu'ã va'e. Ha oja'o vvytugwasu-pe omomyta haggwā:

—Ekirirí katu, he'i y-pe.

Inhe'ě rupi opyta-ma vvytu. Okiririmba ete voi.

⁴⁰ Ha'e he'i:

—Ma'erã nde py'amirí upéixa? Nderejeroviáiry xe-rehe. Ma'erã nderejeroviáiry xe-rehe? he'i íxupe kwéry.

⁴¹ Ha onhemondyipa-ma íxugwi hikwái.

—Kiva'e po ko va'e? Oja'o ramo vvytugwasu-pe, oja'o ramo y-pe ave íx-

upe, ohendu voi inhe'ě, he'i ojóupe hikwái hese.

Oike kure kwéry py'a-py anháy kwéry

(Mt 8.28-34; Lc 8.26-39)

5 Ha upéi katu Hesu gwemimbo'e kwéry ndive ohasa yugwarusu rovái. Oguhẽ Geraseno kwery retã-my. ² Osẽ-ma ramo Hesu kanoagwasu-gwi, ou ohugwaitĩ-vy íxupe anháy ojepta va'e hese. Oyta-gwi ou. ³ Oiko rei oyta-rupi anháy ojepta va'e hese. Ndiikatuvéi onhapytĩ íxupe avave. ⁴ Onhapytĩ jevy jevy rei íxupe. Oipokwa pokwa íxupe corrente-py. Oipykwa pykwa ave íxupe. Ha anháy-rehe omenda va'e katu omondohoypa-ma. Omopesẽgwe sẽg-wepa, omondoho ndohoypa-ma íxugwi. Ndaipóri ipu'aka va'e hese. ⁵ Pyhare osapukái oĩ-vy oyta-rupi, vvyaty aty-rupi ave. Áry ramo osapukái ave. Onhekytĩ oiko-vy ita-rehe. ⁶ Mombyry-gwi ohexa-ma Hesu-pe. Oripara ojeity omboete haggwā íxupe. ⁷ He'i osapukái hatã-vy:

—Nde, Hesu, he'i. —Tupāgwasu ra'y nde, he'i. —Ma'erã tipo erepena xe-rehe? he'i oporandu-vy Hesu-pe. —Tupā Nhandejáry réry-py, ajerure nde-vy. Aníke xe mbohasa asy, he'i Hesu-pe.

⁸ Upéa he'i jave,

—Anháy, he'i, —esẽ katu íxugwi, he'i íxupe Hesu.

⁹ Upéi oporandu íxupe:

—Mba'éixa nde réry? he'i íxupe.

—Heta xe ae xe moirú va'e. Upéa-gwi xe réry Heta ave, he'i Hesu-pe.

¹⁰ Upéi oja'pura anháy ojerure-vy Hesu-pe pono omondopa íxupe kwéry pe tetã-gwi. ¹¹ Ha upe-py heta eterei oĩ kure. Yvyaty rembe'y-rehe okaru hikwái kure. ¹² Ha anháy kwéry ojerure íxupe:

—Ore mondo katu kure kwéry-rehe. Toroike ipy'a kwéry-py, he'i Hesu-pe.

¹³ —Tapeho, he'i íxupe kwéry Hesu.

^b4:34 Mt 13.34-36

Ha anháy kwéry katu osē íxugwi. Oike kure kwéry yta-py. Ha kure kwéry oriparapa ogwejy. Y rembe'y-py ogwejy oho-vy. Hi'ap̄y ho'a-vy. Otīgwe-vy ho'a yugwarusu-py. Heta eterei onheapymimba y py-py. Mokōi mil-rupi, gweta hagwe-ma onheapymimba. ¹⁴Ha herekwa kwéry katu oriparapa oho-vy hikwái. Omombe'u tetā mygwa-pe. Tetā jerekwe-rehe oī va'e-pe omombe'u ave. Oupa ohexa ojehu va'ekwe. ¹⁵Og-wahēmba Hesu renda-py. Ohexa anháy rerekohare hikwái. Ohexa íxupe ogwapy ramo. Onhemonde ramo ohexa.

—Ndaitavyvéi-ma voi ra'e, he'i hexa-vy hikwái.

Upéa-gwi icyhyjepa-ma hikwái. ¹⁶Ha upe hexahare omombe'upa íxupe kwéry. Ojehu va'ekwe omombe'upa íxupe. Omombe'u ave anháy rerekohare rehegwa nhe'ē. Kure kwéry rehegwa nhe'ē omombe'u ave. ¹⁷Upéa-gwi upe pygwa kwéry okyhyje-ma Hesu-gwi hikwái. Ojerure-ma íxupe osē hagwā hetā kwéry-gwi.

¹⁸Upe rire onhemboyru kanóa-py Hesu. Onhemboyru-ma ramo ojapura upe anháy rerekohare omoirū hagwā íxupe. ¹⁹Ha ndohejái omoirū íxupe:

—Tereho ae katu nde róga-py. Ekwa emombe'u nde re'ýi kwéry-pe erekwera porāmaha. “Nhandejáry ojapo porā porā xe-rehe” ere katu emombe'u-vy, he'i íxupe. —“Xe poriahuvereko eterei-ma voi Nhandejáry” ere katu emombe'u-vy, he'i íxupe Hesu. ²⁰Ha upéi katu oho omosarambi-vy anháy rerekohare Decapolis tetā mygwa-pe. “Ojapo porā porā xe-rehe Hesu” he'i omombe'u-vy.

—Nhandejáry ojapo porā porā hese, he'i opondera-vy hese hikwái.

Hesu omoingove jevy mitā kunha-pe

(Mt 9.18-26; Lc 8.40-56)

²¹Ha upéi katu Hesu oho jevy kanoagwasu-py. Ohasa oje'ói-vy y

rovái. Ogwahē rire heta eterei jevy ijatypa henda-py. Ha Hesu yugwarusu rembe-py onhembo'y oī-vy. ²²Ha upéi ojapura ou-vy ojeporahéi haty-py omanda va'e. Héry Jairo. Ohexa-ma ramo íxupe, onhesū omboete-vy Hesu renonde-py:

²³—Omano-tama xe rajymi, he'i. —Jaha katu eremoi hagwā hi'ári nde po okwera hagwā, nomanovéi hagwā, he'i ojapura-gwi Hesu-pe.

²⁴Upéa-gwi oho hendive Hesu. Ha ijaty va'e ojopypa íxupe oho-vy hapkwéri. ²⁵Oime kunha. Are-ma hasy. Hasy doze ro'y. Tuvixa hasyha ogwejy íxupe.

²⁶Ohasa asy ete va'ekwe. Heta oī imongweraharā mo'ā, ha nomongweráiry. Ha ome'ēmba rei-ma va'ekwe ogwereco va'e íxupe kwéry okwera hagwā mo'ā. Ha ndokwerái joty. Opyta hasyve va'ekwe. ²⁷Upéi katu ohendu Hesu rerakwā. Upéa-rehe ojogweroaty aty ramo hikwái, oho hapkwéri, Hesu rapykwéri. ²⁸“Apoko ramo xe ijao-rehe jepe, akwera arā”, he'i ojeúpe. ²⁹Upéa-gwi opoko ijao-rehe. Opoko-ma ramo hese, opi-ma íxupe imba'asy. Oikwaa okweramaha imba'asy-gwi hete.

³⁰Ha Hesu katu oikwaa-ma omongweramaha kunha-pe. Upéa-gwi ojere-ma Hesu ijatypa va'e mbyte-py:

—Kiva'e opoko-ma xe ao-rehe, he'i oporandu-vy.

³¹Ha hemimbo'e kwéry he'i íxupe:

—Ema'ē katu ijatypa va'e-rehe. Ojejapipa voi nde-rehe ra'e. “Kiva'e opoko xe-rehe” ma'erā ere upéixa, he'i oporandu-vy.

³²Ha Hesu oma'ē oī-vy ohexa hagwā kiva'e po ojapo upéixa ra'e. ³³Ha kunha katu oikwaa okweramaha. Upéa-gwi icyhyje-ma. Oryryi-ma ave. Ou ojeity henonde-py. Omombe'upa íxupe anhete va'e.

³⁴—Xe rajy, he'i kunha-pe ipy'agwapy hagwā. Gwajýry-pe he'iha-rami, he'i

kunha-pe, —nde erejerovia-ma kuri xerehe, upéa-gwi erekwera-ma. Tereho nde py'agwapy reheve. Nande rasyvéi-ma ne mba'asy-gwi, he'i kunha-pe.

³⁵ Onhe'ë vyteri jave, ou mburuvixa róga-gwi omombe'u:

—Omano ete-ma nde rajy, he'i túvy-pe. —Eheja katu toho mbo'eháry, he'i Jairo-pe omombe'u va'e.

³⁶ Ha Hesu katu ohendu omombe'u ramo:

—Anfke erekyhyje. Ejerovia katu xerehe, he'i mburuvixa Jairo-pe. ³⁷ Ha upéi katu ndohejái omoirũ íxupe avave. Mbohapy hemimbo'e anho mante omoirũ íxupe. Oho indive omoirũ Pedro, Tiago, tyvúry João ave. ³⁸ Ogwahẽ-ma mburuvixa róga-py. Ohexa heta ijayvu joa va'e. Ha ha'e kwéry hasẽmba voi osapukái-vy.

³⁹ Oike Hesu. He'i íxupe kwéry:

—Ma'erã tipo pende ayvu? Ma'erã tipo pene rasẽmba rei pekwa-vy? he'i íxupe kwéry. —Nomano teéiry voi upe mitã kunha. Oke ae maniko oĩ-vy ra'e, he'i íxupe kwéry.

⁴⁰ Ha'e kwéry katu onhembohory Hesu-rehe. Ha ha'e katu omosẽmba imondo-vy. Ogweraha ondive mitã ru, isy oirũ ave. Oike mitã kunha oĩ ha-py.

⁴¹ Oipoppyhy íxupe.

—“Talita cumi” he'i íxupe. Ha'e ae onhe'ë-py ohenói omopu'ã hagwã, “Mitã kunha, epu'ã katu” he'i-vy.

⁴² Upe mitã kunha opu'ã-ma ogwata-ma. Mitã kunha katu doze ro'y ogwereco va'e. Upéa-gwi,

—Mba'éixa omoingove jevy íxupe? he'i opondera eterei-vy hese hikwái.

⁴³ Ha Hesu he'i:

—Anfke avave ohendu, he'i jevy jevy íxupe kwéry Hesu. —Emongaru íxupe, mitã kunha-pe, he'i.

He'í kwéry ndogweroviái Hesu-pe

(Mt 13.53-58; Lc 4.16-30)

6 Upe-gwi oho Hesu. Gwetã-my ogwahẽ jevy. Omoirũ íxupe hemimbo'e kwéry. ² Ha pytu'uha áry-py Hesu onhemonhe'ë jevy-ma. Ojeporahéi haty-py onhemonhe'ë. Heta ohendu va'e inhe'ë, —Mba'éixa onhemonhe'ë? he'i opondera-vy hese hikwái: —Mamo-gwi upéa ohendu aipo va'e nhe'ë? he'i hese. —Kiva'e omombe'u hi'arandu hagwã íxupe? he'i hese. —Ema'ë hese. Hexapyrã-rupi voi Hesu rembiapo porã. Mba'éixa ojapo upéixa? he'i hese. ³ —Upéa óga apohatygwe voi, he'i. —Maria memby voi. Tiago, José, Judas, Simão ave ityvúry kwéry voi. Heindyry kwéry oiko voi nhane ndive. Ma'erã onhembotuvixa ukase? he'i opondera-vy hese.

Upéa-gwi ndija'evéi Hesu-rehe hikwái.

⁴ Upéi he'i íxupe kwéry Hesu:

—Ha onhemonhe'ë va'ety onhemboete voi. Ha hetã mygwa katu nomboetevéiry íxupe. He'í kwéry ave nomboetevéiry íxupe. Hóga pygwa ave nomboetevéiry ave íxupe, he'i ójehe ndaija'evéi-gwi he'í kwéry.

⁵ Upéa-gwi ndikatúí hembiaapo porã hexapyrã-rupi. Mbovymi hasy va'e-rehe mante omoí opo omongwera hagwã.

⁶ Ha ndogweroviái-gwi hikwái,

—Mba'éixa ndogweroviái? he'i opondera-vy hese kwéry Hesu.

Upéi oho tetãgwasu jerekwe-rupi. Tetã mirí mirí oĩ ha-rupi oho onhemonhe'ë-vy Hesu.

Hesu remimbo'e kwéry oho onhemonhe'ë-vy

(Mt 10.5-15; Lc 9.1-6)

⁷ Ha upéi katu Hesu ohenói doze gwemimbo'e kwéry-pe ogwahẽ hagwã ha'e-py. Mokõ mokõ meme omboja'o ja'o imondo-vy:

—Xe nhe'ẽ-py emosẽ imondo-vy anháy, he'i íxupe kwéry. ⁸—Aníke ereraha mba'eve. Nde pykoka anho eraha, he'i. —Ani ereraha ne remi'urã ani ereraha nde vosa. Ani ave ereraha pirapire ne ku'asã gwy-py, he'i íxupe kwéry. ⁹—Emonde nde pyryru. Ne kamisa katu ani erembojo'a, he'i íxupe kwéry. ¹⁰—Ereike ramo óga-py epyta upe-py. Ani erembopopa ereiko-vy. Eresẽ peve upe tetã-gwi, eiko petẽi óga-py íxupe kwéry. ¹¹ Ha oĩ ramo tetã mygwa pende rerohory e'ỹ va'e, pene nhe'ẽ renduse e'ỹ va'e katu, eresẽ ramo upe tetã-gwi embovava nde py ho'apa hagwã vvy timbore nde py-gwi. Upéixa erejapo ramo, eremomandu'a uka arã hembiaapo vaikwe-rehe. “Nhandejáry re'ýi e'ỹ-rami nipo ra'e nhande” he'i va'erã ójehe, he'i íxupe kwéry Hesu. ¹² Aipo-gwi hemimbo'e kwéry oho onhemonhe'ẽ-vy enterove va'e-pe:

—Erova nde rekoha, he'i. ¹³ Omosẽ imondo-vy heta anháy-pe. Hasy va'e-rehe omona nhandy omongwera hagwã.^c

João ojejuka

(Mt 14.1-12; Lc 9.7-9)

¹⁴ Ha Hesu rerakwã opa opa-rupi oho. Upéixa-gwi mburuvixagwasu Herodes ohendu ave Hesu rerakwã.

Kente kwéry omombe'u mbe'u ojóupe Hesu rerakwã. Gwĩ Hesu rexa-vy, he'i ojóupe:

—João Batista oikove jevy-ma, he'i mo'ã. —Upéa-gwi hexapyrã-rupi hembiaapo porã porã voi, oĩ he'i va'e mo'ã Hesu-rehe.

¹⁵ Hesu rexa-vy he'i ojóupe:

—Upe va'e ko Elias, oĩ he'i va'e mo'ã ave Hesu-rehe.

—Upe va'e ko onhemonhe'ẽ va'ety yma gwaréixa, oĩ he'i mo'ã va'e ave hese.

Upéixa voi ha'e kwéry hupi e'ỹ omombe'u. Omombe'u jokupe kupe hesegwa nhe'ẽ.

¹⁶ Upéixa ramo Herodes mburuvixagwasu va'e ohendu Hesu rerakwã. Upe ojapo japo va'ekwe ohendu:

—Upe João xe anhakã'o uka va'ekwe, oikove jevy-ma nipo ra'e, he'i mo'ã hese.

¹⁷⁻¹⁸ Are-ma omenda va'ekwe Herodes. Gwvvyry rembirekokwe-rehe omenda va'ekwe. Gwovajáry Herodias-rehe omenda va'ekwe. Tyvvyry héry Filipe. Ha João katu he'i va'ekwe íxupe, Herodes-pe: “Ereiko ramo nde ryvy rembireko ndive, ndatekoháiry erereko” he'i va'ekwe íxupe. Upéa-gwi mburuvixagwasu omondo va'ekwe ipiári oipyhy uka hagwã João-pe. Omoĩ uka va'ekwe íxupe preso. Gwembireko-rehe onhe'ẽ-gwi, omoĩ uka íxupe preso. ¹⁹ Ha hambireko katu ndija'úi voi João-rehe. Ojuka-ta mo'ã. ²⁰ Ndikatúi ojuka, omboete-gwi íxupe mburuvixagwasu Herodes. Ha mburuvixa katu oheko kwaa voi íxupe. “Hi'arandu va'e João, heko marangatu va'e voi ave” he'i hese. Upéa-gwi omoĩngatu joty íxupe. Ohendu ramo inhe'ẽ, ojapose vérami mo'ã inhe'ẽ. Ha ndojaposéi ave. Ndojapói ramo jepe, ogwerohory joty inhe'ẽ. ²¹ Hi'áry ogwahẽ ojuka hagwã íxupe. Oiko hagwe áry-py mburuvixagwasu omongaru porã imboviapyre. Mburuvixa kwéry, soldado ruvixa kwéry, imba'e reta va'e kwéry, Galiléia pygwa va'e omongaru porã. ²² Ojekaru ha-py oike-vy ojeroky hambireko memby kunha. Ombovy'a ojeroky ramo mburuvixagwasu Herodes-pe, imboviapyre ave ombovy'a. Ha upéi he'i kunhataĩ-pe mburuvixagwasu:

—Ejerure xe-vy ne remimbota-rehe. Oime ra'ẽ va'e voi ame'ẽ-ta nde-vy, he'i

íxupe. ²³—Oime ra'ê va'e-rehe erejerure ramo, ame'ê-ta nde-vy, he'i íxupe. Pono oapu-gwi —Tupã réry-py ame'ê-ta nde-vy, he'i. —Ha opamba'e xe areko va'e katu amombyte-ta nde-vy ime'ê-vy, he'i jevy jevy íxupe.

²⁴Upéi osê oho-vy oporandu osy-pe:

—Mbava'e-rehe tipo xe ajerure-ta, he'i omombe'u-vy osy-pe.

Isy he'i íxupe:

—Ejerure katu João Batista akāgwe-rehe, he'i íxupe.

²⁵Ojapura oike hagwã jevy mburuvixagwasu oĩ ha-py. Pya'e oike ojerure-vy:

—Āy aipota eremboyru xe-vy pya'e nha'ê-py João akāgwe araha hagwã, he'i ojerure-vy.

²⁶Ha mburuvixagwasu katu onhe'égwe omboasy eterei. “Tupã réry-py ame'ê-ta” he'i-gwi, ohendu-gwi ave imboviapyre inhe'ê, ndikatuvéi-ma João-rehe hakate'ỹ. ²⁷Upe-ma ramo omondo peteĩ gwembigwái soldado ogweruruka hagwã íxupe inhakāgwe. Ha oho onhakã'o João-pe onhemoĩ va'e preso haty-py. ²⁸Ogweru nha'ê-py inhakāgwe ome'ê kunhataĩ-pe. Ha kunhataĩ katu ome'ê osy-pe. ²⁹Ha João remimbo'ekwe ohendu ramo, ou hetekwe ogweraha. Omoĩ vvykwa-py hetekwe.

Hesu ombopopóy cinco mil va'e-pe cinco mbojape

mokõi pira ave

(Mt 14.13-21; Lc 9.10-17; Jo 6.1-14)

³⁰Ha hemimondo kwéry katu ou jevy Hesu ha-py. Omombe'u íxupe ojapo japo va'ekwe. Ombo'e mbo'e va'ekwe ou jevy omombe'u. ³¹Ha heta ipohuha ou. Opohupáry-gwi ndikatuvéi okaru. Upéa-gwi he'i gwemimbo'e kwéry-pe:

—Jaha katu nhane anho ojeiko e'ỹ ha-py. Japytu'u mixĩ-vy jaha, he'i.

³²Akói ramo oho ha'e kwéry anho ojeiko e'ỹ ha-py. Kanoagwasu-py oho.

³³Ha heta kente ohexa íxupe iho ramo. Oikwaa-ma ave. Upe ramo enterove tetã-gwi osê oho-vy. Yvy-rupi oripara oho-vy. Ha'e kwéry ranhe ogwahê y rovái. Ha Hesu nogwahêi joty.

³⁴Ogwahê ramo hembey-py, osê kanóa-gwi.

—Heta ojohapypa ra'e onhomboaty, he'i hexa-vy. —Upéa ovexa ijáry e'ỹ va'erami ndoiko kwaáiry ha'e kwéry anho, he'i. —Ndaherekwáiry, he'i.

Upéa-gwi oiporiahuvereco-ma íxupe kwéry. Oiporiahuvereco-gwi heta onhemonhe'ê nhe'ê íxupe kwéry.

³⁵Ka'aru ete ou Hesu ha-py hemimbo'e kwéry:

—Ndaipóri mba'eve a-py, he'i. —Ka'aru ete-ma. ³⁶Ere íxupe kwéry toho tetã mirĩ-rupi tetāgwasu-rupi ave ojogwa hagwã gwemi'urã, he'i Hesu-pe.

³⁷Ha Hesu katu he'i gwemimbo'e kwéry-pe:

—Peê katu peme'ê íxupe kwéry hemi'urã, he'i.

—Oroho-ta tipo orojogwa duzentos repy mbojape hemi'urã kwéry orome'ê hagwã íxupe kwéry ho'u hagwã, he'i íxupe oporandu-vy.

³⁸Hesu he'i:

—Mbovy a-py erereco mbojape? Ekwa terehexa, he'i íxupe.

Upe rire oho ohexa. Oikwaa rire, ou omombe'u:

—Cinco mbojape oĩ, he'i. —Mokõi pira ka'ê ave oĩ, he'i Hesu-pe.

³⁹Ha upéi katu he'i ojogweroaty mirĩ mirĩ hagwã ogwapy-vy. Kapi'i pyahu ári ogwapy hagwã, he'i íxupe kwéry.

⁴⁰Ha cem oĩ va'e, cingüenta oĩ va'e ave ojopypy ppy-py ogwapy. ⁴¹Ha Hesu katu oipyhy upe cinco mbojape. Mokõi pira ave oipyhy. Upéi hovayva yvate-koty omboete-vy temi'urã-rehe. Otima porã ave. Omboja'o ja'ou upe mbojape. Ome'ê

me'ē gwemimbo'e kwéry-pe ombogwey hagwā entéro va'e rovagwy-py. Omboja'o ja'o ave mokōi pira enterovéa-pe.⁴² Ha enterovete okaru. Hygwyatāmbama ave hikwái.⁴³ Upéi omono'ō ho'u va'ekwe rembyre, pira rembyre ave. Doze ajaka joty ra'e oĩ hembyre kwéry.⁴⁴ Upe okaru va'ekwe heta oĩ ra'e. Kwimba'e kwéry okaru va'e cinco mil oĩ ra'e.

Hesu oho ogwata-vy y ári

(Mt 14.22-33; Jo 6.15-21)

⁴⁵ Upe ramo Hesu he'i:

—Eike katu kanoagwasu-py, he'i gwemimbo'e kwéry-pe. —Pekwa mani katu y rovái xe renonde, he'i. —Betsaida-py ekwa mani katu, he'i.

Oho rire, he'i ojogweroaty va'e-pe:

—Tapeho katu pende ro nde róga-rupi, he'i Hesu íxupe kwéry.

⁴⁶ Upe rire, “Aha jevy-tama” he'i rire íxupe kwéry, oho vvyaty ári-rupi Hesu. Onhomongeta hagwā Nhandejáry ndive oho.

⁴⁷ Ojekwaa-ma pytū ou-vy. Oĩ kanoagwasu y mbyte-py y ári ave. Ha Hesu katu opyta ha'e anho vvy-py.⁴⁸ Ohexa íxupe kwéry onhemombaraete ramo oipykúivvy. Ndogwatavéi kanóa henonde-gwi ou ramo vvytu. Hembipe ramo Hesu oho gwemimbo'e kwéry ha-py. Pytū joty reheve oho íxupe kwéry ogwata-vy y ári. Ohenonde'a-ta mo'ã kanóa-pe.

⁴⁹ Ha ha'e kwéry katu ohexa ramo íxupe ogwata y ári,

—Arygwypóry,

he'i mo'ã hese. Osapukái ave.⁵⁰ Enterovéa hemimbo'e kwéry ohexa íxupe. Onhemondýi eterei-ma ave. Upéa-gwi osapukái joa. Upe ramo pya'e he'i íxupe kwéry:

—Anive erejapura teĩ. Xe ko Hesu, he'i voi. —Ani erekyhyje teĩ, he'i.

⁵¹ Upéi katu oike-ma kanoagwasu-py hendive kwéry. Ndayvytuvéi-ma.

—Mba'éixa omombyta vvytu? he'i opondera eterei-vy hese.

⁵² Ha Hesu ombopopóy ramo mbojape hexapyrā-rupi, ndoikwaáiry heko-rehe. Nainhakā porāi-gwi ndoikwaáiry heko-rehe hikwái. Upéa-gwi,

—Mba'éixa omombyta vvytu? he'i opondera eterei-vy hese.⁵³ Upéi katu oho yugwarusu rovái. Genezaré tetāmy ogwahē oho-vy hikwái. Isā-py onhapytī kanóa. Osē kanóa-gwi.⁵⁴ Osē jave, pya'e oikwaa Hesu-pe tetā mygwa.

⁵⁵ Oripa oho-vy hikwái opa-rupi. Pe tetā kupe-rupi oripara para okwa-vy. Ha hasy va'e-pe katu ogweru Hesu happy. Hupa reheve ogweru. Ohendu-ma ramo Hesu oĩ ha-py ogweru-ma.^d ⁵⁶ Ha Hesu katu ogwahē ramo tetāgwasy-py, ogwahē ramo tetā nhepyrū-py, ogwahē ramo ave tetā mirī-my, óga pa'ũ-rupi ombogwey meme hasy va'e-pe hikwái. Ojerure íxupe:

—Tande pyhy nde ao rembe'y-rehe jepe hasy va'e, he'i íxupe hikwái oipyhy va'e gwive okwera-ma hagwā.

“Ma'erā tipo ndoikói yma gware reko-rupi ne remimbo'e” he'i Hesu-pe oporandu-vy

(Mt 15.1-20)

7 Ha fariseu kwéry ojogweroaty Hesu ha-py. Ogwahē ave ou-vy judeu kwéry rekombo'ehaty. Jerusalém tetā-gwi ou va'ekwe.²⁻⁴ “Ndajajepohéi porāi ramo ndikatúi jakaru”, he'i va'e fariseu kwéry, opa judeu kwéry gwive ave. Ojepohe pohéi e'ỹ reheve ndokarúi va'e ojapo-gwi hembypy he'i va'ekwe. Ou jevy ramo mba'e jogwa haty-gwi nonhemopotíry ramo ndokarúi. Ojohéi kopo'i, ojohéi japepo, ojohéi nha'ē kwarepoti-gwi ojejapopyre. Hupa ojo-

^d6:55 Mt 14.34-36

héi ave. Heta mba'e ojapo hembypy he'i va'ekwe ohendu-gwi. Ha gwĩ fariseu kwéry, judeu rekombo'ehaty ave ohexa Hesu remimbo'e kwéry-pe okaru ramo ojepohéi e'ý reheve. Upéa he'ise: Oje-pohe pohéi rei e'ý reheve okaru.⁵ Upéa-gwi oporandu Hesu-pe hikwái:

—Ma'erã tipó ndoikói yma gware reko-rupi ne remimbo'e kwéry? Ma'erã okaru ojepohéi porã e'ý reheve? he'i. —Ma'erã tipó nonhemopotisevéiry nhande kwéry e'ý va'e ndive oiko rire? he'i íxupe.

⁶ Ha Hesu he'i íxupe kwéry:

—Peẽ katu pende py'a ky'a pemo'ã kwaa va'e. Ha Isaías amyri anheia-rupi omombe'u va'ekwe pende rekorã. Omoĩ va'ekwe kwatia-rehe a-rami:

“Ha'e kwéry xe mboete onhe'ẽ-py rei. Opy'apy-py katu naxe mboetéiry. Ndojehesa rerováí xe-rehe.

⁷ Xe momba'egwasu teĩ. Xe nhe'ẽ-py nombo'éiry. Ha teko rei nhe'ẽ-py ae oporombo'e mbo'e oiko-vy”^e,

he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ pende-rehe. ⁸ Ha Nhandejáry he'i ramo, nderejaposéi voi inhe'ẽ. Ha teko rei katu omanda ramo, he'i va'e gwive erejapo japo voi, he'i íxupe kwéry Hesu.

⁹—Nderejaposéi voi Nhandejáry he'i va'ekwe jajapo hagwã nhane rembypy he'i va'ekwe. Upéixa ramo, “Ore rembiapo porã” ere mo'ã ndéjehe.

¹⁰ Ha Moisés amyri he'i va'ekwe:

“Pemboete nde ru, nde sy-pe ave. Ha entéro onhe'ẽ vai rei va'e gwu-rehe, osy-rehe ave, tojejuka katu”^f,

he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ. ¹¹ Ha peẽ katu pepyrũ Nhandejáry nhe'ẽ-rehe. Ndapehejáiry gwu osy-pe ome'ẽ hagwã. Pembo'e mbo'e rei judeu kwéry-pe a-rami. Peje, “Ava he'i ramo gwu osy-pe ave, Voive ereporandu ramo ame'ẽ arã nde-vy ra'e. Áy katu ndikatuvéi-ma ame'ẽ nde-vy. Xe mba'e kwéry opa-ma.

Ame'ẽmba-ma kuri Tupã Nhandejáry-pe. Aiporu jepe xe, Tupã mba'epa-ma, he'i gwu osy-pe ave.” ¹² Upéixa he'i ramo, iporã joty peẽ-my. Upéixa ndapehejái oipytygwõ gwu osy-pe ave. Ne nhe'ẽ-py gwu osy-pe ave nomboetevéi. ¹³ Ne rembypy reko-rupi joty peiko. Upéa-gwi pepyrũ joty Nhandejáry nhe'ẽ-rehe, pemboyke joty Nhandejáry nhe'ẽ peikovy. Heta gwã-rami erejapo japo ave, he'i íxupe kwéry Hesu.

¹⁴ Upe rire ohenói jevy oha-py kente kwéry ou hagwã he'i:

—Pejeapysaka joa xe nhe'ẽ-rehe peikwaa porã hagwã, he'i arandu rehegwa nhe'ẽ omombe'u-vy.

¹⁵—Jakaru jave ndikatúí nhane mongy'a. Ndoikói tembi'u nhande py'a omongy'a va'erã. Ha nhane nhe'ẽ vai ramo ae katu onhemongy'a arã nhande py'a. ¹⁶ Pene arandu-ta ramo, pejeapysaka katu ko xe nhe'ẽ-rehe, he'i íxupe kwéry Hesu.

¹⁷ Upéi oheja íxupe kwéry Hesu. Oho oike koty-py. Oike rire, oporandu íxupe hemimbo'e kwéry. He'i:

—Tembi'u rehegwa nhe'ẽ ereiporu kuri. Ha upéa, mbava'e-rehe tipo aipo va'e he'ise, he'i oporandu-vy íxupe hemimbo'e kwéry.

¹⁸ Ha Hesu he'i íxupe kwéry:

—Peẽ katu kente kwéry-rami ave ndapeikwaa porã joty. Ma'erã tipó ndapeikwaa porã? Pekaruru ramo, ndikatúí penhembohete ky'a. Ndaipóri tembi'u pene mbopy'a ky'a va'e. ¹⁹ Tembi'u katu pende py'a-rehe ndohói. Pende ryekwe-py ae oho. Upéi osẽmba jevy. Upéa-gwi napene mongy'áiry, he'i íxupe kwéry Hesu. —Upéixa jaikwaa entéro tembi'u ipotĩ voi, he'i.

²⁰ Upéa-rehe he'i jevy íxupe kwéry Hesu:

—Ha pene nhe'ê vai ramo katu, onhemongy'a arã pende py'a, he'i. ²¹—Pende py'apy-py katu penhemongeta peiko-vy pene rembiapo vairã-rehe. Upéa-gwi pende py'a vai. Pende py'a vai-gwi pejogwereco rei. Pende py'a vai-gwi pemonda rei peiko-vy, peporojuka ave. Pende py'a ky'a-gwi onhoembireko ndive, onhome ndive ave peiko. ²²Pende py'a vai-gwi peipota rei pende rapixa mba'e, ha pene rembiapo vai, ha peporombotavy, ha pene akã vai, napende a'éi pende rapixa-rehe, penhe'ê rei rei pende rapixa-rehe, ha penhembotuvixaseve mo'ã ave peiko-vy, ha napene nhe'ê rendúí ave. ²³Ha opaixagwa pejapo pende py'a vai-gwi. Upéixa ramo pende py'a vai-gwi penhemongy'a-ma, he'i íxupe kwéry Hesu.

“Ne memby-gwi opoi-ma anháy” he'i Hesu

(Mt 15.21-28)

²⁴Upéi opu'ã oho-vy Hesu. Upe-gwi oho ogweroajere Tiro tetã jerekwe-rupi. Sidom tetã jerekwe-rupi oho ave. Oike koty-py opyta hagwã. Ndoipotái mo'ã onhemombe'u. Ha ndikatúí onhemi. ²⁵Ha peteí kunha pya'e ohendu herakwã. Ou ojeity Hesu rovagwy-py. Ha imemby kunha mixí va'e anháy rerekoha voi. ²⁶Ha kunha katu onhe'ê outro nhe'ê-py. Grego nhe'ê-py onhe'ê. He'íy Sirofenícia pygwa. Ojerure Hesu-pe:

—Emosê katu imondo-vy xe memby-gwi anháy, he'i íxupe.

²⁷—Nde ko ndaha'éi xe re'íy. Xe re'íy kwéry aipytygwõ ranhe-ta. Ha upe rire katu xe re'íy e'ỹ-pe aipytygwõ-ta ave, he'i. —Mitãgwe-pe katu nhamongaru ranhe. Nanhamombói jagwa-pe mitã remi'urã, he'i joty Hesu itantea-vy, ojeheko rerovia uka etese-vy kunha-pe.

²⁸Ha kunha katu he'i íxupe:

—Akói-ramima ngatu, xe Járy, he'i kunha Hesu-pe. —Ha tembi'u sururukwe ijáry apyka gwy-py ho'u joty jagwa, he'i Hesu-rehe ojerovia joty-vy.

²⁹—Ere porã-ma, he'i. —Ekwa jevy katu. Ne memby-gwi opoi-ma anháy, he'i kunha-pe Hesu.

³⁰Ha upéi oho gwóga-py. Ohexa omemby hupa-py. Onheno oĩ-vy ramo ohexa. Ha anháy osê-ma ra'e íxugwi oho-vy.

Ogweru Hesu-pe ndaijapysa porãi va'e

³¹Ha upéi katu ojevvy Hesu Tiro tetã jerekwe-gwi. Sidom-rupi ohasa oho-vy. Ohasa oho-vy ave Decápolis tetã-rupi. Galiléia yugwarusu-py oho. ³²Ha upe pygwa ogweru Hesu-pe ndaijapysa porãi va'e. Ha'e inhe'ëngopa va'e ave. Inhapekũ ratã va'e-rami oiko. Ojerure íxupe omoĩ hagwã hi'ári opo. ³³Ha Hesu ogwenohê íxupe. Ojogweroaty ha-gwi ogweraha íxupe ha'e anho. Ijapysaka-py okwã omopo'ê. Upéi ondyvu okwã-rehe Hesu. Upe rire omoĩ inhapekũ apy-rehe. ³⁴Upe rire hovayva yvate-koty. Onhe'ê va'erã-rami ipytuhê hatã:

—Efatá, he'i ha'e ae onhe'ê-py.

Upe va'e he'ise: “Tojepe'a nde apysa mbotyha”. ³⁵Ha upéi katu ikwa-ma ijapysa. Nainhapekũ ratávériy ave. Nainhe'ëngopavéi-ma ave. Onhe'ê porã-ma.

³⁶Upéi Hesu he'i íxupe kwéry omombe'u e'ỹ hagwã avave-pe:

—Ani xe mombe'u teí, he'i jevy jevy mo'ã íxupe kwéry. He'iri iri íxupe Hesu ramo, ha'e kwéry katu omombe'uve uve joty. Ndogwereco nhemíry Hesu ombogwera hagwe. Nogwenotíry Hesu-pe.

³⁷Ha henduháry gwive he'i:

—Hembiapo porã e'ỹ va'e ndoikóiry. Hembiapo porã porã meme ae katu Hesu. Ijapysa e'ỹ va'e omboapysa jevy va'e. Ha nonhe'ëi va'e omonhe'ê porã

jevy va'e Hesu, he'i ojoupe hikwai opon-dera eterei-vy hese.

Hesu ombopopy irundy mil va'e-pe sete mbojape

(Mt 15.32-39)

8 Upe ramo heta ojogweroaty jevy ramo, ndogwerekoi ramo gwemi'ura, ohenoi Hesu gwemimbo'e kwery-pe ou jevy hagwa ixepe:

²—Peju katu xe ha-py, he'i. —Ojogweroaty va'e iporiahu va'e xe-vy. Mbohapy ary xe mokambara okwa-vy. Ndogwerekoi ave gwemi'ura. Upa-gwi aiporiahuvereko ixepe kwery. ³Oi mombyry-gwi ou va'ekwe. Amondo ramo ixepe kwery hoga-py ivare'a ramo, naipyatave'i ara tape-rupi, he'i ixepe kwery Hesu.

⁴Upe ramo hemimbo'e kwery he'i ixepe:

—Mba'eixa tamo ra'e nahambi'u me'e ko'a rupigwa kente kwery-pe? A-rupi ndaipori kente tembi'u me'ehara, he'i ixepe hikwai.

⁵—Mbovy tipo erereko mbojape, he'i oporandu-vy gwemimbo'e-pe:

—Sete voi areko, he'i ixepe.

⁶Ha Hesu katu he'i ojogweroaty va'e-pe ogwapy hagwa vvy-py:

—Pegwapy katu, he'i ixepe kwery.

Upe rire oipyhy upe sete mbojape. Otima Nhandejary-pe. Otima rire ombopopy ome'e gwemimbo'e kwery-pe. Ojogweroaty va'e rovagwy-rupi omoi hagwa ome'e. ⁷Ha pira'i ka'e ndogwerekoi hetai hikwai. Ha Hesu omboete ranhe Nhandejary-pe pira ho'u va'erarehe. Upe rire omoi uka ave hovagwy-rupi. ⁸Upe rire ho'u-ma omohygy-atamba pora ave ixepe kwery. Upei omboaty hembyre opyta va'e omoyru sete ajakagwasu. ⁹Ha heta eterei okaru va'e. Irundy mil para'e okaru va'e.

Ha upei he'i:

—Tapeho katu pende ro nde rogarupi, he'i ixepe kwery Hesu.

¹⁰Upe ramo pya'e oike kanoagwasupy gwemimbo'e kwery ndive oho hagwa. Dalmanuta jerekwe-py oho.

“Ejapo katu ore-vy hexapyra-rupi” he'i Hesu-pe

(Mt 12.38-42; 16.1-12)

¹¹Ha fariseu kwery ou Hesu oi ha-py onhonhe'e mbojavy jevy hagwa:

—Ejapo katu ore-vy hexapyra-rupi. Nhandejary rembiapo pora ramigwa ejapo katu ore mbojerovia uka pora-vy, he'i Hesu-pe. Ombovyte ixepe ombojevavysse-vy.

¹²Ha Hesu ndojohu porai-gwi, opy'apy-py onhe'e va'era-rami ipytuheta ha:

—Ma'era aygwa ohexase hexapyra-rupi xe rembiapo ramo. Anhete ko xe ha'e-ta pe-my. Aygwa-pe katu naxe rembiapo mo'ai hexapyra-rupi, he'i ixepe kwery Hesu.

¹³Upei oheja oho-vy ixepe kwery. Oike jevy ramo kanoagwasupy oho yugwarusu rovai. ¹⁴Ha hemimbo'e naimandu'avai-gwi ndogwerahai mbojape. Peteimi ogweraha hendive. Petei anho mbojape oi kana-py. ¹⁵He'i Hesu gwemimbo'e kwery-pe:

—Ivai voi mbojape mbovuha fariseu kwery, Herodes iru kwery rembiporu, he'i ixepe kwery Hesu omombe'u-vy, pono judeu ruvixa ohekomb'o vai ixepe kwery.

¹⁶Ha mbava'e-rehe po he'ise upa ndoikwai voi. Upa-gwi onhomongeta okwa-vy:

—Ma'era po omombe'u upa Hesu. Nanhane mbojape-gwi omombe'u upa, he'i mo'a ojoupe.

¹⁷Ha Hesu katu oikwaa onhomongeta ramo. Upa-gwi he'i gwemimbo'e kwery-pe:

—Ma'erã pemombe'u mbojape pereko e'ÿha? Ma'erã, “Nanhane mbojapevéi” peje pemombe'u-vy? he'i. —Ma'erã tipó ndapehexa kwaavéi-ma xe-rehe? he'i. —Ma'erã tipó ndapeikwaavéi-ma xe reko? Napene akã porãi vyteri, he'i. ¹⁸—Oĩ pende resa. Ma'erã tipó ndapehexavéi-ma? Oĩ pende apysa. Ma'erã tipó napehenduvéi-ma? Ma'erã tipó napene mandu'avéi-ma? ¹⁹Xe ambopopóy kuri heta eta va'e-pe, cinco mil va'e-pe upe cinco mbojape. Ambopopóy rire, mbovy ajakagwasu-py eremboyru hembyrekwe? he'i íxupe kwéry oporandu-vy.

—Doze ajaka, he'i íxupe hikwái.

²⁰—Aje'i-ma ambopopóy ave kuri upe sete mbojape amé'ë hagwã irundy mil va'e-pe. Ambopopóy rire, mbovy ajakapy eremboyru hembyrekwe? he'i íxupe kwéry oporandu-vy.

—Sete ajaka, he'i íxupe.

²¹—Ndereikwaái joty? Ma'erã ndereikwaái? he'i gwemimbo'e kwéry-pe Hesu.

Hesu ombogwera hesa e'ÿ va'e-pe

²²Ha upéi katu ogwahẽmba-ma Hesu gwemimbo'e kwéry ndive. Betsaida tetã-my ogwahẽ.

Ha ojereru Hesu ha-py hesa e'ÿ va'e-pe. Ojerure íxupe opoko hagwã hese.

²³Ha Hesu katu oipopyhy ogweraha hesa e'ÿ va'e. Tetã avyete-gwi ogweraha. Onygwõ rire hesa-py, omõi hi'ári opo:

—Erehexa-ma tipó? he'i íxupe oporandu-vy.

²⁴—Ahexa-ma katu tekove-pe. Havẽ havẽ rei ahexa-vy, he'i. —Yvyra vyarami rei ahexa íxupe. Ogwata oĩ-vy ramo ahexa íxupe, he'i íxupe hovayva-vy hesa havẽ-gwi.

²⁵Upéi omõi jevy Hesu hesa ári opo. Ha upéi ohexa katu oĩ-vy. Hesapyso jevy-ma. Ndahesa tatativéiry. Ohexa porãmba-ma.

²⁶—Tereho nde róga-py, he'i. —Ani ereike jevy te'ÿi avyete-py, he'i íxupe Hesu.

“Nde Cristo voi” he'i Pedro

(Mt 16.13-28; Lc 9.18-27)

²⁷Ohasa jevy oho Hesu gwemimbo'e kwéry ndive. Cesaréia de Filipe jerekwe rupigwa tetã miri miri-rupi oho. Oho jave oporandu gwemimbo'e kwéry-pe:

—Mbava'e he'i ra'e xe-rehe? he'i íxupe kwéry.

²⁸Ha'e kwéry he'i:

—Nane mombe'u porãiry. Ne mombe'u joavy avy. Oĩ, “João Batista onhemoingove jevy va'ekwe ra'e” he'i va'e mo'ã nde-rehe. Oĩ, “Elias onhemoingove jevy va'ekwe ra'e” he'i va'e mo'ã ave nde-rehe. Oĩ, “Nhandejáry nhe'ë-py omombe'u va'ety onhemoingove jevy va'ekwe Hesu” he'i va'e mo'ã nde-rehe, he'i íxupe hikwái.

²⁹Upéi Hesu he'i:

—Mbava'e ere xe-rehe? he'i íxupe kwéry oporandu-vy.

—Nde Cristo voi, Nhandejáry rembi-poravokwe. Enterove remiha'arõ voi no nde, he'i íxupe Pedro.

³⁰—Xáke ne nhe'ë ohendupa va'erã, he'i. —Ani xe mombe'u mbe'u te'i avavepe, he'i íxupe kwéry.

³¹Upe rire omombe'u-ma íxupe kwéry Hesu ojéupe ojehu-ta va'e:

—Xe Nhande Ryke'y tee va'e voi, he'i. —Xe áry oma'emboypy hagwe-py heta-ma xe ahasa asy-ta. Xe mbojevyy-ta, xe juka uka-ta ave judeu ruvixa kwéry, pa'i ruvixa kwéry, judeu rekombo'ehaty kwéry ave. Mbohapy áry rire katu aikove jevy-ma va'erã, he'i.

³²Ohendupa hagwã-rami upéa he'i íxupe kwéry.

Ha Pedro katu ogwenohẽ-ma Hesu-pe ha'e anho hakate'ÿ-gwi.

—Aníke erenhe'ë te'i upéixa, he'i inhe'ë joko-vy íxugwi.

³³Ha Hesu katu ojere ohexa gwemimbo'e kwéry.

—Ani xe nhe'ê joko teĩ, he'i Pedro-pe. —Ejei xe ypy-gwi, he'i Satanás-py ohenói-vy íxupe. —Neremombe'úi voi Nhandejáry nhe'ê. Anháy ruvixa nhe'ê-py ae eremombe'u voi, he'i Pedro-pe.

“Taxe moirũ katu okurusugwasu ohupi heraha-vy va'e-rami peiko-vy” he'i Hesu

(Mt 16.24-28; Lc 9.23-27)

³⁴Upéi ohenói Hesu ou hagwã ohapy ojogweroaty va'e-pe. Gwemimbo'e kwéry-pe ave ohenói:

—Peẽ xe moirũse ramo, anive pejapo rei teĩ pejapose va'e anho mante. Anive pepena teĩ pende rekove-rehe. Xe moirũ ae katu peẽ. Okurusugwasu ohupi heraha-vy va'e-rami ijukapyrã-rami ae katu peiko, he'i íxupe kwéry. ³⁵—Ha gwekove-rehe hakate'y va'e katu, ndoikove mo'ái Nhandejáry ndive. Ha xe-rehe ha-py gwekove-rehe nopenái va'e, Nhandejáry rehegwa nhe'ê porã-rehe ha-py gwekove-rehe nopenái va'e ave, oikove meme va'erã Nhandejáry ndive, he'i.⁸ ³⁶—Nde para'e ko yvy apy gwive járy ramo ereiko va'erã. Ha Nhandejáry ndive ereiko e'y ramo katu mba'evete ndererekói va'erã. Opa etema va'erã. Oipe'apa va'erã ndéhegwi. ³⁷Nhandejáry ndive ereiko e'y ramo, nande reko repyvéi-ma va'erã. Eremano rei va'erã. Ndererekói ereme'ẽ va'erã Nhandejáry-pe erejehepy hagwã. Eremano joty va'erã, he'i. ³⁸—Ha äygywa katu Nhandejáry-pe nomboetói va'e, hekoha vai va'e ave. Upéa-rupi, “Ndaikwaái íxupe” peje ramo xe-rehe, xe nhe'ê napehenduséi ramo ave, xe, Nhande Ryke'y tee va'e, napena pena mo'ái ave pende-rehe. Xe amano rire aju jevy ramo xe Ru rendy-rupi, hembigwái marangatu

reheve, napena pena mo'ái pende-rehe agwahẽ ramo, he'i íxupe kwéry Hesu.

9 Ha Hesu katu he'i ondive oĩ va'e-pe: —Anhete ko xe ha'e-ta peẽ-my, he'i. —Pene pa'ũ-my oĩ ohexa va'erã Nhandejáry gwuvixarã-pe. Ombaraete reheve oiko ramo, ohexa va'erã. Ohexa e'y reheve nomano mo'ái. Ohexa rire mate, omano va'erã, he'i íxupe kwéry Hesu.

Ojehete rekoviarõ Hesu

(Mt 17.1-13; Lc 9.28-36)

²Seis áry rire, mbohapy ogweraha gwupive Hesu. Pedro, Tiago, João-pe ogweraha. Ogwerojeupi heraha-vy yvyatyru-rehe ha'e kwéry anho. Upe-py ha'e kwéry hovagwy-rupi ojehete rekoviarõ-ma Hesu. ³Overapa ijao hendy-vy. Hesakã ete ipotĩ-gwi. Imorotĩ ete ijao. Upéixa omomorotĩ rei ijohéi hagwã, ndikatúi ko yvy-rehe oiko va'e. ⁴Ha upéi mokõi ojekwaa íxupe kwéry. Moisés ndive ojekwaa Elias. Onhomongeta oĩ-vy Hesu ndive.

⁵Ha Pedro katu he'i Hesu-pe:

—Iporã nhande nhaime a-py, mbo'eháry, he'i Pedro íxupe, —Torojapo mbohapy tapýi, peteĩ nde-vy gwarã, peteĩ Moisés pegwarã, peteĩ Elias pegwarã ave, he'i íxupe.

⁶Upéixa he'i ndoikwaái-gwi onhe'ẽrã, ikyhyje eterei-gwi hikwái.

⁷Upe rire omo'äy-ma íxupe kwéry arai. Ohendu-ma arai-gwi onhe'ẽ va'e íxupe kwéry:

—Upe va'e xe ra'y, he'i. —Xe rembi-hayhu va'e voi, he'i. —Ejeapysaka katu inhe'ẽ-rehe, he'i íxupe onhe'ẽ va'e.

⁸Onhe'ẽmba rire-ma pya'e osareko reko oĩ-vy hemimbo'e. Avave ndohexavéi-ma. Hesu-pe anho mante ohexa gwupive oho ramo.

⁹Ogwejy jevy vvyaty ári-gwi. Ogwejy gwejy ou ramo he'i íxupe kwéry Hesu:

—Ani eremombe'u avave-pe erehexa va'ekwe, he'i íxupe kwéry. —Xe Nhande Ryke'y tee va'e, aikove jevy rire ae, emombe'u katu, he'i íxupe.

¹⁰Upéa-gwi avave-pe nomombe'úi hembixakwe. He'i ojóupe:

—“Xe aikove jevy-ta” he'i ramo Hesu, mbava'e-pe po he'i Hesu? he'i oporandu randu-vy ojóupe hikwái.

¹¹Ha upéi katu oporandu íxupe hikwái:

—Ma'erã, “Tou ranhe Elias” he'i judeu rekombo'ehaty, he'i íxupe.

¹²—Ou ranhe voi Elias omoatyrõmba hagwã. Omoatyrõmba ramo jepe, omoĩ joty va'ekwe kwatia-rehe xe mbohasa asy va'e rehegwa nhe'ẽ. “Nhande Ryke'y tee va'e-pe ombohasa asy va'erã, ombojevvy ave va'erã íxupe” he'i joty xe-rehe omoĩ-vy kwatia-rehe. Peikwaa tipo upe va'e nhe'ẽ? he'i. ¹³—Ha Elias katu ou ra'e. Ou voi kuri, ha'e-ta nde-vy. Ojapose va'e ojapo hese. Yma he'i hagwe-rami, ãy ojapo-ma hese, he'i íxupe kwéry Hesu.

Hesu omosẽ imondo-vy kunumi-gwi anháy

(Mt 17.14-21; Lc 9.37-43a)

¹⁴Ha upéi katu Hesu ogwahẽ jevy ou-vy gwemimbo'e kwéry renda-py. Ogwahẽ jevy ramo ohexa heta reheve ojogweroaty aty ramo hikwái. Heta oĩ kente kwéry ijerekwe-rehe. Imbyte-py oĩ Hesu remimbo'e kwéry. Hendive onhomongeta hatã hatã oiko-vy judeu rekombo'ehaty. ¹⁵Upe ramo, osareko-ma Hesu-rehe hikwái. Hesu rexa-vy, “Mba'éixa ogwahẽ?” he'i opondera eterei-vy hese hikwái. Ndoutahagwi, ogwahẽ ou-vy. Ohexa ramo íxupe, oriparapa oje'ói-vy Hesu renda-py ohogwaitĩ hagwã íxupe. Ogwerohory-ma íxupe.

¹⁶—Mbava'e-rehe tipo penhomongeta hatã hatã ra'e peiko-vy? he'i íxupe kwéry Hesu.

¹⁷Ha ojogweroaty va'e avyete-gwi peteĩ va'e omombe'u:

—Xe ra'y-rehe katu ojepota kuri anháy. Xe ra'y nonhe'ëve êvéi-ma oĩ-vy anháy ojepota-gwi hese, he'i. ¹⁸—Aru mo'ã kuri nde ha-py erembogwera hagwã, xe Járy. Ha ndorotopái, he'i. —Ha ogwahẽ ha-py íxupe anháy, oity íxupe imondo-vy. Ijuruyjúi, onhemohãingyrúy, onhembohete hatã ave. Ajerure mo'ã ne remimbo'e kwéry-pe omosẽ hagwã imondo-vy íxugwi anháy. Ha ndikatúi omosẽ, he'i Hesu-pe.

¹⁹Upéi he'i Hesu íxupe:

—Aýgwa katu ndojeroviái vyteri xe-rehe. Ndapyta are mo'ãi ne ndive. Ndroipokwaa are mo'ãvéi-ma. Eru katu íxupe xe ha-py, he'i íxupe kwéry Hesu.

²⁰Ogweru íxupe kunumi hikwái. Ha anháy katu ohexa ramo Hesu-pe, ombohetyrýi-ma mitã kunumi-pe. Ho'a oho-vy vvy-py. Ijapajeréi oiko-vy vvy-rehe ijuruyjúi ramo.

²¹Upéi oporandu túvy-pe Hesu:

—Are-ma voi tipo araka'e ojepota hese anháy? he'i íxupe.

—Imitã gwive ãy peve ojepota joty hese, he'i. ²²—Oity meme voi tata-py. Ojuka hagwã mo'ã y-py ave oity íxupe. Ha nde pu'aka ramo, erejapose va'e erejapo-ta hese, he'i. —Ore porihuvereko katu ore pytygwõ hagwã, he'i Hesu-pe.

²³—Ma'erã tipo, “Nde pu'aka ramo” ere xe-vy? Ererovia tee ramo, opamba'e-rehe ipu'aka-ta Nhandejáry ojapo-vy nde-vy, he'i íxupe Hesu.

²⁴Upe ramo hatã onhe'ẽ mitã ru:

—Xe arovia-ma. Ha arovia e'ỹ ramo, xe pytygwõ xe arovia porãve hagwã, he'i.

²⁵ Ha Hesu katu ohexa kente kwéry oripara joa ogwa'ě-vy. Ohexa ramo oja'oma anháy-pe:

—Erejepota-gwi kunumi-rehe, nonhe'ěvéi, nohenduvéi. Ha'e-ta nde-vy, Epoi íxugwi. Anive ereju erejepota hese, he'i íxupe Hesu.

²⁶ Ha anháy katu osapukái rire, ombohetyryí eterei rire íxupe, opoi íxugwi anháy oho-vy. Te'ogwe-rami voi itúí vvy-rupí upe kunumi. Upéa-gwi,

—Omano-ma ra'e, heta he'i mo'ã va'e kunumi-rehe.

²⁷ Ha Hesu katu oipyhy íxupe ipo-rehe omopu'ã hagwã. Ha opu'ã-ma kunumi.

²⁸ Oike rire koty-py, oporandu Hesu-pe hemimbo'e kwéry ha'e kwéry anho:

—Ma'erã tipo ore ae ndikatúiry oromosë imondo-vy anháy-pe, he'i Hesu-pe.

²⁹—Koixagwa ndikatúí eremosë imondo-vy neremondói ramo Nhandejáry-pe ne nhe'ě, he'i. —Ha eremondo ramo ne nhe'ě íxupe, erehasa ramo erekaru e'y reheve ave katu, eremosë-ta imondo-vy, he'i íxupe kwéry Hesu.

Hesu omombe'u mbe'u gwemimbo'e kwéry-pe

(Mt 17.22-23; Lc 9.43b-45)

³⁰⁻³¹ Upe-gwi Hesu ohasa jevy oho-vy. Galiléia-rupí ohasa hasa oho-vy. Ohasa ramo, oiko va'erã omombe'u mbe'u oiko-vy gwemimbo'e kwéry-pe. Upéa-gwi ndoipotái Hesu oikwaa hapykwere entéro va'e:

—Xe Nhande Ryke'y tee va'e voi. Xe mombe'u-ta voi xe pyhyharã-pe. Teko rei po-py voi xe me'ě-ta. Gwí xe jukase va'e xe pyhy-ta voi xe reraha-vy, he'i. —Xe juka va'erã hikwái. Ha xe juka rire, mbohapy áry rire, aikove jevy-ma va'erã, he'i íxupe kwéry Hesu.

³² Hesu omombe'u porã ramo jepe, ndoikwaái joty inhe'ě.

—Mbava'e-rehe po he'i nhande-vy, he'i rei hikwái ojóupe. Ikyhyje-gwi, no-poranduvéi íxupe.

³³ Upéi ogwahēmba-ma Cafarnaum tetã-my. Oime ramo koty-py, oporandu íxupe kwéry Hesu:

—Mbava'e-rehe tipo penhomongeta ra'e pejukwe-vy tape-rehe? he'i íxupe kwéry.

³⁴ Ha'e kwéry katu okiririmba ete Hesu-gwi. Ndoikwaái onhe'ěrã hikwái. “Nhande kwaa-ma” he'i ojéupe hikwái. He'i ra'e hikwái tape-rehe ou-vy: “Kiva'e tipo onhembotuvixave va'erã nhane pa'ũ-gwi” he'i ojóupe. Upéa-gwi okiririmba ete íxugwi hikwái. Ndoikwaavéiry rei onhe'ěrã hikwái.

³⁵ Ha Hesu katu ogwapy oikwaa uka íxupe kwéry:

—Peju katu a-py, he'i doze oĩ va'e kwéry-pe. —Erenhemboete ukaseve tipo? he'i. —Aipo ramo, enhembohekomirive katu, he'i íxupe kwéry. —Enterove va'e rembigwái ramo oiko va'e ramo eiko, he'i íxupe kwéry Hesu.

³⁶ Upéi oipyhy mitã ijavyte-py omoĩ. Upéi oikwavã íxupe, ohupi ojyva ári omoĩ-vy:

³⁷—Eremogwahē ramo koixagwa mitã xe réry-py, xe-vy xe mogwahēharami, eremogwahē va'erã. Xe mogwahē ramo katu, eremogwahēharami ave xe mbouhare-pe, xe mogwahē va'erã, he'i íxupe kwéry Hesu.^h

³⁸ Ha João katu he'i íxupe:

—Orohexa-ma kuri omosë ramo anháy-pe. Omosë imondo-vy nde réry-py rei. Ha nanhane mokambarái-gwi, “Ani eremosë teĩ Hesu réry-py rei” oro'e kuri íxupe, mbo'eháry, he'i João íxupe.

³⁹ Ha Hesu katu he'i:

^h9:37 Mt 18.1-5; Lc 9.46-48

—Ani erejoko teĩ íxupe. Xe réry-py hexapyrã-rupi ojapo va'e ndikatúí onhe'ẽ vai vai xe-rehe. Hembaliapo porã rire ndaikatúiry arã onhe'ẽ rei rei xe-rehe, he'i. ⁴⁰—Ha nhane rembiapo ojoko e'ỹ va'e katu, nhane pytygwõ va'e. ⁴¹Anhete voi ko xe ha'e-ta nde-vy. Ha ne mboy'u va'e katu erejerovia-gwi xe-rehe, ombohékova va'erã voi katu íxupe Nhandejáry, he'i.¹

⁴²—Pejeapysaka katu xe nhe'ẽ-rehe. Ko mitã-rami oiko va'e, heko'ive va'e, xe-rehe ojerovia va'e ave, oĩ ohesa rerova uka va'erã xéhegwi ombojejavy uka hagwã. Hekoha vai eterei upe oporombojejavy uka va'e. Iporã arã ra'e jajuka hagwã ombo'e vai e'ỹ ngatu. Iporãve arã ra'e nhanhapytĩ hagwã ijaju'y-rehe itagwasu hese nhamoĩ-vy ipohyive hagwã, he'i. —Iporãve arã ra'e nhamombo ygwasu-py ombo'e vai e'ỹ ngatu. Iporãve voi ko ra'e omano ranhe ra'e ombo'e vai e'ỹ ngatu pono xe-rehe ojeroviase va'e-pe ombo'e vaipa rei, he'i.

⁴³—Xáke, penhangareko katu pendéjehe. Nde po-gwi para'e erejejavy ramo, enhepokytĩ katu eremombo-vy nde po. Peteĩ nde po e'ỹ va'e rekoha-rami eiko. Iporãve nde posogwe reheve eregwahẽ hagwã ereho-vy Nhandejáry nhande ruvixa ha-py. Ha ne mombo ramo tata opa opa rei e'ỹ va'e-py katu mokõĩ nde po reheve, ivaive arã nde-vy. Nde poriahu ete va'erã, he'i. ⁴⁴—Upe-py ndopái tata. Nomanói te'õgwe'uha.^j ⁴⁵Ha nde py-gwi para'e erejejavy ramo, enhepkytĩ katu eremombo-vy nde py. Peteĩ nde py e'ỹ va'e rekoha-rami, eiko. Iporãve nde pysogwe reheve eremoirũ hagwã Nhandejáry ne ruvixarã-pe. Ha ne mombo ramo tata opa opa rei e'ỹ va'e-py katu mokõĩ nde py reheve, ivai arã nde-vy. Nde poriahu ete va'erã. ⁴⁶Upe-py nomanói te'õgwe'uha.

Ndopái tata. ⁴⁷Ha nde resa ne mbojejavy ukase ramo, enohẽ katu nde resakwe emombo ndejéhegwi. Peteĩ gvesa ogwenohẽ va'ekwe-rami eiko. Iporãve peteĩ nde resa reheve eregwahẽ ereho-vy Nhandejáry nhande ruvixa oiko haty-py. Ne mombo ramo tata opa opa rei e'ỹ va'e-py mokõĩ nde resa reheve, ivaive arã nde-vy. ⁴⁸Upe-py nomanói voi te'õgwe'uha. Ndopái tata.^k ⁴⁹Enterovéa tata-py ohasa va'erã onhemopotĩ-vy. ⁵⁰He porã juky. Ha ndahéi ramo katu ndikatúí eremoatyrõ jevy. Aipo ramo ereko katu nde py'apy-py juky ramigwa pono nde poxy onhondive, ne nhe'ẽ piro'y hagwã onhondive, he'i íxupe kwéry Hesu.

“Topoi e'ỹ katu kwimba'e gwembireko-gwi” he'i Hesu

(Mt 5.31-32; 19.1-12; Lc 16.18; 1 Co 7.10-17)

10 Upe-gwi osẽ Hesu Judéia tetã tetã-rupi oho-vy. Y Jordão kupe-rupi ave oho. Ha gwĩ kente kwéry ojogweroaty aty joty iha-py hikwái. Ha Hesu katu ojapo memeha-rupi ombo'e mbo'e joty oho-vy.

²Ha gwĩ fariseu kwéry katu ogwahẽ ou-vy iha-py ombovyte mo'ã hagwã íxupe. He'i:

—Gwĩ omenda va'ekwe opoi rei ramo gwembireko-gwi, oiko joty tipo tekoharupi? he'i Hesu-pe oporandu-vy, ombojejavy ukase mo'ã-vy hikwái.

³Upe ramo Hesu oporandu íxupe kwéry:

—Pene mandu'a vyteri pa Moisés amyri he'i va'ekwe-rehe pejapo hagwã? he'i íxupe kwéry.

⁴Upéi ha'e kwéry he'i Hesu-pe:

—Upéa he'i voi va'ekwe Moisés amyri. He'i va'ekwe: “Erepoise ramo ne rembireko-gwi, ehai ranhe kwatia-rehe

ereikwaa ukapa hagwā. Upéi eme'ë íxupe kwatia erepoi hagwā íxugwí” he'i va'ekwe Moisés amyri, he'i hikwái Hesu-pe.

⁵ Ha Hesu katu he'i íxupe kwéry:

—Ha pende py'aratā-gwi napehenduséiry inhe'ë. Upéa-gwi Moisés amyri he'i va'ekwe peë-my pepoi hagwā pene rembireko-gwi, he'i.

⁶—Ha ojejapo hagwe áry-py kunha ppy kwimba'e ppy ndive katu gwí omoirū va'ekwe Nhandejáry nde'íry voi va'ekwe opoi poi hagwā, he'i íxupe kwéry.^{1 7}—Nhandejáry nhe'ë he'i a-rami:

“Yma ete va'ekwe kwimba'e ppy ndive ojapo-ma ave kunha ppy. Upéa-gwi kwimba'e oheja va'erā gwu osy-pe gwembireko oirūrā-rehe omenda hagwā. Omoirū teeharā ndive omenda.

⁸ Mokōi va'e-rami ndoikovéi-ma. Peteixa ae onhomoirū-ma oiko-vy va'erā”^m he'i Nhandejáry kwatia nhe'ë. Nhandejáry kwatia nhe'ë he'i hagwe-rami, jaikwaa omenda va'ekwe rekoha. Ndoikovéi ha'e anho rei. Peteixa ae hekoha. ⁹ Upéa-gwi tomomboi uka e'ý katu teko rei Nhandejáry remimbojehe'a, he'i fariseu kwéry-pe Hesu.

¹⁰ Ha upéa nhe'ë-rehe oporandu jevy íxupe koty-py hemimbo'e kwéry. ¹¹ Ha he'i íxupe kwéry:

—Gwembireko-gwi opoise va'e omenda jevy ramo, ojapo vai voi hese. ¹² Ha kunha oména-gwi opoise va'e omenda jevy ramo, ojapo vai voi ave hese, he'i íxupe kwéry Hesu.

Hesu ohovasa mitā-pe

(Mt 19.13-15; Lc 18.15-17)

¹³ Upe ramo ojereru Hesu ha-py mitā opo omoí hagwā hese. Ha hemimbo'e kwéry ojoko íxupe kwéry:

—Togweru e'ý katu mitā, he'i.

¹⁴ Ha Hesu katu ohexa ramo oja'o va'e, ojoko íxupe.

—Ani pejoko teí mitā ou va'erā, he'i. —Tou katu xe renda-py, he'i joty Hesu. —Ha'e-ta peë-my: Koixagwa omoirū-ma va'erā Nhandejáry gwuvixarā-pe, he'i. ¹⁵—Anhete ko xe ha'e-ta peë-my, he'i. —Erenhemboete ukase rei va'e neremoirū-ma va'erā Nhandejáry nde ruvixarā-pe. Ha gwí heko'ive va'e, mitā-rami onhemboete ukase e'ý va'e ae, omoirū-ma va'erā Nhandejáry gwuvixarā-pe, he'i íxupe kwéry. —Upéa-gwi ani pejoko teí mitā ou va'erā, he'i mitā-rehe oikwaa uka-vy kiva'e po omoirū-ta Nhandejáry-pe.

¹⁶ Upéi ohupi mitā-me oikwavā ohupivy ojyva ári:

—Nhandejáry tande rovasa katu, he'i peteí teí-pe Hesu omoí-vy opo hese.

“Mba'éixa ajapo-ta xe aikove hagwā Nhandejáry ndive apave'ý reheve” he'i Hesu-pe

(Mt 19.16-30; Lc 18.18-30; 1 Tm 6.6-10)

¹⁷ Osë mo'ã oho-vy Hesu. Ha ohogwaití peteí kwimba'e íxupe oripara ouvy. Hovagwy-py onhesū gwetypy'ã-rehe. Oporandu Hesu-pe:

—Nde ko nde reko porā va'e, mbo'eháry. Mba'éixa ajapo-ta xe aikove hagwā Nhandejáry ndive apave'ý reheve, he'i Hesu-pe.

¹⁸ Hesu he'i íxupe.

—Ma'erā, “Nde reko porā va'e” ere xe-rehe? he'i oporandu-vy íxupe. —Ndaipóri ojevavy e'ý va'e. Nhandejáry ha'e anho mante heko porā ete va'e, he'i íxupe.

¹⁹—Ereikwaa-ma Nhandejáry omombe'u va'ekwe nde rekorā:

“Ani ereporojuka teí ereiko-vy, ani ereiko teí ambue mbue ndive, ani eremonda teí, ani nde apu rei teí

nde rapixa-rehe, ani erembotavy ereraha haggwā nde rapixa rembiereko. Emboete ae katu nde ru nde sy ave".ⁿ

Upéixa omombe'u va'ekwe Nhandejáry, he'i íxupe Hesu.

²⁰—Xe mitā ramogware āy peve upéa nhe'ē namokanhýiry areko-vy, mbo'eháry. Ahendu vyteri aiko-vy xe, he'i Hesu-pe.

²¹Ha Hesu oma'ē-vy hese, ohayhu voi íxupe:

—Peteĩ oĩ va'e nderejapói vyteri, he'i íxupe. —Eraha ranhe terejerure hepy upe erereko va'e-rehe. Upe rire iporiahu va'e kwéry-pe ereme'ēmba haggwā hepykwe, he'i íxupe. —Hetave oĩ va'erā nde-vy gwarā yváy-py, he'i íxupe. —Ha upe rire katu eju xe moirũ, he'i íxupe Hesu.

²²Upéa nhe'ē ha'e ohendu ramo, ipy'areraha-ma voi oiko-vy. Ndaipy'agwapyvéi-ma. Ndovy'avéi-ma oho-vy heta mba'e ogwereco-gwi.

²³Ha Hesu oma'ē oĩ-vy gwemimbo'e kwéry-rehe:

—Imba'e reta va'e hasy peve omoirũ va'erā Nhandejáry gwuvixarā-pe, he'i íxupe kwéry.

²⁴Ha ojapura hese hikwái. Ha Hesu katu he'i jevy íxupe kwéry:

—Xe ra'y kwéry, he'i, —hasy eterei gwĩ imba'e reta-rehe ojerovia va'e omoirũ haggwā Nhandejáry gwuvixarā-pe, he'i. ²⁵—Hasy eterei nhambohasa ka'ijugwasu kwa-rupi mymbagwasu camelo, he'i. —Ha hasyve voi gwĩ imba'e reta va'e omoirũ haggwā Nhandejáry nhande ruvixa-pe, he'i gwemimbo'e kwéry-pe Hesu.

²⁶Ha ha'e kwéry katu onhemondýi eterei-ma hikwái:

—Aipo ramo, avave nonheresende mo'ái arā ra'e. Kiva'e nipo onheresende

va'erā? Kiva'e nipo onheresende va'erā? he'i ojóupe hikwái.

²⁷Ha Hesu oma'ē oĩ-vy hese kwéry:

—Ojéhegwi rei nonheresendéi arā avave, he'i. —Tupā Nhandejáry ha'e anho mante oĩ ne resendeharā, he'i. —Ha'e opamba'e rereko kwaaha voi, he'i gwemimbo'e kwéry-pe.

²⁸Ha upéi katu he'i íxupe Pedro:

—Ha ore katu opamba'e oroheja oro-moirũ haggwā, he'i Hesu-pe.

²⁹—Anhete ko xe ha'e-ta nde-vy, he'i íxupe Hesu. —Xe-rehe ha-py nde róga pygwa ereheja ramo, ombohekovia va'erā nde-vy ne rembiejare. Xe moirũ haggwā, nde ryke'y ereheja ramo, nde ryvy ereheja ramo, ne reindy ereheja ramo, nde ryke ereheja ramo, nde kypy'ýry ereheja ramo, nde kyvy ereheja ramo, nde sy ereheja ramo, nde ru ereheja ramo, nde ra'y, nde rajy ereheja ramo, ne memby ereheja ramo, nde yvy ereheja ramo ave xe moirũ haggwā, ombohekoviarō va'erā nde-vy ne rembiejare, he'i íxupe Hesu. —Xe rehegwa nhe'ē porā erehendu-gwi ereheja ramo, ombohekoviarō va'erā nde-vy ne rembiejare. Nde rexakwaa rei jevy va'erā.

³⁰Hetave ome'ē va'erā nde-vy. Peteĩ ereheja rekovía ome'ē va'erā nde-vy cem peve, he'i íxupe Hesu. —Ome'ē va'erā nde-vy nde rogarā, nde ryke'yrā, nde ryvyrā, ne reindyrā, nde syrā ave. Ne mitārā ome'ē va'erā nde-vy. Nde vyvrā ome'ē va'erā nde-vy. Heta nde-vy ome'ē ramo jepe, nde rereko asy joty va'erā. Āy ome'ē va'erā nde-vy. Ha upe rire katu ko yvy opa rire-ma, ereikove meme va'erā Nhandejáry ndive erepave'y reheve, he'i íxupe Hesu. ³¹—Heta oĩ āy onhemoeteve va'e. Ha upe rire katu ndatuvixa mba'éiry va'erā Nhandejáry-pe. Heta oĩ āy heko'ive va'e. Ha upe rire

katu tuvixa mba'e va'erã Nhandejáry-pe, he'i gwemimbo'e kwéry-pe Hesu.

Hesu omombe'u jevy omanotaha

(Mt 20.17-19; Lc 18.31-34)

³²Ha upéi Hesu ogwata oho-vy tapegwasu-rupi. Jerusalém tetã-my ojéupi oho-vy. Gwemimbo'e kwéry renonde-rupi oho.

—Ma'erã po oho Jerusalém tetã-my, he'i opondera-vy hese hikwái.

Ha hapykwerigwa katu oiko-tagwi ikyhje hikwái.

Upéi ogwenohẽ jevy gwĩ doze gwemimbo'e ha'e kwéry anho omombe'u hagwã ojéupe oiko-ta va'e:

³³—Pejeapysaka katu xe nheẽ rehe, he'i. —Jaha jaiko-vy Jerusalém tetã-my. Upe-py xe Nhande Ryke'y tee va'e, xe pyhy va'erã xe me'ẽ hagwã pa'i ruvixa kwéry-pe, judeu rekombo'ehaty-pe ave. Upe-py, “Tomano” he'i va'erã xe-rehe. Upéi xe me'ẽ va'erã xe reraha-vy nhande kwéry e'ỹ va'e-pe. ³⁴Xe-rehe onhembohory va'erã, onygwõ ave va'erã xe-rehe. Xe mbopi va'erã ave, xe juka va'erã ave. Ha upe rire katu mbopapy áry rire anhemoingove jevy-ma va'erã, he'i gwemimbo'e kwéry-pe anho onhemombe'u-vy.

“Erenhemboete ukaseve ramo, erejokwái va'e-rami eiko”

he'i Hesu

(Mt 20.20-28; Mc 9.35; Lc 22.24-27; Jo 13.12-17; Ef 4.2; Fp 2.3-4; 1 Pe 5.3)

³⁵Upéi hi'agwĩ-ma ou Zebedeu ra'y, Tiago João ndive. Hesu ha-py ogwahẽ-ma ou-vy:

—Oroipota erejapo ore-vy oime raẽ va'e orojerure va'e nde-vy, mbo'eháry, he'i íxupe.

³⁶—Mba'e pa ereipota xe ajapo nde-vy, he'i gwemimbo'e-pe.

³⁷—Nde yke-rehe joja torogwapy erenhemomba'egwasu ramo, he'i íxupe.

³⁸Ha Hesu katu he'i íxupe kwéry:

—Ndapeikwaái pene rembijerure-rehe xe-vy, he'i. —Xe mbohasa asy hagwã-rami ave, pehasa asy-ta para'e? Ajepy'apy hagwã-rami ave pejepy'apy-ta para'e? he'i oporandu-vy Zebedeu ra'y Tiago João ndive-pe.

³⁹—Ha'e voi, he'i. —Ne ndive ore orohasa asyse, he'i íxupe.

—Néi, he'i, —Xe mbohasa asy hagwã-rami ave, pehasa asy va'erã voi. Ajepy'apy hagwã-rami ave, pejepy'apy va'erã voi, he'i íxupe kwéry mokõigwa-pe. ⁴⁰—Ha xe Ru nde'íry apombogwapy hagwã xe yke-rehe joja. Ha'e ae ombogwapyse va'e ae, ombogwapy va'erã xe yke-rehe, he'i íxupe Hesu.

⁴¹Ha hemimbo'e ojerure e'ỹ va'e katu oĩ dez. Ohendu-ma ramo onhembotuvixaseve mo'ã va'e-pe ogwero'vy'are'ỹ voi. Tyv'ýry reheve Tiago-rehe ija'e'ỹ hese hikwái.

⁴²Ha upéi katu:

—Peju a-py, he'i entéro gwemimbo'e kwéry-pe Hesu. —Peikwaa voi judeu e'ỹ kwéry rekoha, Nhandejáry kwaa e'ỹha rekoha. Huvixa kwéry he'iha omanda voi hese oiko-vy. Ipu'aka voi hese gwĩ onhemboete va'e. ⁴³Upe va'e rekoharupi xe ndaipotáí peiko, he'i. —Pende rekorã a-rami. Erenhembotuvixa mba'e ukase ramo, eiko katu nde rapixa rembigwái ramo. ⁴⁴Erenhemboete ukaseve ramo, erejokwái va'e-rami eiko, he'i. —Nde rerekoseha-rami eiko. ⁴⁵Xe ave Nhande Ryke'y tee va'e jepe ndajúi va'ekwe xe rembigwairã heta ajohu hagwã. Aju ae va'ekwe tembigwái-rami aiko hagwã. Ajajuka uka hagwã aju va'ekwe heta aresende va'erã-rehe, he'i gwemimbo'e kwéry-pe Hesu.

Hesu ombogwera hesapyso e'ỹ va'e*(Mt 20.29-34; Lc 18.35-43)*

⁴⁶Ogwahēmba Jericó tetā-my. Ohasa oho-vy. Upéi osē oho-vy Hesu gwemimbo'e kwéry ndive. Heta ojogweroaty va'e oho ave indive. Osē jave ogwapy oĩ-vy tapegwasu rembe'y-py hesapyso e'ỹ va'e. Héry va'e Bartimeu. Ha Bartimeu Timeu ra'y. Omba'e repyrā-rehe ojerure va'evy. ⁴⁷Ohendu ramo Hesu Nazaré pygwa ohasa ramo, onhe'ē hatā:

—Hesu, Davi remiarirōre, xe poriahu-vereke katu, he'i onhe'ē hatā-vy.

⁴⁸Heta oĩ va'e inhe'ē ojoko:

—Ekirirĩ katu, he'i íxupe.

Ha Bartimeu katu hatāve tāve joty onhe'ē:

—Hesu, Davi remiarirōre, xe poriahu-vereke katu, he'i onhe'ē hatā-vy.

⁴⁹Ha upéi opyta-ma Hesu:

—Ehenói katu íxupe tou xe ha-py. Hesu ne renói-ma kuri peje íxupe, he'i.

Ha ohenói hesapyso e'ỹ va'e-pe hikwái:

—Ani erejapura teĩ. Epu'ã katu. Hesu ne renói, he'i íxupe hikwái.

⁵⁰Ha upéi onhenhugwāha omombo opu'ã pya'e oho-vy Hesu ha-py.

⁵¹—Mbava'e tipo ereipota xe ajapo nde-rehe? he'i hesapyso e'ỹ va'e-pe.

—Eme'ē jevy xe-vy xe resapysorã, mbo'eháry, he'i Hesu-pe.

⁵²Upe-ma ramo Hesu he'i íxupe:

—Tereho, he'i. —Xe-rehe erejerovia-gwi, erekwera-ma, he'i íxupe Hesu.

Onhe'ē jave okwera-ma. Upe rire katu omokambara-ma íxupe tapegwasu-rupi oho jave.

Hesu oho Jerusalém tetā-my*(Mt 21.1-11; Lc 19.28-40; Jo 12.12-19)*

11 Ha Hesu gwemimbo'e kwéry ndive ogwahē ogwata oho-vy

Jerusalém tetā-my. Hi'agwĩ oĩ ramo jepe íxugwĩ, nogwahēi joty upe-py. Upe ramo ogwahē ranhe oho-vy Betfagé tetā mirĩ-my. Betânia-py yvyaty Oliveiras ypy-py ogwahē ranhe oho-vy. Ogwahē rire, omondo mokõi gwemimbo'e gwenonde-rupi:

²—Tapeho katu upe tetā mirĩ-my nhande rovarehéi, he'i. —Ereike-ma ramo eretopa va'erã mburika'i onhenhapytĩ va'e. Ndojeupíry vyteri hi'ári avave. Ejora eru ko'a-py, he'i. ³—“Ma'erã erejapo upéa?” he'i ramo ndevy upe pygwa, ere íxupe, “Oiporu-ta nhande ruvixa” ere íxupe. “Pya'e ogweruruka jevy-ta” ere íxupe, he'i íxupe kwéry Hesu.

⁴Ha upéi katu oho otopa onhenhapytĩ ha-py mburika'i. Okē rovagwy-py, tape yke-rehe otopa. ⁵Ojora ramo mburika, oporandu íxupe mokõi hemimbo'e-pe, upe-py oĩ va'e:

—Ma'erã erejapo upéa, he'i Hesu remimbo'e-pe.

⁶Ha Hesu nhe'égwe omombe'u íxupe kwéry. Upéa-rupi oheja ogweraha mburika'i. ⁷Ha upéi katu ogweru Hesu-pe. Omoĩ hi'ári oao. Ha Hesu ojeupi-ma hi'ári. ⁸Heta va'e omboi mboi oao oipyso hagwā Hesu renda opyrũ hagwā-rupi. Oikytĩ kytĩ omõi-vy yvy-rupi yvyra rogwe hakā reheve. Yvy-rupi omohasãi imoĩ-vy. ⁹Osapukái joa henonde rupigwa. Hapykwerigwa osapukái ave:

—Ereju-ma, he'i imboete-vy. —Iporã ete katu, he'i onhe'ē hatā-vy. —Nhandejáry réry-py eregwahē-ma ereju-vy. Tande rovasa porã katu

Nhandejáry, he'i Hesu-pe.^o ¹⁰—Upe va'e ou va'e nhande ruvixagwasurã. Upe va'e ou va'e nhane ramoirusu Davi ramigwa voi. Ou ramo, tohovasa íxupe Nhandejáry. Nhandejáry yváy-py oĩ va'e-pe jaha nhamboete, he'i Hesu-rehe onhe'ê hatã-vy.

¹¹Ha Hesu katu ogwahẽ-ma Jerusalém tetã-my. Nhandejáry-pe nhamboete haty-py óga kakwaa-py oike. Oike-vy osareko reko enterovéa-rehe. Osareko rire, ka'aru ete-ma. Upéa-gwi osẽ oho-vy Betânia-py. Gwemimbo'e kwéry ndive oho. ¹²Ko'ẽ ramo Betânia-gwi ou-vy, ovare'a ogweru Hesu. ¹³Mombyry-gwi ohexa figo máta hogwe porã va'e. Oho ohexa: “Hi'a para'e” he'i oho-vy. Ha ogwahẽ ramo, ndahi'áiry íxupe. Hogwe rei oĩ. Ndaipóri figo. Ndaha'úi vyteri hi'aha áry:

¹⁴—Anive ho'u avave nde a, he'i figo máta-pe.

Upéixa omoĩ onhe'ê yva máta-pe. Ha ohendu hemimbo'e kwéry inhe'ê.^p

**Hesu oike Nhandejáry-pe
nhamboete haty-py óga kakwaa-py**

(Mt 21.12-17; Lc 19.45-48)

¹⁵Ha upéi katu ogwahẽ jevy-ma Jerusalém tetã-my hikwái. Ha Hesu oike Nhandejáry róga kakwaa-py. Upe-gwi omosẽmba omba'e jogwa va'e. Oma'evende oĩ va'e ave omosẽ. Upe-py oĩ ave pirapire ombohekovia va'e hepy-rehe. Ombohekoviapa oiporu jevy va'erã-py. Upéa-gwi íxupe kwéry omosẽ imondo-vy. Imba'e renda ombovapy íxugwi kwéry. Ombovapy pykasu járy apyka kwéry ave. ¹⁶Ndohejái avave ogweraha mba'eve Nhandejáry róga kakwaa roka-rupi. ¹⁷Onhemonhe'ẽ-vy he'i íxupe kwéry:

—A-rami omoĩ va'ekwe Nhandejáry kwatia-rehe:

“Xe róga xe mboete haty-py héry va'erã onhe'ê mondo mondo Nhandejáry-pe haty. Upe-py entéro va'e gwive ombojeupi inhe'ê Nhandejáry-pe”^q he'i. Ha peẽ katu pemoingo a-py gwĩ oporosakea va'e onhemi va'e-rami, he'i íxupe kwéry Hesu.

¹⁸Ohendu herakwã pa'i ruvixa kwéry judeu rekombo'ehaty ave. Ohendu ramo, oheka heka ojuka hagwã mo'ã Hesu-pe. Ikyhyje-gwi íxugwi ojukase. Ha enterovéa, “Iporã ete hemimombe'u mbe'u” he'i opondera-vy hese hikwái. Upéa-gwi ikyhyje íxugwi pa'i ruvixa kwéry.

¹⁹Ka'aru ete ramo osẽ-ma Hesu gwemimbo'e kwéry ndive. Tetã-gwi osẽ oje'ói-vy.

²⁰Ko'ẽ ramo ohasa jevy. Ohasa ramo, ohexa yva máta ipirupa ra'e hapo gwive. Hokuipa-ma. ²¹Ha Pedro katu imandu'a Hesu nhe'ẽgwe-rehe:

—Ema'ẽ erehexa hagwã, mbo'eháry, he'i Hesu-pe. —Ipiru-ma ra'e pe yva máta ere va'ekwe-pe, “Anive nde a ho'u avave” ere kuri íxupe. Ne nhe'ẽ pokatu voi nipo ra'e, he'i Hesu-pe.

²²⁻²³Ha upéi katu he'i íxupe kwéry Hesu:

—Ejerovia katu Nhandejáry-rehe. An-hete ko xe ha'e-ta nde-vy. Eremoĩ ramo ne nhe'ẽ ko vvyaty-pe, “Ejeupi en-heapymi ygwasy-py” oiko-ta nde-vy. Ne nhe'ẽ hagwe-rami oiko-ta. Oiko-ta voi ndererovia ku'a ku'ái ramo nde py'apy-py. Oiko-ta voi nde-vy ererovia tee ramo oikotaha ne nhe'ẽ hagwe-rami. ²⁴Upéa-gwi ha'e-ta nde-vy: Oime raẽ va'e-rehe erejerure ramo erenhomongeta-vy Nhandejáry ndive, erovia porã katu íxupe. “Oime ra'e xe-vy gwarã” ere ndejeupe. Ererovia porã ramo, oiko-ta voi nde-vy. ²⁵Erepu'ã ramo erenhomongeta hagwã Nhandejáry ndive, eipori-

ahuvereko katu nde-vy hembiaipo vai va'ekwe, nde poriahuvereko hagwã nde Ru yváy-py oĩ va'e erejeyavy va'ekwe-rehe, he'i. ²⁶—Ereiporiahuvereko e'ỹ ramo nde rapixa-pe, nande poriahuvereko mo'ãi nde Ru yváy-py oĩ va'e erejeyavy va'ekwe-rehe, he'i íxupe kwéry Hesu.^f

“Kiva'e tipo ojapo uka nde-vy ko'ã va'e” he'i Hesu-pe

(Mt 21.23-27; Lc 20.1-8)

²⁷Ha upéi katu ogwahẽ jevy Jerusalém tetã-my hikwái. Ha Hesu ogwata jave Nhandejáry róga kakwaa gwy-rupi, ou henda-py pa'i ruvixa kwéry, judeu rekombo'ehaty kwéry, judeu ruvixa kwéry ave:

²⁸—Kiva'e nhe'ẽ-py tipo eroporombo'e? he'i íxupe. —Kiva'e he'i nde-vy ra'e erejapo hagwã a-rami? he'i oporandu-vy Hesu-pe hikwái.

²⁹—Xe-vy peporanduha-rami ave aporandu-ta peẽ-my xe aikwaase pendéhegwi va'e-rehe, he'i. —Pemombe'u ranhe katu xe-vy peẽ-my aporandu-ta va'e-rehe. Upéi, xe amombe'u-ta ave peẽ-my kiva'e nhe'ẽ-py aporombo'e, he'i íxupe kwéry Hesu.

³⁰—Áy aporandu ranhe-ta peẽ-my. Kiva'e nhe'ẽ-py oporomongarai va'ekwe João Batista amyri? Nhandejáry nhe'ẽ-py para'e? Teko rei nhe'ẽ-py para'e? he'i íxupe kwéry. —Pemombe'u ranhe katu xe-vy, he'i huvixa kwéry-pe.

³¹Ha ha'e kwéry katu ndoikwaáiry onhe'ërã:

—Mbava'e ja'e rei-ta po Hesu-pe? he'i ojóupe oporandu randu-vy hikwái. —“Nhandejáry nhe'ẽ-py oporomongarai va'ekwe João” ja'e ramo, “Ma'erã po ndapejeroviái va'ekwe hese?” he'i arã nhande-vy. ³²Ha “Teko rei nhe'ẽ-py oporomongarai va'ekwe João” ja'e ramo

katu, nhane mytu'e'ỹ arã nhandéjehe. “Pende apu” he'i arã nhande-vy te'ýi jusu, he'i ojóupe hikwái. —“Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety ae katu João” he'i arã. Mbava'e tipo ojapo arã nhande-rehe hikwái? he'i ojóupe huvixa kwéry. ³³Upéa-gwi,

—Ndrooikwaáiry, he'i mo'ã Hesu-pe okyhyje-gwi.

—Aipo ramo, xe-vy napemombe'uiharami ave, kiva'e nhe'ẽ-py aporombo'e a-rami, ndaikwaa uka mo'ãi ave peẽ-my, he'i judeu ruvixa kwéry-pe Hesu.

Hesu omombe'u arandu rehegwa nhe'ẽ uvaty rehegwa-rami

(Mt 21.33-46; Lc 20.9-18)

12Ha upéi katu Hesu omombe'u jevy judeu ruvixa kwéry-pe. Arandu rehegwa nhe'ẽ uvaty rehegwa-rami omombe'u:

—Oĩ va'ekwe uva onhotỹ va'ekwe. Oho onhotỹ uva ojapo hagwã uvaty. Upéi ogweroajere imboty-vy. Ojo'o itakwa hykwere ryrurã. Omboyvate ojeupi hagwã orepapa hagwã. Upéi ijáry oiporuruka omba'apo va'erã-pe. Hi'aju ramo, oipota omboja'o yva ojóupe. Ha upe rire katu oho mombyry. Tetã ambue-py oho. ²Hi'aju-ma ramo pe yva uva, ombou ivía ramo gwembigwái omboja'o hagwã yva mbyte-rupi heraha-vy. ³Ha uvaty-py omba'apo va'e katu oipyhy imboupyre-pe oinupã ombojevy rei mba'eve e'ỹ-rehe. ⁴Outro jevy ombou ivía ramo, ha'e kwéry katu onhakãrupã onhembosarái hese. Nomboetéiry íxupe. ⁵Outrove ombou jevy. Ha'e kwéry katu ojuka íxupe. Heta ou ramo, onhembosarái hese kwéry. Ou va'e oinupã. Oinupã e'ỹ ramo, ojuka. ⁶Peteĩ oikori vyteri ombou va'erã ta'ýry hembiahyhu. Ipaha-py ombou íxupe kwéry gwa'ýry peteĩ. “Xe

^f11:26 Mt 21.20-22; Mc 11.13-14

ra'y-pe katu omboete va'erã" he'i mo'ã imbou-vy. ⁷Ha gwĩ uvaty-py omba'apo va'e katu he'i ojóupe: "Upéa uvaty jaryrã voi" he'i. "Jaha jajuka íxupe. Uvaty-rehe nhanhembojáry va'erã" he'i ojóupe. ⁸Upéa-gwi oipyhy íxupe ojuka omboyke uvaty-gwi. ⁹Ha upéi katu oikwaa-ma ramo pe uvaty járy, mba'éixa ojapo-ta hese kwéry? he'i. —Ogwahẽ ou-vy ramo, ojuka-ma va'erã katu gwĩ hembiaapo vai va'e-pe. Upéi ohekoviarõ va'erã outro omba'apo jevy va'erã, he'i íxupe kwéry Hesu.

Upéixa omombe'u judeu ruvixa kwéry reko uvaty rehegwa-rami.

¹⁰Ha upéi katu he'i jevy judeu ruvixa kwéry-pe:

—Pemonhe'ẽ dhe'ẽ teĩ peiko-vy yma gware dhe'ẽ Nhandejáry omõ uka va'ekwe kwatia-rehe, ndapeikwaáiry, he'i. —Yma gware dhe'ẽ a-rami:

"Ndovaléiry, he'i óga apoha ita-rehe. Ha upe ita katu ojohu vai ramo jepe, ojeporuve joty óga pytahoha ramo. Óga jekoha voi upe ita.

¹¹Upéa Nhandejáry rembiapo porã, ja'e. Jahexa-vy, Iporã porã katu, ja'e Nhandejáry rembiapo-rehe"^s

he'i xe-rehe yma gware dhe'ẽ. Ma'erã he'i va'e ndapeikwaáiry ra'e? he'i íxupe kwéry Hesu hekokwe mombe'u-vy.

¹²Ohendu ramo inhe'ẽ, oikwaa pya'e ojehegwa hikwái:

—Nhande rehegwa dhe'ẽ kuri omombe'u Hesu, he'i ojóupe.

Upéa-gwi upe judeu ruvixa oipyhyse mo'ã íxupe. Ha ndoipyhýi, ikyhyje-gwi. Nombopoxyséi-gwi Hesu ndive heta oĩ va'e-pe, ndoipyhýiry joty íxupe hikwái. Upe rire ohejari jevy oje'ói.

Judeu ruvixa omonhe'ẽ avyse mo'ã Hesu-pe

(Mt 22.15-22; Lc 20.20-26)

¹³Ha upéi katu judeu ruvixa kwéry omonhe'ẽ avyse mo'ã Hesu-pe. Upéa-gwi ombou iha-py fariseu-pe Herodes re'yí ndive:

¹⁴—Orohexa kwaa nde reko apu e'yha nde-rehe, mbo'eháry. Ne dhe'ẽ ndojohu porã ramo jepe, eremombe'u joty anhetegwa va'e. Avave-gwi nerefiry eremombe'u-vy. Nhandejáry remimbota eremombe'u voi. Erehexa kwaa voi hekoha enterove-rehe. Upéa-gwi anheirupi ne remimombe'u Nhandejáry rape kwaa uka-vy, he'i. —Aipo ramo, iporã para'e nhande, judeu reko-rupi jaiko va'e, japaga nname'ẽ-vy mburuvixagwasu César-pe hemimbopaga uka? Iporã para'e japaga e'y? he'i. —Iporã para'e nname'ẽ? Iporã para'e nname'ẽ e'y? he'i. —Emombe'u ore-vy upéa-rehe oroikwaa hagwã, he'i oity vai ukase-vy íxupe hikwái.

¹⁵Ha ha'e ohexa kwaa hese hekoha vai: "Omo'ã kwaa voi opy'a ky'aha" he'i ojéupe hese. Upéi he'i judeu ruvixa kwéry-pe:

—Ma'erã xe monhe'ẽ avyse? he'i. —Eru xe-vy moeda mburuvixagwasu remimbopaga uka tahexa, he'i íxupe kwéry.

¹⁶Peteĩ ogweru. Upéi oporandu íxupe kwéry:

—Kiva'e ra'anga pa upe va'e moeda? Kiva'e ohai uka va'ekwe moeda-rehe? he'i íxupe kwéry.

—César ra'anga. Hembihai uka ave, he'i íxupe hikwái.

¹⁷—Aipo ramo, César-pe imba'e eme'ẽ. Ne mbopaga uka ramo, eme'ẽ jevy íxupe, ijáry-pe. Ha Nhandejáry-pe

katu hemimbota eme'ẽ íxupe, he'i huvixa kwéry-pe Hesu.

—Hasy va'e-rehe jepe nhaporandu ramo íxupe, omombe'u porã joty, he'i Hesu-rehe opondera-vy hikwái.

“Nonhemoingove jevýi va'erã gwí omano va'ekwe” he'i mo'ã saduceu kwéry

(Mt 22.23-33; Lc 20.27-40; 1 Co 6.14; 15.12-32; 1 Ts 4.16-17)

¹⁸Ha upéi katu ou Hesu renda-py saduceu kwéry, “Nonhemoingove jevýi va'erã gwí omano va'ekwe” he'i va'e. Ou oporandu íxupe:

¹⁹—Moisés amyri omombe'u va'ekwe nhande-vy nhande rekorã, mbo'eháry. “Tyke'yry omano ramo, oheja ramo gwembirekokwe naimembýi vyteri ramo, tomenda tyvýry gwovajare-rehe. Upéixa ramo, Ke'y ra'y, he'i mo'ã va'erã imemby ypy-rehe” he'i nhande-vy Moisés. ²⁰Oĩ va'ekwe peteĩ tyke'yry, seis tyvýry. Tyke'yry omenda kunha-rehe. Upéi omano ramo, ndaita'yry jepéiry. ²¹Tyvýry omenda hovajare-rehe. Tyvýry omano ramo, ndaita'yryi. Upéi tyvýry ambue jevy omenda omano. ²²Peteĩ teĩ omenda hese gwovajare-rehe. Peteĩ teĩ omano ramo ndaita'yry jepéi. Omanomba rire, upe kunha omano ave. ²³Nhane moingove jevy ramo, kiva'e rembirekorã upe kunha? Gwí sete tyvýry kwéry omenda ra'e hese, he'i Hesu-pe hikwái hasy va'e-rehe oporandu-vy.

²⁴—Ha peẽ katu pejavy-ma voi pene nhe'ẽ, he'i Hesu. —Nhandejáry nhe'ẽ kwatia-rehe ohai uka va'ekwe peẽ ndapeikwaáiry. Peẽ ndapeikwaái voi ave Nhandejáry opamba'e rereko kwaaha voi. Upéa-gwi pejavy voi pene nhe'ẽ, he'i íxupe kwéry. ²⁵—Nhane moingove jevyha áry-py, kwimba'e

nomendavéi-ma va'erã. Kunha ave nomendavéi-ma va'erã. Oiko va'erã Nhandejáry rembigwái yváy pygwa reko-rupi.

²⁶Ha Nhandejáry kwatia nhe'ẽ katu omombe'u peẽ-my omano va'ekwe oikove jevymaha. Moisés amyri ohai va'ekwe vyvra ra'y rehegwa nhe'ẽ a-rami:

“Xe katu Nhandejáry, xe Abraão járy, xe Isaque járy, xe Jacó járy ave”^t

he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ, omano va'ekwe oikove jevy-ma va'e oikwaa ukaha. Ma'erã ndapeikwaái pemonhe'ẽ nhe'ẽ va'ekwe? ²⁷Aipo ramo, Nhandejáry ndaha'ei omano va'ekwe járy, tekove járy ae. Ha'e onhemoingove jevy va'e járy. Pejavyva pene nhe'ẽ, he'i saduceu kwéry-pe Hesu nhane moingove jevyha kwaa uka-vy.

“Ehayhu tee katu Nhandejáry-pe” he'i Hesu

(Mt 22.34-40; Lc 10.25-28)

²⁸Ogwahẽ ou-vy judeu rekombo'ehaty pa'ũ-gwi peteĩ va'e. Ohendu íxupe kwéry onhonhe'ẽ mbojevvy jevy ramo. Ohendu ramo, “Iporã Hesu remimombe'u” he'i. Upéa-gwi oporandu Hesu-pe:

—Heta oĩ nhande rekoha nhe'ẽ. Kiva'e tuvixave va'e? he'i íxupe.

²⁹—Kiva'e tuvixave va'e amombe'u-ta nde-vy, he'i Hesu. Upéi oiporu Nhandejáry kwatia nhe'ẽ:

—“Pehendu katu, Israel remiarirõ kwéry. Tupã Nhandejáry ha'e anho oiko va'e.

³⁰Ehayhu tee katu Nhandejáry-pe. Nde py'apy gwive ehayhu íxupe. Ehayhu íxupe nde koty gwive. Ne mandu'a meme katu hese hayhu-vy. Ehayhu mbaraete ete ave íxupe”^u

he'i.

³¹—Ha upe rire katu oĩ outro tuvixa va'e:

“Ehayhu rei katu nde rapixa-pe nde ae nde rekove erehayhuha-rami”^w

he'i Hesu Nhandejáry kwatia nhe'ẽ poru-vy. —Upe mokõi nhe'ẽ-gwi ndaipóri nhande rekoha nhe'ẽ tuvixave va'e, he'i íxupe Hesu.

³²—Ha'e-ma ngatu, mbo'eháry, he'i íxupe. —Anheigwa eremombe'u ere ramo Nhandejáry-rehe ha'e anho. Ndaipóri ha'e-rami tupã. ³³Ha Nhandejáry katu he'i va'ekwe nhande-vy, “Pehapy mymba xe mboete-vy, pemoka'ẽ ave.”

Upéixa ramo iporã nhande'ẽ hembijukarã nhamboete-vy Nhandejáry-pe. Ha iporãve jahayhu íxupe nhande py'apy gwive, nhande koty gwive jahayhu. Jahayhu mbaraete ete ave. Iporãve ave jahayhu nhande rapixa-pe nhande ae nhande rekove jahayhuha-rami, he'i íxupe.

³⁴Ha Hesu katu ohendu oarandu reheve omombe'u ramo:

—Haimete-ma eremoirũ Nhandejáry nde ruvixarã-pe, he'i íxupe.

Upe rire nonhembopy'agwasúí avave oporandu hagwã Hesu-pe mbava'e-rehe po he'i upéixa.

³⁵Ha Hesu onhemonhe'ẽ nhe'ẽ oiko-vy Nhandejáry róga kakwaa-py. Onhemonhe'ẽ-vy oporandu:

—“Davi remiarirõre voi Cristo nhane remiha'arõ va'e” he'i omombe'u-vy judeu rekombo'ehaty. Ma'erã po he'i upéa hikwái?

³⁶He'i va'ekwe Davi amyri:

“Nhandejáry he'i xe Járy-pe, Egwapy katu xe yke-rehe. Xe orombopu'aka va'erã ne a'e'ỹha-rehe. Orombopu'akapa peve eregwapy va'erã ereĩ-vy xe yke-rehe.”^w

Upéixa ome'ẽ va'ekwe Davi-pe inhe'ẽrã Nhe'ẽ Marangatu tee va'e. ³⁷Ha Davi katu xe Járy-py ohenói va'ekwe íxupe. Aipo ramo hemiarirõ pa? Ha gwemiarirõ-rehe, “Xe Járy” nde'íry, he'i íxupe kwéry Hesu omokirirĩ-vy judeu ruvixa kwéry-pe.^x

Ha te'ýi jusu ohendu ramo inhe'ẽ, ogwerohory joa íxupe.

“Xáke judeu rekombo'ehaty-gwi” he'i Hesu

(Mt 23.1-12; Lc 20.45-47)

³⁸—Xáke judeu rekombo'ehaty-gwi, he'i onhemonhe'ẽ-vy. —Ani erejapo teĩ ha'e kwéry hembia-po-rami. Oao puku reheve ogwatase voi. Ogwata ohovy mba'e jogwa haty-py. Onhemboete va'erã-rehe oho. ³⁹Ojeporahéi haty-py ogwapyse mburuvixa pa'ũ-my. Mburuvixa gwapy haty-py ogwapyse onhembovia ramo ojekarugwasu haty-py. ⁴⁰Ha tembirekokwe rembiporu omonda heraha-vy. Upe rire omondo mondo ra'anga rei Nhandejáry-pe heta onhe'ẽ enterove ohexa hagwã. Upe va'e temiexagwã rei ra'e. Ombohasa asyve va'erã íxupe kwéry Nhandejáry, he'i judeu rekombo'ehaty-rehe Hesu.

Tembirekokwe okwerĩ va'e

(Lc 21.1-4)

⁴¹Upéi ogwapy-ma Hesu Nhandejáry róga kakwaa-py pirapire imoyru haty rovái. Oma'ẽ heta oĩ va'e-rehe pirapire omoyru ramo hyruty-py. Heta oikotevẽ e'ỹ va'e heta ome'ẽ me'ẽ. ⁴²Ha upéi ou tembirekokwe ogwereco e'ỹ va'e. Mokõi moeda ombohryu, ohupity va'e peteĩ plata hatã.

⁴³—Peju katu. Peju a-py, he'i gwemimbo'e kwéry-pe. —Anhete ko xe ha'e-ta peẽ-my. Kóa tembirekokwe okwerĩ va'e, hetave ombohryu enterove

ombohyru va'e-gwi. ⁴⁴Ha'e kwéry katu heta ogwereco-gwi, ome'ë. Ha kunha katu opa ogwerekomi va'e hembu'u repyrã, ome'ëmba ete voi, he'i gwemimbo'e kwéry-pe Hesu.

Oje'o va'erã kwarahy rendy

13 Ha upéi katu osë oho-vy Hesu Nhandejáry róga kakwaa-gwi. Oho jave he'i íxupe hemimbo'e:

—Ema'ë ehexas ita iporã va'e, mbo'eháry. Óga tuvixa vixa va'e ehexas, he'i Hesu-pe.

²Ha he'i íxupe Hesu:

—Ehexa katu upéa óga tuvixa va'e, he'i. —Ha upe rire katu ita reta omohãimba va'erã, omosarambipa va'erã. Ndojepota mo'ávëi-ma ojóhehe, he'i gwemimbo'e-pe.^y

³Ogwapy oĩ-vy vyvaty Oliveiras ári jave, Nhandejáry róga rovarahéi ogwapy oĩ-vy. Ogwapy ha'e anho jave, oporandu íxupe Pedro, Tiago, João, André ndive:

⁴—Emombe'u katu ore-vy, he'i. —Araka'e tipo omohãimba-ta? Araka'e tipo ojehu va'erã ne remimombe'u? he'i. —Mba'éixa po oroikwaa va'erã imombe'uháry? Ojehu-tama ramo ne remimombe'u gwive, mba'éixa po oroikwaa va'erã imombe'uháry? he'i Hesu-pe hikwái.

⁵Oporandu rire-ma he'i íxupe kwéry Hesu:

—Xáke pene mbotavvyse va'erã. ⁶Heta ojekwaa va'erã xe réry-py vérami mo'ã ou va'e. “Xe Cristo pene remiha'arõ va'e voi” he'i va'erã mo'ã ójehe onhemocristo ra'angase-vy, oporombotavy rei-vy. ⁷Pehendu va'erã herakwã hi'agwí pendéhegwi onhorairõ ramo. Mombyry onhorairõ va'e rerakwã pehendú ave va'erã. Pehendu ramo, ani pekyhyje teĩ upéa-rehe. Upéa oiko va'erã voi. Upéa oiko-ma ramo, ne'írá vyteri ogwahë pe-

hendu va'e ijapy-py. ⁸Ha tetã mygwa onhorairõ va'erã outro tetã mygwa ndive. Ha mburuvixagwasu re'ýi onhorairõ va'erã outro mburuvixagwasu re'ýi ndive. Oiko oiko ha-rupi ae oiko va'erã vyvyrýi. Ndaiporivéi-ma ho'u va'erã. Upéa-rupi pehasa asy ramo, ne'írá vyteri pehasa asy ete peiko-vy. Kunha imemby-ta va'e hasy íxupe. Ha upe rire katu hasyve syve oho-vy íxupe imemby hagwã. Upéixa ete vyvyrýi ohasa asy va'erã. Ha upe rire katu ohasa asyve syve oho-vy, he'i íxupe kwéry Hesu.

⁹—Xáke pende pyhy va'erã pende reraha-vy mburuvixa oĩ ha-py. Ojeporahéi haty-py pene nupã va'erã. Xéhegwi pene monhe'ë uka va'erã mburuvixa rovagwy-py. Mburuvixagwasu rovagwy-rupi ave pene monhe'ë uka va'erã. Xe mombe'u mbe'u hagwã-py pene monhe'ë uka va'erã. Xéhegwi katu pende rereko va'erã akói-rami. ¹⁰Ha xe rehegwa nhe'ë porã katu pemombe'u ranhe va'erã enterove tetã-my. Ha upe rire ae katu ombopapa ave-ma va'erã ko vyv, he'i.

¹¹—Pene monhe'ë uka-vy pende reraha va'erã. Pende pyhy pende reraha-vy ramo oikwaa hagwã pene rembiapo vai para'e, ani erejapura teĩ ere va'erã-rehe. Ou rei va'erã nde juru-py ne nhe'ërã. Ome'ë va'erã nde-vy ne nhe'ërã Nhe'ë Marangatu tee va'e. Upéixa ramo eremombe'u va'erã, he'i. ¹²—Ha tyke'yry oipyhy va'erã heraha-vy gwyv'yry ojuka uka hagwã. Ha túvy ojuka uka va'erã gwa'yry gwaj'yry ave. Ha ta'yry kwéry taju kwéry ave ogwereco asy va'erã gwo sy ave ojuka uka hagwã. ¹³Ha xerehe ha-py katu enterovéa ndaija'e mo'ái pende-rehe, he'i. —Ha Nhandejáry rape-gwi ova e'y va'e katu ko vyv opa ete peve, oresende va'erã íxupe Nhandejáry, he'i íxupe kwéry Hesu.^z

¹⁴Upéi oiporu Hesu Nhandejáry kwatia nhe'ê:

—“Oĩ va'erã upe ivai ete va'e, pene momarã va'e. Nhandejáry róga kakwaa koty py-gwi pene mosê va'erã”^a

he'i Hesu. —Upéa nhe'ê eikwaa porã äy eremonhe'ê va'e.

Upéi he'i Hesu:

—Yma he'i hagwe-rami, pehexa va'erã upe ivai ete va'e Nhandejáry rógapy, gwenagwã e'ÿ ha-py omonhembo'ý ramo. Pehexa-ma ramo upe va'e, pya'e voi tokanhymba kuri Judéia vvy pygwa kwéry oje'ói-vy. Yvyatygwasu ári-rupi tokanhy kuri oje'ói-vy. ¹⁵Ogwejy ramo óga ári oĩ va'e, ani oike koty-py ogweraha hagwã mba'eve. ¹⁶Ha kokwepy oĩ va'e ani oho jevy ranhe hógapy oipyhy hagwã oao. Pya'e ae kuri tokanhymba katu oje'ói-vy. ¹⁷Upe áryrupi iporiahu va'erã kunha imemby-ta va'e omokambu va'e ave. ¹⁸Ro'y eterei-rupi pekanhy ramo, ivaive arã peë-my. Upéa-rehe pemoi katu Nhandejárype pene nhe'ê pono ivai ete peë-my. ¹⁹Upe áry-py ohasa asy eterei va'erã yvypóry kente kwéry gwive. Ko vvy rembypy Nhandejáry remimoingokwe oiko jave, upe áry e'ÿ mboyve, ndohasa asy etéiry va'ekwe. Upe ary-py ae ohasa asy eterei va'erã. Ha upe áry rire katu ndohasa asy etevéi-ma va'erã.^b ²⁰Ha Nhandejáry katu nombhasa asy hetave áryiry va'erã. Ombohasa asy hetave áry ramo ra'e, opa-ma arã ra'e enterove ko yvypóry. Ha gwembiporavo-rehe opena porã-gwi ae katu, nombhasa asy hetave áryiry va'erã, he'i.

²¹—Upe-ma ramo, “Ema'ê katu. Ko va'e Cristo voi” oĩ he'i va'erã para'e peë-my. “Ema'ê katu. Upe va'e Cristo voi” oĩ he'i va'erã para'e peë-my. Ani per-

ovia inhe'ê. ²²Ojekwaa va'erã, “Cristo pene remiha'arõ va'e voi xe” he'i va'e mo'ã ójehe peë-my. “Nhandejáry nhe'ê-py mba'e xe-vy anho oikwaa uka xe remimombe'urã” he'i va'e mo'ã ójehe, ojekwaa va'erã ou-vy. Hexapyrã-rupi voi hembiapo va'erã ohekoporu ou-vy ramo. Ohexa uka va'erã gwembiapo tuvixa va'e, ikatu ramo, itavy hagwã mo'ã íxupe Nhandejáry rembiporavo. ²³Xáke. Ani joty pende tavy íxupe. Ko'ã mba'e oiko e'ÿ ngatu amombe'u-ma peë-my, he'i íxupe kwéry Hesu.^c

²⁴—Upe-ma ramo ohasa asy ete rirema, oje'o va'erã kwarahy rendy. Ha jasy nahendy mo'ãvéi. ²⁵Ha okúii va'erã yváy-gwi jasytata. Ova ova gwendagwe-gwi entéro yváy rehegwa imbaraeete va'e.^d

²⁶Upe-ma ramo xe rexa va'erã yvypóry kente kwéry gwive. Xe Nhande Ryke'y tee va'e-pe xe rexa va'erã aju jave arai-rupi. Xe pu'akaha tee jave nhande resa mbojevvy va'erã xe rendy porã-rupi xe rexa va'erã, he'i. ²⁷—Ambou va'erã xe rembigwái yváy pygwa ombojogweroaty hagwã xe rembiporavokwe. Opa-rupigwi ombojogweroaty va'erã íxupe kwéry. Kwarahy resê-gwi, ka'aru-gwi ave ombojogweroaty va'erã herahavy. Arapopy-gwi, vvy apy-gwi vvy apy arendaja gwive ombojogweroaty va'erã, he'i íxupe kwéry omombe'u-vy.^e

Hesu omombe'u gwemimbo'e kwéry-pe orepara hagwã

(Mt 24.32-44; Lc 21.29-36)

²⁸Upéi he'i jevy Hesu:

—Äy amombe'u-ta peë-my ojehu va'erã rehegwa nhe'ê figo máta rehegwa-rami, he'i, —peikwaa porã hagwã xe agwahê jevytaha áry. Oĩ figo máta. Hoky kyrýu jevy-ma ramo, hogwe

^a13:14 Dn 9.27; 11.31; 12.11 ^b13:19 Dn 12.1; Ap 7.14

^c13:23 Mt 24.15-28; Lc 21.20-24; 2 Ts 2.3-12 ^d13:25 Is 13.10

^e13:27 Mt 24.29-31; Lc 21.25-28; 2 Pe 3.10-13; Ap 1.7

pyahu jevy-ma ramo, pehexa-ma voi. Pehexa ramo, peikwaa-ma voi opa-ma ra'e ro'y. Áry raku jevy-tama. ²⁹Upéixa ete upe ojehu va'erã gwive pehexa ramo, peikwaa-ma va'erã oike-ta va'e-rami xe agwahê jevytamaha áry. ³⁰Anhete ko xe ha'e-ta peẽ-my. Entéro peẽ-my xe remimombe'u oiko va'erã. Judeu kwéry oiko reheve joty ojehu va'erã. ³¹Opa va'erã áry yvy ave. Ha xe remimombe'u xe nhe'ẽ katu nombopapa mo'airy, he'i.

³²—Mbava'e áry-py po ojehu va'erã ndajaikwaáiry. Araka'e óra-ma po ojehu va'erã ndajaikwaáiry. Nhandejáry rembigwái yváy pygwa jepe ndoikwaáiry. Xe ta'ýry jepe ndaikwaái ave. Nhandejáry xe Ru ha'e anho mante oikwaa. ³³Araka'e óra-ma po aju jevy va'erã ndapeikwaái-gwi, xáke, perepara voi katu. Emondo mondo katu ave Nhandejáry-pe ne nhe'ẽ, he'i íxupe kwéry.

³⁴Upéi oiporu jevy Hesu óga járy rehegwa nhe'ẽ jarepara porã hagwã nhande-vy oikwaa uka-vy:

—Oĩ va'ekwe óga járy, he'i. —Heta oĩ hembigwái. Ijáry oho ramo mombyry, oheja gwembigwái onhangareko hagwã hóga-rehe. Peteĩ teĩ-pe hembiporã ome'ẽ. “Erepara porã hese” he'i okẽ-rehe onhangareko va'e-pe. ³⁵Ha upéixa ha'e-ta peẽ-my, “Óga járy” he'i xerehe. Upéa-gwi perepara katu. Ndereikwaái voi araka'e po xe aju va'erã. Ka'aru ete para'e, pyhare mbyte para'e, gáju sapukái-py para'e, ko'ẽ hembypytyĩ jave para'e. ³⁶Upéa-gwi perepara katu pono peha'arõ e'ỹ reheve aju pya'e orotopa peke jave. ³⁷Peẽ-my ha'eha-rami, ha'e-ta enterovéa-pe oikwaa hagwã. Xe ra'arõ arõ katu perepara-vy, he'i íxupe kwéry Hesu.^f

Judeu ruvixa kwéry onhombo'e mbo'e Hesu-rehe ijuka hagwã

(Mt 26.1-5; Lc 22.1-2; Jo 11.47-53)

14 Mokõi áry rire oiko-ta aretegwasu héry va'e páscoa. Upe áry-py nanhambovúiry va'ekwe ja'u va'erã. Nhane mandu'a ave nhane rembypy ojerereko asy hagwe-rehe. Yma ete upe áry-py osê va'ekwe gwĩ ipu'aka va'e po-gwi. Ha upéi katu ne'íra oiko ramo aretegwasu, pa'i ruvixa kwéry judeu rekombo'ehaty ave onhombo'e mbo'e Hesu-rehe hikwái:

—Nhambotavy Hesu-pe jaipyhy hagwã íxupe jajuka hagwã, he'i. ²—Arete-py ae ani jaipyhy íxupe, he'i. —Atýra-py jaipyhy ramo, onhembopoxy arã ijaty jaty va'e kente kwéry nhande-vy, he'i ojóupe Hesu pyhyharã kwéry. Upéa-gwi oipyhy nhemise Hesu-pe.

Kunha onhohẽ Hesu akã-rehe omohyakwã porã-vy íxupe

(Mt 26.6-13; Jo 12.1-8)

³Ha Hesu katu oime Betânia tetã'i-my. Simão róga-py oime. Ha Simão mba'asy vai-gwi ijai aipa va'ekwe nhahenói íxupe va'e. Ogwapy okaru-vy Hesu. Okaru ramo, ogwahê ou-vy peteĩ kunha. Ogweru hyakwã porã tee va'e. Hyru reheve ogweru. Ha hyru ojejapo va'ekwe ita kyra rendy-gwi héry va'e alabastro. Ha hyakwã porã va'e héry nardo. Ha nardo hepy eterei voi. Ojoka onhohẽ Hesu akã-rehe omohyakwã porã-vy íxupe.

⁴Ha upe-py oĩ ipoxy va'e:

—Ma'erã po onhohẽ rei upe hyakwã porã va'e Hesu akã-rehe? he'i ojóupe oporandu-vy. —Hepy eterei va'e onhohẽ rei, he'i ojóupe hikwái. ⁵—Ma'erã po ra'e hepy-rehe ae nome'ẽiry, he'i. —Iporiahu va'e kwéry-pe nhamẽ ramõ ra'e hyakwã

^f13:37 Lc 12.35-40; 17.26-36; At 1.7; 1 Ts 5.2-4

va'e repykwe, iporāve arā ra'e, he'i. — Hyakwā repy peteī ro'y tembiapo repy para'e, hetave para'e, he'i onhe'ēngi ēngi-vy kunha-pe hikwái.

Upéixa ramo kunha ndive ipoxy voi hikwái.

⁶Upéi he'i íxupe kwéry Hesu:

—Eheja katu, he'i. —Ma'erā po ko kunha-pe eremoakā rasy? he'i. —Hembiapo porā ete voi xe-vy. ⁷Pene pa'ū-my oime meme va'erā iporiahu va'e kwéry. Ereme'ēse ramo, ereme'ē-ta íxupe kwéry. Ha xe ae katu naimé meméi va'erā aiko-vy pene pa'ū-my, he'i. ⁸—Ha ko kunha katu ome'ēseha-rami ome'ē xe-vy. Nhamano va'ekwe nhande retekwe nhamohyakwāha-rami, amano e'ý ngatu xe mohyakwā ranhe ko kunha, he'i. ⁹—Anhetegwa va'e amombe'u-ta peē-my. Opa-rupi entéro ko yvy-rupi mamo xe rehegwa nhe'ē porā omombe'u mbe'u ha-rupi ave omombe'u va'erā voi ko kunha rembiapo porā imandu'a hagwā hese, he'i gwemimbo'e kwéry-pe Hesu.

**Judas oho omombe'u
Hesu pyhyharā-pe**

(Mt 26.14-16; Lc 22.3-6)

¹⁰Ha upéi katu oho peteī doze hemimbo'e kwéry-gwi. Héry va'e Judas Iscariotes. Pa'i ruvixa kwéry ha-py oho omombe'u Hesu pyhyharā-pe. ¹¹Ha ha'e kwéry ohendu ramo inhe'ē, ovy'a joa eterei:

—Ereipyhy uka ramo ore-vy, orome'ē-ta nde-vy pirapire, he'i Judas-pe.

Ha Judas katu orepara oiko-vy Hesu-rehe ipyhyharā-pe omombe'uha óra ra'arō-vy.

**Hesu gwemimbo'e kwéry ndive
okaru imandu'a hagwā páscoa-rehe**

(Mt 26.17-30; Lc 22.7-23; Jo
13.21-30; 1 Co 11.23-25)

¹²Ha upéi oiko-ma areteguasú. Upe va'e semana mbojape ovú e'ý va'e ja'u. Upe va'e áry-py jajuka ovexa nhamoka'ē-vy Nhandejáry-pe nhamboete-vy. Upe jave oporandu Hesu-pe hemimbo'e kwéry:

—Kipy tipo orombogwejy-ta nde-vy ne remi'urā nhane mandu'a hagwā páscoa-rehe jakaru-vy, he'i íxupe.

¹³Ha Hesu katu omondo mokõi gwenonde:

—Tapeho katu tetā-my, he'i. —Pende topa-ta kwimba'e y ryrú reheve. Tapeho hapykwéri. ¹⁴Oike ramo hóga-py, peje óga járy-pe: “Kipy oĩ nde koty ereiporu e'ý va'e? Aiporu-ta. Xe remimbo'e kwéry ndive akaru hagwā aiporu-ta. Páscoa-rehe xe mandu'a hagwā aiporu-ta, he'i kuri nhane mbo'eháry” peje pemombe'u-vy, he'i íxupe. ¹⁵—Upéi ohexa uka-ta nde-vy koty ijyvate va'e, tuvixa va'e, oimba voi va'e. Nhane mohenonde katu upe-py, koty tuvixa oimba va'e-py, he'i gwemimbo'e-pe Hesu.

¹⁶Upéi mokõi hemimondo osē ohovy omohenonde hagwā. Ogwahē ramo, opamba'e ojohu Hesu nhe'ē-py. Upéa-gwi omohenonde okaru hagwā imandu'a hagwā páscoa-rehe. ¹⁷Ha upéi katu ka'aru ete ramo ogwahē-ma Hesu ou-vy. Óga-py ogwahē ou-vy doze gwemimbo'e kwéry ndive. Óga oiporuruka hagwe-py íxupe ogwahē. ¹⁸Okaru joa ramo, he'i íxupe kwéry Hesu:

—Anhetegwa va'e amombe'u-ta peē-my, he'i. —Peteī pene pa'ū-my oĩ va'e xe karu rovái xe mombe'u va'erā xe pyhyharā-pe, he'i.

¹⁹Ohendu ramo inhe'ē
ojepy'arerahapa-ma hese,
ndovy'avéi-ma hikwái:

—Xe para'e ndaxéiry para'e, he'i hik-wái onhemopeteĩ teĩ oporandu-vy Hesu-pe.

²⁰—Xe mombe'u va'erã peteĩ xe remimbo'e pende avyete-py oĩ va'e, nha'ẽ-py opo omoĩ va'e. Xe ndive omoakỹ va'e mbojape nha'ẽ-py xe mombe'u va'erã, he'i. ²¹—Xe Nhande Ryke'ya tee va'e aha va'erã xe ajejuka uka ha-py. Nhandejáry kwatia nhe'ẽ he'i hagwe-rami aha va'erã. Ha xe mombe'u va'erã katu xe pyhyharã-pe amboasy eterei íxupe. Ohasa asy eterei va'erã. Iporãve arã araka'e ndoikói ramo araka'e osyrã-pe, he'i gwemimbo'e kwéry-pe.

²²Okaru joa jave Hesu oipyhy mbojape. Otima porã Tupã Nhandejáry-pe. Upéi ombopo mbopóy mbojape. Ome'ẽ íxupe kwéry omongaru joty:

—Ko, he'i ome'ẽ-vy íxupe. —Ko mbojape xe rete-rehe ha'e, he'i íxupe kwéry Hesu.

²³Upéi oipyhy ave copo. Otima porã Nhandejáry-pe. Ho'u uka íxupe kwéry ome'ẽ-vy. Ho'u joa uva rykwere:

²⁴—Ko copo pygwa xe rugwy-rehe he'i. Onhehẽ va'erã xe rugwy imbarate hagwã Nhandejáry remimombe'u. Yma Nhandejáry, “Amopotĩ va'erã kente kwéry-pe” he'i va'ekwe. Upéa nhe'ẽ imbarate-ma va'erã xe rugwy onhehẽ-ma ramo. Heta kente-rehe ha-py onhehẽ va'erã xe rugwy, he'i.

²⁵—Ha'e-ta peẽ-my. Ha'u-ma kuri uva rykwere. ãy ae katu nda'u mo'ãvéi-ma. Ha upe rire katu, pende ruvixa ramo xe Ru oiko haty-py, ha'u jevy va'erã, he'i. —Upe-py agwahẽ ramo uva rykwere pyahu ha'u jevy va'erã, he'i gwemimbo'e kwéry-pe.

“Xe ndaikwaái voi, ere va'erã xe-rehe” he'i Pedro-pe Hesu

(Mt 26.31-35; Lc 22.31-34; Jo 13.36-38)

²⁶Upéi Nhandejáry mboete-vy oporahéi joa. Oporahéi rire osẽ oho-vy Oliveiras vyvaty-py.

²⁷—Peẽ katu pejehesa rerova-ta xéhegwi, he'i íxupe kwéry Hesu. —Oĩ Nhandejáry kwatia nhe'ẽ he'i va'e a-rami:

“Ajuka va'erã herakwa osarambipa hagwã ovexa hymba kwéry” he'i.⁸

Yma he'i hagwe-rami, ãy xe juka-tama, he'i. ²⁸—Ha upe rire xe anhemoinbove jevy rire katu aha va'erã Galiléia vyv-py. Pene renonde aha ranhe va'erã, he'i íxupe kwéry.

²⁹Upe ramo he'i Pedro:

—Gwĩ ne irũ kwéry ndéhegwi ojehesa rerova ramo jepe, xe ae katu ndorohejái joty va'erã, he'i íxupe Pedro.

³⁰Ha Hesu katu he'i:

—Anhete ko xe ha'e-ta nde-vy: Etería ko va'e pyhare-py ne'írã vyteri osapukái ramo gáju imokõiha-rehe, “Xe ndaikwaái voi” ere va'erã xe-rehe mbohapyharehe, he'i íxupe, Pedro-pe.

³¹Ha hatã hatã onhe'ẽ Pedro:

—Xe ajejuka uka-ta ramo jepe ne ndive, ndajehesa rerováí joty va'erã ndéhegwi. “Xe ndaikwaáiry” nda'éiry joty arã katu nde-rehe, he'i Hesu-pe.

Pedro he'i hagwe-rami ave, he'i inhirũ kwéry Hesu remimbo'e.

Hesu pyhyharã onhemoi-ma hese hikwái

(Mt 26.36-56; Lc 22.39-53; Jo 18.3-12)

³²Ohopa ogwata-vy hikwái. Getsẽmani yvaty oje'e ha-py ogwahẽ oho-vy:

—A-py pegwapy katu, he'i. —Xe anhomongeta jave Nhandejáry ndive, xe

ra'arō ranhe a-py, he'i gwemimbo'e kwéry-pe.

³³Upéi mbohapy ondive ogweraha. Ogweraha Pedro, Tiago, João. Upéi ogwahē vy'are'ýgwasu íxupe. Ojepy'ajopy eterei-ma ave oiko-vy:

³⁴—Ogwahē-ma vy'are'ýgwasu xe-vy xe juka-ta va'e-rami, he'i. —Epyta a-py. Xe moirū katu ereke e'ý reheve, he'i íxupe kwéry.

³⁵Upéi ha'e ae oho mbykymi ojeity vvy-rupí. Ojerure Nhandejáry-pe:

—Ikatu-ta ereipe'a xéhegwi xe ajepy'ajopyha? he'i oporandu-vy.

Upéi he'i jevy: ³⁶—Nde katu opamba'e erejapo kwaa va'e, xe Ru, he'i gwupe. —Upéa-gwi eipe'a katu xéhegwi xe ajepy'ajopyha. Ereipe'ase ramo, eipe'a katu xéhegwi. Ha ndereipe'aséi ramo, ani joty ereipe'a ave, he'i onhomongeta-vy Nhandejáry ndive.

³⁷Upéi ou jevy mbohapy gwemimbo'e ha-py. Ogwahē ramo ikéra otopa:

—Ma'erā po ereke joty erei-vy, Simão? he'i Pedro-pe. —Ma'erā po naxe ra'arōi peteī óra-py jepe? Ma'erā nem mixími naxe moirūiry? he'i. ³⁸—Epáy katu. Ejapo katu oração xe ra'arō-vy. Nerenhembojeyavy ukái arā, he'i íxupe. —Nde py'a kyre'ý voi. Ereke e'ý reheve erejapose mo'ã oração. Ha nde rete katu okese voi, he'i Pedro-pe.

³⁹Upéi oho jevy Nhandejáry ndive onhomongeta-vy. Gwemimombe'ukwe omombe'u jevy. ⁴⁰Ouri jevy ramo, ikéra otopa jevy-ma. Hapehýi eterei-gwi okepa-ma hikwái. Otī-gwi ndoikwaíi onhe'ērā okwa-vy. ⁴¹Ouri uri. Mbohapyha-rehema ou jevy.

—Ma'erā po ereke joty eretongea-vy? he'i Hesu. —Ha'eve-ma. Ogwahē-ma ngatu xe óra. Xe ko Nhande Ryke'y tee va'e xe pyhy uka-tama hekoha vai va'e-pe. Xe me'ē va'erā gwī ojevavy va'e Nhandejáry kwaa e'ýha va'e po-py, he'i. ⁴²—Epu'ã katu. Jaha. Ehexa katu.

Onhemo'agwī-ma ra'e xéhegwi ou-vy upe xe pyhy ukaharā, he'i gwemimbo'e-pe.

⁴³Onhe'ē jave Hesu, pya'e ogwahē ou-vy Judas, peteī Hesu remimbo'e kwéry va'e. Heta ou ave hendive ogweru opopy kyse puku vyvra ave. Ogwahē ou-vy pa'i ruvixa kwéry remimbou, judeu rekombó'ehaty remimbou ave. Judeu ruvixa kwéry remimbou ave ogwahē ou-vy. ⁴⁴Ha Judas katu Hesu pyhy ukaha he'i ra'e: “Ahexa uka-ta peemy pene rembipyhyse” he'i ra'e. “Upe va'e ahovapyte-ta va'e pene rembipyhyrā voi” he'i. “Peipyhy hatā íxupe herahavy pono okanhy” he'i ra'e ipyhyharā-pe. ⁴⁵Áy ou pya'e ha'e anho Hesu oĩ ha-py ohovapyte hagwā Hesu-pe:

—Mbo'eháry, he'i ogwahē-vy Judas íxupe.

Upéi ohovapyte Hesu-pe.

⁴⁶Ha upéi katu ha'e kwéry ou onhemoi-ma hese oipyhy hagwā íxupe hikwái.

⁴⁷Upe-ma ramo peteī upe-py oĩ va'e omopu'ã kyse oikyti-vy. Ohaxea pa'i ruvixagwasu rembigwái-pe onambi'o-vy. Ohupity oinambi'o hagwā.

⁴⁸⁻⁴⁹Ha Hesu katu he'i:

—Ma'erā po pegwahē peju-vy kyse reheve xe pyhy hagwā peju-vy? Ma'erā po vyvra reheve ave pegwahē peju-vy? he'i oporandu-vy íxupe kwéry. —“Hesu oporosakea va'e” peje tipo peju-vy? Ha ndaha'éiry upeixagwa xe. Iko'ē ko'ē anhemonhe'ē nhe'ē aiko-vy Nhandejáry róga kakwaa-py. Anhemonhe'ē meme ramo, xe mokambara voi. Ha naxe pyhýiry voi ra'e. Ha Nhandejáry kwatia nhe'ē imbaraeete voi. Upéa-gwi yma he'i hagwe-rami, áy oiko-ma, he'i íxupe kwéry Hesu.

⁵⁰Ha upéi katu ha'e anho ete-ma oheja Hesu-pe hikwái. Ohopa íxugwi hemimbo'e kwéry. ⁵¹Ha upéi oho hapykwéri karia'y. Upe karia'y Hesu rapyk-

werigwa morotĩ va'e-py mante onhenhugwã. Oipyhy-ma mo'ã íxupe hikwái. ⁵²Ijao rei oipe'a. Ha karia'y omboi oao oripara oho-vy. Opi-vy oheja oho-vy oookwe.

**Judeu ruvixa oporandu
Hesu-pe hekoha-rehe**

(Mt 26.57-68; Lc 22.54-55,63-71;
Jo 18.13-14,19-24)

⁵³Ha upéi katu Hesu pyhy hagwe ogweraha íxupe. Pa'i ruvixagwasu róga kakwaa-py ogweraha Hesu-pe. Upe-py ojogweroaty pa'i ruvixa kwéry. Judeu ruvixa kwéry hekomba'ehaty kwéry ndive ojogweroaty. ⁵⁴Ha Pedro oho hapkwéri meme. Hesu rapykwéri puku oho. Pa'i ruvixagwasu roka-py oike ogwahẽ-vy. Polícia kwéry ndive ogwapy oĩ-vy. Tata ypy-py ojepe'e oĩ-vy. ⁵⁵Ha pa'i ruvixa kwéry entéro judeu ruvixa kwéry ndive ojuka ukase voi Hesu-pe. Upéa-gwi oheka heka mo'ã Hesu-rehe onhe'ẽ va'erã. Ha ndotopái voi. ⁵⁶Heta omombe'u mbe'u apu rei Hesu-rehe. Ha ndaijojái inhe'ẽ kwéry. Omombe'u joavy avy joty. Upéa-gwi ndaipóri Hesu-rehe onhe'ẽ hagwã. ⁵⁷Ha upe rire katu ou onhembo'y va'e omombe'u. Apu rei omombe'u hese:

⁵⁸—Upéa remimombe'ukwe orohendu va'ekwe oromombe'u-ta peẽ-my: “Aitypa uka-ta ko Nhandejáry róga kakwaa teko rei rembiapokwe xe ae amopu'ã jevy hagwã. Teko rei rembiapo e'ỹ amopu'ã jevy-ta xe. Mbohapy áry-rupi amopu'ã jevy-ta. Upéixa he'i Hesu” he'i omombe'u-vy hikwái.

⁵⁹Ha hemimombe'u katu ndaijojáiry vyteri. ⁶⁰Omombe'u joavy avy joty. Upe-ma ramo onhembo'y-ma oĩ-vy pa'i ruvixagwasu ha'e kwéry hovái:

—Ejeapysaka katu, he'i. —Heta ne mombe'u mbe'u hikwái. Ma'erã po nere-

mombe'u mo'ãi ne mombe'uhare-pe? he'i Hesu-pe.

⁶¹Ha ha'e katu opyta okirirĩ íxugwi. Mba'eve nomombe'úi. Upéi pa'i ruvixagwasu he'i:

—Nde pa Cristo, nhane remiha'arõ va'e? Nde pa Nhandejáry onhemomba'egwasu va'e ray? he'i jevy íxupe, Hesu-pe, omonhe'ẽse-vy.

⁶²—Xe ko ha'e voi, he'i. —Xe Nhande Ryke'y tee va'e-pe xe rexa va'erã Nhandejáry yke-rehe ijakattúa-koty agwapy ramo xe rexa va'erã. Imbaraeteve va'e Nhandejáry. Arai-rupi xe agwey ramo xe rexa va'erã, he'i onhemombe'u-vy judeu ruvixa-pe.

⁶³⁻⁶⁴Upéa nhe'ẽ ogweropoxy pa'i ruvixagwasu. Ogwerovái-gwi omondoro oao:

—Pehendu-ma voi inhe'ẽ vaiha, he'i. —Outro imombe'uharã-rehe nanhaikotevẽiry-ma, he'i. —Ojéhegwi rei onhe'ẽ vai-ma, onhemonhandejáry-vy mo'ã, he'i hese. —Mbava'e tipo pejapo-ta hese? he'i íxupe kwéry oporandu-vy:

—Tomano katu, tojejuka katu, he'i joa joty voi hese hikwái.

⁶⁵Upéi onygwõ nygwõ Hesu-rehe. Ohesagwã ojokwa. Osokea kea íxupe opo-py:

—Emombe'u ore-vy, kiva'e va'e ne nupã, he'i oinupã nupã-vy íxupe hikwái. Oinupã nupã ave íxupe polícia kwéry.

**“Xe ndaha'úi Hesu
ndivegwa” he'i mo'ã Pedro**

(Mt 26.69-75; Lc 22.56-62;
Jo 18.15-18,25-27)

⁶⁶Ha Pedro katu opyta oĩ-vy oka-py, pa'i ruvixagwasu rokẽ rovagwy-py. Upe-ma ramo ogwahẽ ou-vy kunhataĩ pa'i ruvixagwasu rembigwái va'e. ⁶⁷Ohexa Pedro-pe ojepe'e ramo. Omanha hova-rehe:

—Upe Nazaré pygwa ndive ereiko va'e voi nipo nde ra'e. Hesu ndive ereiko va'e voi ave nde, he'i íxupe hembigwái.

⁶⁸—Ndaikói va'e voi xe, he'i. —Ndaikwaáiry mba'eve xe, he'i. —Ne nhe'ë katu ndaikwaái voi, he'i. —Mbava'e rehe po aipo ere, ndaikwaái voi xe, he'i mo'ã íxupe Pedro.

Hesu irũ e'ÿ-rami ojejapo ha'e. Upéi katu osê oho-vy mbykymi. Okê-my oho. Ha osapukái gáju.

⁶⁹Ha ohexa jevy-ma íxupe hembigwái:

—Hesu ndivegwa voi upe va'e, he'i jevy upe-py oĩ va'e-pe.

⁷⁰—Naháni, ndaxéiry, he'i jevy Pedro kunhataĩ-pe.

Upe riremí he'i jevy íxupe upe-py oĩ-vy.

—Galiléia pygwa voi nde. Hesu ndivegwa voi nipo ra'e nde, he'i Pedro-pe.

⁷¹Upe ramo he'i:

—Xe apu ramo, taxe moingo asy katu Nhandejáry, he'i. —Upe kwimba'e ne remimombe'ukwe ndaikwaái voi xe, he'i mo'ã íxupe Pedro.

⁷²Ha upéi imokõiha-rehema osapukái pya'e jevy gaju. Imandu'a-ma Hesu nhe'ëgwe-rehe, “Ne'írã osapukái ramo gáju imokõiha-rehe, Xe ndaikwaáiry, ere va'erã xe-rehe mbohapyha-rehe”. Upéa nhe'ë-rehe imandu'a-ma ramo Pedro, ojahe'o-vy hasê.

Hesu ojereraha mburuvixagwasu Pilatos renda-py

(Mt 27.1-2, 11-26; Lc

23.1-5, 13-25; Jo 18.28-19.16)

15 Ko'ëmba-ma ramo ojogweroaty jevy pa'i ruvixa kwéry, judeu ruvixa kwéry ndive, judeu rekombo'ehaty ndive ave. Entéro judeu ruvixa kwéry gwive ojogweroaty onhomongeta-vy:

—Mbava'e tipo jajapo-ta Hesu-rehe? he'i onhombo'e mbo'e-vy hese.

Upéi oikwaa-ma ramo, onhapytĩ-ma íxupe hikwái. Ipokwaha reheve ogw-eraha mburuvixagwasu Pilatos po-py ome'ë-vy.

²—Nde tipo ereiko ra'e judeu kwéry ruvixagwasu ramo? he'i oporandu-vy íxupe Pilatos.

—Nde ae xe renói voi. “Judeu kwéry ruvixagwasu” nde ae ere-ma xe-rehe. Xe voi, he'i joty íxupe Hesu onhemombe'u-vy.

³Ha pa'i ruvixa kwéry heta omboja rei inhe'ë hese va'e.

—Hembiapo vai-ma, hembiapo vai-ma, he'i joa hese.

Ha Hesu katu nomombe'uvéiry.

⁴—Heta nde-rehe nhe'ë onhemboja mboja rei va'e. Ma'erã po nerenhemombe'uíry? he'i jevy íxupe Pilatos oporandu-vy.

⁵Ha Hesu katu mba'eve joty nomombe'uíry. Nonhemombe'úi-gwi, “Ma'erã po nonhemombe'uséiry?” he'i ojéupe opondera-vy hese.

⁶Ha oiko jave areteguasú, oĩ opoi uka íxugwi va'erã. Peteĩ onhemoĩ preso va'ekwe-gwi oĩ opoi uka jevy va'erã imondo-vy mburuvixagwasu-pe. Upe ijaty va'e kwéry ojerure va'ekwe-gwi opoi uka-ma imondo-vy.

⁷Oĩ hembiapresakwe oporojuka va'ekwe. Ohekoviarõ hagwã mo'ã mburuvixagwasu-pe, oporojuka va'ekwe. Indive kwéry oĩ héry va'e Barrabás. ⁸Ha upéi katu ou ijaty va'e ojerure-vy ojapo hagwã íxupe kwéry ojapo japo hagwe-rami:

—Epoi katu ore-vy toho jevy areteguasú-py erepoi meme hagwe-rami, he'i Pilatos-pe hikwái.

⁹⁻¹⁰Ha mburuvixa oikwaa pa'i ruvixa kwéry rekoha vaiha. Ohexa kwaa hese: “Ndaija'ëi-gwi rei hese, oipyhy ra'e íxupe heru-vy xe-vy hikwái” he'i ojéupe mburuvixa. Upéa-gwi he'i ijaty va'e-pe:

—Peipota tipo apoi peẽ-my upe judeu kwéry ruvixagwasu-gwi? he'i íxupe kwéry oporandu-vy.

¹¹ Ha pa'i ruvixa kwéry katu he'i:

—Ejerure katu Hesu rekovía Barrabás-rehe, he'i jevy jevy ijaty va'e-pe ojojupypa opo'ẽ-vy hikwái.

Pa'i ruvixa nhe'ẽ-py he'i Pilatos-pe ijaty va'e:

—Epoi ore-vy íxugwi, Barrabás-gwi toho, he'i.

¹²—Aipo ramo, mbava'e tipo ajapo-ta Hesu-rehe? Upe va'e judeu ruvixagwasu pene remihenói, he'i jevy íxupe kwéry.

¹³—Ejuka uka katu íxupe. Kurusugwasu-rehe ejuka uka katu íxupe, he'i joa joty íxupe onhe'ẽ hatã-vy.

¹⁴—Ajuka rei va'erã. Nahembiapo vaíry voíte Hesu ra'e, he'i íxupe kwéry Hesu-rehe.

—Emboja katu, emboja katu imoĩ-vy kurusugwasu-rehe omano hagwã, he'i joa joa hikwái onhe'ẽ hatãve tãve-vy.

¹⁵ Ha Pilatos katu ombovy'ase íxupe kwéry. Upéa-gwi ha'e kwéry inhe'ẽ-py opoi imondo-vy íxugwi. Barrabás-gwi opoi Pilatos. Upéi he'i ombopi hagwã Hesu-pe. Ome'ẽ ijukaharã-pe omboja hagwã kurusugwasu-rehe ijuka-vy.

Soldado kwéry onhembohory Hesu-rehe

(Mt 27.27-31; Jo 19.2-3)

¹⁶ Ha upéi katu soldado kwéry ogweraha koty-py Hesu-pe. Mburuvixa róga kakwaa-py ogweraha íxupe. Hoga kakwaa héry pretório. Upe-py enterove soldado gwife onhomboatypa hese. ¹⁷ Omonde Hesu-rehe ao pytã va'e. Upéi nhuatĩ-gwi ojapo íxupe ijegwaka ra'angarã omoĩ hagwã inhakã-rehe. ¹⁸ Upe rire omboete ra'anga anga rei íxupe onhembohory-vy:

—Toiko are katu, toiko are katu judeu ruvixagwasu, he'i onhembohory-vy hese.

¹⁹ Onhakãrupã rupã íxupe takwáry-py. Onygwõ nygwõ hese. Onhesũ nhesũ gwetypy'ã-rehe omboete a'ã a'ã hagwã íxupe. ²⁰ Onhembohorypa rire hese, omboi íxugwi ao pytã va'e. Omonde jevy hese ijao. Upe rire ogweraha Hesu-pe omboja hagwã kurusugwasu-rehe ijuka-vy.

Omboja Hesu-pe kurusugwasu-rehe ijuka-vy

(Mt 27.32-44; Lc 23.26-43; Jo 19.17-27)

²¹ Upe ramo oĩ ohasa rei va'e. Upe va'e Cirene pygwa héry va'e Simão. Simão Alexandre ru, Rufo ru ave. Tetã jerekwe-gwi ou ra'e. Ha soldado katu ogweraha uka íxupe Hesu kurusugwasurã. ²² Upéixa ramo ogweraha Hesu-pe. Gólgota oje'e ha-py ogweraha. Akãgwe rendaty-rehe he'i Gólgota. ²³ Upe-py ogwahẽ ramo, uva rykwere-py omoĩ pohã héry va'e mirra. Ome'ẽ íxupe ho'u uka-vy. Ome'ẽ íxupe pono ohendu eterei ojéupe hasy va'e. Ha ndo'uíry. ²⁴ Ha upéi katu ijuka hagwã-pyma ogwenogwahẽ omboja íxupe kurusugwasu-rehe. Upéi omboja rire soldado kwéry ohuga onhomboja'o ja'o hagwã Hesu aokwe-rehe. Ogana gana va'e ogweraha ijaokwe. ²⁵ Pyhareve asaje ramo, omboja-ma íxupe kurusu-rehe imoĩ-vy. ²⁶ Ha Hesu-rehe hemimombe'ukwe ohai omoĩ ikurusu-rehe inhakã ári. “Kóa judeu ruvixagwasu” he'i imoĩ-vy.

²⁷ Oĩ ave mokõi imonda va'e kurusu-rehe omboja ave imoĩ-vy. Hesu yke-rehe joty ave omoĩ peteĩ ijakatúa-koty, peteĩ ijasu-koty. Imbyte-py oĩ Hesu. ²⁸ Ogwereko íxupe ojejavy va'ekwe-rami. Nhandejáry kwatia nhe'ẽ he'i hagwe-rami, ãy oiko-ma. Upéa-gwi ogwereko asy íxupe. ²⁹ Gwĩ ohasa oiko-vy va'e opuka hatã Hesu-rehe. Onhakãreity ity onhembohory-vy hese:

—Aa! Ereity-ta mo'ã Nhandejáry róga kakwaa eremopu'ãmba jevy hagwã mbo-

hapy áry-rupi, he'i mo'ã. ³⁰—Aipo ramo, egwejy katu kurusu-gwi erenheresende-vy, he'i.

³¹Ha upéixa ave onhembohory hese ojóupe pa'i ruvixa kwéry, judeu rekombo'ehaty ndive:

—Upéa opororesente va'ety. Ha ndaipu'akáiry gwekove-rehe onheresende hagwã, he'i hese onhembohory-vy. ³²—“Xe Cristo nhane remiha'arõ va'e. Xe Israel kwéry ruvixagwasu” he'i kuri ójehe. —Aipo ramo ãy togwejy katu kurusu-gwi. Jahexa ramo, jarovia arã, he'i joa hikwái.

Hesu jave kurusugwasu-rehe onhemboja va'ekwe onhe'ẽ rei rei ave hese.

Omano Hesu

(Mt 27.45-56; Lc 23.44-49; Jo 19.28-30)

³³Upéi kwarahy mbyte-py pytũmba-ma upe vvy ári. Upe tetã-rehe pytũmba ete-ma. Mbohapy óra peve opyta. Ka'arugwasu peve opyta. ³⁴Ka'arugwasu ramo onhe'ẽ hatã Hesu. Ha'e ae onhe'ẽ-py onhe'ẽ:

—Eloí, Eloí, lamá sabactâni? he'i ha'e ae onhe'ẽ-py. Upéa he'ise, “Tupã xe Járy, Tupã xe Járy, ma'erã-gwi po xe rejapa xe anho eterei?” he'i oporandu-vy.^h

³⁵Ha upe-py oĩ inhe'ẽ ohendu va'e:

—Ejeapysaka katu. Upéa ohenói Elias-pe, he'i mo'ã Hesu-rehe.

³⁶Upe ramo oripara ogweru bucha. Omoakỹ uva rykwere hepy ete e'ỹ va'e-py. Takwáry-py omoĩ. Oipyte uka Hesu-pe omboy'u-vy:

—Eheja katu. Ou-ta para'e Elias ombogwejy hagwã kurusu-gwi oresende-vy, he'i Hesu-rehe hikwái.ⁱ

³⁷Ha upéi katu onhe'ẽ hatã jevy-ma Hesu. Ha upe rire katu omano-ma.

³⁸Upe-ma ramo pya'e ojeka Nhandejáry róga kakwaa pygwa okêgwasu nhug-

wãha tuvixa ete va'e. Osoro hatã. Yvategwi vvy peve ojeka hatã ou-vy. ³⁹Ha Hesu rovagwy-rupi oĩ capitão, soldado ruvixa va'e. Onhe'ẽ hatã omano hagwã ramo, ohexa íxupe:

—Upe va'e Nhandejáry ra'y tee voi nipo ra'e, he'i Hesu-rehe ohexa-vy.

⁴⁰Ha kunha heta oĩ upe-py. Mombryrgwi oma'ẽ joa Hesu-rehe hikwái. Oĩ Maria Madalena, oĩ Salomé, oĩ Maria, ha'e Tiago tyvýry José sy ndive voi. Tyke'ýry héry ave Tiago ikarapemi va'e. ⁴¹Upéa kunha kwéry omoirũ irũ ra'e Hesu-pe Galiléia-rupi. Ome'ẽ me'ẽ ra'e Hesu-pe hemikotevê. Oĩ ave heta kunha ambue va'e hendive ou va'ekwe Jerusalém-my.

Omoĩ itakwa-py Hesu retekwe

(Mt 27.57-61; Lc 23.50-56; Jo 19.38-42)

⁴²Ka'aru ete-ma. Upe áry-py judeu kwéry omoĩ porãmba gwemi'urã iko'ẽ ho'u va'erã. Ndoikói vyteri pytu'uha áry. ⁴³Ndoikói-gwi vyteri, oho José Pilatos renda-py. Upe va'e José Arimatéia pygwa, judeu ruvixa va'e, onhemboete va'e voi. Ha'e ave oha'arõ arõ va'e Nhandejáry nhande ruvixa-pe omoirũ hagwã. Upéixa ramo onhembopy'agwasu oho hagwã Pilatos renda-py ojerure Hesu retekwe-rehe. ⁴⁴Ha Pilatos ohendu ramo omanoha,

—Pya'e omano ra'e, he'i Hesu-rehe opondera-vy.

Upéi ohenói upe soldado ruvixa-pe oporandu hagwã íxupe:

—Omano-ma tipo ra'e Hesu? he'i soldado ruvixa-pe.

⁴⁵—Ha'e voi. Omano ete-ma voi, he'i íxupe omombe'u-vy.

Upe rire he'i José-pe Pilatos:

—Aipo ramo eraha hetekwe, he'i.

⁴⁶Ha upéi katu José oho ojogwa ao morotĩ iporã va'e onhugwã hagwã

^h15:34 Sl 22.1 ⁱ15:36 Sl 69.21

hetekwe. Ombogwejy kurusu-gwi. Onhugwā ao morotī-my. Upe reheve omoī itakwa-py hetekwe. Ita-gwi ojo'o ra'e hetekwe renagwā. Upe-py omoī hetekwe. Upéi omboapajeréi imondo-vy itagwasu. Omboty hagwā itakwa rokē omboapajeréi itagwasu. ⁴⁷Ha Maria Madalena José sy ndive oma'ē oī-vy. Ohexa joty omoī ramo hetekwe.

Hesu onhemoingove jevy-ma

(Mt 28.1-10; Lc 24.1-12; Jo 20.1-10)

16 Pytu'uha áry rire oho Salomé ndive Maria Madalena, Maria Tiago sy ave. Oho ojogwa pohã hyakwā va'e omona hagwā hetekwe-rehe. ²Iko'ē ramo, domingo-py osē-ma ramo kwarahy, voi oho ogwata-vy. Itakwa-py oho. ³Oho jave,

—Kiva'e oipe'a-ta nhande-vy itagwasu itakwa rokē-gwi, he'i ojoupe oporandu randu-vy.

⁴Oma'ē ramo ohexa-ma itagwasu ojepe'a va'ekwe. Ha ita tuvixa eterei voi. ⁵Ha upéi katu oike itakwa rye py-py. Oike ramo ha'e-py Nhandejáry rembigwái karia'y-pe ohexa-ma. Ohexa ogwapy oī-vy ramo ijyke-rehe. Ao morotī puku va'e omonde ramo ohexa. Ohexa ramo, onhemondýi-ma.

⁶Ha he'i íxupe karia'y:

—Aníke penhemondýi teĩ, he'i. —Peju-ma ra'e, he'i. —Peheka voi peju-vy Hesu Nazaré pygwa kurusu-rehe onhemboja va'ekwe retekwe-pe, he'i. —Oikove jevy-ma kuri Hesu. Peheka ramo jepe ndaiporivéi-ma ko'a-py. Oho-ma kuri. Peju katu peẽ pema'ē hupagwe-rehe. Hendagwe rei-ma oĩ, he'i. ⁷—Ha upe rire katu ekwa emombe'u hemimbo'e kwéry-pe, Pedro-pe ave. Ere íxupe: “Hesu ohota Galiléia tetã-my. Ne renonde ohota. Upe-py erehexa va'erã íxupe. He'i hagwe-rami erehexa va'erã” he'i íxupe

kwéry karia'y. ⁸Ha kunhagwe katu osē pya'e itakwa-gwi. Oripara oho-vy. Ipy'a ryrýi-ma onhemondýi-gwi. Okyhyje-gwi nomombe'úiry avave-pe.

Hesu ojehexa uka jevy-ma

(Mt 28.16-20; Lc 24.13-35; Jo 20.11-18)

⁹Ha Hesu katu, oikove jevy ramo, ojehexa uka jevy. Voi domingo-py ojehexa uka Maria Madalena-pe. Íxugwi omosé va'ekwe imondo-vy sete anháy. Áy katu íxupe anho ranhe ojehexa uka Hesu. ¹⁰Ohexa rire, Maria oho omombe'u Hesu irügwe-pe. Ha'e kwéry hasē ojahe'o-vy hikwái. Upe jave omombe'u:

¹¹—Hesu oikove jevy-ma, he'i omombe'u-vy. —Ahexa jevy-ma íxupe kuri, he'i íxupe kwéry omombe'u-vy.

Ha ohendu ramo inhe'ē ndogweroviáiry voi íxupe. ¹²Ha upe rire katu Hesu ojehexa uka jevy mokõi oirügwe-pe. Gweko ambue va'e-rami ojehexa uka íxupe tetã jere-rehe ogwata ramo oiko-vy. Oirügwe ramo jepe ndoikwaavéiry oirügwe. ¹³Ha oikwaa-ma ramo oho jevy omombe'u Hesu remimbo'e kwéry-pe. Ha ndogweroviáiry voi inhe'ē. ¹⁴Ha upéi katu ojehexa uka jevy onze gwemimbo'e kwéry-pe. Okaru joa jave ojehexa uka íxupe. He'i íxupe kwéry Hesu:

—Xe rexahare xe mombe'u ramo nde-vy, ma'erã ndereroviáiry? he'i. —Xe aikove jevymaha omombe'u ramo nde-vy, ma'erã ndereroviái? Nane akã porãi-gwi, nane mba'e reroviáiry-gwi, xe mombe'u ramo ndereroviáiry, he'i íxupe kwéry.

¹⁵Upéi he'i íxupe kwéry:

—Tereho opa-rupi emombe'u Nhandejáry rehegwa nhe'ē porã. Entéro yvypóry-pe kente kwéry va'e-pe gwive emombe'u.^j ¹⁶Upe ogwerovia va'e, onhemongarai va'e ave, oresende va'erã íx-

upe Nhandejáry. Ha ogwerovia e'ỹ va'e katu, nomboyke mo'ãiry voi íxugwi hembiaipo vaikwe, he'i íxupe kwéry. ¹⁷—Ha xe rerovia va'e katu xe réry-py omosẽ va'erã imondo-vy anháy. Aỹ oikwaa e'ỹ nhe'ẽ va'e-py onhe'ẽ va'erã. ¹⁸Oipyhy ramo mbói reheve, naimboirasy mo'ãiry. Hi'upy e'ỹ jepe ho'u ramo, ndahasýi ave arã. Hasy va'e-rehe omói ramo opo, ombogwera va'erã íxupe. Upéixa voi hexapyrã-rupi hembiaipo porã porã va'erã xe rerovia va'e, he'i íxupe kwéry Hesu.

Ogwojeupi Hesu-pe Nhandejáry

(Lc 24.50-53; At 1.6-11)

¹⁹Upéi omombe'u rire ogwojeupi heraha-vy íxupe Nhandejáry. Ha Hesu

ogwapy-ma Nhandejáry yke-rehe ipu'aka reheve. ²⁰Ha hemimbo'e kwéry katu osẽ oho-vy opa-rupi onhemonhe'ẽ nhe'ẽ-vy. Ha Nhandejáry oipytygwõ íxupe kwéry. Upéa-gwi hexapyrã-rupi hembiaipo porã porã hikwái. Nhandejáry Hesu Cristo rehegwa nhe'ẽ porã omombe'u ramo, ogwerovia inhe'ẽ henduháry. Hembiaipo porã rexa-vy, Anhetegwa nipo ra'e inhe'ẽ, he'i ogwerovia-vy.

Hesu Cristo rehegwa nhe'ẽ porã

**Lucas remimombe'ukwe
o evangelho de Lucas**

Onhypyrũ ohai-vy onhe'ẽ Lucas

1¹⁻² Mba'éixa pa, Teófilo? Xe, Lucas, ahai-ta ko kwatia-rehe xe nhe'ẽ nde-vy gwarã. Hesu Cristo rehegwa nhe'ẽ ahai-ta nde-vy, Teófilo. Oi-ma Hesu Cristo rehegwa kwatia nhe'ẽ gwĩ ambue kwéry ohai va'ekwe. Hesu rerakwã, mbava'e tipo ojapo araka'e ore pa'ũ-rupi ha'e kwéry kwatia-rehe omõ va'ekwe. Hesu irũgwe kwéry ohexapa araka'e hembiaapo, ohendu ave araka'e hemimombe'u, ha omombe'u mbe'u araka'e ojehegwa nhe'ẽ porã. Aipo ramo inhirũgwe omombe'u jevy ramo hesegwa nhe'ẽ, henduháry kwatia-rehe omõ va'ekwe gwemiendukwe.

³ Ha xe katu, xe ave anhomongeta va'ekwe Hesu irũgwe kwéry ndive. Heta Hesu rehegwa nhe'ẽ aikwaase-gwi aporandu randu íxupe kwéry hesegwa nhe'ẽ-rehe. Aikwaa porãve hagwã aporandu randu aiko-vy va'ekwe íxupe kwéry. Omombe'upa va'ekwe xe-vy. Hexahare remimombe'ukwe ahai kuri nde-vy ko kwatia-rehe. ⁴ Hesu rerakwã nhahendu meme-ma va'ekwe. Eremonhe'ẽ-ma rire ko kwatia, hesegwa nhe'ẽ anhetegwa ete ereikwaa va'erã. Ere arã "Omombe'u porã xe-vy Hesu rehegwa nhe'ẽ".

**Nhandejáry omondo
gwembigwái omombe'u hagwã
Zacarias-pe ta'yryrã-rehe**

⁵ Herodes oime ramo mburuvixagwasu judeu kwéry vvy-pe pa'i ramo Zacarias oiko. Pa'i Abias re'yikwe ha'e Nhandejáry rembigwái ramo jevy oiko. Hembireko pa'i Arão re'yikwe va'e. Isabel hembireko réry. ⁶ Ha pe mokõi

ojapo meme Nhandejáry remimbota. Oiko meme Nhandejáry nhe'ẽ-rupi. Upéixa-gwi Nhandejáry he'i hese: "Ipy'a porã voi Zacarias, hembireko ave ipy'a porã" he'i Nhandejáry hese. ⁷ Ha ha'e katu ndata'yryi va'e voi. Imemby e'y va'e voi hembireko. Ogwerogwaigwĩ-ma omemby e'y. Ogwerotuja-ma gwa'yry e'y gwajyry e'y ave.

⁸⁻¹⁰ Ha peteĩ áry Nhandejáry nhe'ẽ-py inhirũ kwéry oiporavo Zacarias-pe omohyakwã hagwã koty'i. Abias re'yikwe ndive, Zacarias oime Nhandejáry róga kakwaa-py. Nhandejáry renonde-py omba'apo hikwái. Ha peteĩ va'e mate oike Nhandejáry koty'i-py imohyakwã hagwã. Upe jave ojogweroaty va'e oka-gwi rei omondo onhe'ẽ Nhandejáry-pe. Ha peteĩ áry hapixa kwéry Nhandejáry réry-py oiporavo Zacarias-pe omoinge hagwã koty'i-py. Hyakwã jave, oka-py joa-ma oĩ hikwái. Osẽ ramogwarã oha'arõ hikwái. ¹¹ Upe jave ou Nhandejáry rembigwái yváy pygwa ojehexa uka hagwã Zacarias-pe. Onhembo'y hyakwã va'e renda yke-rehe ha upe-py ojehexa uka íxupe. ¹² Ohexama ramo Nhandejáry rembigwái, onhemondyí Zacarias. Ndoikwái mba'e pa ojapo-ta. ¹³ Aipo ramo Nhandejáry rembigwái he'i íxupe:

—Ani erekyhyje, Zacarias, he'i íxupe. —Nhandejáry ohendu-ma ne rembijeure. Igwaigwĩ eterei jepe ne rembireko ha'e imemby-ta joty. Nde ra'y tee oiko-ta, he'i íxupe. —Oiko-ma ramo embohéry íxupe João-py. João voi heryrã, he'i íxupe. ¹⁴ —Oiko-ma ramo nde ra'y, erevy'a va'erã. Heta heta-ta kente kwéry ovy'a arã nde ra'y reko porã-rehe, he'i íxupe. ¹⁵ —Nhandejáry rovagwy-py nde ra'y oiko-ta heko marangatu va'erã. Ndo'u mo'ãi oporomonga'u va'e. Oiko e'y mboyve Nhandejáry Nhe'ẽ Marangatu tee oiko-tama ipy'apy-py. ¹⁶ Ha heta-pe ombojerovia uka va'erã Nhandejáry-

rehe nde ra'y. Gwe'yí kwéry, Israel remiariróre kwéry, ombojerovia uka va'erā Tupā Nhandejáry-rehe. ¹⁷Nhandejáry nhe'ē-py omombe'u va'etykwe Elias amyri-rami oiko-ta nde ra'y, he'i íxupe. —Nhandejáry ombopu'aka-ta íxupe, omoarandu-ta íxupe ogwata hagwā gwenonde-rupi. Inhe'ē-rupi kente kwéry ogwerova arā gwekoha. Upéixa-gwi túvy ipy'a porā va'erā gwa'yry ndive. Heta nhe'ērenduse e'yha omoarandu arā heko porā hagwā. Upeixagwarā nde ra'y oiko-ta, he'i Nhandejáry rembigwái Zacarias-pe ta'yry-rehe omotenonde-vy hesegwa nhe'ē.

¹⁸Upe-ma ramo Zacarias he'i:

—Mba'éixa ko arovia-ta ne nhe'ē? he'i íxupe. —Xe, xe tuja-ma, xe rembireko igwaigwí-ma ave, he'i joty ndogweroviái-gwi.

¹⁹Upéi Nhandejáry rembigwái he'i íxupe:

—Xe Gabriel, Nhandejáry rembigwái. Hendivegwa voi xe, he'i íxupe. —Ha'e xe mbou amombe'u hagwā nde-vy inhe'ē porā. ²⁰Anhetegwa nhe'ē amombe'u kuri nde-vy. Ha nde, ndereroviái joty xe nhe'ē. Ndereroviái-gwi, nerenhe'ē mo'ávéi-ta. Nde ra'y oiko rire ae, erenhe'ē jevy va'erā. Anhetegwa voi amombe'u kuri nde-vy, he'i íxupe.

²¹Ha upe jave kente kwéry oha'arō hikwái íxupe oka-py. “Hi'are eterei Zacarias. Ma'erā nosēi Nhandejáry rógagwi” he'i joa hese hikwái.

²²Ha Zacarias osē-ma ramo koty'i-gwi ndikativéi onhe'ē íxupe kwéry.

“Mba'e tipo? Ma'erā-gwi nonhe'ēvéi Zacarias?” he'i hese. “Yváy pygwa para'e ojehexa uka íxupe” he'i hese. “Upéixa-gwi para'e nonhe'ēvéiry” he'i hikwái.

Ojepombovava rei omombe'u hagwā mo'ā onhe'ē. Ndojeroviái-gwi, opyta inhe'ēngu Zacarias. Onhe'ē jokopa íxupe.

²³Upéi gwí omba'apo hagwā áry-py omba'apopa rire, oho jevy gwóga-py Zacarias. ²⁴⁻²⁵Ha upe rire hambireko oha'arō oiko-vy omemby hagwā. Ha avave-pe nomombe'úi, opyta pyta meme gwóga-py hambireko. He'i ojúpe: “Xe rexakwaa ha xe poriahuvereko-ma Nhandejáry. Are-ma xe ndavy'ái. Naxe membýi-gwi ndavy'ái” he'i. “Atí eterei naxe membýi-gwi” he'i. “Áy katu avy'a voi. Ndaijegwaruvéi arā kente kwéry xéhegwi” he'i. “Ajohu-ta mitā. Avy'a ete” he'i opy'apy-py Zacarias rembireko mitā'i ojohu-tarehe.

Cinco jasy-rehema teĩ nomombe'úi avave-pe mitā'i oikotaha.

Nhandejáry omondo gwembigwái omombe'u hagwā Maria-pe imembytaha

²⁶⁻²⁷Ha upe rire, ohasa peteĩ jasy jevy Nhandejáry omondo gwembigwái omombe'u hagwā Maria-pe imembytaha reheha-ma. Omondo gwembigwái yváy pygwa omombe'u hagwā Maria-pe. Héry va'e Gabriel. Upéi Nhandejáry nhe'ē-rupi Gabriel ou Galiléia yvy-py. Nazaré tetāmy ou omombe'u hagwā Nhandejáry nhe'ē Maria-pe. Maria kunhataĩ rei oiko-vy. Omenda e'y va'e ha imena'y va'e voi Maria. Ndoikói va'e vyteri kwimba'e ndive. Imerā héry José. Mburuvixa Davi amyri remiarirökwe José. Upe ramo ndoikói vyteri Maria ndive.^k

²⁸Ha upéi katu ogwahē Nhandejáry rembigwái Maria ha-py. He'i ojehexa uka-vy:

—Evy'a katu, Maria, he'i. —Nhandejáry nde rexakwaa-ma. Hambiporavo voi ko nde. Nhandejáry oĩ ne ndive, he'i íxupe.

²⁹Upéi ohendu-ma ramo Maria he'i ojúpe “Mba'e tipo, ma'erā tipo aipo he'i xe-vy?” he'i. “Tupā Nhandejáry rembig-

^k1:26-27 Mt 1.18

wái nipo ra'e ojehexa uka xe-vy ra'e" he'i. "Ma'erã tipó aipo he'i xe-vy?" he'i ojepy'amongeta-vy.

³⁰ Upe jave Nhandejáry rembigwái he'i jevy:

—Ani erekyhyje teĩ. Tupã Nhandejáry ovy'a nde-rehe, nde poriahuvereko voi Nhandejáry. ³¹ Ome'ẽ-ta voi nde-vy ne membyrã, he'i íxupe. —Kunumi voi ne memby-ta. Oiko ramo ne memby, embohéry kuri Hesu-py he'i íxupe.¹ ³² —Ne memby Nhandejáry voi. Teko jaryrã voi ne membyrã, he'i íxupe. —“Tupãgwasu ra'y” oje'e-ta íxupe. Tupã Nhandejáry nhe'ẽ-py oiko-ta mburuvixagwasu voi ne membyrã. Nhamoigwasu Davi amyri oiko hagwe-rami, oiko-ta mburuvixagwasu ramo judeu kwéry-pe ne memby, he'i íxupe. ³³ —Jacó remiarirõ kwéry-gwi oiko va'erã mburuvixagwasu. Avave nohekoviarõí íxupe. Opave'ỹ arã voi ne membyrã mburuvixagwasu ramo oiko-ta.^m

³⁴ Ohendu-ma ramo inhe'ẽ he'i Nhandejáry rembigwái-pe Maria:

—Xe, mba'éixa xe memby-ta, he'i íxupe. —Namendái vyteri niko. Ndaikói vyteri kwimba'e ndive, he'i.

³⁵ —Ndoiko reíry-ta ne membyrã. Nhe'ẽ Marangatu tee-rupi oiko va'erã ne membyrã. Upe ohekokwaa va'e nhe'ẽ-rupi ae oiko va'erã, he'i íxupe. —Tupã marangatu ne membyrã. Imarangatu va'erã voi ne memby. Upéixa-gwi he'i arã hese hikwái “Nhandejáry Tupãgwasu ra'y” he'i hese. ³⁶ —Ha nde ryke Isabel ave, igwaigwĩ-ma jepe imemby-ta joty, he'i omombe'u-vy íxupe. —Nde'ivéi arã hese “Ikatu e'ỹ-gwi naimembýi Isabel”. ãy oha'arõ oiko-vy, he'i. ³⁷ —Nhandejáry-pe ndaipóri ikatu e'ỹ va'e. Ohekokwaa hagwã ndahekorasyí voi Nhandejáry-pe. Ohekokwapa va'e opamba'e, he'i.

³⁸ Upéi Maria he'i:

—Iporã. Arovia-ma Nhandejáry-pe, he'i. —Toiko katu hemimbota. Toiko katu ne remimombe'ukwe, he'i rire, ndo-hexavéi Nhandejáry rembigwái yváy pygwa-pe. Oho jevy-ma yváy-py.

Maria oho oipohu hagwã gwyke Isabel-pe

³⁹⁻⁴⁰ Upe rire, ndahi'aréi Maria oho oipohu hagwã gwyke Isabel-pe. Mombyry oho. Judéia yvy-py oho. Tetã mirĩmy yvyaty-py oime Zacarias róga. Upe tape-rehe oho Maria. Ha ogwahẽ-ma ramo hõga-py:

—Ereikove tipó? he'i oike oho-vy.

⁴¹ Ohendu-ma ramo Maria nhe'ẽ tykéry Isabel ovy'a. Omýi-ma imembyrã ohendu jave Maria nhe'ẽ. Ha Nhandejáry Nhe'ẽ Marangatu tee va'e omohynyhẽ Isabel py'a-py. ⁴² Upéixa-gwi Isabel onhe'ẽ-vy he'i.

—Entéro kunha kwéry-gwi nipo nde rovasave ra'e Nhandejáry. Ne membyrã hambihovasa tee voi. Nhandejáry nde rovasa ete-gwi nipo erevy'a ra'e. Ha xe ave, xe mbovy'a kuri, he'i Isabel okypy'ýry Maria-pe. ⁴³ —Nde, xe Jaryrã syrã voi, ereju ra'e xe pohu-vy. Avy'a eterei eregwahẽ ramo, he'i. ⁴⁴ —Ahendu jave ne nhe'ẽ, xe membyrã ovy'a-ma ave. Omýi-ma kuri ovy'a eterei-gwi. ⁴⁵ Nde ave erevy'a eterei nipo ra'e. Nhandejáry-pe ere ra'e “Arovia-ma. Toiko katu ne remimbota”. Upéixa-gwi nde rovasa ete-ma ra'e Nhandejáry, he'i Maria-pe.

Maria omboete Nhandejáry-pe oporahéi-vy

⁴⁶ Upéi Maria omboete Nhandejáry-pe:

—Xe Jary, he'i,

—xe py'apy gwive aporahéi-ta orom-boete hagwã oromomba'egwasu eterei-gwi,

he'i.

⁴⁷—Xe py'apy gwive arovy'a Tupã Nhandejáry-pe.

Xe resendeha voi upe va'e.

⁴⁸Xe rexakwaa voi xe poriahuvereko hagwã.

Xe ko Nhandejáry rembigwái voi jepe, imandu'a joty xe-rehe Nhandejáry.

Yvy opa e'ỹ mbovyve kente kwéry he'i va'erã xe-rehe: “Tupãgwasu Nhandejáry rembihovasakwe voi upe va'e” he'i va'erã xe-rehe.

⁴⁹Nhande-vy ikatu e'ỹ va'e ojapo xe-vy Nhandejáry xe ruvixa.

Héry imarangatu tee va'e,

he'i Maria oporahéi-vy Nhandejáry mboete-vy.

⁵⁰Upéi oporahéi jevy. Porahéi-py omombe'u pyahu jevy Maria:

—Entéro ojerovia va'e gwive hese poriahuverekoha voi ha'e.

⁵¹Yvy apy-rehe gwive heta mba'e porã opu'aka-rupi ojapo Nhandejáry.

Onhemomba'egwasu rei va'e-pe omosarambi ha'e ponove oakã-gwi rei ojapo opamba'e.

⁵²Mburuvixagwasu imbaraete va'e kwéry jepe

oipe'a omanda oikovyha-gwi kente reirami jevy oiko hagwã.

Ha omomba'egwasu eterei heko'ive va'e-pe.

⁵³Iporiahu va'e-pe heta imba'e porãã ome'ẽ va'erã.

Ivare'a va'e-pe ave ome'ẽ hemi'urã.

Ha imba'e retave va'ekwe jepe omondo ipo nandi reheve

he'i.

⁵⁴⁻⁵⁵—Nhane ramoigwasu amyri kwéry-pe omombe'u araka'e Nhandejáry:

“Aphovasa-ta, ne remiarirõ kwéry-pe ave ahovasa-ta.

Ãy peiko va'erã gwive apohovasa-ta.”

Upéixa he'i nhane ramoigwasu Abraão amyri-pe,

hemiarirõ kwéry-pe ave.

Ha imandu'a katu gwemimombe'ukwe-rehe oiko hagwã he'i va'ekwe.

Ipokatu inhe'ẽ.

Upéa he'i va'ekwe-gwi oiporiahuvereko meme

nhande re'yi kwéry-pe,

Israel re'yi kwéry-pe.

Ohovasa porã nhande-vy Nhandejáry,ⁿ

he'i oporahéi-vy. Maria oporahéi Nhandejáry-pe omboete-vy.

⁵⁶Ha upe rire Maria hi'are jevy gwykéry róga-py. Mbohapy jasy ohasa rire, oho jevy gwóga-py.^o

João Batista onase ramogware

⁵⁷Imemby oikotamaha áry-py imemby-ma Isabel. Kunumi voi imemby. ⁵⁸Oiko-ma ramo, hóga ypy-rehe oĩ va'e, hapixa kwéry, ha he'yi kwéry ave ou ogwerohory íxupe imemby jave.

—Nhandejáry nde poriahuvereko-gwi ome'ẽ nde-vy ne membyrã, he'i íxupe.

⁵⁹Upéi ogwereco-ma ramo ocho áry ogweraha íxupe oipirekyti uka hagwã ha ombohéry hagwã ave. Ha enterove omboheryse íxupe.

—Nhambohéry-ta íxupe Zacarias-py, he'i hikwái. Omoise mo'ã túvy réry hese.

⁶⁰—Ani eremoĩ túvy réry hese, he'i isy. —João ae ambohéry-ta íxupe, he'i isy.

⁶¹Ndojohu porã hikwái.

—Ndaipóri nde re'yi kwéry pa'ũ-my avave héry va'e João, he'i isy-pe hikwái.

⁶²Upéixa-gwi oporandu hikwái túvy-pe. Onhepombovava hikwái oporandu-

vy túvy-pe gwa'ýry reryrã omombe'u hagwã.

⁶³Upéi onhepombovava ojerure-vy ome'ë uka hagwã ojéupe kwatia. Ome'ë-ma rire ohai kwatia-rehe. “João héry” he'i ohai-vy. Omombe'u ramo, “Ma'erã po omboheryse João-py” he'i hikwái opondera-vy.

⁶⁴Ha ohai jave gwa'ýry réry, omonhe'ë uka jevy íxupe Nhandejáry. Nainhe'ënguvéi-ma. Onhe'ë porã jevy-ma ha omomba'egwasu Nhandejáry-pe:

—Imarangatu tee va'e Nhandejáry, he'i onhe'ë-vy. —Ndaipóri ha'eixagwa ohekokwaa va'e, he'i Nhandejáry-pe omboete-vy.

⁶⁵Ha entéro oikwaa va'e opy'amirí reheve opondera ndera hesegwa hikwái. João rehegwa rerakwã omombe'u mbe'u Judéia yvy-rupi. Tetã ambue mbue mygwa-pe omombe'u mbe'u ave hikwái.

⁶⁶Ha herakwã renduha kwéry onhemongeta opy'apy-py hese.

—Mbava'e tipo ojapo-ta upe kunumi? he'i. —Okakwaa-ma rire, mba'e po oiko va'erã íxugwi? he'i oporandu randu ojóupe. —Ha'e Nhandejáry rembihovasa voi nipo ra'e, he'i ojóupe hese.

Ha Nhandejáry ohovasa meme mitã-me. Omombaraete ave íxupe onhe'ë-py oiko hagwã.

Zacarias omotenonde gwa'ýry rehegwarã

⁶⁷Ha upéi katu Nhandejáry Nhe'ë Marangatu tee va'e omohynyhë túvy Zacarias py'apy. Ome'ë íxupe hambiporaheirã:

⁶⁸—Tonhemomba'egwasu katu Tupã Nhandejáry,

he'i oporahéi-vy.

—Gwe'ýi kwéry Israel remiariröre kwéry-pe oipytygwõ-ma. Nhane

resende-tama. Tuvixa mba'e voi Nhandejáry, judeu kwéry Járy,

he'i oporahéi-vy.

⁶⁹—Ombou-ma nhande-vy ipu'aka ete va'e nhane resende va'erã,

he'i.

—Gwembigwái Davi amyri remiariröre ombou, nhande re'ýi ete va'e voi,

he'i oporahéi-vy.

⁷⁰—Yma va'ekwe Nhandejáry omombe'u ha omotenonde-ma va'ekwe nhane resende va'erã rehegwa nhe'ë.

Inhe'ë-py omombe'u va'ety kwéry heko marangatu ete va'ekwe omohenonde-ma va'ekwe omombe'u-vy hesegwarã voi va'ekwe nhe'ë.

⁷¹—Gwí nhande rayhu e'ý va'e-gwi nhane resende va'erã.

Gwí nhande-rehe ija'e'ý va'e-gwi ave nhane resende ave va'erã imbaraeete e'ý hagwã nhande-rehe,

he'i oporahéi-vy.

⁷²—Ha inhe'ë-rupi oiporiahuvereko meme araka'e nhane ramoigwasu kwéry-pe Nhandejáry.

Imandu'a meme katu onhe'ë marangatu-rehe oikopa hagwã omombe'u hagwe-rami.

⁷³⁻⁷⁴—Onhomongeta araka'e nhane ramoigwasu Abraão amyri ndive.

He'i íxupe: “Hupigwa va'e voi amombe'u-ta nde-vy.

Ne nhemonharã kwéry-pe aresende-ta hese ija'e'ý va'erãgwe-gwi xe mboete porã hagwã kyhyje e'ý reheve aresende-ta íxupe kwéry.

⁷⁵Heko marangatu reheve, py'a potí reheve xe mboete hagwã. Ko vvy-rehe oiko aja oiko porã meme hagwã xe ndive aresende-ta íxupe kwéry” he'i Nhandejáry.

Nhande rehegwarã voi upéa nhe'ë Abraão amyri-pe omombe'u araka'e Nhandejáry,

he'i Zacarias Nhandejáry-pe omboete-vy.

⁷⁶—Ha nde,

he'i Zacarias gwa'yry-pe hekorã omohenonde-vy íxupe,

—Nde-rehe kente kwéry he'i va'erã “Nhandejáry Tupágwasu nhe'ẽ omombe'u va'ety” he'i va'erã nde-rehe.

Nhandejáry ne mondo-ta gwembiporavo va'e renonde-rupi.

Ogwahêtamaha óra-py eremombe'u va'erã.^P

⁷⁷Henonde-rupi ereho-ta eremombe'u-vy nhande re'ýi kwéry-pe.

“Nhande resendeharã ou-tama” ere va'erã ereho-vy.

“Nhande rembiapo vai omboyke-vy ou-ta. Nhande mopy'a potí-vy ou-ta” ere va'erã ereho-vy eremombe'u-vy,

he'i.

—Nhandejáry renonde-rupi eremombe'u-ta hembiporavo kwéry-pe.

⁷⁸—“Nhandejáry heko porã tee va'e oiporiahuvereko kwaa va'e nhande poriahuvereko va'erã voi” ere va'erã hese.

“Nhande rayhu eterei-gwi ombou-ta yváy-gwi nhande resendeharã nhande moaranduharã” ere arã hesegwa nhe'ẽ eremombe'u-vy.

⁷⁹—“Nhande re'ýi e'ỹ resapeharã-rami ave upe ou-ta va'e.

Ha'e kwéry pytü mygwa-rami oiko.

Oikwaa e'ỹ va'e Nhandejáry-rehe, ogwerovia e'ỹ-gwi íxupe, omano ríre onhehundipa va'erã.

Oikwaa uka va'erã íxupe kwéry Nhandejáry remimbota oiko porã hagwã hendive.

Ombou-ta nhande-vy nhande resendeharã.

Ohexa uka-ta nhande-vy nhande raperã nhande mbopy'agwapy hagwã inhe'ẽ-rupi jaiko hagwã.”

Upe Nhandejáry nhe'ẽ eremombe'u meme-gwi he'i va'erã nde-rehe: “Nhandejáry, Tupágwasu va'e nhe'ẽ-py omombe'u va'ety tee voi” he'i va'erã kente kwéry nde-rehe,^q

he'i Zacarias. Nhe'ẽ Marangatu tee va'e omohynyhẽ íxupe ipy'apy. Upéa-rupi Nhandejáry ome'ẽ inhe'erã omombe'u hagwã gwa'yry rekorã omotenonde hesegwarã.

⁸⁰Upéi okakwaa porã-ma upe mitã. Hi'arandu porã voi upéa oiko-vy. Nhandejáry nhe'ẽ-py oiko, ojerovia ete hese. Ava rekваты e'ỹ-rupi ogwata gwata oiko-vy. Gwe'ýi kwéry-pe Israel remiarirõ kwéry-pe atýra-py ojehexa uka hagwã áry peve ogwata gwata oiko-vy ava rekваты e'ỹ-rupi.

Hesu oiko ramogware

(Mt 1.18-25)

2¹⁻²Quirino oiko jave Síria pygwa kwéry-pe mburuvixa ramo, Augusto ohai uka kwatia. Mburuvixagwasu voi Augusto. Omonhangareko uka entéro yvy pygwa kwéry-rehe. Omomarandu uka íxupe kwéry: “Ohai-ta kwatia-rehe pende réry. Ne ramoigwasu oiko hagwe-py tekotevẽ ereho. Upe-py mante ohai arã nde-vy nde réry.” Upéixa he'i oipapa hagwã entéro yvy pygwa kwéry-pe. Onhypyrũ upe pygwa kwéry-pe héry ohai-vy.

³Upéixa-gwi enterove oho. Gwamoigwasu oiko hagwe-py oje'ói-vy hikwái. Ohenói uka-gwi íxupe kwéry oho. ⁴⁻⁵Ha José ave oho gwamoigwasu oiko hagwe-py. Osẽ Galiléia yvy-gwi. Nazaré tetã-gwi osẽ oho hagwã Judéia yvy-py. Oho Belém tetã-my. Gwamoigwasu Davi oiko hagwe-py oho

ohenói uka-gwi íxupe kwéry. Oho Maria ndive. Imemby-tama jave ogweraha gwembirekorã. Ha hambirekorã teĩ Maria.

⁶Upéi ogwahẽ oje'ói-vy hikwái Belém tetã-my. Ha oime jave upe-py ogwahẽ-ma imemby hagwã áry. ⁷Oiko-ma mitã. Kunumi voi imemby rypykwe. Oiko-ma ramo mitã isy onhugwã omemby huparã-py. Upéi omonheno omemby mymba karu haty-py rei imoi-vy. Mbohupa róga-py ndaipóri henagwã-gwi yvyrãha'ẽ-py rei omoi omonheno-vy omemby-pe.

Nhandejáry rembigwái ojehexa uka hymba rerekwa kwéry-pe

⁸⁻⁹Upe-ma ramo gwí Belém pygwa-pe ojehexa uka Nhandejáry rembigwái yváy pygwa. Mymba rerekwa kwéry-pe ojehexa uka. Oime jave nhu-my, Belém jerekwe-rehe, pyhare ramo onhangareko gwymba ovexa-rehe. Upéi sapy'a ojehexa uka íxupe kwéry Nhandejáry rembigwái. Hembigwái ojehexa uka jave Nhandejáry omohendy hymba rerekwa jerekwe-rehe. Áry-rami rei hendy íxupe kwéry imarangatu tee va'e. Ohesapeve rei-ma ramo hendy va'e, omopy'amirí íxupe kwéry. ¹⁰Upéi Nhandejáry rembigwái he'i íxupe kwéry:

—Ani nde py'amirí teĩ ereiko-vy, he'i íxupe. —Aju pene momarandu-vy. Pene mbovy'a-ta ko nhe'ẽ porã, ha pende re'yi kwéry-pe ave ombovy'a va'erã, he'i. ¹¹—Pene resendeharã oiko-ma kuri. Pene ramoigwasu Davi amyri oiko hagwe-py oiko-ma kuri. Mburuvixagwasu voi ha'e. Ha'e ko Cristo, Nhandejáry rembiporavo va'e voi, he'i íxupe. —Pende Jary voi ave, he'i. ¹²—Mitã'i oime-ma teĩ mymba karu haty-py. Ijao-py onhugwã rire-ma omonheno íxupe hupa-py mymba karu haty-py. Upe-py peho ramo, petopama va'erã pene resendeharã-pe. Kóa nhe'ẽ amombe'u peẽ-my pene rem-

biexarã peikwaa porã hagwã pene resendeharã oikomaha, he'i Nhandejáry rembigwái ojehexa uka-vy íxupe kwéry.

¹³Upéa he'i jave heta heta Nhandejáry rembigwái yváy pygwa kwéry ou ojehexa uka okwa-vy íxupe kwéry. Onhe'ẽ va'e ndive oiko-vy ojehexa uka heta hikwái. Ha oporahéi omboete hagwã Nhandejáry-pe.

¹⁴—Tomomba'egwasu Tupã Nhandejáry yváy pygwa oi va'e-pe.

Iporã ete eterei Nhandejáry.

Avave ha'eixagwa ndoikói.

Yvypóry-pe ombopy'agwapy ohexakwaa rei-vy,

he'i oporahéi-vy.

¹⁵Upéixa oporahéi rire, oho jevy yváy-py oje'ói-vy hikwái. Oho-ma rire upe mymba rerekwa va'e kwéry he'i ojóupe:

—Jaha katu, he'i. —Jaha-ta Belém tetã-my. Jahexa hagwã mba'e tipo oiko upe-py, he'i oje'ói-vy hikwái. —Jahexa-ta ko Nhandejáry omombe'u uka kuri nhande-vy va'ekwe jahexa-ta, he'i.

¹⁶Ha pya'e oje'ói hikwái. Ogwahẽ-ma ramo upe-py ojohupa íxupe kwéry. Ohexa isy Maria-pe, ohexa José-pe, ohexa ave mitã'i-pe ave. Ha mitã'i katu onheno oi-vy mymba karu haty-py. ¹⁷Ha ohexa-ma Nhandejáry remimombe'ukwe. Upéi omombe'u jevy mitã'i rehegwa nhe'ẽ. Nhandejáry rembigwái he'i va'ekwe omombe'u jevy mymba rerekwa va'e kwéry.

¹⁸Ha entéro ohendu va'e opondera-vy rei oiko hikwái.

—Mba'eixagwa pa ko mitã, he'i ojóupe hikwái.

¹⁹Ha isy Maria katu opondera ndera oiko-vy. Onhongatu opy'apy-py hesegwa nhe'ẽ. Imandu'a ndu'a opamba'e-rehe oiko-vy.

²⁰Upéi hymba rerekwa kwéry oho jevy nhu-my. Oho jave oporahéi hikwái. Omomba'egwasu Nhandejáry-pe oporahéi-vy.

—Tupã xe Járý nde tuvixa, he'i oporahéi-vy. —Iporã ete va'e erehexa uka kuri ore-vy. Iporã ete va'e oroik-waa kuri. Nde tuvixa ete, he'i oporahéi omboete-vy.

Upe Nhandejáry rembigwái remimombe'ukwe otopa. Upéixa-gwi omboete ete Nhandejáry-pe oiko-vy hikwái.

Nhandejáry rogakwasu-py Hesu mitã'i-pe omboete

²¹Ogwereko-ma ramo oito áry oikytimiri uka mitã pire. Judeu va'e ra'y-gwi Nhandejáry réry-py oipirekyti íxupe. Oipirekyti uka rire íxupe ombohéry “Hesu” he'i íxupe. Nhandejáry rembigwái yváy pygwa omombe'u ramo oiko va'erãha omombe'u ave heryã.

²²Ha upe rire ogwahê-ma isy-pe, tuvanga-pe ave hi'óra ojapo hagwã Nhandejáry nhe'ê. Ohai uka va'ekwe Moisés amyri-pe mba'éixa pa onhemopotí jevy kunha oiko-ma rire mitã. Upéixa-gwi oho Jerusalém tetã-my. Mitã'i ave ogweraha ohexa uka hagwã pa'i-pe. ²³Moisés amyri rembihaikwe he'i ave entéro judeu kwéry-pe “Ne mitã ppykwe kwimba'e ramo ereme'ê íxupe Nhandejáry pegwarã”.^f Upe Nhandejáry nhe'ê ojapo hagwã ogweraha íxupe Jerusalém-my, Nhandejáry róga kakwaa-py ogweraha íxupe. ²⁴Mokói gwymba ave ogweraha. Moisés rembihaikwe Nhandejáry nhe'ê: “Oiko-ma ramo mitã'i, erehapy uka mokói ne rymba Nhandejáry-pe eremboete-vy” he'i va'ekwe ohai-vy. “Pa'i ojuka va'erã ohapy va'erã ereme'ê íxupe” he'i. “Pykasu ramo, mokói pykasu ave eraha erehapy uka va'erã. Pyku'i ramo, mokói pyku'i ave eraha erehapy uka va'erã.” Upéixa ohai

uka va'ekwe Nhandejáry. Upéa ojapo hagwã oho hikwái Jerusalém-my. Upéa ojapo-vy oho hikwái.^g

²⁵⁻²⁷Ha ogwahê-ma ramo, oike Nhandejáry róga kakwaa-py. Nhandejáry nhe'ê ojapo-gwi oike. Oike jave oí ave upe-py petei kwimba'e, héry va'e Simeão. Nhandejáry-rehe ojerovia eterei va'e Simeão oiko Jerusalém tetã-my. Hekoha porã Nhandejáry renonde-py. Imarangatu va'e. Nhandejáry rembiporavo va'e ogwahêtaha óra ra'arõ-vy oiko Simeão. Israel remiarirõ kwéry ombopy'agwapy va'erã oha'arõ oiko-vy. Ha Nhe'ê Marangatu tee va'e oiko ipy'apy-py. Henonderã omombe'u araka'e íxupe:

—Nde, Simeão, he'i íxupe Nhe'ê Marangatu tee va'e —erehexa-ta Nhandejáry rembiporavo va'e. Íxupe erehexa rire ae mate eremano va'erã, he'i íxupe. —Erehexa e'y reheve neremano mo'ái, he'i íxupe omombe'u mbava'e oiko-ta va'e íxupe.

Upe rire Nhe'ê Marangatu tee va'e he'i íxupe oho hagwã Nhandejáry róga kakwaa-py. Ha upe-py oí jave oike Hesu sy, tuvanga ave ogweru Hesu-pe upe-py Nhandejáry nhe'ê ojapo hagwã. ²⁸Upéi Simeão ohupi Hesu mitã'i ojyva ári. Omboete ete Nhandejáry-pe, mitã'i-rehe he'i:

²⁹⁻³²—Xe Járý, yváy-py ereiko va'e, atima porã nde-vy ko mitã'i-rehe.

Ko va'e ne rembiporavokwe ra'e, ne remimbou voi ra'e.

Ko va'e ore resendeharã ra'e ahexa-ma katu.

Ne remimbou ohexa-ma yvypóry.

Erembou íxupe entéro opa opa kente ambue mbue kwéry-pe, judeu e'y va'e-pe omo'arandu hagwã, pytũmy rei oiko va'e-pe arakatu-py ae omoingo hagwã.

Ne remimbota oikwaa va'erã.

Nde pu'akaha reheve oikwaa uka-ta ave nde rekoha marangatu tee Israel remiarirõre kwéry-pe.

Ko mitã katu ne remimbou ore resendeharã.

Xe py'agwapy-ma.

Ahexa-ma ore resendeharã.

Naha'arõvéi-ma ore mbopy'agwapyharã-pe.

Ahexa-ma katu íxupe.

Xe mbovy'a voi. Xe, ne rembigwái, amano ramo jepe xe py'agwapy-ma va'erã aiko-vy.

Ne remimombe'ukwe ãy ahexa-ma,^t he'i Nhandejáry-pe omboete-vy Simeão.

³³ Ha Hesu sy, tuvanga ave ohendu-ma ramo "Mba'eixagwa po ko mitã" he'i opondera-vy mitã'i-rehe.

³⁴⁻³⁵ Upéi Simeão omondo onhe'ë Nhandejáry-pe ohovasa hagwã íxupe kwéry. Upe rire Maria-pe, Hesu sy-pe he'i:

—Ejeapysaka porã katu xe nhe'ë-rehe, he'i isy-pe. —Ko mitã'i Nhandejáry rembiporavo tee va'e voi, he'i. —Ombojoavy avypa va'erã Israel remiarirõre judeu kwéry. Ha'e kwéry onhemongeta va'erã hese opy'apy-py. Ha onhemongetaha Nhandejáry oikwaa uka va'erã enterove-pe. Heta voi ndaija'etí va'erã hese, ha upéa-rehe Nhandejáry ombohasa asy-ta íxupe kwéry. Heta ave ojerovia va'erã hese. Íxupe kwéry oresende va'erã. Oikwaa va'erã onhemongetaha okwa-vy. Ha nde, isy, eremboasy-ta íxupe. Ne memby-rehe ne mytu'e'y-gwi, nde py'a kutu va'erã, he'i omotenonde-vy Maria-pe.

³⁶⁻³⁷ Upéa he'i jave Simeão, igwaigwí ete va'e ogwahẽ-ma. Nhandejáry nhe'ë-py omombe'u va'ety upe kunha. Aser re'yí gwigwa. Fanuel rajy. Héry Ana. Ha igwaigwí voi. Kunhatai ramo omenda araka'e. Upéi, sete ro'y rire omano

ime. Ime omano rire-ma hi'are jevy. Ohupity-ma oitenta e quatro ro'y tembirekokwe ramo rei-ma oiko. Ha oiko meme joty Nhandejáry róga kakwaa-py. Noséi voi upe-gwi oiko-vy. Omboete ete Nhandejáry-pe oiko-vy upe-py. Áry ramo, pyhare ramo ave omboete ete oiko-vy. Omondo mondo ave onhe'ë Nhandejáry-pe. Okaru e'y reheve omondo mondo onhe'ë Nhandejáry-pe ojerovia tee-gwi hese.

³⁸ Ha Simeão omombe'u jave mitã'i rehegwa nhe'ë, ogwahẽ-ma Ana ou-vy. Omondo onhe'ë Nhandejáry-pe. He'i:

—Atima voi nde-vy xe Járy, he'i. —Nde pu'aka tee va'e xe mbovy'a eterei, xe Járy. Ahexa-ma ore resendeharã, he'i omboete-vy mitã'i Hesu rexa-vy. Upe rire omombe'u mbe'u mitã Hesu rehegwa nhe'ë heta judeu kwéry-pe. Gwese deharã oha'arõ va'e-pe Jerusalém tetã mygwa-pe omombe'u igwahẽha.

³⁹ Ha ojaopopa-ma ramo Nhandejáry remimombe'ukwe mitã ypykwe kwimba'e-rehe, oho jevy gwóga-py. Galiléia yvy-py, Nazaré tetã-my oime hóga. Ojaopopa rire, ohexa ukapa rire, ogweraha jevy-ma íxupe.

⁴⁰ Upéi imbaraete okakwaa-vy. Hi'arandu porã-ma voi Hesu. Nhandejáry rembihovasa voi.

Hesu mitã ramo onhemongeta gwí Nhandejáry nhe'ë mbo'eha kwéry ndive

⁴¹ Ha túvy kwéry oho meme hikwái Jerusalém-my. Aretegwasu páscoa áry ohasa meme hagwã upe-py. ⁴² Hesu ogwereco-ma ramo doze ro'y oho indive kwéry Jerusalém-my páscoa áry ohasa hagwã upe-py. Judeu kwéry reko-rupi oho hikwái. ⁴³ Ohasa-ma rire aretegwasi oho jevy-ma hikwái gwóga rape-rupi. Ha ohokwe-vy he'yí kwéry anho-ma

oje'ói hikwái. Ha Hesu katu nomoirúi íxupe kwéry oje'ói ramo. Ha ha'e opyta Jerusalém-my. Ha túvy kwéry ndoikwaái ipytaha. ⁴⁴“Gwapixa kwéry ndive oho Hesu” he'i mo'ã hese. Ha ka'aruma ramo ae oheka mo'ã íxupe. Ha ndotopáiry. Gwe'ýi kwéry ndive ndoikóiry ave. Gwapixa kwéry ndive ndoikóiry ave. Upe pygwa pa'ú-rupi oheka rei ave íxupe. ⁴⁵Íxupe ndojohúi-gwi oho jevy tuvanga, isy ave. Jerusalém-my Hesu reka-vy oho jevy.

⁴⁶Upe rire, ohasa-ma rire mbohapy áry otopa jevy íxupe. Nhandejáry róga kakwaa-py ogwapy oĩ-vy. Gwĩ Nhandejáry nhe'ẽ mbo'eha mbyte-py ogwapy oĩ-vy. Hesu ojeapysaka saka ohendu hagwã inhe'ẽ oiko-vy Hesu. Oporandu randu ave íxupe kwéry Nhandejáry nhe'ẽ oikwaave hagwã. Onhomongeta ave hendive kwéry. ⁴⁷Ha onhomongeta jave porombo'eha kwéry ndive heta kente kwéry ohendu va'e ave. Ha'e kwéry opondera ndera voi hese hi'arandu eterei-gwi. Oporandu ramo íxupe, hi'arandu voi omombe'u hagwã oporandu va'e-pe.

⁴⁸Upéixa oiko jave ogwahẽ tuvanga, ha isy ave. Isy ohexa-ma ramo Hesu-pe he'i “Ma'erã po opyta ra'e ko'apy?” he'i opondera-vy hese. Upéi isy he'i íxupe:

—Ma'erã-gwi ko va'e erejapo ore-vy? Ne ruvanga ndive orojapura voi kuri nde-rehe. Oroheka heka voi kuri nde-vy oroiko-vy, he'i íxupe isy onhemonhe'ẽ-vy.

⁴⁹Ha'e katu he'i osy-pe:

—A-py voi aime, he'i osy-pe onhemombe'u-vy. —Xe rendagwe-rupi xe reka rei ereiko-vy. Ndapyta reíry. Xe Ru yváy-py oĩ va'e remimombe'ukwe-rehe apena eterei-gwi apyta ko'a-py, he'i osy-pe. —Tekotevẽ amondo xe resa hese aiko-vy, he'i osy-pe.

⁵⁰Ha isy, tuvanga ave nohendu kwaái inhe'ẽ. ⁵¹Upéi Hesu oho jevy indive kwéry Nazaré-py. Ha tuvanga nhe'ẽ-py oiko. Isy imandu'a ndu'a opy'apy-py hese, omono'õ no'õ hesegwa nhe'ẽ. ⁵²Hesu katu okakwaa porã. Hi'aranduve nduve oiko-vy. Nhandejáry ndive kente kwéry ndive ave ipy'a porã ave oiko-vy.

Kente kwéry-pe onhemonhe'ẽ João Batista

(Mt 3.1-12; Mc 1.1-8; Jo 1.19-28)

3 Tekwaty e'ÿ-my oiko ramo Zacarias ra'y João Batista, Nhandejáry omombe'u íxupe inhe'ẽrã.

Upe jave Tibério César oiko mburuvixagwasu ramo. Ojapo-ma quinze ro'y oiko hagwe mburuvixagwasu ramo upe pygwa kwéry-pe. Ha Judéia vvy pygwa-pe katu Pôncio Pilatos oiko mburuvixa ramo ave. Ha Galiléia vvy pygwa-pe katu Herodes oiko mburuvixa ramo ave. Ha tyvýry Filipe katu oiko mburuvixa ramo Ituréia vvy pygwa-pe, Tracónites vvy pygwa-pe ave. Ha Abilene vvy pygwa-pe katu Lisâneas oiko mburuvixa ramo ave. Upe mburuvixa kwéry omanda-ma jave, Nhandejáry onhomongeta João Batista ndive.

²Upe jave oiko ave pa'igwasu Anás ha pa'igwasu Caifás ave. Pa'i kwéry-gwi imburuvixave va'e upe mokõi va'e. Ha upe jave Nhandejáry omondo João Batista-pe omombe'u hagwã inhe'ẽ. ³Upéixa-gwi oho Jordão ysyry jere-rupi upe pygwa-pe Nhandejáry nhe'ẽ omombe'u mbe'u-vy. Ha upe pygwa okwa va'e kwéry-pe onhemonhe'ẽ ramo João Batista he'i:

—Pende rekoha vai eterei. Taperova katu pende rekoha, he'i íxupe kwéry. —Enhemongarai uka katu Nhandejáry nhe'ẽ-rupi ereiko hagwã, he'i. —Nde rekoha ererova ramo, enhemongarai uka ramo ave, ne rembiapo vaikwe omboyke arã ndéhegwi Nhandejáry, he'i

Nhandejáry nhe'ẽ-rupi omombe'u-vy íxupe kwéry.

⁴Nhandejáry nhe'ẽ kwatia-rehe ohai va'ekwe Isafás amyrĩ:

“Tekwaty e'ỹ-my ou va'e-pe osapukái va'erã xe nhe'ẽ-py omombe'u va'ety: Ou-tama Nhandejáry rembiporavo va'e, osapukái va'erã ho'e-vy. Pembohape porã katu íxupe, he'i va'erã. Pemopotĩ íxupe haperã. ⁵Entéro vvy pyko'ẽ ko'ẽ gwive emohynyhẽ katu. Eity entéro vvyatyrusu gwive. Entéro vvy atymirĩ ave eity katu erembojoja hagwã haperã. Emokarẽ karẽ e'ỹ katu tape ikarẽ va'e. Emboyke katu ne rembiapo vaikwe ndejéhegwi, he'i va'erã onhe'ẽ hatã-vy.

⁶Enterove ohexa va'erã Nhandejáry rembiporavo nhane resendeharã voi, he'i va'erã onhe'ẽ hatã-vy tekwaty e'ỹ-my ou va'e kwéry-pe xe nhe'ẽ-py omombe'u va'ety”

he'i Nhandejáry nhe'ẽ kwatia-rehe oĩ va'e. Isafás amyrĩ Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety omotenonde va'ekwe ohai-vy João Batista rehegwarã nhe'ẽ.^u

⁷Ha upéixa-gwi Nhandejáry nhe'ẽ-py João Batista omombe'u gwenda-py ou va'e-pe gwive. Ojogweroatypa hendapy onhemongarai uka hagwã. Upéa-rehe João onhemonhe'ẽ íxupe kwéry:

—Xáke, he'i. —Kiva'e nhe'ẽ-rupi po ereju erenhemokanhy uka hagwã mo'ã nde rereko asy eteharã-gwi? Mbói ramigwa voi peẽ, pende rekoha vai va'e. Ndikatúĩ erenhembotavy rei Nhandejáry-pe, he'i. ⁸—Nhandejáry ko oikwaa. Erova tee nde rekoha. Ne rembiapo porã-rupi erehexa uka katu nde rekoha pyahurã. Ani ave ere rei nde py'apy-py “Xe Abraão remiarirõre, upéixa-gwi naxe mbohasa asy mo'ái-ta Nhandejáry” ani ere rei

aipo-rami nde py'apy-py. Xe ha'e-ta katu peẽ-my, oipota ramo Nhandejáry, onhe'ẽ-py rei omoingo arã ita-gwi rei Abraão remiarirõrã. Inhe'ẽ pokatu voi Nhandejáry. Opa mba'e rekokwaaha voi ko Nhandejáry, he'i onhemonhe'ẽ-vy.

⁹—Ha ndahi'aréi-tama ou hagwã Nhandejáry. Ogwahẽ-tama nhande rekoha vai rexa-vy. Yvyra hi'a vai va'e-rami nhande rekoha vai ramo nhane mbohasa asy-ta. Yvyra oityha-rami nhane mbohasa asy-ta. Oity rire ohapypa. Upe-rami ave omoingo asy-ta hekoha vai va'e-pe. Erova katu nde rekoha, he'i.

¹⁰Ha ha'e kwéry he'i:

—Mbava'e tipo orojapo-ta orogweroa hagwã ore rekoha oroiko porã hagwã Nhandejáry ndive, he'i hikwái oporandu-vy íxupe.

¹¹João Batista he'i íxupe kwéry:

—Mokõi nde kamisa erereko ramo, eme'ẽ peteĩ ogwereco e'ỹ va'e-pe. Ne remi'urã erereko ramo, emboja'o ja'o ereme'ẽ hagwã ogwereco e'ỹ va'e-pe, he'i íxupe kwéry.

¹²Upéi gwĩ plata-py oporombopaga va'ety kwéry ave ou onhemongarai ukase-vy íxupe:

—Ha ore tipo, he'i, —mbava'e tipo orojapo-ta? he'i oporandu-vy.

¹³Ha João Batista he'i:

—Ereporokobra ramo, ani erembopaga hepy eterei. Ani eremombyta ndejéupe peipe'ave va'ekwe, he'i oporombopaga va'ety kwéry-pe.

¹⁴Upe rire soldado kwéry ave oporandu íxupe:

—Ha ore tipo, he'i, —mbava'e tipo orojapo-ta orogweroa hagwã ore rekoha? he'i oporandu-vy.

João he'i íxupe:

—Ani pene rembiapo vai avave-rehe. Ani pembohasa asy avave-pe peipe'a

^u3:6 Is 40.3-5

vai hagwā íxugwi iplata. Aní ave pende apu avave-rehe nde platarā omē hagwā peē-my. Pene rembiapo repy-rehe aní katu erenheē rei rei ereikovy. Pevy'a joty, he'i onhemonheē-vy soldado kwéry-pe oipe'a uka hagwā ha'e gwekoha vaikwe. —Pende rekoha porā katu, he'i íxupe kwéry.

¹⁵ Upeixagwa onhemonheē ramo, kente kwéry onhemongeta opy'apy-py:

—Hi'are-ma nhaha'arō Nhandejáry rembiporavo tee va'e ou hagwā. Ogwahē vyteri para'e, nogwahēi-ma para'e. João nipo ra'e Nhandejáry rembiporavo tee voi ra'e? Ha'e Cristo voi nipo ra'e, he'i rei João-rehe hikwái.

¹⁶ Ha João Batista he'i enterová-pe:

—Xe katu oromongarai y-py. Ou-ta peteĩ va'e xe rapykwerigwa ipu'akave va'e xéhegwi. Amboete eterei-gwi íxupe, atĩ amba'apo hagwā íxupe. Ha'e niko nane mongarai mo'ái xe oromongarairami. Ha'e niko ombou-ta nde-vy Nhe'ē Marangatu tee va'e omohynyhē hagwā nde py'a erehupity hagwā nde rekoha porārā. Temimombokwe jahapyha-rami ave ombou va'erā tata nde reko tujakwe pe'a-vy ndéhegwi, he'i Hesu rekorā mombe'u-vy João Batista.

He'i ave:

¹⁷ —Trigo rehegwa nhe'ē-rami aiporuta ereikwaa porāve hagwā Nhandejáry ogwahēha rehegwa nhe'ē, he'i. —Jaipiro trigo-gwi ipire. Ha'yigwe katu hyru-py nhahongatu imoĩ-vy ha ipirekwe katu nhamboaty jahapy hagwā. Upeixagwa pire oipiro va'e-rami nhande rereko arā. Ha'e nhande rekokwaaha. Hese ojerovia va'ekwe hendive opyta va'erā. Hese ojerovia e'y va'ekwe trigo pirekwe-rami omboaty-ta tata-py. Tata opave'y-my voi oiko-ta ohasa asy meme hagwā.

¹⁸ Upéixa voi onhemonheē kente kwéry-pe. Nhandejáry Hesu rehegwa nhe'ē porā omombe'u mbe'u voi oiko-vy. ¹⁹ Hemiapo vai-rehe onhemonheē voi

íxupe kwéry João Batista. Upéixa-gwi mburuvixagwasu Herodes-pe ave onhemonhe'ē.

—Ne rembiapo vai nde ryvy-rehe, he'i íxupe. —Hembirekokwe ereipe'a araka'e íxugwi eremenda hagwā hese. Naiporái voi erereko Herodias nde rovajare-pe. Ne rembiapo vai meme-ma nde. Nde rekoha vai voi, he'i mburuvixagwasu Herodes-pe.

²⁰ Upéa-rehe ojapo vai eteve jevy Herodes. Oipokwa uka João Batista-pe oapresa hagwā imoĩ-vy.

Omongarai João Batista Hesu-pe

(Mt 3.13-17; Mc 1.9-11)

²¹⁻²² Ne'írā oiko preso ramo João Batista omongarai heta kente kwéry-pe. Ha upe rire, omongarai ave Hesu-pe. Hesu onhemongarai jave omondo onhe'ē Nhandejáry-pe oiko-vy. Ha upe jave yváy-gwi ogwejy Nhe'ē Marangatu tee va'e ou-vy. Pykasu-rami ojehexa uka ogwejy-vy Hesu-rehe. Ha upe jave ohendu ave yváy-gwi onhe'ē va'e:

—Nde xe ra'y tee va'e, xe rembihayhu tee voi nde, he'i Hesu-pe. —Nde xe mbovy'a voi ereiko-vy, he'i Hesu-pe.

Hesu ppykwe

(Mt 1.1-17)

²³ Ogwerekoma ramo trinta ro'y, Hesu onhepyrū-ma oporombo'e mbo'e-vy. “José ra'y tee voi” he'i rei va'e hese heta oĩ. Tuvanga mate José. Ha José ratyu Eli.

²⁴ Upéi myamyri nhamoigwasu kwéry ko va'e: Eli Matā ra'y. Matā Levi ra'y. Levi Melqui ra'y. Melqui Janai ra'y. Janai José ra'y. ²⁵ José Matatias ra'y. Matatias Amós ra'y. Amós Naum ra'y. Naum Esli ra'y. Esli Nagái ra'y. ²⁶ Nagái Máate ra'y. Máate Matatias ra'y. Matatias Semei ra'y. Semei José ra'y. José Jodá ra'y. ²⁷ Jodá Joanā ra'y. Joanā Resá ra'y. Resá Zorobabel ra'y. Zorobabel Salatiel ra'y. Salatiel

Neri ra'y. ²⁸Neri Melqui ra'y. Melqui Adi ra'y. Adi Cosã ra'y. Cosã Elmadã ra'y. Elmadã Er ra'y. ²⁹Er Josué ra'y. Josué Eliézer ra'y. Eliézer Jorim ra'y. Jorim Matã ra'y. Matã Levi ra'y. ³⁰Levi Simeão ra'y. Simeão Judã ra'y. Judã José ra'y. José Jonã ra'y. Jonã Eliaquim ra'y. ³¹Eliaquim Meleá ra'y. Meleá Mená ra'y. Mená Matatã ra'y. Matatã Natã ra'y. Natã Davi ra'y. ³²Davi Jessé ra'y. Jessé Obede ra'y. Obede Boaz ra'y. Boaz Salã ra'y. Salã Naassom ra'y. ³³Naassom Aminadabe ra'y. Aminadabe Admim ra'y. Admim Arni ra'y. Arni Esrom ra'y. Esrom Farés ra'y. Farés Judã ra'y. ³⁴Judã Jacó ra'y. Jacó Isaque ra'y. Isaque Abraão ra'y. Abraão Terã ra'y. Terã Nacor ra'y. ³⁵Nacor Serugue ra'y. Serugue Ragaú ra'y. Ragaú Fáleque ra'y. Fáleque Éber ra'y. Éber Salã ra'y. ³⁶Salã Cainã ra'y. Cainã Arfaxade ra'y. Arfaxade Sem ra'y. Sem Noé ra'y. Noé Lameque ra'y. ³⁷Lameque Metusalém ra'y. Metusalém Enoque ra'y. Enoque Jarete ra'y. Jarete Maleleel ra'y. Maleleel Cainã ra'y. ³⁸Cainã Enos ra'y. Enos Sete ra'y. Sete Adão ra'y. Adão Nhandejáry ra'y.

Anhaygwasu ombojejavy ukase mo'ã Hesu-pe

(Mt 4.1-11; Mc 1.12-13; Hb 2.18; 4.15)

4 Hesu py'a omohynyhẽmba Nhe'ẽ Marangatu tee va'e. Upe rire ombou íxupe jevy ysyry Jordão-gwi, ogweraha íxupe tekwaty e'ỹ-my. ²Quarenta áry opyta upe-py anháy ruvixa ombojejavy uka mo'ã Hesu-pe. Ha mba'eve ndo'úi upe-py. Upéi ivare'a voi Hesu. ³Upe-ma ramo anhaygwasu he'i íxupe:

—Nde Tupã Nhandejáry ra'y tee ramo, kóa erejapo kwaa arã. Ita-gwi erejapo va'erã mbojape, he'i anhaygwasu Hesu-pe ombojejavy hagwã mo'ã íxupe.

⁴Hesu katu he'i íxupe inhe'ẽ ojoko-vy:

—Nhandejáry ohai uka va'ekwe onhe'ẽ marangatu he'i uka nhande-vy: “Ndaha'úi tembi'u-rehe anho oikove kente kwéry, he'i Nhandejáry onhe'ẽ-py”^v

he'i Hesu anhaygwasu-pe ojoko-vy.

⁵⁻⁷Upéi anhaygwasu ogweraha Hesu-pe ijyvate va'e ári. Cerro apyte-py oiko ramo ombojejavyse-gwi he'i Hesu-pe:

—Tetã tetã erehexa pa? Entéro tetã vvy arigwa oĩ va'e gwive erehexa pa? Upe oĩ va'e gwive xe mba'e meme voi, he'i íxupe. —Upe oĩ va'e gwive xe-vy onheme'ẽmba va'ekwe. Ame'ese va'e-pe ame'ẽ jevy va'erã. Erenhesũ ramo xe-vy, xe momba'egwasu ramo, ame'ẽ va'erã nde-vy, he'i. —Apomomburuvixa va'erã enterove ne mboete hagwã, he'i ombojejavyse-vy mo'ã Hesu-pe.

⁸Ha Hesu katu he'i íxupe inhe'ẽ ojoko-vy:

—Nhandejáry ohai uka va'ekwe onhe'ẽ, he'i uka nhande-vy:

“Tupã Nhandejáry-pe mante erenhesũ va'erã. Ha'e ae eremboete tee va'erã”^w

he'i nhande-vy Nhandejáry nhe'ẽ, he'i Hesu anhaygwasu-pe inhe'ẽ ojoko-vy.

⁹Upe rire anhaygwasu ogweraha jevy íxupe Jerusalém tetã-my. Nhandejáry róga kakwaa apy-rehe omoĩ íxupe. Ombojejavy ukase mo'ã-gwi Hesu-pe he'i:

—Nde Tupã Nhandejáry ra'y tee ramo, a-gwi erejeity va'erã vvy-py, he'i íxupe otantea-vy. ¹⁰He'i ave —Tupã Nhandejáry nhe'ẽ ohai uka va'ekwe-py he'i:

“Tupã Nhandejáry he'i va'erã gwembigwái yváy pygwa kwéry-pe onhangareko hagwã nde-rehe pono mba'e vai ojehu nde-vy, pono erevyapi.

¹¹Ipo-py nde reraha va'erã pono ererokwa nde py ita-rehe”^x
he'i anhaygwasu Hesu-pe.

¹²Upéi Hesu he'i:

—Nhandejáry nhe'ë-py he'i ave:

“Ani katu eretantea teĩ Tupã Nhandejáry-pe hemimbota e'ỹ erejapo-vy”^y

he'i íxupe Hesu.

¹³Upéi anhaygwasu ndojohuvéi ombojejavy uka hagwã mo'ã. Upe rire anhaygwasu oho sapy'a jevy íxugwi.

Hesu omombe'u Nhandejáry nhe'ë Galiléia vvy pygwa kwéry-pe

(Mt 4.12-17; Mc 1.14-15)

¹⁴Aipo ramo Hesu ou jevy Galiléia vvy-py. Nhandejáry Nhe'ë Marangatu tee va'e mbaraete reheve ogwahẽ jevy ou-vy Galiléia vvy-py. Ha enterove herakwã porã ohendu. ¹⁵Ha Hesu oho omombe'u mbe'u ojeporahéi haty-rupi. Ha henduháry kwéry omomba'egwasu íxupe.

Nazaré tetã mygwa-pe Hesu onhemombe'u

(Mt 13.53-58; Mc 6.1-6)

¹⁶Hesu ogwahẽ jevy okakwaa hagwe-py. Nazaré tetã-my ogwahẽ jevy ou-vy. Ha oiko meme hagwe-rami joty oiko upe-py. Pytu'uha áry-py oho oike ojeporahéi haty-py. Opu'ã onhembo'y omonhe'ë hagwã Nhandejáry kwatia nhe'ë. ¹⁷Upéi ome'ë íxupe hemimonhe'erã Nhandejáry nhe'ë-py omombe'u va'ety héry va'e Isaías ohai va'ekwe. Oipe'a pe'a ojohu ramo peteĩ nhe'ë katu omonhe'ë-ma. Omonhe'ë ohendu hagwã ojogweroaty va'e:

¹⁸—“Tupã Nhandejáry Nhe'ë Marangatu tee va'e oĩ xe py'apy-py. Amombe'u hagwã iporiahu va'e kwéry-pe inhe'ë marangatu xe poravo-ma. Preso oiko va'e kwéry-pe ha'e hagwã, Preso ereiko ha-gwi ne mosë-tama, ha'e hagwã íxupe kwéry xe mbou.

Hesapyso e'ỹ va'e-pe ambohesapyso hagwã xe mbou. Anohẽ hagwã aresende-vy gwĩ ojerereko asy va'e-pe xe mbou.

¹⁹Enterovéa-pe ha'e hagwã, Ndahi'are ete mo'ãi Nhandejáry oresende hagwã gwa'yry tee kwéry-pe, gwajyry tee kwéry-pe ave, ha'e hagwã amombe'u-vy xe mbou”^z

he'i omonhe'ë-vy kwatia nhe'ë Hesu.

²⁰Upéi omboty kwatia. Ome'ë jevy herekwa-pe. Upe rire ha'e ogwapy. Ha entéro upe-py ojogweroaty va'e oma'ë hese. Ohexa katu katu íxupe.

²¹Upéi Hesu he'i íxupe kwéry onhemombe'u-vy:

—Xe rehegwa ohai va'ekwe omotenonde-vy, ãy oiko-ma. Amonhe'ë kuri kwatia-py Nhandejáry nhe'ë. Xe rehegwa voi nhe'ë pehendu-ma kuri, he'i onhemombe'u-vy.

²²Ha enterove ohendu va'e ojohu porã Hesu-rehe. Onhomongeta porã Hesu-rehe:

—Iporã voi omonhe'ë va'e kuri, he'i. —Imarangatu voi inhe'ë hemimombe'u, he'i opondera-vy hese. —José ra'y ae nipo ra'e ko va'e, he'i ave opondera-vy ndojeroviaséi-gwi hese.

²³Upéi Hesu he'i ave íxupe kwéry:

—Pejese mo'ã xe-rehe, “Xe ndaroviái voi. Ndajerovia mo'ãi hese” peje mo'ã xe-rehe. “Ne rerakwã orohendu va'ekwe Cafarnaum tetã mygwa-gwi ogwahẽ va'ekwe ko'a-py. A-py ave ne mongakwaa hagwe-py ejapo hexapyrã-rupi ave ore remiexagwã-rupi ejapo ave” peje mo'ã kuri xe-vy xe-rehe nderejeroviaséi-gwi, he'i íxupe kwéry.

²⁴—Anhetegwa ha'e-ta peë-my, he'i. —Nhandejáry nhe'ë-py omombe'u va'ety gwetã mygwa-pe nohenduséi voi, he'i Hesu ojerovia e'ỹha-rehe onhemombe'ë-vy íxupe kwéry.

25-26 —Napene mandu'a porāi ra'e myamyri nhande re'yi hekoha kwery-rehe. Nhande judeu kwery Nhandejary re'yi tee jepe, myamyri kwery ndojeroviái-gwi hese Nhandejary ndovy'ai joty. Upéa ereikwaa porā hagwā judeu e'ỹ va'e-pe ójehe ojerovia va'e-pe ohexakwaa porā va'ekwe Nhandejary, he'i. —Israel remiariróre judeu kwery ndojeroviái va'ekwe ójehe jave, Elias amyri-pe omondo va'ekwe oipytygwō hagwā judeu e'ỹ va'e-pe. Nhandejary nhe'ẽ-rupi oho. Sidom vvy-py, Sarepta tetā-my omogwahẽ. Judeu e'ỹ va'e-pe jepe Nhandejary omogwahẽ joty. Peteĩ tembirekokwe-pe mate oipytygwō. Ha ndaha'ei Israel remiariróre-pe. Ha'e kwery katu upe jave ivare'apa rei va'ekwe okwa-vy, hi'are eterei ndokyvúi-gwi. Mbohapy ro'y-rupi, ha seis jasy-rupi ave ndokyvúiry. Hi'upy ndoikovúi. Ha ivare'apa okwa-vy. Nahembi'uvúi. Ha judeu e'ỹ va'e-pe ójehe ojerovia va'e-pe mate oipytygwō uka Nhandejary, he'i.^a

27 Upéi he'i jevy:

—Nhandejary nhe'e-py omombe'u va'ety Eliseu amyri oiko jave oime ave heta mba'asy vai-gwi ijai aipa va'e Israel tetā mygwa judeu kwery. Ha ha'e kwery-pe nomopotíry, nombogwerái íxupe kwery. Peteĩ Israel e'ỹ va'e-pe mate ójehe ojerovia-gwi ombogwera joty. Síria gwigwa va'e-pe ombogwera. Héry va'e Naamá, he'i Hesu onhemonhe'ẽ-vy ojeporahéi haty-py oime va'e kwery-pe.^b

28 Upéi inhe'ẽ renduha ipoxy voi Hesu-rehe “Onhemonhe'ẽ rei nhande-vy Hesu” he'i mo'ã Hesu-rehe hikwái. 29 Ipoxy eterei-gwi opu'ã onhembo'ypa hikwái ogwenohẽ hagwā Hesu-pe gwetā-gwi. Hesu rupive ojeupi oje'ói-vy oity hagwā mo'ã Hesu-pe vvyaty aty apyte-gwi. Upe

tetā oime vvyaty aty yke-rehe. Yvateve teve hupive oje'ói oity hagwā mo'ã vvyaty apyte-gwi ojuka hagwā mo'ã. 30 Ha Hesu katu ohasa rei jepe ipa'ũ-rupi ohovy. Ohose ha-py oho joty.

Hesu omosẽ imondo-vy anháy-pe

(Mc 1.21-28)

31 Hesu ogwejy ou-vy Galiléia vvy-py. Cafarnaum tetā-my ogwahẽ ou-vy. Pytu'uha áry-py omombe'u upe pygwa kwery-pe.

32 Ha onhemonhe'ẽ ramo ohendu va'e kwery onpondera hese hikwái.

—Onhemonhe'ẽ porā tee nipo ra'e Hesu, he'i hese ojóupe hikwái. —Onhe'ẽ voi omombe'u, he'i. —Oikwaa arandu tee omombe'u hagwā, he'i onpondera eterei-vy hese hikwái.

33 Ha upe-py, ojeporahéi haty-py, oĩ ave anháy ojepota va'e. Anháy réry-rupi ae osapukái he'i mo'ã Hesu-rehe:

34 —Nde, Hesu Nazaré pygwa, ma'erā-gwi eregwahẽ? Nde katu Tupā Nhandejary ra'y tee. Ne marangatu voi ko nde. Ore hundi hagwā ereju para'e? he'i Hesu-pe anháy.

35 Hesu ae oja'o-ma íxupe. Omokiriri uka íxupe:

—Ekiriri katu, he'i íxupe. —Esẽ katu kwimba'e-gwi, he'i íxupe omosẽ-vy.

Upéi anháy oity upe kwimba'e-pe vvy-py. Ojogweroaty va'e pa'ũ-my oity rire osẽ-ma íxugwi. Mba'eve jepe ndojapóiry kwimba'e-rehe.

36 Ha upe pygwa oĩ va'e kwery onpondera Hesu-rehe.

—Mba'eixagwa ko nhe'ẽ? he'i oporandu-vy ojóupe. —Hesu ipu'akave para'e anháy-rehe, he'i. —Ha'e onhe'ẽ-py rei omosẽ anháy kwery imondo-vy, he'i ojóupe hikwái Hesu-rehe onpondera-vy.

³⁷ Upeíxa-gwi Hesu réry opa-rupi oho. Upe yvy jerekwe-rupi oikwaapa-ma Hesu rehegwa nhe'ë herakwã porã eteha.

Hesu ombogwera Simão raixo-pe

(Mt 8.14-15; Mc 1.29-31)

³⁸ Osë-ma ramo ojeporahéi haty-gwi oho oike Simão róga-py. Ha Simão raixo katu hasy voi oi-vy upe-py. Heteraku eterei. Upéa-rehe ojerure hikwái Hesu-pe ombogwera hagwã íxupe.

³⁹ Upéi Hesu oho hasy va'e renda-py. He'i:

—Epoi íxugwi, he'i mba'asy-pe.

Oipe'a heterakukwe íxugwi. Omoro'ysã hete inhe'ë-rupi. Okwera-magwi Simão raixo oho omomimói imbohupa remi'urã kwéry.

Hesu ombogwera heta hasy va'e-pe

(Mt 8.16-17; Mc 1.32-34)

⁴⁰ Oike-ma kwarahy. Oupa Hesu renda-py. Ogweru íxupe hasy va'e kwéry. Opaixagwa mba'asy oiporu va'e ogweru henda-py. Ha Hesu ombogwerapa íxupe kwéry. Peteĩ teĩ-rehe omoĩ opo ombogwera hagwã íxupe kwéry. ⁴¹ Heta anháy omosë ave íxugwi kwéry. Osë-vy osapukái imombe'u-vy.

—Nde Hesu Nhandejáry ra'y tee nde, he'i. Oikwaa voi Hesu-pe. —Nde Cristo voi. Nhandejáry rembiporavo tee va'e voi nde, he'i anháy Hesu-pe.

Upéi omokirirĩmba íxupe kwéry.

—Ekirirĩ katu. Ani xe mombe'u avave-pe, he'i jevy íxupe Hesu. Omokirirĩmba íxupe kwéry. Ndohejái onhe'ë anháy. Omokirirĩ íxupe.

Hesu onhemonhe'ë

Judéia pygwa kwéry-pe

(Mc 1.35-39)

⁴² Ko'ëmba-ma ramo osë oho Hesu anho tekoha e'ÿ-my. Ha heta eta ou

hapykwéri oheka heka íxupe. Otopa-ma ramo, he'i Hesu-pe:

—Ani ereho teĩ. Epyta katu ko'a-py. Ani ore reja rei ereho-vy, he'i Hesu-pe.

⁴³ Upéi Hesu he'i:

—Tekotevë aha tetã ambue mbue-rupi. Gwĩa-rupi ave taha tamombe'u Nhandejáry nhande ruvixarã rehegwa nhe'ë porã, he'i. —Upe va'e ajapo hagwã xe mbou Nhandejáry ko yvy-py, he'i.

⁴⁴ Upe rire oho Hesu opa-rupi. Galiléia yvy jerekwe-rupi oho. Ojeporahéi haty haty-rupi ogwahë omombe'u hagwã nhe'ë oiko-vy.

Pira mbo'a haty-py heta ombo'a pira

(Mt 4.18-22; Mc 1.16-20)

5 —Ha upéi katu onhemonhe'ë jevy-ma Hesu yugwarusu rembe'y-py. Genesaré yugwarusu héry. Ha heta eterei ijatypa henda-py ohendu hendu Nhandejáry nhe'ë hemimombe'u.

² Upe jave Hesu ohexa mokõi kanoag-wasu. Y rembe-rehe oĩ kanóa. Pira jopoi-haty osësë kuri ra'e hikwái. Okyha pira mbo'a haty kwéry ojohéi-vy osësë ijáry.

³ Upéi oike Hesu kanóa-py. Simão mba'e voi kanóa. Aipo ramo Hesu he'i Simão-pe:

—Jaha mixĩ y rembe'y-gwi enterove ohendu porã hagwã xe nhe'ë. He'i-vy ogwapy-ma kanóa-py.

Ogwapy jave onhemonhe'ë nhe'ë ojogweroaty va'e-pe. Ojeapysaka Hesu remimombe'u-rehe ohendu hagwã yvy-gwi.

⁴ Opa-ma, onhemonhe'ë rire he'i Simão-pe:

—Jaha hypyve ha-py ereity hagwã nde kyha heta pira ereipyhy hagwã, he'i íxupe.

⁵ Ha Simão katu he'i:

—Oromba'apo kuri, mbo'eháry. Pyhare puku jave oromba'apo ha mba'eve norogwenohëi. Ne nhe'ë-py ae oroity jevy-ta ore kyha kwéry.

⁶He'i-vy ombogwejy jevy hikwái ombo'a hagwã pira. Hesu nhe'ê-py oity jevy okyha opira jopói-vy. Upe rire heta pira oipyhy. Haimete omondoro kyha. Pira ipohýi eterei-gwi. ⁷Upe-ma ramo ohenói opytygwōharã inhirũ kanóa ambue pygwa kwéry. Upéi ou hikwái omohynyhẽ kanoagwasu kwéry-py pira. Pira ipohýi eterei-gwi haimete-ma onheapymĩ kanóa mokõive va'e. ⁸Pira heta eterei-ma ramo onhesũ Hesu renonde-py Simão Pedro Hesu omboete-vy. He'i íxupe:

—Xe Járý, ejei katu xéhegwi. Xe py'a ky'a eterei aiko hagwã ne ndive, atĩ eterei aiko hagwã ne ndive, he'i Simão opondera ndera Hesu-rehe.

⁹Heta eterei pira-gwi opondera hese. Inhirũ gwéry ave opondera ndera Hesu-rehe. ¹⁰Tiago, João ave opondera ave. Simão ndive ojopói meme upe mokõi Zebedeu ra'y. Onhemongeta opy'apy-py Hesu-rehe oiko-vy hikwái. “Mba'éixa po oikwaa Hesu pira-rehe?” he'i opondera-vy. Ha Hesu he'i Simão-pe:

—Ani eretĩ teĩ xéhegwi, he'i. —Áy erenhypyrũ-ta Nhandejáry nhe'ẽ eremombe'u-vy. Ne nhe'ẽ rendu ramo, heta kente kwéry xe moirũ va'erã.

—Iporã, he'i Hesu-pe.

¹¹Upéi ogweru jevy okanóa kwéry y rembe-py omoĩ. Ha oheja okanóa oho Hesu omoirũ hagwã.^c

**Mba'asy vai oiporu
va'e-pe Hesu ombogwera**

(Mt 8.1-4; Mc 1.40-45)

¹²Hesu oime jave tetã-my ogwahẽ hasy vai va'e. Mba'asy vai oipiremboaipã íxupe. Ohexa-ma ramo Hesu-pe, onhesũ henonde-py. Ovapy-py ho'a oĩ-vy omboete-vy Hesu-pe. Ojerure rure íxupe:

—Xe Járý, nde porombogwerahaty voi nde. Nde ae xe rexakwaa ramo xe mbogwera hagwã, he'i Hesu-pe.

¹³Hesu katu oipysoma opo hese:

—Xe katu orohexakwaa voi, he'i omoĩ opo hese-vy ombogwera hagwã íxupe. —Tane mopotĩ katu ko mba'asy vai-gwi, he'i íxupe ombogwera hagwã.

Onhe'ẽ jave íxupe okwera-ma. Hesu opoko hese va'e ijai va'ekwe okwerapama. ¹⁴Upéi he'i jevy íxupe:

—Anĩke eremombe'u avave-pe, he'i. —Tereho mani ehexa uka pa'i-pe erekweramaha, he'i. —Eme'ẽ íxupe upe myamyri Moisés he'i va'ekwe ereme'ẽ hagwã erenhemopotĩ jevy hagwã. Upéixa oikwaa-ta enterove erekweramaha, he'i omondo-vy íxupe.

¹⁵Ha opa-rupi omosarambi Hesu rerakwã. Upéa-gwi hetave tave ojogweroaty henda-py ohendu hagwã inhe'ẽ onhembogwera uka hagwã ave entéro imba'asy-gwi.

¹⁶Hesu oho joty tekваты e'ỹ-my Nhandejáry-pe ombojeupi-vy onhe'ẽ.

Hajy jeapa va'e-pe Hesu ombogwera

(Mt 9.1-8; Mc 2.1-12)

¹⁷Upéi Hesu omombe'u jevy Nhandejáry rehegwa nhe'ẽ porã. Óga py-py ogwapy va'e kwéry ohendu. Oĩ upe-py fariseu va'e kwéry. Oĩ Moisés amyri rembihai va'ekwe omombe'u va'e kwéry. Opa rupi-gwi ha'e kwéry ou. Galiléia vvy jerekwe-rehe tetã'i tã'i-rupi oĩ va'e gwive ou, Judéia vvy jerekwe-rehe tetã'i tã'i-rupi oĩ va'e gwive ou ave. Jerusalém tetãgwasu-gwi ou ave. Ha Nhandejáry ombopu'aka Hesu ombogwera gwera hagwã hasy va'e kwéry-pe.

¹⁸Upe jave gwĩ kwimba'e kwéry ogweru hajy jeapa va'e. Hupa reheve ogweru Hesu renda-py. Ha ndaikatúi oike. Mba'éixa oike arã óga-py. ¹⁹Heta eterei

ojogweroaty-gwi ndikatúí ogwerohasa hasy va'e-pe okē-rupi. Upéa-gwi oje-upi oipe'a óga arigwa. Ombokwa Hesu ári. Ikwa-rupi ombogwejy hajy jeapa va'e. Hupa reheve ombogwejy gwejy íxupe. Ojogweroaty va'e pa'ü-my, Hesu renonde-py omoí hasy va'e ombogwejy-vy.

²⁰ Ohexa-ma íxupe kwéry Hesu. Oikwaa-ma ojerovia etemaha ójehe.

Upéa-gwi he'í hajy jeapa va'e-pe:

—Amboyke-ma ne rembiapo vaikwe ndéhegwi, he'í íxupe Hesu.

²¹ Ha judeu rekombo'ehaty kwéry, fariseu kwéry ave upe-py oí va'e onhepy'amongeta-vy ogwapy okwa-vy. “Onhe'ě vai rei nipo ra'e upe va'e. Onhemonhandejáry rei ra'e” he'í mo'á hikwái Hesu-rehe. “Tupá Nhandejáry ha'e anho mante omboyke va'e nhandéhegwi nhane rembiapo vaikwe. Ha'eixagwa ndaipóri voi. Ndaipóri ambue omboyke va'erã nhane rembiapo vaikwe” he'í. “Ma'erã, Amboyke-ma ne rembiapo vaikwe ndéhegwi, he'í kuri Hesu. Onhemonhandejáryse mo'ã” he'í rei hikwái Hesu-rehe.

²² Upéi Hesu he'í íxupe kwéry:

—Ma'erã-gwi aipo-rami ere nde py'apy-py xe-rehe? he'í íxupe.

²³—Mbava'e pa hasyve jajapo hagwã nhambogwera íxupe para'e, nhamboyke hembiapo vaikwe íxugwi para'e? he'í.

²⁴—Nhambogwera ramo pya'e enterove oikwaa arã. Ha nhamboykepa ramo hembiapo vaikwe íxugwi ndajahexáiry. Ajehexa uka-ta nde-vy xe ko ipu'aka tee va'e voi. Xe ko Nhande Ryke'y tee va'e amboyke kwaa voíte hembiapo vaikwe aporombogwera kwaa ave, he'í. —Xe nhe'ě-py joty amboyke yvy arigwa rembiapo vaikwe. Upéa peikwaa hagwã anhe'ě-ta hajy jeapa va'e-pe ambogwera hagwã íxupe, he'í Hesu.

Upéi katu he'í hajy jeapa va'e-pe:

—Epu'ã katu. Tereho nde róga-py. Er-aha nde rupa ave, he'í.

²⁵ Aipo ramo inhe'ě-py opu'ã oho-vy. Enterove rovagwy-rupi opu'ã ohupi-ma gwupagwe heraha-vy. Gwóga-py oho jave omomba'egwasu-ma Tupã Nhandejáry-pe.

²⁶ Upéa-gwi enterove opondera eterei Hesu-rehe hikwái. Onhemondýi okwa-vy. Otimba ete-ma hikwái.

—Nhandejáry pu'aka-rupi nipo ombogwera ra'e, he'í. —Ipu'aka tee va'e jepe imandu'a porã nhande-rehe Nhandejáry, he'í omomba'egwasu-ma Nhandejáry-pe hikwái. —Áy hembiapo porã hexapyrã-ma nipo ra'e jahexa-ma. Ohexa uka-ma nhande-vy heroviapyrã, he'í opondera-vy hese hikwái.

Levi-pe Hesu ohenói

(Mt 9.9-13; Mc 2.13-17)

²⁷ Upe rire-ma osē oho-vy. Ohexa plata-py governo pegwarã nhane mbopaga uka va'ety-pe. Héry va'e Levi. Ohexa íxupe ogwapy oí-vy nhane mbopaga haty-py. He'í íxupe:

—Eju, xe moirũ, he'í íxupe.

²⁸ Ha upéi katu opu'ã, ohejapa omoirũ hagwã íxupe.

²⁹ Upe rire Levi omongaru heta inhirũ gwéry-pe. Hesu ndive okaru hagwã ohenói íxupe kwéry. Oí upe-py heta nhane mbopaga va'ety. Levi remienói kwéry pa'ü-my oime hikwái. Ogwapy oí-vy okaru va'e renda-py. Hesu ndive okaru ave hikwái.

³⁰ Ha gwĩ fariseu kwéry judeu rekombo'ehaty kwéry gwive hemimbo'e kwéry-pe onhe'ě rei rei:

—Ma'erã-gwi pekaru gwĩ nhane mbopaga va'ety ndive, hekoha vai va'e ndive ave? he'í oporandu-vy íxupe kwéry.

³¹ Hesu katu onhemonhe'ě oporandu va'e-pe:

—Nthane resāi ramo nanhaikotevēi nhane mbogwerahaty-rehe. Nhande rasy ramo ae nhaikotevē-ma va'erā hese. ³²Upéixa voi ave hembiaipo vai va'e oikotevē-ma va'erā xe-rehe ave, he'i. —Aju ahenói íxupe ogwero-ma hagwā gwekoha. “Xe rekoha porā” he'i onhemoete-vy va'e-pe ndajúi ahenói-vy, he'i Hesu onhemonhe'ē-vy íxupe kwéry.

Okaru e'ý reheve va'e rehegwa nhe'ē

(Mt 9.14-17; Mc 2.18-22)

³³Upéixa-gwi he'i Hesu-pe:

—João remimbo'e kwéry, fariseu remimbo'e kwéry ave heta gwembi'u ogwereco jepe, ohasa meme okaru e'ý reheve ombojeupi-vy onhe'ē Nhandejáry-pe. Ne remimbo'e kwéry ae okaru joty hoy'u joty ave oiko-vy. Ma'erā tipó upéixa ojapo? Ma'erā tipó ndohasáiry okaru e'ý reheve ne remimbo'e kwéry? he'i ojohu vaise mo'ã Hesu-pe.

³⁴⁻³⁵Upéi Hesu oiporu omenda va'e rehegwa-rami nhe'ē omombe'u hagwā íxupe kwéry.

—Ojogweroaty omenda va'erā-rehe. Upéi omenda rire oukwe-vy okaru hikwái. Avave nde'íry arā hendive oí va'e-pe ohasa hagwā okaru e'ý reheve. Ogwahē-ta joty hi'áry ojereraha va'erā íxugwi upe omenda va'ekwe kuri. Ojereraha rire ae, heta jepe ogwereco gwemi'urā, ohasa joty va'erā okaru e'ý reheve oiko-vy, he'i Hesu arandu nhe'ē oiporu-vy ojéhegwa nhe'ē omombe'u hagwā.

³⁶Ha upéi katu Hesu omombe'u jevy tekoha pyahurā rehegwa nhe'ē. Ao nharemenda va'e rehegwa nhe'ē-rami oiporu omombe'u-vy.

—Ao pyahu-gwi nanhaikyťiry nharemenda hagwā ao tuja-pe. Upéixa nharemenda ramo, ojepoapy arā ra'e ipyahu

va'e. Ndojehe'a porāi arā ra'e ituja va'e ndive, he'i Hesu arandu nhe'ē oiporu-vy.

³⁷Upéi katu oiporu jevy arandu nhe'ē teko pyahu-rehe omombe'u jevy-vy. Uva rykwere ryrū rehegwa nhe'ē-rami oiporu.

—Nanhanhunhāiry uva rykwere pyahu va'e hyru tujakwe vakapi va'e-py. Nhanhunha ramo, ombovu omondoro arā ra'e gwyru vakapi tujakwe. Osyrypa arā pe uva rykwere osoropa arā hyrukwe. ³⁸Uva rykwere pyahu va'e nhanhunha hyru pyahu-py ave. Upéixa ramo mokōive hi'are porā. ³⁹Ha'e-ta ave peē-my: Uva rykwere ituja va'e ho'u rire, ipyahu va'e ndo'uséiry avave. “He porā eterei ko va'e” he'i voi ituja-rehe hikwái, he'i Hesu arandu nhe'ē oiporu-vy omombe'u hagwā tekoha pyahu ndaha'úi tekoha tujakwe-rami.

**“Pytu'uha áry Járy
voi ko xe” he'i Hesu**

(Mt 12.1-8; Mc 2.23-28)

6 Ha upéi katu pytu'uha áry-py oho ogwata Hesu. Kokwe mbyte-rupi oho. Ha hemimbo'e kwéry oipo'o-ma trigo rope. Oipokyty opo-py ho'u hagwā inhapígwe. ²Ha gwí fariseu kwéry he'i íxupe kwéry:

—Ma'erā tipó upéixa erejapo? Naiporāi voi jaipo'o trigo rope pytu'uha áry-py, he'i íxupe. —Tekotevē japytu'u opa nhane rembiapo-gwi, he'i ojohu vai-vy íxupe kwéry.

³Upéa he'i-gwi Hesu he'i ojohu vai va'e kwéry-pe:

—Peē, pemonhe'ē rei ra'e Nhandejáry nhe'ē kwatia-rehe. Napene mandu'áiry nhane ramoigwasu Davi rehegwa nhe'ē-rehe. Yma, nahembi'úi-gwi ivare'a eterei va'ekwe myamyri Davi inhirū gwéry ndive.^d ⁴Upéa-gwi oike Nhandejáry-pe nhamboete haty-py. Koty-py oike rire,

ho'u gwĩ mbojape Nhandejáry rovagwy-py pa'i remimoigwe. Upéa ndaikatúí ho'u avave. Nhandejáry ndohejáí avavepe ho'u rei upe mbojape. Pa'i kwéry rembi'u va'e ae upéa. Pa'i e'ý ramo jepe ho'u joty va'ekwe Davi. Ome'ë ave oirũ gwéry-pe. Ha'e kwéry ho'u ave. Nhandejáry oheja rei íxupe kwéry. ⁵Ha xe katu, xe Nhande Ryke'y tee va'e. Upéarupi pytu'uha áry Járy voi ko xe, he'i íxupe kwéry Hesu onhemonhe'ë-vy.

Ipo ypi va'e-pe ombogwera

(Mt 12.9-14; Mc 3.1-6)

⁶Ha upéi katu pytu'uha áry jevy-ma ramo Hesu oike ojeporahéi haty-py. Omombe'u jave ohexa oĩ ave upe-py ipo ijakatúa ypi va'e. ⁷Ha gwĩ judeu rekomb'ehaty kwéry, fariseu kwéry ave omangea ngea mo'ã Hesu-rehe omboja reise mo'ã Hesu-rehe nhe'ë. "Hembiapo-gwi opytu'u-ta para'e, ndopytu'ú mo'ái para'e?" he'i ojéupe hikwái. "Ombogwera hagwã omba'apo-ta para'e. Japytu'uha áry-py niporái nhamba'apo. Ndaha'éi Nhandejáry remimbota" he'i rei ojéupe hikwái. Omboja rei Hesu-rehe nhe'ë. Upéixa-gwi Hesu-rehe oma'ë oha'arõ-vy. ⁸Hesu ae ipy'amongetaha jepe oikwaa-ma. Upéa oikwaa jave he'i ipo ypi va'e-pe:

—Epu'ã katu. Eju enhembo'y ore mbyte-py, he'i íxupe.

Upéixa-gwi ha'e opu'ã ou-vy Hesu rovagwy-py. ⁹Upe-ma ramo Hesu oporandu upe pygwa kwéry-pe.

—Aporandu-ta peẽ-my pene arandurã-rehe, he'i íxupe kwéry. —Mbava'e tipo pejohu porãve jajapo hagwã pytu'uha áry-py? Jajapo porã tipo? Jajapo vai tipo? he'i. —Peẽ-my iporã tipo nhaporombogwera pytu'uha áry-py? Iporã tipo japorojuka para'e? Mbava'e pa pejohu porãve peẽ? he'i onhemonhe'ë-vy íxupe kwéry.

¹⁰Upéi ojogweroaty va'e-rehe osareko ranhe. Upéi he'i ipo ypi va'e-pe:

—Eipyso katu nde po, he'i íxupe.

Oipyso-ma ramo opo. Pe ipo ypi va'ekwe okwera-ma.

¹¹—Ombogwera-ma íxupe.

Hembiapo-gwi ndopytu'úi Hesu, he'i rei ipoxy-vy hese hikwái. —Nhandejáry remimbota ndojapói ra'e. Mba'e tipo jajapo-ta hese? he'i oporandu randu-vy ojóupe hikwái.

Ha ojapo vaise mo'ã Hesu-rehe hikwái.

Hesu oiporavo doze kwimba'e-pe onhe'ë mombe'uharã

(Mt 10.1-4; Mc 3.13-19)

¹²Ha upéi katu Hesu ojeupi oho-vy vvyatyrysu-py. Oho ombojeupi hagwã onhe'ë Nhandejáry-pe upe-py. Pyhare-rupi omondo mondo Nhandejáry-pe onhe'ë. ¹³Ko'ëmba-ma ramo ohenói gwemimbo'e kwéry-pe ogwahë hagwã henda-py. Upéi oiporavo doze kwimba'e-pe.

—Peẽ xe remimondorã kwéry voi, he'i upe doze gwembiporavo kwéry-pe.

¹⁴Oiporavo Simão-pe. Ha ombohéry joa íxupe Pedro. Oiporavo Simão ryvy André-pe ave. Oiporavo Tiago-pe ave, João-pe ave, Filipe-pe ave, Bartolomeu-pe ave, ¹⁵Mateus-pe ave, Tomé-pe ave, Alfeu ra'y Tiago-pe ave, Simão-pe ave. Ha'e gwĩ huvixa ramo oiko va'e-pe omosëse va'e kwéry irũ va'ekwe. ¹⁶Hesu oiporavo ave Tiago ra'y Judas-pe ave, Judas Iscariotes-pe ave. Doze kwimba'e-pe oiporavo omombe'u porãve hagwã inhe'ëgwẽ. Ha Judas Iscariotes oiko va'erã Hesu pyhy ukaharã.

Hesu ombogwera heta hasy va'e-pe

(Mt 4.23-25)

¹⁷Upe rire ogwey jevy gwemimondo va'erã kwéry ndive. Ogwahë-ma ramo vvyatyrysu renonde-py opyta. Upe-py heta eta onhe'ë renduha kwéry-pe otopa

jevy. Heta eta ojogweroaty va'e oĩ ave upe-py ou araka'e Judéia vvy jerekwe rehegwa. Ou araka'e Jerusalém tetã mygwa ave. Ou ave araka'e mombyryvegwa. Ygwasu rembe'y rehegwa Tiro tetã jerekwe rehegwa, Sidom tetã jerekwe rehegwa ou ojogweroaty upepy. ¹⁸Hesu nhe'ẽ rendu-vy ou. Onhembogwera uka hagwã ave mba'asy-gwi ou. Ha gwĩ anháy ombohassa asy va'e-pe ave Hesu ombogwera. ¹⁹Ha enterove ojogweroaty aty va'e omoĩse opo Hesu-rehe. Ipu'aka reheve onhembogwera ukase eterei-gwi omoĩse opo hese. Ha ombogwera joty enterovéa-pe.

Pende reko vy'a ete joty voi katu

(Mt 5.1-12)

²⁰Ha upéi katu Hesu ojerova-ma oma'ẽ gwemimbo'e kwéry-rehe ohekombó'e hagwã íxupe kwéry. He'i ranhe iporiahu va'e kwéry-pe:

—Peẽ, xe-rehe pepena-gwi pende poriahu va'e, pende reko vy'a ete joty peiko-vy. Nhandejáry pende ruvixa tee ndive gwarã voi peẽ. Upéa-gwi pevy'a katu.

²¹—Peẽ pende vare'a va'e pende reko vy'a ete joty peiko-vy. Áy ae joty pende vare'a. Nhandejáry pene moangapyhy porã va'erã. Upéa-gwi pevy'a.

—Peẽ pejahe'o va'e pende reko vy'a ete joty peiko-vy. Áy ae pejahe'o. Pepuka va'erã. Upéa-gwi pevy'a.

²²—Peẽ ave, xe moirũ-gwi pende rereko asy va'e, pende reko vy'a ete joty. Xe Nhande Ryke'y tee va'e. Oĩ ramo xéhegwi pende-rehe ndaija'ei va'e, pende joko ramo ave, onhe'ẽ rei rei ramo ave pende-rehe, pevy'a katu. Oĩ ramo nde-vy he'i va'e: “Nde Hesu-rehe erejerovia va'e ndorohexasevéi. Nahendusevéi ave nde réry. Ejei katu a-gwi” he'i ramo nde-vy, evy'a joty kuri eiko-vy. ²³Aipo-rami pende rereko ramo, pevy'a katu. Erovy'a joty katu nde-rehe hembiaipo vai va'e. Pende rexakwaa-

ta voi katu peẽ-my Nhandejáry yváy pygwa. Heta voi oĩ nde-vy gwarã yváy-py. Upéa-gwi evy'a katu. Yma va'ekwe myamyri nhane ramoigwasu kwéry upéixa ave ogwereco asy va'ekwe Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety kwéry-pe. Yma gware-pe pene renonderã-pe ogwereco asy hagwe-rami ave, áy pende rereko asy ave va'erã.

Pende reko vy'are'y va'erã peiko-vy

²⁴Upe-ma ramo Hesu onhemonhe'ẽ imba'e reta-rehe ojerovia va'e kwéry-pe:

—Peẽ, pene mba'e reta reta va'e, pendejéupe gwarã-rehe mate pepena rei va'e, apomboasy eterei pee-my. Pende reko vy'are'y va'erã. A-py mate pevy'a va'erã peiko-vy.

²⁵—Peẽ, mba'eve pene rekotevẽ pene rygwyatã jepe va'e, apomboasy eterei peẽ-my. Pende reko vy'are'y va'erã. Ivare'a ete va'e-rami peiko va'erã.

—Peẽ, pepuka va'e, apomboasy eterei peẽ-my. Áy ae pepuka. Teko rei-rehe pevy'a. Pejahe'o va'erã penheapirõ-vy.

²⁶—Peẽ, opavave pene mboete va'e, apomboasy eterei peẽ-my. Pende reko vy'are'y va'erã. Upéixa ave yma gware nhane ramoigwasu amyri kwéry omboete rei va'ekwe Nhandejáry nhe'ẽ mombe'u a'ã a'ãha rei va'e kwéry-pe. Yma gware-pe pene renonderã-pe omboete rei hagwe-rami ave, áy pene mboete rei ave. Apomboasy voi peẽ-my.

Peiko porã, Nhandejáry-rami pene rembiapo porã va'erã

(Mt 5.38-48; Rm 12.14)

²⁷—Ha peẽ, xe renduha kwéry, peẽ-my ha'e tee-ta katu. Peiko porã katu. Ehayhu katu nde-rehe ija'e'y va'e-pe. Ejapo porã katu nde rayhu e'y va'e-pe. ²⁸Ejerure Nhandejáry-pe ohovassa porã hagwã nde-rehe onhe'ẽ rei rei va'e-pe. Ha ne mbohassa asy va'e-rehe ejerure rure joty Nhandejáry-pe ohexak-

waa porã hagwã íxupe oiporiahuvareko hagwã íxupe. ²⁹ Ha nde rova pete ramo, ejerova joty íxugwi eme'ë joty íxupe nde rova rovái nde rova pete jevy hagwã. Ha oipe'a ramo ndéhegwi nde kamisa, eheja joty togweraha nde ao jo'a reheve. ³⁰ Nde-vy ojerure va'e-pe eme'ë hemim-bota. Ha ogweraha ramo ndéhegwi ne mba'e ani erejerureve teĩ joty ne mba'ekwe-rehe. ³¹ Peiko porã joty. Nde rerekoseha-rami eiko enterovéa-pe.

³²—Eiporiahuvareko katu enterovéa-pe. Nde rayhu va'e-pe anho erehayhu ramo, upe ne rembiapo porã-rehe “Hekoha porã voi” nde'i mo'áiry nde-rehe Nhandejáry. Hekoha vai va'e ave ohayhu kwaa gwapixa-pe. ³³ Nde-vy ojapo porã va'e-pe mante ne rembiapo porã ramo, ani ere upéa-rehe, “Ko xe rembiapo porã-rehe Nhandejáry xe rexakwaa arã”. Hekoha vai va'e kwéry ave ojapo porã ave íxupe hembiaapo porã va'e-pe. Nde reko-rami ave oiko hikwái. ³⁴ Ha oiporuse va'e-rehe ani ere, “Aiporu uka ramo ko va'e-pe ohekoviarõ porã va'erã xe-vy. Upéixa-gwi aiporu uka-ta íxupe” ani aipo ere teĩ. Aipo he'i ave hekoha vai va'e gwapixa kwéry-rehe. Upéixa ereiporu uka ramo jepe, niporã arã. ³⁵ Ha'e-ta katu peë-my: Ehayhu katu nde-rehe ija'e'y va'e kwéry-pe gwive. Ejapo porã meme katu. Ani ereha'arõ mba'eve-rehe ne rembiporu ukakwe-rehe ome'ë jevy va'erã. Ani ere teĩ, “Ndaiporu uka mo'ai nde-vy xe mba'e”. Eiporu uka rei katu, he'i Hesu ohekombo'e-vy.

—Ko xe nhe'ë-rupi ereiko ramo, he'i, —pende rexakwaa va'erã voi peë-my Nhandejáry yváy pygwa, he'i. —Ha'e he'i arã ave nde-rehe “Xe ra'y, xe rajy” he'i arã ave nde-rehe Nhandejáry Tupãg-wasu. Oĩ heta hembiaapo vai va'e. Oĩ ave heta Nhandejáry-pe nombotéi va'e. “Iporã voi Nhandejáry” nde'íry. “Ome'ë-

ma xe-vy xe remikotevê” nde'íry. Ha Nhandejáry katu ipy'a porã hese kwéry. Ome'ë me'ë íxupe kwéry hemikotevê. Nhandejáry, Nhande Ru yváy-py oĩ va'e nhande poriahuvareko meme va'e. ³⁶ Upéixa-gwi ha'e-ta peë-my: Peiporiahuvareko porã enterovéa-pe. Nhandejáry nhande Ru yváy-py oĩ va'e-rami pe-joporiahuvareko porã katu.

Ani erehekojohu rei nde rapixa-pe

(Mt 7.1-5; Rm 2.1-3; 14.1-4;
1 Co 4.5; Tg 4.11-12)

³⁷—Ani erehekojohu rei nde rapixa-pe. Ani erejohu vai nde rapixa rembiapo ani hagwã upéixa ave Nhandejáry ojohu vai nde-vy ne rembiapo. Ani ave ere mo'ã teĩ nde rapixa-pe: “Tane mbohasa asy ne rembiapo vaikwe-rehe” ani upéixa ave Nhandejáry he'i hagwã nde-rehe. Eiporiahuvareko katu nde-rehe hembiaapo vai va'ekwe-pe. Upéixa nde rapixa-pe ereiporiahuvareko hagwe-rami nde poriahuvareko va'erã Nhandejáry ne rembiapo vaikwe-rehe. ³⁸ Eme'ë katu hemikotevê nde rapixa kwéry-pe. Hemikotevê ereme'ë porã ramo ne remime'ëgwé rekovia hetave ome'ë va'erã nde-vy Nhandejáry. Eremboyrú ime'ë-vy mba'e ryrú-py. Upe va'ekwe-gwi hetave ome'ë arã nde-vy. Omohynyhêve va'erã nde-vy ime'ë-vy ne mba'e ryrú. Ojapete peteve va'erã imoĩ-vy mba'e ryrú-py ome'ë hagwã nde-vy ombohekovia-vy hetave ome'ë va'erã nde-vy. Nde rapixa ererekoha-rami ave nde rereko arã Nhandejáry.

Arandu nhe'ë hesapyso e'y va'e rehegwa nhe'ë-rami

³⁹ Upe-ma ramo omombe'u íxupe kwéry arandu nhe'ë hesapyso e'y va'e rehegwa nhe'ë-rami.

—Ndovaléi voi hesapyso e'y va'e oporogweraha hagwã. Ndaikatúí voi ogweraha gwapixa hesapyso e'y va'e-

pe ave. Ojopopyhy rei arã ojereraha uka mo'ã-vy ohexa e'ÿ-gwi. Mokõive rei ho'a arã yvykwa-py oje'ói-vy. ⁴⁰Upéixa ave ndaipóri heko tuvixave va'e ombo'eha-gwi. Avave ndaheko tuvixavéi ombo'eha-gwi. Ombo'e hagwe-rupi ae-ma ha'e oiko.

**Nde resa-py oĩ va'e rehegwa
nhe'ẽ-rami arandu dhe'ẽ**

(Mt 7.3-5)

⁴¹⁻⁴²Upéi omombe'u jevy íxupe kwéry nde resa-py oĩ va'e rehegwa dhe'ẽ-rami omombe'u.

—Nde, nde resa-py yvyravogwe oĩ va'e, ma'erã-gwi ere nde rapixa-pe “Nde resa-py oĩ yvyra ra'ykwe. Upéixa-gwi nande resapysovéi-ma”. Upéa ere jave tuvixave va'e oĩ joty nde resa-py. Ndovaléi voi ereheka rei hagwã mixíve va'e nde rapixa resa-py oĩ va'e, nde resa e'ÿ jave. “Tanohẽ nde resa-gwi” ere rei nde rapixa-pe nde reko porã a'ã a'ã-vy. Enohẽ ranhe katu nde resa-gwi upe yvyravogwe nde rekoha ererova-vy. Upe rire ae erehexa porã-ta. Erehexa porã-ma ramo, erenohẽ arã hesa-gwi upe-py oĩ va'e, he'i Hesu íxupe kwéry onhemonhe'ẽ-vy. Arandu dhe'ẽ oiporu ponove ojohu vai rei gwapixa rekoha.

**Hi'a ro'opy-rehe jaikwaa
yvyra rehegwa dhe'ẽ**

(Mt 7.16-20; 12.33-37)

⁴³Upéi omombe'u jevy ipy'a rekoha rehegwa dhe'ẽ hi'a ro'opy-rehe jaikwaa yvyra rehegwa dhe'ẽ-rami.

—Yvyra jaikwaa hi'a ro'opy-rehe. Ndaipóri yvyra porã hi'a vai va'e. Yvyra porã hi'a porã meme. Ndaipóri ave yvyra vai hi'a porã va'e. Hi'a vai meme. Yva aju-rehe ohexa uka nhande-vy gwekoha yvyra. ⁴⁴Peteĩ yvyra-gwi peteixa meme hi'a. Nhuatĩ máta-gwi nanhamondohóyry yva aju ja'u va'erã. Ha jukéri-gwi ndajaipo'ói yva aju ja'u

va'erã. ⁴⁵Upéixa ave nhande kwéry, mba'e aju-rami jahexa uka nhande py'apóry nhande rekoha-rehe. Nhande py'a porã ramo nhande rekoha porã meme va'erã. Ha nhande py'a vai ramo nhande rekoha vai va'erã. Upéixa ave nhande py'a rekoha-ramima nhande'ẽ.

**Hesu-rehe ojerovia
va'e rehegwa dhe'ẽ**

(Mt 7.24-27)

⁴⁶—Erejapo e'ÿ jave xe dhe'ẽ ere rei xe-vy “Xe Járy” he'i Hesu onhemonhe'ẽ-vy íxupe kwéry.

⁴⁷—Amombe'u-ta peẽ-my mba'éixa pa oiko va'erã xe-rehe ojerovia va'e. Ou xe renda-py, ohendu porã xe dhe'ẽ, oiko meme xe dhe'ẽ-rupi. Aiporu jevy-ta xe-rehe ojerovia va'e rehegwa dhe'ẽ ita ári omoĩ gwoyã va'e rehegwa dhe'ẽ-rami.

⁴⁸—Peteĩ kwimba'e ojapo va'ekwe gwogarã. Ysry rembe'y-py ojo'o okytakwarã. Yvykwa ipy pukukwe ojo'o okytakwarã. Ita ári omoĩ okyta. Ojapopa rire ou sapy'a peteĩ marány. Heta eterei oky-gwi, ysyrygwasu hynhẽmba-ma. Oipete pete hõga-pe. Ha ndoitýiry joty hõga. Hatã joty oĩ hatã ojapo va'ekwe-gwi. Omombaraete porã gwõga-gwi ndo'áiry joty hõga. Ita ári omoĩ-gwi hatã joty hõga oĩ, he'i arandu dhe'ẽ omombe'u-vy. Upéi he'i jevy:

—Ha'e-ta ave peẽ-my, Xe-rehe ojerovia va'e upéixa ete ave ndojeity ukase mo'ãi, oiko meme va'erã voi xe dhe'ẽ-rupi.

⁴⁹—Ha upe xe dhe'ẽ nohendu porã va'e, ohendu rei-gwi ndoikói xe dhe'ẽ-rupi va'e-rehe amombe'u-ta peẽ-my gwĩ py'a'e vérami gwõga ojapo va'e rehegwa dhe'ẽ-rami.

—Peteĩ kwimba'e ojapo araka'e gwogarã. Py'a'e a'e ojapo gwogarã. Ysry rembe'y-py ojo'o okytakwarã. Yvykwa nandi rei-py omoĩ okyta. Ndaipy pukúí ave. Upéi oky heta ramo,

ysyry okakwaa-ma ramo, y oipete hatā ramo hóga-pe, oitypa-ma hóga. Ojejapipa-ma hóga-rehe. Ndojapo poráiry gwóga. Upéa-gwi oity. Ijáry nahi'arandu porái-gwi, oity uka gwóga, he'i arandu nhe'ē omombe'u-vy. Upéi he'i: —Ha'e-ta peē-my: Xe nhe'ē-rupi oiko e'ỹ va'e upéixa ave ojeity uka rei arā voi oho vai rei hagwā upe xe nhe'ē ohendu rei va'e nahi'arandu porái-gwi, he'i.

Mburuvixa rembigwái-pe Hesu ombogwera

(Mt 8.5-13)

7 Ojogweroaty aty va'e-pe omombe'u heta rire Hesu ohasa-ma ou-vy oike hagwā Cafarnaum tetā-my. ²Ha upe-py oime capitão, soldado ruvixa va'e judeu e'ỹ va'e. Heta soldado-rehe omanda va'e, heta hembigwái ave. Ha peteĩ hembigwái hembihayhu porā va'e katu hasy ete. Omano-tama oĩ-vy hembigwái. ³Hasy ete jave hembigwái soldado ruvixa ohendu-ma Hesu rerakwā. Ohendu-ma ramo he'i gwĩ judeu ruvixa-pe:

—Tereho Hesu renda-py. Emombe'u íxupe ou hagwā xe ha-py. Aikotevê hese. Aipota eterei ou ombogwera hagwā xe rembigwái xe rembiayhu ete va'e-pe, he'i omondo-vy íxupe.

⁴Aipo ramo judeu ruvixa kwéry oho onhomongeta Hesu ndive. Ojerure rure Hesu-pe:

—Iporā voi ereho erembogwera upe romano va'e soldado ruvixa rembigwái-pe, he'i íxupe. —Iporā voi ereiporiahuvereko íxupe. ⁵Ha'e nhande rayhu ra'e. Nhande re'yi kwéry-pe hembipapo porā meme va'e. Ojapo uka va'ekwe peteĩ ogagwasu nhande porahéi hatygwā. Upéa-gwi iporā voi ereiporiahuvereko íxupe hembigwái-pe erembogwera hagwā, he'i jevy jevy Hesu-pe.

⁶Aipo ramo Hesu ou indive hasy va'e rexa-vy ou oiko-vy. Ogwahẽ-tama ramo ou-vy Hesu ohogwaitĩ jevy-ma íxupe ou-vy. Soldado ruvixa omondo gwapixa kwéry Hesu rogwaitĩ uka-vy.

Ha igwahẽ ramo he'i íxupe:

—Ani erenhemomirĩ eregwahẽ hagwā xe róga-py nde, mbo'eháry. Ne rembiapo porā eterei va'e atĩ eterei ereju hagwā xe renda-py. Naxe py'a porái-gwi xe atĩ eterei orohogwaitĩ hagwā. ⁷Atĩ eterei-gwi ndahái kuri anhomongeta ne ndive. Iporāve ne nhe'ē-py rei erembogwera xe rembigwái-pe, he'i uka.

⁸Ha ha'e he'i uka ave

—Aikwaa voi mburuvixa nomanda reíry. Xe ko, xe ave mburuvixave va'e nhe'ē gwy-py ave aiko. Ha oime ave soldado kwéry xe nhe'ē gwy pygwa ave. Ha'e ramo peteĩ soldado-pe, “Tereho” amanda ramo íxupe, oho joty. Ha'e ramo outro-pe, “Eju” ou joty ave. Ha'e ramo xe rembigwái-pe, “Ejapo ko xe remimbota” ha'e ramo, ojapo joty ave. Upéa-rehe aikwaa ne nhe'ē-py rei okwera arā xe rembigwái, he'i uka Hesu-pe soldado ruvixa.

⁹Ohendu-ma ramo inhe'ē kwéry Hesu ojere omongeta hagwā omoirúhaty-pe:

—Ndajohúi vyteri Israel pygwa kwéry-pe ko judeu e'ỹ va'e-rami xe-rehe ojerovia va'e. Ne'írá ojerovia tee Israel pygwa kwéry xe-rehe, he'i.

¹⁰Upe rire soldado ruvixa remimbou kwéry oho jevy. Ogwahẽ-ma ramo mburuvixagwasu róga-py, ohexa hembigwái. Hesái jevy-ma hembigwái. Okwera porā-ma ra'e.

Omano va'ekwe Hesu omoingove jevy

¹¹Upe rire Hesu oho tetā Naim-my. Hemimbo'e kwéry ave, ojogweroaty va'e ave oho indive. ¹²Ogwahẽ-tama ramo upe tetā rokẽ-my ohexa osēsẽ va'e kwéry. Omano va'ekwe ogwerahatama hetekwe rendaty-py. Túvy omano rire ae-ma omano ta'ýry ave. Isykwe

tembirekokwe memby voi omano jevy. Peteimi oiko va'e. Ha heta upe tetã mygwa oho omoirũ upe tembirekokwe-pe. Osêsẽmba hikwái. ¹³ Ohexa-ma ramo kunha-pe Hesu oiporiahuverekõ íxupe. He'i upe tembirekokwe-pe:

—Ani erehapirõ ne memby-pe, he'i.

¹⁴ Upéa he'i-vy ogwahẽ hyru ppy-py omoĩ opo hyru-rehe. Herahahare kwéry opyta. Opyta-ma ramo Hesu he'i:

—Ha'e-ta nde-vy: Epu'ã katu, karia'y, he'i omano tee-ma va'ekwe-pe.

¹⁵ He'i-ma ramo upe omano tee va'ekwe opu'ã jevy ogwapy-vy. Onhyprũ jevy-ma onhe'ẽ. Upéi Hesu he'i isy-pe:

—Ko ne memby amoingove jevy-ma, he'i.

¹⁶ Upe-ma ramo ikyhyjepa rei Hesu-gwi hikwái. Ikyhyjepa-gwi omboete katu Nhandejáry-pe:

—Ou-ma nipo nhane pa'ũ-my Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety ra'e. Ipu'aka va'e voi oiko-ma nhane pa'ũ-my, he'i Hesu-rehe Nhandejáry-pe omomba'egwasu-vy.

He'i ave hikwái:

—Nhandejáry nipo ou-ma ra'e ore-sende hagwã oipytygwõ hagwã gwe'yí kwéry-pe, he'i hese hikwái.

¹⁷ Opa-rupi oho Hesu rerakwã. Judéia pygwa kwéry ohendu-ma, ijerekwe-rupi ave tetã ambue mbue pygwa kwéry ohendu-ma Hesu rembiapo porãgwe.

**João Batista rembijokwái
rehegwa nhe'ẽ**

(Mt 11.2-26)

¹⁸ Ha João remimbo'e kwéry omombe'u jevy íxupe Hesu rerakwã: “Omano ete va'e omoingove jevy” omombe'u íxupe. Upéa ohendu-gwi João ohenói mokõi gwemimbo'e va'e:

¹⁹—Tereho Hesu ha-py, he'i ojokwái-vy. —Eporandu íxupe, “Nde tipo, Nhandejáry rembiporavo tee va'e nhane remiha'arõ va'e voi nipo ra'e nde?” ere íxupe. Ha ndoikói ramo, eporandu ave, “Ambueve va'e-rehe para'e tekotevẽ nhaha'arõ?” ere Hesu-pe, he'i João mokõi gwemimbo'e-pe imondo-vy.

²⁰ Ogwahẽ-ma ramo Hesu ha-py oporandu-ma íxupe:

—João Batista ore mbou oroporandu hagwã nde-vy. Nde tipo, Nhandejáry rembiporavo tee va'e voi tipo nde ra'e? he'i íxupe. —Ambueve va'e-rehe pa tekotevẽ nhaha'arõ? he'i oporandu-vy Hesu-pe.

²¹ Ha Hesu ae onhemokiriri íxugwi. Henonde-py ombogwera heta hasy va'e-pe, imba'asy va'ekwe ombogwera ave. Omosêsẽ ave anháy kente kwéry-gwi, ohexa e'y va'e kwéry-pe ombohesapyso ave. ²² Upéa ojapo rire ae-ma he'i João remimbou kwéry-pe:

—Tapeho jevy katu. Emombe'u João Batista-pe mba'e pehexa kuri mba'e pehenduru kuri ave. Hesapyso e'y va'ekwe gwive hesapyso-ma. Ikarẽ va'ekwe opu'ã porã jevy-ma ave. Mba'asy vai-gwi ijai aipa va'ekwe ipire porã jevy-ma ave. Ijapysa e'y va'ekwe ijapysa porã-ma ave. Omano ete va'ekwe oikove jevy ave. Iporiahu va'e kwéry-pe omombe'u Nhandejáry nhe'ẽ porã.^e ²³ Hexapyrã-rupi voi ojapo Nhandejáry heroviapyrã-rupi ojapo. Upéixa-gwi heko vy'a va'erã upe xe-rehe ojerovia tee va'e kwéry. Ha ndovy'a mo'ãi arã upe xe-rehe, “Ha'e para'e, ndaha'ei para'e Nhandejáry rembiporavo tee va'e?” he'i va'e. Tereho eremombe'u hagwã João-pe jevy, he'i Hesu João remimbou kwéry-pe.

João Batista-rehe omombe'u Hesu

(Mt 11.7-19)

²⁴⁻²⁵ Oho jevy-ma ramo João Batista remimbou, Hesu omombe'u jevy ojogweroaty va'e-pe hesegwa nhe'ê:

—Peho araka'e João Batista pehexa hagwã. Peho ae tekwyaty e'y-my. Ndapehói para'e ikangy kangy va'e rexa-vy jahapéixa onhembovava va'e ndapehexaséi para'e peho-vy ra'e. Ndapehói ave ijao porã porã va'e erehexa-vy. Ijao porã porã va'e ndopytái tekwyaty e'y-my. Gwĩ ijao porã porã va'e, imba'e reta reta va'e mburuvixagwasu róga-py oiko. ²⁶ Peho ra'e pehexa hagwã ae Nhandejáry nhe'ê-py omombe'u va'ety. Anhete ha'e-ta: Upéa voi ko João Batista. João Batista oĩ ha-py peje'ói-vy ra'e. Ha'e-ta ave peẽ-my: Oĩ heta Nhandejáry nhe'ê-py omombe'u va'ety. João Batista rekoha ae ipu'akave hese kwéry-gwi. ²⁷ Nhandejáry kwatia-rehe oĩ João Batista rehegwa nhe'ê.

“Amondo-ta xe rembigwái ne renondepy. Xe nhe'ê mombe'uha upe va'e. Amondo-ta íxupe omopotĩ hagwã nde raperã”^f

he'i va'ekwe Nhandejáry ohai uka-vy hese va'ekwe.

²⁸ —Xe katu ha'e-ta peẽ-my: Yma gwive áy peve ndaipóri va'ekwe Nhandejáry nhe'ê-py omombe'u va'ety João Batista rekoha-gwi tuvixave va'e. Upéixa ramo jepe oiko-ta hekoha tuvixave va'e kwéry íxugwí, he'i Hesu. —Nhandejáry nhande ruvixa-pe omoirũ tee va'e gwive, hese ojerovia va'e ogwerekó arã gwekoha tuvixave João Batista rekohagwe-gwi. Gwĩ Nhandejáry ndive oiko va'e entéro upe pygwa-gwi heko mirĩve va'e jepe hekoha tuvixave va'erã João Batista rekohagwe-gwi.

²⁹ Enterove ohendu va'e, gwĩ plata-py nhane mbopaga va'ety kwéry gwive, on-

hemongarai uka va'ekwe João Batista-pe va'e kwéry he'i:

—Nhandejáry hembiaipo porã meme ete va'e voi, he'i íxupe omboete-vy.

³⁰ Gwĩ fariseu kwéry ae, ndoikoséi Nhandejáry reko potíha-rupi, gwĩ Moisés remimombe'ukwe-rehe oporombo'eha ave ndoikoséi Nhandejáry reko potíha-rupi ave. Upéixa-gwi nonhemongarai ukáiry va'ekwe João-pe hikwái.

³¹ Upéi Hesu onhemonhe'ê jevy enterove upe-py ojogweroaty va'e-pe. He'i:

—Mba'eixa pa oiko ko'áygwa amombe'u-ta peẽ-my. ³² Mitágwe reko rami voi áygwa reko. Onhembysarái mitã mba'ejogwa haty-py. Osapukái oirũrã-rehe “Mbaraka orombopu kuri ha peẽ katu ndapejerokyséi ra'e. Orohapirõ ra'anga kuri ha peẽ katu ndapejahe'oséiry ra'e” he'i oirũrã kwéry-pe nonhembysaraiséi-gwi. Ha ko'áygwa mitágwe ramigwa voi ndogwerovy'ái gwapixarágwe reko, he'i. ³³ —Ou va'ekwe João Batista. Mbojape ndo'úi. Uva rykwere ndo'úi ave Nhandejáry-pe omboete tee-vy. Peẽ ae peje mo'ã hese: “Anháy voi ra'e ijáry” peje mo'ã hese napehenduséi-gwi rei inhe'ê, he'i.

³⁴ —Xe-ma Nhande Ryke'y tee va'e voi xe. Xe aju-ma ko'a-py akaru reheve uva rykwere ha'u ave aiko-vy. Peẽ ae, peje mo'ã xe-rehe: “Uva rykwere ho'u eterei upe va'e” peje mo'ã xe-rehe napehenduséi-gwi. “Okaru eterei upe va'e” peje mo'ã xe-rehe. “Plata-py oporombopaga va'ety kwéry ndive oiko va'e upéa” peje vai xe-rehe. “Ojevay va'e kwéry ndive oiko va'e upéa” peje vai ave xe-rehe. ³⁵ Anhete voi ha'e-ta peẽ-my: Nhandejáry reroviaha oikwaama voi Nhandejáry inharanduve ete va'e voi. Jaiko ramo Nhandejáry nhe'ê-rupi,

nanhamombe'u pehē pehēmba reíry mba'eve-rehe, he'i Hesu.

Hesu oiko fariseu va'e róy-py

³⁶ Peteĩ fariseu va'e ohenói Hesu-pe okaru hagwã ondive. Héry va'e Simão. Ha ohenói-gwi Hesu oho hóga-py. Oike rire ogwapy-ma oĩ-vy okaru hagwã. ³⁷⁻³⁸ Oime jave upe-py Peteĩ kunha ou Hesu renda-py. Upe tetã mygwa voi upe kunha. Enterove upe tetã mygwa kwéry oikwaa-ma mandu'aha porã e'ýha voi upe kunha. Ha ohendu-ma ramo Hesu okaru-vy oĩ-vy fariséu róga-py, upe kunha ou-ma ave. Ogweru hyakwã porã tee va'e omboete hagwã Hesu-pe. Hyru reheve ogweru. Upe hyru oje-japo va'ekwe ita-gwi héry va'e alabastro. Hepy eterei. Hepy ave hyakwã va'e. Ha hyakwã va'e reheve ou oike fariseu róga-py. Onhemoagwĩve Hesu-gwi. Ovy'a eterei Hesu ombogwera hekoha-gwi. Ojahe'o opyta-vy. Omoakỹ akỹ Hesu py gwesay-py. Omokã mokã ipy ho'ávy-py. Oipyte pyte Hesu py omboete-vy. Hyakwã porã ogweru va'ekwe onhohē ave Hesu py-rehe otima porã hagwã íxupe.

³⁹ Upéixa ojapo jave upe kunha, fariseu va'e ohexa katu íxupe. He'i rei opy'apy-py: “Ko kwimba'e Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety mo'ã” he'i rei rei hese. “Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety ramo, oikwaa-ma arã ra'e kóa ko kunha mandu'a vaiha voi. Ndoikwaái para'e” he'i mo'ã Hesu-rehe. “Ndoikwaái-gwi para'e: Ani eremoĩ nde po xe-rehe, nde'íry kunha tavy-pe. Ndoikwaái para'e” he'i rei rei Hesu-rehe opy'apy-py. Mba'eve nohendu ukái joty.

⁴⁰ Ha Hesu katu he'i íxupe:

—Simão, anhomongetase ne ndive, he'i íxupe.

—Mbava'e-rehe erenhomongetase xe ndive? he'i Simão Hesu-pe.

⁴¹ Upéi Hesu omombe'u arandu nhe'ẽ oiporiahuvereko va'e rehegwa nhe'ẽ-rami omombe'u Simão-pe hesegwa nhe'ẽ:

—Mokõi kwimba'e oiporu va'ekwe plata Peteĩ oiporu uka va'e-gwi. Ha Peteĩ oreve vyterĩ quinhentos opaga va'erã ha Peteĩ oreve cinqüenta opaga va'erã. ⁴² Ha ndogwerekói mba'eve ombohekovia hagwã ijáry-pe. Aipo ramo upe plata járy oiporiahuvereko íxupe kwéry. He'i íxupe kwéry: “Iporãve aheja rei nde-vy upe plata ereiporu va'ekwe xéhegwi” he'i íxupe. “Ani katu erembohekovia jevy xe-vy xe platakwe. Ne mba'e tee-rami voi ame'ẽ va'ekwe nde-vy” he'i íxupe kwéry. Upe mokõi nombohekoviái va'e ovy'a voi ijarykwe-rehe imboete-vy. Oheja rei-gwi nipo ha'e kwéry omboete voi plata jarykwe-pe ra'e. Kiva'e tipo nde-vy omboeteve arã upe pirapire jarykwe-pe? he'i Hesu omombe'u Simão-pe arandu rehegwa nhe'ẽ hesegwa nhe'ẽ.

⁴³ —Xe-vy, pirapire hetave ojeúpe ome'ẽ va'ekwe omboeteve arã, he'i.

—Upéixa voi, he'i Hesu.

⁴⁴ Upéi Hesu oma'ẽ upe kunha-rehe ha he'i jevy Simão-pe:

—Peteĩ nhe'ëve ha'e-ta nde-vy, he'i jevy. —Erehexa ko kunha, he'i íxupe. —Ha'e ojapo porã kuri xe-vy, he'i. —Agwahẽ ne mbohupa-vy kuri xe. Ha nhande re'ýi ojapoha ramigwa nderejapói kuri xe-vy. Nhande re'ýi ome'ẽ ombohupa-pe y ojepyhéi hagwã. Nde, nereme'ëi kuri ajepyhéi hagwã. Nde rekovia ko kunha aje'i-ma ra'e xe py omoakỹ gwesay-py. Ho'ávy-py oikyty omokã hagwã omoakỹ va'ekwe. ⁴⁵ Ha nde, ndaxe rova pytéi voi nde nhande re'ýi ojapoha-rami. Ha agwahẽ gwive ko kunha oipyte pyte xe py. ⁴⁶ Nde neremohyakwã xe akã aceite hyakwã porã va'e-py nhande re'ýi ojapoha-rami. Ha ko kunha nde rekovia ojapo porãve xe-rehe.

Omohyakwā xe py. Onhohē nhohē xe py-rehe hepyve pyve va'e. Hyakwā porā va'e onhohē xe py-rehe omohyakwāmba xe py. ⁴⁷Anhete ha'e-ta nde-vy. Ko kunha-gwi amboyke-ma heta eta hembiaapo vaikwe. Upéa-rehe xe rayhu-ma voi. Ha “Ndahetái xe rembiapo vaikwe” he'i va'e-gwi eremboyke ramo hembiaapo vaikwe, mixi mate nde rayhu arā upe va'e, he'i Simão-pe onhemonhe-ē-vy.

⁴⁸Upéi:

—Amboyke-ma ndéhegwi ne rembiapo vaikwe, he'i kunha-pe.

⁴⁹Ohendu-ma ramo Hesu nhe'ē entéro upe-py ogwapy va'e oporandu randu ojéupe: “Kiva'e tipo ko kwimba'e: Amboyke-ma ne rembiapo vaikwe ndéhegwi, he'i kuri. Onhe'ē rei nipo ra'e” he'i rei hikwái opy'apy-py.

⁵⁰Upéi Hesu he'i kunha-pe:

—Xe-rehe erejerovia tee-ma. Upéixa-gwi Nhandejáry omboyke-ma ndéhegwi ne rembiapo vaikwe. Nde py'agwapy reheve tereho katu he'i kunha-pe.

Oho Hesu ndive kunha kwéry ave

8 Ha upe rire-ma Hesu oho omombe'u Nhandejáry nhe'ē porā. Oho tetāg-wasu kwéry-rupi. Oho tetā miri kwéry-rupi ave. Oho-vy omombe'u mbe'u “Pemoirū katu Nhandejáry pende ruvixarā-pe” he'i omombe'u mbe'u oho-vy. Upe doze hembiporavokwe va'e oho indive. ²Gwī kunha hemimbogwerakwe ave oho indive. Gwī íxugwi omondopa va'ekwe anháy ave oho. Heta kunha oho. Oho Maria Madalena. Upe va'e-gwi omosē va'ekwe sete anháy. ³Oho Joana, Cuza rembireko upéa. Cuza mburuvixa voi. Onhangareko mburuvixag-wasu Herodes mba'e kwéry-rehe. Hembireko Joana oho. Oho Suzana ave. Heta ave ave kunha Hesu ndive oho. Upe kunha kwéry ome'ē meme hemikotevē Hesu-pe, doze hembiporavo va'e-pe ave ome'ē hemikotevē. Oho meme indive

ojapo hagwā gwemi'urā indive ho'u hagwā.

Temitygwe rehegwa nhe'ē

(Mt 13.1-23; Mc 4.1-20)

⁴Upéi ojogweroaty aty kente kwéry oikwaa porā hagwā Hesu nhe'ē. Entéro tetā tetā-gwi osēsē hikwái ojogweroaty aty-vy. Ha Hesu omombe'u arandu nhe'ē temitygwe rehegwa nhe'ē-rami.

⁵—Oho onhemity va'e onhemity hagwā. Omohāi temity. Onhemity jave oime temity ra'yi tape rembe'y-rupi ho'a va'e. Ha upéi ohasa va'e opyrumba hese, gwyrā ou ho'upa ave. ⁶Oime ave temity ra'yi itaty-rupi vy pererī-rupi ho'a va'e ave. Upéi henhói-ma ramo pya'e ipirupa jevy nainhakyi-gwi vy. ⁷Oime ave temity ra'yi nhuatindy-rupi ho'a va'e ave. Upéi ojoparapa henhói-vy hemity ndive okakwaa nhuatī. Ojaho'ipa upe temitygwe-pe. ⁸Oime ave temity ra'yi vy porā-my ho'a va'e. Upéi okakwaa-ma hemity. Hope porā-ma oho-vy. Hi'a porā-ma rire cem ha'yi meme-ma oī, he'i Hesu íxupe kwéry omombe'u-vy arandu nhe'ē.

Upéi:

—Ne aranduse va'e ejeapysaka katu ko xe nhe'ē-rehe, he'i onhe'ē hatā-vy íxupe kwéry.

⁹Upe rire Hesu reroviaha kwéry oporandu íxupe:

—Mbava'e tipō eremombe'use kuri ore-vy? Ore, norohendu kwaái kuri upe temitygwe rehegwa nhe'ē, he'i oporandu-vy íxupe.

¹⁰—Peē peikwaa voi ra'e mba'éixa po nhamoirū Nhandejáry-pe nhane ruvixarā. Nhandejáry ome'ē-ma peē-my pene arandurā. Oikwaa uka-gwi peē-my peikwaa-ma. Ha kente ambue kwéry-pe ndojeroviái va'e-pe ndoikwaa ukáiry. Upéa-gwi arandu rehegwa nhe'ē aiporu ramo, ndojeroviái-gwi okanhy inharandurā íxugwi kwéry, he'i. —Upéixa-gwi

oma'ë ma'ë rei ha'e kwéry, ha mba'eve ndohexáiry. Ohendu hendu rei hikwái, mba'eve ndoikwaáiry. Ndojeroviái hese-gwi Nhandejáry ndoikwaa ukáiry íxupe kwéry, he'i Hesu omombe'u-vy.⁸

¹¹Upéi he'i ave:

—Temitýgwe rehegwa nhe'ë omombe'u kuri aikwaa uka-ta peë-my, he'i.

—“Temitý ra'yi” he'ise Nhandejáry nhe'ë porã. ¹²Upe tape rembe'y-rupi ho'a va'e nhe'ë he'ise: Oĩ nhe'ë porã no-hendu kwaái va'e. Ohendu-ma ramo, ou oipe'a anhaywasu nhe'ë porã inharandu porãrãgwe ipy'a-gwi pono ogwerovia, pono onheresende uka Nhandejáry-pe, he'i.

¹³—Ha itaty-rupi ho'a va'e nhe'ë he'ise: Oĩ nhe'ë porã ohendu rei va'e. Ohendu-ma ramo ovy'a ogwerovia-vy. Ha pya'e henhói ndahapóiry va'e-rami ndogweroviái ipy'apy reheve. Sapy'a ndogweroviavéi. Ohasa asy-tama ramo, imbojevavyharã ou ramo naimandu'avéi-ma Nhandejáry nhe'ë porã-rehe.

¹⁴—Ha nhuatindy-rupi ho'a va'e nhe'ë he'ise: Oĩ nhe'ë porã ohendu mixi va'e. Ha onhesamondo mondo omba'e-rehe: “Mba'e tipo ojehu-ta xe-vy ko'anga” he'i ojepy'apy-vy. Imba'e reta reta-rehe ojapura. Oipotave tave ojúpe gwarã. Opaixagwa ojapose ojererohory mo'ã hagwã. Omba'e retarã-rehe ete ha'e oikotevẽ. Nhandejáry remimbota, gwembiapo porãrã mo'ã ojapo. Ha nopenái inhe'ë porã-rehe. Temitýgwe naha'yiry va'e-rami opyta. ¹⁵Ha yvy porã-my ho'a va'e nhe'ë he'ise: Oĩ nhe'ë porã-rehe ojeapysaka va'e. Ohendu-ma ramo ogwerovia tee voi. Ogwerovia-gwi ipy'a poti porã. Nhandejáry rape-rehe ogwata gwata. Hembaliapo porãve rãve va'e ogwerovia-gwi. Upéixa-gwi “Heta ha'yi va'e ramigwa” ha'e hese,

he'i Hesu gwemimbo'e kwéry-pe gwemimombe'ukwe oikwaa uka-vy íxupe kwéry.

Tataendy rehegwa nhe'ë

(Mc 4.21-25)

¹⁶Upéi Hesu omombe'u jevy arandu nhe'ë tataendy rehegwa nhe'ë-rami:

—Tataendy nhamoendy ramo jepe ndaha'ei nhamoi hagwã mba'e ryrú gwy-py. Ndaha'ei ave nhamoi hagwã tupa gwy-py. Tataendy nhamoendy nhamoi hagwã tataendy rendaty-py, nhande resape porã hagwã. ¹⁷Upéixa ave ojekwaa porã va'erã gwĩ onhenhomi va'ekwe gwive. Ha Nhandejáry oikwaa uka va'erã enterove va'e-pe oikwaa e'y va'ekwe gwive oikwaa porãmba hagwã. Hesakã va'e ramigwa-py ojekwaapa va'erã. Nhande py'apy-py oime va'e gwive ojekwaa uka va'erã.

¹⁸—Ejeapysaka porã katu xe nhe'ë-rehe. Ne arandu porã-ma ramo, het-ave ojekwaa va'erã nde-vy ne aranduve nduve hagwã-vy ereho. Nahiarandúi va'e ae nohendu kwaái-vy voi. Okanhymba va'erã íxugwi inharandurãgwe, he'i Hesu omombe'u-vy gwemimbo'e kwéry-pe.

Hesu re'yi kwéry

(Mt 12.46-50; Mc 3.31-35; Hb 2.11-13)

¹⁹Upe ramo ou isy tyvýry kwéry ndive. Ndikatúi ogwahẽ henda-py. Hesu jerekwe-rehe heta eterei onhomboaty hikwái. ²⁰Upéi oikwaa va'e he'i Hesu-pe.

—Nde sy oĩ oka-py. Nde ryvy kwéry ave oĩ upe-py. Nde rexase, he'i omombe'u Hesu-pe.

²¹Ha'e katu he'i:

—Nhandejáry nhe'ë ohendu va'e gwive, inhe'ë ojapo va'e gwive upe va'e kwéry-pe xe ha'e, “Xe sy, xe ryvy”

ave, he'i íxupe kwéry Hesu hekorã omombe'u-vy.

Hesu omokirirĩ y, vyutu ave

(Mt 8.23-27; Mc 4.35-41)

²² Ha upe rire, peteĩ áry-py, Hesu onhemboyru kanoagwasu-py gwemimbo'e kwéry ndive:

—Jaha jahasa hagwã y rovái, he'i íxupe kwéry.

He'i-vy oho hikwái.

²³ Oipykúí oje'ói-vy jave hikwái Hesu oke oí-vy. Upe jave y-rehe ho'a vvytugwasu. Omopu'ã pu'ã y-pe. Onhehẽ-ma kanoagwasu-py y. Haimete ete y omohynyhẽ kanóa. Ombopohýi eterei kanóa y. Haimete ete omonheapymi kanóa y gwy-py. ²⁴ Upéixa-gwi oho omombáy Hesu-pe:

—Epáy katu, mbo'eháry. Nhanheapymimba-tama. Onheapymi-tama nhande ryru y gwy-py, he'i Hesu-pe omombáy-vy.

Opáy-ma Hesu. Oja'o vvytugwasu-pe. Omombyta y. Inhe'ẽ-py okirirĩ-ma.

²⁵ Upéi he'i ondivegwa kwéry-pe:

—Ma'erã nderejeroviái xe-rehe, he'i onhemonhe'ẽ-vy ondivegwa kwéry-pe.

Ha oponderapa hese hikwái:

—Mba'eixagwa po ko va'e? Onhe'ẽ ramo y-pe vvyutu-pe ave omokirirĩ inhe'ẽ-py rei. Mba'eixagwa po ko va'e, he'i joa Hesu-rehe hikwái.

Anháy rerekoha-gwi Hesu omosẽ anháy kwéry

(Mt 8.28-34; Mc 5.1-20)

²⁶ Ha upe rire oipykúí pykúí oho-vy ogwahẽ hagwã Geraseno kwéry retãmy. Upe tetã opyta yrusu rembe'y-py. Galiléia vvy rovake opyta. ²⁷⁻²⁹ Ha osẽ-ma ramo kanóa-gwi, ou ohogwaitĩ-vy íxupe upe anháy ojepota va'e va'ekwe hese. Tetã-gwi ou. Hi'are-ma oiko opivy. Óga-py ndoikovéi ave. Oiko rei ijyta-rupi upe anháy ojepota va'e hese.

Ojepota-gwi omenda va'ekwe anháy-rehe. Oiko meme indive. Upe tetã mygwa kwéry oapresa mo'ã íxupe. Ndikatuvéi onhapytĩ íxupe. Onhapytĩ jevy jevy rei íxupe. Ojokwa jokwa íxupe oipokwa oipykwa ave calena-py. Ha omondohoypa. Omopẽmba íxupe ohovy. Anháy ogweraha íxupe tekwaty e'ỹmy oheja.

Upéi Hesu ou ohogwaitĩ íxupe. Ohexama ramo Hesu-pe osapukái-vy ojeity íxupe:

—Hesu Tupãgwasu ra'y tee voi ko nde, he'i íxupe. —Mba'e tipo erejapo-ta xe-rehe, he'i oporandu-vy íxupe. —Ajerure nde-vy ani xe mbohasa asy teĩ, he'i Hesu-pe anháy.

Upe jave:

—Esẽ katu ko kwimba'e-gwi, he'i Hesu anháy-pe.

³⁰ Ha kwimba'e-pe he'i:

—Emombe'u xe-vy nde réry, he'i íxupe.

—Ore reta-gwi xe réry Heta ave, he'i. Heta-ma voi anháy-rehe ojepota-ma va'ekwe.

³¹ Upéi ojerure rure Hesu-pe anháy kwéry pono omondopa íxupe kwéry anháy opyta hagwã-my. ³² Upe jave y rembe'y-py oĩ heta kure. Yvyaty rembe'y-rehe okaru joa kure. Ha anháy kwéry ojerure Hesu-pe oheja hagwã kure yta-py oike.

—Tapeho katu, he'i íxupe kwéry.

³³ Ha anháy kwéry osẽ kwimba'e-gwi oike jevy kure yta-py. Ha kure kwéry oriparapa ogwejy-vy. Y rembe'y-py ogwejy oje'ói-vy yugwarusu-py. Onheapymimba y gwy-py oje'ói-vy hikwái.

³⁴ Upéa ohexa-ma ramo, kure-rehe onhangareko va'e kwéry oriparapa oho-vy hikwái. Omombe'u tetã mygwa kwéry-pe. Tetã jere rehegwa-pe ave omombe'u. ³⁵ Oupa ojehexapa ojehu va'ekwe gwive. Ogwahẽmba Hesu renda-py. Ohexa anháy rerekohare

ave ogwahē hikwái. Ohexa íxupe Hesu renonde-py ogwapy-vy oĩ-vy. Onhemonde-ma oĩ-vy. Ndaitavyvéi-ma anháy rerekohare. Upéa-rehe ipy'amirimba hikwái. Ipu'aka eterei Hesu.

³⁶ Ha gwĩ hexahare omombe'upa íxupe kwéry. Anháy rerekohare rehegwa nhe'ē omombe'u. Mba'eixagwa pa ombogwera anháy rerekohare omombe'u.

³⁷ Ha upéa-rehe ipy'amirimba Hesu-gwi Geraseno kwéry. He'i íxupe opoi hagwā hetā-gwi. Upéixa-gwi onhemboyru jevy kanóa-py Hesu hendive kwéry ave ohasa jevy y rovái oje'ói-vy. ³⁸ Oike-ma ramo kanóa-py, anháy rerekohare ojerure íxupe omoirūse eterei íxupe. Ha ndohejái oho ondiva. Omondo íxupe:

³⁹ —Tereho nde róga-py, he'i. — Emombe'u nde re'ýi kwéry-pe erekwera porāmaha. “Nhandejáry ojapo porā porā xe-rehe” ere katu emombe'u-vy íxupe kwéry, he'i Hesu íxupe.

Ha upéi katu oho omoherakwā upe tetā mygwa-pe:

—Xe-rehe ojapo porā porā Hesu, he'i. —Inhe'ē-py rei omosē imondo-vy xéhegwi anháy kwéry. Xe mbogwera-ma. Ndaxe tavyvéi-ma āy, he'i. —Ojapo porā voi xe-rehe Hesu, he'i omombe'u-vy gwe'ýi kwéry-pe.

Jairo rajy rehegwa nhe'ē, kunha ombogwera va'e rehegwa nhe'ē ave

(Mt 9.18-26; Mc 5.21-43)

⁴⁰ Ha y rovái ogwahē jevy ramo heta eta ojogweroaty aty y rembe'y-py Hesu ra'arō-vy. Ogwerohory eterei Hesu ogwahē ramo. ⁴¹⁻⁴² Ha upe ramo ogwahē ou-vy kwimba'e. Ojeporahéi haty pygwa ruvixa upéa. Héry Jairo. Ogwahē-ma ramo onhesū omboete-vy Hesu rovagwy-py.

—Mbo'eháry, he'i, —Omano-tama xe rajy, he'i. —Eju katu, jaha, he'i íxupe. —Ha'enhomi xe rajy oiko, he'i.

—Ogwereko-ma doze ro'y, ha omano-tama. Eju katu jaha embogwera íxupe ani hagwā omano, he'i ojapura-vy hese.

Upéa-gwi Hesu oho hendive. Tape-rehe oho ramo, ijaty jaty Hesu-rehe ojoko-vy ojopypa íxupe.

⁴³ Tape ku'a-rupi ou kunha. Hapykwéri ete-ma ou. Are-ma hasy. Doze ro'y-ma ogwereco ojegwaha. Ome'ēmba va'ekwe ogwereco va'e ombogwerahaty kwéry-pe okwera hagwā mo'ā. Opaga paga rei okwera hagwā mo'ā. Ha ndokwerái joty. ⁴⁴ Upéa-gwi ou Hesu rapykwéri. Opoko ijao poty-rehe. Opoko-ma ramo omoĩ opo hese, opi-ma íxugwi ijegwaha. Okwera-ma kunha.

⁴⁵ Upéa-rehe Hesu oporandu:

—Kiva'e opoko kuri xe-rehe? he'i oporandu-vy onhomongeta hagwā indive.

Enterove he'i joa:

—Ndaha'ái xe, he'i Hesu-pe.

Ha Pedro katu, oirū gwéry ndive, he'i:

—Ijatypa hikwái, mbo'eháry. Ojogweroaty aty oje'ói-vy nde rexa-vy. Oje-japi japipa oje'ói-vy, he'i íxupe. —Ereporandu rei para'e, “Kiva'e opoko kuri xe-rehe?” ere rei ra'e, he'i.

⁴⁶ Upéi katu Hesu he'i jevy:

—Opoko-ma voi xe-rehe kuri. Onhembogwera uka hagwā opoko xe-rehe kuri. Okwera-ma xe-rehe opoko-gwi, he'i.

⁴⁷ Ha kunha katu oikwaa.

“Ndikatúi anhemĩ Hesu-gwi” he'i opy'apy-py. Ou, ikyhyje omboryryi. Ou ojeity henonde-py. “Ipoxy para'e xe-rehe. Naxe mbogweraséi para'e” he'i mo'ā Hesu-rehe opy'a-py. Omombe'upa anhetegwa va'e. Ijaty va'e ohendu ave omombe'u ramo.

—Anhembogwera uka hagwā kuri nde-rehe apoko kuri, he'i íxupe. —Xe po amoĩ ramo nde-rehe akwera-ma, he'i Hesu-pe hasy va'ekwe kunha.

⁴⁸ —Áy katu erekwera-ma. Xe rajy-rami voi oroporiahuvereco, he'i

kunha-pe imbopy'agwapy-vy Hesu. —Nde erejerovia-ma xe-rehe. Upéa-gwi erekwera-ma. Ne resāi porā-ma. Nde py'agwapy reheve tereho, he'i Hesu íxupe.

⁴⁹ Onhe'ē jave kunha-pe, ou mburu-vixa Jairo róga-gwi omombe'u:

—Omano ete-ma nde rajy. Ndovaleví, natekotevêi oho mbo'eháry nde róga-py. Eheja katu toho, he'i mburuvixa-pe.

⁵⁰ Ha Hesu ohendu omombe'u ramo:

—Ani eremboasy teĩ. Ejerovia katu xe-rehe. Ambogwera-ta íxupe, he'i túvy-pe.

Upéi oho ohexa omano va'ekwe.

⁵¹⁻⁵⁴ Ogwahê-ma ramo óga-py ndohe-jái avave oike indive. Pedro mante oike, João, Tiago, mitã ru, mitã sy ave oike. Upe va'e mante oike omoirũ-vy Hesu-pe.

Ha ijayvu joa hikwái gwĩ ndoikéi va'e kwéry. Hasēmba hapirõ-vy.

Hesu ae he'i:

—Ani pene rasē teĩ, he'i. —Nomano tee mo'airy. Oke ae-ma oĩ-vy, he'i omano tee va'e-rehe.

Ha ha'e kwéry onhembohory hese hikwái.

—Omano ete-ma, he'i hikwái ohapirõ joa-vy.

Upéi oike Hesu mitã kunhagwasu oĩ va'e ha-py. Inhirũ mbohapy reheve, mitã kunha ru, isy ave ogweroike ondive. Oipopyhy mitã kunhagwasu-pe:

—Mitã kunhagwasu, epu'ã katu, he'i ohenói-vy mitã kunha omano va'ekwe-pe.

⁵⁵ He'i-ma ramo Hesu, oikove jevy mitã kunha. Pya'e opu'ã.

—Emongaru mani katu ne memby, he'i Hesu isy-pe.

⁵⁶ “Mba'éixa omoingove jevy íxupe?” he'i opondera eterei-vy hese hikwái. Ha Hesu katu he'i:

—A-rami xe amoingove jevyha kuri, ani ae teĩ xe mombe'u kuri, he'i íxupe kwéry Hesu.

Gwemimbo'e kwéry omondo Hesu

(Mt 10.1,5-15; Mc 6.7-13)

9 Ha upéi katu Hesu ohenói doze gwemimbo'e kwéry-pe ojogweroaty hagwã henda-py.

—Xe nhe'ē-py emosē sēmba katu aháy imondo-vy, he'i íxupe kwéry. —Xe nhe'ē-py ereporombogwera-ta ave, he'i. ²—Tereho eremombe'u hagwã Nhandejáry rehegwa nhe'ē. “Pemoirũ katu Nhandejáry pende ruvixarã-pe” ere kuri xe mombe'u-vy, he'i íxupe kwéry. —Ha hasy va'e-pe erembogwera-ta ave, he'i íxupe kwéry imondo-vy. ³—Ani ereraha mba'eva nde rupive. Nde pykoka ani ereraha teĩ. Nde plata ryrũ ani ereraha teĩ ave. Nde avío ani ereraha teĩ ave. Nde plata ani ereraha teĩ ave. Ne kamisa mokõi ani ave ereraha teĩ, he'i. —Nandi ete voi tapeho, he'i íxupe kwéry. ⁴—Ereike ramo óga-py, epyta upe-py. Eresē peve upe tetã-gwi, eiko pe-teĩ óga-py. Ani erembopopa óga ereikovy. ⁵Ha tetã mygwa kwéry nane mogwahêséiry ramo, eresē jave embovava nde py ho'apa hagwã vvy timbore nde py-gwi. Hekoha vaipaha eremombe'u hagwã emopotĩ porã nde py. He'i arã upe pygwa, “Nhande rekoha vai eterei-gwi nipo ra'e opy omopotĩ potĩ oho-vy” he'i arã nde-rehe. “Nhandejáry re'ýi e'ý-rami nipo ra'e nhande kwéry rekoha” he'i arã gwekoha vaiha oikwaa-vy hikwái, he'i íxupe kwéry Hesu omondo-vy.

⁶Aipo ramo oho hemimbo'e kwéry. Tetã'i tã'i-rupi onhemonhe'ē enterovepe oho-vy. Nhandejáry Hesu Cristo rehegwa nhe'ē porã omombe'u. Ha opa ohoha-rupi ombogwera hasy va'e-pe.^h

Hesu rerakwā ohendu Herodes

(Mt 14.1-12; Mc 6.14-29)

⁷Upe jave Galiléia pygwa mburu-vixagwasu ohendu-ma Hesu rerakwā. Herodes mburuvixagwasu réry. Ohendu-ma ramo herakwā, he'i:

—Kiva'e tipo upe va'e, he'i oponderavy.

Omombe'u joavy avy, omombe'u jokupe kupe rei íxupe. Oĩ he'i va'e Hesu-rehe: “João Batista amyri voi ra'e ojehexa uka jevy ra'e” he'i rei va'e hese.

⁸Oĩ ave he'i rei va'e hese: “Upéa ko myamyrikwe Elias ojehexa uka jevy ra'e” he'i rei hese. Oĩ ave he'i va'e hese: “Upéa ko yma myamyrikwe Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety ojehexa uka jevy-ma ra'e” he'i rei va'e hese.

⁹Upéa-rehe Herodes he'i:

—Kiva'e tipo upe va'e, he'i. —João amyri anhakã'o uka va'ekwe ndaha'ei nipo ha'e voi ra'e, he'i mo'ã hese. —Aipo ramo kiva'e nipo aipo va'e ra'e, he'i rei hese. —Ahendu herakwā jokupe kupe rei. Ahexase eterei Hesu-pe, he'i.

Hesu ombopopóy heta va'e-pe cinco mbojape, mokõi pira ave

(Mt 14.13-21; Mc 6.30-44; Jo 6.1-14)

¹⁰Upe rire hemimondo kwéry ou jevy-ma ramo Hesu renda-py omombe'upa íxupe. Ojapo japo va'ekwe omombe'u íxupe. Upe-ma ramo ha'e ogweraha íxupe kwéry Betsaida tetã-my omokane'ogwa-vy mo'ã ogweraha. ¹¹Oikwaa-ma ramo jepe kente kwéry oho hapykwéri. Ogwahẽ-ma ramo hikwái ojogwerohory ogwahẽ-vy Hesu ha-py. Omombe'u íxupe kwéry. Nhandejáry nhande ruvixarã rehegwa nhe'ẽ omombe'u íxupe kwéry. Ha hasy va'e-pe ombogwera meme.

¹²Ka'aru ete-tama ramo upe doze hemimondo kwéry ou onhemoagwive-ma Hesu-gwi. He'i Hesu-pe:

—Ere ojogweroaty va'e-pe toho tetã mirĩ-rupi tetã jerekwe-rupi gwemi'urã toheka, oke hagwã ave, he'i Hesu-pe. —Ndaipóri mba'eve a-py, he'i Hesu-pe.

¹³Ha'e katu he'i íxupe kwéry:

—Peẽ jepe peme'ẽ hemi'urã kwéry íxupe kwéry, he'i.

—Ndahetái nhane remi'urã, he'i — cinco mbojape, mokõi pira ka'ẽ mate oĩ, he'i. —Oroho-ta tipo orojogwa heta hetave hemi'urã kwéry hetave ho'u hagwã, he'i oporandu-vy Hesu-pe.

He'i ave íxupe:

—Heta eterei oime kente kwéry ko'apy, he'i onhomongeta-vy Hesu-pe.

¹⁴Haimete cinco mil Hesu nhe'ẽ renduhaty oime upe-py. Upéixa-gwi he'i hese kwéry “Heta eterei voi oime kente kwéry ko'a-py” he'i.

Ha Hesu he'i:

—Nahániry, pembogwapy uka katu íxupe kwéry. Cinqüenta oĩ va'e ojopypy-py ogwapy hagwã, he'i gwemimondo kwéry-pe. —Ojogweroaty mirĩ mirĩ-vy pembogwapy uka íxupe kwéry, he'i íxupe kwéry.

¹⁵Ha'e kwéry omombe'u enterove ogwapy hagwã. Ha ogwapypa-ma hikwái.

¹⁶Upéi Hesu oipyhy upe cinco mbojape. Mokõi pira ave oipyhy. Upéi hovayva temi'urã-rehe omboete-vy. Hemime'erã-rehe Hesu otima porã Nhandejáry-pe. Upéi ombopopóy temi'urã. Ome'ẽ me'ẽ gwemimbo'e kwéry-pe ombogwejy hagwã enterove rovagwy-py. ¹⁷Ha enterovete okaru. Hygwyatãmba-ma ave hikwái. Upéi ombohyru ho'u va'ekwe rembyre. Doze ajaka jevy joty ombohyru hembyre kwéry. Hynyhẽmba.

“Nde ko Nhandejáry rembiporavokwe voi” he'i Hesu-pe Pedro

(Mt 16.13-23; Mc 8.27-33)

¹⁸Hesu omondo jevy onhe'ẽ Nhandejáry-pe. Ha'enho ombojeupi

onhe'ë. Ha hemimbo'e kwéry oĩ ave hendive. Upéi oporandu íxupe kwéry ojekwaa uka hagwã.

—Mbava'e tipo he'i ra'e kente kwéry xe-rehe? he'i oporandu-vy.

¹⁹ Ha'e kwéry he'i:

—Ne mombe'u joavy avypa kuri hik-wái. “Yma myamyri omano va'ekwe ojehexa uka jevy kuri nhande-vy” he'i joa kuri nde-rehe entero kente kwéry, he'i íxupe. —“João Batista amyri voi ojehexa uka jevy nipo ra'e” oĩ he'i va'e nde-rehe. “Elias amyri ojehexa uka jevy nipo ra'e” oĩ ave he'i va'e nde-rehe. “Myamyri Nhandejáry nhe'ë-py omombe'u va'ety ojehexa uka jevy nipo ra'e” oĩ he'i ave va'e nde-rehe, he'i íxupe.

²⁰ —Ha nde katu, mbava'e ere xe-rehe? he'i ave oporandu-vy íxupe kwéry.

Ha Pedro katu he'i:

—Nde ko Cristo voi, he'i íxupe. —Nde ko Nhandejáry rembiporavokwe voi nde, he'i íxupe Pedro.

²¹ —Ha'e voi xe. Ani ae katu xe mombe'u teĩ kuri avave-pe, he'i. —“Cristo nhane remiha'arõ voi upe va'e” ani peje teĩ avave-pe xe mombe'u-vy, he'i íxupe kwéry.

²² —Xe Nhande Ryke'y tee va'e voi ko xe, he'i. —Tekotevê xe ahasa asy aiko-vy. Xe mbojevy-ta judeu ruvixa kwéry, pa'i ruvixa kwéry ave, judeu rekombo'ehaty kwéry ave. Upéi xe jukase-ta hikwái. Ha xe juka uka-ta joty hikwái. Xe juka-ma rire, mbohapy áry rire aikove jevy-ma va'erã, he'i ojehegwa omotenonde-vy íxupe kwéry.

Hesu moirüse va'e rehegwa nhe'ë

(Mt 10.38-39; 16.24-28;
Mc 8.34-9.1; Lc 14.27)

²³ —Xe moirüse ramo anive ne rakate'ỹ nde rekove-rehe. Okurusugwasu-rehe omano va'erã-rami ae katu eiko nderejapovéi hagwã erejapose va'e. Xe reko-rupi ae ereiko

meme hagwã. ²⁴ Gwekove-rehe hakate'ỹ va'e ndoikói va'erã voi Nhandejáry ndive. Ha xe-rehe ha-py gwekove-rehe nopenái va'e oikove meme va'erã Nhandejáry ndive. ²⁵ Ndovaléi va'erã nde-vy ko yvy apy gwive járy ramo ereiko hagwã, ne mba'e retave tave erereko hagwã erepena e'ỹ Nhandejáry-rehe. Ndereiko porái ramo Nhandejáry ndive, ndovaléi arã nde-vy nde rekoha porã mo'ã. Ha'e nde joko-ta gwenda-gwi, he'i. ²⁶ —Ha kente gwapixa renda-py ogwenotĩ he'i hagwã, “Ajerovia-ma Hesu-rehe” he'i hagwã va'e, nohenduséi ave xe nhe'ë. Upéa-rehe xe ave, xe Nhande Ryke'y tee va'e voi, napena mo'ái ave hese, he'i. —Xe amano rire aju jevy va'erã. Xe pu'aka resakã reheve agwahẽ jevy va'erã aju-vy. Xe Ru pu'aka resakã reheve agwahẽ jevy va'erã aju-vy. Hembigwái marangatu va'e yváy gwigwa va'e ndive agwahẽ jevy va'erã aju-vy. Ha upéixa aju ramo, napena pena mo'ái hese kwéry xéhegwi otĩ va'ekwe-rehe, he'i voi.

²⁷ —Anhete ko xe ha'e-ta nde-vy. Oĩ a-py gwĩ nhane pa'ũ mygwa ohexa ranhe-ta mba'eixagwa pa oiko va'e Nhandejáry nhande ruvixarã. Ohexa e'ỹ reheve nomano mo'ái. Ohexa rire mate omano va'erã, he'i onhemombe'u-vy íxupe kwéry Hesu.

Hesu onhomongeta mokõi ojereropyahu jevy va'e ndive

(Mt 17.1-8; Mc 9.2-8)

²⁸ Peteĩ semana rire mbohapy ogweraha gwupive Hesu. Pedro, João, Tiago ave ogweraha omondo hagwã onhe'ë Nhandejáry-pe. Ogwerojeupi yvyatyrusu-rehe heraha-vy. ²⁹ Ha Nhandejáry ndive onhomongeta jave ojehekoviãrõ-ma oiko-vy Hesu. Ijao imorotĩgwasu ete va'e voi. Nhande resa mbojevy ete hesakã-gwi ijao.

³⁰Ha sapy'a mokōi va'e ojereropyahu jevy va'ekwe onhomongeta indive. Moisés, Elias ave ³¹ojereropyahu jevy ramo va'ekwe ojehexa uka jevy íxupe. Nhandejáry omoendy porã ijere-rehe. Upe reheve ojehexa uka. Hesu ndive onhomongeta jave ojehexa uka. Mba'e ojehu va'erã-rehe onhomongeta. Hesu ohasa asy va'erã Jerusalém-my. Ojuka-tama íxupe upe-py. Upéa-rehe onhomongeta-ma Hesu ndive upe mokōigwa. ³²Ha upe jave Pedro, inhirũ ndive hapehýi eterei-gwi oke hatã-ma oĩ-vy. Opáy-ma ramo, ohexa Hesu hendy ete reheve. Mokōi indive onhomongeta va'e ave ohexa-ma ave. ³³Ha upéi katu upe mokōigwa oje'ói-tama hikwái. Upe jave Pedro he'i Hesu-pe:

—Iporã voi japyta ko'a-py, mbo'eháry. Iporã arã orojapo-ta peẽ-my gwarã tapyirã. Peteĩ nde-vy gwarã, peteĩ Moisés pegwarã, peteĩ Elias pegwarã orojapo-ta, he'i Pedro. Onhemondýi eterei íxugwi ndoikwaáiry mba'e pa he'i.

³⁴Onhe'ẽ jave omo'ã-ma íxupe kwéry arai. Oiko jave arai-py onhemondyipa íxugwi hexa-vy. ³⁵Ohendu-ma arai pa'ũ-my onhe'ẽ va'e:

—Hesu xe ra'y tee, he'i. —Xe rembi-poravo va'ekwe, he'i. —Ejeapysaka porã katu inhe'ẽ-rehe, he'i. —Inhe'ẽ-rupi eiko katu, he'i íxupe kwéry Nhandejáry.

³⁶Opa-ma ramo upe va'e nhe'ẽ, ohexa Hesu anho-ma opyta oĩ-vy. Mokōi indive onhomongeta va'ekwe-pe ndohexavéi-ma. Upéa-rehe Hesu remimbo'e okirirĩmba opyta-vy. Ohexa va'ekwe avave-pe ndoikwaa ukáiry.

Hesu omosẽ imondo-vy anháy

(Mt 17.14-21; Mc 9.14-29)

³⁷Upéi áry ambue-ma ramo, ogwejy jevy hikwái vvyatyrysu ári-gwi. Ha heta eta ou ohogwaitĩ-vy Hesu-pe. ³⁸Upéi

ojogweroaty va'e pa'ũ-my oĩ inhe'ẽ hatã va'e:

—Ajerure-ta nde-vy xe ra'y-rehe, mbo'eháry. Ha'e anhomi xe ra'y. ³⁹Ha anháy ojepota-ma hese. Ogwereko ramo sapy'a ombosapukái oity imondo-vy íxupe, he'i omombe'u Hesu-pe. —Onhembohete hatã ombojuruyjuipa-ma íxupe. Omboheteryrýi oiko-vy oityha óra. Ndogpoi mo'ái voi íxugwi, he'i. ⁴⁰—Ajerure rei ne remimbo'e-pe omosẽ hagwã mo'ã imondo-vy. Ndikatúí omosẽ, he'i Hesu-pe ojerure-vy gwa'ýry ombogwera hagwã.

⁴¹Hesu katu he'i:

—Áygywa katu ndojeroviái vyteri xe-rehe. Ndogwerovaséi gwekoha xe ndive oiko hagwã. Ndayta are mo'ái pene ndive. Ndoroipokwaa mo'ávéi-tama.

Upéi he'i túvy-pe:

—Eru katu nde ra'y xe ha-py.

⁴²Ou-tama ramo nogwahẽ jepéiry ramo, anháy oity jevy-ma íxupe imondo-vy vvy-py, omboheteryrýi íxupe. Hesu ae oja'o-ma anháy-pe:

—Epoi íxugwi. Anive erejepota hese, he'i anháy-pe ombogwera hagwã kunumĩ-pe.

Ombogwera-ma rire he'i:

—Eraha jevy nde ra'y, he'i túvy-pe.

⁴³Ha entéro ohexa va'e opondera ndera oiko-vy:

—Ipu'aka tee va'e voi nipo Nhandejáry ra'e, he'i hikwái hese.

Gwenonde-rupi Hesu omombe'u ojejukaha

(Mt 17.22-23; Mc 9.30-32)

Ha Hesu rembiapo porã ete-rehe opondera-vy oiko jave, Hesu he'i gwemimbo'e kwéry-pe:

⁴⁴—Pejeapysaka porã katu ko xe nhe'ẽ amombe'u va'erã-rehe peẽ-my. Ajekwaa uka-tama peẽ-my. Xe Nhande Ryke'y tee va'e xe mombe'u-ta voi xe pyhyharã-pe.

Xe pyhy-ta xe reraha-ta kente kwéry xe juka hagwã, he'i.

⁴⁵ Ha Hesu nhe'ë katu ndoikwaái voi. Ojeapysaka rei hikwái ndoikwaái inhe'ë. Onhenhomi íxugwi, upéa-gwi ndoikwaái. Ha mba'eve noporandúi íxupe. Oti eterei oporandu hagwã.

**Kiva'e po Nhandejáry
ombotuvixave-ta?**

(Mt 18.1-5; Mc 9.33-37)

⁴⁶ Ha onhomongeta onhondive hemimbo'e kwéry:

—Kiva'e opyta-ta onhembotuvixave hagwã —oporandu randu ojóupe. Onhembotuvixaseve mo'ã hikwái.

⁴⁷ Hesu ae katu oikwaa-ma joty mba'e-rehe onhepy'amongeta hikwái. Upéa-rehe oipyhy mitã oyke-py omoĩ omombe'u hagwã íxupe kwéry hekorã.

⁴⁸ —Eremogwahẽ ramo mitã xe réry-py, ererovy'a ramo íxupe, xe mogwahẽ ave arã. Xe mogwahẽ ramo katu, eremogwahẽ ave arã xe mbouhare-pe ave, he'i. —Nonhemoete ukái va'e-pe Nhandejáry ombotuvixa-ta joty imboete-vy, he'i.

**“Nhande-rehe ndaija'e'yi va'e nhane
pytygwõ va'e joty” he'i Hesu**

(Mc 9.38-40)

⁴⁹ Ha João katu he'i íxupe:

—Orohexa-ma kuri kwimba'e omosẽ ramo anháy-pe, mbo'eháry. Omosẽ imondo-vy nde réry-py. Ha upe va'e nanhane moirũ-gwi oro'e íxupe “Ani eremosẽ teĩ Hesu réry-py” oro'e kuri íxupe, he'i Hesu-pe João.

⁵⁰ Ha Hesu katu he'i:

—Ani erejoko teĩ íxupe xe nhe'ë-py oiko va'e. Nhande-rehe ndaija'e'yi va'e nhane pytygwõ va'e joty, he'i íxupe.

**Hesu ohose jevy Jerusalém
tetã-my nhande-rehe ha-py
ojejuka uka hagwã**

⁵¹ Haimete ogwahẽ-ma hi'óra ojeupi jevy hagwã yváy-py. Upe-ma ramo he'i gwemimbo'e kwéry-pe:

—Taha jevy ranhe Jerusalém tetã-my, he'i.

Ohose eterei jevy Jerusalém-my. ⁵² Omondo gwenonderã gwĩ hendive okwa va'e. Osẽ-ma oho-vy ohexa hagwã Hesu rejupagwã. Jerusalém tetã rape ku'a-py rei Samaria vvy pygwa tetã'i-my ogwahẽse mo'ã. ⁵³ Ha upe pygwa oikwaa-ma ramo Hesu ohose Jerusalém-my, nomogwahẽ mo'ãi henonderã-rupi oho va'e-pe gwetã-my. ⁵⁴ Upéa-rehe hemimbo'e Tiago, João ave oporandu Hesu-pe:

—Mbo'eháry, ereipota tipo orohenói tata yváy-gwi ho'a hagwã ko tetã mygwa ári ohundipa hagwã íxupe kwéry, he'i oporandu-vy nomogwahẽ ukái-gwi íxupe upe pygwa kwéry.

⁵⁵ Hesu ojere ha onhemonhe'ë íxupe kwéry:

—Naháni. Ndikatúi. Ani erejapo vai hese kwéry, he'i. —Ndereikwaái vyteri xe ae xe rekoha. ⁵⁶ Xe Nhande Ryke'y tee va'e aju aresende hagwã kente kwéry. Nahundiséiry avave-pe, he'i onhemonhe'ë-vy íxupe kwéry.

Upéi ohasa oho-vy tetã'i ambue-py ogwahẽ oho-vy.

“Xe moirũ katu” he'i Hesu

(Mt 8.18-22; Lc 14.26-27)

⁵⁷ Hesu ndive oje'ói hikwái. Ha peteĩ va'e he'i íxupe:

—Oromoirũ meme-ta mamõ ereho ha-py.

⁵⁸ Hesu ae he'i íxupe:

—Mba'eixagwa pa xe amombe'use peẽ-my. Agwara kwéry ogwereco okeha vvyrakwa, gwyrã kwéry gwaity ogw-

ereko. Ha xe, Nhande Ryke'y tee va'e, ndarekói xe rupagwã anhemokane'ögwa hagwã, he'i oikwaa hagwã gwekorã.

⁵⁹ Peteĩ upe-py oĩ va'e-pe ae he'i:

—Xe moirũ katu, he'i.

Upe va'e he'i Hesu-pe:

—Xe reja ranhe aha'arõ hagwã xe ru omano. Upe rire ae-ma aha va'erã ne ndive oromoirũ hagwã, he'i íxupe.

⁶⁰ Upéi:

—Nahániry. ãy voi aipota xe moĩru, he'i íxupe. —Xe moirũse e'ỹ va'e ae taimandu'a ranhe katu omano va'ekwe ojaty hagwã-rehe, he'i. —Nde xe moirũ meme katu, he'i. —Emoherakwã Nhandejáry nhande ruvixarã rehegwa nhe'ẽ, he'i.

⁶¹ Upéi peteĩ va'e he'i jevy íxupe:

—Oromoirũ-ta xe Járy. Taha ranhe tamombe'u xe róga ygwa-pe oromoirũ hagwã, he'i Hesu-pe.

⁶² Hesu ae he'i íxupe:

—Xe moirũ katu. Kavaju-py omba'apo va'e-rami ani erejapo. Kavaju omboasuru yvy jave ojeapa ramo, ojapo parĩ parĩ oho-vy. Gwapykwe-koty orepara-gwi ndohexái gwenonderã. Xe-rehe nderejerovia porãi ramo kavaju-py omba'apo va'e-rami upéixa nde rekoha karẽ karẽ arã ave. Upéixa ramo ou ramo Nhandejáry nhande ruvixarã nande py'a porãi va'erã ereiko hagwã indive, he'i íxupe. —Ani ererepara rei teĩ nde rekokwe-rehe. Xe moirũ ae katu, he'i íxupe.

Setenta gwemimbo'e kwéry-pe omondo Hesu

10 Upe rire oiporavo Hesu setenta kwimba'e omondo hagwã gwenonderã. Onhe'ẽ mombe'uharã omondo mokõ mokõi tetã tetã-rupi oho hagwã. ² Arandu nhe'ẽ temitýgwe kytíhary rehegwa-rami oiporu omombe'u hagwã íxupe kwéry hekharã. He'i íxupe kwéry:

—Tuvixa eterei voi kokwe ha temitýgwe hi'aju va'ekwe heta eterei oĩ. Upéixa ave oĩ heta eterei nohendúí vyteri va'e Nhandejáry nhe'ẽ.

—Ha temitýgwe kytíhary ndahetáiry. Ndahetáiry-gwi ojerure kokwe járy-pe ombohetave hagwã ikytíharã imondo-vy. Upéixa ete peẽ pejerure katu Nhandejáry-pe ombohetave hagwã onhe'ẽ mombe'uharã omosarambi hagwã onhe'ẽ.

³—Tapeho, he'i ave íxupe kwéry. —Xe oromondo-ta ãy hembiaapo vai va'ety ha-rupi, he'i. —Mymba ra'y jagwarete pa'ũ-my oiko va'e-rami peiko va'erã upe-py. ⁴ Ani ereraha mba'eve rei nde rupive. Ani ereraha ne mba'e ryrũ. Nde plata ryrũ ave, ani ereraha teĩ. Nde py re-hegwa ave ani ereraha teĩ. Ne rogwaitĩ ramo tape-rupi, ani joty erepyta teĩ. ⁵ Eregwahẽ-ma ramo óga-py ereike-ma ramo, ere-ta óga pygwa-pe “Nhandejáry tane mbopy'agwapy porã katu” ere arã óga pygwa-pe. ⁶ Upe óga pygwa kwéry ojohayhu porã ramo, ipy'agwapy porã va'erã. Ha ndojohayhu porãi ramo upe pygwa kwéry, ojevypa jevy arã ndevy ne nhe'ẽ. ⁷ Peteĩ va'e óga-py mate erepyta. Ani erembopopa óga ereho-vy. Ome'ẽ arã ne remi'urã, ne mboy'u ave arã. Ani nde py'amirĩ teĩ erekaru hagwã. Omba'apo va'e-pe ohembi'u me'ẽ voi.

⁸—Tetã ambue-py eregwahẽ ereho-vy ramo, ne mogwahẽ porã ramo terepyta upe-py. Ne rembi'u me'ẽ rire tere'upa mani. ⁹ Terembogwera hasy va'e upe-py okwa va'e-pe ha teremombe'u mbe'u íxupe kwéry: “Hi'agwĩ-ma pendéhegwi hi'óra Nhandejáry oiko hagwã nhande ruvixarã” ere eremombe'u-vy, he'i Hesu gwemimondorã kwéry-pe.

¹⁰⁻¹¹ Upéi:

—Eregwahẽ ramo tetã ambue-py ha nane mogwahẽ porãi ramo, hape heta-rupi teregwata gwata-vy eremombe'u-vy. Enhe'ẽ hatã atã

eremombe'u-vy, “Oĩ xe py-rehe ne retã timbore. Ambovava-ta xe py xe py-gwi ho'apa hagwã ereikwaa tee hagwã Nhandejáry nhe'ẽ nerehenduséiha. Ne mo'agwĩ-ma ra'e ou-vy Nhandejáry nhande ruvixarã, ha nerehenduséi upe xe remimombe'u hesegwa nhe'ẽ. Upéixa-gwi napene arandu poráiry pejejavý-vy” emombe'u íxupe kwéry, he'i. ¹²—Anhetegwa ha'e-ta peẽ-my, Nhandejáry ojohu-ta enterovéa-pe hembiapokwe-rehe, ha ombohása asy-ta ójehe ojerovia e'ỹ va'e-pe. Hekoha vai eterei va'ekwe Sodoma tetã mygwa kwéry. Upéixa-gwi Nhandejáry ombohása asy va'ekwe íxupe kwéry. Ha ko'ãygwa nohenduséi ramo ne remimombe'u, nohenduséi-gwi ombohása asy eterei va'erã íxupe kwéry. Sodoma tetã mygwa ohasa asy va'erã, ha upe ne nhe'ẽ xe rehegwa nohenduséi va'e ohasa asyve va'erã.¹

Ovy'are'ỹ va'erã Hesu-rehe

(Mt 11.20-24)

¹³Upe rire Hesu omombe'u tetã ambue-rehe.

—Peẽ Corazim tetã mygwa kwéry apomboasy peẽ-my. Pehasa asy ete va'erã. Peẽ Betsaida tetã mygwa kwéry apomboasy peẽ-my. Pehasa asy va'erã. Hexapyrã-rupi xe rembiapo porã meme pene retã-my ajapo-ma pejerovia hagwã mo'ã xe-rehe. Ko'ãixagwa hexapyrã-rupi xe rembiapo porã ramo ra'e Tiro tetã-my, Sidom tetã-my, pya'e voi ojerovia arã araka'e xe-rehe upe pygwa kwéry. Omboasy arã araka'e gwembiapo vaikwe. Gwekohakwe-rupi ivy'are'ỹ va'e ao omonde arã araka'e, ivy'are'ỹ va'e renda-py ogwapy arã araka'e onhehapirõ-ma voi arã araka'e.

Tanimbu oipixy arã ójehe araka'e ojekwaa-vy. Ogwerova arã araka'e gwekoha, oiko arã mo'ã araka'e Nhandejáry reko-rupi. Ndaxe rexái-gwi ndojeroviái xe-rehe. Ohexa ramo araka'e, pya'e ogwerova arã gwekoha araka'e. ¹⁴Kente kwéry hembiaapo apokwe-rehe ojerereko ramo, hembiaapo vai va'e-pe ombohása asy va'erã Nhandejáry. Upe áry ombohása asy voi arã Tiro tetã mygwa-pe, Sidom tetã mygwa-pe ave. Ha peẽ-my ombohása asyve syve va'erã íxugwi upe tetã mygwa kwéry-gwi.^j ¹⁵Peẽ Cafarnaum tetã mygwa napenhembojeupi mo'ãi Nhandejáry renda-py. Ndereho mo'ãi yváy-py. Peẽ-my pene mbogwevy va'erã tatagwasu ogwe e'ỹ va'e-py, anháy renda-py peho va'erã, he'i Hesu omotenonde-vy gwekoha vai-gwi ndogwerovái va'e-pe.^k

¹⁶Upéi he'i gwemimondorã kwéry-pe:

—Kente ohendu ramo ne nhe'ẽ, xe nhe'ẽ ave ohendu-ma va'erã. Ha nde-rehe ija'e'ỹ va'e, ija'e'ỹ ave arã xe-rehe. Ha xe-rehe ija'e'ỹ va'e, ija'e'ỹ ave arã Nhandejáry xe mbouhare-rehe ave arã. Tereho xe renonde-rupi xe nhe'ẽ eremombe'u hagwã tetã tetã-rupi, he'i.

Hesu ha-py ogwahẽ jevy hemimondo kwéry

¹⁷Ha upéi katu omombe'u mbe'u Hesu nhe'ẽ rire, ou jevy upe setenta hemimondo va'ekwe, Hesu ha-py ogwahẽ jevy ou-vy. Ovy'a ete reheve ogwahẽ jevy omombe'u Hesu-pe:

—Mbo'eháry, ore nhe'ẽ-py osẽsẽmba oje'ói-vy anháy hese omenda va'ekwe-gwi. Nde réry orohenói ramo, ore nhe'ẽ-py osẽmba oje'ói-vy, he'i omombe'u Hesu-pe ovy'a voi.

¹10:12 Gn 19.24-28

^j10:14 Is 23.1-18; Ez 26.1-28.26; Jl 3.4-8; Am 1.9-10; Zc 9.2-4

^k10:15 Is 14.13-15

¹⁸ Ha'e katu:

—Ha'e voi. Ahexa-ma kuri anhayg-wasu Satanás ho'a-ma yváy-gwi. Overa va'e-rami ho'a va'ekwe.

¹⁹ —Pejeapysaka porã katu xe nhe'ë-rehe. Xe apombopu'aka-ma opamba'e vai-rehe, anháy-rehe jepe apombopu'aka-ma joty. Ndojehu mo'ái peë-my mba'eve ivai va'e. Erepyrũ ramo mbói-rehe erepyrũ rei va'erã joty. Japeusa-rehe ave erepyrũ rei va'erã joty. Xe nhe'ë-py apombopu'aka-ma.

²⁰ —Anháy kwéry ohendu-ma jepe ne nhe'ë, ani erevy'a joty teĩ upéa-rehe. Oĩ iporãve va'e nde-vy ne mbovy'a tee hagwã. Oiko-ma peteĩ teĩ pende réry yváy-py. Ohai uka va'ekwe Nhandejáry kwatia-rehe. Peë he'ýi tee voi. Upéa-rehe ae voi peë pevy'a tee katu peiko-vy.

Ovy'a voi oiko-vy Hesu

(Mt 11.25-27; 13.16-17)

²¹ Ha upéi katu Hesu-pe ombohory ete Nhe'ë Marangatu tee va'e. Ovy'a eterei-gwi he'i:

—Oromboete voi katu, oromomba'egwasu ave xe Ru, yváy-py ereiko va'e. Nde ko, yváy Járy voi, nde. Nde ko, vyv Járy ave ko nde. Ne arandu, nde rekoha rehegwa ereikwaa uka gwĩ ne arandu oikwaase va'e-pe. Ha onhemo'aranduseve va'e-pe nderejekwaa uka mo'áiry nde. Eremokanhy uka ne arandu porã íxugwi. Nonhemo'arandusevegwasúi va'e-pe ae, gwĩ “Mità-rami ne'írã aikwaapa” he'i ójehe onhemomixĩ-vy va'e-pe erejekwaa uka. Ne remimbota porã-rupi erejapo upéa. Ne arandu tee va'e nde, he'i Nhandejáry-pe omboete-vy.

²² Upéi he'i:

—Xe Ru omoĩ va'ekwe opa va'e xe pogwy-py. Xe mbopu'aka va'ekwe hese kwéry, he'i. —Ha xe kwaapaha ndaipóri. Xe Ru mate xe kwaapaha. Ha ndaipóri

ave xe Ru kwaapaha. Xe ae, ta'ýry, xe anho mante aikwaapa íxupe. Aikwaa ukase ramo ambue va'e-pe, ha'e ave oikwaapa va'erã xe Ru-pe, he'i Hesu ojekwaa uka-vy íxupe kwéry.

²³ Upéi ojere onhe'ë mbegwe hagwã gwemimbo'e kwéry-pe.

—Ovy'a ete va'erã pene rembiexa exa ohexa va'e. ²⁴ Ha'e-ta voi peë-my: Yma gware, Nhandejáry nhe'ë-py omombe'u va'ety amyri kwéry, mburuvixagwasu amyri kwéry ave oipota eterei mo'ã va'ekwe ohexa pene rembiexa va'e ha ndohexáiry. Xe, Nhandejáry rembiporavo va'e xe rexase eterei mo'ã va'ekwe. Ndaxe rexáiry. Ohenduse eterei mo'ã ave va'ekwe pene remiendu endu va'e ha nohendúiry. Ha peë pehendu-gwi pevy'a ete voi peiko-vy, he'i Hesu gwemimbo'e kwéry-pe.

“Kiva'e tipo ahayhu-ta” oporandu Hesu-pe

(Mt 22.34-39; Mc 12.28-31)

²⁵ Upéi peteĩ judeu rekombo'ehaty omonhe'ë avyse mo'ã Hesu-pe. Moisés amyri rembihaikwe-rehe omombe'u meme upe va'e ha he'i Hesu-pe:

—Mba'e tipo ajapo-ta opave e'ý hagwã xe rekove, mbo'eháry, he'i ombojejavy ukase mo'ã-vy.

²⁶ Ha Hesu katu he'i:

—Moisés amyri ohai va'ekwe kwatia-rehe jaikwaa hagwã Nhandejáry remimombe'ukwe. Nde, eremonhe'ë kwatia nhe'ë kwaa va'e ereikwaa-ma ra'e eremombe'u jevy hagwã. Mba'e tipo eremonhe'ë upe-py? he'i Hesu mbo'eháry-pe oporandu-vy.

²⁷ Upéi upe mbo'eha he'i jevy Hesu-pe:

—“Ejerovia katu Tupã Nhandejáry-rehe. Ehayhu íxupe nde py'apy gwive. Nde koty gwive ave ehayhu íxupe. Ne mandu'a meme hese hayhu-vy. Íxupe ehayhu mbaraete ete porã katu.” Ha “Ehayhu katu nde rapixa kwéry-

pe. Nde ae nde rekoha erejehayhuhami ehayhu rei katu íxupe kwéry” he’i oikwaa-vy.¹

²⁸—Ere porã —Hesu he’i upe mbo’eha-pe. —Upéixa erejapo ramo nde rekove opave’ÿ va’erã, he’i Hesu íxupe.

²⁹He’i-ma ramo upe Moisés remimombe’ukwe-rehe mbo’eha onhombheko porãse mo’ã. Upéixa-gwi oporandu jevy Hesu-pe.

—Kiva’e-rehe he’ise xéhegwi hi’agwí va’e? Kiva’e tipo ahayhu-ta? he’i.

³⁰Upéi Hesu omombe’u íxupe kiva’e jahayhu hagwã ojeporiahuvereko va’e rehegwa nhe’ë-rami:

—Peteĩ kwimba’e ogwejy oho-vy Jerusalém tetã-gwi, he’i. —Ohose mo’ã Jericó tetã-my upe judeu va’e. Tape ku’a-rupi hekoha vai va’e oipyhy íxupe. Oipe’a ijao, oinupã íxupe, ogwerahapa imba’e kwéry omondapa íxugwi. Mba’eve ndohejái íxupe. Ogwerahapa imba’e kwéry íxugwi. Ha oinupã eterei-gwi haimete ojuka íxupe. Omano-tama ramo oheja íxupe tape yke-rehe.

³¹—Upe rire, oime jave tape yke-rehe ou pa’i judeu kwéry ruvixa pa’i va’e. Ohexa-ma ramo omano-tama va’e ohasa rei joty tape yke rovái-rupi oho-vy. Noipytywõi hasy va’e-pe.

³²—Upéixa ave ojapo pa’i pytygwõha ave. Noipytywõi omano-tama va’e-pe. Ogwahẽ-ma ramo henda-py, ohexa-ma ramo íxupe oikupe’o hasy va’e-pe oho-vy.

³³—Upéi peteĩ Samaria pygwa va’e ogwahẽ ou-vy tape-rupi. Samaria yvy pygwa judeu kwéry-rehe ija’e’ÿ va’e jepe, ohexa-ma ramo omano-tama va’e-pe, oiporiahuvereko íxupe. ³⁴Ha’e ae jepe oipytywõ judeu va’e-pe. Oipohano íxupe. Ikutu hagwe-py omoĩ óleo, omoĩ ave vinho, ombogwera hagwã. Upéi

ojokwa ave íxupe ikutu hagwe. Upe rire ohupi gwenda ári ogweraha hagwã ombohupa róga-py. Upe-py onhangareko hese.

³⁵—Ko’ëmba-ma ramo, oho mombyry e’ÿ ngatu, upe Samaria pygwa onhomongeta mbohupa róga járy ndive. He’i: “Taha xe tape puku-rupi. Mombyryve aha-ta. Ko, mokõi plata ame’ë-ta nde-vy. Enhangareko porã ko hasy va’e-rehe xe rekovia enhangareko porã hese” he’i. “Ereiporupa ramo ko plata hese erenhangareko-gwi, hetave ame’ë-ta nde-vy. Agwahẽ jevy ramo hepyve ramo ame’ë jevy-ta nde-vy. Enhangareko porã hese xe rekovia” he’i mbohupa róga járy-pe, he’i Hesu arandu rehegwa nhe’ë mombe’u-vy.

³⁶Upéa omombe’u rire, Hesu oporandu mbo’eha-pe:

—Mbohapy ohexa upe haimete omano va’e-pe. Nde-vy ramo kiva’e tipo onhangareko hese ohayhu va’e ramigwa? he’i oporandu íxupe onhemonhe’ë-vy.

³⁷—Upe oiporiahuvereko íxupe va’e, he’i Hesu-pe.

—Upéixa voi, he’i Hesu. —Ha nde, nde ave tekotevẽ ereiporiahuvereko kente kwéry-pe ave, he’i Hesu upe oity vai ukase mo’ã va’e-pe.

Hesu oho Marta kwéry róga-py oipohu-vy

³⁸⁻³⁹Hesu, gwemimbo’e kwéry ndive, ogwahẽ oike-vy tetã’i-my. Ogwahẽ-ma ramo opyta Marta róga-py. Ha ikypy’y Maria oime ave hóga-py ogwapy oĩ-vy Hesu ha-py ohendu hagwã inhe’ë. Ohenduse eterei inhe’ë naimandu’avéi mba’eve-rehe.

⁴⁰Ha tykéry katu ojapura pura omba’apo-vy. Hemi’urã heta ojapo-vy oho ou oho ou. Upéi ou Hesu-pe ojapura-vy:

¹10:27 Dt 6.5; Lv 19.18

—Nerepena mo'ái tipo xe-rehe, xe Járý? Xe kypy'y xe reja rei. Naxe pytygwõiry, he'i. —Xe ae ajapopa hagwã nhane remi'urã xe reja ou-vy naxe pytygwõsési para'e, he'i okypy'yry-rehe. —Ere íxupe xe pytygwõ hagwã, he'i Hesu-pe.

⁴¹ Ha Hesu he'i:

—Nahániry, he'i íxupe. —Nde erejapura eterei opamba'e-rehe. Nande py'agwapyvéi-ma, he'i íxupe.

⁴²—Nanhaikotevê mo'ái heta mba'e-rehe. Peteĩ mate nhaikotevêve va'e. Ha nde kypy'y katu imandu'a upéa-rehe. Íxupe gwarã opa e'ỹ va'erã-rehe imandu'a, he'i Hesu onhemonhe'ê-vy Marta-pe.

Koixagwa nghanomongeta Nhandejáry ndive

(Mt 6.9-15)

11 Gwemimbo'e kwéry ndive Hesu oime peteĩ henda-py. Upe jave Hesu omondo mondo onhe'ê Nhandejáry-pe. Onhe'êmba-ma rire, peteĩ indive oĩ va'e he'i íxupe ojerure-vy:

—Ore Járý, emombe'u ore-vy orombojeupi kwaa hagwã ore nhe'ê Nhandejáry-pe, he'i. —João araka'e omombe'u gwemimbo'e kwéry-pe. Upe va'e ramigwa ave, nde emombe'u orombojeupi kwaa hagwã ore nhe'ê Nhandejáry-pe, he'i ojerure-vy íxupe. Oporandu onhe'erã-rehe.

² Aipo ramo Hesu he'i omombe'u-vy:

—Koixagwa nhane nhe'ê Nhandejáry ndive nghanomongeta porã ramo:

“Ore Ru” ja'e-ta. “Tonhemomarangatu kena nde réry. Nde ko ore ruvixa voi. Xe ruvixa ete ko nde, te'i enterove nde-vy. ³ Ha ãy katu eme'ê meme ore-vy ãy gwarã ore remi'urã, ore remikotevê ave eme'ê ore-vy. ⁴ Ore poriahuvereko katu ore rembiapo vaikwe-rehe anive hagwã ne mandu'a hese. Ore-rehe hembiapo vai va'ekwe-pe

oroiporiahuverekoha-rami, ore poriahuvereko katu. Ani teĩ ereheja ore rekombo'e vai anháy.”

Aipo-rami voi nghanomongeta Nhandejáry ndive, he'i íxupe kwéry.

Hemikotevê-rehe ojerure va'e-rami rehegwa nhe'ê

(Mc 11.24-25; Lc 18.1; Rm 12.12; Ef 6.18; 1 Ts 5.17)

⁵⁻⁷ Upéi omombe'u íxupe kwéry arandu rehegwa nhe'ê. Hemikotevê-rehe ojerure rure va'e rehegwa nhe'ê-rami omombe'u:

—Nde, ne remikotevê-rehe ereho nde re'ýi róga-py. Pyhare mbyte-py ogwahê ramo ne mbohupa, ha ndaipóri ramo hemi'urã, ereho nde re'ýi róga-py erejerure-vy hemi'urã-rehe. “Eme'ê xe-vy xe mbohupa ho'u va'erã” ere erejerure-vy. “Mbohapy mbojape eme'ê xe-vy amongaru hagwã íxupe. Ogwahê kuri xe mbohupa. Ha xe, ndarekói hemi'urã ame'ê va'erã” ere nde re'ýi-pe. Oĩ ramo kóixa he'i va'e nde-vy: “Oronhenomba-ma. Mitã kwéry ndive oronheno-ma. Okepa-ma mitã. Ndikatúí apu'ã aipe'a hagwã ore rokê.” ⁸ Oĩ ramo aipo-rami he'i va'e nde-vy, erejerure rure jevy va'erã. Nde re'ýi-gwi jepe nupu'ã mo'ái joty. Erejerure eterei-gwi joty opu'ã va'erã ome'ê va'erã nde-vy ne remikotevê, he'i omombe'u-vy arandu rehegwa nhe'ê.

Hesu omombe'u gwemiendu kwéry ojapo hagwã oração

(Mt 7.7-11)

⁹—Ha xe katu, xe ha'e-ta peẽ-my: Upéixa va'e-rami tekotevê erejerure rure Nhandejáry-pe. Ejerure rure katu íxupe, ne rembijerure ome'ê va'erã nde-vy. Eheka eka katu ndejéupe gwarã. Ne rembieka katu erejohu va'erã. Okê onhemboty va'e oipe'a uka hagwã ombota mbota va'e-rami, pene kyre'ỹ katu

pejapo hagwā oração. Nde-vy oipe'a-ma va'e-rami okē, ohendu va'erā Nhandejáry pene nhe'ē. ¹⁰ Gwī ojerure rure va'e-pe gwive ome'ē va'erā. Gwī oheka heka va'e gwive ojohu va'erā. Gwī ombota mbota va'e-rami oha'arō oī-vy va'e-pe gwive ojepe'a va'erā.

¹¹ —Nde, túvy kwéry, ereme'ē mba'e porā nde ra'y kwéry-pe. Pão-rehe ojerure ramo, pão rekoviarā avave nome'ēi ita gwa'yry-pe. Upéixa ave pira-rehe ojerure ramo, pira rekoviarā avave nome'ēi mbói íxupe. ¹² Yrygwasu rupi'a-rehe ojerure ramo, hekoviarā avave nome'ēi japeusa íxupe. ¹³ Peē kwéry pende rekoha vai ramo jepe, peme'ē kwaa joty iporā porā va'e pene mitāgwe-pe. Ha pende Ru yváy pygwa katu hekoha porā tee va'e. Upéa-gwi ome'ē kwaa porāve voi peē pejerure va'e-pe. Omohynhē-ta nde py'a Nhe'ē Marangatu tee va'e. Ojerure va'e py'a omohynhē-ta.

“Ndaha'éi Belzebu nhe'ē-py amosē anháy kwéry” he'i Hesu

(Mt 12.22-30; Mc 3.20-27)

¹⁴ Ha upéi katu Hesu omosē kwimba'e-gwi anháy imondo-vy. Anháy ojepota hese-gwi nainhe'ēi, inhe'enge'y va'e. Anháy osē-ma ramo íxugwi, onhe'ē jevy-ma. Upéa-rehe,

—Mba'éixa po oporombogweraha? he'i ojúpe opondera-vy Hesu-rehe.

¹⁵ Ha gwī ipa'ũ-my oī va'e he'i rei Hesu-rehe:

—Belzebu ojepota ra'e hese, Hesu-rehe, he'i. —Belzebu anháy ruvixa. Upéa-gwi Belzebu nhe'ē-py omosē anháy imondo-vy, he'i rei Hesu-rehe.

¹⁶ Ha kente ambue he'i ave íxupe:

—Orohexas ne rembiapo porā voiha. Nderejapo kwaí para'e, erejapo kwaa para'e. Yváy-gwi hexapyrā-rupi orohexas erejapo ramo, he'i ave Hesu-pe. Opu'akaha oiporu avy ukase mo'ā íxupe hikwái.

¹⁷ Ha Hesu katu oikwaa-ma ipy'a-py onhemongeta okwa-vy ramo. Upéa-rehe he'i íxupe kwéry:

—Ndaha'éi Belzebu nhe'ē-py amosē anháy kwéry, he'i. —Mburuvixa reminhangareko kwéry ndaijojái ramo, onhorairō ramo, ndikatuvéi arā oiko porā onhondive. Upéixa ave óga pygwa kwéry ndaijojái ramo, onhorairō ramo, ndikatuvéi arā oiko porā onhondive.

¹⁸ Ha anháy ruvixa Satanás re'yí kwéry ave ndaijojái ramo ra'e, onhorairō ramo ra'e ave, ndikatuvéi arā ra'e oiko porā ra'e anhaygwasu gwe'yí ndive. Ndoikovéi arā ra'e gwe'yí kwéry-pe mburuvixa. Aipo ramo omosē arā mo'ā ra'e avave-gwi anhaygwasu pe anháy ruvixa va'e réry-py voi, he'i. —Ere rei kuri xe-rehe, “Belzebu nhe'ē-py omosē anháy imondo-vy” ere rei kuri xe-rehe.

¹⁹ —Ha pende re'yí kwéry omosē ave anháy imondo-vy. Ma'erā-gwi nderéiry “Belzebu nhe'ē-py omosē anháy imondo-vy nhande re'yí kwéry”? Upéa ndere mo'ái nde re'yí-rehe. Nde re'yí kwéry rembiapokwe-rehe enterove oikwaa ne akā tavyha, ne rembiapo vaiha ave.

²⁰ —Ndaha'éi Belzebu nhe'ē-py xe rembiapo. Nhandejáry nhe'ē-py voi amosē mosē imondo-vy anháy kwéry, he'i. —Aipo ramo, xe rekoha-rehe pehexa kwaa ramo ra'e, “Oiko-ma nipo Nhandejáry nhande ruvixa ramo ra'e” peje arā ra'e xe-rehe, he'i.

²¹ Imbaraete va'e rehegwa nhe'ē-rami omombe'u arandu nhe'ē. Anháy-rehe opu'akaveha omombe'u.

—Omonda va'e ndoikéiry imbaraeete va'e róga-py. Onhangareko voi omba'e-rehe. ²² Ogwahē-ma ramo imbaraeeteve va'e ipu'aka va'erā hese, oipe'apa-ma va'erā íxugwi. Inhemombaraeteha, imba'e kwéry ogwerahapa arā íxugwi omboja'o ja'o arā gwapixa-pe ime'ē-vy.

²³—Xe ndive omba'apo e'ý va'e, ojoko xe rembiapo. Xe renda-py ogwenogwa'ê e'ý va'e, xe renda-gwi omondo mombyry omosarambi-vy, he'i Hesu onhemombe'u-vy.

Anháy ou jevy gwendagwe-py

(Mt 12.43-45)

²⁴Upéi he'i jevy:

—Ojepota va'ekwe hese osê rire, ogwata gwata jevy-ma oiko-vy anháy. Opytu'u renda-py oheka eka-vy ojehasa asa y e'ýha renda-rupi. Ha ndotopái gwenagwã. “Xe rendagwe-py jevy aha-ta, asê hagwe-py aha jevy-ta” he'i ojúepe. ²⁵Ogwahê jevy-ma ramo ohexa gwendagwe. Omoatyrõmba-ma opy'a kwimba'e. Ndaiporivéi anháy ipy'a-py. Gwendagwe ohexa jevy: “Iporã voi xe rendagwe” he'i, “Opyta rei” he'i ojúepe kwimba'e py'a-rehe. “Óga járy oitypei porã rire, omoĩ porã jevy imba'e kwéry omopotĩ-vy. Upéixa upe óga járy-rami omopotĩ opy'a kwimba'e ra'e. Opyta rei xe rendagwe” he'i anháy ojúepe. ²⁶Upe-ma ramo, oho oheka oirürã kwéry. Sete anháy ojohu ivaive va'e ojehégwi. Ogweru, omoinge jevy gwendagwe-py. Oike rire pe kwimba'e reko ivai voi. Are va'ekwe pe kwimba'e peteĩ anháy ojepota hese ramo, omboheko vai voi íxupe. Ha ãy katu ombohekoha vaive ive, he'i Hesu omombe'u-vy.

Ovy'a ete va'e

²⁷Upe he'i jave peteĩ kunha omboaty va'e pa'ũ-gwi osapukái:

—Tovy'a katu nde sy, he'i, —ne mokambuhare, ne moingohare. Tovy'a voi katu he'i omboete-vy íxupe.

²⁸Hesu katu:

—Tovy'ave katu Nhandejáry nhe'ê renduha inhe'ê-rupi ogwata va'e tovy'ave xe sy-gwi, he'i.

“Ipu'aka ete tee va'e Nhandejáry” he'i Hesu

(Mt 12.38-42)

²⁹Ha upéi katu Hesu omombe'u jevy ojogweroaty va'e-pe:

—Áygwa heko vai voi Nhandejáry-rehe. Inhe'ê ndojaposéi-gwi, ndojeroviaséi ave xe-rehe. “Ne rembiaporã avave ndohexái vyteri va'e ramigwa erejapo ramo, oroikwaa arã mba'exagwa nde” ere rei xe-vy. Upéa erehexa hagwã ndajapo mo'ái.

—Pene mandu'a katu myamyri Jonas rehegwa nhe'ê-rehe. ³⁰Yma va'ekwe Nhandejáry omondo myamyri Jonas-pe oho hagwã Nínive tetã-my. Upe tetã mygwa kwéry oikwaa hagwã ipu'aka tee va'e voi Nhandejáry, Jonas oho upe-py. Ha xe ave, Jonas ramigwa xe mbou ave Nhandejáry pende ha-py. Xe Nhande Ryke'y tee va'e voi xe mbou áygwa oikwaa porã hagwã ipu'aka teeha Nhandejáry.

³¹—Ha'e-ta ave peê-my: Gwenondepy Nhandejáry ombojogweroaty va'erã kente kwéry peteĩ teĩ ogwereco hagwã hembiapokwe-rehe. Upe-py ko'áygwa onhembo'y ramo ojekwaa hagwã hembiapokwe. Áygwa onhembo'y jave, yma gware kunha mburuvixa Sabá tetã mygwa onhembo'y ave omombe'u hagwã pene rembiapo vaiha.

—Upe kunha amyri ou va'ekwe amo mombyry ete ko yvy apy gwive ou ohendu hagwã mburuvixagwasu Salomão amyri. Ha xe aiko ko'a-py pene pa'ũ-my. Xe tuvixave myamyri Salomão-gwi. Aikwaave íxugwi ha napehenduséi xe nhe'ê. Upe pene rembiapo vaiharehe omombe'u va'erã upe kunha. ³²Ha yma gware Nínive pygwa kwéry opu'ã va'erã onhembo'y. Áygwa omombe'u-vy onhembo'y va'erã Nhandejáry renondepy. Pene rembiapo vaiha omombe'u va'erã. Ha'e kwéry ohendu-ma va'ekwe

Jonas remimbo'e. Inhe'ë ohendu-gwi ogwero'wa gwekoha va'ekwe. Ojerovia-ma va'ekwe Nhandejáry-rehe. Ha xe aiko ko'a-py. Xe tuvixave myamyri Jonas-gwi, ha napehendu mo'ai xe nhe'ë, he'i onhemombe'u-vy.

Tataendy rehegwa nhe'ë

(Mt 5.15; 6.22-23)

³³ Upéi he'i jevy ojogweroaty va'e-pe:

—Nanhamoendyi tataendy nanhomi hagwã. Nanhamoiry mba'e ryrú gwypy. Tataendy nhamoendy nhamoi hagwã hendaty-py ohesape porã hagwã oike va'e-pe.

³⁴—Upéixa ave nhande resa. Hesã porã ramo nhande resa, jahexa porã. Hembipe porã-rupi jagwata porã. Upéixa nde py'a porã ramo, Nhandejáry arandu ohesape nde py'a-py hemimbota-rupi ereiko hagwã. Ha nde resa hasy ramo, nde resa ivai ramo katu, nande resapysovéi-ma. Ndereiko porãvéi-ma. Pytũ-my vérami rei ereiko. Opyta rei ndéhegwi Nhandejáry arandu.

³⁵—Erepara katu nde py'a reko-rehe. Nande py'a porã ramo, pytũ-my rei vérami ereiko va'erã. ³⁶Nde py'a porã meme ramo, nde py'a vai e'ỹ reheve erehexa porã va'erã. Tataendy nde resape porãha-rami erehexa porã va'erã, he'i onhemonhe'ë-vy upe pygwa kwéry-pe.

Hesu onhemonhe'ë fariseu kwéry-pe, tekoha mbo'eha kwéry-pe ave

(Mt 23.1-36; Mc 12.38-40)

³⁷ Onhemonhe'ëmba rire Hesu, petei fariseu va'e he'i íxupe:

—Jaha katu xe róga-py jakaru hagwã, he'i Hesu-pe.

Upéixa-gwi oho indive. Ogwahë-ma ramo ogwapy okaru hagwã. ³⁸Ha Hesu ndojepohéiry okaru hagwã judeu kwéry ojapoha-rami. Upéa-rehe upe fariseu he'i ojúpe: “Ma'erã-gwi ndojepohéiry Hesu? Nhande re'yi kwéry ojapoha-rami

ndoikóiry” he'i opy'apy-py opondera-vy hese.

³⁹⁻⁴¹ Upéi Hesu he'i íxupe:

—Peë fariseu kwéry erejohéi ramo copo, nha'ë ave, ijape meme rei mate erejohéi. Nderejohéiry ipy. Jahexa ramo, “Omopotĩ porã poku” ja'e mo'ã. Ha neremopotĩ porã joty ra'e. Ipy iky'a vyteri. Upéixa ave peë, nde py'a ky'a meme ne rembiapo vai-gwi. Pendejúpe gwarã peipotave tave. Upéixa ave eremonda monda-py ereiko, nane arandu porã. Nderekwaái para'e ijapejapoha ipy'a ave ojapo va'ekwe. Ha'e-ta ko pe'ë-my: Ejepy'a me'ë kena Nhandejáry-pe. Upe rire nde py'a potíha rexa uka-vy eme'ë iporiahu va'e-pe ne remime'erã.

⁴²—Apomboasy voi peë-my, fariseu kwéry. Pehasa asy va'erã peë. Nhande re'yi ojapoha-rami pejapo meme ha Nhandejáry remimbota tee nderejapói. Pene mandu'a porã peme'ë hagwã pene mba'e Nhandejáry-pe, ha napene mandu'ái ae peiko porã hagwã indive, kente kwéry ndive ave. Ne rembiapo porã-rehe erejerovia eterei. Eremboaty mirĩ mirĩ ne mba'e kwéry dez oĩ va'e meme eremboaty. Ha upe rire ereipe'a dez-gwi petei ereme'ë va'erã Nhandejáry-pe. Hembyre opyta va'erã nde-vy. Mixĩ mixĩ va'e gwive ereme'ë Nhandejáry-pe. Ereme'ë itái va'e, pohã ka'agwy pygwa ave, temitygwe nhane remimbojehe'a va'e ereme'ë ave. Upéa erejapo ramo iporã. Nhande re'yi ojapoha-rami erejapo upe va'e mba'e ereme'ë meme hagwã Nhandejáry-pe. Oĩve joty erejapo va'erã íxupe. Tapejogwereco porã katu. Tapehayhu rei katu Nhandejáry-pe. Upéixa mixive va'e-rehe pende resarái e'ỹha-rami ave, pepena katu tuvixave va'e-rehe, he'i onhemboasy-vy fariseu kwéry-rehe.

⁴³—Apomboasy voi peë-my, fariseu kwéry. Pehasa asy va'erã

peē penhemboetese rei-gwi, he'i. —Ojeporahéi haty-rupi ereho penhemboetese rei hagwā. Upéixa-gwi eregwapyse mburuvixa kwéry pa'ũ-my ha peho ramo mba'ejogwa haty-py ereipota enterove ne mboete rei.

⁴⁴—Apomboasy voi peē-my, pemo-hembiapo vai uka kente kwéry-pe. Upéa-rehe erehasa asy va'erā, he'i. —Peē peik-waa niporāi voi judeu kwéry ogwata hetekwe renda ári. Ha oĩ omano va'ekwe retekwe omoĩ rei itagwy-py hendaty e'ỹ-py omoĩ. Upéi oikwaa e'ỹ-gwi judeu ogwata arā hi'ári. Ndoikwaái-gwi ojapo vai arā. Ha peē fariseu kwéry upéixa ave penhomi kente kwéry-gwi Nhandejáry nhe'ě hi'arandurāgwe ha upéixa pemo-hembiapo vai uka íxupe kwéry, he'i Hesu onhemonhe'ě-vy.

⁴⁵Upéa-rehe he'i íxupe peteĩ teko mbo'eha:

—Mbo'eháry, upéixa ramo ere vai ore-rehe ave, erenhe'ēngi arā mo'ã ore-rehe, he'i Hesu-pe ndovy'áiry-gwi. Ndojohu porāi inhe'ēgwe.

⁴⁶Ha Hesu katu he'i:

—Apomboasy voi peē-my peē Moisés remimombe'ukwe mbo'eha kwéry, pehasa asy-ta ave. Pene rembiapo vai kente kwéry-rehe. Pemombe'u ramo Nhandejáry nhe'ě, Moisés amyri ohai va'ekwe, hasyve nhe'ě pemombe'u. “Tapeiko ko nhe'ě-rupi” peje rei pene renduha kwéry-pe. Mba'e ipohýi eterei ogweraha mo'ã hagwāixa pene remimombe'ukwe oiko íxupe kwéry. Ha, “Tapeiko ko nhe'ě-rupi” peje hese. Peē ae ndereiko mo'ãi va'erā upe ne remimombe'ukwe-rupi.

⁴⁷—Pehasa asy-ta ave pene rembiapo vaikwe-rehe. Myamyri kwéry pene ramoigwasu kwéry ojuka meme va'ekwe Nhandejáry nhe'ě-py omombe'u va'ety-pe. Ha peē katu pemopu'ã ita'i pemoĩ porā hagwā ijukapyre rendagwe-py. ⁴⁸Upéa-rupi pemoiru joty hembiapo vai va'e kwéry-pe. “Hembiapo porā oiko-

vy va'ekwe nhane ramoigwasu” peje joty pemombe'u-vy. Nhandejáry nhe'ě omombe'u va'ety-pe ojuka va'ekwe, ha āy katu peē pejohu porā upe hembiapo vaikwe.

⁴⁹—Upéa-rehe Nhandejáry, inharandu tee va'e, he'i va'ekwe:

“Amondo-ta íxupe kwéry xe nhe'ě-py omombe'u va'ety, xe nhe'ě mosarambihaty ave. Oĩ arā gwĩ pene rembijuka ukarā. Oĩ ave arā gwĩ pene remimobhasa asyrā”

he'i va'ekwe Nhandejáry omombe'u-vy, he'i Hesu onhemonhe'ě-vy íxupe kwéry.

⁵⁰⁻⁵¹—Ha ha'e-ta peē-my, he'i. —Upéa he'i va'ekwe Nhandejáry omobhasa asy hagwā āygwa-pe ave. Ymagware inhe'ě-py omombe'u va'ety kwéry jukahare-rehe omobhasa asy-ta āygwa-pe ave.

—Ymagware Abel amyri gwive Zacarias amyri peve ojuka meme va'ekwe Nhandejáry nhe'ě mombe'uhaty-pe. Zacarias amyri-pe ojuka Nhandejáry roka-py. Mymba ohapyhaty renda ypy-py onhegwahē e'ỹ haty renonde-py ipa'ũ-my oime jave Zacarias amyri, ojuka va'ekwe ave íxupe. Ha āygwa, “Iporā rei” he'i mo'ã ymagware rembiapokwe-rehe. Upéixa-gwi, ymagware rembiapo vaikwe ojohu porā-gwi omobhasa asy-ta ave āygwa kwéry-pe Nhandejáry.

⁵²—Apomboasy voi peē-my, peē Moisés remimombe'ukwe mbo'eha kwéry. Pevy'are'ỹ va'erā. Naiporāi pende rekoha. Pemonhe'ě rei rei meme Nhandejáry nhe'ě. Ndaperoviaséi íxupe. Ha hese ojeroviaséi va'e-pe ndapehejái ojerovia ave hese peiko-vy. Upéa-rehe pehasa asy-ta voi, he'i Hesu Moisés amyri remimombe'ukwe omombe'u va'e kwéry-pe onhe'ě-vy.

⁵³He'i rire, Hesu osē oho-vy upe fariseu róga-gwi. Osē rire judeu rekombo'ehaty kwéry, fariseu kwéry

ave opyta ipoxy hese. Ombojevy jevy inhe'ë. Oporandu opaixagwa-rehe omonhe'ë avy ukase mo'ã hagwã hikwái. Oheka heka rei ndotopái hembiaapo vaikwe. ⁵⁴Inhe'ë-rehe, hembiaapo-rehe hembiaapo vai ombojase mo'ã hese. Ha ndikatúí omboja rei hese. Hembiaapo porã meme mate Hesu.

**“Pene mbotavayse fariseu kwéry”
he'i Hesu kente kwéry-pe**

(Mt 10.26-33)

12 Upe jave ojogweroaty aty heta kente. Heta eterei-gwi onho-moanhamba, opyrũmba ojóehe. Ha Hesu katu gwemimbo'e kwéry-pe ranhe he'i:

—Ani kena ererovia rei fariseu nhe'ë. Pene mbotavayse. Mbojape mbovuha nhanhomiha-rami opy'a ky'aha omo'ã kwaa, he'i. —Ani katu upéixa ereiko teĩ. ²Omokanhy va'ekwe gwive ojehexa uka jevy joty va'erã. Nhane reminhomigwe gwive ojekwaapa joty va'erã. ³Opa ne remimombe'ukwe nhemi ha-py ere va'ekwe, atýra-py ohendu endu va'erã. Ere mbegwe mbegwe va'ekwe nde róga-py omombe'u hatã hatã jevy va'erã. Enterove remiendurã-rupi omombe'u hatã hatã va'erã. Fariseu rekoha-rami ani ereiko teĩ, he'i Hesu ohekomb'o'e-vy gwemimbo'e kwéry-pe.

⁴He'i ave Hesu:

—Peë, xe rembiayhu va'e kwéry, ani erekyhyje rei teĩ. Oĩ nhande rete jukaharã. Nhane nhe'ëgwerehe ae ndaipu'akáiry voi. Ani erekyhyje rei teĩ íxugwi. ⁵Tupã Nhandejáry tee-gwi ae erenhemokirĩ erenhemomirĩ va'erã. Ha'e oipe'a va'erã ndéhegwi nde rekove. Ha upe rire oikwaa mamu pa ogwahẽ-ta ne nhe'ëgwere. Ha'e ipu'aka tee va'e voi. Oikwaa ne mondo hagwã anháy renda-py. Upe nde rekove oipe'a kwaa va'e-gwi mate erenhemomirĩ va'erã.

⁶⁻⁷—Ani erekyhyje teĩ. Nhandejáry pene nhangarekoha voi. Ne mandu'a

katu manimbe-rehe. Mixĩ eterei-gwi yvypóry nopenáiry hese. Nhande ramo, mokõi-rehe mixĩmi nhagana arã. Ndovaléi voi yvypóry-pe. Nhandejáry ae onhangareko hese kwéry. Hymba tee voi manimbe. Omano ramo peteĩ, ha'e oikwaa gwymba omano ramoha hese kwéry opena-gwi. Ha nde-rehe openave gwembiayhu tee-gwi. Oikwaa voi nde rehegwa. Ne akã ragwe jepe peteĩ teĩ oipapapa-ma gwembiayhu tee-gwi. Upéixa-gwi ani erekyhyje teĩ va'erã avave-gwi.

⁸—Ha xe katu, he'i ave —xe Nhande Ryke'y tee va'e. Ere ramo nde rapixape: “Hesu reroviaha voi ko xe” xe ave ha'e arã Nhandejáry rembigwái yváy pygwa kwéry-pe: “Xe rembiayhu voi upe va'e” ha'e arã nde-rehe. ⁹Ha ere ramo “Xe ndajerovia mo'ãi Hesu-rehe. Xe ndaiko mo'áiry Hesu rembigwái ramo” ere ramo, xe ave ha'e arã Nhandejáry rembigwái yváy pygwa kwéry-pe: “Ndaha'éi voi xe re'yí upe va'e” ha'e arã nde-rehe.

¹⁰—Xe ko Nhande Ryke'y tee va'e. Ne rembiapo vai ramo, xe-rehe erenhe'ë rei rei ramo jepe, omboyke-ta joty ndéhegwi Nhandejáry ne rembiapo vaikwe. Nhandejáry Nhe'ë Marangatu tee va'e-rehe ae erenhe'ë vai vai ramo nomboyke mo'ávéei-ta ndéhegwi ne rembiapo vaikwe Nhandejáry. Nande py'a potí mo'ávéei opa e'y reहे.

¹¹—Upéixa-gwi ou ramo ipoxy va'e nde pyhy nde reraha-vy, ani erejapura nde py'apy-py. Nde reraha ramo oje-porahéi haty-py, ani erejapura teĩ. Nde reraha ramo mburuvixa renonde-py, mburuvixagwasu renonde-py ave, ani erejapura teĩ ne nhe'ërã-rehe. “Mba'e tipo ha'e va'erã? Mba'éixa tipo anhe'ë-ta?” aipo-rami ani ere rei teĩ nde py'apy-py ereho-vy. ¹²Nhe'ë Marangatu tee va'e ae ne monhe'ë uka va'erã. Ipoxy va'e nde reraha jave, Nhe'ë Marangatu tee

va'e ome'ë va'erã nde-vy ne nhe'erã, he'i Hesu gwemimondo kwéry-pe pono iky-hyje oho-vy.^m

**Hesu onhemonhe'ë omba'e
reta-rehe opena eterei va'e-pe**

¹³ Ha ojogweroaty va'e pa'ũ-gwi petei he'i Hesu-pe:

—Mbo'eháry, emombe'u xe ryke'y-pe omboja'o ja'o hagwã ore ru amyri mba'ekwe. Xe ave aipota xe mba'erã, he'i Hesu-pe.

¹⁴ Aipo ramo Hesu he'i íxupe:

—Nahániry. Ndajúiry mba'ekwe amboja'o hagwã. Mba'eva namboja'o ukáiry. Ndaha'ei upearã xe aju.

¹⁵ Upéi he'i ave íxupe kwéry:

—Pejeapysaka katu ko xe nhe'ë-rehe. Xáke, ani ereipota rei rei pende rapixa mba'e. Nhane mba'e reta reta rei ndaha'ei nhande rekoverã tee. Mba'eva ndererekói ramo jepe, nde py'a potí ramo ereiko porã va'erã, he'i onhemonhe'ë-vy íxupe kwéry.

¹⁶ Upéi arandu nhe'ë omombe'u ojogweroaty va'e kwéry-pe. Imba'e reta va'e rehegwa-rami omombe'u gwekorã:

—Oime araka'e petei imba'e reta va'e, ijyvy porã va'e. Ijyvy porã-gwi nipo opu'ã porã íxupe hemitygwe ra'e. Heta eterei hemitygwe. ¹⁷ Upéixa-gwi he'i opy'apy-py: “Upe xe remitygwe ryrurã mixi eterei. Heta eterei xe remitygwe. Ndaijái arã xe remitygwe ryrupy. Mba'e tipo ajapo-ta?” he'i opy'apy-py. ¹⁸ Upéi he'i ave, “Aikwaa-ma ajapo va'erã. Aitypa uka-ta upe xe remitygwe ryrurã. Ipyahu va'e-py amboyru-ta xe remitygwe, xe mba'e reta ave” he'i opy'apy-py. ¹⁹ “Avy'a va'erã voi ko xe” he'i. “Xe mba'e reta reta xe mbovy'a va'erã” he'i. “Namba'apovéi arã aiko-vy, heta eterei-ma xe mba'e

kwéry-gwi. Naxe kane'ovéi-ma va'erã” he'i. “Apytu'u-ta. Akaru-ta. Opaixagwa ajapo-ta anhembovy'a hagwã” he'i upe imba'e reta va'e opy'apy-py, he'i Hesu omombe'u-vy arandu rehegwa nhe'ë. ²⁰ —Ha upéixa oiko jave upe imba'e reta va'e, Nhandejáry he'i íxupe: “Nde, nane arandu porã voi. Ne rembiereko heta ndovaleví va'erã nde-vy. Ko pyhane eremano ete-ma va'erã. Ne mba'ekwe opyta rei-ta. Nde rekoviare mate oiporu-ta. Ndovaléi voi arã nde-vy ne mba'e reta” he'i Nhandejáry upe omba'e reta-rehe opena eterei va'e-pe, he'i Hesu omombe'u-vy arandu rehegwa nhe'ë.

²¹ Upéi he'i ave omombe'u-vy íxupe kwéry:

—Upéixa voi omba'e reta-rehe opena eterei va'e. Omba'e reta reta ojéupe gwarã-rehe mate opena. Ha Nhandejáry remimbota-rehe nopenáiry. Ojéupe gwarã nonhongatu mo'ai yváy-py.

**Nhandejáry onhangareko
kente kwéry-rehe**

(Mt 6.25-34)

²² Upéi omombe'u gwemimbo'e kwéry-pe imba'e-rehe:

—Ani erejepy'apy tei ne remikotevêrã-rehe. Anive ereporandu randu nde py'apy-py upéa-rehe. “Ma'erã tipo ajapota xe remi'urã-rehe? Mba'éixa tipo ajapota xe aorã-rehe?” nipurãi aipo ere erejepy'apy eterei ereiko-vy. ²³ Ndaha'ei nhane rembi'u-rehe, nhande ao-rehe jaiko porã Nhandejáry ndive.

²⁴ —Ne mandu'a porã katu xopigwasu-rehe. Onhemity e'ỹ va'e upéa, omono'õ e'ỹ va'e ave, ojapo e'ỹ va'e gwembi'u renagwã va'e ave, nomoingatúi gwemi'urã. Nhandejáry ae omongaru íxupe kwéry. Ha kente katu iporãve gwyra kwéry-gwi. Iporãve-gwi onhangareko porãve-ta hese kwéry Nhandejáry.

^m12:12 Mt 10.19-20; Mc 13.11; Lc 21.14-15

²⁵⁻²⁶—Erejepy'apy eterei ne remikotevê-rehe. Nde ae nande pu'akái ndéjehe. Nde ae ni peteĩ áry nderehupity kwaáiry nde tujave hagwã. Nde ae nande pu'akái ndéjehe. Upéixa ramo anive erejepy'apy teĩ ne remikotevê-rehe, he'i Hesu omombe'u-vy.

²⁷ Upéi he'i ave:

—Tapene mandu'a katu yvoty nhu mygwa-rehe, okakwaa rei va'e-rehe. Nomba'apói, noipogwáiry. Iporã rei oĩ-vy. Ha'e-ta katu xe, Mburuvixagwasu Salomão amyri ao iporã ete voi va'ekwe. Ha ijao-gwi iporãve voi yvoty. ²⁸ Ndahi'aréi va'e voi yvoty. ãy katu oĩ, ko'ê ramo ipirupa jevy-ma va'erã, ohapy jevy-ma va'erã, ndaiporivéi jevy-ma va'erã. Nhandejáry mba'e voi yvoty. Onhangareko porã omba'e-rehe. Ha nde katu, nde ave Nhandejáry remimoingo va'e voi nde. Yvoty-gwi nde tuvixave íxupe. Upéixa-gwi onhangareko porãve ave nde-rehe Nhandejáry. Ma'erã nderejeroviái hese? Ejerovia ete katu hese nde py'agwapy hagwã.

²⁹—Ani erejapura teĩ ani erevy'are'ỹ teĩ ne remikotevê-rehe. Ere rei rei nde py'a-py, “Mba'e tipo ajapo-ta ajohu hagwã xe remi'urã, xe ay'u hagwã?” ere rei nde py'apy-py.

—Ani erejapura eterei teĩ ne remikotevê-rehe. ³⁰ Entéro kente, Nhandejáry-rehe ojerovia e'ỹ va'e gwive upéa ojapo. Ha nde, ani erejapo ha'eixagwa. Nhandejáry, nde Ru yváy pygwa oikwaa-ma ne remikotevê. ³¹ Nde katu epena meme hese. Ha'e ne ruvixarã. Hemimbota-rehe mate epena. Upéixa erejapo meme ramo, ha'e nde rexakwaa porã-ta. Ome'ẽ-ta nde-vy ne remikotevê va'e.

³²—Upéixa-gwi peẽ, xe rembiayhu kwéry ani pejapura rei teĩ. Napende

retái ramo jepe, ani pekyhyje rei teĩ. Nhandejáry Nhande Ru yváy pygwa pende poravo-ma va'ekwe peiko hagwã hendive. Pemoirũ-ma va'erã íxupe pene ruvixarã. ³³⁻³⁴ Upéixa-gwi anive ne rakate'ỹ eterei ne mba'e kwéry-rehe. Iporãve ne rakate'ỹ Nhandejáry remimbota-rehe nde rekoha porã hagwã. Upéa-rehe evendepa ne mba'e kwéry hepykwe ereme'ẽ hagwã iporiahu va'e kwéry-pe. Upéixa erejapo nde rekoha porãve hagwã yváy-py. Hyru-py eremono'õ va'e, ne mba'e, ndohói arã ne ndive yváy-py. Ndaha'ei upe pygwarã ne mba'e ko vvy pygwa va'e. Nhandejáry remimbota-rupi ereiko ramo ae, nde rekoha porãre erehupity arã yváy-py. Nde rekoha porãre hemimonda e'ỹ va'e, hembu'u e'ỹ va'e ave nde ao raso rembi'u e'ỹ va'e ave nde rekoha porãre. Ne rakate'ỹha-rehe erepena pena va'erã. Erepytase arã indive. Upéixa-gwi iporãve nde-vy ne rakate'ỹ Nhandejáry remimbota-rehe, he'i Hesu gwemimbo'e kwéry-pe.ⁿ

Mburuvixa-pe oha'arõ va'e rehegwa nhe'ẽ oiporu Hesu

(Mt 24.43-44; 25.1-13; Mc 13.35-37; Lc 21.34-35)

³⁵⁻³⁷ Upéi he'i jevy Hesu:

—Xe ra'arõ katu xe Nhande Ryke'y tee va'e agwahêha óra. Amombe'uta peẽ-my mba'éixa pa tekotevê xe ra'arõ mburuvixa-pe oha'arõ va'e rehegwa nhe'ẽ-rami.

—Oĩ va'ekwe imba'e reta va'e. Oho omenda va'e karugwasu ha-py. Ha hembigwái kwéry oha'arõ arõ íxupe ou jevy hagwã. Oku'a jopyha ndoipe'áiry. Tataendy nombogwéiry. Oha'arõ tee oiko-vy. Omonhenduha oha'arõ. Ogwahêhaty oha'arõ sapy'a ogwahê ramogwarã oipe'a hagwã okê.

ⁿ12:33-34 Mt 6.19-21

—Ha'e-ta katu peẽ-my: Ovy'a voi va'erã upe ijãry-rehe oha'arõ va'e kwéry. Oguhẽ ramo ijãry, ogwereco porã va'erã gwĩ gwembigwái ndokéiry va'e-pe.

³⁸⁻⁴⁰—Avave ndoikwaái igwahẽ hagwã áry. Pyhare pyte-py para'e ogwahẽ-ta, haimete-ma ko'ẽ jave para'e ogwahẽ-ta. Oha'arõ arõ joty oiko-vy hembigwái. Oguhẽ ramo ijãry ndokéi va'e ovy'a va'erã. Ijãry joty ohexakwaa va'erã upe gwembigwái ha'arõha-pe.

—Upe hembigwái ha'arõháixa peẽ katu tapeiko xe ra'arõ-vy, he'i Hesu. —Xe Nhande Ryke'y tee va'e aju jevy-ta. Avave ndoikwaái agwahẽ hagwã áry. Xe ra'arõ arõ-vy katu peiko kena.

—Amombe'u jevy-ta mba'éixa pa tekotevẽ xe ra'arõ óga járy nhe'ẽ-rami, he'i Hesu.

—Óga járy oikwaa ramo ra'e imonda va'e ogwahẽ ramoha áry ndokéi arã ra'e ha'arõ oiko-vy pono oike imondase va'e.

—Upéixa ave peẽ xe ra'arõ-vy peiko katu. Ndereikwaái arã xe agwahẽ hagwã áry. Tane mandu'a meme katu xe-rehe. “Oguhẽ-tama para'e” ere xe-rehe. Upéixa xe ra'arõ, he'i Hesu gwembiayhu kwéry-pe.^o

Tembigwái gwerekwa rekovia opyta va'e rehegwa nhe'ẽ

⁴¹Upéi Pedro he'i Hesu-pe oporandu-vy:

—Kiva'e-pe eremombe'u kuri arandu rehegwa nhe'ẽ, ore Járy? Ore-vy gwarã para'e, entéro va'e pegwarã para'e? he'i oporandu-vy. —Ore, ndoroikwaáiry, he'i.

⁴²—Amombe'u-ta peẽ-my tembigwái rekoha rehegwa nhe'ẽ-rami peha'arõ hagwã peiko-vy, he'i. —Kiva'e po hekoha porã va'e, kiva'e po hekoha vai ave amombe'u-ta peẽ-my, he'i.

—Oĩ va'ekwe kwimba'e heta hembigwái va'e. Mombyry ohose-gwi he'i gwembigwái hi'arandu va'e-pe: “Xe mba'e-rehe enhangareko katu. Xe rembigwái kwéry-rehe eremanda ave. Eremboja'o ja'o hagwã ereme'ẽ-vy hemi'urã kwéry íxupe gwarã” he'i. Upéa he'i rire oho oheja gwekoviarã ijãry.

⁴³—Oguhẽ jevy-ma ramo otopa jevy gwembigwái-pe. Ovy'a voi arã upe ijãry nhe'ẽ-rupi omanda porã va'e ogwahẽ jevy-ma ramo herekwa.

⁴⁴—Anhetegwa amombe'u-ta peẽ-my: Upe herekwa va'e ovy'a eterei va'erã gwembigwái ndive. Ovy'a-gwi he'i va'erã íxupe: “Iporã voi ne rembiapokwe. Avy'a voi ne rembiapokwe-rehe. Upéixagwi xe areko va'e-rehe erenhangareko meme-ta.” Aipo he'i arã ijãry gwembigwái porã va'e-pe.

⁴⁵—Ha ndovy'a mo'ái va'erã upe ijãry nhe'ẽ-rupi ndoikói va'e, omanda vai va'e. Upéa, ndouí jave ijãry, he'i rei arã nipo opy'apy-py “Hi'are-ta voi xe rerekwa.” Ha upéa-rehe nahembiapo porãvéi-ma. Tembiapo vai vai ojapo. Onhembosarái hembigwái ambue kwéry-rehe, kwimba'e-pe kunha-pe ave oinupã nupã oiko-vy. Okaru karu oiko-vy. Oka'u ka'u ave oiko-vy.

⁴⁶—Ha hembiaapo vai jave, ojãry-rehe naimandu'avéi jave, ogwahẽ jevy va'erã ijãry. Ogwereco asy asy ete uka va'erã gwembigwái hembiaapo vaikwe-rehe. Omoĩ uka va'erã upe gwembigwái hembiaapo vai va'e kwéry ha-py. Nhandejãry-rehe ndojeroviái va'e ha-py omondo arã íxupe.

⁴⁷—Ha'e-ta ave peẽ-my: Upe ijãry remimbota oikwaa-ma jave ojapo e'ỹ va'e ohasa asy asy va'erã. Gwembiaapo porã e'ỹ-rehe ohasa asy va'erã. Ndojaposéi-gwi ndojapói.⁴⁸ Ha upe ijãry remimbota ndoikwaái va'e hembiaapo

vai-rehe jepe ndohasa asy etéiry va'erã joty.

—Heta ome'ë me'ë rire nhande-vy, hekovia heta ojerure rure ave arã. Het-ave tave ome'ë rire, hetave tave ave ojerure rure arã nhande-vy.

“Tata-rami aru xe pu'aka kente kwéry-rehe” he'i Hesu

(Mt 10.34-36)

⁴⁹Upéi he'i jevy Hesu:

—Aju va'ekwe ko vvy-py. Tata-rami aru xe pu'aka kente kwéry-rehe. Ambo-jepotase eterei va'e vérami aiko-vy pya'e hendy porã hagwã. ⁵⁰Tekotevê ae ahasa asy xe aiko-vy ou e'ÿ mboyve. Ajepy'apy hese aha'arõ-vy. Ahasa asy ha'arõ-vy.

⁵¹—Pende py'a-py penhemongeta rei xe-rehe. “Ou ombopy'agwapy enterovepe peteixa oiko hagwã hikwái. Ou ponove ndaija'éí ojóhe ou-vy” peje rei xe-rehe peiko-vy. Ndaha'éiry upéa-rehe xe aju. Aju kente kwéry amboja'o-vy. Ndaijovavéi voi va'erã kente kwéry xe-rehe ha-py. Napeteixáiry voi va'erã. ⁵²Áy gwive he'ÿi kwéry, peteí óga gwígwa napeteixavéi va'erã xe moirũ va'e ipa'ũ-my oi-gwi. Ndaijovavéiry arã gwe'ÿi kwéry ndive upéixa-gwi. ⁵³Túvy ija'e'ÿ va'erã gwa'ÿry-rehe ha ta'ÿry gwu-rehe. Kunha ija'e'ÿ va'erã omemby kunha-rehe ha imemby kunha osy-rehe. Kunha ija'e'ÿ va'erã ome sy-rehe. Imena sy ija'e'ÿ va'erã omemby rembireko-rehe ave. Napeteixái ojohayhu va'erã xe-rehe ha-py, he'i onhemombe'u-vy Hesu.

“Áry-rehe ne arandu voi” he'i Hesu

(Mt 16.2-3; 5.25-26)

⁵⁴He'i ave gwenonde-py ijaty okwa va'e-pe:

—Ygwasu-gwi ou ramo arai oky hagwã, “Oky-tama nhande-vy” peje ramo, oky voi. ⁵⁵“Yvy aku-gwi ou vvytu haku vai hagwã nhande-vy” peje ave. Haku vai voi ave. ⁵⁶Arai erehexa ramo

ereikwaa-ma oky hagwã. Yvytu aku nde pete ramo ereikwaa-ma haku vai-ta ave. Áry-rehe ne arandu voi. Ma'erã-gwi nane arandu porã Nhandejáry rehegwa nhe'ë erehendy hagwã. Nde, nde py'a ky'aha eremo'ã kwaa, ma'erã-gwi nane arandu porã erehexa kwaa hagwã xe-rehe. Mbava'e-rehe po he'ise xe rembiapo porã ndapeikwaái voi. ⁵⁷Ma'erã-gwi po nderejehexa kwaáiry nde rekoha-rehe ne arandu porã hagwã? he'i onhemonhe'ë-vy. ⁵⁸—Oĩ ramo nde-vy ipoxy va'e, he'i ramo nde-vy: “Ne rembiapo vai va'ekwe xe-vy. Nerembohekoviái xe-vy xe mba'e ne rembiporu va'ekwe. Upéa-rehe aha-ta mburuvixa-pe oromombe'u-vy.” Aipo he'i ramo nde-vy, ani nde poxy teĩ joty. Enhe'ë mbegwe mbegwe joty íxupe. Nde reraha ramo mburuvixa renda-py, tape-rupi erenhe'ë porã porã joty íxupe ponove ipoxy ne ndive. Ereiko porã jevy hagwã indive embopy'a porã jevy ndejéupe. Ipoxy reheve ogwahê ramo mburuvixa renda-py, nipurái arã voi nde-vy. Ne rembiapo vai-rehe mburuvixa ne moĩ uka arã preso. Polícia-pe nde pyhy uka va'erã, nde reraha uka va'erã. ⁵⁹Nde, neresêvéi-ma va'erã ne moĩ hagwe-gwi. Erembohekoviapa ete-ma rire mate, ne mosê jevy va'erã, he'i Hesu.

Ndererovái ramo nde rekoha, eremano va'erã

13 Upe jave ogwahê Hesu ha-py omombe'u íxupe:

—Mburuvixa Pilatos ojuka uka araka'e gwĩ galileu kwéry-pe. Oime jave Nhandejáry-pe ojeporahéi haty-py, ojuka íxupe kwéry. Nhandejáry-pe omboete jave gwymba ojuka uka-vy íxupe ave ojuka, he'i omombe'u-vy.

²⁻³Upéa-rehe Hesu he'i íxupe kwéry:

—Ani ere teĩ nde py'apy-py: “Oje-javy eterei va'e-pe mate Nhandejáry om-

bohasa asy onhehundipa” ani ere teĩ upéa-rehe, he’i. —Anhete ha’e-ta nde-vy, ndererováí ramo nde rekoha, sapy’a ou va’erã Nhandejáry ne mbohasa asyharã, ne rembiapo vai-rehe eremano va’erã, he’i onhemonhe’ẽ-vy íxupe kwéry.

⁴⁻⁵—Ho’a-ma ramo va’ekwe upe óga yvate vate va’e héry Siloé, dezoito omano va’ekwe. Hi’ári ho’a-gwi omano joa-ma hikwái. Kóxa ani peje teĩ hese kwéry: “Hembiapo vai eterei va’e voi nipo ra’e. Jerusalém mygwa kwéry-gwi nipo ra’e hembiapo vaive ra’e. Upéa-gwi nipo ra’e ombohasa asy íxupe Nhandejáry onhehundipa hagwã.” Ani peje teĩ aipo-rami hese kwéry. Anhete ha’e-ta nde-vy. Ndererováí ramo nde rekoha, nderejerováí ramo Nhandejáry-rehe, nde ave upeixa sapy’a eremano arã, erenhehundi arã, he’i Hesu onhemonhe’ẽ-vy íxupe kwéry.

Figó máta rehegwa nhe’ẽ

⁶Ha upéi katu Hesu omombe’u arandu nhe’ẽ figo máta rehegwa nhe’ẽ-rami.

—Uvaty mbyte-py kwimba’e onhoty va’ekwe peteĩ figo yvyrarã. Upéi hi’are rire ou oheka mo’ã ijyva figo. Ha ndojohúí. ⁷Upéixa-gwi he’i gwembigwái-pe uvaty-rehe onhangareko va’e-pe: “Ohasa-ma mbhapy ro’y upe figo máta anhoty hagwe. Hi’a-rehe aju meme mo’ã. Ndaipóri. Ndahi’áiry joty. Oĩ rei-ma. Eity íxupe” he’i gwembigwái-pe. ⁸Ha hembigwái he’i íxupe: “Iporãve ereheja peteĩ ro’yve íxupe” he’i hembigwái gwerekwa-pe. “Ajo’o porã-ta ijerekwe-rehe. Amohu’ũ-ta amoporãve yvy ijerekwe-rehe. ⁹Peteĩ ro’y rire jevy hi’a ramo iporã arã. Ha hi’a e’ỹ vyteri ramo katu, aity arã íxupe” he’i gwerekwa-pe.

Upe arandu rehegwa nhe’ẽ, figo yvyra rehegwa-rami omombe’u Hesu.

Kunha ikarapã va’e-pe ombogwera Hesu

¹⁰Peteĩ pytu’uha áry-py Hesu oho jevy omombe’u ojeporahéi haty-py. ¹¹Ha ogwahẽ kunha ikarapã va’e. Ojapo-ma dezoito ro’y ikarapãha oiko-vy. Ndahi’yvi porãvéi-ma. Anháy ojepota hese-gwi omokarapã íxupe. ¹²Ha ohexa-ma ramo íxupe, Hesu ohenói gwenda-py. Upéi he’i íxupe:

—Kunha, orombogwera-ma nde rasy vaikwe-gwi, ¹³he’i hese opo omoĩ-vy. Upe jave opu’ã porã-ma kunha.

—Nhandejáry imarangatu tee va’e, he’i kunha omboete-vy. Nhandejáry ombogwerahare-pe omomba’egwasu.

¹⁴Upéa-rehe ojeporahéi haty járy he’i ojogweroaty va’e kwéry-pe:

—Ani teĩ ereju pytu’uha áry-py ne mbogwera uka hagwã, he’i. —Áry rei-py katu ereju va’erã, he’i íxupe. —Seis áry meme-py nhamba’apo meme. Peteĩ áry-py japytu’u. Anive ereju pytu’uha áry-py ne mbogwera hagwã, he’i íxupe ipoxy-vy.

¹⁵Hesu katu he’i íxupe:

—Nde, nde py’a ky’aha eremo’ã kwaa eterei. Erenhemboete rei ereiko-vy. Ndereikwaa porãí Nhandejáry nhe’ẽ, he’i. —Pytu’uha áry-py meme eremboy’u ne rymba kwéry. Erejora ne rymba vaka, ne rymba mburika ave eremboy’u hagwã ereraha-vy y rembe-py imboy’u-vy, he’i. —“Ndaha’éi tembiapo rei ajapo amboy’u-vy” ere ereho-vy. “Áry meme hoy’u hagwã ndaha’éi hembiapo rei” ere. “Amboy’u hagwã ae xe rymba” ere.

¹⁶—Upéixa voi ave ambogwera arã pytu’uha áry-py. Kente iporãve voi mymba-gwi. Ha ko kunha Abraão remiarirõre voi. Ojapo-ma dezoito ro’y anhaygwasu Satanás ndopoíry íxugwi. Omokarapã-ma íxupe. Iporã voi pytu’uha áry-py imba’asy, anhaygwasu

remimoĩgwe ajorapa-ma kunha-gwi, he'i oikwaa ukase-vy huvixa kwéry-pe gwembiapo porã.

¹⁷ Inhe'ẽgwe ohendu-ma ramo, otĩ-ma hese ija'e'ỹ va'e kwéry. Ha enterove ojogweroaty aty va'e ogwerovy'a Hesu rembiapokwe.

**Temitỹ mostarda rehegwa
nhe'ẽ-rami arandu dhe'ẽ**

(Mt 13.31-32; Mc 4.30-32)

¹⁸ He'i íxupe kwéry Hesu:

—Mba'éixa aikwaa uka-ta peẽ-my Nhandejáry nhande ruvixaha? Mba'eixagwa dhe'ẽ aiporu-ta pene mo'arandu hagwã? he'i. ¹⁹—Ne arandurã amombe'u-ta temitỹ mostarda rehegwa dhe'ẽ-rami aiporu-ta, he'i.

—Kwimba'e kokwe-py onhotỹ araka'e temitỹ. Héry va'e mostarda onhotỹ. Mixĩ ete va'e mostarda ra'ỹi. Okakwaa-ma rire ae oiko-ma tuvixa va'e yvyra. Hakãmby-py gwyra ojeaityvapo-ma, he'i Hesu Nhandejáry irũ hetave tave oĩ va'erã rehegwa kwaa uka-vy.

**Mbojape mbovuha rehegwa
nhe'ẽ-rami arandu dhe'ẽ**

(Mt 13.33-35)

²⁰ Upéi he'i jevy:

—Mba'eixagwa dhe'ẽ aiporu-ta aikwaa uka hagwã peẽ-my Nhandejáry nhande ruvixaha? he'i. ²¹—Mbojape mbovuha rehegwa dhe'ẽ-rami amombe'u-ta.

—Kunha oipyhy hu'i ojapo hagwã mbohapy mbojaperã. Ha hu'i-py omoĩ moĩ imbovuha. Ijavyte-rupi voi ojehe'apa hese. Indive ovu. Ombovupa-ma íxupe, he'i Hesu, Nhandejáry dhe'ẽ irũ hetave tave oĩ va'erã rehegwa kwaa uka-vy.

Okẽ po'i rehegwa dhe'ẽ

(Mt 7.13-14,21-23; Jo 10.7)

²² Hesu ogwata gwata oho-vy Jerusalém-my. Tetã-rupi, tetã'i-rupi ohasa oho-vy. Ohasa ramo ombo'e mbo'e upe pygwa kwéry-pe. ²³ Upe jave peteĩ oporandu íxupe:

—Mbo'eháry, ndahetái tipo onhere-sende va'erã? he'i.

²⁴ Hesu katu arandu dhe'ẽ omombe'u íxupe, okẽ rehegwa dhe'ẽ-rami.

—Oĩ okẽ ereike hagwã yváy-py. Ipo'i va'e voi. Hasy peve ohasa va'erã. Heta va'e ohasase mo'ã pe okẽ-rupi. An-hetegwa ha'e-ta nde-vy. Ne kyre'ỹ re'ỹ katu erehasa porã hagwã pe okẽ-rupi, he'i Hesu ombojerovia ukase mo'ã-vy íxupe.

²⁵ Upéi omombe'u jevy Nhandejáry re-hegwa dhe'ẽ óga járy rehegwa-rami.

—Óga járy opu'ã omboty hagwã gwokẽ. Omboty-ma ramo ndikatuvéi-ma ereike koty-py. Okẽ-my rei erenhe'ẽ-ta. “Eipe'a ne rokẽ oroike hagwã” ere rei arã óga járy-pe. Ha upéixa ave ere rei arã Nhandejáry-pe. Ereipota mo'ã okẽ oipe'a-gwi nde-vy. “Ndoroi kwaái voi nde” he'i arã nde-vy. “Ndaikwaái xe” he'i arã nde-rehe. ²⁶ Ha nde katu ere arã, “Nde karu rovái tee va'ekwe xe. Ne ndive hay'u va'ety tee va'ekwe xe. Xe retã-my xe mbo'e tee va'ekwe ave nde” ere arã íxupe. ²⁷ Ha'e ae he'i arã nde-vy, “Xe katu, ndoroi kwaái voi” he'i arã nde-vy. “Tereho mombyry xéhegwi. Nde ne rembiapo vai-gwi ndikatúi ereike ko'apy. Nde-vy ndaipe'a mo'ái ereike hagwã” he'i arã Nhandejáry nde-vy. ²⁸ Upéa-rehe erejahe'o va'erã. Ndaikatúi ereike-gwi Nhandejáry nhande ruvixa oiko haty-py, nde vy'are'ỹ va'erã. Ne ramói amyri Abraão oiko-ta Nhandejáry ndive. Ne ramói amyri Isaque ave oiko-ta Nhandejáry ndive ave. Ne ramói amyri Jacó ave oiko-ta Nhandejáry ndive ave. Nhandejáry

dejáry nhe'ê-py omombe'u va'ety amyri kwéry ave oiko-ta indive. Ha'e kwéry meme Nhandejáry ndive oikopa va'erã. Ha nde, mombyry-gwi rei erehexa arã íxupe kwéry. “Ndikatúí ereike ko'a-py” he'i arã Nhandejáry nde-vy, he'i arandu nhe'ê oiporu-vy íxupe kwéry.

²⁹—Ha'e-ta peê-my heta heta judeu e'ÿ va'e omoirũ-ta Nhandejáry gwuvixarã-pe. Yvy apy gwive opa vvy arigwa oho-ta ave oiko hagwã Nhandejáry nhande ruvixa oiko haty-py. Upe-py ogwapy-ta indive yváy-py. ³⁰Ha heta oĩ ãy onhemboete uka e'ÿ va'e. Ha yváy-py tuvixa mba'e va'erã Nhandejáry-pe. Heta oĩ ave ãy onhemboete ukaseve va'e. Ha natuvixa mba'éiry voi va'erã Nhandejáry-pe, he'i íxupe kwéry Hesu omombe'u-vy.

**Jerusalém tetã mygwa-pe
ohayhu Hesu
(Mt 23.37-39)**

³¹Ha upe jave gwĩ fariseu kwéry ogwahẽ ijukaharã omombe'u íxupe.

—Nde jukaharã ogwahẽ-tama, he'i íxupe. —Ekwa katu. Ekanhy mani íxugwi. Herodes, nhande ruvixagwasu nde juka ukase-ma, he'i íxupe.

³²Hesu ae he'i:

—Xe areve-ta ko'a-py. Nakanhy mo'ãi voi íxugwi. Nhandejáry oipota-ma ramo mate amano va'erã. Ndahá'ei mburuvixa nhe'ê-py amano va'erã, he'i Hesu. —Mbarakajagwasu hembiaपो nhemi nhemi ombotavy gwemi'urã-pe. Upéixa ete ne mbotavy meme Herodes, he'i Hesu Herodes-rehe. —Tereho jevy emombe'u íxupe xe nhe'êgwe, he'i. “Oĩve xe rembiaporã” ere íxupe. “Hetave anháy amosẽ-ta, hetave tave ambogwera-ta vyteri” ere íxupe, he'i Hesu omombe'u uka-vy. —“Ko'ê mbue mbue ramo mate ambopa-ta

xe rembiaporã” ere íxupe kuri. ³³“Aikwaa-ma amanotaha óra” ere íxupe, he'i. —“Áy katu, ko'ê ramo ave ahase ha-py aha-ta” ere íxupe. “Ndaha'ei ko tetã-my amano va'erã. Aha ranhe-ta Jerusalém tetã-my amano hagwã upe-py” ere íxupe. “Jerusalém tetã mygwa meme ojuka Nhandejáry nhe'ê-py omombe'u va'ety-pe” ere íxupe, he'i Hesu omondo onhe'êgwe mburuvixagwasu-pe.

³⁴Upéi he'i Jerusalém tetã mygwa kwéry-rehe:

—Yma gware ãy peve erejuka meme Nhandejáry nhe'ê-py omombe'u va'ety-pe. Ombou ramo nde ha-py, erejuka meme íxupe. Ita-py erejapi íxupe ijukavy. Upéixa pejapo meme voi peẽ. Xe aipota voi xe-rehe erejerovia. Xe rembiayhurã amboatyse xe ndive xe renda pygwarã. Ha nderejeroviaséi xe-rehe, he'i. —Yrygwasu ra'y kwéry ojerovia osy-rehe. Ojohu-tama ramo ivai va'e ou, omboaty ipepogwy-py. Ha'e onhangareko porã hese kwéry. Ohayhu porã gwa'y kwéry-pe. Xe ave, yrygwasurami, anhangareko porãse mo'ã pende-rehe kwéry. Ha nderejeroviaséi xe-rehe.

³⁵—Pejeapysaka katu, anhete ha'e-ta nde-vy, aha-tama ko xe, oroheja-tama. Ava osẽ va'e-rami hõga-gwi, aha ave ne renda-gwi. Ha ndaxe rexavéi-ma va'erã. Agwahẽ jevy-ma ramo, xe rexa jevy-ma ramo, ere arã xe-vy: “Tande rovasa ete katu Nhandejáry. Ha'e ne mbouharupi eregwahẽ ore-vy” ere arã xe-vy, he'i Hesu onhemombe'u-vy íxupe kwéry.^P

Irurupa va'e-pe ombogwera Hesu

14¹⁻³Peteĩ pytu'uha áry-py Hesu oho okaru fariseu róga-py. Fariseu kwéry ruvixa upe va'e. Ha heta heta kente oĩ hõga-py. Orepara para Hesu-rehe oĩ-vy hikwái. Hi'ypa-ma

kwimba'e irurupa va'e oĩ ave upe-py. Hesu renonde-py oĩ. Ha fariseu kwéry, Moisés remimombe'ukwe mbo'eha kwéry ave oha'arõ ohexa hagwã.

—Mbava'e nipo Hesu ojapo arã, he'i ojõupe hikwái. —Oporombogwera-ta para'e pytu'uha áry-py. Ndopytu'u tee mo'ái para'e gwembiapo-gwi, he'i ojõupe orepara para jave Hesu-rehe.

Upéi Hesu he'i íxupe kwéry:

—Mbava'e tipo iporã Nhandejáry-pe jajapo hagwã pytu'uha áry-py? Oipota tipo nhaporombogwera? Oipota tipo ndajaioriahuverekói hasy va'e-pe? Peẽ nipo pejohu vai ra'e nhaporombogwera ramo pytu'uha áry-py.

⁴Ha okiririmba íxugwi.

Upe-ma ramo ombogwera hasy va'e-pe. Upéi he'i íxupe:

—Tereho jevy nde róga-py, he'i íxupe Hesu.

⁵Upéi omombe'u jevy íxupe kwéry pytu'uha áry rehegwa nhe'ẽ.

—Peẽ kwéry, sapy'a pemba'apo ave pytu'uha áry-py, he'i íxupe kwéry. —Nde ra'y ho'a ramo ygwa-py, ne rymba ho'a ramo ave, sapy'a erenhẽ jevy arã upe ygwa-gwi. Nderéi va'erã “Nanohẽ mo'ái pytu'uha áry-py” aipo ndere mo'ái. Erenhẽ pya'e va'erã.

⁶Ohendu-ma ramo upéa nhe'ẽ, ndikatúí ojohu vai.

Mba'éixa pa oiporavo gwenagwã ogwapy hagwã rehegwa nhe'ẽ

⁷Ha gwĩ fariseu ohenói va'ekwe ou heta okaru porã hagwã. Ha ogwahẽ ramo peteĩ teĩ oiporavo gwenagwã ogwapy hagwã. Iporãve rãve va'e-py ogwapyse. Upéa-rehe Hesu omombe'u íxupe kwéry arandu rehegwa nhe'ẽ omenda va'e rehegwa nhe'ẽ-rami. He'i:

⁸⁻⁹—Ne renói ramo erekaru hagwã omenda va'e ha-py, ani erenhembotuvixa eterei eregwapy hagwã. Ejehexa uka porã katu. Imbotuvixapyrã va'e

renda-py ani eregwapy teĩ. Imbotuvixapyrã e'ỹ-rupi eiko pono ne mbova óga járy nde gwapy ha-gwi. “Niporãi eregwapy ko'a-py. Ko va'e mburuvixave renda ae ko. Ha'e ae ogwapy-ta ko'a-py. Nde, eregwapy mombyryve xéhegwi” pono he'i nde-vy. Aipo-rami ne mbova ramo nane mbovy'ái arã. Ne popu'ã pu'ã ramo ne moti-ma arã. ¹⁰Iporãve eregwapy imbotuvixapyrã e'ỹ hagwã-rami. Upe-py eregwapy jave óga járy ou arã nde ha-py: “Iporãve xe ypy pyve eregwapy ko'a-py erekaru porãve arã nde” he'i arã nde-vy ne mbotuvixave-vy va'erã. Upéixa ramo ohendu va'e ne mbotuvixave va'erã enterovéa-gwi. ¹¹Ha'e-ta peẽ-my, onhembotuvixaseve va'e-rehe avave nopenáiry, ha upe onhemomirĩve va'e-pe katu ombotuvixave va'erã.

¹²Upéa omombe'u rire he'i gwenoihare-pe:

—Nde, ereporomongaru porãse ramo, ani erehenói nde-vy jevy ne mongaru va'erã kwéry-pe. Nde rapixa kwéry, nde ryvy kwéry, nde ryke'y kwéry, nde re'ýi kwéry, nde rapixa imba'e reta va'e kwéry ave ani erehenói upe va'e kwéry mante eremongaru porã hagwã. Ha'e kwéry ne renói jevy arã ne mohekoviarõ uka arã. Ha ko yvy-py mate iporã va'erã nde-vy.

¹³⁻¹⁴—Iporãve ereporomongaru porãse ramo jepe ne mohekoviarõ e'ỹ va'erã-pe joty erehenói. Iporiahu va'e kwéry, ikarapã va'e kwéry, ogwata e'ỹ va'e kwéry, hesapyso e'ỹ va'e kwéry ave erehenói va'erã eremongaru porã hagwã íxupe kwéry. Upe va'e kwéry ndogwerekói mba'eve ne mongaru jevy hagwã. Upéa erejapo ramo Nhandejáry katu nde rovasa porã arã yváy-py, he'i íxupe. —Upe áry-py, entéro omano va'ekwe gwive omoingove jevy va'erã áry-py, nde rereko porã va'erã Nhandejáry ne rembiapo porãkwe-rehe, he'i Hesu ombo'e-vy.

**Kente kwéry omongaru uka
va'e rehegwa nhe'ê**

¹⁵ Peteĩ indive okaru va'e ohendu-ma ramo he'i íxupe:

—Nhandejáry nhande ruvixa oiko haty-py, ovy'a ete va'erã indive okaru ramo.

¹⁶ —Néi, he'i Hesu. —Amombe'u-ta peẽ-my Nhandejáry ndive oiko va'erã rehegwa nhe'ê kente kwéry omongaru uka va'e rehegwa nhe'ê-rami.

—Kwimba'e ojapo uka heta temi'urã omongaru porã hagwã heta kente-pe. Ha omombe'u heta va'e-pe ou hagwã okarugwasu ha-py. ¹⁷ Ojapopa-ma rire omondo gwembigwái omombe'u hagwã okaru va'erã-pe. “Ejo katu, jaha jakaru. Ojapopa-ma nhane remi'urã, ere xe remihenói-pe” he'i omondo-vy íxupe kwéry.

¹⁸ —Ohenói-ma ramo avave ndouséi indive. Peteĩ va'e he'i uka íxupe: “Yvy ajogwa va'ekwe ahexa ranhe-ta” he'i uka. “Ahexa ranhe-ta ndaha mo'ái ranhe. Ani erejohu vai teĩ aha e'ỹ ramo” he'i uka jevy íxupe.

¹⁹ —Upéi, hemienói ambue va'e ave he'i uka íxupe: “Heta xe rymba pyahu ajogwa va'ekwe. Tekotevê aikwaa nomba'apo porã para'e, omba'apo porã para'e. Upéa-rehe ndaha mo'ái akaru hagwã ne ndive. Ani erejohu vai teĩ, ndahái ramo” he'i uka jevy íxupe.

²⁰ —Upéi, outro he'i uka ave íxupe: “Amenda-ma kuri. Ndikatúí aha” he'i uka ave.

²¹ —Ogwahẽ jevy-ma ramo hembigwái omombe'upa gwerekwa-pe. Oikwaa-ma ramo ndovy'ái voi ijáry. Ima'eandu-gwi he'i gwembigwái-pe “Ekwa katu. Tereho hekoviara embou iporiahu va'e kwéry okaru hagwã” he'i. “Tetãgwasu-py ekwa ehaxa íxupe kwéry. Tape-gwasu rupigwa, tape po'i rupigwa embou. Ikarapã va'e kwéry, hesapyso e'ỹ va'e

kwéry, ogwata e'ỹ va'e kwéry ave embou katu okaru hagwã” he'i gwembigwái-pe.

²² —Upéi oho jevy hembigwái. Ogwerupa ete rire-ma, he'i gwerekwa-pe: “Aha ambovía va'ekwe kuri ogwahẽmba-ma” he'i. “Ajohu va'e kwéry gwive ogwahẽmba-ma” he'i. “Nomboaty hetái joty. Hendarã kwéry ne'írá vyteri omohynhẽmba” he'i.

²³ —“Aipo ramo ekwa jevy tape tape-rupi tereho. Erejohu va'e gwive erembou hagwã henagwã-rupi ogwapy hagwã. Oĩ rei tenda va'e nhamohynhẽ hagwã. ²⁴ Anhete ha'e-ta katu nde-vy: Tenonde-rupi ahenói uka va'ekwe ndo'u mo'ávêi-ma xe rembi'u” he'i ndovy'ái-gwi hese kwéry, he'i Hesu arandu nhe'ê omombe'u-vy.

Tekotevê omoirũ hagwã Hesu-pe

(Mt 10.37-38; Mc 8.34; Lc 9.23)

²⁵ Ogwata ramo Hesu heta eterei oho ave hapykwéri. Upéi ojere he'i hagwã íxupe kwéry:

²⁶ —Xe moirũse ramo ndikatúí xéhegwi erehayhuve avave-pe. Nde ru-pe, nde sy-pe, ne rembireko-pe, nde ra'y kwéry-pe, nde rajy kwéry-pe, nde ryke'y kwéry-pe, nde ryvy kwéry-pe, ne reindy kwéry-pe, ne ména-pe, ne memby kwéry-pe, nde ryke kwéry-pe, nde kypy'y kwéry-pe, nde kyvy kwéry-pe ave erehayhuve ramo xéhegwi ndikatúí arã xe moirũ. Xe moirũse ramo ndikatuvéi ne rakate'ỹ nde rekove-rehe. ²⁷ Tekotevê ereiko okurusugwasu ogweraha va'e-rami. Upéixa ijukapyrã-rami ndereikoséi ramo ndikatúí xe moirũ xe re'ýi tee ramo.

²⁸ —Amombe'u-ta peẽ-my xe moirũse va'e rehegwa nhe'ê gwogarã omopu'ãse va'e rehegwa nhe'ê-rami.

—Kwimba'e omopu'ãse ramo gwogarã ijyvate vate va'e, opy'a ndive onhemongeta porã arã. “Oĩ tipo heta xe plata ajapopa hagwã? Oĩ tipo xe py-

tygwōharā jajapo porā hagwā? Arekopa tipo ajapopa hagwā xe rogarā?” oporandu arā opy'apy-py. ²⁹ Nonhemongeta porāi ramo omopu'ā rei ramo gwōga mo'ārā, entéro ohexa va'e opuka va'erā hese hōgarā-rehe mo'ā ohexa ramo. ³⁰ “Omoī mo'ā gwōga renagwā. Omopu'ā ku'a ku'a rei henagwārāgwe. Ndojapopái oheja hagwā” he'i va'erā onhembohory va'erā hōga-rehe. “Ojapo-ta mo'ā óga oheja jevy gwogarāgwe” he'i arā, he'i Hesu arandu nhe'ē omombe'u.

³¹ Upéi he'i jevy:

—Amombe'u jevy-ta peē-my xe moirūse va'e rehegwa nhe'ē mburuvixagwasu onhorairō va'e rehegwa nhe'ē-rami.

—Mburuvixagwasu onhorairō-tama ramo mburuvixagwasu ambue ndive, onhemongeta porā opy'apy ndive soldado kwéry-rehe. Dez mil mate ogwereco ramo, ha hese ija'e'ỹ va'e hetave ogwereco ramo, vinte mil ogwereco ramo, oporandu arā opy'apy-py: “Isoldado kwéry imbaraeteve tipo xe soldado kwéry-gwi?” he'i arā. “Ome'ē-ta tipo aipe'a imburuvixave ramo oikoha íxugwi?” oporandu arā opy'apy-py.

³² —Ha nome'ēi-tama ramo, nonhorairōsevéi-ma va'erā. Gwenonderupí omondo arā onhemongeta va'e. Ojerure uka-ta upe ipu'akave va'e-pe oiko porā jevy hagwā onhondive, he'i omombe'u arandu nhe'ē.

³³ —Upéixa ave, xe moirūse va'e tonhemongeta porā opy'a ndive. Nome'ēi voi xe moirū ku'a ku'a. Gwekove-rehe hakate'ỹ va'e, gwe'yí kwéry-rehe hakate'ỹ va'e, omba'e-rehe hakate'ỹ va'e naxe moirū etéi arā oiko-vy, he'i íxupe kwéry oiporavo uka hagwā.

Juky rehegwa nhe'ē

(Mt 5.13; Mc 9.50)

³⁴ Upéi he'i jevy:

—Amombe'u jevy-ta peē-my xe moirūse va'e rehegwa nhe'ē juky rehegwa nhe'ē-rami.

—He porā juky. Ha ndahéi ramo katu, ndikatúí eremoatyrō jevy. ³⁵ Ndovalevéi-ma. Yvy pygwarā ndovaléíry. Ha ne remimomborā-ma voi va'erā upéa, he'i. —Ne aranduse ramo, ejeapysaka porā ko xe nhe'ē-rehe, he'i Hesu omombe'u-vy íxupe kwéry.

Hembiapo vai va'e ndive Hesu oiko

15 Onhemboja Hesu renda-py plata-py oporombopaga va'ety kwéry, gwí ojevavy va'e kwéry ave inhe'ē rendu-vy. ² Ha upéa-rehe fariseu kwéry, judeu rekombo'ehaty kwéry ave onhe'ē rei rei hese:

—Kóa nahi'arandúiry voi, he'i rei hese. —Gwí ojevavy va'e kwéry ndive oiko meme okaru ave indive kwéry, he'i hese ojohu vai-vy hese.

Ovexa kanhygwe rehegwa nhe'ē

(Mt 18.12-14)

³ Upéa-rehe Hesu omombe'u gwí ójehe ojerovia va'erā rehegwa nhe'ē ovexa kanhygwe rehegwa nhe'ē-rami.

⁴ —Ne rymba ovexa heta ete erereko ramo, cem erereko ramo, erenhangareko hese. Peteí okanhy-ma ramo, ereheja upe okanhy e'ỹ va'e kwéry anho nhu porā-my ereheka heka hagwā íxupe. ⁵ Erejohu-ma ramo, “Ajohu-ma xe rymba” ere va'erā. Erehupi va'erā íxupe nde ati'y-rupí ereru hagwā ne rymba kanhygwe. Erevy'a eterei ne rymba erejohu jevy-ma ramo. ⁶ Eregwahē-ma ramo rire nde róga-py erehenói arā enterove-pe jevy ovy'a ave hagwā. Nde re'yí kwéry, nde rapixa kwéry ave erehenói arā ovy'a ave hagwā. “Ajohu jevy xe rymba okanhy va'ekwe” aipo ere arā eremombe'u-vy íxupe kwéry erembovy'a-vy jevy, he'i.

⁷—Upéixa ave yváy pygwa ovy'a joa arã. Hembiaapo vaikwe va'e ogwerovama oiko-vy ramo gwekoha ovy'a joa-ma va'erã oiko-vy. Ojejavy va'e ojerovia-ma ramo xe-rehe ovy'a joa-ma va'erã yváy pygwa ave. Heta heko porã va'e ojerovia oiko-vy ramo xe-rehe ombovy'a arã yváy pygwa kwéry. Ha peteĩ hekoha vai va'ekwe ogwerova ramo gwekoha katu, ombovy'agwasuve arã íxupe kwéry, he'i Hesu.

Omba'e oheka oiko-vy kunha

⁸Upéi omombe'u jevy arandu rehegwa nhe'ẽ omba'e oheka va'e rehegwa nhe'ẽ-rami.

—Kunha ogwereko araka'e dez plata, ovale voi va'e. Ha okanhy peteĩ íxugwi. Upéixa-gwi omohendy tataendy, oitypei porã koty-py. “Tajohu jevy xe mba'e kanhygwe” he'i. Ndohejái mba'eve gwendagwe-py oitypei oheka-vy. ⁹Ojohu-ma ramo ohenói kunha kwéry-pe ogwerovy'a jevy va'erã. Hapixa kwéry, he'ýi kwéry hóga ypy rupigwa kwéry ogwahẽ-ma ramo, omombe'u: “Ajohu-ma xe plata okanhy va'ekwe. Pevy'a katu xe ndive ajohu jevy-ma xe plata” he'i íxupe kwéry.

¹⁰—Upéixa ave ogwerovy'a arã Nhan-dejáry hekoha vai va'ekwe-pe ogwerovama ramo gwekoha. Ovy'a arã gwembigwái kwéry yváy pygwa ndive.

Ta'ymirĩ okanhy va'ekwe rehegwa nhe'ẽ

¹¹Hesu omombe'u jevy arandu re-hegwa nhe'ẽ ta'ymirĩ okanhy va'ekwe re-hegwa nhe'ẽ-rami.

—Oiko va'ekwe kwimba'e. Mokõi ta'ýry va'e upéa.

¹²—Ha ta'ymirĩ he'i gwu-pe: “Eme'ẽ mani xe-vy xe mba'erã. ãy voi eme'ẽ xe-vy. Naha'arõséi eremano rire ae areko hagwã ne mba'ekwe” he'i gwu-pe.

“Iporãve ereme'ẽ xe-vy ereikove reheve” he'i gwu-pe ta'ymirĩ hereko asy-vy.

Upéixa-gwi túvy omboja'o ja'o opa omba'e. Heta voi omba'ekwe omboja'o ja'o gwa'y kwéry-pe ome'ẽmba íxupe kwéry.

¹³—Upéi, ndahi'aréi ta'ymirĩ ohoma mombyry. Omboatypa omba'e gwu mba'ekwe ome'ẽ kuri va'e ovendepa ohovy. Hepykwe ae ogweraha. Mombyry ete oho. Ogwahẽ ramo tetã ambuepy ojapo opaixagwa. Omokanhy rei rei omba'e repykwe. ¹⁴Omokanhymba-gwi mba'eve ndogwerekói, ndaiporivéi-ma imba'e, ndaiporivéi-ma ave imba'e repyrãrãgwe. Iporiahu ete jevy opyta-vy.

—Ha upe rire, iporiahu ete jave tetã ambue pygwa kwéry-pe nahenhóiry hemitygwe. Upéixa-gwi ohasa asy upe tetã mygwa. Ndogwerekovéi gwemi'urã-gwi ivare'apa upe pygwa. Ha ohasa asyve ta'ymirĩ. Ndaipóri tembi'u-gwi ohasa asy oiko-vy.

¹⁵—Ivare'apa eterei-gwi oho upepy oiko va'e-pe ojerure gwemi'urã-rehe. Ha upe va'e omomba'apo íxupe. “Eremba'apose ramo, tereho xe yvy nhu-my enhangareko xe rymba kure kwéry-rehe, xe rymba kure mongaruha ramo ereiko hagwã” he'i upe pygwa ta'ymirĩ-pe. “Iporã. Apyta-ta ne rembigwái ramo” he'i.

¹⁶—Ha hymba kwéry-rehe onhangareko jave, ta'ymirĩ ivare'a vyteri oiko-vy. “Xe vare'a” he'i. “Akaruse eterei. Xe vare'a-gwi ha'use mo'ã kente rembi'u e'ý va'e, ko kure rembi'u rei-ma ha'use. Pono xe juka xe vare'a ha'use mo'ã ko kure rembi'u.” He'i-ma ramo ojéupe, avave ho'u va'erã nome'ëséi ta'ymirĩ-pe.

¹⁷—Upe rire ae imandu'a jevy gwurehe: “Oĩ heta xe ru rembigwái omba'apo va'e. Upe xe ru róga pygwa kwéry okaru porã. Hembigwái kwéry ave okaru porã ave. Ndaivare'ái voi xe ru ndive

omba'apo va'e kwéry. Ha xe, amano-tama xe vare'a eterei-gwi ko xe vvy e'y-py aiko-vy" he'i ojúpe. ¹⁸“Taha jevy xe ru róga-py. Ha'e-ta íxupe, Ajapo vai va'ekwe nde-rehe, aipo ha'e-ta íxupe. Nhandejáry-rehe ave ajapo vai va'ekwe ave. ¹⁹Ajapo vai eterei-gwi xe atí agwahê jevy hagwã. Xe rembiapo vai eterei nde-rehe, anive, Xe ra'y, ere xe-rehe. Atí eterei, Xe ra'y, ere hagwã xe-vy. Aikose eterei ne rembigwái ramo, aipo ha'e-ta xe ru-pe” he'i opy'apy-py.

²⁰—He'i-ma ramo osê upe vvy-gwi ojevy hagwã gwu renda-py. Mombyry-gwi ou jevy. Ogwahê e'y jave gwu róga-py, mombyry vyteri gwu róga-gwi ou-vy ohexa-ma íxupe túvy. Ohexa-ma ramo, oiporiahuvereko gwa'ymirí-pe. Oripara oho-vy ohogwaití hagwã gwa'yry-pe. Ohova pyte pyte íxupe. Oiporiahuvereko voi gwa'yry-pe.

²¹—Aipo ramo ta'ymirí he'i gwu-pe: “Xe rembiapo vai va'ekwe nde-rehe. Xe rembiapo vai va'ekwe Nhandejáry-rehe ave. Xe rembiapo vai-gwi xe atí voi ndéhegwi. Anive, Xe ra'y, ere teĩ xe-vy xe rembiapo vai eterei va'ekwe-gwi” he'i gwu-pe.

²²⁻²³—“Ani eretí teĩ xéhegwi. Nde xe ra'y tee” he'i. “Orohayhu eterei. Avy'a orohexa-vy” he'i túvy íxupe.

—Upéi he'i gwembigwái kwéry-pe omanda-vy: “Pekwa pya'e peru xe ra'y aorã. Eru ao porã ete omonde hagwã. Ikwâyurã eru ikwã-rehe omoĩ hagwã. Ipy ryrurã eru ave omonde hagwã. Iporã porãve va'e eru xe ra'y pegwarã” he'i.

—“Peru ave vaka ra'y ikyrave va'e pejuka hagwã íxupe. Heta eta vaka ro'o ja'u-ta javy'a eterei-gwi. ²⁴Ko xe ra'y okanhy va'ekwe oiko-vy ha ko'anga ogwahê jevy ou-vy. Omano vérami va'ekwe ha oikove jevy-ma nipo ra'e” he'i hese gwembigwái kwéry-pe.

—Upéi onhepyrũ ogwahê ramo ovy'a joa. ²⁵Upe jave ta'y rypykwe oime

kokwe-py. Gwóga-py ogwahê-tama ramo ohendu ombopu va'e, ohendu ave ogwahu va'e. ²⁶Ohendu-ma ramo ohenói hembigwái oikwaa hagwã: “Mbava'e tipo aipo va'e?” he'i. ²⁷“Nde ryvy ogwahê kuri. Hesãi porã ogwahê ou-vy. Ovy'a eterei nde ru. Upéixa-gwi ojuka uka vaka ra'y ikyrave va'e hemi'urã.”

²⁸—Aipo ohendu-ma ramo ta'yruusu ipoxy gwyv'yry-rehe, ndoikeséi gwóga-py. Upe-ma ramo túvy osê oho-vy ohogwaití-vy íxupe. Ojerure rure gwa'y rypy-pe oike hagwã gwóga-py.

²⁹—Upe va'e ae he'i gwu-pe: “Xe katu, xe are-ma amba'apo ne ndive. Are-ma aiko ne nhe'ê-rupi. Ne remimbota mate ajapo aiko-vy. Ne'íra vyteri ereme'ê xe-vy ne rymba mixí va'e ha'u va'erã xe rapixa kwéry ndive. ³⁰Ha ko ne mba'e hundipahare katu ogwahê ramo, ne rymba ikyrave va'e erejuka íxupe. Hembiaapo vai va'ekwe nde-rehe. Opa mba'e ojapo nipo oiko-vy ra'e kunha vai ndive nipo oiko ra'e ave ha ogwahê ramo, ne rymba ikyrave va'e erejuka nipo ra'e íxupe.”

³¹—He'i-ma ramo, túvy he'i íxupe: “Xe ra'y, nde ko ereiko meme xe ndive. Entéro xe mba'e gwive ne mba'e voi. ³²Tekotevê javy'a ko'anga onhondive. Ko nde ryvy, Omano, ha'e mo'ã va'ekwe hese, oikove teĩ nipo ra'e. Okanhy va'ekwe ha ko'anga ogwahê jevy ou-vy. Tekotevê nhanhombovy'a jevy katu” he'i túvy gwa'yruusu-pe, he'i Hesu, gwĩ oje-javy ríre ojehesa rerova uka va'e-rehe Nhandejáry ovy'aha kwaa uka-vy.

Tembigwái nonhangareko porã gwerekwa mba'e-rehe rehegwa nhe'ê

16 Hesu omombe'u jevy doze gwemimbo'e kwéry-pe. Arandu nhe'ê omombe'u tembigwái rehegwa nhe'ê-rami.

—Kwimba'e onhangareko uka omba'e reta reta peteĩ gwembigwái-pe. Upe imba'e reta va'e oiporu uka meme omba'e kente kwéry-pe ombohekovia hetave hagwã íxupe. Ha ohekoviarõ-vy hembigwái-pe ogweru hikwái. Ijáry ete nonhangarekói voi hese, hembigwái mate ojapo.

—Upe jave gwĩ oikwaa va'e he'i imomba'apoha-pe: “Nonhangareko porãi voi ne rembigwái ne mba'e-rehe. Ndohekoviarõ porãi nde-vy oiporuruka hagwe” he'i omombe'u-vy.

²—Ha upéi katu upe va'e ohenói uka gwembigwái-pe: “Ne rembiapo vai rerakwã ahendu kuri. Anhete pa erejapo. Nerembohekovia porãi nipo xe mba'e aheja nde-vy va'ekwe ereiporuruka hagwã. Upéixa ramo noromomba'apo mo'ávéi” he'i gwembigwái-pe, hembiaapo vai va'ekwe-rehe.

³—Ha upéi katu hembigwái onhemongeta opy'apy-py: “Mbava'e tipo ajapo-ta? Xe momba'apoha xe mosê-ta. Namba'apo mo'ávéi-ma íxupe. Xe kangy eterei amba'apo hatã hagwã. Ndikatuĩry amba'apo mbaraete hagwã. Ndajo'o kwaái vyv. Atĩ eterei ajerure rure hagwã xe remikotevê-rehe. Mbava'e tipo ajapo-ta aiko porã hagwã namba'apovéi-ma ramo a-py?” he'i opy'a-py onhemongeta-vy.

⁴—Upéi he'i jevy opy'a-py: “Aikwaa-ma mba'e ajapo-ta kente kwéry xe moirũ porã hagwã, xe mogwahẽ hagwã gwógapy” he'i opy'apy-py.

⁵—Upéi omomba'apoha mba'e oiporu va'ekwe ohenói. Ogwahẽ ypy va'e-pe he'i: “Mbovy tipo erereve vyteri xe momba'apoha-pe?” he'i oporandu-vy íxupe. ⁶“Heta nhandy aiporu va'ekwe. Cem ryrugwasu-rehe areve voi íxupe.” “Ki, ehai nde kwatia-py mixĩve ereve hagwã. Cinquenta ryrugwasu-rehe ere-

hai” he'i oreve va'e-pe. Ome'ẽ íxupe ikwatia ohai mixĩve oreve hagwã.

⁷—Upéi oporandu kwimba'e ambuepe: “Ha nde tipo, mbovy tipo erereve ave nde?” he'i. “Heta trigo aiporu va'ekwe. Cem ryrugwasu-rehe areve vyteri ne momba'apoha-pe” he'i. “Ehai mixĩve nde kwatia-rehe. Oitenta ryrugwasu-rehe mate erehai” he'i ome'ẽ-vy íxupe ikwatia ohai hagwã.

⁸—Ha upéa oikwaa-ma ramo imomba'apohare he'i hese: “Hi'arandu nipo ra'e xe rembigwaikwe xe mbotavy hagwã” he'i gwembigwaikwe-rehe, he'i Hesu arandu nhe'ẽ tembigwái rehegwa nhe'ẽ-rami omombe'u-vy.

Ha Hesu he'i ave:

—Ha'e-ta katu peẽ-my ko'ãygwa pytũ mygwa-rami oiko va'e hi'arandu voi ombovia uka hagwã gwapixa-pe. Ha oĩ arakatu pygwa-rami oiko va'e, Nhandejáry-rehe ojerovia va'e, nahi'arandu porãi gwapixa ndive oiko porã hagwã.

⁹—Ha'e-ta ave peẽ-my, ani ereiporu rei ne mba'e, nde pirapire ave nde-jéupe gwarã anho-rehe. Iporãve ereme'ẽ hemikotevê iporiahu va'e kwéry-pe. Upéixa nde py'a porã reheve ereiporu ramo ne mba'e reta, gwĩ ereiporiahu-vereko va'ekwe ovy'a jevy va'erã ne ndive. Ha eregwahẽ-ma ramo yváy-py ne mogwahẽ porã arã. ¹⁰Tereiporu porã ne mba'e ereiko porã hagwã. Ndahetái ramo ne mba'e, ereiporu kwaa ramo, iporã arã nde-vy. Hetave tave erereko ramo ereiporu kwaa arã upe ne mba'e reta voi ave. Nde py'a porã-gwi ereiporu kwaa ne mba'e. Ha ndahetái ramo ne mba'e, ndereiporu porãi ramo upe ne mba'e mbovy, hetave tave erereko ramo, ndereiporu kwaái arã upe hetave va'e ave. Nande reko porãi-gwi ndereiporu kwaái ne mba'e.

¹¹—Ha nane arandu porãi-gwi ndereiporu porãi ne mba'e ko yvy

pygwa. Mba'éixa po ereiporu kwaa va'erã Nhandejáry remime'erã? he'i Hesu omombe'u-vy. ¹²—Ha ndereiporu porãi ramo ko'a-py ereiporu va'e, avave nome'ei arã ne mba'e teerã nde-vy.

¹³—Ndaikatúí eremba'apo mokõive-pe. Peteĩ va'e-rehe nande a'e porãiry va'erã. Ambue katu erehayhu tee va'erã. Peteĩ va'e-rehe ne rakate'ỹve arã. Ha outro-rehe katu nerepenái arã. Peteĩ va'e dhe'ẽ-rupi mate ereiko arã, he'i omombe'u-vy. —Upéixa ave ereiko ramo Nhandejáry dhe'ẽ-py, ndikatuvéi erepena eterei ko vvy-rehe oiko va'e nde pirapire-rehe. Ne rakate'ỹ eterei ramo pirapire-rehe, ipu'aka va'erã nde-rehe. Nerepenái va'erã Nhandejáry-rehe. Nde kupe-py rei oĩ va'e-rami erereko va'erã íxupe.

Fariseu kwéry-pe onhemonhe'ẽ Hesu

¹⁴ Ohendu-ma ramo upe dhe'ẽ fariseu kwéry, onhembohory hese. Plata ray-huha ha'e kwéry. Omba'e reta ray-huha ave ha'e kwéry. Upéixa-gwi Hesu remimombe'u-rehe ndovy'áiry. ¹⁵ Upéa-gwi Hesu he'i íxupe kwéry:

—Peẽ penhemboheko marangatu rei vvy-póry renonde-py. Peje rei pende-jéupe “Aiko porã Nhandejáry dhe'ẽ-py” peje mo'ã, pende apu rei pendé-jehe, pende rerovia rei kente kwéry. Nhandejáry ae ohexa porã nde py'apy-py. Oikwaa-ma katu mbava'e-rehe erejerovia ete. Oikwaa-ma ave mbava'e-rehe erenhemongeta nde py'apy-py, he'i onhemonhe'ẽ-vy íxupe kwéry. —Oĩ heta mba'e, heta hembiaapo ave ovale e'ỹ va'e voi katu Nhandejáry-pe. Ha kente kwéry he'i rei upe mba'e-rehe, “Iporã katu” he'i rei hembiaapo-rehe. “Ovale voi” he'i rei hese. Ndoikói peteĩxa Nhandejáry ndive-gwi, aipo he'i rei hese, he'i Hesu onhemonhe'ẽ-vy.

¹⁶—Myamyri ojerovia araka'e Nhandejáry-rehe. Upéixa-gwi oiko porã

araka'e inhe'ẽ-py. Ohendu meme katu araka'e Moisés amyri rembihaikwe. Nhandejáry dhe'ẽ-py omombe'u va'ety amyri kwéry rembihaikwe ave ohendu meme ave araka'e. Upéa-rehe oikwaa-ma araka'e Nhandejáry remimbota ojapo hagwã, he'i.

—Upe rire ou-ma va'ekwe João Batista. “Ou-tama Nhandejáry nhande ruvixarã” omombe'u meme. Upe rire ãy peve onhemosarambi rambi upe dhe'ẽ. Ha heta kente ikyre'ỹ voi omoirú hagwã Nhandejáry-pe. Oikese ha-py pya'e a'e oike ha-rami ojpura-ma va'e-rami omoirúse eterei Nhandejáry-pe gwuvixarã, he'i. ¹⁷—Ha'e-ta ave peẽ-my, áry opa va'erã. Yvy ave opa va'erã ave. Nhandejáry dhe'ẽ ae Moisés amyri remimombe'ukwe ndopái va'erã. He'i hagwe-rami oikopa peve nonhehekoviario mo'ãi voi, he'i Hesu.

Mendare rehegwa dhe'ẽ

(Mt 19.1-12; 5.31-32; Mc 10.11-12)

¹⁸ He'i ave:

—Gwembireko-gwi opoi va'ekwe omenda jevy ramo ambue kunha-rehe, ojapo vai voi Nhandejáry renonde-py. Ha kunha ome oheja va'ekwe-rehe omenda va'e ojapo vai ave Nhandejáry renonde-py, he'i Hesu ombo'e-vy íxupe kwéry.

Mokõi kwimba'e rehegwa dhe'ẽ

¹⁹ Upéi Hesu omombe'u jevy arandu dhe'ẽ mokõi kwimba'e rehegwa dhe'ẽ-rami.

—Oiko va'ekwe peteĩ kwimba'e imba'e reta va'e. Hepyve pyve va'e ao meme voi katu ha'e omonde. Ha okaru porã porã meme ave. ²⁰ Ha hokẽ-my ogweru omoĩ-vy kwimba'e iporiahu ete va'e. Héry va'e Lázaro. Hasy va'e voi Lázaro. Ipire aipa va'e voi. Ikangy voi hasy ete-gwi. ²¹ Ha ivare'a eterei-gwi ogwapy oĩ-vy upe-py. Oha'arõ ho'u va'erã mo'ã. Tembi'u su-

rurukwe ho'a va'ekwe ho'u hagwã oĩ upe-py. Onhemohygyatã-vy mo'ã ou oha'arõ oĩ-vy upe-py. Ha upéixa oĩ jave gwĩ jagwa ou ohere íxugwi ijai ai.

²²—Upe rire omano Lázaro. Omano ramo Nhandejáry rembigwái yváy pygwa ou ogweraha íxupe oiko hagwã Abraão amyri ndive ogwenogwahẽ íxupe heraha-vy Nhandejáry renda-py.

—Upéi omano ave upe imba'e reta va'ekwe ave. Ha omoi hetekwe hetekwe rendaty-py. ²³Omano rire-ma oime jave nhane mbohasa asy va'e renda-py, ohasa asy-ma voi oiko-vy.

—Upéi oma'ẽ jave mombyry-kotypy ohexa Lázaro amyri-pe oiko ramo Abraão amyri ndive. ²⁴Upéi osapukái Abraão amyri-pe. He'i "Xe poriahuvereko katu, xe ramoigwasu Abraão" he'i gwamoigwasu-pe. "Embou Lázaro xe pytygwõ uka-vy. Omoakỹmi hagwã jepe xe apekũ" he'i. "Okwã apy omoakỹ hagwã y-py omoro'ysã hagwã xe apekũ" he'i. "Aiko asy eterei ko tata rendy-py" he'i.

²⁵—Upéa-rehe Abraão amyri he'i íxupe: "Namondo mo'ãi nde ha-py Lázaro" he'i íxupe. "Nde, tekotevẽ ne mandu'a nde rekohagwe-rehe. Eremano e'ỹ mboyve va'ekwe, ereiko ramo yvy ári ne mba'e reta-rehe mate erepena va'ekwe ereiko-vy. Ha upe-py nde rekoha porã va'ekwe. ãy ae katu ereiko asy va'erã. Nde rekoha porãgwe ndovaleví-ma va'erã nde-vy. Erehasa asy-ta voi katu ereiko-vy" he'i íxupe. "Ha Lázaro amyri nde ramigwa e'ỹ va'ekwe. Ha'e oiko ramo va'ekwe yvy ári ohasa asy voi va'ekwe. ãy katu ha'e oiko porã-ma" he'i Abraão amyri imba'e reta va'ekwe-pe. ²⁶"Oĩ ave vvykwagwasu nhane mbyte-py. Ko'a pygwa ohasase mo'ã upe-py. Ndikatúi ohasa vvykwagwasu-gwi" he'i. "Ha ndikatúi ave upe pygwa ohasa ou

hagwã ore ha-py ave" he'i Abraão amyri upe imba'e reta va'ekwe-pe.

²⁷—"Aipo ramo" he'i Abraão amyri-pe, "Emondo emogwahẽ uka Lázaro amyri xe ru róga-py" he'i. ²⁸"Oiko cinco xe ryvy kwéry oikove va'e. Emondo Lázaro amyri omombe'u hagwã íxupe kwéry Nhandejáry nhe'ẽ pono omano rire ha'e kwéry ave ou ko'a-py, ko ohasa asy hagwã-py" he'i ojerure-vy íxupe.

²⁹—Upéi Abraão amyri he'i íxupe: "Oĩ Nhandejáry nhe'ẽ ohai uka va'ekwe. Upéa ae mate ha'e kwéry tohendu" he'i íxupe. "Nhandejáry nhe'ẽ Moisés amyri rembihaikwe ogwereco nipo ra'e. Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety rembihaikwe ogwereco ave nipo ra'e. Upéa nhe'ẽ ae katu ha'e kwéry tohendu" he'i Abraão amyri íxupe.

³⁰—Ha'e he'i "Nahániry" he'i jevy. "Nde, ereikwaa, upe hembihaike re-hegwa nhe'ẽ ha'e kwéry nohenduséi voi. Ohexa ramo petei omano va'ekwe oikove jevy-ma ramo ae ogwerovia arã inhe'ẽ. Ogwerova arã gwekoha ave" he'i ojerure rure-vy.

³¹—"Ndojeroviaséi voi nipo ra'e hikwái" he'i Abraão amyri íxupe. "Nohenduséi nipo ra'e Moisés amyri rembihaikwe. Nohenduséi nipo ra'e Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety amyri rembihaikwe ave. Omano va'ekwe oikove jevy-ma ramo nohenduséi ave arã voi inhe'ẽ. Nohenduséi ete voi Nhandejáry nhe'ẽ" he'i íxupe Abraão amyri. "Namondo mo'ãi Lázaro amyri upe-py" he'i ave Abraão amyri, he'i Hesu omombe'u ramo arandu rehegwa nhe'ẽ íxupe kwéry.

**Kente-pe ombotavysé
va'erã rehegwa nhe'ẽ**

(Mt 18.6-7; Mc 9.42)

17 Upéi Hesu he'i gwemimbo'e kwéry-pe:

—Oĩ heta kente-pe ombotavy va'erã. Ohasa rerova uka va'erã xéhegwi ombojevavy uka-vy. Amboasy upe imbotavyharã-pe. Ohasa asy eterei va'erã. ²Iporãve arã ra'e jajuka ombo'e vai e'ỹ ngatu. Iporãve arã ra'e nghanhapytĩ nhamoĩ-vy ijaju'y-rupi itagwasu-rehe ipohyive hagwã. Iporãve arã ra'e nhamombo ygwasu-py ombo'e vai e'ỹ ngatu omano pono xe-rehe ojeroviase va'e-pe ombotavy rei.

Nde-rehe hembiaapo vai va'e ndive eiko porã

³—Peẽ xe reroviaha va'e kwéry, penhangareko porã katu peteĩ teĩ pendéjehe. Oĩ ramo nde rapixa xe reroviaha va'e jepe nde-rehe hembiaapo vai va'e, enhemonhe'ẽ porã jevy katu íxupe. Ha ohendu-ma ramo ne nhe'ẽ, “Arova-ta xe rekoha xe anhemboasy xe rembiaapo vaikwe-rehe nde-vy” he'i ramo eiporiahuvareko íxupe. Anive eremomandu'a hembiaapo vaikwe-rehe. ⁴Nde-rehe hembiaapo vai meme ramo, ha onhemboasy meme gwembiaapo vaikwe-rehe ramo, eiporiahuvareko meme katu íxupe. Eiko porã rei indive, he'i Hesu omombe'u-vy hekoha kwéryrã.

⁵Upéa-rehe hemimbo'e kwéry he'i íxupe:

—Ore pytygwõ katu orojerovia teeve hagwã Nhandejáry-rehe, he'i onhepytygwõ ukaseve-vy ojerovia ete hagwã.⁴

⁶—Erejerovia mixĩmi-ma ramo Nhandejáry-rehe, ome'ẽ-ta nde-vy ne rembijerure, he'i. —Oĩ temitýgwe héry va'e mostarda. Mixĩ eterei haimete nome'ẽi erehexa hagwã. Upe mixĩgwe va'e-gwi osẽ tuvixa va'e. Yvyra-rami opyta. Upéixa ave mixĩmi jepe erejerovia tee ramo Nhandejáry-rehe, “Ehapo'o ehékýi ko yvyragwasu” ere

ramo, ohapo'o joty va'erã. “Erenhotý jevy ko yvyragwasu ygwasu-py” ere ramo íxupe, onhotý jevy va'erã y-py. Ne rembijerurekwe ojapo-ta Nhandejáry, he'i íxupe kwéry. —Nde-vy ikatu e'ỹ va'e ojapo va'erã nde-vy ne rembijerurekwe, he'i Hesu.

⁷⁻⁹He'i ave íxupe kwéry:

—Eremomba'apo heta ne rembigwái kokwe-py omba'apo va'e. Mymba-rehe onhangareko va'e omba'apo heta. Omba'apo rire-ma ogwahẽ jevy nde róga-py. Upéi ere íxupe: “Ekwa katu ejapo xe remi'urã. Eru xe-vy ha'u va'erã, hay'u hagwã ave”.

Erekaru porã rire ae-ma ere ne rembigwái-pe, “Ekaru katu”. Avave nde'íry omba'apo va'e-pe: “Atima nde-vy ne rembiaapo-rehe” nde'íry. Nde'íry ave, “Atima nde-vy xe nhe'ẽ-rupi eremba'apo-gwi” nde'íry.

¹⁰—Peẽ ave, peiko ramo Nhandejáry nhe'ẽ-py, hemimbota meme peteĩ teĩ pejapo ramo, ani peje pendéjehe, “Xe rembiaapo porã voi ko xe” ani peje teĩ pendéjehe. Iporãve ere “Hembigwái porã ete ndaikói Nhandejáry-pe. Hemimbotami mate ajapo íxupe” peje ae katu pendéjehe, he'i hekoharã omombe'u gwemimbo'e kwéry-pe.

Dez mba'asy vai ogwereco va'e-pe ombogwera Hesu

¹¹Hesu ogwata oho-vy Jerusalém tetã-my. Tape puku-rehe oho. Samaria pygwa yvy-rupi oho, Galiléia pygwa yvy-rupi ave oho. ¹²Oike-tama peteĩ tetã'i-my ou ohogwaitĩ mo'ã íxupe dez aiai mba'asy vai ogwereco va'e. Ipire omboai mba'asy ani eremoagwĩ teĩ mba'asy vai ogwereco va'e-pe. Ogwahẽ mo'ã Hesu renda-py. Mombyry jave íxugwi opyta. Onhe'ẽ hatã he'i-vy:

¹³—Mbo'eháry Hesu, ore poriahu-vereke katu ore mbogwera katu, he'i onhe'e hatã-vy.

¹⁴Hesu ohexa-ma ramo íxupe kwéry he'i:

—Tapeho pejehexa uka pa'i kwéry-pe judeu kwéry rekoha-rupi, he'i íxupe kwéry.

Ha oho hikwái. Tape-rupi ogwata oho jave okwera-ma hikwái. Hesu nhe'ë-py okwera-ma.[†]

¹⁵Oikwaa-ma ramo ikweraha peteĩ ou jevy ohogwaitĩ Hesu-pe:

—Xe mbogwera-ma hexapyrã-rupi xe mbogwera-ma, he'i. —Tonhemomarangatu katu Nhandejáry réry. Onhemomba'egwasu ete va'e Nhandejáry, he'i.

Omboete Nhandejáry-pe osapukái-vy ou jave tape-rupi ovy'a eterei-gwi. ¹⁶Ogwahẽ-ma ramo Hesu-pe onhesũ henonde-py omboete íxupe-vy:

—Xe Járy, ne rembiapo porã eterei. Nde ko ne marangatu tee va'e. Atima voi nde-vy xe mbogwera-gwi. he'i íxupe.

Ovy'a eterei okwera-ma ramo upe Samaria pygwa va'e.

¹⁷⁻¹⁸Upéi Hesu he'i íxupe:

—Ndaha'etí ne anho orombogwera kuri, he'i. —Enterovéa-pe voi ambogwera kuri, he'i. —Ha ne anho mate ereju xe mboete-vy, he'i okwera va'e-pe.

Ha ojogweroaty va'e-pe omombe'u.

—Ko samaritano va'e mate ou jevy xe mboete-vy. Nhande re'ýi e'ý va'e mate ovy'a para'e ambogwera-magwi íxupe, he'i. —Nove ndoúiry va'e kwéry-pe ambogwera ave kuri, he'i.

¹⁹Upéi he'i samaritano va'e-pe:

—Epu'ã katu. Orombogwera-ma. Xe-rehe erejerovia-gwi ororesende-ma, he'i íxupe Hesu.

Kóixa Nhandejáry nhande ruvixa ramo

(Mt 24.23-28,37-41)

²⁰Gwĩ fariseu kwéry oporandu Hesu-pe:

—Araka'e tipo ojekwaa-ta Nhandejáry nhande ruvixarã, he'i oporandu-vy.

—Ndaha'etí nhande resa-rupi jahexa Nhandejáry nhande ruvixa ramo, he'i omombe'u-vy íxupe kwéry. ²¹—Upéa-rehe ndikatúi ere, “A-py ou-ma Nhandejáry. A-py ojekwaa-ma huvixarã”. Nde'íry ave “Upe-py ou-ma. Ojekwaa-ma huvixarã upe-py” nde'íry ave, he'i Hesu omombe'u-vy. —Avave ndohexái kipy po oiko. Nhande py'apy-py oiko nhande ruvixarã, he'i upe fariseu kwéry-pe ombo'e-vy.

²²Upéi he'i doze gwemimbo'e kwéry-pe:

—Ou va'erã peẽ-my peteĩ áry xe rexase eterei va'erã. Ha xe Nhande Ryke'y tee va'e-rehe peje-ta, “Ahexa nga'u íxupe. Peteĩ áry-rupi ahexa ramo íxupe avy'a va'erã” peje arã xe-rehe. Ha ndaxe rexa mo'ái-ta vyteri. ²³“Ogwahẽ-ma ko'a-py” he'i rei va'erã xe-rehe. Ijapu rei va'erã xe-rehe. “Ogwahẽ-ma upe henda-py” he'i rei va'erã xe-rehe ijapu va'e. Ani erejerovia teĩ hese kwéry. Ani teĩ ereho xe reka-vy ave. ²⁴Agwahẽ ramo xe, Nhande Ryke'y tee va'e, enterove oikwaa-ta, ohexa-ta xe gwahẽ ramo. Ha'e-ta peẽ-my: Omohembipepa aragwaju-rami va'erã peẽ-my agwahẽ-ma ramo. Xe rexapa va'erã.

²⁵—Ahasa asy ranhe-ta. Áygwa xe joko-ta ija'e'ý-ta xe-rehe. ²⁶Xe Nhande Ryke'y tee va'e agwahẽ jevy ramo, yma gware-pe ojehu hagwe-rami ave, ojehu jevy va'erã. Oikove vyteri jave Noé amyri ²⁷gwĩ kente kwéry oiko rei araka'e. Okaru, oy'u, omenda ave, ome'ë

[†]17:14 Lv 14.1-32

gwajýry omenda hagwã ave. Upéixa rei okwa araka'e hikwái. Nhandejáry-rehe katu nopenáiry araka'e hikwái. Upéi Noé oike okanoagwasu-py. Oike riréma, pya'e oky araka'e. Tuvixa oky. Yvu mbovu-vy araka'e oky. Ha onhehundipa oike e'ý va'ekwe gwive.

²⁸—Upéixa ave ojehu araka'e myamyrí Sodoma tetã mygwa kwéry-pe. Oiko-ma jave Ló amyrí upe pygwa kwéry oiko rei ave araka'e. Okaru, oy'u rei, ojogwa omba'erã, ovende ave omba'ekwe, kokwe ojaty, gwogarã omopu'ã ave. Upéixa rei okwa araka'e. ²⁹Upéi Ló osẽ araka'e tetã-gwi oho-vy. Osẽha áry-py ho'a tata yváy-gwi ohapy hagwã araka'e tetã mygwa. Iku'i sa'yju va'e ho'a-ma araka'e ohapy hasyve hagwã tetã mygwa kwéry ohundipa hagwã.

³⁰—Upéixa oiko-ta ave agwahẽ jevy ramo. Xe, Nhande Ryke'y tee va'e agwahẽ jevy-ta. ³¹Agwahẽha áry ramo xe-rehe mate pepena va'erã. Agwahẽ jave ereime ramo óga ári, ani teĩ ereike koty-py mba'eve ereraha hagwã. Ereime ramo kokwe-py, ani erejevy nde róga-py. ³²Ne mandu'a jevy katu Ló amyrí rembireko-rehe. Ojevuse mo'ã onhehundi-ma va'ekwe. ³³Gwekove-rehe hakate'ý va'e katu, onhehundipa ete va'erã. Ndohói va'erã Nhandejáry renda-py. Ha xéhegwi gwekove-rehe nopenái va'e, ohekoviarõ arã hekove íxupe. Oresende-ta íxupe Nhandejáry.

³⁴—Ha'e-ta ave peẽ-my: Pyhare-py agwahẽ jevy ramo, mokõi va'e oke jave koty-py. Peteĩ va'e-pe Nhandejáry ogweraha va'erã. Inhirügwe-pe katu oheja va'erã. ³⁵Mokõi kunha hu'irã ojoso va'e oime jave agwahẽ ramo, peteĩ va'e-pe Nhandejáry ogweraha va'erã. Inhirügwe-pe oheja va'erã. ³⁶Mokõi oime jave kokwe-py agwahẽ ramo, peteĩ va'e-pe ogweraha va'erã. Inhirügwe-

pe oheja va'erã, he'i ombo'e-vy doze gwemimbo'e kwéry-pe.

³⁷Upéa-rehe oporandu íxupe:

—Mamo tipo oiko va'erã upéa, ore Járy, he'i íxupe.

Upéi Hesu he'i íxupe kwéry:

—Anhete voi oĩ ramo hetekwe, yruvu kwéry ogwey katu ete arã ho'u hagwã. Anheteve ha'e-ta nde-vy: Oikopa-ma ramo xe remimombe'u, aju jevy-ma va'erã, he'i Hesu omombe'u-vy gwemimbo'e kwéry-pe.

Tembirekokwe ojerure rure va'e rehegwa nhe'ẽ

18 Upéi Hesu he'i gwemimbo'e kwéry-pe:

—Tapembojeupi meme katu pene nhe'ẽ Nhandejáry-pe peiko-vy. Ani ne ate'ý teĩ ne nhe'ẽ erembojeupi-vy, he'i.

Upéi arandu nhe'ẽ omombe'u íxupe kwéry. Tembirekokwe rehegwa nhe'ẽ-rami omombe'u.

²—Mburuvixa ipy'a vai va'e oĩ va'ekwe peteĩ tetã-my. Ndojeroviái Nhandejáry-rehe nopenái hese. Ojéupe gwarã mate ojapo. Ndojapóiry mba'eve avave pegwarã.

³—Ha peteĩ tembirekokwe upe pygwa va'e oho meme mburuvixa renda-py. Ojerure rure rei íxupe ohepy hagwã imbohasa asyhare-pe. Ha ndojapói inhe'ẽ. ⁴⁻⁵Ijereha ndojapóiry íxupe. Are ohendu hendu rei kunha nhe'ẽ. Upéi he'i opy'apy-py: “Xe mokane'o eterei ko tembirekokwe nhe'ẽ. Upéa-gwi ajapo-ta inhe'ẽ. Ndaha'ei pono xe mbohasa asy Nhandejáry. Napenái hese. Ndaha'ei ave pono onhe'ẽ vai hagwã avave xe-rehe. Xe napenáiry avave-rehe aiko-vy. Pono xe toryvave ajapo-ta íxupe inhe'ẽ, aipytygwõ-ta íxupe” he'i mburuvixa kunha-rehe, he'i Hesu omombe'u ramo arandu nhe'ẽ.

⁶Upéi he'ive íxupe kwéry:

—Ha'e-ta peẽ-my: Upe mburuvixa ipy'a vai jepe hembiaipo porã nainhate'yi va'e-pe. Hembijerure ojapo voi íxupe.

⁷Ha Nhandejáry katu ipy'a porã ete nhane ndive. Gwembiporavo-pe oiporiahuvereco meme. Oipytygwõ-ta íxupe, omondo mondo íxupe onhe'ẽ va'e-pe oipytygwõ. Ohendu voi inhe'ẽ. Ani ere teĩ, “Hi'are eterei Nhandejáry xe rembijerure ojapo hagwã”. Omondo mondo íxupe onhe'ẽ va'e-pe oipytygwõ. Ani ave ere teĩ, “Xe nhe'ẽ nohendúu para'e ohendu para'e Nhandejáry” ani ere teĩ Nhandejáry-rehe, he'i Hesu omombe'u-vy.

—Ereikowe-vy joty ani ne ate'ỹ teĩ eremondo hagwã ne nhe'ẽ íxupe. Áry-py, pyhare-py ave eremondo mondo ne nhe'ẽ íxupe. Nde poriahuvereco-ta ne rembijerure ojapo-ta nde-vy. ⁸Ndahi'aréi ne pytygwõ hagwã nde hese erejerovia va'e, he'i. —Xe ko Nhande Ryke'y tee va'e. Agwahẽ jevy ramo, ndahetái arã voi nipo ra'e upéixa ojerure rure va'e xe ra'arõ va'erã. Ani katu ne ate'ỹ eterei ereiko-vy. Emondo mondo katu ne nhe'ẽ Nhandejáry-pe, he'i Hesu omombe'u-vy.

Mokõi kwimba'e ombojeupi onhe'ẽ Nhandejáry-pe rehegwa nhe'ẽ

⁹Upéi Hesu omombe'u jevy ojog-woeroaty va'e-pe. Upe-py oĩ onhemboete rei va'e kwéry. Oĩ ave gwapixarehe onhe'ẽ rei rei va'e kwéry. Upéarehe Hesu onhemonhe'ẽ íxupe kwéry. Arandu nhe'ẽ oiporu omombe'u hagwã mba'eixagwa py'a jareko nhambojeupi ramo nhane nhe'ẽ Nhandejáry-pe. Mokõi kwimba'e rehegwa nhe'ẽ-rami omombe'u.

¹⁰—Mokõi kwimba'e oho ojeporahéi haty-py ojapo hagwã oração. Peteĩ fariseu va'e, outro plata-py nhane mbopaga va'ety. ¹¹Ha omondo hagwã onhe'ẽ Nhandejáry-pe upe fariseu va'e onhembo'y. Ipy'apy-py ae onhemongeta.

Onhembotuvixa eterei-gwi onhenohẽ porã mo'ã Nhandejáry-pe.

—“Tupã xe Járy” he'i onhemongeta-vy. “Avy'a ete xe rekoha-rehe” he'i mo'ã. “Ambue kwéry-rami ndaikói voi xe” he'i. “Imonda e'ỹ va'e xe. Hekoha vai e'ỹ va'e ave xe. Namenda mendái kunha ambue-rehe ave aiko-vy. Naxe rembiapo va'ry voi avave-rehe” he'i mo'ã. “Avy'a eterei. Xe ndaikói voi ko plata-py oporombopaga va'ety rekoha-rami” he'i onhembotuvixa-vy. “Xe rembiapo porã voi aiko-vy” he'i. ¹²“Ha nde-rehe ajerovia-gwi peteĩ teĩ semana mokõi áry meme ahasa asy karu e'ỹ reheve aiko-vy” he'i. “Xe areko va'e aipapa meme dezgwi aipe'a peteĩ ame'ẽ nde-vy gwarã” he'i omondo-vy onhe'ẽ Nhandejáry-pe onhenohẽ porã hagwã mo'ã íxupe, he'i Hesu omombe'u-vy.

¹³—Ha upe oporombopaga va'ety otĩ oike hagwã ojeporahéi haty-py. Mombyry-rupi rei oiko. Noma'ẽ ma'ẽi voi oiko-vy otĩ eterei-gwi. Ndojeesaupíry ojahe'o voi oĩ-vy onhemboasy-vy “Xe ko xe py'a vai voi aiko-vy” ho'e-vy hasẽ. “Tupã, xe Járy” he'i, “Xe poriahuvereco katu” he'i onhemboasy-vy íxupe. “Xe rembiapo vai eterei voi aiko-vy” he'i onhemboasy-vy, he'i Hesu omombe'u-vy.

¹⁴Ha he'i ave Hesu:

—Ha'e-ta katu xe: Onhemboasy va'e-gwi omboyke voi-ma hembiaipo vaikwe Nhandejáry. Ohendu voi inhe'ẽ. Ipy'a potĩ-vy oho jevy gwóga-py. Ha upe fariseu va'e-gwi hembiaipo vaikwe nomboyke mo'ãi voi onhenohẽ porãse mo'ã íxupe-gwi, he'i Hesu arandu nhe'ẽ oiporu-vy.

Upéi he'i jevy.

—Anhete ha'e-ta peẽ-my: Onhemboeteseve va'e-rehe avave nopenái arã, ha onhemomirĩ va'e-pe ae katu omboete va'erã, he'i Hesu omombe'u-vy.

Mitāgwe-pe Hesu ohovasa

(Mt 19.13-15; Mc 10.13-16)

¹⁵Ogweru ave okwa-vy Hesu renda-py mitāgwe Hesu omoī hagwā opo mitā kwéry-rehe ohovasa hagwā. Ha hemimbo'e kwéry ohexa-ma ramo, hakate'y Hesu-rehe.

—Ani ereru Hesu ha-py mitā mixī mixī va'e, he'i ojoko-vy.

¹⁶Ha Hesu katu he'i:

—Eheja katu tou mitā'i gwive xe renda-py. Ani erejoko teī. Mitā'i reko mirī vérami va'e meme omoirū-ta Nhandejáry gwuvixarā-pe, he'i omombe'u-vy.

¹⁷—Anhete ko ha'e-ta peē-my. Nhandejáry oiko ha-rupi huvixa ramo ndaipóri-ta onhembotuvixave va'e. Onhemohekomirīve va'e ae omoirū-ta íxupe, he'i Hesu omombe'u-vy.

Imba'e reta va'e onhomongeta Hesu ndive

(Mt 19.16-22; Mc 10.17-22)

¹⁸Peteī mburuvixa oporandu Hesu-pe:

—Mbo'eháry, nde reko porā va'e. Mba'e tipo ajapo-ta xe aikove hagwā Nhandejáry ndive apave'y reheve? he'i oporandu-vy Hesu-pe.

¹⁹—Ne mandu'a porā katu ne nhe'égwe-rehe, he'i íxupe Hesu. —“Nde reko porā va'e” ere kuri xe-rehe. Nhandejáry, ha'e anho mante heko porā tee va'e, he'i Hesu íxupe.

²⁰—Ereikwaa-ma Nhandejáry omombe'u va'ekwe nhande rekorā, he'i ave Hesu. —Ani ereiko teī ambue mbue ndive, he'i. —Ani ereporojuka teī. Ani eremonda teī. Ani nde apu teī avave-rehe. Emboete katu nde ru, nde sy ave. Upéixa omombe'u va'ekwe Nhandejáry nde rekorā, he'i íxupe Hesu.^s

²¹—Xe mitā ramogware āy peve upéa nhe'ē namokanhī, he'i. —Ahendu vyteri aiko-vy xe, he'i Hesu-pe.

²²Ohendu-ma ramo, Hesu he'i íxupe:

—Peteī oī va'e nderejapói vyteri, he'i íxupe. —Erereko va'e gwive evendepa katu. Hepykwe ae eru eme'ēmba ipori-ahu va'e kwéry-pe. Upéixa erejapo ramo, nde rekoaha porārā erereko arā yváy-py. Upe rire eju katu xe moirū, he'i íxupe Hesu.

²³Ohendu-ma ramo inhe'ē ndovy'avéi-ma. Ipy'a reraha eterei omba'e reta-rehe.

Hasy eterei opamba'e ogwereco va'e oiko hagwā Nhandejáry mburuvixa ramo oiko ha-rupi

(Mt 19.23-30; Mc 10.23-31)

²⁴Ha Hesu oma'ē hese. Oikwaa-ma ndovy'avéi-ma upe va'e. Upéixa-gwi he'i onhondive oī va'e-pe:

—Hasy peve opamba'e ogwereco va'e omoirū hagwā Nhandejáry gwuvixarā-pe, he'i. ²⁵—Hasy eterei nhambohasa ka'ijugwasu kwa-rupi mymbagwasu camelo, ndaijaséiry. Ha hasyve imba'e reta va'e omoirū hagwā Nhandejáry gwuvixarā-pe, he'i.

²⁶Ha ohendu va'e kwéry he'i:

—Kiva'e onheresende-ta, aipo ramo? Hasy eterei nipo nhanheresende hagwā ra'e, he'i.

²⁷Ha Hesu katu he'i:

—Peē-my hasy eterei va'e ndahasy mo'ai Tupā Nhandejáry-pe. Ha'e anho mante ne resende va'erā, he'i.

²⁸Ha upéi katu he'i íxupe Pedro:

—Ore niko orogwereco va'e gwive orohejapa oraju-vy oromoirū hagwā, he'i Hesu-pe.

²⁹—Anhete ko xe ha'e-ta nde-vy, he'i íxupe Hesu. —Xe moirū hagwā gwóga, gwóga pygwa ave oheja va'e hetave

ojohu va'erã gwembiejare rekoviarã. Gwembireko, gwyke'yry, gwyv'yry, gweindyry, gwa'yry, gwajyry, oména, omemb'yry, gwykéry, okypy'y kwéry, okyv'yry, gwu, osy oheja ramo omoirũ hagwã Nhandejáry gwuvixarã-pe, ³⁰hetave tave ome'ẽ va'erã íxupe Nhandejáry. Ohexakwaa rei va'erã íxupe ko'ay, ha vvy opa-ma rire oikove meme va'erã Nhandejáry ndive opave'y reheve, he'i Hesu.

Omanotaha omombe'u Hesu

(Mt 20.17-19; Mc 10.32-34)

³¹Upéi ohenói jevy gwĩ doze gwemimbo'e íxupe kwéry anho omombe'u hagwã.

—Jaha jaiko-vy Jerusalém tetã-my. Ha xe Nhande Ryke'y tee va'e ahasa asy-ta upe-py, he'i. —Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety kwéry omohenonde va'ekwe ihai-vy mba'e pa ojehu-ta xe-vy. Upe ohai va'ekwe xe rehegwa ãy ojapopa-ta, he'i. ³²—Xe pyhy-ta xe reraha judeu e'y va'e kwéry-pe. Onhembohory-ta xe-rehe, xe rereko asy-ta ave, onygwõ-ta ave xe-rehe. ³³Xe mbopi rire xe juka-ta. Mbohapy áry-py anhemoiingove jevy-ma va'erã, he'i gwemimbo'e kwéry anho-pe onhemombe'u-vy Hesu.

³⁴Ha hemimbo'e kwéry nohendu kwaí voi Hesu nhe'ẽ. Ojeapysaka rei hikwaí. Onhenhomí voi íxugwi kwéry pono oikwaa he'ise va'e.

Jericó tetã mygwa hesapyso e'y va'e-pe ombogwera Hesu

(Mt 20.29-34; Mc 10.46-52)

³⁵Ogwahẽ-tama Jericó tetã-my. Hi'agwĩ-ma oĩ ramo tetã hesapyso e'y va'e ogwapy oĩ-vy tapegwasu rembe'y-py. Omba'e repyrã-rehe ojerure oĩ-vy. ³⁶Ha Hesu ndive ojogweroaty va'e ohasa oje'ói-vy tape-rupi. Ohendu ramo ijayvu, oporandu ohexa va'e-pe:

—Mbava'e tipo ojapo oje'ói-vy? he'i hese.

³⁷—Hesu Nazaré pygwa ohasa oje'ói-vy, he'i íxupe.

³⁸Ohendu-ma ramo, onhe'ẽ hatã ohenói-vy:

—Hesu, Davi remiarirõre, xe poriahu-vereko katu, he'i.

³⁹Henonde-rupi ohasa va'e inhe'ẽ ojoko mo'ã íxugwi:

—Ekirirĩ katu, he'i íxupe omongiririse mo'ã-vy íxupe.

Ha'e katu hatãve tãve joty osapukái oĩ-vy:

—Xe poriahuvereko katu, Davi remiarirõkwe, he'i joty.

⁴⁰Upéi opyta-ma Hesu.

—Eru íxupe, he'i.

Ou-ma ramo oporandu íxupe Hesu:

⁴¹—Mbava'e tipo ereipota xe ajapo hagwã nde-rehe? he'i hesapyso e'y va'e-pe ijeroviaha ojekwaa uka hagwã.

—Eme'ẽ xe resarã xe-vy, mbo'eháry, he'i.

⁴²—Ema'ẽ. Nde resapyso-ma ngatu, he'i. —Xe-rehe erejerovia-gwi erekwera-ma, he'i.

⁴³Onhe'ẽ jave okwera-ma. Okwera-ma ramo, omoirũ-ma íxupe oho-vy. Omboete ete Nhandejáry-pe oho-vy Hesu rapykwéri.

Ha upe pygwa oĩ va'e gwive, upéa ohexa va'e gwive, Nhandejáry-pe omomba'egwasu ete voi.

Zaqueu rehegwa nhe'ẽ

19 Ogwahẽ-ma Hesu Jericó tetã-my. Ohasa oho-vy tetã-rupi. ²⁻³Ha peteĩ mburuvixa ohexase eterei Hesu-pe. Pirapire-py nhane mbopaga va'ety kwéry-pe mburuvixa upéa. Imba'e reta va'e. Ikarape va'e. Héry va'e Zaqueu. Ikarape-gwi ndikatúi ohexa kente ári-rupi Hesu-pe. Heta eterei ojogweroaty va'e ogweroajere Hesu-pe omanha manha hese-vy. ⁴Upéi Hesu

oho hagwā-rupi oho vvyra-rehe ojeupi Zaqueu. Oripara oho-vy yvate ojeupi oī-vy ohexa hagwā Hesu-pe.

⁵Ogwahē-ma ramo Hesu upe vvyra gwy-py, opyta. Orepara yvate-koty oma'ē Zaqueu-rehe.

—Zaqueu, egwejy. Pya'e egwejy. Aha-ta nde rōga-py, he'i íxupe.

⁶Pya'e ogwejy oho ohogwaitī Hesu-pe. Ovy'a eterei Zaqueu. He'i Hesu-pe:

—Jaha katu, he'i.

Pya'e oho indive.

⁷Hexaháry ndojohu porāi. Ojohu vaipa voi. Onhe'ē vai vai Hesu-rehe.

—Hesu omoirū rei opaixagwa va'e-pe. Ojejavy va'ety jepe, Hesu katu omoirū joty íxupe, he'i hese ojohu vai-vy.

⁸Ha upe rire, ogwahē-ma rire, hōga-py oī-ma rire, Zaqueu he'i:

—Xe Járy, arova katu xe rekoha, he'i íxupe. —Iporiahu va'e kwéry-pe ame'ē-ta heta xe mba'ekwe. Amboja'o ja'o-ta xe rembierekokwe. Ame'ē-ta iporiahu va'e kwéry-pe. Ha xe rembiapo vaikwe-gwi heta voi xe pirapire, he'i. —Peteī va'e-rehe areko ramo xe rembiapo vai-rupi ahekoviārō-ta ame'ēve-ta voi. Ijarykwe-pe irundy voi ame'ē-ta hekovia. Arova-ta ave xe rekoha, he'i Hesu-pe.

⁹Upe-ma ramo Hesu he'i:

—Áy eremoirū-ma Nhandejáry nde ruvixa-pe. Omboyke-ma ndéhegwi ne rembiapo vaikwe. Ne resende-ma. AAraão remiarirōre voi ko nde. ¹⁰Xe, Nhande Ryke'y tee va'e agwahē-ma aju-vy aheka Nhandejáry-gwi mombyry oiko va'e-pe aresende hagwā.

Mburuvixagwasu oplata oiporu uka va'e rehegwa nhe'ē

(Mt 25.14-30)

¹¹Upe nhe'ē ohendu hikwái. Ha namombyry etéiry Jerusalém tetā-gwi. Upéixa-gwi ohendu-ma ramo upe nhe'ē ojogweroaty va'e he'i opy'a-py. “Ojekwaa-tama para'e Nhandejáry

nhande ruvixarā. Ogwahē-tama Hesu Jerusalém-my” he'i. “Ojekwaa-tama para'e nhande ruvixarā.”

Upéa-rehe Hesu omombe'u jevy íxupe kwéry arandu nhe'ē mburuvixagwasu oplata oiporuruka va'e rehegwa nhe'ē-rami. He'i:

¹²—Peteī mburuvixa oho mombyry. Vvy ambue-py oho onhemomburuvixagwasu hagwā. Oiko-ma ramo mburuvixagwasu, ou jevy va'erā oiko hagwe-py. ¹³Oho e'ý ngatu ohenói gwí dez va'e gwembigwái. Peteī teī-pe ome'ē plata. Peteī meme ome'ē íxupe kwéry. Ome'ē jave he'i gwembigwái-pe. “Ko xe plata eiporu porā erembohe'ýi hagwā xe rapykwe-py. Agwahē jevy-ma aju-vy ramo, aporandu jevy arā nde-vy he'yiverā-rehe” he'i omanda-vy gwembigwái-pe.

¹⁴—Ha heta he'ýi kwéry ndija'úi rei mburuvixa-rehe. Upéixa-gwi nhe'ē rei omondo hapykwéri mburuvixave va'e-pe: “Upe va'e ore ndoroipotái ore ruvixarā. Ipogwy-py ndoroikoséiry. Hekoha vai eterei” he'i rei hese.

¹⁵—Oiko-ma ramo mburuvixagwasu ramo, ogwahē jevy oyvy-py. Upéi ohenói gwembigwái kwéry oplata rehegwa oikwaa hagwā.

¹⁶—Ogwahē ppy va'e omombe'u íxupe: “Xe ruvixa, aiporu va'ekwe nde plata” he'i omombe'u-vy. “Ereme'ē peteī xe-vy va'ekwe amoive nde-vy. Ambohekovia nde-vy dez jevy” he'i omombe'u-vy.

¹⁷—Ovy'a hemimbohekoviakwe-rehe mburuvixa. “Iporā voi” he'i. “Xe rembigwái porā voi, nde. Ndahetái mba'e jepe erenhangareko kwaa porā hese. Upéixa-gwi dez tetā mygwa-pe ereiko-ta mburuvixa ramo” he'i íxupe.

¹⁸—Upéa ogwahē rire, peteī jevy ogwahē: “Peteī nde plata aiporu-gwi amoive nde-vy cinco jevy ave” he'i íxupe.

¹⁹—“Aipo ramo erenhangareko kwaa ave nde. Upéixa-gwi ereiko-ta mburuvixa ramo. Cinco tetã va'e-rehe erenhangareko-ta” he'i gwembigwái-pe.

²⁰—Upe rire ou peteĩ jevy hembigwái ave he'i gwerekwa-pe: “Ame'ẽ jevy-ta nde-vy nde plata” he'i íxupe. “Upe peteĩ ereme'ẽ va'ekwe xe-vy anhangareko porã hagwã anhugwã imoi-vy ao-py. ²¹Xe ko, atĩ voi ndéhegwi” he'i íxupe. “Aikwaa voi ne rakate'ỹha. Ereme'ẽ e'ỹ va'ekwe jepe, ereipe'a joty ijáry-gwi. Erenhemity' e'ỹ reheve, eremono'õ uka vai joty ne mba'erã ijarykwe-gwi. Upéixa-gwi atĩ ndéhegwi” he'i.

²²—“Ne rembiapo vai voi ko nde xe-rehe” he'i herekwa íxupe. “Nderevaléi voi” he'i ave. “Ma'erã-gwi ndereiporu porã xe plata?” he'i íxupe. “Ere kuri xe-vy: Ne rakate'ỹha aikwaa voi, ere” he'i íxupe. “Ere me'ẽ e'ỹ va'ekwe ereipe'a ijáry-gwi, ere xe-vy, Eremono'õ uka vai ne mba'erã ijarykwe-gwi, ere ave kuri xe-vy. ²³Aipo ramo ma'erã-gwi nereme'ẽi va'ekwe xe plata pirapire oiporuruka va'e-pe? Oiporuruka va'ekwe repy ohekoviarõ jevy hagwã xe-vy. Ne rembiapo vai voi xe-rehe” he'i ovy'are'ỹ-vy inhate'ỹ va'e-pe.

²⁴—Upéi he'i gwembigwái ambuepe: “Eipe'a jevy xe plata íxugwi. Upéa ave ereme'ẽ jevy hagwã upe dez plata omono'õ va'e-pe” he'i.

²⁵—Upéa-rehe he'i gwerekwa-pe: “Ogwereko-ma dez. Naiporã ereme'ëve íxupe” he'i jevy.

²⁶—“Iporã ereme'ëve íxupe” he'i herekwa. “Nhande re'yi he'i meme: Heta ogwereco va'e-pe hetave ome'ẽ jevy va'erã. Ha inhate'ỹ va'e, naimba'e rexakwaái va'e-gwi oipe'apa va'erã íxugwi. Mixĩ ogwereco ramo jepe, ogwereco va'e gwive oipe'apa jevy-ta íxugwi” he'i. ²⁷“Ha'e-ta ave peẽ-my: Peru katu xe-rehe ija'e'ỹ va'ekwe. Ndaxe potáiry va'ekwe gwuvixarã. Xe

renonde-py jevy pejuka íxupe kwéry” he'i omanda-vy ijukaharã-pe, he'i Hesu nhande ruvixa ramo ndojehexa uka pya'eséi-vy.

Jerusalém tetã-my ogwahê Hesu

(Mt 21.1-11; Mc 11.1-11; Jo 12.12-19)

²⁸Upe rire, upéa omombe'u rire, Hesu oho Jerusalém tetã-my. Gwemimbo'e kwéry renonde-rupi oho tape-rupi oje'ói-vy. ²⁹Ha nogwahêi vyteri, onhemoagwĩ ranhe Betfagé tetã mirĩ-gwi. Betânia tetã-gwi ave. Yvyatyrsu Oliveiras ppy-py ogwahê gwahê ranhe oho-vy. Upe-gwi omondo gwenonde-rupi mokõi gwemimbo'e:

³⁰—Tereho tetã mirĩ-my ore renonderã-rupi, he'i íxupe. —Ereike-ma ramo eretopa-ta mburika'i onhenhapytĩ ha-py. Hi'ári ojejeupi e'ỹ va'e. Ejora heru-vy, he'i. ³¹—Erejora ramo mburika, “Ma'erã tipo erejora mburika?” he'i va'erã nde-vy. Aipo ramo ere íxupe, “Araha-ta. Oikotevê hese nhande ruvixa” ere kuri íxupe, he'i imondo-vy.

³²Ha upéi katu oho upe mokõi va'e ha otopa omombe'u hagwéixa. ³³Ojora jave mburika'i ijáry oporandu mokõi hemimbo'e-pe:

—Ma'erã tipo erejora xe rymba mburika'i? he'i.

³⁴—Nhande ruvixa oiporu-ta íxupe. Oiporu hagwã araha-ta, he'i.

—Aipo ramo eraha, he'i.

³⁵Ha upéi katu ogweru Hesu-pe. Omoĩ hi'ári oao. Ha Hesu-pe ohupi omoĩ mburika ári oho mombyryve hagwã. ³⁶Ha oho jave heta va'e omboi oao oipysa hagwã Hesu ogwata hagwã hi'ári. Haperã-rupi omoĩ omboete-vy. Hesu mboete-vy ha'e oipysa oao. Ogwey oje'ói-vy hikwái. ³⁷Upéi ogwahê-tama ramo ogwey tape-rupi vyaty Oliveiras ári-gwi. Ogwey oje'ói-vy jave, ogwahê-tama ramo Jerusalém tetã-my, hese

ojerovia va'e kwéry ogwerohory Hesu-pe. Osapukái joa oporahéi ave omboete Nhandejáry-pe. Heta hembiaapo porã hexapyrã-rupi ohexa va'ekwe-rehe omboete íxupe:

³⁸—Ereju-ma, he'i. —Iporã katu, he'i osapukái-vy íxupe. —Nhandejáry ombou-ma nhande-vy mburuvixagwasu. Tohovasa vasa katu Nhandejáry, he'i hese. —Toiko yváy-py py'agwapy porã. Nhandejáry yváy-py oĩ va'e-pe jaha nhamboete, he'i oporahéi-vy.¹

³⁹Upéa-rehe gwĩ fariseu va'e oĩ jave ojogweroaty va'e pa'ũ-my he'i Hesu-pe:

—Mbo'eháry, ejoko katu íxupe kwéry pono aipo-rami he'i nde-rehe, he'i Hesu-pe.

⁴⁰—Tekotevẽ oiko xe mboete va'erã. Kente kwéry naxe mboetéi ramo ra'e Nhandejáry omonhe'ẽ uka va'erã ra'e ita kwéry-pe xe mboete hagwã. Kente rekoviarã xe mboete hagwã, he'i Hesu fariseu kwéry-pe.

Hesu ojahe'o Jerusalém tetã mygwa kwéry-rehe

⁴¹Ogwahẽ-tama ramo, ohexa-ma ramo Jerusalém tetã Hesu ojahe'o upe pygwa kwéry-rehe.

⁴²—Apomboasy voi peẽ-my. Ndapeikwaái vyteri mba'eixagwa pa pene mbopy'agwapy, he'i. —Nhandejáry xe mbou va'ekwe pene mo'arandu hagwã mo'ã ha napehenduséi xe nhe'ẽ. Napehenduséi-gwi pene arandurãgwe okanhy-ma pendéhegwi.

⁴³Ogwahẽ-tama peẽ-my pehasa asy hagwã. Pende-rehe ija'e'ỹ va'e kwéry ou va'erã. Pene retã jerekwe-rehe ojo'o-ta yvykwa. Omopu'ã-ta ave ne mbotyhaty ponove avave osẽ pene retã-gwi, pende jopy-ta. ⁴⁴Pene hundipa-ta. Oity-ta pene retã. Ha peẽ kwéry upe-py oĩ va'e onhehundipa-ta. Ita-gwi pejapo

va'ekwe pende róga kwéry. Ha upe ita kwéry oity-ta. Ndohejái arã ni peteĩ ita hendagwe-py. Oitypa ete arã. Upéixa pene mbohasa asy-ta. Nhandejáry xe mbou-ma ha “Nhane remiha'arõ ogwahẽ-ma ra'e” nderéiry xe-rehe. Ndapejeroviáiry joty xe-rehe. he'i. —Upéa-rehe pene hundipa-ta Nhandejáry, he'i Hesu Jerusalém mygwa kwéry-rehe.

Omba'evende va'e kwéry-pe omosẽmba Nhandejáry róga kakwaa-gwi Hesu

(Mt 21.12-17; Mc 11.15-18; Jo 2.13-22)

⁴⁵Upe rire oike Hesu Nhandejáry róga kakwaa-py. Omba'evende va'e-pe omosẽmba.

⁴⁶He'i íxupe kwéry onhemonhe'ẽ-vy:

—Oĩ kwatia-rehe Nhandejáry nhe'ẽ he'i: “Héry-ta xe róga xe mboete haty inhe'ẽ mondo haty Nhandejáry-pe”. Ha peẽ katu peiporu Nhandejáry róga oporosakea nhemi va'e róga-rami, he'i íxupe kwéry Hesu omosẽ-ma ramo imondo-vy.¹

⁴⁷Ha Hesu oho meme Nhandejáry róga kakwaa-py ombo'e mbo'e oiko-vy. Iko'ẽmba ẽmba ombo'e meme-vy upe-py.

Ha pa'i ruvixa kwéry, judeu rekombo'ehaty kwéry, judeu ruvixa kwéry ave oheka heka ojuka hagwã Hesu-pe. ⁴⁸Ha ndotopái mba'e-rehe ojuka íxupe. Enterovéa kente kwéry ojeapysaka katu katu eterei ohendu hagwã inhe'ẽ.

“Kiva'e nhe'ẽ-rupi ko'ã va'e erejapo?” oporandu Hesu-pe

(Mt 21.23-27; Mc 11.27-33)

20 Ha peteĩ áry Hesu oime jevy Nhandejáry róga kakwaa-py omombe'u mbe'u hagwã Nhandejáry nhe'ẽ porã. Ha omombe'u jave ou

henda-py pa'i ruvixa kwéry, judeu rekombo'ehaty kwéry, judeu ruvixa kwéry ave:

²—Kiva'e nhe'ë-py ko'ã va'e ere-japo? he'i. —Kiva'e tipo nde-vy a-rami oporombo'e uka ave nde-vy? he'i ave. Oporandu Hesu-pe hikwái.

³—Xe ave aporandu-ta peë-my peteĩ mba'e, he'i. —Pemombe'u ranhe ramo xe-vy aporandu-ta va'e-rehe, amombe'u-ta ave nde-vy kiva'e nhe'ë-py xe rembiapo, he'i.

Upéi oporandu omokirirĩ hagwã íxupe kwéry:

⁴—Kiva'e nhe'ë-py va'ekwe João Batista amyri oporomongarai oiko-vy va'ekwe? Nhandejáry nhe'ë-py para'e, teko rei nhe'ë-py para'e oporomongarai oiko-vy ha'e ae ho'arandu-rupi rei para'e ojapo? he'i. —Emombe'u ranhe katu xe-vy, he'i íxupe kwéry Hesu. Ha'e katu oikwaa-ma.

⁵Upéa-rehe oporandu randu ojóupe:

—“Nhandejáry nhe'ë-py katu oporomongarai va'ekwe” ja'e ramo “Ma'erã nderejeroviái va'ekwe hese?” he'i arã nhande-vy, he'i ojóupe hikwái. ⁶—Ha, “Teko rei nhe'ë-py oporomongarai va'ekwe” ja'e ramo, nhande api va'erã ita-py kente kwéry nhande juka hagwã, he'i ojóupe. “João niko Nhandejáry nhe'ë-py omombe'u va'ety voi” he'i kente kwéry hese, he'i ojóupe hikwái. —Iporãve nhakirirĩ rei hese jaiko-vy, he'i ojóupe.

⁷Upéa-rehe he'i Hesu-pe:

—Ndroikwaáiry, he'i mo'ã.

⁸—Aipo ramo, xe ave namombe'u mo'ãi peë-my kiva'e pa ojapo uka xe-vy ko'ã va'e, he'i íxupe kwéry Hesu.

Arandu rehegwa nhe'ë uvaty-py omba'apo va'e rehegwa nhe'ë-rami

(Mt 21.33-46; Mc 12.1-12)

⁹Ha upéi katu omombe'u upe pygwa-pe arandu rehegwa nhe'ë uvaty-py omba'apo va'e rehegwa-rami:

—Oĩ va'ekwe uva onhotỹ va'ekwe. Oho onhotỹ uvaty omoĩ hagwã. Ha omoĩ rire oheja omba'apo va'erã-pe yva aju omboja'o ja'o arã ime'ë-vy va'e-pe. Upéi oho mombyry. Tetã ambue-py hi'are voi oiko-vy. ¹⁰Hi'aju ramo omondo va'erã ivía ramo gwembigwái omboja'o hagwã yva mbyte-rupi ogweruruka hagwã ojóupe. Ha uvaty-py omba'apo va'e katu hembigwái-pe oinupã jevy imbou-vy. Nome'ei íxupe ogweraha va'erã. Ombojevy oinupã-vy. ¹¹Ambue jevy omondo ivía ramo. Ha'e kwéry oinupã onhembosarái hese, ombojevy rei ave mba'eve e'ỹ ogweru hagwã íxupe nomboetéi-gwi. ¹²Ambueve omondo jevy ombohugwypa, omonha imbojevy imbou-vy. ¹³Upe rire uvaty járy he'i opy'a-py: “Mbava'e tipo ajapo-ta” he'i opy'a-py. “Amondo jevy-ta xe rembiayhu tee. Amondo-ta xe ra'y. Omboete-ta para'e xe ra'y ogwahẽ oho-vy ramo” he'i mo'ã. Upéa-rehe gwa'ýry omondo. ¹⁴Ohexa-ma ramo ta'ýry omba'apo va'e he'i ojóupe:

—Upéa uvaty jaryrã. Jaha jajuka íxupe, he'i jevy hese. —Upéixa ramo opyta arã nhande-vy imba'erãgwe, he'i ojóupe. ¹⁵Upéixa-gwi uvaty-gwi ogwenohẽ ojuka íxupe. Oikwaa-ma ramo uvaty járy, mba'e tipo ojapo-ta íxupe kwéry? ¹⁶Ohepy joty va'erã íxupe kwéry. Ogwahẽ-ta voi ojuka uka upe hembiaipo vai va'e-pe. Ohekoviarõ-ta omba'apo va'erã, he'i Hesu judeu ruvixa kwéry rekokwe oikwaa uka-vy.

Ohendu-ma ramo Hesu nhe'ë, upe uvaty rehegwa-rami hesegwa omombe'u va'e nhe'ë, he'i:

—Niporāi voi oiko ramo upéixa, he'i.

¹⁷ Upéi Hesu oma'ē hese kwéry ha he'i jevy:

—Pene mandu'a kena Nhandejáry nhe'ē ohai uka va'ekwe-rehe.

“Ndovaléi upe ita, he'i óga omopu'ā va'e imboyke-vy. Ha ojohu vai jepe, upe ita óga pytahoha ramo oiporu. Óga pytahoha voi ita.”^v

he'i Nhandejáry kwatia nhe'ē. ¹⁸ Ho'a-ma ramo upe ita-rehe opēmba va'erā ho'a va'e. Ha ho'a-ma ramo upe ita kente ári omongu'ipa-ma va'erā íxupe, he'i jevy ita rehegwa nhe'ē-rami ojéhegwa nhe'ē henduháry rehegwa nhe'ē ave omombe'u-vy.

Iporā tipó japaga nhamé'ē-vy mburuvixagwasu César-pe hemimbopaga uka?

(Mt 22.15-22; Mc 12.13-17)

¹⁹ Ohendu ramo inhe'ē oikwaa pya'e ojéhegwa hikwái.

—Nhande rehegwa nhe'ē omombe'u Hesu arandu nhe'ē oiporu ramo, he'i ojóupe judeu rekombo'ehaty kwéry, pa'i ruvixa kwéry ave.

Upéa-gwi oipyhyse mo'ā íxupe. Ha ikyhyje-gwi ndoipyhýiry. Hesu rerovi-aha heta oĩ indive-gwi ikyhyje. Nom-bopoxyséiry íxupe kwéry.

²⁰ Upéixa-gwi ome'ē plata gwembigwairā-pe:

—Peho meme Hesu ndive pemonhe'ē avy hagwā íxupe, he'i ome'ē-vy inhe'ē mbojejavy uka va'erā-pe mo'ā hepyrā. —Pejeapysaka porā katu inhe'ē-rehe. Pende rekoha porā va'e-rami peiko-vy pehendú hendu ra'anga inhe'ē. Peteĩ nhe'ē va'e ojavy ramo nhamombe'u-ta mburuvixa-pe oipyhy uka va'erā ojuka uka hagwā, he'i omonhe'ē avyse mo'ā-vy Hesu-pe.

Inhe'ē avy ramo ohendu hagwā mo'ā oiko indive.

²¹ Aipo ramo imonhe'ē avyharā mo'ā oho indive. Oporandu íxupe:

—Mbo'eháry, jaikwaa anhei-rupi erenhe'ē. Anhei-rupi ne remimombe'u mbe'u, he'i omonhe'ē avyse-vy. —Nerepenái avave-rehe neremo'ái avave-pe. Nde-vy enterovéa peteĩxante. Anheigwa eremombe'u Nhandejáry rape porā-rehe ereporombo'e ramo, he'i. ²² —Iporā tipó nhande judeu reko-rupi jaiko va'e japaga nhamé'ē-vy hemimbopaga uka mburuvixagwasu César-pe? Iporā tipó japaga e'ý íxupe? he'i oporandu-vy hikwái Hesu-pe.

²³ Ha Hesu katu oikwaa voi hese. Ndogwerekói ramo gwova-py mba'eve, oikwaa joty ipy'a ky'aha.

²⁴ —Eme'ē xe-vy plata atã mburuvixagwasu remimbopaga uka xe ahexa hagwā, he'i.

Ome'ē rire oporandu rei íxupe kwéry:

—Kiva'e ra'anga oĩ ko'a-py? Kiva'e ohai uka va'ekwe? oporandu rei íxupe kwéry.

—César ra'anga, he'i. —Hembihai uka ave, he'i íxupe.

²⁵ —Aipo ramo, eme'ē César-pe imba'e. Ha Nhandejáry-pe katu eme'ē hemimbota ave, he'i íxupe kwéry Hesu.

²⁶ Ndikatúí omonhe'ē avy íxupe ojog-veroaty pa'ũ-rupi. “Hasy va'e-rehe jepe nhaporandu ramo íxupe, omombe'u porā joty” he'i hese opondera-vy. Ha mba'eve noporanduvéi íxupe.

Jaikove jevy va'e rehegwa nhe'ē

(Mt 22.23-33; Mc 12.18-27)

²⁷ Ha upéi ou henda-py gwĩ saduceu kwéry. “Ndoikovéi-ma va'erā omano va'ekwe” he'i rei va'e saduceu kwéry.

²⁸ Ou oporandu Hesu-pe:

—Mbo'eháry, he'i íxupe hikwái, — Moisés amyri omoi va'ekwe kwatia-rehe Nhandejáry remimbota ohai nhande-vy: “Tyke'ýry omano ramo, oheja ramo gwembirekokwe naimemby jepéi ramo, tomenda katu tyvýry gwovajare-rehe. Upéixa ramo, Ke'y ra'y, he'i mo'ã va'erã imemby ypy-rehe.”^w

Upéixa voi Moisés amyri omoi va'ekwe nhande-vy kwatia-rehe, he'i.

²⁹—Oĩ va'ekwe peteĩ tyke'ýry seis tyvýry. Tyke'ýry omenda kunha-rehe. Upéi omano ramo, ndata'ýry jepéiry.

³⁰Tyvýry omenda gwovajare-rehe. Ndata'ýry jepéi ramo omano ave tyvýry. Upéi tyvýry ambue jevy omenda hese. ³¹Peteĩ teĩ omenda hese, gwovajare-rehe. Peteĩ teĩ omano ramo ndaita'ýry jepéi hikwái. ³²Upe rire upe kunha ave omano-ma ave. ³³Oikove jevy ramo, kiva'e rembirekorã upe kunha? Gwĩ sete tyvýry kwéry omenda va'ekwe hese, he'i oporandu-vy Hesu-pe upe “Omano va'ekwe ndoikove jevýi” he'i va'e kwéry.

³⁴⁻³⁵Ha upéa-rehe Hesu omombe'u íxupe kwéry:

—Amombe'u-ta peẽ-my omano va'ekwe oikove jevymaha. Tekoha-rupi porã oiko va'ekwe gwive onhemoingove jevy rire katu nomendavéi-ma va'erã äygwa omendaha-rami, he'i íxupe. —Kwimba'e kwéry nomendavéi-ma va'erã. Kunhagwe ave nomendavéi-ma va'erã. ³⁶Oiko va'erã Nhandejáry rembigwái yváy pygwa reko-rami. Upéixa-gwi nomendavéi-ma va'erã. Nomanovéi-ma va'erã ave, he'i. —Ha'e kwéry Nhandejáry ra'y voi, Nhandejáry rajy ave. Oikove jevy-ma va'erã.

³⁷Upéixa ave Moisés amyri omombe'u ave omano va'ekwe oikove jevy va'erã. Yvyra ra'y okái va'e rehegwa nhe'ẽ

omombe'u ramo, omombe'u ave Nhandejáry nhe'ẽ. He'i Moisés:

“Nhandejáry a-rami he'i: Xe-ma Abraão Járy va'e xe. Isaque Járy va'e ave xe. Jacó Járy va'e ave xe.”^x

he'i Nhandejáry Moisés amyri kwatia-rehe. Ha omanomba rire ae upe myamyri, he'i va'ekwe upéixa, he'i Hesu.

Upéi he'i:

³⁸—Ha'e-ta katu xe: Nhandejáry ndaha'úi omano va'ekwe Járy. Oikove va'e Járy voi Nhandejáry. Íxupe oikovepa joty, he'i Hesu nhane moingove jevyha-rehe omombe'u-vy.

³⁹Upéa-rehe gwĩ judeu rekombó'ehaty he'i íxupe:

—Iporã voi ne nhe'ẽ. Hasy va'e-rehe jepe oroporandu ramo nde-vy, eremombe'u porã joty, he'i íxupe.

⁴⁰Ha upe rire ave ndaipy'agwasuvéi oporandu mba'eve-rehe Hesu-pe. Ndikatúí omonhe'ẽ avy íxupe.

Nhane remiha'arõ va'e Davi remiarirõre

(Mt 22.41-46; Mc 12.35-37)

⁴¹Ha upéi katu Hesu oporandu imonhe'ẽ avyse mo'ã va'e kwéry-pe.

—Mba'éixa tipo Cristo ymagware Davi remiarirõre? ⁴²Iporahéi kwéry-py kwatia-rehe omoi-vy omombe'u va'ekwe Davi Cristo rehegwa nhe'ẽ:

“Nhandejáry he'i xe Járy-pe: Egwapy katu xe yke-rehe, he'i.

⁴³Xe orombopu'aka-ta ne a'e'ýha-rehe, he'i. Xe yke-rehe eregwapy ereha'arõ-vy nde pogwy-py amoingo hagwã ne a'e'ýha kwéry, he'i Nhandejáry xe Járy-pe.”^y

Upéixa ohai va'ekwe Davi amyri Nhandejáry kwatia nhe'ẽ héry va'e Salmo-py.

⁴⁴Ha Davi amyri katu “Xe Járy” he'i Cristo-rehe. Nhane remiarirõ-rehe “Xe

Járy” ndaja'éiry. Aipo ramo hemiarirō pa? he'i Hesu omokirirī-vy íxupe kwéry.

Judeu rekombo'ehaty kwéry reko-rehe Hesu onhemonhe'ë

(Mt 23.1-37; Mc 12.38-40)

⁴⁵ Enterovete va'e ohendu jave Hesu he'i gwī doze gwemimbo'e kwéry-pe:

⁴⁶ —Xáke, onhemboetese rei judeu rekombo'ehaty kwéry. Oao puku reheve ogwatase voi. Kente kwéry-pe omboete uka onhembotuvixa vixa oho-vy mba'e jogwa haty-py. Ojeporahéi haty-py ogwapyse mburuvixa pa'ũ-my. Mburuvixa gwapy haty-rupi ogwapyse onhembovia ramo jekarugwasu haty-py. ⁴⁷ Ha tembirekokwe rembiporu omonda herahavy. Upe rire temiexagwã rei omondo mondo ra'anga rei Nhandejáry-pe heta onhe'ë enterove ohendu hagwã. Ombohasa asyve-ta íxupe kwéry Nhandejáry, he'i judeu rekombo'ehaty-rehe omombe'u-vy.

Tembirekokwe iporiahu va'e rehegwa nhe'ë

(Mc 12.41-44)

21 Ohexa Hesu kente kwéry Nhandejáry roga kakwaa-py. Oma'ë oĩ-vy plata mboyru haty-rehe Hesu. Ogwahê imba'e heta va'e kwéry omoĩ heta jepe hetave tave omombyta joty ojéupe gwarã. ² Ohexa ave kunha tembirekokwe okwerĩ ome'ë va'e mokõi plata atã, omoĩ hyru-py. ³ Upe-ma ramo Hesu he'i:

—Anhete ha'e-ta peẽ-my, he'i. —Ko kunha tembirekokwe iporiahu va'e ome'ë hetave enterove-gwi. ⁴ Ha'e kwéry katu ome'ë heta jepe hetave tave omohemby ojéupe gwarã kwéry. Ko kunha katu imboriahu-gwi ome'ëmba-ma gwembi'u repyrãgwe, he'i Hesu.

Hesu he'i Nhandejáry róga kakwaa opa va'erã

(Mt 24.1-2; Mc 13.1-2)

⁵ Oĩ Nhandejáry róga kakwaa-rehe omombe'u mbe'u ojúupe. Iporã eterei omoĩ hese ombojegwa-vy. Hemime'égwe égwe-rehe ita porã porã va'e-rehe onhomongeta hikwái. ⁶ Ha Hesu he'i:

—Ogwahê va'erã áry gwī pehexa va'e gwive ho'apa va'erã. Ndoptyái va'erã pe-teĩ ita ojo'ári, he'i.

Nhandejáry rogagwasu opa va'erã rexa ukaha

(Mt 24.3-14; Mc 13.3-13)

⁷ Ha oporandu hikwái Hesu-pe:

—Mbo'eháry, araka'e tipo oiko va'erã upéa? Mbava'e tipo oiko-ta oroikwaa hagwã ojehu-ta ramo ne remimombe'ukwe gwive? he'i oporandu-vy hikwái.

⁸ Ha Hesu he'i:

—Aníke penhembotavy teĩ. Heta he'i rei va'erã, “Xe ko Cristo, pene remiha'arõ va'e” he'i arã ijapu-vy. Ani ererovia teĩ íxupe. He'i rei arã ave, “Ogwahê-ma hi'óra oiko hagwã Nhandejáry nhande ruvixarã” he'i arã oapu rei-vy. Ani ererovia teĩ íxupe. ⁹⁻¹⁰ Nhorairõ rerakwã erehendu ramo ani erekyhyje teĩ. Nhorairõ-py ohekoviarõ arã mburuvixa. Upéa oiko va'erã voi. Upe jave jepe ne'írá vyteri ogwahê inhe'ë ijapy-py, he'i.

Upéi he'i jevy íxupe kwéry:

—Ojehu va'erã pene mongyhyje va'erã. Yvypóry onhorairõmba va'erã onhondive. Tetã mygwa kwéry onhorairõ va'erã tetã ambue mygwa kwéry ndive. Mburuvixagwasu gwembigwái soldado kwéry-pe omonhorairõ uka ave arã ambue mburuvixagwasu rembigwái soldado kwéry ndive. ¹¹ Heta tetã-rupi oiko va'erã vyvyrýi hatã, nhembyahýi ave,

ha mba'asy ave oiko va'erã. Oĩ va'erã heta pene mongyhyjeharã. Yváy-rehe ave ojehexa va'erã hexapyrã.

¹²—Ojehu e'ỹ mboyve upéixa pehasa asy ete va'erã. Nde pyhy arã nde reraha ne mbohasa asy-vy, ojeporahéi haty-py ne monhe'ẽ uka hagwã. “Erenhemonhandejáry rei Hesu-rehe” he'i arã nde-vy. Upéi katu ne mombo va'erã preso ojepyta haty-py. Xe-rehe ha-py nde reraha va'erã mburuvixa renda-py, mburuvixagwasu renda-py ave. ¹³Upéixa nde rereko asy va'erã xe rehegwa nhe'ẽ eremombe'u hagwã íxupe kwéry. Emombe'u porã katu xe rehegwa nhe'ẽ.

¹⁴Ani nde py'a nhemondýi teĩ ere va'erã-rehe. Xe oromoarandu va'erã. ¹⁵Ne nhe'ẽrã ame'ẽ va'erã nde-vy, ne arandurã ave ame'ẽ va'erã nde-vy ndikatúi hagwã gwĩ nde-rehe ija'e'ỹ va'e ne mboapu. Onhe'ẽ poxy rei rei va'e nane nhe'ẽ mbojevý kwaái va'erã.^z ¹⁶Nde re'ýi ete va'e kwéry ave pende rereko asy va'erã. Nde ru, nde sy, nde ryke'y, nde ryvy, ne reindy, nde kyvy, nde kypy'y, nde ryke enterovete nde reraha uka va'erã nde rereko asy-vy, ne irũ kwéry ave xe-rehe ha-py pende rereko asy asy va'erã. Ija'e'ỹ va'erã pende-rehe. Oĩ gwĩ pene pa'ũ mygwa-pe ojuka va'erã ave. ¹⁷Xe-rehe ha-py enterove ija'e'ỹ va'erã pende-rehe. ¹⁸Upéixa ramo jepe ne mbaraete katu. Xe ororesende jevy va'erã. Peteĩ jepe nde ávy nokanhýi va'erã. ¹⁹Xe nhe'ẽ-py meme katu eiko erenheresende hagwã, he'i Hesu omotenonde-vy íxupe kwéry hekorã.

Onhehundi-ta Jerusalém tetã

(Mt 24.15-21; Mc 13.14-19)

²⁰Hesu he'i jevy:

—Pehexa ramo Jerusalém tetã-my ogweroajere ramo soldado kwéry mburuvixa ndive peikwaa-ma va'erã onhehundi-

ditamaha. ²¹Upe-ma ramo Judéia-py oĩ va'e tokanhymba katu vyatyryusu-rupi tokanhymba oje'ói-vy. Tetã-my oĩ va'e tosẽ katu pya'e okanhy-vy. Nhu-my oĩ va'e ani oike teĩ tetã-my. Tokanhymba katu. ²²Upe áry-py Nhandejáry nhe'ẽ he'i va'ekwe gwive oiko va'erã. Judeu kwéry ohasa asy asy va'erã hembiaapo apokwe-rehe. ²³Ombovy'are'ỹ va'erã íxupe kwéry. Ivy'are'ỹve va'erã gwĩ kunha imemby va'erã, gwĩ imemby mixĩ va'e ave. Ohasa asy eterei va'erã hikwái. Judeu kwéry-pe ijyvy reheve Nhandejáry ombohasa asy-ta voi. ²⁴Oĩ va'e kysepuku-py omano va'erã. Oĩ va'e omboja'o heraha-vy tetã ambue-py oiko hagwã tembigwái ramo. Oĩ ave opyta va'e Jerusalém tetã-my judeu e'ỹ va'e pogwy-py. Hi'are va'erã upéixa. Judeu e'ỹ va'e kwéry ojapopa upe Nhandejáry omotenonde hesegwa peve, opyta va'erã ipogwy-py Jerusalém tetã upe-py oĩ va'e gwive.

Nhande Ryke'y tee va'e ou jevymaha rehegwa nhe'ẽ

(Mt 24.29-31; Mc 13.24-27)

²⁵Hesu he'i jevy:

—Gwĩ yváy rehegwa ojei va'erã gwape-gwi. Yváy-gwĩ kwarahy oje'o va'erã. Jasy ave hendy'ã va'erã, jasytata ave ojei va'erã gwape-gwi. Kente kwéry tetã tetã mygwa katu onhemondýi va'erã ygwasu ryapu rendu ramo. ²⁶Kwimba'e kwéry katu ickyhyje ete-gwi omano va'e-rami oiko va'erã. Ova ova va'erã gwendagwe-gwi entéro yváy rehegwa imbaraete va'e. Upéa-gwi onhepy'a mondýi va'erã oha'arõ-vy ou va'erã-rehe. ²⁷Upéi katu xe Nhande Ryke'y tee va'e ajehexa uka va'erã agwejy ramo arai-rehe. Xe pu'aka reheve, xe rendy marangatu pende resa mbojevý va'e reheve xe rexa va'erã

^z21:15 Mt 10.18-19; Lc 12.11-12; Jo 16.2-3

aju-vy.^a ²⁸Upe va'e ojehu-ma ramo, tane mbaraete katu. Ani katu ne kyre'ỹ e'ỹ teĩ, hi'agwĩ ne resende va'erã.

**“Aju jevymaha óra
eha'arõ eiko-vy” he'i Hesu**

(Mt 24.32-35; Mc 13.28-31)

²⁹Upéi omombe'u jevy Hesu arandu rehegwa nhe'ẽ figo máta rehegwa-rami:

—Pema'ẽ katu figo máta-rehe, opa yvyra rakã-rehe. ³⁰Henhói-ma ramo hogwe pyahu-ma ramo peikwaa-ma voi ogwahẽ-tama áry hakuha. Pehexa ramo peikwaa. ³¹Upéixa ave xe remimombe'ukwe. Pehexa ramo oikomaha xe remimombe'ukwe, peikwaa va'erã Nhandejáry oiko-tama entéro va'e ruvixarã.

³²Anhete ko ha'e-ta peẽ-my: Áyrgwa omano e'ỹ mboyve ojehu va'erã ko va'e.

³³Áry opa va'erã, ko yvy gwive opa va'erã. Xe nhe'ẽ, xe remimombe'ukwe ae ndopái va'erã. Opyta va'erã opa e'ỹ reheve.

³⁴⁻³⁵—Xáke! Perepara porã katu pende rekoha-rehe. Peiko porã katu xe ra'arõ-vy. Ani pene mandu'a eterei teĩ pene monga'uharã-rehe. Ani pene mandu'a eterei teĩ ave pene mbohoryharã-rehe. Ani ave pejepy'apy eterei teĩ pene remikotevẽ ko'a pygwa-rehe. Xe aju jevy hagwã-rehe ae tapene mandu'a ndu'a katu peiko-vy. Sapy'a, ndorepara porãiha óra-py ombo'a nhuhã mymba. Upéixa ave sapy'a naxe ra'arõ porãiha óra-py ojekwaa va'erã entéro ko yvy rupigwa kwéry-pe xe aju jevyha áry. ³⁶Upéa-rehe perepara katu ha'arõ-vy xe agwahẽ hagwã-rehe. Pejerure rure katu Nhandejáry-pe mba'eve rei ndoikói hagwã peẽ-my. Xe Nhande Ryke'y tee va'e aju jevy va'erã. Pejerure íxupe pene mbopy'a porã hagwã pono penotí pende rekoha xe renonde-py.^b

Enterove ohenduse Hesu oiko-vy

³⁷Nhandejáry róga kakwaa-py Hesu oporombo'e áry jave. Pyhare ramo osẽ oho-vy vvyatyrusu Oliveiraty-py. ³⁸Ha pyharevete meme ou jevy Nhandejáry róga kakwaa-py. Entéro tetã mygwa oho-ma ohendu hagwã Hesu remimombe'u.

**“Mba'éixa pa jajuka-ta
Hesu-pe?” oporandu ojóupe**

(Mt 26.1-5; Mc 14.1-2; Jo 11.45-53)

22 Ogwahẽ-tama aretegwasu. Upe-ma ramo gwĩ ija'e'ỹha ojukase eterei Hesu-pe. Judeu kwéry-pe mate upe aretegwasu. Héry va'e páscoa. Oime jave páscoa mbojape imbovuha e'ỹ va'e ho'u judeu kwéry. ²Ha ogwahẽ-tama ramo aretegwasu, gwĩ judeu va'e ojukase voi Hesu-pe. Pa'i ruvixa kwéry, hekombo'ehaty kwéry ndive ija'e'ỹha kwéry ojukase íxupe.

—Mba'éixa pa jajuka-ta upe va'e, he'i meme ojóupe hikwái. —Iporãve jajuka uka nhemi íxupe ani hagwã nhambopoxy ija'eha kwéry-pe.

Upéixa he'i meme ojóupe ojukase eterei-gwi Hesu-pe. Ijaty jaty va'e-gwi ikyhyje eterei-gwi hikwái.

**Judas onhomongeta pa'i ruvixa
kwéry ndive Hesu oipyhy uka hagwã**

(Mt 26.14-16; Mc 14.10-11; Jo 13.2,27)

³Upe jave anhaygwasu Satanás oikema gwembigwairã py'a-py. Judas Iscariotes héry ete. Peteĩ doze Hesu remimbo'e kwéry va'e Judas. Ha anhaygwasu ogwapy ijyke-rehe ojokwái hagwã. ⁴Upéi Judas oho onhomongeta pa'i ruvixa kwéry ndive. Anhaygwasu nhe'ẽ-rupi oho. Oho otopa hagwã Hesu-rehe ija'e'ỹha kwéry. Pa'i ruvixa kwéry ndive Nhandejáry róga kakwaa-rehe on-

^a21:27 Dn 7.13 ^b21:36 Mt 24.42-44; Mc 13.35-37; Lc 12.35-40; Rm 13.12-13

hangareko va'e kwéry ndive ave ojotopa he'i hagwā mba'e-rami po oipyhy arā Hesu-pe. ⁵Upéa-rehe ovy'a eterei okwa-vy.

—Nde, eremeẽ ramo Hesu ore-vy, orome'ẽ-ta nde-vy nde platarā. Hesu-rehe orome'ẽ-ta nde platarā, he'i Judas-pe ovy'a-vy hikwái.

⁶—Iporā eremeẽ kuri xe-vy xe platarā, he'i íxupe kwéry.

Upéixa-ma ramo, Judas orepara oiko-vy Hesu-rehe ipyhyharā-pe omombe'uha óra ra'arō-vy. Ijaty aty e'yha óra-rehe oha'arō arō oiko-vy.

Aretegwasu remi'urā ojapo Hesu remimondo va'e

(Mt 26.17-19; Mc 14.12-16)

⁷⁻⁸Ogwahẽ-ma ramo areteguasú, Hesu omondo Pedro, João ndive ojapo hagwā tembi'u areteguasú-py ho'u va'erā. Páscoa áry-gwi judeu kwéry ojuka ovexa ho'u va'erā Nhandejáry-pe omboete-vy. Ojapo ave mbojape ombovu e'y va'e ho'u va'erā. Upéixa ojapo hagwā Hesu omondo Pedro-pe, João-pe ave gwenonde.

—Tapeho tetā-my, he'i. —Pejuka peteĩ mymba ovexa ja'u va'erā nhande ave areteguasú-py so'o mbixy, he'i imondo-vy.

⁹—Kipy tipo orojapo-ta? he'i oporandu-vy hikwái íxupe.

¹⁰—Peike jave ramo upe tetā-my, pehexa-ta peteĩ y ogweraha va'e. Kwimba'e y ryrú ogweraha va'e pehexa-ta. Tapeho hapykwéri. Oike-ma ramo óga-py, pegwahẽ penhomongeta óga járy ndive. ¹¹A-rami penhe'ẽ kuri íxupe, he'i. —“Mbo'eháry ore mbou oroporandu hagwā nde-vy: Kiva'e koty-py ha'u-ta páscoa remi'urā xe remimbo'e kwéry ndive? Aiporuse nde koty ore mandu'a hagwā páscoa-rehe” ere íxupe. ¹²Ohexa uka-ta peẽ-my peteĩ koty jaiporu-ta va'e. Kotyguasú,

ijyvate va'e oĩmba-ma va'e ohexa uka-ta peẽ-my. Upe koty-py ja'u-ta nhane remi'urā, páscoa-rehe imandu'a va'e pegwarā. Ore mohenonde pejuka mymba vexa nhande-vy gwarā, he'i Hesu omondo-vy gwenonde.

¹³Upéi oho-ma okwa-vy. Mokõive oho tetā-my. Ha Hesu he'i hagwe-rami ojohu. Upéi ojapo tembi'u areteguasú páscoa-rehe imandu'a-vy ho'u va'erā.

Areteguasú áry ramo okaru paha-ma Hesu

¹⁴Upéi okaru hagwā óra-py Hesu ogwapy doze gwemimondo kwéry ndive.

¹⁵Okaru-tama ramo he'i íxupe kwéry:

—Ha'use eterei pene ndive ko areteguasú-py tembi'u. Xe rereko asy amano hagwā e'y mbovye akaruse pene ndive, he'i. ¹⁶—Ha'e-ta katu peẽ-my: Ko'a-py nda'uvéi-ma äy-rami areteguasú-py tembi'u. Xe are-ta ha'u jevy hagwā. Oikopa-ma rire, ha'u jevy va'erā, he'i íxupe kwéry. —Nhandejáry nhande ruvixa oiko haty-py mate ha'u jevy va'erā, he'i gwemimondo kwéry-pe.

¹⁷Upe-ma ramo Hesu oipyhy uva rykwere ryrú. Omboete Tupā Nhandejáry-pe. Upéi ho'u uka gwemimondo kwéry-pe:

—Pe'upa katu, he'i. ¹⁸—Anhete ha'e-ta peẽ-my. Nda'uvéi-ma voi uva rykwere. Nhandejáry nhande ruvixarā ojekwaa rire ae ha'u jevy va'erā, he'i onhemohekotenonde-vy.

Hesu-rehe nhane mandu'a va'erā

(Mt 26.20-30; Mc 14.17-26;

Jo 13.21-30; 1 Co 11.23-25)

¹⁹Oipyhy ave mbojape páscoa áry pegwa. Upéi otima rire Nhandejáry-pe ombopo mbopóy ome'ẽ-vy gwemimbo'e kwéry-pe ho'u hagwā. Ha he'i:

—Ko mbojape-rehe ha'e “Xe rete” he'i. —Pende-rehe ha-py anheme'ẽ va'erā

peẽ-my amano hagwã, he'i. —Kóã ere'u ramo ne mandu'a kena xe-rehe, he'i.

²⁰ Upéixa ojapo ave okarupa-ma rire. Ome'ẽ íxupe kwéry ho'u uka-vy uva rykwere:

—Ko va'e pe'u katu, he'i. —Ko va'e-rehe ha'e “Xe rugwy” voi, he'i. —Osyry va'erã xe rugwy kente kwéry rekove-rehe. Tupã Nhandejáry he'i hagwã kente kwéry-rehe, “Ipy'a potí-ma. Hesu-rehe ojerovia-gwi omopotí-ma ipy'a” he'i hagwã Tupã Nhandejáry osyry va'erã xe rugwy, he'i íxupe kwéry.

²¹⁻²² —Xe Nhande Ryke'y tee va'e amano-ta. Xe ndive ogwapy oĩ-vy xe juka uka nhemi va'erã, he'i Hesu. —Tekotevẽ amano kente kwéry aresende hagwã. Amboasy upe xe juka ukaharã. Ohasa asy eterei va'erã, he'i Hesu.

²³ Upe-ma ramo oporandu randu ojóupe hikwái:

—Kiva'e pa ojuka uka nhemi-ta Hesu-pe, he'i ojóupe.

**Tuvixaseve va'e
tekotevẽ onhemomixive**

(Mt 20.25-27; Mc 10.42-45)

²⁴ Ha hemimbo'e kwéry katu onhomongeta ngeta onhondive:

—Kiva'e pa tuvixave nhane pa'ũ-my, he'i ojóupe.

²⁵ Upe-ma ramo Hesu he'i:

—Mburuvixa kwéry, ko yvy pygwa ogwereco pu'aka yvypóry kwéry-rehe. Onhe'ẽ-py omanda manda íxupe kwéry. Ha oĩ gwí mburuvixa katu onhembotuvixave kente kwéry renonde-py. ²⁶ Peẽ onhopa'ũ-my ndaikatúí upéixa peiko. Peẽ onhopa'ũ-my pende tuvixave ramo jepe penhemohekomirive katu peikovy onhopa'ũ-my. Mburuvixa katu toiko tembigwái-ramo. ²⁷ Ha'e-ta ave peẽ-my: Tuvixave va'e-pe hembigwái ogweru hemi'urã. Ha xe katu tembigwái-rami voi aiko pene pa'ũ-my, he'i.

²⁸ —Peẽ katu xe moirũ meme peikovy. Ambue kwéry xe mbojejavyse mo'ã meme jave xe moirũ-ma peẽ. ²⁹ Yma va'ekwe Nhandejáry he'i xe-vy: “Xe ra'y, nde ereiko-ta mburuvixa ramo xe moirũ va'erã-pe”. Upe va'e-rehe, pe xe Ru ome'ẽ hagwéixa xe-vy, xe ame'ẽ va'erã peẽ-my ave. Peiko-ta ave mburuvixa ramo. ³⁰ Nhandejáry ha-py xe aiko-ma ramo nhande ruvixarã, peiko-ta xe ndive. Pekarú ha pey'u-ta xe ndive. Pegwapy-ta ave mburuvixa gwapy haty-rupí pejohu hagwã Israel re'yí kwéry-rehe hembiapokwe.

Ndojerovia teéi va'erã

Hesu-rehe Pedro

(Mt 26.31-35; Mc 14.27-31)

³¹ He'i ave Hesu:

—Ejeapysaka porã kena xe nhe'ẽ-rehe, Simão. Anhaygwasu ojerure-ma kuri pende-rehe. Oikwaase kiva'e-rehe pa pejerovia ete. Ipirekwe osesẽ hagwã ovale va'e-gwi nhambovava trigo-pe. Upéixa ave anháy ruvixa Satanás pende rerekose. Pene mbotavysse ponove peiko xe nhe'ẽ-rupí. ³² Xe katu ambojeupi kuri xe nhe'ẽ Nhandejáry-pe nde-rehe, Simão, erejerovia tee hagwã xe-rehe pono inhe'ẽ-rupí ereiko. Erejerovia ete jevy ramo xe-rehe, emokyre'y katu nde rapixa kwéry-pe oiko porãve hagwã xe nhe'ẽ-rupí.

³³ Upe-ma ramo Pedro he'i:

—Aháni, oromoirũ-ta xe. Nde erepyta ramo preso, xe apyta ave arã ne ndive preso, he'i íxupe. —Eremano ramo amano ave va'erã ne ndive, he'i.

³⁴ Hesu katu he'i íxupe:

—Anhetegwa ha'e-ta nde-vy, he'i íxupe: —Etería gáju ndosapukái vyteri ramo jepe, mbohapy-ma ere-ta xe-rehe, “Upéa Hesu xe ndaikwaái” ere-ta xe-rehe, he'i íxupe.

**“Nde kysepuku reheve ereho
eremombe'u hagwã
xe nhe'ẽ” he'i Hesu**

³⁵ Upéi he'i íxupe kwéry:

—Apomondo mondo ramogware, peho nandi voi. Ndaperaháiry voi va'ekwe mba'eve. Pene mba'e ryrú ndaperahái va'ekwe. Pende pirapire ryrú ndaperahái ave va'ekwe. Upéixa nandi peho va'ekwe ramo mba'e tipo pene remikotevẽ? he'i joty Hesu oporandu-vy.

—Mba'eve-rehe noroikotevẽi upe jave, he'i íxupe hikwái.

³⁶—Áy katu ha'e-ta peẽ-my: Ogwereko va'e opirapire ryrú omba'e ryrú ave, oipyhy-ta. Kysepuku ogwereko e'ỹ va'e kyse repyrã-rehe ome'ẽ-ta oao jo'a.

³⁷—Nhandejáry nhe'ẽ kwatia-rehe ohai va'ekwe xe-rehe he'i: “Hembiapo vai va'e-rami ojerereko va'erã”. Anhete ha'e-ta: Ojehu-tama xe-rehe ojehai va'ekwe, he'i íxupe gwekohará omotenonde-vy.^c

³⁸ Upe-ma ramo hemimbo'e kwéry he'i:

—Ko'a-py niko oĩ mokõi kysepuku, ore Járy.

Ha ha'e he'i:

—Iporã, he'i joty.

**Yvyaty-gwi Hesu ombojeupi
onhe'ẽ Nhandejáry-pe**

(Mt 26.36-46; Mc 14.32-42)

³⁹ Oho meme ha-py oho jevy Hesu. Yvyatyrusu héry va'e Oliveiras ha-py oho. Gwemimbo'e kwéry ndive oho.

⁴⁰ Ogwahẽ-ma jave oho-ta ha-py oiporavo hagwe-py, ha'e he'i:

—Pejerure Nhandejáry-pe pono eremondo nde resa ne mbojejavy uka va'e-rehe, he'i.

⁴¹ Upe rire ojei íxugwi kwéry mombyrymive ojei. Gwetymy'ã-rehe onhesũ ha onhepyrũ onhomongeta-vy Nhandejáry ndive:

⁴²—Ereipotã ramo, xe Ru, eipe'a xéhegwi xe reko asyha. Ani oiko teĩ xe remimbota, ne remimbota ae toiko, he'i.

⁴³ Upe jave Nhandejáry rembigwái yváy pygwa ojehexa uka omombaraeteve hagwã íxupe.

⁴⁴ Ojepy'ajopy jave Hesu imbaraete pyve onhomongetave Nhandejáry ndive. Ombojeupi jave onhe'ẽ

Nhandejáry-pe mba'e rugwy-rami otyky yvy-py hy'aikwe ojepy'ajopy-vy. ⁴⁵ Upéi opa-ma ramo hi'oração opu'ã jevy ou-vy gwemimbo'e kwéry renda-py, oke okwa-vy va'e ojohu. Tuvixa ima'emboasy omonge íxupe kwéry.

⁴⁶ Ha Hesu he'i:

—Ma'erã tipo peke? Pepu'ã katu pejerure Nhandejáry-pe pene mombaete hagwã, pono ne mbojehesa rerova uka íxugwi mba'eve nembojejavy uka-vy, he'i onhemonhe'ẽ-vy.

Preso ogweraha Hesu-pe

(Mt 26.47-56; Mc 14.43-50; Jo 18.3-11)

⁴⁷ Hesu onhe'ẽ vyteri oĩ-vy, ogwahẽ heta kente kwéry. Peteĩ doze hemimbo'e kwéry va'e, héry va'e Judas ogweru íxupe kwéry. Judas katu ogwahẽ Hesu ypy-py ohovapyte hagwã íxupe. ⁴⁸ Upe-ma ramo Hesu he'i:

—Judas, peteĩgwe xe rovapyte mo'ã xe pyhy uka hagwã, xe Nhande Ryke'y tee va'e xe pyhy uka-ma, he'i.

⁴⁹ Upe jave hemimbo'e kwéry oĩ va'e Hesu ndive, ohexa-ma ramo ojehu va'erã he'i hikwái:

—Mba'e tipo jajapo-ta, ore Járy? Oroipyhy-ta para'e ore kysepuku, oro-joko hagwã íxupe kwéry? he'i.

⁵⁰ Peteĩ hemimbo'e katu oinambi'o-ma pa'i ruvixa rembigwái. Ijakatúa-koty oĩ va'e inambikwe oipe'a-ma.

⁵¹ Ha Hesu katu:

—Iporãvete peheja, he'i-vy opoko inambikwe-rehe imbogwera-vy.

⁵² Upe-ma rire he'i pa'i ruvixa kwéry-pe, porahéi haty pygwa ruvixa kwéry-pe ave, judeu ruvixa kwéry-pe ave gwĩ ou oipyhy hagwã Hesu va'e gwive-pe, he'i Hesu:

—Niporãi katu peju pende kysepuku reheve, ha pende vyvya reheve, xe pyhy hagwã. Xe ndaikóí oporosake'a va'e-rami kysepuku reheve xe reraha hagwã.

⁵³ Heta áry-ma aiko pene ndive. Nhan-dejáry róga kakwaa-py aime meme ramo napemopu'ãiry pende po xe pyhy hagwã. ãy mate xe pyhy-ta. Kóá pende óra pene remimbota pejapo hagwã xe-rehe. Gwĩ pytũgwy-rupi ipu'aka va'e nhe'ẽ-rupi peiko-ma pene rembiaporã pejapo hagwã.

**“Upéa ndaikwaái xe”
he'i Pedro Hesu-rehe**

(Mt 26.57-58,69-75; Mc 14.53-54,66-72; Jo 18.12-18,25-27)

⁵⁴ Oipyhy-ma ramo Hesu-pe ogweraha íxupe pa'i ruvixagwasu róga kakwaa-py. Ha Pedro katu oho Hesu rapykwéri puku. ⁵⁵ Omoendy-ma ramo tata, upe-py Pedro oho ave ojepe'e hagwã. Tata ypy-py ogwapy oĩ-vy va'e ndive ogwapy ave Pedro. ⁵⁶ Ohexa-ma ramo íxupe tata rendy-py Pedro-pe tembigwái kunha va'e, ohexa katu porã porã íxupe ha he'i:

—Ko kwimba'e Hesu ndivegwa va'e ave ra'e, he'i.

⁵⁷ Upe-ma ramo Pedro he'i:

—Upéa ndaikwaái voi xe, kunha, he'i íxupe Pedro.

⁵⁸ Upe riremí ohexa jevy íxupe peteĩ kwimba'e.

—Nde ave ra'e ha'e kwéry va'e, he'i.

Pedro he'i jevy:

—Upéa xe ndaikwaái. Ndaha'éi hes-egwa kwéry xe, he'i rei.

⁵⁹ Upe rire peteĩ óra-rupi, he'i jevy Pedro-pe ambue va'e:

—Anhete voi ra'e nde ave ereiko va'e indive. Nde ave ha'e Galiléia yvy pygwa ra'e, he'i íxupe.

⁶⁰ He'i jevy Pedro:

—Upéa xe ndaikwaái, mba'e-rehe tipo aipo-rami ere xe-vy? he'i rei.

Upéixa onhe'ẽ oĩ-vy jave ete, gáju osapukái. ⁶¹ Upe-ma ramo ojere Hesu oma'ẽ porã porã Pedro-rehe. Ha Pedro katu imandu'a Hesu he'i va'ekwe-rehe íxupe, “Ko'ánga gáju ndosapukái vyteri jepe, mbohapy-ma nde ere-ta xe-rehe: Upéa xe ndaikwaái, ere-ta”. ⁶² Upéa-gwi hasẽ-ma Pedro. Onhembosy eterei-gwi ojahe'o oho-vy.

Onhenupã ramogware Hesu

(Mt 26.67-68; Mc 14.65)

⁶³ Gwĩ kwimba'e Hesu-rehe onhangareko va'e onhembohory hese. Ogwerohasa asy eterei Hesu-pe. Oinupã eterei íxupe. ⁶⁴ Ohesamboty íxupe ha he'i:

—Kiva'e pa ne nupã? Emombe'u katu, he'i íxupe.

⁶⁵ Heta mba'e he'i rei rei íxupe onhembohory-vy hese.

Hesu pa'i ruvixa renonde-py

(Mt 26.59-66; Mc 14.55-64; Jo 18.19-24)

⁶⁶ Ko'ẽ jave ramo ojogweroaty jevy judeu ruvixa kwéry, pa'i ruvixa kwéry, judeu rekombo'ehaty kwéry ndive ave, onhomongeta geta okwa-vy. Upéi katu oipyhy heru-vy Hesu-pe mburuvixa kwéry renonde-py. Ogwahẽ-ma ramo oporandu íxupe:

⁶⁷ —Nde tipo Cristo judeu kwéry remiha'arõ va'e? Emombe'u katu ore-vy, he'i íxupe.

Upe ramo Hesu he'i:

—“Xe Cristo judeu kwéry remiha'arõ va'e voi” ha'e ramo, ndaperoviái joty arã. ⁶⁸Anhetegwa ha'e-ta peẽ-my: Aporandu ramo peẽ-my, napemombe'u mo'ãi xe-vy. ⁶⁹Xe Nhande Ryke'y tee va'e ãy gwive agwapy-ta yváy-py Tupã Nhandejáry yke-rehe. Upe ipu'aka ete va'e ndive xe agwapy-ta, he'i íxupe kwéry Hesu.

⁷⁰Upe-ma ramo enterove oĩ va'e oporandu íxupe:

—Aipo ramo Nhandejáry ra'y tee voi va'e tipo nde? he'i íxupe.

—“Nde ha'e voi” peje kuri xe-vy, he'i íxupe kwéry Hesu.

⁷¹Upe-ma ramo he'i ojóupe:

—Nanhaikotevêvéi-ma imombe'uharã-rehe. Nhande katu nhahendu-ma voi ha'e inhe'ẽ tee voi. Onhemonhandejáry rei Hesu, he'i ojohu vai-vy Hesu nhe'ẽ.

Hesu ojereraha mburuvixa héry va'e Pilatos renonde-py

(Mt 27.1-2,11-14; Mc 15.1-5; Jo 18.28-38)

23 Upe jave kente kwéry ijaty va'e opu'amba ojereraha haggwã Hesu ndive mburuvixagwasu Pilatos renda-py.

²—Oroipyhy-ma katu ko kwimba'e. Ohekombo'e va'ekwe-gwi ore re'yí kwéry ndoikosevéi-ma mburuvixagwasu César nhe'ẽ-rupi, he'i hese. —Ha'e katu omombe'u kente kwéry-pe pono ome'ẽ mburuvixagwasu César-pe mba'eve, he'i rei ave hese. —“Xe Cristo Nhandejáry remimbou va'e pene ruvixarã” he'i ójehe, he'i omoĩ vai-vy Hesu-pe.

³Upe-ma ramo Pilatos oporandu Hesu-pe:

—Nde tipo judeu kwéry ruvixagwasu? he'i íxupe.

—Nde voi katu aipo ere kuri, he'i joty íxupe Hesu.

⁴Upéi Pilatos he'i pa'i ruvixa kwéry-pe, ojogweroaty va'e kente kwéry-pe ave:

—Ko kwimba'e katu nahembiapo vaíry va'e voi. Aipo ramo niporãi ajuka uka íxupe, he'i.

⁵Kente kwéry katu he'i jevy jevy:

—Hese ha-py hemimombe'u-gwi voi Judéia yvy pygwa kwéry ndogwerojojái onhonhe'ẽ onhomojo'a ja'o upéixa-gwi. Galiléia-gwi ko'a peve ndaija'evéi ojóehe íxugwi. Áy katu ogwahẽ-ma ko'a-py.

⁶Aipo va'e rendu-vy Pilatos oporandu:

—Ko kwimba'e tipo Galiléia yvy pygwa? he'i oporandu-vy.

⁷Oikwaa-ma ramo Pilatos Hesu upe pygwaha, omondo Hesu-pe upe pygwa ruvixa héry va'e Herodes-pe. Upe va'e oiko ave Jerusalém tetã-my ombohupa-vy. Upéixa-gwi omondo Hesu Herodes renda-py oporandu haggwã hembiapokwe-rehe. Ojohuse mo'ã Hesu-rehe hembiapo vaikwe.

Hesu ojereraha mburuvixa héry va'e Herodes renonde-py

⁸Ovy'a mburuvixa Herodes ohexa-ma ramo Hesu-pe. Ohendu va'e voi ave Hesu rerakwã porã. Yma-ma upéa-gwi ohexase eterei íxupe. Ohexase ave Hesu ojapo ramo hembiapo porã va'e hexapyrã-rupi jahexa e'y vyteri va'e. ⁹Oporandu heta Hesu-pe. Ha Hesu katu nonhe'ëiry íxupe. ¹⁰Upe-ma ramo pa'i ruvixa, judeu rekombo'ehaty kwéry ndive ijapu hese hembiapokwe-rehe omboja haggwã mo'ã hembiapo vai Hesu-rehe.

¹¹Soldado kwéry, huvixa ndive, omoingo asy-ma Hesu-pe. Omoingo vai-ma voi íxupe. Omoĩ hese ijahoja porã va'e omomburuvixa a'ã haggwã íxupe, onhembohory hory hese, ha upe rire omondo jevy Pilatos oĩ ha-py.

¹²Upe mboyve Herodes, Pilatos ndive ndaija'ëiry ojóehe. Upe áry gwive oiko porã onhondive.

**“Tojuka kena íxupe”
osapukái Hesu-rehe**

(Mt 27.15-26; Mc 15.6-15;
Jo 18.39-19.16; At 3.13-14)

¹³ Omboaty uka Pilatos pa'i ruvixa kwéry, judeu ruvixa kwéry, judeu kwéry ave. ¹⁴ Upéi he'i:

—Ma'erã tipo peru xe-vy ko kwimba'e pemombe'u hagwã hese hembiaapo vaiha. “Ohekomb'o'e va'ekwe-gwi ore re'yi kwéry ndoikosevéi-ma mburuvixagwasu nhe'ẽ-rupi” peje rei kuri hese. Upéa-rehe xe ajohu-ma kuri hese pene renonde-py. Ndoikói ra'e hese ivai va'e penhe'ẽ vai hagwã hese.

¹⁵ Herodes ave ndotopái hese mba'eve. Upéa-gwi ombou jevy nhande-vy. Upéixa ramo ko kwimba'e ndojapói ko ra'e mba'eve pejuka uka hagwã.

¹⁶ Ambopi uka-ta mante íxupe upéi apoi-ta íxugwi oho jevy hagwã, he'i íxupe kwéry.

¹⁷ Aretegwasu ramo mburuvixagwasu rekoha-rupi opoi pete'i onhemói preso va'ekwe. Upéa-rehe, “Apoi-ta íxugwi” he'i.

¹⁸ Upéa ohendu-ma ramo entéro kente kwéry osapukái:

—Tojuka kena ko kwimba'e, he'i osapukái-vy. —Epoi Barrabás-gwi ore-vy gwarã, he'i osapukái-vy.

¹⁹ Barrabás katu onhemói araka'e preso. Upe tetã-my onhorairõ araka'e ohekoviarõ hagwã mo'ã mburuvixagwasu. Oporojuka ave. Upéa-gwi onhemói preso araka'e. Ha “Epoi Barrabás-gwi” he'iri iri hikwái. ²⁰ Mburuvixa ae katu opoise mo'ã Hesu-gwi. Upéa-rehe onhe'ẽ jevy kente kwéry ndive.

²¹ Ha'e kwéry ae katu osapukái hatãve tãve.

—Ejuka uka katu íxupe ehupi uka kurusugwasu-rehe ijuka-vy, he'i hese.

²² Mbohapyha-ma Pilatos he'i hese:

—Mba'eixagwa ivai va'e tipo ojapo? Ndahexái mba'eve ivai va'e hembiaapo-ajuka uka rei hagwã íxupe, he'i. —Ambopi uka rei-ta íxupe oho jevy hagwã, he'i.

²³ Aipo ramo ha'e kwéry osapukái joty:

—Tojuka katu, he'i osapuka pukái okwa-vy hese. —Kurusugwasu-rehe tojuka kena. he'i hese hikwái

Isapukái katu imbaraeteve ojapo uka hagwã gwemimbota. Upéa-rupi isapukái-rupi ipoxyha-rupi ojapo joty íxupe kwéry. ²⁴ Ijaty va'e nhe'ẽ rendu-vy, mburuvixa Pilatos ojapo uka hemimbota. ²⁵ Upe kwimba'e onhorairõ va'ekwe, oporojuka va'ekwe ave, kente kwéry oipota va'ekwe osẽ preso onhemói ha-gwi, upe kwimba'e-gwi opoi uka. Hesu rekovia opoi hembiaapo vai va'e-gwi. Ha ome'ẽ Hesu ijukaharã-pe onhemboaty va'e remimbota rei-rupi ogwereco hagwã íxupe.

**Hesu onhemói ramogware
kurusugwasu-rehe**

(Mt 27.32-44; Mc 15.21-32; Jo 19.17-27)

²⁶ Ha upéi katu soldado kwéry ogweraha Hesu-pe ojuka hagwã. Ogweraha jave ohogwaiti Cirene pygwa, héry va'e Simão. Ou oiko-vy tetã jerekwe-gwi. Oipyhy ave Simão:

—Nde, eraha ko kurusugwasu Hesu rapykwéri, he'i-vy omói kurusugwasu Simão ape-rehe ogweraha hagwã Hesu rapykwéri.

²⁷ Heta oho va'e hapykwerigwa. Ipa'ũ-my kwéry oĩ ave kunha ojahe'o Hesu-pe ombyasy va'e. ²⁸ Upe-ma ramo Hesu ojere ha oma'ẽ hese kwéry. He'i:

—Ani xe mboasy, peẽ kunha. Peẽ ha pene memby ae kuri pemboasy, he'i Jerusalém mygwa-pe.

²⁹ —Ogwahẽ va'erã áry oporombohasa asy va'erã, entéro he'i va'erã: “Ovy'a ete gwĩ kunha imemby e'ỹ va'e. Ikatu e'ỹ

imemby va'e ave. Oporomokambu e'ŷ va'ekwe ave. Naimembýi-gwi ovy'a" he'i va'erã oporombohasa asy-gwi.

³⁰Upe ramo he'i arã ave: "To'a yvy-atyuru nhande ári. Tanhande jatypa yvyatyuru oitypa-vy. Nhande rekove rehe tanhande aty" he'i arã ohasa asy eterei-gwi.^d

³¹—Ha ko'anga koixagwa ojapo xe-rehe. Vaive ojapo arã pende-rehe. Xe, yvyra aky-rami heko porã va'e ko xe, ha xe-rehe hembiaipo vai joty. Hembiaipo vaive ive arã pende-rehe. Peẽ yvyra pirukwe-rami pende reko porã e'ŷ va'e. Hembiaipo vaive ive arã pende-rehe, he'i Hesu kunhagwe-pe omboasy-vy.

³²Ha soldado kwéry ogweraha ave mokõi hembiaipo vai va'e-pe Hesu ndive ojuka va'erã ogweraha. ³³Akãgwe renda héry va'e-py ogweraha. Ogwahẽ-ma ramo upe-py omõi íxupe kurusugwasu-rehe ohupi-vy. Upe mokõi hembiaipo vai va'e ohupi ave hendive. Hesu kurusugwasu yke-rehe omõi kurusugwasu mokõi. Hesu oĩ hembiaipo vai va'e mbyte-py. Ijakatúa-koty oĩ peteĩ, ijasu-koty oĩ ave peteĩ. Kurusugwasu-rehe meme ohupi ojuka-vy.

³⁴Oime jave kurusugwasu-rehe Hesu ombojeupi onhe'ẽ Nhandejáry-pe:

—Eiporiahuvereko íxupe kwéry, xe Ru. Ndoikwaái-gwi kóixa ojapo hikwái, he'i.

Upéi onhomboja'o ja'o Hesu aokwe-rehe hikwái. Onhomboja'o hagwã ohuga soldado kwéry.

³⁵Ha entéro ojogweroaty va'e oma'ẽ ma'ẽ oiko-vy. Ohexapa hikwái.

Ha huvixa kwéry ave onhembohory ave Hesu-rehe. He'i rei rei-vy:

—Kóxa opororesente araka'e, he'i onhembohory hese. —Áy katu tonheresende kena. Heta he'i hese araka'e: "Hesu ko Cristo nhane remiha'arõ va'e. Nhan-

dejáry rembiporavo va'e voi Hesu" heta va'e he'i va'ekwe Hesu-rehe. Ha áy tipo ndoikwaái para'e onheresende hagwã. Tonheresende kena, he'i huvixa kwéry onhe'ẽ rei rei onhembohory hese.

³⁶Ha soldado kwéry ave onhembohory hese. Onhemoagwĩ íxugwi ome'ẽ íxupe uva rykwere ndahepýi va'e ho'u hagwã mo'ã. Onhe'ẽ rei rei íxupe:

³⁷—Nde para'e judeu kwéry ruvixagwasu va'e. Aipo ramo enheresende kena, he'i onhembohory-vy hese.

³⁸Ha ohai omõi hagwã Hesu akã ári. "Kóxa judeu kwéry ruvixagwasu" he'i ohai omõi-vy. Mbohapy nhe'ẽ-py ohai. Grécia pygwa nhe'ẽ-py ohai. Roma pygwa nhe'ẽ-py ohai. Hebreu kwéry nhe'ẽ-py ohai ave. "Kóxa judeu kwéry ruvixagwasu" he'i. Mbohapy nhe'ẽ-py ohai rire omõi inhakã ári.

³⁹Ha peteĩ hembiaipo vai va'e ave onhe'ẽ rei rei íxupe. Oime jave okurusugwasu-rehe, onhe'ẽ rei rei Hesu-pe he'i-vy:

—"Xe Cristo, Nhandejáry rembiporavo va'e" ere kuri ndéjehe. Aipo ramo enheresende katu. Ore ave ore resende katu.

⁴⁰He'i-ma ramo, upe outro kurusugwasu-rehe oĩ va'e onhemonhe'ẽ oirũ-me:

—Nde tipo, ma'erã-gwi nderekyhyjéi Tupã Nhandejáry-gwi? he'i. —Nhande ave nhamano-tama nhande kurusugwasu-rehe. ⁴¹Nhane rembiaipo vaikwe-rehe jahasa asy jaiko-vy. Ha'e ae rei ohasa asy. Mba'eve ndojapói, he'i gwembiaipo vaikwe-gwi okurusugwasu-rehe oĩ va'e-pe.^e

⁴²Upéi he'i ave:

—Nde, Hesu, xe poriahuvereko erejehexa uka ramo nde ore ruvixa ramo, xe poriahuvereko katu.

⁴³Aipo ramo Hesu he'i íxupe:

^d23:30 Os 10.8 ^e23:41 Sl 31.5

—Anhete ko'ánga ereiko-ta xe ndive yváy-py, he'i Hesu upe ójehe ojerovia va'e-pe.

Hesu omano ramogware

(Mt 27.45-56; Mc 15.33-41; Jo 19.28-30)

⁴⁴⁻⁴⁶ Kwarahy mbyte-py pytũmba-ma upe yvy ári. Upe tetã pytũmba ete-ma. Opyta pytũ mbohapy óra-rupí. Ka'arugwasu peve opyta. Kwarahy ndohesapevéi-ma. Ka'arugwasu ramo onhe'ẽ hatã Hesu. Upéi he'i Nhandejáry-pe:

—Xe Ru, xe mogwahẽ katu nde ha-py.

He'i-ma ramo omano ete-ma Hesu.

Ha upéi oĩ Nhandejáry róga kak-waa pygwa okẽgwasu nhugwãha tu-vixa ete va'e. Omano-ma ramo Hesu, pya'e osoropa. ⁴⁷ Ha omano ramo soldado ruvixa ohexapa. Upéixa-gwi omboete Nhandejáry-pe:

—Péa ha'e voĩnte hembiaipo vai e'ỹ va'e, he'i hese.

⁴⁸ Ha heta heta ojogweroaty aty va'e ou va'ekwe oma'ẽ hagwã ikurusu-rehe ojejuka va'e kwéry-rehe. Ha entéro ojehu va'ekwe gwive ohexa-ma ramo, onhemboasy oiko-vy. “Xe ko, xe py'a vai voi aiko-vy” he'i. “Upe kwimba'e-rami ndaikóí voi-ma xe” he'i onhemboasy-vy.

⁴⁹ Ha heta hese ojerovia va'e oĩ ave upe-py. Gwĩ kunhagwe Hesu rapykwéri ou va'ekwe Galiléia-gwi oĩ ave ijaty va'e pa'ũ-my. Mombry-gwi oma'ẽ Hesu-rehe hikwái.

Itakwa-py omoĩ ramogware Hesu retekwe

(Mt 27.57-61; Mc 15.42-47; Jo 19.38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Ha upéi katu José oho Pilatos renda-py. Arimatéia pygwa José. Judeu kwéry retã Arimatéia. Ha José judeu ruvixa va'e, hembiaipo porã va'e. Onhemboete va'e voi. Judeu ruvixa ambue kwéry ojukase ramo Hesu-pe, José ndojohu porã hembiaiporã. Ha'e oha'arõ

arõ voi Nhandejáry nhande ruvixa-pe omoirũ hagwã. ⁵² Ha José oho Pilatos renda-py ojerure Hesu retekwe-rehe.

⁵³ Upéi ombogwejy kurusugwasu-gwi hetekwe. Onhugwã ao morotĩ iporã va'e-py. Upéi omoĩ itakwa-py hetekwe. Ita-gwi ojo'o va'ekwe-py omoĩ. Ipyahu itakwa. Ne'írã onhemoĩ tetekwe upe itakwa-py. Hesu retekwe omoĩ upe-py.

⁵⁴ Ka'aru-tama, haimete-ma pytu'uha áry. Ha upe áry-py judeu kwéry omoimba-ma nga'u pono omba'apo pytu'uha áry-py. ⁵⁵ Ha kunha kwéry Hesu ndive ou va'ekwe Galiléia-gwi va'e oho José rapykwéri. Ohexa itakwa. Ohexa ave omoĩ ramo hetekwe hyepy-py. ⁵⁶ Upe rire oho jevy gwóga-py omongu'i ngu'i hyakwã porã va'e hykwere omona hagwã Hesu retekwe-rehe omohyakwã hagwã hetekwe.

Ha pytu'uha áry-py Nhandejáry remimomb'e'ukwe-py opytu'u oiko-vy.

Oikove jevy-ma Hesu

(Mt 28.1-10; Mc 16.1-8; Jo 20.1-16)

24 Domingo kwarahy osẽ-ma ramo, voi oho kunha kwéry ogwata. Hyakwã porã va'e omongu'i ngu'i va'ekwe ogweraha omona hagwã Hesu retekwe-rehe. Itakwa-py oho. ² Ogwahẽ-ma ramo ohexa-ma itagwasu ojepe'a va'ekwe. ³ Oike voi itakwa rye py-py. Oike-ma ramo ndotopavéi-ma hetekwe. ⁴ Ha upéa-rehe mba'eva ndoikwaái.

—Mbava'e tipo jajapo-ta, he'i.

Opondera-vy oiko jave mokõi karia'y ohexa, yváy pygwa rembihexa uka ra'e. Ao hesakã ete hemimonde ohexa. ⁵ Ohexa jave onhemondýi-ma, ojeayvy oma'ẽ yvy-rehe.

Upéi karia'y he'i:

—Ma'erã-gwi ereheka oikove va'e omano va'e renda-py? he'i. ⁶ —Hesu ndaipóri a-py. Opu'ã jevy-ma kuri oho-

vy, he'i Hesu-rehe. —Nane mandu'avéi tipo inhe'égwe-rehe? Oime-ma ramo pene ndive Galiléia-py omombe'u-ma voi va'ekwe oikove jevymaha haggwā-rehe. ⁷He'i va'ekwe nde-vy: “Xe Nhande Ryke'y tee va'e. Tekotevê xe pyhy xe reraha-vy hembiaapo vai va'e kwéry-pe. Xe juka-ta kurusugwasu-rehe. Mbohapy áry-py katu aikove jevy-ta” he'i voi va'ekwe. Upe va'e he'i va'ekwe-rehe napene mandu'áiry nipo ra'e, he'i.

⁸Ohendu-ma jave imandu'a jevy inhe'égwe-rehe. ⁹Upéi oho jevy itakwa-gwi kunha kwéry. Oho ohexa Hesu remimbo'e kwéry-pe. Gwĩ onze hemimbo'ekwe-pe omombe'u. Hendive oĩ va'e-pe omombe'u ave.

—Hesu oikove jevy-ma katu, he'i.

¹⁰Heta kunha ohexa kuri omombe'u haggwā íxupe kwéry. Maria Madalena ohexa kuri. Joana ave ohexa kuri. Tiago sy héry Maria ave ohexa kuri ave. Hapixa kwéry, indive oiko-ma ave itakwa-py ohexa kuri ave. Ha enterove omombe'u peteixa nhe'ê Hesu remimondo kwéry-pe.

¹¹Ohendu-ma ramo,

—Itavy kunha kwéry, he'i mo'ã.

Ndogweroviái Hesu oikove jevymaha.

¹²Pedro ae opu'ã oripara oho-vy itakwa-py. Ojeavyv ohovapyexa haggwā. Inhugwā hagwe mate ohexa. Ijaokwe morotĩ va'e anho oime. Ohexa rire oho jevy gwóga-py. Opondera eterei-ma oiko-vy.

**Emaús tetã rape-rupi Hesu
onhomongeta mokõĩ
gwemimondo ndive**

(Mc 16.12-13)

¹³Upe áry-py mokõĩ inhirũgwe ogwata oho-vy Emaús tetã'i-my. Namombyrĩ Jerusalém-gwi upe tetã'i. Dez quilõmetro mate oĩ. ¹⁴Tape-rupi ogwata jave onhomongeta Hesu rehegwa nhe'ê-rehe. Hetekwe okanhy hagwe rehegwa

nhe'ê-rehe onhomongeta hese oje'ói-vy. ¹⁵Onhomongeta jave ogwahê-ma Hesu omoirũ íxupe kwéry ogwata-vy. ¹⁶Ha'e katu ohexa teĩ Hesu-pe. “Ndoikovéi” he'i mo'ã hese-gwi ndoikwaái íxupe.

¹⁷—Mbava'e-rehe penhomongeta peho-vy? Penhemboasyha-rehe para'e penhomongeta peho-vy, he'i Hesu íxupe kwéry, ogwahê-ma jepe íxupe.

Upéi opyta rei onhemboasy-vy hikwái. ¹⁸Ha peteĩ, héry va'e Cléopas he'i íxupe: —Nde tipo, ne anho nipo ndereikwaái ra'e mba'e pa oiko kuri Jerusalém-my? Enterove upe pygwa kwéry oikwaa-ma. Nde tipo upe-py ereiko rei nipo herakwã erehendu e'ỹ reheve ra'e? he'i oporandu Hesu-pe jevy.

Ndohexa kwaáiry Hesu-pe Hesu voiha.

¹⁹—Mba'e tipo oiko upe-py? he'i oporandu rei-vy Hesu.

Upéi omombe'u hikwái:

—Hesu rehegwa nhe'ê ndereikwaái nipo ra'e. Ha'e Nazaré pygwa. Nhandejáry nhe'ê-py omombe'u va'etykwe. Ipu'aka va'ekwe. Hexapyrã-rupi hembiapokwe. Nhandejáry nhe'ê-py oiko porã va'ekwe. Hemimombe'ukwe, hembiapokwe kente kwéry ojohu porã voi va'ekwe, he'i omombe'u-vy. ²⁰—Upéi mburuvixa kwéry ojuka uka va'ekwe íxupe. Pa'i ruvixa kwéry, nhande ruvixa kwéry ave íxupe ogweraha uka-ma judeu e'ỹ va'e-pe ojuka uka haggwā Hesu-pe. Ha ojuka-ma íxupe. Kurusugwasu-rehe ojejuka-ma va'ekwe, he'i Hesu-pe jevy omombe'u-vy hesegwa.

He'i ave:

²¹—Ha ore katu, oro'e mo'ã va'ekwe hese, “Israel remiarirõre judeu kwéry resendeharã” oro'e mo'ã hese. Ohasama mbohapy áry omano hagwe rire, he'i omombe'u-vy. ²²—Gwĩ ore ndive oiko meme va'e, kunha kwéry, ore mondýi kuri hesegwa nhe'ê omombe'u-vy. Kwarahy osê-ma ramo oho ra'e itakwa-py. Hetekwe rexa-vy mo'ã oho

kuri. ²³Ndaiporivéi itakwa-py. Ogwahē jevy ore ha-py omombe'u kuri: “Nhandejáry rembigwái yváy pygwa ojehexa uka-ma kuri ore-vy” he'i omombe'u-vy ore-vy. “Oikove jevy-ma, he'i ojehexa uka va'e” kunha kwéry he'i ore-vy omombe'u-vy, he'i Hesu-pe inhirügwe. ²⁴—Ha gwí ore irū oho ohexa, he'i. —Kwimba'e oho itakwa-py kunha rapyk-wéri oho. Kunha omombe'u ha-rami voi omombe'u. Ndohexáiry ae Hesu-pe, he'i omombe'u-vy Hesu-pe jevy.

²⁵Upe-ma ramo Hesu he'i íxupe kwéry:

—Peē napene arandúí voi ra'e. Ndapeikwaái voi Nhandejáry nhe'ē, he'i íxupe kwéry. —Nde are eterei erejerovia tee hagwā inhe'ē-py omombe'u va'ety remimombe'ukwe-rehe, he'i.

²⁶—Nhandejáry nhe'ē-rupi tekotevē oiko upéixa. Tekotevē hambiporavo va'e ohasa asy, omano ave kente kwéry oresende hagwā. Tekotevē oho yváy-py onhemomba'egwasu hagwā. Nhandejáry remimombe'ukwe ojehu-ma íxupe, he'i omombe'u-vy.

²⁷Upéixa ojéhegwa nhe'ē omombe'u Hesu íxupe kwéry. Nhandejáry nhe'ē ohai uka va'ekwe Moisés amyri-pe, onhe'ē-py omombe'u va'ety amyri kwéry-pe ave. Upéa omombe'u jevy Hesu íxupe kwéry. Nhandejáry remimombe'ukwe ojéhegwa nhe'ē omombe'u mbe'u ogwata-vy.

²⁸Upéi ogwahē oho ha-py, tetā'i Emaús-py ogwahē. Ha Hesu mombryve oho-ta mo'á.

²⁹—Epyta ore ndive. Ka'aru ete-ma. Oike-tama kwarahy, he'i Hesu-pe hikwái.

Aipo ramo oho omoirū íxupe kwéry. Oike hóga-py. ³⁰Ho'u-tama ramo Hesu oipyhy mbojape. Ha gwemi'urā-rehe omboete Nhandejáry-pe. Íxupe omondo onhe'ē rire omboja'o ja'o mbojape ome'ē íxupe kwéry ho'u hagwā. ³¹Upe jave

ae oikwaa-ma hikwái Hesu-pe Hesuha. Oikwaa-ma jave ndohexavéi jevy-ma íxupe. Okanhy-ma Hesu hesa kwéry-gwi.

³²—Nhane mbovy'agwasu kuri nhandehomongeta ramo tape-rehe. Nhandejáry nhe'ē, kwatia-rehe oí va'e omombe'u kuri tape-rehe. Oikwaa uka-ma kuri nhandevy nhane mo'aranduve hagwā, nhane mbopy'agwapy voi kuri, he'i Hesu-rehe ojóupe.

³³Pya'e opu'á jevy oho jevy Jerusalémmy. Ogwahē-ma ramo ojohu gwí onze Hesu remimondokwe. Indive hetave oiko ojogweroaty-vy.

³⁴—Oikove jevy-ma Nhandejáry Hesu, he'i omombe'u-vy. —Simão ohexa-ma íxupe, he'i hikwái upe mokóí ogwahē va'e-pe.

³⁵Ha upéi katu ou va'e omombe'u ave Hesu rexahare.

—Ore ave orohexa íxupe kuri, he'i omombe'u-ma. —Ore moirū kuri tape-rehe Hesu, he'i omombe'u-ma. —Ore mbo'e jevy kuri tape-rehe. Orokaru-tama ramo ae orohexa kwaa hese, he'i. —Hembiapo-vy voi ojapo-ma Hesu. Omondo onhe'ē Nhandejáry-pe omboete-vy. Ha upe rire omboja'o ja'o mbojape. Upe ojapo jave oroikwaa-ma hese, he'i omombe'u-vy Hesu irügwe-pe. —Oroikwaa-ma Hesu voi ra'e, he'i.

Gwemimbo'e kwéry-pe ojehexa uka jevy Hesu

(Mt 28.16-20; Mc 16.14-18;
Jo 20.19-23; At 1.6-8)

³⁶Upéa omombe'u jave Hesu ogwahē íxupe kwéry. Ipa'ū-my ojekwaa-ma:

—Pende py'agwapy tapeiko-vy, he'i íxupe kwéry.

³⁷Onhemondýi voi íxugwi hikwái. Ndaipy'agwapyvéi-ma hikwái. Ikyhyje hexa-vy.

—Aragwypóry, he'i mo'á hese ikyhyje va'e onhemondýi íxugwi.

³⁸—Ani penhemondýi rei teĩ xéhegwi, he'i. —Ma'erã-gwi nde py'a-py ereporandu randu xe-rehe, “Oikove para'e Hesu, ndoikovéi para'e” anive upéixa peje teĩ xe-rehe. Ejerovia katu, he'i íxupe kwéry Hesu. ³⁹—Pema'ẽ katu xe-rehe, he'i. —Xe po-rehe pema'ẽ, xe py-rehe ave pema'ẽ, he'i. —Epoko katu xe rete-rehe ereikwaa porã hagwã. “Aragwypóry reima oiko” peje mo'ã xe-rehe kuri. Ha'e-ta peẽ-my: Aragwypóry ndaipiréi naikãg-wéi ave. Ha xe ndaha'éiry. Xe rete renog-wahẽ jevy peẽ-my, he'i.

⁴⁰Ho'e-vy ohexa uka íxupe kwéry opo, opy ave:

—Pehexa katu xe kutu hagwe ave, he'i.

⁴¹Ha ohexa jepe ndogweroviái joty íxupe. Ovy'a eterei-gwi opondera ndera eterei-gwi mba'eve-rehe ndojeroviái hikwái.

Aipo ramo Hesu oporandu:

—Oime tipo temi'urã, he'i ohexa ukave hagwã gwekoha.

⁴²Upéi ome'ẽ íxupe hemi'urã, piky mbixypyre eíra ave ome'ẽ íxupe. ⁴³Ha ha'e kwéry hesa-py ho'u.

⁴⁴Ho'u-ma rire he'i jevy:

—Oiko-ma xe remimombe'ukwe xe re-hegwa amombe'u mbe'u va'ekwe peẽ-my. Aiko ramo va'ekwe pene pa'ũ-my amombe'u mbe'u va'ekwe upe nhe'ẽ peẽ-my. Xe rehegwa nhe'ẽ Nhandejáry ohai uka va'ekwe kwatia-rehe. Ymagware-pe Moisés amyri-pe ohai uka va'ekwe, onhe'ẽ-py omombe'u va'ety amyri kwéry-pe ave ohai uka va'ekwe. Davi amyri-pe ave ohai uka va'ekwe porahéi kwéry héry va'e Salmo. Xe re-hegwa nhe'ẽ meme ohai uka va'ekwe íxupe kwéry. Omotenonde xe rehegwa nhe'ẽ gwemimombe'ukwe ohai hagwã. Ha tekotevẽ oikopa Nhandejáry remimombe'ukwe, he'i.

⁴⁵Upe-ma ramo oikwaa uka íxupe kwéry Nhandejáry nhe'ẽ kwatia-rehe omoĩ uka va'ekwe. ⁴⁶He'i íxupe kwéry:

—Yma va'ekwe Cristo rekorã omoĩ va'ekwe kwatia-rehe Nhandejáry nhe'e. “Xe rembiporavo va'e pene remiha'arõ ojerereko asy va'erã. Omano tee rire oikove jevy-ta. Mbohapy áry-py oikove jevy-ta. ⁴⁷Héry-py omombe'u mbe'u va'erã: Perova katu pende rekoha Nhandejáry omboyke hagwã pendéhegwi pene rembiapo vaikwe. Gwembiporavo réry-py omopotĩ va'erã pende py'a ky'akwe, he'i va'erã omombe'u-vy opa rupigwa ohendu hagwã Cristo rehegwa nhe'ẽ. Jerusalém mygwa-pe omombe'u ranhe-ta. Upe rire oho omombe'u entéro tetã tetã mygwa kwéry-pe.” Upéixa omombe'u Nhandejáry kwatia nhe'ẽ, he'i Hesu onhemombe'u-vy. ⁴⁸—Upéa pehendú va'ekwe, pemoherakwã pemombe'u mbe'u opa-rupi xe aikove jevymaha, he'i. ⁴⁹—Xe Ru nhe'ẽ amombe'u va'ekwe peẽ-my. “Ambou-ta Nhe'ẽ Marangatu tee va'e” he'i xe-vy va'ekwe xe Ru. Upe xe Ru remimbou ambogwejy-ta. Upéa-rehe peha'arõ Jerusalém tetã-my. Pene mbopu'aka tee rire-ma ae eresé upe-gwi, he'i íxupe kwéry Hesu.

Hesu ojereraha yváy-py ramogware

(Mc 16.19-20; At 1.9-11)

⁵⁰Upe rire ogweraha íxupe kwéry Betânia ypy-py. Ohupi opo omondo onhe'ẽ Nhandejáry-pe.

—Enhangareko porã xe irügwe-rehe, he'i ohovasa hagwã íxupe kwéry.

⁵¹Omondo jave onhe'ẽ Nhandejáry-pe ojei oirügwe-gwi ojereraha yváy-py.

⁵²Aipo ramo inhirügwe omondo ave onhe'ẽ Nhandejáry-pe omboete-vy.

—Ore Ru, nde tuvixa voi. Nde pu'aka tee va'e voi katu, he'i omboete-vy.

Upe rire oho jevy Jerusalém tetã-my. Ovy'a eterei hikwái oje'ói-vy. ⁵³Ha opyta

meme Nhandejáry róga kakwaa-py. Om-boete ete Nhandejáry-pe oiko-vy hikwái upe-py.

Hesu Cristo rehegwa nhe'ẽ porã

João remimombe'ukwe

o evangelho de João

Hesu Cristo Nhandejáry reko kwaa ukaha voi

1 Ko'vyv nhepyrũ e'ỹ vyteri ramo, oiko-ma va'ekwe Nhandejáry reko kwaa ukaha. Upe heko kwaa ukaha Nhandejáry ndive oiko. Upe heko kwaa ukaha Nhandejáry va'e ave voi ko.

²Ko'vyv nhepyrũ e'ỹ vyteri ramo, ha'e oiko va'ekwe Nhandejáry ndive. ³Entéro mba'e rereko kwaaharã voi ha'e oiko va'ekwe. Ojapo e'ỹ ramo mba'eve ndoikói. Ha'e anho mba'e apoharã oiko.

⁴Ha'e nhane moingoharã voi. Nhane moingo rire, nhande py'a-py nhande resape va'e-rami nhane mo'arandu porã va'ekwe.^f

⁵Pytũ-my oiko vérami va'e-pe ohesape. Ha ndaipóri imbogweharã.^g

⁶Ha upéi katu ojekwaa va'ekwe kwimba'e héry va'e João. Ha'e Nhandejáry remimoĩ omombe'u hagwã.^h ⁷Ojekwaa ou-vy João anhetegwa mombe'uharã, hembixagwe hemiendukwe mombe'uharã ave. He'i João: "Nhande resapeha va'e ko upe va'e nhane mo'arandu-vy" he'i ou-vy Nhandejáry reko kwaa ukaha-rehe. Ou omombe'u ogwerovia uka porã porã hagwã enterove va'e-pe. ⁸Ha João katu ndaha'éi nhande resape teeharã. Nhande resapeharã mombe'uharã ae ojekwaa ou-vy. ⁹Ha upe Nhandejáry reko kwaa ukaha katu nhande resape teeharã va'e voi. Upe ramo ogwahẽ-ma va'ekwe nhande-vy ou-vy ko yvy ári

upe heko kwaa ukaha. Peteĩ teĩ nhande resapeha hagwã nhane mo'arandu-vy ou va'ekwe. Ha'e nhande resape teeharã va'e voi.

¹⁰Ha'e oiko va'ekwe nhane pa'ũ-rupi. Nhande kwéry-pe nhane moingo ramo jepe va'ekwe, ndajaikwaáiry joty va'ekwe voi íxupe. ¹¹Ogwahẽ ou-vy ramo jepe va'ekwe gwe'ýi kwéry retã-my, ndogwerovy'áiry joty íxupe. Ombojevya ae íxupe he'ýi judeu kwéry va'e. ¹²Ha inhe'ẽ renduha-pe gwive he'i: "Eiko katu xe nhe'ẽ-py Nhandejáry ra'y ramo" he'i peteĩ teĩ-me. Ojerovia héry-rehe va'e-pe gwive: "Eiko katu Nhandejáry ra'y ramo" he'i.

¹³Jaiko ramo nhande sy-gwi, ndajaikói vyteri Nhandejáry ra'y ramo. Jaiko ramo nhande ru gwa'yryrã oipota-gwi, ndajaikói vyteri Nhandejáry ra'y ramo. Ojereropyahu nhande rekoha rire ae, oiko Nhande Ru tee ramo Nhandejáry. Nhandejáry ra'y ramo jaiko. Teko rei remimbota-rupi ndajaikói Nhandejáry ra'y ramo. Nhandejáry remimbota-rupi ae jaiko Nhandejáry ra'y ramo.ⁱ

¹⁴Ha Nhandejáry reko kwaa ukaha nhande rete poru-ma va'ekwe. Nhande-rami oiko-ma va'ekwe. Nhane pa'ũ-rupima oiko. Oroma'ẽ ma'ẽ va'ekwe hese. Ore resa-rupi oiko va'e. Hekoha porã tee va'e ra'e. Orohexa porã ramo: "Ha'eixagwa ndaipóri" oro'e hese. "Nhande Ru ra'y tee ha'e anho oiko va'e rekoha-rami voi upéa" oro'e orohexa-vy. Ha'e nhande rereko porã porã meme va'ety nhande rexakwaa rei-vy. Ha'e anhetegwa meme va'e mombe'uha ave.^j

¹⁵Ha João katu omombe'u va'ekwe hesegwa. He'i:

^f1:4 Gn 1.1; Jo 1.14; 10.30; 17.5; Hb 1.2-3; Ap 19.13 ^g1:5 Jo 8.12; 1 Jo 1.5

^h1:6 Mt 3.1; Mc 1.4; Lc 3.1-2 ⁱ1:13 Rm 8.14-17; Gl 3.26; Ef 1.5

^j1:14 Fp 2.7-8; Cl 2.9

—Upe va'e xe remimombe'ukwe kuri, he'i. —Ha'e kuri hese amombe'u-vy, “Ha'e ipyahuve ramo jepe xéhegwi, xe renondegwa joty” ha'e hese. “Upe va'e onhemoeteve va'e xéhegwi, hi'aranduve va'e xéhegwi. Xe rekove e'ỹ ramo vyteri, ha'e oiko va'ekwe yváy-py” ha'e kuri hese amombe'u-vy, he'i va'ekwe omombe'u-vy onhe'ẽ hatã-vy.

¹⁶Ha ha'e katu ojehegwigwa-py nhande rovasapa porã rei kuri. Iporãve rãve va'e-py nhande rexakwaa rei oiko-vy. ¹⁷Yma va'ekwe omombe'u nhande-vy va'ekwe tekoharã myamyri Moisés omombe'u va'ekwe. Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u nhane rekoharã. Ha upéi katu Hesu Cristo nhande rovasa kuri nhande rexakwaa rei-vy. Anhetegwa tee va'e omombe'u kuri nhande-vy. ¹⁸Ha Nhandejáry katu nhane rembiexa e'ỹ va'e voi. Ha ta'ýry katu peteimi oiko va'e, Nhandejáry rembiayhu tee va'e voi, oikwaa uka nhande-vy Nhandejáry rehegwa.

João oikwaa uka Hesu Cristo rehegwa

(Mt 3.1-12; Mc 1.1-8; Lc 3.1-18)

¹⁹Ha judeu ruvixa kwéry katu ombou va'ekwe João renda-py Jerusalém pygwa ombou. Hemimbou pa'i levita héry va'e ave. Ogwahẽ ramo ha'e-py, oporandu João-pe:

—Mbava'e tipo ere ndéjehe? he'i íxupe.

²⁰Ha João katu omombe'upa Hesu Cristo rehegwa nhe'ẽ. “Mbava'e tipo ere ndéjehe?” he'i ramo íxupe, nokiriĩry omombe'upa voi:

—Xe ndaha'ei Cristo. Xe katu nhane resende ou-vy va'erã e'ỹ va'e voi. Pene remiha'arõ e'ỹ xe, he'i ójehe íxupe kwéry.

²¹Upe-ma ramo Jerusalém-gwi ou va'ekwe oporandu jevy íxupe:

—Aipo ramo, mbava'e tipo eremombe'u ndejehegwigwa? he'i íxupe. —Nde Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety héry va'e Elias ymagware remimoherakwãkwe pa nde ra'e? he'i oporandu íxupe.

Ha João katu he'i:

—Upe va'e e'ỹ ave xe, he'i íxupe kwéry.

Upéi oporandu jevy íxupe hikwái:

—Nde Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety nhane remiha'arõ va'e ymagware remimoherakwãkwe pa nde ra'e, he'i íxupe.

—Ndaha'éiry. Upéa e'ỹ ave xe, he'i íxupe kwéry.

²²—Aipo ramo, mbava'e tipo eremombe'u ndejehegwigwa? he'i íxupe. —Emombe'u katu ore-vy orogweraha hagwã ne nhe'ẽgwe ore mbouhare-pe, he'i. —Mbava'e tipo ere ndéjehe? he'i íxupe hikwái.

²³Upéixa he'i-ma ramo, ha'e oiporu yma gware nhe'ẽ. Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety héry va'e Isaiás nhe'ẽ oiporu oikwaa uka hagwã mba'éixa hembiaipo:

—Xe ko tekwaty e'ỹ-my gwĩ ou va'e-pe anhe'ẽ hatã va'e: “Pemoatyrõ katu Nhandejáry raperã” ha'e va'e voi kente kwéry-pe. Amombe'u íxupe tape ramigwarã-rami ambojehesa rerova uka hagwã hese, he'i ójehe oporandu va'e-pe.^k

²⁴Upe ramo he'i íxupe hikwái. Upéa onhembou va'ekwe fariseu kwéry va'e he'i:

²⁵—Aipo ramo mbava'e-gwi po eroporomongarai ereiko-vy? he'i íxupe. —Cristo ou va'erã e'ỹ nde. Elias héry va'e e'ỹ ave nde. Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety, nhane remiha'arõ va'e e'ỹ ave nde. Upéa-gwi ma'erã po eroporomongarai ereiko-vy? he'i oporandu íxupe.

^k1:23 Is 40.3

²⁶ Upe ramo he'i:

—Xe, he'i —y-py mante aporomongarai va'e. Ha pene pa'ũ-my katu oĩ peikwaa e'ỹ va'e. ²⁷ Ha'e ipyahuve ramo jepe xéhegwi, xe rekove e'ỹ ramo, oiko va'ekwe yváy-py, he'i. —Amboete eterei íxupe. Upéa-gwi, xe mirĩve-gwi, xe atĩ-gwi ave, ni hembigwái ramo jepe ndikatúí aiko, he'i íxupe kwéry oporandu va'e-pe.

²⁸ Upéixa oporandu randu ojóupe Betânia tetã-my, Jordão ysyry rovái. João oporomongarai ha-py onhomongeta hikwái.

Nhandejáry gwigwa ovexa ra'y ijukapyrã ramigwa voi Hesu

²⁹ Iko'ẽmba-ma ramo ohexa Hesu-pe ogwahẽ ou-vy ramo henda-py. Ohexa ramo, he'i íxupe:

—Upe va'e ko Nhandejáry gwigwa ovexa ra'y ijukapyrã ramigwa ou upéa. Nhane rembiapo vaikwe omboyke va'erã nhandéhegwi, he'i hese. ³⁰ —Upe va'e xe remimombe'u kuri, “Xe rapykwerigwa jepe ha'e. Xe aiko e'ỹ ramo, oikoma voi ha'e. Upe va'e onhemboteve va'e xéhegwi. Xe aiko e'ỹ ramo, oikoma voi va'ekwe ha'e” ha'e kuri hese amombe'u-vy. ³¹ Xejéhegwi rei ramo ndahexa kwaái hese hekoha. Ha Nhandejáry nhe'ẽ-py xe agwahẽ va'ekwe ajuvy aporomongarai hagwã y-py. Ojehexa uka hagwã myamyri Israel remiarirõ kwéry-pe upe nhane remiha'arõ va'e aporomongarai aiko-vy, he'i Hesu-rehe.

³²⁻³³ Upéi João omombe'u gwembix-agwe, gwemiendukwe omombe'u ave:

—Upe va'e, nhane remiha'arõ va'e ahexa ramo jepe, xejéhegwi rei ramo ndahexa kwaái hese hekoha. Nhandejáry oikwaa uka ramo xe-vy ae, aikwaa-ma hekoha. He'i va'ekwe xe-vy Nhandejáry: “Eporomongarai katu y-py”

he'i. Upéi he'i jevy: “Erehexa-ta Nhe'ẽ Marangatu tee va'e ogwejy ou-vy ramo pykasu-rami. Ogwapy hese oĩ-vy ramo erehexa-ta ave. Upe va'e hese ogwejy va'erã voi omoingo va'erã pende py'apy Nhe'ẽ Marangatu tee va'e-pe” he'i kuri xe-vy Nhandejáry. Ha upe rire katu ahexa Nhe'ẽ Marangatu tee va'e-pe pykasu-rami ogwejy ou-vy ramo. Yváy-gwi ogwejy ogwapy hese. Upe va'e ahexa voi. ³⁴ Ahexapa-ma voi. Upéa-gwi amombe'u peẽ-my ahexa va'ekwe. Upe va'e katu Nhandejáry ra'y voi, he'i João omombe'u-vy.¹

³⁵ Iko'ẽ jevy-ma ramo, João onhembo'y jevy oĩ-vy mokõi hemimbo'e ndive. ³⁶ Ha Hesu katu ohasa oho-vy. Ohexa ramo Hesu-pe:

—Upe va'e ko Nhandejáry gwigwa ovexa ra'y ijukapyrã ramigwa upéa, he'i Hesu-rehe.

³⁷ Ha mokõi hemimbo'e katu ohendu ramo inhe'ẽ, oho Hesu ³⁸ Ha Hesu ojeapa hese ohexa ou ramo gwapykwéri:

—Mbava'e tipo ereipota? he'i mokõive va'e-pe.

—Kipy tipo ereiko va'e nde, porombo'eháry? he'i Hesu-pe.

³⁹ —Peju katu pehexa, he'i íxupe.

Upe-ma ramo oho ohexa oiko ha-py. Ka'arugwasu-ma. Upéa-gwi opyta Hesu ndive. Ka'aru ete peve indive opyta.

⁴⁰ Upe mokõi va'e ohendu rire João nhe'ẽ oho ra'e Hesu rapykwéri. Peteĩ héry va'e André. Ha'e Simão Pedro ryvy va'e. ⁴¹ Pya'e oho gwyke'ýry reka-vy. Otopa rire he'i íxupe:

—Orotopa-ma Messias héry va'e, he'i íxupe.

Cristo nhane remiha'arõ va'e-pe he'i Messias.

⁴² Ogweru gwyke'ýry-pe Hesu renda-py. Ogwahẽ rire, ohexa katu katu íxupe Hesu:

¹1:34 Mt 3.13-17; Mc 1.9-11; Lc 3.21-22

—Nde katu João ra'y. Nde réry Simão. Ha ahekoviarō-ta nde réry. Erenhehenói-ta Cefas-py, he'i tyke'ýry-pe. Ha inhe'ê ambue-py ohenói Pedro-pe. Pedro he'ise ita.

**“Eju xe moirũ katu”
he'i Filipe-pe Hesu**

⁴³ Iko'ê jevy-ma ramo:

—Jaha katu Galiléia yvy-koty, he'i Hesu.

Upéi otopa Filipe-pe:

—Eju, xe moirũ katu, he'i íxupe.

⁴⁴ Ha Filipe katu Betsaida tetã mygwa. André tyke'ýry ndive upe tetã mygwa ave.

⁴⁵ Ha upéi katu Filipe oho otopa Natanael-pe. Ha omombe'u íxupe:

—Orotopa-ma voi José ra'y Hesu-pe, Nazaré pygwa va'e. Upe va'e-rehe yma ohai va'ekwe kwatia-rehe Moisés amyri, nhane rekorã omombe'u jave nhande kwéry-pe. Ohai va'ekwe hese myamyri Nhandejáry nhe'ê-py omombe'u va'ety kwéry ave, he'i Natanael-pe.

⁴⁶ —“Nazaré pygwa” ere kuri xe-vy, he'i. —Upéa tetã-gwi xe ndaikwaái osê porã va'e, he'i Filipe-pe imombe'u-vy.

—Nde katu eju terehexa, he'i Natanael-pe.

⁴⁷ Upéi Hesu ohexa Natanael-pe ogwahê ou-vy ramo henda-py:

—Upéa ko Israel re'ýi tee va'e. Nhane mbotavy e'ý va'e voi, he'i hese.

⁴⁸ Ohendu ramo inhe'ê, he'i:

—Mba'éixa po xe kwaa? he'i Hesu-pe.

—Eregwapy erei-vy ramo vyteri figo máta gwy-py, orohexa-ma voi. Orohexa-ma voi kuri eregwapy ramo ha upe rire katu ne renói-ma Filipe, he'i Natanael-pe Hesu.

⁴⁹ —Nde katu Nhandejáry ra'y tee voi, porombo'eháry. Myamyri Israel remiarirō ruvixagwasu ave nde, he'i Hesu-pe.

⁵⁰ Upe-ma ramo Hesu he'i íxupe:

—Ha'e-ma kuri nde-vy, “Eregwapy erei-vy ramo figo máta gwy-py orohexa-ma” ha'e nde-vy. Upe va'e-gwi mante xe rerovia-ma tipo? he'i. —Ha ko'ánga katu tuvixa mba'e va'e erehexa va'erã iporãve va'e ave, he'i Natanael-pe Hesu.

⁵¹ Upéi he'i upe-py oĩ va'e-pe gwive:

—Anhetegwa va'e amombe'u-ta peemy. Pehexa va'erã ojekwaa ramo yváy-py, Nhandejáry rembigwái ojeupi ramo xéhegwi. Ogwey jevy ou-vy ramo ave xe renda-py pehexa va'erã. Pehexa ramo, pehexa kwaa va'erã xe-rehe. “Ha'e ko Nhande Ryke'y tee va'e voi nipo ra'e” peje va'erã xe-rehe, he'i íxupe kwéry Hesu.

Omenda-ma omenda va'erã

2 Mokõi áry rire omenda-ta Hesu re'ýi omenda va'erã. Caná tetã-my omenda-tama. Upe Caná Galiléia yvy pygwa. Upe-py omenda ha-py Hesu sy oĩ ave. ² Onhehenói Hesu oho hagwã gwe'ýi menda hagwã-py:

—Eju katu, he'i. —Ne remimbo'e kwéry ndive eju katu, he'i íxupe.

Upe-ma ramo ohopa hikwái omenda va'erã ha-py. ³ Upéi katu omendaha óra ndoikovéi-ma uva rykwere. Ho'upa-ma ra'e hikwái. Opa ramo, oho Hesu ha-py isy:

—Ndogwerekovéi-ma uva rykwere, he'i omombe'u-vy.

⁴ —Ma'erã tipo eremombe'u xe-vy xe rembiaporã, he'i osy-pe. —Hi'óra-pyma voi xe xe rembiapo-ma va'erã, he'i osy-pe.

⁵ Upéi he'i hembigwái kwéry-pe isy:

—Peemy he'i va'erã gwive pejapo katu, he'i.

⁶ Upe-py oĩ seis y ryrugwasu. Ita gwigwa ijapopyre y ryrú. Ojoha'e-rami meme. Hynyhê ramo, peteĩ teĩ ogwereco oitenta litro para'e, cem litro para'e ogwereco. Upe y ryrú-gwi judeu kwéry

reko-rupi ogwenohê va'e y onhemopotĩ hagwã.

⁷Ha upéi katu Hesu he'i íxupe kwéry:

—Pemohynhê katu upe y ryru y-gwi, he'i hembigwái kwéry-pe.

Omohynhêmba-ma. Ijuru gwive omoĩ omohynhê-vy.

⁸Upéi he'i íxupe kwéry:

—Áy pejara mixĩ mixĩ peraha temi'urã rorojaha-pe otantea hagwã, he'i. Upe-ma ramo ojara ogweraha. ⁹Upéi pe huvixa otantea hembierukwe. Y omondo ra'e uva rykwere ramo. Hesu nhe'ê-py y ojere uva rykwere ramo ra'e. Otantea ramo ohendu:

—Uva rykwere tee va'e, he'i ho'u-vy.

—Kigwigwa po ojara ra'e? he'i.

Ndoikwaái. Ha ijarahare ae oikwaa voi. Upéa-gwi pe huvixa ohenói ou hagwã omenda va'erã-pe. Osapukái ou hagwã:

—Eju katu a-py, he'i íxupe.

¹⁰Ogwahê ramo, he'i íxupe:

—Nhande kwéry uva rykwere tenonde nham'e'e va'e iporãve. Upe rire katu heta ho'u rire nhane remienoi-gwe, nham'e'e jevy va'e naiporãvéi-ma, he'i. —Ha nde katu nderejapo kwaáiry upéixa. Iporãve va'e eremoĩ ngatu-ma. Ko'ánga ete peve eremoĩ ngatu, he'i omenda va'erã-pe.

¹¹Upéixa onhepyrũ Hesu heroviapyrã-rupi hembiaapo porã. Caná, Galiléia tetã-my hembiaapo porã. Ohexa uka gwemimbo'e kwéry-pe gwekoha porãha. Ohexa kwaa ramo hese hekoha porã, ojerovia-ma hese hikwái.

¹²Upe rire oho Hesu Cafarnaum tetã-my. Omoirũ íxupe isy, tyvy kwéry hemimbo'e kwéry ave. Upe-py ndahi'aréiry opyta hikwái.

Hesu oho oike Nhandejáry róga kakwaa-py

(Mt 21.12-13; Mc 11.15-17; Lc 19.45-46)

¹³Ha upéi katu hi'agwĩ-ma ogwahê hagwã aretegwasu áry héry va'e pás-coa. Judeu kwéry remimboete upe arete. Upe-ma ramo Hesu oho Jerusalém tetã-my.^m ¹⁴Nhandejáry róga kakwaa-py oike ramo, otopa heta oma'e vende va'e. Upe-py oĩ vaka vendeha ovexa vendeha pykasu vendeha ave. Upe-py ogwapy oĩ-vy plata kambiaha. Okambiaseha-pe okambia. ¹⁵Upe-ma ramo Hesu omosã ombopi hagwã. Omosêmba Nhandejáry róga-gwi ovexa reheve. Vaka reheve omosêmba íxupe kwéry imondo-vy. Ombohekovia va'e apyka ombo-vayva. Ombojerepa. Iplata oitypa yvypy. Omosarambipa iplata. ¹⁶Ha pykasu járy-pe katu he'i:

—Penohêmba katu pykasu perahavy ko'a-gwi, he'i ijáry-pe. —Ani pereko teĩ xe Ru róga gwy-py pevende va'erã, imondopa hagwã he'i íxupe.

¹⁷Upe va'e ohexa ramo, imandu'a hemimbo'e kwéry Nhandejáry kwatia nhe'ê-rehe oĩ va'e-rehe:

“Xe rakate'y eterei nde róga-rehe. Upéa-gwi xe juka va'erã”^m

he'i Nhandejáry kwatia nhe'ê Hesu-rehe.

¹⁸Ha judeu ruvixa kwéry katu ogwahê ou-vy iha-py:

—Kiva'e nhe'ê-py erejapo-ma upéa? he'i íxupe. —Ejapo katu tuvixa mba'e oroikwaa hagwã Nhandejáry nhe'ê-py para'e erejapo hagwe, ne nhe'ê-py para'e, he'i íxupe judeu ruvixa kwéry.

¹⁹—Néi, ajapo-ta. Pemboai ramo ko óga, mbohapy áry rire amopu'ã jevy arã, he'i judeu ruvixa kwéry-pe.

Ha ndoikwaáiry inhe'ê hikwái.

²⁰—Imopu'ã hagwe Nhandejáry róga kakwaa quarenta e seis ro'y-ma ojapo,

he'i íxupe. —Ma'erã ere kuri ore-vy, “Amopu'ã jevy-ta mbohapy áry rire” he'i oporandu-vy íxupe judeu ruvixa kwéry.

²¹ Ha, “ko óga” he'i ramo, nde'íry óga tee-rehe. Gwete-rehe ae he'i Hesu. ²² Upéa ohendu-ma ramo, ndoikwaáiry Hesu nhe'ë hemimbo'e kwéry. Ha omano rire onhemoingove jevy ramo katu, imandu'a hemimbo'e kwéry inhe'ëgwerehe. Imandu'a ramo, ogwerovia-ma Nhandejáry kwatia nhe'ë. Hesu nhe'ëgwerehe ogwerovia-ma ave.

Nhande py'apóry oikwaapa Hesu

(Jo 5.41)

²³ Oiko jave areteguasú héry va'e pás-coa, oĩ Hesu Jerusalém-my. Heta hembia-po porã voi heroviapyrã-rupi. Upe-ma ramo Hesu rembiapo ohexa-ma ramo, heta oĩ ojerovia va'e hese:

—Jajerovia-ma hese. Hesu réry-rehe jajerovia-ma, he'i hese hikwái.

²⁴ Ha Hesu katu ndojeroviái vyteri hese kwéry. Ndojerovia teí vyteri ojeheha-gwi oikwaa voi. Upéa-gwi ndojeroviái vyteri hese kwéry.

²⁵ Nhande kwéry-pe peteĩ teĩ nhande kwaa porã-ma voi. Avave omombe'u e'ỹ reheve íxupe, nhande rekoha ohexa kwaapa-ma voi nhande-rehe. Oikwaapa voi nhande py'a-py oĩ va'e. Nhande py'apóry oikwaapa voi. Ndaipóri íxugwi okanhy va'e.

Peteĩ mburuvixa onhomongeta Hesu ndive

3¹⁻² Ha upéi katu ogwahẽ ou-vy Hesu ha-py mburuvixa héry va'e Nícode-mos. Pyhare-ma ou. Upe va'e fariseu kwéry va'e. Judeu kwéry ruvixa ave. Ogwahẽ rire he'i Hesu-pe:

—Avave onhe'ë-py rei nahembia-po poráiry ne rembiapoha-rami, porombo'eháry. Nhandejáry nhe'ë-py ae hembia-po porã arã ne rembiapo

porãha-rami. Upéa-gwi ne mbou-ma nipo ra'e Nhandejáry ore mbo'e hagwã, he'i Hesu-pe.

³ Upe ramo Hesu he'i íxupe:

—Ejeapysaka porã katu. Anhetegwa va'e amombe'u-ta nde-vy. Ndikatúí avave ojohu Nhandejáry-pe gwuvixarã. Onhembopyahu jevy ramo ae oikwaa va'erã, he'i mburuvixa-pe.

⁴ Ha mburuvixa he'i íxupe:

—Mba'éixa po nhanhembopyahu-ta nhande tujá ramo? he'i. —Ndikatuvéi-ma jaike nhande sy rye py-py jaiko jevy hagwã, he'i íxupe mburuvixa.

⁵ He'i jevy mburuvixa-pe:

—Ejeapysaka porã katu. Anhetegwa va'e amombe'u-ta nde-vy, he'i. —Ojéhegwi rei avave nomoirũ mo'ái Nhandejáry-pe gwuvixarã. Onhemopotĩ rire, onhembopyahu jevy-ma rire Nhe'ë Marangatu tee va'e oiko-magwi ipy'a-py ae, ojohu va'erã íxupe, he'i. ⁶—Jaiko ramo nhande sy-gwi jaiko rei. Ha nhanhembopyahu jevy ramo katu, Nhe'ë Marangatu tee va'e-rupi jaiko va'erã. ⁷ Ha'e kuri nde-vy, “Nhandejáry oipota erenhembopyahu jevy” ha'e nde-vy. Ma'erã po erepondera xe nhe'ë-rehe? he'i. ⁸—Oho yvytu. Ohose ha-koty rei oho. Nhahendu ou ramo hyapu va'e. Nhahendu ramo jepe, ndajaikwaái joty ki-gwi po ou. Ki-koty po iho hagwã ndajaikwaáiry ave. Upéixa ete voi Nhe'ë Marangatu tee va'e-rupi nhanhembopyahu jevy va'e gwive. Yvytu-rami rei ou Nhe'ë Marangatu tee va'e. Ndaikwaái ki-gwi po ou. Ki-koty po iho hagwã ndajaikwaái ave, he'i upe mburuvixa-pe.

⁹—Mba'éixa po oiko upéa? he'i Hesu-pe.

¹⁰—Nde ko Israel remiarirõre judeu kwéry mbo'eháry voi. Imbo'eháry jepe, ndereikwaái joty voi xe nhe'ë. Ne arandu teĩ, he'i. ¹¹—Amombe'u-ta nde-vy anhetegwa va'e. Oroikwaa-gwi oronhe'ë

va'e. Oromombe'u va'e ore rembiex-agwe. Ha ndaperoviái voi joty ore nhe'ë, he'i íxupe Hesu. ¹²—Ndaxe roeroviáiry-ma kuri amombe'u ramo peë-my yvy arigwa rehegwa. Aipo ramo, mba'éixa po xe rerovia-ta amombe'u ramo peë-my yváy pygwa rehegwa? ¹³Upéa rehegwa avave ndoikwaái yváy-py ndojeupíry-gwi oho-vy. Ha xe ae katu Nhande Ryke'y tee va'e aiko upe-py. Upe-gwi aju kuri. Upéa-gwi xe aikwaa voi upéa rehegwa, he'i mburuvixa-pe.

¹⁴—Amombe'u-ta nde-vy myamyri Moisés rehegwa nhe'ë. Yma va'ekwe Moisés ohupi va'ekwe mbói ra'anga imoi-vy yvate yvyra-rehe. Tekwaty e'y-my oiko jave ohupi va'ekwe. Upéixa voi Nhandejáry nhe'ë-py xe rupi-ta. Xe Nhande Ryke'y tee va'e-pe xe rupi-ta yvyra-rehe. ¹⁵Xe moi-ta kurusugwasu-rehe entéro ojerovia va'erã gwive xe-rehe oiko porã meme ete hagwã Nhandejáry ndive. Opa e'y va'erã voi, he'i mburuvixa-pe.

¹⁶—Nhande kwéry va'e-pe nhande rayhu tee rei-ma va'ekwe Nhandejáry. Upéa-gwi nhande rayhu-gwi, ombou ime'ë-vy va'ekwe nhande-vy gwa'yry ha'e anho oiko va'e. Upéixa ramo jajerovia va'e gwive hese, nanhane mondói va'erã mombry ojehegwi. Jaiko meme ete va'erã ae Nhandejáry ndive. Japave e'y reheve jaikove joty va'erã voi. ¹⁷Nhande kwéry va'e-pe ombou va'ekwe gwa'yry. Nombouí íxupe nhane mbohasa asy hagwã. “Pene rembiapo vai ko” nde'íry nhande-vy ou-vy. Ombou rei ae va'ekwe nhande kwéry va'e-pe. Nhane resendeharã rei ombou va'ekwe.

¹⁸—Upéixa ramo jajerovia va'e gwive hese nhasë rei-ma nhane monhe'ë e'y reheve. Ha jajerovia e'y va'e gwive hese katu nhane mbohasa asy hagwã-ma voi. Ndajajeroviái-gwi Nhandejáry ra'y réry

anho-rehe, nhane mbohasa asy va'erã. ¹⁹Ogwahë-ma va'ekwe ou-vy ko yvy ári nhande py'apy-py nhande resapeharã. Ha hembiaapo vai va'e gwive katu ndojohu porã nhande resapeha. Pytũ ae ha'e kwéry ojohu porã va'ekwe. Upéa-gwi Nhandejáry, “Ambohasa asy va'erã” he'i imandu'a hese kwéry ombohasa asy hagwã. ²⁰Ha hembiaapo vai va'e gwive ndaija'úi nhande resape va'e-rehe. Ndoipotái ojekwaa hembiaapo vaikwe. Upéa-gwi ndohói nhande resape va'e happy. Hembiaapo vaikwe ojekwaa hagwã-my ndohoséiry voi. ²¹Ha anhetegwa ojapo va'e gwive hembiaapo ojekwaa porã hagwã-my oho va'e. Upe-py oho entéro ohexa porã hagwã hembiaapo porãkwe. “Nhandejáry reko-rupi hembiaapo porã” oipota he'i ójehe, he'i pe mburuvixa-pe Hesu.

João omombe'u Hesu rehegwa, ojehegwa omombe'u ave

²²Onhomongeta rire mburuvixa ndive, oho oje'ói-vy Hesu hemimbo'e kwéry ndive Judéia yvy-py. Upe-py hendive kwéry opyta oporomongarai uka oiko-vy. ²³Upe jave João oporomongarai oiko-vy ave. Enom tetã-my Salim ppy-py oporomongarai. Upe-py heta oí y. Heta oí va'e henda-py oje'ói. Onhemongarai uka-vy oje'ói. ²⁴Oí e'y ngatu preso omongarai joty entéro va'e-pe.

²⁵Ha upéi katu onhonhe'ë mbojevvy jevy-ma João remimbo'e kwéry judeu kwéry va'e ndive:

—Nhanhemongarai hagwã a-rami tekoha, he'i.

—Ndaha'úi. Ndaikoséi nde reko-rupi. A-rami ae aikose, he'i outro.

Nohenduséi onhonhe'ë.

²⁶Upe-ma ramo oje'oiapa João renda-py:

—Naiporāi voi, porombo'eháry, he'i João-pe hikwái. —Oĩ va'ekwe kwimba'e ne ndive Jordão ysyry rovái. Hese gwa eremombe'u va'ekwe. Ha ko'ánga katu ogwahê ko'a-py upe va'e. Oporomongarai ko oiko-vy ko'a-py ave. Enterove ete oho henda-py, he'i íxupe hikwái.

²⁷ Ha João he'i:

—Nhande-vy Nhandejáry remime'égwe mante jareko, he'i. ²⁸—Ha'e kuri hese: “Xe ko ndaha'úi Cristo héry va'e. Pene remira'arõ e'ý xe. Cristo renonde-rupi mante xe mbou-ma” ha'e hese. Pehendu-ma voi xe nhe'ê anhemombe'u ramo, he'i.

²⁹ Upéi omombe'u íxupe kwéry peteĩ nhe'ê.

—Kunha-rehe nhamenda-tama ramo, nhane rembirekorã voi pe kunha. Ndaha'úi nhane irũ rembirekorã. Ha nhane irũ katu, nomendái ramo jepe, ovy'a joty. Nhande ayvu ohendu ramo, ogwerohory joty nhande ayvu. Upéixa ete xe avy'a Hesu-rehe. Heta ojehesa rerova kuri hese oiko-vy. Ha xe irũ katu ndahetái. Ndahetái ramo jepe, xe avy'a joty Hesu-rehe. Xe avy'a eterei ko'ánga, he'i ójehe. ³⁰—Nhandejáry nhe'ê-py ha'e onhembotuvixave xave oho-vy va'erã. Ha xe katu aiko kirirĩve rive aiko-vy va'erã, he'i ójehe João.

Yváy-gwi ogwejy va'ekwe

³¹ Yváy-gwi ogwejy va'ekwe entéro va'e-gwi heko porãve va'e. Ha vvy pygwa katu oiko rei vvy ári ojehegwígwa mante omombe'u. Ha yváy gwígwa ou va'ekwe katu enterove va'e-gwi hekoha porãve va'e. ³² Ha'e omombe'u gwembiexagwe ha gwemiendukwe mate. Ha avave joty ndogweroviái joty íxupe. ³³ Inhe'ê ogwerovia va'e ae: “Nhandejáry ijapu e'ý va'e. Anhetegwa voíte omombe'u va'e ae” he'i ete hese. ³⁴ Ha'e ko Nhande-

járy remimbou va'e. Nhandejáry nhe'ê tee omombe'u va'e voi. Ha Nhandejáry katu nahakate'ýiry ime'ê-vy íxupe Nhe'ê Marangatu tee va'e. Ome'ê me'ê rei íxupe. Upéa-gwi ha'e Nhandejáry nhe'ê tee omombe'u va'e voi. ³⁵ Ha Nhandejáry katu Nhande Ru va'e ohayhu va'e gwa'ýry. Enterove va'e járy-ma voi oiko ta'ýry. ³⁶ Jajerovia ramo Nhandejáry ra'y-rehe, jaiko-ma opa e'ý reheve va'erã Nhandejáry ndive. Ha nhahendu e'ý ramo katu inhe'ê, ndajaiko mo'ávúi-ma va'erã Nhandejáry ndive. Ha'e nhande rereko asy va'erã.

Hesu onhomongeta kunha Samaria pygwa ndive

4 ¹⁻³ Upe ramo omombe'u fariseu kwéry-pe:

—Are-ma omoirũ heta João-pe. Ha ko'ánga katu hetave Hesu-rehe ojehesa rerovapa. Hesu-pe háma omoirũ heta. Omongarai-ma íxupe kwéry Hesu gwemimbo'erã, he'i omombe'u-vy.

Upéa oikwaa-ma ramo, osê oho-vy Hesu Judéia vvy-gwi. Oho jevy Galiléia vvy-koty. Ha Hesu katu oporomongarai e'ý va'e. Hemimbo'e kwéry mante ae oporomongarai va'e. ⁴ Ha upéi katu ohasa oho-vy Samaria vvy-rupi. Uperupi ndoho re'ry.

⁵ Upéixa ramo ogwahê oho-vy Samaria pygwa tetã héry va'e Sicar-py. Ha Sicar katu hi'agwĩ oĩ myamyri Jacó vvykwe-gwi pe ome'ê gwa'ýry José-pe va'ekwe-gwi.⁹ ⁶ Upe-py oĩ Jacó ygwa. Ha upéi katu Hesu ogwahê rire ogwapy ygwa ppy-py. Ogwata puku ou-vy rire ikane'o. Upéa-gwi okane'o ramo ogwapy otongea-vy. Larose-ma ramo ogwapy oĩ-vy onhemokane'ógwa hagwã.

⁷ Upe-ma ramo ogwahê ou-vy kunha Samaria pygwa va'e. Ogwenohê hagwã y ou. He'i íxupe Hesu:

—Hay'u-ta, he'i.

⁸Ha ndaipóri inhirũ. Hemimbo'e kwéry oje'ói kuri tetã-my oho ojogwa hagwã gwemi'urã kwéry.

⁹Ha upéi he'i íxupe pe kunha:

—Nde ko judeu kwéry va'e. Xe katu Samaria pygwa va'e. Pende a'e'yha ore, he'i. —Aipo ramo ma'erã po erejerure xe-vy y-rehe. Judeu kwéry katu ndore rerohoyi va'e. Ndoiporúi ore mba'e, he'i íxupe.

¹⁰Upéi Hesu he'i pe kunha-pe:

—Ndereikwaái voi Nhandejáry remime'ërã. “Hay'u-ta” ha'e ramo nde-vy, ndaxe kwaái ave. Ha xe kwaa rire ra'e, erejerure arã xe-vy ra'e. Ame'ë arã nde-vy ra'e y. Yvu ramigwa va'e ame'ë arã nde-vy nde rekoverã, he'i kunha-pe.

¹¹Upéi he'i íxupe pe kunha:

—Hypy voi ygwa, porombo'eháry, he'i. —Ndererekói henohêha. Mamo-gwi nipo erenohê-ta y yvu ramigwa va'e, he'i íxupe kunha. ¹²—Ore ramói pypkwe Jacó ome'ë va'ekwe ore-vy upéa ygwa. Hoy'u ave íxugwi. Ta'yry hoy'u ave íxugwi va'ekwe. Omboy'u ave íxugwi va'ekwe gwymba, he'i. —Ha nde nerenhembotuvixa mba'úi tipo íxupe? he'i íxupe kunha.

¹³Upéi he'i kunha-pe:

—Ko va'e y ja'u ramo, jay'u jevy jevy va'erã, nhande y'uhéi jevy va'erã. ¹⁴Ha xe remime'ërã ere'u ramo, nande y'uhéi mo'ávúi-ma va'erã, he'i. —Xe mba'e y ame'ë va'erã nde-vy nde py'a-py ndopái va'erã. Yvu-rami opupu va'erã. Yvu-rami oĩ va'erã nde py'a-py nde rekoverã. Ndopái-gwi ereiko va'erã opa e'y reheve Nhandejáry ndive, he'i kunha-pe.

¹⁵Upe-ma ramo he'i íxupe kunha:

—Eme'ë mani katu xe-vy, porombo'eháry, aipo erereko va'e y. Ndaxe y'uhevúi-ma va'erã. Ndajuvéi-ma va'erã y-rehe ko'a-py, he'i íxupe.

¹⁶Upéi he'i kunha-pe:

—Ekwa emombe'u ne ména-pe ou ave hagwã a-py. Upe rire peju katu ko'a-py, he'i.

Ha kunha he'i íxupe:

¹⁷—Naxe ménai voi, he'i.

Ha Hesu he'i íxupe:

—“Naxe ménai” ere-ma ramo, anhetegwa voi eremombe'u xe-vy. ¹⁸Eremenda menda voi ereiko-vy va'ekwe. Cinco voi oiko ne menakwe. Indive ãy ereiko va'e ndaha'úi ne ména tee. “Naxe ménai” ere ramo, anhetegwa voi eremombe'u xe-vy, he'i kunha-pe Hesu.

¹⁹Ohendu ramo inhe'ë: “Xe kwaa-ma ra'e” he'i ójehe.

Upéa-gwi he'i íxupe kunha:

—Nde ko, porombo'eháry, Nhandejáry nhe'ë-py eremombe'u va'ety nipo ra'e. Ahexa kwaa-ma nde-rehe, he'i oikwaa-gwi íxupe Hesu.

²⁰—Upe va'e vyvaty ári ojeupi meme va'ekwe ore ramói kwéry. Nhandejáry nhamboete haty-py oho meme. Ha peë, judeu kwéry va'e katu ndapejohu porái upe-py oroho ramo. Jerusalém tetã-my mante oipota jaha Nhandejáry mboete-vy. “Upe-py ae tekoha” he'i judeu kwéry, he'i kunha omombe'u-vy.

²¹Upéi he'i kunha-pe:

—Xe rerovia katu, kunha. Ogwahê-tama Nhandejáry óra, nhamboete tee hagwã íxupe óra. Ogwahê-ma rire, upe vyvaty ári napemboete mo'ávúi-ma Nhandejáry Nhande Ru-pe. Napemboete mo'ávúi-ma ave íxupe Jerusalémmy, upe oromboete haty-py. ²²Ha pende kwéry niko peikwaa e'y va'e pemboete va'e. Ha ore kwéry katu oroikwaa va'e oromboete voi. Nhane resendeharã ko judeu kwéry va'e. Upéa-gwi oromboete va'e oroikwaa voi. ²³Ogwahê-ta hi'óra, he'i. —Ãy ogwahê pota-ma voi hi'óra. Ko'anga katu Nhandejáry-pe omboete tee va'e gwive, omboete va'erã íxupe opy'a gwive. Nomboete ra'anga anga rei mo'ávúi-ma íxupe. Upéa rehégwa om-

boete teeharã Nhandejáry oipota, he'i.
²⁴—Ha Nhandejáry katu hete e'y va'e jahexa e'y va'e ha'e. Upéa-gwi jahexa e'y ramo jepe, tanhamboete tee joty íxupe nhande py'a gwive. Ndikativéi-ma nhamboete ra'anga anga rei íxupe, he'i kunha-pe.

²⁵Upe ramo he'i íxupe kunha:

—Nhane remiha'arõ ko ou va'erã, he'i. Nhane remiha'arõ va'e héry va'e Cristo.

Upéi he'i:

—Ogwahê rire ou-vy, opamba'e jaikwaa e'y va'e gwive oikwaa uka va'erã nhande-vy, he'i íxupe.

²⁶—Xe voi niko ha'e. Xe Cristo-ma voi. Xe ne ndive anhomongeta va'e ha'e-ma voi, he'i kunha-pe Hesu.

²⁷Upéa he'i-ma ramo, ogwahê ou-vy hemimbo'e kwéry. Opondera hese:

—Mbava'e-gwi po onhomongeta kunha ndive oĩ-vy, he'i ojéupe.

Ha Hesu-pe katu nomongetáiry: “Mbava'e tipo ereipota?” nde'íry. “Ma'erã tipo erenhomongeta kunha ndive ereĩ-vy?” nde'íry íxupe. Opondera rei hese. Noporandúiry.

²⁸Upe ramo pe kunha oheja omba'e y ryrú oho jevy pe tetã-my:

²⁹—Pekwa mani. Oĩ kwimba'e opamba'e xe rembiapokwe gwive omombe'u-ma va'e xe-vy. Peju katu jaha pehexa hagwã íxupe. Nhane remiha'arõ va'e para'e ha'e, he'i omombe'u-vy pe tetã mygwa-pe.

³⁰Osêmba-ma upe tetã-gwi hikwái. Oime ou-ma hikwái. Hesu renda-koty ogwa'ê. Ne'írã vyteri ogwahê Hesu-pe.

³¹Upe-ma ramo ou jave hikwái:

—Ekaru mani, ekaru mani, porombo'eháry, he'i íxupe hikwái. Ojapura okaru hagwã mo'ã.

³²—Nda'u mo'ái, he'i. —Xe areko ha'u va'erã peikwaa e'y va'e, he'i gwemimbo'e kwéry-pe.

³³Upe-ma ramo he'i ojóupe hikwái:

—Ndogwerúí tipo avave Hesu-pe hemi'urã ra'e? he'i ojóupe.

³⁴Upéi he'i gwemimbo'e kwéry-pe:

—Xe ajapo meme xe mbouhare remimbota ajapopa peve xe rembiaporã. Peê pejapura pene remi'urã-rehe. Ha xe ajapurave xe rembiaporã-rehe. Upéa ajapo ramo, ndakarúí ramo jepe, xe rygwyatã vérami joty voi. Akaru-ma va'e-rami xe, he'i ójehe.

³⁵Upéi he'i jevy gwemimbo'e kwéry-pe:

—“Irundy jasy rire ijagwyje-ma” ja'e va'e voi. Ha xe katu ha'e-ma peemy. Pema'ê katu pehexa hagwã. Hi'aju-ma nipo ra'e temitygwe, he'i Hesu gweroviaharã-rehe temitygwe rehegwarami.

Upéi he'i:

³⁶⁻³⁷—Peteĩ onhemity va'e, outro kwéry oikyti va'e. Pe temity omosarambi va'e-rami, peteĩ omombe'u mbe'u Nhandejáry nhe'ê. Pe oikyti va'e-rami, outro kwéry oporogwerovia uka va'e. Ko'anga oĩ inhe'ê rerovia ukaha oikove opa e'y reheve hagwã Nhandejáry ndive heroviaha. Hemiapoporã-rehe ohekoviãrõ va'erã íxupe Nhandejáry. Peteĩ onhemity, outro kwéry oikyti. Ovy'a onhondive hikwái. Peteixa hembiapo. Upéixa ete inhe'ê mombe'uhaty inhe'ê rerovia ukaha ndive ovy'a. Peteixa hembiapo.

³⁸Oromondo kuri peporogwerovia uka hagwã pemombe'u ranhe e'y reheve. Outro kwéry oho pene renonde va'ekwe omombe'u hagwã Nhandejáry nhe'ê. Ha ko'anga katu outro kwéry rembiapoporã porã-gwi, peporogwerovia uka-ma, he'i gwemimbo'e kwéry-pe Hesu.

³⁹Ha heta oĩ Samaria pygwa va'e ojerovia va'e Hesu-rehe. Pe kunha, “Entéro xe rembiapokwe gwive omombe'u-ma kuri xe-vy” he'i ramo tetã mygwapo omombe'u-vy, ojerovia-ma hese hik-

wái. ⁴⁰ Ha upéi katu ogwahê ou-vy Hesu renda-py hikwái:

—Epyta katu ore ndive, epyta katu ore ndive, he'i íxupe.

Upéa-gwi mokõi áry opyta hendive kwéry.

⁴¹ Inhe'ê ohendu ramo hetave-ma ogwerovia va'e oĩ. ⁴² He'i kunha-pe hikwái:

—Eremombe'u ramo kuri ore-vy orogwerovia-ma íxupe. Ha ko'ánga katu ore-vy tee-ma onhe'ê. Ore apysa-rupima orohendu inhe'ê. Upéa-gwi orogwerovia tee-ma voi íxupe, he'i. —Upe va'e entéro ko vvy ári oiko va'e gwive resendeharã nipo ra'e, he'i hese kunha-pe hikwái.

Hesu ombogwera mburuvixa ra'y-pe

⁴³ Mokõi áry rire upe-gwi oho jevy-ma Hesu. Ogwahê oho-vy Galiléia vvy-py:

⁴⁴ —Nhandejáry nhe'ê-py omombe'u va'ety ko nombotéi íxupe hetã mygwa, he'i Hesu.

⁴⁵ Ha upéi katu ogwahê rire Galiléia vvy-py, ogwerohory íxupe upe pygwa kwéry. Oje'ói va'ekwe upe pygwa Jerusalém-my. Oiko jave areteguasu héry va'e páscoa, upe-py ohopa. Upe-py ohexa va'ekwe entéro Hesu rembiapo porãgwe. Upéa-gwi ogwerohory voi íxupe hikwái.

⁴⁶ Ha upéi katu Hesu ogwahê jevy oho-vy Caná tetã-my, Galiléia vvy pygwa-py ogwahê oho-vy. Upe-py ykwe omondo va'ekwe uva rykwere ramo. Ha outro tetã-my héry va'e Cafarnaum mburuvixa ramo oĩ va'e upe-py. Hasy voi ta'yry.¹

⁴⁷ —Ou-ma kuri Hesu Judéia vvy-gwi. Ogwahê-ma ko'a-py, he'i-ma ramo mburuvixa-pe, oho ogwahê Hesu renda-py.

He'i Hesu-pe:

—Jaha mani katu embogwera xe-vy xe ra'y-pe, he'i íxupe. —Omano hagwã rami-ma oĩ. Embogwera mani íxupe, he'i

íxupe mburuvixa. ⁴⁸ Upe-ma ramo he'i íxupe Hesu:

—Ndaxe rerovia mo'ái nde xe rembiapo erehexa e'y reheve. Heroviapyrãrupi xe rembiapo ramo, jahexa e'y va'e ajapo ramo ae, xe rerovia va'erã, he'i mburuvixa-pe.

⁴⁹ Upe-ma ramo he'i íxupe mburuvixa: —Eju mani, porombo'eháry. Ani ne ate'y teĩ ereju hagwã pono omano xe ra'y, he'i íxupe.

⁵⁰ —Tereho katu. Oikove jevy-ma nde ra'y, he'i mburuvixa-pe.

Ogwerovia-ma inhe'ê oho-ma. ⁵¹ Oho jave, ohogwaitĩ íxupe hembigwái ou-vy:

—Oikove jevy-ma nde ra'y, he'i íxupe omombe'u.

⁵² Upéi oporandu hembigwái-pe:

—Mbovy óra-py oikove jevy-ma xe ra'y? he'i oporandu-vy gwembigwái-pe.

—Kwehe larose rire nahete rakuvéi-ma, he'i túvy-pe hembigwái.

⁵³ “Upéa óra-py ete voi Hesu omombe'u kuri xe-vy nipo ra'e, Oikove jevy-ma nde ra'y, he'i voi xe-vy” he'i ojéupe. Upe-ma ramo ojerovia tee voi hese. Hóga pygwa gwive ave ojerovia tee ave hese.

⁵⁴ Upéixa imokõiha-rehe hembiaapo porã heroviapyrãrupi ogwahê rire Galiléia-py Judéia vvy-gwi.

Hesu ombogwera hasy va'e-pe ygwa ppy-py

5 Ha upe rire hi'agwĩ-ma ogwahê hagwã Judeu kwéry-pe arete áry hagwã. Upéa-rehe oho Hesu Jerusalém tetã-my. ² Upe-py oĩ ygwa héry va'e Betesda hebreu nhe'ê-my. Ovexa rokê ppy-py oĩ. Ygwa ppy-py oĩ cinco ogapy onhemboty e'y va'e. ³ Upe-py heta eterei oĩ hasy va'e. Onheno joa okwa-vy. Heta oĩ hesapyso e'y va'e, heta oĩ ndogwata porã va'e. Heta oĩ ijapa va'e

ave. ⁴Ha Nhandejáry rembigwái yváy-py oiko va'e ogwejy ou-vy va'e. Ndogwejy meméiry. Hi'óra-py ae ogwejy ou-vy y-py. Omomyí hagwã mante y ou ogwejy. Omýi rire y, ha'e ranhe oike va'e y-py, okwera-ma. Oime raë va'e mba'asy opoi-ma íxugwi. Upéa oha'arõ oi-vy entéro hasy va'e gwive. ⁵Upe-py oi kwimba'e. Are-ma hasy. Ojapo trinta e oito ángo hasy hagwe. ⁶Ha upéi katu ohexa íxupe Hesu. Ohexa kwaa hese are hasyha. “Are-ma onhenovvy rei oiko upe-py” he'i ojéupe. Upe-ma ramo ha'e he'i:

—Erekwerase tipo? he'i hasy va'e-pe oporandu-vy.

⁷—Ndaipóri omýi jave xe moí va'erã y-py. Aikese mo'ã y-py, porombo'eháry. Ndaikatúu aike y-py. Oike xe renonde-rupi voive va'e, he'i Hesu-pe hasy va'e.

Upe-ma ramo he'i íxupe:

⁸—Epu'ã katu, ehupi nde rupa. Upéi egwata, he'i íxupe Hesu.

⁹Upe-ma ramo okwera-ma Hesu nhe'ë-py. Ohupi gwupa ogwata-ma voi. Japytu'uha áry-py okwera. ¹⁰Upéa-gwi omombe'u mbe'u okwera va'ekwe-pe judeu ruvixa kwéry:

—Etería ko japytu'uha áry. Nde rupa ereraha ramo, eremba'apo voi. Ha naiporái eremba'apo pytu'uha áry-py, he'i omombe'u-vy hasy va'ekwe-pe.

¹¹Upéi he'i judeu ruvixa kwéry-pe:

—He'i kuri xe-vy, “Ehupi nde rupa egwata katu” he'i xe-vy xe mbogwerahare, he'i omombe'u-vy.

¹²—Kiva'e tipo, “Ehupi nde rupa egwata katu” he'i nde-vy, he'i oporandu-vy íxupe hikwái.

¹³Ha okwera va'ekwe katu ndoik-waáiry ombogwerahare réry. Upe-py oi heta ojogweroaty va'e. Ha Hesu katu ndojehexa ukavéi-ma oho-vy.

¹⁴Ha upe rire katu Hesu otopa okwera va'ekwe-pe. Nhandejáry róga kakawaa-py otopa íxupe:

—Nde ko erekwera-ma. Anive erejeyavy teí pono ojehu jevy nde-vy ivaive va'e, he'i íxupe Hesu.

¹⁵Upe ramo oho jevy omombe'u judeu ruvixa kwéry-pe:

—Hesu ko xe mbogwerahare ra'e, he'i omombe'u-vy. ¹⁶Upéa-gwi ojukase voi Hesu-pe judeu ruvixa kwéry:

—Hesu ko omba'apo va'e japytu'uha áry-py, he'i ojóupe hese hikwái.

¹⁷Upéi he'i íxupe kwéry Hesu:

—Ko'anga ete peve xe Ru ndopytu'úi omba'apo-vy. Omba'apo meme ha'e oiko-vy. Ha'e-rami xe amba'apo ave aiko-vy, he'i ójehe Hesu.

¹⁸Upéa ohendu ramo, ojukaseve voi íxupe hikwái. He'i ojóupe:

—Upe va'e ojapo meme va'e jajapo e'ỹ va'e japytu'uha áry-py, he'i hese. —Ha ko'anga katu, “xe Ru tee” he'i Nhandejáry-rehe. “Nhandejáry ko xerami” he'i. “Xe tuvixa mba'e Nhandejáry-rami” he'i Hesu ójehe. Upe va'e onhemonhandejáry ra'anga anga rei oiko-vy, he'i mo'ã Hesu-rehe onhombo'e mbo'e-vy judeu ruvixa kwéry.

Upéa-gwi ojukase voi Hesu-pe hikwái.

Nhandejáry nhe'ë-py Hesu omonhe'ë ranhe enterove va'e-pe

¹⁹Upéi he'i jevy judeu ruvixa kwéry-pe Hesu:

—Anhetegwa voi amombe'u-ta peemy. Xe ko Nhandejáry ra'y tee ramo jepe, xejéhegwi rei mba'eve ndajapói. Xe Ru xe-vy ohexa uka va'e gwive ae ajapo. Xe Ru rembiapo gwive katu ajapo ave xe. Xe Ru-rami ave ajapo, he'i. ²⁰—Xe ko xe Ru rembiayhu va'e. Entéro hembiape gwive ohexa uka va'e xe-vy. Ha tuvixave va'e katu ohexa uka va'erã xe-vy pepondera va'erã hese. ²¹Xe Ru ko ombotekove jevy va'e omano va'ekwe omoingove jevy íxupe. Ha'e-rami voi xe amoingove va'e amoingove va'erã-pe gwive. ²²Ha xe Ru nomonhe'ëi va'e avave-pe. He'i va'ekwe

xe-vy xe Ru xe amonhe'ẽ ranhe hagwã enterove va'e-pe hembiaapo apokwe-rami ajapo hagwã hese. ²³ He'i va'ekwe xe-vy xe Ru aporomonhe'ẽ hagwã entéro xe mboete hagwã omboeteha-rami xe Ru-pe. Avave xe mboete e'ỹ ramo, nomboetéi ave xe mbouhare-pe. Xe Ru-pe nomboetéi.

²⁴—Anhetegwa va'e amombe'u-ta nde-vy. Petei teĩ xe nhe'ẽ rendu va'e, xe mbouhare-pe ogwerovia va'e gwive, oikove-ma va'erã opa e'ỹ reheve Nhandejáry ndive. Ha'e nomondovéi-ma va'erã íxupe ojéhegwi ohasa asy hagwã. Oiko-ma va'erã opa e'ỹ reheve Nhandejáry ndive, he'i judeu ruvixa kwéry-pe Hesu.

²⁵ Upéi he'i jevy omombe'u-vy:

—Anhetegwa va'e amombe'u-ta peẽ-my. Ogwahẽ-tama omano va'ekweha áry, he'i. —Áy ogwahẽ-ma voi. Ohenduta xe nhe'ẽ omano va'ekwe. Xe ko Nhandejáry ra'y tee voi. Xe nhe'ẽ rendu va'e oikove jevy-ta. ²⁶ Ojéhegwi rei voínte oiko xe Ru. Upéixa ete ome'ẽ xe-vy xe-jéhegwi reínte aiko hagwã ave. ²⁷ Xe ko Nhande Ryke'y tee va'e voi. Upéa-gwi Nhandejáry nhe'ẽ-py amonhe'ẽ ranhe va'erã enterovéa-pe ajapo hagwã hese hembiaapo apokwe-rami.

²⁸—Ani pepondera teĩ xe nhe'ẽ-rehe. Ogwahẽ va'erã omano va'ekweha áry. Ohendu va'erã xe nhe'ẽ entéro ijyta-py oĩ va'e gwive. ²⁹ Osẽ va'erã ojejaty hagwegwi gwĩ hembiaapo porã va'ekwe. Oikove jevy va'erã oiko meme hagwã Nhandejáry ndive. Ha gwĩ hembiaapo vai va'ekwe oikove jevy va'erã amondo mombyry hagwã xejéhegwi, he'i omombe'u-vy judeu ruvixa kwéry-pe Hesu.

“Oĩ xe mombe'u va'e” he'i ójehe Hesu

³⁰ Upéi he'i jevy omombe'u-vy Hesu:

—Xejéhegwinte mba'eve ndajapói. Nhandejáry remimombe'u xe-vy va'e ae xe ajapo. Xe ajapose va'e mante ndajapói ave. Xe mbouhare remimbota ae ajapose meme voi. Upéa-gwi “Ko va'e heko porã va'e. Upe va'e heko vai va'e” xe ha'e ramo, anhetegwa amombe'u va'e voi.

³¹—Xe amombe'u ramo xejehegwigwa mante: “Íjapu-ma” peje arã xe-rehe.^s ³² Oĩ outro xe rekoha omombe'u va'e. Hemimombe'u va'e xe-rehe anhetegwa voi. Xe aikwaa ijapu e'ỹha. ³³ Ha pene remimondokwe oho kuri João renda-py. Oporandu ramo xe-rehe, ha'e omombe'u-ma íxupe kwéry anhetegwa va'e. ³⁴ Teko rei remimombe'u xéjehe napenáiry. Xe mombe'u joty Nhandejáry. Ha amombe'u peẽ-my xe-rehe teko rei he'i va'e, xe rerovia hagwã, pene resende hagwã Nhandejáry.

³⁵—Ha João katu omombe'u porã va'ekwe xe rehegwa. Sapy'a perohory inhe'ẽ va'ekwe. Nhande resape sapy'aharami omombe'u. Ha tataendy hendy porã nhande resape-vy. Nhande resape jave javy'a voi. Upéixa ete voi sapy'a perohory inhe'ẽ. ³⁶ Xe mombe'u porã va'ekwe João. Ha ko'ánga katu xe rembiapo porã porã rexa-vy, pehexa kwaa-ma va'erã xe-rehe xe rekoha. Ome'ẽ va'ekwe xe-vy xe Ru xe rembiaporã. Upe va'e xe ajapo voi. Ereikwaa porã ramo xe rembiapo, ere arã xe-rehe, “Upe va'e Nhandejáry Nhande Ru va'e remimbou voi nipo nhande-vy ra'e” ere arã xe-rehe. ³⁷ Ha xe mbouhare katu ha'e nga'u xe mombe'u-ma va'ekwe. Ha peẽ katu napehendúí va'e onhe'ẽ jave. ³⁸ Mba'eixagwa po Nhandejáry ndapehexái va'e. Nhandejáry remimbou ndaperoviái va'e. Upéa-gwi ndopytái voi pende py'a-py inhe'ẽ. ³⁹ Peje ojúpe,

“Jaikwaa porã ramo Nhandejáry kwatia nhe'ê, jaikwaa va'erã mba'éixa po jaiko opa e'ỹ reheve va'erã Nhandejáry ndive” peje pendéjehe. Upéa-gwi pemonhe'ê nhe'ê mo'ã peiko-vy Nhandejáry kwatia nhe'ê. Ha ndapeikwaái voi he'ise va'e. Upe va'e nhe'ê pemonhe'ê nhe'ê va'e xe mombe'u voi. ⁴⁰Xe mombe'u ramo jepe inhe'ê, peê naxe moirúséiry joty peikove meme hagwã Nhandejáry ndive.

⁴¹—Naxe mboetéi ramo teko rei, apyta akiriri joty. Napenái joty hese. Xe Ru ae katu xe mboete va'e. ⁴²Ha peê katu peipota va'e pende rapixa ne mboete. Pende py'apy-py ndapehayhúí va'e Nhandejáry-pe. Aikwaa voi xe upe va'e. ⁴³Nhandejáry nhe'ê-py aju amombe'u-vy va'ekwe ha naxe rerovy'áiry joty-ma peê. Ha xe e'ỹ va'e katu onhe'ê-py rei ou ramo jepe, upe va'e perovy'a joty arã. ⁴⁴Peipota pende rapixa pene mboete. Ha Nhandejáry ha'e anho va'e katu napenhemboete ukáiry voi íxupe. Napepenái hese. Upéa-gwi ndikatúí xe rerovia. ⁴⁵Ani “Hesu ko omombe'u va'erã Nhandejáry-pe nhande rekoha vai” ani peje teĩ pendéjeupe. Myamyri Moisés remimombe'ukwe-gwi ae ojekwaa-ma va'erã pende-rehe pende rekoha. “Nhande kwéry Moisés nhe'égwe renduha va'e voi. Upéa-gwi nanhane mboykéi va'erã ojéhegwi Nhandejáry” peje mo'ã pendéjehe. Ha Moisés nhe'égwe napehenduséi-gwi ae, ojekwaa-ma va'erã pende-rehe pende reko vaiha. ⁴⁶Moisés omoĩ va'ekwe kwatia-rehe xe rehegwarã. Upéa-gwi perovia ramo íxupe ra'e, xe rerovia arã ra'e ave. ⁴⁷Ha mba'éixa po xe rerovia-ta? Naperoviviavéi-ma kwatia-rehe omoĩ va'ekwe. Upéixa ramo mba'éixa po xe rerovia-ta? he'i judeu ruxixa kwéry-pe Hesu.

Hesu omongaru cinco mil kwimba'e-pe

(Mt 14.13-21; Mc 6.30-44; Lc 9.10-17)

6 Ha upe rire Hesu ohasa oho-vy yugwarusu rovái. Upe yugwarusu mokõi héry va'e. Héry Galiléia yugwa. Héry va'e ave Tiberíades yugwa. ²Ha upéi katu heta eterei oĩ kente kwéry. Ohexa okwa-vy Hesu-pe omogwera gweramo ramo hasy va'e-pe. Jahexa e'ỹ va'e hexapyrã-rupi ojapo ramo, ohexa. Upéa-gwi oho Hesu piári hikwái. ³Upe ramo ha'e ojeupi oho-vy vyvaty-rehe. Upe-py ogwapy-ma oĩ-vy gwemimbo'e kwéry ndive. ⁴Oiko-tama judeu kwéry aretegwasu va'e áry héry va'e páscoa.

⁵Ha upéi katu ha'e oma'ê ohexa heta eterei kente ogwa'ê ou-vy ramo henda-py ohexa. Upe-ma ramo he'i Filipe-pe:

—Mba'e-rami po jajogwa-ta hemi'urã ho'u va'erã mbojape? he'i oporandu Filipe-pe.

⁶Upéa he'i oikwaa hagwã Filipe nhe'ê. Ha'e katu oikwaa-ma voi mbava'e tipo ojapo-ta.

⁷He'i íxupe Filipe:

—Jajogwa ramo seis jasy omba'apo va'ekwe repy-rehe mbojape hemi'urã kwéry, nome'ei arã petei teĩ ho'u miximi hagwã, he'i íxupe kente kwéry-rehe.

⁸Upe-ma ramo he'i íxupe hemimbo'e Simão Pedro ryke'y, héry va'e André:

⁹—Ko va'e karia'y ogwereco cinco mbojape cevada-gwi ojejapo va'ekwe. Mokõi pira ka'ê ogwereco ave. Ha upe va'e ndaha'éí heta kente remi'urã, he'i íxupe André.

¹⁰—Pembogwapy katu íxupe kwéry vyvyrupi, he'i gwemimbo'e-pe. Upe-py heta oĩ kapi'ipety. Ha upéi katu ogwapy-ma hikwái kapi'ipety-py. Cinco mil kwimba'e nunga-rupi ogwapy hikwái. Ndoipapái mitã-pe kunha-pe ave. ¹¹Upéi ha'e oipyhy mbojape, otima porã Nhandejáry-pe ome'ê me'ê

ogwapy va'e kwéry-pe. Pira ome'ê ave ho'useha-rami. ¹² Okaru porã hikwái, hygywatâmba-ma hikwái. Okaru porã rire, he'i gwemimbo'e kwéry-pe:

—Pemono'ô no'ô pembohyru tembi'u rembyre pono onhehundi rei ho'a va'ekwe gwive, he'i gwemimbo'e kwéry-pe.

¹³ Upe-ma ramo omono'ômba cinco mbojape rembyre. Okaru va'e ho'u porã rire oheja ra'e. Upéa omono'ô no'ô omohynhê nyhê doze ajaka jevy hembyre kwéry.

¹⁴ Upéi hexapyrã-rupi Hesu rembiapo porã ohexa ramo, he'i ojóupe hikwái:

—Upe va'e ko Nhandejáry nhe'ê-py omombe'u va'ety ojekwaa va'erã voi va'ekwe ko yvy ári, he'i ojóupe Hesu-rehe upe pygwa kwéry.

¹⁵ Upe-ma ramo he'i opy'a-py Hesu: “A pygwa voi ou-tama xe jopyse mo'ã xe pyhy-vy xe moingo hagwã huvixagwasu ramo” he'i ójehe. Upéa oikwaa ramo okanhy jevy ha'e anho yvyaty-rehe oho-vy.

Y ári ogwata Hesu

(Mt 14.22-33; Mc 6.45-52)

¹⁶ Ka'aru ete-ma. Ha hemimbo'e kwéry katu ogwejy oho-vy yugwarusu rembe-py. ¹⁷ Upéi onhemboyru kanóa-py. Oho y-rupi hikwái. Cafarnaum tetã-ngoty oho. Pytú-ma voi ha Hesu katu ne'írã vy-teri ogwahê ou-vy gwemimbo'e kwéry renda-py. ¹⁸ Yvytu eterei-ma ramo opu'ã y. ¹⁹ Oipykúí oho-vy cinco quilômetro para'e, seis quilômetro para'e. Ne'írã ogwahê ogwahêse ha-py. Upe-ma ramo ohexa Hesu-pe hikwái y ári ogwata ou-vy ramo ohexa. Ohexa-ma ramo íxupe, onhemondýi voi hikwái.

²⁰ Ha Hesu onhe'ê íxupe:

—Xe ae ko, he'i. —Ani pekyhyje teĩ, he'i gwemimbo'e kwéry-pe.

²¹ Inhe'ê ohendu ramo, ovy'a joa ogwerohory íxupe:

—Eike katu kanóa-py, he'i Hesu-pe hikwái.

Upe-ma ramo pya'e ogwahê kanóa ogwahêse ha-py yvy ete-py oho-vy.

Hesu piári oho kente kwéry

²² Ko'êmba-ma ramo, kente kwéry opyta va'e y rovái oho e'ÿ va'e he'i ojóupe:

—Mamo po oho ra'e Hesu? he'i ojóupe. Oĩ ra'e peteĩ kanóa. Upe va'e-py onhemboyru jave hemimbo'e kwéry nonhemboyruí ra'e Hesu. Hemimbo'e kwéry ae ha'e kwéry anho osê oje'ói-vy ra'e Hesu e'ÿ reheve. Upéa-gwi he'i ojóupe: “Mamo po oho ra'e Hesu?” he'i.

²³ Upe jave ogwahê ou-vy outro kanóa Tiberíades tetã-gwi. Ogwahê-ma ou-vy yvy ete-py. Upe tetã-my Nhandejáry Hesu otima porã kuri Nhandejáry-pe upe va'e mbojape-rehe. Upe-py ho'u kuri upe va'e mbojape kente kwéry.

²⁴ Ha upéi katu gwĩ ogwahê ramo va'e he'i ojóupe:

—Ko'a-gwi oho nipo ra'e Hesu. Hemimbo'e kwéry oho ave nipo ra'e, he'i ojóupe.

Upéa-gwi onhemboyru-ma kanóa-py hikwái oho y-rupi Cafarnaum-my. Hesu piári oho.

“Mbojape tee-rami pene moingovehaty voi ko xe” he'i ójehe Hesu

²⁵ Ogwahê rire oho-vy y rovái otopa Hesu-pe hikwái:

—Araka'e po ereju ra'e ko'a-py, porombo'eháry, he'i íxupe hikwái.

²⁶ Upe-ma ramo he'i íxupe kwéry Hesu:

—Anhetegwa va'e amombe'u-ta peê-my. Pe'u kuri upe va'e mbojape pene rygywatâmba-ma voi kuri. Upéa-gwi peju-ma xe piári. Heroviapyrã-rupi xe rembiapo ramo, ndapeikwaái voi mbava'e-rehe xe rembiapo porã. ²⁷ Ani

pepena eterei teĩ pene remi'urã-rehe. Pemoĩ porã ramo jepe, opa arã pendéhegwi. Pemba'apo ae katu pene rembi'u teerã-rehe peiko hagwã opa e'ỹ reheve Nhandejáry ndive. Pene rembi'u teerã ko xe Nhande Ryke'y tee va'e remime'erã peẽ-my. Nhandejáry nhe'ẽ-py xe rembiapo. Upe va'e oikwaa uka-ma kuri peẽ-my Nhandejáry, he'i judeu kwéry-pe.

²⁸ Upéi he'i íxupe hikwái:

—Orojapose voi oipota va'e Nhandejáry orojapo va'erã. Mba'éixa tipo orojapo-ta hemimbota, he'i oporandu-vy íxupe hikwái.

²⁹—No'ã-rami pene rembiaporã. Xe ko Nhandejáry remimbou. Pejerovia katu xe-rehe, he'i íxupe kwéry.

³⁰ Upéi judeu kwéry:

—Néi, he'i, —Mba'éixa ne rembiapo porã-ta heroviapyrã-rupi, orohexa va'erã orogwerovia hagwã. Ehexa uka ore-vy nde pu'akaha-rupi ne rembiaporã oropondera hagwã hese.

³¹ Yma va'ekwe nhane ramoigwasu amyĩ kwéry tekwaty e'ỹ-my oime jave va'ekwe ho'u va'ekwe tembi'u héry va'e maná:

“Ome'ẽ va'ekwe íxupe kwéry yváy gwigwa mbojape ho'u va'erã.”^t

Upéixa omoĩ va'ekwe kwatia-rehe Nhandejáry nhe'ẽ, he'i íxupe omombe'u-vy.

³² Upéi he'i Hesu:

—Anhetegwa amombe'u-ta peẽ-my. Ndaha'éí Moisés ome'ẽ va'ekwe nhane ramói kwéry-pe upe va'e yváy gwigwa mbojape. Nhandejáry remime'ẽgwe ae upe va'e. Ko'anga katu Nhandejáry ome'ẽ peẽ-my yváy gwigwa mbojape tee va'e.

³³ Upe mbojape tee Nhandejáry mba'e voi yváy gwigwa ogwey va'ekwe pene moingove va'erã, he'i judeu kwéry-pe.

³⁴—Eme'ẽ me'ẽ katu ore-vy upe va'e mbojape, porombo'eháry, he'i íxupe hikwái.

³⁵—Xe ko mbojape tee ramigwa pene moingove va'e. Peteĩ teĩ xe moirũ va'e gwive ivare'a e'ỹ va'e-rami oiko va'erã. Ojerovia va'e gwive xe-rehe ijy'uhéi e'ỹ va'e-rami oiko va'erã, he'i. ³⁶—Ha'e kuri peẽ-my, Peẽ ko xe rexa ramo jepe, ndapejeroviái joty xe-rehe. ³⁷ Entéro xe rerovia uka va'e gwive xe Ru, xe moirũ va'erã. Xe-vy ou va'erã gwive, namboyke mo'ávéi-ma va'erã íxupe. ³⁸ Ndaha'éí ajapose va'e mante ajapo hagwã agwey va'ekwe aju-vy yváy-gwi. Xe mbouhare remimbota ae mante ajapo va'erã agwey aju-vy. ³⁹ Ha xe mbouhare remimbota no'ã-rami. Ndoipotái xe amokanhy ni peteĩ xe moirũ uka va'ekwe gwive. Oipota xe amoingove jevy íxupe kwéry. Gwĩ omano va'ekwe opu'ã jevyha áry-py, oipota xe amoingove jevy enterove va'e xe moirũ uka va'ekwe gwive. ⁴⁰ Xe Ru remimbota no'ã-rami. Oipota xe rexa va'e gwive, xe rerovia va'e gwive ave oiko opa e'ỹ reheve hendive. Upe va'e amoingove jevy va'erã gwĩ omano va'ekwe oikove jevyha áry-py, he'i judeu kwéry-pe Hesu.

⁴¹ Upe-ma ramo judeu kwéry ndojohu porái inhe'ẽ:

—“Xe ko Nhandejáry gwigwa. Mbojape-rami aju pene moingove hagwã” he'i kuri Hesu, he'i ojoupe hikwái.

Hesu nhe'ẽ ndojohu porái voi. Upéi he'i jevy hikwái:

⁴²—Upe va'e ko José ra'y voi. Ha'e Hesu voi. Túvy isy ndive ikwaapy voi-ma upe va'e. Aipo-rami, ma'erã po, “Xe ko yváy-gwi agwey va'ekwe” he'i kuri nhande-vy, he'i ojoupe hikwái. Ndojohu poráiry Hesu nhe'ẽ.

⁴³ Upe-ma ramo ha'e he'i:

—Anive penhe'ê poxy xe-rehe, he'i.
⁴⁴—Ndou mo'ái xe-vy avave ojéhegwite. Xe Ru xe mbouhare xe moirũ uka ramo ae, xe moirũ va'erã. Gwĩ omano va'ekwe oikove jevyha áry-py, amoingove jevy va'erã xe roviaha-pe.

⁴⁵Yma va'ekwe omoĩ va'ekwe kwatia-rehe Nhandejáry nhe'ê-py omombe'u va'ety nhe'ê. A-rami omoĩ va'ekwe: “Enterove va'e-pe ombo'e-ta Nhandejáry” he'i. Upéixa ramo entéro Nhandejáry nhe'ê ohendu va'e, Nhandejáry ombo'e íxupe va'e gwive, upe va'e gwive ou xe-vy.^u ⁴⁶Xe Ru-pe katu avave ndohexái va'e. Ha xe katu Nhandejáry-gwi aju va'ekwe ahexa va'e íxupe.

⁴⁷—Anhetegwa va'e amombe'u-ta peẽ-my. Xe rerovia va'e gwive oikove-ma va'erã opa e'ỹ reheve Nhandejáry ndive. ⁴⁸Xe ko mbojape tee-rami pene moingove va'e. ⁴⁹Yma va'ekwe pene ramói kwéry ho'u va'ekwe maná héry va'e. Tekwaty e'ỹ-my ho'u hikwái. Ho'u ramo jepe, omano joty va'ekwe. ⁵⁰Áy katu ko va'e yváy gwigwa va'e mbojape tee ramigwa ndaha'úi upe maná héry va'e ramigwa. Ko mbojape tee ramigwa ho'u va'e gwive ae nomano mo'ávúi-ma va'erã. Oikove meme va'erã Nhandejáry ndive. ⁵¹Xe katu yváy-gwi agwejy va'ekwe aju-vy pene moingoveharã. Mbojape tee-rami xe ko pene moingove va'e. Upe mbojape tee ho'u va'e gwive oikove meme va'erã. Upe mbojape tee ame'ê va'erã kente kwéry-pe oikove hagwã. Upe mbojape tee xe rete voi, he'i ójehe judeu kwéry-pe.

⁵²Upéa nhe'ê ohendu ramo, onhe'ê poxy-ma ojóupe:

—Hesu he'i kuri ja'u hagwã hete, he'i mo'ã ojóupe. —Mba'éixa po Hesu ome'ê-ta nhande-vy gwete ja'u va'erã, he'i. Upéa-gwi ogweropoxy Hesu nhe'ê hikwái.

⁵³Upe-ma ramo he'i judeu kwéry-pe:

—Anhetegwa va'e amombe'u-ta peẽ-my. Xe ko Nhande Ryke'y tee va'e. Xe rete ndape'úi ramo, xe rugwy ndape'úi ramo, pemano va'erã, ndapeikovéi va'erã, name'ei va'erã peẽ-my pende rekoerã. ⁵⁴Xe rete ho'u va'e gwive, xe rugwy ho'u va'e gwive, ame'ê-ta íxupe hekoerã. Gwĩ omano va'ekwe oikove jevyha áry-py, amoingove jevy va'erã íxupe kwéry. ⁵⁵Xe rete ko pene rembi'u teerã voi. Xe rugwy pene rembi'u teerã voi. ⁵⁶Xe rete ho'u va'e, xe rugwy ho'u va'e, xe moirũ tee va'e. Xe py'apy-py areko íxupe va'e voi. Opy'apy-py xe rereko voi ave. ⁵⁷Nhandejáry Nhande Ru nhane moingove va'e xe mbou va'ekwe. Ome'ê va'ekwe-gwi xe-vy xe rekoerã, xe aiko ave. Upéixa ete voi xéhegwi okaru va'e ame'ê va'erã íxupe hekoerã. ⁵⁸Ko va'e mbojape tee ramigwa yváy-gwi ogwejy va'ekwe kuri he'i xe-rehe. Ndaha'úi nhane ramói kwéry ho'u hagwe-rami. Ho'u ramo jepe, omano joty va'ekwe hikwái. Ko va'e mbojape tee ramigwa ae ho'u va'e gwive oiko meme va'erã, he'i judeu kwéry-pe Hesu.

⁵⁹Upe va'e he'i Cafarnaum tetã-my, ombo'e mbo'e jave Hesu judeu kwéry oporahéi haty-py. Oipota ojerovia tee ójehe gwete regegwa nhe'ê, gwugwy regegwa nhe'ê ave omombe'u-vy íxupe kwéry.

“Ne nhe'ẽ ae mante orohendu ramo, oroiko meme-ma va'erã Nhandejáry ndive”

he'i Hesu-pe Pedro

⁶⁰Upéa nhe'ẽ ohendu ramo, heta oĩ hemimbo'e kwéry va'e ndojohu porãi inhe'ẽ:

—Ipohýi voi upe va'e nhe'ẽ. Ndikatúi nhahendu. Kiva'e po ohendu-ta, he'i ojóupe hikwái.

⁶¹Ha Hesu katu opy'a-py oikwaa-ma gwemimbo'e kwéry he'i va'e: “Ndojohu porãi xe nhe'ẽ” he'i ojéupe.

Upéi he'i gwemimbo'e kwéry-pe:

—Xe reja-ta tipo peẽ, he'i. —ndapejohu porãi-gwi xe nhe'ẽ? he'i. ⁶²—Peẽ ko xe rexa va'erã para'e Nhande Ryke'y tee va'e xe ajeupi jevy aha-vy ramo xe rekwagwe-py. Upéixa xe rexa ramo, xe reja joty arã joty tipo, he'i. ⁶³—Nhandejáry Nhe'ẽ Marangatu tee va'e ko nhane moingove va'e. Ha nhande kwéry katu nhandejéhegwi mba'eve ndajajapói va'e. Ha xe nhe'ẽ katu pehendú ramo opyta pende py'a py'apy-rupi nhe'ẽ marangatu ramo. Pene moingove va'e ave xe nhe'ẽ. ⁶⁴Xe nhe'ẽ pehendú ramo jepe, oĩ joty pene pa'ũ-my xe rerovia e'ỹ va'e, he'i gwemimbo'e kwéry-pe.

Oikwaa voi ra'e kiva'e va'e po ndogweroviái voĩnte va'erã ra'e íxupe. Kiva'e po omombe'u hesegwa va'erã ra'e ija'e'ỹha-pe oikwaa-ma ra'e ave.

⁶⁵He'i jevy gwemimbo'e kwéry-pe:

—Oĩ pene pa'ũ-my xe rerovia e'ỹ va'e. Upe va'e-gwi ete ha'e kuri peẽ-my, “Ndou mo'ãi avave xe-vy ojéhegwi. Xe Ru, Tou, he'i ramo ae, ou va'erã” ha'e kuri peẽ-my, he'i gwemimbo'e kwéry-pe.

⁶⁶Inhe'ẽ ohendu ramo, heta oĩ íxupe omoirũ va'e ojere íxugwi. Nomoirũsevêi íxupe.

⁶⁷Upe ramo he'i upe doze gwemimbo'e kwéry-pe:

—Ha xe rejase tipo peẽ ave, he'i.

⁶⁸Ha Simão Pedro katu:

—Oroheja ramo, ndaipóri ore mbo'eharã oroho hagwã ha'e-py, ore Járy. Ne nhe'ẽ ae mante orohendu ramo, oroiko-ma va'erã opa e'ỹ reheve Nhandejáry ndive. ⁶⁹Ko'anga katu orogwerovia tee-ma. Ne mbou tee va'ekwe nipo ra'e Nhandejáry. Nde reko marangatu tee nipo ra'e, he'i íxupe Pedro.

⁷⁰Upe ramo Hesu:

—Xe apoporavo va'ekwe pepyta hagwã doze. Oroporavo ramo jepe, peteĩ pene pa'ũ-my oĩ joty anháy nhe'ẽngenduha, he'i gwemimbo'e kwéry-pe.

⁷¹Upéa he'i ramo omombe'u Simão Iscariotes ra'y Judas-rehe. Hese gwarã nhe'ẽ omombe'u. Ha Judas katu doze hemimbo'e kwéry va'e voi. Indivegwa jepe, omombe'u joty va'erã ija'e'ỹha-pe Hesu rehegwa.

Hesu ryvy kwéry rehegwa nhe'ẽ

7 Ha upe rire katu ndogwatavéi-ma Hesu Judéia yvy-rupi. Upe pygwa judeu kwéry va'e ojukase íxupe. Upéa-gwi ndogwatavéi upe-rupi. Galiléia yvy-rupi ae ogwata oiko-vy. ²Ha upéi katu hi'agwĩ-ma oĩ ogwahê hagwã judeu kwéry arete áry, héry va'e Festa dos Tabernáculos, kwarahy äy-my jaiko ramo peteĩ semana. ³Upe ramo he'i íxupe Hesu ryvy:

—Tereho katu Judéia yvy-py, ne nhe'ẽ renduha ohexa hagwã ne rembiapo, he'i. ⁴—Erejehexa ukase ramo, ani erejapo nhemi ne rembiapo. Nde pu'akaha-rupi, hexapyrã-rupi ne rembiapose ramo, atýra-py katu ejehexa uka, he'i íxupe tyvýry.

⁵Tyvýry jepe ndojeroviáiry joty hese: “Ha'e Cristo voi” nde'íry vyteri gwyke'y-rehe.

⁶Upéi he'i gwyvýry-pe:

—Nogwahêi vyteri xe óra aha hagwã. Ha peẽ katu napende órai peho hagwã. Pehose ramo, tapeho mani katu, he'i. ⁷—Ha teko rei ndaija'e'yí pende-rehe. Ha xe katu aikwaa uka íxupe kwéry hembiaapo vaikwe-gwi, ndaija'e porãí voi xe-rehe teko rei. ⁸Tapeho katu Jerusalém-my areteguasu mboete-vy. Ha xe katu nogwahêi vyteri xe óra aha hagwã. Upéa-gwi ndaha mo'ái joty, he'i gwyvýry-pe.

⁹Upe rire katu ndohói opyta joty Galiléia-py.

Hesu oho areteguasu mboete hagwã-py

¹⁰Ha tyvýry oho-ma tenonderã. Areteguasu mboete hagwã-py oho-ma. Oho rire hikwái, oho ave Hesu. Ha hexapyrã-rupi katu ndohói. Onhemo'ã ha-rupi ae oho. ¹¹Ogwahê e'y ngatu oheka Hesu-pe judeu ruvixa kwéry areteguasu mboete haty-py:

—Ne'írá vyteri tipo ogwahê, he'i opo-randu Hesu-rehe.

¹²Ha kente kwéry omombe'u joavy avy hese:

—Hekoha porã va'e ha'e, he'i hese.

Outro he'i:

—Ndaha'éí hekoha porã va'e. Nhane mbotavy rei oiko-vy va'e ae, he'i mo'ã hese.

¹³Ha atýra-py katu Hesu rehegwa nhe'ẽ nomombe'úiry. Hevovo rei onhe'ẽ-vy, judeu ruvixa kwéry-gwi ikyhyje-gwi hikwái.

¹⁴Ha upéi katu oho Hesu upe-py. Areteguasu mbyte-py oike oho-vy Nhandejáry róga kakwaa-py. Ombo'e upe pygwa-pe. ¹⁵Inhe'ẽ ohendu ramo, opondera hese hikwái:

—Mba'éixa po hi'arandu? he'i hese. —Onhemo'e e'y reheve, oikwaa rei onhe'ẽrã, he'i judeu ruvixa kwéry hese.

¹⁶Onhe'ẽ íxupe kwéry Hesu:

—Ndaha'éí xejéhegwi xe ambo'e. Xe mbouhare rembigwaa uka xe-vy ae amombe'u. Nhandejáry rembiexa ukapy xe-vy ambo'e. ¹⁷Hemimbota ojapose va'e gwive oikwaa va'erã ki-gwi po ou ra'e xe nhe'ẽ, Nhandejáry gwigwa para'e, xejéhegwigwa rei para'e. Nhandejáry gwigwa voínte xe nhe'ẽrã. ¹⁸Ojéhegwi onhe'ẽ va'e onhembotuvixase mba'e. Ha imbouhare-pe ombotuvixase mba'e va'e katu, anhetegwa omombe'u. Ijapu e'y va'e. ¹⁹Pene rembypy Moisés omombe'u va'ekwe ramo jepe pende rekoharã, pene pa'ũ-my ndaipóri tekoha-rupi oiko va'e, he'i. —Upéa-gwi xe jukase voi. Ha naiporãí xe juka, he'i judeu ruvixa kwéry-pe Hesu.

²⁰—Anháy ojepota nde-rehe ra'e, he'i. —Kiva'e nipo nde jukase? he'i íxupe ijaty va'e kwéry.

²¹Upéi Hesu he'i:

—Peteĩ mba'e ajapo va'ekwe hexapyrã-rupi ajapo. Pehexa ramo pepondera joa hese. ²²Ha peẽ katu ndapepytu'u teíry japytu'uha áry-py. Japytu'uha áry-py ereikyti miximi joty nde ra'y pire. Moisés nhe'ẽ-py ereikyti ipire. Ha Moisés nomombe'u ranhéi va'ekwe nhande-vy ko'a-rami nhande rekorã. Nhane rembypy ae omombe'u va'ekwe nhane rekorã. ²³Upéixa ramo japytu'uha áry-py jepe ereikyti joty arã ipire Moisés nhe'égwe apo-vy. Upéa erejapo ramo, eremba'apo joty voi, he'i. —Nderepytu'u teíry, eremba'apo ave nde. Ha ko'ánga katu xe amohesãimba kuri peteĩ hasy va'e. Japytu'uha áry-py amohesãimba-ma íxupe. Ma'erã po pende poxy xe-vy ra'e upeakwe-rehe? he'i íxupe kwéry. —Peẽ kwéry ave ndapepytu'u teíry japytu'uha áry-py, he'i íxupe kwéry. ²⁴—Ani ere rei teĩ

nde rapixa-rehe, “Hembiapo vai ra’e”. Erehexa porã rire mante ae hembiapo vaikwe, “Hembiapo vai-ma” ere arã hese ra’e, he’i judeu kwéry-pe Hesu.

**Judeu ruvixa kwéry
oipyhyse mo’ã Hesu-pe**

²⁵ Upéixa ramo oĩ Jerusalém pygwa he’i va’e Hesu-rehe:

—Upe va’e hembijukase voi, he’i ojúupe Hesu-rehe. ²⁶ —Ha’e ko atýra-py omombe’u. Ha mburuvixa kwéry nombojevýi joty inhe’ë. Ohexa kwaa para’e hese hekoha hikwái. “Ha’e Cristo nhane remiha’arõ va’e” he’i para’e hese hikwái, he’i ojúupe.

²⁷ Ha oĩ he’i va’e, “Ojekwaa ramo Cristo, ki-gwi po ojekwaa uka ou-vy va’erã avave ndoikwaái” he’i Cristo, hemiha’arõ va’e-rehe he’i. Upéa-gwi he’i ojúupe:

—Ha upe va’e ae katu, ki-gwi po ou ra’e jaikwaa voi ogwahêha. Upe va’e ndaha’éi nipo Cristo ra’e, he’i mo’ã hese Jerusalém pygwa kwéry.

²⁸ Ha upe-ma ramo Nhandejáry róga kakwaa-py oporombo’e jave, onhe’ë hatã Hesu:

—“Jaikwaa voi íxupe. Ki-gwi po ou ra’e jaikwaa voi ogwahêha” peje mo’ã xe-rehe, he’i. —Xe katu ndajúi va’ekwe xe nhe’ë-py. Oime voi xe mbouhare. Ha’e Nhandejáry tee va’e. Peë katu ndapeikwaái íxupe. ²⁹ Xe ae aikwaa íxupe. Íxugwi-ma aju va’ekwe. Ha’e xe mbou va’ekwe. Upéa-gwi aikwaa voi íxupe, he’i ójehe íxupe kwéry Hesu.

³⁰ Inhe’ë ohendu ramo, oipyhyse mo’ã íxupe hikwái. Ha nogwahêi vyteri oipyhy hagwã óra. Upéa-gwi ndoipyhýi vyteri íxupe. ³¹ Heta oĩ jepe ojerovia va’e hese:

—Heta hembiapo porã va’ekwe Hesu. Opu’akaha-py, hexapyrã-rupi hembiapo, he’i. —Ojehexa uka ramo Cristo nhane

remiha’arõ va’e, hetave íxugwi ndojapo mo’ãi va’erã voi. Ha’e nipo Cristo voi ra’e, he’i ojúupe ojerovia va’e hese.

**Mburuvixa kwéry he’i
oipyhy hagwã Hesu-pe**

³² Upe ramo kente kwéry omombe’u joavy avy Hesu-rehe. Inhe’ë ohendu ramo he’i oipyhy hagwã íxupe pa’i ruvixa kwéry ndive fariseu kwéry. Oipyhy uka gwĩ Nhandejáry róga kakwaa-rehe onhangareko va’e polficia kwéry-pe mo’ã.

³³ Upe-ma ramo Hesu he’i:

—Ndaxe are mo’ãi ne ndive aiko-vy. Upe rire katu aha jevy-ta xe mbouhare ha-py. ³⁴ Peë xe reka va’erã ha ndaxe topa mo’ãi. Ndikatúí peju va’erã xe aha hagwã-py, he’i ójehe judeu ruvixa kwéry-pe.

³⁵ Upéi oporandu ojúupe hese hikwái:

—Upe va’e mamopy po oho-ta jatopa e’ý hagwã-py íxupe? Oho-ta para’e oiko hagwã judeu kwéry pa’ú-my grego yvypy oiko va’e pa’ú-my? Ombote-ta para’e nhande kwéry e’ý va’e, grego kwéry va’epé? he’i. ³⁶ —He’i kuri nhande-vy: “Peë xe reka reka-ta ha ndaxe topa mo’ãi” he’i. Upéi he’i, “Ndikatúí peju va’erã xe aha hagwã-py” he’i. Upéa he’i ramo, mbava’e-pe po he’i, he’i oporandu-vy ojúupe.

**“Xe reroviaha py’apy gwive osê
oho-vy va’erã yvu ramigwa” he’i Hesu**

³⁷ Aretegwasu áry paha-py, iporã ete va’e-py, onhembo’y-ma Hesu. Hatã onhe’ë. Enterove ohendu hagwã-rami onhe’ë:

—Ijy’uhéi va’e gwive tou katu xe happy’u hagwã, he’i. —Ijy’uhéi va’e ouse va’e-rami y-py hoy’u hagwã, taxe moirũ katu xe moirũse va’e gwive, he’i. ³⁸ —Xe-rehe ojerovia va’e gwive, ipy’apy gwive osê oho-vy va’erã yvu ramigwa hapixa

pegwarã. Upéixa he'i Nhandejáry kwatia nhe'ê, he'i ójehe omombe'u-vy Hesu.^v

³⁹Yvu ramigwa he'i ramo, Nhe'ê Marangatu tee va'e-pe ae he'i. Entéro jajerovia hese va'e-pe gwive Nhe'ê Marangatu tee va'e hemime'erã ae. Ne'írã omano Hesu oikove jevy hagwã onhembotuvixa mba'e hagwã. Upéa-gwi nome'êi vyteri Nhe'ê Marangatu tee va'e nhande-vy gwarã.

Kente kwéry omombe'u joavy avypa Hesu rehegwa nhe'ê. Ndogwerojojái inhe'ê

⁴⁰Hesu nhe'ê ohendu ramo, oĩ he'i va'e hese:

—Upe va'e ko Nhandejáry nhe'ê-py omombe'u va'ety ou va'erã va'ekwe voi, he'i Hesu-rehe.

⁴¹Oĩ outro he'i va'e:

—Upe va'e ko Cristo nhane remiha'arõ va'e voi, he'i.

Oĩ ave outro he'i va'e:

—Cristo ndaha'êi ou va'erã va'ekwe Galiléia-gwi, he'i mo'ã. ⁴²—Ha'e ae ko myamyri Davi remiarirõ voi, he'i. —Belém-gwi ou va'erã va'ekwe. Davi oiko hagwe-gwi ou va'erã va'ekwe. Upéixa voi he'i Nhandejáry kwatia nhe'ê, he'i hese hikwái.^w

⁴³Upéixa ramo omombe'u joavy avypa hese gwa nhe'ê. Ndogwerojojái inhe'ê hikwái. ⁴⁴Oĩ oipyhyse va'e mo'ã íxupe. Ha ndoipyhyi joty íxupe.

Mburuvixa kwéry ndojeroviái Hesu-rehe

⁴⁵Ha upéi katu ou jevy imondohare-pe gwĩ Nhandejáry róga kakwaa-rehe onhangareko va'e polícia. Ha pa'i ruvixa kwéry fariseu kwéry ndive oporandu polícia-pe:

—Ma'erã po ndereipyhyi íxupe heru-vy? he'i oporandu-vy.

⁴⁶Ha polícia katu he'i:

—Ha'eixagwa ndoikói onhe'ê porã va'e. Onhe'ê porã tee voi, he'i mburuvixa-pe.

⁴⁷He'i fariseu kwéry polícia-pe:

—Penhembotavy nipo ra'e peê ave, he'i. ⁴⁸—Ndojeroviái hese mburuvixave. Fariseuve ndojeroviái hese ave. ⁴⁹Teko rei katu nhande rekoha-rupi oiko e'ỹ va'e, ha'e kwéry anho ojerovia-ma hese. Ha gwĩ teko rei-rehe he'i vai-ma Nhandejáry, he'i mo'ã hese fariseu kwéry.

⁵⁰Ha petei ipa'ũ-my oĩ va'e ndojohu porãi inhe'ê. Héry va'e Nicodemos. Pyhare onhomongeta ra'e Hesu ndive. Áy katu he'i hese:

⁵¹—“Hembiapo vai ra'e” ja'e ramo hese nhamonhe'ê ranhe e'ỹ reheve íxupe ndajaikóiry tekoha-rupi. Jaikwaa e'ỹ reheve hembiapokwe, “Hembiapo vai ra'e” ja'e ramo ave, tekoha-rupi ndajaikói voi ave, he'i mburuvixa kwéry-pe Nicodemos.

⁵²—Nde Galiléia gwigwa para'e, he'i íxupe. —Emonhe'ê nhe'ê katu Nhandejáry kwatia nhe'ê. Ndaipóri Nhandejáry nhe'ê-py omombe'u va'ety Galiléia-gwi ou va'erã. Upéa ereikwaa porã hagwã emonhe'ê katu, he'i Nicodemos-pe hikwái.

⁵³Upe ramo mburuvixa kwéry ohopa jevy oje'ói-vy. Petei teĩ jevy oje'ói hikwái. Gwóga gwóga-rupi oje'oipa jevy hikwái.

“Ko va'e kunha orojohu íxupe kuri oména e'ỹ ndive oiko jave” he'i

8 Ha Hesu katu osê oho-vy Oliveiras vvyaty-py. Upe-py oke. ²Iko'ê-my oike jevy Jerusalém tetã-my. Nhandejáry róga kakwaa-py oike. Oike rire upe-py, enterove va'e ou henda-py. Upe-ma ramo ogwapy-ma ombo'e hagwã íxupe kwéry. ³Ha escriba kwéry fariseu kwéry

ndive ogwenogwahê heru-vy kunha-pe. Upéi entéro va'e pa'ũ-my omoĩ íxupe hikwái. ⁴He'i Hesu-pe hikwái:

—Porombo'eháry, ko va'e kunha oro-johu íxupe kuri oména e'y ndive oiko jave, he'i. ⁵—Koixagwa kunha-pe gwive iporã ita-py jajapi jajuka hagwã he'i va'ekwe Moisés amyri nhane rekorã mombe'u-vy, he'i Hesu-pe. —Ha ãy emombe'u katu ore-vy ne nhe'ê, he'i. —Mbava'e tipo ere-ta hese? he'i íxupe kunha-rehe.

⁶Upéa he'i oipota-gwi mo'ã Hesu ojavy onhe'ê kunha-rehe. Ombojase mo'ã hese hikwái, “Ojejavu-ma Hesu” he'i hagwã mo'ã hese hikwái. Ha ha'e katu okiriri joty íxugwi. Ojeavyvuy ohai rei joty vyvuy oĩ-vy. Okwã-my ohai vyvuy oĩ-vy.

⁷—Mbava'e tipo erejapo uka-ta hese? he'i jevy jevy oporandu-vy íxupe.

Upe-ma ramo onhembo'y-ma oĩ-vy. He'i:

—Pene pa'ũ-my ojevavy e'y va'e tojapi ranhe katu íxupe, he'i íxupe kwéry Hesu.

⁸Upéa he'i rire ojevavy jevy. Ohai jevy ikwã-my vyvuy. ⁹Itujave va'e ranhe osê oho-vy ojôupe, tenonderã voi ha'e osê oho-vy. Upéixa-gwi Hesu anho jevy-ma opyta. Ha upe kunha katu onhembo'y oĩ-vy hendive.

¹⁰Upe ramo hovayva-ma Hesu. He'i:

—Mamo tipo oje'oipa hikwái? he'i. —Ndopytái tipo peteĩ jepe he'i hagwã “Iporã ojejuka ko kunha” he'i hagwã nde-rehe? he'i kunha-pe.

¹¹—Peteĩ jepe ndopytáiry, porombo'eháry, he'i íxupe kunha.

Upéi he'i kunha-pe:

—Xe nda'e mo'ãi ave nde-rehe, “Iporã ojejuka ko kunha” nda'e mo'ãi nde-rehe, he'i íxupe Hesu. —Ha tereho katu. Anive katu erejevavy teĩ, he'i ae kunha-pe Hesu.

**“Xe ko yvypóry kwéry-pe
pytũ-rupi oiko va'e-rami
va'e-pe ahesape va'e” he'i**

¹²Ha upéi katu Hesu he'i jevy upe pygwa-pe:

—Xe ko gwĩ pytũ-my oiko vérami va'e-pe ahesape va'e, he'i. —Xe moirũ va'e gwive ndoikói va'erã pytũ-rupi. Arakaturupi ae meme oiko va'erã Nhandejáry ndive, he'i upe pygwa-pe Hesu.

¹³Ha fariseu kwéry katu he'i íxupe:

—Ndejehegwigwa rei mante eremombe'u-ma. Nde apu rei eremombe'u-vy, he'i íxupe mo'ã.

¹⁴Ha Hesu he'i:

—Ndaxe apúi voi, he'i. —Ha peẽ katu ndapeikwaái voi ki-gwi po aju ra'e. Kipy po aha jevy va'erã peẽ ndapeikwaái voi ave. Ha xe katu aikwaa voi xe aju hagwe. Xe aha hagwã aikwaa voi ave. Upéa-gwi xejehegwigwa amombe'u ramo jepe, anhetegwa joty amombe'u. Naxe apúi voi, he'i. ¹⁵—Ha peẽ pene akã gwigwa rei pemombe'u. “Ko va'e hembiaipo porã va'e. Upe va'e hembiaipo vai va'e” peje mo'ã ramo, peje rei-ma peẽ. Pene akã gwigwa rei mante pemombe'u. Peiporavo vérami mo'ã. Ha xe pene nhe'ê-rami namombe'uiry voi. Xe nda'e reíry pende rekoha-rehe, he'i. ¹⁶—Amombe'u ramo ae peẽ-my, anhetegwa tee voi amombe'u joty. Naxe anho reíry amombe'u. Xe Ru xe mbouhare ave omombe'u, he'i. ¹⁷—Pejeapysaka katu myamyri Moisés he'i va'ekwe-rehe, kwatia-rehe omoĩ va'ekwe-rehe. He'i va'ekwe peẽ-my:

“Mokõive ogwerojoja voi onhe'ê ramo, mba'e tee voi omombe'u”

he'i pene rekorã mombe'u-vy. ¹⁸Xe amombe'u va'e xejehegwigwa. Ha xe Ru xe mbouhare xe mombe'u va'e ave. Ha ijoja voi ore nhe'ê. Upéa-gwi mba'e tee voi oromombe'u va'e, he'i fariseu kwéry-pe Hesu.

¹⁹Upe va'e he'i-gwi:

—Kipy oĩ nde Ru? Kipy oĩ nde Ru? he'i íxupe hikwái oporandu-vy.

He'i fariseu kwéry-pe:

—Naxe kwaái voi peẽ. Ndapeikwaái xe ae xe rekoha. Xe Ru ndapeikwaái ave. Ha xe kwaa ramo ra'e katu, xe Ru-pe ave peikwaa arã ra'e, he'i fariseu kwéry-pe Hesu.

²⁰ Upéa he'i omombe'u, Nhandejáry róga kakwaa-py ombo'e jave. Pirapire omboyru haty-py ombo'e jave, he'i upéa. Ha nogwahêi vyteri ojuka hagwã áry. Upéa-gwi ndoipyhýi íxupe heraha-vy avave.

“Napegwahêi va'erã peho-vy xe aha hagwã-py” he'i

²¹ Ha upéi katu he'i judeu kwéry-pe:

—Xe aha va'erã pendéhegwi. Aha rire xe reka rei va'erã peiko-vy. Xe reka ramo jepe, pemano joty va'erã. Pende py'a ky'a reheve pemano va'erã. Napegwahêi va'erã xe ho ha-py, he'i judeu kwéry-pe Hesu.

²² Upe ramo he'i ojóupe hikwái:

—“Napegwahêi va'erã peho-vy xe aha hagwã-py” he'i kuri ore-vy. Ha'e voi ojeahéi-tapa ójehe ra'e? he'i mo'ã hese ojóupe hikwái.

²³ Upéi ha'e voi he'i:

—Peẽ yvy pygwa voi. Ha xe katu yváy pygwa. Peẽ teko rei rekoha-rupi peiko va'e. Ha xe katu hemimbota-rupi ndaikói va'e, he'i. ²⁴—Pende py'a ky'a reheve pemano va'erã, ha'e kuri peẽ-my. Xé-jehe ha'e va'e ndaperoviái ramo, pemano va'erã voi pende py'a ky'a reheve, he'i judeu kwéry-pe.

²⁵ Upe ramo he'i íxupe hikwái:

—Nde ko ma'erã tipo upéixa ere? Kigwigwa po nde? he'i oporandu-vy íxupe.

—Upéa amombe'u meme va'e peẽ-my, he'i. ²⁶—Heta pende rehegwa nhe'ẽ xe amombe'u va'erã. Heta pende rekoha vai rehegwa nhe'ẽ xe amombe'u va'erã. Napehendúí ramo jepe xe nhe'ẽ, an-

hetegwa va'e joty amombe'u. Ha xe mbouhare anhetegwa va'e omombe'u va'e. Xe Ru nhe'ẽ ahendu va'e gwive amombe'u entéro yvypóry-pe gwive, he'i judeu kwéry-pe.

²⁷ Upéa he'i ramo, Gwu rehegwa nhe'ẽ omombe'u. Ha judeu kwéry katu ndoikwaái voi inhe'ẽ. Naimba'ereroviái voi.

—Kiva'e po imbouhare, he'i ojóupe.

²⁸ Upéixa ramo he'i jevy judeu kwéry-pe:

—Xe ko Nhande Ryke'y tee va'e. Xe rupi rire xe moĩ-vy kurusugwasu-rehe xe juka hagwã, “Anhetegwa nipo ra'e he'i va'e ójehe” peje va'erã xe-rehe. “Ojehegwínte mba'eve ndojapói nipo ra'e. Túvy ombo'e íxupe va'ekwe mante omombe'u nipo nhande-vy ra'e” peje va'erã xe-rehe, he'i. ²⁹—Xe mbouhare remimbota ajapo meme va'e. Upéa-gwi xe mbouhare naxe rejái xe anho. Xe moirũ meme voi oiko-vy, he'i judeu kwéry-pe.

³⁰ Ha henduha heta oĩ hese ojerovia va'e.

“Xe oromoingo ramo Nhandejáry ra'y ramo, ndapeikói va'erã anháy rembigwái-rami” he'i

³¹ Upéa-gwi he'i judeu kwéry-pe gwí hese ojerovia va'e-pe:

—Xe nhe'ẽ pehendu ramo peiko-vy, xe remimbo'e tee ramo peiko, he'i. ³²—Upéixa xe remimbo'e ramo peiko ramo, peikwaa va'erã anhetegwa va'e. Upe ramo peẽnte-ma pemanda va'erã pendé-jehe, he'i judeu kwéry-pe, hese ojerovia va'e-pe.

³³ He'i íxupe hikwái:

—Myamyri Abraão ko nhane rembypy voi. Avave nomandái va'e nhande-rehe, he'i. —Ma'erã ere kuri ore-vy, “Pendejehénte-ma pemanda va'erã” he'i íxupe.

³⁴ Upéi he'i jevy judeu kwéry-pe:

—Pejeapysaka katu xe nhe'ẽ-rehe. Amombe'u-ta peẽ-my anhetegwa va'e.

Ojejavy va'e gwive hekoha porã hagwã ndaipu'akái ójehe. Anháy rembigwáirupi oiko-gwi, nomandái ójehe. Ha naiporái jaiko anháy rembigwái ramo. Iporáve jaiko Nhandejáry re'yí ramo. ³⁵Nhane irũ memerã voi nhande re'yí ha nhane rembigwái katu ndaha'úi nhande re'yí-rami. Nhamosêe ramo, nhamosêe íxupe oho hagwã. ³⁶Ha xe ko Nhandejáry ra'y voi. Upéa-gwi xe oromoingo ramo Nhandejáry ra'y ramo, ndapeikói va'erã anháy rembigwái-rami, hembia-
pose e'y va'e vérami. Nomandavéi va'erã pende-rehe anháy. Pende pu'aka va'erã pendéjehe ani pejejavy hagwã. Nhandejáry ra'y ramo peiko meme va'erã. Nomandavéi va'erã avave pende-rehe, he'i. ³⁷—Ha Abraão katu pene rembypy voi. Aikwaa upéa. Ha hemiarirökwe ramo jepe, ndapeikói heko-rupi. Xe jukase joty voi peiko-vy, napehenduséi xe nhe'ê-gwi. Upéa-gwi xe jukase joty peê peiko-vy, he'i íxupe kwéry. ³⁸Xe ko amombe'u va'e xe-vy ohexa uka va'ekwe xe Ru. Ha peê katu pejapo va'e peê-my he'i va'ekwe pende ru, he'i judeu kwéry-pe.

³⁹Upéi he'i hikwái:

—Abraão ko ore ru tee voi, he'i íxupe. He'i jevy judeu kwéry-pe:

—“Abraão ore ru tee voi” peje kuri xe-vy. Aipo ramo ma'erã ndapeikói Abraão reko-rupi? he'i. ⁴⁰—Nhandejáry remimombe'ukwe xe-vy, anhetegwa tee va'e, amombe'u ramo jepe peê-my, xe jukase joty peê peiko-vy. Ha pende reko-rupi ndoikói va'ekwe Abraão, he'i. ⁴¹—Pende ru reko-rupi ae peiko peê, he'i judeu kwéry-pe.

Upéi ha'e kwéry he'i:

—Ore sy naimemby reíry va'ekwe. Nhandejáry ha'e anho ore Ru va'e. Ore kwéry ta'yry tee, he'i íxupe.

⁴²Upéi ha'e he'i:

—Nhandejáry-gwi aju va'ekwe. Nhandejáry gwigwa voi xe. Xe ae xe nhe'ê-py ndajúi va'ekwe. Nhandejáry nhe'ê-

py ae aju va'ekwe. Upéa-gwi Nhandejáry pende Ru ramo oiko ramo ra'e, xe rayhu arã peê ra'e. ⁴³Ma'erã po ndapeikwaái xe nhe'ê. Napehenduséi voi xe nhe'ê. Upéa-gwi ndapeikwaái voi xe nhe'ê, he'i. ⁴⁴—Anháy ruvixa ra'y voi peê, he'i. —Pende ru voi anháy. Peiko voi katu hemimbota-rupi. Yma ete gwive ko'anga ete peve nhande jukase va'e voi. Anhetegwa tee va'e-rehe nopenái voi. Upéa-gwi anhetegwa va'e omombe'u e'y va'e voi. Ha'e ijapu va'e. Ijapu va'e gwive ru ave. Upéa-gwi ojehegwínte ijapu. Gweko-rupi meme oiko. Ijapuse-gwite ijapu, he'i. ⁴⁵—Xe katu anhetegwa tee va'e amombe'u va'e. Upéa-gwi xe remimombe'u ndaperoviái peikovy. Ha peê katu anháy reko-rupi peiko-gwi ndaperoviái xe remimombe'u, he'i. ⁴⁶—Kiva'e po pene pa'ũ-gwi he'i-ta xerehe, “Ipy'a ky'a nipo Hesu ra'e ojejavygwi?” Ha “Ojejavy ko ra'e” he'i va'erã xerehe, ndoikóiry. Upéixa ramo peikwaa ramo xe remimombe'u anhetegwa tee ramo, ma'erã katu ndaxe reroviaséiry, he'i. ⁴⁷—Nhandejáry re'yí gwive ohendu inhe'ê. Ha peê katu ndaha'úi Nhandejáry re'yí. Upéa-gwi napehenduséi voi inhe'ê, he'i judeu kwéry-pe Hesu.

**Ne'írã vyteri myamyri Abraão
oiko ramo, xe Nhandejáry
ramo aiko-ma voi va'ekwe**

⁴⁸Upe-ma ramo he'i íxupe judeu kwéry:

—Nde ko ore kwéry e'y va'e, Samaria pygwa va'e nipo ra'e. Anháy nipo ra'e ojepota nde-rehe oro'e hagwe-rupi ra'e, he'i mo'ã íxupe.

⁴⁹—Ndojepotáiry voi teĩ kuri xe-rehe anháy, he'i judeu kwéry-pe. —Xe Rupe amboete va'e. Ha peê xe mboete e'y ramo, napemboetéi íxupe. ⁵⁰Nanhemboete ukái voi teko rei-pe. Ha peê xe mboete e'y ramo jepe oĩ joty xe mboetesharã. Anhetegwa va'e xe

amombe'uha oikwaa voi. ⁵¹Anhetegwa va'e amombe'u-ta peë-my. Xe nhe'ë renduha gwive nomano mo'ávêi-ma. Oiko va'erã opa e'ÿ reheve Nhandejáry ndive, he'i judeu kwéry-pe.

⁵²Upe ramo he'i íxupe hikwái:

—Anháy ojepota-ma nipo nde-rehe oiko-vy ra'e. Anhete teegwa-ma, he'i mo'ã. —Ojepota-ma nde-rehe anháy. Oroikwaa-ma voi ojepotaha nde-rehe anháy. Omano va'ekwe Abraão. Omano va'ekwe ave Nhandejáry nhe'ë-py omombe'u va'ety kwéry. Omano ramo jepe, “Xe nhe'ë renduha gwive nomano mo'ávêi-ma” ere kuri ore-vy. Ojepota-ma voi nde-rehe oiko-vy ra'e anháy, he'i mo'ã Hesu-pe. ⁵³—Omano-ma voi va'ekwe nhane ramói myamyri Abraão. Ha Abraão enterove remimboete voi. Ha nde erenhemboete ukaseve mo'ã tipo ereiko-vy? Myamyri Nhandejáry nhe'ë-py omombe'u va'ety omano-ma voi va'ekwe ave. Erenhemonhandejáry ra'anga anga rei nipo ra'e, he'i íxupe judeu kwéry.

⁵⁴Upéi Hesu he'i judeu kwéry-pe:

—“Tuvixave va'e mba'e voi xe” ha'e ramo xéjehe, nanhemboete teéiry arã ra'e. Ha xe mboete va'e xe Ru. Upe va'e, “Ore Járy” peje mo'ã hese, he'i. ⁵⁵—Nhandejáry kwaa e'ÿha peë. Xe katu aikwaa voi íxupe. “Xe ndaik-waáiry íxupe” ha'e ramo, xe apu-tama xe ave. Pende reko-rupima xe aiko arã ra'e. Ha Nhandejáry kwaaha xe. Aikwaa voi íxupe. Ahendu va'e inhe'ë, he'i. ⁵⁶—“Nhandejáry ra'y áry ahexa va'erã” he'i ojéupe myamyri Abraão xe-rehe va'ekwe. Upéa-gwi ovy'a eterei va'ekwe. Upéi xe ajehexa ukaha áry ohexa rire, ogwerohory hembixagwe, he'i judeu kwéry-pe.

⁵⁷Ha'e kwéry he'i:

—Ne'írã eremboty cinqüenta ro'y. Ma'erã po ere kuri ore-vy, “Myamyri

Abraão-pe ahexa va'ekwe” ere kuri? he'i íxupe hikwái.

⁵⁸—Amombe'u-ta peë-my anhetegwa va'e, he'i. —Ne'írã vyteri myamyri Abraão oiko ramo imitã ramo, xe Nhandejáry ramo aiko-ma voi va'ekwe, he'i judeu kwéry-pe.

⁵⁹Upe-ma ramo ojapi hagwã mo'ã íxupe oheka heka-ma ita. Oipyhy pyhy ojuka hagwã mo'ã íxupe. Ha Hesu okanhy onhemo'ã íxugwi kwéry. Upéi osê oho-vy íxugwi kwéry Nhandejáry róga kakwaa-gwi.

Hesu ombohesa hesapyso e'ÿ va'e-pe

9 Ha upéi katu oho ogwata-vy Hesu. Ogwata jave ohexa petei hesapyso e'ÿ va'e-pe. Imitã gwive ndahesapysóiry va'e. ²Ohexa ramo, oporandu Hesu-pe hemimbo'e:

—Mba'e-gwi upe va'e ndahesapysóiry va'e imitã gwive, porombo'eháry? Ha'e ojevavy-gwi para'e. Ojevavy-gwi para'e túvy isy ave? he'i íxupe oporandu-vy.

³Upéi Hesu he'i íxupe:

—“Upe va'e hesa e'ÿ va'e ojevavy-gwi para'e, túvy isy ave ojevavy-gwi para'e, onase hesa e'ÿ reheve” peje mo'ã. Ha ndaupéixairy, he'i. —Hesapyso e'ÿ va'e ae hembiape porã hagwã íxupe Nhandejáry hexapyrã-rupi. ⁴Áry ramo jajapo katu xe mbouhare rembiapo. Ou va'erã pyhare. Pytũ jave ndikatúi omba'apo avave. Áy ome'ë nhamba'apo. Ha nhamba'apo e'ÿ va'erã óra-py, nanhamba'apo mo'ávêi-ma va'erã, he'i ójehe. ⁵—Xe aime jave ko yvy ári, yvypóry kwéry-pe, pytũ-rupi oiko va'e-rami va'e-pe ahesape va'e, he'i gwemimbo'e kwéry-pe Hesu.

⁶Upéa he'i rire, onygwō yvy-py ombotuju hagwã gwendy-py. Ombotuju rire katu omona-ma hesa e'ÿ va'e resa-rehe.

⁷—Tereho katu Siloé ykwa-py ejehe-sahéi, he'i hesa e'ÿ va'e-pe.

Y ojereru va'ekwe-pe he'i Siloé.

Ha upéi katu oho ojehesahéi. Hesapyso porã-ma oukwe-vy. ⁸Ha hapixa kwéry, imba'ejerure oĩ-vy ramo hexaháry ave he'i ojóupe:

—Kiva'e tipo upéa? he'i. —Ogwapy va'evy va'ekwe ko upéa kwimba'e. Omba'e repyrã-rehe ojerure rure va'ekwe. Ha äy hesapyso-ma nipo ra'e, he'i ojóupe hese hikwái.

⁹—Ha'e voi —oĩ he'i va'e hese. —Imba'ejerure va'ekwe hesapyso voi ra'e äy, he'i.

Outro kwéry he'i hese:

—Ndaha'éi. Ijogwaha rei upe va'e, he'i mo'ã hese.

Ha ha'e voi katu he'i:

—Xe mba'ejerure va'ekwe voi xe, he'i ójehe.

¹⁰Upe ramo he'i íxupe hikwái:

—Mbava'e tipo erejapo nde resa-rehe erehexa porã hagwã? he'i oporandu-vy.

Ha ha'e he'i:

¹¹—Hesu héry va'e ombotuju kuri yvy omoĩ xe resa-rehe. Upéi, “Tereho katu Siloé ykwa-py ejehesahéi” he'i xe-vy. Upe ramo aha ajehesahéi xe resapyso-ma, he'i íxupe kwéry.

¹²—Kipy oime Hesu? he'i íxupe hikwái.

—Ndaikwaáiry kipy po oĩ, he'i íxupe kwéry.

“Mba'éixa ne mbohesa ra'e?” he'i íxupe judeu ruvixa kwéry

¹³⁻¹⁴Ha upéi katu hesapyso e'ÿ va'ekwe ojereru fariseu kwéry renda-py. Ndojohu porã ra'e Hesu rembiapo fariseu kwéry:

—Japytu'uha áry-pyte ombotuju Hesu hesapyso hagwã, he'i ojóupe fariseu kwéry.

¹⁵Upéa-gwi oporandu íxupe:

—Mba'éixa pa nde resapyso jevy-ma? he'i íxupe fariseu kwéry.

—Xe resa-rehe omoĩ kuri tuju. Upéi aha ajehesahéi xe resapyso-ma, he'i fariseu kwéry-pe.

¹⁶Upe ramo omombe'u joavy avy ojóupe fariseu kwéry:

—Hesu ko japytu'uha áry reko-rupi ndoikóiry. Upéa-gwi Nhandejáry nhe'ë e'ÿ-py hembiaipo, oĩ he'i va'e hese.

Ha outro fariseu he'i:

—Hesu hexapyrã-rupi hembiaipo porã va'e. Ma'erã, “Ojejavý ra'e” peje hese mo'ã? he'i ojóupe hese hikwái.

Upéixa ramo omombe'u joavy avy ojóupe Hesu-rehe. ¹⁷Upéa-gwi oporandu jevy hesapyso e'ÿ va'ekwe-pe:

—Mba'eixagwa hekoha va'e tipo nde resa apohare? he'i. —Emombe'u katu ore-vy hesegwa, he'i íxupe fariseu kwéry.

—Nhandejáry nhe'ë-py omombe'u va'ety voi upe va'e, he'i fariseu kwéry-pe.

¹⁸“Xe resapyso-ma” he'i ramo, ndogweroviái inhe'ë judeu ruvixa kwéry. Upéa-gwi ohenói uka hesapyso e'ÿ va'ekwe ru-pe. Isy-pe ohenói uka ave ou hagwã.

¹⁹Ogwahê ramo, oporandu túvy-pe isy-pe ave:

—Nde ra'y tipo upe va'e, he'i túvy-pe. —Imitã gwive ndahesapysóiry va'e peje hese va'e? Mba'éixa tipo ohexa oiko-vy? oporandu túvy-pe isy-pe ave.

²⁰He'i judeu ruvixa kwéry-pe:

—Ko va'e katu aikwaa voi xe ra'y teeha. Imitã gwive hesapyso e'ÿha aikwaa voi, he'i. ²¹—Ha ndoroikwaái mba'éixa po ohexa äy. Kiva'e po ombohesa ra'e íxupe ndoroikwaái ave. Ha xe ra'y-pe katu peporandu peikwaa hagwã. Naimitãvéiry-ma voi xe ra'y. Ójehe gware omombe'u va'erã peë-my, he'i judeu ruvixa kwéry-pe.

²²Upéa he'i ikyhyje-gwi judeu ruvixa-gwi. Onhombo'e ra'e ojóupe judeu ruvixa kwéry:

—“Cristo, nhane remiha'arõ va'e voi Hesu” he'i va'e gwive, nhamosê katu oje-porahéi haty haty-gwi, he'i ojúpe.

Upéa-gwi ikyhyje voi túvy isy ave. Upéa-gwi he'i: ²³“Naimitávériry-ma voi xe ra'y. Ójehe gware omombe'u va'erã peê-my” he'i judeu kwéry-pe túvy isy ave.

²⁴ Upéa he'i-gwi:

—Eju katu, he'i jevy hesapyso e'ÿ va'ekwe-pe judeu ruvixa kwéry. —Ore kwéry ko oroikwaa voi pe kwimba'e Hesu héry va'e ojevavy javyha. Upéa-gwi etima porã katu Nhandejáry-pe nde resapyso jevymaha-rehe, he'i íxupe judeu ruvixa kwéry.

²⁵ —Ojevavy va'e para'e pe kwimba'e. Tapa ojevavy e'ÿ va'e. Xe ndaikwaáiry. Ha peteĩ mba'e xe aikwaa. Kwehe ndaxe resáiry va'e xe. Áy katu xe resa-ma voi. Áy katu ahexa porã-ma, he'i judeu ruvixa kwéry-pe.

²⁶ Upe ramo he'i íxupe hikwái:

—Mbava'e tipo ojapo nde-vy ra'e ne mbohesa hagwã? he'i. —Mba'éixa tipo ne mbohesa hagwã ra'e? he'i jevy íxupe judeu ruvixa kwéry.

²⁷ —Ma'erã po pehenduse jevy? Napehenduséi kuri xe remimombe'u peê-my. Peikose para'e Hesu remimbo'e ramo peê ave, he'i judeu ruvixa kwéry-pe.

²⁸ Upe-ma ramo ipoxy-ma íxupe. Onhe'ê rei rei-ma íxupe:

—Hesu remimbo'e voi nde. Ha ore kwéry katu Moisés remimbo'e voi, he'i.

²⁹ —Nhandejáry remimombe'ukwe nipo araka'e Moisés-pe. Ha ki-gwi po ou Hesu ra'e ndoroikwaáiry, he'i íxupe judeu ruvixa kwéry.

³⁰ Upe ramo ha'e he'i:

—Apondera voi pende-rehe. Hesu xe mbohesa ramo jepe, ki-gwi po ou ra'e ndapeikwaái joty, he'i. ³¹—Nhandejáry rekoha jaikwaa voi. Ojevavy va'e-pe gwive ndohexa mo'ái. Ha imboeteha gwive katu hemimbota apoha ave,

upe va'e-pe ohexa va'erã, he'i. ³²—Pejeapysaka katu xe nhe'ê-rehe. Ko vvy nhepyru gwive áy ete peve, “Hesapyso-ma imitã gwive hesa e'ÿ va'e” nde'íry va'e, he'i. ³³—Ojéhegwi mba'eve ndojapói va'e Hesu. Xe mbohesa-ma kuri. Nhandejáry remimbou voi nipo ra'e Hesu, he'i judeu ruvixa-pe.

³⁴ Upe nhe'ê ohendu-ma ramo ipoxy-ma hikwái:

—Nde py'a ky'apa-ma reheve ereiko va'ekwe. Upéa-gwi naiporãi voi nde ore mbo'e, he'i hesapyso e'ÿ va'ekwe-pe judeu ruvixa.

Upe rire omosê íxupe:

—Anive ereike teĩ oje-porahéi haty haty-rupi, he'i íxupe judeu ruvixa kwéry.

**“Hi'arandu e'ÿ va'e
aipota hesapysomaha
va'e-rami oiko” he'i Hesu**

³⁵ Ha upéi katu:

—Omosê ra'e hesapyso va'ekwe-pe judeu ruvixa, he'i Hesu-pe.

Upéa-gwi oho oheka íxupe Hesu. Otopa ramo, he'i:

—Erejerovia-ma tipo nde ereiko-vy Nhande ryke'y tee va'e-rehe, he'i oporandu-vy íxupe.

³⁶ —Kiva'e po ndaikwaái, porombo'eháry, ajerovia-ma hagwã hese, he'i Hesu-pe.

³⁷ —Erehexa-ma erei-vy íxupe. Xe voi, he'i ójehe. —Pende ryke'y tee va'e xe voi nde-vy anhe'ê va'e, he'i íxupe Hesu.

³⁸ —Ajerovia-ma nde-rehe, xe Járy, he'i íxupe.

Gwetypy'ã-rehe onhesũ omboete-vy íxupe.

³⁹ Ha upéi katu he'i upe pygwa-pe Hesu:

—Ko vvy-py aju va'ekwe ojekwaa hagwã yvypóry kwéry rekoha, ipy'apy oĩ va'e ojekwaa hagwã. Hesapyso e'ÿ va'e-rami voi oiko hi'arandu e'ÿ va'e. Aipota hesapyso-ma va'e-rami oiko

hikwái. Ha, “Nhane arandu va'e” he'i ra'anga anga rei va'e katu, aipota hi'arandu e'ýha enterove ohexa. Upéa-gwi aju va'ekwe ko vvy ári, he'i upe pygwa-pe Hesu.

⁴⁰Oĩ fariseu kwéry va'e hendive oĩ va'e, upéa ohendu va'e:

—“Pene arandu e'ý peẽ ave” ere tipo ra'e kuri ore-vy ave, he'i oporandu-vy íxupe.

⁴¹—Pende resapyso e'ý va'e-rami peiko ramo ra'e, ndaiky'ái arã ra'e pende py'a. Áy katu, “Ore resapyso va'e-rami ore arandu porã va'e” peje mo'ã pendéjehe. Upéa-gwi pende apu-gwi, iky'a-ma voi oĩ-vy pende py'a, he'i fariseu kwéry-pe Hesu.

Arandu rehegwa nhe'ẽ omombe'u Hesu ovexa rehegwa nhe'ẽ-rami

10 Ha upéi katu he'i jevy upe pygwa-pe Hesu:

—Amombe'u-ta peẽ-my anhetegwa va'e. Jaike ramo xikéro-py ovexa oĩ ha-my, okê-rupi jaike va'e. Ha imondaháry oporosakeahaty va'e ave katu okê-rupi ndoikéiry. Ojeupi ae ohasa xikéro ári-rupi oike hagwã ovexa oĩ ha-my, he'i. ²—Ha okê-rupi oike va'e katu ovexa rerekwa voi, he'i. ³—Ogwahẽ ou-vy ramo, imbotyhaty járy onhokendavo íxupe. Upéi ohenói gwymba. Peteĩ teĩ héry-py ohenói. Ohenói ramo, ohendu inhe'ẽ hymba. Upéi oka-py ogweraha. ⁴Ogwenohẽ rire gwymba gwive, oho henonde-rupi. Oikwaa inhe'ẽ. Upéa-gwi oho hupive hikwái, he'i. ⁵—Ha herekwa e'ý va'e-pe katu nomoirúséi voi. Ndohoséi hupive. Herekwa e'ý va'e nhe'ẽ ndoikwaái voi. Upéa-gwi okanhy oje'ói-vy íxugwi, he'i upe pygwa-pe Hesu.

⁶Arandu rehegwa nhe'ẽ omombe'u íxupe kwéry ovexa rehegwa nhe'ẽ-rami.

Ha henduha katu mbava'e-rehe po he'ise Hesu ndoikwaái voi hikwái.

“Pe herekwa heko porã tee va'e xe-rehe voi he'i” he'i Hesu

⁷Upéixa ramo he'i jevy íxupe kwéry Hesu:

—Amombe'u-ta peẽ-my anhetegwa va'e. Ovexa rokê he'ise xe-rehe. ⁸Xe renonde-py ou va'ekwe-rehe gwive he'ise imondaháry oporosakeahaty ave. Ha nohendúiry íxupe ovexa. Xe nhe'ẽ renduha-pe he'ise ovexa. ⁹Okê, ha'e ramo xéjehe voĩnte ha'e. Okê-rupi oike va'e gwive xe-rehe ojerovia va'e aresende va'erã íxupe. Ndaikyhyjéi va'erã oike ike-vy. Ikyhyje e'ý reheve osẽ osẽ va'erã. Oĩ hese onhangareko va'e. Oheka va'erã ho'u va'erã, he'i gwĩ hese ojerovia va'e-rehe. ¹⁰—Ha imondaháry katu nopenái ovexa-rehe. Omonda hagwã mante íxupe ou va'e. Ijukapyrã voi ovexa. Ohundi hagwã mante íxupe ou. Ha xe katu aju va'ekwe amoingove hagwã ovexa-pe. Amoingove porãve rãve va'erã íxupe, he'i.

¹¹—Herekwa heko porã tee va'e gwymba ndive ojejuka uka hagwãixa opyta. Pe herekwa heko porã tee va'e xe-rehe voi he'i, he'i. ^{x12-13}—Hembigwái ae katu ogana hagwã mante omba'apo va'e ndaha'éi herekwa tee. Ijáry e'ý voi upéa. Upe va'e nopenái mymba-rehe. Ogana hagwã mante omba'apo. Upéa-gwi ogwahẽ ou ramo jagwarete, nonhangareko porã hymba-rehe. Oripa mante íxugwi. Upe-ma ramo oipyhy mymba-pe jagwarete omosarambipa hagwã.

¹⁴⁻¹⁵Pe ovexa rerekwa hekoha porã tee va'e, ha'e ramo, xéjehe voĩnte ha'e. Xe Ru rekoha aikwaa voi. Xe kwaa ave xe Ru. Upéixa ete aikwaa xe rymba. Ha xe rymba xe kwaa ave. Xe rymba

^{x10:11} Hb 13.20; 1 Pe 5.4; Ap 7.17

rekovía ajejuka ukase va'erã voi. Naxe rakate'ýiry xe rekove-rehe xe rymba are-sende hagwã, he'i. ¹⁶—Momyry mbyry oĩ va'e xe rymba xe areko va'e ave. Ndaha'etí a pygwa, ko xikéro pygwa. Momyrygwa-pe ajereroivia uka va'erã. Xe nhe'ẽ ohendu va'erã. Henda hendarupi peteĩxa oiko va'erã. Peteĩ mante oĩ va'erã herekwa.

¹⁷ Xe rymba rekovía ajejuka uka va'erã voi, xe aikove jevy hagwã. Upéa-gwi xe rayhu voi xe Ru. ¹⁸ Xe rekove-rehe ipu'akave va'e ndaipóri. Xe jukase-gwi mante naxe jukái va'erã avave. Xe nhe'ẽ-rupi mante xe juka va'erã. Xe nhe'ẽ-py joty ajejuka uka va'erã. Xe nhe'ẽ-py joty aikove jevy va'erã. Upe va'e ajapo hagwã he'i va'ekwe xe-vy xe Ru omanda-vy, he'i judeu kwéry-pe Hesu.

¹⁹ Upe va'e nhe'ẽ ohendu ramo, omombe'u joavy avy judeu kwéry:

²⁰ —Ojepota-ma ra'e hese anháy, he'i. —Itavy voi. Ma'erã po pehenduse inhe'ẽ? he'i hese heta oĩ va'e.

²¹ Outro kwéry he'i:

—Anháy ojepota hese va'e nonhe'ẽi ha'e-rami. Anháy rerekoha ndikatúí ombohesa jevy hesapyso e'ý va'e-pe, he'i ojóupe hese.

“Erenhemonhandejáry ra'anga anga rei ereiko-vy” he'i mo'ã Hesu-pe

²² Ha upéi katu oiko-ma Jerusalém tetã-my judeu kwéry arete. Nhandejáry róga kakwaa nhamoatyrõmba hagwe áry arete héry va'e. Upe ramo ro'y eterei voi. ²³ Ha Hesu katu ogwata oiko-vy Nhandejáry róga kakwaa-py. Ogapy onhemboty e'ý va'e gwy-py, Salomão onhehenói va'e gwy-py ogwata oiko-vy. ²⁴ Upe-ma ramo ogwahẽ ou-vy judeu ruvixa kwéry. Ogwata jave Hesu, ogweroajere íxupe hikwái:

—Are gwive ko'anga ete peve orojapura eremombe'u hagwã ore-vy kiva'e tipo nde oroikwaa porã hagwã.

Emombe'u porã katu ore-vy, he'i. —Nde tipo Cristo voi ore remiha'arõ va'e? he'i oporandu-vy íxupe hikwái.

²⁵ Upéi Hesu he'i íxupe kwéry:

—Xe jehegwigwa nhe'ẽ amombe'u kuri peẽ-my. Ha ndaperoviái voi xe nhe'ẽ. Xe Ru réry-py xe rembiapo porã va'e. Pende rexapyrã-rupi xe rembiapo. Upe va'e pehexa ramo, ma'erã peje xe-rehe, “Hesu nipo ndaha'etí Cristo ra'e” peje kuri xe-rehe, he'i. ²⁶ —Xe rymba kwéry e'ý va'e-rami peiko va'e xe-vy. Xe re'ýi e'ý va'e peẽ. Upéa-gwi ndaperoviáiry xe nhe'ẽ. ²⁷ Xe rymba kwéry xe nhe'ẽ renduha va'e voi. Peteĩ teĩ va'e-pe aikwaa. Xe rupive oje'ói va'erã. ²⁸ Xe rymba gwive amoingove va'e Nhandejáry ndive opa e'ý reheve opyta hagwã. Momyry oréhegwi noĩry va'erã. Xe po pyte-py xe rembiereko meme voi. Ha ndikatúí ogweraha avave xe po pyte-gwi. ²⁹ Upéa xe Ru remimonhangareko uka xe-vy ime'ẽ-vy. Ha'eixagwa ndaipóri. Ipo pyte-py xe Ru rembiereko voi. Ha ndikatúí ogweraha avave ipo pyte-gwi, he'i. ³⁰ —Xe xe Ru ave peteĩxa, he'i judeu ruvixa kwéry-pe.

³¹ Upéa he'i-ma ramo, ojapi hagwã íxupe, ita oipyhy hikwái. Ojukase íxupe mo'ã hikwái.

³² Ha Hesu he'i:

—Pene pa'ũ-rupi heta xe rembiapo porã. Xe Ru nhe'ẽ-py ahexa uka peẽ-my xe ajapo porãha. Kiva'eixagwa-rehe po xe api apise peẽ? he'i judeu ruvixa kwéry-pe.

³³ —Ndorojapi mo'ãi ne rembiapo porã-rehe. Nhandejáry-rehe erenhe'ẽ rei hagwe-rehe ae orojapi-ta. Teko rei jepe erenhemonhandejáry ra'anga anga rei ereiko-vy. Upéa-rehe orojapise, he'i mo'ã íxupe judeu ruvixa kwéry.

³⁴ Upe-ma ramo omombe'u judeu ruvixa kwéry-pe Nhandejáry nhe'ẽ:

—Nhandejáry kwatia nhe'ẽ, pehendu va'e he'i no'ã-rami:

“Tupã kwéry voi peẽ, ha'e-ma peẽ-my”^y he'i Nhandejáry. ³⁵ Ha Nhandejáry nhe'ẽ anhetegwa tee va'e he'i meme. Upéa jaikwaa voi. Pejeapysaka katu xe nhe'ẽ-rehe. Gwĩ inhe'ẽ renduha-pe tupã kwéry-py ohenói va'ekwe Nhandejáry. ³⁶ Xe katu Nhandejáry rembiporavo ko vvy-py hemimbu voi xe. Ha, Nhandejáry ra'y voi xe, ha'e ramo xéjehe, ndapejohu porãí va'erã voi xe nhe'ẽ. Teko rei-pe tupã kwéry-py ohenói rei va'ekwe Nhandejáry. Aipo ramo, ma'erã po, “Erenhe'ẽ rei rei ereiko-vy Nhandejáry-rehe” peje joty xe-vy, “Nhandejáry ra'y voi xe, ere ramo”. Ma'erã aipo peje joty xe-vy? he'i. ³⁷ —Xe Ru rembiapo ajapo e'ỹ ramo, ani xe rerovia teĩ peẽ, he'i. ³⁸ —Ha hembipapo voi katu ajapo ramo, xe rerovia katu peẽ. Ha naxe reroviái ramo jepe peẽ, pejerovia joty katu xe rembiapo porã-rehe. Aipo ramo peikwaa porã-ma arã voi ore rekoha peiko-vy. Peteixa xe moirũ xe Ru oiko-vy. Ha xe katu amoirũ peteixa xe Ru aiko-vy. Upe va'e peikwaa porã arã, he'i judeu kwéry-pe.

³⁹ Upéa he'i-gwi, oipyhyse jevy mo'ã íxupe hikwái. Ha judeu kwéry ndaipu'akái hese oipyhy hagwã. Osẽ oho-vy íxugwi kwéry.

⁴⁰ Ha upéi katu oho jevy Jordão ysyry rovái. João Batista oporomongarai hagwe-py oho. Upe-py opyta. ⁴¹ Oiko jave upe-py, heta ou oheka-vy:

—Jahexa e'ỹ va'e ndojapói va'ekwe João. Ha Hesu-rehe hemimombe'u gwive anhetegwa nipo ra'e, he'i João-rehe hikwái. ⁴² Upéa-gwi upe-py heta oĩ ojerovia-ma va'e Hesu-rehe hikwái.

“Omano ete-ma Lázaro” he'i Hesu gwemimbo'e kwéry-pe

11 Ha upéi katu oĩ hasy va'e Lázaro héry va'e. Oiko Betânia tetã'i-

my. Upe-py oiko ave heindýry Maria, heindýry Marta ave. ² Upéa Maria Nhandejáry Hesu py omohyakwã va'erã. Ho'a vuku apy-py oikyty va'erã ipy omokã hagwã. ³ Upe va'e Maria tykéry Marta ndive omomrandu uka Hesu-pe:

—Porombo'eháry, ha'e ko ne rembiayhu va'e hasy-ma, he'i Hesu-pe.

⁴ Upéa ohendu ramo:

—Omano hagwã-rami ndahasýi. Hasy-ma ae oĩ-vy Nhandejáry ohexa uka hagwã gwembiapo porãha. Hasy-gwi xe Nhandejáry ra'y va'e ahexa uka va'erã ave xe rembiapo porãha anhembotuvixa mba'e hagwã, he'i hasy va'e-rehe Hesu.

⁵ Ha Marta Hesu rembiayhu voi. Ikyppy'ýry ikvyv ave hembiahyu ave.

⁶ Ha upéixa ramo jepe oikwaa-ma ramo Lázaro hasymaha, opyta joty upe oĩ hapy. Mokõi áry opyta joty upe-py.

⁷ Upe rire ae he'i gwemimbo'e kwéry-pe:

—Jaha jevy katu Judéia vvy-py, he'i íxupe kwéry.

⁸ —Nde api apise kuri mo'ã ita-py judeu ruvixa kwéry, porombo'eháry. Ma'erã po erehose jevy joty ha'e kwéry oĩ ha-my? he'i íxupe hemimbo'e.

⁹ Upéi he'i ha'e:

—Áry ramo hesakã meme voi. Jahexa nhande resapeha. Upéa-gwi jagwata porã nhanhepysanga e'ỹ reheve. ¹⁰ Ha pyhare katu nhande resapeha e'ỹ reheve jaiko. Upéa-gwi jagwata ramo, nhanhepysanga ramo, ja'a arã, he'i ójehe omanotaha áry-rehe.

¹¹ Upéa he'i rire, Lázaro rehegwa omombe'u gwemimbo'e kwéry-pe:

—Oke oĩ-vy nhande rapixa Lázaro. Aha-ta amombáy íxupe, he'i gwemimbo'e kwéry-pe.

¹² —Oke oĩ-vy ramo, okwera arã, ore Járy, he'i íxupe hemimbo'e kwéry.

¹³Ha Hesu omombe'u Lázaro omanoha rehegwa nhe'ẽ okeha rehegwa nhe'ẽ-rami. Ha hemimbo'e kwéry katu mbava'e-pe po he'ise Hesu nhe'ẽ ndoikwaái voi:

“Lázaro oiko porã oke jave” he'i mo'ã ojóupe. ¹⁴Upéa-gwi omombe'u porã íxupe kwéry omano hagwe:

—Omano ete-ma Lázaro, he'i. ¹⁵— Naiméi-gwi omano jave, avy'a joty xe. Naiméi-gwi pejerovia va'erã xe-rehe. Upéa-rehe avy'a. Omano jepe jaha katu jahexa íxupe, he'i gwemimbo'e kwéry-pe.

¹⁶—Jaha katu nhande ave nhamano hagwã indive, he'i hapixa kwéry-pe Hesu-rehe Tomé. Dídimó héry ave Tomé.

“Xe ko apomoingove jevy va'ety” he'i Hesu

¹⁷Upe ramo oho oje'ói-vy Betânia tetã'i-my. Upe-py ogwahẽ ramo Hesu, Lázaro retekwe omoĩ-ma ra'e oheja-vy itakwa-py. Ojapo irundy áry oheja hagwe upe-py. ¹⁸Ha Jerusalém hi'agwĩ oĩ Betânia tetã'i-gwi. Mbohapy quilómetro para'e. ¹⁹Upéa-gwi heta judeu kwéry ou Jerusalém-gwi omoirũ hagwã Marta-pe ikypy'ýry ndive. Ou pono omboasy eterei okyvýry-pe. ²⁰Ha upéi katu ogwahẽ-tama Hesu Marta renda-py. Oikwaa-ma ramo Hesu ogwahêtaha ou-vy, oho ohogwaitĩ íxupe. Ha ikypy'ýry katu opyta hóga-py. Ha upéi Marta ogwahẽ ohogwaitĩ-vy Hesu-pe.

²¹—Ereime ramo ra'e a-py, xe Járy, nomanói arã ra'e xe kyvy, he'i Hesu-pe. ²²—Omano jepe, erejerure va'e-rehe gwive, ome'ẽ arã voi nde-vy Nhandejáry. Upéa aikwaa voi, he'i íxupe Marta.

²³—Oikove jevy va'erã nde kyvy, he'i Marta-pe.

²⁴—Ha'e voi. Aikwaa voi upéa. Jaikove jevy va'eha áry-py oikove jevy va'erã, he'i íxupe Marta.

²⁵Upéi Hesu he'i:

—Xe ko apomoingove jevy va'ety. Apomoingove meme va'ety voi xe. Xe-rehe ojerovia va'e gwive omano ramo jepe, xe ndive oikove meme va'erã, he'i. ²⁶—Xe ndive oikove va'e gwive, xe-rehe ojerovia va'e gwive nomano mo'ávéi-ma. Ha omano ramo katu, namombyry mo'ái voi opyta xéhegwi. Xe moirũ va'erã voi opa e'ỹ reheve. Ererovia tipo ko xe nhe'ẽ? he'i Marta-pe Hesu.

²⁷—Ha'e. Arovia-ma, xe Járy, he'i. — Cristo voi nde nipo ra'e. Nhandejáry ra'y voi nde ra'e. Ko yvy-py ou va'erã va'ekwe voi nde nipo ra'e, he'i Hesu-pe Marta.

Hesa'y-ma Hesu

²⁸Upéa he'i rire oho ohenói okypy'ýry. Íxupe anho he'i:

—Ogwahẽ-ma ou-vy porombo'eháry. Ne renói-ma, he'i nhemi okypy'ýry-pe.

²⁹Inhe'ẽ ohendu-ma ramo, pya'e opu'ã oho-ma Hesu ha-py. ³⁰Ha Hesu nogwahẽi vyteri tetã'i-my. Oĩ joty Hesu Marta ohogwaitĩ íxupe hagwe-py. ³¹Ha upéi katu ikypy'ýry Maria opu'ã osé pya'e oho iha-py.

Ohexa ramo hupive oho ave judeu kwéry hóga-py oĩ va'e, omoirũ hagwã íxupe ou va'ekwe:

—Oho-tama ijyta-py Maria ojahe'o hagwã upe-py, he'i mo'ã hese hikwái. Upéixa ramo oho hupive hikwái.

³²Upéi ogwahẽ oho-vy Hesu renda-py. Ogwahẽ-ma ramo, ojeity Maria Hesu rovagwy-py:

—Ereime ramo ra'e a-py, xe Járy, nomanói arã ra'e xe kyvy, he'i íxupe.

³³Upe ramo ha'e ohexa Maria hasẽ ramo. Indive oĩ va'e judeu hasẽ ramo ohexa ave. Ohexa ramo, ndovy'avéi-ma. Ndaipy'agwapyvéi-ma voi Hesu:

³⁴—Kipy pemoĩ ra'e omano va'ekwe-pe, he'i oporandu-vy upe pygwa-pe.

—Eju katu erehexa hagwã, porombo'eháry, he'i íxupe hikwái.

³⁵Hesa'y-ma Hesu. ³⁶Aipo ramo:

—Hembiayhu tee voi nipo ra'e, he'i omano va'ekwe-rehe hikwái.

³⁷Outro he'i:

—Hesapysa e'ỹ va'ekwe-pe ombohosa kuri. Mba'éixa Hesu ndojapói Lázaro-rehe ombogwera hagwã? he'i Hesu-rehe hikwái.

Hesu omoingove jevy omano va'ekwe-pe

³⁸Upe ramo ndaipy'agwapy etéi jevy-ma Hesu oho Lázaro retekwe ombosuru hagwe-py. Omoĩ araka'e itagwasu omboty hagwã.

³⁹—Peipe'a katu imbotyha, he'i Hesu.

—Ani ereipe'a teĩ. Ine-ma voi ra'e, xe Járy, he'i íxupe. —Xáke ine-ma voi. Ojapo irundy áry ombosuru hagwe, he'i íxupe Marta, omano va'ekwe reindykwe.

⁴⁰Upéi Hesu he'i:

—Ha'e-ma kuri nde-vy, Xe rerovia ramo ojehexa uka va'erã nde-vy Nhandejáry. Tuvixa mba'eha-rupi ojehexa uka va'erã nde-vy, he'i Marta-pe.

⁴¹Upe ramo oipe'a ita imboty hagwe hikwái. Ha Hesu hovayva-ma oĩ-vy yvate-koty:

—Erehendu-ma kuri xe nhe'ẽ, xe Ru, he'i Nhandejáry-pe. —Upéa-gwi atima porã nde-vy, he'i. ⁴²—Xe rendu meme va'e nde. Aikwaa. Upéa ha'e-ma a-py ijaty va'e ohendu hagwã, he'i hagwã xe-rehe, “Nhandejáry remimbou nipo ra'e ha'e” he'i hagwã xe-rehe, he'i Nhandejáry-pe oração apo-vy.

⁴³Upéa he'i rire, he'i:

—Lázaro, esẽ katu, he'i onhe'ẽ hatã-vy.

⁴⁴Upe-ma ramo osẽ ou-vy omano va'ekwe. Onhenhugwãmba-ma ipy ipo ave ou-vy. Ohovami ra'e ao-py íxupe:

—Pejora katu íxugwi oho hagwã, he'i upe pygwa-pe Hesu.

Onhombo'e mbo'e-ma okwa-vy mburuvixa kwéry ojuka hagwã Hesu-pe

(Mt 26.1-5; Mc 14.1-2; Lc 22.1-2)

⁴⁵Ha heta oĩ judeu Marta pohuháry ou va'ekwe. Hesu rembiapo ohexa ramo, ojerovia tee-ma hese oiko-vy.

⁴⁶Ha ojerovia e'ỹ va'e katu oho jevy fariseu kwéry-pe omombe'u Hesu rembiapokwe. ⁴⁷Upe-ma ramo ojogweroaty fariseu kwéry pa'i ruvixa kwéry ndive:

—Jahexa e'ỹ va'e heta ojapo va'e Hesu. Mbava'e po jajapo-ta hese? ⁴⁸Anive erejapo teĩ koixagwa, ndaja'etí ramo íxupe, enterove ojerovia tee arã hese, he'i. —Aipo ramo, mburuvixa kwéry romano va'e omanda pohýi arã nhande-rehe kwéry. Ohundi arã Nhandejáry róga kakwaa nhamboete haty-py. Nhane retã ave ogwereco asy arã. Omosẽmba va'erã nhande ruvixa kwéry hekovia omanda mbaraeteve hagwã nhande-rehe, he'i ojóupe hikwái.

⁴⁹Upe ramo he'i íxupe kwéry Caifás. Upe ángo-py pa'i ruvixagwasu voi Caifás. Ha upéi he'i:

—Mba'eve ndapeikwaáiry voi peẽ, he'i. ⁵⁰—Pejeapysaka katu xe nhe'ẽ-rehe. Nhane retã retã gwive ogwereco asy ramo, naiporã arã nhande-vy. Nhande-vy iporãve arã nhande rekovia peteĩ va'e omano ramo, he'i Hesu-rehe ojogweroaty va'e-pe.

⁵¹Upéa he'i-ma ramo nomombe'úi ojehegwigwa. Upe ángo-py oiko pa'i ruvixagwasu ramo. Upéa-gwi Hesu rekorã-rehe omotenonde uka íxupe Nhandejáry: “Judeu kwéry rekovia omano va'erã Hesu” he'i ojehegwigwa e'ỹ va'e omombe'u-vy. ⁵²Ndaha'etí judeu kwéry rekovia mante omano va'erã Hesu. Entéro Nhandejáry re'ýi kwéry opa-rupi

osarambi va'ekwe rekovia ave omano va'erã. Henda henda-rupi peteixa ijoja hagwã oiko-vy omano va'erã Hesu.

⁵³ Upéa-gwi upe va'e áry gwive onhombó'e mbo'e-ma okwa-vy mburuvixa kwéry judeu va'e ojuka hagwã íxupe. ⁵⁴ Upéa-gwi ndogwatavéi-ma judeu kwéry oĩ ha-rupí. Oho oje'ói-vy tekwaty e'ý-koty. Efraim tetã-my oho. Upe-py gwemimbo'e kwéry ndive opyta.

⁵⁵ Ha upéi katu oiko-tama areteguasú páscoa héry va'e, Egito yvy-gwi judeu rembypy osẽ hagwe áry arete héry va'e. Ne'írá oiko jave arete, heta judeu oho Jerusalém-my. Gweko-py oho. Tenondeve oho onhemopotí uka hagwã Nhandejáry róga kakwaa-py. ⁵⁶ Ogwahẽ ramo upe-py osareko reko Hesu-rehe hikwái:

—Emombe'u katu ore-vy Hesu rehegwa nhe'ẽ. Ou-ta para'e. Tapa ndou mo'ái katu Nhandejáry róga kakwaa-py, peteĩ teĩ he'i ojóupe Nhandejáry róga-py.

⁵⁷ Pa'i ruvixa kwéry fariseu ndive oipyhyse íxupe. Upéa-gwi he'i:

—Ereikwaa ramo oimeha, emombe'u katu ore-vy, he'i Hesu-rehe omanda-vy hikwái.

Maria omohyakwã Hesu py

(Mt 26.6-13; Mc 14.3-9)

12 Ha upéi katu oiko-ta areteguasú páscoa héry va'e. Seis áry rire oiko-ta. Upe ramo Hesu ogwahẽ ohovy Betânia tetã'i-my. Upe-py oiko Lázaro Hesu remimoingovekwe. ² Upe-py ogwahẽ rire Hesu, omongaru porã íxupe. Ha Marta ogweroja íxupe hemi'urã oiko-vy. Heta Hesu karu irũ. Ipa'ũ-my ave okaru Lázaro. ³ Upe ramo Lázaro reindy Maria ogweru hyakwã porã tee va'e, nardo héry va'e. Hyru reheve peteĩ litro ogweru. Upe va'e hyakwã porã va'e hepy va'e. Upéi Maria onhohẽ Hesu py-rehe, omohyakwã-vy ipy. Upe rire ho'avukupy oikyty ipy omokã hagwã. Ha ohasapa hyakwã. Ojohupa koty hyakwã. ⁴ Upe-

ma ramo he'i Judas Iscariotes, Hesu mombe'uharã ipyhyharã-pe:

⁵—Hepy eterei hyakwã va'e. Ma'erã nome'ẽi hepy-rehe ra'e? he'i. —Doze jasy omba'apo va'ekwe repy upe va'e. Ma'erã po nome'ẽi ra'e iporiahu va'e-pe hyakwã va'e repy? he'i mo'ã Judas hyakwã va'e-rehe.

⁶ Ndaha'éiry ome'ẽse-gwi iporiahu va'e-pe. Imondaháry voi Judas. Pirapire ryrurehe onhangareko va'e. Ha hyru-py oĩ va'e omonda monda oiko-vy va'e.

⁷ Upe ramo he'i Hesu:

—Ani nde poxy teĩ Maria-rehe. Eheja taxe mohyakwã. Heko-rupi ha'e ou. Xe mohyakwãse rei amano e'ý ngatu. Upéa-gwi gweminhongatu omoĩ xe-rehe, he'i judeu rekoha-rehe. ⁸—Oiko meme pene pa'ũ-rupi iporiahu va'e kwéry. Peme'ẽse ramo, peme'ẽ va'erã íxupe kwéry. Xe ae ndaiko are mo'ái pene pa'ũ-rupi, he'i upe pygwa-pe Hesu.

Judeu kwéry onhombó'e mbo'e-ma Lázaro-pe ave ojuka hagwã

⁹ Ha upéi katu heta ijaty va'e, judeu kwéry va'e, ohendu Hesu oimeha Betânia tetã'i-my. Upéa-gwi oje'ói ohexavy. Lázaro-pe, Hesu remimoingovekwe rexa-vy ave oje'ói. ¹⁰⁻¹¹ Ha pa'i ruvixa kwéry katu oje'ói ohexa va'e ndojohu porái:

—Heta judeu ko nanhane moirüvéi-ma, he'i. —Hemimoingovekwe-gwi ojehesa rerova-ma oiko-vy Hesu-rehe. Ojerovia-magwi, ojehesa rerova-ma hese, he'i Hesu-rehe Lázaro-rehe ave. Upéa-gwi onhombó'e mbo'e-ma Lázaro-pe ave ojuka hagwã hikwái.

Ogwahẽ ou-vy Jerusalém tetã-my Hesu; mburika ári ogwahẽ ou-vy

(Mt 21.1-11; Mc 11.1-11; Lc 19.28-40)

¹²(y 17-18) Iko'ẽ-my heta oĩ ijaty va'e Jerusalém-my oho va'ekwe, páscoa

aretegwasu-py oho va'ekwe. Upe ramo ohendu-ma Hesu rerakwā hikwái:

—Ogwahē-tama ou-vy Hesu, he'i ijaty va'e-pe Hesu rerakwā omombe'u-vy.

Upe-py oĩ Hesu rembiapo porā rexahare. Omoirū ra'e Hesu-pe ohenói ramo Lázaro-pe oyta-gwi osē jevy hagwā. Omoingove jevy jave Lázaro-pe, omoirū ra'e íxupe hikwái. Upéa-gwi omombe'u mbe'u herakwā. Ha upéi katu henduhare oho ohogwaiti-vy íxupe:

—Jahexa e'ỹ va'e opu'akaha-py ojapo kuri Hesu, he'i hese omombe'u-vy.

Upéa-gwi oho ohogwaiti-vy íxupe.

¹³ Upe-ma ramo gwĩ henduhare oikytĩ heraha-vy pindo rogwe hakā reheve. Ohogwaiti-vy oho. He'i:

—Tonhemomba'egwasu katu Nhandejáry, he'i onhe'ē hatā-vy hikwái. —Nhandejáry réry-py ou va'e-pe tohovasa katu, he'i. —Nhande ruvixarā-pe tohovasa katu. Nhande Israel kwéry ruvixagwasurā-pe tohovasa, he'i Hesu-rehe onhe'ē hatā hatā-vy hikwái.^z

¹⁴ Ha upéi katu Hesu ojohu gwenagwā mburika ra'y ojeupi hagwā hi'ári. Upéixa ete omombe'u va'ekwe Nhandejáry kwatia nhe'ē Hesu rehegwarā nhe'ē:

¹⁵ “Ani pekyhyje teĩ, he'i Sião mygwa-pe, Pene ruvixagwasurā ko ogwahē-ma ou-vy mburika ári ou. Upéa-gwi ani pekyhyje teĩ”^a

he'i Nhandejáry nhe'ē Jerusalém pygwarehe.

¹⁶ Upéixa voi he'i va'ekwe Nhandejáry kwatia nhe'ē Hesu rekorā omombe'u-vy. Ha hemimbo'e ndoikwaái voi ra'e Hesu rekorā rehegwa nhe'ē. Mburika ári oho ramo, mbava'e-pe po he'ise upe va'e ndoikwaáiry voi. Ha onhembotuvixa mba'e rire katu Hesu, oikove jevy rire katu, imandu'a jevy Nhandejáry kwatia nhe'ē-rehe hikwái. Hesu rekorā

rehegwa nhe'ē-rehe imandu'a jevy hikwái. Upe ramo:

—Nhandejáry kwatia he'i hagwe-rami oiko nipo ra'e Hesu-pe. Hesu-pe jajapo va'ekwe, Nhandejáry nhe'ē-rupi jajapo nipo ra'e íxupe, he'i omombe'u ojúupe hemimbo'e kwéry.

Ha mburika ra'y ári ou jave omboete ete Hesu-pe ijaty aty va'e kwéry. ¹⁷⁻¹⁸ (-) ¹⁹ Ha fariseu kwéry:

—Erehexa pa? Enterove va'e ko ojehesa rerovapa-ma hese hikwái. Ha ojehesa rerova hagwā hese ndikatúí jajoko, he'i ojúupe fariseu kwéry.

“Orohexase Hesu-pe” he'i judeu e'ỹ va'e grego-py onhe'ē va'e

²⁰ Ha Jerusalém-py ogwahē ogwa'ē-vy heta eta va'ekwe aretegwasu mboeteha. Ipa'ú-my oĩ ave gwĩ judeu e'ỹ va'e grego-py onhe'ē va'e. ²¹ Upe ramo ou Filipe oĩ ha-py. Filipe Galiléia yvy pygwa voi. Betsaida tetā mygwa voi. Ha upéi:

—Mba'ejáry, orohexase Hesu-pe, he'i Filipe-pe.

Oporandu jevy jevy oho hagwā-rehe.

²² Upe ramo oho omombe'u André-pe.

Upéi mokõive oho omombe'u Hesu-pe.

²³ Inhe'ē ohendu ramo, he'i Hesu:

—Xe Nhande Ryke'y tee va'e. Ogwahē-ma anhemomba'egwasu ukaha óra, he'i.

²⁴ —Amombe'u-ta peẽ-my anhetegwa tee va'e. Xejehegwa amombe'u-ta trigo ra'ỹi rehegwa nhe'ē-rami. Trigo ra'ỹi nhanhotỹ va'e yvy-py henhói hagwā. Henhói e'ỹ ramo trigo ra'ỹi mante oĩ. Peteĩ mante oiko. Ha henhói ramo katu ndoikovéi-ma ha'ỹigwe. Ndoikovéi ójehe. Henhói ijagwyje hagwā, onhembohetave hagwā, he'i. ²⁵ —Upéixa ete gwekove-rehe hakate'ỹ va'e, ojehéte oiko va'e, onhehundipa rei va'erā hekove. Ndotopái va'erā gwekove repyrā. Ha gwakate'ỹ hagwā gwekove-rehe nopenái

va'e katu ko yvy ári, omoĩ ngatu va'erã gwekove Nhandejáry ndive oiko opa e'ỹ reheve hagwã, he'i. ²⁶—Xe rembigwái ramo oikose va'e gwive taxe moirũ katu, he'i. —Upéixa ramo xe aime ha-rupi, xe ndive oiko va'erã ave xe rembigwái. Xe rembigwái va'e gwive omboete va'erã íxupe xe Ru, he'i upe pygwa-pe Hesu.

Kurusu-rehe omanotaha omombe'u Hesu

²⁷ Ha upéi katu he'i jevy upe pygwa-pe Hesu:

—Ko'ánga katu ajepy'apy-ma xéjehe, he'i. —Ndaxe py'agwapyvéi-ma xéjehe. Mbava'e po ha'e-ta xe Ru-pe, ndaikwaái. Ha'e-ta para'e, Xe resende katu xe áry-py. Xe amano hagwã áry-py xe resende katu, ha'e-ta para'e. Nahániry. Xe resende katu, aipo nda'e mo'áiry. Amano hagwã-ma agwahẽ aju-vy xe óra-py, he'i. ²⁸—Tomomba'egwasu uka nde réry, he'i Gwu-pe.

Upe-ma ramo ohendu yváy-gwi onhe'ẽ va'e:

—Xe réry amomba'egwasu-ma kuri. ãy amomba'egwasu jevy-ta, he'i upe pygwa-pe Túvy.

²⁹ Ha ijaty va'e ohendu ave onhe'ẽ va'e. Hyapu va'e-rami ae ohendu inhe'ẽ:

—Hyapu-ma. Osunu-ma, he'i mo'ã yváy pygwa nhe'ẽ rendu-vy hikwái.

Outro he'i:

—Nhandejáry rembigwái yváy pygwa omombe'u íxupe, he'i mo'ã onhe'ẽ va'ekwe-rehe.

³⁰ Upéixa ramo he'i Hesu:

—Ndaha'éiry xe-vy anho omombe'u va'ekwe. Peẽ-my ave omombe'u onhe'ẽ va'e, he'i. ³¹—Ãy ogwahẽ-ma ãy gwa óra. Yvypóry-pe ahexa uka-tama hekoha vaiha. Ha yvypóry ruvixa-pe amosẽ-

tama imondo-vy, he'i anháy ruvixa-rehe. ³²—Ha xe ko, ko yvy-gwi xe rupi rire kurusu-rehe, anhemoirũ uka-ta entéro kente kwéry-pe, he'i ijaty va'e-pe Hesu.

³³ Upéa he'i kurusu-rehe omanotaha omombe'u-vy.

³⁴ Ha upéi he'i íxupe ijaty va'e kwéry:

—Nhandejáry kwatia nhe'ẽ, orohendu va'e, he'i no'ã-rami, “Nomanói va'erã Cristo. Oiko meme va'erã opa e'ỹ-rehe” he'i. Upéixa ramo ma'erã, “Ohupi va'erã omoĩ-vy ko yvy-gwi Nhande Ryke'y tee va'e-pe” ere kuri ore-vy? Kiva'e po ko Nhande Ryke'y tee va'e, ndoroikwaái, he'i íxupe hikwái.^b

³⁵ Upéi he'i Hesu:

—Sapy'a apombo'eve-ta ohesape va'e-rami. Ha upe rire katu, aha jevy-ma va'erã, he'i. —Pene pa'ũ-rupi xe aime jave, arakatu-rupi oiko va'e-rami tapeiko kena. Arakatu-rupi peiko ramo, ndapeikói va'erã hesapyso e'ỹ oiko va'e-rami. Pytũ-rupi oiko va'e gwive ndohexáiry gwaperã. ³⁶ Apohesape jave pejerovia katu xe-rehe. Upéixa peiko-ma va'erã arakatu-rupi meme oiko va'e-rami, he'i ijaty va'e-pe Hesu.^c

Judeu kwéry ndogweroviáiry Hesu nhe'ẽ

Onhe'ẽ oĩ-vy rire onhemo'ã-ma oho-vy Hesu. Ijaty va'e-gwi okanhy-ma oho-vy.

³⁷ Heta jahexa e'ỹ va'e gwive hexapyrã-rupi voi ojapo-ma. Ohexa jepe, ndojerovia etéi voi hese hikwái.

³⁸ Yma va'ekwe omoĩ kwatia-rehe. Hesu rekorã omoĩ va'ekwe Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety héry va'e Isaías. Ohai va'ekwe no'ã-rami:

“Kiva'e po ogwerovia nhane remimombe'u, xe Járy? Kiva'e-pe po ohexa uka Nhandejáry ipu'akaha?”^d

^b12:34 Sl 110.4; Is 9.7; Ez 37.25; Dn 7.14

^c12:36 Jo 1.4-5; 3.19,21; 8.12; Ef 5.8-13; 1 Ts 5.4-5; 1 Jo 1.5-7 ^d12:38 Is 53.1

he'i Nhandejáry nhe'ê. ³⁹Upéa-gwi hembihaike-rami ndogweroviáiry ave Hesu nhe'ê hikwái.

Ohai jevy va'ekwe Isaías no'ã-rami:

⁴⁰“Ogwerovia e'ÿ va'e-pe omoingo Nhandejáry pytũ-rupi. Inharandu porãrãgwe oipe'apa íxugwi. Upéa-rehe hesapyso e'ÿ va'e-rami oiko. Nahi'arandu porãi voi. Ndojeréi Nhandejáry-rehe omoirũ hagwã íxupe, Nhandejáry ombogwera hagwã íxupe kwéry”^e

he'i Nhandejáry nhe'ê. Upéixa ete ohai va'ekwe judeu rekorã Isaías amyri. Upéa-gwi ohai hagwe-rami ndikatúí ojerovia Hesu-rehe hikwái.

⁴¹Ha Isaías upéte ojehexa uka va'ekwe Hesu rekoha. “Tuvixa mba'e” he'i Hesu rexa-vy. Upéa-gwi omoí va'ekwe kwatia-rehe Hesu rehegwarã.

⁴²Judeu kwéry ndogweroviái ramo jepe, heta oĩ mburuvixa judeu va'e ojerovia joty hese. Ha atýra-py katu nomombe'úiry ojeroviaha. Ikyhyje fariseu kwéry-gwi. Nonhemosẽ ukaséi ojeporahéi haty haty-gwi.

⁴³Onhemoete ukase ramo jepe Nhandejáry-pe, ojehexa uka porãse ave oiko-vy teko rei-pe. Upéa-gwi nomombe'úiry ojeroviaha atýra-py.

**“Xe nhe'ê mbojevny va'e gwive,
hekoha vai mombe'uharã oĩ
ave íxupe” he'i Hesu**

⁴⁴Ha upéi katu onhe'ê hatã Hesu:

—Xe-rehe ojerovia tee va'e gwive ojerovia xe mbouhare-rehe ave. Ndaha'éiry xe-rehete anho ojerovia va'e, he'i. ⁴⁵—Xe reko ohexa kwaa va'e gwive, xe mbouhare reko ohexa kwaa ave. ⁴⁶Yvypóry kwéry-pe ahesape hagwã aju va'ekwe xe-rehe ojerovia tee va'e gwive oiko e'ÿ hagwã

pytũ-rupi. ⁴⁷Xe remimombe'u renduse e'ÿ va'e gwive, namombe'u mo'ái íxupe hekoha vaiha. Ndajúí va'ekwe yvypóry rekoha vai mombe'u-vy. Aresende-vy ae aju va'ekwe, he'i. ⁴⁸—Ha xe nhe'ê mbojevny va'e gwive, xe nhe'ê nohenduséi va'e gwive, oikwaa va'erã gwekoha vaiha. Xe aju jevytaha áry-py oikwaa va'erã gwembiapo vaikwe. Áy xe remimombe'u nohenduséi-gwi ombohasa asy va'erã íxupe kwéry Nhandejáry, he'i.

⁴⁹—Xe jehegwigwa namombe'úi va'e. Xe Ru nhe'ê ae amombe'u. Xe Ru xe mbouhare omombe'u xe-vy xe nhe'erã. Xe remimombe'urã ave omombe'u xe-vy. Upéa-gwi xe aju jevytaha áry-py xe nhe'ê nohenduséi-gwi ojekwaapa va'erã íxupe hembiaapo vaikwe. ⁵⁰Ha xe Ru omombe'u va'e xe-vy xe nhe'ê katu ohendu va'e gwive amoingove va'erã íxupe Nhandejáry ndive opa e'ÿ reheve oiko hagwã. Xe jehegwigwa nhe'ê namombe'úi. Xe nhe'erã xe Ru omombe'u va'ekwe ae amombe'u voi xe, he'i Hesu upe pygwa-pe.

Hesu oipyhéi peteĩ teĩ gwemimbo'e kwéry-pe

13 Ha upéi katu ogwahẽ-tama aretegwasu héry va'e páscoa. Ogwahẽ-ma Hesu omanoha óra oheja hagwã ko vvy oho-vy. Ojeupi jevy-tama oho-vy Gwu oiko ha-py. Upéa oikwaa voi Hesu. Ko vvy pygwa he'íi va'e hembiahyhu meme voi. Meme ete ohayhu íxupe kwéry. Omano peve ohayhu.

²Okaru jave gwemimbo'e kwéry ndive, anháy ruvixa anhaygwasu ombo'e ra'e Simão ra'y Judas Iscariotes-pe. Omomandu'a uka ra'e Hesu pyhyharã-rehe:

—Emombe'u katu Hesu oimeha a-py. Ipyhyharã-pe emombe'u katu, he'i ra'e íxupe anhaygwasu.

³Ha Nhandejáry omoingo ra'e Hesu-pe enterove va'e ruvixarã. Upéa oikwaa voi Hesu. Nhandejáry-gwi voi ou ra'e. Ko'ánga oho jevy-tama Nhandejáry oiko ha-py. Upéa oikwaa voi ave Hesu. ⁴Upe-rama ramu opu'ã omboi oao jo'a. Oipyhy jepykytyhaty. Gwumby-rupi omoí oku'a jopy hagwã. ⁵Upéi hyrurã-py y onhohê oipyhéi-ma peteí teĩ gwemimbo'e kwéry-pe oipyhéi. Peteí teĩ oipyhéi rire omokã jepykytyhaty-py. ⁶Ogwahẽ ramu Simão Pedro renda-py:

—Nde ko xe pyhéi-ta tipo, xe Járy? he'i íxupe oporandu-vy.

⁷—Ko'ánga ndereikwaái voi mbava'e po xe ajapo-ta nde-rehe. Ha nde-vy oikwaa ukataha óra-py ereikwaa va'erã, he'i Simão Pedro-pe.

Upe ramu he'i:

⁸—Xe ko apa e'ỹ ngatu nde ndaxe pyhéiry va'erã, he'i íxupe Pedro.

—Ndoropyhéiry ramu, naxe moirũ mo'ávéi-ma voi nde, he'i Pedro-pe Hesu.

⁹—Aipo ramu, he'i —xe pyhéi katu, xe Járy. Upéi xe pohéi mani ave, he'i. —Xe akãhéi mani ave, he'i íxupe Pedro.

¹⁰Upe ramu Hesu he'i:

—Ne nhe'ẽ katu ndajapo mo'ái. Jajahu rire, nhane poti-ma voi, he'i. —Nhande jajahu rire, nhande rete gwive ipotí. Upéixa ramu nhande py mante jaikyty. Upéixa ete peteí teĩ pende py'a onhemopotĩ-ma ãy. Ha peteí va'e katu opyta ipy'a ky'a reheve.

¹¹Upéa he'i kiva'e po oikwaa uka-ta ipyhyharã-pe oikwaa-gwi voi.

¹²Ha upéi katu oipyhéi rire omonde jevy oao jo'a omoirũ jevy hagwã íxupe kwéry:

—Peikwaa tipo mbava'e ajapo kuri pende-rehe, he'i. ¹³—Peẽ, “Ore mbo'eháry” peje voi xe-rehe. “Ore járy” peje xe-rehe. Peje porã voi, he'i. —Pene mbo'eháry voi xe. Pende járy ave voi xe, he'i. —Peje porã voi, he'i. ¹⁴—Pende járy jepe, pene mbo'eháry jepe apopyhéi joty kuri, he'i. —Upéa-gwi iporã pejopyhéi. ¹⁵Oropyhéi ranhe xe reko ra'ã hagwã peẽ, peiko hagwã-ma xe reko-ha-rupi, penhopytygwõ hagwã tembigwái-rami. ¹⁶Amombe'u-ta peẽ-my anhetegwa tee va'e. Ani, “Hembigwái voi xe jepe, xe járy-gwi tuvixave va'e voi xe” peje mo'ã pende py'apy-py. “Hemimondo voi xe jepe, xe mondohare-gwi tuvixave va'e voi xe” ani aipo peje mo'ã pende py'apy-py.^f ¹⁷Pene rembiaporã peikwaa voi. Upéa pejapo ramu pevy'a va'erã, he'i.

¹⁸—Xe rembiporavo voi peẽ apokwaa voi. Ha pene pa'ũ-rupi oĩ peteí hembiporo porã e'ỹ va'e. Ovy'a va'erã, nda'éiry hese. Yma gwive he'i va'ekwe Nhandejáry nhe'ẽ upe va'e-rehe:

“Xe karu irũ omoirũ-ma xe a'e e'ỹha-pe omoirũ”

he'i Nhandejáry nhe'ẽ. Upéa-gwi Nhandejáry nhe'ẽ he'i hagwe-rami omoirũ-ma kuri xe a'e e'ỹha-pe xe irũ, he'i Judas Iscariotes-rehe. ¹⁹—Upéa ãy ha'e-ma peẽ-my peje hagwã xe-rehe, “Nhandejáry voi Hesu nipo ra'e” peje hagwã xe-rehe. Ne'írã ojehu xe-vy mba'eve. Ha ojehu rire katu, peje va'erã xe-rehe, “Hesu oikwaa ra'e ojehegwa nhe'ẽ ra'e. Nhandejáry voi Hesu nipo ra'e” peje va'erã xe-rehe, he'i.^g ²⁰—Amombe'u-ta peẽ-my anhetegwa tee va'e. Xe remimondo omogwahẽ va'e, xe mogwahẽ ave. Ha xe mogwahẽ va'e xe mbouhare-

^f13:16 Mt 20.24-28; 23.8-12; Mc 9.35; Fp 2.3-7; 1 Pe 5.3

^g13:19 Sl 41.9; Mt 26.20-25; Mc 14.17-21; Lc 22.21-23

pe omogwahê ave, he'i gwemimbo'e kwéry-pe Hesu.

“Pene pa'ũ-rupi peteĩ va'e xe mombe'u va'erã xe pyhyharã-pe” he'i gwemimbo'e kwéry-pe Hesu

²¹ Upéa he'i rire, ndaipy'agwapyvéi-ma Hesu oiko-vy. Omombe'u porã gwemimbo'e kwéry-pe:

—Amombe'u-ta peẽ-my anhetegwa tee va'e. Pene pa'ũ-rupi peteĩ va'e xe mombe'u va'erã xe pyhyharã-pe, he'i íxupe kwéry.

²² Upe ramo osareko ojóehe hikwaí.

Kiva'e-rehe po he'i Hesu ndoikwaáiry.

²³ Ha xe katu Hesu remimbo'e, ijyke-rehe agwapy va'e. Xe Hesu rembiayhu voi. ²⁴ Upe ramo Simão Pedro xe renói arepara hagwã hese. Upéi he'i:

—Kiva'e-rehe tipo ere kuri, eporandu katu íxupe, he'i xe-vy Pedro.

²⁵ Upe ramo ojyke reheve aĩ ramo, ha'e Hesu-pe:

—Kiva'e-rehe tipo ere kuri, xe Jary — ha'e Hesu-pe anho aporandu-vy.

Ha Hesu he'i:

²⁶ —Upe ame'ẽ-ta va'e íxupe mbojape pehêgwe amoakỹ rire. Upe va'e-pe ame'ẽ-ta, he'i xe-vy Hesu.

Upe-ma ramo oipyhy-ma mbojape. Hyru-py omoakỹ rire ome'ẽ Simão Iscariotes ra'y Judas-pe.

²⁷ Upe-ma ramo Judas oipyhy rire íxugwi mbojape, oheko me'ẽ-ma íxupe anháy ruvixa anhaygwasu. He'i íxupe Hesu:

—Ejapo pya'e katu erejapose va'e, he'i Judas-pe.

²⁸ Ikaru irũ mbava'e-pe po he'ise Hesu ndoikwaái voi. ²⁹ Ha Judas katu pirapire ryru-rehe onhangareko va'e. Upéa-gwi he'i rei hese opy'apy-py hikwaí: “Ojogwa-ta para'e nhane remi'urã”

he'i rei hese. “Ome'ẽ-ta para'e iporiahu va'e-pe” he'i rei hese opy'apy-py.

³⁰ Ha Judas mbojape oipyhy rire-ma íxugwi, pya'e osê oho-vy. Pytũ-ma ramo osê oho-vy.

“Xe apohayhuha-rami, pejoyayhu katu peẽ ave” he'i Hesu gwemimbo'e kwéry-pe

³¹ Osê rire, he'i jevy Hesu gwemimbo'e kwéry-pe:

—Ko'anga xe Nhande Ryke'y tee va'e, aikwaa uka-ta peẽ-my xe rekoha porã tee. Xe-rehe ohexa kwaa va'e, ohexa kwaa ave Nhandejáry-rehe hekoha porã tee va'e. ³² Nhandejáry rekoha porã tee aikwaa-gwi, Nhandejáry oiko ha-rupi ohexa uka-ta enterove ohexapa va'erã xe rekoha porã tee. ãy katu xe rekoha porã tee ohexa uka-tama, he'i. ³³ —Naxe are mo'ái pene pa'ũ-rupi, xe ra'y kwéry. Aha rire, xe reka va'erã. Ko'anga xe ha'e hagwe-rami judeu kwéry-pe, amombe'u-ta peẽ-my. Xe aha hagwã-py ndikatúi peho ave, he'i.

³⁴ —Ãy ame'ẽ-ta peẽ-my pende reko pyahurã: Pejoyayhu rei katu. Xe apohayhuha-rami, pejoyayhu katu peẽ ave. ³⁵ Pejoyayhu peiko-vy ramo, “Hesu nhe'ẽ renduha tee voi nipo ra'e” entéro he'i va'erã pende-rehe.^h

“Ne'irã osapukái ramo gáju, ere-ta xe-rehe mbohapyha, Ndaikwaái voi íxupe, ere-tama xe-rehe” he'i Pedro-pe Hesu

³⁶ Ha upéi katu oporandu íxupe Simão Pedro:

—Kipy tipo ereho-ta, xe Jary? he'i Hesu-pe.

—Xe aha hagwã-py ndikatúi ereho ãy. Ha upe rire katu ereho va'erã xe rapykwéri, he'i Pedro-pe.

^h13:35 Mt 22.39; Jo 15.12; Gl 5.14; 1 Pe 1.22; 1 Jo 3.11; 4.7

³⁷—Ma'erã tipo, xe Járy, ãy voi nderehejái aha nde rapykwéri, he'i íxupe. —Nde rekovia amano hagwã-rami aĩ, he'i íxupe Pedro.

³⁸—Upéa ere ramo, anhetegwa tipo ere xe-vy? he'i. —Amombe'u-ta ndevy anhetegwa tee va'e. Ne'írá osapukái ramo gáju, ere mo'ã va'erã xe-rehe mbohapyha, “Ndaikwaái voi íxupe” ere mo'ã va'erã xe-rehe, he'i Pedro-pe Hesu.¹

**“Xe ko Nhandejáry
rape rexa ukaha voi” onhe'ẽ
paha-vyma he'i ójehe Hesu**

14 Upe ramo Hesu he'i jevy gwemimbo'e kwéry-pe:

—Ndikatuvéi xe moirũ ramo jepe, anive pende py'agwapy e'ỹ peiko-vy. Pejerovia katu peiko-vy Nhandejáry-rehe. Pejerovia katu peiko-vy xe-rehe ave, he'i.

²—Xe Ru oiko ha-py heta oĩ jaiko hagwã. Ha ndaipóri ramo ra'e pene renagwã katu, amombe'u ave arã ra'e peẽmy ra'e. Ha aha-tama amoĩ porã porã hagwã pene renagwã, he'i. ³—Amoĩ porãmba rire katu, aju jevy arã penderhe apogweraha hagwã xe aiko ha-py peẽ ave peiko hagwã xe ndive.⁴ Xe agwahẽ hagwã-py peikwaa voi. Xe raperã peikwaa ave, he'i gwemimbo'e kwéry-pe Hesu.

⁵Upéi Tomé he'i:

—Kípy po eregwahẽ-ta, ndoroikwaái voi, ore Járy. Upéa-gwi ndikatúí oroikwaa nde raperã, he'i íxupe Tomé.

⁶Upéi Hesu he'i:

—Xe ko Nhandejáry rape rexa ukaha voi, he'i ójehe. —Xe apu e'ỹ va'e. Anhetegwa mante momb'e'uha voi xe, he'i ójehe. —Apomoingove va'e xe. Pene moingoveha voi xe, he'i ójehe Hesu. —Ojéhegwi rei nogwahẽi va'erã oho-

vy xe Ru oiko ha-py avave. Ha xe ae araha ramo katu íxupe, ogwahẽ va'erã oho-vy xe Ru ha-py.^k ⁷Xe-rehe pehexa kwaa ramo ra'e, xe Ru-rehe pehexa kwaa ave arã ra'e. Ha ko'ánga katu pehexa kwaa-ma hese. Peikwaa-ma hekoha, he'i Tomé-pe.

⁸Upéi he'i Filipe:

—Ehexa uka katu ore-vy nde Ru, ore Járy. Xe remiporandu va'e orohexa-ma ramo, orovy'a arã. Naporanduvéi-ma arã nde-vy, he'i íxupe Filipe.

⁹Upe ramo Hesu he'i:

—Xe are-ma voi pene pa'ũ-rupi aikovy. Ma'erã nderehexa kwaái vyteri xe-rehe, Filipe? Xe-rehe ohexa kwaa va'e, xe Ru-rehe ohexa kwaa-ma ave. Oikwaa-ma ave xe Ru-pe. Upéa-gwi ma'erã, “Ehexa uka katu ore-vy nde Ru” ere joty xe-vy. Ma'erã xe Ru erehexase joty? he'i. ¹⁰—Xe reja e'ỹha voi xe Ru. Hembieja e'ỹ voi xe. Peteixa oronhomoirũ va'e voi, he'i. —Ma'erã po ndereroviái xe nhe'ẽ, he'i Filipe-pe.

Upéi he'i jevy gwemimbo'e kwéry-pe:

—Ndaha'etí xe jehegwigwa xe remimombe'u va'e peẽmy. Xe Ru ae peteixa xe moirũ va'e. Xe Ru ae ojapo uka xe-vy xe rembiaporã. ¹¹Peteixa xe moirũ va'e xe Ru. Ha peteixa amoirũ va'e íxupe. Perovia katu xe nhe'ẽ. Ha ndaperoviaséi ramo jepe, pehexa-ma niko xe rembiapo porã. Upéa-rehe xe rerovia katu, he'i.¹²—Amombe'u-ta peẽmy anhetegwa tee va'e. Aha jevy-ta xe xe Ru oiko ha-py. Upéa-gwi xe-rehe ojerovia-ma oiko-vy va'e gwive, aipytygwõ va'erã íxupe kwéry. Xe rembiapo-rami hembiaapo porã va'erã. Hembiaapo porãve rãve va'erã katu aipytygwõ ramo íxupe, he'i. ¹³—Oime raẽ va'e-rehe xe réry-py pejerure ramo, xe réry pehenói ramo, ajapo va'erã peẽmy, aikwaa uka hagwã xe

¹13:38 Mt 26.31-35; Mc 14.27-31; Lc 22.31-34 ¹14:3 2 Co 5.1; Ap 21.1-4

^k14:6 At 4.12; Ef 2.18; 3.12 ¹14:11 Jo 10.30; Cl 2.9

Ru rekoha porā tee peē-my. ¹⁴ Oime raē va'e-rehe pejerure ramo xe réry-py, xe-rehe pejerovia-gwi, ajapo va'erā peē-my, he'i gwemimbo'e kwéry-pe Hesu.^m

“Xe rekovia ome'ē va'erā peē-my pene pytygwōharā pene ndive oiko meme va'erā” he'i Hesu

(Jo 7.38-39; 16.5,7,13; At 2.2-4; Rm 5.5)

¹⁵ Upéi he'i jevy Hesu:

—“Xe rembiayhu va'e voi Hesu” peje ramo xe-rehe, xe nhe'ē pejapo-ma va'erā, he'i.

¹⁶ —Xe nhe'ē pejapo ramo, xe ko ajerure va'erā xe Ru-pe pende-rehe. Xe rekovia ome'ē va'erā peē-my pene pytygwōharā. Pene ndive oiko meme hagwā ome'ē va'erā peē-my. ¹⁷ Upe va'e hemime'ērā Nhe'ē Marangatu tee va'e voi, anhetegwa tee va'e momb'e'uha voi ha'e. Ha teko rei-pe katu nogwahē mo'airy ou-vy Nhe'ē Marangatu tee va'e. Ndohexa kwaái hese teko rei. Ndoikwaairy íxupe. Ha peē katu peikwaa voi íxupe. Pene ndive oiko Nhe'ē Marangatu tee va'e. Pende py'apy-py oiko va'erā, he'i.

¹⁸ —Pene tyre'y hagwā ndapoheja mo'ái. Pene renda-py aju jevy va'erā, he'i. ¹⁹ —Áy ndaxe rexa are mo'ái ko yvypóry kwéry. Upe rire ndaxe rexa mo'ávéi jevy-ma. Ndaxe rexái ramo jepe teko rei, peē katu xe rexa joty va'erā. Xe aikove jevy-ma va'erā. Upéa-gwi xe jave peikove ave va'erā peē. ²⁰ Xe aikove jevytaha áry-py peje va'erā xe-rehe, “Peteixa omoirū nipo ra'e Gwu-pe. Peteixa nhamoirū nipo ra'e Hesu-pe. Peteixa nhane moirū nipo ra'e Hesu” peje va'erā xe-rehe, he'i. —Nhanhomoirūha peē peikwaa porā va'erā voi, he'i.

²¹ —Xe nhe'ē renduha, xe nhe'ē apoha, xe rayhuha voi upe va'e. Ha xe rayhu va'e, ohayhu ave va'erā íxupe xe Ru ave.

Xe ave ahayhu ave va'erā íxupe. Ajekwaa uka ave va'erā íxupe, he'i gwemimbo'e kwéry-pe Hesu.

²² Upe-ma ramo oporandu íxupe Judas, ndaha'ái upe Judas ipyhy ukaharā:

—Ma'erā po nderejekwaa uka mo'ái entéro yvypóry-pe, he'i íxupe. —Ma'erā po ore-vy anho erejekwaa uka-ta, ore Járy? he'i íxupe Judas oporandu-vy.

²³ Upéi Hesu he'i íxupe kwéry:

—Xe rayhu va'e gwive ohendu va'erā xe nhe'ē. Ohayhu va'erā íxupe xe Ru ave. Upéa-gwi orogwahē va'erā íxupe orojuvy. Hendive oroiko va'erā, he'i Gwurehe, ójehe ave. ²⁴ —Ha xe rayhu e'y va'e gwive, nohendu mo'ái xe nhe'ē. Ha xe remimombe'u peē-my ndaha'ái xe jehewigwa. Xe Ru xe mbouhare remimombe'u ae amombe'u peē-my, he'i.

²⁵ —Upe va'e peē-my xe remimombe'u voi pene pa'ū-rupi aime jave.

²⁶ Ha ndaikovéi ramo, pene mbo'e va'erā pene pytygwōharā. Nhe'ē Marangatu tee va'e voi upe va'e. Upe va'e xe Ru remimbourā xe réry-py voi. Entéro xe-rehe omombe'u va'ekwe-rehe gwive, entéro xe remimombe'ukwe-rehe ave pene momandu'a uka va'erā, he'i.ⁿ

²⁷ —“Tereho katu nde py'agwapy reheve” he'i rei teko rei. Ha xe katu nda'e réry upéixa. Orombopy'agwapy-ta. Xe py'agwapyha-rami orombopy'agwapy-ta. Upéa-gwi anive pene py'agwapy e'y teĩ. Anive pekyhyje teĩ, he'i.^o ²⁸ —“Aha jevy-ta. Ha upe rire katu aju jevy-ta pene ndive apyta hagwā” ha'e kuri peē-my. Upéa pehendu voi. Áy xe rayhu tee ramo, pevy'a arā ra'e. Xe Ru ko tuvixave va'e xéhegwi. Aha-ta xe Ru-pe agwahē. Upéa-gwi aha jevy ramo jepe, pevy'a arā ra'e. ²⁹ Aha e'y reheve amombe'u-ma peē-my xe aha hagwā. Aha rire-ma katu, aipota, “Anhetegwa

^m14:14 Mt 18.19-20; Mc 11.24; Lc 11.9-10; Jo 15.7; 16.23; 1 Jo 5.14-15

ⁿ14:26 1 Co 2.12 ^o14:27 Fp 4.7; Cl 3.15

voi nipo ra'e hemimombe'u" peje va'erã xe-rehe pene mandu'a-vy. Upéa-gwi amombe'u äy xe aha hagwã peẽ-my.³⁰ Äy ogwahê-ta ou-vy anhaygwasu gwĩ Nhandejáry-rehe ija'e'ÿha-rehe omanda va'e voi. Upéa-gwi nanhomongeta puku mo'ái pene ndive. Ndaipu'akái xe-rehe anhaygwasu. Xe ndaikóiry inhe'ẽ-rupi. Xe Ru nhe'ẽ-py ae aiko.³¹ Aipota teko rei oikwaa xe ahayhuha xe Ru-pe. Upéa-gwi xe Ru he'i va'e gwive ajapo-ta inhe'ẽ, he'i. —Nhapu'ã katu ko'a-gwi jaha, he'i.

**“Uva máta tee va'e he'ise
xe-rehe” he'i ójehe Hesu**

15 Upéi he'i jevy gwemimbo'e kwéry-pe Hesu:

—Amombe'u-ta peẽ-my xe rehegwa nhe'ẽ uva máta rehegwa nhe'ẽ-rami. Uva máta tee va'e he'ise xe-rehe. Uva máta járy he'ise xe Ru-rehe.² Hakã hi'a e'ÿ va'erã gwive oipe'a. Uva máta-gwi oipe'a. Ha hakã hi'a porã va'erã katu oheja íxupe. Hakã gwyre mante oipe'a íxugwi. Hi'a porãve hagwã omopotí íxupe, he'i.³—Upéixa pene potí-ma pende py'a-py. Xe remimombe'u pehendú va'e gwive pene potí-ma voi pende py'a-py.⁴ Xe moirũ katu peiko-vy peteixa. Ha xe ave peteixa oromoirũ-ta. Imáta-gwi oipe'a hakã va'e-rami upe va'e hakã ndahi'áiry. Upéixa ete naxe moirúví-ma ramo, napene rembiapo porãvéi-ma va'erã. Mba'eve ndapejapovéi-ma va'erã, he'i.

⁵—Ha uva máta he'ise xe-rehe. Pende-rehe he'ise uva rakã. Peteixa xe moirũ va'e, xe ave amoirũ íxupe va'e, upe va'e heta hembiaapo porã porã va'erã hi'a porã porã oĩ va'e-rami. Xe e'ÿ reheve mba'eve ete voi ndapejapo mo'ávéi-ma va'erã, he'i.⁶—Ha peteixa xe moirũ e'ÿ va'e

katu hi'a e'ÿ va'e rakã-rami onhemombo va'erã. Ipiru va'erã. Ipiru rire omboaty va'erã ohapy hagwã-py, he'i.⁷—Peteixa xe moirũ ramo, pende py'a-py oiko ramo xe nhe'ẽ, oime raẽ va'e-rehe pejerure ramo katu, ome'ẽ va'erã peẽ-my.⁸ Pene rembiapo porã porã ramo, ohexa kwaa va'erã xe Ru-rehe hekoha porã tee. Upéixa ramo pene rembiapo porã ramo, xe remimbo'e ramo peiko va'erã.⁹ Xe Ru xe rayhuha-rami, xe ave apohayhu peẽ-my. Pene mandu'a meme katu apohayhuha-rehe.¹⁰ Xe nhe'ẽ pehendú peiko-vy ramo, pene mandu'a meme va'erã apohayhuha-rehe. Upéixa voi xe Ru nhe'ẽ ahendu-gwi xe mandu'a meme xe rayhuha-rehe, he'i.

¹¹—Upéa ha'e-ma peẽ-my pevy'a hagwã. Xe avy'aha-rami aipota pevy'a ave. Pevy'apa hagwã peiko-vy ha'e-ma peẽ-my.

¹²Äy ha'e-ta peẽ-my: Pejohayhu katu peiko-vy. Apohayhuha-rami pejohayhu katu, he'i.¹³—Oirũ rekovia ojejuka uka va'e, ohayhu tee rei oirũ-pe. Ndoikói ohayhuve va'e, he'i.¹⁴—Ha xe irũ voi peẽ. Xe nhe'ẽ pehendú ramo xe irũ tee voi peẽ.¹⁵ Xe rembigwái, nda'evéi-ma pende-rehe. Mbava'e po ojapo ijáry ndoikwaái voi hembigwái. Ha xe Ru nhe'ẽ ahendu va'ekwe gwive, amombe'u-ma peẽ-my. Upéa-gwi, Xe rembigwái, nda'evéi-ma pende-rehe. Xe irũ tee-py ae apohenói.

¹⁶Ndaxe poravóiry va'ekwe pene mbo'eharã. Apoporavo va'ekwe ae xe irũrã. Ame'ẽ va'ekwe peẽ-my pene rembiaporã hetave hi'a va'e-rami peiko hagwã. Aipota pende rekoha porã porã meme opa e'ÿ-rehe hi'a meme va'e-rami. Ndaipotái hesarái rei pende rekoha porã-rehe. Upéixa ramo oime raẽ va'e-rehe pejerure ramo xe réry-py

ome'ẽ va'erã peẽ-my.^q ¹⁷Ha'e jevy-ta peẽ-my, Pejohayhu katu peiko-vy, ha'e, he'i gwemimbo'e kwéry-pe Hesu.

“Ndaija'etí pende-rehe teko rei” he'i Hesu gwemimbo'e kwéry-pe

¹⁸Upe ramo he'i jevy gwemimbo'e kwéry-pe Hesu:

—Ha teko rei katu ndaija'etí xe-rehe. ãy ndaija'e mo'ãi pende-rehe. Ndaija'etí ramo pende-rehe, pene mandu'a katu xe-rehe ija'e'ỹ hagwe-rehe. ¹⁹Teko rei reko-rupi peiko ramo ra'e, gwe'ýi-rami pende rayhu arã ra'e. Ha apoporavo va'ekwe ndapeikovéi-ma hagwã teko rei reko-rupi. Ndapeikói teko rei re'ýi va'e-rami. Upéa-gwi ndaija'etí pende-rehe teko rei, he'i. ²⁰—Ha'e kuri peẽ-my, Ani, “Hembigwái jepe xe, xe járy-gwi tuvixave va'e voi xe” peje mo'ã pende py'apy-py pendéjehe. Ani pende resarái ha'e va'ekwe-rehe. Xe rereko asy hagwe-rami, pende rereko asy ave va'erã. Xe rendu hagwe-rami, pene nhe'ẽ ave ohendu va'erã. ²¹Teko rei ndoikwaái xe mbouhare-pe. Upéa-gwi koixagwa gwive ojapose va'e ojapo va'erã pende-rehe. ²²Ndajúi ramo ra'e, namombe'úi ramo yvypóry-pe ra'e, ndojekwaái arã ra'e ipy'a ky'aha. Ha ko'ánga katu, “Ndajaikwaái voi nhande py'a ky'aha” ndikatuvéiry he'i ójehe. Hekoha vaiha amombe'u teko rei-pe. ²³Xe-rehe ndaija'etí va'e xe Ru-rehe ndaija'etí ave. ²⁴Ipa'ũ-rupi xe rembiapo porã porã xeixagwa ojapo va'e ndaipóri. Upéa rehegwa ndajapói ramo ra'e, ndaipy'a ky'ái arã ra'e hikwái. Ha ko'ánga katu xe-rehe ohexa kwaa ramo jepe, ndaija'éiry rei xe-rehe. Xe-rehe ndaija'éiry jave xe Ru-rehe ndaija'éiry ave, he'i.

²⁵—Yma va'ekwe he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ judeu kwéry ohendu

va'e. ãy gwa rekorã omombe'u-ma voi va'ekwe: “Ija'e'ỹ rei xe-rehe” he'i Nhandejáry nhe'ẽ ãy gwa rekorã mombe'u-vy. Upéa-gwi hembihaike-ramima ija'e'ỹ rei xe-rehe hikwái, he'i.^r

²⁶—Ha pene pytygwoharã Nhe'ẽ Marangatu tee va'e xe Ru gwigwa voi, anhetegwa tee va'e mombe'uha voi. Peẽ-my xe remimbourã voi upe va'e. Xe Ru-gwi xe remimbourã voi. Ou ramo xe mombe'u va'erã. “Anhetegwa voi” he'i xe-rehe. ²⁷Ha peẽ katu xe anhepyrũ xe rembiapo gwive ãy peve xe moirũ-ma peiko-vy. Upéa-gwi xe mombe'u va'erã peẽ ave, he'i gwemimbo'e kwéry-pe Hesu.

16 Upe ramo he'i jevy gwemimbo'e kwéry-pe Hesu:

—Pende rereko asyharã amombe'u-ma peẽ-my. Xe aha rire pende rereko asy va'erã gwĩ pende-rehe ija'e'ỹ va'e. Pende rereko asy ramo, ndaipotái penhemondýi. Ndaipotái, “Ma'erã po nhande rereko asy oiko-vy” peje pendéjehe, he'i. ²—Pene mosẽ va'erã imondo-vy ojeporahéi haty haty-gwi. “Anive peike teĩ” he'i arã peẽ-my gwĩ pende-rehe ija'e'ỹ va'e. Upéi ogwahẽ va'erã peẽ-my pемano hagwã áry. Upe-ma ramo pende jukaharã: “Nhandejáry remimbota-rupi jajuka íxupe” he'i mo'ã va'erã pende-rehe. ³Upéixa voi pene moingo asy va'erã hikwái, ndoikwaái-gwi xe Ru rekoha, xe rekoha ndoikwaái-gwi ave. ⁴Upéixa amombe'u-ma peẽ-my pende-rehe ija'e'ỹ va'e rekorã. Ha upe rire katu pene moingo asy ramo, pene mandu'a va'erã xe remimombe'ukwe-rehe peẽ-my, he'i íxupe kwéry.

**Hesu omombe'u Nhe'ë Marangatu tee
va'e rehegwa nhe'ë**

(Jo 14.16)

Upéi he'i jevy gwemimbo'e kwéry-pe Hesu:

—Yma gwive ko'ánga ete peve xe aiko pene pa'ũ-rupi. Upéa-gwi namombe'úi peë-my pende-rehe ija'e'y va'e rekorã, he'i. ⁵—Ha ko'ánga katu aha jevy-ta xe xe mbouhare oiko ha-py. Aha-tama jepe aiko-vy, “Kipy tipo ereho-ta?” ndapejéiry xe-vy. ⁶Ha xe aha hagwã amombe'u-gwi katu ndapevy'avéi-ma voi.

⁷Ha anhetegwa tee va'e amombe'u-ta peë-my. Xe apytave ramo pene ndive, naiporã arã peë-my. Ha aha ramo katu iporãve va'erã peë-my. Ndahái ramo, nogwahêi arã ou-vy peë-my pene pytygwôharã. Ha aha ramo katu, ambou va'erã peë-my pene pytygwôharã. ⁸⁻¹¹Ogwahê ou-vy ramo pene pytygwôharã Nhe'ë Marangatu tee va'e, oikwaa uka va'erã yvypóry kwéry-pe ijapuha, “Jajevy e'y va'e voi nhande” he'i ramo mo'ã ójehe. Ndojeroviái voi xe-rehe oiko-vy. Upéa-gwi oikwaa uka va'erã íxupe kwéry hembiaipo vaikwe. Ha Nhe'ë Marangatu tee va'e oikwaa uka ave va'erã íxupe kwéry ijapuha “Onhemonhandejáry rei voi Hesu” he'i ramo mo'ã xe-rehe. Ha aha ramo xe Ru oiko ha-py, peë ndaxe rexavéi-ma ramo katu, oikwaa uka va'erã íxupe kwéry xe-rehe ijapuha. Ha Nhe'ë Marangatu tee va'e oikwaa uka ave va'erã yvypóry kwéry-pe ijapuha, “Nhande rexakwaa rei va'erã voi Nhandejáry. Nhane rembiaipo vaikwe-rehe katu nanhane rereko asy mo'ái” he'i rei ramo ójehe. Ha ohexa kwaa-ma ramo anháy ruvixa-rehe gwĩ teko rei-pe ombo'e mbo'eha-rehe ndaipu'akaveimaha nhande-rehe katu, Nhe'ë Marangatu

tee va'e oikwaa uka va'erã íxupe Nhandejáry-rehe ijapuha, he'i.

¹²—Hetave voi oĩ xe remimombe'use peë-my. Ha ãy amombe'u pukuve ramo katu, ipohýive arã peë-my. ¹³Ha upe rire katu Nhe'ë Marangatu tee va'e, anhetegwa tee mombe'uha ou ramo, oikwaa uka va'erã peë-my anhetegwa va'e gwive. Ojehegwigwa va'e nomombe'u mo'ái. Ha hemiendu katu omombe'u va'erã. Oiko-ta va'erã pene renonderã omombe'u va'erã. ¹⁴Xe rehegwa omombe'u va'erã peë-my. Upéa-gwi xe rekoha porã tee oikwaa uka va'erã. ¹⁵Ha xe rehegwa katu xe Ru rehegwa ave voi. Upéa-gwi ha'e kuri peë-my, Xe rehegwa omombe'u va'erã ave peë-my Nhe'ë Marangatu tee va'e ou ramo, he'i gwemimbo'e kwéry-pe Hesu.

**“Xe rexa jevy ramo, pevy'agwasu ete
jev-y-ma va'erã” he'i Hesu**

¹⁶Upéi he'i jevy íxupe kwéry:

—Áy ndaxe rexa are mo'ái peë, he'i. — Ha upe rire katu xe rexa jevy va'erã, he'i íxupe kwéry Hesu.

¹⁷Ha hemimbo'e kwéry ndoikwaáiry inhe'ë. He'i ojóupe:

—“Áy ndaxe rexa are mo'ái peë. Ha upe rire katu xe rexa jevy-ta” he'i kuri nhande-vy. “Aha-gwi xe Ru oiko ha-py” he'i kuri nhande-vy, he'i ojóupe. ¹⁸—Ma'erã po, “Ha upe rire katu xe rexa jevy-ta” he'i kuri nhande-vy. Mbava'e-rehe nipo he'i nhande-vy, ndajaikwaáiry aipo he'i ramo, he'i ojóupe hikwái Hesu nhe'ë-rehe.

¹⁹Ha Hesu oikwaa-ma oporanduseha ojóupe. Upéa-gwi he'i íxupe kwéry:

—Ha'e kuri peë-my, “Áy ndaxe rexa are mo'ái peë. Ha upe rire katu xe rexa jevy va'erã” ha'e kuri peë-my. Upe va'e xe nhe'ë-rehe peporandu randu tipo ojóupe peiko-vy? he'i íxupe kwéry. ²⁰—Amombe'u-ta peë-my anhetegwa tee va'e. Pene rasê va'erã pejahe'o-vy. Ha

teko rei katu ovy'a va'erã. Pevy'a e'ÿ va'erã. Ha upe rire katu ndapevy'avéi rire, pevy'a jevy-ma va'erã peiko-vy.²¹ Imemby-ta va'e-rami peiko va'erã. Imemby-tama ramo kunha ndovy'avéi-ma. Imembytamaha óra-py ohendu-ma ramo gwasy, ndovy'avéi-ma. Ha imemby rire-ma katu, ovy'a jevy omemby-rehe: "Oiko-ma mitã'i. Kunumi ra'e" he'i ojéupe. Upéa-gwi gwasy hagwe-rehe naimandu'avéi-ma, he'i.²² —Upéixa ete peiko ãy. Imemby-tama va'e-rami peiko. Æy ndapevy'avéi-ma. Ha upe rire katu apohexa jevy-ta. Xe rexa jevy ramo pevy'agwasu ete jevy-ma va'erã, he'i. —Upe ramo pene mbovy'are'ÿ va'e ndoikovéi-ma va'erã. Pevy'a meme ete va'erã, he'i.

²³ —Upe áry-py napeporanduvéi-ma va'erã xe-vy. Amombe'u-ta peẽ-my anhetegwa tee va'e. Oime raẽ va'e-rehe pejerure ramo xe Ru-pe xe réry-py, ome'ẽ va'erã peẽ-my xe Ru.²⁴ Ko'ánga ete peve ndapejeruréiry xe réry-py. Æy pejerure rure katu xe réry-py. Ome'ẽ va'erã peẽ-my. Hemime'égwe-rehe pevy'apama va'erã, he'i gwemimbo'e kwéry-pe Hesu.⁵

“Xe ko xe pu'akave-ma aiko-vy vvpóry kwéry-rehe” he'i Hesu

²⁵ Upe ramo he'i jevy gwemimbo'e kwéry-pe Hesu:

—Amombe'u-ma kuri peẽ-my xe Ru rehegwa nhe'ẽ ambue-py orombo'eharami. Ha ogwahẽ va'erã xe amombe'u porãha áry. Upe áry-py xe Ru rehegwa nhe'ẽ ambue va'e orombo'eharami namombe'uvéi-ma va'erã.²⁶ Upe áry-py pejerure va'erã xe Ru-pe. Xe réry-py pejerure va'erã íxupe. Pejeapysaka katu xe nhe'ẽ-rehe. Pende rekovía ndajerure mo'ãi íxupe. Xe Ru-pe voi katu pejerure va'erã xe réry-py.²⁷ Xe rayhu-

gwi peẽ ha'e katu pende rayhu ave. “Nhandejáry-gwi ou va'ekwe nipo ra'e Hesu” peje-gwi xe-rehe, pende rayhu ave ha'e. Upéa-gwi xe Ru-pe voi katu pejerure va'erã.²⁸ Xe ko asẽ va'ekwe xe Ru oiko ha-gwi aju-vy. Ko vvy-py aju va'ekwe. Ha ko'ánga katu aheja jevy-ta ko vvy aha-vy. Xe Ru oiko ha-py aha jevy-ta, he'i gwemimbo'e kwéry-pe Hesu.

²⁹ Upe ramo he'i íxupe hikwái:

—Æy katu eremombe'u porã-ma ore-vy. Nde rehegwa nhe'ẽ neremombe'uvéi-ma ambue-py ore mbo'eha-rami, he'i.³⁰ —Opamba'e kwaaha voi nipo nde ra'e, he'i. —Oroikwaase va'e ereikwaa uka ore-vy. Æy noroporandu mo'ávéi-ma nde-vy. Upéa-gwi Nhandejáry-gwi ereju va'ekwe nipo ra'e, he'i íxupe hemimbo'e kwéry.

³¹ Ha Hesu he'i:

—Ne'írã pejerovia tee xe-rehe peiko-vy, he'i.

³² —Ogwahẽ-tama ou-vy xe áry. Upe áry-py pesarambipa-ta peteĩ teĩ pende róga-rupi peho-vy. Upéixa xe anho xe rejapa-ta peho-vy. Xe rejapa ramo jepe, naxe anhói joty apyta va'erã. Xe moirũ joty arã xe Ru, he'i.³³ —Koixagwa peẽ-my xe remimombe'u voi. Aipota xe moirũ pende py'agwapy hagwã. Pene moingo asy va'erã teko rei. Pene moingo asy ramo jepe, ani joty pekyhyje teĩ. Ndaipu'akái va'erã pende-rehe teko rei. Xe ko xe pu'akave-ma aiko-vy xe rendu e'ÿha-rehe. Upéa-gwi ani pekyhyje teĩ teko rei-gwi, he'i gwemimbo'e kwéry-pe Hesu.

**“Xe irũ-rehe ajerure-ma nde-vy”
he'i Nhandejáry-pe
Hesu gwemimbo'e-rehe**

17 Upéa he'i rire, hovayva Hesu ombojeupi onhe'ẽ Nhandejáry-pe:

—Ogwahē-ma ou-vy xe aha hagwā óra, xe Ru, he'i íxupe. —Nde ra'y voi xe, he'i Gwu-pe. —Xe reko porāha ehaxa uka katu ahaxa uka hagwā nde reko porāha. ²Yma va'ekwe nde katu xe moingo entéro yvypóry gwive jaryrā, xe amoingove hagwā ne rembiporavo va'e gwive ne ndive oiko hagwā opa e'y re-heve. ³Ha xe remimoingove katu ohaxa kwaa porā nde-rehe nde rekoha. Ne anho Tupā tee voi. Ne ramigwa ndaipóri. Ha xe ne remimbou voi. Xe rekoha ohaxa kwaa porā ave xe-rehe xe remimoingove. Upéa-gwi ehaxa uka katu xe reko porāha. ⁴Yvypóry-pe ahaxa uka-ma nde reko porāha. Ereme'ě va'ekwe xe rembiaporā gwive ajapo-ma katu. ⁵Ko yvy oiko e'y mboyve xe tuvixa mba'e-ma aiko ne ndive va'ekwe. Ko'ánga ne ndive aiko hagwe-rami, xe moingo jevy katu, xe Ru. Xe mbotuvixa mba'e jevy katu.

⁶—Yvypóry pa'ũ-gwi ereiporavo va'ekwe xe irūrā ereme'ě hagwā xe-vy. Íxupe aikwaa uka-ma nde rekoha. Ne rembiporavo nde re'yí voi. Upéi ereme'ě va'ekwe xe-vy xe re'yirā. Ne nhe'ě ohendu hikwái. ⁷Ko'ánga katu, “Nhandejáry remime'ěgwe voi íxupe nipo ra'e” he'i ereme'ě va'ekwe-rehe xe-vy. ⁸Xe-vy ne remimombe'u amombe'u íxupe. Ha xe remimombe'u katu ohendu voi hikwái. “Nhandejáry-gwi ou nipo ra'e Hesu. Ombou nipo ra'e íxupe Nhandejáry” he'i nhande-rehe hikwái.

⁹—Ha teko rei-rehe katu ndajerure mo'ái nde-vy. Xe-vy ne remime'ěgwe-rehe ae ajerure-ta nde-vy. Nde re'yí voi. Upéa-gwi ajerure-ta nde-vy hese. ¹⁰Xe areko va'e gwive ne mba'e ave. Ha nde erereko va'e gwive xe mba'e ave. Ha xe remimbo'e katu xe-vy ne remime'ěgwe xe irūrā ohaxa uka-ma xe reko porā teha. ¹¹Áy katu aha-ta xe nde ereiko

ha-py. Ndaiko mo'ávúi-ma ko yvy ári. Ha xe remimbo'e katu oiko joty va'erā ko yvy ári. Nde reko marangatu voi, xe Ru. Ne nhe'ě-rupi aikwaa uka-ma kuri íxupe kwéry nde rekoha. Áy nde réry-py enhangareko porā katu hese ijoja meme oiko-vy hagwā. Peteixa nhande, nhande jojaha-rami, aipota ijoja ave onhondive hikwái. ¹²Hendive xe aime jave ko yvy ári, anhangareko hese aiko-vy nde réry-py, ahaxa uka íxupe va'ekwe-py. Anhangareko porā hese aiko-vy. Avave ndaxe rejái oho-vy. Petei va'e mo'á xe reja kuri oho-vy. Xe irū tee e'y va'e upéa anhaygwasu rembieraha. Yma hekorā omoí va'ekwe kwatia-rehe. Upéa-gwi hembihaike-rami naxe moirūvéi-ma áy.^u

¹³—Ko'ánga aheja-tama ko yvy aha-vy nde ereiko ha-py. Ha aime jave katu kóá xe nhe'ě amombe'u íxupe kwéry ovy'a hagwā. Xe avy'aha-rami aipota ovy'apa hikwái. ¹⁴Ne nhe'ě amombe'u-ma kuri íxupe ha teko rei katu ndaija'ái-ma hese. Teko rei reko-rupi aiko e'yha-rami, xe irū ave ndoikovéi-ma heko-rupi. Upéa-gwi ndaija'evéi-ma hese teko rei. ¹⁵“Eipe'a katu íxupe heraha-vy ko yvy-gwi” nda'e mo'ái nde-vy. Ha'e-ta ae, “Eresende katu íxupe. Anháy reko e'y-rupi oiko hagwā eresende katu” ha'e-ta ae nde-vy hese kwéry. ¹⁶Teko rei reko-rupi xe aiko e'yha-rami xe irū ave ndoikovéi-ma heko-rupi. ¹⁷Teko rei reko-rupi ndoikovéi-gwi, ipotí-magwi eheja katu toiko ne irū tee ramo. Anhetegwa tee va'e ne nhe'ě. Ne nhe'ě rendu ramo emoingo katu ne irū tee ramo. ¹⁸Yvypóry kwéry-pe amombe'u hagwā xe mbou va'ekwe. Upéixa ete, “Tapeho opa-rupi xe mombe'u-vy” ha'e kuri xe irū-pe. ¹⁹Áy apena hese-gwi, napenavéi-ma xéjehe.

^u17:12 Sl 41.9

Hekovia ae amano hagwā-rami aĩ. Nde-vy anheme'ẽ-ta ne irũ tee ramo oiko hagwā xe irũ.

²⁰—Xe irũ-rehe ajerure-ma nde-vy. Ha ko'anga katu xe irũ nhe'ẽ renduharã-rehe ave ajerure-ta ave. Inhe'ẽ rendu-gwi ojerovia-ma va'erã xe-rehe. ²¹Xe-rehe ojerovia va'erã-rehe ajerure-ta nde-vy peteixa ijoja tee hagwā xe-rehe ojerovia va'e gwive. Nde ko xe moirũha-rami, xe Ru, xe oromoirũha-rami ave, aipota peteixa nhane moirũ hikwái, “Nhandejáry remimbou voi nipo ra'e Hesu” he'i hagwā xe-rehe yvypóry. ²²Nde rekoha erehexa uka xe-vy va'ekwe-rami, ahexa uka ave kuri íxupe xe rekoha peteixa ijoja tee hagwā oiko-vy. Nhande nhande jojaha-rami aipota ijoja ave hikwái. ²³Peteixa amoirũ íxupe. Peteixa ave xe moirũ nde. Upéixa jaiko ha'e kwéry ijoja porã tee hagwā. Ijoja porã tee ramo, “Nhandejáry remimbou voi nipo ra'e Hesu” aipota he'i va'erã xe-rehe teko rei. Aipota he'i va'erã, “Hesu-pe ohayhuha-rami Nhandejáry, Nhandejáry reroviaha ave hembiahyu voi nipo ra'e” he'i va'erã.

²⁴—Áy, xe Ru, ko va'e xe-vy ne remime'égwe voi xe irũrã. Xe aiko harupi, aipota xe moirũ ave. Ndoikói výtteri ramo ko yvy xe rayhu va'ekwe ereikovy. Upéa-gwi xe momba'egwasu va'ekwe xe rereko-vy. Áy aipota xe moirũ xe momba'egwasuha ohexa hagwā hikwái. ²⁵Nde ko erejavy e'ỹ va'e, xe Ru. Teko rei katu nde kwaa e'ỹha voi. Xe ko ae nde kwaaha voi. Ha xe irũ katu oikwaama nde xe mbouhare. ²⁶Aikwaa uka va'ekwe íxupe nde rekoha aiko-vy. Áy aikwaa uka jevy-ta aiko-vy, xe rayhuha-rami ereikovy, ojohayhu porãve rãve hagwā ave. Peteixa amoirũse ave íxupe kwéry, he'i Nhandejáry-pe onhe'ẽ ombojeupi-vy.

Soldado kwéry polícia ndive oipyhy Hesu-pe

(Mt 26.47-56; Mc 14.43-50; Lc 22.47-53)

18 Upe oração ojapo rire, Hesu osẽ oho-vy gwemimbo'e kwéry ndive. Cedrom y rupagwe-rupi ohasa oje'ói-vy. Upe-py oĩ yvotyty. Upe-py oike oho-vy hikwái. ²Upe va'e yvotyty-py onhomboaty aty va'e gwemimbo'e kwéry ndive. Upéa-gwi Judas, Hesu pyhyharã-pe omombe'u va'erã oikwaa voi yvotyty. ³Upéixa ramo Judas Hesu piári oho upepy. Hendive oho soldado kwéry. Polícia pa'i ruvixa remimondo va'e, fariseu remimondo va'e ave indive oho. Gwesapeharã ave ogweraha. Gwataendyrã ave ogweraha. Ikutu hagwā reheve oho. ⁴Ha Hesu oikotaha gwive oikwaapa voi. Upéa-gwi oho ohogwaitĩ joty íxupe:

—Kiva'e-pe tipo peheka peiko-vy? he'i oporandu-vy soldado kwéry-pe Hesu.

Ha soldado kwéry he'i íxupe:

⁵—Oroheka Nazaré pygwa Hesu-pe, he'i íxupe hikwái.

—Xe voi ko ha'e, he'i onhemombe'u-vy soldado kwéry-pe.

Ha Judas katu Hesu pyhyharã-pe omombe'uhare ou ave Hesu pyhyharã ndive. Onhembo'y ave oĩ-vy upe-py.

⁶“Xe voi ko ha'e” he'i-ma ramo Hesu, onhemondyĩ hikwái. Ogwevi mo'ã ramo ho'a oje'ói-vy yvy-py soldado kwéry.

⁷Ha Hesu oporandu jevy íxupe kwéry:

—Kiva'e-pe tipo peheka? he'i jevy íxupe kwéry.

—Nazaré pygwa Hesu oroheka va'e, he'i jevy íxupe.

⁸—Xe voi ko ha'e, ha'e-ma kuri peemy. Néi. Xe voi xe reka peiko-vy ramo, peheja katu toho xe irũ gwéry, he'i soldado kwéry-pe.

⁹Upéa he'i oiko hagwā he'i hagwe-rami. He'i-ma kuri Gwu-pe: “Ne remime'égwe-rehe anhangareko porã porã aiko-vy. Ndojehesa rerováĩ

xéhegwi avave” he’i kuri gwemimbo’e kwéry-rehe. Upéa-gwi āy he’i: “Peheja katu toho xe irū gwéry” he’i.

¹⁰ Upe-ma ramo Simão Pedro ohekýi hyru-gwi okyse. Omopu’ā-vy oikytī-ma pa’i ruvixagwasu rembigwái-pe, Malco héry va’e-pe. Oinambijo-ma íxupe. Ijakatúa kotygwa oikytī íxugwi inambi.

¹¹ Upéi he’i Pedro-pe Hesu:

—Emoí jevy katu hyru-py nde kyse, he’i. —Nhandejáry nhe’ē-py ahasa asy va’erā. Ani, “Ndohasa asy mo’āi Hesu” ere erenhemongeta-vy teí nde py’apy-py, he’i Pedro-pe.

Ogweraha Hesu-pe Anás róga-py hikwái

¹² Upe rire soldado kwéry huvixa ndive, judeu remimbou polícia ave oipyhy Hesu-pe oipokwa-ma heraha-vy. ¹³ Ogweraha ranhe Anás róga-py. Ha Anás katu Caifás ratyu. Ha Caifás upe va’e ro’y-py pa’i ruvixagwasu ramo opyta. ¹⁴ Upe va’e he’i-ma kuri judeu ruvixa kwéry-pe: “Peē-my iporāve arā nhande rekovia peteí va’e omano ramo” he’i kuri Hesu-rehe. Ha upéi katu ogweraha íxupe Anás róga-py.

“Ndaha’éi xe hemimbo’e” he’i mo’ā Hesu-rehe Pedro

(Mt 26.57-58,69-70; Mc 14.53-54,66-68; Lc 22.54-57)

¹⁵ Ha Simão Pedro outro Hesu remimbo’e ndive oho hapykwéri. Pe outro hemimbo’e katu pa’i ruvixagwasu kwaaha. Upéa-gwi oike pa’i ruvixa róga kakwaa-py Hesu rapykwéri. ¹⁶ Ha Pedro katu opyta oka-py. Okē-my rei oī. Upéi pe outro hemimbo’e pa’i ruvixagwasu kwaaha osē jevy ou-vy omombe’u pa’i rembigwái-pe okē-rehe onhangareko va’e-pe. Upe-ma ramo oheja Pedro oike: —Eike katu, he’i íxupe pa’i rembigwái.

¹⁷ Oike rire he’i jevy Pedro-pe pa’i rembigwái:

—Nde tipo ndaha’éi Hesu remimbo’e, he’i oporandu-vy íxupe.

—Ndaha’éi xe, he’i mo’ā.

¹⁸ Ro’y eterei voi. Upéa-rehe pa’i rembigwái kwéry polícia ndive ohatapy ra’e ojepe’e hagwā. Āy onhembo’y tata ppy-py ojepope okwa-vy. Ipa’ū-my ave Pedro ojepope oī-vy.

Pa’i ruvixagwasu oporandu Hesu-pe (Mt 26.59-66; Mc 14.55-64; Lc 22.66-71)

¹⁹ Ha upéi katu pa’i ruvixagwasu oporandu Hesu-pe hemimbo’e kwéry-rehe.

—Mbava’e eremombe’u ijaty va’e-pe? he’i íxupe oporandu-vy.

²⁰ Ha Hesu he’i:

—Xe ko atýra-py meme amombe’u-ma enterove va’e-pe aiko-vy. Ojeporahéi haty haty-rupi xe ambo’e-ma aiko-vy. Nhandejáry róga kakwaa-py ave ambo’e-ma aiko-vy. Judeu kwéry ojogweroaty aty ha-rupi ambo’e aiko-vy. Nhemi ha-rupi ae namombe’úiry aiko-vy, he’i. —Ambue mbue va’e katu namombe’úi nhemi ha-rupi aiko-vy, he’i. ²¹ —Ani xe-vy ereporandu teí, he’i. —Xe renduharepe ae katu eporandu. Xe renduhare oikwaa porā va’e xe remimombe’ukwe, he’i pa’i ruvixagwasu-pe.

²² Upe-ma ramo peteí polícia upe-py oī va’e ohovapete íxupe:

—Ma’erā po nde py’agwasu-ma upéixa ere hagwā pa’i ruvixagwasu-pe, he’i íxupe pe polícia.

Upéi Hesu he’i:

²³ —Ereikwaa ramo xe nhe’ē porā e’yha, emombe’u katu a pygwa-pe xe apuha. Ha xe nhe’ē porā ramo jepe, ma’erā katu xe rovapete rei? he’i polícia-pe.

²⁴ Upe-ma ramo Anás omondo Hesu-pe. Pa’i ruvixagwasu Caifás oiko happy omondo. Ipokwaha reheve oho Hesu upe-py.

**“Ndaha'éí xe hemimbo'e” he'i
jevy mo'ã Hesu-rehe Pedro**

(Mt 26.71-75; Mc 14.69-72; Lc 22.58-62)

²⁵ Upe ramo Pedro opu'ã joty ojepe'e oĩ-vy tata ppy-py. Ha oporandu íxupe upe pygwa:

—Nde tipo ndaha'éí Hesu remimbo'e? he'i íxupe.

—Nahániry xe, he'i joty mo'ã. —Ndaha'éiry Hesu remimbo'e xe, he'i mo'ã upe pygwa kwéry-pe.

²⁶ Upéi oporandu íxupe pa'i ruvixagwasu rembigwái va'e. Inambikytipyre re'yí voi. Ha upéi katu oporandu íxupe:

—Nde tipo Hesu irũ? he'i. —Yvotyty-py nde orohexa voi kuri, he'i íxupe hembigwái.

²⁷ —Xe ndaikói kuri, he'i jevy mo'ã Pedro.

Upe-ma ramo osapukái-ma gáju.

**Mburuvixagwasu róga
kakwaa-py ogweraha Hesu-pe**

(Mt 27.1-2,11-14; Mc 15.1-5; Lc 23.1-5)

²⁸ Ha upéi katu oipyhy jevy-ma Hesu-pe heraha-vy hikwái. Osê Caifás róga-gwi oje'ói hagwã mburuvixagwasu róga kakwaa-py. Voi ogwahê oje'ói-vy upe-py. Ha judeu ruvixa kwéry ndoikéiry mburuvixa róga-py. Pe mburuvixa ndaha'éí judeu kwéry va'e. Heko-rupi oiko e'y-gwi ndoikéiry koty-py. Judeu kwéry e'y va'e koty-py ndoikéiry. He'i judeu ruvixa kwéry:

—Jaike ramo nhande kwéry e'y va'e róga-py nhandemongy'a arã. Aipo ramo, nhandemongy'a ramo, ndikatúi arã jakaru aretegwasu-py, he'i ójehe kwéry.

Ha judeu ruvixa kwéry okaruse voi aretegwasu-py. Upéa-gwi ndoikéiry voi mburuvixagwasu róga-py. ²⁹ Upéixa ramo mburuvixagwasu Pilatos osê ou-vy koty-gwi:

—Mbava'e tipo ojapo vai ra'e peru hagwã, he'i oporandu-vy judeu ruvixa kwéry-pe.

³⁰ —Nahembiapo vaíry ramo ra'e, ndorogwerúí arã ra'e íxupe nde ha-py, he'i joty hese mburuvixa-pe.

³¹ —Néi, he'i Pilatos. —Peẽ ko peraha katu íxupe pende reko-rupi pejapo hagwã hese, he'i íxupe kwéry.

Upéi he'i judeu ruvixa kwéry:

—Nderejuka ukaséiry joty ore-vy hembiapo vai va'e, he'i. —Ne nhe'ẽ-py mante ojuka va'erã hembiapo vai va'e, he'i mburuvixa-pe.

³² Ha Hesu katu onhemombe'u-ma kuri mba'éixa omano-ta. ãy onhemombe'u hagwe-ramima oiko-tama voi. Onhemombe'u hagwe-ramima onhe'ẽ-ma ãy judeu ruvixa kwéry.

³³ Ha upéi katu mburuvixa oike jevy koty-py ohenói tou Hesu. Ou ramo, oporandu íxupe:

—Nde tipo judeu kwéry ruvixagwasu va'e? he'i íxupe mburuvixa Pilatos.

³⁴ Ha Hesu he'i:

—Ndejehegwi rei para'e ereporandu xe-vy xe kwaa hagwã. Xe mombe'u para'e nde-vy, he'i mburuvixa-pe.

³⁵ —Ndaha'éiry xe judeu kwéry va'e. Nde re'yí ae pa'i ruvixa kwéry ave nde reru-ma ne moí xe po-py. Mbava'e tipo erejapo ra'e? he'i íxupe Pilatos.

³⁶ Upéi Hesu he'i:

—Xe ko mburuvixagwasu jepe, namandái va'e yvypóry-rehe, he'i. —Amanda ramo hese kwéry ra'e, aheja arã ra'e xe irũ onhorairõ xe-rehe. Aheja arã ra'e xe resende judeu kwéry-gwi. Ko vvy arigwa-rami katu namandái va'e voi, he'i mburuvixa-pe.

³⁷ —Aipo ramo, nde mburuvixagwasu voi ra'e, he'i íxupe Pilatos.

Upéi he'i Hesu:

—Mburuvixagwasu-py xe renói-ma kuri, he'i. —Xe ko ndaju reíry va'ekwe ko vvy ári. Anhetegwa tee va'e

mombe'uharã xe aiko-ma va'ekwe ko vvy-rehe. Ha anhetegwa reroviaha gwive katu xe nhe'ẽ ohendu ave arã, he'i mburuvixa-pe.

³⁸—Mbava'e nipo anhetegwa va'e, he'i Hesu-pe Pilatos.

**“Emboja katu kurusu-rehe”
he'i Hesu-rehe**

(Mt 27.15-31; Mc 15.6-20; Lc 23.13-25)

Upéa he'i rire osẽ jevy koty-gwi omombe'u hagwã judeu kwéry-pe:

—Nahembiapo vaíry ra'e, he'i Hesu-rehe. ³⁹—Páscoa aretegwasu-py peteĩ preso oĩ va'e apoi-ta va'e íxugwi. Pende reko-rupi apoi íxugwi, he'i. —Aipo ramo, peipota tipo xe apoi pende ruvix-agwasu Hesu-gwi, he'i judeu kwéry-pe.

⁴⁰Upe-ma ramo entéro judeu kwéry va'e gwive onhe'ẽ hatã-ma osapukái-vy hikwái:

—Nahániry, he'i. —Hesu-pe katu ndoroipotáiry erepoi. Barrabás ae oroipota erepoi, he'i mburuvixa-pe judeu kwéry.

Ha Barrabás katu oporasakeahaty voi.

19 Ha upéi katu Pilatos omanda Hesu-rehe:

—Peipyhy katu Hesu-pe peraha-vy. Pembopi mbopi katu íxupe heraha-vy, he'i omanda-vy Hesu-rehe.

²Upe ramo soldado kwéry oipyhy ombopi íxupe. Upéi nhuatĩ-gwi ojapo íxupe inhakã rehegwarã. Ijgwaka ra'anga ojapo omoĩ hagwã inhakã-rehe hikwái. Omonde hese ao pytã va'e, mburuvixa omonde va'e. ³Upéi peteĩ teĩ ogwahẽ ouvy hovagwy-py. Imboete ra'anga angavy ou hovagwy-py.

—Toiko are katu, toiko are katu, judeu ruvixagwasu, he'i onhembohoryvy Hesu-rehe.

Ohovapete pete íxupe.

⁴Upe-ma ramo Pilatos osẽ jevy koty-gwi oho-vy he'i judeu kwéry-pe:

—Pejeapysaka katu xe nhe'ẽ-rehe. Anohẽ jevy-ta íxupe xe ha'e va'e hese peikwaa porã hagwã. Hesu rembiapo vaikwe ndajohúiry voi, he'i judeu kwéry-pe Hesu-rehe.

⁵He'i rire-ma osẽ jevy-ma ou-vy koty-gwi Hesu. Inhakã-rehe oĩ nhuatĩ-gwi ijgwaka ra'anga. Ao puku pytã va'e-py onhemonde-ma ou-vy. Osẽ-ma ramo:

—Pehexa katu íxupe. Ou-ma katu. Pema'ẽ katu hese, he'i Hesu-rehe Pilatos.

⁶Ohexa-ma ramo íxupe pa'i ruvixa kwéry polícia kwéry ave onhe'ẽ hatã-ma osapukái-vy:

—Ejuka katu íxupe. Kurusugwasu-rehe ejuka katu íxupe, he'i Hesu-rehe osapukái joa joa-vy hikwái.

—Nahembiapo vaíry vérami ko xe-vy, he'i. —Upéa-gwi peẽ perahase ramo katu, peraha katu íxupe puhupi hagwã imoĩ-vy kurusu-rehe omano hagwã, he'i judeu kwéry-pe.

⁷Upéi ha'e kwéry he'i: “Xe ko Nhandejáry ra'y” he'i mo'ã ójehe. Ha ore katu ore rembypy Moisés remimombe'ukwe tekoha-rupi joty oroiko va'e. Hesu ae nainhe'ẽ rendúí. Upéa-gwi iporã katu ejuka íxupe, he'i mo'ã mburuvixa-pe Hesu-rehe hikwái.

⁸“Hesu Nhandejáry ra'y” he'i-ma ramo, omongyhyjeve íxupe judeu kwéry nhe'ẽ. ⁹Oike jevy koty-py oporandu Hesu-pe:

—Ki-gwi tipo ereju ra'e? he'i íxupe.

Ha Hesu okirĩ íxugwi. Mba'eve nde'íry mburuvixa-pe. ¹⁰Upéa-rehe oporandu jevy íxupe:

—Ma'erã po neremombe'úi ra'e xe-vy? he'i. —Ejeapysaka katu xe nhe'ẽ-rehe, he'i. —Xe ko amanda va'e nde-rehe, he'i. —Apoi-ta para'e ndéhegwi. Orojuka uka-ta para'e kurusu-rehe, he'i íxupe Pilatos.

¹¹Upe ramo Hesu he'i:

—Nhandejáry nhe'ẽ-py mante eremanda xe-rehe ereiko-vy, he'i íxupe.

—Ne rembiapo vai-ma xe-rehe. Ha judeu ruvixa nde-vy xe juka ukase va'e katu hembiaapo vaivete-ma xe-rehe, he'i mburuvixa-pe Hesu.

¹² Upéa ohendu ramo opoise ise mo'ã íxugwi. Ha judeu kwéry onhe'ë hatã íjevu-ma íxupe:

—Mburuvixagwasu César katu ndojohu porãí onhemomburuvixa va'e-pe gwive. Upéa-gwi erepoi ramo íxugwi, ndojohu porãí va'erã erejapose va'e Hesu-rehe, he'i Pilatos-pe hikwái.

¹³ Upéa ohendu ramo, he'i ogwenohẽ jevy hagwã Hesu-pe koty-gwi. Osẽ ririma, ogwapy-ma Pilatos oi-vy mburuvixa ogwapy haty-py. Upe opu'ã oi va'e itagwi ojapo va'ekwe ári ogwapy. Ha hebreu nhe'ë-py katu ohenói Gabatá-py. ¹⁴ Ha upéi katu haimete-ma larose. Oikotama páscoa aretegwasu. Upe-ma ramo he'i judeu kwéry-pe Pilatos:

—Pende ruvixagwasu ko ou-ma, he'i Hesu-rehe.

¹⁵ Ha ha'e kwéry katu:

—Emboja katu, emboja katu imoi-vy kurusu-rehe omano hagwã, he'i joa onhe'ë hatã-vy hese.

—Pende ruvixagwasu ko peipota tipo xe ajuka íxupe, he'i oporandu-vy judeu kwéry-pe.

Upe ramo he'i pa'i ruvixa kwéry:

—Mburuvixagwasu César anho voi ko ore ruvixa va'e, he'i mo'ã Pilatos-pe hikwái.

¹⁶ Upe-ma ramo Pilatos ojapo ha'e kwéry hemimbota. He'i omboja hagwã Hesu-pe imoi-vy kurusugwasu-rehe.

Omboja Hesu-pe imoi-vy kurusugwasu-rehe

(Mt 27.32-44; Mc 15.21-32; Lc 23.26-43)

Upéi ogweraha-ma íxupe omboja hagwã-py hikwái. ¹⁷ Ha upéi katu Hesu osẽ oho-vy. Onhemboja hagwã

kurusu-rehe oi-vy hagwã-py oho. Kurusugwasu ogweraha ho'yrã ojave oho-vy. Akã rendaty-py oje'e ha-py ogweraha íxupe. Ha hebreu nhe'ë-py katu ohenói Gólgota-py.

¹⁸ Ha upéi katu ogwahẽ rire oho-vy upe-py, omboja íxupe imoi-vy kurusugwasu-rehe. Mokoi hembiaapo vai va'e katu ave ohupi yvate. Hesu yke-rehe joa omoi íxupe kurusugwasu-rehe. Imbyte-py oi Hesu. ¹⁹ Ha Pilatos katu ohai imombe'u hagwã:

—Emoi katu kurusu-rehe Hesu akã ári, he'i omanda-vy. —“Ko va'e Hesu Nazaré pygwa judeu kwéry ruvixagwasu voi” he'i hagwã hese, he'i omanda-vy Pilatos.

²⁰ Petei nhe'ë ambue mbue-py ohai imoi-vy. Ohai hebreu nhe'ë-py, ohai latin nhe'ë-py. Grego nhe'ë-py ohai ave. Ha upéi katu heta judeu ou omonhe'ë ohai va'ekwe. Hi'agwi oi pe tetã-gwi Hesu rupi hagwe-py. ²¹ Upéa-gwi pa'i ruvixagwasu oje'oi Pilatos oiko ha-py:

—“Judeu ruvixagwasu” ani erehai tei. “Xe judeu ruvixa voi ko, he'i mo'ã ójehe” ehai ae katu, he'i íxupe judeu ruvixa kwéry.

²² Ha Pilatos nohendúiry joty inhe'ë:

—Upéixa ahai-ma kuri. Ndaipe'a mo'avéi-ma xe ahai va'ekwe, he'i judeu ruvixa kwéry-pe.

²³ Ha irundy soldado katu omboja rire Hesu-pe imoi-vy kurusu-rehe, oipyhy ijaokwe omboja'o ja'o petei tei ojóupe. Ha ikamisa pukukwe katu oipyhy ave. Onhembovyvy e'ỹ va'e.

²⁴ Upéixa ramo he'i soldado:

—Ani eremondoro tei kamisa puku. Jahuga katu hese. Aipo ramo, ogana va'e togweraha katu, he'i ojóupe Hesu aokwe-rehe onhemogana-vy.

Yma va'ekwe he'i Nhandejáry kwatia nhe'ë:

“Xe aokwe omboja’o peteĩ teĩ ojóupe.

Ohuga xe kamisa-rehe hikwái”^v

he’i Hesu rehegwarã omombe’u-vy. Upéa-gwi hembihaike-rami voi áy ojapo Hesu aokwe-rehe.

²⁵ Ha upéi katu oĩ irundy kunha kurusu rovagwy-py. Oĩ Hesu sy. Upéi ikypy’yry ave. Upéi Maria Magdalena ave, Clopas rebireko Maria ndive. ²⁶ Upe ramo Hesu ohexa-ma osy-pe. Ijyke-rehe xe anhembo’y ai-vy. Xe hemimbo’e hembiaiyhu va’e. Xe rexa-ma ave. Ore rexa ramo, he’i osy-pe:

—Ne memby voi upe va’e, he’i osy-pe xe-rehe.

²⁷ Upéi he’i xe-vy:

—Nde sy voi upe va’e, he’i xe-vy osy-rehe.

Ha upe rire katu xe róga-py araha Hesu sy oiko hagwã xe ha-py.

Omano-ma Hesu

(Mt 27.45-56; Mc 15.33-41; Lc 23.44-49)

²⁸ Ha upéi katu Hesu: “Ajapo va’erã gwive ajapopa-ma voi” he’i ojéupe. Ha Nhandejáry kwatia nhe’ẽ kwaaha voi Hesu. He’i va’ekwe Nhandejáry kwatia nhe’ẽ, “Xe y’uhéi-ma” he’i Hesu rekorã omombe’u-vy. Upéa-gwi hembihaike-rami:

—Xe y’uhéi-ma, he’i ójehe.

²⁹ Upe-py oĩ uva rykwere hepy e’y va’e rryru. Upéi bucha omoakỹ. Yvyra apy-rehe, hissopo héry va’e apy-rehe omõ imondo-vy íxupe. Oipyte uka ho’u uka-vy íxupe.^w ³⁰ Ho’u rire-ma:

—Ajapo va’erã gwive, ajapopa-ma voi, he’i ójehe.

He’i rire, onhakã reity-ma omano-ma.

Oikutu kyse puku-py Hesu arokã-my

³¹ Vierne omano Hesu. Iko’ẽ-my, sábado, oiko-ta areteguasú. Omboete

eterei upe va’e arete judeu kwéry. Upéa-gwi oipota omano pya’e:

—Naiporãi oĩ arete-py omano hagwã-rami joty, he’i ojóupe judeu ruvixa kwéry.

Upéa-gwi oho oje’ói-vy mburuvixa Pilatos oiko ha-py:

—Ere katu omopẽ hagwã kurusu-rehe oĩ va’e retyma omano pya’e hagwã, he’i. —Ha upe rire katu eipe’a uka mani kurusu-gwi, he’i íxupe judeu ruvixa kwéry.

³² Upe ramo oho soldado omopẽ hetyma. Hesu yke-rehe ohupi va’ekwe-pe omopẽ hetyma. Upéi outro ijyke-rehe ohupi va’ekwe-pe omopẽ ave hetyma.

³³ Ha ogwahẽ ramo katu oho-vy Hesu oĩ ha-py:

—Omano-ma oĩ-vy, he’i hese soldado.

Upéa-gwi nomopẽiry hetyma.

³⁴ Nomopẽiry ramo jepe hetyma, oikutu joty kyse puku-py Hesu arokã-my. Upéi oikutu rire Hesu arokã-my osyry-ma hugwy y ndive.

³⁵ Xe ko hexahare voi. Amombe’u-ma ojehu va’ekwe perovia hagwã peẽ ave. Anhetegwa tee va’e amombe’uha peikwaa voi. Anhetegwa teeha xe aikwaa ave.

³⁶⁻³⁷ Ha upéi katu yma he’i va’ekwe Nhandejáry kwatia nhe’ẽ:

“Ikãgwe ni peteĩ nonhemopẽi va’erã”

he’i. Ha upéi he’i jevy outro Nhandejáry kwatia nhe’ẽ:

“Kysepuku-py oikutu va’ekwe-rehe oma’ẽ va’erã hikwái”^x

he’i va’ekwe Nhandejáry kwatia nhe’ẽ Hesu rekorã omombe’u-vy. Upéa-gwi hembihaike-rami katu ojapo-ma hese hikwái.

^v19:24 Sl 22.18 ^w19:29 Sl 69.21

^x19:36-37 Êx 12.46; Nm 9.12; Sl 34.20; Zc 12.10; Ap 1.7

Omoĩ itakwa-py Hesu retekwe

(Mt 27.57-61; Mc 15.42-47; Lc 23.50-56)

³⁸Ha upe rire katu Arimatéia tetã mygwa José héry va'e ogwahẽ oho-vy Pilatos oiko ha-py. Upe-py oho ojerure hagwã Hesu retekwe-rehe:

—Arahase amoĩ hagwã itakwa-py hetekwe, he'i Hesu-rehe oporandu-vy íxupe.

—Eraha katu hetekwe, he'i íxupe Pilatos.

Ha José katu Hesu nhe'ẽ renduha voi. Henduha jepe ikyhyje judeu ruvixa kwéry-gwi. Upéa-gwi teta-py nomoirũry voi va'ekwe Hesu-pe. Āy katu José oho-ma ogweraha-vy Hesu retekwe. ³⁹Hendive oho ave Nicodemos héry va'e. Upe va'e Hesu rexa-vy oho va'ekwe. Pyhare oho va'ekwe. Āy oho ha'e José ndive. Heta ogweraha hyakwã va'e babosa mirra ndive héry va'e. Quarenta e cinco kilo ogweraha. ⁴⁰Mokõive oipyhy hetekwe. Omohyakwã rire ae ao, onhugwã hetekwe ao-py. Upéa ojapo va'e judeu kwéry omano va'ekwe-pe heko-rupi ojaty rekovia omoĩ hagwã hetekwe itakwa-py. ⁴¹Hesu rupi hagwe-py oĩ yvotytygwasu. Upe-py oĩ itagwasu ikwa pyahu va'e. Ha'e-py nomoĩry vyteri hetekwe. ⁴²Hi'agwĩ voi oĩ upe yvotytygwasu. Ha sábadu, judeu kwéry opytu'uha áry katu oiko-tama ave. Upéa-gwi pya'e omoĩ hetekwe itakwa-py. Ha itagwasu-pe ave omboty.

“Oipe'a ra'e Nhandejáry Hesu retekwe-pe itakwa-gwi” he'i

(Mt 28.1-8; Mc 16.1-8; Lc 24.1-12)

20 Ha upéi domingo voi ramo, pyharevete kwarahy hembipe rei vyteri ramo, pytũ para para vyteri jave oho. Oho ohexa hagwã Hesu retekwe Maria Madalena. Upe-py ogwahẽ oho-vy ramo, ohexa-ma itagwasu imboty-hare. ²Ojepe'a-ma oĩ-vy. Upéa ohexa-ma

ramo, oripara jevy imombe'u ou-vy. Ogwahẽ ou-vy Pedro oiko ha-py. Xe Hesu remimbo'e inhirũ tee va'e aiko ha-py ave ou omombe'u:

—Oipe'a ra'e hikwái Nhandejáry Hesu retekwe-pe. Kipy po ogweraha omoĩ hagwã ra'e íxupe? he'i ore-vy ou-vy Hesu rehegwa omombe'u-vy.

³Upe-ma ramo ore mokõive va'e oroho orohexa hagwã hetekwe rendagwe-py. Pedro ndive xe aha. ⁴Ororipara oroho-vy. Ha xe hatãve aripara. Xe ranhe agwahẽ aha-vy upe-py. ⁵Agwahẽ-ma ramo ajeayvy hetekwe rendagwe ahovapyexa hagwã. Ijaokwe imorotĩ porã va'e ahexa inhugwã hagwe mate oĩ ramo. Ha ndaikéiry. ⁶Xe rapykwéri ogwahẽ ou-vy Simão Pedro ave. Ou-ma oike-ma itakwa rye py-py. Ijaokwe imorotĩ va'e mante ave ohexa. Inhugwã hagwe mo'ã oĩ. ⁷Upe hovaho'i hagwe noĩry ijaokwe imorotĩ va'e ndive. Upe va'e anho oĩ. ⁸Upéi xe agwahẽ ranhe va'ekwe, aike ave va'ekwe itakwa rye py-py. Ahexa-ma ramo, arovia-ma. ⁹Ha Nhandejáry kwatia nhe'ẽ, Hesu oikove jevy va'erã, he'i va'ekwe katu, ne'írã oroikwaa he'ise va'e. ¹⁰Ha upéi katu oroho jevy ore rõga-py.

Hesu ojekwaa uka jevy Maria Madalena-pe

(Mt 28.9-10; Mc 16.9-11)

¹¹Ha Maria Madalena katu ndoikéiry itakwa rye py-py. Ita yke-rehe opyta hasẽ oĩ-vy. Gwasẽ reheve ojeayvy ohovapyexa hagwã. ¹²Upéi ohexa-ma mokõi Nhandejáry rembigwái yvã pygwa va'e. Ao morotĩ va'e omonde ramo ohexa. Hesu rupagwe ári ogwapy oĩ-vy. Peteĩ inhakã rupagwe-py, outro ikupy rendagwe-py. Mokõive oporandu íxupe:

¹³—Ma'erã tipo ne rasẽ, he'i kunha-pe. Kunha he'i íxupe:

—Ogweraha ra'e xe Járy retekwe, he'i íxupe kunha. —Kípy po omõ ra'e íxupe, xe ndaikwaáiry, he'i mokõive va'e-pe kunha.

¹⁴Upéa he'i rire, ojerova ramo ohexa Hesu-pe onhembo'y oĩ-vy ramo. Hesu teĩ nipo ra'e ohexa, ha kunha ndoikwaáiry íxupe.

¹⁵—Ma'erã tipo ne rasẽ ereĩ-vy? he'i. —Kiva'e-pe tipo ereheka ereiko-vy, kunha, he'i kunha-pe Hesu.

“Yvotyty-rehe onhangarekoha voi upéa” he'i mo'ã opy'apy-py kunha Hesu-rehe. Upéa-gwi he'i Hesu-pe:

—Ereraha ramo ra'e íxupe, eremoĩ ambue henda-koty emombe'u katu xe-vy, xe araha hagwã íxupe, he'i mo'ã Hesu-pe ndoikwaái-gwi.

¹⁶—Nde Maria, he'i íxupe Hesu.

Upe-ma ramo oikwaa-ma íxupe ojerova Hesu ha-koty:

—Nde Raboni, he'i íxupe onhe'ẽ-py hebreu dhe'ẽ-py. Raboni he'ise xe mbo'eháry-pe.

¹⁷Ha upéi katu he'i íxupe Hesu:

—Ndajeupíry vyteri aha-vy xe Ru oiko ha-py, he'i. —Upéa-gwi anive xe kwavã teĩ. Tereho mani katu nde xe re'ýi oiko ha-py emombe'u xe dhe'ẽ: “Ajeupi-ta aha-vy xe Ru ha-py. Xe Ru ko ha'e kwéry Túvy ave. Xe Járy ijáry kwéry ave. Upe va'e ha-py ajeupi-ta aha-vy” he'i. —Ko va'e dhe'ẽ eraha emombe'u katu íxupe kwéry, he'i kunha-pe Hesu.

¹⁸Upe-ma ramo Maria Madalena oho jevy omombe'u Hesu remimbo'e kwéry-pe:

—Ahexa-ma kuri Nhandejáry Hesu-pe, he'i gwemimbo'e kwéry-pe. Upéi omombe'u íxupe Hesu dhe'ẽgwe.

Hesu ojekwaa uka jevy gwemimbo'e kwéry-pe

(Lc 24.36-43)

¹⁹Upe áry-py domingo ka'aru ete ojogweroaty oĩ-vy koty-py Hesu remimbo'e

kwéry. Ikyhyje voi judeu ruvixa-gwi hikwái. Upéa-gwi hatã omboty hikwái okẽ. Upe-ma ramo ogwahẽ-ma ou-vy Hesu. Ipa'ũ-my ojekwaa-ma oĩ-vy:

—Tapende py'agwapy katu xe-rehe, he'i-ma íxupe kwéry.

²⁰Upéa he'i rire, ohexa uka íxupe kwéry opo oikutu hagwe. Oarokã oikutu hagwe ohexa uka ave. Ojáry-pe ohexa ramo, ovy'a eterei-ma hikwái. ²¹Upe ramo he'i jevy íxupe kwéry:

—Tapende py'agwapy katu xe-rehe, he'i. —Xe Ru dhe'ẽ-py aju va'ekwe-rami, ãy xe dhe'ẽ-py apomondo-ta ave pamba'apo apo hagwã-rupi, he'i gwemimbo'e kwéry-pe.

²²Upéa he'i rire, oipeju peju íxupe kwéry:

—Toike katu pende py'a-py Nhe'ẽ Marangatu tee va'e, he'i opytu-py oipejukwe-vy. ²³—Peje ramo, “Tomboyke katu ne rembiapo vaikwe Nhandejáry” peje ramo, omboyke va'erã Nhandejáry íxugwi hembiaapo vaikwe. Ha peje ramo katu, “Ani Nhandejáry omboyke ne rembiapo vaikwe” peje ramo, nomboykéi ave va'erã íxugwi hembiaapo vaikwe, he'i gwemimbo'e kwéry-pe Hesu.

Tomé rehegwa dhe'ẽ

²⁴Ogwahẽ ramo Hesu, ndoikóiry koty-py hemimbo'e héry va'e Tomé. Dídimopy ohenói íxupe ave. ²⁵Upe rire ogwahẽ ramo Tomé, omombe'u íxupe outro hemimbo'e kwéry:

—Orohexa-ma kuri Nhandejáry Hesu-pe, he'i Tomé-pe omombe'u-vy.

Upéi he'i íxupe kwéry Tomé:

—Xe ndaroviáiry, he'i Tomé. —Xe ahexa e'ỹ reheve ipo ikutu hagwe, ndarovia mo'ái, he'i. —Amoĩ e'ỹ reheve xe po inharokã-rehe ikutu hagwe-py, ndarovia mo'ái voi xe, he'i oirũ kwéry-pe Tomé.

²⁶ Peteĩ semana rire hemimbo'e kwéry ojogweroaty jevy-ma koty-py oĩ-vy. Hendive oĩ-ma Tomé. Onhemboty hatã hokê gwive. Onhemboty hatã ramo jepe, ogwahẽ-ma ou-vy Hesu ipa'ũ-my onhembo'y-ma oĩ-vy:

—Tapende py'agwapy katu xe-rehe, he'i íxupe kwéry.

²⁷ Upe-ma ramo he'i Tomé-pe:

—Emoĩ a-py ne kwã erehexa hagwã xe po, he'i. —Eipyso katu nde po emoĩ katu ne kwã xe arokã-rehe xe kutu hagwe-py ereikwaa hagwã, he'i. —Ani ne mba'e rerovia e'ỹ teĩ. Erovia tee katu, he'i Tomé-pe Hesu.

²⁸ —Xe Ruvixa voi ko nde ra'e, he'i. —Xe Járy voi ra'e, he'i íxupe Tomé.

²⁹ Upéi Hesu he'i íxupe:

—Néi, he'i. —Xe rexa-gwi xe rerovia-ma, Tomé, he'i. —Ha gwĩ xe rexa e'ỹ reheve xe rerovia joty ramo, arovy'a voi íxupe. Oiko porã porã tee rei va'erã upéa, he'i Tomé-pe Hesu.

João omombe'u ma'erã pa amoĩ kwatia-rehe Hesu rehegwa nhe'ẽ

³⁰ Ha Hesu katu heta hembiaapo porã porã voi opu'akaha-rupi oiko-vy. Heroviapyrã-rupi ojapo gwemimbo'e kwéry remiexagwã. Ha namoĩmbáiry ko va'e kwatia-py. Heta kwatia-rehe amoĩ e'ỹ va'e oĩ. ³¹ Ha ko va'e katu kwatia-rehe amoĩ va'ekwe. Peẽ-my gwarã amoĩ-ma peje hagwã Hesu-rehe: “Cristo nhane remiha'arõ va'e voi Hesu nipo ra'e. Nhandejáry ra'y tee voi nipo ra'e” peje hagwã Hesu-rehe amoĩ-ma. Aipota pejerovia-ma hese peiko-vy Hesu réry-py peiko meme hagwã Nhandejáry ndive.

Hesu ojehexa uka jevy sete gwemimbo'e-pe

21 Ha upe rire katu Hesu ojehexa uka jevy gwemimbo'e kwéry-pe. Tiberiades yguasu rembe-rehe a-rami

ojehexa uka. ² Upe-py ojogweroaty oĩ-vy Simão Pedro Tomé ndive. Dídimopy onhehenói ave Tomé. Hendive oĩ ave Caná da Galiléia pygwa Natanael. Omoirũ ave íxupe Zebedeu ra'y. Outro mokõi Hesu remimbo'e omoirũ ave íxupe. ³ Upe ramo Simão Pedro he'i oirũ-pe:

—Aha-ta ajopói pira, he'i oirũ-pe.

—Ne ndive oroho-ta ave pirapói-vy, he'i Pedro-pe hikwái.

Upe ramo ohopa onhemboyru kanóapy oje'ói-vy. Pyhare-rupi oho ojopói pira mo'ã ha nogwenohẽiry mba'eve. ⁴ Iko'ẽ-my hembipe rei vyteri jave kwarahy, ohexa-ma Hesu-pe oĩ-vy ramo y rembepy ojekwaa oĩ-vy. Hesu ohexa ramo jepe, ndoikwaáiry íxupe. ⁵ Upe ramo oporandu Hesu:

—Napenhẽi tipo pira, xe ra'y? he'i íxupe kwéry.

—Mba'eve norogwenohẽiry, he'i íxupe hikwái.

⁶ —Aipo ramo, pemombo katu kyha kanóa akatúa-koty. Penohẽ va'erã pira, he'i íxupe kwéry Hesu.

Inhe'ẽ-py omombo ramo ogwenohẽ. Upéi ndikatuvéi-ma ogwenohẽ jevy kyha ipohýi-gwi. Ndikatúi omboyru kanóa-py. Heta eterei pira ojepyhy ra'e kyha-rehe. ⁷ Upe-ma ramo xe Hesu irũ tee va'e ha'e Pedro-pe:

—Nhandejáry Hesu voi upe va'e —ha'e amombe'u-vy.

Upéa ohendu ramo, omboi va'ekwe oao jo'a omonde jevy ho'a hagwã y-py. ⁸ Ha outro hemimbo'e kwéry katu ogwahẽ ou-vy kanóa-py. Hi'agwĩ oĩ y rembe-gwi. Cem metro-rupi ogwahẽ hagwã. Upéa-gwi ou kanóa-py ombo-tyryry heru-vy kyha pira reheve. ⁹ Osẽ rire kanóa-gwi ohexa tata. Tata ári omoka'ẽ-ta pira. Mbojape ohexa ave. ¹⁰ Upéi he'i Hesu:

—Penohẽ va'ekwe-gwi pira, eruve nhamoka'ëve va'erã pira, he'i gwemimbo'e kwéry-pe.

¹¹ Upe ramo Simão Pedro onhemboyru jevy kanóa-py kyha otira hagwã heru-vy. Upéi ombotyryry heru-vy yvy ete-py. Pira omohynyhê voi kyha. Kyha py-py oĩ cento e cinqüenta e três pira tuvixagwe va'e. Heta jepe pira, nomondoróiry joty kyha.

¹² Ha upéi he'i Hesu:

—Peju katu jakaru, he'i íxupe kwéry.

Ha ha'e kwéry katu oikwaa Nhandejáry Hesuha voi upe va'e. Upéa-gwi noporandúí íxupe onhemombe'u hagwã. Ndaipy'agwasúí oporandu hagwã. Upéa-gwi noporandu jepéiry. ¹³ Ha upéi katu Hesu oho ome'ê me'ê va'erã oipyhy. Mbojape ome'ê íxupe kwéry. Upe rire ome'ê me'ê pira ka'ê ave íxupe kwéry.

¹⁴ Upéixa voi oikove jevy rire, mbohapyha-rehema ojehexa uka jevy gwemimbo'e kwéry-pe Hesu.

Pedro rehegwa nhe'ê

¹⁵ Okaru rire, oporandu Simão Pedro-pe Hesu:

—Xe rayhu tee tipo nde, João ra'y Simão? he'i. —Xe rayhu-ma voi ne irũ. Nde tipo xe rayhuve joty tipo nde? he'i Pedro-pe.

—Ha'e katu. Ereikwaa voi xe orohayhuha, xe Járy, he'i Hesu-pe.

—Aipo ramo, enhangareko katu xe re'ýi-rehe ereiko-vy. Ovexa-rehe onhangareko va'e-rami, enhangareko hese, he'i Pedro-pe.

¹⁶ Upéi oporandu jevy íxupe:

—Nde tipo xe rayhu, João ra'y Simão, he'i.

—Ha'e katu, he'i. —Ereikwaa voi xe orohayhuha, xe Járy, he'i Hesu-pe.

—Aipo ramo, enhangareko katu xe re'ýi kwéry-rehe. Ovexa rerekwa-rami eiko íxupe kwéry, he'i Pedro-pe.

¹⁷ Upéi mbohapyha-rehema oporandu jevy íxupe:

—Xe rayhu tipo nde, João ra'y Simão, he'i íxupe.

Upe-ma ramo ndovy'avéi Pedro. Mbohapyha-rehe oporandu íxupe-gwi ndovy'avéi-ma. He'i Hesu-pe:

—Opamba'e ereikwaa va'e, xe Járy. Xe orohayhuha ereikwaa ave, he'i Pedro.

—Aipo ramo, he'i —enhangareko katu hereko-vy xe re'ýi kwéry-rehe. Ovexa rerekwa-rami enhangareko hese, he'i. ¹⁸—Ne mitã ramo katu, nde ku'a jopyha eremoĩ ndéjehe eremboty eregwata hagwã. Erehose ha-koty ereho voi va'ekwe. Ha amombe'u-ta nde-vy anhetegwa tee va'e. Nde tuja ramo, ereipysa va'erã nde po nde pokwa hagwã. Upéi nde reraha va'erã erehose e'ý ha-koty. Nde pokwaha-rehe ereho va'erã, he'i Pedro-pe Hesu.

¹⁹ Upéa he'i oikwaa uka hagwã Pedro-pe, mba'éixa po Pedro omano hagwã:

—Xe moirũ meme-gwi ojejuka uka ramo, omano ramo, ohexa uka va'erã enterove va'e-pe Nhandejáry rekoha porã, he'i Pedro omano-taha áry omombe'u-vy.

Ha upéi katu he'i Pedro-pe:

—Xe moirũ katu ereiko-vy, he'i íxupe Hesu.

Xe rehegwa nhe'ê

²⁰ Upe rire ojerova Pedro xe rexa gwapykwe-gwi, xe Hesu irũ tee va'e aju ramo. Kwehe arete-py orokaru ramo, ha'e va'ekwe Hesu-pe ojoyke reheve aĩ-gwi: “Kiva'e tipo ne mombe'u-ta nde pyhyrã-pe” ha'e va'ekwe Hesu-pe. ãy xe agwata aju-vy Pedro rapykwéri-gwi. ²¹ Ha Pedro katu ojerova ramo xe-rehe xe rexa ramo, gwapykwéri aju ramo, oporandu xe-rehe Hesu-pe:

—Mbava'e tipo oiko-ta ou xe rapykwéri va'e-pe? he'i Hesu-pe xe-rehe.

²²—Xe aipota nomanói xe aju jevy peve ramo ra'e, namombe'úi arã nde-vy ra'e. Nde katu xe moirũ ereiko-vy, he'i Pedro-pe Hesu.

²³Upéa-gwi Hesu remimbo'e kwéry he'i mo'ã ojóupe xe-rehe: “Nomano mo'ávéi-ma upe va'e”. Ha upéa nde'íry Hesu. He'i ae: “Xe aipota nomanói xe aju peve ramo ra'e, namombe'úi arã nde-vy ra'e” he'i hese Pedro-pe.

²⁴Ko va'e Hesu rehegwa nhe'ẽ gwive katu xe remimombe'u voi. Xe rembihaikwe ave voi. Anhetegwa tee va'e amombe'uha jaikwaa voi.

Hesu rehegwa nhe'ẽ paha

²⁵Heta Hesu rembiapo apo xe remimombe'u. Heta xe remimombe'u e'ỹ ave. Peteĩ teĩ omoĩ meme ramo Hesu rembiapo gwive, kwatia-rehe omoĩmba ramo, heta eterei arã oĩ kwatia. Ko yvy ári ndaiporivéi-ma arã vérami henagwã. Heta verei-gwi, ndaijavéi-tama vérami xe-vy.

Hesu remimondo rembiapokwe atos dos apóstolos

Hesu ome'ë gwemimondo kwéry-pe hembiaporã

(Mt 28.16-18; Mc 16.14,19; Lc 24.36,50)

1 Are-ma xe Lucas amondo va'ekwe nde-vy, Teófilo, xe nhe'ë kwatia-rehe. Hesu rehegwa nhe'ë gwive amoĩ va'ekwe kwatia-rehe. Hesu ojapo va'ekwe gwive rehegwa nhe'ë amoĩ va'ekwe. Omombe'u va'ekwe gwive rehegwa nhe'ë amoĩ ave.^y ² Onhypyrũ ombo'e mbo'e ojererojeupi oho peve yváy-py rehegwa nhe'ë amoĩ ave. Ohenói va'ekwe gwemimondo va'e, gwembiporavõpyre-pe ome'ë hagwã hembiaporã. Ha Nhe'ë Marangatu tee va'e katu oikwaa uka porãve íxupe kwéry hembiaporã. Hesu ome'ë ranhe íxupe kwéry hembiaporã. Ome'ë rire katu ha'e ojererojeupi jevy oho-vy.

³ Ko'ây amondo jevy-ta xe nhe'ë nde-vy, Teófilo. Hesu omano rire ha'e onhemoingove jevy va'ekwe voi. Oikove jevy ramo, ojehexa uka porã porã va'ekwe voi oiko-vy gwemimondo kwéry-pe. Quarenta áry ojehexa uka uka jevy oiko-vy va'ekwe íxupe kwéry. Nhandejáry nhande ruvixarã rehegwa nhe'ë omombe'u oiko-vy. Ohexa ramo íxupe: “Ereikove jevy-ma nipo ra'e” he'i íxupe hemimondo kwéry.

⁴ Ijave kwéry opyta ramo Jerusalém-my:

—Ani pesë teĩ ko tetã-gwi, he'i. —Pepyta katu pekwa-vy a-py, he'i Hesu íxupe kwéry. —Xe Ru nhe'ë amombe'u va'ekwe peẽ-my: “Ambou va'erã Nhe'ë Marangatu tee va'e” he'i va'ekwe xe-vy xe Ru.

⁵ Upéa-gwi peha'arõ katu xe Ru remimbourã peẽ-my. Ha João Batista katu pene mongarai va'ekwe y-py. Ha ãy ae katu Nhandejáry omoĩ-tama kuri pende py'apy-py Nhe'ë Marangatu tee va'e. Pene mongarai jevy-ta vérami xe Ru, he'i íxupe kwéry Hesu.^z

⁶ Upéixa ramo Hesu ndive onhom-boaty hemimondo kwéry:

—Eremosẽ-ta tipo imondo-vy Israel re'ýi e'ý, mbo'eháry, he'i íxupe hikwái. —Eremosẽ-ta tipo íxupe kwéry Israel kwéry ae omanda jevy hagwã ojõhe, he'i oporandu-vy íxupe.

⁷ Ha he'i Hesu:

—Nhandejáry omoĩ va'ekwe onhe'ë peteĩ áry-py omosẽ hagwã imondo-vy Israel re'ýi e'ý kwéry-pe. Nhandejáry nhe'ë-py ogwahẽ va'erã hi'áry. Ha ndoik-waa ukái peẽ-my araka'e pa omosẽ-ta íxupe kwéry. ⁸ Ha pene rembiaporã katu amombe'u-ta peẽ-my. Nhandejáry ombogwey-ta peẽ-my Nhe'ë Marangatu tee va'e oiko hagwã pende py'apy-py. Ombogwey-ta ne mbopu'aka tee hagwã. Ne mbopu'aka tee rire, ereho va'erã eremombe'u mbe'u opa-rupi xe aikove jevymaha rehegwa nhe'ë. Xe mombe'u mbe'u va'erã Jerusalém tetã-my okwa va'e-pe. Judéia yvy-rupi oiko va'e-pe gwive xe mombe'u mbe'u va'erã, he'i. —Samaria yvy-rupi oiko va'e-pe gwive xe mombe'u mbe'u va'erã ave. Yvy apy gwive xe rehegwa nhe'ë ereraha va'erã xe mombe'u mbe'u-vy, he'i íxupe kwéry Hesu.

⁹ Upéa omombe'u rire, oho. Ha'e kwéry hesa-rupi ojereroyvate jevy-ma oho-vy áry-rehe. Yvateve teve oho. Arai kupe-rupima oho jevy, ndohexavéi-ma íxupe hikwái.

¹⁰ Hesu rapykwere-rehe joty oma'ë oĩ-vy hikwái. Upe jave onhembo'y oĩ ramo ijyke-rehe mokõi ijao morotĩ va'e.

Kwimba'e nipo upe va'e ra'e. ¹¹ He'i Hesu remimondo kwéry-pe,

—Ore rapixa kwéry, Galiléia pygwa va'e, ma'erã tipó pende rovayva yva yvate-koty pei-vy, he'i. —Ko va'e Hesu, a-rami jevy ogwejy va'erã ou-vy. Pehexama íxupe kuri ojereroyvate ramo oho-vy pendéhegwi. Ojereroyvate hagwe-rami jevy ogwejy va'erã ou-vy, he'i Hesu remimondo kwéry-pe.

Matias omoirũ Hesu remimondo kwéry-pe opyta hagwã doze jevy

¹² Upe ramo hemimondo kwéry oje'oipa jevy gwetakwe reheve. Oliveiras vyvaty-gwi ogwejy oje'oipa hagwã Jerusalém tetã-my. Namombry etéi opyta upe-gwi. Hi'agwĩ voi opyta. Upéa-gwi ogwahẽ pya'e oje'ói-vy Jerusalém tetã-my. ¹³ Upe-py oike rire ojeupi okoty yvate-py opyta haty-py. Oikepa upe-py hemimondo kwéry, Pedro, João, Tiago, André ndive. Oike ave Filipe, Tomé ndive. Oike ave Bartolomeu, Mateus ndive. Oike ave Tiago, Alfeu ra'y va'e, Simão Zelote va'e, Judas, Tiago ra'y va'e ndive oike. ¹⁴ Ha'e kwéry meme oikepa upe-py. Gweta kwéry reheve peteixa omondo mondo Nhandejáry-pe onhe'ẽ. Oração apo-vy heta'e voi. Nainhate'yiry voi. Hendive kwéry onhomboaty kunhagwe. Hesu sy héry Maria omoirũ ave íxupe kwéry. Tyvúry omoirũ ave íxupe kwéry.

¹⁵ Oração ojapo meme hikwái. Ha pete'í ary-py heta ojogweroaty jave, cento e vinte-rupi oĩ ramo upe-py, Pedro opu'ã omombe'u hagwã. Entéro va'e rovagwy-gwi opu'ã. Upéi he'i íxupe kwéry:

¹⁶ —Amombe'u-ta peẽ-my, xe re'yí kwéry. Yma voi Nhe'ẽ Marangatu tee va'e ome'ẽ va'ekwe myamyri Davi-pe inhe'ẽrã omombe'u hagwã Judas amyri rekorã, omotenonde hagwã oiko hagwã.

Anhetegwa voi ra'e. Upéa-gwi yma omombe'u hagwe-rami, ãy oikopa voi kuri, he'i Pedro. ¹⁷ —Judas amyri katu Hesu remimbo'ekwe, nhande javegwa voi. Hembiaporã ome'ẽ íxupe va'ekwe Hesu. Nhande-vy ome'ẽha-rami ome'ẽ ave íxupe va'ekwe. ¹⁸ Upéa oho va'ekwe omombe'u Hesu pyhyharã-pe. Kipy oime omombe'u ipyhyharã-pe. Ha upe rire katu ipyhy-vy Hesu-pe ogweraha-ma. Ojapo vai voi. Hesu mombe'uhare repykwe ogweraha Judas ojogwa hagwã yvy. Upe rire yvate-gwi ho'a upe-py yvy-py. Osoro ramo hye, ho'apa hyekwe po'ikwe yvy-py omano. ¹⁹ Omosarambi herakwã heraha-vy enterove Jerusalém tetã-rupi oiko va'e-pe. Omano va'ekwe ha-py ha'e ae onhe'ẽ-py ohenói Aceldama. Upéa he'ise, Tugwy reheve yvy va'e oĩ ha-py.^a ²⁰ Ha Judas rehegwa omoĩ uka va'ekwe Nhandejáry kwatia-rehe. Upe kwatia nhambohéry Salmo. A-rami hesegwarã omotenonde va'ekwe:

“Topyta nandi hekwagwe. Ani oiko teĩ avave upe-py. Hekoviare ae tojapo hembiapokwe.”^b

Upéixa voi omoĩ uka va'ekwe kwatia-rehe Nhandejáry, he'i Pedro imombe'u-vy.

²¹ Upéi he'i jevy íxupe kwéry Pedro:

—Upéa-rehe ae tanhane moirũ hekoviare japyta jevy hagwã doze, he'i. —Jaiporavo katu Hesu nhe'ẽ renduha va'e voi, nhane ndive oiko va'ety. ²² Hesu ndive oiko va'ekwe, João oporomongarai joty ramo. Ojereroyvate peve Hesu ndive oiko meme va'e. Upeixagwa nhande jaipota nhane moirũ omombe'u hagwã nhane ndive Hesu oikove jevymaha, he'i íxupe kwéry Pedro.

²³ Upéa he'i rire mokõi oiporavo hikwái. Omonhembo'y ha'e kwéry gwovái

^a1:19 Mt 27.6-8 ^b1:20 Sl 69.25; 109.8

imoĩ-vy. Oiporavo mokõi kwimba'e. Peteĩ héry va'e José Justo. Héry joapy Barsabás. Oiporavo ave Matias. ²⁴Upe ramo ombojeupi onhe'ẽ Nhandejáry-pe hikwái:

—Nde ko opamba'e ereikwaa va'e, ore Járy. Ore py'a-py ndaipóri okanhy va'e ndéhegwi. Kiva'e po ne rembiporavo ehexa uka ore-vy oroikwaa hagwã ore irurã, he'i. ²⁵—Ha Judas katu ne remimondokwe ave. Ha oheja va'ekwe gwembiaporägwe. Oheja oho hagwã anháy ndive oiko, he'i Nhandejáry-pe hikwái.

²⁶Upéixa ramo mokõi téry omoĩ hyrupy. Omboveve peteĩ ho'a hagwã. Ho'a ramo peteĩ, ohexa ojohu héry:

—Matias ra'e, he'i ojóupe.

Upéa-gwi omoirũ íxupe kwéry opyta hagwã doze jevy.

**Nhe'ẽ Marangatu tee va'e
ipy'a omohynhẽ joa Hesu
nhe'ẽ renduha-pe gwive**

(At 4.31; 8.15; 10.44; 19.2)

2 Oiko-ma aretegwasu héry va'e Pentecostes. Upéa áry-py Hesu dhe'ẽ renduha gwive peteĩ henda-py ojogweroaty okwa-vy.^c ²Upe-ma ramo áry gwígwa ogwejy ou-vy. Yvytugwasu-rami ou: “Tyryryry” he'i ou-vy. Oike koty-py ogwapy okwa-vy ha-py. Ojohupa koty. ³Peteĩ teĩ va'e akã ári ohexa tata rendy po'i ramigwa. ⁴Upe-ma ramo ipy'a omohynhẽ joa íxupe kwéry Nhe'ẽ Marangatu tee va'e. Omohynhẽmba rire dhe'ẽ ambue-py onhe'ẽ-ma hikwái. Omonhe'ẽ-ma íxupe kwéry Nhe'ẽ Marangatu tee va'e. Upéa-gwi dhe'ẽ ambue-py onhe'ẽ peteĩ teĩ hikwái.

⁵Upe ramo heta judeu kwéry oĩ Jerusalém tetã-my. Opa opa-rupigwi ou va'ekwe oĩ upe-py. Nhandejáry-pe omboete hagwã ou va'ekwe. ⁶Yvytugwasu

ramigwa ohendu ramo ojogweroatypa hikwái:

—Xe dhe'ẽ-py voi onhe'ẽ aipo va'e. Xe dhe'ẽ voi aipo va'e, he'i peteĩ teĩ henduha. —Mba'éixa po onhe'ẽ xe dhe'ẽ-py? Mba'éixa po oikwaa hagwã? oporandu randu-vy ojóupe hikwái. ⁷Upéa-gwi opondera joa hese hikwái:

—Ma'erã tipo gwĩ-rami? Galiléia pygwa meme gwĩ va'e ra'e, onhe'ẽ okwa-vy va'e, he'i. ⁸—Mba'éixa oikwaa nhane dhe'ẽ? Peteĩ teĩ nhane dhe'ẽ-py onhe'ẽ hikwái ra'e, he'i ojóupe opondera-vy hese. ⁹—Nhande jaju va'ekwe a-py opa-rupigwi jaju va'ekwe. Nhande ko Pártia vvy pygwa, Média vvy pygwa, Elão vvy pygwa, Mesopotâmia vvy pygwa, Judéia vvy pygwa, Capadócia vvy pygwa, Ponto vvy pygwa, Ásia vvy pygwa, ¹⁰Frígia vvy pygwa, Panfília vvy pygwa, Egito vvy pygwa. Cirene de Líbia vvy pygwa ave. Nhande ko Roma tetã mygwa, ¹¹judeu va'e, judeu reko-rupi jaikose va'e ave. Nhande Creta vvy pygwa, Arábia vvy pygwa ave. Opa-rupigwi voi jaju va'ekwe nhande kwéry. Ha peteĩ teĩ nhane dhe'ẽ-py katu onhe'ẽ ramo, nhahendu-ma. Nhandejáry rembiapo porã porã ipu'aka reheve omombe'u ramo, nhahendu, he'i judeu kwéry opa-rupigwi ou va'ekwe.

¹²Upéixa ramo opondera ndera Hesu dhe'ẽ renduha va'e-rehe gwive. Ha nainhe'ẽ jojái judeu kwéry:

—Mbava'e po oiko-ta? Mbava'e po oiko-ta? oĩ he'i va'e ojóupe.

¹³—Oka'u randai upe va'e, oĩ he'i va'e mo'ã opuka-vy hese.

**Pedro omombe'u judeu kwéry-pe
Nhandejáry rehegwa dhe'ẽ porã**

¹⁴Upéixa ramo Pedro opu'ã onhemb'o'y oĩ-vy. Onze inhirũ ijave

opu'ã. Hatã onhe'ê enterove ohendu hagwã:

—Pejeapysaka katu pehendu porã hagwã xe nhe'ê, xe re'ýi kwéry, Jerusalém-my oiko va'e gwive ave. Upeixagwa ore nhe'ê va'e voi. ¹⁵Ndoroka'úiry teĩ, he'i íxupe kwéry. —“Oka'u” ere mo'ã kuri ore-rehe. Ndayvate etéi vyteri kwarahy. A-rami ha-py ndajaka'uha órai vyteri, he'i íxupe kwéry. —Avave voi ndoka'úiry kóa óra. ¹⁶Ha ãy ojehu va'e katu amombe'u-ta peẽ-my. Aipo va'e rehegwa yma omoĩ va'ekwe kwatia-rehe. Nhandejáry nhe'ê-py omombe'u va'ety héry va'e Joel omoĩ va'ekwe. Yma omohenonde va'ekwe ãy oiko hagwã:

¹⁷“He'i Nhandejáry: Enterove va'e pegwarã ambogwey-ta ime'ê-vy Nhe'ê Marangatu tee va'e. Haimete opatama ko vvy oiko-ta, he'i. Xe nhe'ê-py nde ra'y kwéry xe mombe'u va'erã, nde rajy kwéry xe mombe'u ave va'erã. Peẽ karia'y kwéry va'e, peteĩ va'e upéte ajehexa uka-ta. Xe rehegwa ohexa-ta ikéra-py peẽ tuja kwéry va'e. ¹⁸Xe rembigwái kwéry-pe kwimba'e va'e, kunha va'e ave ambogwey-ta ime'ê-vy Nhe'ê Marangatu tee va'e. Xe nhe'ê-py xe mombe'u va'erã. ¹⁹Hexapyrã-rupí xe rembiapo-ta áry-rehe. Yvvy-py ave xe rembiapo-ta enterove opondera hagwã ahexa uka-ta, he'i. Ambojekwaa-ta ko vvy-rehe tugwy. Tata ambojekwaa-ta ave. Yvytu-rupí oho jave tatatí ahexa uka-ta. ²⁰Ha kwarahy katu onhepytũ-ta. Hugwy-ta jasy. Upe rire ae agwey jevy-ta aju-vy ko vvy-py, he'i Nhandejáry. Xe pu'akaha reheve aju va'erã upe áry-py. Ndaipóri avave xe rexa e'ý va'erã. Entéro va'e oĩ va'e gwive ko vvy ári xe rexa-ta aju ramo,

he'i. ²¹Upéixa ramo opa-rupí xe réry renoiha gwive onheresendeta. Aresende-ta íxupe, he'i Nhandejáry.”^d

Upéixa voi Nhandejáry nhe'ê kwatia-rehe oĩ va'e, he'i Pedro omombe'u-vy.

²²Upe rire he'i jevy íxupe kwéry:

—Pejeapysaka porã katu ko xe nhe'ê-rehe, xe re'ýi kwéry. Amombe'u-ta peẽ-my Hesu rehegwa nhe'ê. Hesu Nazaré pygwa va'e ko Nhandejáry rembiporavopyre voi, hemimbojekwaa ave. Hexapyrã-rupí hembiaipo porã hagwã he'i va'ekwe íxupe Nhandejáry. Ojapo uka va'ekwe íxupe hembiaiporã. Nhane rembiexa e'ý ave ojapo uka va'ekwe íxupe. Upéixa ojapo uka va'ekwe íxupe pene pa'ũ-my. Enterove hexapyrã-rupí hembiaipo ojapo uka. He'i hese kente kwéry: “Hesu ko Nhandejáry rembiporavo nipo ra'e” he'i heko rexa-vy. Upéa peẽ peikwaa voi.

²³—Ha peẽ katu pehupi uka va'ekwe kurusugwasu-rehe imoĩ-vy pejuka hagwã Hesu-pe. Iporayhu e'ý va'e po-py pejuka uka va'ekwe íxupe. Ha Nhandejáry omohenonde voi va'ekwe Hesu rekorã. Ojehu va'erã oikwaa voi va'ekwe. Hembiaiyhu ramo jepe, oipota voi omano. Upéa-gwi oheja omoĩ íxupe kurusugwasu-rehe. ²⁴Ha ojejuka rire, omoingove jevy íxupe Nhandejáry. Ha'e ae katu omano ete jepe ndikatúí omano are oĩ-vy onhemoĩ asy reheve. Ndaipu'akái hese manoha. Upéa-gwi pya'e omoingove jevy íxupe Nhandejáry. ²⁵Yma ete myamyri Davi omohenonde va'ekwe Hesu rekorã hese. Heseogarã omoĩ va'ekwe kwatia-rehe kóa he'i-vy:

“Ahexa Nhandejáry-pe xe yke-rehe meme oĩ ramo. Xe akatúa-koty meme oĩ xe mbopy'a ryrýi e'ý hagwã. ²⁶Upéa-gwi avy'a xe

py'agwapy-gwi. Avy'a etereiha amombe'u. Ndaxe rete kyhyje mo'ávéi-ma aiko-vy. Naxe mytu'e'y mo'ávéi-ma. ²⁷ Amano ramo, ndereheja mo'áiry xe nhe'égwe oiko hagwã onhemondo haty-py. Ndereheja mo'áiry ine nde ra'y marangatu va'e retekwe. ²⁸ Erehexa uka voi xe-vy tape porã amano e'y hagwã. Xe mbovy'a eterei-ta ne ndive aime meme ramo.”^e

Upéixa voi omoĩ va'ekwe kwatia-rehe myamyri Davi, he'i Pedro omombe'u-vy.

²⁹ Upéi he'i jevy íxupe kwéry:

—Pejeapysaka porã katu xe nhe'ê-rehe, xe re'yí kwéry. Nhane ramói Davi katu omano va'ekwe. Hetekwe omoĩ va'ekwe itakwa-py. Ha ãy ete peve oĩ ijyta.

³⁰ —Nhandejáry nhe'ê-py omombe'u va'ekwe oiko-vy. Ko va'e jaikwaa voi. Yma ete he'i va'ekwe Davi-pe Nhandejáry: “Amombe'u-ta nde-vy hupigwa va'e. Ndaxe apu mo'ái nde-vy” he'i. “Peteĩ ne remiarirõ amoingo-ta mburuvixarã nde rekovía ramo” he'i íxupe Nhandejáry. Ohendu ramo: “Hupigwa va'e voi Nhandejáry nhe'ê” he'i va'ekwe Davi.^f

³¹ —Ogwerovia-gwi Hesu rekorã omotenonde va'ekwe: “Amano ramo, ndereheja mo'áiry ine xe retekwe” he'i ramo, omotenonde va'ekwe Hesu rekorã. Hesu Cristo oikove jevymaha va'e rehegwa nhe'ê omombe'u va'ekwe. Hesu rekorã omohenonde va'ekwe Davi, he'i Pedro imombe'u-vy.

³² Upéi he'i jevy íxupe kwéry:

—Pehendu katu. Ko va'e Hesu, omoin-gove jevy kuri íxupe Nhandejáry. Ore kwéry katu hexahare. Orohexa voi oikove jevy rire íxupe. ³³ Onhemoin-gove jevy rire, onhemomba'egwasu ete-ma Nhandejáry yke-rehe. Are-ma he'i

va'ekwe Hesu-pe Túvy: “Ambogwey uka-ta nde-vy Nhe'ê Marangatu tee va'e” he'i íxupe Nhandejáry, he'i Pedro imombe'u-vy.

Upéi he'i jevy judeu kwéry-pe:

—Áy ae ombogwey-ma kuri Nhe'ê Marangatu tee va'e-pe. Ha peẽ katu pehexa-ma. Hemimbogwey va'e pehendu-ma ave. Pene rembiexa gwive, pene remiendu gwive ave Nhandejáry remimbogwey voi, he'i. ³⁴—Ha myamyri Davi katu ndojereroyvatéi voi va'ekwe yváy-py. A-rami ae he'i va'ekwe Davi:

“Nhandejáry he'i xe Járy-pe: Egwapy katu xe yke-rehe. ³⁵ Xe orombopu'aka-ta ne a'e'yha-rehe. Orombopu'akapa peve eregwapy-ta ereĩ-vy xe akatúa koty, he'i.”^g

Upéixa Davi omombe'u va'ekwe Hesu rekorã, he'i Pedro imombe'u-vy.

³⁶ Upéi he'i jevy judeu kwéry-pe:

—Davi he'i va'ekwe gwive anhetegwa voi. Toikwaapa katu Israel remiarirõre judeu kwéry va'e. Upe va'e Hesu pehupi uka va'ekwe kurusugwasu-rehe pejuka uka hagwã, omomba'egwasu ete-ma joty íxupe Nhandejáry. Omomba'egwasu joty íxupe, nhane ruvixarã omoingo-vy. “Xe rembiporavo va'e joty voi katu” he'i Hesu-rehe Nhandejáry, he'i Pedro judeu kwéry-pe Nhandejáry nhe'ê omombe'u-vy.

³⁷ Upéa nhe'ê ohendu ramo ojepy'ajopy joa hikwái:

—Mbava'e po orojapo-ta ãy, ore re'yí kwéry? he'i Pedro-pe. Outro Hesu remimondo va'e kwéry-pe oporandu ave gwembiaporã-rehe.

Upe ramo he'i íxupe kwéry Pedro:

³⁸ —Perova katu pende rekoha, he'i. —Penhemongarai peteĩ teĩ Hesu Cristo réry-py, omboyke hagwã pendéhegwi pene rembiapo vai va'ekwe. Upe rire

ae ombogwejy-ta ime'ë-vy peë-my Nhe'ë Marangatu tee va'e. ³⁹Yma Nhandejáry he'i va'ekwe: “Ambogwejy-ta ime'ë-vy peë-my pende ra'y kwéry-pe ave. Mombyry rupigwa-pe gwive ave ambogwejy-ta Nhe'ë marangatu tee va'e. Entéro xe remienói-pe gwive ou haggwā xe hapya ambogwejy-ta ime'ë-vy” he'i va'ekwe Nhandejáry, he'i Pedro imombe'u-vy.

⁴⁰Upéi onhemonhe'ëve éve íxupe kwéry:

—Tekoha-rami e'ÿ pende rekoha. Perova katu pende rekoha, he'i. —Ani pe-moirū teĩ pende rapixa hekoha vai va'e, he'iri iri judeu kwéry-pe Pedro.

Oĩ hetave tave omombe'u va'e.

⁴¹Upe ramo inhe'ë renduha va'e onhemongarai-ma. Upe va'e áry-py heta-ma oĩ inhe'ë renduha. Mbohapy mil-rupi oĩ. Ha Pedro kwéry-pe omoirū-ma hikwái. ⁴²Hesu remimondo kwéry ndive oiko meme ohendu hagwā inhe'ë. Onhemoirū meme. Hendive mante oiko. Onhondive okaru. Onhondive omondo mondo Nhandejáry-pe onhe'ë. ⁴³Upe-py oĩ va'e gwive opondera hese:

—Mbava'e tipo ko va'e? Mbava'e tipo ko va'e? he'i ojóupe.

Ha hemimondo kwéry heta hembiaapo porā hexapyrā-rupí. Heta ojapo nhane rembiexa e'ÿ. Upéa-gwi enterove va'e opondera hese.

Hesu reroviaha gwive onhondive oiko

(At 4.32-35)

⁴⁴Ha Hesu reroviaha gwive onhondive oiko: “Kóva ko va'e xe mba'e” pe-teĩ teĩ nde'ivéi-ma ojóupe. ⁴⁵Ogwereko va'e ovende ome'ë hagwā hepykwe. Peteĩ teĩ va'e-pe ome'ë hemikotevë. ⁴⁶Ko'ëmba ëmba oho meme oje'ói-vy Nhandejáry róga kakwaa-py. Peteĩ teĩ va'e róga-py omboja'o ja'o ojóupe onhondive okaru hagwā. Ovy'a joa okaru-

vy. Naima'e rakate'ÿiry. ⁴⁷Nhandejáry-pe omboete ete oiko-vy va'e. Upéixa ramo ogwerovy'a joa íxupe kwéry kente kwéry. Ha'e kwéry hetave tave ohovy. Ogwerovia rovia va'e omoirū íxupe kwéry. Nhandejáry nhe'ë-py ogwerovia.

Ogwata e'ÿ va'e ogwata jevy-ma

3 Peteĩ áry-py ka'arugwasu-ma ramo, Pedro João ndive, Hesu remimondo va'e, ogwata oho-vy. Nhandejáry róga kakwaa-py oho. Upéa óra-py oraçáo jajapo va'e upe-py. ²Ha óga kakwaa renonde-py oĩ ogwata e'ÿ va'e. Imitā gwive ãy peve ndogwatái. Ogweraha meme omóí íxupe upe-py okégwasu renonde-py, héry okëndusu porā. Oike va'e-pe gwive ojerure hagwā omóí upe-py. ³Ha upéi katu oho upe-py Pedro João ndive. Oho oike hagwā upe-py. Ha ogwata e'ÿ va'e katu ohexa íxupe. Oike ramo Pedro João ndive, ojerure íxupe imba'erā-rehe. ⁴Ha'e kwéry, mokõive va'e, ohexa katu íxupe. Ogwata e'ÿ va'e-pe ohexa katu:

—Ema'ë katu ore-rehe, he'i íxupe.

⁵Upe ramo oma'ë mokõive va'e-rehe: “Omba'e me'ë-tama xe-vy” he'i mo'ã ojéupe.

⁶—Ndaxe pirapiréi ame'ë hagwā ndevy. Ndaxe platavéi, he'i íxupe Pedro. —Ko va'e areko va'e ame'ë-ta ndevy. Epu'ã katu egwata Hesu Cristo Nazaré pygwa réry-py. Epu'ã katu egwata, he'i íxupe Pedro.

⁷Upe rire ijakatúa-rehe oipopyhy imopu'ã-vy íxupe. Upe-ma ramo ipynhu'ã ipy reheve imbaraete-ma voi íxupe. ⁸Opo voi opu'ã-ma. Ogwata-ma. Ogwata reheve-ma voi oike óga kakwaa-py. Onhondive oike. Opo opo omboete eterei-vy Nhandejáry-pe. ⁹Enterove ohexa íxupe ogwata-ma ramo, omboete-ma ramo Nhandejáry-pe:

¹⁰—Imba'e jerure va'evy ko upe va'e, he'i ohexa-vy íxupe. —Okëndusu porã renonde-py ogwapy va'evy ko upe va'e, he'i. —Mbava'e po ojehu upe va'e-pe? he'i oporandu randu-vy ojóupe hikwái. Ohexa ramo ogwata-ma ramo, opondera eterei hese,

—Mba'éixa po ombogwata rei hajj jeapa va'e-pe, he'i opondera-vy hese.

**Pedro omombe'u judeu kwéry-pe
Nhandejáry rehegwa nhe'ẽ**

¹¹Ha upe ogwata e'ỹ tuja va'e ãy katu ogwata-ma. Omoirũ-ma Pedro João ndive. Mokõive va'e-pe oipyhy jovái ramo, oriparapa ou-vy upe-py oĩ va'e gwive ohexa hagwã íxupe. Opondera eterei hese hikwái. Oupa Nhandejáry róga kakwaa mopekwã pekwãpyre-py hikwái. Upéa imopekwãpyre ohenói Salomão. Upe-py oupa hikwái. ¹²Ohexa ramo, onhe'ẽ íxupe kwéry Pedro:

—Ma'erã tipo pepondera hese, xe re'ýi kwéry? he'i Israel remiarirõre judeu kwéry-pe. —Ma'erã tipo ore rexa katu katu pekwa-vy? oporandu íxupe kwéry. —Ore nhe'ẽ-py katu norombogwatáiry íxupe. Noromopu'áiry imbogwata-vy íxupe ore rekoha porã-gwi: “Pedro ombogwata” peje mo'ã hese. Upéa-gwi ore rexa katu katu pekwa-vy, he'i íxupe kwéry.

¹³—Hesu nhe'ẽ-py ae voi ogwata. Ha'e Nhandejáry remimomba'egwasu voi. Nhandejáry Abraão Járy, Isaque Járy, Jacó Járy, nhane ramói kwéry Járy ave. ãy omomba'egwasu voi gwembigwái Hesu-pe. Ha peẽ katu pembojevy asy voi va'ekwe: “Iporã ojejuka” peje va'ekwe hese mburuvixagwasu Pilatos-pe. Ha mburuvixa opoise jevy mo'ã íxugwi. ¹⁴Upe ramo pembojevy íxupe. Ha'e heko marangatu ramo jepe, ojevavy e'ỹ ramo jepe ave, pembojevy asy joty voi íxupe. Pejerure mburuvixa-pe opoi hagwã imondo-vy peteĩ oporojuka

va'ekwe-gwi. ¹⁵Ha nhane moingove va'ety katu pejuka. Ha Nhandejáry omopu'ã jevy íxupe. Oikove jevy ramo, ore kwéry hexahare. ¹⁶Ko va'e kwimba'e peẽ pehexa va'e, peikwaa va'e ave, ogwata e'ỹ tuja va'e, ãy katu Hesu réry-py imbaraete jevy. Hesu-rehe ojerovia-gwi okwerapa-ma voi. Upéa rexaha peẽ, he'i íxupe kwéry.

¹⁷—Peikwaa e'ỹ reheve pene rembiapo vai va'ekwe, peẽ, xe re'ýi kwéry. Oikwaa e'ỹ reheve pende ruvixa kwéry rembiapo vai va'ekwe ave. Upéa aikwaa voi xe, he'i Pedro imombe'u-vy.

¹⁸Upéi he'i jevy judeu kwéry-pe:

—Yma ete Hesu rekorã omõ va'ekwe kwatia-rehe Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety gwive: “Nhandejáry rembiporavo va'e oiko asy va'erã” he'i va'ekwe, imohenonde-vy hekorã. ãy katu oiko-ma voi Nhandejáry nhe'ẽ-py, he'i. ¹⁹⁻²⁰—Upéa-gwi pemboasy katu pene rembiapo vaikwe. Perova katu pende rekoha peiko hagwã Nhandejáry reko-rupi, omboyke hagwã pendéhegwi pene rembiapo vaikwe, pene mbopy'agwapy jevy hagwã, ombou hagwã ime'ẽ-vy peẽ-my hambiporavo va'e Hesu Cristo. ²¹Ha'e oiko va'erã Nhandejáry ndive yváy-py. Upe-py Hesu Cristo oiko va'erã entéro Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety imarangatu va'e he'i va'ekwe gwive oiko hagwã: “Nhandejáry omoatyrõmba ranhe va'erã voi” he'i va'ekwe. “Omoatyrõmba rire ae, ombou jevy va'erã Hesu-pe” he'i va'ekwe, he'i Pedro imombe'u-vy.

²²Upéi he'i jevy judeu kwéry-pe:

—Ha myamyri Moisés omombe'u va'ekwe Hesu rekorã:

“Xe ramigwa omoingo va'erã Nhandejáry inhe'ẽ-py omombe'u va'erã. Pene pa'ũ-gwi omoingo va'erã peteĩ va'e omombe'u va'erã Nhandejáry nhe'ẽ-py. Xe moingo hagwe-

rami omoingo va'erā. Pehendupa ete va'erā hemimombe'urā gwive peē-my.^h ²³ Entéro íxupe ohendu e'ỹ va'e gwive, omboyke va'erā Nhandejáry gwe'ýi kwéry-gwi, opa hagwā-pyma imondo-vy"ⁱ

he'i va'ekwe Moisés, he'i Pedro omombe'u-vy.

²⁴ Upéi he'i jevy Pedro:

—Upéixa ave Nhandejáry nhe'ē-py omombe'u va'ety gwive omombe'u va'ekwe Hesu rekorā. Samuel amyri omombe'u va'ekwe. Upéi Samuel amyri nhe'ēgwe omombe'u mbe'u joty āy peve. Peteixa omombe'u va'ekwe. Ogwerojoja joa onhe'ē āy oiko va'erā mombe'u-vy, Hesu rekorā mombe'u-vy. ²⁵ Upe va'e Nhandejáry nhe'ē-py omombe'u va'ety pende re'ýi kwéry va'e voi. Upéa-gwi inhe'ē peē-my gwarā voi ave. Yma ete onhe'ē va'ekwe Nhandejáry myamyri pene ramói kwéry-pe:

“Petei ne remiarirō joapyri pyri-rehe hapya ahovasa va'erā enterove ko yvy ári oĩ va'e-pe gwive”^j

he'i va'ekwe Abraão amyri-pe, Hesu rekorā mombe'u-vy. Ohendu ramo upe inhe'ē, omoporā. Abraão pegwarā voi inhe'ē. Ha Abraão pene ramói voi. Upéa-gwi upe inhe'ē peē-my gwarā voi ave, he'i imombe'u-vy Pedro.

²⁶ Upéi he'ive Pedro:

—Ha ko'anga katu oiporavo Nhandejáry gwembigwairā Hesu-pe. Omoingove jevy-ma rire íxupe, peē-my ranhe ombou pende rovasa hagwā, omboyke hagwā petei teĩ pendéhegwi pene rembiapo vai va'ekwe, he'i judeu kwéry-pe Pedro.

Pedro João ndive onhemoĩ preso

4 Ha upéi katu Pedro João ndive onhe'ē oĩ-vy Nhandejáry róga py-py, óga kakwaa va'e py-py. Ne'írā

omombe'upa vyteri ramo, ogwahē ouvy pa'i ruvixa kwéry. Oguhāē ave polícia ruvixa. Upe va'e polícia onhangareko va'e Nhandejáry róga kakwaa-rehe. Oguhāē ave saduceu kwéry. ² Mokōive va'e nhe'ē ogwerooxy: “Hesu oikove jevy-gwi, nhande kwéry jaikove jevy va'erā voi ave” he'i ra'e omombe'u-vy kente kwéry-pe gwive Pedro João ndive. Upéa nhe'ē ombopoxy saduceu kwéry-pe.

³ Upéa-gwi mokōive va'e-pe oipyhy hikwái oapresa hagwā íxupe. Ka'aru etema. Ko'ēmba peve oapresa imoĩ-vy. ⁴ Ha heta voi oĩ inhe'ē reroviaha. Cinco mil kwimba'e va'e-rupi oĩ inhe'ē renduha.

⁵ Ko'ēmba-ma ojogweroaty Jerusalém-my judeu ruvixa kwéry. Ojogweroaty ave gwĩ judeu kwéry remimboete. Judeu rekombo'ehaty kwéry ojogweroatypa ave. ⁶ Hendive kwéry oĩ pa'i ruvixagwasu héry va'e Anás. He'ýi oĩ ave, héry va'e Caifás, João, Alexandre. He'ýi gwive oĩ ave. ⁷ Upe ramo ohenói uka onhemoĩ preso va'ekwe ou hagwā. Ou ramo gwovagwy-py omonhembo'y imoĩ-vy íxupe kwéry. Upéi omonhe'ē íxupe:

—Kiva'e nhe'ē-py tipo pejapo koixagwa ra'e? Kiva'e réry-py pejapo koixagwa ra'e? he'i íxupe kwéry oporandu randu-vy.

⁸ Upe-ma ramo ipy'a omohynyhēmba íxupe onhe'ē hagwā Nhe'ē Marangatu tee va'e. Upéi omombe'u judeu ruvixa kwéry-pe Pedro:

⁹ —Áy katu xe monhe'ē voi ogwata e'ỹ va'e-rehe. Okwera porāmaha-rehe xe monhe'ē: “Mba'éixa tipo okwera?” ere kuri xe-vy ereporandu-vy. ¹⁰ Néi, amombe'u-ta peē-my peikwaa hagwā, peē kwéry mburuvixa kwéry va'e. Entéro Israel remiarirōre judeu ruvixa kwéry-pe amombe'u-ta ave. Ko va'e kwimba'e, Hesu Cristo Nazaré pygwa réry-py voíte

opu'ã okwera porã. Ha peẽ katu pehupi va'ekwe Hesu-pe imoi-vy kurusugwasu-rehe ijuka-vy. Ha pene rembiupikwe-pe katu omoingove jevy-ma voi Nhandejáry. Ha'e héry-py voi onhembó'y jevy-ma ko va'e kwimba'e, ogwata e'y tuja va'e. Pende rovagwy-py opu'ã-ma oi-vy.¹¹ Yma omoi va'ekwe kwatia-rehe he'i-vy:

“Ndovaléi, he'i ogapoha ita-rehe. Ha upe ita katu ojeporu ojepytaho ha ramo.

Óga jepytaho va'ita”^k

he'i va'ekwe, he'i Pedro omombe'u-vy.

Upéi he'i jevy Pedro:

—“Ita” he'i ramo, Hesu rekorã omombe'u. “Ogapoha” he'i ramo, pene rekorã omombe'u va'ekwe.¹² ãy katu ko yvy-rupi ndaipóri ha'e héry ramigwa. Ambue va'e réry nomoĩry nhande-vy Nhandejáry nhane resende hagwã. Hesu réry mante ae nhahenói ramo, nhane resende va'erã, he'i judeu ruvixa kwéry-pe Pedro.

¹³ Upe ramo mburuvixa kwéry ohendu joa inhe'ẽ. Onhembopy'agwasu reheve mokõive va'e remimombe'u ohendu joa hikwái. He'i ojõupe:

—Ndoikéi ramo jepe escola-py, oikwaa porã voi onhe'ërã. Imbo'eháry ndoikói ramo jepe, hi'arandu porã voi, he'i ojõupe hese kwéry. Oikwaa porã onhe'ërã-gwi, opondera hese hikwái: — Hesu ndivegwa voíte ra'e upe va'e, he'i ojõupe hese hikwái.

¹⁴ Upéi oma'ẽ upe ogwata e'y tuja va'e-rehe Pedro yke-rehe onhembó'y oi-vy ramo. Okwera porã-gwi nonhe'ẽ mbojevvy mo'ái íxupe hikwái. Mba'eve nde'íry íxupe.¹⁵ Upéixa ramo, ombojevvy imondo-vy opa'ũ-gwi hikwái.¹⁶ Osẽ rire he'i ojõupe:

—Mbava'e tipo jajapo-ta hese? he'i oporandu randu-vy ojõupe hikwái. —

Hexapyrã-rupi voi hembiaapo porã, he'i hese. —A pygwa, Jerusalém-my oiko va'e gwive oikwaapa voi. Upéa-gwi ndikatúi nhande apu hese.¹⁷ Ha ndajaipotavéi herakwã oho mombyry-rupi: “Anive katu erenhe'ëve teĩ Hesu réry-py ereiko-vy. Upéixa erejapo ramo orogwerekove asy arã” ja'e katu mokõive va'e-pe, he'i ojõupe judeu ruvixa kwéry.

¹⁸ Upéi ohenói jevy oike hagwã. Oike rire, he'i íxupe:

—Anive katu erenhe'ëve teĩ ereiko-vy Hesu réry-py. Ani ereporombo'ëve teĩ heko-rupi, he'i onhe'ẽ poxy-vy íxupe onhemonhe'ẽ-vy.

¹⁹ Ohendu ramo inhe'ẽ, he'i mburuvixa kwéry-pe Pedro João ndive:

—Iporã tipo orohendu pene nhe'ẽ orohendu e'y hagwã Nhandejáry nhe'ẽ? he'i. —Aipo ramo mbava'e tipo he'i-ta Nhandejáry orohendu ramo pene nhe'ẽ? Pemombe'u katu ore-vy, he'i íxupe.²⁰ — Ore rembiexagwe, ore remiendukwe oromombe'u meme va'erã. Norokiriri mo'áiry voi, he'i mburuvixa kwéry-pe.

²¹ Upe rire he'i íxupe:

—Anive eremombe'u Hesu réry-py. Upéixa erejapo ramo orogwerekove asy arã, he'iri iri onhe'ẽ poxy-vy íxupe hikwái.

Upéi katu opoi íxugwi oho hagwã:

—Tereho katu, he'i íxupe ombohasa asy se mo'ã rire íxupe.

Nombohasa asy jepéiry íxupe. Ha upe pygwa onhomboty va'e gwive omboete okwa-vy va'e Nhandejáry-pe. Ojehu va'ekwe-rehe omboete. Upéa-gwi mburuvixa kwéry omosẽ rei imondo-vy.

²² Ha ogwata e'y tuja va'e katu hexapyrã-rupi okwera va'e ituja-ma va'e voi. Quarenta-gwi ogwerekove va'e ro'y. Upéa-gwi kente kwéry omboete tee voi Nhandejáry-pe.

**Hesu reroviaha gwive peteixa
omondo Nhandejáry-pe onhe'ë**

²³ Upe-ma ramo Pedro João ndive oho jevy gwe'yi kwéry ha-py. Pa'i ruvixa he'i va'ekwe omombe'u. Judeu ruvixa he'i va'ekwe omombe'u ave. ²⁴ Ohendu ramo, peteixa omondo mondo joa hikwái Nhandejáry-pe onhe'ë:

—Nde ko, ore Járy, nde pu'aka va'e voi enterove va'e-rehe, he'i omboete-vy. — Nde áry vyv ygasu ave apoha. Hese gwa gwive ijapoha voi nde, he'i omboete-vy.¹ ²⁵—Yma ete nhane ramói Davi amyri-pe ne rembigwái-pe ereme'ë va'ekwe inhe'ërã. Ombo'e va'ekwe íxupe onhe'ë hagwã Nhe'ë Marangatu tee va'e:

“He'i Nhandejáry: Mba'e-gwi po judeu re'yi e'ÿ kwéry ipoxypa hikwái? Ma'erã po he'i mo'ã xe-rehe: Nhande kwéry nhande pu'aka va'e voi Nhandejáry-rehe, he'i. ²⁶ Ha yvypóry ruvixagwasu kwéry ojogweroatypa hikwái. Onhesyrũ syrũ okwa-vy. Ou orairõ xe-vy, xe rembiporavo-pe ave, he'i Nhandejáry.”^m

Yma upéixa he'i va'ekwe Davi. ²⁷ Ha ko'anga katu a-py voi ojogweroatypa mburuvixagwasu orairõ hagwã ne rembigwái marangatu-pe, ne rembiporavo Hesu-pe. Upéa mburuvixa héry Herodes, upéa mburuvixagwasu héry Pôncio Pilatos ave, Israel remiarirõre judeu kwéry, judeu re'yi e'ÿ kwéry ave ojogweroatypa orairõ hagwã ne rembiporavo Hesu-pe.ⁿ ²⁸ Ne nhe'ë-rupi ojapo hagwã hese yma ere va'ekwe gwive ojapo va'erã. ²⁹ Áy katu onhe'ë poxy hikwái. Ehexa katu ipoxyha, ore Járy. Ore ne rembigwái va'e. Ore mbopy'agwasu katu ore kyhyje e'ÿ hagwã ne nhe'ë momb'e-u-vy. ³⁰ Ehexa

uka katu nde pu'akaha erembogwera hagwã hasy va'e-pe. Mba'asy-rehe nde pu'aka va'e. Ne rembigwái marangatu Hesu réry-py ejapo uka katu nhane rembiexa e'ÿ. Ehexa uka katu ne rembiapo porã. Hexapyrã-rupi ejapo uka katu, he'i joa hikwái.

³¹ Upéixa omondo mondo Nhandejáry-pe onhe'ë. Upe-ma ramo ojogweroaty haty-py oryrí-ma. Ipy'a omohynyhẽmba-ma íxupe kwéry Nhe'ë Marangatu tee va'e. Upéixa ramo okyhyje e'ÿ reheve peteĩ teĩ omombe'u Nhandejáry nhe'ë.

**Peteĩ teĩ va'e-pe ome'ë
me'ë hemikotevẽ**

³² Upe ramo Hesu reroviaha gwive ogwerojoja okyre'ÿ oiko-vy hikwái: “Kóa xe mba'e, kóa xe mba'e” he'i va'e ndoikói. “Nhande mba'e meme voi ko'ã va'e” he'i omba'e kwéry-rehe ojõupe.

³³ Ha upe doze Hesu remimondo va'e heroviapyrã-rupi omombe'u mbe'u oiko-vy Hesu oikove jevymaha rehegwa nhe'ë. Nhandejáry ipytygwõ-vy íxupe omombaraete omombe'u hagwã. Upéa-gwi ohendu va'e gwive inhe'ë ojohu porã voi. ³⁴ Ogwerohory joa hikwái. Ha ndaiporivéi-ma ipa'ũ kwéry-py oikotevẽ va'e. Heta ijyvy va'e, heta óga ogwereco va'e ave ovende oiko-vy. ³⁵ Upéi ovende va'ekwe repykwe ogweru, ome'ë hagwã Hesu remimondo kwéry-pe, omboja'o ja'o va'erã-pe. Upéixa ramo omboja'o ja'o ime'ë me'ë-vy oikotevẽ va'e-pe, peteĩ teĩ va'e-pe ome'ë hagwã hemikotevẽ. ³⁶ Upe ramo oĩ Hesu nhe'ë renduha héry va'e José. Ha Hesu remimondo kwéry ombohéry jo'a Barnabé. Barnabé réry he'ise: “Nhande mongyre'ÿ va'ety”. Barnabé Levita va'e, Chipre vyv pygwa va'e ave. ³⁷ Ha'e oho peteĩ ovyv ovende. Og-

¹4:24 Gn 1.1–2.22; Êx 20.11; Sl 146.6 ^m4:26 Sl 2.1-2

ⁿ4:27 Lc 23.7-11; Mt 27.1-2; Mc 15.1; Lc 23.1; Jo 18.28-29

weru hepykwe Hesu remimondo kwéry-pe ome'ë hagwã.

Ananias rehegwa nhe'ë

5 Oĩ ave kwimba'e héry va'e Ananias, hambireko héry Safira. Barnabé rekoha-rami teĩ oiko va'e. ²Ha'e oho ovende ave ovyv. Ha hepykwe ndogwerahapái ime'ë-vy Hesu remimondo kwéry-pe. Omohemby joty ojéupe gwarã ndogwerahapaséiry. Ogweraha va'eräte ogweraha. Ha hambireko oikwaa porã upéa. ³Upéa-rehe Pedro he'i Ananias-pe:

—Ma'erã anháy ruvixa Satanás nde rekome'ë nde apu hagwã Nhe'ë Marangatu tee va'e-pe? he'i. —Ma'erã nde rekome'ë ndererupáiry hagwã, Ananias? he'i oporandu-vy íxupe.

⁴—Kwehe ne'írã erevende vyteri ramo ne mba'e vyteri. Upéa yvy ne mba'e voi ra'e. Ha upéi erevende rire, hepykwe ne mba'e ete vyteri voi. Ereme'ëse ramo, ereme'ëmba arã voi ra'e. Nereme'éséi ramo, nereme'ëi arã ave ra'e. Upéixa iporã arã ra'e nde-vy. Ha ko'ánga katu nde apu ereiko-vy. Ma'erã nde apu? he'i íxupe. —Ma'erã nde apu hagwã erenhemongeta ereiko-vy nde py'a-py? Teko rei-pe mante nande apúi. Nhandejáry-pe voi nde apu ereiko-vy, he'i íxupe Pedro.

⁵Ohendu-ma ramo inhe'ë, ho'a omano-ma. Ha henduhare gwive onhemondyipa-ma hikwái. ⁶Upe rire ou karia'y ojaho'i ho'i heraha-vy hetekwe. Ogwenohë koty-gwi ogweraha ojaty hagwã.

⁷Ndahi'are etéiry ogwahë hambireko oike koty-py. Iména-pe ojehu va'ekwe ndoikwaáiry. ⁸Ha Pedro katu oporandu íxupe:

—Ko va'e-rehe anho tipo ereme'ë ra'e nde yvy? he'i íxupe.

—Ha'e voi, he'i. —Ko va'e-rehema ngatu orome'ë ore yvy, he'i Pedro-pe ijapu-vy.

⁹—Ma'erã tipo erenhombo'e mbo'e ne ména ndive nde apu hagwã Nhe'ë Marangatu tee va'e-pe, he'i íxupe. —Nde apu ramo, nande apúi xe-vy. Nhe'ë Marangatu tee va'e-pe ae nde apu, he'i íxupe. —Ma'erã tipo erenhembopy'agwasu teĩ nde apu hagwã íxupe? Ma'erã ere mo'ã kuri, “Nhandejáry nopenái arã xe apuha-rehe?” he'i. —Ejeapysaka katu ogwata ou-vy va'e-rehe. Ne ména atyhare ogwahë jevy-ma ou-vy, he'i íxupe. —Nde reraha-ta nde ave, he'i íxupe Pedro.

¹⁰Upe-ma ramo Pedro rovagwy-rupi ho'a omano ete reheve-ma ave hambirekokwe. Ha karia'y ogwahë-vy oike. Oike ramo otopa-ma ave he'ögwe. Ogweraha he'ögwe ijaty-vy. Ombojovvy imoi-vy vykwa-py iména retekwe ndive. ¹¹Upe-ma ramo onhemondýi joa-ma Hesu reroviaha gwive. Herakwã renduhare gwive onhemondyipa-ma hikwái.

Hesu remimondo ombogwera hasy va'e-pe

¹²Ha hemimondo kwéry heta hembia-po porã porã. Upe tetã mygwa pa'ũ-my hexapyrã-rupi hembia-po, heroviapyrã-rupi hembia-po ave. Nhandejáry róga mopekwa pekwäpyre-py opyta joa hikwái. Upe va'e imopekwäpyre ohenói Salomão. ¹³Ha Hesu-rehe ojerovia e'ÿ va'e gwive ndaipy'agwasúi imoirũ-vy íxupe kwéry. Omoirũ e'ÿ ramo jepe, omboete tee joty íxupe. ¹⁴Upe ramo onhembohetave tave oho-vy Hesu reroviaha kwéry. Onhemboheta kwimba'e. Kunha va'e ave onhembohetave tave oho-vy hikwái. ¹⁵Upéixa ramo hasy va'e ogwenohë óga-gwi omoĩ tape yke-rehe. Hasy va'e ogwenohë hupa reheve. Hupa reheve ogwenohë. Pedro ohasa hagwã-rupi omoĩ, hi'äygye rei jepe ho'a hagwã hese hasy va'e-rehe. ¹⁶Ogwahë ou-vy ave Jerusalém jerekwe-rehe okwa va'e.

Ojereru hasy va'e. Anháy rerekoha va'e gwive ogweru íxupe. Ojereru va'e gwive okwerapa-ma voi.

Judeu ruvixa kwéry ombohasa asy Hesu remimondo kwéry-pe

¹⁷Ha Hesu remimondo kwéry enterove kente kwéry remimboete. Upéa-gwi ndaija'éiry eterei hese kwéry pa'i ruvixagwasu ijavegwa kwéry ave:

—Ma'erā kente kwéry nhane mboyke ojererova hagwā Hesu remimondo kwéry-rehe. Nanhane mboetevéiry, he'i ojóupe.

Ndaija'evéi ete voi hese.

¹⁸Upéa-gwi pa'i ruvixagwasu hendi-vegwa kwéry, saduceu kwéry va'e ave oho oipyhy íxupe kwéry oapresa hagwā. Hembiaapo vai va'e rendaty-py omoí íxupe. ¹⁹Ha upéi katu pyhare pyte-ma ramo yváy-gwi ogwejy ou-vy Nhandejáry rembigwái. Oipe'a okē ogwenohē hagwā. ²⁰Ogwenohē rire:

—Tereho katu, he'i íxupe. —Tereho enhembo'y Nhandejáry róga kakwaa gwy-py erenhe'ē hagwā ohendu va'erā-pe gwive, he'i íxupe. —Ko va'e teko porā pyahu rehegwa nhe'ē emombe'upa katu, he'i íxupe Nhandejáry rembigwái.

²¹Ohendu ramo inhe'ē oje'ói. Ko'ēmba-ma jave Nhandejáry koty-py oike omombe'u hagwā Nhandejáry nhe'ē.

Upe jave pa'i ruvixagwasu hendi-vegwa ave ojogweroaty ou-vy. Ojoavisapa ojogweroaty hagwā Israel remiarirōre judeu kwéry ruvixa. Entéro judeu kwéry ruvixa va'e gwive ombojogweroatypa. Ogwahē-ma henda-py. Upéi omondo hembiapresakwe ogweru hagwā. ²²Upéixa ramo oho polícia kwéry heru-vy mo'ā. Ogwahē ramo preso onhemoí haty-py, ndojohuvéi-ma íxupe. Oho-ma ra'e. Ha upéi ou jevy imombe'u-vy:

²³—Orotopa onhembotypa typa ramo okē. Onhangareko va'e oí okē-my. Ha oroipe'a ramo okē, ndorotopavéi-ma preso oí va'e-pe. Ndojohuvéi-ma koty-py. Osē-ma ra'e, he'i mburuvixa kwéry-pe imombe'u-vy.

²⁴Ohendu ramo inhe'ē:

—Mba'e-rami po osē oho-vy ra'e? Mbava'e po oiko-ta āy, ndajaikwaáiry, he'i ojóupe pa'i ruvixa kwéry, polícia ruvixa ave.

²⁵Upéixa ramo ou imombe'u-vy:

—Upe pene remimoígwe preso katu onhembo'y oí-vy Nhandejáry róga gwy-py. Oporombo'e mbo'e oí-vy, he'i mburuvixa kwéry-pe.

²⁶Ohendu ramo inhe'ē oho heru-vy polícia kwéry huvixa ndive. Ha ndoipyhy poxýiry íxupe kwéry. Enterovéa resa-py oipyhy porā rei íxupe heraha-vy. Ikyhyje-gwi kente kwéry-gwi oipyhy porā rei íxupe:

—Poxy reheve jaipyhy ramo íxupe, nhande api va'erā ita-py, he'i ojóupe polícia kwéry.

²⁷Ogweru rire omoí hovagwy-py. Mburuvixa rovagwy-py omoí omonhe'ē hagwā. Ha pa'i ruvixagwasu katu he'i imonhe'ē-vy:

²⁸—Ore oro'eri eri kuri nde-vy: “Anive erenhe'ē kuri Hesu réry-py” oro'e. Ha oro'e ramo jepe, nderejapói voi kuri ore nhe'ē, he'i íxupe. —Opa-rupi oho ne nhe'ē. Jerusalém pygwa gwive ohendu hagwā eremosarambi kuri ne nhe'ē imombe'u-vy. Upéixa ramo ereipota enterove va'e he'i ore-rehe: “Gwí va'e ojuka kuri Hesu-pe. Hepy-vy jajuka katu íxupe kwéry” ereipota he'i ore-rehe, he'i imonhe'ē-vy pa'i ruvixagwasu.

²⁹Ha upéi katu he'i íxupe Pedro Hesu remimondo kwéry ndive:

—Nhandejáry nhe'ē ndaijojái ramo teko rei nhe'ē ndive, iporāve jajapo Nhandejáry nhe'ē, he'i. ³⁰—Nhandejáry, nhane ramoigwasu Járy omoingove

jevy va'ekwe Hesu-pe. Yvyra-rehe ne rembijukakwe ombotekove jevy va'ekwe. ³¹Upéi omomba'egwasu ete-ma voi íxupe. Oyke-rehe imoĩ-vy omomba'egwasu. Omoĩ íxupe nhane ruvixarã. Nhane resendeharã ave omoĩ. Israel remiarirõre judeu kwéry oheja ramo gwekoha vai, ha'e omboyke-ta íxugwi hembiape vaikwe. ³²Ko'ã va'e ore oromombe'u voi orohexa-gwi. Ko'ã va'e Nhe'ẽ Marangatu tee va'e remimombe'u ave. Ha'e katu inhe'ẽ renduha-pe Nhandejáry remime'ẽgwe, he'i íxupe kwéry Pedro.

³³Ohendu ramo Pedro nhe'ẽ, ipoxy eterei voi hese. Ojukase voi íxupe hikwái: “Jajuka katu íxupe, jajuka katu íxupe” he'i joa hese hikwái.

³⁴Ha peteĩ oĩ ndaipoxy'i va'e. Opu'ã-ma onhembo'y. He'i omosẽ hagwã Hesu remimondo kwéry-pe pono ojuka:

—Emosẽ sapy'a ete imondo-vy oka-py, he'i.

Héry Gamaliel, fariseu va'e, judeu ruvixa va'e, Moisés amyri he'i va'ekwe-py imbo'eha. Omboete joa íxupe.

³⁵Ha'e he'i mburuvixa kwéry-pe:

—Xáke, xe rapixa kwéry, he'i, —Ma'erã pene rembiapo vai-ta Hesu remimondo kwéry-rehe? ³⁶Are-ma ojekwaa va'ekwe kwimba'e héry va'e Teudas. Onhembotuvixase ra'anga rei oiko-vy va'e. Quatrocentos oiko imoirũha íxupe. Upéi ojuka íxupe. Ojuka rire ohasãimba íxugwi inhirũ gwéry. Nonhemboatyvéi-ma. ³⁷Upe rire hapykwerigwa ojekwaa va'ekwe Galiléia pygwa, kwimba'e héry va'e Judas. Yma mburuvixagwasu nhe'ẽ-py kente kwéry omoĩ moĩ va'ekwe héry kwatia-rehe. Omoĩ jave ojekwaa va'ekwe Judas. Oiko va'ekwe imoirũháry. Upéi soldado kwéry ojuka íxupe Judas-pe. Ojuka rire, opa isarambipa íxugwi inhirũ gwéry. ³⁸Upéa-gwi ha'e-ta peẽ-my: Ani erepenave hese Hesu remimondo kwéry-rehe. Eheja katu toiko ha'e oikoseha-

rami, he'i íxupe. —Teko rei omombe'u ramo hembiaporã, nosẽ porã mo'ái, opa rei arã. ³⁹Ha Nhandejáry ae omombe'u ramo hembiaporã, napende pu'aka mo'ái hese kwéry Nhandejáry nhe'ẽ pokatugwi, he'i íxupe kwéry. —Peẽ pemboyke ramo ha'e kwéry inhe'ẽ, Nhandejáry-pe pemboyke-ta para'e ave, he'i íxupe kwéry Gamaliel. Teudas-pe Judas-pe ave ojehu va'ekwe omombe'u íxupe kwéry pono ojuka Hesu remimondo kwéry-pe.

⁴⁰Ha upéi katu ohendu inhe'ẽ hikwái. Gamaliel nhe'ẽ ohendu-gwi, ndojuka-sevéi Hesu remimondo kwéry-pe. Upe ramo omoingepa jevy gwemimosẽgwe-pe koty-py. Ndaipoxy etevéi-ma. Oinupã nupã rei-ma íxupe kwéry. Ojuka hagwã-rami noinupãvéiry. Upéi oinupã rire, he'iri iri íxupe onhemonhe'ẽ-vy:

—Anive ereiporu Hesu rehegwa nhe'ẽ. Hesu réry-py anive erenhe'ẽ, he'i hemimondo kwéry-pe.

⁴¹Upe rire opoi íxugwi imondo-vy. Ha upéi katu ojoatýra-gwi osẽ oho-vy. Oinupã ramo jepe íxupe, ndojohu vaíry voi. Ogwerovy'a joty osẽ-vy hikwái:

—Hesu rereko asy hagwe-rami nhande rereko asy ave. Hesu-pe omboete e'ỹ hagwe-rami, nhande-vy nanhane mboetéi ave, he'i ojõupe. Upéixa ramo Hesu reko-py oiko-gwi, ovy'a joty osẽ-vy hikwái.

⁴²Iko'ẽ ko'ẽmba Nhandejáry nhe'ẽ omombe'u meme oiko-vy va'e Nhandejáry róga kakwaa-py. Óga óga-rupi omombe'u oiko-vy va'e ave:

—Hesu ko Nhandejáry remimboupyrã va'ekwe voi, he'i omombe'u-vy.

Oiporavo sete kwimba'e-pe Hesu remimondo pytygwõharã

6 Upe ramo onhembohetave tave oho-vy Hesu rehegwa nhe'ẽ renduha. Ha iko'ẽ ko'ẽmba ome'ẽ me'ẽ oiko-vy tembirekokwe-pe hemi'urã. Ha grego

nhe'ë-py onhe'ë va'e ima'eandu-gwi he'i ojôupe:

—Nhande-vy mixĩ ome'ë. Upéa-pe, hebreu dhe'ë-py onhe'ë va'e-pe katu hetave ome'ë, he'i. —Ome'ë joavy avypa ime'ë-vy, he'i ojôupe ndojohu porái-gwi.

²Upe-ma ramo gwĩ doze hemimondo kwéry va'e ohenói uka ojogweroatypa hagwã Hesu dhe'ë renduha gwive. He'i íxupe kwéry:

—Gwĩ ome'ë me'ë va'e tembirekokwe-pe hemi'urã, ome'ë joavy avypa nipo ra'e ime'ë-vy, he'i. —Ha ore katu oromboja'o ja'o ramo ime'ë-vy hemi'urã, ndikatuvéi-ma arã oromombe'u Nhandejáry dhe'ë. Naiporái va'erã kóixa. ³Upéa-gwi, ore re'ýi kwéry, peiporavo katu sete kwimba'e. Ore dhe'ë-py onhangareko hagwã ome'ë va'e-rehe peiporavo nome'ë joavy avyvéi hagwã. Nhe'ë Marangatu tee va'e ipy'a omohynhẽ va'e íxupe, hi'arandu porã va'e, nhane mandu'a porã hese va'e, upéa rehegwa peiporavo katu. ⁴Ha ore katu oromondo meme-ta Nhandejáry-pe ore dhe'ë. Hesu rehegwa dhe'ë oromombe'u meme-ta. Gwĩ va'e apo-vy nore ate'ýiry. Ndajái outro tembiapo ore-vy orojapo va'erã, he'i íxupe kwéry Hesu remimondo.

⁵Ha ojohu porã joa inhe'ë ijaty va'e gwive. Upe ramo oiporavo peteĩ kwimba'e-pe hikwái, Hesu-rehe ojerovia tee va'e, Nhe'ë Marangatu tee va'e ipy'a omohynhẽ va'e íxupe, héry va'e Estêvão. Upéi oiporavove ave seis kwimba'e, héry va'e Filipe, Prócoro, Nicanor, Timão, Pármenas, Nicolau ave. Nicolau Antioquia pygwa judeu e'ý va'e upe va'e. Ne'írã vyteri ojerovia ramo Hesu-rehe, judeu kwéry reko-rupi oiko va'ekwe. ⁶Upéa sete va'e oiporavo onhangareko hagwã ome'ë va'e-rehe. Oiporavo rire, ogweru henda-py Hesu remimondo renda-py. Upéi hemimondo ombojeupi Nhandejáry-pe onhe'ë, inhakã akã-rehe omoĩ opo,

inhe'ë-py ome'ë me'ë porã hagwã tembirekokwe-pe hemi'urã.

⁷Mombyryve ryve ogweraha imombe'u-vy Nhandejáry dhe'ë. Onhembohetave tave oho-vy Hesu dhe'ë renduha, Jerusalém tetã mygwa. Ha pa'i kwéry, Hesu dhe'ë apoha, heta eterei oĩ.

Judeu ruvixa kwéry ndajia'úi Estêvão-rehe

⁸Ha Estêvão katu, imbaraete inhe'ë, opa va'e rembiayhu. Kente kwéry pa'ũmy hembiapo porã hexapyrã-rupi. ⁹Oĩ ave hese ija'e'ý va'e, judeu porahéi haty-gwi ou va'e. Upe-py ojeperahéi haty-py oĩ Cireneu tetã mygwa, oĩ Alexandria tetã mygwa, oĩ Cilícia yvy pygwa, oĩ Ásia yvy pygwa ave. Upe-py ojogweroaty va'e gwive héry Liberto kwéry. Upéi ogwahẽ ou-vy Estêvão renda-py onhe'ë mbojevy hagwã íxupe hikwái. ¹⁰Ha ndikatúi onhe'ë mbojevy íxupe arandu rehegwa omombe'u-gwi, Nhe'ë Marangatu tee va'e oipy'a mohynhẽ-gwi íxupe.

¹¹Upéi oho jevy nhemi ha-py opaga hagwã ijapu japu va'erã-pe Estêvão-rehe. Ome'ë íxupe inhe'erã. Upe ramo:

—Orohendu voi Estêvão-pe onhe'ë vai vai ramo Moisés-rehe. Nhandejáry-rehe onhe'ë vai vai ramo orohendu ave, he'i mo'ã hese enterove va'e-pe.

¹²Upéixa he'i ramo, ombopoxy enterove va'e-pe gwive. Judeu ruvixa kwéry, judeu rekombo'ehaty-pe ave ombopoxypa. Upéa-gwi oupa jevy henda-py oipyhy hagwã íxupe. Mburuvixa kwéry ojogweroaty haty-py oipyhy heraha-vy. ¹³Ha gwĩ ijapu hese va'erã-pe ohenói ogwahẽ hagwã. Ogwahẽ ramo, he'i ijapu apu-vy hese:

—Upe va'e onhe'ë vai vai meme va'e voi ko va'e Nhandejáry róga kakwaa marangatu-rehe. Moisés amyri remimombe'ukwe jajapo va'erã-rehe onhe'ë vai. ¹⁴“Upe Hesu Nazaré pygwa

omohāimba-ta ko va'e Nhandejáry róga kakwaa. Ohekoviarō-ta nhande reko Moisés remimombe'ukwe" he'i Estêvão, he'i omombe'u ijapu va'e. —Ore henduháry voi, he'i mo'ã hese ijapu-vy.

¹⁵Ha ojogweroaty va'e gwive ohexa katu katu íxupe. Oma'ê Estêvão rova-rehe oma'ê:

—Hendypa voi hova ra'e, he'i ojúupe. —Ojogwa ete Nhandejáry rembigwái rova-pe, he'i ojúupe judeu ruvixa kwéry.

Estêvão omombe'u judeu ruvixa kwéry-pe Abraão rehegwa nhe'ê

7 Ha pa'i ruvixagwasu katu ohendu ijapu va'e nhe'ê. Ohendu ramo oporandu Estêvão-pe:

—Upéixa voi pa? he'i íxupe.

²Upe ramo Estêvão onhe'ê judeu ruvixa kwéry-pe:

—Xe re'yí kwéry, xe ruvixa kwéry ave, pejeapysaka porã katu xe nhe'ê-rehe. Yma ete ojehexa uka va'ekwe nhane ramoigwasu myamyri Abraão-pe. Nhandejáry onhemomba'egwasu ete va'e ojehexa uka va'ekwe íxupe. Mesopotâmia vvy-py gwetã tee-my joty oiko ramo, ojehexa uka-ma voi va'ekwe íxupe. Ndovái joty Harã tetã-my. ³He'i Abraão-pe Nhandejáry: “Eva katu ne retã-gwi” he'i. “Ehejapa nde re'yí kwéry eho-vy. Tereho nde-vy ahexa uka va'erã nde vvyrã hagwã-py tereho” he'i íxupe Nhandejáry. ⁴Upe-ma ramo Nhandejáry nhe'ê-py osê gwetã-gwi oho-vy. Caldeu vvy-gwi oho. Tetã ambue-py ae oiko jevy hagwã osê oho-vy. Harã tetã-my ogwahê ramo, oiko va'ekwe upe-py. Hi'are rire omano túvy. Upéi túvy omano rire ome'ê ogwata puku jevy. “Tereho katu nde vvyrã-py” he'i ogwerova uka-vy ta'yry-pe Nhandejáry. Upéixa voi ogweru va'ekwe íxupe ko'a-py. Áy peiko ha-py ogweru íxupe. ⁵Ha ogweru rire

ae, nome'éséi voi íxupe ijyvyrã, ni hóga renagwã jepe nome'éséiry íxupe. Ni mixími nome'éséi voi. Ndata'yryry ramo jepe, he'i íxupe Nhandejáry: “Áy name'éséi vyteri nde-vy nde vvyrã. Ha ne remiarirō kwéry pegwarã katu ame'ê va'erã ko vvy ijyvyrã” he'i íxupe Nhandejáry.

⁶—Upe rire a-rami he'i Nhandejáry: “Ne remiarirō kwéry katu vvy ambue-py oiko va'erã, gwe'yí e'y ha-py oiko-ta va'erã. Upe va'e vvy pygwa omomba'apo eterei va'erã voi íxupe kwéry. Hi'are eterei va'erã voi ombohasa asy. Quatrocentos ro'y omoingo asy va'erã íxupe kwéry. ⁷Upe rire ae ahepy va'erã íxupe kwéry. Imoingo asyhare-pe areko asy va'erã ave. Ahepy rire, vvy akéno-gwi osêmba va'erã oje'ói-vy ne remiarirō kwéry. Xe mboete hagwã a-py osêmba va'erã” he'i Abraão-pe Nhandejáry. ⁸Ha upéi katu he'i jevy íxupe Nhandejáry: “Eipirekytí uka mixí katu kwimba'e gwive. Upéa erejapo ramo, erepyta va'erã xe re'yí tee va'erã voi” he'i Abraão-pe. Upe rire oiko-ma ta'yry. Isaquerã oiko-ma. Upe rire, oito áry rire mixí oikyti ipire, gwa'yry pire. Ha Isaque okakwaa rire, omenda. Upe rire, Isaque omenda rire, ta'yry-ma oiko-ma Jacorã. Upéi okakwaa ave Jacó. Ta'yry-ma ave Jacó. Oiko-ma doze ta'yry nhane ramoigwasu va'e, tetã ambue mbue-py oiko va'erã, he'i Estêvão omombe'u-vy.⁹

Estêvão omombe'u myamyri José rehegwa nhe'ê

⁹Upéi Estêvão omombe'u jevy judeu ruvixa kwéry-pe:

—Ha Jacó ra'y kwéry doze oí va'e. Oí tyv'yry héry va'e José, túvy rembi-ayhu tee va'e José. Upéa-gwi ndaija'éiry va'ekwe hese tyke'y kwéry. N daija'éi-gwi hese, tembigwairã ovende va'ekwe

gwyvŷry ojereraha hagwā Egito vvy-py. Ha Nhandejáry omoirū joty íxupe, ndohejái íxupe ha'e anho. ¹⁰Ohasa asy reheve oresende sende íxupe. Ome'ë ave íxupe inharandurā. Upéa-gwi ohayhu íxupe mburuvixagwasu, héry va'e Faraó, Egito vvy pygwa ruvixa va'e. Ohayhu-gwi íxupe, omonhangareko uka íxupe mburuvixa. Egito vvy-py oĩ va'e-rehe gwive, hóga-py oĩ va'e-rehe gwive ave omonhangareko uka.

¹¹—Ha upéi katu ndoikovéi hi'upy Egito vvy-py gwive. Canaã vvy-py gwive ave opa hi'upy. Upéa-gwi upe pygwa kwéry oiko asy eterei hikwái. Ha nhane ramoigwasu kwéry katu ndotopavéi gwemi'urā. ¹²Ha nhane ramoigwasu ru ohendu oimeha trigo rope. Egito-py oimeha ohendu. Upéi omondo gwa'yry kwéry tembi'u-rehe. Nhane ramoigwasu omondo. ¹³Upe rire omondo jevy tembi'u-rehe ogweru hagwā. Ogwahē jevy ramo upe-py tyvŷry oĩ ha-py, ojekwaa uka gwyke'yry-pe: “Nde ko ore ryvy nipo ra'e” he'i gwyvŷry-pe hikwái. Ha mburuvixa oikwaa-ma José ryke'y rekoha, he'yi rekoha ave. ¹⁴Upéi José ohenói uka ou hagwā túvy. He'yi kwéry ohenói uka ave. He'yi kwéry reta va'e setenta e cinco voĩ oĩ. ¹⁵Ha upéi ova ou-vy Egito-py túvy gwe'yi ndive. Upe-py omano túvy. Omano ave he'yi kwéry, nhane ramoigwasu va'e. ¹⁶Upe rire ogweraha jevy Siquém tetā-my hetekwe. Omoĩ hagwā vvykwa py-py ogweraha. Upéa vvykwa Abraão rembijogware, Emor ra'y kwéry ovende va'ekwe íxupe plata-rehe.

¹⁷—Ha upéi katu oiko-tama voi Nhandejáry he'i va'ekwe, Abraão-pe he'i va'ekwe. Ipokatu-ta inhe'ë. Oiko-ta he'i va'ekwe ha ndoikói vyteri. Upe ramo nhane ramoigwasu kwéry katu onhembohetave tave hikwái. ¹⁸Upe rire oiko

hekoviare mburuvixagwasu pyahu Egito pygwa kwéry ruvixa ramo. Ha mburuvixa pyahu katu nohenduvéi-ma nhane ramoigwasu rerakwā, José rerakwā. ¹⁹Upéixa ramo mburuvixa ogwereco asy nhande re'yi kwéry myamyri-pe. Ipy'a vai reheve ogwereco: “Anive erehupi oiko ramo mitā. Omano hagwā-py eheja” he'i íxupe kwéry mburuvixa omanda-vy, he'i Estêvão omombe'u-vy.^p

Estêvão omombe'u myamyri Moisés rehegwa nhe'ë

²⁰Upéi Estêvão omombe'u jevy judeu ruvixa kwéry-pe:

—Upe ramo, mburuvixa ogwereco asy ramo va'ekwe nhande re'yi kwéry, oikoma va'ekwe Moisés Nhandejáry rembierohory voi. Iporā ete voi oiko-vy. Mbohapy jasy ombouvixa íxupe isy. Túvy róga-py ombouvixa. ²¹Upe rire mburuvixa nhe'ë-py oheja rei ha'e anho omemby. Ha mburuvixa rajy katu ohupi heraha-vy ombouvixa hagwā: “Ajohuma xe membyrā araha-ta xe” he'i hese. Upéi ogweraha íxupe. ²²Oarandu-py ombo'e íxupe. Egito pygwa arandu-py ombo'e hereko-vy. Hi'arandu porā-ma Moisés onhe'ë-vy. Hemiapo porā-ma ave inharandu-gwi. ²³Okakwaa rire, omboty rire quarenta ro'y, imandu'a gwe'yi kwéry-rehe: “Aha-ta aipohu xe re'yi kwéry, Israel amyri remiarirōre kwéry” he'i ojúpe Moisés.

²⁴—Upéi oho gwe'yi kwéry ha-py. Upe-py ohexa petéi gwe'yi. Oinupā-ma íxupe Egito pygwa: “Xe re'yi upéa onhenupā va'e” he'i Moisés ojéupe. Upéa-gwi oresende íxupe. Ha Egito pygwa oinupā va'e-pe, ojuka voi gwe'yi repyvy: ²⁵“Nhandejáry nhe'ë-py aresende-ta íxupe” he'i ojúpe ra'e. Upéa-gwi: “Xe hepyhare, xe kwaa-ta” he'i mo'ā Moisés ójehe. Ha avave joty íxupe ndoik-

waáiry. ²⁶ Ko'ẽmba ramo ojehexa uka jevy Moisés gwe'í kwéry-pe. Ohexa mokõi gwe'í onhorairõ ramo. Ndoipotái onhorairõve: “Ma'erã po pejogwereco asy, xe re'í?” he'i. “Peẽ ko oje'í voi” he'i. “Ma'erã po penhorairõ?” he'i mokõive va'e-pe.

²⁷ —Ha gwapixa-pe ogwereco asy va'e ombojevvy Moisés-pe imondo-vy: “Kiva'e po ne moingo ore-vy ore ruvixarã” he'i. “Kiva'e po he'i nde-vy ore reko johu hagwã?” ²⁸ Nde para'e xe jukase. Upe Egito pygwa-pe erejuka hagwe-rami ave xe jukase” he'i Moisés-pe. ²⁹ Ohendu-ma ramo inhe'ẽ: “Xe ajapo va'ekwe oikwaa-ma ra'e” he'i ojeupe Moisés. Upéa-gwi okanhy-ma oho-vy. Tetã ambue-py oho oiko hagwã. Midia yvy-py oiko. Upe-py mokõi-ma ta'yry.

³⁰ —Hi'are voi oiko upe-py Moisés. Quarenta ro'y rire ojehexa uka íxupe Nhandejáry rembigwái yváy gwigwa. Ojehexa uka íxupe tekваты e'y-my oiko ramo yvyaty gwy-py héry va'e Sinai. Upe-py ohexa yvyra'i rete-rehe tata rendy. Hendy pa'ũ-my ojehexa uka íxupe Nhandejáry rembigwái. ³¹ Opu'ã ramo hese tata, ndopáiry. Ohexa ramo, opondera hese Moisés. Onhemoagwĩ íxugwi ohexa porãve hagwã. Onhemoagwĩ jave ohendu-ma Nhandejáry nhe'ẽ: ³² “Ne ramoijusu Járy voi xe” he'i íxupe. “Xe ko Abraão Járy, Isaque Járy, Jacó Járy. Xe ijáry meme” he'i Moisés-pe Nhandejáry. Ohendu ramo inhe'ẽ, onhemondyĩ ndaipy'agwasuí oma'ẽ-vy.

³³ —Upéi he'i íxupe Nhandejáry: “Upe erenhembo'y ha-py imarangatu voi yvy. Upéa-gwi eipe'a katu nde py-gwi nde pyryru xe mboete-vy” he'i íxupe. ³⁴ “Xe re'í kwéry Egito-py oiko va'e, ohasa asy va'e. Ogwereco asy ramo ahexa voi. Ipyahẽ joa oĩ-vy ramo ahendu. Upéa-gwi agwey-ma aju-vy aresende hagwã íxupe kwéry” he'i íxupe. “Upe ramo tereho

katu” he'i. “Egito yvy-py oromondo-ta” he'i Moisés-pe Nhandejáry.

³⁵ —Upe Moisés he'í kwéry ombojevvy va'ekwe íxupe. Yma oho ramo gwe'í kwéry ha-py, ombojevvy íxupe va'ekwe: “Kiva'e po ne moingo ore-vy ore ruvixarã. Kiva'e po he'i araka'e nde-vy ore reko johu hagwã ore rembiapokwe-rehe” he'i araka'e Moisés-pe. Upe rire ae Nhandejáry omondo jevy íxupe upe he'í kwéry remimbojevvykwe. Mburuvixarã, heresendeharã ave omondo. Hembigwái nhe'ẽ-py omondo íxupe. Upe tata rendy-rami yvyra'i rete-rehe ojehexa uka íxupe va'ekwe nhe'ẽ-py omondo-vy íxupe. Upe-ma ramo Moisés oho Egito-py. ³⁶ Upe-py hembiaapo porã hexapyrã-rupi. Upéi ogwenohẽ heraha-vy upe-gwi gwe'í kwéry. Ogwahẽ oje'ói-vy ygwasu-py, héry Y pytã. Oja'o y yvytu jave tape ojekwaa hagwã. Upéi quarenta ro'y hexapyrã-rupi Moisés hembiaapo porã oiko-vy. Tekваты e'y-my hembiaapo porã porã, he'i Estêvão omombe'u-vy.

Upéi Estêvão omombe'u jevy judeu ruvixa kwéry-pe:

³⁷ —He'i va'ekwe Moisés Israel kwéry-pe: “Pene pa'ũ-gwi oipe'a va'erã Nhandejáry hi'arandu va'e. Inhe'ẽ-py omombe'u va'ety oipe'a va'erã. Xe pe'a hagwe-rami oipe'a va'erã” he'i íxupe kwéry Moisés. ³⁸ Ha upéi katu ha'e omoirũ irũ gwe'í kwéry-pe. Ojogweroaty happy, tekваты e'y-my omoirũ íxupe kwéry, nhane ramoigwasu-pe. Upéi ojeupi oho-vy yvyatyryusu ári, héry Sinai va'e ári. Onhomongeta hagwã Nhandejáry rembigwái yváy gwigwa ndive oho. Ohendu hagwã inhe'ẽ ojeupi. Nhane moingove va'e nhe'ẽ ohendu Nhandejáry rembigwái-gwi ome'ẽ hagwã nhande-vy.

³⁹ —Ha nhane ramoigwasu kwéry katu nohenduséi voi Moisés nhe'ẽ. Omboyke imondo-vy. Ohose-vy ohexanga'u Egito yvy hikwái. ⁴⁰ Upéa-rehe he'i Moisés ryke'y-pe hikwái. Héry va'e Arão:

“Ejapo katu ore-vy tupã ra'anga ore renonderã oho hagwã” he'i. “Nde ryvy katu okanhy ra'e oréhegwi. Upe ore reru va'ekwe Egito vyv-gwi okanhy ra'e. Ndoroi kwaavéi ki-koty po oho” he'i Moisés ryke'y Arão-pe.

⁴¹—Upéi ojapo gwemimboete ra'anga angará hikwái. Vaka ra'y ra'anga-rami ojapo tupã ra'anga. Ojapo rire omoka'ẽ mymba ijukapy tupã ra'anga ramigwa imboete-vy. Gwembiapokwe ogwerovy'a hikwái: “Iporã poku” he'i mo'ã herovy'a-vy. ⁴²Ha upéi Nhandejáry ojere íxugwi kwéry. Oheja íxupe kwéry anho. Omondo íxupe kwéry tape porã e'ỹ-rupi omboete hagwã kwarahy-pe, jasy, jasytata-pe gwive hekovía. A-rami ohai va'ekwe Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety:

“Tekwaty e'ỹ-my ereiko ramo, xe re'ýi kwéry, nereme'ëi xe-vy mymba ijukapyre. Quarenta ro'y eremoka'ẽ ka'ẽ ereiko-vy xe mboete-vy mo'ã. ⁴³Xe mboete e'ỹ-vy katu eremoka'ẽ. Ha tupã ambue ra'anga héry Moloque eremboete voi ereiko-vy. Hyru ao gwigwa óga erehupi meme heraha-vy. Erehupi ave jasytata ra'anga erejapo va'ekwe. Tupã ambue mboete-vy héry va'e Renfã erehupi heraha-vy jasytata ra'anga. Upéa ra'anga gwive erejapo va'ekwe imboete-vy erehupi heraha-vy. Naxe mboetevéi-ma. Upéa-gwi orogwerova-ta orogweraha-vy mombyry. Pende vyv-gwi orogwerova-ta. Tetã ambue kupe-py, Babilônia kupe-py jevy orogwerova-ta”^q

he'i va'ekwe Nhandejáry nhe'ẽ-py, he'i Estêvão imombe'u-vy.

⁴⁴Upéi he'i jevy judeu ruvixa kwéry-pe:

—Ha nhane ramoigwasu kwéry katu oiko va'ekwe tekваты e'ỹ-my. Upe-py oiko jave oĩ hendive kwéry upe ao gwigwa óga. Upe óga ohexa ramo: “Nhandejáry kwaaha” he'i. Oikwaa-ma Nhandejáryha: “Nhandejáry nhane ndive oime” he'i ohexa ramo. Upe ao gwigwa óga Nhandejáry ohexa uka ranhe va'ekwe íxupe. Moisés-pe ha'anga rei ohexa uka. Ohexa uka rire: “Ejapo katu ha'e ramigwa” he'i íxupe. Upéi ojapo.^f

⁴⁵—Ha upéi katu opyta are upe ao gwigwa óga. Hemiarirõ kwéry-pe opyta. Ha upéi ohupi jevy heraha-vy. Gwetãrã ambue reka-vy oje'ói hikwái. Huvixa ndive, Josué ndive oho. Ogwahẽ ramo outro tetã-my, omosẽ imondo-vy upe-py oĩ va'e, gwetãrã-my oiko va'e. Henonde-gwi Nhandejáry omosẽ rire, gwekwagwã-pyma ogwahẽ. Omosẽ va'ekwe vyv-py opyta hikwái. Upe-py opyta upe Nhandejáry róga ao gwigwa. Opyta oiko peve mburuvixa ramo héry va'e Davi, he'i Estêvão omombe'u-vy.st

**“Nhandejáry teko rei
rembiapokwe-py ndoikói”
he'i Estêvão imombe'u-vy**

⁴⁶Upéi omombe'u jevy judeu ruvixa kwéry-pe:

—Ha Nhandejáry ogwerovy'a va'ekwe myamyri Davi-pe. Upéixa ramo Davi ojerure Nhandejáry-pe: “Iporã tipo ajapo nde-vy nde rogarã” he'i Nhandejáry Jacó Jary-pe.^u ⁴⁷Ha nome'ëi ojapo hagwã. Ha ta'ýry katu ojapo, héry Salomão. Nhandejáry rogarã ojapo.^v ⁴⁸Ha Nhandejáry katu, Tupãgwasu va'e, teko rei

^q7:43 Am 5.25-27 ^r7:44 Êx 25.9-40

^s7:45 Êx 2.2-32.6; Nm 14.33; Dt 18.15-18; 5.1-33; Js 3.14-17

^t7:45 Js 3.14-17 ^u7:46 2 Sm 7.1-16; 1 Cr 17.1-14

^v7:47 1 Rs 6.1-38; 2 Cr 3.1-17

rembiapokwe-py ndoikói. A-rami ohai va'ekwe Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety:

⁴⁹“He'i Nhandejáry: Yváy-py xe gwapy haty oĩ. Yvy xe pyrũ haty, he'i. Mba'eixagwa óga erejapo-ta xe-vy? Kipy eremoĩ-ta xe pytu'u haty? Xe-vy gwarã ndikatúi erejapo. ⁵⁰Entero mba'e ae xe rembiapokwe. Áry yvy ave xe ajapo voi va'ekwe, he'i Nhandejáry.”^w

Upéia ohai va'ekwe Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety, he'i Estêvão imombe'u-vy.

⁵¹Upe rire he'i jevy mburuvixa kwéry-pe:

—Pene akã hatã voi peiko-vy peẽ, he'i. —Pehendusere'y va'e Nhandejáry nhe'ẽ. Napene akã porã voi. Pembojevuy meme peiko-vy Nhe'ẽ Marangatu tee va'e. Myamyri pene ramoigwasu kwéry rembiapokwe-rami pene rembiapo ave.^x ⁵²Hembiapo vai va'ekwe pene ramoigwasu kwéry. Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety petei teĩ va'e-pe omoingo asypa va'ekwe hikwái. Ndaipóri ojerereko asy e'y va'ekwe. Gwĩ, “Ou-ta Nhandejáry rembigwái imarangatu va'e” he'i va'ekwe-pe ojuka ave hikwái. Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ekwe-pe ojuka va'ekwe. Ha ko'anga katu upe yma gware remimombe'u Nhandejáry rembigwái Hesu ou ramo jepe, pemombe'u nhemi joty kuri hese ija'eýha-pe. Pemombe'u rire, pejuka uka íxupe. ⁵³Nhandejáry rembigwái yváy gwigwa ome'ẽ va'ekwe peẽ-my pende rekorã. Ha ndapejapói voíte inhe'ẽ, he'i judeu ruvixa kwéry-pe Estêvão.

⁵⁴Upéa nhe'ẽ ohendu rire gwĩ mburuvixa kwéry ipoxy hikwái. Onhemohãimbiri jagwa-rami opoxy-vy Estêvão-rehe.

⁵⁵Ha'e-ma ngatu Nhe'ẽ Marangatu tee va'e ipy'a omohynhẽ-gwi íxupe, oma'ẽ áry-rehe. Ohexa hendy ete va'e Nhandejáry oĩ ha-py. Hesu-pe ohexa yváy-py. Nhandejáry yke-rehe onhembo'y ramo oĩ-vy ohexa. Hendy reheve onhemomba'egwasu ramo ohexa íxupe:

⁵⁶—Pema'ẽ katu, he'i. —Ojepe'a ramo áry ahexa voíte. Ahexa Nhande Ryke'y tee va'e-pe. Nhandejáry yke-rehe onhembo'y oĩ-vy ramo ahexa íxupe, he'i mburuvixa kwéry-pe.

⁵⁷Ha ha'e kwéry katu osapukái hatã opoxy-vy. Omboty oapysa ohendusere'y-gwi. Onhemoĩ hagwã hese oriparapa ogwa'ẽ ou-vy hikwái. ⁵⁸Upe rire ogwenohẽ imondo-vy tetã-gwi. Ita-py ojapi japi hagwã íxupe ojuka hagwã ogwenohẽ hikwái. Ha ijukaharã oao jo'a omboi. Omboi rire oheja karia'y-pe onhangareko hagwã hese. Upéa karia'y héry va'e Saulo. Ha upéi katu ojapi japi ita-py omano peve. ⁵⁹Ha ojapi jave íxupe hikwái, ha'e omondo onhe'ẽ Nhandejáry-pe:

—Togwahẽ katu nde ha-py, xe Jary Hesu, xe nhe'ẽgwe, he'i.

⁶⁰Upe rire onhesũ gwetyppy'ã-rehe oĩ-vy hatã onhe'ẽ:

—A-rami xe-rehe hembiapo vai rire, ani erembohasa asy uka teĩ hembiapo vaikwe-rehe, ore Jary. Eiporiahuvereko katu íxupe kwéry, he'i. Upe va'e he'ipavy, omano-ma.

8 Ojuka ramo íxupe hikwái, ojohu porã Saulo onhembysaraiha: “Iporã voi pejuka íxupe” he'i.

Ohasa asy voi Hesu reroviaha va'e gwive

Upe áry-py mburuvixa kwéry ombohasa asyse voi hereko-vy Hesu reroviaha va'e-pe gwive. Jerusalém-my oĩ va'e-pe gwive ogwereco asy eterei. Upéa-

gwi osarambipa oje'ói-vy Judéia yvy-rupi. Samaria yvy-rupi ave osarambipa oje'ói-vy. Ndohopa etéiry. Opyta joty Jerusalém-my Hesu remimondo. Oje'ói e'ỹ va'e doze joty oĩ. ²Ha gwĩ Nhandejáry-pe omboete oiko-vy va'e ogweraha ijaty-vy Estêvão retekwe. Hetekwe ogweraha. Omboasy eterei íxupe. Ojahe'o hatã ohapirõ pirõ-vy íxupe. ³Ha Saulo katu ogwereco asy asy Hesu reroviaha gwive. Onhembosarái hese kwéry. Oike ike koty akéno-rupi. Ogwenohẽ vai kwimba'e-pe, kunha-pe ave oapresa uka hagwã. Omoatã herahavy omoĩ uka hagwã preso. ⁴Upéa-gwi oje'oipa osarambi-vy. Nhandejáry nhe'ẽ omombe'u joty oje'ói-vy hikwái.

**Filipe oho omombe'u-vy
Cristo rehegwa nhe'ẽ**

⁵Ha Filipe katu oho tetã ambue-py héry va'e Samaria-py. Cristo rehegwa nhe'ẽ oho omombe'u hagwã: “Hesu ko Cristo, Nhandejáry remimbou voi” he'i omombe'u-vy. ⁶Ha upe pygwa ojogweroatypa hendu-vy hikwái. Ijoja hendu-vy. Filipe rembiapo porã hexapyrã-rupi heroviapyrã-rupi ave ohexa ramo hikwái, ohendu ramo inhe'ẽ porã, ojeapysaka porã porã joa inhe'ẽ-rehe hikwái. ⁷Heta oĩ upe-py anháy rerekoha. Anháy rerekoha-gwi omosẽ mosẽ imondo-vy. Osẽ jave hatã osapukái. Heta oĩ hajy jeapa va'e, heta oĩ ogwata e'ỹ va'e. Okwera-pa-ma ogwata porã-ma. ⁸Upéixa ramo gwĩ tetã mygwa ovy'a joa-ma voi hikwái.

⁹Ha upe-py oĩ kwimba'e héry va'e Simão, anháy arandu-rupi hi'arandu va'e. Pedro-rami teĩ héry va'e. Hexapyrã-rupi mo'ã hembiaipo oiko-vy ramo, omopondera uka ójehe entéro Samaria pygwa kwéry-pe gwive. “Opamba'e-rehe xe pu'akave xe” he'i mo'ã ójehe. ¹⁰Upéa-gwi ohendupa inhe'ẽ hikwái. Mburuvixa kwéry ohendupa íxupe. Heko'ive va'e

kwéry ohendu ave íxupe. Upe-py oĩ va'e gwive ohendupa íxupe:

—Nhandejáry ko omombaraeteve ra'e íxupe, he'i joa mo'ã hese.

¹¹Are-ma hembiaipo mo'ã oiko-vy ramo hexapyrã-rupi, omopondera ukapa ójehe. Upéa-rehe ojeapysaka porã joa hese.

¹²Ha upéi katu Filipe ou omombe'u. Nhandejáry rehegwa nhe'ẽ porã ou omombe'u-vy: “Nhandejáry nhande ruvixarã voi. Pemoirũ katu íxupe” he'i omombe'u-vy. Hesu Cristo réry rehegwa nhe'ẽ omombe'u ave. Ohendu ramo ogwerovia-ma hemimombe'u hikwái onhemongarai uka ave. Kwimba'e kwéry kunhagwe ave onhemongarai uka.

¹³Ha Simão katu ogwerovia ave hemimombe'u. Onhemongarai uka ave. Onhemongarai uka rire, omoirũ-ma Filipe-pe. Ohexa heta hembiaipo porã ramo hexapyrã-rupi. Tuvixa mba'egwasu ohexa. Ohexa ramo, opondera hembiaipo-rehe.

**Pedro João ave ogwahẽ
ou-vy Samaria tetã-my**

¹⁴Oho omombe'u: “Samaria pygwa gwive ohendupa Nhandejáry nhe'ẽ” he'i imombe'uháry oho-vy Jerusalém tetã-my. Ha Hesu remimondo upe-py oĩ va'e ohendu ramo, ombou mokõi imborepara-vy. Pedro João ave ombou. ¹⁵Mokõive ogwahẽ ou-vy Samaria tetã-my. Ogwahẽ rire omondo onhe'ẽ Nhandejáry-pe ombogwejy hagwã Nhe'ẽ Marangatu tee va'e ipy'apy-py kwéry. ¹⁶Ne'írã ogwejy ou-vy Nhe'ẽ Marangatu tee va'e Samaria pygwa-pe. Hesu Cristo réry-py ae onhemongarai uka hikwái. ¹⁷Ha upéi katu upe mokõi hemimondo omoĩ opo inhakã akã ári ogwejy-ma hagwã Nhe'ẽ Marangatu tee va'e. Ogwejy-ma ou-vy opyta hagwã Samaria pygwa py'apy-py.

¹⁸Ha Simão katu ohexa Nhe'ë Marangatu tee va'e ogwejy ou-vy ramo, omoĩ ramo mokõi hemimondo opo inhakã akã ári. Ohexa ramo, ome'ëse pirapire íxupe mokõive va'e-pe:

¹⁹—Xe mbopu'aka katu xe-vy ave ambogwejy hagwã Nhe'ë Marangatu tee va'e, amoĩ ramo xe po xe rapixa akã akã ári, he'i mokõive va'e-pe.

²⁰Ha Pedro katu he'i:

—Ndaiopotái nde pirapire, he'i. —“Nhandejáry xe mbopu'aka-ta ame'ë ramo pirapire” ere mo'ã kuri, he'i íxupe. —Eheja. Tove terenhehundi. Tonhehundi nde pirapire ave. ²¹Nde ko nane akã porãiry. Nane akã porãigwi, ndikatúí erejapo Nhandejáry rembiapo. Nhandejáry rembiapo e'y-rami ae nde ne rembiapo va'e, he'i íxupe. ²²—Erova katu nde py'a vaiha. Emondo ne nhe'ë Nhandejáry-pe ikatu hagwãixa omboyke ndéhegwi nde py'a vaiha, he'i íxupe. ²³—Ahexa voi nde py'a vaiha. Háí vai va'e-rami nde py'a vaiha. Ndikátúí erejere tape vai-gwi, he'i íxupe Pedro.

²⁴—Emondo katu Nhandejáry-pe ne nhe'ë pono ojehu xe-vy upe ere va'ekwe, he'i íxupe Simão ikyhyje-gwi.

²⁵Upéixa ramo, Pedro João ndive omombe'u Nhandejáry nhe'ë. Hesu rembiapokwe ohexa va'ekwe omombe'u ave. Upe rire ojevvy oho-vy Jerusalém tetãmy. Samaria pygwa-pe tetã mirí mirí rupigwa-pe omombe'u. Hesu rehegwa nhe'ë porã omombe'u oho-vy.

Filipe omongarai mburuvixa-pe

²⁶Ha Filipe katu oime oiko-vy Samaria tetãmy. Ha upéi katu ojekwaa ou-vy Nhandejáry rembigwái yváy gwigwa:

—Ekwa tereho, peteĩ arapopy-koty jevy ekwa, he'i. —Tereho katu eregwahẽ hagwã tapegwasu-py, Jerusalém-gwi Gaza-py oho va'e-py, he'i Filipe-pe. Nhu-rupi oho va'e upe va'e tape.

²⁷Ohendu ramo inhe'ë, opu'ã ogwata oho-vy. Ogwata jave: “Mburuvixa nipo ra'e kúí ou-ma ra'e tapegwasu-rupi” he'i ojéupe. Upéa mburuvixa Etiópia pygwa, eunuco va'e omenda e'y va'e. Ha'e Candace rembigwái. Ha Candace katu mburuvixagwasu kunha va'e. Etiópia pygwarehe gwive omanda oiko-vy. Heta mba'e ogwereco va'e imba'e reta-rehe. Ha'e ou va'ekwe Jerusalém tetãmy Nhandejáry-pe imboete-vy. Áy katu oho jevvy-ma. ²⁸Omba'e ndururu-py oho jevvy. Kavaju ogweroripara heraha-vy íxupe. Ohokwevy ogwapy ha-py omonhe'ë oho-vy kwatia nhe'ë marangatu va'e. Isaías remimoĩgwe kwatia-rehe, Nhandejáry nhe'ëpy omombe'u va'ekwe omonhe'ë.

²⁹Ha upéi katu he'i Filipe-pe Nhe'ë Marangatu tee va'e:

—Ekwa katu imba'e ndururu-py ere-moirũ hagwã ereho-vy, he'i íxupe.

³⁰Ha upéi onha oho-vy ogwahẽ hagwã ha'e-py. Ogwahẽ ramo, ohendu-ma omonhe'ë ramo kwatia nhe'ë, Isaías omoĩ va'ekwe kwatia-rehe:

—Ereikwaa tipo mbava'e-pe po he'i ko va'e nhe'ë kwatia-rehe oĩ va'e, he'i oporandu-vy mburuvixa-pe. ³¹Ha mburuvixa katu he'i íxupe:

—Mbava'e-pe po he'i ko va'e nhe'ë, he'i. —Xe-vy omombe'u e'y reheve xe ndaikwaái, he'i.

Upe-ma ramo:

—Ejeupi egwapy katu xe yke-rehe, he'i Filipe-pe.

³²A-rami joty omonhe'ë heraha-vy upéa mburuvixa:

“Ijuka hagwãmy heraha-vy nonhe'ëi joty ovexa. Onhapĩ-tama ramo ovexa ra'y ragwe nonhe'ëi joty ave. Upéixa voi ogwereco asy ramo Nhandejáry rembigwái-pe, nonhe'ëi ete voi. Okirirĩ ete voi oiko-vy. Ovexa hasẽ e'y va'e-rami ave Nhandejáry rembigwái nahasẽiry

voi. ³³Ogwereko asy ramo íxupe, onhembysarái ramo hese, ndaipóri hepyha. Ojapose va'e mante ojapo hese hikwái. Ko yvy-gwi omokanhyngatu íxupe. Ndaipóri omombe'u va'erã he'ýi kwéry rehegwa."^y

Upéixa voi Isaías remimoïgwe kwatia-rehe Hesu rehegwa nhe'ë.

³⁴Ha upéi katu he'i íxupe upe mburuvixa:

—Kiva'e-rehe po omombe'u araka'e Isaías? he'i. —Ojehegwa para'e omombe'u, hapixa rehegwa para'e omombe'u, he'i. —Emombe'u katu xe-vy, he'i Filipe-pe.

³⁵Upe-ma ramo omombe'u mburuvixa-pe. Oikwaa uka ranhe íxupe ovexa rehegwa nhe'ë ramigwa. Hesu rehegwa nhe'ë porã omombe'u ave. ³⁶Upéi mokõive oje'ói-ma tape-rupi hikwái. Ogwahẽ-ma y-py ramo:

—Y ko ra'e, he'i íxupe mburuvixa, —Iporã tipo xe mongarai ko'ây, he'i íxupe mburuvixa.

³⁷—Nde ko erejerovia tee-ma ramo ae Hesu-rehe, iporã-ma va'erã erenhemon-garai uka, he'i mburuvixa-pe.

—Ajerovia tee-ma voi ko xe, he'i joty. —Hesu Cristo katu Nhandejáry ra'y tee va'e voi. Upéa arovia voi, he'i íxupe.

³⁸Upéi mburuvixa he'i omombyta hagwã omba'e ndururu. Ogwey mokõive imba'e ndururu-gwi. Ogwey oĩ-vy y-py. Omongarai íxupe mburuvixa-pe. ³⁹Upe-ma ramo ogwerokanhy-ma heraha-vy Filipe-pe Nhe'ë Marangatu tee va'e. Ha mburuvixa katu oma'ë jevy mo'ã hese, ha ndohexavéiry-ma. Oho-ma ra'e. Upe-ma ramo oho jevy-ma mburuvixa tape-rupi. Ovy'a eterei oho-vy. ⁴⁰Ha Filipe ojererokanhy rire ojehexa uka jevy outro tetã-my héry va'e Azoto-py.

Ohasa hasa ohokwe-vyte omombe'u mbe'u Hesu rehegwa oho-vy. Tetã ambue mbue-py omombe'u mbe'u oho-vy. Cesaréia tetã-my ogwahẽ-ma ramo, opyta upe-py.

Saulo ogwero va gwekoha

(At 22.3,6-16; 26.9,12-18)

9 Ha Saulo katu ipy'agwasu voi joty. Ipoxy eterei joty Hesu nhe'ë renduha kwéry-rehe: “Ajuka-ta íxupe kwéry” he'iri iri opy'a-py. Upéa-gwi oho pa'i ru-vixagwasu renda-py ojerure hagwã kwatia nhe'ë-rehe:

²—Emoĩ katu ne nhe'ë kwatia-rehe xe araha hagwã Damasco tetã-my. Judeu kwéry oporahéi haty haty-rupi arahase, he'i. —Upe-py atopa ramo Hesu rape pyhyha, ajohu va'e gwive kwimba'e kunha va'e gwive aru-ta ko'a-py. Ne nhe'ë-rupi aru-ta. Nde kwatia nhe'ë-rupi aru-ta ijokwaha reheve, he'i pa'i ruvixagwasu-pe.

³Upéi ogwata oho-vy. Ogwata ramo hi'agwĩ opyta íxugwi Damasco tetã. Ogwahẽ pota-ma jave, upe-ma ramo sapy'a hendy mbaraete eterei íxupe. Áry-gwi omohendy ijerekwe-rehe. ⁴Omondýi-gwi ho'a-ma oho-vy yvy-py. Ohendu onhe'ë va'e íxupe. Héry ohenói ramo:

—Saulo, Saulo, he'i henói-vy. —Ma'erã po xe rereko asy? he'i íxupe oporandu-vy.

⁵—Kiva'e tipo nde erenhe'ë va'e xe-vy, xe Járy, he'i íxupe Saulo.

—Xe voi Hesu ne rembiereko asy voi xe, he'i íxupe. ⁶—Ha epu'ã katu upe tetã-my tereho. Upe-py omombe'u-ta nde-vy ne rembiaporã, he'i íxupe Hesu.

⁷Ha hendivegwa opyta okirirĩmba ete ikyhyje-gwi. Inhe'ë rei ohendu ha avave-pe ndohexáiry. Upéa-gwi opyta okirirĩmba ete hikwái. ⁸Upéi ha'e onhembo'y jevy-ma oipe'a gwesa osareko jevy-ma ha mba'eve ndohexáiry. Upéa-

gwi ojepopyhy uka ojereraha uka-vy Damasco-py. ⁹Mbohapy áry mba'eve ndohexáiry. Mbohapy áry ndokarúí ave oiko-vy. Mbohapy áry ndoy'úí ave oiko-vy.

¹⁰Upe-py oĩ Hesu nhe'ẽ renduha héry va'e Ananias. Ikepe'y ojehexa uka ixupéte Nhandejáry Hesu:

—Ananias, he'i Hesu ohenói-vy íxupe.

—Mbava'e tipo ere-ta xe-vy? he'i Ananias Nhandejáry Hesu-pe. ¹¹He'i íxupe Hesu:

—Ekwa tereho ko tetã mbyte-rupi oho va'e tape-rupi, tape karẽ e'y héry va'e-rupi. Eheka katu Tarso pygwa héry va'e Saulo. Judas róga-py ehaka íxupe. Upe-py oiko va'e. Áy voi ko ombojeupi xe-vy onhe'ẽ oiko-vy. ¹²Ikéry pygwa vérami nde rexa kuri. He'i nde-rehe: “Ahexa-ma kwimba'e héry va'e Ananias. Oike ramo xe koty-py, omói ramo opo xe-rehe xe resapyso jevy hagwã ahexa” he'i kuri nde-rehe Saulo ikéra-py, he'i Ananias-pe Nhandejáry Hesu imombe'u-vy.

¹³Ha upéi katu he'i Ananias Nhandejáry Hesu-pe:

—Ha ore rereko asy va'ety niko upéa, xe Járy, he'i íxupe. —Ahendu hendu herakwã aiko-vy. Heta-ma ogwereco asy nde re'yí kwéry-pe, Jerusalém-my oiko va'e-pe. ¹⁴Áy ogwahẽ Saulo ou-vy ko'a-py. Pa'i ruvixa kwéry nhe'ẽ-rupi ou. Nde réry renoiha gwive onhapytí hagwã ou, he'i Hesu-pe.

¹⁵Ha Hesu katu he'i íxupe:

—Ekwa katu tereho joty henda-py, he'i. —Saulo ko xe rembiporavo xe mombe'u mbe'u hagwã judeu e'y va'e kwéry-pe, huvixagwasu-pe ave. Israel remiarirõre judeu kwéry-pe ave xe mombe'u hagwã aiporavo-ma íxupe. ¹⁶Tereho ere íxupe “Heta erehasa asy-ta xéhegwi. Nde ko xe mombe'u-tagwi nde rereko asy-ta” ere íxupe, he'i Ananias-pe Nhandejáry Hesu.

¹⁷Upe ramo oho oike Judas róga gwy-py Saulo oĩ ha-py. Opo omói hese:

—Aju-ma ngatu áy, xe ryvy, Saulo, he'i íxupe. —Áy katu xe mbou Nhandejáry Hesu, upe ojehexa uka va'ekwe kuri nde-vy ereju jave tape-rupi. Orombohesapyso jevy hagwã xe mbou kuri áy, he'i. —Nde py'a omohynyhẽ hagwã Nhe'ẽ Marangatu tee va'e xe mbou ave, he'i íxupe Ananias.

¹⁸Upe-ma ramo ho'a hesa-gwi pira pekwe ramigwa. Hesapyso jevy-ma Saulo. Upe rire onhembo'y onhemongarai uka hagwã. ¹⁹Okaru-ma. Okaru ramo, omombaraete jevy-ma íxupe tembi'u.

Ha Saulo katu ndahi'aréiry oiko Hesu nhe'ẽ renduha upe tetã-my oiko va'e ndive.

Saulo omombe'u Hesu rehegwa

²⁰Upe-ma ramo omombe'u judeu oporahéi haty haty-rupi. Hesu rehegwa omombe'u:

—Hesu ko Nhandejáry ra'y tee voi, he'i omombe'u-vy.

²¹Henduha gwive opondera hese. Mbava'e po ojehu íxupe ha'e kwéry ndoikwaáiry:

—Upe va'e voi ogwereco asy va'ekwe Hesu réry renoiha-pe gwive. Jerusalém-my oiko va'e ogwereco asy va'ekwe, he'i ojóupe. —Áy kuri upe va'e ou a-py. Gwĩ Hesu réry renoiha-pe oipyhy hagwã mo'ã heraha-vy ou. Ou kuri onhapytí reheve ogweraha hagwã pa'i ruvixa kwéry renda-py. Ma'erã po ndogwerahái íxupe kwéry, he'i ojóupe.

²²Upéa-gwi opondera hese hikwái. Ha ha'e katu ipy'agwasuve suve oho-vy. Omongirirĩmba judeu kwéry upe pygwapé: “Hesu ko Cristo, Nhandejáry remimbou tee voi” he'i oikwaa uka-vy íxupe kwéry.

²³ Are-ma omombe'u oiko-vy. Upe rire judeu kwéry onhombo'e mbo'e hese ijuka hagwã.

—Jajuka katu Saulo-pe, he'i ojóupe.

²⁴ Áry ramo oha'arõ oĩ-vy. Pyhare ave oha'arõ oĩ-vy upe tetã rokẽ. Osẽ jave ojuka hagwã mo'ã íxupe oha'arõ arõ voi oĩ-vy. Onhombo'e mbo'e ramo hese hikwái oĩ omomandu va'e Saulo-pe.

²⁵ Upe ramo peteĩ pyhare oresende íxupe inhe'ẽ renduha. Koty-gwi ohupi ombogwejy hagwã okupe-koty. Hi'ári-gwi ombogwejy íxupe. Yvate-gwi ombogwejy yvy-py. Ajakagwasu-py ombogwejy íxupe.^z

Saulo ogwahẽ oho-vy Jerusalém tetã-my

²⁶ Ha upéi katu Saulo oho jevy Jerusalém tetã-my. Ogwahẽ rire omoirũse mo'ã Hesu nhe'ẽ renduha-pe gwive. Ha icyhyje joa íxugwi hikwái: “Saulo ko ndaha'etí Hesu nhe'ẽ renduha va'e” he'i mo'ã hese herovia e'yha.

²⁷ Upe ramo Hesu nhe'ẽ renduha va'e héry va'e Barnabé oho ogweru oheja oike Hesu remimondo renda-py. Ogwerovia uka íxupe kwéry Saulo rehegwa nhe'ẽ. He'i Barnabé:

—Saulo ko ohexa ra'e Nhandejáry Hesu-pe tape-rupi, he'i omombe'u-vy. —Onhe'ẽ ra'e íxupe Nhandejáry Hesu. Upe rire Saulo ogwahẽ Damasco tetã-my. Upe-py ipy'agwasu omombe'u-vy Hesu réry-py, he'i hese omombe'u-vy.

²⁸ Upéixa ramo Saulo omoirũ-ma Hesu nhe'ẽ renduha-pe. Hendive ogwata oiko-vy Jerusalém tetã-rupi. Ipy'agwasu omombe'u-vy Nhandejáry Hesu réry-py. ²⁹ Omombe'u ramo gwĩ judeu kwéry-pe, grego-py onhe'ẽ va'e-pe, onhe'ẽ mbojevny jevy oiko-vy inhe'ẽ. Ojukase mo'ã íxupe oiko-vy. ³⁰ Upéa ohendu ramo, iresende-vy

ogwerova íxupe he'ýi kwéry. Cesaréia tetã-my ogwerova íxupe:

—Iporãve ereho Tarso tetã-my nde re'ýi renda-py, he'i íxupe hikwái.

³¹ Ha Hesu reroviaha gwive ipy'agwapy oiko-vy. Judéia yvy rupigwa gwive, Galiléia yvy rupigwa gwive, Samaria yvy rupigwa gwive ave oiko porã meme-ma, ndoiko asyvéi-ma. Hi'aranduve nduve oiko-vy herovia-vy. Omboete meme oiko-vy Nhandejáry Hesu-pe. Ha Nhe'ẽ Marangatu tee va'e oipytygwõ mbaraete íxupe kwéry. Upéa-gwi onhembohetave tave oho-vy hikwái.

Pedro ogwahẽ oho-vy Lida tetã-my

³² Ha Pedro katu ogwata oho-vy. Opa-rupi oho. Tetã tetã-rupi Hesu reroviaha gwive pohu-vy oho. Lida tetã mygwa-pe ave oho oipohu-vy. ³³ Upe-py oho otopa hasy va'e héry va'e Enéias. Ha Enéias onhenomante oiko-vy va'e. Hajy jeapa va'e voi. Hajy jeapa-gwi oito ro'y-ma onhenom oĩ-vy gwupa-py. ³⁴ Ha upéi katu he'i hasy va'e-pe:

—Áy voi katu Hesu Cristo ne mbogwera-tama, Enéias. Epu'ã katu, he'i íxupe. —Emboapu'a nde rupa ereraha hagwã, he'i hasy va'ekwe-pe. Upe-ma ramo pya'e opu'ã okwera-ma.

³⁵ Ha Lida pygwa gwive, Sarona pygwa gwive ave ojeroviapa-ma Nhandejáry Hesu-rehe. Ohexa-ma nga'u íxupe ogwata ramo. Upéa-gwi ogwerovapa gwekoha Hesu-rehe. Ha naimombyryi oĩ ojóhugwi outro tetã héry va'e Jope.

³⁶ Upe-py oiko ave Hesu nhe'ẽ renduha kunha va'e héry va'e Tabita. Ha grego nhe'ẽ-py héry va'e Dorcas. Upéa hembiapo porã porã meme-ma voi oiko-vy. Iporiahu va'e-pe ome'ẽ va'erã ojapo oiko-vy. ³⁷ Upe ramo hasy omano reheve-ma.

Ombojahu hetekwe omoĩ koty yvate-py.

³⁸Upéi onhemombe'u Pedro oimeha:

—Pedro ko oime Lida-py, he'i hese.

Ha Lida hi'agwĩ oĩ Jope-gwi. Upéa-gwi Pedro piári omondo mokõi kente. Oho omombe'u íxupe omano va'ekwe. Ojapura pura íxupe ou pya'e hagwā:

—Ejapura pura katu eju-vy, he'i íxupe.

³⁹Upéa-gwi opu'ã ou-vy hendive. Ogwahẽ rire ou-vy, ogwerojeupi herahavy íxupe koty yvate-py. Upe-py tembirekokwe gwive onhembo'y Dorcas retekwe yke-rehe ohapirõ-vy. Ohexa uka Pedro-pe hembiapokwe, oiko joty ramogware onhondive. Hembiapokwe kamisa ao ro'y pygwa ave ohexa uka íxupe.

⁴⁰Ha Pedro katu omosẽmba imondo-vy íxupe kwéry. Ha upéi ha'e gwety'p'ã-rehe onhesũ omondo onhe'ẽ Nhandejáry-pe. Upe rire ojerova oma'ẽ hetekwe-rehe:

—Epu'ã katu, Tabita, he'i.

Omanoha-gwi upe kunha oipe'a gwesa ohexa íxupe. Ohexa ramo ovy-ma oĩ-vy.

⁴¹Upéi oipopyhy imopu'ã-vy kunha-pe. Upe rire ohenói omoingepa jevy hagwā koty-py gwĩ Hesu reroviaha. Tembirekokwe omoingepa jevy ave. Oike jevy rire ohexa uka íxupe kwéry oikove jevyha:

—Nugwĩ oikove jevy-ma, he'i.

⁴²Ha Jope pygwa gwive ohendu herakwā. Heta-ma ojerovia Nhandejáry Hesu-rehe. ⁴³Ha Pedro opyta upe-py. Simão róga-py opyta. Upe Simão vakapi-gwi ojapo opaixagwa. Ha Pedro katu are opyta hendive oiko-vy hóga-py.

**Pedro omombe'u judeu e'ỹ
kwéry-pe Hesu rehegwa nhe'ẽ**

(At 11.5-17)

10 Oĩ va'ekwe Cesaréia tetã-my capitão héry va'e Cornélio judeu e'ỹ va'e. Cem soldado ruvixa va'e. Gwĩ va'e soldado kwéry Itália yvy

pygwa. ²Upe va'e capitão Nhandejáry remimbota ojapose pose va'e voi. Nhandejáry-pe omboete va'e hóga pygwa ndive omboete. He'ýi e'ỹ remikotevẽ ome'ẽ me'ẽ va'e. Omondo mondo va'e Nhandejáry-pe onhe'ẽ. ³Ha upéi katu peteĩ áry ka'arugwasu-ma ramo, íxupe mante ojehexa uka jahexa e'ỹ va'e. Ojehexa uka íxupe Nhandejáry rembigwái yváy gwigwa va'e. Oike ramo ou-vy koty-py ohexa:

—Cornélio, he'i íxupe.

⁴Onhemondýi voi. Upéa-gwi ohexa katu katu íxupe:

—Ma'erã po ereju a-py, xe Járy? he'i oporandu-vy Nhandejáry rembigwái-pe.

Upéi he'i íxupe Nhandejáry rembigwái:

—Nhandejáry ko imandu'a porã va'e nde-rehe. Ne nhe'ẽ eremondo-gwi íxupe, nane ma'e rakate'ýi-gwi ave imandu'a porã nde-rehe, he'i íxupe. —Nde johu porã Nhandejáry. ⁵Áy katu emondo ne rembigwái Simão piári. Pedro-py ohenói va'e ave. Emondo Jope tetã-my. ⁶Upe-py oiko Simão héry va'e ndive. Upe Simão vakapi-rehe omba'apo. Simão róga oĩ ygwasu rembe-rehe, he'i íxupe Nhandejáry rembigwái.

⁷Upe rire ojeupi jevy oho-vy yvate-koty Nhandejáry rembigwái yváy gwigwa. Upe ramo upe capitão heta hembigwái va'e, mokõi va'e-pe ohenói ou hagwā. Peteĩ soldado Nhandejáry-pe omboete va'e ohenói ave. ⁸Upéi omombe'upa ete mbohapygwa-pe gwembixagwe. Upe rire mbohapyve va'e-pe omondo Jope tetã-my. Pedro piári omondo. Upéi ogwata oho-vy. ⁹Iko'ẽ-my omoagwĩ-ma Jope ojéupe oho-vy ha ne'írã ogwahẽ oho-vy upe-py.

Upe-ma ramo ogwahẽ e'ỹ jave, áry pyte-rupi, ojeupi-ma yvate Pedro. Hóga apotaha apesýi va'e ári ojeupi oĩ-vy onhomongeta hagwā Nhandejáry ndive. ¹⁰Ivare'a okaruse-ma. Gwemi'urã ra'arõ-

vy íxupe mante ojehexa uka jahexa e'ỹ va'e. ¹¹ Ohexa ojekwaa pya'e yváy-gwi. Ohexa ogwejy tupa arigwa ramigwa. Tuvixa va'e voi. Irundy joapy joja rehe oipyhy joja imbogwejy-vy. Yvategwi vvy-py ombogwejy. ¹² Hye py-py oĩ opaixagwa mymba gwive, opaixagwa mbói gwive ave, gwe-rehe osyryry va'e gwive, opaixagwa gwyra gwive ave. ¹³ Upe-ma ramo ohendu íxupe onhe'ẽ va'e:

—Epu'ã katu, Pedro. Ejuka ere'u va'erã, he'i íxupe.

¹⁴ —Ndajuka mo'ãiry, xe Járy, he'i. —Nda'u mo'ãiry. ãy peve ne'írá vyteri ha'u so'o vai. Hi'upy e'ỹ nda'úi vyteri voi yma gware nhe'ẽgwe-rupi aiko-gwi, he'i Nhandejáry-pe. ¹⁵ Upe rire ohendu jevy íxupe onhe'ẽ va'e:

—Nhandejáry he'i-ma ramo, “Iporã ja'u”, “Hi'upy e'ỹ” ani ere teĩ, he'i íxupe.

¹⁶ Mbohapy vése ohexa hemimbogwejy. Mbohapy vése ohendu íxupe onhe'ẽ va'e. Upe rire ogwerojeupi jevy áry-rehe heraha-vy.

¹⁷ Ha Pedro omondo oiko-vy gwesa gwembixagwe-rehe. “Ma'erã po ahexa ra'e upéa” he'i ojéupe. Upe ramo capitão remimbou ko ogwahẽ-ma ou-vy.

—Kipy tipo oime Simão róga? aje'i-ma oporandu ra'e.

¹⁸ ãy onhembo'y oĩ-vy okẽ rovái. Oporandu hese:

—Oiko tipo a-py upe Simão héry va'e Pedro? he'i onhe'ẽ hatã-vy.

¹⁹ Ha Pedro omondo joty oiko-vy gwesa gwembixagwe-rehe. Upe ramo ogwahẽ-ma ou-vy capitão remimbou. Ogwahẽ-ma ramo, he'i íxupe Pedro-pe Nhe'ẽ Marangatu tee va'e:

—Mbohapyve ko'ãy ogwahẽ-ma ou-vy nde reka-vy. ²⁰ Ekwa katu egwejy, he'i íxupe. —Ani ne ate'ỹ teĩ, he'i íxupe. —Tereho katu hendive. Gwĩ mbohapy ou va'e xe remimbou voi, he'i íxupe Nhe'ẽ Marangatu tee va'e.

²¹ Upéi ogwejy ou-vy:

—Xe ko ne rembieka, he'i. —Mbava'e-rehe tipo ereju ra'e? he'i mbohapyve ou va'e-pe.

²² —Ore ko capitão Cornélio remimbou, he'i íxupe. —Ha'e heko porã ete va'e. Nhandejáry-pe omboete oikovy va'e. Judeu kwéry gwive imandu'a porã hese. Kwehe he'i íxupe nde-rehe Nhandejáry rembigwái imarangatu va'e yváy gwigwa: “Ere kuri Pedro-pe tou nde róga-py erehendu hagwã hemimombe'urã” he'i Nhandejáry rembigwái, he'i íxupe omombe'u-vy.

Ha Pedro katu:

²³ —Néi, he'i. —Peike katu peju-vy. Iporã peke a-py, he'i mbohapyve va'e-pe.

Iko'ẽ-my osẽ oho-vy oho-ma hendive. Oĩ oho va'e Pedro ndive Jope pygwa Hesu reroviaha. Omoirũ íxupe oho-vy.

²⁴ Upéi iko'ẽ-my jevy ae katu ogwahẽ-ma oje'ói-vy hikwái Cesaréia tetã-my. Ha capitão oha'arõ oĩ-vy íxupe kwéry. Oha'arõ ave capitão ndive hemienói. He'íy kwéry hembiaiyhu va'e ave oha'arõ hendive. ²⁵ Ha Pedro oiike-tama ramo capitão róga-py ohogwaitĩ ou-vy íxupe capitão. Ojeity imboete-vy vvy-rupi.

²⁶ Ha Pedro omonhembo'y jevy íxupe:

—Epu'ã katu, he'i. —Xe ko ne ramigwa voi. Xe ndaha'úi Nhandejáry. Teko rei ave xe, he'i Pedro capitão-pe.

²⁷ Upéixa onhomongeta-vy hendive oiike koty-py. Upe-py oiike ramo, heta-ma oĩ ojogweroaty va'e. ²⁸ Upe ramo he'i íxupe kwéry imombe'u-vy:

—Judeu kwéry ko yma gware nhe'ẽgwe-rupi oiko ramo, ndoipotái omoirũ judeu e'ỹ kwéry-pe. Ndoipotái ni oipohu íxupe. Ko va'e peikwaa voi peẽ, he'i. —ãy ae katu he'i xe-vy oikwaa uka-vy Nhandejáry: “Oĩ nhamoirũ e'ỹ va'e, oĩ jaipohu e'ỹ va'e ave, ani ere teĩ” he'i xe-vy. ²⁹ Upéa-gwi erembou ramo xe piári, naxe ate'ỹiry aju-vy.

Mbava'e-rehe tipo erembou xe piári ka'e? he'i íxupe kwéry Pedro.

³⁰ Upéi he'i íxupe capitão:

—Kwehe ojapo-ma mbohapy áry ka'arugwasu-ma ramo a-rami, amondo xe nhe'ê Nhandejáry-pe aiko-vy. Amondo jave xe nhe'ê, ojehexa uka xe-vyte. Xe-vyte ojehexa uka sapy'a ijao rendypa va'e. Onhembo'y oi-vy xe rovái. ³¹ He'i xe-vy: “Nhandejáry ohendu-ma ra'e ne nhe'ê, capitão Cornélio. Nane ma'e rakate'yi va'evy-gwi imandu'a porã nde-rehe” he'i xe-vy. ³² “Áy katu emondo Jope tetã-my Simão piári, héry va'e ave Pedro. Oí pe vakapi-rehe omba'apo va'ety róga-py. Héry ave Simão upe va'e. Ygwasu rembe-rehe oiko va'e” he'i xe-vy ojehexa uka va'ekwe. ³³ Upéa-gwi naxe ate'iyiry amondo-vy nde piári. Ha nde nane ate'iyiry voi oromomandu ramo. Ereju voi. Ha áy katu ore kwéry oronhomoheta ko'a-py. Nhandejáry resa-py ne nhe'ê rendu-vy oroha'arõ. Nhandejáry nde-vy he'i va'ekwe, emombe'u katu ore-vy. Orohenduse voi, he'i íxupe capitão Cornélio.

³⁴⁻³⁵ Ha upéi Pedro he'i íxupe kwéry omombe'u-vy:

—Nhandejáry ko nhande rayhu va'e. Enterovéa-pe yvypóry gwive kente kwéry peteixa ohayhu va'e. Nipo anhei ete voi katu ra'e, he'i. —Íxupe omboete va'e-pe gwive ojohu porã Nhandejáry. Nombojevúi oi-vy. Ojohu porã ave tape porã pyhyha gwive. “Ore kwéry anho mante judeu kwéry va'e Nhandejáry rembiayhu” oro'e mo'ã ha ndaupéixairy ra'e. Yvypóry va'e gwive Nhandejáry rembiayhu. ³⁶ Are-ma va'ekwe Nhandejáry ombou va'ekwe ore-vy Israel kwéry va'e-pe onhe'ê porã: “Hesu Cristo ko pene mbopy'agwapy va'erã, pende kwéry Járy ave” he'i Nhandejáry omombe'u-vy, he'i Pedro imombe'u-vy.

Upéi he'i jevy íxupe kwéry:

³⁷—Ha João Batista katu omombe'u ranhe oiko-vy Nhandejáry nhe'ê oporomongarai ave. Upe rire Hesu onhepyrũ omombe'u. Galiléia yvy-rupi oho omombe'u. Upe rire Judéia yvy-rupi gwive oho omombe'u oiko-vy Nhandejáry nhe'ê. Upe va'e peikwaa voi, he'i ³⁸—Upe Nazaré pygwa Hesu rehegwa nhe'ê ave peikwaa voi ave. Nhandejáry nhe'ê-py oipy'apyhy mbaraete íxupe Nhe'ê Marangatu tee va'e. Ha upéi katu opa-rupi oho oiko-vy Hesu. Hembiaapo porã porã meme. Oipytygwõ mbaraete íxupe Nhandejáry. Upéa-gwi anháy rerekoha gwive ombogwera. ³⁹ Ha ore ko Hesu rembiapo apo rexahare. Upéa-gwi judeu kwéry yvy-py tetã mirĩ mirĩ-rupi, Jerusalém tetã-my ave ojapo oiko-vy va'ekwe oromombe'u oroiko-vy. Ha gwĩ judeu kwéry katu ojuka íxupe va'ekwe. Kurusugwasu-rehe ohupi va'ekwe ojuka-vy. ⁴⁰ Ha Nhandejáry omopu'ã jevy íxupe. Mbohapy áry rire, omoingove jevy-ma íxupe. Ombojekwaa jevy íxupe ave. ⁴¹ Ha enterovéa niko ndohexáiry. Ore ae orohexa va'ekwe. Are-ma va'ekwe ore poravo Nhandejáry hexaharã. Upéa-gwi oikove jevy rire, ore-vyte ojehexa uka. Orokaru hendive. Oroy'u ave hendive. ⁴² Upéi he'i ore-vy Hesu: “Pemombe'u katu entéro va'e-pe xe rehegwa nhe'ê porã. Peje katu íxupe kwéry: Omoĩ voi ra'e Nhandejáry gwa'yry Hesu ogwereco hagwã hembiapokwe pokwe-rami oikove va'e gwive omano va'ekwe-pe gwive ave, peje katu xe mombe'u-vy. Ha hembiaapo porã va'e katu Hesu omogwahẽ va'erã oha-py ha hembiaapo vai va'e katu omboyke va'erã imondo-vy, peje íxupe kwéry” he'i ore-vy Hesu, he'i Pedro imombe'u-vy.

Upéi he'i jevy íxupe kwéry:

⁴³—Ha Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety gwive omombe'u va'ekwe Hesu rehegwarã nhe'ẽ: “Ojekwaa va'erã ou-vy” he'i. “Ha ojerovia hese va'e gwive omboyke va'erã íxugwi hembiaapo vaikwe Nhandejáry. Hesu-rehe, Hesu réry-rehe ojerovia va'e-gwi omboyke va'erã hembiaapo vai va'ekwe” he'i va'ekwe hese hikwái, he'i íxupe kwéry Pedro omombe'u-vy.

⁴⁴Onhe'ẽ jave, ogwahẽ ou-vy Nhe'ẽ Marangatu tee va'e. Omohynyhẽmba ipy'a upe pygwa kwéry-pe ogwejy-vy. Entéro ohendu va'e-pe gwive inhe'ẽ, ogwereco. ⁴⁵⁻⁴⁶Upéa rexa-vy opondera hese kwéry gwí judeu va'e, Hesu rerovi-aha Jope-gwi ou va'ekwe Pedro ndive. Ohendu nhe'ẽ ambue-py oikwaa e'ỹ reheve onhe'ẽ ramo judeu e'ỹ va'e, Nhandejáry-pe ombotuvixa mba'e ramo, ohendu inhe'ẽ ave. Upéa-gwi he'i ojóupe: —Ma'erã ogwahẽ íxupe Nhe'ẽ Marangatu tee va'e? he'i opondera-vy hese. —Nugwí judeu e'ỹ kwéry-pe ave ohexakwaa rei nipo ra'e Nhandejáry inhe'ẽrã-my. Ome'ẽ rei nipo ra'e íxupe Nhe'ẽ Marangatu tee va'e oiko hagwã ipy'a-py kwéry, he'i ojóupe opondera-vy hese.

Upe-ma ramo he'i Pedro gwe'ýi kwéry-pe:

⁴⁷—Áy katu omohynyhẽmba-ma ipy'a kwéry judeu e'ỹ va'e-pe Nhe'ẽ Marangatu tee va'e, nhande py'a omohynyhẽmba va'ekwe-rami, he'i. —Upéixa ramo nhamongarai íxupe. “Nhamongarai e'ỹ teĩ íxupe kwéry” ani ja'e teĩ íxupe kwéry, he'i gwe'ýi kwéry-pe Pedro.

⁴⁸Upéixa ramo Pedro he'i omongarai hagwã Hesu Cristo réry-py. Ha upéi katu he'i íxupe judeu e'ỹ va'e:

—Nderepyta mo'ái tipo ra'e ore ndive. Epyta katu kuri ore ndive, he'i íxupe.

Pedro omombe'u Cornélio rehegwa nhe'ẽ

(At 10.9-48)

11 Ha upéi katu Cornélio kwéry rerakwã osarambi oho-vy. Ha Hesu remimondo, Judéia vyv rupigwa oĩ va'e gwive ave Hesu reroviaha va'e, ohendu herakwã:

—Judeu e'ỹ kwéry ko ohendu ra'e Nhandejáry nhe'ẽ nhande kwéry-rami, he'i ojóupe imombe'u-vy.

²Upéixa ramo Pedro ogwata ou-vy Jerusalém tetã-my. Upe-py ogwahẽ ramo, onhe'ẽ poxy íxupe upe pygwa judeu va'e:

³—Judeu e'ỹ kwéry ko ndojapói va'e Moisés amyri he'i va'ekwe gwive. Tojapo katu, he'i. —Gwí judeu e'ỹ va'e katu onhekytĩ uka e'ỹ va'e voi. Nanhande reko ramíry oiko. Upéa-gwi ma'erã ereho ereiko ra'e hendive? Ma'erã po erekaru ra'e hendive? he'i oporandu poxy-vy íxupe.

⁴Ha Pedro katu ojeapysaka porã ranhe inhe'ẽ-rehe. Upe rire ae omombe'upa íxupe kwéry. Ojehu va'ekwe gwive omombe'u:

⁵—Kweheve kuri aime Jope tetã-my. Nhandejáry ndive anhomongeta jave ojehexa uka xe-vy. Xe-vyte ojehexa uka, he'i. —Ahexa ombogwejy ramo tupa arigwa ramigwa tuvixa va'e. Irundy joapy joja reheve oipyhy joja imbogwejy-vy. Yvate-gwi ombogwejy. Opyta oĩ-vy xe yke-rehe. ⁶Ama'ẽ hese. Ipy-rehe ama'ẽ aĩ-vy. Upe-py ahexa mymba gwive, ka'agwy rupigwa mymba gwive ave. Gwe-rehe osyryry va'e gwive, gwya gwive ave ahexa. ⁷Upéi ahendu xe-vy onhe'ẽ va'e: “Ekwa katu, Pedro. Ejuka ere'u va'erã” he'i xe-vy. ⁸“Nda'u mo'ái, xe Járy” ha'e íxupe. “Áy peve ne'írã vyteri ha'u so'o vai. Yma gware nhe'ẽgwe-rupi nda'úi hi'upy e'ỹ” ha'e íxupe. ⁹He'i jevy xe-vy yváy-

gwi onhe'ẽ va'e: "Nhandejáry ko he'i-ma ramo, Iporã ja'u, Hi'upy e'ỹ, ani ere teĩ" he'i xe-vy. ¹⁰Mbohapy vése ahendu xe-vy onhe'ẽ va'e. Upe rire ogweroje-upi jevy yváy-koty heraha-vy, he'i Pedro omombe'u-vy.

¹¹—Upe-ma ramo katu ogwahẽ ou-vy mbohapyve va'e, Cesaréia-gwi xe piári ombou va'ekwe. Xe aime hap-y ogwahẽ ou-vy. ¹²Upéi he'i xe-vy Nhe'ẽ Marangatu tee va'e: "Ani ne ate'ỹ teĩ ereho hagwã" he'i. "Tereho katu hendive" he'i xe-vy. Upe-ma ramo xe aha-ma. Ko va'e xe jave oho va'e ave, seis Hesu renduha va'e. Orog-wahẽ ramo upe-py oroikepa oroho-vy capitão Cornélio róga-py. ¹³He'i ore-vy: "Ahexa kuri Nhandejáry rembig-wái yváy gwigwa. A-py xe róga-py on-hembo'y oĩ-vy ramo ahexa voi. Upéi he'i xe-vy Nhandejáry rembigwái: Emondo katu Jope-py Simão piári héry va'e ave Pedro. ¹⁴Upe va'e omombe'u-ta nde-vy nhe'ẽ porã. Upéa nhe'ẽ ererovia ramo, ne resende-ta Nhandejáry. Nde re'ýi kwéry ave oresende-ta, he'i xe-vy Nhandejáry rembigwái" he'i ore-vy omombe'u-vy. Upe ramo anhe'ẽ capitão Cornélio-pe hendivegwa-pe ave anhe'ẽ. ¹⁵Ne'írã vyteri anhe'ẽ heta, omohynhẽmba-ma ipy'a kwéry ogwejy-vy Nhe'ẽ Marangatu tee va'e. Yma-ma nhande py'a omohynhẽmba va'ekwe-rami voi omohynhẽ ipy'a íxupe. ¹⁶Upe ramo xe mandu'a Nhandejáry Hesu he'i va'ekwe-rehe: "João ko y-py oporomon-garai va'ety. Ha ndaha'úi y pygwa va'e-rami pene mongarai va'erã Nhandejáry. Nhe'ẽ Marangatu tee va'e ae pende py'a omohynhẽmba va'erã ne mongarai-vy" he'i va'ekwe nhande-vy Hesu, he'i Pedro omombe'u-vy.

¹⁷—Upéixa ramo Nhandejáry ome'ẽ-ma voi ra'e judeu e'ỹ kwéry-pe Nhe'ẽ Marangatu tee va'e. Yma jajerovia-ma ramo Nhandejáry Hesu Cristo-rehe

nhande-vy ome'ẽ va'ekwe-rami, ko'ây íxupe kwéry háma ave ome'ẽ. Upéa-rehe, "Anike erejapo upéa" xe nda'e mo'ái voi Nhandejáry-pe, he'i íxupe kwéry Pedro omombe'u-vy.

¹⁸Ohendu rire inhe'ẽ, nainhe'ẽ poxyvéi-ma. Omomba'egwasu-ma Nhandejáry-pe:

—Nipo anhei ete voi katu ra'e: "Perova katu pende rekoha, peipyhy katu tape porã" he'i judeu e'ỹ kwéry-pe ra'e. Nhande-vy he'i hagwe-rami, he'i voi nhande re'ýi e'ỹ-pe ave ra'e Nhandejáry, he'i ojúpe hikwái.

Judeu e'ỹ va'e-pe omombe'u Hesu rehegwa nhe'ẽ

¹⁹Ko'ánga katu Hesu reroviaha gwive ndoikovéiry peteĩ henda-py. Osaram-bipa va'ekwe oje'ói-vy hikwái. Ha mburuvixa kwéry katu ojuka va'ekwe Hesu reroviaha héry va'e Estêvão-pe. Ojuka rire, ipy'agwasuve suve ogwereco asy hagwã Hesu reroviaha-pe gwive. Ojerereko asy-gwi opa isarambipa oje'ói-vy. Oĩ oho va'ekwe Fenícia yvy-py peve, Chipre ykõi meve ave, Antioquia tetã meve ave. Upe va'e nomombe'u jojái Nhandejáry nhe'ẽ. Judeu kwéry anho-pe mante omombe'u mbe'u. Judeu e'ỹ va'e-pe ae nomombe'úi Nhandejáry nhe'ẽ.

²⁰Oĩ ave Chipre pygwa, Cirene pygwa ave. Gwí va'e oho va'ekwe Antioquia tetã-my, Nhandejáry nhe'ẽ omombe'u-vy. Ogwerojoja imombe'u-vy íxupe kwéry. Judeu e'ỹ va'e grego va'e-pe ave, omombe'u va'ekwe Nhandejáry Hesu rehegwa nhe'ẽ porã. ²¹Ha Nhandejáry oipytygwõ mbaraete íxupe kwéry omombe'u hagwã. Upéa-gwi ohendu ramo inhe'ẽ, heta-ma ojerovia-ma Hesu-rehe. Ogwerova-ma gwekoha hese.

²²Ha upéi katu ohendu-ma herakwã Hesu reroviaha Jerusalém pygwa va'e. Upéa-rehe ipa'ũ-gwi kwéry

omondo kwimba'e héry va'e Barnabé. Antioquia-py omondo. ²³Upe-py ogwahê ramo, ohexa voi Nhandejáry rembihovasa. Ohexa ramo ovy'a:

—Peipyhy katu tape porã, he'i íxupe kwéry. —Upe va'e-rupi meme tapeho. Peteixa peraha pene renonde-rupi pene arandu. Anive teĩ peva Nhandejáry Hesu rape-gwi, he'i íxupe kwéry Barnabé.

²⁴Hekoha porã va'e Barnabé. Nhe'ê Marangatu tee va'e ipy'a omohyny-hêmba íxupe va'e, ojerovia tee va'e Hesu-rehe. Upéa-rupi onhembohetave tave oho-vy Nhandejáry Hesu reroviaha.

²⁵Ha upéi katu Barnabé oho Tarso tetã-my. Saulo reka-vy oho. ²⁶Otopa ramo ogweru. Peteĩ ro'y opyta upe-py Antioquia-py. Omboheta hagwã Hesu reroviaha-pe opyta. Ombo'e mbo'e oikovy mokõi va'e. Heta voi hemimbo'e. Upe pygwa ombohéry ranhe va'e Hesu dhe'ê renduha-pe: “Cristo kwéry va'e” he'i ombohéry-vy.

²⁷Upe-py ombo'e mbo'e jave ogwahê ou-vy Nhandejáry dhe'ê-py omombe'u va'ety Jerusalém-gwi ou va'ekwe. ²⁸Ogwahê rire onhembo'y-ma héry va'e Ágabo:

—Yvy apy gwive-rehe opa va'erã tembi'u, he'i. —Ohasa asy eterei va'erã yvypóry gwive, he'i henonderã omombe'u-vy.

Upéa oikwaa, Nhe'ê Marangatu tee va'e ome'ê íxupe-gwi inhe'êrã. Ha upéa áry-py ndojehúiry. Cláudio oiko ramo mburuvixagwasu ramo ae, ojehu-ma he'i va'ekwe.

²⁹Upéa-rehe Ágabo dhe'ê rendu-vy, Hesu dhe'ê renduha he'i ojóupe:

—Nhamboaty aty katu plata jaraha uka hagwã, he'i, —nhaipytygwõ hagwã nhande re'yi kwéry, Judéia vyv rupigwa va'e. Jareko rekomi va'ete nhamé'ê, he'i ojóupe.

³⁰Upe rire ogweraha uka Barnabé-pe Saulo ndive plata ome'ê hagwã Hesu reroviaha rerekwa-pe.

Mburuvixagwasu Herodes omoĩ preso Pedro-pe

12 Upe ramo mburuvixagwasu héry va'e Herodes ogwereco asy-ma Hesu reroviaha-pe. ²Ogwereco asy héry va'e Tiago-pe. Upéa João ryke'y va'e. Ojuka uka kysepuku hã jovái va'epy. ³Upéa ohexa ramo, ovy'a joama judeu kwéry. Upéa-gwi mburuvixagwasu ipy'agwasuve suve oho-vy. He'i omoĩ hagwã preso Pedro-pe ave. Aretegwasu-py omoĩ preso íxupe. Upe va'e áry-py mbojape onhembovu e'ỹ va'ekwe ho'u judeu kwéry. ⁴Ha upéi oipyhy rire, omoĩ íxupe preso. Omonhangareko uka hese dezesseis soldado-pe. Irundy rundy omonhangareko uka oĩ-vy hese. Ha mburuvixagwasu he'i opy'a-py: “Aretegwasu opa rire, anohêta judeu kwéry ohexa hagwã íxupe ajuka hagwã íxupe anohê-ta” he'i mo'ã hese.

⁵Upéixa ramo opyta preso Pedro. Ha Hesu reroviaha kwéry nainhate'ỹiry omondo meme hagwã Nhandejáry-pe onhe'ê hese.

⁶Ha mburuvixagwasu he'i: “Ko'ê ramo anohê-ta enterove va'e ohexa hagwã íxupe” he'i mo'ã ojéupe. Pyhare ramo oke oĩ-vy Pedro, mokõi soldado pa'ügwerupi oke. Ojepokwa oĩ-vy mokõi isã-rehe. Oĩ soldado ave okê ra'arõha. ⁷Upe-ma ramo pya'e ojehexa uka onhembo'y-vy Nhandejáry rembigwái yváv gwigwa. Hendy ramo koty-py, omohembipepa. Omokanáí íxupe ijati'y-rehe omombáy hagwã. Opáy jave he'i íxupe:

—Epu'ã pya'e ereho hagwã, he'i íxupe. Upéixa he'i-ma ramo, pya'e ojerapa rei isã íxugwi. Ho'a rei ipoapy-gwi isã.

⁸Upe rire he'i íxupe Nhandejáry rembigwái:

—Emonde katu nde ku'a jopyha. Emoĩ ave nde pyryru nde py-rehe, he'i íxupe.

Omonde-ma. Omoĩ-ma opyryru opy-rehe. Upéi he'i jevy íxupe:

—Emonde katu nde ao ro'y-py eremonde va'ety ereho hagwã xe rupive, he'i Pedro-pe.

⁹Upe-ma ramo Pedro osẽ koty-gwi oho hagwã hupive. Mbava'e po ojehu ra'e, ha'e ndokwaáiry: “Xe páy-py pa ahexa ra'e Nhandejáry rembigwái. Xe kéra-py pa ahexa ra'e” he'i ojúepe, ndokwaáiry-gwi. ¹⁰Upéi mokõi okẽ-rupi osẽ ha ndohexái íxupe soldado okẽ ra'arõha. Upe rire ogwahẽ oho-vy okẽ pahagwe-py, kwarepoti-gwi ojejapo va'ekwe. Upe-py oime tape tetã-my oho va'e. Upéa okẽ onhembotypa voi. Ha ogwahẽ ramo ha'e-py ojepe'a rei íxupe oho-vy. Upe rire osẽmba oho-vy. Henonderupi oho tape-rupi oje'ói-vy. Upe-ma ramo pya'e onhemo'ã-ma íxugwi Nhandejáry rembigwái. ¹¹Onhemo'ã-ma rire oikwaa-ma osẽha. He'i ojúepe: “Nipo anhei ete voi katu ra'e” he'i. “Ndojehexa uka reíry voi ra'e xe-vy. Ombou nipo ra'e Nhandejáry gwembigwái xe renohẽ-vy. Áy katu ndaipu'akavéi-ta xe-rehe mburuvixagwasu” he'i. “Gwĩ judeu kwéry naxe rexa mo'ái xe juka ramo hikwái. Xe resende nipo ra'e Nhandejáry” he'i ojúepe.

¹²Inharandu porã rire, oho gwe'yi kwéry róga-py, Maria róga-py oho. Upéa Maria João Marcos sy va'e. Upe-py aje'i-ma kuri heta ojogweroaty ombojeupi upi hagwã Nhandejáry-pe onhe'ẽ. ¹³Ha upéi katu ogwahẽ oho-vy ramo, ombota mbota okẽ-rehe. Ohendu ramo, ou ohexa tembigwái héry va'e Rode kunha va'e. ¹⁴Inhe'ẽ ohendu ramo, oikwaa-ma: “Ou-ma ra'e Pedro” he'i ojúepe. Ovy'a eterei. Ovy'a eterei-gwi hesarái-vy ndoipe'ái okẽ. Oripara jevy koty-py oho-vy omombe'u hagwã:

—Pedro ko okẽ rovái onhembo'y-ma oĩ-vy, he'i omombe'u-vy.

¹⁵Ha ndogweroviái voi he'yi kwéry:

—Nde tavy, he'i hembigwái-pe hikwái.

—Anhetegwa tegwa tee va'e, he'iri iri íxupe kwéry. Ha ndogwerovia etéi voi:

—Ndaha'ei Pedro, he'i. —Nhandejáry rembigwái hese onhangareko va'e ra'e ae. Oheko a'ã rei ra'e Pedro-pe, he'i rei hembigwái-pe.

¹⁶Onhomongeta hikwái jave koty-py, ombota mbota jevy-ma oiko-vy. Ipahapy oho onhokendavo okẽ ohexa-ma íxupe. Ohexa ramo: “Mba'éixa ereju ra'e” he'i Pedro-rehe opondera-vy.

—Ereju-ma ra'e. Eregwahẽ-ma nipo ra'e, he'i íxupe.

¹⁷Upéi omopu'ã opo omongiririmba koty pygwa-pe gwive he'i hagwã:

—Aje'i-ma kuri xe renohẽ Nhandejáry rembigwái preso aĩ ha-gwi, he'i Pedro omombe'u-vy. —Emombe'u katu xe rerakwã Hesu reroviaha-pe gwive, huvixa Tiago-pe emombe'u ave, he'i íxupe kwéry Pedro.

Upe rire ndopytái upe-py osẽ oho-vy.

¹⁸Ko'ẽmba ramo ojapura eterei soldado kwéry hese:

—Okanhy-ma nipo ra'e Pedro, he'i joa hikwái. —Mamo-ngoty po oho Pedro? he'i ojúepe. ¹⁹—Eheka heka katu íxupe, he'i soldado-pe mburuvixagwasu.

Ha ndotopái íxupe. Upe-ma ramo mburuvixagwasu ohenói soldado-pe okẽ ra'arõha-pe ou hagwã hovagwy-py. Omonhe'ẽ íxupe oporandu-vy:

—Mba'éixa tipo Pedro pemokanhy uka hagwã ra'e? he'i.

—Ndorokwaái ore, he'i.

Ndokwaái-gwi Pedro okanhy hagwe, he'i ojuka hagwã okẽ ra'arohare-pe. Upe rire mburuvixagwasu Herodes osẽ oho-vy Judéia yvy-gwi. Opyta are Cesaréia tetã-my.

Mburuvixagwasu Herodes omano

²⁰ Ha upéi katu Herodes ipoxy eterei-ma Tiro tetã mygwa-pe. Sidom tetã mygwa-pe ave ipoxy. He'i ojôupe upe pygwa:

—Ipoxy-ma ra'e nhande-vy mburuvixagwasu. Áy katu nombou mo'ávêi nhande-vy nhane remi'urã. Mba'eve novendevéi arã nhande-vy, he'i ojôupe.

Upéa-gwi onhomono'õ no'õ ou-vy Herodes renda-py hikwái. Ou ranhe hembigwái renda-py. Hembigwái héry va'e Blasto. Herodes róga kakwaa-rehe onhangareko va'e. Upéi he'i:

—Oroipota ereraha ore nhe'ê eremombe'u hagwã mburuvixa-pe, he'i hembigwái-pe.

Upe rire ohopa mburuvixa renda-py. Ojerure íxupe omoporã hagwã inhe'ê kwéry ndaipoxyvéiry hagwã ójehe kwéry.

²¹ Ha upéi katu ogwahê-ma ou-vy mburuvixa onhemonhe'ê hagwã áry ijatýra va'e-pe. Upe pygwa kwéry va'e-pe onhemonhe'ê. Omonde ao porã va'e. Mburuvixa remimonde va'e omonde. Onhe'ê hagwã-ma mburuvixa gwapy haty-rehe ogwapy. Upe ramo onhe'ê-ma.

²² Onhe'ê ramo íxupe kwéry:

—Ndaha'éi teko rei onhe'ê va'e. Tupã ae onhe'ê, he'i hese onhe'ê hatã-vy hikwái.

²³ Ha mburuvixa katu ohendu rei. Omotupã ramo íxupe hikwái, ojohu porã voi: “Xe ko ndaha'éi tupã” nde'íry. Onhemotupã ra'anga anga rei voi. Nhandejáry tee-pe ae nomboetéiry. Upéa-gwi pya'e omoĩ mba'erasy hese Nhandejáry rembigwái yváy gwigwa. Heta mba'erasy ho'u-ma hyekwe. Ho'u-gwi omano.

²⁴ Ha Hesu reroviaha onhembohetave tave joty oho-vy. ²⁵ Ha Barnabé Saulo ndive oheja Jerusalém-my upe plata om-

bojehe'a he'a va'ekwe heru-vy. Hembieru oheja upe-py. Oheja rire oho jevy-ma. João Marcos ogweraha ave ondive.

Barnabé Saulo ndive osê oho-vy omombe'u hagwã Nhandejáry nhe'ê

13 Oĩ va'ekwe Antioquia tetã-my Hesu reroviaha onhomboty aty va'e. Ipa'ũ-my oĩ ave Nhandejáry nhe'ê-py omombe'u va'ety, imbo'eháry ave. Oĩ Barnabé, oĩ Simeão héry va'e Kamba ave. Upéi Cirene pygwa héry va'e Lúcio. Upéi Manaém mburuvixagwasu Herodes tyvyranga. Upéi Saulo ave. Entéro imbo'e mbo'eha kwéry. ² Ha upéi ojogweroaty hikwái Nhandejáry mboete-vy. Ohasa ave okaru e'ỹ reheve hikwái. Upe-ma ramo he'i íxupe kwéry Nhe'ê Marangatu tee va'e:

—Eipe'a katu xe-vy Barnabé Saulo ndive, he'i. —Upéa xe rembiporavo ojapo hagwã xe remimbota. Eipe'a katu ojapo va'erã xe aipota va'e, he'i Nhe'ê Marangatu tee va'e.

³ Upe rire ohasa rire hikwái okaru e'ỹ reheve, omondo rire Nhandejáry-pe onhe'ê hikwái, omoĩ inhakã ári opo imondo-vy gweková.

⁴ Upéixa ramo osê oho-vy. Nhe'ê Marangatu tee va'e omondo ha-rupi oho. Oho ygwasu rembe'y-py, Selúcia tetã-my oho. Ogwahê ramo upe-py kanoagwasu-py ogwejy onhemboyru oho-vy. Oho kanóa-py ogwahê ykõigwasu-py héry va'e Chipre. ⁵ Upe-py ogwahê rire, ogwahê tetã-my. Tetã héry va'e Salamina. Upe-py judeu kwéry porahéi haty haty-rupi omombe'u meme Nhandejáry nhe'ê. Omoirũ íxupe oiko-vy karia'y héry va'e João Marcos oipytygwõ hagwã íxupe.

Oje'opa-ma Elimas resa

⁶ Ha upéi katu ohasa oho-vy Chipre ykõi-rupi. Yvy-rupi oho. Ykõi apy peve oho. Pafos tetã-my ogwahê oho-vy. Upe-

py otopa anháy arandu-py hi'arandu va'e, judeu va'e héry va'e Barjesus: “Xe ko Nhandejáry nhe'ë-py amombe'u tee va'ety” he'i rei ójehe. Ha Nhandejáry nhe'ë mombe'uha ra'anga anga rei va'e voi upe va'e. Mburuvixa irũ voi upe va'e. ⁷Ha mburuvixa ykõi járy va'e, hi'arandu va'e voi, héry va'e Sérgio Paulo. Nhandejáry nhe'ë ohenduse va'e. Upéa-gwi Barnabé-pe Saulo ndive ohenói ou hagwã omombe'u hagwã Nhandejáry nhe'ë. ⁸Ha upe va'e anháy arandu-py ojapo va'e, ombojevuse mo'ã imondo-vy inhe'ë. Elimas-py ave ombohéry va'e íxupe grego nhe'ë-py. He'i Elimas mburuvixa-pe:

—Hesu rehegwa nhe'ë-rehe ko ani erejeapysaka teĩ. Ani ererovia teĩ Hesu-pe, he'i mo'ã mburuvixa-pe.

⁹Upe-ma ramo Nhe'ë Marangatu tee va'e omohynhẽmba-ma ipy'a íxupe Saulo-pe. Paulo-py ave ombohéry va'e íxupe. Áy peteĩ opyta heryrã. Saulo-py ndaheryvéiry. Upéi ohexa katu Elimas-pe Paulo:

¹⁰—Anháy rerekoha ko nde, he'i íxupe. —Hekoha porã va'e gwive erembojevuy jevy meme va'e imondo-vy. Nde apu ereiko-vy va'e. Nde py'a vai va'e ereiko-vy. Tape porã-rupi oho va'e erejoko. Tape vai-rupi ae eremondose mo'ã íxupe kwéry. ¹¹Ma'erã erejapo upéixa? Ánga ete-ma katu Nhandejáry ne mbohasa asy-ta he'i íxupe. Nande resapysovéi-ma arã. Kwarahy rendy nderehexavéi-ma arã. Are'i voi upéixa ereiko va'erã, he'i Elimas-pe Paulo.

Upe-ma ramo oje'opa-ma hesa. Omohatátimba-ma hesa. Pytũmba rei íxupe. Ogwata oheka-vy ipopyhyharã. ¹²Ha mburuvixa he'i: “Anhei nipo ra'e” he'i. Ogwerovia tee voi, ohexa ramo ojehu va'ekwe. Nhandejáry rehegwa nhe'ë-rehe opondera eterei-ma oiko-vy.

Paulo omombe'u Nhandejáry nhe'ë Antioquia pygwa-pe

¹³Ha upéi katu Paulo inhirũ gwéry ave osẽ Pafos-gwi oje'ói-vy. Oike jevy kanoagwasu-py oje'ói jevy. Oho kanóapy ogwahẽ Perge tetã-my. Perge Panfília yvy-py oĩ. Upe-py João Marcos oheja íxupe kwéry. Ojevy ou-vy. Jerusalém tetã-my ou. ¹⁴Ha'e kwéry ae ohasa oje'ói-vy. Ogwahẽ outro tetã héry va'e Antioquia-py. Pisídia yvy rembe'y-rehe oĩ. Upe-py pytu'uha áry-py oho judeu porahéi haty-py. Oike ogwapy. ¹⁵Upéi upe pygwa hatã okwatia omonhe'ë oĩ-vy ramo, enterove ojeapysaka inhe'ë-rehe. Moisés amyri remimombe'ukwe, Nhandejáry nhe'ë-py omombe'u va'ety remimombe'ukwe ave omonhe'ë nhe'ë. Omonhe'ẽmba rire, omanha Barnabé ndive Paulo-rehe gwĩ ojeporahéi haty pygwa ruvixa. Oma'ẽ ramo hese, onhe'ë ogweruruka íxupe. He'i:

—Erenhemonhe'ese ramo, enhemonhe'ë katu ore kwéry-pe, ore re'yí, he'i Barnabé ndive Paulo-pe.

¹⁶Upe ramo Paulo onhembo'y-ma. Omokiriri hagwã omopu'ã opo ojeapysaka porã hagwã inhe'ë-rehe. Upéi he'i judeu kwéry-pe:

—Pejeapysaka joa katu, xe re'yí kwéry, Israel remiarirõre kwéry. Xe re'yí e'y va'e gwive ave Nhandejáry pemboete va'e, pejeapysaka porã katu pehendú porã hagwã xe nhe'ë.

¹⁷—Nhandejáry ko, nhande re'yí Járy oiporavo va'ekwe nhane ramói amyri-pe. Entéro yvypóry oĩ va'e gwive ojoavyte-gwi oipe'a va'ekwe nhane ramói amyri-pe. Upe rire oiko ovy e'y-my nhane ramói kwéry. Egito yvy-py oiko hikwái. Upe-py onhemboe'yí eterei, ohovasa íxupe-gwi Nhandejáry. Upe rire ogwenohẽ heraha-vy íxupe kwéry upe yvy-gwi. Upe pygwa ndoipotái mo'ã ogweraha. Ha Nhandejáry

oresendepa joty heraha-vy. Imbaraete voi Nhandejáry.^a ¹⁸Ha upéi katu quarenta ro'y onhangareko hese kwéry heraha-vy tekwaty e'ý-rupi. Nohenduséi ramo jepe inhe'ë, onhangareko porã joty hese kwéry.^b ¹⁹Gwa'ýry-rami joty ogwerekó íxupe kwéry. Ogwahê ramo oyvyrã héry va'e Canaã-py, upe pygwa heta-ma oĩ. Hetãe tãe va'e. Sete ijyvyve vye va'e. Gwĩa kwéry-pe ohundipa Nhandejáry. Nhane ramói kwéry-pe ae ogweroike jevy hekovía. Ome'ë ijyvyrã íxupe kwéry, omano ramo hikwái opyta hagwã ta'yre-pe.^c

²⁰—Upe rire quatrocentos e cinqüenta ro'y-rupi Nhandejáry ombopyahu ahu nhane ramói kwéry ruvixa. Heta ombopyahu rire omoingo jevy inhe'ë-py omombe'u va'ety-pe héry va'e Samuel.^d

²¹Upe rire ndoipotavéi gwuvixarã yma gware ramigwa hikwái. Mburuvixagwasu ete ramigwa ae oipota. Upéa-gwi Nhandejáry ome'ë íxupe kwéry huvixagwasu eterã héry va'e Saul. Túvy ko héry va'e Quis. Tamoigwasu ko héry va'e Benjamim. Upe ramo oiko-ma Saul mburuvixa ramo. Quarenta ro'y rire ae omosê íxupe Nhandejáry.^e ²²Mburuvixagwasu ramo oikoha-gwi omosê imondo-vy. Opyta hekovía Davi huvixagwasurã. Nhandejáry nhe'ë-py opyta. Mburuvixa Davi-rehe Nhandejáry onhe'ë va'ekwe a-rami: “Ko va'e kwimba'e Jessé ra'y héry va'e Davi xe arovy'a íxupe va'e. Xe remimbota gwive ojapopa va'erã” he'i va'ekwe hese, he'i Paulo imombe'u-vy.^f

²³Upéi he'i jevy judeu kwéry-pe:

—Áy katu ogwahê-ma ou-vy Hesu, Davi amyri remiarirõre va'e, Israel remiarirõre voi. Hesu ko Nhandejáry remimbou nhande-vy. Nhane resende hagwã ou, he'i. —Upe he'i hagwe-rami ombou. ²⁴Ha Hesu ne'íra vyteri onhep-

yrũ omombe'u mbe'u. Upe ramo oĩ héry va'e João Batista. Onhemonhe'ë oiko-vy nhande kwéry va'e-pe: “Peheja katu pene rembiapo vaikwe. Penhemon-garai uka katu” he'i nhande-vy João onhemonhe'ë-vy.

²⁵—Upéi mixi vyteri oĩ hembiaporã. Onhemonhe'ë apy-ma. Upe ramo he'i nhande kwéry-pe: “Ha'e ko Cristo, nhane remiha'arõ va'e, ere mo'ã kuri xerehe. Xe ndaha'ëi voi upe Cristo” he'i. “Nhane remiha'arõ arõ va'e ndaha'ëi xe. Xe rapykwergwa ae ou-ta kuri. Heko porãve va'e xéhegwi. Upéa-gwi amboete-gwi íxupe xe atĩ voi amoírũ hagwã íxupe. Ni hembigwái ramo jepe aiko” he'i Hesu-rehe João Batista, he'i Paulo imombe'u-vy.

²⁶Upéi he'i jevy judeu kwéry-pe:

—Áy katu amombe'u-ta peë-my, xe re'ýi kwéry, Abraão remiarirõre kwéry. Nhandejáry-pe pemboete peiko-vy va'e, xe re'ýi kwéry e'ý va'e-pe, amombe'u-ta ave. Ombou ra'e nhande-vy Nhandejáry ko va'e nhe'ë. Nhane resendeha re-hegwa nhe'ë ombou. ²⁷Ha Jerusalémmy oiko va'e gwive huvixa kwéry ave ndoikwaái íxupe. Oha'arõ arõ ramo jepe Hesu-pe hikwái, ndoikwaái íxupe ogwahê ramo. Ndoikwaái ave Nhandejáry nhe'ë-py omombe'u va'ety he'i va'ekwe. Upe va'e omonhe'ë meme ojeperahéi haty haty-rupi. Pytu'u tu'uha áry-py omonhe'ë ha ndoikwaáiry voi hikwái. Upéi ogwahê-ma Hesu-rehe yma gware remimombe'ukwe-py. Hesu rehegwarã omoĩ kwatia-rehe va'ekwe-py ogwahê-ma: “Iporã katu jajuka Hesu-pe” he'i jave hese mburuvixa kwéry, ogwahê-ma voi yma gware remimombe'ukwe-py. ²⁸Ha upéi katu ndikatúi omboja hese ivai va'e. Hembiaapo vai e'ý reheve ojerure joty voi mburuvixa-pe héry va'e Pilatos ojuka

^a13:17 Êx 12.51 ^b13:18 Nm 14.34; Dt 1.31 ^c13:19 Dt 7.1; Js 14.1 ^d13:20 Jz 2.16; 1 Sm 3.20 ^e13:21 1 Sm 8.5; 10.21 ^f13:22 1 Sm 16.12; Sl 89.20

hagwā íxupe. ²⁹Upéixa ogwahēmba-ma voi yma gware remimombe'ukwe-py. He'i va'ekwe gwive ojabopa-ma voi hese. Ohupi uka kurusugwasu-rehe omoĩ-vy ojuka hagwā íxupe. Upe rire, omano rire, ombogwejy kurusugwasu-gwi tetekwe omoĩ hetekwe rendaty-py itakwagwasu-py opyta hagwā mo'ā. ³⁰Ha Nhandejáry katu omoingove jevy íxupe. ³¹Arema ojehexa uka uka oiko-vy oirũgwe, Galiléia-gwi Jerusalém peve hendive ou va'ekwe-pe. Āy katu upe va'e hexahare va'e omombe'u mbe'u Hesu rekoha nhande kwéry-pe.

³²—Upéixa ramo ore ave oruju kuri ko'a-py oromombe'u hagwā peẽ-my nhe'ẽ porã. Hesu ko Nhandejáry remimoingove jevy va'e. Yma ete voi Nhandejáry omombe'u va'ekwe nhane ramoigwasu amyri kwéry-pe gwembiaporã. ³³Āy katu ogwahēmba-ma hemimombe'ukwe-py. Āy-gwa-pe hemiarirõ kwéry-pe ojabopa-ma. He'i va'ekwe gwive ojabopa āy. Yma Nhandejáry remimoigwe va'ekwe kwatia-rehe héry va'e Salmo inúmero mokõi va'e. A-rami hemimoigwe:

“Nde ko xe ra'y tee voi. Ko'āy katu amombe'u-ta enterovéa-pe: Ko va'e xe ra'y tee voi”^g

he'i va'ekwe Nhandejáry Hesu oikove jevytamaha va'erã-rehe. ³⁴Upe rire Nhandejáry omoĩ uka jevy va'ekwe hese kwatia-rehe onhe'ẽ. A-rami hemimoigwe:

“Orohovasa va'erã ime'ẽ-vy nde-vy gwĩ iporã marangatu va'e gwive ha'e tee va'ekwe ame'ẽ va'erã va'ekwe Davipe”

he'i Nhandejáry. Omotenonde Hesu-rehe omoingove jevytaha, hetekwe ine e'ýtaha ave.^h ³⁵Upéi Davi omoĩ jevy va'ekwe hese kwatia-rehe onhe'ẽ. A-rami hemimoigwe:

“Ndereheja mo'ái teĩ ijyta-py nde ra'y imarangatu va'e ine hagwā hetekwe”ⁱ

he'i omoĩ-vy kwatia-rehe inhe'ẽ. Kwatia héry va'e Salmo. Upéixa voi Davi he'i va'ekwe Hesu-rehe, Nhandejáry omoingove jevy-tagwi íxupe pono ine hetekwe, he'i Paulo imombe'u-vy.

³⁶Upéi he'i jevy judeu kwéry-pe:

—Ha myamyri Davi katu ojabo oiko-vy va'ekwe Nhandejáry remimbota oikove reheve. Upe rire, ojabopa rire omano va'ekwe. He'yi kwéry retekwe pa'ũ-my omoĩ va'ekwe itakwagwasu-py. Upéi inemba Davi retekwe. Ojeroaigwepa-ma. ³⁷Āy katu nainembáiry voi Hesu retekwe. Nhandejáry ae omoingove jevy-ma íxupe. Upéa-gwi nainemba jepéiry hetekwe. Oikove jevy-ma voi Hesu.

³⁸⁻³⁹—Upéixa ramo amombe'u-ta peẽ-my, xe re'yi kwéry, peikwaa porã hagwā. Hesu ko omano rire oikove jevy-gwi, Nhandejáry omboyke-ma pendéhegwi pene rembiapo vaikwe. Pejerovia tee ramo hese, Hesu-rehe, napene mbohassa asy mo'áiry. Pende reja rei-ta. Ha pejerovia e'ỹ ramo katu hese, pepyta va'erã pende py'a ky'a reheve joty. Gwĩa Moisés he'i va'ekwe erehendu ramo jepe, nane mbopy'a potĩ mo'ái voíte. Nde py'a ky'a joty va'erã, he'i Paulo imombe'u-vy.

Upéi he'i jevy judeu kwéry-pe:

⁴⁰⁻⁴¹—Yma ete omoĩ va'ekwe kwatia-rehe onhe'ẽ Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety. A-rami hemimoigwe:

“Pejeapysaka katu peẽ Nhandejáry nhe'ẽ-rehe, penhembohory peiko-vy va'e. Peiko reheve xe rembiapo porã-ta. Pene rembiexapyrã-rupi ajapo-ta. Ha peẽ katu ndaperoviái arã voi. Onhemombe'u ramo jepe, ndaperovia mo'ái voíte. Upéa-gwi pepondera rei va'erã peiko-vy

Nhandejáry rembiapo-rehe perovia e'ỹ-vy. Upe rire pemanomba va'erã"^j

he'i Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety. Upéixa voi omoĩ va'ekwe kwatia-rehe onhe'ẽ. Áy katu xáke. Ani pepyrũ Nhandejáry nhe'ẽ-rehe. Ho'a arã pende-rehe myamyri he'i va'ekwe, he'i Paulo imombe'u-vy judeu kwéry-pe.

**“Ore katu orojere-ta pendéhegwi”
he'i judeu kwéry-pe Paulo**

⁴² Omombe'upa rire, osẽ oho-vy Paulo Barnabé ndive. Osẽ jave ojerure íxupe ou jevy hagwã:

—Áy pytu'uha óra oiko jevy ramo, eju jevy katu, he'i. —Emombe'u mbe'uve katu ore-vy ko'ã va'e rehegwa nhe'ẽ, he'i íxupe.

⁴³ Ha upéi katu osẽmba oje'ói-vy ojeporahéi haty-gwi. Heta-ma oĩ imoiruháry. Heta judeu omoirũ va'e íxupe. Heta judeu reko-rupi oiko va'e omoirũ va'e ave. Upe va'e-pe he'i onhemonhe'ẽ-vy:

—Pende rexakwaa rei-ma kuri Nhandejáry. Tape porã-rupi ereho meme ramo, pende rexakwaa porãve rei-ta vy-teri. Upéa-gwi anive ereva teĩ tape porã-gwi, he'i íxupe kwéry.

⁴⁴ Upéi ogwahẽ jevy ramo pytu'uha áry, ouparãgwe voi hikwái. Ojogweroatyparãgwe voi upe tetã mygwa gwive ohendu hagwã Nhandejáry nhe'ẽ. ⁴⁵ Ha judeu kwéry katu ohexa ramo ojogweroatypa ramo, upéa mokõigwa-rehe ndaija'evéi-ma: “Ijapu Paulo” he'i hese. Onhe'ẽ vai rei hese hikwái.

⁴⁶ Ha Paulo Barnabé ndive ndaiky-hyjéi voi onhe'ẽ-vy. Nokirirĩry voi. Ipy'agwasu voi he'i-vy:

—“Emombe'u ranhe katu judeu kwéry-pe xe nhe'ẽ” he'i kuri ore-vy

Nhandejáry. Ha peẽ katu Nhandejáry nhe'ẽ pehenduse e'ỹ va'e. Pembojevy va'e voi. Nhandejáry ndive ndapeikoséi nipo ra'e opa e'ỹ reheve. Aipo ramo peikoseha-rami katu peiko katu, he'i íxupe kwéry. —Ore katu orojere-ta pendéhegwi. Nhande re'ýi e'ỹ ha-py oroho-ta Nhandejáry nhe'ẽ oromombe'u hagwã.

⁴⁷ —Upe va'e orojapo va'erã, he'i kuri ore-vy Nhandejáry: “Nde ko xe rembi-poravo eremo'arandu hagwã judeu e'ỹ-pe pytũ mygwa-rami rei oiko va'e-pe, arakatu pygwa-rami ae oiko hagwã. Ko yvy apy gwive oiko va'e gwive, emo'arandu katu onheresende hagwã” he'i kuri ore-vy Nhandejáry. Upéixa omoĩ uka va'ekwe kwatia-rehe onhe'ẽ Nhandejáry, he'i judeu kwéry-pe Paulo imombe'u-vy.^k

⁴⁸ Ohendu ramo inhe'ẽ ovy'a eterei judeu e'ỹ kwéry:

—Iporã ete voi Nhandejáry nhe'ẽ, he'i omomba'egwasu-vy íxupe.

Gwĩa ojave opa e'ỹ reheve gwarã voi Nhandejáry oiporavo va'ekwe ogwerovia-ma inhe'ẽ. ⁴⁹ Hesu reroviaha ramo oiko-ma. Opa-rupi ohasa Nhandejáry nhe'ẽ. Entéro upe yvy pygwa gwive ohendupa inhe'ẽ.

⁵⁰ Ha judeu kwéry katu ndojohu porãi upéa nhe'ẽ. Upéa-gwi onhe'ẽ apo eterei mokõi va'e-pe hikwái. Ombopoxy-ma hese hereko-vy gwĩ onhembotuvixa mba'e va'e-pe, Nhandejáry-pe omboete va'e, onhembotuvixa kunha va'e. Upe tetã mygwa ruvixa kwéry-pe ave ombopoxy: “Pemosẽ katu imondo-vy Paulo Barnabé ndive” he'i onhe'ẽ apo-vy hese. Ndoipotavéi ojerovia hese. Ogwerovia apu-gwi omosẽ imondo-vy íxupe kwéry gwetã-gwi hikwái.

⁵¹ Ha Hesu remimondo mokõi va'e katu ombovava opy ho'apa hagwã yvy

ipy-gwi. Upéixa omombe'u enterovéape mburuvixa rembiapo vaikwe. ⁵²Upe rire oho ete. Ha upe pygwa Hesu nhe'ẽ renduha va'e ovy'a eterei. Omohynyhẽmba oiko-vy ipy'apy íxupe kwéry Nhe'ẽ Marangatu tee va'e.

**Paulo Barnabé ndive
oho Icônio tetã-my**

14 Ha upéi katu Paulo Barnabé ndive oho outro tetã-my. Icônio-py ogwahẽ oho-vy. Upe-py ojehu jevy íxupe Antioquia tetã-my ojehu va'ekwe. Ogwahẽ rire oike judeu porahéi haty-py. Nhandejáry nhe'ẽ omombe'u hagwã oike. Ohendu ramo inhe'ẽ heta eterei ogwerovia va'e. Omombe'u tee rei voi ra'e. Oĩ judeu ogwerovia va'e, oĩ judeu e'ỹ va'e ogwerovia va'e ave. ²Ha judeu ogwerovia e'ỹ va'e katu ombopoxy judeu e'ỹ-pe inhe'ẽ apo-vy Hesu reroviaharehe. Onhe'ẽ vai rei Cristo kwéryrehe. Upéa-gwi upe pygwa ndaija'evéi-ma Cristo kwéryrehe. ³Ha Hesu remimondo mokõi va'e are joty opyta upe-py oiko-vy. Ipy'agwasu reheve omombe'u Nhandejáry nhe'ẽ oiko-vy. Nhandejáryrehe ojerovia-gwi ndaikyhjéiry voi: “Nhandejáry ko nhande rexakwaa rei va'e” he'i ikyhjye e'ỹ reheve. Ha Nhandejáry oipytygwõ voi íxupe. Nhandejáry nhe'ẽ-py hembiaapo porã hexapyrã-rupi. Inhe'ẽ-py nhane rembiexa e'ỹ va'e ojapo. Upéa-gwi:

—Anhetegwa nipo ra'e inhe'ẽ, he'i upe pygwa.

⁴Ha upe tetã mygwa napeteixairy ipy'a kwéry. Ipy'a ambue mbue voi hikwái. Oĩ judeu-pe omoirũ va'e, oĩ Hesu remimondo-pe omoirũ va'e ave. Napeteixairy omoirũ va'e. ⁵Upéi ogwereco asy-ta mo'ã Hesu remimondo-pe judeu e'ỹ kwéry. Judeu kwéry huvixa kwéry ndive ogwereco asy-ta mo'ã íxupe ave. Ojapi-ta mo'ã íxupe ita-py ojuka hagwã. ⁶Upe-ma ramo oikwaa-ma oje-

hegwa. Osẽmba oho-vy. Outro tetã-my okanhy oho-vy íxugwi. Licaônia yvy-py oho. Upe-py Lистра tetã-my, Derbe tetã-my ave oho. Tetã jerekwe-rupi oho ave. ⁷Upe-py omombe'u mbe'u oho-vy Hesu rehegwa nhe'ẽ porã.

Paulo ombogwera ogwata e'ỹ va'e-pe

⁸Ha upéi katu ogwahẽ oho-vy Lистра tetã-my. Upe-py oĩ kwimba'e ogwapy oĩ-vy va'e, ndogwatái va'e. Imitã gwive voi ndogwatái va'e. Ogwata e'ỹ tuja va'e voi. ⁹Onhe'ẽ ramo Paulo, ojeapysaka inhe'ẽ-rehe. Upe jave oma'ẽ porã ogwata e'ỹ va'e-rehe: “Ko va'e ojerovia porã-ma Nhandejáry-rehe okwera hagwã” he'i ojéupe. ¹⁰Upe ramo:

—Enhembo'y katu, he'i íxupe onhe'ẽ hatã-vy.

Inhe'ẽ-py opo voi. Opu'ã-ma, ogwata-ma voi.

¹¹Ha upe pygwa ohexa joa ramo Paulo rembiapo:

—Ogwejy-ma ra'e tupã, he'i. —Hekopy ndoúi. Nhande rete-rami rei ae ogwejy ou-vy, he'i mo'ã onhe'ẽ hatã-vy. Upe tetã mygwa nhe'ẽ-py onhe'ẽ va'e.

¹²Ha Barnabé-pe ombohéry hikwái Júpiter-py. Ha Paulo-pe katu ombohéry Mercúrio-py. Upéixa ombohéry Paulo-pe heta inhe'ẽ ogwereco-gwi. ¹³Ha upéi katu ogwahẽ ou-vy tupã héry va'e Júpiter rembigwái, ipa'i va'e. Upe tetã renonde-py oĩ Júpiter róga kakwaa va'e. Upe-gwi ogweru vaka. Tetã rokẽ-my ogweru. Onhembovyotypa reheve ogweru. Omoka'ẽ-ta mo'ã hereko-vy omboete hagwã Barnabé ndive Paulo-pe ave. Upe pygwa ndive omoka'ẽ-ta mo'ã imboete-vy:

—Upe va'e, mokõive va'e tupã, he'i mo'ã hese.

¹⁴Upe va'e ohendu ramo, Hesu remimondo, mokõi va'e, onhemondýi. Omondoro ndoropa okamisa py'a. Kente

mbyte-rupi oripara oho-vy. Onhe'ē hatā oje'ōi-vy:

¹⁵—Ani pejapo teĩ upéixa, ore rapixa kwéry, he'i Paulo íxupe kwéry. —Ore ko ndaha'ēi teĩ tupā. Teko rei ae ore, he'i. —Peē ramigwa katu ave ore, he'i Paulo Barnabé ndive onhe'ē hatā-vy íxupe kwéry. —A-rami pejapo ramo, pejapo rei-ta. Ha oromombe'u-ta pee-my nhe'ē porā heru-vy. Pene rembi-apo rei va'ekwe rekovía, perova katu pende rekoha Nhandejáry-rehe, he'i íxupe kwéry. —Nhandejáry ko oikove va'e. Ha'e áry apohare, vvy apohare ave, ygwasu apohare ave. Entéro mba'e apohare voi ko Nhandejáry, he'i íxupe kwéry. ¹⁶—Entéro myamyri yma gware-pe gwive oheja oiko rei araka'e Nhandejáry. Áry porukwe-py rei oiko araka'e. ¹⁷Ha nhande kwéry-pe katu hembia- porā porā-ma oiko-vy. Omongy nhande-vy, ombohi'a porā hi'óra-py. Nhane mohygwyatamba Nhandejáry. Nhane mbopy'a rory ave. Upéixa voi Nhandejáry ohexa uka va'ekwe nhande kwéry-pe nhande rayhuha, he'i omombe'u-vy Paulo.

¹⁸Upéixa onhe'ē ramo jepe, omoka'ēse joty imboete-vy íxupe hikwái. Hasy-py ojoko íxupe kwéry.

¹⁹Ha upéi katu ogwahē ou-vy judeu kwéry. Antioquia pygwa ou, Icônio pygwa ou ave. Ogwahē rire, onhe'ē apo Paulo-pe hikwái. Ombopoxy uka upe pygwa hese. Upe ramo ojapi japi ita-py íxupe hereko-vy ojuka hagwā mo'ā. Upéi: “Omano-ma” he'i mo'ā hese hikwái. Upéa-gwi ombotyryry heraha-vy íxupe. Tetā pa'ū-gwi ogwenohē heraha-vy. ²⁰Upéi ogwahēmba Hesu nhe'ē renduha ogweroajere íxupe. Oma'ē ma'ē ójehe jave, opu'ā jevy-ma. Oike jevy upéa tetā-my. Iko'ē-my ohasave oho-vy outro tetā-my. Barnabé ndive oho. Derbe-py ogwahē oho-vy. ²¹Upéa tetā mygwa-pe omombe'u Hesu rehegwa nhe'ē porā.

Ohendu-gwi inhe'ē, heta-ma oiko Hesu rehegwa nhe'ē renduharā.

Paulo Barnabé ndive ojevy jevy ou-vy gwekwa-py

Upe rire ojevy jevy ou-vy Paulo Barnabé ndive. Ogwahē jevy Listra tetā-my. Icônio tetā-my ogwahē jevy ave. Antioquia Pisídia vvy jave oĩ va'e-py ogwahē jevy ave ou-vy. ²²Upe tetā tetā-rupi onhemonhe'ē jevy Hesu rehegwa nhe'ē renduha-pe:

—Peiko meme katu tape porā-rupi. Ani pejere teĩ Hesu rekoha-gwi. Nhandejáry nhande ruvixa oiko haty-py nhagwahē peve, heta jajerereko asy va'erā. Nhagwahē-ma rire ae ndajahasa asy mo'avéi-ma, he'i Paulo Barnabé ndive onhemonhe'ē-vy.

²³Upéi Hesu reroviaha onhomboaty aty ha-rupi oiporavo onhopa'ū-gwi. Herekwarā kwarā oiporavo onhangareko hagwā hese kwéry. Okaru e'y reheve, heta ombojeupi Nhandejáry-pe onhe'ē. Upe rire he'i íxupe kwéry:

—Áy Nhandejáry-rehe pejerovia va'e. Tonhangareko katu Nhandejáry peteĩ teĩ va'e-rehe pende-rehe kwéry, he'i íxupe kwéry Paulo Barnabé ndive.

²⁴Ha upéi katu ohasa jevy ou-vy Pisídia vvy-rupi. Ogwahē ou-vy Panfília vvy-py. ²⁵Nhandejáry nhe'ē omombe'u rire Perge tetā-my, ou jevy-ma Atália tetā-my. ²⁶Upe-py ogwejy jevy onhemboyru kanoagwasu-py ou hagwā. Y-rupima ou. Antioquia tetā-my jevy ogwahē ou-vy. Hemimondo mokõi va'e ogwahē jevy-ma ou-vy. Are-ma he'i va'ekwe íxupe upe pygwa oho hagwā: “Nhandejáry ko nhande rovasa va'e nhande rexakwaa rei-vy. Tande rovasa katu ne rembiaporā erejapo porā hagwā” he'i va'ekwe íxupe imondo-vy. Áy ojapopa rire ogwahē jevy-ma ou-vy.

²⁷ Upe-py ogwahē ramo, ombojogweroatya Hesu reroviaha gwive. Omboaty omombe'upa hagwā gwembiapokwe. Nhandejáry oipytygwōha íxupe omombe'u:

—Áy ogwerovia-ma judeu e'ý kwéry ave Nhandejáry nhe'ē. Ogwerovia ukagwi íxupe Nhandejáry, ogwerovia-ma, he'i omombe'u-vy.

²⁸ Upe-py are-ma opyta. Hesu nhe'ē renduha ndive opyta.

“Naiporāi nhanhemonhe'ē hatā hatā judeu e'ý kwéry-pe” he'i Hesu reroviaha rerekwa

15 Ha upéi katu ogwahē ou-vy, Judéia yvy-gwi ou va'e. Ombo'e mbo'e oiko-vy Hesu reroviaha-pe:

—Iporā katu erenhepirekytī uka upe Moisés amyri he'i hagwe-rupi. Nerenhepirekytī ukái ramo, nane resende mo'ái Nhandejáry, he'i mo'ā imbo'e-vy.

² Ohendu ramo inhe'ē Paulo Barnabé ndive:

—Ndaha'éiry upéixa, he'i.

—Upéixa voínte nhande reko, he'i Paulo-pe onhe'ē mbojevvy jevvy.

—Ndaupéixairy, he'iri iri onhonhe'ē mbojevvy jevvy.

Omombe'u joavy avy-gwi, he'i ojóupe:

—Nhamondo katu Paulo Barnabé ndive. A pygwa ave nhamondo Jerusalém tetā-my jaikwaa porāve hagwā, he'i. —Upe-py oī Hesu remimondo, Hesu reroviaha rerekwa ave. Nhamondo katu upe-py, “Iporā-ta pa judeu e'ý kwéry onhepirekytī uka, tapa naiporāi” oporandu hagwā, he'i.

³ Upéa-gwi omondo íxupe Hesu reroviaha upe-py oī va'e. Upéi oho. Ohasa ohovy Fenícia yvy-rupi, Samaria yvy-rupi ave:

—Gwī judeu e'ý kwéry ko ogwerovama gwekoha Nhandejáry-rehe, he'i omombe'u mbe'u oiko-vy.

Upéa omombe'u ramo, ombovy'a eterei entéro Hesu reroviaha gwive. ⁴ Ogwahē ramo Jerusalém-my ogwerohory íxupe Hesu reroviaha, herekwa kwéry ave, Hesu remimondo ave. Nhandejáry ojapo uka uka íxupe va'ekwe omombe'upa íxupe kwéry.

⁵ Ha oī ave Hesu reroviaha, fariseu kwéry moirúhaty. Mokōi va'e reko-rupi oikose va'e. Ohendu ramo Paulo nhe'ē, onhembo'y-ma inhe'ē mbojevvy hagwā:

—Tonhepirekytī uka voi katu judeu e'ý kwéry. Tohendu katu ave myamyri Moisés he'i va'ekwe nhande rekorā, he'i mo'ā imombe'u-vy.

⁶ Upéixa-gwi ojogweroaty onhomongeta-vy Hesu remimondo, Hesu reroviaha rerekwa ave. Ojogweroaty ojohu hagwā mbava'e tipo Nhandejáry oipota jajapo jaiko porā hagwā. ⁷ Heta omombe'u joavy avy rire, opu'ā-ma oī-vy Pedro. He'i Hesu reroviaha kwéry-pe omombe'u-vy:

—Are-ma voi xe poravo va'ekwe pene pa'ū-gwi Nhandejáry, xe re'ýi kwéry. Xe poravo va'ekwe amombe'u hagwā Hesu rehegwa nhe'ē porā. Xe nhe'ē ohendu ramo, judeu e'ý kwéry ogwerovia hagwā hikwái, xe poravo. ⁸ Ha Nhandejáry nhande py'a pygwa va'e rexaha voi. Judeu e'ý kwéry ogwerovia tee ramo, ojohu porā. Upéa-gwi nhande py'a omohynhēmba hagwe-rami ipy'a omohynhēmba ave íxupe kwéry. Ome'ē íxupe kwéry ave Nhe'ē Marangatu tee va'e ipy'apyhyharā íxupe. ⁹ Peteixa ogwereko va'ekwe enterove va'e gwive imopotī-vy. Nhande py'a mopoti hagwe-rami, omopotī ave judeu e'ý kwéry py'a ogwerovia-gwi íxupe.

¹⁰ —Ma'erā peje íxupe kwéry ojapo hagwā Nhandejáry remimbota e'ý? Ma'erā pembopoxy-ta tei Nhandejáry-pe? Judeu reko-rupi jaiko ramo, ipohýi va'e oatúa-rehe ogwerahaha-rami jaiko. Upe va'e

reko-rupi ndikatúí jaiko. Nhane ramói amyrí ave ndikatúí oiko araka'e upéa reko-rupi. Áy katu ma'erã penhemonhe'ë hatã hatã íxupe kwéry oiko hagwã judeu reko-rupi? Ani pejapo teĩ upéixa. Judeu reko-rupi anho ngatu rei peiko meme ramo jepe, napene resende mo'ái joty Nhandejáry. ¹¹ Jajerovia-ma ramo ae Nhandejáry Hesu-rehe, nhane resende-ta. Nhane resendese-gwi, nhane resende-ta. Nhane resendeha-rami ave, oresende-ta judeu e'ý va'e-pe, he'i Hesu reroviaha kwéry-pe Pedro imombe'u-vy.

¹² Onhe'ë rire okiririmba hikwái. Upéi Paulo, Barnabé ndive omombe'upa Nhandejáry ojapo uka uka va'ekwe íxupe. Omombe'u hexapyrã-rupi ojapo uka va'ekwe. Judeu e'ý remiexarã ojapo uka va'ekwe omombe'upa:

—Nhandejáry rembiapo porã-rehe oponderapa joa hikwái ojohu porã-vy, he'i omombe'u-vy.

Omombe'u jave, ndoikwaái onhe'ë mbojevy hagwã. ¹³ Omombe'upa rire, onhe'ë-ma Hesu reroviaha rerekwa héry va'e Tiago:

—Pejeapysaka porã xe-rehe, xe re'ýi kwéry. ¹⁴ Simão Pedro ko omombe'upa kuri nhande-vy judeu e'ý kwéry re-hegwa nhe'ë: “Yma Nhandejáry ndohovasái va'ekwe íxupe kwéry, judeu kwéry-rami. Upe rire ae ohovasa va'ekwe íxupe kwéry. Oipe'a va'ekwe onhopa'ũ-gwi hese ojerovia va'e gwe'yirã” he'i nhande-vy Pedro omombe'u-vy. ¹⁵ Yma ete Nhandejáry nhe'ë-py omombe'u va'ety omoĩ va'ekwe kwatia-rehe onhe'ë. Yma hemimoĩgwe-rami kwatia-rehe áy katu onhe'ë Pedro. Ijoja inhe'ë. No'ã-rami hemimoĩgwe:

¹⁶ “Heta mba'e ojehu va'ekwe myamyrí Davi ra'yre-pe. Heta mba'e ojehu

ramo íxupe, ndopytavéi mburuvixa ramo. Upéi he'i Nhandejáry: Ánga ete-ma ae aheja jevy-ta Davi remiarirõre-pe mburuvixagwasurã. ¹⁷ Aheja jevy-ta xe reka reka hagwã entéro yvypóry kente kwéry gwive. Xe reka-ta xe moirũ hagwã. Judeu e'ý kwéry, xe re'yirã gwive xe rekata gwuvixarã, he'i. ¹⁸ Yma gwive áy peve aikwaa uka peẽ-my ko va'e nhe'ë, he'i Nhandejáry”¹

he'i Tiago imombe'u-vy. Upéi omombe'u jevy upe Hesu reroviaha rerekwa:

—Upéixa hemimoĩgwe kwatia-rehe. Upéixa voi judeu e'ý kwéry katu Nhandejáry re'ýi ave. ¹⁹ Upéa-gwi ha'e-ta peẽ-my: Xe-vy naiporãi nhandehomonhe'ë hatã hatã judeu e'ý kwéry-pe. Ogwerova ramo gwekoha Nhandejáry-rehe naiporãi nhamoakãrasy íxupe kwéry. “Entéro Moisés he'i va'ekwe gwive ejapo katu” naiporãi ja'e íxupe. ²⁰ Nhamondo katu íxupe kwéry nhande kwatia nhe'ë no'ã-rami: “Ani penhemongy'a teĩ pe'u-vy upe tembi'u tupã ra'anga rovagwypy onhemoĩ va'e hemi'urã. Pemenda e'ý reheve, ani ae peiko rei onhondive. Ani pe'u teĩ ijuka-vy ohumbiri va'ekwe. Ani pe'u teĩ so'o rugwykwe.” Ko va'e nhe'ë mante nhamondo íxupe kwéry. Ko va'e nhe'ë ojapo va'e judeu kwéry.^m

²¹ Yma gwive áy peve oiko enterove tetãmy meme myamyrí Moisés he'i va'ekwe mombe'uha. Pytu'u tu'uha áry-py meme omonhe'ë nhe'ë he'i va'ekwe. Judeu kwéry porahéi haty haty-rupi omonhe'ë. Oĩ joty judeu reko-py oiko va'e. Upéa-gwi naiporãi nhambopoxy rei íxupe kwéry, he'i onhemonhe'ë-vy Tiago.

Upéixa onhonhe'ë mbojevy jevy rire, onhonhe'ë mbohory jevy oiko-vy.

¹15:18 Am 9.11-12 ^m15:20 Êx 34.15-17; Lv 18.6-23; 17.10-16

**Hesu reroviaha rerekwa kwéry
omondo onhe'ë kwatia-rehe entéro
Hesu reroviaha-pe gwive**

²² Ohendu ramo inhe'ë, ogwerovy'a hikwái. Upéa-gwi he'i Hesu remimondo, Hesu reroviaha gwive ave, herekwa kwéry ave:

—Nhane pa'ũ-gwi jaiporavo katu nhane remimondorã. Antioquia tetã-my nhamondo katu. Paulo Barnabé ave nhamondo katu inhirũrã, he'i ojóupe hikwái.

Ko va'e nhe'ë ojohu porã hikwái. Upéa-gwi mokõi omondo. Judas ombohéry va'e Barsabás Silas ndive omondo. Ko mokõi Hesu reroviaha rerekwa va'e.

²³ Upe oho jave voi ogweraha uka ipo-py íxupe kwéry kwatia nhe'ë. No'ã-rami he'i hembieraha va'e kwatia nhe'ë. “Ore kwéry, Hesu remimondo va'e, Hesu reroviaha rerekwa va'e, pende re'ýi ave oromondo-ta ore nhe'ë peë-my, Hesu reroviaha va'e, judeu e'ý va'e, Antioquia tetã mygwa va'e, Síria yvy pygwa va'e, Cilícia yvy pygwa va'e ave. Peë kwéry va'e-pe oromondo-ta ore kwatia nhe'ë. Mba'éixa tipo peiko? Peiko porã pa?

²⁴ “Pene moakárasý jeko ra'e ko'a gwigwa. Omombe'u ambue ramo peë-my pene moakárasý. Oromombe'u uka e'ý reheve, omombe'u. ²⁵ Upéa-gwi orojogweroaty rire oro'e: Iporã katu jaiporavo nhane remimondorã, oro'e. Hendive oho-ta Barnabé Paulo ave, nhane rembiayhu va'e, naimytu'e'ý etéry ójehe va'e. ²⁶ Hapixa kwéry ojukase ramo jepe íxupe, ha'e ojapo joty va'e Nhandejáry Hesu Cristo remimbota, oro'e kuri orejéupe Barnabé ndive Paulo-rehe. ²⁷ Upéa-gwi oromondo-ta Judas Silas ndive omombe'u hagwã ore remimoígwe kwatia-rehe, peikwaapa porã hagwã omombe'u va'e. ²⁸ Ha oro'e, Íxupe kwéry katu naiporãry nhan-

hemonhe'ë hatã hatã, oro'e kuri orejéupe pende-rehe kwéry. Tekoha porã ae nhamombe'u va'erã kwatia nhe'ë-rupi íxupe kwéry, oro'e kuri pende-rehe kwéry. Koixagwa nhe'ë ojohu porã ave Nhe'ë Marangatu tee va'e. ²⁹ Upéa-gwi ani penhemongy'a teĩ pe'u-vy tembi'u tupã ra'anga rovagwy-py onhemoĩ va'ekwe. Ani pe'u teĩ so'o hugwy reheve. Ani pe'u teĩ ijuka-vy ohumbiri va'ekwe. Pemenda e'ý reheve, ani ae peiko rei onhondive. Upéa ndapejapói ramo peiko porã va'erã. Nhandejáry tapende rovasa katu. Opa-ma oronhe'ëmba.”

Upéixa voi omõi kwatia-rehe onhe'ë omondo va'erã.

**Hesu reroviaha gwive
ogwerovy'a kwatia nhe'ë**

³⁰ Ha upéi katu hemimondo osë ohovy. Antioquia tetã-my ogwahë ohovy. Upe-py ogwahë ramo, ombojogweroatypa Hesu reroviaha gwive. Omboaty ome'ë hagwã Hesu reroviaha-pe upéa kwatia nhe'ë. ³¹ Omonhe'ëmba rire, upe pygwa ogwerovy'a eterei inhe'ë hikwái:

—Onhemonhe'ë porã nipo ra'e, he'i ojóupe.

³² Upéi Judas Silas ndive Nhandejáry nhe'ë-py omombe'u va'ety, heta-ma onhe'ë onhemonhe'ë-vy:

—Eiko meme katu tape porã-rupi, he'i Hesu reroviaha-pe.

³³ Upe-py are-ma opyta. Upe rire:

—Oroho jevy-tama ore mbouhare ha-py, he'i Hesu reroviaha-pe.

—Néi, tapeho porã katu Nhandejáry ndive, he'i íxupe.

³⁴ Ha Silas katu ndohóiry. Opyta joty upe-py. ³⁵ Ha Paulo Barnabé ndive opyta upe-py ombo'e mbo'e-vy. Nhandejáry nhe'ë omombe'u oĩ-vy. Heta-ma omoirũ íxupe ave Nhandejáry nhe'ë omombe'u-vy.

**Paulo oiporavo Silas-pe
omoirũ hagwã íxupe**

Heta omombe'u Nhandejáry nhe'ẽ Paulo Barnabé ndive oiko-vy. ³⁶Upe rire he'i Barnabé-pe Paulo:

—Jaha jahexa jevy Nhandejáry nhe'ẽ nhamombe'u mbe'u hagwe-rupi. Tetã tetã-rupi jaha, he'i. —Jaha jaikwaa hagwã mba'éixa pa oiko Hesu reroviaha, he'i íxupe Paulo.

³⁷—Jaraha katu nhane ndive João Marcos, he'i íxupe Barnabé.

³⁸—Naiporãí jaraha íxupe, he'i. —Nhande reja-ma va'ekwe oho-vy upe va'e. Panfília yvy-py nhande reja va'ekwe oho-vy. Nanhane moirüvéry, jaha ramo nhamombe'u Nhandejáry nhe'ẽ. Naiporãvéi-ma jaraha íxupe, he'i íxupe Paulo.ⁿ

³⁹Upéixa ramo mokõive va'e onhonhe'ẽ mbojevvy jevy hikwái. Ndaijoja etéiry voi inhe'ẽ kwéry. Upéa-gwi ojoheja-ma. Barnabé oho, Marcos rerahaha ramo oho. Onhemboyru kanoagwasu-py oho hagwã Chipre ykõimy. ⁴⁰Ha Paulo katu oiporavo Silas-pe omoirũ hagwã íxupe:

—Nhandejáry ko nhande rexakwaa rei va'e. Tande rovasa katu, he'i íxupe imondo-vy Hesu reroviaha.

⁴¹Upe rire osê oho-vy. Síria yvy-rupi, Cilícia yvy-rupi ave oho onhemonhe'ẽ-vy:

—Ani erejere teĩ Hesu rekoha-gwi, he'i Hesu reroviaha-pe onhomboaty aty harupi.

**Heta oinupã rire, omoĩ preso
Paulo-pe Silas ndive**

16 Upéixa ramo Paulo Silas ndive ogwahẽ oho-vy Derbe tetã-my. Lистра tetã-my ogwahẽ ave oho-vy. Upe-

py oiko Hesu rehegwa nhe'ẽ renduha, héry va'e Timóteo. Isy judeu va'e voi, Hesu reroviaha va'e. Ha túvy katu ndaha'etí judeu va'e. Grego kwéry va'e ae ha'e. ²“Timóteo ko hekoha porã va'e” he'i hese upe pygwa Hesu reroviaha va'e. Imandu'a porã hese. ³Upéa-gwi Paulo oipota omoirũ íxupe. Ha heta oĩ upe-py judeu kwéry: “Timóteo ru ndaha'etí judeu va'e. Grego kwéry va'e ae ha'e” he'i hese hikwái.

Upéa-gwi Paulo oho ojapo judeu remimbota. Ogweraha oipirekytũ hagwã íxupe judeu kwéry-rami. Hekoha-rami ojapo íxupe pono ipoxy hikwái.

⁴Upéi omoirũ íxupe, oho upe tetã tetã-rupi. Hesu reroviaha onhomboaty aty ha-rupi oho. Omombe'u mbe'u oho-vy hembaporã. Hesu remimondo he'i va'ekwe, Hesu reroviaha rerekwa va'e, Jerusalém pygwa va'e he'i va'ekwe ave, ombojoja rire inhe'ẽ hikwái, kwatia-rehe omoĩ va'ekwe, omombe'u. ⁵Hembaporã omombe'u. Upéixa-gwi ojerovia porãve rãve Nhandejáry Hesu-rehe hikwái. Onhembohetave tave oho-vy Hesu reroviaha kwéry.

⁶Ha upéi katu Paulo inhirũ ndive ohasa hasa oiko-vy Frígia yvy-rupi. Galácia yvy-rupi ave ohasa. Ogwahẽ ramo Ásia yvy-py nomombe'u ukái íxupe: “Ani eremombe'u teĩ Ásia pygwa-pe Nhandejáry nhe'ẽ ani eremombe'u” he'i íxupe Nhe'ẽ Marangatu tee va'e.

⁷Upéi ogwahẽ ramo Mísia yvy rovái, oho-ta mo'ã Bitínia yvy-py. Ha ndohejái oho Hesu Nhe'ẽ Marangatu. ⁸Upéixa ramo Mísia yvy yke-rehe ohasa rei oho-vy. Ohasa rire ogwahẽ oho-vy Trôade tetã-my. ⁹Ha upéi katu pyhare ojehexa uka sapy'a Paulo-pe. Ixupéte ojehexa uka Macedônia pygwa. Onhembo'y ramo ohexa. Onhe'ẽ ramo ohendu:

ⁿ15:38 At 13.13

—Eju katu y rovái. Eju katu. Xe yvy héry va'e Macedônia-py eju katu ore pytrygwõ hagwã, he'i ojaपुरa-vy.

¹⁰Ojehexa uka rire-ma orohasase oroho-vy Macedônia vvy-py. Upe-py Trôade tetã-my xe Lucas amoirũ-ma íxupe. Ha upéi katu:

—Nhandejáry ko nhane renói kuri nhamombe'u hagwã Macedônia pygwapé, Hesu rehegwa nhe'ẽ porã, oro'e ojõupe.

¹¹Upéa-gwi oronhemboyru kanoagwasu-py y-rupi oroho hagwã. Oroheja Trôade tetã oroho-vy. Oroho pya'e a'e Samotrácia ykõi-my. Iko'ẽ-my orohasa jevy vvy yke-rehe. Orohasa orogwahẽ Neápolis tetã-my. Upe-py vvy ete-py orosẽ kanóa-gwi. ¹²Upe-gwi vvy-rupi oroho jevy orogwahẽ Filipos tetã-my, Macedônia vvy-py oĩ va'e-py orogwahẽ. Ha Filipos tetã tuvixa. Ndaipóri upe tetã jerekwe-rehe íxugwi tuvixave va'e. Yma Roma pygwa onhemomba'e hese va'ekwe. Ha upéi katu orogwahẽ ramo upe-py, are oropyta. ¹³Upéi pytu'uha áry-py orosẽ tetã rokẽ-rupi. Ysry rembe-py oroho: “Upe-py oime ra'e jajapo oração haty” oro'e orejéupe. Upéa-gwi oroho upe-py orogwapy. Oronhe'ẽ kunha kwéry-pe, ojogweroaty okwa va'e-pe.

¹⁴Ore nhe'ẽ ohendu va'e apyte-py oĩ kunha héry va'e Lídia, Tiatira tetã mygwa. Upe kunha aorã pytã porã va'e vendeha. Nhandejáry-pe omboeteha ave. Ha upéi katu Paulo onhe'ẽ ramo, Nhandejáry oikwaa uka íxupe Paulo nhe'ẽ ohendu porã hagwã. ¹⁵Ohendu rire, oromongarai íxupe. Hóga pygwa oromongarai ave. Upe jave:

—Peju katu peiko xe róga-py. Peikwaa ramo xe ajerovia teeha Nhandejáry-rehe, peju katu, he'iri iri ore-vy. Upe-ma ramo oroho. Oipota hagwe-rami oroho.

¹⁶Upéi ore oroho jave jajapo oração haty-py, ore rogwaitĩ hembigwái kun-

hataĩ. Upe kunhataĩ anháy rerekoha. Upe anháy arandu-rupi oikwaa-ma oikotaha. Oikwaa va'e oikwaa uka imombe'u-vy. Omombe'u ramo, heta ome'ẽ ijáry-pe ohendu va'e. Ogana porã ijáry. ¹⁷Upe kunhataĩ oho Paulo rapykwéri. Ore rapykwéri oho ave. Hatã onhe'ẽ oho-vy:

—Kóa kwimba'e Tupãgwasu rembigwái omombe'u va'e peẽ-my tape porã Nhandejáry pene resende hagwã, he'i omombe'u-vy. ¹⁸Ko'ẽmba ẽmba oho va'e ore rupive. Upéa-gwi ipoxy íxupe Paulo. Ojeapa hese. He'i anháy-pe:

—Ekwa katu íxugwi. Hesu Cristo réry-py esẽ katu íxugwi, he'i anháy-pe.

Upe-ma ramo anháy osẽ-ma oho-vy íxugwi.

¹⁹Ha ijáry katu ohexa ramo, he'i:

—Upe kunhataĩ ko ndoikwaa uka mo'ávéi-ma oiko-ta va'e nhande-vy, he'i. —Nome'ẽ mo'ávéi-ma nhande-vy hemimombe'u repy.

Upéa-gwi oipyhy Paulo-pe Silas ndive oipyhy heraha-vy. Ipotĩ ha-my ogweraha íxupe. Ombotyryry heraha-vy. Ogweraha mburuvixa oĩ ha-py. ²⁰Ogweraha rire polícia ruvixa renonde-py, he'i:

—Ko va'e kwimba'e ko judeu va'e, he'i. —Ko tetã mygwa kwéry-pe ombopoxy va'e, he'i hese. ²¹—Teko ambue omombe'u mbe'u va'e. Ha nhande katu ndaha'úi judeu va'e. Romano kwéry va'e ae nhande, he'i. —Upéa-gwi teko ambue va'e nhe'ẽ nanhahendu mo'ái, he'i mburuvixa-pe hikwái.

²²Ha ojogweroaty va'e gwive ohendu ramo inhe'ẽ, ipoxy íxupe. Oinupãse ave. Ha upéi mburuvixa kwéry oipe'a uka íxugwi ijao oinupã uka hagwã vvyra-py.

²³Heta oinupã rire, omoĩ preso:

—Enhangareko porã katu hese pono okanhy, he'i preso-rehe onhangareko va'e-pe.

²⁴Ohendu rire inhe'ẽ, omoĩ koty mbyte-py omoĩ. Omoĩ vvyra pa'ũ-my ipy pono ogwata. ²⁵Haimete-ma ramo py-

hare pyte Paulo Silas ndive omondo oiko-vy Nhandejáry-pe onhe'ě. Oporahéi oiko-vy ave. Ha ijypy-rupi oĩ va'e gwive preso va'e, ohendu oporahéi ramo. ²⁶Upe-ma ramo hi'apỹ apỹ eterei vvy. Oku'e óga rokyta. Pya'e ojepe'a okē oĩ va'e gwive. Upéixa-gwi ojei ramo inhapytíha, nonhenhapytívéiry preso oĩ va'e gwive. ²⁷Upe-ma ramo opáy preso-rehe onhangareko va'e. Ohexa okē ojepe'a ramo. Ohexa ramo,

—Onhemoi preso va'e osēmba ra'e, he'i mo'ã.

Upéa-gwi ohekýi kyse ojekutu hagwã mo'ã. ²⁸Ha Paulo onhe'ě hatã íxupe:

—Ani erejyuka teĩ. Ore kwéry oroĩ vyteri a-py, he'i íxupe.

²⁹—Perúke tataendy, he'i preso-rehe onhangareko va'e.

Oripa oho-vy oike hagwã koty-py. Ipy'a ryrýi ramo ojeity ha'e kwéry hovagwy-py imboete-vy. ³⁰Upéi ogwenohē heru-vy koty-gwi:

—Mba'éixa xe aiko-ta, mbo'eháry, Nhandejáry xe resende hagwã, he'i íxupe oporandu-vy preso-rehe onhangareko va'e.

³¹—Ejerovia katu Nhandejáry Hesu-rehe. Ne resende-ta. Oresende-ta nde róga pygwa ave, he'i preso-rehe onhangareko va'e-pe hikwái.

³²Upéi omombe'u íxupe, preso-rehe onhangareko va'e-pe Nhandejáry re-hegwa nhe'ě. Hóga pygwa-pe omombe'u ave. ³³Upéixa ramo ogweraha ombojahu preso onhemoi va'ekwe-pe. Oipire joka hagwe-gwi oipe'a hugwy. Upe-ma ramo omongarai íxupe preso-rehe onhangareko va'e-pe, hóga pygwa-pe omongarai ave. ³⁴Upe rire upe onhemongarai va'e ogwenogwahē heru-vy gwóga-py omongaru íxupe kwéry. Nhandejáry-rehe ojerovia-gwi ovy'a eterei-ma. Hóga pygwa ovy'a ave.

³⁵Ko'ēmba ramo mburuvixa kwéry ombou polícia he'i hagwã: “Tove

toho upéa kwimba'e” he'i Paulo-rehe, Silas-rehe ave. ³⁶Upéi omombe'u Paulo-pe inhe'égwe preso-rehe onhangareko va'e:

—“Tove toho upéa kwimba'e” ombou he'i hagwã mburuvixa kwéry. Upéa-gwi esē, he'i. —Tereho katu. Nande rereko asy mo'ávéiry avave āy, he'i íxupe.

³⁷Ha Paulo katu:

—Ndaha mo'ái, he'i. —Ore ko romano va'e. Nanhainupái romano va'e nhamonhe'ě e'ỹ reheve, he'i. —Ha ore nupã kuri enterovéa rovagwy-py hikwái. Ore monhe'ě e'ỹ reheve, ore-vy oporandu e'ỹ reheve ore nupã nupã kuri, he'i. Upe rire ore moanha ore mondo koty mbyte-py ore moĩ hagwã preso. Āy katu ore mosē nhemise ore mondo-vy. Ha ndaha mo'ái. Tou katu mburuvixa ore renohē hagwã, he'i polícia kwéry-pe.

³⁸Upéi Paulo nhe'ě omombe'u mburuvixa-pe. Ohendu ramo inhe'ě, ikyhyje íxugwi:

—Paulo ko romano va'e nipo ra'e, he'i ojóupe hese.

Upéa-gwi ikyhyje voi. ³⁹Upéixa-gwi ou iha-py mburuvixa:

—Ore oroporonupã uka-gwi oronhemboasy, he'i íxupe.

Upéi ogwenohē heraha-vy preso oĩ hagwi:

—Iporã katu ereho a-gwi ko tetã-gwi, he'i íxupe mburuvixa.

⁴⁰Upéa-gwi osē oho-vy onhemoi preso ha-gwi. Oho Lída róga-py. Upe-py ohexa Hesu reroviaha. Ohexa ramo onhemonhe'ě íxupe kwéry:

—Peiko meme katu tape porã-rupi, he'i Hesu reroviaha-pe.

Upe rire osē oho-vy upe-gwi hikwái.

Paulo Silas ndive oho Tessalônica tetã-my

17 Ha upéi tetã tetã-rupi ohasa oho-vy Paulo Silas ndive. Ohasa Anfípolis tetã-rupi, Apolônia tetã-rupi

ohasa ave hikwái. Ohasa rire, ogwahê oho-vy Tessalônica tetã-my. Upe-py oĩ judeu oporahéi haty. ²Tetã tetã-my ogwahê-vy oike ike judeu oporahéi haty haty-rupi. Upéixa ramo ogwahê-ma ramo Tessalônica tetã-my, oike ojeporahéi haty-py. Upe-py mbohapy pytu'uha áry-py onhombo'e mbo'e oik-waa uka porã-vy Nhandejáry rehegwa nhe'ê kwatia-rehe oĩ va'e. ³He'i íxupe kwéry:

—Yma va'ekwe Nhandejáry omõ uka kwatia-rehe Hesu rehegwarã: “Cristo, Nhandejáry rembiporavo va'e ojerereko asy va'erã. Omano rire, oikove jevy va'erã” he'i kwatia nhe'ê-rupi. Yma Nhandejáry he'i hese va'ekwe-gwi ojehu íxupe. Omano hagwã-ma ou va'ekwe. Ha ko'ánga ha'e-ta peẽ-my: Ko Hesu xe remimombe'u va'e Cristo voi, Nhandejáry rembiporavo va'e voi, nhane remiha'arõ va'e ave, he'i íxupe kwéry Paulo.

⁴Oĩ ohendu va'e inhe'ê. Omoirũ mokõive va'e-pe. Heta eterei grego va'e, Nhandejáry mboeteha omoirũ ave íxupe. Heta kunha onhemboete va'e omoirũ ave íxupe. ⁵Ha judeu kwéry katu ndaija'úi mokõive-rehe. Silas-rehe, Paulo-rehe ave ndaija'úi hikwái. Oho ojogweroaty oporombopoxy-vy heta ndovaléi va'e. Hekoha vai va'e kwéry, tape-rehe oiko rei va'e kwéry ndive oporombopoxy poxy. Oje'ói ija'e'yha reraha-vy. Opoxy reheve ogwerahapa upe tetã mygwa Jasom róga-py. Ogwenohése mo'ã upe Hesu reroviaha róga-gwi mokõive va'e. ⁶Ha ndotopái Paulo-pe upe-py. Ndotopái-gwi ombotyryry heraha-vy Jasom-pe hikwái. Hesu reroviaha upe-py oĩ va'e ogweraha ave. Mburuvixa kwéry renonde-py ogweraha. Ogwahê rire, omombe'u hesegwa hikwái:

—Ko va'e kwimba'e opa-rupi onhemonhe'ê nhe'ê oiko-vy va'e enterove va'e ndaijoja porãvéi hagwã. Ou ra'e a-

py ave onhemonhe'ê-vy. ⁷Ogwahê ramo, omogwahê ra'e íxupe kwéry Jasom. Ko kwimba'e nohendúu va'e voi nhande ruvixagwasu nhe'ê. No'ã-rami he'i: “César katu ndaha'úi nhande ruvixagwasu tee. Hesu ae nhande ruvixagwasu tee” he'i Paulo kwéry, he'i mo'ã omombe'u-vy.

⁸Ohendu ramo inhe'ê, onhemondýi-ma mburuvixa kwéry. Kente kwéry upe tetã-my oĩ va'e onhemondýi ave. Oipota Paulo oho upe-gwi hikwái. ⁹Upéixa ramo Jasom-pe indive kwéry-pe ave oheja uka plata hikwái. Oirũ kwéry rekovía oheja plata mburuvixape, Paulo-gwi opoi hagwã imondo-vy. Oheja rire:

—Toho katu, he'i íxupe mburuvixa.

Opoi íxugwi oho hagwã.

¹⁰Upe-ma ramo Hesu reroviaha kwéry omondo Paulo-pe Silas ndive. Pytũ ramo omondo. Outro tetã-my pya'e omondo. Upéixa ramo oho Beréia tetã-my. Ogwahê ramo upe-py oike judeu oporahéi haty-py. ¹¹Ha upe pygwa, Beréia pygwa va'e hi'arandu porã va'e. Ha gwĩ judeu kwéry Tessalônica pygwa va'e nahi'arandu porái. Ha Beréia pygwa katu hi'aranduve va'e voi. Ha upéi nainhate'yí ohendu hagwã Paulo nhe'ê. Ohenduse voi hikwái:

—Anhetegwa para'e, tapa ndaha'éiry anhetegwa, he'i ojõupe.

Upéa-gwi omonhe'éri ěri Nhandejáry nhe'ê oĩ va'ekwe kwatia-rehe. Peteĩ teĩ áry-py omonhe'ê oikwaa hagwã. Oikwaa rire:

—Anhetegwa voi ra'e Paulo nhe'ê, he'i ojõupe. ¹²Upéa-gwi heta oĩ ogwerovia va'e. Ogwerovia ave heta kunha, grego va'e, nhamboete va'e, imandu'a porã hese va'e. ¹³Heta kwimba'e ogwerovia ave. Ha gwĩ judeu kwéry Tessalônica pygwa va'e ohendu ramo herakwã osê ogwa'ẽ-vy. Beréia tetã-my ogwahê ouvy. Upe-py ombopoxy ojogweroaty va'e-pe:

—Ou-ma Paulo nhane moakāras-yvy, he'i mo'ã. —Pereko asy katu íxupe, he'i oporombopoxy-vy.

¹⁴Upe-ma ramo Hesu reroviaha omondo pya'e íxupe. Ygwasu-koty omondo. Ha Silas Timóteo ndive ndohói. Opyta upe-py. ¹⁵Ha Paulo irũ ogweraha íxupe. Atenas tetã-my ogweraha íxupe. Ogwahẽ ramo upe-py:

—Pya'e tou xe ha-py Silas Timóteo ndive, he'i oirũ-pe. Inhe'ẽ ohendu rire, oho jevy. Ojevyy-ma oje'ói-vy.

**Ipy'a reraha oiko-vy
Paulo Atenas tetã-my**

¹⁶Ha upéi Paulo oha'arõ oiko-vy oirũ ou hagwã. Oha'arõ jave heta eterei ohexa tupã ra'anga. Upe pygwa Atenas pygwa va'e gwive nomboetéiry va'e Nhandejáry-pe. Tupã ra'anga anga rei ae omboete va'e hikwái. Upéa ohexa ramo, ipy'areraha oiko-vy Paulo. ¹⁷Upéa-gwi oike judeu oporahéi haty-py onhombo'e mbo'e hagwã oikwaa uka porã-vy judeu kwéry. Judeu e'ỹ va'e-pe Nhandejáry mboeteha va'e ave onhemonhe'ẽ onhombo'e mbo'e-vy. Ko'ẽmba ẽmba onhombo'e ave ipotĩ ha-my praça-py ojogweroaty haty-py oĩ va'e ndive. ¹⁸Ha upe-py ohogwaitĩ íxupe hi'randu va'e. Gwĩ Epicuro remimombe'u renduha, gwĩ Estóico remimombe'u renduha ave ohogwaitĩ íxupe:

—Upéa ko onhe'ẽ eterei va'e. Mbava'e po omombe'use, oĩ he'i va'e hese.

—Oiméne omombe'u tupã pyahu rehegwa, oĩ he'i va'e mo'ã hese. Ohendu hikwái Paulo omombe'u ramo Hesu rehegwa. Oikove jevymaha rehegwa ave ohendu hikwái. Ohendu ramo:

—Paulo ko omombe'u para'e tupã pyahu rehegwa, oĩ he'i va'e hese.

¹⁹Upe ramo ogwerojeupi heraha-vy íxupe yvyaty-rehe, héry va'e Areópago.

Mburuvixa kwéry ojogweroaty haty-py ogwerojeupi heraha-vy. Upéi he'i íxupe:

—Mba'e pyahu-py ore mbo'e ramo ndoroikwaaí, he'i.

²⁰—Ha oroikwaaase. Oroikwaa e'ỹ va'e ne remimombe'u. Upéa-gwi emombe'u katu ore-vy erese va'e, he'i íxupe gwĩ hi'randu va'e.

²¹Ha Atenas pygwa gwive, outro tetã gwigwa upe-py oiko va'e ave, mba'evende ndojapói va'e. Imba'e pyahu ohenduma ramo, omombe'u mbe'u va'e ojúpe. Mba'evete ndojapói.

**Paulo omombe'u Nhandejáry
nhe'ẽ Atenas tetã mygwa-pe**

²²Upéixa ramo Paulo onhembo'y oĩ-vy Areópago yvyaty ári. Atenas tetã mygwa mbyte-py opu'ã oĩ-vy. Onhe'ẽ hagwã onhembo'y:

—Pejeapysaka katu, xe rapixa kwéry, xe nhe'ẽ-rehe. Peẽ ko pemboete eterei va'e ra'e tupã kwéry, he'i Atenas tetã mygwa-pe.

²³—Ahexa kuri ahasa-vy pene remimboete. Tupã ra'anga apyka ahexa ave ha ndaipóri tupã ra'anga. Apyka anho rei oĩ. Nandi rei oĩ. Tupã ra'anga rekovía, ahexa imombe'uha rei: “A-py nhamboete tupã jaikwaa e'ỹ va'e” he'i ita-rehe oha va'e. Ha ko'ánga katu amombe'u-ta, kiva'e tupã po upe va'e, xe amombe'u-ta peẽ-my. Pemboete va'e peikwaa e'ỹ reheve, amombe'u-ta peẽ-my.

²⁴—Upe va'e Nhandejáry voi. Ha'e ko yvy apohare, ko yvy-py oĩ va'e gwive apohare ave. Ha'e yváy Járy, yvy Járy ave. Teko rei ojapo va'ekwe-py ndoikóiry va'e. ²⁵Nhane moingopa va'e ae, nhane mopytuhẽhare. Opamba'e ome'ẽ va'ety nhande-vy. Upéa-gwi ndikatúi nhaipytygwõ

íxupe. Mba'eve-rehe noikotêvéiry nhandéhegwi.^o

²⁶—Yma ete va'ekwe ojapo va'ekwe peteĩ kwimba'e ypy-pe. Íxupe ranhe ojapo va'ekwe. Upe kwimba'e-gwi enterove va'e onhepyrũ hagwã. Ojapo oiko hagwã íxugwi entéro vvy-py oĩ va'e gwive oiko hagwã he'ýi he'ýi e'ý ave. Oiko e'ý jave vvy-py, Nhandejáry omoĩ va'ekwe peteĩ áry peteĩ teĩ oiko hagwã. Nhandejáry omombe'uha áry-py oiko va'ekwe. Upéi peteĩ teĩ-pe omombe'u va'ekwe hekwagwã kwéry. ²⁷Oipota va'ekwe jaheka heka íxupe jaikwaa hagwã íxupe, jaiko hagwã hendive. Ha mombry oiko e'ý va'e nhandéhegwi. Peteĩ teĩ va'e-gwi ae hi'agwĩ oiko. ²⁸Nhandejáry e'ý ramo ndikatúí jaiko, ndikatúí jagwata, nanhande rekoháiry voi. No'ãrami he'i araka'e pende re'ýi ikwaaháry va'e. Kwatia-rehe omoĩ araka'e: “Nhande ko Nhandejáry re'ýi voi” he'i araka'e.

²⁹—Upéa-gwi naiporãi ja'e: “Nhandejáry ko tupã ra'anga ramigwa, ouro-gwi jajapo va'e”. Naiporãi ja'e upéixa hese. Nhandejáry ndaha'ei teko rei rembiapokwe, nhane rembiapokwe. “Kóixa Nhandejáry” he'i mo'ã teko rei tupã ra'anga apo-vy. ³⁰⁻³¹Ha ndaha'éiry voi upéixa. Yma jaikwaa e'ý jave íxupe, Nhandejáry nhande reja rei va'ekwe. Nanhane mbohasa asýiry jajejavy ramo. Ha ko'anga katu omoĩ-ma peteĩ áry. Nhande kwéry nhandembo'y hagwã Nhandejáry renonde-py peteĩ áry omoĩ. Omoĩ-ma ave kwimba'e héry va'e Hesu-pe nhane monhe'ẽ hagwã. Hesu ko anhetegwa mante omombe'u va'e. Oikwaa va'e nhane rembiapo vaikwe. Nhande rembiapo vai e'ý ramo oikwaa ave. Upéa-gwi omoĩ-ma íxupe Nhandejáry nhande rereko hagwã nhane rembiapo apokwe-rehe. Upéa peikwaa hagwã omombe'u nhande

kwéry-pe Hesu oikove jevymaha. Omano rire Hesu omoingove jevy íxupe va'ekwe Nhandejáry. Upéixa ramo, omoingove jevy-gwi íxupe, nhande kwéry jaikwaa upe áry-py nhane monhembo'ytaha gwenonde-py. Upéa-gwi ko'anga he'i nhande-vy: “Perova katu pende rekoha” he'i Nhandejáry, he'i Paulo omombe'u-vy.

Oĩ omoirũ va'e Paulo-pe

³²Jaikove jevyha rehegwa nhe'ẽ ohendu ramo hikwaí, oĩ onhembohory va'e hese. Oĩ ohendu va'e ave. Ndogwerojojái hendu-vy:

—Ko'ẽ ramo, ko'ẽ mbue ramo eremombe'u jevy ramo ko va'e nhe'ẽ, orohendu jevy-ta, he'i.

³³⁻³⁴Upe ramo ha'e osẽ imbyte kwéry-gwi. Ha oĩ omoirũ va'e íxupe. Ogwerovia inhe'ẽ Dionísio, mburuvixa va'e. Upe va'e inhomboatyhaty outro mburuvixa ndive Areópago vvyaty ári. Ogwerovia ave kunha héry va'e Dâmaris. Oĩ ambue va'e ave ogwerovia va'e.

Paulo ogwahẽ oho-vy Corinto tetã-my

18 Upe rire Paulo osẽ oho-vy Atenas tetã-gwi. Corinto tetã-my ogwahẽ oho-vy. ²Upe-py otopa judeu héry va'e Áqüila, Ponto vvy gwigwa. Kwehe ambue ou va'ekwe Itália vvy-gwi. Omosẽ-gwi íxupe, ou. Roma pygwa ruvixagwasu héry va'e Cláudio omosẽ va'ekwe judeu va'e gwive. Roma tetã-gwi omosẽ. Omosẽ ramo, ou upe tetã-gwi Áqüila hambireko ave, héry va'e Priscila. Ha upéi katu Paulo oho ohexa mokõive va'e-pe opyta hóga-py. ³Upe kwimba'e héry va'e Áqüila hambireko ave ao gwigwa óga apoha ave. Upéa-gwi hendive opyta ijave omba'apo. ⁴Pytu'u tu'uha áry-py oike judeu oporahéi haty-py. Oike rire omombe'u mbe'u íxupe

kwéry oikwaa uka porāve rāve hagwā judeu-pe. Judeu reko-rupi oikose va'e-pe ave oikwaa uka porāve omombe'u-vy:

—Anhetegwa voi ko va'e nhe'ē, he'iri iri íxupe kwéry.

⁵Ha upéi ogwahē ou-vy Silas Timóteo ndive. Macedônia-gwi ou. Ogwahē ramo hikwái, Paulo ndopytu'úiry voi omombe'u-vy. Omombe'u meme ete voi Nhandejáry nhe'ē:

—Hesu ko Cristo voi, Nhandejáry rem-biporavopyre voi, nhane remiha'arō va'e voi. Upéa xe aikwaa voi, he'i judeu kwéry-pe.

⁶Ha gwĩ judeu kwéry katu onhe'ē mbojevvy jevvy íxupe. Onhe'ē rei rei hese. Upe ramo Paulo omotygwō tygwō oao oikwaa uka-vy íxupe kwéry hekoha vaiha. He'i íxupe kwéry:

—Aipota mo'ā kuri perova pende rekoha. Amombe'u-ma peẽ-my pende py'a ky'aha. Ha napehendúí voi xe nhe'ē. Upéa-gwi pendejéhegwi voi pe-mano va'erā. Āy aha-ta pendéhegwi. Judeu e'ỹ va'e-pe ae aha-ta Nhandejáry nhe'ē amombe'u-vy, he'i judeu kwéry-pe.

⁷Ha upéi upe-gwi osē oho-vy. Oike óga-py ijáry héry va'e Tício Justo, Nhandejáry mboeteha. Judeu oporahéi haty ypy-py oĩ hóga. ⁸Ha upéi oje-porahéi va'e ruvixa héry va'e Crispo ojerovia-ma voi Nhandejáry Hesu-rehe. Hóga pygwa ojerovia-ma ave. Ohendu ramo Paulo nhe'ē, heta upe tetā mygwa ogwerovia-ma. Onhemongarai uka ave íxupe. ⁹⁻¹⁰Ha upéi pyhare ramo Paulo ohendu Nhandejáry Hesu nhe'ē. Ikepe'ỹ ohendu:

—Heta oĩ ko tetā mygwa xe rerovia va'erā. Upéa-gwi anike erekyhyje. Erekirirĩ e'ỹ reheve ere katu íxupe kwéry. Ndou mo'āi avave nde rereko asy-vy. Ne ndive xe aiko voi. Upéa-gwi emombe'u katu xe nhe'ē eiko-vy, he'i íxupe Nhandejáry Hesu.

¹¹Upéixa ramo opyta upe-py peteĩ ro'y. Peteĩ ro'y rire seis jasy jevvy opyta. Ombo'e mbo'e Nhandejáry nhe'ē omombe'u-vy hendive kwéry opyta ramo.

¹²Ha upéi katu oiko mburuvixa ramo héry va'e Gálio, Acaia yvy pygwa-rehe omanda va'erā. Oiko jave, judeu kwéry onhombo'e mbo'e Paulo-pe oipyhy hagwā hikwái. Upéi oipyhy heraha-vy mburuvixa renonde-py omoĩ hagwā íxupe. ¹³Ogwahē rire, inhe'égwe omombe'u:

—“Ani pemboete teĩ Nhandejáry-pe nhane ramói kwéry he'i hagwe-rami. Ani pejapo teĩ Moisés amyri remimombe'ukwe” he'i Paulo. Orohendu-ma omombe'u ramo upéa, he'i mo'ā Paulo-rehe omombe'u-vy hikwái.

¹⁴Ha ha'e katu omombe'use mo'ā mburuvixa-pe anhetegwa va'e. Ne'írá onhepyrũ onhe'ē ramo, he'i judeu kwéry-pe mburuvixa:

—Xe ko nahenduséi, judeu kwéry, pene nhe'ē. Paulo ojevavy ramo ae, hembiaipo vai eterei ramo, ahendu arā pene nhe'ē. ¹⁵Ha Paulo katu nahembiaipo vaíry ra'e. Ha peẽ katu hemimombe'ukwe-rehe rei pende poxy. Pende re'ýi he'i va'ekwe katu, pende re'ýi réry, pende re'ýi rekorā-rehe nomombe'u poráiry voi ra'e Paulo. Ambue va'e réry ae omombe'u. Upéa-gwi nipo ra'e pende poxy ra'e hese. Xe nahendu mo'āi pene nhe'ē. Anive peru xe-vy a ramigwa nhe'ē. Iporā para'e pende re'ýi he'i va'ekwe, tapa naiporāi. Ndaikwaáiry xe. Upéa nhe'ē peẽ-my gwarā. Aipo ramo peẽ katu pepena ae katu hese peikovy. Xe katu napena mo'āi voi pende re'ýi he'i va'ekwe-rehe, he'i íxupe kwéry mburuvixa.

¹⁶Upéi henonde-gwi omosē imondovy íxupe kwéry ombopoxy-vy. ¹⁷Upe ramo onhembopoxy va'e oipyhy judeu ruvixa-pe. Gwĩ judeu oporahéi haty va'e

ruvixa héry va'e Sóstenes-pe oipyhy. Oinupā nupā íxupe hikwái. Mburuvixa renonde-py oinupā íxupe. Ha mburuvixa katu ohexa katu rei oĩ-vy íxupe. Nopenái hese onhenupā va'e-rehe.

¹⁸ Upe rire Paulo hi'are-ma opyta-vy upe-py.

Paulo ogwahê jevy Antioquia tetã-my

Opyta are rire, he'i Hesu reroviaha-pe:
—Aha jevy-tama xe, he'i.

Hendive oho ave Priscila iména ave. Ogwahê ramo Cencréia tetã-my, oakā-moperō uka Paulo. Oity ukapa ho'ávy judeu reko poru-vy. He'i va'ekwe-rami Nhandejáry-pe oakā-moperō uka. Upe rire onhemboyru kanoagwasu-py oho hagwā y-rupi, Síria vvy-koty. ¹⁹ Upéi ogwahê oho-vy Éfeso tetã-my. Upe-py oheja oirū-pe. Oheja rire Paulo oike judeu oporahéi haty-py. Omombe'u mbe'u oikwaa uka porāve rāve hagwā.

²⁰ —Epyta areve ore ndive, he'i íxupe hikwái.

—Ndapyta mo'ái, he'i íxupe kwéry.

²¹ Upéi:

—Aha jevy-tama xe, he'i.
—Nhandejáry oipota ramo xe aju jevy a-py, aju jevy va'erā, he'i Éfeso tetã mygwa-pe.

Upéi onhemboyru jevy kanoagwasu-py oho jevy upe-gwi y-rupi.

²² Ogwahê oho-vy Cesaréia tetã-my. Y rembe-py omboja kanoagwasu osê hagwā vvy ete-py oho-vy. Oho Jerusalém tetã-my. Upe-py ogwahê ramo Hesu reroviaha ha-py ojogwero-vy'a. Upe-gwi osê jevy oho-vy. Ogwahê Antioquia tetã-my. ²³ Upe-py opyta are oiko-vy. Upe rire osê jevy oho-vy. Ohasa hasa oho-vy Galácia vvy-rupi, Frígia vvy-rupi ave. Hesu nhe'ê renduha ojogweroaty haty haty-rupi onhemonhe'ê nhe'ê íxupe kwéry ojerovia porāve rāve hagwā.

Apolo rehegwa nhe'ê

²⁴ Ha upéi katu peteĩ judeu héry va'e Apolo, Alexandria gwigwa ogwahê ou-vy Éfeso tetã-my. Ha'e inhe'ê porā porā va'e voi. Nhandejáry kwatia nhe'ê kwaa porāha voi ha'e. ²⁵ Nainhate'yi omombe'u hagwā Hesu rehegwa nhe'ê. Omombe'u porā voi. Ndojavýiry imombe'u-vy. Anhetegwa meme voi he'i. Omombe'u porā íxupe ra'e Nhandejáry Hesu rape ha nomombe'úi íxupe Hesu reroviaha onhemongarai va'ekwe. João omongarai va'ekwe rerakwā ohendu mante. ²⁶ Ha upéi katu oike judeu oporahéi haty-py onhe'ê hagwā. Ikyhyje e'y reheve onhe'ê. Ha Priscila iména ndive, ohendu ramo inhe'ê, ogwenohê herahavy atýra-gwi íxupe. Upéi íxupe anho omombe'u oikwaa porāve rāve hagwā Nhandejáry Hesu rape.

²⁷ Ha upéi katu ohose y rovái. Acaia vvy-py ohose y-rupi. Ohose ramo:

—Iporā katu ereho, he'i íxupe Hesu reroviaha.

Upéixa ramo ome'ê íxupe kwatia nhe'ê ogweraha hagwā, amo etegwa Hesu reroviaha va'e omonhe'ê rire, omogwahê hagwā íxupe. Upéi osê oho-vy. Ohasa oho-vy. Upéi ogwahê oho-vy Acaia vvy-py. Ogwahê ramo, omoirūma upe pygwa, Hesu reroviaha va'e-pe. Nhandejáry ohexakwaa rei-gwi íxupe kwéry, ojerovia-ma ra'e hese upe pygwa. Upéa-gwi Apolo ogwero-via uka porāve rāve upe pygwa Hesu reroviaha va'e-pe gwiwe.

²⁸ Ha gwĩ judeu kwéry-pe katu ha'e onhe'ê mbojevvy jevy atýra-py ohendu hagwā:

—Hesu ko Cristo voi, Nhandejáry rembiporavopyre voi, he'i. —Nhane remiha'arō arō va'e ogwahê-ma ra'e, he'i. Upéa ohexa uka íxupe kwéry. Nhandejáry kwatia nhe'ê-rupi oikwaa uka íxupe kwéry.

Paulo ogwahẽ oho-vy Éfeso tetã-my

19 Ha Apolo katu opyta Corinto tetã-my. Oime jave upe-py, ohasa hasa Paulo. Yvyaty aty pa'ũ-rupi, tetã mirĩ-rupi, ohasa oho-vy. Upe rire ogwahẽ oho-vy Éfeso tetã-my. Upe-py oĩ Hesu nhe'ẽ renduha. ²Ogwahẽ ramo, otopa íxupe kwéry. Upéi oporandu íxupe kwéry Paulo:

—Peroviamaha áry-py, upéa áry-py ogwahẽ-ma tipo peẽ-my Nhe'ẽ Marangatu tee va'e? he'i íxupe kwéry. Ha'e kwéry he'i:

—Nogwahẽi vyteri, he'i. —Gwĩ Nhe'ẽ Marangatu tee va'e rehegwa nhe'ẽ norohendúí vyteri voi, he'i íxupe hikwái.

³—Kiva'e réry-py penhemongarai uka va'ekwe, he'i jevy oporandu-vy íxupe kwéry.

—Oronhemongarai va'ekwe João Batista oporomongarai hagwe-rami, he'i íxupe hikwái.

⁴Upe ramo he'i íxupe kwéry Paulo:

—Ha João Batista katu, ogwerova rova gwekoha va'e-pe omongarai. Omongarai jave, he'i va'ekwe henda-py ou va'ekwe-pe: “Xe ranhe ko aju tenonde-rupi. Ha xe rapykwerigwa katu ou-ta ave. Ou ramo, pejerovia katu hese” he'i íxupe kwéry João Batista, he'i. —Hapykwerigwa ko Hesu voi, he'i Paulo imombe'u-vy.

⁵Ohendu ramo inhe'ẽ, onhemongarai uka-ma Nhandejáry Hesu réry-py.

⁶Upéi omoĩ inhakã akã ári opo. Omoĩ-ma ramo, omohynhẽmba ipy'a kwéry Nhe'ẽ Marangatu tee va'e. Omohynhẽmba-gwi, onhe'ẽ nhe'ẽ ambue-py hikwái. Nhandejáry rehegwa omombe'u ave. Ha'e oikwaa e'ỹ va'e oikwaa uka imombe'u-vy íxupe. ⁷Upe ramo doze kwimba'e-rupi ipy'a rynhẽmba Nhe'ẽ Marangatu tee va'e-gwi. ⁸Ha upéi katu Paulo oike judeu oporahéi haty-py. Mbohapy

jasy-rupi onhemonhe'ẽ nhe'ẽ oiko-vy. Notĩry omombe'u hagwã Nhandejáry rehegwa nhe'ẽ: “Pemoirũ katu Hesu Nhandejáry nhande ruvixarã-pe” he'i omombe'u mbe'u-vy oikwaa uka porãve rãve hagwã.

⁹Ha upe-py oĩ nohenduséi va'e. Gwĩ ogwerovia e'ỹ va'e, onhe'ẽ rei rei va'e Nhandejáry Hesu-rehe enterovéa rovagwy-py. Upéixa ramo Paulo osẽ oho-vy. Kente kwéry pa'ũ-gwi osẽ oho-vy. Ogweraha ojave Hesu nhe'ẽ renduha. Oike oho-vy imbo'eháry nhe'ẽrendu haty-py. Imbo'eháry héry va'e Tirano. Ha upéi oike rire upe-py, peteĩ teĩ áry-py omombe'u mbe'u oikwaa uka porãve rãve hagwã Nhandejáry rehegwa nhe'ẽ.

¹⁰Mokõi ro'y omombe'u oiko-vy upe-py. Upéixa-gwi ohendupa Nhandejáry Hesu rehegwa nhe'ẽ hikwái. Ásia yvy pygwa gwive, judeu va'e, judeu e'ỹ va'e ave ohendupa inhe'ẽ. ¹¹Ha Nhandejáry ojapo uka íxupe hexapyrã-rupi, heroviapyrã-rupi ave ojapo uka. Upéixa ramo jahexa e'ỹ va'e ohexa hikwái. ¹²Ou Paulo renda-py. Ogweraha íxugwi inhakã jokwaha oiporu va'ekwe. Hambeo oiporu va'ekwe oi-pe'a ave íxugwi heraha-vy. Hasy va'e ha-py ogweraha. Omboja ramo hese okwera-ma hasy va'e. Osẽ-ma anháy oho-vy íxugwi kwéry.

¹³Upe-py oĩ ave judeu ogwata oiko-vy va'e. He'i onhemombe'u-vy: “Ore oromosẽ kwaa va'e imondo-vy anháy” he'i rei onhemombe'u-vy. Ha upéi katu Hesu réry oiporu rei omosẽ hagwã mo'ã anháy rerekoha-gwi:

—Esẽ katu Hesu réry-py. Upe Paulo remimombe'u va'e réry-py esẽ katu, he'i mo'ã anháy rerekoha-pe.

¹⁴Upéixa voi hembiaipo sete kwimba'e, Ceva ra'y kwéry. Ha Ceva judeu va'e, pa'i ruvixa va'e ave. Ta'y kwéry oiporu rei va'e Hesu réry imosẽ-vy.

¹⁵ Ha anháy katu he'i íxupe kwéry:

—Hesu ko aikwaa xe. Paulo ave aikwaa. Ha peë katu ndapokwaáiry voi, he'i íxupe kwéry anháy.

¹⁶ Upe-ma ramo upe anháy rerekoha opo hese. Ipu'aka hese kwéry oinupã nupã-vy. Upéa-gwi osë oho-vy hóga-gwi. Opi-vy oripara oho-vy. Onhemaxukapa ave oho-vy hikwái.

¹⁷ Ha upéi katu opa tetã-rupi oho herakwã. Gwĩ Éfeso pygwa gwive, judeu va'e, judeu e'ý va'e ave ohendupa herakwã. Ohendu ramo ikyhyje eterei voi. Ipy'amirimba upe-py oĩ va'e gwive. Ha Nhandejáry Hesu réry katu: “Iporãmba ete voi” he'i imboete-vy hikwái.

¹⁸ Upéixa ramo ogwahë ou-vy heta ogwerovia va'e. Hemiapo vaikwe ne'írá ogwerovia reheve ojapo va'ekwe omombe'u atýra-py. ¹⁹ Yma oiko va'ekwe imoháy va'e. Oiko ave va'ekwe onhembo'e va'e ombohasy hagwã gwapixa-pe. Oiko ave va'ekwe omoheonde vai va'e ojéupe. Upéa rehegwa kwatia nhe'ë ha'e kwéry hambiporukwe ogweru gweru omboaty aty hagwã. Omboaty ramo ohapypa pono oiporu jevy ivai va'e. Enterovéa rovagwy-py ohapy voi. Upéi mbovy repy po oĩ upéa kwatia oipapa oikwaa hagwã. Oipapa rire:

—Heta eterei ra'e. Cinquenta mil moeda tuvixa va'e repy ra'e, he'i.

²⁰ Upéixa ramo opa-rupi oho Nhandejáry nhe'ë imbaraeteve teve oho-vy.

²¹ Upe rire Paulo he'i ojéupe: “Ahasa hasa-ta Macedônia yvy-rupi. Hesu reroviaha va'e rexa-vy aha-ta” he'i. “Acaia yvy-rupi ave ahasa-ta agwahë hagwã Jerusalém tetã-my. Upe-py naxe are mo'ái. Upe rire aha-ta Roma tetã-my. Xe kyre'ý eterei aha hagwã upe-py” he'i ojéupe.

²² Upéi gwenonderã omondo mokõi oirũ. Timóteo Erasto ndive omondo.

Macedônia yvy-py omondo íxupe. Ha'e katu opyta joty Ásia yvy-py.

Ojogweroaty Éfeso tetã mygwa onhombopoxy-vy

²³ Upe ramo Éfeso tetã mygwa ipoxy voi Nhandejáry Hesu nhe'ë rendusere'ý-vy. Peteĩ henda-py ojogweroaty onhombopoxy-vy hikwái.

²⁴ Oĩ kwimba'e héry va'e Demétrio. Prata-gwi opaixagwa apoha. Ha'e ranhe ipoxy. Upe tetã-my oĩ óga kakwaa. Upe óga gwy-py onhemboete tupã ra'anga héry va'e Diana. Ha'e ramigwa teĩ óga ra'anga ojapo Demétrio. Diana róga ramigwa teĩ óga ra'anga mixĩ va'e ojapo ovende va'erã. Upéa-rehe ogana porã oiko-vy. Ipytygwõháry ogana porã ave. ²⁵ Upe va'e ombojogweroaty oha-py. Ha'e-rami omba'apo va'e ohenói ave ogwahë hagwã oha-py. Upéi he'i íxupe kwéry:

—Xe irũ gwéry, he'i, —kóixa nhane rembiapo ramo, nhavende ramo, nhagana porã voi. Mba'éixa nhagana peë peikwaa voi, he'i.

²⁶ —Ha upe Paulo no'ã-rami he'i va'e: “Gwĩ tupã ra'anga erejapo va'e ndaha'ei tupã” he'i. Upéa-gwi Paulo nhe'ë-rupi ndogweroaviavéi tupã ra'anga-pe. Inhe'ë-rupi heta-ma oĩ ogwerovia e'ý va'e. Oĩ a pygwa, mombyry rupigwa ave ndogweroaviavéiry va'e. Ásia yvy-rupi heta-ma ogwerovia e'ý va'e oĩ. Ha upe va'e katu pehexa-ma, pehenduma ave, he'i. ²⁷ —Naiporãi upéa. Ivai voi. Oiméne nogwahëvéi-ma ijogwaharã. Nogwahëvéi ramo, nanhagana porã mo'ávëi-ma arã, he'i. —Oiméne nogwahëvéi-ma óga kakwaa-py imboete-vy. Upéa gwy-py oĩ Diana ra'anga, nhane remimboete va'e. Tuvixa mba'e voi Diana, he'i. —Ha Ásia pygwa gwive, opa rupigwa gwive ave omboete ete íxupe va'e. Ha nogwahëvéi ramo katu iha-py, nomboete mo'ávëi-ma

íxupe hikwái. Nomomba'egwasu mo'avéi-ma. Naimandu'avéi arā hese, he'i íxupe kwéry Demétrio.

²⁸Inhe'ē ohendu ramo, ipoxypa hikwái Paulo-rehe. Nogana porā mo'avéi-gwi ipoxypa Diana-rehe hakate'y-vy.

—Tuvixa mba'e Diana, nhande kwéry Éfeso pygwa va'e járy, he'i onhe'ē hatā hatā-vy.

²⁹Ha upe tetā mygwa ndaipy'agwapyvéi-ma. Osēmba ohendu-vy oripara oho-vy ojogweroaty heta heta haty-py. Omoatā heraha-vy mokōi Macedōnia pygwa héry va'e Gaio Aristarco ave. Paulo ogwata ramo, omoirū va'e íxupe. Upe mokōi oipyhy heraha-vy hikwái. ³⁰Ha upéi katu Paulo osē-ta mo'ā ijayvu va'e kwéry pa'ū-my onhe'ē hagwā. Ha Hesu nhe'ē renduha ndohejái osē. ³¹Oī Ásia pygwa ruvixa va'e Paulo-pe ohayhu va'e. Ndohejái ave osē. Ombou íxupe onhe'ē ani hagwā osē teĩ: “Ani erenhembopy'agwasu teĩ eresē hagwā” he'i uka íxupe.

³²Ha upe pygwa oikwaa e'y reheve mba'eve ijayvu yvu rei voi okwa-vy ojogweroaty heta heta haty-py.

—Ma'erā po jaju rei a-py ndajaikwaái, heta oī he'i va'e ojóupe. ³³Omombe'u joavy avypa rei hikwái. Ha judeu kwéry ogwenohē heraha-vy kwimba'e-pe héry va'e Alexandre. Kente kwéry pa'ū-gwi ogwenohē íxupe. Omoanha anha gwenonde-rupí onhe'ē hagwā íxupe kwéry. Ombovava íxupe kwéry opo. Omongirirĩmbase mo'ā. Onhe'ēse mo'ā ani hagwā omboja rei judeu kwéry-rehe hikwái: “Ore ko judeu kwéry va'e ndaha'éi Paulo rehegwa” he'ise mo'ā.

³⁴Ha ohexa ramo íxupe hikwái:

—Upe va'e ndaha'éi nhande re'yí, he'i. —Judeu kwéry va'e rehegwa voi upe va'e, he'i hikwái.

Nokiriríséi voi. Are are eterei ijayvu okwa-vy. Ára pyte-py ka'arugwasu peve

onhe'ē hatā hatā. Peteixa onhe'ē hatā okwa-vy:

—Tuvixa mba'e Diana, nhande kwéry Éfeso pygwa va'e járy, he'i.

³⁵Ha upéi katu mburuvixa Éfeso pygwa ruvixa va'e opu'ā-ma omongirirĩ hagwā ijayvu va'e kwéry-pe. Omongirirĩmba rire, onhemonhe'ē íxupe kwéry:

—Xe rapixa kwéry, Éfeso pygwa va'e, he'i. —Nhande kwéry ko Diana róga kakwaa-rehe nhanhangareko va'e. Tuvixa mba'e Diana, nhande kwéry Éfeso pygwa járy voi, he'i. —Yvate-gwi ho'a araka'e ha'anga ita-gwi ijapopyre. Upe ita marangatu-rehe nhanhangareko va'e ave. Ndaipóri avave oikwaa e'y va'e nhande nhanhangarekoha. ³⁶Upéixa ja'e ramo, enterove oikwaa anhetegwaha, he'i. —Ndaipóri “Nde apu” he'i va'erā nhande-vy. Upéa-gwi pekirirĩ katu. Peikwaa porā e'y reheve, ani mba'eve pejapo teĩ, he'i íxupe kwéry.

³⁷—Ko va'e kwimba'e ndoikéiry va'e jepe Diana róga-py imba'e marangatu omonda-vy, nonhe'ē rei reíry va'e jepe Diana-rehe nhande kwéry járy-rehe, peru joty ko'a-py. Ma'erā tipo peru rei joty íxupe? he'i.

³⁸—Ha'e-ta peē-my: Oime mburuvixa nhane monhe'ēhaty va'e. Nhane monhe'ē va'e oikwaa hagwā nhane rembiapokwe. “Iporā para'e, tapa naiporāi” he'i nhane monhe'ē-vy. Upéixa ramo oī ramo omombe'use va'e Paulo-rehe hembiaipo vai va'ekwe, toho katu imombe'u-vy mburuvixa renda-py. Toho katu imombe'u-vy Demétrio, ha'e-rami omba'apo va'e ave. Oime ave mburuvixagwasu imbarateve va'e. Peteĩ teĩ tomombe'u íxupe hese hembiaipo vai va'ekwe.

³⁹Neremombe'uséi ramo mburuvixa-pe, emombe'u katu kente kwéry-pe. Mburuvixa nhe'ē-py ombojogweroatypa rire-ma, emombe'u katu íxupe kwéry

kuri. ⁴⁰Oiméne mburuvixa kwéry he'i va'erã nhande-vy: "Ma'erã po pende ayvu rei etería? Ma'erã penhombopoxy rei ave?" Upéixa he'i ramo nhande-vy, ndaipóri nhane remimombe'urã. Nhanhomboaty rei-gwi, ndajarekói nhane remimombe'urã. Nhande poxy rei voi kuri, he'i íxupe kwéry mburuvixa.

⁴¹Upéa he'i rire:

—Tapeho jevy katu, he'i íxupe kwéry.

**Paulo ojapura oho-vy ogwahẽ
pya'e hagwã Jerusalém-my**

20 Upe ramo gwĩ ijayvu va'e kwéry osarambipa jevy ohopa gwóga gwóga-rupi hikwái. Upe rire Paulo ohenói uka íxupe ogwahẽmba jevy hagwã gwóga-py. Hesu nhe'ẽ renduha va'e kwéry gwive ohenói. Ogwahẽ ramo:

—Peiko meme katu Hesu rape-rupi, he'i íxupe kwéry.

Upe rire:

—Aha jevy-tama xe, he'i.

Upéi oho jevy Macedônia vvy-py.

²Ohasa hasa amo ete rupigwa-rupi. Hesu reroviaha va'e oĩ ha-rupi onhemonhe'ẽ nhe'ẽ imombaraete-vy. Upe rire ogwahẽ oho-vy Grécia vvy-py.

³Upe-py mbohapy jasy opyta. Ha upéi katu onhemboyru-ta mo'ã kanoagwasu-py ogwejy hagwã y-rupi oho-vy Síria vvy-koty. Ha ohendu ramo ojukaseha íxupe judeu kwéry, nonhemboyru jepéiry.

—Aha jevy-ta Macedônia vvy-rupi, he'i. ⁴Upéi oho. Omoirũ íxupe Beréia pygwa héry va'e Sópatro, Pirro ra'y oho hagwã Ásia vvy-py. Omoirũ íxupe ave Tessalônica pygwa héry va'e Aristarco Secundo ndive. Omoirũ ave íxupe Derbe-py oiko va'e héry va'e Gaio. Omoirũ ave íxupe Timóteo. Ásia vvy pygwa héry va'e Tíquico Tróximo ndive omoirũ ave íxupe. Upe va'e kwéry omoirũ íxupe. Ogwahẽ oho-vy Filipos tetã-my. Upe-py opyta xe ndive Paulo xe rekwa-py opyta. ⁵Ha inhirũ kwéry

katu ohasa meme oho-vy. Ore renonderã oho Tróade tetã-my. ⁶Upe-py opyta ore ra'arõ-vy. Ha ore katu oropyta Filipos tetã-my. Oiko-ma aretegwasu. Upe aretegwasu-py ja'u meme va'e mbojape ovu e'ỹ va'e. Aretegwasu opa rire mante oroho jevy. Upe-gwi ygwasu rembe-py orogwahẽ ramo, oronhemboyru kanoagwasu-py oroho hagwã y-rupi. Upéi cinco áry jave orogwahẽ oroho-vy Tróade tetã-my. Upe-py petei semana oropyta.

⁷Domingo-py orojogweroaty onhondive orokaru hagwã. Orokaru jave ore mandu'a Hesu-rehe omano va'ekwe-rehe. Ha Paulo omondo mondo gwesa ko'ẽ ramogwarã-rehe, gwaperã-rehe. Upéa-gwi onhemonhe'ẽ ijaty va'e-pe. Pyhare mbyte peve onhemonhe'ẽ nhe'ẽ oiko-vy. ⁸Koty joapy apy-py orojogweroaty haty-py heta oĩ tataendy. ⁹Upe-py oĩ karia'y héry va'e Êutico. Ogwapy oĩ-vy oké'i-my. Gwenda-py oke-ma oĩ-vy gwapehỹi ramo. Paulo nhe'ẽ omonge íxupe, onhe'ẽ joty oĩ-vy ramo. Upéixa-gwi oke oke oĩ ha-gwi ho'a oho-vy. Yvate-gwi mbohapy koty oĩ ha-gwi ho'a. Ogwejy hese ohupi he'ögwe reraha-vy hikwái.

—Omano ete-ma voi nipo ra'e, he'i mo'ã hese hikwái.

¹⁰Ha upéi katu ogwejy ave Paulo henda-py ojeayvy upe karia'y-rehe oikwavã he'ögwe-pe:

—Ani penhemondỹi teĩ. Nomano etéi ko ra'e. Oikove joty ko ra'e, he'i íxupe kwéry. Oikove jevy voi.

¹¹Upe rire ojeupi jevy oho-vy. Omboja'o ja'o ojóupe onhondive okaru. Okaru rire omongeta jevy íxupe kwéry. Ko'ẽmba peve ombo'e mbo'e. Ko'ẽmba-ma ramo oho jevy-ma. ¹²Ha upe pygwa ogweraha hóga-py upe karia'y onhemoinbove jevy va'ekwe-pe.

Oikove jevy-gwi, ovy'a eterei voi hikwái.

Paulo oho y-rupi. Ogwahē oho-vy Mileto tetā-my

¹³Ha upéi katu:

—Aha-ta vvy-rupi, Assôs tetā-my aha-ta, he'i. —Upe-py anhemboyru-ta xe kanoagwasu-py, he'i ha'e ore-vy.

Upéa-gwi xe Lucas Paulo irū ave oroho henonderā. Oronhemboyru kanoagwasu-py oroho hagwā y-rupi. Henonderā oroho. Assôs tetā-my oroho y-rupi.

¹⁴Orogwahē ramo upe-py, Paulo oĩ-ma upe-py ra'e. Orogweroike kanoagwasu-py oromboyru íxupe. Upe-gwi oroho Mitilene tetā-my.

¹⁵Upe-gwi orosē jevy y-rupi oroho-vy. Iko'ē-my orohasa Quios ykōi yke-rehe. Iko'ē-my jevy orogwahē Samos ykōi-my. Iko'ē-my jevy orogwahē oroho Mileto tetā-my.

¹⁶Ndorohói Éfeso tetā-my orohasa rei oroho-vy. Paulo are ndopytaséi Ásia vvy-py. Upéa-gwi orohasa meme oroho-vy. Ojapura oho-vy ogwahē pya'e hagwā Jerusalém tetā-my, aretegwasu áry-py ogwahē hagwā oho-vy. Upéa aretegwasu héry va'e Pentecostes.

Paulo onhemonhe'ē Éfeso tetā mygwa, Hesu reroviaha rerekwa-pe

¹⁷Ha upéi katu orogwahē oroho-vy Mileto tetā-my. Orogwahē ramo upe-py, Paulo omomrandu uka Éfeso pygwa-pe ou hagwā ore ha-py. Upe Hesu nhe'ē renduha rerekwa-pe ohenói uka ou hagwā. ¹⁸Ogwahē ou-vy ramo, gwemienioigwepe he'i onhemonhe'ē-vy:

—Peē katu xe reko rexapa-ma va'e. Xe agwahē gwive xe asēha peve Ásia vvy-gwi ndajapo nhemíry mba'eve. Mba'éixa po aiko va'ekwe pene pa'ū-rupi peikwaa voi peē. ¹⁹Ha Nhandejáry Hesu remimbota ajapo meme va'ekwe aiko-vy. Onhe'ē rei rei ramo jepe xe-rehe aiko kirirí joty

va'ekwe. Nanhembotuvixa mba'éiry voi joty. Hi'arandu e'ý va'e ahekomboasy eterei ahapirō-vy. Ha gwí judeu kwéry xe jukase mo'ā ramo jepe, xe mbohasa asy ramo jepe va'ekwe, xe ajapo meme joty va'ekwe Nhandejáry Hesu remimbota anhemonhe'ē-vy. ²⁰Ha xe mbohasa asy jepe va'ekwe naxe py'amiríry joty va'ekwe Nhandejáry nhe'ē amombe'u-vy. Mba'e porā gwive amombe'u peē-my. Anhemonhe'ē peē-my enterove va'e ohendu hagwā. Petei tei pende rógarupi anhemonhe'ē ave. ²¹Judeu kwéry-pe, judeu e'ý va'e-pe ave anhemonhe'ē aiko-vy: “Perova katu pende rekoha. Peiko katu Nhandejáry reko-rupi. Pejerovia katu Nhandejáry Hesu-rehe. Anhetegwa voi ko nhe'ē” ha'e va'ekwe peē-my. Mba'éixa po va'ekwe pene pa'ū-my xe rekoha peikwaa voi peē, he'i.

²²—Ha ko'ánga katu aha-ta Jerusalém tetā-my. Ndahaitaha-gwi ae aha-ta. Nhe'ē Marangatu tee va'e ae xe reraha-ta, he'i. —Mbava'e po ojehu-ta xe-vy upe-py xe ndaikwaáiry.

²³Ahasa asy va'erā ae aikwaa. Ha Nhe'ē Marangatu tee va'e katu oikwaa uka va'e xe-vy xe moĩ ukataha preso, xe rereko asytaha ave. Petei tei tetā-my oikwaa uka xe-vy. ²⁴Ha naxe rakate'yíry voi xéjehe. Xéjehe anho rei ndaiko pukuséi. Xe rembiaporā Nhandejáry remime'ē ae ajapopase aiko-vy. Amombe'use joty Nhandejáry Hesu rehegwa nhe'ē. Mba'éixa nhande rexakwaa rei nhande-vy Nhandejáry, amombe'u joty va'erā aiko-vy, he'i. —Xe rembiaporā xe ajapopa peve, xe aikose. Ajapopa rire, tamano jepe xe, he'i.

²⁵—Are-ma xe aiko va'ekwe pene pa'ū-rupi Nhandejáry nhe'ē amombe'u-vy. Nhandejáry nhande ruvixarā rehegwa nhe'ē amombe'u mbe'u peē-my. Ha ko'ánga katu ndaxe rexa mo'ávéri ko vvy-rupi. Upéa xe aikwaa voi. ²⁶⁻²⁷Ha Nhandejáry

remimbota rehegwa nhe'ē gwive amombe'upa va'ekwe. Peē-my gwarā va'e amombe'upa. Mba'eve nanhomīry imombe'u-vy pendéhegwi. Amombe'upa voi. Napehenduséi ramo jepe, amombe'u joty va'ekwe peē-my. Upéa-gwi pемano ramo pende py'a ky'a reheve, pendejéhegwi rei pемano va'erā. Ndaxe reroviái-gwi, eremano-ta. “Nomombe'úiry ra'e xe-vy Paulo” ndaipóri he'i va'erā xe-rehe. ²⁸Upéa-gwi penhangareko porā katu pendéjehe ani hagwā pejere teĩ peē Nhandejáry rape-gwi. Penhangareko porā katu ave Hesu reroviaha va'e-rehe gwive. Pemombaraeteve teve peho-vy íxupe. Nhe'ē Marangatu tee va'e ko omonhangareko uka va'e peē-my hese kwéry. Ha'e kwéry Nhandejáry Hesu re'yí tee-ma voi. Hekovía omano ramo gwugwy reheve, opyta he'yirā Hesu-pe hikwái, he'i.

²⁹—Áy aha-tama xe. Aha rire, ogwahē va'erā ijapu va'e ou-vy pende happy. Ogwahētaha aikwaa voi xe. Ogwahē va'erā pende rerova hagwā. Ou jagwarete ogweraha hagwā ovexa. Upéixa ete voi ijapu va'e ou va'erā pene pa'ū-my, pende rerova hagwā Hesu rape-gwi ou va'erā. ³⁰Ha pene pa'ū-gwi katu ojekwaa va'erā inhe'ē rei rei va'e omoingo hagwā gweko-rupi Hesu nhe'ē renduha. ³¹Upéa-rehe pesareko reko katu peiko-vy ani hagwā pene mbotavy rei. Pene mandu'a meme katu xe rekokwe-rehe. Mbohapy ro'y-ma anhemonhe'ē nhe'ē aiko-vy va'ekwe peē-my. Pytū ramo, áry ramo ave anhemonhe'ē. Peteĩ teĩ va'e-pe anhemonhe'ē. Oroiporiahuvareko-gwi xe rasē anhemonhe'ē-vy va'ekwe, he'i.

³²—Ha ko'ángá katu tonhangareko porā katu Nhandejáry pende-rehe. Inhe'ē rendu-vy peiko meme katu. Iporā ete inhe'ē, pende rexakwaa rei va'erā he'i va'e. Inhe'ē rendu-vy peiko ramo, pene

mombaraeteve teve va'erā voi Nhandejáry. Pende reraha va'erā ave ohapy. Ojepy'a mopotĩ va'e gwive oĩ ha-py pende reraha va'erā peē-my ave, he'i.

³³—Ha xe katu namondo réiry xe rapixa mba'e-rehe rei xe resa. Ipirapire-rehe, ijao-rehe ave namondo réiry xe resa. ³⁴Ko xe po-rehe amba'apo. Aipota va'e-rehe xe amba'apo. Xe irũ oipota va'e-rehe amba'apo ave. Pene rembiereko-rehe katu ndajeruréiry. Xe amba'apoha peikwaa voi. ³⁵Iporā katu nhamba'apo nhaipytygwō hagwā gwĩ ogwereco e'y va'e-pe. Upéixa ete voi xe amba'apo va'ekwe xe amba'apo hagwe-rami peē pema'apo hagwā ave. Iporā katu nhane mandu'a Nhandejáry Hesu nhe'ē-rehe: “Nhande-vy ome'ē ramo, javy'a va'e. Ha nhame'ē ramo katu nhande rapixa-pe, javy'a eteve voi” he'i va'ekwe Hesu, he'i omombe'u-vy Paulo.

Upéixa voi he'i Éfeso pygwa-pe onhemonhe'ē-vy.

³⁶Onhe'ē rire, onhesũ gwetypy'ā-rehe. Hendive kwéry ombojeupi Nhandejáry-pe onhe'ē. ³⁷Upéi ohapirō íxupe hikwái, oho-ta ramo. Oikwavā kwavā íxupe hereko-vy. Ohovapyte ave íxupe: ³⁸“Ndaxe rexa mo'avéi-ma” he'i-gwi, ohapirō eterei íxupe hikwái. Omboasy eterei ohoha. Upe ramo omboyru íxupe heraha-vy kanoagwasu-py.

Paulo ogwahē oho-vy Tiro tetā-my

21 Ha upéi katu: —Oroho jevy-tama, oro'e íxupe kwéry, Éfeso pygwa-pe.

Upéi oronhemboyru kanoagwasu-py y-rupi oroho hagwā. Pya'e oroho ykōi-my orogwahē hagwā, ykōi héry va'e Cós-py. Iko'ē-my oroho ramo orogwahē jevy oroho-vy ykōi ambue héry va'e Rodes-py. Upe-gwi oroho jevy yvy ete-py, Pátara tetā-my. ²Upe-py orogwahē ramo, orotopa outro kanoagwasu.

Oho va'erã voi Fenícia vvy-py orotopa. Orohekoviariõ ore ryru oroho jevy-ma. ³Oroho jave ojekwaa ykõi renda héry va'e Chipre. Ore asu-koty opyta ha orohasa meme joty oroho-vy, orogwahẽ hagwã oroho-vy Síria vvy-py. Tiro tetã-my orogwahẽ. Vvy ete-rehema oroho. Upe-py ogwenohẽmba gwembierahakwe. ⁴Ogwenohẽmba jave, orohaka upe tetã-rupi Hesu nhe'ẽ renduha va'e-pe. Orotopa ramo, oropyta sapy'a hendive kwéry. Peteĩ semana oropyta: "Ani ereho teĩ Jerusalém-my" he'i Paulo-pe. Oiko asytamaha ohendu uka íxupe kwéry Nhe'ẽ Marangatu tee va'e. Upéa-gwi omombe'u íxupe ani hagwã oho. ⁵Peteĩ semana rire, oroho jevy joty-ma. Ha Hesu nhe'ẽ renduha gwive ore reraha hagwã osẽmba upe tetã-gwi. Hembireko kwéry reheve, mitãgwe reheve osẽmba ore reraha hagwã. Orogwahẽ ramo ygwasu rembe-py, ore kwéry oronhesũ ore retypy'ã-rehe. Oromboje-upi Nhandejáry-pe ore nhe'ẽ. ⁶Upe rire: —Oroho jevy-ma, oro'e íxupe kwéry. —Tapeho katu Nhandejáry ndive, he'i ore-vy. Ha upe rire ha'e kwéry oje'ói jevy-ma gwóga-py hikwái.

Paulo ogwahẽ oho-vy Cesaréia tetã-my

Upéi ore oronhemboyru jevy-ma kanoagwasu-py. ⁷Oroho jevy-ma orogwahẽ jevy oroho-vy Ptolemaida tetã-my. Upe-py oroho orohexa Hesu reroviaha. Peteĩ áry-py oropyta hendive. ⁸Iko'ẽ-my oroho jevy-ma. Orogwahẽ jevy-ma oroho-vy Cesaréia tetã-my. Upe-py orogwahẽ oroho-vy héry Filipe va'e róga-py. Oropyta hendive. Filipe ko Hesu rehegwa nhe'ẽ porã mombe'uhaty. Ha'e seis kwimba'e Jerusalém pygwa ndive oiko va'ekwe Hesu remimondo nhe'ẽ-py tembi'u me'êha ramo. Ome'ẽ me'ẽ va'ekwe Hesu

reroviaha-pe hemi'urã. ⁹Áy irundy tajýry va'e, omenda e'ỹ va'e. Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety voi. ¹⁰Upe-py oropyta jave, ogwahẽ ou-vy Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety, Judéia vvy gwigwa, héry va'e Ágabo. ¹¹Ogwahẽ ramo ore ha-py, Paulo xumbe oipyhy. Upe rire Paulo xumbe-py ojepokwa, ojepykwa ave. Upe rire omombe'u ore-vy Nhe'ẽ Marangatu tee va'e nhe'ẽ:

—A-rami oipokwa-ta hereko-vy ko xumbe járy-pe. Judeu kwéry, Jerusalém pygwa va'e oipokwa-ta hereko-vy íxupe, he'i. —Oipokwa rire, judeu e'ỹ va'e popy ome'ẽ-ta, he'i ore-vy omombe'u-vy.

¹²Inhe'ẽ orohendu ramo, oro'eri eri íxupe:

—Ani ani ereho teĩ Jerusalém tetã-my, oro'e Paulo-pe. Ha upe-py oĩ va'e ave he'iri iri íxupe ani hagwã oho.

¹³Ha'e katu he'i ore-vy:

—Ma'erã peje upéixa xe-vy? Aha-ta joty xe. Ma'erã tipo xe rapirõ? Pene rasẽ ramo, naxe py'a ratãvéi-ma va'erã. Xe rasẽse-ma ave xe ave. Ndaxe pu'akavéi-ma va'erã xéjehe. Xe py'a-py pekwa va'e voi. Upe Jerusalém pygwa kwéry xe pokwase ramo, xe pykwase ramo ave, taxe jokwa katu, he'i. —Upe-py Nhandejáry Hesu ahayhu-gwi xe jukase ramo, taxe juka katu ave, he'i. —Ojapose va'e, tojapo katu xe-rehe, he'i ore-vy.

¹⁴Upéixa ramo, ndikatúí orojoko íxupe. Noronhe'ẽngivéi-ma íxupe:

—Tereho katu. Ejapo katu Nhandejáry remimbota eiko-vy, oro'e rei-ma íxupe.

Paulo ogwahẽ oho-vy Jerusalém tetã-my

¹⁵Upe rire oromboaty aty ore ma'etirõ oronhembosako'i oroho hagwã. Upéi oroho-ma Jerusalém tetã-my. ¹⁶Oroho-ma jave, ore moirũ-ma ave ore-vy Cesaréia pygwa, Hesu nhe'ẽ renduha kwéry. Orogwahẽ oroho-vy Jerusalém-my. Ore moirũ ave peteĩ Hesu reroviaha

héry va'e Menasom. Ha'e are etereive-ma ojerovia va'e. Chipre pygwa va'e. Ha'e gwóga-py ore renogwahē ore rerahavy oropyta hagwā upe-py hendive. ¹⁷ Upe-py orogwahē oroho-vy ramo, ore rorovya'a Hesu reroviaha kwéry ore rexa ramo.

¹⁸ Ha iko'ē-my Paulo ndive oroho herekwa héry va'e Tiago va'e renda-py. Upe-py orogwahē jave ra'e ojogweroaty ra'e Hesu reroviaha rerekwa kwéry.

¹⁹ Ha Paulo katu oporandu íxupe kwéry oiko porāha-rehe. Upéi omombe'u íxupe kwéry. Peteĩ teĩ omombe'u gwembiapokwe judeu e'ý va'e pa'ũ-my ojapo va'ekwe. Nhandejáry nhe'ẽ-py ojapo japo va'ekwe gwive omombe'upa.

²⁰ Inhe'ẽ ohendu ramo, omomba'egwasu Nhandejáry-pe hikwái. Upéi he'i íxupe Hesu reroviaha rerekwa va'e:

—Ore ko orojohu porā voi mombyry-gwi ne rembiapokwe. Ha a pygwa katu judeu kwéry va'e, ojerovia va'e, nde rapykwe pygwa ndojohu porāi. Ojohu porā e'ýha ereikwaa voi, ore ryvy. Heta eterei judeu ojerovia va'e oĩ. Moisés he'i va'ekwe nhane rekorā ojapose joty voi hikwái. Ikyre'ýha ereikwaa voi. ²¹ Ha oĩ he'i va'e nde-rehe: “Upe Paulo he'i judeu kwéry-pe, judeu e'ý va'e pa'ũ-my oiko va'e-pe: Anive pejapo Moisés he'i va'ekwe. Anive peipirekytĩ pene mitā kwimba'e-pe. Anive pehendu pene ramói he'i va'ekwe, he'i voi ko Paulo” he'i íxupe mo'ã nde-rehe, he'i íxupe omombe'u-vy.

²² —Ha ko'anga katu ojogweroaty-ta judeu ojerovia va'e gwive. Ohendu ramo eregwahēha, ojogweroaty-ta voi. ²³ Upéixa-gwi iporā katu erejapo a-rami, he'i íxupe. Irundy kwimba'e oĩ ore jave. Judeu reko-rupi oiko va'e. Oho-tama Nhandejáry róga kakwaa-py onhemopotĩ uka hagwā Moisés he'i va'ekwe-rami. Upéi onheapiperō uka-ta hemimombe'ukwe-rupi omboete hagwā Nhandejáry-pe. ²⁴ Ha ko'anga katu

emoirũ íxupe. Ha'e-rami onhemopotĩ ave ijave ereiko-vy. Eme'ẽ katu íxupe pirapire onheapiperō hagwā. Upéixa erejapo ramo, gwĩ judeu kwéry nde rexa-ta. Nde rexa ramo he'i-ta: “Ijapu nipo ra'e Paulo-rehe onhe'ẽ va'e” he'i-ta nde-rehe. “Ha'e katu judeu kwéry reko-rupi oiko ave. Ojapo voi nhande-vy Moisés he'i va'ekwe” he'i-ta nde-rehe hikwái, he'i íxupe omombe'u-vy.

²⁵ —Ha judeu e'ý va'e ojerovia va'e katu, are-ma voi oromondo va'ekwe íxupe kwéry ore kwatia nhe'ẽ: “Ani penhemongy'a teĩ pe'u-vy tembi'u tupā ra'anga rovagwy-py onhemoĩ va'ekwe. Ani peiko rei teĩ kunha kwimba'e ndive. Ani pe'u teĩ ijuka-vy ohumbiri va'ekwe. Ani pe'u teĩ so'o hugwy reheve.” Kóá nhe'ẽ oromondo va'ekwe íxupe kwéry, he'i íxupe Hesu reroviaha rerekwa va'e omombe'u-vy.

²⁶ Ha upéi katu Paulo oho. Upe irundy kwimba'e jave oho. Iko'ē-my ojapo myamyri Moisés he'i va'ekwe. Onhemopotĩ oiko-vy óga kakwaa-py hikwái. Upéi Nhandejáry róga kakwaa-py oike jevy omombe'u hagwā mbovy áry po ohasa-ta onhemopotĩ porāmba peve. Upéi he'i pa'i-pe: —Oronhemopotimba rire, peteĩ teĩ orome'ẽ-ta nde-vy ne rembijukapyrā, he'i íxupe omombe'u-vy.

Coronel oipyhy Paulo-pe

²⁷ Paulo onhemopotĩ hagwe peteĩ semana ojapo. Ndopái vyterĩ ramo, gwĩ judeu kwéry, Ásia gwigwa va'e ohexa íxupe Nhandejáry róga kakwaa-py. Ohexa ramo ombopoxypa kente kwéry oipyhy hagwā íxupe:

²⁸ —Nhande re'ýi kwéry, Israel remiarirōre kwéry, ore pytygwō katu, he'i onhe'ẽ hatā-vy judeu kwéry. —Ko va'e kwimba'e ko nhane moakārasý va'e. Opa va'e rupigwa-pe he'i va'e nhane rendu e'ý hagwā. Inhe'ẽ rei rei va'e nhande kwéry-rehe. Moisés he'i va'ekwe

nhane rekorā-rehe onhe'ē rei rei. Inhe'ē rei rei ave Nhandejáry róga kakwaa-rehe. Ha ko'ánga katu judeu e'ỹ va'e-pe ogwenogwahē-ma Nhandejáry róga-py. Ogwenogwahē-vy omongy'a koty marangatu kuri, he'i mo'ã hese onhe'ē hatā-vy.

²⁹ Ohexa ra'e hikwái Éfeso gwigwa héry va'e Trófimo, judeu e'ỹ va'e. Paulo ndive ohexa ogwata ramo upe tetā-rupi. Ohexa ramo: “Ogwenogwahē nipo ra'e Nhandejáry róga-py” he'i mo'ã hese. Upéa-gwi: “Omongy'a koty marangatu” he'i mo'ã hese hikwái.

³⁰ Inhe'ē ohendu ramo, ipoxya hikwái. Upe tetā mygwa gwive ojogweroaty aty hikwái oipyhy hagwā Paulo-pe ombotyryry-vy. Koty-gwi ogwenohē heraha-vy. Upe-ma ramo omboty-ma Nhandejáry róga rokē. Hapykwere okē omboty-ma. ³¹ Ojukase mo'ã íxupe hikwái. Ojukase jave, coronel-pe ogwahē ipoxyha rerakwā:

—Ipoxy okwa-vy Jerusalém pygwa gwive, he'i omombe'u-vy.

³² Upe-ma ramo oripara ogwejy ou-vy. Ojave ogweru soldado kwéry, capitão ave. Ohexa ramo coronel-pe soldado-pe ave hikwái, noinupávériy-ma íxupe.

³³ Upe rire coronel ogwahē ou-vy oipyhy Paulo-pe. He'i oipokwa hagwā íxupe mokoi ipo-rehe. Upéi oporandu upe-py oi va'e kwéry-pe:

—Kiva'e tipo kóa? Mba'éixa tipo héry? Mbava'e tipo ojapo ko va'e? he'i upe pygwa-pe.

³⁴ Ha omombe'u joavy avypa hikwái. Upéa-gwi ndoikwaáiry voi soldado ruvixa. Ijayvu eterei voi hikwái. Upéa-gwi nohendúi mba'eve. Upéixa ramo he'i ogweraha hagwā koty-py, soldado kwéry renda-py. ³⁵ Ogwahē ramo ijeupi haty-py, ogwerojeupi íxupe heraha-vy ani hagwā ojuka íxupe, Paulo-pe ipoxy va'e:

³⁶—Peraha katu pejuka. Peraha katu pejuka, he'i onhe'ē hatā hatā-vy Paulo-rehe gwí hupive kwéry ogwa'ē va'e.

³⁷ Ha upéi katu nogwenogwahēi vyteri íxupe koty-py. Oĩ joty ijeupi haty-py:

—Amombe'use voi nde-vy peteĩ mba'e, he'i Paulo coronel-pe.

Onhe'ē ramo, ohexa katu íxupe. He'i íxupe:

—Erenhe'ē kwaa nipo ra'e grego nhe'ē-py, he'i. ³⁸—Aipo ramo ndaha'éi nipo nde ra'e upe Egito gwigwa erembopoxy va'ekwe kente kwéry-pe. Ndererahái nipo tekваты e'ỹ-my irundy mil kwimba'e oporojuka va'ekwe, he'i Paulo-pe coronel.

³⁹ Upéi he'i coronel-pe:

—Ndaha'éiry xe upe va'e, he'i. —Xe ae judeu kwéry va'e, Tarso tetā mygwa xe, he'i. —Tarso tetāgwasu voi. Cilícia yvy-py oi va'e. Áy anhe'ēse voi hendive kwéry, eheja katu tanhe'ē hendive kwéry, he'i coronel-pe.

⁴⁰—Aipo ramo, enhe'ē katu, he'i íxupe coronel.

Upéixa ramo onhembo'y oi-vy ijeupi haty-rehe. Ombovava opo íxupe kwéry omokirirĩ hagwā. Okirirĩmba rire-ma onhe'ē íxupe kwéry. Hebreu nhe'ē-py onhe'ē íxupe kwéry.

“Anhe'ē-ta xéjehe” he'i Paulo Judeu kwéry-pe

22 Ha Paulo he'i judeu kwéry-pe: —Xe ryvy kwéry, xe ru kwéry ave, pehendú katu xe rehegwa nhe'ē. Anhe'ē-ta xéjehe, he'i.

² Ohendu ramo inhe'ē hikwái:

—Nhane nhe'ē-py onhe'ē ra'e, he'i ojóupe hikwái.

Upéa-rehe ni peteĩ jepe nonhe'ēiry. Okirirĩmbaete voi ojeapysaka-vy hese.

³ Ha ha'e katu he'i íxupe kwéry:

—Xe voi judeu kwéry va'e, Tarso tetā mygwa. Upe tetā Cilícia yvy pygwa. Ha ko'a-py xe mbo'e mbo'e oiko-vy va'ekwe.

Xe mbo'eháry héry Gamaliel. Nhande ru kwéry he'i va'ekwe gwive, upéa ahendu porâmba va'ekwe voi, he'i. —Aikwaapa porâ peve xe aiko va'ekwe. Ko'êmba êmba ajapose voi Nhandejáry remimbota gwive. Áy pejaposeha-rami voi Nhandejáry remimbota, ajapose mo'ã voi va'ekwe xe ave. Peteĩ teĩ áry-py ajapo aiko-vy, he'i íxupe kwéry.

⁴—Yma va'ekwe areko asy aiko-vy Hesu rape pyhyha ajuka uka hagwã. Aha va'ekwe aipokwa-vy amoĩ uka hagwã preso. Kunha kwimba'e ave amoĩ uka va'ekwe preso, he'i. ⁵—Anhetegwa voi xe amombe'u xe rembiapokwe. Ndaxe apúĩ ramo, oikwaa voi pa'i ruvixagwasu. Judeu ruvixa kwéry gwive oikwaa ave. Gwĩ mburuvixa kwéry ome'ẽ xe-vy va'ekwe kwatia nhe'ẽ xe araha hagwã nhande ryvy kwéry, Damasco tetã-my oiko va'e-pe. Upéixa ramo ndaxe ae reíry aha. Pa'i ruvixagwasu nhe'ẽ-rupi ae aha amoingo asy hagwã Hesu reroviaha-pe. Ha upéi katu aha Damasco tetã-my. Upe-py aipyhy-ta mo'ã aipokwa hagwã heru-vy. Ko'a-py aru jevy-ta mo'ã ambohasa asy uka hagwã.

⁶—Upéi laróse-rupima agwata jave aha-vy, namomyry etevéi-ma xe agwahê hagwã upe-py. Upe-ma ramo ho'a-ma xe-rehe hendy mbaraete va'e. Yvate-gwi hendy va'e. ⁷Ha'a-ma aha-vy yvy-py. Ahendu-ma he'i va'e xe-vy: “Saulo, Saulo” he'i xe-vy xe renói ramo. “Ma'erã tipo xe mbohasa asy?” he'i xe-vy. ⁸“Kiva'e tipo nde, xe Járy” ha'e íxupe. “Xe ko Hesu Nazaré pygwa. Xe-vy voi xe mbohasa asy” he'i xe-vy, he'i omombe'u-vy.

⁹—Ha xe ndivegwa hendy mbaraete ramo ohexa ha xe-vy onhe'ẽ va'e nhe'ẽ katu nohendúiry. ¹⁰“Mbava'e tipo xe ajapo-ta áy, xe Járy” aporandu íxupe. “Epu'ã katu tereho Damasco tetã-my.

Upe-py omombe'u-ta nde-vy opaixagwa ne rembiaporã, Nhandejáry remimbota” he'i xe-vy Hesu. ¹¹Ha xe nama'êvéi-ma. Xe resaka eterei-gwi nama'êvéi-ma. Upéa-gwi xe popyhy rei-ma xe rerahavy xe ndivegwa. Upe rire orogwahê ore oroho ha-py.

¹²—Ha upéi katu ogwahê ou-vy xe hapu kwimba'e héry va'e Ananias. Moisés he'i va'ekwe apoha va'e: “Upe va'e hekoha porã va'e” he'i hese upe-py oiko va'e judeu va'e gwive. Imandu'a porã hese. ¹³Ha upéi katu ogwahê ramo ou-vy, onhembo'y xe ypy-py oĩ-vy: “Ema'ẽ jevy mani katu, xe ryvy Saulo” he'i xe-vy. Upe-ma ramo xe resa jevy-ma ahexa ma íxupe.

¹⁴—Ha he'i xe-vy: “Nhandejáry ko, nhande ramoigwasu kwéry Járy va'e, nde poravo araka'e ereikwaa hagwã hemimbota. Erehexa hagwã upe hekoha porã va'e Hesu-pe nde poravo araka'e” he'i xe-vy. “Ha ko'ánga katu erehexa ma íxupe kuri. Áy kuri erenhomongeta hagwã hendive nde poravo araka'e. Áy katu erenhomongeta-ma kuri hendive” he'i xe-vy. ¹⁵“Upéixa ramo eremombe'u mbe'u-ta kente kwéry va'e-pe gwive Hesu rehegwa nhe'ẽ. Ne rembiexakwe, ne remiendukwe ave eremombe'u-ta imosarambi-vy. ¹⁶Áy voi epu'ã mani katu enhemongarai uka Nhandejáry Hesu réry renói-vy”, he'i xe-vy. “Ere katu: Xe ajerovia-ma Nhandejáry Hesu-rehe, ere katu. Upéixa ramo omopotĩ-ta nde py'a iky'a va'e Nhandejáry” he'i xe-vy Ananias.^P

¹⁷—Upe rire aha jevy Jerusalém tetamy aike Nhandejáry róga kakwaa-py. Upe-py ambojeupi Nhandejáry-pe xe nhe'ẽ aĩ-vy. Upe jave, ojehexa uka xe-vy Nhandejáry Hesu. Xe-vy anhóte ojehexa uka. ¹⁸Ahexa íxupe xe-vy onhe'ẽ ramo: “Tereho katu ejaपुरa pura ekwa-

vy, ko tetã-gwi ereho-vy. Xe rehegwa eremombe'u ramo jepe nohendu mo'áiry voi" he'i xe-vy Hesu. ¹⁹ Upe ramo ha'e íxupe: "Ojeporahéi haty haty-rupi aike ike va'ekwe, Xe Járy. Xe amoí uka va'ekwe preso nde-rehe ojerovia va'e. ²⁰ Ainupã uka va'ekwe ave. Ojuka jave hikwái nde rehegwa mombe'uhare héry va'e Estêvão, ijave ave xe aime va'ekwe. Hembiapokwe ajohu porã va'ekwe. Ijukaharã ao-rehe xe anhangareko hese va'ekwe. Upe va'e xe rembiapokwe gwive oikwaapa judeu kwéry. Xe kwaapa voi, xe Járy" ha'e íxupe.⁹

²¹—Ha he'i joty xe-vy Nhandejáry Hesu: "Tereho katu. Oromondo-ta mombyry judeu e'ý va'e oiko ha-py oromondo-ta nde-vy" he'i xe-vy Hesu, he'i íxupe kwéry omombe'u-vy Paulo.

Coronel he'i ombopi hagwã Paulo-pe

²² Ha ha'e kwéry ohendu porã meme inhe'ẽ. Ha, "Aha-ta judeu e'ý va'e oiko ha-py" he'i-ma ramo katu, ojohu vai. Upe va'e nhe'ẽ ombopoxypa íxupe kwéry. Hatã hatã voi onhe'ẽ:

—Upéa kwimba'e pejuka katu. Iporãve ndoikovéiry nhane pa'ũ rupi, he'i Paulo-rehe.

²³ Onhe'ẽ hatã jave, oipe'a ojéhegwi ao ombovava hagwã. Ojara vvy ku'i opo-py omombo hagwã yvate-koty. Omotimbo vvy ku'i opoxy-gwi. ²⁴ Upéixa ramo coronel he'i ogweroike hagwã Paulo-pe koty-py:

—Embopi mbopi íxupe eremonhe'ẽ hagwã, he'i. —Omombe'u ramo jaikwaa hagwã, Mbava'e po ojapo ra'e, mbava'e-gwi ijayvupa hese ra'e ipoxy-vy hikwái. Embopi íxupe omombe'u hagwã gwembiapokwe, he'i soldado-pe.

²⁵ Upéi ou oipokwa-vy íxupe okyta-rehe imoí-vy. Upéa-gwi Paulo he'i

capitão-pe ijyke-rehe onhembo'y oĩ-vy ramo:

—Xe mbopi rei-ta. Xe ko romano kwéry va'e. Ne'írá xe monhe'ẽ, ne'írá ereikwaa vyteri xe rembiapokwe. Nanhambopíry va'e romano kwéry-pe nhamonhe'ẽ e'ý reheve, he'i. —Upéixa ramo ivai va'erã xe mbopi rei ramo, he'i capitão-pe.

²⁶ Ohendu ramo inhe'ẽ oho omombe'u coronel-pe:

—Ma'erã tipo erembopi uka-ta ko kwimba'e? Ha'e katu romano kwéry va'e voi. Xáke, erembopi ramo, ne rembiapovai-ta, he'i coronel-pe.

²⁷ Upe ramo ou coronel. Paulo rendapy ou oporandu-vy íxupe:

—Nde tipo romano kwéry va'e. Emombe'u katu xe-vy, he'i oporandu-vy íxupe.

—Xe voi, he'i coronel-pe.

²⁸ Upéi he'i íxupe:

—Heta va'ekwe xe ame'ẽ pirapire apyta hagwã romano ramo, he'i Paulo-pe.

Upe ramo he'i coronel-pe:

—Romano kwéry va'e teĩ xe. Nda-pagáiry. Name'ei mba'eve. Xe ru katu romano kwéry va'e. Ha'e hesegwa teĩ ave xe. Name'ei mba'eve, he'i coronel-pe.

²⁹ Upe-ma ramo opa osẽmba oje'ói-vy imbopiharãgwe mo'ã ikyhyje-gwi. Ikyhyje ave coronel. "Paulo romano kwéry va'e ae nipo ra'e" he'i ojeupe hikwái. Onhe'ẽ-py rei oipokwa-gwi, ikyhyje. ³⁰ Iko'ẽ-my he'i coronel: "Mbava'e-gwi tipo ipoxy Paulo-rehe judeu kwéry?" he'i ojeupe. Upéa-gwi he'i ojogweroaty hagwã iha-py pa'i ruvixa kwéry, judeu ruvixa kwéry gwive ave. He'i ave opoi hagwã Paulo-gwi. Upéi ogweroagwey heraha-vy. Hovagwy-py kwéry omonhembo'y íxupe imoí-vy.

Paulo onhe'ẽ judeu ruvixa kwéry-pe

23 Upe ramo Paulo ohexa katu katu ojogweroaty va'e-pe, judeu ruvixa gwive. He'i íxupe kwéry:

—Yma gwive ko'anga ete peve, xe re'ýi kwéry, aiko meme Nhandejáry ndive. Ajapose meme va'e Nhandejáry remimbota. Upéa oikwaa Nhandejáry. Xe apu ramo, ha'e oikwaa, he'i. —Hesa-gwi nokanhíi mba'eve. Oikwaapa voi, he'i íxupe kwéry Paulo.

²Ha upéa nhe'ẽ ohendu-ma ramo ogweropoxy pa'i ruvixagwasu héry va'e Ananias. He'i Paulo yke rehegwa-pe ojurupete hagwã íxupe. ³Ha ha'e he'i pa'i ruvixagwasu-pe:

—Nde rova-py ipotí. Nde py'apy-py katu iký'a. Nde rereko asy-ta ave Nhandejáry, he'i íxupe. —Eregwapy ereívy xe monhe'ẽ hagwã. Moisés he'i va'ekwe-rami xe monhe'ẽ hagwã ereiko. Ma'erã xe nupã uka xe monhe'ẽ e'ý reheve? he'i. —Upéixa nde'íry va'ekwe Moisés nhande-vy va'ekwe, he'i pa'i ruvixagwasu-pe.

⁴Upe ramo ijyke-rehe onhembo'y oĩ va'e:

—Ani erenhe'ẽ vai teĩ pa'i ruvixagwasu, Nhandejáry rembigwái va'e-rehe, he'i íxupe hikwái.

⁵Ha'e katu he'i:

—Néi, he'i. —Naiporã teĩ nhanhe'ẽ vai teĩ pa'i ruvixagwasu-rehe. “Ani erenhe'ẽ vai teĩ nde re'ýi ruvixa-rehe.” Upéixa omoĩ va'ekwe kwatia-rehe Nhandejáry nhe'ẽ, he'i omombe'u-vy. —Ha ndaikwaáiry voi xe íxupe, xe re'ýi kwéry. Pa'i ruvixagwasu oĩ ramo ndaikwaáiry xe íxupe, he'i upe-py oĩ va'e-pe.[†]

⁶Upe rire oma'ẽ katu katu judeu ruvixa kwéry-rehe. Oma'ẽ ramo, ohexa

jopara katu. Oĩ saduceu va'e, oĩ fariseu va'e ave. Ohexa ramo ambue mbue, onhe'ẽ hatã:

—Xe re'ýi kwéry, xe ko fariseu kwéry va'e, fariseu ra'y ave. “Omano va'ekwe gwive oikove jevy va'erã” xe ha'e va'e amombe'u-vy. Upéa nhe'ẽ-gwi xe reru apy xe monhe'ẽ, he'i huvixa kwéry-pe.

⁷Upéa he'i-ma ramo, onhonhe'ẽ mbojevy jevypa hikwái, ndogwerojojáiry onhonhe'ẽ. ⁸Ha saduceu kwéry he'i va'e no'ã-rami: “Ndoikove jevýi va'erã omano va'ekwe. Nhamano rire, nhane nhe'ẽ ndoikovéi-ma va'erã” he'i mo'ã. “Ndoikói va'e Nhandejáry rembigwái yváy pygwa” he'i mo'ã ave.

Ha fariseu kwéry katu ndogweroviáiry inhe'ẽ: “Oĩ voi Nhandejáry rembigwái yváy pygwa. Oikove jevy-ma va'erã ave omano va'ekwe. Oikove jevy-ma va'erã voi ko nhane nhe'ẽgwe” he'i va'e.

⁹Upéixa ramo ijayvu eterei. Upe rire onhembo'y-ma gwí judeu rekombó'ehaty va'e, fariseu va'e. Onhe'ẽ hese:

—Nahembiapo vaíry nipo ra'e. “Orojohu porã hembiapokwe. Nhe'ẽte ohendu para'e. Nhandejáry rembigwái nhe'ẽ ohendu para'e. Koixagwa nhe'ẽ Paulo ohendu ramo, ndikatúí nhapyrú Nhandejáry nhe'ẽ-rehe” he'i judeu ruvixa kwéry-pe.

¹⁰Upéixa ramo onhonhe'ẽ mbojevy jevy hikwái. Hatãve tãve onhe'ẽ. Ipoxyve xyve voi hikwái. Ha coronel katu oma'ẽ ma'ẽ rei hese kwéry: “Ojuka-tama Paulo pe hereko-vy hikwái” he'i ojéupe coronel ikyhyje-vy. Upéa-gwi he'i soldado-pe ogwejy hagwã oipe'a heru-vy ojóhugwi kwéry:

—Eru ne renda-py, he'i.

Upéi oho ogweru íxupe.

**Nhandejáry Hesu
ojehexa uka Paulo-pe**

¹¹ Ha upéi katu pyhare Nhandejáry Hesu onhembo'y iyyke-rehe. Ikéra-py onhembo'y oĩ-vy iyyke-rehe:

—Ani erekyhyje teĩ, he'i. —Enhembopy'agwasu katu. A-py xe mombe'u mbe'uha-rami, xe mombe'u va'erã ave Roma tetã-my, he'i íxupe Nhandejáry Hesu.

**Judeu kwéry onhombo'e
mbo'e Paulo-rehe ojuka hagwã**

¹² Ko'ẽmba-ma ramo ojogweroaty judeu kwéry:

—Jajuka Paulo, he'i onhombo'e mbo'e okwa-vy hese. Omoporã porã onhonhe'ẽ hikwái: —Ndajakaru mo'ãvéi, ndajay'u mo'ãvéi ave. Jajuka rire ae Paulo-pe, jakaru jevy va'erã, jay'u jevy va'erã, he'i hikwái ojóupe. —Tanhane mbohasa asy Nhandejáry jajuka e'ỹ mboyve jakaru ramo, he'i omoporã porã-vy ojóupe onhonhe'ẽ. ¹³⁻¹⁴ Upéa he'i va'e quarenta-gwi oĩve vyteri. Upéi oho pa'i ruvixa kwéry renda-py, judeu ruvixa renda-py ave. Oho omombe'u-vy:

—“Ndikatu mo'ãvéi orokaru Paulo orojuka e'ỹ mboyve” oro'e kuri aje'i Nhandejáry-pe. Ore apu ramo oikwaa arã Nhandejáry, he'i. ¹⁵ —Áy katu pemondo mani coronel-pe pene nhe'ẽ mombe'u uka-vy. Tomondo ave onhe'ẽ judeu ruvixa kwéry gwive: “Togwejy katu Paulo tou-vy ore renda-py. Oromonhe'ese íxupe orohendu hagwã inhe'ẽ, oroikwaa porãve hagwã hembiapokwe” peje mo'ã íxupe imbotavy-vy, he'i. —Ogwahẽ e'ỹ mbove Paulo, oroha'arõ-ta íxupe orojuka hagwã, he'i mburuvixa kwéry-pe.

¹⁶ Ha Paulo reindy memby kwimba'e katu ohendupa hesegwa nhe'ẽ. Oha'arõ oĩ-vy va'e nhe'ẽ ohendu. Upéa-gwi

oho omombe'u. Paulo renda-py oike omombe'u hagwã íxupe.

¹⁷ Ha Paulo katu he'i capitão-pe:

—Ko va'e eraha katu coronel-pe. Oĩ hemimombe'urã, he'i capitão-pe.

¹⁸ Upéixa ramo ogweraha íxupe coronel renda-py. Ogwahẽ ramo henda-py, he'i coronel-pe:

—Upe onhemoi va'e preso héry va'e Paulo xe renói-ma kuri: “Eraha katu ko karia'y coronel renda-py. Oĩ hemimombe'urã” he'i xe-vy imombe'u-vy, he'i coronel-pe.

¹⁹ Ohendu ramo inhe'ẽ, oipopyhy-ma heraha-vy upe karia'y-pe. Ogwenohẽ ha'e anho heraha-vy. Oporandu íxupe ha'e anho ha-py:

—Mbava'e tipo eremombe'use? he'i íxupe.

²⁰ Ha Paulo reindy memby omombe'u coronel-pe judeu nhe'ẽgwe:

—He'i kuri judeu kwéry: “Ja'e-ta coronel-pe: Togwejy katu ko'ẽ ramo Paulo tou-vy. Togwejy orojogweroaty haty-py. Oromonhe'ese íxupe orohendu hagwã inhe'ẽ oroikwaa porãve hagwã hembiapokwe, ja'e-ta coronel-pe” he'i judeu kwéry. ²¹ Ha nde ani erejapo teĩ kuri inhe'ẽ. Ijapu voi hikwái. Áy ohapera'arõ arõ-ta íxupe okwa-vy ojuka hagwã. Heta oĩ oha'arõháry quarenta-gwi oĩve vyteri. “Ndorokaru mo'ãvéi, ndoroy'u mo'ãvéi ave Paulo orojuka e'ỹ mboyve” he'i kuri Nhandejáry-pe. Ánga ete-ma voi oha'arõ íxupe ne nhe'ẽ-rupí ogwejy ramo, ojuka hagwã íxupe. Ogwejy-ma ramo, oha'arõmba-ma ijukaharã, he'i coronel-pe imombe'u-vy.

²² Ohendu ramo inhe'ẽ:

—Ani avave-pe eremombe'u mbe'u teĩ xe aikwaaha, he'i. —Xe aikwaa ramo hembiaporã, ani xe mombe'u mbe'u. Tereho katu, he'i íxupe coronel.

²³ Upe-ma ramo mokõi capitão-me ohenói ou hagwã. Ou ramo, he'i íxupe upe coronel omanda-vy:

—Pyhare pytũmba-ma ramo, emon-hembosako'i uka katu duzentos soldado, setenta kavaju arigwa reheve, he'i. — Emoangekói uka mani katu oje'ói hagwã mombyry Cesaréia tetã-my, he'i. — Outro soldado mba'e jukaha hu'y puku joa ogwereco va'e duzentos oĩ va'e, emonhembosako'i uka ave. ²⁴ Eiporu uka katu ave Paulo renagwã, he'i. — Eraha íxupe ojehu e'ỹ reheve mba'eve íxupe. Mburuvixagwasu héry va'e Félix renda-py eraha íxupe, he'i capitão-pe coronel.

Coronel omoĩ kwatia-rehe onhe'ẽ

²⁵ Upéi coronel ogweraha uka ave kwatia-rehe onhe'ẽ mburuvixagwasupe. ²⁶ No'ã-rami omoĩ kwatia-rehe: “Xe Cláudio Lísias amondo-ta xe nhe'ẽ nde-vy xe ruvixa Félix. Enterovete va'e ne mboete va'e. Mba'éixa tipo ereiko? Ne resãi ave pa ereiko-vy? ²⁷ Ko'ángã oromondo-ta ko kwimba'e héry va'e Paulo. Kwehe aresende íxupe ijukaharãgwe-gwi. Judeu kwéry oipyhy rire íxupe, ojuka-tama ra'e ogwereco íxupe. Upe jave xe agwahẽ soldado kwéry ndive aresende íxupe. Ha'e romano kwéry. Ha aikwaa-ramo íxupe romano gwigwa voi aresende íxupe heraha-vy. ²⁸ Upéi araha jevy íxupe judeu ruvixa kwéry ojogweroaty haty-py. Upe-py aporandu hembiaipo vaikwe-rehe: Mbava'e tipo ojapo ra'e ko kwimba'e Paulo? ha'e aporandu-vy. ²⁹ Ha mba'eve nomombe'úi xe-vy. Mba'eve ndojapóiry ra'e. Ipoxy rei ra'e judeu kwéry hese. Paulo nohendúi ramo judeu he'i va'e, ipoxy hese hikwái. Judeu reko-rupi mate ndogwatái ra'e Paulo. Upéa-rehe rei ndaikatúi amoĩ preso, ndaikatúi ave ajuka uka íxupe. ³⁰ Preso oĩ vyteri jave ogwahẽ xe-vy imombe'uháry: Oĩ judeu Paulo ra'arõha, he'i xe-vy. Áy voi oha'arõ ojuka hagwã íxupe, he'i kuri xe-vy omombe'u-vy. Aipo ramo ha'e xejúepe: Amondo-ta

mburuvixagwasu ha-py Paulo, ha'e. Upéi ha'e judeu kwéry-pe: Tapeho katu mburuvixagwasu renda-py. Pemombe'u íxupe Paulo rembiapokwe. Paulo ko hembiaipo vai, peje hese. Upéa-gwi tapeho katu pemombe'u, ha'e íxupe kwéry.” Upéixa voi coronel omoĩ kwatia-rehe onhe'ẽ.

Paulo ogwahẽ oho-vy Cesaréia tetã-my

³¹ Upéixa ramo soldado kwéry ojapo inhe'ẽ. Coronel he'i va'ekwe ojapo. Ogweraha oho-vy Paulo-pe. Pyhare ogweraha íxupe Antipátride tetã-my. ³² Ko'ẽmba-ma ramo, oheja íxupe soldado vvy rupigwa. Oheja-ma ramo, ou jevy íxugwi henda-py. Ha kavaju arigwa katu oho mombyryve joty hendive hikwái. ³³ Ogwenogwahẽ heraha-vy Cesaréia tetã-my. Upe-py ogwahẽ ramo oho-vy, ome'ẽ kwatia nhe'ẽ mburuvixagwasupe:

—Ko va'e Paulo, he'i mburuvixa-pe hexa uka-vy.

³⁴ Omonhe'ẽ rire kwatia nhe'ẽ:

—Kiva'e vvy pygwa tipo nde? he'i Paulo-pe oporandu-vy.

—Cilícia vvy pygwa xe, he'i Paulo.

³⁵ Ohendu ramo inhe'ẽ:

—Néi, he'i. —Ne rembiapokwe mombe'uharã ogwahẽ ramo, oromonhe'ẽ-ta ave ahendu hagwã ndejehewigwa nhe'ẽ, he'i íxupe. Upe rire he'i soldado-pe:

—Enhangareko katu hese Herodes róga kakwaa-py, he'i.

Judeu kwéry omombe'u Paulo rembiapokwe

24 Cinco áry rire ogwahẽ ou-vy Cesaréia tetã-my pa'i ruvixagwasu héry va'e Ananias. Indive ou ave ndahetái judeu ruvixa. Ogwahẽ ave ou-vy onhe'ẽ kwaa va'e héry va'e Tértulo. Ogwahẽ ramo

omombe'u mburuvixagwasu-pe héry va'e Félix, Paulo rembiapokwe. ²⁻³Upéi mburuvixagwasu he'i ogweru hagwã Paulo. Ou ramo, onhembo'y Tértulo omombe'u hagwã Paulo rembiapokwe:

—Ore ko oromomba'egwasu ete voi nde-vy, Félix. Orotima porã nde-vy erejapo japo va'ekwe-rehe ore-vy. Nde erei-gwi ore jojapa enterove va'e oroiko-vy. Ore kwéry-rehe erenhangareko porã porã. Upéa-gwi ore kwéry oroiko porãve rãve. Upéa-rehe orotima porã nde-vy.

⁴—Noromoakãrasysei-gwi nanhe'ê hetaséiry. Ndahetái ramo jepe xe nhe'ê, xe mboete joty katu. Ejeapysaka katu xe nhe'ê-rehe. ⁵Upéa kwimba'e héry va'e Paulo ndorojohu porãí íxupe. Upe va'e ko nhane moakãrasy va'e. Judeu kwéry-pe opa-rupi oiko va'e-pe gwive ombopoxy poxy va'evy voi upéa, he'i. —Hesu Nazaré pygwa nhe'ê renduha ruvixa upe va'e, he'i. ⁶—Kweheve omongy'a-ta mo'ã Nhandejáry róga kakwaa koty marangatu omongy'a-ta mo'ã. Ha orojoko íxupe oroipyhy-vy. Orogwereco-ta mo'ã íxupe judeu kwéry he'i hagwe-rami. ⁷Upe-ma ramo ogwahê ou-vy coronel héry va'e Lísias. Ore moanha anha ramo, hatã eterei oipe'a íxupe oréhegwi heraha-vy. ⁸Upéi he'i ore-vy: “Paulo rembiapokwe omombe'use va'e toho katu mburuvixagwasu renda-py” he'i ore-vy. Ore remimombe'u va'e hese anhetegwa voi. Nde eremonhe'ê ramo ave íxupe, ereikwaa ave va'erã anhete va'e, he'i mburuvixagwasu-pe Tértulo.

⁹—Upéixa voi, he'i joa judeu kwéry, omoporã-vy onhonhe'ê. —Anhetegwa voi Paulo-rehe hemimombe'ukwe, he'i joa hese.

Paulo omombe'u mburuvixagwasu-pe ojehegwigwa nhe'ê

¹⁰Ha upéi katu mburuvixagwasu opopy omombe'u íxupe onhe'ê hagwã. Upe-

ma ramo, Paulo he'i mburuvixagwasu-pe:

—Judeu kwéry onhonhe'ê mbojevvy jevvy okwa-vy ramo, are-ma erembohory íxupe kwéry. Upéa-gwi iporã amombe'uta nde-vy xe rembiapokwe. Xejehegwigwa nhe'ê amombe'u-ta nde-vy.

¹¹—Ojapo doze áry mante xe aha hagwe Jerusalém tetã-my, he'i. —Upepy aha amboete-vy Nhandejáry-pe. Oí xe rexahare. Ereikwaa porãse ramo, omombe'u va'erã nde-vy xe rexa ramo. ¹²Avave-pe nanhe'ê mbojevvy jevvíry. Xe rexa e'ý reheve xe mombe'u rei. Nambopoxýry xe rapixa kwéry-pe. Xe rexa e'ý reheve xe mombe'u rei judeu kwéry. Naxe rembiapo vaíry aiko-vy Nhandejáry róga kakwaa-py. Ojeporahéi haty haty-rupi, upe tetã-rupi ave naxe rembiapo vaíry aiko-vy. ¹³Áy katu ndaipóri a-py xe rexahare eremonhe'ê hagwã ereikwaa porãve hagwã hemimombe'u kwéry. ¹⁴Ha peteí va'e hemimombe'u ndaijapúí va'e. “Hesu rape Paulo oipyhy voi” he'i xe-rehe, he'i omombe'u-vy. —Xe ko amboete aiko-vy va'e voíte Nhandejáry-pe, ore ramói Járy va'e. Ha judeu kwéry he'i mo'ã xe-rehe: “Hesu rape oipyhy ramo Paulo, ndoikovéi Nhandejáry reko-rupi. Ojere-ma íxugwi” he'i mo'ã xe-rehe hikwái, he'i omombe'u-vy. —Ha ndaha'etí upéixa. Amboete aiko-vy va'e Nhandejáry-pe. Hesu nhe'ê ahendu ramo, amboete aiko-vy Nhandejáry-pe. Ha'e kwéry-rami ave xe arovia Moisés ohai va'ekwe kwatia-rehe gwive. Nhandejáry nhe'ê-py omombe'u va'ety ohai va'ekwe kwatia-rehe ave arovia voi. ¹⁵Ha'e kwéry-rami ajerovia Nhandejáry-rehe. Upe omoingove jevvy va'erã-rehe ajerovia. Entéro omano va'ekwe gwive omoingove jevvy va'erã. Hekoha porã va'e gwive, hekoha vai va'e gwive ave opu'ã jevvy va'erã. Upéa nhe'ê xe arovia. ¹⁶Upéa nhe'ê ha'e kwéry ogwerovia ave. Xe rekoha oik-

waa porã Nhandejáry. Hesa-gwi nokanhýi mba'eve. Teko rei-rupi aiko ramo xe rexa ave. Upéa-gwi ndajevavyséiry. Xe py'a potĩ porãse meme voi aiko-vy, he'i.

¹⁷—Are-ma aha va'ekwe mombyry. ãy ae aju jevy ramo. Xe re'ýi kwéry-pe agwahẽ aju-vy. Aru aju-vy ipori-ahu va'e kwéry-pe amboja'o ja'o va'erã ime'ẽ-vy pirapire. Nhandejáry-pe xe remime'erã aru aju-vy ave. ¹⁸Upéa ame'ẽ jave, Nhandejáry róga kakwaa-py xe topa hikwái. Anhemopotĩ Moisés remimombe'ukwe-rupi aĩ-vy ramo xe topa. Xe topa ramo, ndaipóri ijaty va'e. Onhombopoxy va'e ndoikói ave. ¹⁹Ásia pygwa judeu va'e mante xe topa va'ekwe. Ma'erã ndoúi ne renda-py xe mombe'u hagwã? “Paulo hembiaipo vai voi oiko-vy” he'i hagwã xe-rehe, ndoúiry nde ha-py. Ma'erã ndoúi xe mombe'u porã hagwã nde-vy? ²⁰Ha ndoúi va'e rekovia ou va'e, taxe mombe'u katu. A-py ou va'e taxe mombe'u kuri, he'i. —Kwehe xe monhembo'y xe monhe'ẽ uka-vy. Judeu ruvixa kwéry rovagwypy xe monhe'ẽ kuri. Upéixa ramo xe rembiapo vai ramo, taxe mombe'u katu. ²¹Anhembo'y jave hovagwy-py kwéry, mba'eve ndajapóiry. A-rami ae voi anhe'ẽ hatã kuri: “Etería peẽ xe monhe'ẽ voi. Xe arovía voi jaikove jevymaha re-hegwa nhe'ẽ. Omano va'ekwe oikove jevy va'erã va'e rehegwa nhe'ẽ xe arovia voi. Upéa-gwi xe monhe'ẽ etería” ha'e xe monhe'ẽháry-pe, he'i mburuvixagwasupe Paulo onhemombe'u-vy.

Mburuvixagwasu oheja preso Paulo-pe

²²Ha mburuvixagwasu katu ohendu ramo inhe'ẽ, hembiapokwe-rehe mba'eve nde'íry íxupe. Hesu rape pyhyháry rekoha oikwaa porã va'e. Upéi he'i:

—Áy nda'e mo'áiry ne rembiapokwe-rehe. Kóa ndaha'ei etería gwarã, he'i. —

Ko'ẽ ramogwarã jaheja-ta nhane nhe'erã. Ogwahẽ ou-vy ramo ae coronel Lísias ha'e-ta ne rembiapokwe-rehe, he'i íxupe mburuvixagwasu.

²³Upéi he'i capitão-me:

—Emoĩ katu íxupe preso. Ani erereko asy teĩ íxupe, he'i. —Ogwahẽ ramo hemikotevẽ reruha, ani erejoko teĩ. “Egwahẽ katu” ere íxupe, he'i omanda-vy.

²⁴Ndahetái áry rire, ogwahẽ jevy ou-vy mburuvixagwasu héry va'e Félix hembireko ndive. Hembireko judeu kwéry va'e héry Drusila. Ogwahẽ rire:

—Eru xe ha-py tamonhe'ẽ Paulo aikwaa porã hagwã inhe'ẽ, he'i.

Upéi ou ogwahẽ ha'e-py. Omombe'u Hesu rehegwa nhe'ẽ. Hesu Cristo-rehe ja-jeroviaha va'e rehegwa omombe'u:

²⁵—Nhandejáry ko hekoha porã va'e, he'i. —Nhane mbotavy e'ý va'e. Hekoharupi oipota jaiko. Oipota nhande pu'aka nhandéjehe. Ivai va'erã erejapo-ta ramo, ani ne mandu'a ne rembiapo vairã-rehe. Ne rembiapo porãha-rehe ae katu ne mandu'a. Ombopapa ramo, Nhandejáry ombojogweroaty va'erã oha-py kente kwéry gwive omombe'u hagwã pe-teĩ pe hembiapokwe. Hembiaipo porã para'e, hembiaipo vai para'e. Gwĩ hembiaipo vai va'e ombohasa asy va'erã íxupe Nhandejáry, he'i onhemonhe'ẽ-vy mburuvixagwasupe.

Ohendu ramo inhe'ẽ, onhemondýi tee-ma:

—Áy tereho katu, he'i. —Ko'ẽ ramo, ko'ẽ mbue ramo ija ramo, orombovia uka-ta ereju jevy hagwã nhanhomongeta hagwã, he'i íxupe mburuvixagwasu.

²⁶Ha ipy'a-py katu oipota Paulo ome'ẽ gwepy opoi hagwã íxugwi. Upéa-gwi ogweruruka ruka onhomongeta jevy hagwã. ²⁷Ha upéi katu mokõi ro'y rire onhehekoviarõ mburuvixagwasu. Ogwahẽ mburuvixagwasu pyahu héry va'e Pórcio Festo. Ha Félix osẽ oho. Oho ramo, oheja preso Paulo-pe. Judeu

kwéry-pe ombovy'ase voi. Oipota-gwi imandu'a porā hese, ohejave joty íxupe preso.

“Aipota xe monhe'ě mburuvixagwasu César” he'i Paulo

25 Ha upéi katu Festo mburuvixagwasu pyahu va'e, ogwahē ou-vy Cesaréia tetā-my. Upe-py oiko mburuvixagwasu ramo. Mbohapy áry rire upe-gwi oho. Oguhāhē oho-vy Jerusalém tetā-my. ²Upe-py ogwahē ramo ou hendapy pa'i ruvixa kwéry judeu ruvixa kwéry ave. Omombe'u íxupe Paulo rehegwa nhe'ě. Upéi he'i íxupe hikwái:

³—Oroipota eterei ou Paulo ko'apy. Ne nhe'ě-rupi tou katu Paulo ore mbovy'a hagwā, he'i mburuvixagwasupe.

Ha ojukase mo'ā Paulo-pe judeu kwéry: “Ou ramo ko'a-py, nhaha'arō nhemi katu Paulo tape-rehe jajuka hagwā” he'i ojúupe ra'e hese hikwái.

⁴Ha mburuvixagwasu ndojohu porāi inhe'ě:

—Paulo onhemoĩ preso oĩ-vy Cesaréia-py. Aha-ta upe-py, he'i. —Ko'ě mbue ramo xe aha-ta upe-py, he'i.

⁵—Upéixa ramo toho ave xe ndive pende ruvixa kwéry. Oĩ ramo Paulo rembiapo vaikwe, tomombe'u katu xe-vy upe-py, he'i judeu kwéry-pe.

⁶Upéi opyta indive kwéry peteĩ semana, mokōi semanarāgwe-rupi. Upe rire oho jevy Cesaréia tetā-my. Iko'ě-my oho ojogweroaty haty-py. Mburuvixa gwapy haty-py ogwapy. He'i ogweru hagwā Paulo-pe. ⁷Ou ramo, onhemo'by ijere-rehe judeu kwéry Jerusalém-gwi ou va'ekwe. Omombe'u hagwā hembiapokwe onhemo'by. Heta oĩ hembiapokwe vaikwe mombe'uha ha hexahare katu ndogweruí. ⁸Omombe'upa rire hesegwa, Paulo omombe'u ave ojehegwigwa:

—Judeu kwéry reko-rupi aiko joty. Nhandejáry róga kakwaa namongy'ái

joty. Mburuvixagwasu César nhe'ě-rupi aiko joty ave, he'i ojehegwa omombe'u-vy.

⁹Ha upéi katu oporandu íxupe mburuvixagwasu Festo:

—Nderehoséi tipo Jerusalém-my xe oromonhe'ě hagwā. Upe-py oromonhe'ě-ta nde-rehe he'i va'ekwe-rehe, he'i íxupe. Upe va'e he'i ombovy'a hagwā mo'ā judeu kwéry-pe.

¹⁰Ha Paulo katu he'i:

—Ndaha mo'ái, he'i. —Iporā katu xe monhe'ě a-py. A-py César rembigwái omonhe'ě haty-py. Iporā katu xe monhe'ě a-py voi ave, he'i. —Ha judeu kwéry-pe naxe rembiapo vaíry. Upéa ereikwaa voi. ¹¹Hembiapok vai va'e jajuka va'e. Upéixa ramo xe rembiapo vai ramo, iporā ave hembiapok vai va'e-rami xe juka, he'i. —Ha xe rembiapo vai e'ỹ ramo katu, avave ndikatúi xe me'ě judeu kwéry-pe, he'i. —Aipota xe monhe'ě mburuvixagwasu César, he'i mburuvixa Festo-pe.

¹²Upe ramo mburuvixa onhomongeta oirũ ndive oikwaa hagwā hembiapok. Oikwaa ramo, he'i:

—“Aipota xe monhe'ě mburuvixagwasu César” ere kuri xe-vy. Néi, oromondo-ta César renda-py, he'i íxupe mburuvixa.

Mburuvixagwasu Agripa ohenduse Paulo nhe'ě

¹³Upe rire ndahetái áry rire outro mburuvixagwasu héry va'e Agripa ogwahē ou-vy Cesaréia tetā-my. Indive ou ave heindyry héry va'e Berenice. Ou ohexa mburuvixa Festo-pe. Oguhāhē ramo va'e-pe ohexa. ¹⁴Upe-py opyta are. Upéa-gwi omombe'u íxupe Paulo rehegwa nhe'ě:

—A-py oĩ kwimba'e ojeheja va'ekwe preso, he'i. —Osē ramo Félix oheja íxupe va'ekwe preso. ¹⁵Xe aime ramo Jerusalém-my ou xe renda-py pa'i ru-

vixa kwéry, judeu ruvixa kwéry ave. Ou omombe'u hesegwa: “Ejuka katu íxupe” he'i xe-vy.

¹⁶—Upe ramo ha'e judeu kwéry-pe: “Ore katu romano kwéry va'e a-rami ndorojapóiry va'e voi. Onhombováke e'ý reheve hembiapokwe mombe'uha ndive, avave-pe ndorogwerekói va'e katu ore orojuka hagwā-rami voi. Oromonhe'ē e'ý reheve, omombe'u e'ý reheve oje-hegwa nhe'ē, ndorojukáiry. Oroikwaa porā hembiapokwe rire ae, hembiaapo vai tee rei ramo ae, orojuka va'erā” ha'e judeu kwéry-pe, he'i omombe'u-vy.

¹⁷—Ha upéi katu ko'a-py onhombaaty hikwái. Upéa-gwi ko'ēmba-ma ramo pya'e agwapy mburuvixa gwapy haty-py. Preso onhemoingo va'e ha'e-ma ogweru hagwā. ¹⁸Xe nhe'ē-py ou. Upéi onhembóy hikwái hembiapokwe mombe'uharā: “Paulo ko hembiaapo vai eterei ra'e” he'i mo'ā hese. Ha ha'e katu nahembiaapo va'ry ra'e. ¹⁹Ha gwí judeu kwéry ndojohu porāi ra'e inhe'ē: “Paulo ko omombe'u ramo nhane ramói nhe'ēgwe, nomombe'u porāi myamyri Moisés omombe'u hagwe-rami” he'i hese. Ha Paulo ohendu ramo inhe'ē: “Ndaha'éiry upéixa” he'i hese hikwái. Ha ha'e kwéry ndojohu porāi ra'e ave Hesu rehegwa nhe'ē hikwái. “Hesu ko omano va'ekwe” he'i judeu kwéry. Ha Paulo katu he'i: “Hesu oikove jevy-ma” he'i. Upéixa onhonhe'ē mbojevy jevy ramo, ndikatuvéi ombohory onhonhe'ē.

²⁰—Upéixa onhe'ē ramo hikwái, ndaikwaavéi-ma xe nhe'ērā ha'e va'erā íxupe kwéry. Upéa-gwi: “Nderehoséi Jerusalém-my?” ha'e aporandu-vy íxupe. “Upe-py hemimombe'ukwe-rehe aporandu-ta nde-vy” ha'e íxupe. ²¹“Ndahaséi” he'i xe-vy. “Ndaha mo'āi upe-py” he'i. “A-py apyta-ta vyteri preso. Enhangareko katu xe-rehe a-py. Mburuvixagwasu héry va'e César ndive anhe'ēse. Aipota xe monhe'ē

César. Aha'arō-ta íxupe xe monhe'ē hagwā” he'i xe-vy. Upéixa ramo aha'arō herahaharā araha uka hagwā César renda-py: “Epyta vyteri preso” ha'e íxupe. “Ogwahē ramo nde reraharā, oromondo-ta” ha'e íxupe, he'i Agripa-pe mburuvixa Festo.

²²Ha upéi katu Agripa ohenduse Paulo nhe'ē:

—Ahenduse inhe'ē, he'i Festo-pe.

—Néi, ko'ē ramo erehendu-ta, he'i íxupe.

Mburuvixagwasu Festo he'i ogwenogwahē hagwā heru-vy Paulo

²³Ha upéi katu ko'ēmba-ma ramo ogwahē jevy ou-vy Agripa heindýry ndive. Hemimonde porā reheve, gwembigwái kwéry pa'ū-my ogwahē ou-vy. Oike ojogweroaty haty va'e koty-py coronel kwéry ndive. Upe tetā mygwa ruvixa ndive ave oike. Upe ramo Festo he'i ogwenogwahē hagwā heru-vy Paulo. Inhe'ē-py ogwahē ou-vy. ²⁴Upe-ma ramo he'i Festo mburuvixa Agripa-pe:

—Erepara katu ko ou va'e-rehe, he'i.

—Peē pegwahē ramo va'e pehexa katu ave. Ko kwimba'e-rehe judeu kwéry ou meme va'e xe-vy inhe'ēgwe apo-vy. Ojerure rure va'e xe-vy ajuka hagwā íxupe. “Naiporāi oikove joty” he'i xe-vy hatā hatā onhe'ē-vy enterovéa judeu kwéry va'e gwive, Jerusalém pygwa, a pygwa ave.

²⁵—Ha ndikatúiry xe ajuka rei íxupe. Ndajohúí hembiaapo vaikwe. Ndajohúiry-gwi hembiaapo vaikwe, ndikatúí ajuka rei íxupe, he'i. —Upéixa ramo: “Xe aipota xe monhe'ē mburuvixagwasu César” he'i ramo xe-vy, “Néi, oromondo-ta” ha'e íxupe, he'i omombe'u-vy. ²⁶⁻²⁷—Ha ndaipóri xe amoí va'erā kwatia-rehe hembiapokwe. Ndajohúiry voi hembiaapo vaikwe. “Naiporāi nhamondo César renda-py preso oí va'e nhamoí e'ý

reheve kwatia-rehe hembiaapo vaikwe” ha'e xejeupe. Upéa-gwi aruruka kuri nde rovagwy-py, Agripa. Pene renonde-py ave aruruka nhamonhe'ë ranhe hagwã íxupe, he'i. —Upe rire, nhaporandu rire ae, jareko-ma va'erã kwatia-rehe nhamoĩ va'erã, he'i íxupe kwéry Festo.

**“Amombe'u-ta xejehegwigwa
nhe'ë” he'i Paulo Agripa-pe**

26 Ha upéi katu he'i Paulo-pe mburuvixagwasu héry va'e Agripa:

—Áy erombe'use ramo, omombe'u katu ore-vy ndejehegwigwa dhe'ë, he'i íxupe.

Aipo he'i-ma ramo, omopu'ã Paulo opo íxupe omboete-vy omombe'u hagwã. No'ã-rami he'i ha'e omombe'u-vy:

²—Xe avy'a aiko-vy, xe ruvixa Agripa. Heta omombe'u mbe'u mo'ã xe rehegwa dhe'ë judeu kwéry. Xe renohë vaise mo'ã xe-rehe ijapu-gwi. Ha etería nde xe monhe'ë-ta. Amombe'u-ta xejehegwigwa dhe'ë, he'i. —Xe monhe'ë ramo, ereikwaa porã-ta xe-rehe ijapu reiha. Upéa-gwi xe avy'a. ³Ha nde ereikwaa porã katu judeu kwéry rekoha gwive. Ndorogweroviái oronhonhe'ëha ereikwaa porã ave. Upe va'e dhe'ë ereikwaa porã-gwi xe avy'a. Ajerure nde-vy erejapysaka porã hagwã xe dhe'ë-rehe, he'i mburuvixagwasu-pe.

⁴—Xe mitã ramogware áy peve xe rekokwe oikwaa porãmba judeu kwéry gwive. Ni peteĩ ndoikwaa e'yiry. Xe mitã ramo aiko va'ekwe xe re'yí kwéry pa'ũ-rupi. Upe-py Jerusalém-my aiko ave va'ekwe. ⁵Nhandejáry he'i va'ekwe gwive ahendu porãmba va'ekwe voi. Ndaipóri mba'e okanhy va'e xéhegwi. Fariseu kwéry ohendu porãve va'e outro judeu kwéry-gwi. Fariseu-rami aiko va'ekwe. Ahendupa porã ete. Are gware-ma voi oikwaa judeu kwéry xe

rekokwe. “Upéixa voi Paulo rekoha” he'ise ramo, he'i arã xe-rehe.

⁶—Yma ete-ma ore ramói kwéry-pe he'i va'ekwe Nhandejáry: “Oikove jevy va'erã omano va'ekwe gwive” he'i. Upéa he'i va'ekwe arovia voi aiko-vy. ⁷Ogwerovia ave ore re'yí kwéry gwive peteĩ teĩ tetã-rupi oiko va'e, doze tetã-rupi oiko va'e. Áry ramo, pyhare ave omboete Nhandejáry-pe hikwái. Oha'arõ arõ imboete-vy omoingove jevy hagwã Nhandejáry he'yí kwéry omano va'ekwe. Xe aha'arõ ave oikove jevy hagwã. Upéixa ramo jepe: “Hembiaapo vai voi Paulo” he'i joty mo'ã xe-rehe gwí judeu kwéry. Ma'erã he'i joty upéixa xe-rehe hikwái? he'i mburuvixagwasu-pe.

⁸—“Nhandejáry nomoingove kwaái omano va'ekwe” ma'erã peje Nhandejáry-rehe upéixa? he'i upe pygwa-pe.

⁹Upéi he'i jevy mburuvixagwasu-pe:

—Yma va'ekwe heta xe ambohasa asy Hesu Nazaré pygwa réry-py oiko va'e-pe. Heta nipo areko asy ra'e íxupe kwéry. Iporã mo'ã xejeupe, he'i. ¹⁰—Jerusalém tetã mygwa ambohasa asy voi va'ekwe. Pa'i ruvixa kwéry dhe'ë-py heta amoĩ preso va'ekwe gwí Hesu re'yí kwéry-pe. Upe rire ojuka-ta ramo, arovy'a va'ekwe. Ajohu porã-gwi: “Tojuka katu” ha'e va'ekwe. ¹¹Areko asy asy va'ekwe íxupe kwéry. Ojeporahéi haty haty-rupi amoingo asy va'ekwe íxupe kwéry. Xe pu'aka hese areko asy-vy ojererova hagwã mo'ã Hesu-gwi. Xe poxy eterei voi. Xe poxy-gwi aha va'ekwe ipiári. Mombyry outro tetã-my aha va'ekwe, he'i.

¹²—Upéixa ramo agwata aha-vy Damasco tetã-my. Aha pa'i ruvixa réry-py. Inhe'ë-rupi aha. ¹³Áry mbyte-py oĩ jave kwarahy, xe ruvixa, agwata aha-vy. Agwata ramo tape-rupi, ahexa-ma áry-gwi hendy va'e, kwarahy rendy ramigwa. Hendy mbaraeteve va'e kwarahy-gwi.

Hendy xe-rehe, xendive ogwata va'e-rehe ave hendy. ¹⁴Oro'apa-ma orohovy yvy-py. Upe-ma ramo ahendu onhe'ë va'e. Hebreu nhe'ë-py onhe'ë: "Saulo, Saulo" he'i, "Ma'erã xe mbohasa asy?" he'i onhe'ë-py. "Gwéi opy voi ramo, ogwerokwa ojekutu ave. Gwéi-rami erereko asy nde rekove. Ma'erã po nde erereko asy nde rekove? Nde poxy ramo xe-rehe, nde rekove ae erereko asy" he'i xe-vy onhe'ë va'e, he'i omombe'u-vy.

¹⁵—"Kiva'e nde, xe Járy" aporandu íxupe. "Xe ko Hesu" he'i xe-vy. "Xe ko nde a'e'ýha ave xe. Xe rereko asy va'e ave nde. ¹⁶Ha epu'ã katu, enhembo'y jevy. Ánga ete ajehexa uka-ma nde-vy oromoĩ hagwã xe pytygwõharã. Aipota eremombe'u mbe'u xe-rehe erehexa va'e. Ajehexa uka jevy ramo nde-vy, erehexa va'erã aipota eremombe'u mbe'u. ¹⁷Ororesende-ta heru-vy judeu kwéry-gwi. Ipo-gwi kwéry oroipe'a-ta heru-vy. Judeu e'ý va'e ave ororesende-ta ave íxugwi kwéry. Oromondo-ta judeu e'ý va'e kwéry-pe. ¹⁸Oromondo-ta xe rehegwa nhe'ë eremombe'u mbe'u hagwã hi'arandu porã hagwã. Pytũ-my rei oiko va'e-pe oromondo-ta arakatu-py eremoingo hagwã. Oromondo-ta ereipe'a hagwã heru-vy anháy ruvixa Satanás-gwi, Nhandejáry ndive oiko porã-ma hagwã. Oromondo-ta ave xe-rehe ojerovia hagwã, omboyke hagwã Nhandejáry íxugwi kwéry hembiaapo vaikwe, ipy'a omopotĩ hagwã, xe irũ gwéry-pe omoirũ-ma hagwã oromondo-ta" he'i xe-vy Hesu ojehexa uka-vy, he'i omombe'u-vy.⁵

¹⁹—Upéa nhe'ë xe ahendu voi, xe ruvixa Agripa, he'i Paulo íxupe. —Xe moĩ inhe'ë mombe'uha ramo, ahendu voi inhe'ë. ²⁰Amombe'u ranhe Damasco tetã mygwa-pe Nhandejáry nhe'ë. Upe rire ae

amombe'u mbe'u Jerusalém tetã mygwa-pe. Judéia yvy rupigwa-pe gwive ave amombe'u mbe'u imosarambi-vy Nhandejáry nhe'ë. Amombe'u ave judeu e'ý va'e-pe: "Perova katu pende rekoha. Pajere katu Nhandejáry ha-koty ojehexa porã hagwã pene rembiapo porãha" ha'e imombe'u-vy judeu e'ý va'e-pe.¹

²¹—Ha judeu kwéry katu xe jukata mo'ã ramo, xe pyhy. Xe aime ramo Nhandejáry róga kakwaa-py, xe pyhy. Judeu e'ý va'e-pe amombe'u-gwi, xe pyhy hikwái. ²²Are-ma ãy ete peve xe pytygwõ tygwõ Nhandejáry. Upéa-gwi ko'a-py anhembo'y imombe'u-vy. Mburuvixa-pe, mburuvixa e'ý va'e-pe gwive amombe'u mbe'u. Moisés he'i va'ekwe oiko hagwã xe amombe'u va'e. Nhandejáry nhe'ë-py omombe'u va'ety he'i va'ekwe oiko hagwã xe amombe'u va'e ave. Nanhe'ë pyahúiry amombe'u. Yma gware nhe'ë mante amombe'u. ²³Yma gware nhe'ë no'ã-rami: "Ohasa asy va'erã Cristo, Nhandejáry rembiaporavo va'e. Upe rire ha'e katu ranhe oikove jevy va'erã. Upéa-gwi ha'e ranhe omombe'u va'erã arandu judeu kwéry-pe, judeu e'ý va'e-pe ave oikwaa hagwã omano va'ekwe oikove jevymaha" he'i. Upéixa voi he'i va'ekwe yma gware nhe'ë, he'i mburuvixagwasu-pe Paulo imombe'u-vy.¹

²⁴Upéixa voi omombe'u ojehegwa nhe'ë. Omombe'u jave upéixa, Festo onhe'ë hatã íxupe:

—Nde tavy ra'e, Paulo, he'i. —Heta eterei eremonhe'ë-gwi kwatia, nde tavy-ma ra'e, he'i mo'ã íxupe.

²⁵Ha'e katu he'i:

—Naháni, naxe tavýi voi katu, xe ruvixa Festo, he'i joty Paulo. —Anhetegwa meme amombe'u.

²⁶Upéi he'i jevy mburuvixagwasu Agripa-pe:

—Ko va'e rehegwa Hesu rehegwa ereikwaa porã voi, xe ruvixa Agripa. Oiko ramo, nokanhÿiry ndéhegwi ni petei ra'e. Erehendupa voi ra'e, he'i. —Nanhemíry-py oiko va'ekwe. Ereikwaapa voi nipo ra'e. Upéa-gwi natíry voi, he'i. —Anhembopy'agwasu anhe'ë hagwã nde-vy, xe ruvixa. ²⁷Ma'erã ndereroviái Nhandejáry nhe'ë kwatiarehe oĩ va'e? Ererovia nipo ra'e. Aikwaa voi ereroviaha, he'i mburuvixagwasupe.

²⁸Upe-ma ramo he'i íxupe:

—Ereipota pya'e xe aiko Hesu rerovi-aha ramo. Ha ndaiko pya'e mo'ái, he'i.

²⁹Upe ramo he'i mburuvixagwasupe:

—Áy erepytase ramo Hesu roviaha va'e ramo, iporã. Are rire erepytase ramo, iporã ave va'erã. Tane mbojerovia katu ójehe Nhandejáry xe-rami ave, he'i. —Etería xe rendu va'e gwive tombojeroviapa katu ójehe Nhandejáry. Aipota erejerovia xe-rami ha ndaipotáí erepyta ipokwaha reheve opyta va'e-rami, he'i Paulo mburuvixagwasupe.

“Naiporãi nhamoĩ preso” he'i Paulo-rehe

³⁰Upe ramo mburuvixagwasu opu'ã onhembo'y. Opu'ã ave heindýry. Opu'ã ave Festo. ³¹Indive ogwapy va'e opu'ã ave. Oho ha'e anho oĩ ha-py onhomongeta-vy:

—Ko kwimba'e nahembiapo vaíry va'e nipo ra'e. Naiporãi nhamoĩ preso, naiporãi jajuka ave íxupe, he'i ojóupe.

³²Upéi mburuvixagwasu he'i Festo-pe:

—“Aipota xe monhe'ë César” he'i kuri nde-vy Paulo. Upe va'e ndeíry ramo ra'e, jaheja arã íxupe toho ra'e. Japoi jevy arã ra'e íxugwi, he'i Festo-pe mburuvixagwasu.

Paulo oho y-rupi ogwahẽ hagwã Roma tetã-my hikwái

27 Upe rire he'i mburuvixa kwéry: —Jaha nhamondo íxupe Itália vvy-py, he'i Paulo-rehe.

Upe-ma ramo ome'ë capitão-pe héry va'e Júlio mburuvixagwasu rembigwái va'e, onhangareko hagwã hese. Oĩ va'e preso va'e ave oho hendive. Xe Lucas aha ave hendive. ²Upéixa ramo oronhemboyru oroho-vy kanoagwasupy. Adramítio tetã mygwa-py oronhemboyru oroho-vy. Upe kanóa ohotama Ásia vvy retã retã-rupi. Ore moirũ ave Tessalônica tetã mygwa, héry va'e Aristarco, Macedônia vvy pygwa va'e. Ha upéi katu oroho-ma y-rupi. Ndorohói y mbyte-rupi. Hembe'y-rupi ae orohasa oroho-vy. ³Iko'ë-my orogwahẽ orohovy Sidon tetã-my. Orogwahẽ rire, he'i Paulo-pe ore capitão:

—Tereho katu erehexa hagwã ne irügwe-pe. Tome'ë nde-vy ne remi'urã, he'i íxupe ore capitão ogwereco porã hagwã.

Upéa-gwi oho ohexa oirügwe-pe.

⁴Upe rire orohasa jevy oroho-vy y-rupi. Henonde-gwi ou ramo vvytu, ojejapi japi kanoagwasu-rehe y. Upéa-gwi orogweroajere ykõi vvytu ete e'ÿ harupi oroho. Upe va'e ykõi héry Chipre.

⁵Upe rire orohasa meme oroho-vy Cilícia vvy, Panfília vvy ave orohasa. Upe rire orogwahẽ oroho-vy Mirra tetã-my, Lícia vvy pygwa. ⁶Upe-py ore capitão otopa kanoagwasu mombyry oho va'ety, Alexandria tetã mygwa, Itália vvy-py oho va'erã. Upéixa ramo ore rerova upéa kanóa-py. Orosẽmba ore ryru-gwi orova hagwã upéa kanóa-py.

⁷Upe rire oroho jevy y-rupi. Ndaheta áry jepéi mbegwe oroho. Hasy-py orogwahẽ Cnido rováí. Norogwahẽ jepéi. Ndohejáí orohove vvytu. Upéa-gwi ykõi orogweroajere oroho-vy. Vvytu ete e'ÿ

ha-rupi oroho. Upe va'e ykōi héry Creta. Salmona py-pupi orohasa. ⁸Hasy-py hembey reheve oroho. Mbegwe mbegwe oroho orogwahē tetā-my héry Kanóa Opyta Porā Haty-py. Upe-gwi hī'agwī-ma oī tetā héry va'e Laséia.

⁹Upéixa ramo ore are-ma orogwahē hagwā upe-py. Nome'ēi orohove hagwā. Judeu kwéry aretegwasu ohasa-ma. Upéa jasy-rehe ama vvytu reheve. Upéa-gwi ore mytu'e'ỹ orohove hagwā. He'i Paulo:

¹⁰—Anive ereho teĩ, xe irū. Ere-hove joty ramo, ojehu va'erā nhandevy mba'e. Onhehundi va'erā voi randai kanóa. Hye py pygwa ave onhehundipata randai ave. Nhanheapymi-ta randai ko nhande ave, he'i Paulo capitão-pe hendivegwa-pe ave.

¹¹Ha ore capitão katu nohendúi inhe'ē. “Jahave katu” he'i ramo kanóa ombogwataha kanóa járy ave, ohendu upe mokōi va'e nhe'ē. ¹²Ha Paulo nhe'ē katu nohendúi. Ha he'i hetave ohoseve va'e:

—A-py nome'ēi japyta are, he'i. —Ama vvytu reheve eterei, he'i. —Jaha vyteve y-rupi ikatu hagwāixa jatopa vvytu e'ỹ ha-py, japyta are hagwā upe-py, ro'y jave japyta hagwā. Oiméne nhagwahē-tama Fenice tetā-my, kanóa opyta porā haty-py, Creta vvy pygwa. Upe-py ojapyraha vvytu. Ndo'ái hese. Kwarahy resē gwigwa ndo'ái vvytu, he'i hetave ohoseve va'e.

¹³Ha upéi katu yryete-gwi ou va'e vvytu. Vvytu porā ha-rupi rei nahatā etéi vvytu. Mbegwe nunga vvytu oĩ:

—Ome'ē-ma jaha vyteri, he'i ojóupe hikwái.

Upéixa ramo omboyru jevy herahavy inhapytūha kanóa-py oroho jevy hagwā y-rupi. Hembey-rehe ete orohasa oroho-vy. ¹⁴Ykōi rembey-rehe ete oroho. Ndoroho mombyryi vyteri. Upe-ma ramo ou vvytugwasu.

Kanóa-rehe ojejapi. Vvy ete-gwi ou va'e vvytu. Upe vvytugwasu héry Nordeste. ¹⁵Ha kanóa ndogwatavéi-ma henongewi ou-gwi vvytu. Upéa-gwi orogwerova vvytu rupive oho hagwā kanóa. ¹⁶Oripara ore ryrū ykōi'i yke-rehe. Upe-py ojapyraha vvytu ore ári-rupi. Ykōi héry Clauda. Orohasa jave kanoagwasu ári orohupi kanoa'i. Hasy-py orohupi. ¹⁷Upéi gwī imbogwataha kwéry omoĩ igwy-rupi ojokwa hagwā. Pono ojepe'a vvyra, kanóa rehegwa, omoĩ. Ikyhyje ave itaypa-gwi. Ikyhyje ojeka ramogwarā ikanóa itaypa-rupi. Itaypa héry Sirte. Upéa-gwi ombogwejjypa lóna. Lóna kanóa rerahaha oipe'a kanóa ári-gwi. ¹⁸Vvytugwasu ramo omoapỹ apỹ kanóa-pe. Upéa-gwi iko'ē-my omombo y-py omboyru va'ekwe ivevuive hagwā kanóa. Ko'ē ko'ēmba omombo. Omombo ranhe y-py omboyru va'ekwe. ¹⁹Iko'ē-my oipyhy opo-py omombo jevy hagwā y-py kanoagwasu rehegwa. ²⁰Ou ramo marány vvytugwasu reheve, ndopái vvytugwasu. Are ndojekwaa voíry kwarahy jasytata ave. Upéixa ramo:

—Ndaiporivéi-ma nhane resendeharā, he'i joa ojóupe.

²¹Are-ma ndokaruvéi ave. Upe-ma ramo oho Paulo kanóa pygwa oĩ ha-py. He'i íxupe kwéry:

—Ma'erā nerehendúi ra'e xe nhe'ē, xe irū kwéry? he'i. —Ma'erā peju joty kwehe ra'e Creta ykōi-gwi? Ndapejúi ramo ndojehúiry arā nhandevy mba'e, he'i. —Nanhamombo reíry arā ra'e nhamboyru va'ekwe, he'i íxupe kwéry. ²²Aỹ penhembopy'agwapy joa katu. Ojere-ta kanoagwasu. Ha nhande kwéry katu ni peteĩ nanhanheapymi mo'áiry, he'i. ²³Ko pyhare xe yke-rehe onhemboy-ma kuri Tupā Nhandejáry rembigwái. Tupā Nhandejáry xe Járy voi. ²⁴Amboete íxupe va'ety. “Ani ne mytu'e'ỹ, Paulo” he'i xe-vy. “Nerenheapymi mo'ái. Eregwahē-ta vvy ete-

py erenhembo'y hagwā César rovagwypy. Ha ne ndive oho va'e gwive katu aresendepa-ta ave" he'i kuri xe-vy, he'i omombe'u-vy.

²⁵—Upéixa ramo penhem-bopy'agwapy katu peē, xe irū kwéry, he'i Paulo. —Ha'e he'i ha-rami oiko-ta. ²⁶Xe arovía oikotaha he'i ha-rami. Ha omoanha-ta kanoagwasu nhande reheve vyvugwasu. Petei ykōi-koty omoanha-ta imondo-vy, he'i kanóa pygwa-pe gwive Paulo.

²⁷Ha upéi katu oho rei kanóa. Ojererosyry uka oiko-vy y-pe. Ygwasu héry Ádria. Mokōi semana rire, pyhare mbyte-py, ojererosyry uka ramo:

—Nhwahē-tama para'e yvy etepy, he'i ojóupe imbogwataha kwéry.

²⁸Upéa-gwi oikutu y rye py imbogwejyvy oikwaa hagwā hypyha: Trinta e sete metro nipo ra'e, he'i oikwaa ramo. Oho vyteve. Otantea jevy hypyha: Vinte e oito metro nipo ra'e, he'i oikwaa jevy ramo.

²⁹—Jaha vyteve ramo, oiméne ojejapi-ta ita-rehe kanóa, he'i ojóupe hikwái.

Upéa-gwi kanóa revi-gwi omombo ypy imbogwejy-vy irundy kanóa mombytaha. Oha'arō oiko-vy ko'ē. Ojapura ko'ēmba voi hagwā.

³⁰Ha upéi katu imbogwataha kwéry okanhyse mo'ã kanoagwasu-gwi. Om-bogwejy kanoa'i y-py:

—Oromombo-ta itī-gwi kanóa mombytaha, he'i mo'ã. ³¹Okanhyse-vy ae ra'e. Upe-ma ramo Paulo he'i ore capitão-pe, soldado kwéry-pe ave:

—Ko va'e ndopytái ramo kanoagwasu-py, nanhane resende mo'airy, he'i. —Nhamanomba-ta para'e, he'i capitão-pe. ³²Ohendu ramo inhe'ē, soldado kwéry omondohóy ikytī-vy opoi hagwā ohovy y-rehe, ogwerosyry hagwā heraha-vy kanoa'i-pe y. ³³Hembipe jave ko'ē, he'i íxupe kwéry Paulo:

—Pekaru mani katu. Mokōi semana ne mytu'e'ỹ reheve ereiko ra'e, mba'eve ere'u e'ỹ reheve. ³⁴Pekaru mani katu, pekaru mani katu, he'i. —Pekaru ramo, pene mbaraete jevy-ta. Ani erejapura tei, he'i. —Ni petei va'e-pe ndojehu mo'ãi mba'eve nhande-vy, he'i íxupe kwéry Paulo.

³⁵He'i rire oipyhy mbojape omboete Nhandejáry-pe. Enterove pa'ũ-my otima porã. Ombopóy-ma hi'u-vy. ³⁶Ohexa okaru ramo ipy'agwapy-ma hikwái. Ipy'agwapyra rire, okaru ave. ³⁷Ha ore kwéry, kanóa pygwa gwive ko duzentos e setenta e seis. ³⁸Okaru porã rire, omombo y-py gwembyre kwéry trigo ombovevúi porãve hagwā kanoagwasu.

³⁹Ko'ēmba-ma ramo ndoikwaái yvy. Ohexa hembey-py yugwa porã. Upe-py ndaipoxí y. Hembey-rehe oĩ yvyku'i morotí:

—Jaha katu upe-py. Nhatantea. Jaha-ta para'e upe-py, he'i ojóupe hikwái.

⁴⁰Upéa-rehe nomboyruvéi inhapytíha. Oheja y-py oho-vy. Upéi ojora isã kanóa mbogwata porãha ojokwa va'ekwe. Upéi itī arigwa lóna omoĩ jevy vyvra-rehe kanóa tī ári vytytuo moanha hagwā heraha-vy yvy etepy. ⁴¹Ha ogweraha itaypa-rupi kanóa-pe vyvugwasu. Ndaysyry jojái-gwi itakuruvi ári oho opyta kanóa tī. Ndogwatavéi. Ha kanóa revi-rehe katu ojejapi japi y. Upéixa ramo ojoka voi kanóa-pe y.

He'i soldado kwéry:

⁴²—Preso oĩ va'e gwive ranhe jakukapa, he'i. —Pono o'yta okanhy oje'ói-vy, he'i. —Okanhy e'ỹ reheve jajuka mani, he'i ojóupe soldado kwéry.

⁴³Ha ore capitão ndohejái ojuka. Ore sendese íxupe, Paulo-pe. Upéa-gwi ndohejái ojuka. He'i ore capitão:

—Pepo ranhe katu y-py. He'yta ranhe katu eresē hagwā yvy etepy, he'i o'yta kwaa va'e-pe.

⁴⁴Ha o'yta kwaa e'ÿ va'e-pe katu he'i:

—Tapeho katu, he'i. —Ejepyhy katu yvyra ojeka va'ekwe-rehe ereho-vy eresë hagwã. Kanóa ojeka va'ekwe pehëgwe-rehe ejepyhy ereho-vy, he'i íxupe kwéry.

Ha upéixa ramo osë va'ekwe gwive yvy ete-py onheresendepa-ma voi hikwái.

Paulo ogwahë oho-vy Malta ykõi-my

28 Oronheresendepa rire, omombe'u ore-vy ykõi réry. Malta héry. ²Upéi oky-ma. Ama ramo ho'ysã eteréi. Ha upe pygwa ore rereko porã-vy ou ohatapy ore-vy:

—Pegwahë katu. Orohatapy-ta peë-my, he'i ore-vy.

³Íxupe kwéry gwarã oho jape'a-rehe Paulo. Omboaty heru-vy omoï hagwã tata-py. Ijape'a pa'ũ-my ou mbói. Omoï tata-py. “Syryry” he'i osë-vy mbói. Opo-ma ipo apy-rehe mbói. Osagwygwyu oï-vy ipo-rehe mbói. ⁴Ha upe pygwa ohexa ramo, he'i ojóupe:

—Upe va'e kwimba'e oporojuka nipo araka'e, he'i hese. —Ygwasu-gwi onheresende kuri. Ha mbói-gwi katu nonheresendevéi-ma. Tupã ojuka uka-tama mbói-py, he'i hese. —Hembiapo vai-gwi ndohejáiry oikove puku íxupe, he'i mo'ã hese hikwái.

⁵Ha'e ae katu ojéhegwi ombovava rei heity-vy mbói tata-py. Mba'eve ndoje-húiry íxupe. ⁶Ha ha'e kwéry katu ohexa katu katu íxupe: “Irirupa-ta ipo” he'i mo'ã ojéupe. “Ho'a-tama hetekwe” he'i mo'ã ojéupe. Ohexa katu katu are rire íxupe:

—Mba'eve teĩ ndojehúí ra'e íxupe. Ndaipu'akái hese ra'e mbói rãí. Tupã voi ra'e upéa, he'i jevy mo'ã hese.

⁷Pepete oï ykõi mygwa ruvixa vvy. Huvixa héry Públio. Upe va'e ore rereko porã ore mogwahë-vy. Mbohapy áry ore mongaru porã ojava. ⁸Ha mburuvixa ru oime hasy. Nopu'ávëi voi. Gwupa-py voi

oï. Gwye rasy-gwi heteraku. Ha Paulo oho ohexa hasy va'e ha-py. Omondo mondo Nhandejáry-pe onhe'ë okwera hagwã. Upéi omoï hete ári opo ombogw-era hasy va'e-pe. ⁹Upéi ojekwaa-ma herakwã. Upéa-gwi ykõi mygwa, hasy va'e gwive ou iha-py. Ha ha'e ombogwerapama. ¹⁰⁻¹¹Heta ore mboete ore rexakwaa kwaa rei-vy hikwái. Oroikotevë-ma ramo ome'ë me'ë ore-vy.

Paulo ogwahë oho-vy Roma tetã-my

Mbohapy jasy rire orohopa jevy-ta y-rupi. Oroho jevy-tama ramo, omboyru kanoagwasu ohekoviarõ va'ekwe-py ore rembiporurã va'e gwive. Upe kanoagwasu opyta va'ekwe upe-py ho'a ramo ro'y. Ro'ypa rire, ykõi-my orogwahë va'ekwe gwive orohopa jevy. Upe kanóa Alexandria tetã mygwa. Hi'ári oï mokõi ta'anga, tyvýry mokõi va'e. Oroike jevy oroho-vy kanoagwasu-py.

¹²Orogwahë oroho-vy outro tetã-my héry va'e Siracusa. Upe-py oropyta mbohapy áry. Upe rire oroho jevy y-rupi. ¹³Yry akwã akwã-rupi oroho. Orogwahë oroho-vy Régio tetã-my. Peteĩ áry-py ndajerekwái vvytu. Iko'ë-my ore rapykwe-gwi ae ou vvytu. Ou-ma ramo vvytu katu oroho jevy-ma y-rupi. Iko'ë-my orogwahë oroho-vy outro tetã-my héry Potéoli. Upe-py orosëmba kanóagwi orogwata oroho-vy vvy ete-rupi. ¹⁴Upe-py orojotopa Hesu nhe'ë renduha ndive.

—Pepyta ranhe a-py, he'i ore-vy.

Upéixa ramo peteĩ semana oroiko upe-py. Upe rire oroho jevy. Orogwata oroho-vy Roma tetã-koty.

¹⁵Ha Hesu nhe'ë renduha Roma pygwa va'e ohendu-ma ramo ore rerakwã, ou ore rogwaitĩ. Ou voi ore rape ra'arõha ore rogwaitĩ-vy. Oï ou va'e ore rape ra'arõha Praça de Ápio-py. Oï ave ou va'e Três Vendas peve.

Orohogwaitĩ-ma ore rape ra'arõha-pe. Ha Paulo ohexa ramo:

—Atima porã nde-vy, xe Járy, he'i imboete-vy. Ipy'agwapy jevy-ma.

¹⁶ Upe rire oroike oroho-vy Roma tetãgwasu-py. Upe-py preso rerekoha e'ỹ-rami ogwereco Paulo-pe ore capitão. Oiko hõga pygwa-rami. Peteĩ soldado mante oiko hendive.

¹⁷ Mbohapy áry rire, ombovia uka upe pygwa judeu ruvixa va'e onhomboaty hagwã hese. Onhomboaty rire he'i íxupe kwéry:

—Naxe rembiapo vaíry va'ekwe, xe re'ýi kwéry, he'i Paulo. —Ndajapo vaíry va'ekwe nhande re'ýi kwéry-rehe. Judeu amyri reko-rupi aiko meme va'ekwe. Ndajapo vaíry jepe xe moĩ rei preso joty. Jerusalém tetã-my xe moĩ preso. Upe rire xe me'ẽ va'ekwe romano kwéry-pe. ¹⁸ Ha romano kwéry xe monhe'ẽ rire hikwái: “Ndaipóri hembaliapo vaikwe” he'i xe-rehe. “Upéixa ramo naiporãĩ ja-juka íxupe. Japoi íxugwi toho” he'i xe-rehe hikwái. ¹⁹ Ha judeu kwéry katu ndojohu porãĩ upe va'e nhe'ẽ: “Ani erepoi íxugwi. Ejuka ranhe katu” he'i va'ekwe xe-rehe. Upéixa he'i-ma ramo, ha'e-ma xe mburuvixa-pe: “Aipota xe monhe'ẽ mburuvixagwasu César” ha'e mburuvixa-pe, he'i omombe'u-vy. —Ha namombe'u mo'ãi mburuvixagwasu-pe judeu kwéry hembaliapo vaikwe. Xeje-hegwa mante amombe'u-ta, he'i.

²⁰ —Ha ko'anga katu amombe'u-ta peẽ-my Nhandejáry nhe'ẽ. Yma va'ekwe nhane ramói kwéry-pe he'i va'ekwe Nhandejáry. “Oikove jevy va'erã omano va'ekwe gwive” he'i va'ekwe, he'i. —Upéa he'i va'ekwe ogwerovia va'ekwe hikwái. Ha xe arovia ave. Upéa nhe'ẽ arovia-gwi, xe pokwaha-rehe xe rereko. Upéa-gwi xe apombovia uka kuri an-homongeta hagwã pene ndive, he'i ou va'ekwe-pe.

²¹ Upe rire he'i íxupe ou va'e:

—Nogwahẽi vyteri ore-vy nde re-hegwa kwatia nhe'ẽ. Judéia yvy-gwi ndouĩ vyteri. Nhande re'ýi kwéry ko'a-py ou va'e nane mombe'uíry. Nomombe'u vaíry nde rehegwa. ²² Ha gwĩ opa-rupi oiko va'e onhe'ẽ vai vai Hesu nhe'ẽ-rehe. Upéa oroikwaa. Upéa-gwi orohenduse voi ndehewigwa, he'i. —Mba'eixagwa ne nhe'ẽ pa orohenduse ndéhegwi, he'i íxupe judeu kwéry. ²³ Ha upéi katu omopeteĩ áry ou jevy hagwã hikwái.

Upe áry-py ou jevy henda-py. Hõga-py ou heta eterei. Pyharevete ka'aru ete peve oikwaa uka íxupe kwéry Hesu re-hegwa nhe'ẽ. He'i íxupe kwéry:

—Anhetegwa voi Nhandejáry nhande ruvixarã rehegwa nhe'ẽ. Anhetegwa voi Hesu rehegwa nhe'ẽ, he'i ogwerovia uka etese-vy. —Hesu renonde rupigwa ndai-japúĩ voi. Upéixa he'i va'ekwe myamyri Moisés, Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety kwéry ave, he'i omombe'u-vy ou va'ekwe-pe.

²⁴ Ohendu ramo inhe'ẽ, oĩ ogwerovia va'e, oĩ ndogweroviái va'e ave. ²⁵ Upéixa ramo oje'oi-pa jevy-ma hikwái. Onhonhe'ẽ mbojevvy jevy oje'ói-vy. Oje'ói e'ỹ mboyve omombe'u íxupe kwéry Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety he'i va'ekwe. Héry va'e Isaías.

—Ndojavýi nipo ra'e onhe'ẽ Nhe'ẽ Marangatu tee va'e ome'ẽ-vy Isaías-pe inhe'ërã. Pene ramói amyri kwéry peg-warã ome'ẽ íxupe. Anhetegwa voi ra'e onhe'ẽ omombe'u. A-rami he'i va'ekwe Isaías:

²⁶ “Tereho katu judeu kwéry renda-py. A-rami emombe'u ko va'e nhe'ẽ: Erehendu-ta voi ha erehendu va'e ndopytáiry va'erã nde apysa-py. Erehexa-ta voi ha erehexa va'e nderekwaáiry va'erã. Aipo-rami ere kuri íxupe kwéry. ²⁷ Nainhakã porãvéi-ma judeu kwéry. Ohendu e'ỹ va'e-rami ohendu. Ohexa e'ỹ va'e-rami ave,

ohexa. Upéa-gwi ndohexaséi voi, nohenduséi voi. Ndopytáiry ipy'a-py hemiendukwe hi'arandu porã hagwã. Ndogwerovaséi gweko Nhandejáry omopotĩ hagwã ipy'a iky'a va'e"^v

he'i va'ekwe Isaías judeu kwéry-rehe, he'i Paulo imombe'u-vy. ²⁸—Pejeapysaka porã katu ko va'e nhe'ẽ-rehe. Are-ma ne'írã joty omosarambi ranhe. Kwehe nomosarambíry judeu e'ỹ va'e-pe. Judeu kwéry-pe mante omosarambi. ãy ae omosarambi-ta Nhandejáry íxupe kwéry judeu e'ỹ va'e-pe nhane resendeharã

rehegwa nhe'ẽ. Ohendu va'erã voíte hikwái, he'i ou va'ekwe-pe Paulo.

²⁹ Ohendu ramo inhe'ẽ, oje'oipa judeu kwéry. Onhonhe'ẽ mbojevvy jevvy oje'ói-vy. ³⁰ Ha ha'e katu opyta upe-py. Oiko mokõi ro'y opaga-vy ójehe. Oiporu hagwe-py joty oiko. Ou va'e-pe gwive omogwahẽ meme: “Nhagwahẽ katu jagwapy” he'i meme.

³¹ Omombe'u mbe'u Nhandejáry nhande ruvixarã rehegwa nhe'ẽ. Hesu Cristo rehegwa nhe'ẽ-py oporombo'e mbo'e. Ndaipóri ojoko va'erã íxupe. Notíry imombe'u-vy.

Roma tetã mygwa pegwarã epistola de Paulo aos romanos

1 (v1,7) Nhandejáry rembiayhu peiko va'e, hemienói he'yirã, Roma tetã-my peiko va'e. Xe Paulo amondo-ta peẽ-my xe nhe'ẽ. Tapende rovasa katu Nhandejáry, Nhande Ru va'e pende rexakwaa rei-vy. Tapende rexakwaa katu Nhandejáry Hesu Cristo ave. Tapene mbopy'agwapy katu ave. Xe Paulo Hesu Cristo rembigwái voi. Ha Nhandejáry xe renói va'ekwe gwemimondorã. Inhe'ẽ porã mombe'uharã xe poravo va'ekwe. ²⁻⁴Yma va'ekwe Nhandejáry omombe'u nhe'ẽ porã. Hesu ne'írã ojekwaa ramo va'ekwe, hesegwa nhe'ẽ porã omombe'u-ma. Inhe'ẽ-py omombe'u va'ety-pe omombe'u. Ohai uka íxupe kwéry kwatia marangatu-rehe omoĩ hagwã inhe'ẽ porã. Kwatia nhe'ẽ-py omombe'u Nhandejáry ra'y rekorã. Ha'e Nhandejáry Hesu Cristo voi. Upéi ogwejy ou-vy ko yvy-rehe oiko-ma hagwã kwimba'e ramo. Myamyri Davi remiarirõ voi upéa. Ha upéa ojejuka rire oikove jevy va'erã voi, ojekwaa hagwã hese Nhandejáry ra'y teeha hese, inhe'ẽ marangatu-gwi enterove va'e-rehe ipu'akaha ojehexa uka hagwã hese. ⁵Ha'e katu xe rexakwaa rei va'ekwe. Xe moĩ va'ekwe gwemimondorã xe arovia uka hagwã inhe'ẽ entéro tetã tetã mygwa kente kwéry-pe. Ha'e oipota gwéry-py enterove va'e omboete íxupe. ⁶Ha peẽ ave Roma-py peiko va'e, Nhandejáry pende pe'a Hesu Cristo re'yirã. ⁷(-)

Paulo otima porã Nhandejáry-pe Roma tetã mygwa-rehe

⁸Ko'anga atima porã ranhe-ta Nhandejáry-pe pende-rehe kwéry. Hesu Cristo réry-py atima porã-ta.

Nhandejáry perovia tee-magwi peiko-vy, pene rerakwã porã opa-rupi oho. Upéa-gwi atima porã Nhandejáry-pe. ⁹⁻¹⁰Oração ajapo jave, xe mandu'a meme pende-rehe. Oikwaa Nhandejáry xe mandu'a ndu'aha pende-rehe. Oikwaa xe apu e'yha voi xe. Xe py'a ete gwive amba'apo va'e íxupe, ta'yry Hesu Cristo rehegwa nhe'ẽ porã amombe'u-vy. Are-ma ahase mo'ã pende ha-py. Ajerure rure Nhandejáry-pe äy aha hagwã apopohu. Xe aha va'erã ha'e oipotaha áry-py aha va'erã. ¹¹Apohehase eterei amombe'u hagwã peẽ-my Nhe'ẽ Marangatu tee va'e remime'ëgwë rehegwa nhe'ẽ pejehesa rerova e'y hagwã Hesu-gwi, perovia porãve rãve hagwã íxupe. ¹²Upéixa ramo nhandehopytygwõ va'erã. Xe arovia teeha xe-rehe pehexa kwaa ramo, perovy'a va'erã. Ha perovia teeha pende-rehe ahexa kwaa ramo katu, arovy'a ave va'erã.

¹³Ahase rei aiko-vy, xe re'yí kwéry, apopohu-vy. Ha xe jokoha katu ndo-hejáiry aha. Nhande kwéry e'y va'e, judeu e'y va'e outro tetã tetã-rupi oiko va'e-pe namombe'u réiry hagwe-rami, peẽ aipota katu pehendú ave nhe'ẽ porã. ¹⁴Xe areko amombe'u va'erã voi. Tekotevẽ amombe'u voi Hesu Cristo re-hegwa nhe'ẽ porã enterovéa-pe. Aha-ta katu amombe'u karai-pe, karai e'y-pe ave. Aha-ta katu amombe'u imbo'epyre va'e-pe, imbo'epyre e'y va'e-pe ave. ¹⁵Upéixa ramo amombe'uséte voi peẽ-my hesegwa nhe'ẽ porã Roma-py peiko va'e-pe.

Nainhe'ẽ réiry va'e Nhandejáry. Nhande resende kwaa voi

¹⁶Xe natíry Hesu rehegwa nhe'ẽ porã amombe'u-vy. Xe arovia voi inhe'ẽ. Xe natíry voi hesegwa amombe'u hagwã. Nainhe'ẽ réiry va'e Nhandejáry. Onhe'ẽ reroviaha gwive oresende kwaa va'erã

íxupe Nhandejáry. Nhande kwéry, judeu va'e-pe oresendese ranhe. Upéi oresendese ave nhande kwéry e'ý va'e-pe, judeu e'ý va'e-pe. Upéa-gwi xe natíry voi, nhe'ë porã mombe'u-vy.^w ¹⁷Upéa nhahendu ramo, oikwaa uka nhande-vy Nhandejáry mba'éixa pa nhane mopotí. Jarovia-ma ramo íxupe, omopotí nhande py'a. Nhane rembiapo porã-rehe rei nahanane mopotíry. Jarovia-gwi íxupe ae nhane mopotí.

“Ogwerovia-gwi íxupe, Nhandejáry remimopotí oikove va'erã Nhandejáry ndive.”^x
Upéixa voi he'i Nhandejáry kwatia nhe'ë.

Ndoikóiry ko yvy-rupi ipy'a ky'a e'ý va'e

¹⁸Ha upéi katu Nhandejáry oikwaa uka-ma oiko-vy gwembiaporã. Ogweroko asy va'erã gwí ojéupe omboete e'ý va'e-pe gwive. Hembaliapo vai va'e-pe gwive ogweroko asy va'erã. Hembaliapo vai meme-gwi, Nhandejáry ndohejái ojekwaa hese anhetegwa va'e rekoha. ¹⁹Ha Nhandejáry rekoha opa-rupi ojekwaa porã yvypóry-pe. Oikwaa uka íxupe kwéry gwekoha porã. Ha ndoikwaaséi-gwi íxupe ogweroko asy joty va'erã íxupe kwéry. ²⁰Yma va'ekwe omoingo ko yvy Nhandejáry. Ha upe rire katu Nhandejáry rexa e'ý ramo jepe, gwí yma gware ohexa kwaa joty hese hekoha: “Opa e'ý reheve ipu'akaha va'e nipo ra'e” he'i hese. “Heko marangatu va'e voi nipo ra'e” he'i Nhandejáry-rehe hikwái. Nhandejáry rembiapokwe rexa-vy ohexa kwaa porã tee voi hese. Oikwaa teĩ jepe, ndojapóiry heko-rupi. Upéa-gwi ndikatúiry he'i “Xe ndaikwaáiry íxupe. Xe ndaheko kwaáiry vyteri íxupe. Ndaheko kwaái-gwi, ajapose va'e reima xe ajapo” ndikatúiry he'i. Ohexa kwaa voi hekoha. Oikwaa teĩ jepe

ndojapóiry heko-rupi. ²¹Nhandejáry-pe oikwaa ramo jepe: “Nde ko Nhandejáry voi ra'e” nde'íry joty íxupe. Nomboeteséi íxupe, notima porãí íxupe. Nomboeteséi-gwi íxupe, onhembotavyma oiko-vy hikwái. Opy'apy-py onhe'ë rei rei oiko-vy. Nahi'arandúí-gwi pytūmy rei oiko va'e-rami oiko hikwái. ²²“Ore ore arandu voi” he'i mo'ã ójehe kwéry. Ha nahi'arandúiry voi hikwái. ²³Nomboeteséi-ma Nhandejáry omano e'ý va'e-pe. Hekovia omboete ta'anga anga Nhandejáry e'ý va'e-pe rei. Omboete e'ý va'erägwe-pe katu omboete hikwái. Teko rei-pe ae omonhandejáry imboete-vy. Omboete gwyrá ra'anga-pe, víxu ra'anga-pe ave. Gwye-rehe oiko va'e ra'anga-pe ave omboete hikwái.

²⁴Nahi'aranduvéi-magwi, ta-pe porã e'ý-rupi Nhandejáry oheja íxupe kwéry oho: “Tojapo katu oiko-vy ha'e ae gwembiapo” he'i hese kwéry. “Gweko ky'a-rupi ae toiko katu” he'i hese. Oheja íxupe kwéry oho onhomongy'a hagwã-rupi, otí kwaa e'ý reheve ae oiko hagwã. ²⁵Ombohekovia anhetegwa va'e Nhandejáry rehegwa. Ijapu va'e-pe katu ogwerovia. Nomboeteséi-ma nhane moingohare-pe. Hekovia ombotuvixa mba'e Nhandejáry rembiapokwe imboete-vy. Íxupe ae katu nomboete te'íry. Ha'e ae katu tonhemboete opa e'ý reheve. Amém.

²⁶Nomboetéi-gwi íxupe, oheja íxupe kwéry Nhandejáry tape vai-rupi oho hagwã. “Toiko otí kwaa e'ý reheve” he'i hese kwéry. Upéixa kunha notívéi-ma. Ohasa verei-ma oiko-vy tekoha. Teko ky'a-rupi oiko. ²⁷Ha kwimba'e ave ohasa verei-ma ave oiko-vy tekoha. Nonhenotí kwaavéi-ma oiko-vy. Upéa-gwi omoingo íxupe kwéry tape vai-rupi Nhandejáry hembaliapo apokwe-rehe hereko-vy.

²⁸Upéixa ramo anhetegwa va'e Nhandejáry rehegwa ndoikwaasevéi.

Upéa-gwi omoakā vai íxupe kwéry Nhandejáry. Upéixa ramo ivai ramo jepe, ojohu porā joty hikwái: “Tohasa katu tekoha” he'i hese. Omohembiapo vai joty íxupe kwéry. ²⁹Upéa-gwi opaixagwa ojapo. Hembiapo vai, opamba'e rei oipota ojúepe gwarā, ipy'a vai. Gwapixa oiko porāha ave ndojohu porāi. Ha ha'e kwéry oporojuka, onhorairō, oporombotavy ave. Gwapixa-pe ndohayhúí. Onhe'ē rei rei oiko-vy ojúehe. ³⁰Onhogwenohē vai vai rei ave. Ndaija'éiry Nhandejáry-rehe. Nonhomboetéiry-gwi onhe'égwasu gwasu rei ojúehe. Onhembotuvixaseve mo'ā hikwái. “Xe tuvixa mba'e, xe tuvixa mba'e” he'i mo'ā oiko-vy ójehe. Ha imandu'a ndu'a gwembiapo vairā-rehe ojapo vaive ive hagwā. Gwu nhe'ē-rehe opyrū. Osy nhe'ē-rehe ave opyrū. ³¹Hi'arandu e'ý va'e, hese ndojeroviái va'e. Gwe'ýi-pe ndohayhúí, ndojohayhúí va'e. He'i hagwe-rami ndojapói va'e. Ndoporoporiahuverekóiry ave. ³²Upeixagwa apoha “Mombry amondo va'erā íxupe xejéhegwi” he'i Nhandejáry kwatia nhe'ē. Ogwereko va'erā hembiapo vaikwe-rami. Omano hagwā-py oho va'erā. Upéa oikwaa ramo jepe, ojaposéte katu oiko-vy. Ha outro kwéry katu upeixagwa ojapo va'e ogwerohory joty hembiapo. “Iporā” he'i mo'ā joty hembiapo vai rexa-vy.

Nhandejáry ogwereco enterovéa-pe hembiapo apokwe-rehe

2Ma'erā po, xe re'ýi, “Ne rembiapo vai-ma” peje rei pende rapixa-rehe? Nde rapixa rembiapo nderejohu porāi ramo jepe, ha'e-rami ave nde. Upéixa ramo ojekwaa nde-rehe nde rekoha vai. Upéa-gwi nhande kwéry ramo jepe, nhande kwéry e'ý ramo jepe, “Xe ko xe

py'a potí aiko-vy” ndikatúí ere ndéjehe.^y ²Upeixagwa apoha-pe ogwereco va'erā Nhandejáry hembiapo apokwe-rehe imoingo asy-vy. Oheko kwaapa voi Nhandejáry. ³Nde rapixa rembiapo nderejohu porāi va'e, ne rembiapo hembiapo ramigwa voi ave. Ma'erā po, xe re'ýi, “Nhandejáry ndaxe mbohasa asy mo'ái xe rembiapo apokwe-rehe” ere rei ndéjehe? ⁴Nerepenái para'e Nhandejáry rekoha-rehe. Ha'e nhande poriahuvereko reko va'e. Nanhane mbohasa asy pya'éí va'e nhane rembiapo vaikwe-rehe. Ipoxy rei rei e'ý va'e ha'e. Hekoha porā-gwi, nerepenái para'e hese. Ha Nhandejáry oipota ererova nde rekoha. Upéa-gwi nde poriahuvereko reko oiko-vy ererova hagwā hese nde rekoha. Upe va'e peikwaa teí voi peiko-vy.^z ⁵⁻⁶Ha peē katu pende apysa e'ý va'e-rami joty peiko. Penhembopy'a ratā-gwi, napehenduséi voi inhe'ē. Pepyurū inhe'ē-rehe. Upéa-gwi Nhandejáry ojehexa uka jevyha áry-py, ogwereco asy va'erā yvypóry-pe. Hembiapo apokwe-rami ojapo va'erā hese. Inhe'ē-rehe pepyrū-gwi, pene moingo asyve syve va'erā. Upe áry-py ojohu tee va'erā enterovéa-rehe hembiapo apokwe.^a ⁷Oí hembiapo porā meme va'e. Oipota ojúepe omomba'egwasu Nhandejáry. Oipota ojúepe omboete. Onhemoingove ukase Nhandejáry-pe. Upe va'e-pe omoingove va'erā ondive Nhandejáry opa e'ý reheve. ⁸Ha hembiapo porā e'ý va'e katu ójehe anhóte oiko. Tekoha-rupi ndoikoséi-gwi, ojeheko rerova ivai va'e-rehe. Upe va'e-pe ogwereco asy va'erā voi Nhandejáry. ⁹Hembiapo vai va'e-pe gwive omoingo asy va'erā Nhandejáry. Ombohasa asy ranhe va'erā nhande kwéry judeu va'e-pe. Upéi

^y2:1 Mt 7.1-2; Lc 6.37; Mt 6.14 ^z2:4 Êx 34.6-7; 1 Pe 3.20

^a2:5-6 Sl 62.12; Mt 16.27; 1 Co 3.8; Ap 22.12

nhande kwéry e'ý va'e judeu e'ý va'e-pe ave omoingo asy va'erã. ¹⁰Ha hembiaapo porã va'e-pe gwive omomba'egwasu va'erã Nhandejáry. Omboete va'erã íxupe kwéry. Ombopy'agwapy va'erã ave. Ohovasa ranhe va'erã nhande kwéry va'e-pe. Upéi nhande kwéry e'ý va'e-pe ave ohovasa va'erã. ¹¹Enterove va'e-pe peteíxa ogwereco Nhandejáry. Judeu kwéry, judeu e'ý kwéry ave hembiaapo apokwe-rehe peteíxa ogwereco.^b

¹²Ha nhande kwéry e'ý va'e katu ndoikói myamyri Moisés remimombe'ukwe-rupi. Hemi-mombe'ukwe tekoha porã-rupi ndoikóiry. Ha'e ae gweko-rupi joty oiko. Moisés remimombe'ukwe-rupi ndoikói-gwi ojejavy. Ojejavy-gwi, oheja íxupe Nhandejáry. Ha nhande kwéry katu jaikose mo'ã Moisés remimombe'ukwe-rupi. Upe tekoha porã omombe'u va'ekwe nhande-vy teko porã-rupi jaiko hagwã. Ha jajejavy joty jaiko-vy ramo, Moisés nhe'égwe-rupi ndajaikói ramo, ndojohu porãi nhane rembiapokwe Nhandejáry. ¹³Upe tekoha porã ohendu rei va'e-pe, "Nde py'a poti-ma nde" nde'íry va'erã íxupe Nhandejáry. Ohendu tee va'e-pe ae katu, "Nde py'a poti-ma nde" he'i va'erã íxupe Nhandejáry. ¹⁴Upe tekoha porã-rupi ndoikói nhande kwéry e'ý va'e. Moisés nhe'égwe ndoikwaái voi. Ha oikwaa e'ý ramo jepe, Nhandejáry remimbota-rupi joty oiko. Ojéhegwi rei vérami oikwaa hemimbota. ¹⁵Nhandejáry remimbota ojapo-gwi, oí vérami joty he'i va'e íxupe ipy'apy-py, oikwaa uka va'e íxupe. Hembiaapo porã ramo, oí vérami joty he'i va'e íxupe, "Iporã erejapo upe va'e" he'i va'e. Ha hembiaapo vai ramo katu, oí vérami joty íxupe, "Ne rembiapo vai-ma" he'i

vérami joty voi ave íxupe. Ojéhegwi rei vérami oikwaa ra'e Nhandejáry remimbota.

¹⁶Upéixa ete oiko va'erã. Nhandejáry ojehexa uka jevyha áry-py oiko va'erã. Xe remimombe'ukwe-rami oiko va'erã. Upe áry-py enterovéa-pe omonhe'ë va'erã Nhandejáry hembiaapo apokwe-rehe. Inhe'ë-py Cristo omombe'u va'erã íxupe kwéry ipy'a-py onhemi oí va'e. "Iporã" he'i va'erã para'e, "Ivai" he'i va'erã para'e peteí tei-pe.

**Moisés remimombe'ukwe
tekoha porã-rupi ndajaiko
porã teíry nhande kwéry**

¹⁷Ha ko'ánga katu amondo-ta xe nhe'ë peë-my, xe re'ýi kwéry. Nhande kwéry va'e-pema amonda-ta xe nhe'ë. "Xe ko judeu kwéry va'e" peje pendéjehe. Tekoha porã Moisés remimombe'ukwe perovia va'e. "Nhandejáry ko ore Jaryve voi" peje pendéjehe gwí nhande kwéry e'ý va'e-pe penhemboete uka reise-vy. "Ndaha'éiry pende Járy tee" peje íxupe onhomba'ejáry-rehe pepondera-vy. ¹⁸Nhandejáry remimbota peikwaa va'e voi. Upe tekoha porã-py pene mbo'e va'ekwe peikwaa porã hagwã jajapo va'erã, jajapo e'ý va'erã ave. ¹⁹"Xe ko gwaperã oikwaa e'ý va'e-pe ahexa uka va'e voi" peje rei pendéjehe. "Xe ko pytú-my rei oiko va'e-pe ahesape va'e voi" peje pendéjehe. ²⁰"Xe ko hi'arandu e'ý va'e-pe amo'arandu va'e. Oikwaa e'ý va'e-pe ahekombo'e va'e" peje pendéjehe. "Upe tekoha porã-rupi aiko-gwi, xe arandupa voi xe. Anhetegwa va'e gwive aikwaapa xe" peje rei mo'ã pendéjehe. ²¹Kente mbo'eháry voi nde. Ma'erã po ndapejéi ojúupe "Aníke eremonda tei" peje hagwã pende rapixape penhemonhe'ë-vy. Aipo ramo, ma'erã

^b2:11 Dt 10.17; At 10.34-35

nde voi gwĩ-rami ne monda? ²²“Aníke peiko teĩ nde rapixa rembireko ndive penhomongy'a-vy” peje penhemonhe'ë-vy. Aipo ramo, ma'erã nde voi ereiko nde rapixa rembireko ndive. Tupã kwéry ra'anga pejohu vai voi. “Aníke peike teĩ ha'e kwéry oĩ ha-py” peje ojóupe. Aipo ramo, ma'erã nde voi ereho upepy pemonda hagwã. ²³“Nhandejáry remimombe'u ukakwe nhande reko-harã voi ore reko-ha” peje mo'ã pendé-jehe peponderase-vy ojóehe. Penhem-boeteseve mo'ã. Aipo ramo ma'erã pe-motĩ Nhandejáry-pe hemimombe'ukwe pejapo e'ỹ-vy?

²⁴“Nhandejáry rekoha vérami mo'ã pereko-gwi, xe re'ýi kwéry, nhande kwéry e'ỹ va'e nomboetéi Nhandejáry-pe. Onhe'ë rei rei hese”^c

he'i Nhandejáry kwatia nhe'ë.

²⁵Gwĩ Moisés remimombe'ukwe tekoha porã va'e gwive rendu-vy, peẽ kwéry penhepirekytĩ uka va'ekwe. Ha upe tekoha-rupi peiko e'ỹ ramo katu penhepirekytĩ uka rei araka'e. Penhepirekytĩ uka hagwe ndovaléi peẽ-my. ²⁶Ha nhande kwéry e'ỹ va'e, judeu e'ỹ va'e katu onhepirekytĩ uka e'ỹ va'e voi. Ha upe tekoha-rupi oiko-ma ramo, “Xe re'ýi e'ỹ ramo jepe, onhepirekytĩ uka e'ỹ ramo jepe, xe re'ýi tee-rami joty oiko” he'i va'erã Nhandejáry nhande kwéry e'ỹ va'e-rehe. ²⁷Aipo ramo, “Gwĩ nhande kwéry e'ỹ va'e hekoha porãve pendéhegwi” he'i va'erã Nhandejáry peẽ-my. Ha peẽ katu upe tekoha porã-rupi ndapeikói voi. Upe tekoha pende rehegwa nhe'ë kwatia-rehe onhemoĩ va'ekwe. Penhepirekytĩ uka va'ekwe. Ha upe tekoha-rupi katu ndapeiko teéiry voi. Ha nhande kwéry e'ỹ va'e katu onhepirekytĩ uka e'ỹ ramo jepe, upe

tekoha-rupi joty voi oiko. Upéa-gwi “Judeu kwéry e'ỹ va'e hekoha porãve pendéhegwi” he'i va'erã peẽ-my Nhandejáry. ²⁸Aipo ramo, entéro judeu kwéry he'i va'e, oipirekytĩ va'e gwive, ndaha'éiry ha'e tee meme. Judeu kwéry oipirekytĩ-gwi mante ndoikóiry judeu tee ramo. ²⁹Ndaha'éiry upéixa. Ha judeu tee va'e katu ipy'a potĩ va'e, Nhandejáry remimopotĩ ipy'a. “Xe re'ýi tee voi nde” he'i íxupe va'e Nhandejáry. “Upe tekoha porã kwatia-rehe nhe'ë nhamonhe'ë-gwi, jaiko judeu tee ramo” ja'e mo'ã nhandéjehe. Nhe'ë Marangatu tee va'e oĩ-ma ramo ae nhande py'a-py, jaiko judeu tee ramo. “Xe pirekytĩ-gwi, aiko judeu tee va'e-rami” ja'e mo'ã nhandéjehe. Ndaha'éi upéa-gwi. Nhande py'a potĩ-gwi ae jaiko Nhandejáry re'ýi ramo judeu tee va'e-rami. Judeu tee va'e katu nomboetéi íxupe teko rei. Nhandejáry ae omboete íxupe.^d

3 Upéixa ramo, “Nhande pe'a rei araka'e nhande kwéry e'ỹ va'e pa'ũ-gwi” oĩ he'i va'e mo'ã upéixa. “Nhanhepirekytĩ rei araka'e” oĩ upéixa he'i va'e mo'ã. “Judeu kwéry va'e teĩ nhande kwéry” oĩ upéixa he'i va'e mo'ã. ²Nahániry. Nanhande pe'a reíry va'ekwe Nhandejáry. Nanhanhepirekytĩ uka reíry va'ekwe. Áy amombe'u ranhe-ta peẽ-my mba'éixa Nhandejáry nhande rovasa va'ekwe. Nhande kwéry-pete omonhangareko uka nhe'ë porã-rehe omombe'u hagwã. ³Ha oĩ va'ekwe nhande kwéry judeu va'e ndojapói inhe'ëgwé-rupi: Aipo ramo he'i va'ekwe ndojapóiry voi para'e Nhandejáry, he'i va'e oĩ. ⁴Ndaha'éiry upéixa. Ndajapu mo'ãi Nhandejáry. Onhe'ë-gwi ova e'ỹ va'e voi ko ha'e. Enterovéa va'e teko rei va'e ijapu ramo jepe, ojapo va'erã katu onhe'ëgwé-rupi Nhandejáry. Ndikatuíry ha'e ijapu

^c2:24 Is 52.5 ^d2:29 Fp 3.3

ójehe. Upéa-rehe he'i Nhandejáry kwatia nhe'ê:

“Erenhe'ê jave, ojekwaa-ta katu nde-rehe nde apu e'ýha. Ne monhe'ê uka ramo, Ojejavy e'ý va'e voi, he'i va'erã katu nde-rehe. Mba'eve ndojapóiry, he'i joty va'erã nde-rehe.”^e

Upéixa he'i voi Nhandejáry-rehe Nhandejáry kwatia nhe'ê.

⁵Oĩ he'i va'e mo'ã: “Nhande rembiapo vai ramo, ojekwaa porãve Nhandejáry-rehe ijapu e'ýha” he'i mo'ã. “Upéixa ramo, nhande rembiapo vaikwe repy-rehe nhande moingo asy ramo, ndaha'éí hembiaapo porã va'e Nhandejáry” oĩ onhe'ê va'e mo'ã Nhandejáry rekoha-rehe. Upéixa he'i mo'ã teko rei, ijapu rei-vy hese.

⁶Ha ndaha'éiry voi upéixa. Ha Nhandejáry katu ndaheko porãí ramo ra'e, ndikatúí ogwereco arã ra'e enterovéa-pe hembiaapo apokwe-rehe. Ha hekoha porã meme va'e voi ha'e. Ijapu e'ý va'e voi ha'e.

⁷Oĩ he'i va'e mo'ã: “Xe nhe'égwepu rupi ndajapói ramo, ojekwaa porãve rãve Nhandejáry-rehe hekoha apu e'ýha. Ha'e anho mante tuvixa mba'e, he'i va'erã Nhandejáry-rehe omboeteve-vy. Onhemoete ukave Nhandejáry. Onhemoete ukave-gwi, Mbava'e-rehe po xe moingo asy rei va'erã. Mbava'e-rehe po xe rereko rei va'erã xe rembiapokwe repy-rehe?” oĩ he'i va'e mo'ã. ⁸“Jajapo vai katu onhemomba'egwasuve hagwã Nhandejáry” he'i mo'ã. “Upe va'e Paulo nhe'égwe voi” he'i mo'ã xe-rehe. Xe renohẽ vai uka rei xe-rehe onhe'ê rei rei-vy. Upéixa xe-rehe ijapu-gwi, iporã katu Nhandejáry omoingo asy íxupe hembiaapo vai va'ekwe repy-rehe.

Ndoikói ojejavy e'ý va'e

(Rm 3.23; Gl 3.22)

⁹Upe ramo, “Nhande kwéry rekoha ojohu porãve para'e Nhandejáry nhande kwéry e'ý rekoha-gwi” oĩ he'i va'e. Nahániry. Enterovéa-rehe peteixa ojohu hese. Xe ha'e hagwe-rami, nhande judeu kwéry va'e, judeu kwéry e'ý va'e ave nanhande pu'akavéi-ma nhandéjehe jajejavy-vy. Ipu'akave nhande kwéry-rehe mba'evai nhande mohembiaapo vai uka hagwã. ¹⁰Upéixa he'i Nhandejáry kwatia nhe'ê:

“Ndaipóri ni peteĩ va'e ojejavy e'ý va'e. ¹¹Hi'arandu va'e ndoikóiry. Nhandejáry-pe omoiruse va'e ndoikói ave. ¹²Enterovéa tekoha vai-rupi rei-ma oiko ramo, omboyke-ma Nhandejáry-pe oho-vy. Ndoikovéi-ma ni peteĩ va'e hembiaapo porã va'e.^f ¹³Hetekwe ojejaty e'ý va'e ivai ine ramo. Nanhagwahêséiry ha'e-py. Upéixa ete ijuru vai vai-gwi, nanhamoirúséi íxupe. Oporombotavy tavy onhe'ê vai-vy. Onhe'ê-py oporomomytu'e'ý rei nhande jukase-vy. Mbói nhande su'u-ta va'e-rami, ivai nhande-vy.^g ¹⁴Naiporãí voi inhe'ê. Tomano mani, he'i nhande-rehe. Onhe'égwasu gwasu vai rei ojóhe.^h ¹⁵Pya'e a'e voi oiko ojapo vai hagwã gwapixa-rehe. Ndojejokóiry voi íxupe ojuka hagwã-rehe. ¹⁶Oho ha-rupi ojohu va'e-pe ogwereco asy asy, hese ndaija'éí-gwi. ¹⁷Tape porã-rupi ndohóiry. Gwapixa kwéry-pe nombopy'agwapy kwaáiry. Ogwereco asyséte.ⁱ ¹⁸Nomboetéi voi Nhandejáry-pe oiko-vy-gwi, upeixa hembiaapo.”^j

^e3:4 Sl 51.4 ^f3:12 Sl 14.1-3; 53.1-3 ^g3:13 Sl 5.9; 140.3 ^h3:14 Sl 10.7
ⁱ3:17 Is 59.7-8 ^j3:18 Sl 36.1

Upéixa he'i Nhandejáry kwatia nhe'ë. ¹⁹Entéro Nhandejáry kwatia nhe'ë gwive gwĩ Moisés nhe'ëgwé-rupi oikose va'e pegwarã. Upéa jaikwaa voi. Nhandejáry remimombe'ukwe-gwi hembiaporã enterove oikwaa. Upéa-gwi Nhandejáry ojohu va'erã enterovéa-rehe hembiapokwe. Hovagwy-py oĩ va'e ndojohúu va'erã onhe'ërã. ²⁰Gwĩ Moisés nhe'ëgwé renduha-pe, "Nde py'a potĩ-ma nde" nde'íry joty Nhandejáry. Ndojapopái-gwi inhe'ëgwé nomopotĩry joty íxupe Nhandejáry. Upéa nhe'ë jajapose ramo mo'ã, oikwaa uka nhande-vy nhane rembiapo vaikwe.^k

"Kiva'e-pe Nhandejáry, Nde py'a potĩ-ma nde, he'i?" oĩ oporandu va'e
(Gl 2.15-16; 3.11; Fp 3.9)

²¹Yma va'ekwe Nhandejáry kwatia nhe'ë omombe'u nhande-vy va'ekwe Nhandejáry rembiaporã. Ha ko'ánga katu oikwaa uka-ma nhande-vy mbava'e-rehe "Nde py'a potĩ-ma nde" he'i nhande-vy. Nhande nhandemopotĩ uka reise ramo upe tekoha porã-rupi rei jaiko-vy, nanhane mopotĩry voi Nhandejáry. ²²Hesu Cristo-rehe jajerovia-gwi ae, "Nde py'a potĩ-ma" he'i nhande-vy. Entéro Hesu Cristo reroviaha-pe gwive, nhande kwéry va'e, nhande kwéry e'ÿ va'e ave, peteixa ogwereco Nhandejáry. Peteixa ójehe ojerovia va'e-pe omopotĩ. ²³Ndoikói ojejavy e'ÿ va'e. Enterove ojejavy. Nhandejáry-rami ndoikóiry. Ha'e-rami oikose jepe, ha'e-rami ndikatúu oiko hikwái. ²⁴Ha jajejavy ramo jepe, nhande rexakwaa rei-ma oiko-vy Nhandejáry. "Ne resende-ma nde Hesu Cristo. Héry-py nde py'a potĩ-ma nde" he'i nhande-vy Nhandejáry. ²⁵Omoingo va'ekwe íxupe nhane resendeharã. Nhande-rehe ojejuka-gwi, omboykese

va'ekwe nhandéhegwi nhane rembiapo vaikwe. Hesu Cristo-rehe jajerovia-ma ramo ae, omboyke va'erã nhandéhegwi nhane rembiapo vaikwe nhande rereco poxy e'ÿ reheve. Upéa ojapo Nhandejáry ojekwaa hagwã hese hekoha apu e'ÿha. Yma araka'e kente kwéry hembiaapo vai ramo jepe, oha'arõ joty íxupe. Ndogwereco asy pya'éiry. ²⁶Ha ko'ánga katu ojohupa oiko-vy enterovéa-rehe hembiaapo vai va'ekwe, ojekwaa hagwã hese hekoha apu e'ÿha, hekoha porã teeha ojekwaa hagwã hese. Upéixa voi ojekwaa voi hese hekoha potíha. Mbava'e-rehe Hesu reroviaha va'e-pe gwive omopotĩ ojekwaa-ma ave hese.

²⁷Ha ko'ánga katu ndikatuvéi-ma nhapondera ojóehe: "Tekoha-rupi aiko-gwi aiko porãve ndéhegwi" ndaja'evéi-ma ojóupe, tekoha-rupi rei jaiko ramo. "Ne potĩ-ma nde" nde'íry nhande-vy Nhandejáry tekoha-rupi jaiko-gwi. Jarovia-ma ramo Hesu Cristo-pe ae, aipo he'i nhande-rehe. ²⁸"Jarovia-ma íxupe. Upéa-gwi nhane mopotĩ nipo ra'e" ja'e nhandéjehe. "Nhande nhandemopotĩ uka reise ramo upe tekoha porã-rupi rei jaiko-vy, nanhane mopotĩry voi Nhandejáry" ja'e nhandéjehe. ²⁹Nhandejáry ndaha'úi judeu kwéry Járy mate. Ha'e ae enterove va'e Járy. Ha'e judeu kwéry Járy, judeu e'ÿ Járy ave. ³⁰Enterove va'e-pe nhande rereco peteixa Nhandejáry. Nhande mopotĩ nhande kwéry va'e-pe jajerovia-gwi hese. Ogwerovia-gwi íxupe, omopotĩ ave nhande kwéry e'ÿ va'e-pe. ³¹Upe ramo oĩ he'i va'e mo'ã: "Hesu Cristo-pe jarovia-gwi, ndajaikovéi-ma Moisés remimombe'ukwe tekoha porã-rupi" he'i mo'ã ójehe kwéry. Upéixa ave he'i mo'ã nhande-rehe kwéry. Ha upe tekoha porã-rupi ae katu jaiko joty.^l

**Nhandejáry reroviaha Abraão
amyri rehegwa nhe'ë**

(Gl 3.6-18; Tg 2.23)

4 Ko'anga amombe'u-ta peë-my myamyri nhane ramoigwasu Abraão rehegwa nhe'ë. Mba'éixa araka'e ipy'a onhemopotĩ va'ekwe amombe'u-ta. ²Hembiapo porã-gwi onhemopotĩ ramo ra'e, "Xejehegwi rei anhemopotĩ-ma" he'i arã araka'e ójehe. Ha Nhandejáry rovagwy-py katu ndikatuĩry he'i upéixa. ³Ha Nhandejáry kwatia nhe'ë he'i:

"Ogwerovia-ma va'ekwe Nhandejáry-pe Abraão. Upéa-gwi Nde py'a potĩ-ma nde, he'i íxupe va'ekwe Nhandejáry."^m

Upéixa he'i Nhandejáry kwatia nhe'ë. Upéa-gwi, "Xejehegwi rei anhemopotĩ-ma" ndikatuĩry he'i. Ogwerovia-gwi íxupe ae omopotĩ-ma araka'e íxupe ipy'a. ⁴Omba'apo va'e-pe hembiapokwe repy nhamé'ë íxupe. Nanhame'ë reĩry íxupe. Hemigana ae nhamé'ë íxupe. Ha hembiapo porã-rehe rei nomopotĩry Abraão-pe Nhandejáry. Ha teko rei katu gwembiapo porã-rehe rei onhemopotĩ ukase mo'ã Nhandejáry-pe. ⁵Ha Nhandejáry reroviaha katu nonhemopotĩ ukaséiry gwembiapo porã-rehe rei. Ndoipotái Nhandejáry nhamba'apo nhanhemopotĩ hagwã-rehe. Ha ipy'a ky'a va'e-pe, onhe'ë reroviaha-pe katu, "Ne potĩ-ma nde" he'i íxupe Nhandejáry. Onhe'ë reroviaha-pe ojohu porã-gwi, omopotĩ-ma íxupe Nhandejáry gweko irũrã. ⁶Upéixa voi he'i araka'e myamyri Davi gwĩ Nhandejáry remimbovy'a-rehe:

"Nhandejáry remimopotĩ ovy'a oiko-vy. Nonhemopotĩry ojehegwĩnte hembiapo porã-gwi. Nhandejáry ae omopotĩ íxupe"

he'i araka'e Nhandejáry remimopotĩ-rehe.

⁷"Hembiapo vai va'ekwe-rehe ndogwerekói íxupe Nhandejáry. Upe va'e-rehe ovy'a eterei oiko-vy. Hembiapo vaikwe omboyke íxugwi va'e-rehe ovy'a oiko-vy. ⁸Hembiapo vai va'ekwe-rehe naimandu'avéi-ma Nhandejáry. Omboyke-ma voi íxugwi. Upe va'e-rehe ovy'a ete voi oiko-vy."ⁿ

Upéixa he'i Nhandejáry kwatia nhe'ë Davi amyri remimombe'ukwe. ⁹Gwĩ yma gware reko-rupi ojepirekyti va'ekwe, judeu kwéry ovy'aha anho para'e omombe'u Davi upéixa. Nahániry. Gwĩ ojepirekyti e'ỹ va'ekwe, judeu e'ỹ kwéry ovy'aha ave omombe'u upéixa. Amombe'u kuri peë-my Nhandejáry kwatia nhe'ë:

"Ogwerovia-gwi íxupe Abraão amyri: Nde py'a potĩ-ma nde, he'i íxupe va'ekwe Nhandejáry"^o

Upéixa he'i Nhandejáry kwatia nhe'ë. ¹⁰Araka'e po Nhandejáry he'i upéixa? Abraão ojepirekyti rire-ma para'e he'i araka'e íxupe Nhandejáry. Nahániry. Upéa he'i ramo íxupe, ndojepirekytĩry vyteri va'ekwe. ¹¹Onhemopotĩ rire-ma ojepirekyti va'ekwe. Ha ojepirekyti e'ỹ ramo ogwerovia rei-gwi Nhandejáry-pe, omopotĩ-ma va'ekwe íxupe. Ha upe rire katu Nhandejáry oipirekyti uka íxupe ojekwaa hagwã hese ogwerovia-gwi Nhandejáry-pe. Omopotĩ-ma araka'e íxupe. "Ogwerovia-gwi Nhandejáry-pe omboheko potĩ-ma íxupe" he'i arã Abraão-rehe. Upéixa-gwi Nhandejáry reroviaha va'e gwive, "Myamyri Abraão nhane ramoigwasu voi ra'e" he'i hese hikwái. Ojepirekyti e'ỹ ramo jepe, Nhandejáry omopotĩ joty íxupe va'ekwe.^p ¹²Ha gwĩ ojepirekyti va'e judeu kwéry va'e gwive katu túvy kwéry-rami ave voi ra'e Abraão. Ojepirekyti ramo jepe, oiko ave Abraão

reko-rupi hikwái. Ha'e ojepirekytĩ e'ỹ ramo vyteri Nhandejáry-pe ogwerovia-ma voi araka'e oiko-vy. Ha'e ogwerovia hagwe-rami áy ogwerovia-ma ave Nhandejáry-pe oiko-vy hikwái. Abraão reko-rupima oiko ave hikwái. Upéixa-gwi túvy kwéry-rami voi ave Abraão.

**Nhandejáry he'i tee va'ekwe
Abraão-pe gwembiaporã mombe'u-vy**

¹³He'i tee araka'e Nhandejáry: “Norombotavy mo'ái xe rembiaporã-rehe” he'i. “Ko yvy ame'ẽ va'erã nde-vy ne ma'erã” he'i. “Ne remiarirõ kwéry onhemomba'e ave va'erã hese” he'i tee Abraão amyri-pe gwembiaporã-rehe.^q

Upéixa he'i tee ramo íxupe Nhandejáry, Moisés amyri remimombe'ukwe tekoha porã-rupi anho ndoikói araka'e Abraão onhemopotĩ hagwã mo'ã. Upe tekoha-rupi rei-vyte oiko ramo, nde'íry íxupe. Ogwerovia-gwi íxupe ae araka'e, Nhandejáry omopotĩ-gwi íxupe ae araka'e, he'i tee araka'e íxupe upéixa. ¹⁴Nhandejáry reroviaha e'ỹ reheve Moisés remimombe'ukwe tekoha-rupi rei-vyte oiko va'e-pe, “Penhemomba'e va'erã ko yvy-rehe” he'i ramo Nhandejáry ra'e, jarovia rei arã ra'e íxupe. Onhe'ẽ rei arã araka'e Abraão amyri-pe.^r ¹⁵Ha upe tekoha-rupi oiko va'e gwive, upe tekoha-rupi ndoikovéi-ma ramo, upe tekoha ohasa-ma ramo, ogwereco asy va'erã íxupe Nhandejáry. Ha upe tekoha kwaa e'ỹ va'e-pe katu ja'e rei arã: “Petekoha rasa-ma peiko-vy. Peiko katu upe tekoha-rupi” ja'e rei arã íxupe.^s

¹⁶⁻¹⁷Upe ramo ogwerovia-magwi íxupe omombe'u araka'e Abraão amyri-pe hekoharã he'i tee-vy araka'e íxupe. Hemiarirõ kwéry-pe gwive ave he'i tee

araka'e Nhandejáry. Ohexakwaase rei íxupe kwéry. Entéro heroviaha-pe ohovasa va'erã. Gwĩ Moisés amyri remimombe'ukwe tekoha-rupi oiko va'e-pe, upe tekoha kwaa e'ỹ va'e-pe ave ohovasa va'erã. Abraão ogwerovia hagwe-rami ave ogwerovia-gwi, ohovasa va'erã ohexakwaa rei-vy hemiarirõ joapyri pyri-pe gwive. Upéa-rehe he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ.^t

“Heta tetã tetã-rupi oiko va'e, Nhane ramói, he'i va'erã nde-rehe. Ejerovia hagwe-rami ave, ojerovia-ma va'erã xe-rehe, he'i Abraão-pe Nhandejáry.”^u

Upéixa he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ. Upéa-gwi nhande ramói-rami ave voi ra'e Abraão. Nhandejáry rekoha apu e'ỹ va'e-gwi, hese ojerovia-gwi, omoangeri ngeri inhe'ẽgwe Abraão. Ha Nhandejáry, Abraão ojerovia hese va'e katu, omano va'ekwe-pe omoingove jevy va'e voi. Gwĩ oiko e'ỹ va'e-pe mba'eve-gwi omoingo joty onhe'ẽ-rupi. ¹⁸Ha Abraão katu: “Oiko-ta nde ra'y” he'i ojúpe ramo, ogwerovia-ma Nhandejáry-pe. Ituja ramo jepe oha'arõ arõ ojúpe omombe'u va'ekwe Nhandejáry. Upéa-gwi onhembohetama onhemboe'yí-vy hemiarirõ tetã tetã-rupi oiko va'e. Upéixa voi oiko va'ekwe Nhandejáry kwatia nhe'ẽ he'i hagwe-rami:

“Upéixa onhemboe'yí e'yi va'erã ne remiarirõ kwéry”^v

he'i araka'e Nhandejáry kwatia nhe'ẽ Abraão-rehe. ¹⁹Ha'e omboty-tama cem áno. Ituja eterei ramo jepe ndogwerovia ku'a ku'ái ojúpe he'i va'ekwe Nhandejáry. Gwete-rehe imandu'a oiko-vy. Haimete-ma ndaipu'akavéi gwete-rehe. Omano hagwã-ramima oiko. Ójehe

^q4:13 Gn 17.4-6; 18.18; 22.17-18 ^r4:14 Gl 3.18 ^s4:15 Rm 7.7,10-25

^t4:16-17 Gl 3.16,29 ^u4:16-17 Gn 17.5 ^v4:18 Gn 15.5

ndaipu'akavéi-ma. Igwaigwī-ma hembireko Sara. Naimembýi va'e voi ha'e oiko-vy. Ogwenogwaigwī-ma omemby e'ŷha. Upéa-rehe imandu'a jave, ndogwerovia ku'a ku'áiry joty ojéupe he'i va'ekwe Nhandejáry. “Áy ndahexa mo'ávéi-ma xe ra'yrã” nde'íry joty ojéhe. Ogwerovia tee joty.^w ²⁰ “Mba'éixa po oiko-ta xe ra'y?” nde'íry joty. Ojéupe he'i va'ekwe Nhandejáry ndogwerovia ku'a ku'ái joty. Ogwerovia tee-gwi, ojerovia teeve eve joty hese. “Nde ko nde tuvixa mba'e va'e voi” he'i Nhandejáry-pe omboete-vy. ²¹ “Nhandejáry he'i tee ramo, ojapo nhande-vy” he'i. “He'i hagwe-ramima ojapo va'e voi nhande-vy. Ojapo kwaa voi xe-vy gwarã. Hekoha apu e'ŷha aikwaa voi xe” he'i Nhandejáry-rehe ogwerovia tee-vy. ²² Upéixa-gwi ogwerovia tee-gwi, “Ha'e ipy'a potĩ-ma” he'i hese Nhandejáry. ²³ Upéa Nhandejáry kwatia nhe'ë he'i ranhe Abraão-rehe. ²⁴ Ha upe rire katu he'i-ma nhande-rehe ave. Nhandejáry Hesu moingove jevyha-rehe jajerovia-ma ramo “Nde py'a potĩ-ma nde” he'i ave va'erã nhande-vy Nhandejáry. Upéixa voi upéa Nhandejáry kwatia nhe'ë he'i-ma nhande-rehe ave.^x ²⁵ Nhandejáry nhe'ë-py ojejuka va'ekwe Hesu. Jajevy-gwi omano. Upéi omoingove jevy va'ekwe íxupe, nhande py'a potĩ reheve onhemoirũ uka hagwã nhande-vy.

Nhande py'a omopotĩ-ma Nhandejáry

5 Upe ramo Nhandejáry-pe jarovia-magwi, nhande py'a potĩ reheve jaiko. Nanhande rereko asyvéi-ma va'erã Nhandejáry. Nhane mbojoja va'e ojéupe Nhandejáry Hesu Cristo. Heko-rupi mante jaiko. ² Hese

jajerovia-gwi, Cristo nhande reru va'e, nhande rovasa nhande rexakwaa rei-vy hagwã-py nhande reru. Ha ko'ánga Nhandejáry reko irũ ramo-ma jaiko. Ojehexa uka ramo Nhandejáry reko porã teeha, onhembotuvixa mba'e ramo ave, jaiko va'erã katu heko-rupi. Upéa jaikwaa voi. Upéa-rehe javy'a ete voi jaiko-vy.^y ³ Gwī nhande rereko asyha-pe ae nanhaheme'ëi. Nhande rereko asy jave, javy'a joty nhande, nhane mbaraeteve teve joty jaiko-vy, jajehesa rerova e'ŷ hagwã Nhandejáry-gwi. Upéa jaikwaa-gwi, javy'a joty jaiko-vy. ⁴ Jajehesa rerova e'ŷ ramo íxugwi, “Xe rerovia tee nipo ra'e” he'i arã nhande-rehe Nhandejáry nhande johu porã-vy. ⁵ Nhande johu porã-gwi, jaikwaa voi jaiko porã hagwã Nhandejáry ndive. “Nhandejáry ndive jaiko porã va'erã” ndaja'e reíry voi nhandéjehe. Ha Nhe'ë Marangatu tee va'e, nhande-vy Nhandejáry remime'ëgwe, oikwaa uka nhande-vy Nhandejáry nhande rayhu tee reiha nhande py'a ete gwive jajohayhu hagwã. Upéixa-gwi, “Nhandejáry ndive jaiko porã va'erã” ndaja'e reíry voi nhandéjehe.^z

⁶ Nhandéjehe nanhande pu'akái vyteri ramo, nhande rekoha vai ramo, upe jave Cristo ojejuka-ma va'ekwe nhande-rehe. Nhandejáry omboypy hagwe-py omano.^a ⁷ Ojevavy e'ŷ va'e-rehe hasy peve voi nhamano va'e, nhande rekove-rehe nhane rakate'ŷ-gwi. Ha nhande poriahuvereko reko va'e-rehe katu, “Naxe rakate'ŷiry xe rekove-rehe. Hese amano hagwã-rami aĩ” oĩ para'e upéixa he'i hese. “Hese amano hagwã-rami joty” he'i para'e hese. ⁸ Ha Nhandejáry katu oikwaa uka-ma va'ekwe oiko-vy nhande

^w4:19 Gn 17.17; Hb 11.12 ^x4:24 Rm 15.4; 1 Co 9.10; 10.11

^y5:2 Mt 5.11-12 ^z5:5 Tg 1.2-3,12; 1 Pe 1.5-7; 4.13 ^a5:6 1 Tm 1.15; 1 Pe 3.18

rayhu tee reiharã oikwaa uka-ma va'ekwe nhande-vy. Jajevavy vyteri jaiko-vy ramo, Cristo nahakate'yiry gwekove-rehe. Nhande rekovia omano va'ekwe nhande-rehe. ⁹Nhande rekovia gwugwy avyete-py ojejuka-gwi va'ekwe, ay ipotĩ-ma Nhandejáry-pe nhande py'a. Upéa-gwi Cristo nhane resende va'erã voi. Ogwahẽ va'erã Nhandejáry áry enterove-pe ohekojohupa hagwã, hembiaipo vaikwe-rehe ogwereco asy hagwã íxupe kwéry. Upeha áry-py nhane resende va'erã katu Cristo. Nanhane mondói va'erã nhane mbohasa asy hagwã-py. ¹⁰Yma va'ekwe nanhande a'éiry va'ekwe Nhandejáry-rehe. Ha Ta'yry nhande-rehe omano-gwi gweko irũrã nhane moingo va'ekwe Nhandejáry. Ay Nhandejáry nhamoirũ-ma jaiko-vy. Ha Cristo nomanovéi hagwã-ma oikove jevy-gwi, nhane resende sende meme va'erã katu oiko-vy. ¹¹Areko joty amombe'uve va'erã peẽ-my. Ay Nhandejáry Hesu Cristo nhane moingo-ma Nhandejáry irũ ramo nhande rereko asy e'y reheve. Upéa-gwi nhane mbovy'a vy'a oiko-vy Nhandejáry.

Adão amyri rembiapokwe ndaha'ei Cristo rembiapo-rami

(1 Co 15.21-22)

¹²Yma va'ekwe ojevavy-ma nhande ppy héry va'e Adão. Ha'e ojevavy ranhe-gwi, ombojevavy va'ekwe yma gware yvypóry kwéry-pe. Ojevavy-gwi mombyrypa oiko Nhandejáry-gwi omano hagwã-rami voi hikwái. Upéa-gwi ojevavy-ma va'ekwe entéro yvypóry gwive. Upéa-gwi mombyrypa oiko Nhandejáry-gwi omano hagwã-rami voi oiko hikwái.^b ¹³Ne'irã omombe'u va'ekwe Nhandejáry

yvypóry kwéry-pe tekoha porãrã. Áry porukwe-rupi rei oiko hikwái. Ha'e kwéry hekorã ne'irã omombe'u ramo jepe, ojevavy joty oiko-vy hikwái. Ha gweko hagwã oikwaa e'y va'e oiko ha-py, "Amoingo asy va'erã íxupe" nde'iry Nhandejáry. Hembiaipo vai va'ekwe-rehe ne'irã imandu'a hese Nhandejáry. ¹⁴Ha hembiapokwe-rehe ne'irã imandu'a ramo jepe Nhandejáry, ojevavy joty oiko-vy va'ekwe hikwái. Adão amyri rire Moisés amyri oiko peve, Nhandejáry nomombe'úi íxupe ha'e kwéry hekorã. Tekoha porã ndoikwaái-gwi, "Nohendúi voi xe remimombe'ukwe" nde'iry hese Nhandejáry. Ha ndoikói-gwi Nhandejáry reko-rupi, ojevavy joty oiko-vy va'ekwe. Ojehe ndaipu'akavéi-ma. Mombyrypa oiko Nhandejáry-gwi omano va'erã-rami rei hikwái. Ha Adão katu nohendúi-ma va'ekwe ojúpe he'i va'ekwe Nhandejáry. Ha he'yi kwéry-pe katu nomombe'úi Nhandejáry hekorã kwéry. Upéa-gwi Adão ojevavy hagwe-ramima ha'e kwéry ndojejavýiry. Ha'e-rami ojevavy e'y ramo jepe, mombyrypa oiko araka'e Nhandejáry-gwi. Omano va'erã-rami rei oiko hikwái.

Adão rehegwa nhe'e he'i Cristo ou va'erã-rehe. ¹⁵Ha Cristo rembiapo ndaha'ei Adão rembiapokwe-rami. Nhande ppy Adão gwí ojevavy va'e gwive ppy voi. Ha Cristo katu enterovéa-pe omopotĩ hagwã oikwaa. Ojevavy-ma va'ekwe Adão. Ha Nhandejáry katu nhande rovasa va'ekwe nhande rexakwaa rei-vy. Adão ojevavy-magwi, mombyrypa oiko araka'e Nhandejáry-gwi hikwái. Omano va'erã-rami rei oiko yma gware yvypóry kwéry. Ha Nhandejáry katu nhande rexakwaa porã rei voi va'ekwe.

^b5:12 Gn 2.17; 3.6,19

Nhande kwéry gwive nhande rovasa vasa va'ekwe peteĩ héry va'e Cristo, ha'e ramigwa ndoikóiry va'e. Upéa-gwi opamba'e-py nhande rexakwaa porãve rãve katu Nhandejáry. ¹⁶Ha ndaha'etí Adão rembiapokwe-rami Nhandejáry rembiapo. Nhande ypy Adão ojejavy rire-ma, "Ha'e onhembopy'a ky'a-ma" he'i hese Nhandejáry. Upéixa he'i ave nhande-rehe Nhandejáry. Ha nhande kwéry katu heta jajejavy javy rire-ma jepe "Nde py'a potĩ-ma nde" he'i joty nhande-vy nhande rexakwaa rei-vy.

¹⁷Oĩ peteĩ va'e nhande ypy ojejavy va'ekwe. Peteĩ jepe ojejavy ramo, ndaipu'akavéi-ma ójehe enterovéa. Omano va'erã-rami rei hikwái. Ha outro peteĩ va'e, Hesu Cristo jaroviaha ypy va'e rembiapo iporã eteve voi. Nhandejáry rembiexakwaa rei va'e gwive, "Nde py'a potĩ-ma nde" he'i íxupe va'e gwive, upeixagwa Nhandejáry rekoha-rupita ae oiko, peteĩ oiko va'e Cristo omoingove íxupe-gwi.

¹⁸Upéixa ramo peteĩ va'e ojejavy-gwi icy'a-ma nhande py'a. Ha upe rire katu peteĩ va'e ojejavy e'ỹ-gwi, "Nde py'a potĩ-ma nde" he'i nhande kwéry-pe Nhandejáry nhane moingove-vy. ¹⁹Nhandejáry nhe'ẽ peteĩ va'e nhande ypy nohendúí va'ekwe. Upéa-gwi nhande kwéry gwive jajejavy va'ekwe. Ha upe rire katu peteĩ va'e ohendu va'ekwe ojéupe he'i va'ekwe Nhandejáry. Upéa-gwi, "Nde py'a potĩ-ma nde" he'i va'erã heta heta va'e-pe Nhandejáry.

²⁰Upe ramo omombe'u va'ekwe Nhandejáry nhande rekoha porãrã rehegwa nhe'ẽ. Upéixa teko rei ndoikói ramo upe tekoha porã-rupi, Nhandejáry oipota ojekwaapave hese upe tekoha-rupi oikose e'ỹ etereiha. Ha teko rei ivaive ive va'e ojapo-ma ramo, upe jave nhande rexakwaa porãve rãve joty Nhandejáry nhande rovasa-vy.

²¹Yma va'ekwe jajejavy-gwi, ipu'aka nhande-rehe tekoha vai. Nhande pu'akavéi-ma nhandéjehe. Nhamano va'erã va'e-rami jaiko rei va'ekwe jajejavy-gwi. Ha upe rire katu nhande rovasa-ma va'ekwe nhande rexakwaa rei-vy ndaipu'akavéi-ma hagwã nhande-rehe tekoha vai. Nhandejáry Hesu Cristo omano-gwi nhande-rehe, nhane mopotĩ-ma va'ekwe Nhandejáry. Nhande py'a potĩ-gwi, nhane moingove opa e'ỹ reheve jaiko hagwã he'ýi tee ramo.

**Cristo-pe peteĩxa nhamoirũ
ramo, jaiko voi nhande**

(2 Co 5.17; Gl 2.20; 5.24)

6 Oĩ he'i va'e mo'ã oiko-vy: "Jajejavy ramo jepe, nhande poriahuvereko reko joty arã Nhandejáry" he'i mo'ã. "Aipo ramo, iporã jajejavyve, nhande poriahuverekove hagwã" he'i mo'ã. ²Ndaha'etí upéa-rehe. Nhande-rehe ndaipu'akavéi-ma ae tekoha vai. Mba'e vai-rupi ndajaikovéi-ma nhande. Nhamano va'e-rami jaiko íxupe. Omano va'ekwe-rami jaiko mba'evai-pe. Upéixa-gwi ndikatuvéi-ma jajejavy jaiko-vy. ³Nhanhemongarai ramo va'ekwe, jajehexa uka va'ekwe Cristo Hesu-pe peteĩxa nhamoirũmaha íxupe. Ha'e omano va'ekwe. Peteĩxa nhamoirũ-ma ramo íxupe, omano va'ekwe-rami ave jaiko-ma indive. Upéa peikwaa voi. ⁴Nhane mongarai ramo va'ekwe, peteĩxa nhamoirũmaha íxupe jahexa uka va'ekwe. Ha'e omano va'ekwe. Peteĩxa nhamoirũ-ma ramo íxupe, omano va'ekwe-rami ave jaiko hendive. Ndajajejavývéi-ma voi. Upéi Cristo-pe omoingove jevy ramo Nhande Ru, ojekwaa voi hese heko mbaraeteha. Cristo oikove jevy hagwe-rami oipota nhande ave nhande rekoha pyahu

jaiko-vy. Oipota nhambopyahu nhande reko jaiko-vy.^c

⁵Cristo omano va'ekwe. Peteixa nhamoirũ-ma ramo íxupe va'ekwe, omano va'ekwe vérami jaiko indive. Upéixa ete ha'e vérami nhane moingove jevy ramo, peteixa nhamoirũ va'erã íxupe. ⁶Nhandejáry rembiaporã jaikwaa voi. Kurusugwasu-rehe omano ramo va'ekwe Cristo, hendive nhande reko tujakwe ave omano va'ekwe. Oipe'ase nhandéhegwi nhande rekoha vaikwe nhande jajapose va'e rei ndajajapovéi-ma hagwã, ndaipu'akavéi-ma hagwã nhande-rehe tekoha vai. ⁷Nhamano ramo ndaipu'akavéi-ma nhande-rehe tekoha vai. Upéa jaikwaa voi. ⁸“Cristo ndive omano va'ekwe-rami jaiko-ma ramo, indive gwarã nipo ra'e nhande” ja'e nhandéjehe jarovia-vy íxupe. ⁹Cristo omano rire oikove jevymaha jaikwaa voi. Nomanovéi-ma va'erã. Ójehe ipu'aka-magwi, nomano hagwãvéi-ma voi ha'e oiko-vy. ¹⁰Ojejuka-ma ramo, omano va'ekwe nhande-rehe ndaipu'akavéi-ma hagwã tekoha vai nhande-rehe. Peteigwe mante omano va'ekwe. Ha upe rire katu nomano manovéi-ma va'ekwe oiko-vy. Ko'anga katu oikove jevy-gwi Nhandejáry pegwarã-ma voi ha'e oiko. ¹¹Upéixa ete iporã katu: “Ndaipu'akavéi-ma xe-rehe tekoha vai. Amano va'ekwe-rami aĩ joty. Cristo Hesu-pe peteixa amoirũ-gwi, ãy Nhandejáry pegwarã-ma voi aiko” ja'e nhandéjehe. Nanhanheme'evéi-ma tekoha vai-pe.^d

¹²Anive penheme'ẽ tekoha vai-pe ipu'aka hagwã pende py'a-rehe, pejapose va'e rei pejapo hagwã. ¹³Naiporã katu penheme'ẽ íxupe. Pende rete poru-ma ramo, ojapo vai uka va'erã peẽ-my. Hekovia

Nhandejáry-pe ae katu penheme'ẽ. Pemanu va'ekwe-rami pene moingove jevy va'ekwe. Upéa-gwi peheja katu Nhandejáry po-py pende py'a gwive pende rete gwive pende rete poru hagwã pene moembiapo porã uka hagwã.^e ¹⁴Naiporã katu pende-rehe ipu'aka tekoha vai. Yma va'ekwe Moisés remimombe'ukwe tekoha porã-rupi peikose mo'ã. Pendejéhegwi peiko va'ekwe. Ha ko'anga katu Nhandejáry pende rovasa vasa va'e-rupi peiko. Pende rexakwaa kwaa rei-gwi peiko porã voi. Upéa-gwi naiporã katu pende-rehe ipu'aka tekoha vai.

Peiko-ma Nhandejáry rembigwái ramo pejajavy e'ỹ hagwã

¹⁵Oĩ he'i va'e mo'ã oiko-vy: “Iporã para'e jajajavy” he'i. “Yma Moisés remimombe'ukwe tekoha-rupi mo'ã jaikose va'ekwe nhanhemopotĩ hagwã mo'ã. Ha ko'anga katu Nhandejáry rembiporiahu-vereko ramo jaiko-gwi, nhane potĩ-ma jaiko-vy. Upéa-gwi jajajavy ramo jepe, nanhane moingo asy mo'ãi para'e Nhandejáry” he'i mo'ã oiko-vy hikwái. Ndaha'ei voi upéixa. ¹⁶Erenheme'ẽ ramo ijokwaiha-pe inhe'ẽ rendu ramo, nde ruvixa ramo oiko arã nde-vy. Hembigwái ramo ereiko va'erã íxupe. Mba'e vai-pe erenheme'ẽ ramo, eremano va'erã. Aipo ramo mombry erepyta arã Nhandejáry-gwi. Ha Nhandejáry po-py katu erenheme'ẽ ramo, inhe'ẽ erehendu ramo, “Nde py'a potĩ-ta nde” he'i va'erã nde-vy. Upéa peikwaa voi.

¹⁷Ha atima porã katu Nhandejáry-pe pende-rehe. Yma mba'e vai ipu'aka araka'e pende-rehe. Ha upe rire katu pehendu-ma va'ekwe peẽ-my hemimombe'ukwe heko-rupi peiko hagwã. Pende py'a gwive pehendu-ma va'ekwe inhe'ẽ. ¹⁸Pende-rehe

^c6:4 Cl 2.12 ^d6:11 2 Co 5.15; Gl 2.19-20 ^e6:13 Cl 3.5; 2 Co 5.14-15

ndaipu'akavéi-ma mba'e vai. Peiko-ma Nhandejáry rembigwái ramo pejevayve e'ý hagwã.^f ¹⁹Napene arandupáiry vyteri. Upéixa-gwi apomo'arandu-ta tembigwái rehegwa nhe'ë-rami. Yma penheme'ëmba va'ekwe pende py'a gwive mba'e vai-pe hembigwairã penhemongy'a hagwã pejapo vaive ive hagwã. Ha ko'anga iporã katu penheme'ëmba Nhandejáry-pe hembigwairã pejevayve e'ý hagwã, peiko marangatu hagwã peiko-vy.

²⁰Yma araka'e peiko mba'evai rembigwái ramo peiko. "Pejapo katu Nhandejáry remimbota" nde'íry araka'e peë-my nde rerekwa. ²¹Áy katu petí pene rembiapokwe-gwi. Yma pene rembiapo vai jave, pene rembiapokwe ndovaléi araka'e. Napende rovasái voi araka'e Nhandejáry. Upéixa pejapo ramo, mombyry rei pемano arã Nhandejáry-gwi. ²²Ha ko'anga katu pende-rehe ndaipu'akavéi-ma mba'e vai, Nhandejáry rembigwái ramo peiko-magwi. Penheme'ë-ma íxupe peiko marangatu hagwã hendive peikove opa e'ý reheve hagwã. Upéixa íxupe penheme'ë ramo, entéro ne rembiapo ovale voi. ²³Ha jajajavy ramo nhande rembiapo apokwe-rami nhande rereko arã. Mombyry rei nhamano arã Nhandejáry-gwi. Ha Nhandejáry Cristo Hesu-pe peteixa nhamoirũ ramo, ondive nhane moingove meme va'erã voi Nhandejáry nhande rexakwaa rei-vy.⁸

Omenda va'e rehegwa nhe'ë

7 Peë xe re'ýi kwéry, tekoha rehegwa nhe'ë kwaaha voi. Upéixa-gwi peë-my amombe'u-tama va'e peikwaa voi. Tekoha rehegwa nhe'ë jaikove va'e pegwarã. Ndaha'ëi nhamano va'ekwe pegwarã tekoha. ²Upéixa voi kunha ime va'e tekoha-rupi oiko jave, oikove vyteri

ramo iména, ndikatúí oheja oho-vy. Ha omano ramo katu ndaipu'akavéi hese imenakwe. ³Upéixa ramo iména oikove vyteri ramo, outro kwimba'e ndive oiko ramo, "Teko ky'a-rupi oiko" ja'e arã hese. Ha iména omano ramo katu ndaipu'akavéi hese. Omenda pyahu jevy ramo outro kwimba'e-rehe, tekoha-rupi joty oiko va'erã. Omano va'ekwe rereko asyhaty e'ý upéa. Ndoikovéi omano va'ekwe pogwy-py, ojei-ma íxugwi. Ndaixupe gwarãi inhe'ë. ⁴Upéixa ete pende rekoha, xe re'ýi kwéry. Cristo omano va'ekwe. Cristo-pe peteixa pemoirũ-gwi, omano va'ekwe-rami ave peiko va'ekwe. Yma va'ekwe he'i va'ekwe Moisés: "Nderejapopái ramo upe tekoha porã nhe'ë gwive, eremano arã mombyry Nhandejáry-gwi ereiko hagwã" he'i va'ekwe Moisés Nhandejáry nhe'ë ohai-vy. Áy jajerovia-magwi Cristo-rehe, upéa nhe'ë ndaha'evéi nhande-vy gwarã. Ha'e kuri peë-my: Imenakwe nomandavéi-ma gwembirekokwe-rehe. Ndoikovéi-ma omano va'ekwe pogwy-py, ojei-ma íxugwi. Upéixa ete Hesu Cristo-pe nhamoirũ-gwi, omano va'ekwe-rami jaiko-gwi, ndaha'ëi nhande-vy gwarã Moisés rembihaikwe. Ha Cristo omano rire, omoingove jevy íxupe Nhandejáry. Upéa-gwi áy peiko-ma he'ýi ramo yva'a porã va'e-rami, pene rembiapo porã porã hagwã íxupe. ⁵Yma jajapose va'e rei jajapo va'ekwe. Upe-ma ramo, "Ani erejapo teĩ upéa" he'i ramo Moisés remimombe'ukwe nhande rekoharã, ivaive ive va'e joty jajapose va'ekwe. Yvyra hi'upy e'ý vaive va'e-rami nhane rembiapo vai vai jaiko-vy va'ekwe. Nhane rembiapo vai vyteri ramo ra'e, mombyry Nhandejáry-gwi jaiko arã ra'e. Nhamano hagwãixa jaiko va'ekwe. ⁶Upéa yma gware tekoha porã nhe'ë

ipokatu joty. Ha peteixa nhamoirũ-ma ramo Cristo-pe, ãy upéa kwatia nhe'ẽ ndaha'evéi nhande-vy gwarã. Æy omano va'ekwe-rami jaiko íxupe. Ndaipokatuvéi-ma nhande-rehe upéa yma gware nhe'ẽ. Nhe'ẽ Marangatu tee va'e reko-rupi ae nhamba'apo Nhandejáry-pe jaiko-vy.

Upe tekoha porã nhe'ẽ amonhe'ẽ ramo, aikwaa-ma xe rekoha vai

(Rm 3.20)

⁷Oĩ he'i va'erã para'e: “Naiporãi ra'e Moisés amyri remimombe'ukwe tekoha” he'i mo'ã. Ndaha'éiry upéixa. Upe tekoha rehegwa nhe'ẽ ahendu-ma ramo, xe rembiapo vaikwe aikwaa-ma voi. “Aníke peipota teĩ pende rapixa mba'e” nde'íry ramo ra'e upe tekoha rehegwa nhe'ẽ, ndaikwaái arã ra'e xe rekoha vai.^h ⁸“Ani ne mba'e jerure rure teĩ” he'i Moisés amyri rembihaikwe tekoha porã mombe'u-vy. Upéa nhe'ẽ amonhe'ẽ ramo jepe, ajevavy joty. Aipota eterei xe rapixa mba'e. Upéa-gwi ajevavyve vyve aiko-vy. Upe tekoha ndaikwaái ramo ra'e, ndaikwaái arã ra'e xe rekoha vai. Naxe mbojevavyí arã ra'e. ⁹Yma upe tekoha rehegwa nhe'ẽ kwaa e'ÿ-vy aiko va'ekwe. Ha upe rire katu: “Ani erejapo teĩ upeixagwa” he'i pykatu upe tekoha rehegwa nhe'ẽ, ajaposeve seve joty. ¹⁰Upéi mombyry aiko va'ekwe Nhandejáry-gwi amano va'ekwe-rami. Upe tekoha porã-rupi meme mo'ã oipota va'ekwe xe aiko hendive Nhandejáry. Ha xe katu mombyry-ma aha va'ekwe aiko-vy Nhandejáry-gwi. Aiko teĩ. Omano va'ekwe-rami aiko va'ekwe íxugwi. ¹¹Upe tekoha nhe'ẽ amonhe'ẽ ramo jepe “Aníke erejapo teĩ upeixagwa” he'i pykatu, xe ajaposeve seve joty. Upe tekoha-rupi aikose mo'ã ramo jepe, anhembotavy-ma joty. Upe tekoha nhe'ẽ xe mbojevavyve joty. Aje-

javyseve joty. Upéixa ramo ajevavy javy-gwi, omano va'ekwe-rami aiko va'ekwe.

¹²Upéixa ramo Nhandejáry rekoha marangatu voi upe tekoha. Nhande rekorã rehegwa nhe'ẽ, Nhandejáry rekoha marangatu voi ave. Nhandejáry remimbota omombe'u upéa nhe'ẽ. Nhane mo'arandu porã, nhane moingo tape porã-rupi ave. ¹³Oĩ he'i va'erã para'e: “Upe tekoha Nhandejáry rembijohu porã va'e xe mbojevavy ra'e. Xe jukaharã vérami” he'i mo'ã. Ndaha'éiry upéixa. “Ani erejapo teĩ upeixagwa” he'i va'e-rehe xe mandu'a ramo, ajevavyseve joty aiko-vy. Omano va'ekwe-rami aiko. Upéixa ramo ojekwaa xe-rehe xe rekoha vaiha. Jajevavy e'ÿ hagwã pe tekoha he'i-gwi, ojekwaa porãve nhande-rehe nhande rekoha vaiha. “Ivai eterei voi” ja'e nhandéjehe.

“Aikose e'ÿha-rupi aiko joty” he'i Paulo

¹⁴Nhane nhe'ẽ marangatu pegwarã voi Moisés remimombe'ukwe tekoha porã. Ha ndaxe reko marangatu meméiry. Xe-rehe ipu'aka joty tekoha vai va'e. ¹⁵Xe aikose ha-rupi ndaikói. Ndajaposéi va'e ajapo joty. Upéixa-gwi xe ndaikwaavéi-ma voi xe rekoha. ¹⁶Xe remimbota e'ÿ-rupi aiko ramo, upe tekoha-rupi aikose ramo mo'ã, “Anhetegwa voi ra'e” ha'e joty upe tekoha-rehe. ¹⁷Upéixa-gwi xejéhegwi ndajapo vaíry. Xe py'a-py oĩ va'e, mba'e vai xe mbojevavy ukaha ae ojapo uka xe-vy. ¹⁸Xejéhegwi ndajapo porã kwaái. Ajapose va'e rei ajapo. Ajapose ramo mo'ã iporã va'e, ndajapóiry joty. ¹⁹Xe remimbota-rupi ndaikói joty. Iporã va'e ndajapói. Hekovia ajapo ae ivai va'e joty. Ndajapo mo'ái ramo jepe, ajapo joty. ²⁰Xe remimbota e'ÿ-rupi joty aiko.

^h7:7 Êx 20.17; Dt 5.21

Ajapo vai ramo vyteri, xejéhegwi katu ndajapo vaíry joty. Xe aiko porāse mo'ā. Oī ave xe mbojejavy ukaseha, pe tekoha vai va'e, xe py'a-py oī va'e. Xe-rehe ipu'aka joty.

²¹ Upéixa-gwi xe-vy ojehu va'ekwe āy aikwaa-ma. Ajapo porāse ramo mo'ā, nome'ēi xe-vy ajapo porā hagwā. Ivai va'e mante ajapo joty aiko-vy. ²² Xe ae xejehegwíte arovy'a Nhandejáry remimombe'u ukakwe nhande rekoharā. ²³ Ha xe py'a-py oī ave pe tekoha vai va'e vyteri. Ha xe remimbota, xe ajohu porā va'e, ndaijojái pe tekoha vai va'e ndive. Ndaijojái ramo, ndaxe pu'akavéi-ma xéjehe xe mbojejavy uka-gwi pe tekoha vai va'e.ⁱ ²⁴ Upéixa ramo, xe py'a-py ijoja e'ỹ-gwi, xe poriahu ete voi, ndavy'avéi-ma. Kiva'e-pa xe resendeharā. Omano-tama va'e-rami aiko pe tekoha vai va'e-gwi. ²⁵ Xe resendeta katu Nhandejáry. Upéa-rehe atima porā íxupe. Xe resendeta ave Nhandejáry Hesu Cristo.

Upéixa amombe'u jevy-ta peē-my xe rekoha. Xe katu Nhandejáry rembigwái ramo jepe, xe rekoha ku'a ku'a joty. Xe py'a rekoha-rupi aiko ramo, upe jave Nhandejáry remimombe'ukwe-rupi aiko. Ha pe tekoha vai nhe'ē-rupi aiko ramo, ndaxe pu'akái xéjehe. Ojapo vai ukase joty xe-vy.^j

Nhe'ē Marangatu tee va'e nhande py'a-py oiko ramo, jaiko porā voi

(Gl 5.16-18)

8 Upe ramo Cristo Hesu-pe peteixa nhamoirū va'e gwive, “Ojejavy-ma” āy nde'i mo'āi nhande-rehe Nhandejáry. ²Nhe'ē Marangatu tee va'e reko-rupi jaiko ramo, nhane moingove. Jaikove meme voi Cristo Hesu-pe peteixa nhamoirū va'e. Upéixa ete xe jukaharā jepe, ndaipu'akavéi-ma xe-rehe tekoha vai. Ndaikovéi igwy-py, asē-ma íxugwi.

Hi'arive-ma xe aiko. Cristo nhane moingove-gwi, “Ojejavy-ma” nde'i mo'āvéi nhande-rehe Nhandejáry. ³Yma jajapose va'e rei jajapo va'ekwe. Upéa-gwi Moisés remimombe'ukwe tekoha-rupi ndajaikóiry va'ekwe. Nhande rekoha vai imbaraeteve va'ekwe nhande-rehe. Ha Nhandejáry katu ipu'akave-ma nhande-rehe. Oikwaa uka ranhe nhande-vy nhande rekoha tujakwe. “Pejejavy-ma” he'i nhande-vy. Upe ramo nhande-rehe ombou va'ekwe gwa'ýry. Nhande reko-rami ave ha'e hekoha. Nhande rekoha-rami ave ou va'ekwe oipe'a hagwā nhandéhegwi nhane rembiapo vaikwe. ⁴Upéixa upe tekoha porā-rupi gwive Nhandejáry oipota jaiko. Āy ndajajapovéi-ma jajapose rei va'e. Nhe'ē Marangatu tee va'e reko-rupi ae jaiko. Upéixa ramo upe tekoha, Iporā katu pejapo upéa, he'i va'e gwive oipota voi nhahendu. ⁵Ha nhande jajapose rei va'e jajapo va'e mate nanhande pu'akái nhandéjehe. Jajapose va'e rei-rehe mate nhane mandu'a jaiko-vy jajapo hagwā-rehe. Ha nhande Nhe'ē Marangatu tee va'e reko-rupi jaiko va'e katu nhande pu'aka nhandéjehe. Nhe'ē Marangatu tee va'e remimbota-rehe nhane mandu'a jaiko-vy va'e nhande pu'aka voi nhandéjehe.^k ⁶Erejapose va'e anho-rehe rei ne mandu'a meme ramo, mombyry ereiko arā Nhandejáry-gwi. Omano va'ekwe-rami rei ereiko va'erā. Ha Nhe'ē Marangatu tee va'e remimbota anho-rehe ne mandu'a meme ramo katu, ereikove arā nde py'agwapy reheve ereikove va'erā. ⁷Upéixa erejapose va'e anho-rehe rei ne mandu'a ereiko-vy ramo, Nhandejáry nhe'ē-rehe erepyrū meme ereiko-vy. Nhandejáry remimombe'u ukakwe nhande rekoharā-rupi ndereikói voi.

Ereikose teĩ. Nande pu'akáiry ereiko hagwã. ⁸Erejapose va'e anho rei erejapo ramo, Nhandejáry remimbota apo e'ýha voi nde. Nerembovy'ái voi íxupe.

⁹Ha ko'ánga pejapose va'e anho rei ndapejapovéi-ma. Oiko ramo pende py'a-py Nhe'ẽ Marangatu tee va'e, heko-rupima peiko. Ha ndoikóiry ramo ra'e katu pende py'a-py Cristo nhe'ẽ marangatu, Cristo re'ýi ramo ndapeikói ave arã ra'e. ¹⁰Cristo pene moirũ ramo, pene moingove va'erã Nhe'ẽ Marangatu tee va'e. Pejejavy-gwi pmano va'erã. Omano va'erã voi pende rete. Ha omano ramo jepe, peikove jevy joty va'erã. Pende py'a potĩ-gwi, Cristo nhane moingove jevy va'erã Nhandejáry ndive opa e'ý reheve jaiko hagwã. ¹¹Ha Nhandejáry katu omoingove jevy va'ekwe Hesu-pe. Omano rire omoingove jevy va'ekwe íxupe. Hemimoingove jevy voi Cristo. Upéa-gwi pende py'a-py oiko ramo Nhandejáry Nhe'ẽ Marangatu, pene moingove jevy va'erã ave. Omano va'erã pende rete. Ha omano ramo jepe pende retekwe, omoingove jevy va'erã peẽ-my pende rete. Pene ndive oiko-gwi inhe'ẽ Marangatu pene moingove jevy va'erã voi Nhandejáry ndive peiko meme hagwã.

¹²Upéixa-gwi, xe re'ýi kwéry, iporã katu jaiko Nhe'ẽ Marangatu tee va'e reko-rupi. Ha nhande reko tujakwe-rupi rei katu ndikatúiry jaiko. ¹³Pende reko tujakwe remimbota-rupi peiko ramo, mombyry peiko arã Nhandejáry-gwi. Omano va'ekwe-rami rei peiko arã. Ha Nhe'ẽ Marangatu tee va'e remimbota-rupi peiko ramo katu, anive peiko teĩ pende reko tujakwe-rupi. Ereheja-ma va'erã nde rekoha tujakwe. Ani penheme'eve teĩ pende reko tujakwe-pe. Yma gware pende reko-rupi

ani peikove teĩ. Upéixa ramo peikove va'erã Nhandejáry ndive. ¹⁴Nhandejáry Nhe'ẽ Marangatu tee va'e-rupi jaiko-ma ramo, Nhandejáry ra'y ramo-ma jaiko voi. ¹⁵Peẽ-my Nhandejáry remime'egwe Nhe'ẽ Marangatu tee va'e voi. Ha'e ndoúí voi pene mopy'amirĩ hagwã, ndoúí ave pende jokwái hagwã. Napene mytu'e'ývéi-ma hagwã pendéjehe ae ou. Áy katu Nhe'ẽ Marangatu tee va'e oiko-gwi pende py'a-py, Nhandejáry ra'y ramo-ma peiko. Nhanhemopeteĩ teĩ, "Xe Ru" ja'e-vy. Jarovy'a ja'e-vy Nhandejáry-pe. ¹⁶Nhande py'a-py, "Nhandejáry ra'y voi xe" peteĩ teĩ ja'e nhandéjehe nhanhemombe'u-vy. Upéixa ave he'i nhande py'a-py Nhe'ẽ Marangatu tee va'e. ¹⁷Nhande ta'ýry-gwi, gwe'ýi pegwarã iporã va'e ome'ẽ ave va'erã nhande-vy. Cristo re'ýi pegwarã iporã va'e ome'ẽ ave va'erã nhande-vy. Cristo rereko asy hagwe-rami, nhande rereko asy ave va'erã. Ha upe rire katu Cristo-rehe heko porã teeha ojekwaa ramo, hekoha-ramima nhanheheko viarõ va'erã.^{lm}

**Nhandejáry nhane mopotĩ
rire, nhane moingo va'ekwe
gweko porã tee-rupi, ha'e-rami
nhane momba'egwasu hagwã**

¹⁸Áy jahasa asy voi jaiko-vy. Ha ojehexa uka ramo hese Nhandejáry reko porã teeha, nhande rereko asy hagwe-rehe nanhane mandu'avéi-ma va'erã. Nhane momba'egwasu porãve rãve va'erã. ¹⁹Áy entéro Nhandejáry rembiapokwe gwive ojapura oha'arõ-vy Nhandejáry ra'y kwéry ojekwaa hagwã. "Araka'e po ou-ta ojehexa uka-vy" he'i ojapura-vy hese. ²⁰Yma entéro Nhandejáry rembiapokwe gwive oiko teĩ araka'e. Omano hagwãixa oiko

araka'e hikwái. Ojéhegwi rei ndoikóiry araka'e. Nhandejáry nhe'ẽ-py teĩ oiko araka'e. Nhandejáry remimbota-rupi oiko upéixa. ²¹“Ha ndojehu meméi va'erã íxupe kwéry upéixa” he'i ojéupe Nhandejáry. “Áy entéro va'e ndaipu'akái ójehe. Upéa-gwi enterovéa-pe amoatyrõmba va'erã itujave jave e'ỹ hagwã, omano mano e'ỹ hagwã, xe ra'y kwéry ndive ipu'aka jevy hagwã ójehe, Cristo Hesu ndive onhemomba'egwasu hagwã hikwái” he'i ojéupe Nhandejáry. ²²Ko'ánga ete peve entéro Nhandejáry rembiapokwe va'e gwive hasy va'e-rami hasẽ. Ne'írã onhemoatyrõ enterove va'e. Upéa-gwi hasẽ. Kunha imemby-tama va'e-rami ave hasẽ. Upéa jaikwaa voi. ²³Na Nhandejáry rembiapokwe anhóiry hasẽ. Nhande ave, nhane rasẽ. Nhande py'a-py oiko Nhe'ẽ Marangatu tee va'e. Nhandejáry remime'ẽgwe ranhe peẽ-my ha'e. Upéa-gwi nhande py'a-py nhane rasẽ nhande Nhandejáry ra'arõ-vy. Ha upe rire katu gwa'ýry tee-rami nhande rereko va'erã, nhane resendepa va'erã. Nhande rete gwive nhane resendepa va'erã. ²⁴“Jajerovia ppyha áry gwive nhane resendepa va'ekwe. Ha upe rire katu ou jevy ramo, nhande rete gwive-ma nhane resendepa ete-ma va'erã” ja'e nhandéjehe jarovia-vy. Nhaha'arõ va'e jahexa ramo, ogwahẽ-ma ramo, nanhaha'arõvéi-ma. Jahexa va'e nanhaha'arõi joty jaiko-vy. ²⁵Ha jahexa e'ỹ vyteri va'e katu nhaha'arõ ramo, “Ndoiko mo'ái para'e” ndaja'ei joty hese. Nanhaha'arõ ku'a ku'ái jaiko-vy va'e. Nhaha'arõ tee ae jaiko-vy va'e. Upéixa Cristo ou jevytaha áry-rehe nhaha'arõ tee voi nhandemoatyrõmba hagwã.

²⁶Ha Nhe'ẽ Marangatu tee va'e nhane pytygwõharã voi ave. Nanhane mbaratéi ramo nhane pytygwõ-vy

ou. Nhandejéhegwi rei ndajajapo porã kwaáiry oração. Ha Nhe'ẽ Marangatu tee va'e ae katu nhande réry-py ojerure Nhandejáry-pe nhande-rehe. Nhane nhe'ẽ e'ỹ-my hasẽ va'e-rami onhe'ẽ ojerure asy-vy.¹ ²⁷Ha Nhandejáry-gwi ndaipóri okanhy va'e. Nhande py'apygwa jepe oikwaapa voi ha'e. Upéa-gwi Nhe'ẽ Marangatu tee va'e he'ise va'e oikwaapa voi. Ha Nhe'ẽ Marangatu tee va'e ojerure asy Nhandejáry-pe he'í kwéry-rehe. Héry-py ojerure rure hese. Nhandejáry remimbota-rupi ojerure hese. Upéa-gwi he'ise va'e oikwaapa voi. ²⁸Nhande, Nhandejáry oipota pota ojéupe nhamoirũ va'e, hemienói voi. Nhandejáry-pe jahayhu ramo, opamba'e oiko va'erã nhande-vy nhande rereko porã hagwã. Mba'e ojehu ramo nhande-vy, omba'apo porã joty nhande-rehe Nhandejáry. Upe va'e jaikwaa voi. ²⁹Yma va'ekwe nhande-rehe he'i va'ekwe Nhandejáry: “Xe rembiporavorã voi aipe'a va'erã íxupe xe ra'y Hesu reko-rupi oiko hagwã” he'i. “Xe ra'y Hesu aipota oiko tyke'yurusu ramo, tyvúry reta va'e-rami oiko hagwã Hesu” he'i va'ekwe nhande-rehe Nhandejáry. ³⁰Ha upe rire katu, nhande pe'a rire, nhane renói va'ekwe ave. Upéi nhane renói rire, “Ha'e ipy'a potí-ma” he'i va'ekwe nhande-rehe. Upéi nhane mopotí rire, nhane moingo va'ekwe gweko porã tee-rupi, ha'e gweko-rami nhane momba'egwasu hagwã.

**Cristo po pyte pygwa voi
nhande. Ndaipóri ipo pyte-gwi
nhande pe'a va'erã**

³¹Nhande rovasa vasa-gwi Nhandejáry, amombe'u-ta peẽ-my hekoha porã. Ha'e nhane pytygwõ tygwõ-gwi,

ndaipóri nhande-rehe ipu'aka va'erã.
³²Peteĩ oiko va'e gwa'yry-rehe jepe nahakate'yiry va'ekwe. Nhande kwéry rekovia ijukaharã-pe ome'ẽ va'ekwe nhande-rehe. Gwa'yry-rehe nahakate'yiry-gwi ome'ẽ va'ekwe nhande-rehe ijukaharã-pe, opamba'e-py nhande rexakwaa rei va'erã voi katu.
³³Nhandejáry rembiporavo va'e-rehe, “Ojevavy-ma ra'e” he'i va'erã ndoikói va'erã. “Ha'e ipy'a potí-ma” he'i hese Nhandejáry. ³⁴Upéa-gwi, “Ha'e ipy'a ky'a-ma” he'i va'erã hese ndaipóri. Nhande-rehe ha-py omano va'ekwe Hesu Cristo. Omano rire katu ha'e onhemoingove jevy-ma va'ekwe. Ha ko'ánga nhande réry-py ojerure Nhandejáry-pe nhande-rehe ijyke-rehe oiko-vy. ³⁵Cristo po pyte-gwi ndaipóri nhande pe'a va'erã. Jahasa asy ramo jepe, jajepy'apy jaiko-vy ramo jepe, nhande rereko asy ramo jepe, nhande vare'a ramo jepe, nhande ao e'y ramo jepe, nhane mongyhyje ramo jepe, nhande juka ramo jepe, Cristo po pyte-gwi nanhande pe'ái va'erã voi.
³⁶Upéixa he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ: “Nde réry-py oroiko va'e. Upéa-gwi ore jukase meme va'e-rami oroiko. Ore rereko asy voi. Ovexa ijukapyrã-rami ore rereko”^o

he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ.

³⁷Mba'e ojehu ramo jepe, nanhane mytu'e'yiry joty nhandéjehe. Cristo nhande rayhu-magwi, nanhanheme'ẽ mo'ái nhande jukase va'e-pe. Cristo rembiayhu voi nhande. Ndaipu'akavéi-ma voíte nhande-rehe nhande rereko asyharã. Nhande py'agwasu joty jaiko-vy. ³⁸Hembiayhu voi nhande. Upéa-gwi ipo pyte-gwi ndaipóri nhande pe'a va'erã. Nhamano va'erã para'e, jaikove va'erã para'e. Ipo pyte pygwa meme joty nhande. Oĩ yváy pygwa,

Nhandejáry rembigwái va'e para'e, mburuvixa va'e para'e, imbaraeteve va'e para'e. Upeixagwa jepe ndikatúiry nhande pe'a ipo pyte-gwi. Ndaipóri Nhandejáry jokoharã nhande rayhu e'y hagwã. Áy ojehu va'e gwive, ko'ẽ mbue ramo ojehu va'erã gwive ndaipóri ipo pyte-gwi nhande pe'a va'erã.
³⁹Ipo pyte-gwi nanhande pe'ái va'erã yvate rupigwa, yvygwy rupigwa ave. Áry-rupi oiko va'e, okwa rei va'e ave, aragwy-rupi oiko va'e gwive nanhande pe'ái va'erã voíte íxugwi. Ndaipóri Nhandejáry ojokoharã nhande rayhu e'y hagwã. Nanhande rayhu ku'a ku'a réry va'e. Ndogoi réry nhandéhegwi. Nhandejáry po pyte pygwa-ramoma jaiko va'erã voi Nhandejáry Hesu Cristo nhande rayhu-gwi. Ndaipóri voíte íxugwi nhande pe'aharã.

Nhandejáry rembiporavokwe gwe'yirã rehegwa nhe'ẽ

9 Amombe'u-ta peẽ-my anhetegwa va'e. Cristo irũ voi xe. Upéa-gwi naxe apu mo'ái voi xe. Ha Nhe'ẽ Marangatu tee va'e xe mbo'e-gwi, xe py'a-py oĩ he'i va'e xe-vy “Anhetegwa va'e” he'i va'e xe-vy. Upéa-gwi aikwaa voi xe apu e'yha. ²⁻³Amombe'u-ta peẽ-my xe vy'are'y. Xe ndavy'aveiha amombe'u-ta peẽ-my. Xe mbopy'a rasy meme xe re'yi kwéry Israel re'yi va'e. Ha'e kwéry xe rugwy re'yi voi. Aipota eterei mo'ã ha'e kwéry ogwerovia ave. Hekovia jepe tamano xe, ha'e-ta para'e Nhandejáry-pe. Tove taiko Nhandejáry ojuka va'erã-rami xe ave. Xe kente kwéry-rehe ha-py tove jepe taxe mondo Cristo ojéhegwi mombyry, ha'e-ta para'e Nhandejáry-pe. ⁴Ha'e kwéry katu Nhandejáry rembiporavokwe gwe'yirã. Gwa'yryrã ave oiporavo va'ekwe. Ohexa uka uka va'ekwe

íxupe kwéry Nhandejáry gwekoha tee. Ha'e tuvixa mba'e ohexa uka va'ekwe gwekoha. “Xe reko-rupi peiko ramo, xe orohovasa meme va'erã” he'iri iri íxupe kwéry va'ekwe Nhandejáry. Ohendu ramo, ojohu porã onhonhe'ẽ. Hekorã omombe'u va'ekwe íxupe Nhandejáry. Íxupe kwéry anho omombe'u mba'éixa pa va'erã ojapo oboete hagwã ojúpe. Íxupe kwéry anho: “Peẽ-my katu orohovasa va'erã voi” he'iri iri Nhandejáry. ⁵Yma myamyri Jacó ra'y kwéry-rehe imandu'a porã meme. Ha'e kwéry judeu kwéry rembypy. Ha Cristo katu nhande-rami oiko ramo kuri, ha'e kwéry rugwy re'yí ave. Isy judeu kwéry va'e voi. Ha'e ko Nhandejáry voi. Enterove va'e ruvixa voi. Ndaipóri ha'e ramigwa. Ha'e ko tuvixa mba'e opa e'y reheve oiko va'e voi. Amém.

⁶Oĩ he'i va'e mo'ã: “Nhandejáry he'i hagwe-rami ndojapóiry” he'i mo'ã. Ndaha'éiry upéa-gwi. Israel re'yí judeu kwéry Nhandejáry rembiporavokwe va'e voi. Ha hese ojerovia va'e ndahetáiry oĩ. Upéa-gwi entéro judeu kwéry va'e-pe ndoiporavói va'ekwe Nhandejáry gwe'yirã. ⁷Ha Abraão remiarirõ kwéry katu, oĩ Nhandejáry ra'y, oĩ Nhandejáry ra'y e'y ave. “Nde ra'y Isaque ra'y kwéry ne remiarirõ kwéry tee voi” he'i va'ekwe Abraão amyri-pe Nhandejáry.^p ⁸Upéixa ramo entéro Abraão remiarirõ kwéry ndaha'éí Nhandejáry ra'y ave. “Upe va'e xe ra'y voi” he'i hese va'e katu, Nhandejáry ra'y kwéry voi. Ndoiporavopái. ⁹Nhandejáry he'i va'ekwe a-rami: “Anhetegwa amombe'u-ta nde-vy. Outro ro'y-py hi'áry-py aju jevy-ta” he'i. “Ne rembireko Sara héry va'e imemby-ta” he'i Abraão-pe. Upéixa voi, “Upe va'e xe

ra'y voi” he'i hese va'e, Nhandejáry re'yí voi.^q

¹⁰Ãy amombe'u-ta peẽ-my outro nhe'ẽ peikwaa hagwã mba'éixa Nhandejáry oiporavo gwe'yirã. Mokõi mitã rehegwa nhe'ẽ amombe'u-ta. Isy héry Rebeca. Mokõi emembyrã-gwi hyegwasu. Ha nhane rembypy Isaque mokõi mitã va'e ru voi.^r ¹¹⁻¹²Mokõi mitã ne'irã oiko ramo, peteĩ-pe oiporavo Nhandejáry, outro-pe ndoiporavói. Gwembiporavose-pe ae oiporavo Nhandejáry. Upéa-gwi he'i va'ekwe isyrã-pe: “Tyvýry rembigwairã voi tyke'yry” he'i. Ne'irã hembiaipo porã, ne'irã hembiaipo vai ave, ne'irã vyteri oiko ave. Upe-ma ramo: “Tyvýry rembigwairã voi tyke'yry” he'i isyrã-pe. Upéixa ramo, mba'eve ojapo e'y reheve, mba'eve oikwaa e'y reheve, oiporavo araka'e tyvýry-pe Nhandejáry.^s

¹³Upéixa voi he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ: “Ha Jacó katu xe rembiayhu va'e. Ha tyke'yry katu xe rembiayhu e'y va'e”^t he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ.

¹⁴Upéixa ramo oĩ he'i va'e mo'ã: “Ndaheko porãí Nhandejáry. Peteĩ va'e-rami ndogwerekóiry. Peteĩ ohayhu outro ndohayhúi” he'i mo'ã. Ha ndaupéixairy. ¹⁵Moisés-pe Nhandejáry remimombe'ukwe amombe'u-ta:

“Xe rembiporiahuverekose aéte aiporiahuverekose va'erã. Xe rembiereko porãse aéte areko porã va'erã”^u

he'i va'ekwe Moisés-pe Nhandejáry. ¹⁶Upéixa ramo, ndaipóri nhane rembiaporã-rehe nhande poriahuverekose arã. Nhande ae jajehovasa ukase mo'ã ramo jepe, nanhande rovasái joty upéa-gwi. Ha'e ae nhande poriahuverekose va'e-pe gwive nhande poriahuverekose. ¹⁷Upe va'e peikwaa

^p9:7 Gn 21.12; Hb 11.18 ^q9:9 Gn 18.10 ^r9:10 Gn 25.21

^s9:11-12 Gn 25.23 ^t9:13 Ml 1.2-3 ^u9:15 Êx 33.19

hagwā he'i Nhandejáry kwatia nhe'ë mburuvixa Faraó-pe:

“Xe oromoingo va'ekwe mburuvixag-wasu ramo ojekwaa kwaa hagwā opa-rupi xe pu'akaha. Yvy apy gwive xe réry ojekwaa hagwā oromoingo va'ekwe. Xe nhe'ë rendu e'ÿ ramo jepe, xe mbojevy ramo jepe, ndéhegwi ojehexa uka va'ekwe xe pu'akaha”^v

he'i Nhandejáry kwatia nhe'ë.

¹⁸Upéixa ramo, gwembiporiahuverekose va'e-pe gwive oiporiahuverekore Nhandejáry. Ha gwī gwerovia e'ÿha onhembopy'a ratāse va'e gwive, omoingo íxupe Nhandejáry ijapysa e'ÿ va'e-rami.

Oĩ Nhandejáry rembiereko asyrā, oĩ ave hembiporiahuverekorā

¹⁹Upéixa-gwi oĩ pene pa'ũ-my he'i va'e mo'ã: “Xe mbopy'a ratā ramo Nhandejáry, ma'erā po xe monhe'ë va'erā? Ma'erā po, Erejevavy-ma, he'i va'erā xe-vy?” he'i mo'ã. “Kiva'e po ojokota oipota va'e. Avave ndikatúí ojoko Nhandejáry ojapose va'e” he'i mo'ã Nhandejáry-rehe. ²⁰Naiporāi upéa. Nde ndaha'ëi Nhandejáry. Nde, teko rei voi. “Nde ae erenhemonhe'ëse joty xe-vy” ma'erā ere Nhandejáry-pe? Amombe'uta peë-my petei nhe'ë. Oĩ tuju gwigwa nha'ë. “Ma'erā tipo a-rami xe apo nde?” naiporāi he'i oapohare-pe.^w ²¹Ha tuju-gwi mba'e ryruru apohaty ojaposeharami ojapo. Peteĩ tuju-gwi ojapo mokōi mba'e ryrurā. Peteĩ katu sapy'a rei oiporu va'erā ojapo. Ojehexase hagwārami ojapo porā voi. Outro katu pya'e a'e oiporu va'erā ojapo. Upe va'e imombopyrā ojeka rire.

²²Upéixa voi nhande rereko Nhandejáry. Oikwaa ukase va'ekwe

nhande rereko asyha. Opu'akaha oikwaa ukase ave. Gwī gwembiereko asyrā oha'arō joty. Ndaipoxy pya'ëi. Āy ndogwerekore poxy'iry vyteri hekoha vai va'e-pe. Oha'arō joty oiko-vy. ²³Ha gwekoha porā ete voi katu ohexa ukase va'ekwe ave. Nhande kwéry hembiporiahuverekore va'e nhande rexakwaa rei-ma voi. Gweko-rami ete-ma jaiko hagwā nhande poravo-ma. ²⁴Nhandejáry remimbovia voi nhande kwéry. Ndaha'ëi judeu kwéry anho. Judeu kwéry e'ÿ ave Nhandejáry remimbovia. ²⁵Ha Nhandejáry kwatia nhe'ë ohai va'ekwe héry va'e Oséias he'i a-rami:

“Ha xe re'ÿi e'ÿ-pe, Xe re'ÿi, ha'e joty va'erā. Xe rembiayhu e'ÿ va'e-pe, Xe rembiayhu, ha'e joty va'erā.^x ²⁶Peë ko xe re'ÿi e'ÿ voi, Nhandejáry he'i hagwe-py, upe-py ete ohenói va'erā íxupe kwéry gwa'ÿry Nhandejáry nhane moingovehaty.”^y

Upéixa voi he'i Nhandejáry kwatia nhe'ë oikwaa uka-vy nhande-vy mba'ëixa Nhandejáry oiporavo gwe'yirā, judeu kwéry va'e, judeu kwéry e'ÿ va'e ave.

²⁷Ha upéi he'i jevy Nhandejáry kwatia nhe'ë ohai va'ekwe héry va'e Isaiás. Nhane mbotee tee he'i-vy a-rami:

“Ygwasu apy e'ÿ rembe'y-rehe heta eterei oĩ yvy ku'itĩ. Yvy ku'itĩgwasu-rami onhembohetave tave rei ramo Israel kwéry, hembiepyrā ndahetáiry joty va'erā. ²⁸Nhandejáry ha'e he'i hagwe-ramima pya'e ojapo-ta yvy apy gwive oĩ va'e-rehe. Noha'arō mo'ávëi-ma. Enterove va'e rembiapokwe-rami ojapo-tama hese kwéry”^z

he'i Isaiás Israel kwéry-rehe omombe'uvy.

^v9:17 Êx 9.16 ^w9:20 Is 45.9 ^x9:25 Os 2.23 ^y9:26 Os 1.10

^z9:28 Is 10.22-23

²⁹Upéixa ete omombe'u jevy va'ekwe Isaías judeu kwéry oikotaha. He'i va'ekwe a-rami:

“Entéro mba'e-rehe ipu'akave va'e Nhandejáry. Ndopytái ramo ra'e inhe'ê-py nhane remiarirō kwéry, japa va'erā ra'e. Myamyri Sodoma pygwa-rami japyta va'erā ra'e. Myamyri Gomorra pygwa-rami nhamanomba va'erā ra'e”.^a

Upéixa voi omombe'u va'ekwe Isaías kwatia-rehe nhande-vy oikwaa uka-vy ndahetái judeu kwéry onheresende va'e.

“Aipota nga'u Nhandejáry oresende xe rugwy re'ýi kwéry-pe” he'i Paulo

³⁰“Ha mba'éixa po ojapo Nhandejáry?” oĩ he'i va'e onhomongeta opy'a ndive. Amombe'u-ta nde-vy ereikwaa hagwã. Ha nhande kwéry e'ý va'e katu ndoikói araka'e Nhandejáry reko-rupi, “Ipy'a potĩ-ma” he'i hese hagwã-rami ndoikóiry araka'e. Ha upéi katu Nhandejáry-rehe ojerovia-ma ramo, ombopy'a potĩ-ma va'ekwe íxupe. ³¹Ha nhande kwéry va'e, Israel remiarirōre va'e, judeu va'e katu Nhandejáry rembiporavo va'e voi, oikose mo'ã va'ekwe Nhandejáry reko-rupi. “Ipy'a potĩ-ma” he'i hagwã mo'ã hese va'ekwe oiko. Ha nombopy'a potĩry joty íxupe. ³²“Ma'erā po nombopy'a potĩry íxupe” oĩ onhomongeta va'e opy'a ndive. Ojerovia e'ý reheve ojapose mo'ã Nhandejáry nhe'ê. Upéa-gwi, “Ipy'a potĩ-ma” nde'íry hese kwéry. Ogwerovia e'ý-gwi ita-rehe onhepysanga sanga va'e-rami oiko va'ekwe. ³³Upéixa ete voi he'i Nhandejáry kwatia nhe'ê:

“Pejeapysaka katu. Sião tetã-my, judeu kwéry pa'ũ-my amoĩ-ta onhepysanga hagwã voi heity hagwã voi amoĩ-ta henonde. Onhepysanga va'e-rami amoingo

asy va'erā íxupe. Heityharā omoĩ henonde va'e-rami, amoingo va'erā íxupe. Ha hese ojerovia va'e gwive, ndojerovia reíry va'erā hese. Nomotĩry va'erā ogweroviaha-pe.”^b

Upéixa he'i Nhandejáry kwatia nhe'ê heroviaha-rehe herovia e'ýha-rehe ave.

10 Ha'e-ta peê-my, xe re'ýi kwéry, Hesu-rehe pejerovia va'e. Aipota nga'u Nhandejáry oresende xe rugwy re'ýi kwéry-pe, Israel remiarirōre kwéry-pe. Xe py'a gwive aipota nga'u oresende. Amboete ete Nhandejáry-pe hese kwéry oraçõo apo-vy. ²Nhandejáry-pe omboetese eterei ave mo'ã hikwái. Xe hexahare-gwi xe aikwaa omboeteha. Ha ndoikwaa teéi-gwi Nhandejáry rekoha, omboete va'e-rami mo'ã oiko. ³Ha Nhandejáry katu ojerovia hese va'e-pe, “Nde py'a potĩ-ma” he'i íxupe. Ha Nhandejáry reko kwaa e'ýha onhemopotise mo'ã ha'e ae gweko-rupi oiko va'e. Upéixa ndoikói voi Nhandejáry reko-rupi onhemopotĩ hagwã. Heko-pe nonheme'ei voi va'ekwe heko-rupi oiko hagwã. ⁴Ha ko'anga katu ojekwaa ou-vy Cristo. Upéa-gwi ijapy-ma voi Moisés amyri remimombe'ukwe judeu kwéry ha'e kwéry hekoha. Áy ogweroviaha gwive: “Ha'e kwéry ipy'a potĩ-ma” he'i hese Nhandejáry.

Nhandejáry réry renoiha gwive oresende-ta íxupe kwéry Nhandejáry

⁵“Gwĩ onhemopotĩ uka hagwã mo'ã upe tekoha-rupi oiko va'e gwive, Nhandejáry he'i va'e gwive ojapopa ramo omopotĩ va'erā íxupe Nhandejáry”^c he'i omombe'u-vy Moisés amyri kwatia-rehe.

⁶Ha gwĩ onhemopotĩ uka hagwã ojerovia-ma voi oiko-vy va'e hese, Nhandejáry kwatia nhe'ê a-rami he'i hese:

“Kiva'e po ojeupi-ta yváy-py, ani upéixa erenhomongeta teĩ nde py'a ndive.”^d

Upéixa ere ramo, nde ko erembogweyise va'e mo'ã yváy-gwi Cristo. Ani ere teĩ upéa.

⁷“Kiva'e po ogwey-ta ko yvygwy-py, ani upéixa erenhomongeta teĩ nde py'a ndive.”

Upéixa ere ramo, nde eremoingoseve jevy va'erã Cristo-pe omano rire. Ani ere teĩ upéa. ⁸Ha Nhandejáry kwatia nhe'ẽ he'i a-rami:

“Ha Nhandejáry remimombe'u noĩry mombyry ndéhegwi. Hi'agwĩ ae oĩ ndéhegwi. Upéa ereikwaa voi. Upéa eremombe'u-ta ramo, oĩ-ma Nhandejáry nhe'ẽrã nde juru-py. Ererovia-ma ramo, oĩ-ma ave nde py'a-py”

he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ. Upeixagwa nhe'ẽ ore remimombe'u voi ave. Perovia hagwã oromombe'u peẽ-my. ⁹“Hesu Nhandejáry voi” ere eremombe'u-vy ramo, “Nhandejáry omoingove jevy íxupe nipo ra'e” erenhomongeta ramo nde py'a ndive, ne resende-ta voi Nhandejáry.

¹⁰Nhande py'a gwive jajerovia-ma ramo hese, nhane mopotĩ-ma va'erã. “Hesu Nhandejáry voi” ja'e ramo nhamombe'u-vy, nhane resende-ma va'erã Nhandejáry. ¹¹He'i ave Nhandejáry kwatia nhe'ẽ:

“Ha hese ojerovia va'e gwive, ndogwerovia reĩry va'erã. Nomotĩry va'erã ogweroviahape”^e he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ.

¹²Ha judeu va'e, judeu e'ỹ va'e ave katu enterove ogwereko peteĩxa Nhandejáry. Upéa-gwi peteĩ va'e pegwarã anho e'ỹ va'e voi Nhandejáry kwatia nhe'ẽ he'i va'e. Nhandejáry ko enterove va'e Járy voi. Gwenoiha gwive ohovasa porã va'e íxupe ohexakwaa rei-vy. ¹³Upéixa ete he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ:

“Nhandejáry réry renoiha gwive oresende-ta íxupe kwéry Nhandejáry”^f

he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ.

¹⁴Mba'éixa po ojerure-ta Nhandejáry-pe ne'ĩrã vyteri ojerovia ramo hese reheve. Mba'éixa po ojerovia-ta hese ne'ĩrã ohendu reheve Nhandejáry remimombe'u. Mba'éixa po ohendu-ta ndaipóri ramo imombe'uharã.

¹⁵Mba'éixa po omombe'u-ta íxupe, omondo e'ỹ reheve imombe'uharã:

“Jarovy'a Nhandejáry nhe'ẽ porã mombe'uharã ogwahẽ ou-vy ramo. Ogwahẽ ou-vy ramo jarohory voi íxupe jarovy'a-vy”^g

he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ.

¹⁶Ha nohendu jojái inhe'ẽ porã. Upéixa voi omombe'u Isaías kwatia-rehe:

“Kiva'e-pe rei po anhe'ẽ kuri. Avave nohenduséiry nhane remimombe'u. Anhe'ẽ ramo íxupe, íxupe kwéry e'ỹ vérami anhe'ẽ”^h

he'i va'ekwe Isaías Nhandejáry kwatia-rehe.

¹⁷Upéixa-gwi Cristo rehegwa nhe'ẽ nhamombe'u ramo, nhahendu Nhandejáry remimombe'u. Hemimombe'u nhahendu ramo, jarovia-ma voi íxupe.

¹⁸Oĩ he'i va'e mo'ã: “Nanhahendúí va'ekwe Nhandejáry remimombe'u” he'i mo'ã. Ha ijapu voi. Oĩ nhahendu va'e: “Omombe'u mbe'u ojóupe hikwái.

Inhe'ẽgwe opa-rupi oho. Yvy apy gwive ohupity inhe'ẽgwe”ⁱ

he'i Nhandejáry remimombe'u-rehe Nhandejáry kwatia nhe'ẽ.

¹⁹Oĩ he'i jevy va'e mo'ã: “Ndoik-waái voi Israel remiarirõre judeu kwéry Nhandejáry remimombe'u” he'i mo'ã hese. “Oikwaa” he'i ranhe hese Moisés. Upéi he'i judeu kwéry-rehe:

^e10:11 Is 28.16 ^f10:13 Jl 2.32 ^g10:15 Is 52.7 ^h10:16 Is 53.1

ⁱ10:18 Sl 19.4

“Teko rei-pe ahovasa-ma ramo, oromohakate'ȳ uka va'erā xéjehe. Oromoboxy uka va'erā, inharandu e'ȳ ete va'e-pe ahovasa-ma ramo, he'i Nhandejáry.”^j

Upéixa he'i va'ekwe Moisés kwatia-rehe oĩ va'e.

²⁰Upéi Isaiás omoĩ jevy va'ekwe kwatia-rehe onhe'ẽ. Ipy'agwasuve imombe'u-vy judeu kwéry-pe:

“Xe reka e'ȳ va'e xe johu voi. Xe-rehe oporandu e'ȳ va'e-pe ajehexa uka íxupe”

he'i va'ekwe nhande kwéry e'ȳ va'e-rehe.

²¹Ha Israel remiarirõre judeu kwéry rehegwa nhe'ẽ omombe'u va'ekwe a-rami:

“Ko'ẽmba ramo meme ome'ẽ opo va'erami, xe aha'arõ íxupe, xe nhe'ẽ renduse e'ȳha-pe. Xe nhe'ẽ mbojevya-pe ave aha'arõ, he'i Nhandejáry judeu kwéry-rehe”^k

he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ Isaiás ohai va'ekwe.

Ohovasa va'ekwe ohexakwaa rei-vy Israel re'yí kwéry-pe Nhandejáry

11 Ha'e-ta peẽ-my: Judeu kwéry Nhandejáry re'yí katu ndaha'éiry hemimboyke. Gwe'yí e'ȳ ramo, ojapo e'ȳ va'e. Gwe'yí ramo meme ogwereko. Xe ave Israel rugwy re'yí kwéry va'e. Myamyri Abraão katu xe rembypy voi. Myamyri Benjamim remiarirõ kwéry va'e voi katu xe.¹ ²Yma ete va'ekwe oiporavo va'ekwe Israel rugwy re'yí kwéry va'e gwe'yirã. ãy katu nhande kwéry, Israel re'yí kwéry va'e, Nhandejáry remimboyke e'ȳ va'e voi. Nhande rereko joty gwe'yí ramo. Yma va'ekwe myamyri Elias ombotee va'ekwe oiko-vy Nhandejáry-pe ohendu hagwã íxupe. He'i Nhandejáry-pe:

³“Ha gwĩ ne nhe'ẽ-py omombe'u va'ety-pe katu ojuka-ma voi hikwái, he'i. Ne mboete haty apyka ramigwa ita-gwi ijapopyre altar héry va'e, omohaimba-ma voi oity-vy hikwái, he'i. Ha xe katu xe anho rei aiko, he'i. Xe jukase voi okwa-vy,^m

he'i ójehe Nhandejáry-pe. ⁴Upéi he'i íxupe Nhandejáry:

Nane anho reíry erepyta, he'i íxupe. Oĩ joty sete mil kwimba'e. Nomboetéi vyteri tupã ra'anga-pe héry va'e Baal. Upéa kwéry xe ndahéjái ojehesa rerova outro-rehe. Xe rakate'ȳha voi upéa, he'i Elias-pe Nhandejáry.”ⁿ

Upéixa voi he'i va'ekwe Nhandejáry kwatia nhe'ẽ. Peikwaa-ma voi upéa nhe'ẽ. Peikwaa ramo jepe, amombe'u jevy-ta joty nde-vy. ⁵Yma Nhandejáry ojapo hagwe-ramima, ãy ojapo-ma ave. Enterove va'e-pe ndoiporavói va'e. Nhande poriahuvereko-gwi oĩ hembiporavo va'e. Ndahetáiry joty. ⁶Hembiapo-rehe rei ndoiporavói íxupe. Oiporiahuvereko-gwi ae oiporavo íxupe araka'e. Hembiapo-rehe rei oiporavo ramo ra'e, ndoiporiahuvereko teevéi arã ra'e íxupe Nhandejáry. Hembiapo porã va'e-pe oiporavo arã ra'e.

⁷Mba'eixagwa nhe'ẽ-pa xe amombe'uta. Israel re'yí kwéry katu ndohupitýi va'ekwe gwembieka onhemopotĩ uka hagwã. Ha Nhandejáry rembiporavo katu ndahetáiry oheka ojohu-ma. Nhandejáry ogwerovy'a-ma íxupe. Ha outro kwéry katu heta oĩ va'e Nhandejáry gwenói ramo, nohenduséi-ma. Ijapysa e'ȳ va'e-rami oiko-ma hikwái. ⁸Upéixa he'i va'ekwe Nhandejáry kwatia nhe'ẽ: “Ha gwĩ ohenduse e'ȳ va'e katu Nhandejáry omoingo araka'e íxupe kwéry ijapysa e'ȳ va'e-rami. Ko'ánga ete

^j10:19 Dt 32.21 ^k10:21 Is 65.1-2 ^l11:1 Fp 3.5 ^m11:3 1 Rs 19.10,14

ⁿ11:4 1 Rs 19.18

peve ndikatuvéi-ma mba'e oikwaa, ndikatuvéi-ma mba'e ohendu. Hesa pyso e'ý va'e-rami oiko. Ndaijapysái va'e-rami ave oiko hikwái"⁹

he'i Nhandejáry kwatia nhe'ë.

⁹Oĩ ave Nhandejáry kwatia nhe'ë Davi amyrĩ ohai va'ekwe:

"Karugwasu-py ou ramo, tonhembotavy toipyhy íxupe. Monde gwy-py ho'a va'e-rami, tove to'a katu. Tove toiko onhepysanga va'e-rami ave. Tomoingo asy íxupe kwéry Nhandejáry. ¹⁰Tove tonhemboty katu hesa ohexa e'ý hagwã. Tojeayvy rei oikovy oiko asy-gwi"^p

he'i Nhandejáry kwatia nhe'ë.

¹¹Ha'e-ta peë-my: He'ýi tee judeu kwéry va'e onhepysanga sanga va'e-rami rei oiko va'ekwe ojevavy-gwi. Ho'a tee va'erã-rami teĩ oiko. Ha he'ýi kwéry ndo'a teéiry. Ojevavy-gwi Nhandejáry nhe'ë nohenduséi-gwi, ãy hekovia gwĩ he'ýi e'ý va'e oikwaa-ma voi Nhandejáry-pe. Hesendeharã oikwaa-ma. Upéa-gwi ójehe omohakate'ý uka hagwã-pyma oheja gwe'ýi tee Nhandejáry. ¹²Ojevavy javy rire he'ýi tee, ohovasa vasa va'ekwe outro gwe'ýi e'ý va'e Nhandejáry ohexakwaa rei-vy. Gwe'ýi teepe nomogwahëi íxupe gwarã. Upéa-gwi outro-pe ohovasa vasa va'ekwe Nhandejáry. Gwe'ýi e'ý va'e-pe ohexakwaa kwaa rei. Ha gwe'ýi tee omogwahëmba jevy joty va'erã ojúepe. Omogwahëmba rire nhande kwéry-pe nhande rovasa porãve ráve va'erã voi Nhandejáry.

Gwe'ýi e'ý-pe oresende Nhandejáry

¹³Áy ha'e-ta peë-my, judeu e'ý va'e, he'ýi e'ý va'e kwéry-pe. Hesu remimondo voi xe ojehegwa amombe'u hagwã peë-my. Upéa-gwi tuvixa mba'e xe-vy xe rembiapo. ¹⁴Heta xe rembiapo pene pa'ũ-my amohakate'ý uka hagwã mo'ã

xejéhegwi xe rugwy re'ýi tee va'e kwéry-pe. Ohexa ramo outro kwéry ojerovi-aha: "Hesu nipo ra'e Nhandejáry ave" upéixa xe aipota xe rugwy re'ýi he'i. Upéa-gwi ikatu arã oĩ va'erã xe jave oresende hagwã íxupe. ¹⁵Ha he'ýi tee onhemboyke íxugwi va'ekwe. Upe-ma ramo outro kwéry-pe oirũ tee-ramima ogwerekwe Nhandejáry. He'ýi tee-rami Nhandejáry-pe hikwái. Ogwerojoja íxupe gwekoha hikwái. Ha gwe'ýi tee katu omogwahë jevy-ma ramo íxupe kwéry ojúepe, iporã tee rei va'erã voi nhandevy. Onhemoingove uka jevy va'e-rami oiko porã jevy va'erã hikwái.

Ha Nhandejáry re'ýi tee, judeu kwéry va'e hembiporavo meme joty

¹⁶Nhambopóy ramo mbojape Nhandejáry pegwarã, hemb'i'u re'ýi Nhandejáry mba'e joty. Yvyra máta rapo Nhandejáry mba'e ramo, hakãgwe gwive imba'e meme. Upéixa he'i Nhandejáry kwatia nhe'ë gwe'ýi tee ojúepe omogwahë jevytaha omombe'u-vy. ¹⁷Amombe'u-ta ave peë-my oliveira máta rehegwa nhe'ë. Oĩ va'ekwe oliveira máta imbo'a porã ukapyre. Upéi ojepe'a va'ekwe hakã. Upéi hakãgwe rendagwe-py omoĩ outro rakãgwe. Oliveira máta opu'ã rei va'e rakãgwe omoĩ hese. Yvyra máta opu'ã rei va'ekwe-rami voi pende rekoha, peë judeu kwéry e'ý va'e. Opu'ã rei va'e rakãgwe onhemoĩ imbo'a porã ukapyre rakã rendagwe-py. Upéixa peiko porã ãy. Ohovasa porã hagwe-rami Nhandejáry gwe'ýi tee judeu kwéry-pe, ohexakwaa kwaa rei-vy, ãy pende rovasa porã-ma ave. Hapo e'ý reheve ndahete'yvéi-ma hakã. Hapo-gwi ae ou hokyrã. Upéixa voi nhande kwéry judeu kwéry va'e-gwima peiko porã-ma ãy. ¹⁸Upéixa ani penhembohory teĩ

hese, Nhandejáry re'ýi tee-rehe. Yvyra rakāgwe-rami ojepe'a va'ekwe ha'e kwéry. Ani penhemomba'egwasu teĩ peẽ peiko-vy. Mba'eixagwa tipo peẽ. Yvyra máta rakāgwe-rami rei peẽ. Hakā-gwi ndoúí haporã. Hapo-gwi ae ou hokyrã. Upéa-gwi ani penhembohory teĩ hese kwéry.

¹⁹ Pene pa'ũ-my oĩ para'e he'i va'erã: "Ore moĩ hagwã-ma hendagwe-py ojepe'a va'ekwe ha'e hakã" he'i va'erã. ²⁰ Ha'e voi. Ojepe'a va'ekwe upéa-gwi. Ha'e kwéry ndogweroviái-gwi ojepe'a va'ekwe. Ha peẽ katu pepyta peiko-vy hendagwe-py perovia-gwi. Upéa-gwi ani penhemomba'egwasu teĩ peẽ. Ani pejeapo teĩ hakã teeve ramo. Peiko arandu ae katu. ²¹ Ha he'ýi tee judeu kwéry va'e ha'e hakã-rami voi ha omopẽ va'ekwe ojéhegwi. Ma'erã, "Nanhande pe'a mo'ái Nhandejáry" peje pendéjehe. Upeixagwa ani peje teĩ. Peiko arandu ae katu.

²² Pejeapysaka porã katu xe nhe'ẽ-rehe. Nhande rovasa porã ramo jepe, nhane mbohasa asy joty ave Nhandejáry. Gwĩ ojevavy va'ekwe-pe ogwereco asy voi. Ha peẽ katu pende rereko porã voi. Pemoirũ irũ íxupe ramo, pende rereko porã va'erã. Ha pemoirũ e'ý ramo katu íxupe, gwakã ojéhegwi oipe'a va'ekwe-rami pende pe'a jevy va'erã. ²³ Ha'e kwéry katu ogwerova ramo gwekoha ogwerovia jevy hagwã íxupe, ha'e hendagwe-py omoĩ jevy va'erã íxupe Nhandejáry. Hakã roky-rami jevy oĩ hagwã. Omoĩ jevy kwaa va'e voi Nhandejáry íxupe kwéry. ²⁴ Ha peẽ he'ýi e'ý va'e katu yvyra máta opu'ã rei va'e rakã-rami. Ojepe'a va'ekwe hakã. Upéi heko e'ý-rupi onhemoĩ outro rakã rendagwe-py. Ha he'ýi tee judeu kwéry va'e katu imbo'a porã ukapyre-rami voi. Ndaheko rasýiry Nhandejáry-pe omoĩ jevy íxupe

ha'ekwe-py. Ha ha'e hagwe-py onhemoĩ jevy va'ekwe katu ha'e heko-rupima oiko jevy voi. Upéixa ramo ndaheko rasýi Nhandejáry-pe omogwahẽ jevy hagwã íxupe kwéry ójehe.

Enterove va'e-pe ohayhu Nhandejáry

²⁵ Aipota peikwaa porã xe ha'e-ta va'e, xe re'ýi kwéry. Oĩ Nhandejáry anhetegwa nhe'ẽ. Ore-vyte Nhandejáry remimbojekwaa uka ojekwaa kuri. Upéa nhe'ẽ aipota peikwaa porã. Peikwaa porã ramo, "Nhandejéhegwi nhane arandu ve voi nhande" ndapejéi va'erã pendéjehe. Ore-vy ohexa uka kuri Nhandejáry onhe'ẽ a-rami: "Ndoiko meméi va'erã heta xe re'ýi kwéry xe nhe'ẽ rendu e'ý-vy. Ijapysa e'ý va'e-rami ndoiko meméiry va'erã. Ha xe re'ýi e'ý va'e, judeu e'ý va'e katu xe aipota ou va'e gwive amogwahẽmba ranhe va'erã xejéupe. Ha upe rire katu ndoikovéi va'erã xe re'ýi, judeu kwéry va'e ijapysa e'ý va'e-rami. ²⁶ Ha Israel re'ýi kwéry, xe re'ýi tee va'e, peteĩ teĩ xe aipota ogwahẽ ou-vy va'e gwive aresendepa va'erã" he'i Nhandejáry gwembiaporã rexa uka-vy. Upéixa voi he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ:

"Jerusalém tetã-gwi ou va'erã nhane resendeharã. Ha Jacó remiarirõ joapyri pyri kwéry-gwi katu omboyke va'erã hembiaipo vaikwe gwive.⁴ ²⁷ Ha upe rire katu amboyke rire hembiaipo vaikwe, Nhandejáry he'i ete hagwe-rami, ojapo-ma voi hese kwéry, he'i va'erã xe-rehe, he'i Nhandejáry ójehe".^r

Upéixa voi he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ.

²⁸ Ha he'ýi tee, judeu kwéry va'e katu Hesu rehegwa nhe'ẽ porã nohenduséi-gwi, ogwereco íxupe kwéry Nhandejáry gwembiayhu e'ý ramo. Ha upéixa ojapo ramo gwe'ýi kwéry-rehe, iporã

joty peë, he'yi e'ÿ va'e-pe. Āy gwembaiyhu e'ÿ-rami jepe ogwereco ramo, ohayhu joty íxupe kwéry. Ha'e kwéry hembiporavo joty. "Ahovasa va'erã íxupe" he'i ete va'ekwe ore rembypy-pe gwe'yirã-rehe. Upéa-gwi ohayhu joty íxupe oiko-vy.²⁹ Nhandejáry rembiporavo hembihovasa vasa meme voi judeu kwéry. "Aiporavo va'ekwe xe re'ÿi-pe. Ahovasa porã va'erã íxupe" nde'i reíry Nhandejáry gwemienói-rehe. Ogwerova rova e'ÿ va'e onhe'ë Nhandejáry. ³⁰Ha peë he'yi e'ÿ va'e katu napehendúí araka'e Nhandejáry nhe'ë. Ha ko'ánga katu he'yi tee nohenduséi-gwi inhe'ë, pende rayhu-ma Nhandejáry pende poriahuvereko-vy. ³¹Upéixa āy pende rayhu jave Nhandejáry, ha'e kwéry nohendusevéi-ma inhe'ë. Upéa-gwi nohenduséi-gwi inhe'ë, iporiahu Nhandejáry-pe. "Aiporiahuverekota joty íxupe kwéry" he'i joty hese kwéry. ³²Nhandejáry nhe'ë ojapo meme va'e ndaipóri. Upéa-gwi ko yvy apyrehe oiko va'e-pe gwive ogwereco inhe'ë renduse e'ÿ va'e-rami. Preso onhemói va'e-rami ogwereco enterovéa-pe. Upéixa ojapo hese kwéry peteĩ teĩ oiporiahuvereko hagwã joty íxupe kwéry.

Paulo omomba'egwasu Nhandejáry-pe

³³Ha Nhandejáry katu hekoha porãve tee rei va'e voi katu. Ha'e heko-rami oiko va'e ndoikóiry. Ha'e hi'arandu tee va'e. Opamba'e oheko kwaave va'e. Heta ipy'apóry jaikwaa e'ÿ ete va'e. Mbava'e-gwi nipo he'i ko va'e, Ma'erã nipo he'i upéa, avave ndoikwaái. Mba'e-gwi nipo ojapo ko va'e, ma'erã nipo ojapo upéa, teko rei va'e ndoikwaái voi ipy'a. Imbaraeteve va'e voi ha'e. ³⁴Ha Nhandejáry kwatia nhe'ë he'i a-rami:

"Nhandejáry imandu'a ramo, ndoikwaáiry voi avave. Ndaipóri ombo'e va'erã íxupe hembiporã-rehe.^s ³⁵Avave nome'ëi mba'eve Nhandejáry-pe ha'e hemime'ëgwe rekovia ome'ë jevy hagwã. Avave-pe ndorevéi".^t

Upéixa he'i Nhandejáry kwatia nhe'ë.

³⁶Ha entéro mba'e moingohaty voi ha'e. Ha'e entéro nhangarekoha voi. Ha'e ojéupe gwarã ave omoingo va'ekwe entéro mba'e. Tonhemomba'e tuvixa meme ete katu. Opa e'ÿ reheve tonhemboete ete. Upéa aipota voi. Amém.

Nhandejáry reroviaha onheme'ë íxupe hembigwairã

(1 Co 6.20; 1 Ts 4.1)

12 Nhande poriahuvereko-ma oiko-vy Nhandejáry, xe re'ÿi kwéry. Upéa-gwi aipota eterei penheme'ë pende py'a gwive íxupe imba'erã. Peiko jave imba'e voi peë. Penheme'ë katu íxupe hembigwairã pende rerohory porã hagwã. Penheme'ë tee ramo íxupe, napemboete ra'anga anga rei mo'ái íxupe. Pemboete tee va'erã íxupe. ²Teko rei rekoha-rami ani peiko teĩ peë. Peheja katu Nhandejáry tapene moatyrõmba pene akã porã hagwã ogwerova hagwã pende rekoha pende py'a gwive. Upe-ma ramo Nhandejáry remimbota peikwaa va'erã. Mbava'e tipo oipota Nhandejáry? Oipota iporã va'e. Ojéupe ombovy'aharã oipota. Imarã e'ÿ va'e, ndaipóri ha'eixagwa iporãve va'e oipota.

³Nhandejáry rembihovasa voi xe. Xe rexakwaa rei voi. Upéa-gwi inhe'ë-py aporandu-ta peë kwéry-pe: Ani erenhemomba'egwasu teĩ nde. Ani erejeapo tuvixave va'e ramo mo'ã. Ani nde rapixa reko-rupi ereiko teĩ. Nde ae nde reko-rupi voi eiko. Peë-my

ogwerovia uka hagwe-rami Nhandejáry, peiko. Ani penhemomba'egwasu teĩ peẽ peiko-vy. ⁴Heta nhande rete-rehe oĩ va'e. Hekoha ambue ambue jepe ijoja joty oiko-vy. ⁵Upéixa ete nhande reta. Nhande reta jepe, Cristo nhamoirũ-gwi peteĩxa joty jaiko. Nhande rekoha ambue mbue ramo jepe, nhande joja joty. Nhande rete ijohaha-rami joty jaiko. ⁶Peteĩ teĩ va'e-pe nhande rovasa-gwi Nhandejáry nhande rexakwaa rei-vy, nhandehopytygwõ rei katu. Ome'ẽ me'ẽ nhande-vy nhande rekoha ambue mbuerã. Peteĩ teĩ va'e-pe hemime'ẽgwe ẽgwe-py nhandehopytygwõ tygwõ rei ojõupe. Nhande reko me'ẽ ramo onhe'ẽ-py omba'e kwaa uka ramo nhande-vy nhamombe'u hagwã, nhane kyre'ỹre'ỹ katu imombe'u-vy. Jarovia porãháixa jarosapuka pukái katu inhe'ẽ jaiko-vy. ⁷Nhande reko me'ẽ ramo nhaipytygwõ hagwã nhande rapixa-pe, iporã katu nhaipytygwõ voi íxupe. Nhande reko me'ẽ ramo nhambo'e hagwã nhande rapixa-pe, iporã katu nhambo'e ave íxupe. ⁸Nhande reko me'ẽ ramo nhamokyre'ỹ hagwã nhande rapixa-pe, iporã katu nhamokyre'ỹ voi íxupe. Nhande'ẽ-taramo nhane mba'e, iporã katu nhane rakate'ỹ e'ỹ reheve nhande'ẽ. Nhande, Hesu reroviaha rerekwa va'e, nhandehangareko porã katu nhande re'ỹi kwéry-rehe. Nhande rapixa-pe jaiporiahuvereko-ta ramo, nhane kyre'ỹ ramo nhaipytygwõ íxupe.^u ⁹Ani pejoyhayhu ra'anga anga rei teĩ. Pejoyhayhu tee katu. Ivai va'e pemboyke katu pendéhegwi. Ha iporã va'e-gwi katu ani pepoi teĩ. Eraha ne renonderupi joty. Pesegi porã joty katu. ¹⁰Pejoyhayhu katu pejoygwerovy'a rei-vy pende ryvy-rami pejoygweroko hagwã. Ani pene ate'ỹ penhomboete-vy.^v ¹¹Ipituva va'e-

rami ani peiko teĩ. Pemba'apo mbaraete ae katu peiko-vy. Pene kyre'ỹ pende py'a ete gwive pejapo Nhandejáry nhe'ẽ. ¹²Peha'arõ tee Nhandejáry pende reraha hagwã. Upéa-gwi pevy'a meme joty peiko-vy. Peiko asy ramo jepe ani pejapura. Ani pejapo ku'a ku'a rei oração. Pembojeupi meme katu Nhandejáry-pe pene nhe'ẽ. ¹³Ha Hesu reroviaha katu pende ryvy-rami. Iporiahu va'e-pe ehexakwaa katu ereme'ẽ-vy. Ani pene rakate'ỹ pene mba'e-rehe peme'ẽ hagwã íxupe. Ehexakwaa joty íxupe. Ne mba'e eiporu uka meme joty íxupe. Ogwahẽ ou-vy ramo pende ha-py peikwaa e'ỹ va'e pemogwahẽ katu íxupe pene ndive opyta hagwã.

¹⁴Peoporandu Nhandejáry-pe ohovasa hagwã pende rereko asyha-pe. “Ehovasa katu íxupe” peje. “Ehundi mani íxupe” ani peje teĩ Nhandejáry-pe hese.^w ¹⁵Ovy'a ramo nde rapixa evy'a joty indive. Ha hasẽ ramo katu ne rasẽ joty ave hendive. ¹⁶Peteĩxa pejoygweroko. Pende joja katu peiko-vy onhondive. Ani penhemomba'egwasu rei teĩ. Nomomba'e gwasuí va'e-pe pemoirũ joty. Ani, “Xe aranduve ko” peje rei pendéjehe.^x

¹⁷Aníke pejapo vai peẽ-my ojapo vai va'e-pe. Pejapo porã meme. Ani, “Hembiapo vai-ma” he'i pende-rehe hagwã-rami peiko.^y ¹⁸Ani katu pene a'e'ỹ ojõhe. Ikatu ramo, pejoyporiahuvereko rei enterovéa ndive. ¹⁹Ani erejepy teĩ nde rapixa-rehe. Nhandejáry ae nde repy arã! Ombohasa asy va'erã íxupe.

“Xe ae orohepy va'erã. Nde-rehe hembiapo vaikwe-rehe xe ae orohepy va'erã, he'i Nhandejáry.” Upéixa he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ.^z

²⁰Pende rereko asyha-pe pereo porã joty:

^u12:8 1 Co 12.7-31, Ef 4.11-12,16; 1 Pe 4.10-11 ^v12:10 Hb 13.1; 1 Pe 1.22

^w12:14 Lc 6.28

^x12:16 Pv 3.7

^y12:17 1 Pe 3.9

^z12:19 Dt 32.35

“Ivare'a ramo pemongaru joty íxupe. Ijy'uhéi ramo, pembo'y'u joty íxupe. Upéixa pereko ramo íxupe, pemotí va'erā íxupe. Pereko porā ramo íxupe, pejehexa uka porā joty va'erā íxupe onhemotí hagwā”.^a

Upéixa he'i Nhandejáry kwatia nhe'ē.

²¹Ani peheja ivai va'e ipu'akave pende-rehe. Pejapo katu iporā va'e penheme'ē e'y hagwā ivai va'e-pe, pende pu'akave hagwā ivai va'e-rehe.

Iporā katu jajapo nhande ruvixa nhe'ē

(Mt 22.21; Mc 12.17; Lc 20.25;

Tt 3.1; 1 Pe 2.13-17)

13 Enterove tojapo nhande ruvixa nhe'ē. Ojéhegwi rei ndoikói nhande ruvixarā. Nhandejáry nhe'ē-py ae nhande ruvixa ramo oiko. Oiko ramo nhande ruvixa ramo, Nhandejáry remimoingo upe va'e. ²Nhande ruvixa nhe'ē ojapo e'y va'e gwive, Nhandejáry nhe'ē ndojapói ave va'erā. Upéa ojapo e'y va'e-pe gwive ombohasa asy uka va'erā Nhandejáry. ³Hembiapo porā va'e gwive ndaikyhyjéiry voi katu nhane ruvixa-gwi. Ha hembiapo vai va'e katu ikyhyje. Nhande ruvixa-gwi pende kyhyje e'y reheve peiko porāse tipo? Pejapo porā. Upéa-rehe pende rerohory va'erā. ⁴Nhandejáry rembigwái voi nhande ruvixa. Pende-rehe omba'apo va'e voi. Ha ne rembiapo vai ramo katu, pene mytu'e'y pendéjehe. Ndogwereco asy uka reíry nhande ruvixa-pe Nhandejáry. Nhandejáry rembigwái voi nhande ruvixa. Inhe'ē-py hembiapo vai va'e-pe gwive ogwereco poxy va'erā. ⁵Upéa-gwi anike erehasa tekoha nhande ruvixa nhe'ē rendu e'y-vy. Pehasa ramo tekoha pende rereko poxy arā. “Pehendu katu” he'i ave nde

py'a-py onhe'ē va'e. Upéa-gwi pejapo katu nhande ruvixa nhe'ē.

⁶Nhande ruvixa kwéry Nhandejáry remimomba'apo voi. Nainhate'yí omba'apo-vy. Upéa-gwi imposto okovra ramo, eme'ē íxupe ojerure va'e. ⁷Peme'ēmba porā katu pereve va'e-pe. Oime raē va'e imposto okovra va'e, taxa okovra va'e peme'ē katu ave íxupe. Nhamboete va'erā gwive pemboete katu. Peteí teí va'e-pe pemomba'egwasúke pemboete-vy.^b

Jajogwereco porā jaiko-vy

(Mt 22.39-40; Gl 5.14; 1 Jo 3.11)

⁸Pereve va'e gwive pepaga mani katu íxupe. Iporā “Jajohayhu voi” peje katu pendéjehe. Ha ha'e-ta ave peē-my, Pejohayhu porāve rāve katu peiko-vy. Ne'írā pejohayhu porā tee rei. Gwapixa rayhuha oiko Moisés amyrí remimomb'e'ukwe tekoha-rupi. ⁹Upe tekoha a-rami he'i:

“Ani peiko onhoembireko ndive onhome ndive ave. Ani peporojuka. Ani pemonda. Ani pene mba'e pota pota rei teí peiko-vy”.

Upéixa voi upe tekoha.

Oí ave tuvixave va'e. Ha upe tekoha he'i va'e gwive peteí nhe'ē-py ogwenohēmba:

“Ehayhu katu nde rapixa-pe nde rekove erehayhuha-rami”

he'i. Upe va'e nhe'ē-py omombe'upa Moisés amyrí he'ise va'ekwe. ¹⁰Gwapixa rayhuha ndojapo vaíry hese. Upéa-gwi jajohayhu ramo, upe tekoha tee va'e gwive-rupi jaiko.^c

¹¹Áy peikwaa voi ogwahēmaha ou-vy pende óra, oke va'ekwe opáy jevy-ma va'e-rami peiko hagwā. Upéa-gwi peiko katu tekoha-rupi. Hesu-rehe jajerovia

^a12:20 Pv 25.21-22; Mt 5.44; Lc 6.27-28

^b13:7 Mt 22.21; Mc 12.17; Lc 20.25; Tt 3.1; 1 Pe 2.13-17

^c13:10 Êx 20.13-17; Dt 5.17-21; Lv 19.18; Mt 22.39-40; Gl 5.14; 1 Jo 3.11

ypy hagwe are-ma voi. Āy hi'agwīve-ma oī nhandéhegwi nhane resendeharā áry. Upéa-gwi ogwahē-ma ou-vy pende óra anive peiko hagwā oke va'e-rami. Oke va'e-rami peikove teī. Āy tapeiko porā katu. Opáy porā va'e-rami jevy katu tapeiko. ¹²Pytū-rupi oiko va'e-rami peē. Ha ko'anga katu pyhare-rupi rei ereiko va'ekwe nde-vy opa-tama. Ko'ē ou va'e-rami nde-vy ereiko porā-tama. Upéa-rehe anive peiko pytū-my oiko va'e reko-rupi. Arakatu-py oiko va'e reko-rupi ae peiko. Pono pende reity gweko-rupi anháy, nhande rete jokoha jaiporu vérami peiporu porā katu pene arandu arakatu pygwa peiko porā hagwā. ¹³Arakatu pygwa-rami jaiko. Ani nhanhemotī hagwā-rami jaiko teī. Anive peka'u teī. Ani ave pemoirū oka'u va'e-pe. Peiko ae katu arakatu pygwa-rami. Pejohu va'e rei-pe ani ave pemoirū teī. Ani otī kwaa e'ý va'e-rami peiko teī. Arakatu pygwa-rami ae katu peiko. Ani ave pejoteta teī. Ani ave pejohu vai teī pende rapixa oiko porāha. ¹⁴Ha pemoirū katu peteixa Nhandejáry Hesu Cristo. Penhembojáry katu hese peiko hagwā hekoha-rupi. Anive peiko pendejéhegwi anho rei pejapose va'e rei-ma pejapo hagwā.

Ani “Tekoha-rupi ndoikóiry” peje mo'ã Hesu reroviaha va'e-rehe

(Mt 7.1-2; Rm 2.1-3;
15.7; 1 Co 10.25-33)

14 Oī pene pa'ū-my ne'írā ogwerovia tee va'e. Perohory joty íxupe pemogwahē-vy. Ha pemogwahē rire íxupe katu, ani pembovyte teī íxupe penhombó'e vai-vy. Ani “Ndatekoháiry nde rekoha. A-rami ae tekoha” peje rei teī íxupe. ²Ogwerovia porā va'e, ojohu va'e ho'u. Ha ogwerovia miximi va'e katu ndo'u katúí so'o. ³Ha ojohu va'e ho'u va'e, tonhe'ē rei e'ý katu ndo'u katúí va'e-rehe. Ha so'o ho'u katu e'ý va'e

katu, Ani “Ndikatúí ere'u so'o” he'i teī gwapixa-pe, ojohu va'e ho'u va'e-pe. Hembiaipo ojohu porā ave Nhandejáry. Upéa-gwi, Ani “Tekoha e'ý-rupi ereiko” he'i hese. ⁴Ndikatuíry ere rei nde rapixa rembigwái-rehe, “Upéa ndoikói tekoha-rupi”. Ani eremombe'u teī hembiaipo. Ijáry ae omombe'u va'erā íxupe hembiaipo-rehe. Ojohu porā para'e, ojohu vai para'e. Ijáry ae omombe'u va'erā íxupe. Ha Nhandejáry katu ojohu porā voi hembiaipo. Upéa-gwi ojohu porā va'erā hese Nhandejáry. Cristo rape-gwi ndováí va'erā.

⁵Ha arete rehegwa katu pemombe'u joavy avy. “Oī nhamboeteve va'e áry” oī he'i va'e. “Áry meme peteixa” oī he'i va'e. Ani, “Mba'eixagwa po tekoha” ere teī ndejéupe. “A-rami voi xe rekoha” peteī teī he'i ae ojeupe. Peteī teī toikwaa porā ha'e ae gwekoha hapixa rembiaipo ojohu vai e'ý reheve. Ojokoha ojohu vai e'ý reheve, peteī teī tojapo ipy'a oipotaha-rupi. ⁶Pejeapysaka porā katu xe nhe'ē-rehe. “Etería arete tuvixave va'e” oī he'i va'e, Nhandejáry-pe omboeteha-rami omboete ave aretepe. Ha so'o ho'u va'e katu Nhandejáry-pe omboeteha-rami ho'u ave so'o. So'o ho'uha-rehe otima porā ave Nhandejáry-pe. Ha so'o ho'u e'ý va'e katu Nhandejáry omboeteha-rami, ndo'úi ave so'o. Ndo'úi ramo jepe, otima porā joty Nhandejáry-pe. ⁷Nhandéjehe anho rei ndajaikóiry. Nhandéjehe anho rei nahanamói ave. ⁸Jaiko jave Nhandejáry mba'e voi nhande. Ha nhamano rire Nhandejáry mba'e teerā voi jaha arā. Upéixa ramo jaikove ramo jepe, nhamano ramo jepe imba'e tee voi nhande. ⁹Upéa-rehe omano-ma va'ekwe Cristo. Upéi oikove jevy-ma va'ekwe nhande jaiko va'e jaryrā nhamano va'ekwe jaryrā ave. ¹⁰Upéixa ramo, nde ko ma'erā tipo nde erejohu vai Hesu reroviaha va'e rembiaipo? Ma'erā tipo

erenhe'e mbojevuy nde rapixa-pe, nde reko-rupi ndoikói-gwi. Nde katu ma'erã erenhe'e rei ereiko-vy nde rapixa-rehe? Ha nhande kwéry katu nhandembo'y-ma va'erã nhaĩ-vy Nhandejáry rovagwy-py omombe'u hagwã nhande-vy nhane rembiapokwe. Iporã para'e, naiporãĩ para'e he'i va'erã nhande-vy.^d ¹¹A-rami he'i Nhandejáry kwatia nhe'e:

"Ha'e ete-ma peẽ-my. Xe rekoha apu e'ỹ va'e xe. Xe rovagwy-py enterove onhesũ va'erã peteĩxa. Peteĩxa ogwerosapukái va'erã xe Nhandejáry voiha".^e

Upéixa he'i Nhandejáry kwatia nhe'e.

¹²Upéa-gwi peteĩ teĩ nhandemombe'u va'erã Nhandejáry-pe nhane rembiapo apokwe-rehe.

**Aníke erembojevuy
uka nde rapixa-pe**

(1 Co 8.9-13)

¹³Ja'u ramo so'o, ndaja'u katúi ramo so'o ave, peteĩxa. Upéixa ramo, Anive "Tekoha e'ỹ-rupi ereiko" ja'e nhande rapixa-pe. Anive nhandembo'e vai hese. Ja'e ae katu nhande re'ýi-rehe "Xe re'ýi-pe ambojevuy uka ramo, hesapy ndaiko mo'ái xe rekoha-rupi. Nda-japo mo'ái xe ajaposeha-rami. Nambojevuy ukaséi íxupe" ja'e nhandejéupe.

¹⁴Tekoha xe aikwaa porã voi Cristo xe mo'arandu-gwi. Oĩ he'i va'e mo'ã "Kóa ja'u va'erã, upéa ja'u e'ỹ va'erã" he'i mo'ã. Ha upe va'e-rehe "Ja'u e'ỹ va'erã" nde'íry Nhandejáry. Ha "Ja'u e'ỹ va'erã nipo ra'e upéa" he'i va'e katu ndoikwaáiry tekoha. Ha'e ae gwekoha-rupi oiko. Upéixa ho'u ramo gwembi'u e'ỹ, "Ajevuy-ma" he'i va'erã ójehe. ¹⁵Ha, "Ne rembi'u e'ỹ katu iporã ja'u" ere ramo nde rapixa-pe, nerembovy'avéi-ma va'erã íxupe. Nderehayhuvéi-ma va'erã hereko-vy. Nde rapixa-rehe omano-ma

va'ekwe Cristo. Tuvixa mba'e nde rapixa Cristo-pe upéa-gwi. Upéa-gwi ani pe'u teĩ hembí'u e'ỹ nde rapixa resa-py. Erembojevuy uka arã íxupe. Ojehesa rerova arã Cristo-gwi. ¹⁶Peiko arandu katu. Ani ojohu vai teĩ pene remimoporã. ¹⁷Nhande ruvixa ramo oiko ramo Nhandejáry, "Kóa nhane rembi'u, upéa nhane rembi'u e'ỹ" nde'íry nhande-vy. He'i ae nhande-vy: "Pene potí-ma" he'i. "Tekoha-rupi peiko. Pejevuy e'ỹ reheve peiko" he'i. "Pende joja porã katu onhondive" he'i. "Tapene mbovy'a katu Nhe'e Marangatu tee va'e" he'i ae nhande-vy. ¹⁸Upéixa Cristo rembigwái va'e ombovy'a ave Nhandejáry-pe. Imandu'a porã ave hese teko rei.

¹⁹Upéixa-gwi nhane renonde-rupi meme jaraha katu nhande joja hagwã. Nhandemombaraete katu jaiko porã hagwã. ²⁰Aníke erembyai teĩ Nhandejáry remimoingo hembí'u e'ỹ ere'u-gwi nhande rapixa resa-py. Hi'upy gwive iporã ja'u ramo jepe, naiporãĩ joty nhambojevuy uka nhande rapixa-pe. Hembí'u e'ỹ ja'u-vy nhambojevuy uka ramo ave íxupe, naiporãĩ katu ojehesa rerova va'erã Cristo-gwi. ²¹Hembí'u e'ỹ ere'u-vy erembojevuy uka ramo ave nde rapixa-pe, anive ere'u so'o, anive ere'u uva rykwere ave. Oime raẽ va'e-py erembojevuy uka va'erã íxupe, anive erejapo teĩ. ²²Upéixa-gwi ne rembijohu porã ani eremombe'u teĩ avave-pe. Nhandejáry anhóte toikwaa. Ha gwembijohu porã ojapo va'e katu, "Iporã para'e xe rembiapo, naiporãĩ para'e xe rembiapo" he'i rei ramo ójehe, ndovy'áiry. Ndogwerovy'apái gwembiapo. Ha ojerovia tee ramo ójehe, ogwerovy'a gwembiapo. ²³Ha ndojeroviapáiry va'e ho'u va'erã-rehe katu gwembi'u e'ỹ ho'u ramo, gwembijohu vai ho'u joty

^d14:10 2 Co 5.10 ^e14:11 Is 45.23

ramo, ndojohu porāi íxupe Nhandejáry. Jajerovia ku'a ku'a nhandejeheha ndojohu porāi voi Nhandejáry. Ha'e-ta peë-my. Nhane rembiaporã-rehe ndajajeroviapáiry ramo, jajejavy joty voi jajapo-vy.

Ani nhandéjehe anho rei jaiko.

Nhande rapixa-pe nhambovy'a ave

(1 Co 10.24; Fp 2.3-5; 2 Tm 3.15-17)

15 Ha nhande nhandéjehe jajerovi-apa va'e katu ani jajere teĩ gwĩ ogwerovia mixĩ mixĩ va'e kwéry-gwi. Túvy-rami ae jareko íxupe. Ani nhambovy'are'y íxupe nhandéjehe anho rei jaiko-vy. ²Nhande kwéry nhambovy'a ae katu nhande rapixa-pe oiko porãve hagwã ogwerovia porãve hagwã. ³Ha Cristo katu ha'e jepe ójehe anho rei ndoikói va'ekwe. Hekovia ohasa asy va'ekwe. Upéixa he'i hese Nhandejáry kwatia nhe'ë:

“Nde-rehe onhe'ë rei rei hagwe-rami, ãy onhe'ë rei rei-ma xe-rehe ave”.^f

Upéixa he'i Nhandejáry kwatia nhe'ë Cristo-rehe.

⁴Yma va'ekwe entéro Nhandejáry kwatia nhe'ë gwive ohai va'ekwe nhane renonderã nhane mbo'e hagwã. Upe va'e nhe'ë-py gwive nhane mbo'e jajapura e'y hagwã, nhane kyre'y hagwã pono jaje-hesa rerova íxugwi, nhaha'arõ tee hagwã Nhandejáry-pe, jaiko meme hagwã hendive nhande reraha hagwã. ⁵⁻⁶Ojéhegwi nanhande rerova ukáí va'e Nhandejáry. Nhane mbopy'agwasu ae ojéupe, nhane mokyre'y ave ojéupe. Tapene moingo Cristo reko-rupi penhe'ë joavy avy e'y hagwã ojóupe, pende joja hagwã, peteixa pemomba'egwasu joa hagwã íxupe ojojurupypa penhe'ë-vy. Ha'e ko Nhandejáry Hesu Cristo Ru voi.

Hesu Cristo rehegwa nhe'ë porã nhande kwéry e'y pegwarã nhe'ë ave

⁷Upéixa-gwi pende rerohory hagwe-rami Cristo, peë ave pejogwerohory porã katu ojóupe, Nhandejáry-pe pemomba'egwasu hagwã. ⁸Are-ma oiko va'ekwe Cristo judeu kwéry pytyg-wôharã, “He'i hagwe-rupima ojapo” ja'e hagwã Nhandejáry-rehe. “Jahexama katu ãy nhane rembypy-pe hemimombe'ukwe” ja'e hagwã hese. ⁹Cristo oiko-ma va'ekwe nhande kwéry e'y va'e ave, judeu e'y va'e, omomba'egwasu hagwã Nhandejáry-pe, “Nhande reko poriahuvereko-ma” he'i hagwã hese. Upéixa he'i Nhandejáry kwatia nhe'ë:

“Upéa-gwi nhande kwéry e'y pa'ũ-my atima porã-ta nde-vy. Nde réry-pe amomba'egwasu-ta aporahéi-vy nde-vy.”^g

Upéixa he'i Nhandejáry kwatia nhe'ë Nhandejáry-pe omboeteha-rehe Cristo.

¹⁰“He'yí e'y tovy'a katu Nhandejáry re'yí ndive”^h

he'i jevy Nhandejáry kwatia nhe'ë judeu kwéry e'y va'e-rehe.

¹¹“Entéro nhande kwéry e'y va'e gwive tomomba'egwasu Nhandejáry-pe. Judeu kwéry e'y va'e gwive peteixa toamboete ave íxupe”ⁱ

he'i jevy Nhandejáry kwatia nhe'ë judeu kwéry e'y-rehe.

¹²“Ojekwaa va'erã ou-vy myamyri Jessé remiarirõ joapyri pyrirã. Omoingo va'erã íxupe nhande kwéry e'y ruvixarã. Oha'arõ tee va'erã íxupe hikwái.”^j

Upéixa he'i Cristo-rehe Nhandejáry kwatia nhe'ë Isaías rembihaikwe.

¹³Ha Nhandejáry onheha'arõ tee uka va'e nhande-vy voi. Perovia-gwi íxupe, tapene mbovy'a vy'apa katu. Tapene

^f15:3 Sl 69.9 ^g15:9 2 Sm 22.50; Sl 18.49 ^h15:10 Dt 32.43

ⁱ15:11 Sl 117.1 ^j15:12 Is 11.10

mbopy'agwapy gwapypa katu ave. Upéixa-gwi pene mombaraete ete-gwi Nhe'ë Marangatu tee va'e peha'arō teeve eve va'erā Nhandejáry-pe.

**Amondo-vy peẽ-my xe kwatia nhe'ë,
ha'ese va'e gwive atĩ e'ÿ reheve
ha'epa ete-ma voi peẽ-my**

¹⁴Ha xe katu, xe re'ÿi kwéry, pende rekoha porāha aikwaa porā voi xe. Pene arandu porāha xe aikwaa voi. Penhomo'arandu porā kwaa voi. Pende rekoha kwaaha voi xe. ¹⁵⁻¹⁶Ha oĩ Nhandejáry nhe'ë aipota pende resarái e'ÿ va'e íxugwi. Upéa rehegwa amombe'upa-ma peẽ-my. Natĩry amombe'u-vy. Are-ma xe rexakwaa rei-ma va'ekwe Nhandejáry. Xe moĩ-ma va'ekwe Hesu Cristo rembigwairā amba'apo hagwā judeu kwéry e'ÿ va'e-rehe. Upéa-gwi natĩry Nhandejáry rehegwa nhe'ë amombe'upa-vy peẽ-my. Ha pa'i kwéry katu ome'ë me'ë Nhandejáry-pe oipota va'e ombovy'a hagwā íxupe. Upéixa pa'i-rami xe ave ambovy'ase Nhandejáry-pe. Upéa-gwi amombe'u mbe'u Nhandejáry gwigwa nhe'ë porā. Aipota Nhe'ë Marangatu tee va'e omomarangatu judeu kwéry e'ÿ va'e-pe. Aipota Nhandejáry ogwerovy'a íxupe kwéry, aipota omogwahē íxupe kwéry oha-py. ¹⁷Cristo Hesu xe rereko ha-py amba'apo-gwi Nhandejáry-pe, xe rembiapo ambotuvixa mba'e. ¹⁸Outro-pe Cristo rembiapo uka namombe'u mo'ái. Xe-vy hembiaapo uka mante amombe'u-ta, natĩry amombe'u-vy. Cristo rekovia ahendu uka-ma va'ekwe judeu kwéry e'ÿ va'e-pe Nhandejáry nhe'ë. Amombe'u ramo, xe rembiapo porā ramo ave, ahendu uka íxupe kwéry inhe'ë. ¹⁹Xe mombaraete-ma va'ekwe Nhe'ë Marangatu tee va'e hexapyrā-rupi xe

rembiapo porā hagwā xe ajapo hagwā jahexa e'ÿ va'e. Upéixa-gwi Cristo rehegwa nhe'ë porā arosapukaipa. Jerusalém tetā-my amombe'upa va'ekwe. Upe-gwi arojere jere aha-vy va'ekwe. Ilíria vvy peve aha va'ekwe amombe'u-vy. Opa-rupi amombe'upa va'ekwe nhe'ë porā. ²⁰Peteixa xe ajapose. Cristo réry rendu e'ÿha-rupi arosapukaise nhe'ë porā imombe'u-vy. Cristo réry rendu ha-rupi ndarosapukaiséi. Outro kwéry hembiaapo ranhe ha-rupi ndahaséiry xe ave xe rembiapo hagwā upe-rupi. Ndashaséiry outro nhe'ë rapykwéri anhe'ë-vy. Nambojo'aséi outro rembiapokwe ári xe rembiapo. ²¹Upéixa voi he'i Nhandejáry kwatia nhe'ë:

“Gwĩ ohendu e'ÿ va'e hesegwa nhe'ë
ohexa kwaa va'erā hese hekoha.
Gwĩ herakwā rendu e'ÿ va'e oikwaa
va'erā íxupe”^k
he'i Nhandejáry-rehe.

**“Ahasé Roma tetā-my”
he'i Paulo kwatia-rehe**

²²Are-ma ahasé rei aiko-vy pene renda-py. Outro tetā tetā-rupi nhe'ë porā amombe'u-vy aiko. Upéa-gwi ndahái pende ha-py.¹ ²³Ha ko'ánga katu xe aiko ha-rupi opa-ma xe rembiaporā. Heta ro'y-ma ojapo orohexase hagwe. ²⁴Áy katu ikatu ramo, orohexa-ta. Aha ramo Espanha vvy-koty nde ha-rupi ahasa-ta aha-vy pende ha-py. Ha ndaxe are mo'ái pene ndive apyta-vy. Ha upe rire katu, xe mbovy'a rire, aipota xe pytygwō ahave hagwā mombyryve Espanha vvy-py. ²⁵Áy ete katu aha ranhe-ta Jerusalém tetā-my Nhandejáry re'ÿi pegwarā araha va'erā. ²⁶⁻²⁷Ha Hesu reroviaha gwive Macedônia vvy-rupi, Grécia

^k15:21 Is 52.15 ^l15:22 Rm 1.13

vyv-rupi ave onhomboaty aty va'e he'i kuri Nhandejáry re'ýi-rehe Jerusalém pygwa-rehe. Ha'e ae onhe'ë-py he'i: "Nhamono'õ jaraha uka va'erã nham'e'ë va'erã upe-py iporiahu va'e pegwarã" he'i Nhandejáry re'ýi-rehe.^m "Nhamboaty jaraha uka va'erã" he'i ojéhegwi rei. Ha ha'e-ta peë-my: Oreveha ome'ë gwĩ iporiahu va'e-pe. Nhande-vy ime'ëpyre nham'e'ë jevy ave va'ekwe judeu kwéry e'ý va'e-pe hi'arandurã. Upéixa-gwi nham'e'ë va'ekwe rekovia iporã ome'ë jevy nhande-vy nhane remikotevẽ.ⁿ ²⁸Ha upe rire katu ajapopa rire ame'ëmba rire íxupe omono'õ va'ekwe, Espanha vyv-koty aha-ta. Tape ku'a-gwi agwahẽ arã nde ha-py. ²⁹Pende ha-py agwahẽ aha-vy ramo, apohovasa uka porã va'erã Cristo-pe. Cristo remime'ërã gwive ame'ëmba va'erã peë-my. Anhetegwa voi amombe'u peë-my.

³⁰Áy xe re'ýi kwéry, Nhandejáry Hesu Cristo-rehe jajerovia-gwi, nhane mbojohayhu uka-gwi Nhe'ë Marangatu, aporandu-ta peë-my: Ani pene ate'ý teĩ oração apo-vy xe-rehe. Xe ndive katu pembojeupi upi pene nhe'ë Nhandejáry-pe. ³¹Peje Nhandejáry-pe: "Eresende katu Paulo-pe Judéia pygwa po-gwi heroviaha e'ý va'e-gwi eresende íxupe" peje. "Ani omotĩ teĩ Paulo-pe ome'ë-ta va'e-rehe Nhandejáry re'ýi Jerusalém pygwa-pe" peje Nhandejáry-pe xe-rehe oração apo-vy. ³²Upéixa ramo Nhandejáry xe mogwahẽ-ta ramo, xe py'a rory-gwi rei agwahẽ-ma va'erã pende ha-py. Xa avy'a-ma va'erã atongea-ma va'erã apytu'u-vy pende ha-py. ³³Nhane mbopy'agwapy va'e voi Nhandejáry. Tapene moirũ oiko-vy. Amém.

**Paulo omombe'u Hesu reroviaha
Roma pygwa-rehe omandu'a porãha**

16 Amombe'u-ta peë-my nhande re'ýi Febe héry va'e rehegwa nhe'ë. Hekoha porã pe kunha. Hesu reroviaha Cencréia tetã-my onhomboaty va'e pytygwõha voi pe kunha. ²Ha'e Cristo irũ voi. Upéa-gwi pemogwahẽ katu íxupe. Nhande kwéry jarovia va'e nhanhomogwahẽ porã katu. Upéa-gwi pemogwahẽ porã katu íxupe ave. Heta oĩ hemipytygwõ. Ha xe-vy xe pytygwõ ave. Upéa-gwi, pendéhegwi ha'e oikotevẽ ramo, peme'ë katu íxupe.

³Amombe'u-ta xe mandu'a porãha ave Priscila-pe Áqüila ndive. Xe ndive omba'apo Hesu Cristo-pe. ⁴Xe-rehe ha-py nahakate'ýiry va'ekwe gwekove-rehe. Xe-rehe ha-py ojejúka hagwã-rami joty oiko va'ekwe. Xe rayhu tee hagwe-rehe, xe atima porã íxupe. Naxe anhóiry atima porã íxupe. Entéro Hesu reroviaha gwive judeu kwéry e'ý va'e, onhomboaty aty ha-rupi, otima porã ave íxupe. ⁵Ha'e uka-ta ave xe mandu'a porãha Hesu reroviaha-pe gwive upe mokõi va'e róga-py onhomboaty va'e. Ha'e uka-ta ave xe mandu'a porãha Epêneto-pe. Ha'e xe rembiayhu voi. Ásia vyv-py ha'e anho ranhe ojerovia ppy-ma va'ekwe Cristo-rehe. ⁶Ha'e uka-ta ave Maria-pe xe mandu'a porãha. Heta omba'apo pende-rehe. ⁷Amombe'u ukata ave Andrônico-pe Júnias ndive. Ha'e xe rugwy re'ýi tee voi. Preso aĩ ramo xe moirũ-ma va'ekwe upe-py. Hesu remimondo upéa. Enterove mandu'a porãha. Voive ogwerovia-ma va'ekwe Cristo-pe xe renonde-py. Hapykwéri-ma xe ajerovia va'ekwe Hesu-rehe.

⁸Ha'e uka-ta ave Ampliáto-pe. Xe rembiayhu voi. Cristo irũ va'e. ⁹Ha'e ukata ave Urbano-pe. Cristo-pe oromba'apo

ramo ore irũ voi. Xe rembiayhu Estáquis-pe ave ha'e uka-ta xe mandu'a porãha. ¹⁰Ha'e uka-ta ave Apeles-pe. "Cristorehe ojerovia tee-ma nipo ra'e" he'i hese imandu'a porã-vy. Aristóbulo róga pygwa-pe ave ha'e uka-ta. ¹¹Ha'e uka-ta ave Herodião-pe. Ha'e xe rugwy re'ýi tee voi. Hesu reroviaha Narciso róga pygwa-pe ha'e uka-ta ave.

¹²Amondo-ta ave xe mandu'a porãha Trifena-pe Trifosa ndive. Pe kunha omba'apo Cristo-pe. Pérside-pe amondo-ta ave. Pe kunha ave heta omba'apo Cristo-pe. ¹³Amondo-ta Rufo-pe xe mandu'a porãha. Cristo-pe omba'apo ramo imandu'a porã hese. Isy-pe ave amondo-ta. Omemby-rami hembiereko ave xe. ¹⁴Amondo-ta Asíncrito-pe, Flegonte-pe ave xe mandu'aha. Amondo-ta ave Hermes-pe, Pátrobas ndive Hermas-pe ave. Indive kwéry Hesu reroviaha-pe gwive ha'e uka-ta. ¹⁵Ha'e uka-ta Filólogo-pe Júlia ndive. Heindýry ndive Nereu-pe, Olimpas-pe ave, indive kwéry Nhandejáry re'ýi oĩ va'e-pe gwive ha'e uka-ta xe mandu'a porãha.

¹⁶Pejohayhu-gwi, penhokwavã kwavã katu peiko-vy onhondive. Entéro Cristo reroviaha gwive onhomboaty aty ha-rupi omondo-ta peẽ-my omandu'a porãha.

**"Ani pene mitã arandu teĩ.
Peiko arandúke" he'i Paulo**

(Mt 7.15-20; Ef 5.6-7; Cl 2.8; 1 Jo 4.1-6)

¹⁷Oĩ onhe'ẽ rei rei va'erã nhande joja e'ý hagwã. Nhande rerovase Cristo-gwi. Aporandu randu-ta peẽ-my, xe re'ýi kwéry: Perepara kena hese hekoha rexa-vy. Peiko arandu kena. Ani pe-moirũ teĩ íxupe. Orombo'e hagwe-rami, napene mbo'úi va'erã. Pende rerovase-vy omombe'u a'ã a'ã va'erã peẽ-my Cristo nhe'ẽ. ¹⁸Upéa rehegwa apoha Nhandejáry Hesu Cristo-pe noipytyg-

wõiry. Ójehe anho rei omba'apo oiko va'e. Cristo pytygwõha e'ý voi gwĩa. Ojapose va'e rei-ma ojapo. Onhe'ẽ porã va'e vérami rei-ma oiko-vy. Onhe'ẽ-py oporombotavy. Inhe'ẽ reroviaha-pe, mitã arandu-rami itavy rei rei va'e-pe ave ombotavy. Ndohexa kwaái ha nohendu kwaáiry. Upéa-gwi ogwerovia mo'ã. ¹⁹Pende-rehe ae enterove imandu'a porã: "Ogwerovia tee voi íxupe, Cristo-gwi ojehesa rerova e'ý va'e" he'i pende-rehe. Upéa-gwi avy'a pende-rehe. Aipota pene arandu. Pejapo porã kwaa katu. Ani erejapo vai kwaa teĩ. ²⁰Ha Nhandejáry nhane mbopy'agwapy voi ani hagwã nhande joja e'ý teĩ onhondive. Ndahi'are mo'ái, pene pytygwõ-ta kuri. Mbói ijukapyre-rehe nhapyrũharaima, pene mbopu'aka uka-ta kuri anháy ruvixa Satanás-rehe.

**Tapende rovasa katu Nhandejáry
Hesu pende rexakwaa rei-vy**

²¹Ha Timóteo katu xe rembiapoha irũ va'e omondo-ta peẽ-my omandu'aha. Omondo-ta ave xe rugwy re'ýi Lúcio, Jasão, Sosípatro ave.

²²Ha xe Tércio, Paulo nhe'ẽ raiha, Hesu reroviaha va'e ave, amondo-ta ave peẽ-my xe mandu'aha.

²³Omondo-ta ave omandu'aha Gaio. Hóga-py aime. A-py ave ojogweroaty haty Hesu reroviaha. Omondo-ta ave omandu'aha Erasto, ko tetã mygwa ome'ẽ va'ekwe pirapire nhongatuha. Quarto, nhande re'ýi omondo-ta ave omandu'aha. ²⁴Tapende rovasa vasa Nhandejáry Hesu Cristo pende rexakwaa rei-vy. Amém.

**Ipaha-ma omboete
Nhandejáry-pe Paulo**

²⁵Nhamomba'egwasúke Nhandejáry-pe. Hesu rehegwa nhe'ẽ porã xe remimombe'u pehendu ramo, pene moingo kwaa Nhandejáry

tape porã-rupi pejehesa rerova e'ỹ reheve. Yma gwembiaporã nhongatu araka'e avave-pe nomombe'úi araka'e gwembiaporã. Ha upe rire katu nhande-vy omombe'u oikwaa uka-vy gweminhongatugwe. Anhetegwa va'e omombe'u va'e. Upéa regegwa nhe'ẽ pehendu ramo, pene moingo kwaa Nhandejáry tape porã-rupi pejehesa rerova e'ỹ reheve. ²⁶Ha ko'ánga katu heminhongatu omombe'u atýra-py Nhandejáry nhe'ẽ omombe'uhaty

kwatia-rehe oikwaa uka-vy nhande-vy. Ha Nhandejáry opa e'ỹ va'e ha'e ae ave oikwaa uka. Nhandejáry nhe'ẽ-py ojekwaa-ma entéro tetã tetã mygwa-pe gwive, hembaporã enterove va'e ogwerovia ramo ojapo hagwã inhe'ẽ.

²⁷Nhande rexakwaa porã rei va'ekwe Hesu Cristo. Upéa-gwi tomomba'egwasu meme katu Nhandejáry-pe. Ha'eixagwa hi'aranduve va'e ndoikóiry. Upéa-gwi tomboete katu íxupe opa e'ỹ reheve. Amém.

Paulo remimombe'ukwe

Corinto tetã mygwa pegwarã 1

primeira epístola de Paulo aos coríntios

Paulo ohai kwatia nhe'ẽ Corinto tetã mygwa kwéry-pe

1¹⁻³ Hesu Cristo reroviaha, Nhandejáry remienói gwe'yí kweryrã, gwemimomarangaturã, Corinto tetã-my peiko va'e, opa-rupi Hesu Cristo réry renoiha gwive va'e ave. Xe, Paulo amondo uka-ta peẽ-my xe nhe'ẽ. Xe, nhande re'yí Sóstenes ndive, oromondo uka-ta ore nhe'ẽ peẽ-my gwarã. Kwatia-rehe oromoimba-ta ore nhe'ẽ peẽ-my. Tapende rovasa katu Nhandejáry Nhande Ru va'e pende rexakwaa rei hagwã, pene mbopy'agwapy hagwã. Tapende rexakwaa katu Nhandejáry Hesu Cristo ave. Xe, Paulo, Hesu Cristo remimondo voi xe. Nhandejáry xe renói va'ekwe aiko hagwã hemimondorã. Hemimbota-rupi aiko Hesu Cristo remimondorã.

⁴ Ha xe mandu'a meme pende-rehe anhomongeta jave Nhandejáry ndive. “Atima porã nde-vy” ha'e Nhandejáry-pe. “Erehovasa porã-ma Corinto pygwa kwéry-pe. Upéa-rehe atima porã nde-vy” ha'e Nhandejáry-pe pende-rehe.

Hesu reroviaha va'e-rehe Nhandejáry onhangareko porã

⁵ Peẽ peteĩ teĩ pejerovia-ma Hesu Cristo-rehe. Upéa-gwi onhangareko porã porã pende-rehe Nhandejáry. Peiko-ma peteĩxa Hesu Cristo ndive. Indive memema peiko. Upéa-gwi ome'ẽ memema peẽ-my opa pene remikotevẽ. Pene mbopy'a kyre'y. Peteĩ teĩ-pe pene arandurã ome'ẽ-ma peẽ-my, pene nhe'ẽ ngatu

porã ave ome'ẽ peẽ-my pemombe'u porã hagwã anhetegwa nhe'ẽ, Nhandejáry Hesu Cristo rehegwa nhe'ẽ pemombe'u porãve ráve hagwã.

⁶ Peikwaa porã-ma Cristo rehegwa nhe'ẽ. Pejerovia-ma hese-gwi inhe'ẽ-rupi peiko-ma ra'e. ⁷ Upéa-gwi Nhandejáry Nhe'ẽ Marangatu tee va'e ome'ẽ-ma peẽ-my entéro mba'e ha'e ogwerekko ome'ẽ hagwã nhande-vy. Perekopa-ma ra'e hemime'egwe kwéry. Ha upe jave peha'arõ Nhandejáry Hesu Cristo ou jevy hagwã óra. ⁸ Upe va'e áry-py peha'arõ jave pene mombaraete meme va'erã Nhandejáry. Upéa-gwi Hesu Cristo ogwahẽ-ma ramo ojehexa uka-vy “Nde py'a potĩ-ma” he'i va'erã peteĩ teĩ-pe peẽ-my.

⁹ He'i hagwe meme Nhandejáry ojapo. Onhe'ẽ-gwi ova e'y va'e voi Nhandejáry. Ha'e pene renói va'ekwe peiko hagwã peteĩ heko porã-rupi ta'yry Hesu Cristo ndive. Nhandejáry tee voi Hesu Cristo.

Peteĩxa tapeiko

(Rm 15.5; Ef 4.3)

¹⁰⁻¹¹ Tapehendu porã mani xe nhe'ẽ, xe re'yí kwéry Hesu reroviaha va'e kwéry. Pene rerakwã vai nipo ra'e. Ogwahẽ-ma xe-vy pene mombe'uha. Pejoavy avy-ma nipo ra'e onhondive. Cloe re'yí kwéry omombe'u kuri xe-vy: “Corinto tetã-my oiko va'e kwéry Hesu reroviaha va'e ndoiko porãiry onhondive”. Aipo he'i kuri pene rerakwã mombe'u-vy. Pene rerakwã ahendu-gwi ajerure-ta peẽ-my pejoyhu rei hagwã peiko porã meme hagwã onhondive. Nhandejáry Hesu Cristo réry-py ajerure peẽ-my anive hagwã penhonhe'ẽ mbojevy jevy. Taperojaja kena onhondive pene nhe'ẽ. Peteĩxa pereko porã kena pende reko porã onhondive. Penhomongeta ramo ojojurupya kena peĩ. Peteĩrupi meme pereko kena pene nhe'ẽ porã.

¹²Amombe'u jevy-ta peë-my pene rerakwã ahendu kuri. Penhe'ë rei ra'e pene mbo'eha kwéry-rehe. Gwĩ onhe'ë rei va'e xe-rehe he'i "Ore orohenduse Paulo remimombe'u mante" he'i. Gwĩ outro "Ore orohenduse Apolo remimombe'u mante" he'i Apolo-rehe. Gwĩ outro "Ore orohenduse Pedro remimombe'u mante" he'i Pedro-rehe. Gwĩ outro "Ore orohenduse Cristo remimombe'u mante" he'i Cristo-rehe. Upéixa penhonhe'ë mbojevy jevy rei ra'e ore-rehe. ¹³Naiporãí voi upe pene nhe'ë pene mbo'eha kwéry-rehe. Pemopeteí katu pene nhe'ë peiko porã hagwã.

Okurusu-rehe omano va'e ndaha'éi xe. Hesu Cristo mate omano okurusu-rehe nhande resende hagwã. Ndaha'éi xe réry-py araka'e penhemongarai uka. Hesu Cristo réry-py ae araka'e penhemongarai uka. Anive inhe'ë mombe'uha-rehe aipo-rami peje. Niporãí penhe'ë ore-rehe. ¹⁴⁻¹⁵"Paulo xe mongarai va'ekwe ajerovia hagwã hese." Ani upéixa peje xe-rehe. Ndahetái xe remimongarai va'e oĩ pene pa'ũ-my. Upéa-rehe avy'a ndaikatúí avave he'i "Xe Paulo rehegwa". Crispo-pe amongarai va'ekwe, Gaio-pe ave amongarai va'ekwe. ¹⁶Xe mandu'a ave Estéfanas-rehe. Amongarai va'ekwe íxupe, hóga pygwa ndive. Upe rire ndaipóri para'e ambue amongarai va'ekwe. Naxe mandu'avéiry mbovy nipo amongarai va'ekwe. ¹⁷Ndaha'éí aporomongarai hagwã xe mondo va'ekwe Hesu Cristo. "Inharandu eterei va'e nhe'ë xe rehegwa nhe'ë ani ereiporu rei teí xe mombe'u-vy" he'i xe-vy. "Iporãve kóixa ere arã xe-rehe: Hesu Cristo omano okurusugwasu-rehe nhane resende hagwã. Upéixa ere-ta xe mombe'u-vy enterove-pe" he'i xe-vy. "Ha inharandu eterei va'e nhe'ë

ereiporu ramo ne rendu va'e kwéry naimandu'avéi arã ne nhe'ëgwe-rehe. He'i joty arã nde-rehe, ha'e inharanduve voi, he'i arã nde-rehe, ha xe rehegwa nhe'ë-rehe naimandu'avéi arã." Upéixa he'i xe mondo-vy Hesu Cristo.

Paulo omombe'u ma'erã-gwi Hesu omano va'ekwe

¹⁸Nhahendu-ma ramo Hesu Cristo rehegwa nhe'ë, ja'e nhande py'apy-py: "Hesu Cristo omano xe resende hagwã. Nhandejáry omboyke-ma xéhegwi xe rembiapo vaikwe. Ta'yry Hesu Cristo ombou-ma omano hagwã xe resende hagwã." Aipo niko hese jajerovia va'e ja'e. Ipu'aka voi nhande-vy Hesu rehegwa nhe'ë.

Oĩ ae heta Hesu rehegwa nhe'ë nohendu kwaái va'e. Umi ohasa asy va'e renda-py oho va'erã. Ohendu-ma ramo Hesu Cristo rehegwa nhe'ë, ndopo he'i: "Ma'erã-gwi omano? Omano rei nipo ra'e. Ndoikovéi voi" he'i mo'ã va'erã Hesu Cristo-rehe. ¹⁹Nhandejáry ohai uka va'ekwe:

"Inhakã porã-gwi inharandu va'e, nahi'arandu teí voi. Amokanhy-ta íxugwi hi'arandukwe. Ha yvy arigwa-rehe oikwaa porã va'e, nahi'arandu teí vyteri. Hembigwaakwe ambohesarái-ta íxupe. Ndovaléi arã íxupe."^o

Upéixa he'i Nhandejáry.

²⁰Nhane arandu mbyky nhande kwéry. Ndaha'éí Nhandejáry-rami. Nhandejáry arandu ipukuve nhane arandu-gwi. Ha nhane arandu mbyky-rehe ndajeheko arupityí Nhandejáry-pe. Ko'a pygwa hekomombe'uhaty ndikatúí omombe'u Nhandejáry-pe ha'e oikwaave hagwã mo'ã. Ndaipóri Nhandejáry yke-rehe hi'aranduve va'e. Inharandu mbyky va'e meme

mate oĩ. Ndaipóri ave Nhandejáry renonde-py nhe'ẽ oiporu porã va'e.^p ²¹Ha'e anho mate voi inharandu tee va'e. Hi'arandu tee-gwi ndohejái ko yvy arigwa arandu anho ogwereco va'e ohekoarupity hagwã íxupe. Ha'e ojekwaa ukase mate onhe'ẽ mombe'uha renduhaty kwéry-pe. Omombe'u uka ramo, itavy va'e nhe'ẽ-rami ramo jepe, heroviaha kwéry-pe mate oresende va'erã Nhandejáry.

²²⁻²³Ha ore ae katu oromombe'u meme inhe'ẽ. Oĩ umi ohendu va'e ogwerovia va'e ave íxupe. Oĩ ave umi ndogweroviai va'e inhe'ẽ. "Itavy voi" he'i mo'ã ore-rehe.

Upéixa voi judeu kwéry ndogwerovia-asei voi íxupe. "Yváy-gwi hexapyrã-rupi eremba'apo ramo arovia-ma voi" he'i rei. Ha umi judeu e'ỹ kwéry ave ndogwerovia-asei ave. Ho'arandurã oikwaa seve seve hikwái.

Ha ore katu, Hesu rehegwa nhe'ẽ mate oromombe'u. "Hesu Cristo omano va'ekwe kurusugwasu-rehe nhane rembiapo vaikwe omboyke hagwã nhandéhegwi" ore oro'e meme oromombe'u-vy.

Ohendu-ma ramo judeu kwéry umi ndogweroviai va'e he'i ore-vy: "Penhemonhandejáry rei Hesu Cristo-rehe. Ndovaléi ne nhe'ẽ" he'i mo'ã ore-vy.

Ha ohendu-ma ramo judeu e'ỹ va'e umi ndogweroviai va'e he'i rei ave ore-vy: "Peẽ ko ndapeikwaáiry voi mba'eva" he'i rei ave ore-vy.

²⁴Nhandejáry rembiporavo va'e ae ohendu kwaa inhe'ẽ. Judeu kwéry gwigwa oĩ gwĩ oiporavo va'e. Judeu e'ỹ va'e kwéry gwigwa ave oĩ gwĩ oiporavo va'e. Hembiporavo va'e ohendu ramo ogwerovia. "Anhetegwa voi nipo ra'e" he'i ogwerovia-vy. Ha upéixa, Cristo reko-rupi Nhandejáry ohexa

uka gwembiporavo va'e kwéry-pe ha'e huvixaha voi. Ha'e oaranduha ave ohexa uka Hesu Cristo reko-rupi. Ha'e opu'akaha ave ohexa uka Hesu Cristo reko-rupi hese ojerovia va'e-pe.

²⁵Ha ogwerovia e'ỹ va'e aipo he'i rei hese: "Ko'anga ikangy Nhandejáry" onhe'ẽ rei hese. Ha'e ae imbaraeteve yvypóry kwéry-gwi. Ipu'aka tee va'e voi ko Nhandejáry. Ha ogwerovia e'ỹ va'e ae onhe'ẽ rei hese. "Nhandejáry ndoikwaái" aipo he'i onhe'ẽ rei-vy hese. Oikwaa paete ha'e yvypóry kwéry-gwi. Oikwaa paete va'e voi Nhandejáry.

²⁶Tapene mandu'a porã kena xe re'yi kwéry, Hesu reroviaha va'e kwéry, pende rekohakwe-rehe, Nhandejáry pene renói hagwe-rehe. Ndahetái pene pa'ũ mygwa-pe omomba'egwasu araka'e yvypóry kwéry. Ndahetái-rehe he'i araka'e "Inharandu porã upe va'e." Ndahetái-rehe ave he'i araka'e "Oiporu kwaa porã omba'e reta reta upe va'e." Ndahetái ave oĩ yvypóry ruvixa re'yi pene pa'ũ-my. "Iporã voi" nonhe'ẽiry pende-rehe hikwái Nhandejáry pene renói e'ỹ mboyve. ²⁷Ha upéixa meme Nhandejáry rembiporavo kwéry. Ha'e oiporavo araka'e inharandu e'ỹ va'e-pe gwe'yi kwéryrã araka'e. Ha upéa-rehe ombohehogwypyve va'erã inharanduve va'e-pe. Oiporavo ave araka'e ikangy va'e-pe gwe'yi kwéryrã. Ha upéa-rehe otĩ va'erã opyta-vy imbaraete va'e. ²⁸Oiporavo ave yvypóry nopenái-rehe va'e-pe gwe'yi kwéryrã. Oiporavo ave onhe'ẽ rei rei-rehe va'e-pe gwe'yi kwéryrã ave. Oiporavo ave iporiahu va'e-pe gwe'yi kwéryrã. "Ndovaléi voi upe va'e" he'i meme kente kwéry Nhandejáry rembiporavo va'ekwe-rehe. Ha upéixa-gwi oiporavo íxupe kwéry gwe'yi kwéryrã omotĩ hagwã onhemoaranduve va'e kwéry-pe.

Upéixa oikwaa uka enterovéa-pe avave ojéhegwi rei ndovaléi voi. ²⁹Ndaikatúí avave onhemomba'egwasu Nhandejáry renonde-py.^q

³⁰Ha peë katu, Nhandejáry pene mopetei araka'e Hesu Cristo ndive. Ha'e oiko jepe-ma nhane arandu me'êha. Hesu Cristo-rehe nhane mopotimba Nhandejáry. Hesu-rehe nhane resende voi ko Nhandejáry. Ijavegwa voi nhande. Upéa-gwi nhane momarangatu.

³¹Nanhande py'agwasuvéiry nhandejéhegwi Nhandejáry yke-rehe nhaĩ-vy. Upéa-rehe he'i:

“Oime ramo onhemomba'egwasuse va'e, tonhemomba'egwasu Nhandejáry Hesu Cristo-rehe”^r

he'i Nhandejáry nhe'ê kwatia-rehe oĩ va'e.

Hesu omano ramogware rehegwa nhe'ê

2¹⁻⁵ “Hesu Cristo rehegwa nhe'ê anho mante amombe'u-ta íxupe kwéry” ha'e va'ekwe xejéupe pende-rehe. “Mba'eve-rehe namombe'u mo'áiry upe-py” ha'e ave. “Nhande-rehe ha-py Hesu Cristo omano va'ekwe okurusugwasu-rehe. Hese-gwa nhe'ê meme mante xe amombe'use íxupe kwéry.” Aipo ha'e-vy xejéupe agwahê va'ekwe pene renda-py.

Ha pene ndive aime jave anhemomirive va'ekwe pejeroviave hagwã Hesu Cristo-rehe. Aime ramo upe-py anhemokangy ajepy'apy-vy pende-rehe. Napombojerovia ukaséi xe arandu-rupi rei. Hesu Cristo anho-rehe mate apombojerovia ukase. Upéixa-gwi ndaiporúí ko'áygwa arandu nhe'ê amombe'u hagwã Hesu rehegwa nhe'ê peë-my.

Ha hesegwa nhe'ê amombe'u jave Nhandejáry Nhe'ê Marangatu tee va'e

oiko ave xe ndive. Ohexa uka peë-my opu'akaha. Ha upéixa ipu'akaha-rupi petei teĩ pejerovia-ma Hesu Cristo-rehe. Ndaha'úi ko'áy rupigwa arandu-rupi erejerovia hese. Nhandejáry Nhe'ê Marangatu tee va'e pu'akaha-rupi erejerovia-ma hese.

Nhandejáry ojekwaa uka va'erã nhande-vy Nhe'ê Marangatu tee va'e-rupi

(Jo 14.26; 16.13)

⁶⁻⁹Ha Nhe'ê Marangatu tee va'e reko-rupi oiko porã va'e-pe ambo'e ramo ae aiporu arã hi'arandu tee va'e nhe'ê. Upéa ndaha'úi ko'áygwa arandu. Ndaiporu mo'ái peë-my upéa arandu. Ndaiporu mo'ái ave mburuvixa arandukwe. Ha'e kwéry opa-tama. Hi'arandu reheve opa va'erã. Ha ndovaléi arã ko'áygwa-pe mburuvixa-pe ave hi'arandu hagwe. Ha'e kwéry ndoikwaái ave Nhandejáry arandu. Oikwaa e'ÿ-gwi ohupi uka va'ekwe kurusugwasu-rehe imoĩ-vy ojuka Hesu-pe. Ha'eixagwa ndaipóri. Ipu'aka marangatu tee va'e voi Hesu.

Ha xe katu Nhandejáry arandu-rupi amombe'u aiko-vy.

Yma araka'e Nhandejáry onhongatu araka'e hi'arandu. Nomombe'úi gwembiaporã avave-pe. Áy ae katu gwembiporavo-pe omombe'u oaranduha Nhandejáry. Ko yvy nhepyrú e'ÿ mboyve Nhandejáry oikwaa ukase araka'e nhande-vy.

“Kurusu-rehe omano-ta xe ra'y. Hese ojerovia va'e-pe aresenda-ta xe. Xe ra'y Hesu-rami opyta hagwã ipotí. Upe xe rembiporavorã-me aikwaa uka-ta xe arandu.”

Upéixa he'i araka'e Nhandejáry gwemimombe'urã-rehe. Upéa-rehe omoĩ uka ave va'ekwe kwatia-rehe ko nhe'ê:

“Avave ndohexái va'ekwe, nohendúí va'ekwe, mba'e ndojep'y'a mongetái vyteri joty ave Nhandejáry rembiapo porã íxupe ohayhu va'e kwéry pegwarã.”^s

¹⁰ Upe Nhandejáry oarandu onhongatu va'ekwe ko'ây nhande jaikwaa-ma. Nhandejáry Nhe'ë Marangatu tee va'e oikwaa uka-ma nhande-vy. Ha'e oikwaapa-ma Nhandejáry py'apy ete-py oí va'e jepe ave Nhe'ë Marangatu tee va'e oikwaapa-ma joty.

¹¹ Nhande yvypóry, nhande py'apy pygwa avave ndoikwaáiry. Nhande ae peteí teí jaikwaa mba'e-rehe nhande py'apy-py nhandehomongeta. Avave ndoikwaáiry. Upéixa ave Nhandejáry. Avave ndoikwaái mba'e oí ipy'apy ete-py. Nhe'ë Marangatu tee va'e mante oikwaa. ¹² Ha Nhandejáry ome'ë-ma nhande-vy Nhe'ë Marangatu tee va'e opyta hagwã nhande py'apy-py. Ha'e katu oikwaa uka nhande-vy mba'eixagwa pa gwemime'ëgwe. Ndaha'úi teko rei nhe'ë ko'âygwa ome'ë nhande-vy. Nhe'ë Marangatu tee va'e katu Nhandejáry ome'ë-ma nhande-vy nhande mbo'e hagwã.

¹³⁻¹⁵ Ore ae rei orejéhegwi ore arandu noromombe'úiry. Nhe'ë Marangatu tee va'e ore mbo'e va'ekwe mante oromombe'u jevy. Oromombe'u ramo oí ohendu kwaa va'e. Oí ave ohendu kwaa e'ÿ va'e. Ohendu kwaa va'e ogwerekoma Nhe'ë Marangatu tee va'e opy'apy-py. Ha'e oikwaa uka íxupe hi'arandurã ohendu porã hagwã, oikwaa hagwã ave anhetegwa nhe'ë. “Iporã voi kóa” he'i hagwã. “Mixi mate ovale upéa” he'i ave hagwã. “Niporã voi upéa” he'i ave hagwã ipy'apy-py Nhe'ë Marangatu tee va'e omoarandu va'erã íxupe.

Nhandejáry rehegwa nhe'ë nohendu kwaái va'e katu ndogwerekói joty

Nhe'ë Marangatu tee va'e opy'apy-py. Ndogwerekói ave hemime'ëgwe kwéry. Ndaixupe gwarã, ndoikwaái ave mba'eixagwa pa upe va'e. Upéixa-gwi Nhe'ë Marangatu tee va'e ogwerekoe'ÿ va'e ndohekojohu kwaáiry Hesu reroviaha rembiapo-rehe. Nhe'ë Marangatu tee va'e ogwerekoma va'e ae ohekojohu kwaa opaixagwa.

¹⁶ A-rami he'i Nhandejáry kwatia nhe'ë:

“Avave ndoikwaáiry Nhandejáry py'a-py oí va'e. Ndaipóri ombo'e va'erã íxupe mba'eve-rehe.”^t

Upéixa he'i kwatia-rehe. Ha nhande katu, Nhe'ë Marangatu tee va'e oime-ma nhande py'apy-py. Oiko-ma Cristo py'a nhande py'apy-py.

“Nhandejáry remimbota erejapo ku'a ku'a-gwi nerehendu kwaái inhe'ë” he'i Paulo onhemonhe'ë-vy

(Hb 5.11-13)

3 Nhandejáry arandu nhe'ë aiporuse mo'ã va'ekwe pene ndive, xe re'ÿi kwéry. Ha ndaikatúí. Napehendu kwaái vyteri inharandu ete va'e. Nhe'ë Marangatu tee va'e ndogwerekói va'e-rami peiko. Erejapose va'e rei erejapo. Nerehendu kwaái vyteri inharandu tee va'e nhe'ë. ² Are-ma erejerovia Cristo-rehe ereiko-vy ha mitã okambu ramo va'e vérami ereiko vyteri. Ndereikwaáiry vyteri Nhe'ë Marangatu tee va'e nhe'ë. Upéixa-gwi ndikatúí amombe'u porã va'ekwe peë-my Nhandejáry nhe'ë. Nhandejáry remimbota erejapo ku'a ku'a-gwi nerehendu kwaáiry inhe'ë. Ndaikatúí amombe'u vyteri peë-my heta hesegwa nhe'ë. ³ Pejapose va'e rei pejapo meme vyteri. Pene rakate'ÿ eterei peë-my gwarã-rehe, ha pende rapixa oiko porãha-rehe pevy'are'ÿ. Pende a'e

e'ỹ ojóehe. Pejoja'o ja'o rei peiko-vy. Upéixa peiko-gwi oroikwaa nde rekoha vai. Erejapose va'e rei erejapo-gwi. ⁴Ha pene mbo'eha kwéry-rehe ndaperojóiáiry pene nhe'ẽ. Oĩ xe-rehe onhe'ẽ rei va'e "Paulo nhe'ẽ mante ahenduse" he'i rei. Oĩ ave Apolo-rehe onhe'ẽ rei va'e. "Xe Apolo nhe'ẽ mante ahenduse" he'i rei jevy. Upéixa penhe'ẽ rei-gwi pejapose va'e rei pejapo peiko-vy.

⁵⁻⁶Ore remimombe'u-rupi ae pejerovia-ma Nhandejáry-rehe. Inhe'ẽ oromombe'u va'ekwe peẽ-my. Xe, Paulo, Apolo ave, oroiko Nhandejáry rembigwái ramo. Áy aiporu-ta kokwe rehegwa nhe'ẽ ne moarandu hagwã mba'éixa pa oroiko.

Nhandejáry kokwe járy-rami onhangareko okokwe-rehe. Omohe'õ gwemity onhotỹ va'ekwe. Peẽ peiko ikokwe-rami. Ore oroiko hembigwái ramo. Ikokwe-py vérami ore oromba'apo oromombe'u peẽ-my Hesu Cristo rehegwa nhe'ẽ. Temity onhenhotỹ va'ekwe-rami ave amombe'u va'ekwe Hesu Cristo rehegwa nhe'ẽ peẽ-my. Temitygwe omohe'õ va'ekwe-rami ave Apolo omombe'u araka'e Hesu Cristo rehegwa nhe'ẽ peẽ-my. Ha Tupã Nhandejáry katu omongakwaa temitygwe. Upeixagwa ave peẽ. Nhandejáry ae katu pene moarandu araka'e pejerovia hagwã Hesu Cristo-rehe.

⁷Upéixa-rupi jaikwaa-ma onhotỹ va'e ndaha'ei mba'eve. Omohe'õ va'e ave ndaha'ei mba'eve. Tupã Nhandejáry mante omoingo kwaa va'e. ⁸Onhotỹ va'e, omohe'õ va'e ndive oiko peteixa. Hembigwái meme. Hepyra-rehe mate omba'apo. Ha peteĩ teĩ-pe ome'ẽ arã hembiaipo repykwe. Omba'apo porã va'e-pe hetave ome'ẽ arã hembiaipo repykwe. Ha omba'apo ate'ỹ va'e-pe miximi mate ome'ẽ arã hembiaipo repykwe. ⁹Ore niko

"Xe irũ" oro'e ojóehe. Nhandejáry rembigwái meme ko ore. Ha peẽ peiko ikokwe-rami. Hóga-rami ave peiko íxupe. Ha'e nhande rereko porã. ¹⁰⁻¹¹Óga omopu'ã va'erã rehegwa nhe'ẽ aiporu-ta apohekombo'e hagwã peẽ-my, peikwaa hagwã mba'eixagwa pa nhande.

Óga omopu'ã kwaa va'e onhepyrũ hembiaipo. Upéixa jekoha hagwã okyta. Ha'e-rami anhepyrũ va'ekwe Nhandejáry rogarã amombe'u ramo peẽ-my Hesu Cristo rehegwa nhe'ẽ. Amombe'u ramo va'ekwe pejerovia-ma hese. Nhandejáry xe moarandu-gwi apombojerovia uka va'ekwe Hesu Cristo-rehe. Óga jepytahoha-rami Hesu Cristo opyta. Ha'e mate Nhandejáry omoĩ uka va'ekwe nhande resendeharã. Outro-rehe jajerovia ramo nanhane resende mo'ái. Hesu Cristo mate nhane resende tee va'erã.

Okyta omoĩ rire outro kwéry omopu'ãmba. ¹²Mbava'e oiporu-ta omoĩ hagwã óga omopu'ã va'e oiporavo. Oĩ opa e'ỹ va'erã oiporu meme óga omopu'ã-vy. Oĩ ouro ramigwa oiporu va'e. Oĩ prata ramigwa oiporu va'e. Oĩ ita hepy va'e oiporu va'e. Opa e'ỹ va'e meme oiporu óga porã arã omopu'ã hagwã.

Oĩ ave pya'e ogweru va'e oiporu va'e. Pya'e opa jevy va'e oiporu meme óga omopu'ã-vy. Oĩ yvra oiporu va'e. Oĩ ave hogwe piru va'e oiporu va'e. Oĩ ave kapi'i oiporu va'e. Pya'e opa jevy va'e meme oiporu óga hi'are e'ỹ va'e omopu'ã-vy.

¹³Tatagwasu ou ramo ojekwaa arã óga omopu'ã va'e rembiapokwe. Ohapy va'erã para'e tapa ndohapyi va'erã para'e gwoga ojapo va'ekwe araka'e. Upéixa ave Hesu ou jevyha áry-py ojekwaa arã peteĩ teĩ-pe mba'eixagwa voi pa ojapo araka'e gwembiaipokwe. ¹⁴Tata ombogwe rire upe óga ohapy e'ỹ va'e ndokái-gwi opyta va'erã ijáry-pe. Upéixa ave entéro Hesu Cristo remimbota

ojapo porã porã va'e. Nhandejáry ome'ê-ta íxupe hembiapokwe repy. ¹⁵Ha ombogwe rire tata, ndaiporivéi-ma ramo ógakwe, okaipa-ma ramo hembiapokwe, ijáry mba'eve ndogwerekovéi-ma va'erã. Upéixa ave Hesu Cristo remimbota ojapo ku'a ku'a va'e. Tata-rupi ohasa va'erami okanhymba va'erã íxugwi hembipapo repyrãgwe. Íxupe mate oresende va'erã.

¹⁶Pene mandu'a kena pende reko-rehe. Peê, Hesu reroviaha kwéry reko-rehe pene mandu'a kena. Oiko-ma pende py'apy-py Nhe'ê Marangatu tee va'e. Upéixa-gwi he'i pende-rehe "Nhandejáry róga upe va'e" he'i. Imarangatu voi Nhandejáry róga. Upéixa-gwi Nhandejáry róga pende rekoha-rehe tapenhangareko porã katu pendéjehe. ¹⁷Nhandejáry ombohasa asy arã gwóga omongy'a va'e-pe, gwóga ohundi va'e-pe. Ha peê peiko-ma Nhandejáry róga-rami. Ha Nhandejáry róga ipotĩ marangatu va'e voi.^u

Nhane arandu mbyky eterei ramogware

¹⁸⁻¹⁹Ani teĩ enhembotavy ndejéupe. Ani enhembotuvixa rei teĩ. Oĩ ramo pene pa'ũ-my he'i va'e "Xe xe arandu voi, aikwaa porã opaixagwa", gwi-rami oiko va'e-ma onhemoarandu tee ra'anga rei oiko-vy. Teko rei reko-rupi anho hi'arandu. Upéixa-gwi omomba'egwasu rei oaranduha. Iporãve íxupe nopenái oaranduha-rehe oheka hagwã Nhandejáry remime'égwe arandu. Teko rei arandu mate ogwereco va'e-rehe "Nahi'arandu porãi" he'i Nhandejáry. Yma omõ araka'e kwatia-rehe he'i-vy: "Teko rei arandu ogwereco-gwima onhemomba'egwasu eterei mo'ã onhembotavy rei. Oarandu-rehe ojerovia eterei-gwi

hi'arandu omokanhy arã íxugwi Nhandejáry."^v

²⁰He'i ave araka'e kwatia-rehe:

"Nhandejáry oikwaa inharandu va'e ipy'apyete pygwa. Omomba'egwasu rei oarandu, he'i hese."^w

²¹⁻²³Upéixa-gwi ani penhemomba'egwasu teĩ avave-rehe. Oiko-ma opamba'e nhane pytygwõ hagwã. Ani teĩ penhemomba'egwasu mba'eve kente kwéry rembiapokwe-rehe. Nhandejáry onhangareko porã hagwã nhande-rehe ojapo araka'e opamba'e nhane pytygwõharã. Héry-py aiko-ma xe ave pene pytygwõharã voi ave niko xe. Apolo ave, Pedro ave oiko-ma ave pene pytygwõharã. Onhangareko porã meme pende-rehe Nhandejáry. Peikove va'erã para'e pmano va'erã para'e ha'e onhangareko porã ave pende-rehe. Pende reko renonderã-py ave onhangareko porã ave pende-rehe. Ha'e omoingo opaixagwa pende reko porãrã-rehe. Ha Cristo pende rereko opogwy-py. Ha Nhandejáry ogwereco jevy Cristo-pe opogwy-py.

Nhandejáry rembigwái porã nosê mo'ãi inhe'ê-gwi

4 Pene mandu'a ramo ore-rehe, peje ae katu kuri: "Ha'e Cristo rembigwái. Omombe'u va'ekwe nhande-vy Nhandejáry nhe'ê. Cristo rehegwa nhe'ê Nhandejáry reminhongatukwe ojekwaa-ma nhande-vy. Upéa omombe'u-vy oiko tembigwái ramo" peje ae katu kuri ore-rehe. Cristo rembigwái voi ore. ²Ha tembigwái katu tekotevê oiko ojáry nhe'ê-py. Tembigwái porã ramo nosê mo'ãi inhe'ê-gwi. Oiko meme gwerekoha ojohu porã hagwã hembiapokwe-rehe. Ijáry anho mante ojohu kwaa hese.

³⁻⁴Upéixa-gwi oĩ ramo kente “Ma'erã ojapo upéixa? Niporãĩ para'e” he'i va'e xe rembiapokwe-rehe, ndajepy'apy mo'ãi upe va'e-rehe. Peẽ, “Ma'erã Paulo ojapo upéixa? Hembiaapo porã e'ỹ para'e” peje ramo, mburuvixa kente rembiapokwe-rehe omonhe'ẽ va'ety jepe aipo-rami oikwaase ramo xe-rehe, ndajepy'apy mo'airy. Kente kwéry ndaxe johu kwaái arã. Xe-ma, xe py'apy-py ahendu kwaa jepe, ndaikwaái joty arã xe py'a ete pygwa. Ndaikwaa teéiry xe rembiapo-rehe “Iporã tee” “Naiporãĩ para'e” ha'e hagwã hese. Nhandejáry anho mante ojohu kwaa xe py'apy ete pygwa-rehe xe reko rehegwarã. Hese anho mante xe mandu'a va'erã. ⁵Upéixa ramo ani peporandu rei avave rembiapokwe-rehe pejohu hagwã hembiaapo vaikwe. Nhandejáry ogwey jevy e'ỹ peve ani peporandu rei upe va'e-rehe. Ha'e mante ou-vy ombojekwaa va'erã nhande py'a ete-py oĩ va'e gwive, nhande py'a pota va'e gwive, nanhane mandu'avéi va'e gwive, pytũ gwy-py nhande rembiapo nhanhomi va'ekwe gwive, nhande py'a-py onhemi oĩ va'e gwive ombojekwaa-ma va'erã Nhandejáry. Upe áry-py enterovéa-pe omombe'u arã hekokwe-rehe hembiaapokwe-rehe. Cristo reko-rupi oiko porã va'ekwe-pe he'i arã Nhandejáry: “Ereiko porã xe renonde-py” he'i arã upe va'e-pe.

Eiko katu Nhandejáry nhe'ẽ-rupi

⁶Ahai kuri xéjehe, Apolo-rehe ave. Upéa ajapo, xe re'ýi kwéry, pene pytygwõ hagwã. Tapene mandu'a katu ko xe nhe'ẽ-rehe anive hagwã pene mbo'eháry-rehe penhe'ẽ rei. Ha'ese nde-vy, Ani erehasa Nhandejáry nhe'ẽ. Eiko meme katu inhe'ẽ-rupi. Upe ohai uka va'ekwe nhe'ẽ-rupi eiko katu. Inhe'ẽ-rupi peiko ramo napenhembotuvixavéiry avave-pe.

Ani peje avave-rehe “Iporãve ko va'e xe-vy”. Ani ave peje outro-rehe “Ndovaléi upe va'e”. Ani pembojoavy teĩ pene nhe'ẽ íxupe. Naiporãĩ voi upéa pende rekoha. Pembojoja katu peteixa pene nhe'ẽ. ⁷Nhande kwéry jaiko Nhandejáry renonde-py. Hemimoingokwe meme nhande. Ha peẽ, penhembotuvixa rei meme pene mba'e-rehe, pende rekoha-rehe. Ma'erã-gwi tipo? Niporãĩ voi upéixa. Nhandejáry remime'ẽgwe meme pereko. Ma'erã-gwi penhembotuvixa rei hemime'ẽgwe-rehe? Anive teĩ upéixa peiko.

⁸“Nhandejáry nhe'ẽ mombe'uha-rehe nanhaikotevêi-ma nhande” peje rei ojóupe. “Jaikwaapa-ma hesegwa jaiko porã hagwã” peje rei. “Nhandejáry remime'ẽ heta heta voi jareko-ma” peje rei ave. “Nanhaikotevêvêi-ma Paulo-rehe” peje rei-ma peẽ. “Nanhaikotevêvêi-ma” peje rei-ma ave Apolo-rehe. “Nhandejáry nhande Ruvixagwasu ndive nhande jaiko-ma mburuvixagwasu ramo” peje rei ave. Ma'erã-gwi tipo upéixa penhembotuvixa? Ore, pene mbo'eha jepe, ne'írá vyteri oroiko mburuvixa ramo indive. Peiko-ma ramo ra'e mburuvixagwasu ramo, ore ave oroiko-ma arã ra'e. Upéixa ramo ra'e ore orovy'a voi arã ra'e.

⁹Pende rekoha niporãĩ reheve penhembotuvixase mo'ã: “Cristo réry-py oroiko-gwi oroiko porãve enterovéa-gwi” peje rei jave pendéjehe, ore katu oroiko asy Cristo réry-py oroiko-gwi. Ore rereko asy meme Hesu reroviaha e'ỹ va'e kwéry. Nhandejáry remimbota-rupi para'e ore mbohasa asy ha'e kwéry. Nhandejáry ore moingo enterovéa rekogwypyve. Enterovéa oma'ẽ ma'ẽ ore-rehe. “Mbava'e nipo ojehu arã íxupe kwéry?” he'i-vy ohexase va'e oma'ẽ ma'ẽ ore-rehe. Kente

kwéry oma'ë ore-rehe ore rexa hagwã. Yváy gwigwa Nhandejáry rembigwái kwéry ave oma'ë ore-rehe. Heko vai eterei va'e ojuka hagwã hexahará omboaty hikwái. Upéixa ave randai oroiko enterove ohexase mbava'e nipo ojehu arã ore-vy.¹⁰ “Cristo-rehe orojerovia-gwi ore arandu porã” peje rei jave “Itavy voi” he'i meme ore-rehe. “Nahi'aranduvéi-gwi ogwerova gwekoha Cristo-rehe. Itavy voi” he'i ore-rehe. “Naimbaraetí” he'i ave ore-rehe ore rereko asy-vy. Ha peë katu “Ore mombaraete porã Nhandejáry opamba'e-rehe” peje rei pendéjehe.¹¹ Ore ae yma ete gwive orohasa asy voi. Ore vare'a meme. Ore y'uhéi ave. Ituja-ma ave ore ao. Ore nupã nupã oroiko-vy. Orova rova va'e ore. Ore róga e'ÿ va'e voi ore.¹² Ore mokane'õ ne'õ ore rembiapo ore rembi'urã-rehe. Onhe'ë rei rei ore-rehe ore joko-vy. “Tapenderovasa katu Nhandejáry” oro'e jepe ore joko va'e-pe. Ore mbohasa asy ramo jepe ore orokiriri oroiko-vy.^x¹³ Ore rogwaiti va'e onhe'ë vai vai rei ramo ore-vy, nhe'ë porã jepe oroiporu oronhomongeta hagwã hendive. Hesu reroviaha e'ÿ va'e ndaija'éi ore-rehe. Ore rereko mba'e rembyre ky'akwe ramo. Ore rereko mba'e yty ramo upe va'e kwéry. Ha peë katu pene mbotuvixase rei. Niporã voi upe pende rekoha.

Túvy-rami Paulo onhemonhe'ë

¹⁴Kóá ahai-ma peë-my peë xe ra'y kwéry ramigwa-gwi. Anhemonhe'ë-ta peë-my. Xe a'e voi pende-rehe. Upéixa-gwi napomotiséiry. Anhemonhe'ëse peë-my peiko porãve hagwã.

¹⁵Pehendu arã para'e heta eta Cristo rape rexa ukaha va'e pene mbo'eha kwéry. Oime joty peë-my peteĩ anho pende ru ramigwa pene

mbo'eha. Xe apyta peë-my pende ru-rami pene mbo'eha. Yma va'ekwe amombe'u-ma ramo peë-my Hesu Cristo rehegwa nhe'ë pejerovia nipo Hesu-rehe ra'e. Upéixa-gwi apyta pende ru-rami peë-my. Ha pende ru-rami anhemonhe'ë-ta peë-my.¹⁶ Tekoha porã-rupi, xe-rami, tapeiko.^y¹⁷ Pende rekoha porãrã hagwã amondo kuri Timóteo oiko hagwã pene pa'ũ-my. Ha'e opyta xe-vy xe ra'y vérami Nhandejáry Hesu Cristo reko-rupi oiko porã-gwi. Ahayhu voi íxupe. Ogwahë-ma ramo pene renda-py omombe'u va'erã peë-my xe rekoha-rehe mba'éixa pa aiko Hesu Cristo reko-rupi. No'ã he'i arã xe-rehe: “Anhetegwa voi omombe'u meme Paulo” he'i arã xe-rehe. “Opa-rupi oho-vy Paulo omombe'u meme Hesu Cristo rehegwa nhe'ë” he'i arã xe-rehe.

¹⁸Anive penhembotuvixa teĩ. “A-py ete ndou mo'ái Paulo” peje rei.¹⁹ Aha'arõ mixi aha hagwã pene renda-py. Hi'agwĩ-ma agwahë hagwã pende ha-py. Nhandejáry oipota ha'áry agwahë-ta upe-py. Ndaxe aréi-ta.

Ogwahë-ma a-py onhembotuvixa va'e rerakwã. Agwahë-ma ramo pende ha-py ahexa va'erã teko rei-rupi oiko para'e terã Nhandejáry omombaraete íxupe para'e.²⁰ Oiko-ma ramo Nhandejáry nhande ruvixa ndaha'éiry va'erã nhande juru-rupi rei nhanhe'ë jaiko-vy. Nhandejáry ae nhane mombaraete va'erã gwekoha-rupi nhande ave jaiko hagwã.

²¹Ndaxe rexaséi-ry para'e. Ma'erã tipo? Peti tipo xéhegwi? Peiporavo katu mba'éixa katu anhe'ë-ta pene ndive. Ndaperova mo'ái ramo pende rekoha anhemonhe'ë pohí va'erã peë-my. Ha perova ramo pende rekoha agwahë va'erã pende ha-py xe reko kiriri reheve apohayhu-vy. Peiporavo katu mba'éixa

^x4:12 At 18.3 ^y4:16 1 Co 11.1; Fp 3.17

katu anhe'ê-ta. Perova katu pende rekoha.

**Hembiapovai eterei
kwimba'e ramogware**

(2 Co 2.5-11)

5 Ahendu kuri pende rerakwã vai. “Teko vai-gwi onhomongy'a rei peteĩ Corinto pygwa” he'i. “Hesu reroviaha va'e jepe omenda ambue mbue joty oiko-vy gwu rembirekokwe-rehe” he'i omombe'u-vy. Ivai eterei voi upéa. Nhandejáry-rehe ojerovia e'ỹ va'e kwéry jepe upéixa ndojapo mo'ái.² ²Ha peẽ katu, ma'erã-gwi penhembotuvixa ra'anga rei? Iporãve penhemboasy pende rapixa rekoha vai-rehe. Tapemboyke pene pa'ũ-gwi upe hembiapo vai eterei va'e anive ojogweroaty hagwã Hesu reroviaha kwéry ndive, anive hagwã pemoirũ íxupe.

³Hesu Cristo réry-py ha'e peẽ-my “Pemosẽ katu upe va'e pene pa'ũ-gwi. Hembiapo vai eterei. Ndikatuvéi opyta Hesu rerovia va'e kwéry pa'ũ-my” ha'e-ma hese ko'a-gwi. ⁴Hesu réry-rupi pejogweroaty ramo upe-py, Hesu oiko pene ndive, ipu'akaha reheve oiko pene ndive. Xe ave amondo xe resa pejogweroaty ha-py peime ramo upe-py. ⁵Pemosẽ katu imondo-vy upe hembiapo vai ete va'e pene pa'ũ-gwi. “Satanás anhaygwasu nde rerekoseha-rami tande rereko” peje katu íxupe. “Ha'e nde rete ogweroasy va'erã para'e terã nde juka va'erã para'e ne rembiapo vai eterei-rehe” peje pemondo-vy. Hekove onheresende hagwã upe Hesu Cristo ou jevyha áry-py.

⁶⁻⁷Ha peẽ katu niporãi voi penhembotuvixaseha. Mba'e tipo? Napene mandu'ái tipo nhande re'ýi kwéry he'i va'ekwe-rehe? “Miximi

ramo jepe mbojape mbovuha, pya'e joty ojehe'apa hese.” Upe mbojape mbovuha-rami oiko hembiapo vai va'e pene pa'ũ-my. Upéixa ramo pene rembiapo vai ave va'erã. Tapenhempotĩ katu. Tapemopotĩ katu pende rekoha. Upeixa ramo areteguasu mbojape pyahu imbovuha e'ỹpyre-rami peiko arã. Ndaipóri arã nde py'a-py ne mongy'aharã. Pende rekoha porã reheve mate peiko va'erã. Hesu-rehe pejerovia-magwi pende rekoha pyahu-ma. Yma areteguasu ypy páscoa-py ovexa ra'y omanoha-rami Hesu omano-ma okurusu-rehe. Nhane rekovia omano nhane rembiapo vaikwe omboyke hagwã nhandéhegwi.^a

⁸Upéixa ramo nhane rembiapo vaikwe e'ỹ reheve tekotevẽ nhane mandu'a hese. Nhande py'a porã reheve mante ja'u va'erã mbojape'i uva rykwere ndive nhane mandu'a hagwã Hesu-rehe. Upéixa-gwi ani pene mandu'a teĩ Hesu-rehe pende poxy reheve pende rapixa-rehe. Ani ave pende py'a vai teĩ ojóehe. Anhetegwa nhe'ẽ mate pereko ave. Tapende py'a potĩ rei katu peiko-vy.^b

⁹Kwatia-rehe ahai va'ekwe xe remimondo peẽ-my. Upe-py amombe'u peẽmy ani hagwã pemoirũ teko vai-rupi oiko va'e-pe. ¹⁰Ndahá'ei Hesu rerovia e'ỹha va'e kwéry-rehe ahai va'ekwe. Hesu reroviaha va'ekwe-rehe ae ahai va'ekwe anive pemoirũ íxupe. Hesu-rehe ndojeroviái va'e kwéry pa'ũ-rupi oĩ opáixa rei oiko va'e. Oĩ teko vairupi oiko va'e. Oĩ ave imba'e reta reta ojéupe gwarã oipotave tave eterei va'e kwéry, oĩ ave oporomonda rei va'e, tupã ra'anga anga-rehe ojerovia va'e kwéry ave. Ndahá'ei upe va'e kwéry-rehe ha'e va'ekwe ani hagwã peiko indive. Hesu rerovia e'ỹha va'e pa'ũ-gwi pesẽse

ramo tekotevê pesê ko yvy-gwi. ¹¹ Hesu reroviaha-rehe Hesu re'ýi-rehe ae ahai va'ekwe teko vai-rupi oiko ramo ani eremoirũ íxupe. Oĩ ramo pene pa'ũ-my hembiaipo vai va'e, ani teĩ pemoirũ íxupe. Oĩ para'e teko vai-rupi oiko va'e. Anive teĩ pemoirũ íxupe. Oĩ para'e imba'e reta reta oipota eterei va'e. Oĩ para'e tupã ra'anga-pe omboete vyteri va'e. Oĩ para'e onhe'ẽ vai va'e gwapixa-pe ojoko va'e ave. Oĩ para'e oka'u va'e ave. Oĩ para'e omonda va'e ave. Anive teĩ pemoirũ íxupe kwéry. Anive ave pekaru teĩ indive.^c

¹²⁻¹³ Namonhe'ẽ mo'ãi Hesu reroviaha e'ỹ va'e-pe hembiaipo vaikwe-rehe. Niporãi voi upéa jajapo ramo. Nhandejáry ae ojohu arã hese. Ha'e ae oikwaa "Ne rembiaipo vai eterei" he'i hagwã nhande-vy. Iporã voi katu nhande yke-rehe oĩ va'e-pe nhamonhe'ẽ ramo. Hesu reroviaha va'e, nhane ndive ojogweroaty ramo omboete hagwã Nhandejáry-pe va'e-pe, iporã ja'e ramo "Niporãi voi upe ne rembiaipo vaikwe. Anive teĩ erejapo" ja'e nhamonhe'ẽ-vy. Kwatia-rehe Nhandejáry omoĩ uka va'ekwe he'i-vy: "Emosê katu pene pa'ũ-gwi hembiaipo vai va'ekwe". Iporã jajapo upéa Nhandejáry nhe'ẽ.

Pene vy'are'ỹha-rehe ani pejohu uka Hesu reroviaha e'ỹ va'e-pe

6¹⁻² Nhande kwéry Hesu reroviaha va'e. Upéa-rehe Hesu re'ýi kwéry jaiko-ma. Ojoe'ýi meme nhande. Tekotevê jajohayhupa rei jaiko-vy. Ha peẽ katu ndapejohayhúiry peiko-vy. Oĩ ramo pene pa'ũ mygwa ojoavy gwapixa ndive va'e peraha íxupe mburuvixa kente rembiapokwe-rehe oporandu va'ety-pe pemombe'u hagwã hembiaipo vaikwe. Mburuvixa renda-py peraha íxupe. Niporãi voi upéa pejapo. Hesu reroviaha e'ỹ va'e-pe anive pemombe'u

teĩ pene rembiaipo vaikwe. Hesu reroviaha va'e-pe ae peporandu ojohu hagwã pende-rehe "Iporã para'e, ivai para'e" he'i hagwã pende johu-vy. Nhandejáry pegwa voi ko nhande. Jaikwaa uka va'erã Hesu rerovia e'ỹha va'e-pe hembiaipo porã va'ekwe para'e tapa hembiaipo vai va'ekwe para'e. Upéixa ramo ndahasýiry va'erã nhande re'ýi Hesu reroviaha va'e-pe jaikwaa uka hagwã ojevavyha. ³ Ko yvy opa-ma ramo jaikwaa uka va'erã Nhandejáry rembigwái yváy pygwa-pe hembiaipo porã para'e tapa hembiaipo vai para'e. Tapene mandu'a porã kena upéa-rehe. Nhandejáry rembigwái-pe jepe jaikwaa uka va'erã. Upéixa ramo ndahasyive arã nhande re'ýi Hesu reroviaha va'e-pe jaikwaa uka hagwã.

⁴ Oĩ ramo ojoavy gwapixa ndive va'e, ani peho pemombe'u pene pa'ũ-my oĩ e'ỹ va'e-pe nde rapixa-pe erehepy hagwã. Ani peho Hesu rerovia e'ỹha-pe. ⁵ Petĩ katu pemombe'u hagwã. Anive teĩ pejapo upéa. Oĩ ra'e pene pa'ũ mygwa inharandu porã va'e. Oikwaa porã hembiaipokwe-rehe ohepy hagwã. Iporãve upéa-pe pemombe'u pene vy'are'ỹha. Ne vy'are'ỹ ramo nde rapixa-rehe emombe'u Hesu reroviaha va'e-pe. ⁶ Peẽ ae, peho Hesu rerovia e'ỹ ha-py oikwaa hagwã Hesu reroviaha va'e rembiaipo vaikwe. Niporãi voi upéa. ⁷ Ndapeiko porã, xe re'ýi kwéry Hesu reroviaha kwéry. Peho jave pemombe'u hagwã mburuvixa kente rembiapokwe-rehe oporandu va'ety-pe nde rapixa Hesu reroviaha va'e rembiapokwe-rehe, peiko teko rei-rupi. Niporãi voi. Iporãve pekirirĩ peiko-vy. Ani ne mandu'ave teĩ hembiaipo hagwe-rehe nde-rehe. Ani ave ne mandu'ave ne mba'e monda hagwe-rehe. ⁸ Ha'e-rami ave peẽ.

Peë penhomonda peiko-vy. Ha Hesu re'ýi-rehe pene rembiapo vai. Naiporãï voi pende rekoha.

⁹Pehendu porã-ma para'e nhande rekorã-rehe. Oiko-ma ramo Nhandejáry nhande ruvixa ramo, hembiaapo vai va'ekwe kwéry ndoikói arã hendive. Aníke penhembotavy teĩ upéa-rehe. Teko vai-rupi oiko va'e ndoikói arã Nhandejáry ndive. Tupã ra'anga-pe omboete va'e ave, omenda menda rei rei va'e ave, onhemotĩ e'ý gwapixa-pe va'e ave, ¹⁰omonda va'e ave, imba'e reta reta ojéupe gwarã oipota eterei va'e ave, oka'u va'e ave, onhe'ẽ vai vai gwapixa-rehe oiko-vy va'e ave, oporosakea va'e ave ndoikói arã Nhandejáry nhande ruvixa ndive. ¹¹Ha peë katu oĩ pene pa'ũ-my upeixagware. Nhandejáry omboyke-ma ae pendéhegwi pene rembiapo vaikwe Nhandejáry Hesu Cristo-rehe pejerovia-magwi. Pene mbopy'a potĩ-ma pene momarangatu-ma ave. He'i ave pende-rehe "Ipy'a potĩ-ma." Upéa ojapo Nhandejáry Hesu Cristo réry-rupi peiko-gwi. Pejerovia-ma Hesu Cristo-rehe. Upéixa-gwi ome'ẽ-ma peë-my Nhe'ẽ Marangatu tee va'e.

Nhande rete Nhandejáry mba'e

(Rm 13.13-14; Ef 5.3)

¹²Nhande Hesu Cristo re'ýi tee va'e. Upéixa-gwi ndaipóri ikatu e'ý va'e nhande-vy. Oĩ ae heta mba'e nhane pytygwõ e'ý va'e. Ha upe nhane pytygwõ e'ý va'e pogwy-py xe, Paulo, ndaiko mo'ãi.^d

¹³Oĩ ave gwĩ oiko rei va'e he'i va'e: "Tembi'u nhande rye pegwarã voi" he'i mo'ã. "Nhande rye oiko voi tembi'u pegwarã" he'i mo'ã ave. Tapene mandu'a joty opa-ma ramo ko yvy, tye, tembi'u ave opa va'erã. Ndaha'úi teko vai-rupi

jaiko hagwã Nhandejáry nhane moingo araka'e. Nhe'ẽ Marangatu tee va'e oiko hagwã nhande py'apy ete-py nhane moingo araka'e.

¹⁴Ha Hesu Cristo omano ete rire Nhandejáry omoingove jevy va'ekwe íxupe. Upéixa ave nhamano ete rire nhane moingove jevy va'erã Nhandejáry. Ipu'akaha-rupi nhane moingove jevy va'erã.

¹⁵Ndapeikwaáiry tipo mba'eixagwa nhande rete? Hesu-rehe jajeroivia-gwi nhande rete kwéry oiko-ma Hesu rete mbojojaha ramo. Niporãï voi jaipe'a ramo Hesu rete rehegwa oiko hagwã teko vai-rupi kunha ndive. Ani upéixa pejapo teĩ. ¹⁶Pereko jave kunha ik-wimba'ese va'e-pe, nde rete, hete ndive oiko ave peteĩ. Oĩ kwatia-rehe Nhandejáry nhe'ẽ:

"Mokõi oiko va'e peteĩ mate oiko va'erã.

Ndoikovéi va'erã mokõi. Peteĩ va'e-rami ha'e oiko-ma."^e

Ani upéixa-gwi pereko teĩ kunha ik-wimba'ese va'e-pe.

¹⁷Jaiko ramo Hesu Cristo reko-rupi, peteixa jaiko-ma indive. Nhande py'apy peteixa ipy'apy ndive. Nhe'ẽ Marangatu tee va'e oĩ nhande py'apy-py. ¹⁸Ani teĩ peikove teko vai-rupi. Upéixa pejapo ramo pembyai pende rete. Heta nhane rembiapo vai ndaha'úi nhande rete-rehe. Teko vai-rupi jaiko ramo ae nambyai nhande rete. Ivai eterei upéa. ¹⁹⁻²⁰Nhande rete oiko-ma Nhandejáry róga ramo. Ha'e ome'ẽ va'ekwe nhande-vy Nhe'ẽ Marangatu tee va'e. Oiko-ma nhande py'apy-py. Upe-ma ramo nhande rete oiko-ma Nhandejáry róga ramo. Nhandéjehe anho ndoikovéi-ma nhande rete. Hesu rete ramo-ma oiko. Ha'e omano nhane mopotĩ hagwã nhane rembiapo vai-gwi. Tupã Nhandejáry oiko-ma nhande ruvixa.

^d6:12 1 Co 10.23 ^e6:16 Gn 2.24

Ha'e omboyke-ma nhandéhegwi nhane rembiapo vaikwe teko porã-rupi jaiko hagwã. Upéa-gwi tapembotuvixa kena Nhandejáry-pe. Tapeiko teko porã-rupi nde reko rexa va'e omboete hagwã Nhandejáry-pe.^f

Iporã arã tipo nhamenda ramo?

7 Pene nhe'ẽ pemondo va'ekwe kwatia-rehe xe-vy. Upe kwatia nhe'ẽ-rehe peporandu va'ekwe xe-vy "Iporã arã tipo nhamenda ramo?" peporandu xe-vy. ãy katu amombe'u-ta upéa-rehe peẽ-my.

Kwimba'e omenda e'ỹ ramo oiko porã. ²Oĩ jepe omenda e'ỹ va'e teko vai-rupi rei oiko joty. Ani upéixa rei rei ereiko teĩ. Emenda katu. Peẽ, kwimba'e pene rembireko tee ae pereko katu. Ha peẽ kunha kwéry pene ména tee ae pereko. ³⁻⁴Kwimba'e, ne rembireko pejogwerekose ramo pejogwerekota hendive. Kunha, ne ména pejogwerekose ramo pejogwerekota hendive. Nde rete ndaha'úi ne mba'e ete. Tembireko ndaha'úi gwete járy, iména mba'e. Upéixa ave iména ndaha'úi ave gwete járy, hambireko mba'e tee. ⁵Nderejogwerekoséi ramo ani erejeko teĩ íxugwi. Ani erejoko joko ojóupe teĩ. Ere ramo ojóupe "Iporãve ndajajogwerekóiry nhaha'arõ nhambojeupi upi hagwã nhane nhe'ẽ Nhandejáry-pe." Aipo ere ramo ndapejogwerekói hagwã, ani nde are teĩ penhoha'arõ-vy. Are eterei ramo anhaygwasu Satanás ne momba'e avy va'erã nde reity-vy. Iporãve pejogwerekota tee jevy ne ména tee ndive jevy, ne rembireko tee ndive jevy.

⁶Ko nhe'ẽ xe remimombe'u ndaha'úi amanda hagwã pende-rehe. Iporãve peiko ko'ã-rami ha'e-ta ae peẽ-my.

⁷Amenda e'ỹ va'e voi ko xe. Avave nomendái ramo, "Iporã" ha'e arã ra'e hese. Nhandejáry oipytygwõ gwĩ omenda e'ỹ va'e-pe ani hagwã ojejavy. Gwĩ ambue kwéry ndikatúu oiko omenda e'ỹ reheve. Ojejavyse. Ani hagwã ojejavy ha'e kwéry tomenda. Nhandejáry remimbota-rupi omenda. Nhandejáry nhe'ẽ-py oĩ omenda va'e, oĩ ave omenda e'ỹ va'e. Ome'ẽ peteĩ teĩ-pe hekoharã. Ombopu'aka ave íxupe pono ojejavy. ⁸Iporãve neremendái ha'ese omenda e'ỹ va'e-pe. Xe-rami erepyta. Ha tembirekokwe-pe katu ha'ese Iporãve neremenda jevýi. ⁹Eremendase eterei ramo, emenda katu. Iporãve eremenda. Naiporãi voi nde reko vai-rupi rei ereiko.

¹⁰⁻¹¹Ha omenda va'e-pe ha'e-ta: Ani teĩ erepoi ojóhugwi. Kwimba'e katu, ani teĩ erepoi ne rembireko-gwi. Ani ave eremoĩ kwatia-rehe erepoi ete hagwã ne rembireko-gwi. Ha kunha katu, ani ereheja teĩ ne ména. Íxupe ereheja ramo jepe, ani teĩ eremenda ambue-rehe. Eiko omenda e'ỹ va'e-rami. Iporãve ereiko porã jevy ne menakwe ndive. Nhandejáry réry-py kóa amanda peẽ-my. Ndaha'úi xéhegwi rei nhe'ẽ. Namombe'u reíry peẽ-my. Héry-py ha'e upéixa.⁸

¹²ãy katu ha'e-ta xe ae xe arandu-gwi. Nahániry. Ndaha'úi xe ha'e rei va'e. Nhandejáry manda-rupi ae amombe'u kóa peẽ-my, peẽ Hesu reroviaha va'e kwéry-pe. Iporã voi pejapo ko va'e. Ne rembireko Hesu reroviaha e'ỹ jepe, ani ereheja teĩ íxupe. Oikose vyteri ramo ne ndive, ani erepoi íxugwi. ¹³Nde, ne ména Hesu reroviaha e'ỹ jepe, ani ereheja rei teĩ íxupe. Oikose ramo ne

^f6:19-20 1 Co 3.16; 2 Co 6.16

⁸7:10-11 Mt 5.31-32; 19.1-9; Mc 10.2-12; Lc 16.18

ndive, ani joty erepoi íxugwi. ¹⁴Ereiko jave ne ména ndive, Nhandejáry ohovasa va'erã íxupe. Hesu-rehe ojerovia e'ý va'e jepe Nhandejáry ohovasa joty arã íxupe. Hese ojerovia va'e ndive oiko-gwi gwembireko tee ndive oiko-gwi ohovasa arã ave íxupe.

Upéixa ave kwimba'e kwéry. Nderepoíry ramo ne rembireko-gwi Nhandejáry ohovasa arã íxupe. Hese ojerovia e'ý va'e-pe jepe Nhandejáry ohovasa joty arã íxupe. Hesu reroviaha ndive oiko-gwi, oména tee ndive oiko-gwi, ohovasa ave íxupe. Ani hagwã nde ra'y kwéry, nde rajy kwéry, ne memby kwéry oiko Hesu reroviaha e'ý ra'y-rami ohovasa arã íxupe. Hesu reroviaha ndive oiko va'e-pe Nhandejáry ohovasa ave arã íxupe.

¹⁵Hesu reroviaha e'ý va'e opoise ramo jepe ndéhegwi eheja katu toho. Ndéhegwi opoi-ta ramo jepe ne ména, ne rembireko tekoha porã-py jepe ereiko. Ani erenhembyasy eterei. Nhandejáry katu nhande poravo nhande py'agwapy hagwã ojóehe. ¹⁶Ndereikwaái, kunha, mba'exa-rami ne ména erembojerovia hagwã Hesu-rehe onheresende hagwã. Nderekwaái ave, kwimba'e, mba'exa-rami ne rembireko erembojerovia hagwã ave Hesu-rehe onheresende hagwã.

¹⁷Nhandejáry-pe omboete va'erã-pe meme anhemonhe'ë peë-my. Nhandejáry remimbota-rupi ejapo katu ne rembiapo. Ha'e nhane mombaraete nhamba'apo hagwã. Hembiaapo ambue mbue peteí teí pejapose va'e pejapo katu. Nhandejáry-rehe erejerovia-ma ramo eremba'apo joty va'ekwe. Ani erepoi ne rembiapo porãkwe-gwi. Upe eremba'apo hagwe-rami eremba'apo joty. Upéixa ha'e xe Hesu reroviaha kwéry-pe peteí teí tetã-rupi oí va'e-pe. ¹⁸Nde judeu ra'y-gwi ne pirekytí rire ne renói ramo Nhandejáry, ani ereipe'ase ne kytí hagwe. Nde rete ereheja judeu rete-rami. Ha judeu

e'ý-rami nane pirekytíry vyteri ramo ne renói ramo Nhandejáry, ani ereheja ne pirekytí uka teí. ¹⁹Ipirekytí uka va'e, ipirekytí uka e'ý va'e peteíxa oiko Nhandejáry renonde-py. Ndaha'éi nhane pirekytí-rehe Nhandejáry opena. Hemimbota-rupi jaiko mate oipota. ²⁰Ne renói hagwe-rami epyta katu. Eremba'apo joty ereiko-vy va'ekwe erejerovia-ma ramo Hesu-rehe. Upe eremba'apo hagwe-rami emba'apo katu. ²¹Nde, ne rembiapo repy e'ý-rehe nde jokwaiha pogwy-py ereiko va'e, erejerovia ramo Hesu Cristo-rehe ereiko joty nde jokwaiha pogwy-py. Ani erejapura eterei erepoi hagwã íxugwi. Ome'ë ramo erejei nde rerekoha-gwi eheja porã íxupe nde rerekohare-pe. ²²Nde jokwaiha pogwy-py ereiko vyteri va'e ojejokwái e'ý va'e-rami ereiko-ma nde py'apy ete-py. Nde jokwái teha Nhandejáry voi. Ha nde ndejehénte eremba'apo va'e, ereiko jave ne renói ramo Nhandejáry, erepyta va'erã Cristo rembigwái ramo. ²³Nhande repy-vy Cristo omano va'ekwe. Upéixa-gwi anive erejerovia teí teko rei-rehe. Anive erembopu'aka teí ndéjehe. ²⁴Ne renói ramo eremba'apo hagwe-rami ereiko joty Cristo rekoha-rupi, xe re'ýi kwéry, Hesu reroviaha va'e kwéry. Nhandejáry ne pytygwō va'erã ereiko hagwã upéixa.

**Omenda e'ý va'e-pe,
tembirekokwe va'e-pe ave
hekojarã omombe'u Paulo**

²⁵Ha kwatia-rehe peporandu va'ekwe xe-vy "Mbava'e tipo oro'e-ta kunhataí omenda e'ý va'e kwéry-pe oromandavy?" peporandu-ma xe-vy. Nhandejáry naxe mombé'úi vyteri upéa-rehe. Ha'e xe poriahuvereko meme xe arandurã ome'ë-vy. Upéixa-gwi iporã peiko ramo ko xe nhe'ë-rupi. ²⁶Áy katu nhande, Hesu reroviaha va'e, jahasa asy asy jaiko-vy. Upéa-gwi ha'e-ta xe, iporãve

neremendái ramo. Erepyta nde rekoha äygywa-rupi. ²⁷ Oĩ ramo ne rembireko ani erepoi teĩ íxugwi. Neremendái vyteri ramo ani ereheka ne rembirekorã. ²⁸ Eremenda ramo jepe, iporã. Upéixa ramo nderejeváyíry. Kunhataĩ omenda ramo jepe iporã ave. Upéixa ramo ndojejeváyíry.

Omenda va'e ojapura eterei gwemikotevê-rehe. Ko'a pygwa-rehe imandu'a ndu'a. Ha xe-vy iporãve erejapura e'ÿ reheve ereiko ramo. ²⁹⁻³¹ Xe re'ÿi kwéry, nipurãi nhane mandu'a eterei ramo ko yvy arigwa-rehe. Hi'agwĩ para'e Hesu ou jevy hagwã áry. Ko äygywa ohasa-tama oho-vy. Upéixa-gwi iporãve peẽ pemenda va'e kwéry tapeiko omenda e'ÿ va'e reko-rami. Peẽ pejahe'o va'e kwéry tapeiko ovy'a va'e reko-rami. Peẽ pevy'a va'e kwéry, tapeiko imytu'e'ÿ va'e reko-rami. Peẽ pene mba'erã pejogwa va'e ojogwa e'ÿ va'e reko-rami peẽ tapeiko. Peẽ pene mba'e reta reta va'e mba'eve ndogwerekói va'e-rami joty tapeiko. ³² Xe-vy iporãve ndojapurái va'e-rami jaiko hagwã nanhane mandu'ái eterei ko yvy arigwa-rehe rei, jajapurave'ÿ hagwã.

Omenda e'ÿ va'e imandu'a ndu'a Nhandejáry-rehe hemimbota-rupi oiko hagwã. ³³ Kwimba'e omenda va'e ae imandu'a ndu'a ko'äygywa-rehe, ombovy'ase gwembireko-pe. ³⁴ Upéa-gwi mokõi va'e remimbota-rehe imandu'a meme. Nhandejáry nhe'ẽ ohenduse jave gwembireko nhe'ẽ ohenduse ave.

Kunha ave, kunhataĩ, tembirekokwe ave, naiménairy-gwi imandu'a ndu'a Nhandejáry anho-rehe íxupe gwarã mate oiko hagwã. Kunha omenda va'e ae imandu'a ndu'a mokõi va'e-rehe. Nhandejáry-rehe imandu'a jave, imandu'a ave oména-pe ombovy'a hagwã-rehe.

³⁵ Upéa ha'e-ta peẽ-my pene pytygwõ hagwã Nhandejáry reko tee-rupi peiko hagwã. Nda'ese mo'äiry nde-vy, Ani eremenda teĩ. Nda'e mo'ãi upéixa peẽ-my. Eiko katu Nhandejáry remimbota-rupi. Inhe'ẽ rendu-vy eregwata. Tapene mandu'a ndu'a meme katu hese, upéa ha'ese peẽ-my.

³⁶ Oĩ ramo pene pa'ũ-my túvy tajýry omenda e'ÿ va'e, ha'e-ta ko nhe'ẽ peẽ-my: Ere para'e nde rajy-rehe "Namomenda mo'ãi xe rajy. Omenda e'ÿ-rehe opyta arã imandu'a meme hagwã Nhandejáry-rehe". Ha äy katu nderevy'avéi para'e ne nhe'ëgwe-rehe. "Kunhataĩ rei-tama. Tekotevê amomenda xe rajy-pe." "Mba'e tipo ajapo-ta?" ere tipo ra'e. "Amomenda-ta para'e, namomenda mo'ãi para'e" ere tipo ra'e. Upéixa erenhemongeta ramo nde py'apy-py, ani erejapurave upéa-rehe. Erejapo nde-vy iporãve va'e. Emomenda katu nde rajy. Upéa ndaha'úi hembiaipo vai. ³⁷ Erejapo nde-vy iporãve va'e. Ereikwaa nde py'apy ete nhe'ẽ. Nde-vy iporãve nomendái ramo nde rajy, natekotevêi omenda ramo, ejapo katu upéixa. Neremomenda mo'ãi íxupe. Erejapo porã. Opyta-ta kunhataĩ omenda e'ÿ va'e. ³⁸ Upe gwajýry omomenda va'e hembiaipo porã. Ha upe gwajýry nomomendái va'e hembiaipo porãve.

³⁹ Äy katu anhemonhe'ẽ-ta kunha omenda va'e-pe. Oikove vyteri ramo ne ména epyta indive. Ani erepoi teĩ íxugwi. Eiko porã rei katu. Ereheja ramo íxupe niporãi voi. Omano rire jepe ne menakwe ipogwy-py ndereikovéi va'erã. Eremenda jevy arã. Hesu reroviaha va'e-rehe mate iporã eremenda. ⁴⁰ Ha neremendavéi ramo iporã ave. Xe-vy iporãve nomendavéiry. Ovy'ave arã para'e nomenda jevýi va'e omenda jevy va'e-gwi.

Pejeapysaka porā ko xe nhe'ē-rehe. Nhe'ē Marangatu tee va'e xe py'a mohynyhē-ma xe moarandu hagwā. Upéa-gwi pehendu porā katu kóa xe nhe'ē.

**Tupā ra'anga rovagwy-py
gware so'o rehegwa nhe'ē**

8 “Iporā para'e naiporāi para'e ja'u ramo tupā ra'anga rovagwy-py gware so'o?” Upéixa peporandu va'ekwe xe-vy. Āy upéa-rehe amombe'u-ta peē-my.

Pejohayhu porā rei katu. Pene mandu'a katu pejohayhu hagwā-rehe penhopytygwō hagwā rei-rehe ave. Ani erejapo teĩ penhopytygwō e'ỹ va'e. “Nhane arandu-ma. Anhetegwa jaikwaa-ma tupā-rehe” peje pendejéupe. Niporāi upéixa penhemomba'egwasu ani hagwā penhopytygwō peiko-vy. “Nhane arandu-ma” ja'e ramo nhandéjehe nhanhemomba'egwasu uka rei. Nanhaiptygwō mo'āi avave-pe. Upéixa naiporāiry. Ha jajohayhu rei ramo ae nanhopytygwō porā va'erā. ²Oĩ nipo ra'e pene pa'ũ-my onhembotuvixase rei va'e mo'ā. “Xe aranduve ko xe” he'i mo'ā ójehe. “Napopytygwō mo'āiry xe” he'i rei ójehe. Hi'aranduse mo'ā va'e. Ne'írá oikwaa porā. Ja'e ramo nhandéjehe “Xe aikwaapa” nhane aranduseve mo'ā nhandéjeupe. Ndajaikwaa porāi vyteri. ³Tupā Nhandejáry-pe jahayhu tee ramo, ha'e nhande kwaa porā voi. He'íy tee ramo jaiko.

⁴Āy katu amombe'u-ta peē-my tupā ra'anga rovagwy-py gware-rehe. Jaikwaa-ma tupā ra'anga ndaha'éi Tupā tee. Anhetegwa e'ỹ nipo ra'e. Oiko e'ỹ va'e voi. Tupā tee peteĩ anho Nhandejáry mate. Upéa jaikwaa-ma. ⁵Oĩ tupā kwéry áry-rehe oiko va'e he'i mo'ā ave. Ijapu rei voi upéa-rehe. Ndoikwaái mba'eve tupā tee-rehe.

Upéixa-gwi omombe'u rei rei tupā-rehe. ⁶Nhandejáry ae peteĩ anho mate Tupā. Nhande Ru tee va'e upe va'e. Ha'e ohekokwaa va'e-rupi ae oiko entéro mba'e. Íxupe gwarā nhande ave jaiko. Ha'e ojúepe gwarā voi opamba'e omoingo va'ekwe. Peteĩ anho mate Nhandejáry Hesu Cristo. Ha'e omoingo va'ekwe opamba'e. Nhane moingo ave ha'e.

⁷Oĩ ave Hesu-rehe gwĩ ojerovia mixi mixi va'e ave. Tupā kwéry oiko e'ỹ va'e-rehe ojerovia araka'e. Ha ne'írá oikwaa porā Tupā Nhandejáry peteĩ anho mate oikoha. Tupā ra'anga rovagwy-py gware so'o ho'u meme araka'e íxupe omboete-vy. Ha ģy katu, ho'u-ma ramo, imandu'a va'erā vyteri tupā ra'anga ogwerovia hagwe-rehe. Imboete ha-py vérami ho'u joty arā. Upéa-rehe ojevavy rei arā nahi'arandú-gwi. Nhandejáry re-hegwa ndoikwaa porāiry. Ipy'a porāse mo'ā omongy'aharā rei ho'u. “Peteĩ anho mate Tupā Nhandejáry” nde'ikwaái vy-teri hese.

⁸Peteĩ anho katu Tupā Nhandejáry. Ndaha'éi nhane rembi'u ja'u va'e-rehe ja'u e'ỹ va'e-rehe jaiko porā hendive. ⁹Upéa jaikwaa-ma. Oĩ ave nipo ra'e upéa oikwaa e'ỹ va'e pene pa'ũ-my. Ani pende rapixa-pe pembojevavy teĩ. Ha'e ne'írá ogwerovia porā. Ha'e he'i ramo “Ndikatúi ha'u tupā ra'anga rovagwy-py oĩ va'ekwe” he'i ramo, pemoirũ katu íxupe. ¹⁰⁻¹¹“Xe, aikwaa-ma, ndaipóri tupā ambue. Tupā ra'anga oiko e'ỹ va'e voi aikwaa-ma xe” peje. Ha upéa peje jave peho tupā ra'anga omboete va'e renda-py, pekaru rei upe-py. “Ndaha'éi tupā” peje jave pekaru henonde-py. Ha Hesu-rehe ne'írá oikwaa porā va'e pende rexa-ma ramo no'ā-rami he'i arā opy'apy-py: “Iporā nipo ra'e nhamboete tupā ra'anga-pe ave” he'i arā avei. “Upe Hesu-rehe ojerovia tee va'e okaru ko'apy tupā ra'anga nipo omboete ra'e. Xe

ave amboete-ta íxupe” he'i rei arã ra'e. Ha upéa-rehe pembojejavý arã pende rapixa-pe. Upe va'e ndoikwaa porãí vyteri tupã rehegwa nhe'ë. Upéa-gwi ndikatúí ho'u tupã ra'anga rovagwy-py omoí va'ekwe. Ha pende rexa-gwi ho'u ave va'erã ojejavý-vy. Upéixa-gwi pembojejavý arã íxupe. Hesu omano va'ekwe ipy'a omopotí hagwã. Ha äy katu pembojejavý jevy íxupe ojepy'a mongy'a jevy-vy. Naiporãí voi upéa. ¹²Upéixa pende rekoha-rupi pembojejavý ramo pende rapixa kwéry, Cristo-rehe ndojeroviapa gwasúiry va'e, peë ave pejejavý. Upéa-rehe pene rembiapo vai voi Hesu-pe.

¹³Xe katu upéixa naxe rembiapo vaiséiry xe rapixa-rehe. Noã-rami he'i ramo tupã ra'anga rovagwy-py omoí ramogware-rehe “Ja'u e'ÿ va'e kóa. Nhanhemongy'a arã ja'u ramo.” Aipo he'i ramo xe-vy xe rapixa, xe ave nda'u mo'ái ani hagwã ambojejavý rei íxupe. Aipytygwöse íxupe. Ahayhu rei íxupe. Upéixa-gwi nda'u mo'ái ho'u e'ÿ va'e.^h

Hesu remimondo rekoha rehegwa nhe'ë

9 Xe ko Nhandejáry Hesu remimondo va'e voi. Upéa-gwi avave yvypóry nomombe'úiry xe rekorã xe-vy. Hesu remimondo voi ko xe. Ahexa-ma va'ekwe íxupe. Ahexa rire amombe'u-ma peë-my hesegwa nhe'ë. Upéixa-gwi voi pejerovia-ma Hesu Cristo-rehe. Upéa-gwi peikwaa-ma voi xe-rehe xe ko Hesu remimondo va'e voi. ²Oí para'e xe-rehe he'i rei va'e “Ndaha'éí Hesu remimondo va'e Paulo”. Oí ramo upéixa he'i rei va'e, ndaha'éí nipo pende Corinto pygwa kwéry ra'e. Peë niko ndaikatúí peje upéixa. Peikwaa porã-ma xe rekoha. Hesu remimondo va'e voi ko xe. Oí-ma heta he'i pende-rehe “Corinto pygwa kwéry ojerovia-ma

nipo Hesu Cristo-rehe ra'e. Paulo nhe'ë ohendu-gwi nipo ra'e oiko-ma Hesu rape-rupi. Hesu remimondo va'e nipo ra'e Paulo” pende rexa va'ekwe he'i xe-rehe.

³Ha xe-rehe onhe'ë rei va'e-pe ha'ese voi xe “Hesu Cristo remimondo va'e voi ko xe” ha'ese íxupe kwéry. ⁴Upéa-gwi “Iporã voi xe remimbo'e kwéry ome'ë xe-vy xe remikotevë akaru hagwã hay'u ave hagwã. Iporã voi ome'ë xe-vy xe remi'urã xe remimbo'e repy rekovia” ha'ese íxupe kwéry. ⁵Ha'ese ave “Kwimba'e ambue, Hesu remimondo va'e, ogweraha meme gwembireko ondive, Hesu rerovi-aha va'e hambireko. Hesu ryvy kwéry ogweraha meme ave gwembireko. Pedro ave ogweraha gwembireko hendive. Ovale ave xe ajapo ha'e ramigwa” ha'ese ave. ⁶Hesu remimondo ambue kwéry opoi-ma gwembiapokwe-gwi ombo'e mbo'e hagwã Hesu rehegwa nhe'ë. Aipo ramo, ma'erã-gwi peje ore-rehe “Iporãve omba'apo Barnabé, Paulo ave opo-rupi.” Naiporãí voi upéa pene nhe'ë. Ore ave Hesu remimondo va'e.

⁷Pene mandu'a katu soldado kwéry-rehe. Ndojogwái gwemi'urã, ndojogwái ave ooorã. Hepyrã-rehe oiko soldado ramo. Pene mandu'a ave onhotÿ va'e-rehe. Ndojogwái gwemi'urã. Okokwe-gwi ho'u hi'akwe. Gwembiapokwe-rehe ae ha'e okaru. Pene mandu'a ave hymba va'e omongakwaa va'ekwe-rehe. Gwemimbokakwaa repy okamby'u porã upe va'e. Ha'e ramigwa ave ore. Iporã ave orohekombo'e ramo ore remikotevë-rehe. Ore rembiapo repy-vy oroiko va'erã upéixa. ⁸Ko xe nhe'ë ndaha'éí xejéhegwi reíte. Ymagware myamyri Moisés ave omombe'u ave araka'e gwembiapo repy-rehe okaru va'e rekoha rehegwa nhe'ë ave. ⁹Yma

araka'e Moisés ohai Nhandejáry nhe'ê kwatia-rehe. He'i ohai-vy:

“Ereiporu ramo ne rymba erejykíi ramo nde trigo ra'yí, ani erejuru jokwa íxupe. Eheja katu to'u omba'apo jave.”¹⁰

Nhande rehegwa nhe'ê voi upe va'e. Ndaha'etí hymba anho-rehe opena araka'e Nhandejáry ohai uka hagwã onhe'ê. ¹⁰Nhande-rehe ave ha'e opena araka'e ohai uka-vy. Nhane rembiapo-rehe jakaru hagwã omombe'u upéa araka'e Nhandejáry. Onhemity va'e omba'apo kokwe-py gwemitygwe ha'arõ-vy. “Anhemity-ta ha'u hagwã xe remitygwe” he'i ojúpe onhemity-vy. Onhembiso va'e he'i ave omba'apo-vy “Ajoso-ta xe remi'urã” he'i ojúpe onhembiso jave. Enterove omba'apo hepyrã ra'aro-vy.

¹¹Ore ave, orombo'e mbo'e oroiko-vy peikwaa hagwã Nhandejáry nhe'ê. Inhe'ê pehendu-gwi peiko porã-ma hendive. Pende rovasa-ma Nhandejáry ore remimbo'e-gwi. Iporã voi upéa. Ore remimbo'e rekoviarã iporã ave peme'ê ore-vy ore remikotevê. Iporã voi peje ramo pendejúpe “Paulo Barnabé ave omombe'u va'ekwe Nhandejáry nhe'ê xe-vy. Upéixa-gwi ame'ê-ta íxupe hemikotevê”.¹² Ambue kwéry-pe pehexakwaa peme'ê hagwã íxupe imba'erã hemikotevê. Iporã upéa. Ha ore tipo? Íxugwi oromombe'uve peê-my Nhandejáry nhe'ê. Hetave ore remimombe'u pehendu-ma. Iporãve ore-vy ore rexakwaa ave peme'ê hagwã ore remikotevê. Upe jave jepe ore orojerure e'y-vy oroiko pende ha-py orohekombo'e-vy. Upéixa oroiko ani hagwã avave onhe'ê rei ore-rehe. Orohasa asy voi upe-py orombo'e oroiko-vy ramo. Ore

rembiapo repy-rehe orojogwa va'ekwe ore remikotevê. “Xe mba'erã aipota ereme'ê xe-vy gwarã” nda'e mo'ái avave-pe. Upéa-gwi ndaikatúí avave he'i xe-rehe “Nahenduséi Paulo nhe'ê. Omba'erã-rehe mate ombo'e Nhandejáry nhe'ê Paulo” ndikatúí ave xe-rehe.

¹³Pene mandu'a katu Nhandejáry róga kakwaa-py omba'apo va'e-rehe. Ome'ê meme íxupe kwéry hemi'urã hembiaapo repy-rehe. Nhandejáry-pe hymba ohapy va'e ndohapypáiry. Oheja gwemi'urã.^k

¹⁴Upéixa ave Nhandejáry he'i va'ekwe “Hesu Cristo rehegwa nhe'ê porã omombe'u mbe'u va'e-pe pembohekovia porã katu hemikotevê peme'ê-vy”.¹

¹⁵Upéixa ramo xe remimombe'ukwe-rehe jepe pereve heta-ma xe-vy. Xe ae katu ndaipotáí xe remimombe'u repykwê. Ndaha'etí hepy-rehe amombe'u Nhandejáry nhe'ê. Ndahaíry ave ko kwatia peme'ê hagwã xe-vy xe mba'erã. Xe remimombe'u hepyrã-rehe napena mo'ái pono avave he'i xe-rehe “Omba'erã oipota eterei-gwi nipo Paulo omombe'u ra'e Nhandejáry nhe'ê ore-vy”. Xe-vy iporãve joty amano upéa-gwi. ¹⁶Nhandejáry katu xe mondo va'ekwe. He'i xe-vy “Tereho Hesu Cristo rehegwa nhe'ê porã eremombe'u hagwã. Emoherakwã hesegwa nhe'ê” he'i va'ekwe xe-vy. Hemimondo-rupi aiko ramo, Hesu Cristo rehegwa amombe'u. Ndikatúiry anhemomba'egwasu amombe'u va'e-rehe. Amombe'u mbe'u inhe'ê imondo-vy. Ha namombe'uíry ramo ra'e amosarambi-vy inhe'ê xe vy'are'y eterei arã ra'e. ¹⁷Xe remimombe'use amombe'u-gwi avy'a. Xe remimombe'u repy rekoviarõha oiko xe mbovy'aha. Ha xe mbovy'a rei hagwã-rehe namombe'úi ramo jepe

^{19:9} Dt 25.4 ^{19:11} Rm 15.27 ^{19:13} Dt 18.1

^{19:14} Mt 10.10; Lc 10.7; 1 Tm 5.17-18

hesegwa nhe'ê amombe'u joty va'erã. Ndaha'êi xejéhegwi rei amombe'u. Nhandejáry ae katu he'i va'ekwe xe-vy “Emombe'u katu Hesu Cristo rehegwa nhe'ê”. Upéa-gwi apombo'e. Apombo'e va'e-rehe xe avy'a. ¹⁸Xe remimombe'u repy ndaipotáiry. “Eme'ê xe-vy xe remimombe'u repy” nda'e mo'ai avave-pe. Amombe'u jave Nhandejáry nhe'ê avy'a eterei. Upéa-rehe ha'e xejéupe “Nhandejáry xe mbovy'a-ma. Inhe'ê amombe'u-gwi xe mbovy'a-ma. Xe remimombe'u repykwe ombohekovia-ma xe-vy Nhandejáry.”

¹⁹Xe ko ajekwái e'ỹ va'e voi. Xe-vy ae katu nomombe'úiry voi avave ko yvy pygwa mba'éixa po amombe'u va'erã Nhandejáry nhe'ê. Inharandu-rupi amombe'u inhe'ê. Ndaipóri jepe xe jokwaiha anheme'ê-ma joty xe enterovéa rembigwairã ramo hetave ojerovia hagwã Hesu Cristo-rehe. ²⁰Upéixa ramo aiko ymagware myamyri Moisés remimombe'ukwe-rupi ha Hesu Cristo remimombe'ukwe-rupi ave.

Aime jave judeu kwéry apyte-py anhemoingo ha'e kwéry-rami ave. Ndaikói jepe myamyri Moisés remimombe'ukwe-rupi, hemimombe'ukwe-rupi oiko va'e apyte-py aime jave heko-ramima aiko, ha'e kwéry ohenduse hagwã Hesu Cristo rehegwa nhe'ê ojerovia hagwã hese. ²¹Aime jave judeu e'ỹ apyte-py anhemoi ha'e kwéry-rami ave xe. Ndaikói myamyri Moisés remimombe'ukwe-rupi ani hagwã ajoko íxupe kwéry Hesu Cristo-gwi. Ijapyte-py aiko voi Nhandejáry remimombe'ukwe-rupi, Hesu Cristo remimbota ajapo-vy ha'e kwéry ohenduse hagwã Hesu Cristo rehegwa nhe'ê ojerovia hagwã hese. ²²Aime ramo Hesu Cristo-rehe ojerovia kangy vyteri va'e apyte-py anhemoi hemimbota-

rehe. Aipytygwōse íxupe kwéry ojerovia ete hagwã Hesu-rehe. Upéixa anhemoi meme xe ndive oiko va'e yke-rehe amombe'u mbe'u hagwã Hesu Cristo rehegwa nhe'ê enterove va'e-pe. Upéixa ikatu oi va'erã hetave onheresende va'erã. ²³Upeixagwa ambo'e ramo inhe'ê, aiko porã arã hendive xe rovasa meme hagwã Nhandejáry.^m

²⁴⁻²⁷Peikwaa-ma nipo ra'e oripara va'e-rehe. Heta heta oi oripara va'e kwéry. Enterove hatã jepe oripara, petei mate ogwahê henonde-rupi. Upe va'e-pe mate ome'ê arã imba'erã. Oripara va'ety hembiaipo kwaa voi. Oripara para hatãve tãve oho-vy. Ndopoi mo'ai tape oripara oho ha-gwi. Ohupityse imba'erã. Ojgwakarã yvyra rogwe gwigwa oganasevy. Upéa petei áry-rupi iporã. Upe rire ipirupa-ma.

Oripara va'ety va'e vérami tajaiko jahupity hagwã nhande rekoha porãrã. Upéa ndaha'êi petei áry-py opa va'erã. Opa e'ỹ va'e gwive iporã va'erã jaiko ramo Nhandejáry ndive.

Ha ohuga ramo ojosokea va'e petei va'e ndo'ai. Ohuga kwaave va'e ndo'áiry.

Upe hembiaipo kwaave va'e-rami aikose ave xe. Nhandejáry rape pokwaaha ramo aikose pono mba'eva xe mbojavy. Ndaxe rembiapo vaiséiry. Anhemonhe'ê nhe'ê ambue kwéry-pe “Egwata porã Hesu rape-rupi” ha'e anhemonhe'ê-vy. Naiporã voi arã xe-vy ajevavy ramo upéixa anhemonhe'ê rire. Xe atĩ eterei xe rembiapo vairã ajapo hagwã. Upéa-gwi tembiapo vai ajoko xejéhegwi aiko porã hagwã Hesu renonde-py. Xe rembiapo vaise ajoko xejéhegwi ani hagwã Hesu he'i xe-vy “Ne rembiapo vaikwe-rehe xe ndavy'ai ne ndive. Ani ereju xe renda-py” pono he'i xe-vy Hesu.ⁿ

**Ani jajapo nhane ramoigwasu
rembiapo vaikwe ramigwa**

10 Xe re'í kwéry, Hesu reroviaha va'e kwéry, tapene mandu'a kena, myamyri nhane ramoigwasu kwéry-rehe. Yma araka'e ha'e kwéry ojerovia nhane ramoigwasu Moisés-rehe. Hendive tekваты e'ý-rupi oiko va'ekwe hikwái araka'e. Upe-py oje'ói jave peteí araigwegwasu oho henonderá-rupi kwéry haperá rexa uka-vy íxupe kwéry. Ygwasu Pytá pa'ü-rupi ave ohasapa oje'ói-vy hikwái. Inhaký e'ý reheve voi ohasapa hikwái y pa'ü-rupi oje'ói-vy.^o ²Ha oí jave íxupe kwéry upe araigwegwasu, ha'e kwéry ohasa jave ygwasu mbyte-rupi onhemopeteí Moisés ndive. “Oroiko-ta ne nhe'ë-rupi” he'i ra'e Moisés-pe hikwái.

³Ha tekваты e'ý-rupi oiko jave araka'e enterove ho'u meme tembi'u yváy-gwi ombou va'e.^p ⁴Hoy'u ave yváy gwigwa y hikwái. Nhandejáry réry-py Moisés oinupá peteí ita íxugwi osê hagwã y íxupe kwéry. Upe ita omombe'use Cristo-rehe. Upéa-rehe ja'e “Cristo omoirü íxupe kwéry araka'e”. Nhandejáry ohovasa meme íxupe kwéry.^q ⁵Ohovasa ramo jepe ndahetái oí ombovy'a va'e araka'e Nhandejáry-pe. Hetave tave oí ombovy'are'ý va'e Nhandejáry-pe. Hembiaapo vaikwe-rehe omano va'ekwe araka'e ha'e kwéry. Tekваты e'ý-gwi nosê mo'ai araka'e hikwái. Nhandejáry ndovy'ai hendive kwéry. Upéixa-gwi nomogwahêi íxupe kwéry ijyvyrã-my.^r

⁶Upéa Nhandejáry ojapo araka'e nhane moarandu hagwã, nhane ramoigwasu amyri-rami ani hagwã

jaiko. “Xe rembiapo vairã ajapose va'e ndajapo mo'ai” ja'e hagwã nhane mandu'a ramo hembiaapo vaikwe-rehe. Nhande katu, niporái jajapo ha'e kwéry-rami.^s ⁷Oí araka'e umi ipa'ü mygwa omboete araka'e Nhandejáry e'ý va'e-pe, tupã ra'anga anga ojapo va'ekwe-pe. Upéa-rehe Nhandejáry ndovy'ai. Ohai uka araka'e kwatia-rehe:

“Okaru ogwapy-vy tupã ra'anga renonde-py. Oka'u ave upe-py. Okotyhu ave upe-py. Ojeroky ave tupã ra'anga renonde-py.”^t

Ha nhande ave niporái jajaporia ramo Nhandejáry e'ý va'e-rehe. Ndovy'ai arã Nhandejáry upéa jajapo ramo.

⁸Oí ave araka'e gwí ipa'ü mygwa teko ky'a-rupi okwa va'e. Ani ha'e-rami ereiko teí. Hembiaapo vai eterei-rehe omano vinte e três mil kente peteí áry-py. Upéixa oiko-gwi Nhandejáry ombohasa asy íxupe kwéry omano hagwã hikwái. Ani ha'e-rami ereiko teí.^u

⁹Oí ave araka'e gwí ipa'ü mygwa he'i rei va'e “Nhandejáry oheja rei arã xe rembiapo vaikwe” he'i rei va'e ójehe. Ani teí erejapo ha'e-rami. Upéixa ojapo va'e-pe araka'e mbói oisu'u. Nhandejáry-pe ombovyte vyte-gwi omano va'ekwe hikwái. Mbói oisu'u-gwi omano.^v

¹⁰Oí ave araka'e gwí ipa'ü mygwa Nhandejáry-pe onhe'ë vai gwekoha-rehe. “Ndavy'ai kóa ndive” he'i. “Kóa niporái xe-vy” he'i. “Mba'e ambue aipota” he'i ave. “Ma'erã-gwi nome'ei xe-vy xe mba'erã iporãve va'e?” he'i ave. Upéixa ndovy'ai Nhandejáry remime'ëgwe-rehe. Nhandejáry indive ndovy'ai-gwi omondo ijukaharã íxupe kwéry ohundipa hagwã. Ani erejapo teí ha'e kwéry-rami. Ani erenhe'ë vai teí Nhandejáry-pe nde rekoha-rehe.^w

^o10:1 Êx 13.21-22; 14.22-29 ^p10:3 Êx 16.35 ^q10:4 Êx 17.6; Nm 20.11

^r10:5 Nm 14.29-30 ^s10:6 Nm 11.4 ^t10:7 Êx 32.6 ^u10:8 Nm 25.1-18

^v10:9 Nm 21.5-6 ^w10:10 Nm 16.41,49

¹¹ Nhandejáry ombohása asy va'ekwe myamyri nhane ramoigwasu kwéry-pe hendive oiko va'e omoarandu hagwã. "Hembiapo vai-rehe nipo ogwereco asy ra'e Nhandejáry" he'i hagwã ójehe ombohása asy íxupe kwéry. Ha upéa-rehe nhane moarandu ave Nhandejáry. Kwatia-rehe ohai uka va'ekwe nhandevy gwarã nhane renonde nhane mbo'e hagwã. Jaikwaa-ma ramo mba'éixa pa ojohu vai nhane ramói amyri kwéry, gwí hembiapo vai va'e jaikwaa-ma arã ave "Ani erejapo teĩ upéixa" omombe'use nhande-vy. Hi'agwi-ma yvy opa hagwã óra. Upéa-rehe nipurã vai jaiko upe myamyri hembiapo vai va'e kwéry-rami.

¹² Ani ere teĩ nde rekorã-rehe "Xe naxe rembiapo vaíry va'e xe. Xe mbaraete-gwi ndajejavýi" aníke ere teĩ. Tekotevê jajerure Nhandejáry-pe nhane pytygwõ hagwã anive hagwã jajapo vai. ¹³ Nhande mbojejavyse va'e oiko nhande yke-rehe nhane mbotavy hagwã. Enterová-pe oity ukase. Nhandejáry ae katu onhe'ë-gwi ova e'ý va'e, onhe'ë-gwi ova e'ý va'e voi Nhandejáry. He'i hagwe-rami ojapo va'e voi. "Oropytygwõ-ta" he'i nhande-vy. "Ou ramo ne mbojejavyseha oromombaraete-ta, oromo'aranduta ave ereikwaa hagwã mba'éixa pa ereiko hagwã ani hagwã ipu'aka nde-rehe" he'i nhande-vy.^x

¹⁴ Xe re'ýi kwéry Hesu reroviaha va'e ani eremotupã ra'anga Nhandejáry e'ý va'e-pe. ¹⁵ Peë pekakwaa-ma nipo ra'e, pene arandu-ma nipo ra'e. Tapejeapysaka porã katu xe nhe'ë-rehe. Tapenhemongeta pende py'a-py xe nhe'ëgwe-rehe "Anhetegwa nhe'ë para'e, teko rei nhe'ë para'e" peje katu peporandu-vy pende py'a-py. Anhetegwa voi xe nhe'ë. Tapejeapysaka porã katu ko xe nhe'ërã-rehe. ¹⁶ Hesu

mano hagwe-rehe nhane mandu'a ramo Nhandejáry renonde-py ha'e nhande rovása-ma ave. Jay'u jave nhane momandu'a uka Hesu rugwykwe-rehe. Nhaime-ma Hesu ndive peteixa. Mbojape nhambopóy ja'u va'erã. Ja'u jave nhane momandu'a uka Hesu retekwe-rehe. Nhaime-ma Hesu ndive peteixa.^y ¹⁷ Petei mbojape-gwi enterove ho'u. Nhande reta reta va'e jaiko peteixa petei va'e-rehe nhane mandu'a-gwi.

¹⁸ Tapene mandu'a ave Israel re'ýi judeu kwéry reko-rehe. Pa'i kwéry ohapy meme hemime'erã Nhandejáry-pe. Nhandejáry omboete haty-py ohapy. Ha ohapy e'ý va'e ho'u pa'i kwéry. Ho'u jave imandu'a "Xe katu Nhandejáry re'ýi voi ko xe" he'i ojéupe.^z ¹⁹ Kóarehe amombe'u peikwaa porãve hagwã. Tembi'u-rehe, Nhandejáry e'ý va'e-rehe ave amombe'u-ta peë-my. Tupã ra'anga oiko e'ý va'e voi. Jaikwaa-ma voi ha'e kwéry ndoikoiryha. Anhetegwa ave ko xe nhe'ë. ²⁰ Gwí tupã ra'anga-rehe ojerovia va'e omoĩ rei so'o hovagwy-py. "Xe járy rovagwy-py amoĩ hemi'urã" he'i rei hese. Oiko e'ý va'e-rehe he'i upéa. Ha ha'e ko xe, omoĩ ramo so'o tupã ra'anga rovagwy-py, ome'ë upe so'o anháy kwéry-pe. Anháy réry-py omoĩ upe-py. Ani eremoirũ teĩ anháy-pe.^a

²¹ Nhande mandu'a hagwã Hesu omano hagwe-rehe ja'u uva rykwere Nhandejáry renonde-py. "Nhande katu Nhandejáry re'ýi tee voi" ja'e nhane mandu'a-vy hese. Upéa-gwi naipurã jay'u anháy pegwarãgwe. Nhandejáry renonde-py ja'u mbojape nhane mandu'a hagwã Hesu retekwe-rehe. "Nhande katu Nhandejáry re'ýi tee" ja'e nhane mandu'a-vy hese. Upéa-gwi naipurã ja'u ave so'o anháy pegwarãgwe. Anháy réry-py ome'ë va'ekwe naipurã ja'u nhande.

^x10:13 2 Pe 2.9 ^y10:16 Mt 26.27-28; Mc 14.22-24; Lc 22.19-20

^z10:18 Lv 7.6 ^a10:20 Dt 32.17

²²Hakate'ȳ voi nhande-rehe Nhandejáry. Ani erembovy'are'ȳ teĩ íxupe. Na pene mbaraeteve íxugwi. Ani erembovy'are'ȳ teĩ íxupe.^b

Cristo reroviaha va'e tekotevê ojohayhu

(Rm 15.1-3; Fp 2.4)

²³Nhande Hesu Cristo re'ȳi tee va'e nhande. Upéa-gwi ndaipóri ikatu e'ȳ va'e nhande-vy. Heta mba'e oĩ jepe nanhane pytygwõi va'e. Ndaha'etí nhane moporã hagwã-rehe jajapo upe va'e.^c ²⁴Ani pe-teĩ teĩ pendejúpe gwarã mate pepena teĩ. “Mba'e tipo iporãve ambue kwéry-pe” tere ndejúpe erejapose va'e-rehe. Pejohayhu-rupi erepena ambue kwéry-rehe.

²⁵⁻²⁶“Tupã Nhandejáry ko yvy járy voi. Upéixa-gwi entéro oiko ve'e gwive járy ave”

he'i Nhandejáry nhe'ê kwatia-rehe oĩ va'e. Upéixa-gwi ndoikói ikatu e'ȳ va'e jakaru hagwã. Ome'ê pejogwa hagwã so'o pene remi'urã. Erejogwa mboyyve natekotevêi ereporandu upe so'o-rehe. “Tupã ra'anga rovagwy-py gware tipo ko so'o? Ha'u ramo upe so'o ajevavy para'e?” ani ereporandu nde py'a-py. He'u rei katu. Nhandejáry remimoingokwe voi upe so'o.^d

²⁷Nhandejáry-rehe ojerovia e'ȳ va'e ne renói ramo indive erekaru hagwã, iporã. Erehose ramo, tereho katu. Ne remi'urã ome'ê ramo he'u rei joty. Ani ereporandu ne rembi'u me'ê ha-pe “Ko va'e tipo tupã ra'anga rovagwy-py gware?” Ani upéixa ere. ²⁸⁻³⁰Oĩ ramo imombe'uha “Ko va'e so'o tupã ra'anga rovagwy-py gware” he'i ramo, ani ere'u pono erembovy'are'ȳ íxupe peteixa pevy'a hagwã. Jaikwaa upe so'o ikatu porã ere'u va'erã jepe ndere'u mo'ãi joty. Upe Nhandejáry-

rehe ojerovia mirĩ va'e he'i ra'e “Niporãĩ nhande Nhandejáry-rehe jajerovia va'e ja'u ramo so'o tupã ra'anga-pe gware.” Upe so'o ndere'úi ramo “Iporã” he'i arã nde-rehe. Ha erejehohu porã ave arã. Pevy'a arã onhondive. Gwĩ ndovy'ái va'e he'i arã “Xe-vy iporã ha'u. Ma'erã-gwi he'i apena hagwã xe rapixa-rehe? Akaru e'ȳ mboyyve amboete Nhandejáry-pe. Atima íxupe xe remi'urã-rehe. Xe ndaikwaái ma'erã he'i xe-vy pono ha'u upe so'o” he'i arã ndory'áiry. ³¹Ha'e-ta voi peẽ-my teko porã-rupi katu peiko. Penhopytygwõ katu. Pekaru ramo, pey'u ramo, tapeiko porã. Tembiapo porã mate pejapo penhopytygwõ-vy. Upéixa iporã ramo pende rekoha pemomba'egwasu arã Nhandejáry-pe. “Iporã voi Tupã Nhandejáry” he'i arã nde rekoha rexa va'e. ³²Judeu kwéry renonde-py judeu e'ȳ renonde-py ave, Tupã Nhandejáry-rehe ojerovia va'e renonde-py ave tapeiko porã katu ani hagwã avave he'i nde causa-gwi “Xe ndajeroviaséi Hesu Cristo-rehe.”

³³Xe rekoha-rami katu peẽ peiko katu. Xe aiko meme teko porã-rupi ambojerovia hagwã enterove va'e-pe Hesu-rehe. Xéjehe anho rei ndajekóiry. “Mba'e tipo iporãve ambue kwéry-pe?” ha'e xejúpe ajapose va'e-rehe. Upéa ajapo ha'e kwéry ojerovia hagwã Hesu-rehe onheresende-vy.^e

11 Cristo reko-rupi aiko. Upéa-gwi iporã peiko ramo xe reko-rupi.^f

Mba'eixagwa pa kunhagwe rekoha Nhandejáry-pe ojeporahéi haty-py

²Pene mandu'a meme nipo xe-rehe ra'e. Xe remimombe'u-rupi nipo peiko meme va'e ra'e. Xe mboyy'a voi upe va'e. ³Oĩve xe nhe'ê amombe'uve va'erã peẽ-my. Pejeapysaka porã katu peik-

^b10:22 Dt 32.21 ^c10:23 1 Co 6.12 ^d10:25-26 Sl 24.1

^e10:33 1 Co 9.19-23; Fp 2.4 ^f11:1 1 Co 4.16; Fp 3.17

waa porāve hagwā Hesu rehegwa nhe'ē. Cristo pogwy-py oiko kwimba'e. Ha kunha oiko jevy kwimba'e pogwy-py. Ha Cristo katu oiko joty Nhandejáry pogwy-py. ⁴⁻⁵Pene mandu'a katu upéa-rehe peiko porā hagwā Nhandejáry-pe omboete ojogweroaty haty-py. Peē, Nhandejáry nhe'ē-py omombe'u va'ety, peē Nhandejáry-pe ombojeupi onhe'ē va'e ave pejogweroaty ramo Nhandejáry-pe pemboete hagwā tapeiko porā katu.

Niporāi voi kwimba'e inhakā rehegwa reheve oime upe-py. Upéixa oime ramo nomboete teéiry Cristo-pe. Niporāi ave kunha inhakā rehegwa e'ỹ reheve oime upe-py. Upéixa inhakā rehegwa nomondéi ramo nomboete teéiry oména-pe. Onhemoakāperō uka va'e ramigwa omotī arā oména-pe. ⁶Ha nomondeséi ramo inhakā rehegwa, peje íxupe "Eikyti uka ne akā ragwe". Ha otī eterei-gwi noikyti'séi inhakā ragwe ramo nonhemoakāperō ukaséi ramo ave, tomonde oakā rehegwa.

⁷Kwimba'e katu Tupā Nhandejáry omoingo va'ekwe ha'e ramigwarā. Inhe'ē-rupi oiko hagwā omoingo va'ekwe. Ohexa uka mba'eixagwa Nhandejáry remimoingo porā ipu'aka marangatu tee-gwi kwimba'e-pe ojapo va'ekwe. Upéixa-gwi niporāi voi oime ramo oakā rehegwa reheve Nhandejáry-pe omboete haty-py. Ha kunha katu ohexa uka mba'éixa pa Nhandejáry rembiapo porāgwe ojapo-ma ramo kwimba'e kāgwe-gwi kunha ppyrā.⁸ ⁸Kwimba'e ypy omoingose ramo, Nhandejáry ndojapo mo'ái kunha-gwi kwimba'e ppyrā. Kwimba'e ypy-gwi ae jepe oipe'a va'ekwe upe kunha ppyrā. ⁹Kwimba'e ppyrā nomoingói ave va'ekwe kunha ypy-rehe ha-py. Kunha ppyrā ae ojapo va'ekwe kwimba'e ypy-rehe ha-py.^h

¹⁰Upéa-rehe onhomboaty ramo Hesu reroviaha va'e kwéry, kunha kwéry omonde oakā rehegwa va'e. Upéa omonde jave ohexa uka arā omboete teeha oména-pe. Nhandejáry rembigwái yváy pygwa va'e kwéry ave oikwaa hagwā omboete oména-pe oiko-vy.

¹¹Hesu reko-rupi jaiko-ma ramo nhane akā-gwi rei ndikatúí jajapo. Kunha kwéry oikotevē kwimba'e kwéry-rehe ha kwimba'e kwéry oikotevē kunha kwéry-rehe ave. ¹²Yma va'ekwe Nhandejáry ojapo kunha kwimba'e kāgwe-gwi. Āy katu kwimba'e oiko kunha-gwi. Ha Nhandejáry katu omoingo enterovéte. ¹³Pene mandu'a katu Nhandejáry-pe ombojeupi ramo onhe'ē va'e-rehe. Kunha oakā nandi reheve ombojeupi ramo onhe'ē pene pa'ũ-my ndapejohu porāiry. ¹⁴Nhane akā gwigwa rei arandu oikwaa uka kwimba'e rekoha nhande-vy. Inhakā ragwe puku rei ramo naiporāi voi nhande-vy. Otī arā oiko hagwā nhane pa'ũ-my. ¹⁵Kunha ae katu, inhakā ragwe puku va'e iporā voi nhande-vy. Nhandejáry ome'ē íxupe omoī porā rei hagwā. ¹⁶Upéa-rehe ha'ese jevy peē-my niporāi voi kunha oakā nandi reheve ombojeupi onhe'ē Nhandejáry-pe nhane pa'ũ-my.

Ha oi-ma ramo pene pa'ũ mygwa onhonhe'ē mbojevy jevyse va'e, kóa mate ha'e-ta íxupe. Opa-rupi Nhandejáry-pe omboete hagwā ojogweroaty va'e hekoha upéixa.

Mba'eixagwa pa nhane mandu'a Hesu omano hagwe-rehe?

¹⁷Avy'are'ỹ katu pende rekoha-rehe. Pejogweroaty ramo ojeporahéi haty-py napende rekoha porāiry ra'e upe-py. Upéixa-gwi ndavy'áiry.

Jajogweroaty ramo Nhandejáry réry-py tekotevê nhandehopytygwõ enterove oiko porãve hagwã Nhandejáry rape-rupi. Ha peẽ katu, napenhopytygwõiry ra'e. Ndapeikói nipo ra'e tape porã-rupi. ¹⁸Pejogweroaty ramo Hesu réry-py ndapeiko porãi nipo ra'e onhon-dive. "Ojogweroaty ramo Corinto pygwa kwéry Hesu reroviaha va'e ndogwero-jojái onhe'ẽ. Ndoikói peteixa upe va'e kwéry." Aipo pene rerakwã ahendu kuri. Haimete kuri arovia. Upéixa peiko vai nipo ra'e. ¹⁹Oĩ va'erã pene pa'ũ-my ambue mbue ndive ndogwero-jo-jaséi va'e. Upéixa peteixa ndapejogwerekói ramo ae ojekwaa arã voi ra'e kiva'e pa oiko tekoha porã-my. ²⁰Pejogweroaty Nhandejáry réry-py pekaru hagwã ramo ndaha'evéi-ma Hesu Cristo omano hagwe-rehe pene mandu'a hagwã nipo ra'e. Pekarui rei hagwã nipo ra'e. ²¹Peteĩ teĩ nipo ra'e pekaru upe-py. Onhemotenonde va'e kwéry heta voi ho'u. Nonhoha'arõiry. Hapykwéri ou va'e tembyre mate ho'u. Upéixa pekaru-gwi oĩ vyteri ivare'a va'e, oĩ jave hygwãtã va'e, oĩ ave oka'u va'e. ²²Niporãi voi upe pende rekoha. Pekaruse ramo pende róga tee-py pekaru. Anive peraha heta pene remi'urã Hesu reroviaha va'e ojogweroaty haty-py pe'u va'erã. Anive upéixa pemotĩ iporiahu va'e-pe. Ndavy'ái upe pende rekoha vaikwe-rehe. Anive teĩ upéixa pende rekoha vai pejogweroaty porahéi haty-py.

²³Apombo'e va'ekwe mba'éixa pa jajapo-ta Hesu omano hagwe-rehe nhane mandu'a hagwã. Nhandejáry oikwaa uka va'ekwe xe-vy onhe'ẽ porã. Ha upe inhe'ẽgwe porã-rehe apombo'e jevy va'ekwe. ãy apombo'e jevy-ta upe inhe'e porã-rehe jevy. Nhandejáry oikwaa uka va'ekwe xe-vy nhane mandu'a hagwã Hesu omano

hagwe-rehe. Upe apombo'e jevy-ta. Hesu omano e'ỹ mbove, inhirũgwerã omombe'u nhemi-tama jave ipyhy ukaharã-pe, a-rami ojapo Hesu. Pyhare ramo Hesu oipyhy mbojape, ²⁴otima Nhandejáry-pe, ha upe rire ombopo mbopóy ome'ẽ-vy gwemimbo'e kwéry-pe. "Ko mbojape-rehe ha'e-ta xe rete tee va'e" he'i. "Pende-rehe ha-py anhemẽ'ẽ va'erã ajajuka uka va'erã pene resende hagwã" he'i. "Kó'a ere'u ramo ne mandu'a kena xe-rehe" he'i. ²⁵Upéixa ave okaru rire oipyhy uva rykwere ryru. "Ko uva rykwere-rupi Tupã Nhandejáry oikwaa uka arã yvypóry-pe xe manoha rehegwa nhe'ẽ" he'i. "Kente kwéry-rehe ha-py onheresende hagwã osyry va'erã xe rugwy. Pe'u jave pene mandu'a kena xe-rehe" he'i. "Omano xe resende hagwã, peje pene mandu'a-vy xe-rehe" he'i va'ekwe Hesu gwemimbo'e kwéry-pe.ⁱ ²⁶Ha upéixa-gwi ja'u ramo upe mbojape, upe uva rykwere ave, jahexa uka enterove-pe Hesu omanoha. Upéa tekotevê jajapo Hesu ou jevytaha ra'arõ-vy.^j ²⁷Upéa-gwi nhande reko porã e'ỹ reheve ja'u ramo pe mbojape pe uva rykwere ave, Nhandejáry-pe niporãi voi. Nhande reko porã e'ỹ reheve ja'u ramo upe uva rykwere mbojape ave jajuka uka rei vérami Cristo-pe. Naiporãi voi upéa. ²⁸Upéa-rehe tanhanhemongeta nhandejéupe nhande reko ete-rehe. "Iporã tipo xe reko Nhandejáry rovagwy-py?" tanhaporandu nhandéjehe. "Aiko porã para'e terã aiko ku'a ku'a para'e Nhandejáry reko-rupi?" Upéixa ramo iporã nhaporandu randu nhandejéupe ja'u hagwã. ²⁹Ho'u rei va'e onhembohasa asy uka ojõehe. Naimandu'ái Hesu omano hagwe rehe-gwi ho'u rei. Ha upéa-rehe Nhandejáry ombohasa asy

ⁱ11:25 Jr 31.31-34; Êx 24.6-8 ^j11:26 Mt 26.26-28; Mc 14.22-24; Lc 22.19-20

va'erã íxupe. ³⁰Heta pene pa'ũ-my oĩ va'e ho'u rei nipo araka'e. Upéa-rehe ra'e oime heta ikangy va'e, hasy va'e ave. Ha upe va'e-rehe ave heta omano va'ekwe. ³¹Ja'u-tama ramo mbojape nhane mandu'a hagwã Hesu mano hagwe-rehe tanhaporandu katu nhandéjehe nhande rekoha-rehe, nhane rembiapokwe-rehe. "Iporã para'e nipurã para'e Nhandejáry rovagwy-py xe rekoha?" nhaporandu katu nhande py'apy-py nhandejéupe nhamboyke uka hagwã nhane rembiapo porã e'ỹkwe nhandejéhegwi "Ipy'a potĩ-ma" he'i hagwã Nhandejáry nhande-rehe. Nanhane mbohasa asyvéi-ma hagwã. ³²Ha nanhaporandúi ramo upéixa nhande py'apy pygwa-rehe nhane moingo porã jevy hagwã Nhandejáry rape-rupi, ha'e ae "Ipy'a ky'a reheve ho'u Hesu-rehe oporomomandu'aha" he'i arã nhande-rehe. Ha upéa-rehe katu nhane mbohasa asy arã nanhemboasy kwaa hagwã nhane rembiapo vaikwe-rehe ani hagwã nhande ave ko'ágwa hekoha vai va'e hese ojerovia e'ỹ va'e ndive nhande ave jaha ombohasa asy ha-py. ³³Upéa-rehe, xe re'ýi kwéry, Hesu reroviaha va'e kwéry, penhoha'arõ katu pe'u ramo Hesu mandu'aha rembi'u. ³⁴Ani peju pene rygwÿatã hagwã-rami. Ivare'a va'e tokaru katu gwóga-py pono Nhandejáry pene mbohasa asy hagwã.

Oĩve pene remiporandukwe kwatia-rehe pemoi va'ekwe. Áy katu namombe'u mo'ãi upe va'e-rehe. Agwahẽ ramo pende ha-py amombe'u arã peẽ-my upéa-rehe.

Nhe'ẽ Marangatu tee va'e remime'ẽgwe nhande-vy gwarã

(Rm 12.6-8; 1 Pe 4.10-11)

12 "Mba'e tipo Nhe'ẽ Marangatu tee va'e ome'ẽ nhande-vy, nhande Hesu reroviaha va'e-pe?" peporandu

va'ekwe kwatia-rehe. Upéa-rehe apombo'e-ta, xe re'ýi kwéry.

Peteĩ teĩ-pe ome'ẽ gwemime'ẽgwe.

²Tapene mandu'a porã peiko hagwe-rehe. Yma pejerovia e'ỹ reheve Hesu-rehe, heta tupã ra'anga-rehe pejerovia ra'e. Ta'anga rei upe va'e. Nonhe'ei, ojehexa uka e'ỹ va'e, hekove e'ỹ va'e. Pene mbotavy tavy voi araka'e. ³Upéixa-gwi amombe'u-ta peẽ-my mba'eixagwa pa peikwaa-ta anhetegwa nhe'ẽ. "Hesu Tupã tee" he'i va'e anhetegwa he'i. Nhe'ẽ Marangatu tee va'e oĩ ipy'apy-py. Upéixa-gwi onhe'ẽ porã Hesu-rehe. Ha Hesu-rehe "Tomano katu" he'i va'e ndogwerekói Nhe'ẽ Marangatu tee va'e opy'apy-py. Upéixa-gwi onhe'ẽ rei rei Hesu-rehe.

⁴Nhe'ẽ Marangatu tee va'e peteĩ anho mate. Hemime'ẽgwe nhande-vy gwarã jepe heta. ⁵Nhande rerekwa tee va'e Tupã Nhandejáry. Ha'e omombe'u peteĩ teĩ-pe hembiapo ambue mbuerã nhande-vy gwarã. ⁶Heta nhane rembiaporã jajapo kwaa va'e. Peteĩ teĩ va'e-pe ae katu Nhandejáry nhane moarandu nhamba'apo hagwã hembigwairã. ⁷Nhe'ẽ Marangatu tee va'e nhande rexakwaa rei, peteĩ teĩ va'e-pe ome'ẽ me'ẽ gwemime'ẽ. Hemime'ẽrã ome'ẽ nhande-vy nanhopytygwõ rei hagwã. ⁸Upéixa oĩ Nhandejáry omoarandu va'e kwéry. Arandu nhe'ẽ oiporu va'erã. Nhe'ẽ Marangatu tee va'e remime'ẽgwe-rupi arandu nhe'ẽ oiporu va'erã. Ha ambue va'e kwéry-pe oikwaa uka onhe'ẽ rei mo'ã hagwã nhande-vy oikwaa vérami voi nhande py'apóry. Nhe'ẽ Marangatu tee va'e oikwaa ukaha-rupi voi ha'e onhe'ẽ rei mo'ã anhetegwa voi upe-va'e. ⁹Ha ambue kwéry-pe Nhe'ẽ Marangatu tee va'e oikwaa uka ogwerovia tee hagwã Hesu-rehe. Ha ambue kwéry-pe ome'ẽ ombogwera hagwã hasy va'e-pe. Nhe'ẽ Marangatu tee va'e

remime'égwe-rupi ombogwera íxupe kwéry. ¹⁰Ha ambue kwéry-pe ome'ë hexapyrã-rupi omba'apo hagwã. Nhe'ë Marangatu tee va'e remime'égwe-rupi nhande-vy ikatu e'ÿ va'e hexapyrã-rupi ojapo. Ha ambue kwéry-pe Nhe'ë Marangatu tee va'e oikwaa uka oiko hagwã Nhandejáry nhe'ë mombe'uhaty ramo. Hembigwaa e'ÿgwe oikwaa uka íxupe onhe'ë hagwã. Ha ambue kwéry-pe omo'arandu Nhe'ë Marangatu tee va'e ojohu hagwã kiva'e nhe'ë-py po omombe'u ambue kwéry, Nhe'ë Marangatu tee va'e remimo'arandu tipo ambue va'e remimo'arandu tipo ojohu kwaa hagwã. Ha ambue kwéry-pe omonhe'ë Nhe'ë Marangatu tee va'e. Upéa-gwi nhe'ë ambue mbue-py oiporu kwaa e'ÿ reheve onhe'ë. Ha ambue kwéry-pe omo'arandu Nhe'ë Marangatu tee va'e omombe'u jevy hagwã upe nhe'ë ambue. Nhe'ë Marangatu tee va'e remime'égwe-rupi ohendu upe nhe'ë ambue omombe'u jevy hagwã onhe'ë-py. Oiporu kwaa e'ÿ reheve jepe omombe'u jevy onhe'ë-py. ¹¹Nhe'ë Marangatu tee va'e peteĩ anho tee. Hemime'égwe nhande-vy gwarã ae katu heta. Ome'ëse-gwi ome'ë peteĩ teĩ-pe gwemime'erã.

Cristo reroviaha va'e kwéry ndive ha'e peteĩ oiko

(Rm 12.4-5; Ef 1.22-23; 4.15-16)

¹²Nhande rete katu peteĩ mate, heta ae hesegwa oĩ va'e. Ha nhande rete re-hegwa, heta oĩ ramo jepe ave, peteĩ anho joty oĩ hete. Upéixa ave Cristo gweroviaha kwéry ndive oiko peteĩ mante. ¹³Oĩma heta Hesu reroviaha va'e. Opaixgwa va'e ojerovia-ma hese. Oĩ judeu va'e, oĩ ave judeu e'ÿ va'e. Oĩ onhemomba'apo va'e. Oĩ ave ojejokwái e'ÿ va'e. Heta-ma voi ojerovia-ma Cristo-rehe. Ha peteĩxha nhane mongarai va'ekwe. Peteĩxha onhemoingo nhande py'apy-py Nhe'ë

Marangatu tee va'e. Nhande reta reta-gwi ha'e nhane moingo peteĩxha mate on-dive. ¹⁴Upéixa ave nhande rete rehegwa heta oĩ. Ndaha'úi peteĩ anho mate hesegwa oĩ. Oĩ nhande po, oĩ nhande py, oĩ nhande jyva, oĩ ave nhane kwã. Upe va'e nhande rete rehegwa voi. Peteĩ teĩ nhane rembiporu nhande rete-rehe oĩ va'e.

Upéixa ave nhande, Hesu reroviaha va'e kwéry. Peteĩ teĩ nhane rembiapo jajapo. Heta voi nhamba'apo va'e. Peteĩ réry-rupi ae nhamba'apo. Hesu réry-py mate voi jaiko peteĩxha.

¹⁵Ha nhande rete rehegwa katu onhe'ë kwaa ramo ra'e onhe'ë rei arã mo'ã ra'e nhande rete-pe. Onhe'ë rei arã nhande py “Xe ndaha'úi po-gwi ndaikói tete-rehe” he'í arã mo'ã. Oiko joty nhande rete rehegwa ramo. ¹⁶Ha nhande apysa katu onhe'ë rei ramo ra'e nhande rete-pe: “Xe, ndaha'úi tesa, upéa-gwi ndaikói tete rehegwa ramo” onhe'ë rei arã ra'e. Ha onhe'ë ramo jepe oiko joty nhande rete rehegwa ramo. ¹⁷Nhande resa anho noĩry. Upéixa ramo ra'e nanhahendúi arã ra'e. Ha nhande apysa anho noĩry ave. Upéixa ramo ra'e nanhahetúi arã ra'e mba'eve. Peteĩ anho noĩry nhande rete rehegwa. ¹⁸Yma araka'e Nhandejáry omoĩ nhande rete rehegwarã voi araka'e. Peteĩ teĩ omoĩ meme nhande rete-rehe. Gwemimbota-rupi omoĩ nhande rete re-hegwarã araka'e. ¹⁹Peteĩ ramigwa meme nomoĩ ukái Nhandejáry. Upéixa ramo ra'e nanhande retéiry arã ra'e. ²⁰Nhande rete rehegwa heta oĩ. Heta oĩ ramo jepe peteĩ joty nhande rete.

Upéixa ave nhande. Jaiko peteĩxha Hesu-rehe jajerovia-gwi. Peteĩ reko-rupi jaikopa.

²¹Ndaipóri nhande rete-py oĩ rei va'e. Nhaikotevë entéro nhande rete rehegwa-rehe. Jaiporu íxupe kwéry. Nhande resa-rupi jahexa. Nhande porupi nhamba'apo. Nhande py-rehe jag-

wata. Onhopytygwō nhande rete re-hegwa. Upéixa ave Hesu Cristo rerovi-aha va'e gwive nhandhopytygwō va'erã jaiko-vy.

²²Nhandejáry katu nhane moingo va'ekwe. Nhande rete omoingo va'ekwe. Nhande rete-rehe oĩ jaiporuve va'e nhaikotevê tee va'e. Upéa ndoikói ramo ra'e nhamano rei arã ra'e. ²³Nhande rete-rehe oĩ ave nhane rembihexa uka rei rei e'ỹ va'e. Upéa-rehe nhandhangareko porã. Oĩ ave nhanotĩ va'e nhandhangareko porãve va'e-rehe. ²⁴Oĩ ave nanhanotĩry va'e iporãve nhande-vy. Nanhapenáiry hese. Upéixa oiko nhande-vy nhande rete. Nhandejáry katu omoingopa va'ekwe. Ha'e omomba'egwasuve upe nhanotĩ va'e-pe. ²⁵Upéixa-gwi ndaipóri iporãve va'e ojóhugwi. Onhopytygwō va'erã meme omoingo Nhandejáry nhande rete-rehe. ²⁶Hasy ramo peteĩ nhande rete-rehe oĩ va'e nhahendu kwaa nhande rete-rehe. Okwera jevy ramo iporãmba nhande rete-py. Nhamboete ramo nhande rete rehegwa, nhande rete tee nhamboete ave.

²⁷Upéixa jaiko-ma nhande, Hesu reroviaha va'e kwéry. Cristo rete ramigwa nhande. Upéixa-gwi jaiko peteĩ teĩ hete rehegwa-rami. ²⁸Nhandejáry remimbota-rupi katu nhandhopytygwō jaiko-vy. Oĩ va'e nhane pa'ũ-gwi oiporavo araka'e gwembigwairã. Ha'e kwéry oiko nhande-vy nhande pytygwōharã. Tenonde va'e oiporavo gwemimondorã. Upe rire oiporavo onhe'ẽ-py omombe'u va'erã. Upe rire oiporavo oporombo'e va'erã onhe'ẽ omombe'u mbe'uharã. Oiporavo ave hexapyrã-rupi omba'apo va'erã. Oiporavo ave hasy va'e-pe ombogwera va'erã. Oiporavo ave oporopytygwō va'erã. Oiporavo ave Hesu reroviaha

nhandegarekharã. Oiporavo ave nhe'ẽ ambue mbue-py oiporu kwaa e'ỹ reheve onhe'ẽ va'erã.^k

²⁹Ndoiporavói oime raẽ va'e-pe oiko hagwã gwemimondo ramo. Ndoiporavói ave opavave oiko hagwã onhe'ẽ mombe'uhaty ramo kente hembigwaa e'ỹgwe omombe'u hagwã. Ndoiporavói ave opavave oiko hagwã oporombo'e va'erã. Ndaha'úi enterove va'e omba'apo hexapyrã-rupi. ³⁰Ndaha'úi enterove va'e ombogwera hasy va'e-pe hemime'ẽgwe-rupi. Ndaha'úi enterove va'e nhe'ẽ ambue oiporu kwaa e'ỹ reheve onhe'ẽ va'erã. Ndaha'úi enterove va'e gwemihendukwe nhe'ẽ ambue ohendu kwaa e'ỹ reheve va'e omombe'u jevy onhe'ẽ-py.

³¹Peẽ katu pejerure katu Nhandejáry-pe ome'ẽ hagwã peẽ-my gwemime'ẽrã iporãve rãve va'e. Xe ae ahexa uka-ta peẽ-my pene rekorã iporãve va'e.

Jajohayhu-rupi nhambovy'a Nhandejáry-pe

13 Tajajohayhu rei katu jaiko-vy. Ndaha'úi nhane nhe'ẽ-rehe nhambovy'a Nhandejáry-pe. Jajohayhu rei-rehe ae nhambovy'a íxupe. Nhande'ẽ ramo opa nhe'ẽ, ko vvy pygwa ambue mbue va'e nhe'ẽ, Nhandejáry rembigwái yváy pygwa va'e nhe'ẽ ave nhande'ẽ ramo jajohayhu e'ỹ reheve, nhandambovy'ái arã Nhandejáry-pe. No'ã ra'e he'i arã nhane nhe'ẽ-rehe: "Mba'e ombopu rei va'e-rami voi" he'i arã ndajajohayhúigwi.

²Ndaha'úi ave nhane arandu-rehe nhambovy'a Nhandejáry-pe. Jajohayhu rei ramo ae nhambovy'a íxupe. Inhe'ẽ-py nhamombe'u jevy ramo ha'e omba'e kwaa ukaha nhande-vy, Nhandejáry reminhongatukwe jaikwaa-ma ramo, opaixagwa-rehe jaikwaa porã ramo ndajajohayhúi

^k12:28 Ef 4.11

reheve, ndovaléi arã nhande-vy nhane arandu. Nanhambovy'ái arã Nhandejáry-pe. Hesu-rehe jajerovia tee-gwi héry-py nhambova uka yvyatyguasupe jajohayhu e'ỹ reheve, ndovaléi arã nhande-vy. Nanhambovy'ái arã Nhandejáry-pe.

³Ndaha'éi ave nhane rakate'ỹ e'ỹ mba'e-rehe jaiko-vy nhambovy'a Nhandejáry-pe. Jajohayhu ramo ae nhambovy'a íxupe. Nhamé'ẽmba ramo nhane mba'e iporiahu va'e pegwarã jajohayhu e'ỹ reheve, ndovaléi arã nhande-vy nhane rakate'ỹ e'ỹha. Nanhambovy'ái arã Nhandejáry-pe. Hesu Cristo-rehe jajerovia-gwi kente kwéry nhane mbohasa asy ete ramo jepe, nhande rete rapy ramo jepe jajohayhu e'ỹ reheve, ndovaléi joty arã nhande-vy upéixa jahasa asy ramo. Nanhambovy'ái arã Nhandejáry-pe upéa-rupi. Jajohayhu ramo ae nhambovy'a va'erã íxupe.

⁴Jajohayhu ramo jaiporiahuvereko rei nhande rapixa-pe, nhande py'a porã íxupe. Jajohayhu ramo nhanhoha'arõ kwaa. Nhande py'a porã nhande rapixa ndive. Nanhane a'e e'ỹiry nhande rapixa rembiapo porã-rehe. Nanhahemomba'egwasúiry. Nanhahemboete re'fy. ⁵Jajohayhu ramo ndajaiko hatã hatáiry. Nanhane rakate'ỹ e'ỹ rei mba'eve-rehe nhane mba'erã nhande-vy gwarã mate ndajahekáiry. Nhande rapixa reko porã-rehe ave nhane mandu'a. Nanhane rova asy kwaáiry nhande rapixa ndive. Nanhane mandu'ái tembiapo porã e'ỹgwe-rehe nharoyrõ-vy. ⁶Nhande py'a rory ae ojóehe. Anhetegwa-rehe mate nhambovy'a. Nhande rapixa rekoha porã e'ỹ-rehe nhane mbovy'are'ỹ, nhane mboasy. ⁷Jajohayhu ramo nhaha'arõ joty. Nhande mbovy'a e'ỹ

va'e ndive jajogwereco kirirĩ joty. Nhande py'agwapy reheve nhaha'arõ Nhandejáry rembiapo porã-rehe nhande-vy gwarã-rehe. “Nhandejáry ipokatu va'e voi nhande rexakwaa nhane poriahuvereko ave” ja'e meme nhande py'apy-py nhaha'arõ-vy.¹

⁸Mborayhu opa e'ỹ va'e. Oiko-ma ramo Nhandejáry nhande ruvixa, yváy-py nhaime-ma ramo avave nomombe'uvéi va'erã inhe'ẽ-py ha'e omba'e kwaa ukaha nhande-vy, avave nonhe'ẽvéi va'erã nhe'ẽ oiporu kwaa e'ỹ reheve. Ko'a-py arandu ndoiporuvéi va'erã ave. ⁹Jaikwaapa va'erã. Áy ndajaikwaapái voi mba'eve-rehe. Nhandejáry nhe'ẽ-py nhamombe'u hagwã mba'e ha'e oikwaa uka nhande-vy ndajaikwaapáiry. ¹⁰Oiko ramo Nhandejáry nhande ruvixa, nhagwahẽ ramo ae henda-py jaikwaapa va'erã opamba'e, enterove va'e-rehe ave. Ndaiporivéi-ma va'erã oikwaa ku'a ku'a va'e. Ndaipóri va'erã oikwaa e'ỹ va'e mba'eve-rehe. Jaikwaapa va'erã.

¹¹Yma xe mitã ramo, mitáixa aiko va'ekwe, mitáixa anhe'ẽ va'ekwe. Xe py'apy-py anhemongeta ramo, mitáixa ave aiko. Opáixa aiko va'ekwe xe mitã ramo. Áy ae katu akakwaapa-ma. Ndaiko mo'ávéi-ma mitã reko-rami.

¹²Ha upéixa ave ko yvy-py jaiko ramo jaikwaa mirĩ mirĩ Nhandejáry rekoha. Espéko tuja-py jahexaha-rami nhande rova ko'áiy nhane arandu Nhandejáry-rehe. Ndaikwaa porã. Ha'e ae oikwaapa nhande rehegwa. Jaiko ramo indive, yváy-py nhaime ramo jajohexa va'erã, jaikwaapa va'erã ave hesegwa ave. Ha'e nhande kwaaháixa jaikwaa arã íxupe. ¹³Ha ko'ánga mbohapy jajapo va'e opa e'ỹ reheve ovale va'erã nhande-vy. Hesu-rehe jajerovia, nhaha'arõ Nhandejáry-pe he'i hagwe-

rami ojaopapa hagwā, jajohayhu rei ave jaiko-vy. Upe mbohapy jajapo va'e-rehe Nhandejáry ovy'a-ma voi oiko-vy. Ha jajohayhu rei ramo nhambovy'ave arā Nhandejáry-pe.

Mba'éixa pa jaiporu va'erā Nhe'ë Marangatu tee va'e remime'ëgwé

14 Tapejohayhu katu peiko-vy. Pejerure katu Nhandejáry-pe ome'ë hagwā peë-my Nhe'ë Marangatu tee va'e hemime'erā iporāve rāve va'e. Noã-rami pejerure íxupe: “Eme'ë xe-vy ne remime'erā nde re'íy pegwarā. Aipota eterei ne nhe'ë-py amombe'u jevy nde eremba'e kwaa uka xe-vy.”

²Oiporu kwaa e'ý va'e onhe'ë va'e onhomongeta Nhandejáry ndive mante. Nonhe'ëi ko yvy rehegwa ndive. Nohendu kwaái inhe'ë. Nhe'ë Marangatu tee va'e reko-rupi onhe'ë oiporu kwaa e'ý va'e. Anhetegwa he'i. Hapixa kwéry ae nohendu kwaáiry inhe'ë.

³Nhandejáry nhe'ë-py omombe'u va'e ae katu onhe'ë enterovéa ohendu hagwā. Nhane pytygwō jaroviave hagwā Hesu-pe, nhande reko porārā omombe'u nhande-vy, nhande mbopy'agwapy Hesu rape-rupi jaiko porā hagwā. ⁴Ha upe oiporu kwaa e'ý va'e onhe'ë va'e ae onhepytygwō ojéupe. Nhandejáry nhe'ë-py omombe'u va'e ae oipytygwō Hesu reroviaha kwéry-pe.

⁵Nhandejáry tane mbopu'aka erenhe'ë hagwā ereiporu kwaa e'ý va'e. Upéixa erenhe'ë ramo xe mbovy'a arā. Nhandejáry tane mbopu'aka ave eremombe'u mbe'u hagwā inhe'ë. Upéa eremombe'u ramo avy'ave arā. Oiporu kwaa e'ý va'e onhe'ë nhe'ë va'e ojapo porā. Nhandejáry rembiapo-rupi onhe'ë. Nhandejáry nhe'ë-py omombe'u va'e ha'e oikwaa uka va'e ojapo porāve íxugwi henduha-pe oipytygwō-gwi. Ha ndaipóri ramo imombe'u jevyha hendu háry nhe'ë-py noipytygwōi arā Hesu reroviaha kwéry-

pe upe oiporu kwaa e'ý nhe'ë-py onhe'ë va'e.

⁶Agwahê-tama upe-py, xe re'íy kwéry. Agwahê rire anhemonhe'ë ramo ereiporu kwaa e'ý nhe'ë-py napopytygwōi arā. Napehendu kwaái-gwi napopytygwōi arā. Jaiporu kwaa nhe'ë-py ae amombe'u ramo Nhandejáry rehegwa nhe'ë peë-my apopytygwō arā. Nhandejáry nhe'ë jaikwaa e'ý va'ekwe ha'e oikwaa uka xe-vy amombe'u jevy ramo peë-my apopytygwō ave arā. Arandu nhe'ë amombe'u ramo peë-my apopytygwō ave arā. Nhandejáry nhe'ë-py amombe'u ramo peë-my apopytygwō ave arā. Anhe'ë ramo ae jaiporu kwaa e'ý va'e xejéupe mate anhepytygwō arā.

⁷Nhande rekove va'e nhanhe'ë voi. Nhambopu va'e kwéry hekove e'ý va'e ipu ave. Upéixa mimby onhe'ë, harpa ipu ave. Nombopu kwaái va'e ae ombopu rei ramo niporāi arā nhande-vy. Nanhahendu kwaái arā. ⁸Ha upéixa ave capitāo rembigwái nomonhe'ë porāi ramo gwemimbygwasu, soldado kwéry nohendu kwaái va'erā. Nohendu kwaái-gwi ndoikwaa arā ave onhorairō hagwā óra.

⁹Upéixa ave pende kwéry. Erenhe'ë ramo ereiporu kwaa e'ý va'e avave nohendu kwaái arā. Nhandejáry mate ohendu kwaa va'erā. A pygwa erenhe'ë e'ý va'e-rami oiko va'erā ne renduha kwéry. ¹⁰Oi heta eta nhe'ë ko yvy pygwa onhe'ë va'e. Nhe'ë ambue mbue kente kwéry oiporu. Upe nhe'ë oiporu va'e ohendu kwaa ave onhe'ë. ¹¹Ha oiporu e'ý va'e nohendu kwaái. Nhande ramo nhe'ë ambue, nanhahendu kwaái voi. “Nhande re'íy e'ý nipo ra'e” ja'e ojóehe. “Nanhahendu kwaái ete inhe'ë” ja'e ojóehe.

¹²Ha peë katu, aikwaa-ma ra'e pende rekoha. Pejerure rure ra'e peiko-vy Nhandejáry-pe Nhe'ë Marangatu tee

va'e remime'ērā peipota eterei-gwi ra'e. Upéa-rehe ha'e-ta peē-my, tapejurre katu hemime'ērā iporāve va'e ome'ē hagwā peē-my peipytygwō porā hagwā Hesu reroviaha va'e kwéry-pe.

¹³Upéixa ave nde, nhe'ē ereiporu kwaa e'ỹ erenhe'ē va'e, ejerure katu Nhandejáry-pe eremombe'u jevy hagwā upe ne nhe'ēgwe ne renduha nhe'ē-py ave eremombe'u hagwā.

¹⁴Xe ambojeupi upi xe nhe'ē Nhandejáry-pe. Aiporu kwaa e'ỹ nhe'ē-py ambojeupi jave xe nhe'ē xe py'apy-py mate aikwaa Nhandejáry ndive anhomongetaha, xe arandu reheve nanhe'ēiry. Ndaikwaái xe upe anhe'ē va'e. ¹⁵“Mbava'e tipo ajapo-ta upéixa ramo?” aporandu xejéupe. Tanhomongeta Nhandejáry ndive xe py'apy ete anho reheve, tanhomongeta ave xe arandu reheve ave. Taporahéi Nhandejáry-pe. Xe py'apy ete anho reheve taporahéi íxupe nhe'ē aiporu kwaa e'ỹ reheve. Taporahéi ave íxupe xe arandu reheve ave nhe'ē aiporu kwaa reheve. ¹⁶Eremomba'egwasu ramo Nhandejáry-pe nde py'apy ete reheve nhe'ē ereiporu kwaa e'ỹ reheve erenhe'ē ramo nohendu kwaái va'e nomoi porā petei kwaái va'erā onhe'ē ne nhe'ē ndive. No'ā-rami ndikatúi arā he'i: “Upéixa voi xe ave atimase ave nde-vy oromomba'egwasu hagwā” nde'íry va'erā Nhandejáry-pe. Nohendu kwaái-gwi nomopeteíry onhe'ē ne ndive. ¹⁷Nhe'ē ereiporu kwaa e'ỹ-py erenhe'ē ramo eremomba'egwasu porā Nhandejáry-pe. Nde rapixa-pe ae nderepytygwōiry, ne ndive ojogweroaty va'e kwéry-pe nderepytygwōi arā. Nohendu kwaáiry upe va'e nhe'ē-gwi ne ndive nomomba'egwasu joái arā Nhandejáry-pe.

¹⁸Xe katu aiporu kwaa e'ỹ va'e-py anhe'ē nhe'ē voi. Hetave tave pendéhegwi anhe'ē upéixa. Upéa-rehe atima porā Nhandejáry-pe. ¹⁹Upéixa anhe'ē ramo jepe Hesu reroviaha va'e kwéry ojejarahéi haty-py ohendu kwaa nhe'ē aiporuse joty amombe'u hagwā íxupe Nhandejáry nhe'ē. Anhe'ē mbuku ramo aiporu kwaa e'ỹ va'e nhe'ē-py nohendu kwaái arā xe nhe'ē. Iporāve anhe'ē mixive ohendu kwaa nhe'ē-py oikwaa porā hagwā xe remimombe'ukwe.

²⁰Xe re'íy kwéry, ani peiko mitā reko-rami penhemongeta ramo pende py'apy-py. Pekakwaapa-ma. Pene arandupa-ma. Arandu porā-rupi peiko katu. Hembiaipo vai ndojapo kwaái mitā-rami, peē ave, ani erejapo vai kwaa teí. Pejapo porā kwaa ae katu.

²¹Yma omoi araka'e Nhandejáry nhe'ē kwatia-rehe judeu kwéry rehegwa. “Amombe'u-ta ko tetā mygwa-pe, he'i Nhandejáry. He'íy e'ỹ va'e ave ambou-ta omombe'u hagwā íxupe kwéry. Nhe'ē ambue-py omombe'u-ta. Ha nohendu mo'ái va'erā nohenduséi-gwi. Na xe renduséiry ha'e kwéry, he'i Nhandejáry.”^m

²²Upéixa-gwi nhanhe'ē ramo jaiporu kwaa e'ỹ nhe'ē-py heroviaha e'ỹ va'e oikwaa hagwā Nhandejáry pu'aka-rupi nhanhe'ē. Ndaha'éi ohendu hagwā nhane nhe'ē Hesu reroviaha va'e. Nhamombe'u ramo ae Nhandejáry nhe'ē-py ha'e omba'e kwaa ukaha nhande-vy, heroviaha kwéry oikwaa porāve hagwā joty nhamombe'u upéa. Ndaha'éi heroviaha e'ỹ va'e pegwarā. ²³Tapene mandu'a porā kena Hesu reroviaha kwéry ojogweroaty ramo-rehe. Penhe'ēmba joa ramo peiporu kwaa e'ỹ va'e ambue mbue-py,

mbava'e tipu he'i arã pende-rehe umi upeixagwa nohendukwáái va'e? Umi Hesu-rehe ojerovia va'e, umi Hesu-rehe ndojeroviái va'e? Mbava'e tipu he'i va'erã pende-rehe? "Itavy nipo ra'e" he'i va'erã para'e pende-rehe. ²⁴⁻²⁵ Ha Nhandejáry nhe'ë-py peteĩ teĩ omombe'u ramo mba'e ha'e oikwaa uka íxupe, ou ramo nhe'ë ambue-rehe ndoikwáái va'e, umi Hesu-rehe ojerovia va'e, umi Hesu-rehe ndojeroviái va'e, ohendu kwaa arã pene remimombe'u. Ipy'a ete-py onhemi oĩ va'e gwive Nhandejáry ombojekwaa arã para'e íxupe. "Xe py'apy pygwa oikwaapa nipo Nhandejáry ra'e. Ne'írã aikwaa porã hesegwa nhe'ë" he'i va'erã para'e pene rendu-vy. Upe he'i-vy onhesũ arã para'e omomba'egwasu hagwã Nhandejáry-pe "Nhandejáry oiko nipo ko pene pa'ũ-my ra'e" he'i arã para'e ojogweroaty va'e kwéry-pe.

Mba'éixa pa jaiko jajogweroaty ramo Nhandejáry réry-py

²⁶ Amombe'u-ta peë-my, xe re'yí kwéry, mba'éixa peiko hagwã pejogweroaty ramo Nhandejáry réry-py. Tapenhopytygwõ kena peiko porãve hagwã Nhandejáry reko-rupi. Oĩ va'erã porahéi ogwereco va'e oporahéi va'erã omboete hagwã Nhandejáry-pe. Oĩ va'erã ombo'e va'e, oĩ va'erã mba'e Nhandejáry oikwaa uka íxupe, gwembigwaa e'ygwé omombe'u va'e. Oĩ va'erã oiporu kwaa e'y reheve onhe'ë va'e. Oĩ va'erã omombe'u kwaa va'e upe oiporu kwaa e'y va'e nhe'ë-py pehendu hagwe omombe'u jevy va'erã. Upéixa pejogweroaty ramo penhopytygwõ kena peiko-vy. ²⁷⁻²⁸ Oĩ ramo oiporu kwaa e'y va'e nhe'ë-py onhe'ëse va'e, tonhe'ë mokõi mate, terã mbohapy. Peteĩ teĩ tonhe'ë. Ha peteĩ onhe'ë rire peha'arõ omombe'u kwaa va'e omombe'u jevy hagwã upéa nhe'ë. Omombe'u rire

ae tonhe'ë ambue va'e oiporu kwaa e'y va'e nhe'ë-py. Ha ndaipóri ramo omombe'u kwaa va'e, nde, erenhe'ëse va'e ekirirĩ eiko-vy pejogweroaty haty-py. Nde py'apy-py mate erenhe'ë, Nhandejáry ndive mate erenhe'ë upe nhe'ë ambue-py. ²⁹ Oĩ ramo mba'e Nhandejáry oikwaa uka íxupe omombe'use va'e, tomombe'ũ mokõi va'e mate, terã mbohapy. Peteĩ teĩ tonhe'ë. Omombe'u jave tapejeapysaka porã tapeporandu randu pende py'apy-py hemimombe'ukwe-rehe: "Anhetegwa para'e terã nainhetegwái para'e" peporandu pehendu jave. Tapejeapysaka porã anhetegwa nhe'ë-rehe mate perovia hagwã. ³⁰ Nhandejáry oikwaa uka ramo onhe'ë ambue va'e-pe tokirirĩ henonde va'e gwapixa omombe'u hagwã. ³¹ Heta va'e-pe Nhandejáry oikwaa uka va'erã onhe'ë-py omombe'u hagwã. Upéixa ramo peteĩ teĩ tomombe'u enterove ohendu hagwã. Upéixa penhopytygwõ va'erã penhomokyre'y va'erã peikwaa porãve hagwã Nhandejáry rehegwa nhe'ë. ³² Nhandejáry nhe'ë-py omombe'u va'ety oha'arõ kwaa va'e. Onhe'ëse ramo onhe'ë, nonhe'ëséi ramo, nonhe'ëi ave. Oha'arõ kwaa. ³³ Nhandejáry nhane renói jaiko porã hagwã. Héry-py jajogweroaty ramo upéixa oipota ave. Ndaha'ëi jajogweroaty nhanhe'ëmba rei hagwã héry-py. Jaiko porã hagwã nhane renói va'ekwe.

³⁴ Hesu reroviaha va'e ojogweroaty ramo tokirirĩ katu kunha kwéry. Ani penhe'ëmba rei teĩ. Opa tetã-rupi oiko upéixa. Upéixa voi ave Moisés amyri remimombe'ukwe judeu kwéry reko-harã. Niporãi kunha onhemonhe'ë ojogweroaty haty-py. ³⁵ Oikwaase va'e toporandu oména-pe. Gwóga-py ae oporandu íxupe. Niporãi oporandu ojogweroaty ha-py ijayvu hagwã.

³⁶Ndapevy'ái para'e ko xe remimombe'ukwe-rehe. Ndaha'úi pendehegwigwa oiko Nhandejáry nhe'ê. Ixugwigwa voi oiko. Ndaha'úi ave peê-my gwarã mate omombe'u uka onhe'ê. Opa-rupi oiko va'e kwéry pegwarã ave Nhandejáry nhe'ê. ³⁷Oĩ ramo hi'arandu porã va'e, Nhe'ê Marangatu tee va'e nhe'ê-rupi oiko meme va'e pene pa'ũ-my no'ã-rami he'i arã xe-rehe: "Nhandejáry nhe'ê tee voi omombe'u Paulo. Nhandejáry réry-py voi ohai araka'e ko kwatia jaiko hagwã Nhandejáry remimbota-rupi" he'i arã xe-rehe. Oĩ ave Nhandejáry nhe'ê-py omombe'u va'ety upe-py upéixa ave he'i arã xe-rehe, ko kwatia-rehe ave.

³⁸Oĩ ramo gwĩ a-rami he'i va'e "Xe-vy nipurã'i upe Paulo nhe'ê. Ndaha'úi para'e Nhandejáry nhe'ê tee" upéixa he'i ramo xe nhe'ê-rehe ani teĩ pejerovia hese. Ani ave pepena teĩ hese.

³⁹Xe re'yi kwéry, Hesu reroviaha va'e kwéry, tapejerure katu Nhandejáry-pe hemime'ērã peê-my gwarã-rehe pemombe'u hagwã inhe'ê-py mba'e ha'e oikwaa uka peê-my. Ha ani teĩ peje avave-pe pejoko-vy "Ani erenhe'ê ereiporu kwaa e'ỹ va'e nhe'ê-py". Upéixa ani teĩ peje ojóupe. ⁴⁰Pejogweroaty ramo Nhandejáry réry-py, peiko porã heko-rupi. Ani teĩ pende ayvu rei rei upe-py.

Cristo oikove jevy va'ekwe

15¹⁻²Tapene mandu'a katu, xe re'yi kwéry, Hesu reroviaha va'e, Hesu Cristo rehegwa nhe'ê porã amombe'u va'ekwe-rehe. Pehendu-ma va'ekwe, pejerovia-ma Hesu-rehe. Pene mbopy'a potĩ-ma araka'e. Hesu Cristo rehegwa nhe'ê perovia-magwi omboyke-ma pendéhegwi pene rembiapo vaikwe Nhandejáry. Pejerovia

rei ramo napene resendéi arã araka'e. Áy peve ndapeikói arã ra'e inhe'ê-py.

³Ko nhe'ê Nhandejáry omombe'u va'ekwe xe-vy, amombe'u jevy va'ekwe peê-my ha áy katu amombe'u jevy-ta peê-my. Amombe'u ranhe-ma va'ekwe Cristo rehegwa nhe'ê porã. Ha'e omano va'ekwe omboyke hagwã nhandéhegwi nhane rembiapo vaikwe. Yma araka'e Nhandejáry omotenonde Hesu rehegwa nhe'ê kwatia-rehe oĩ va'e. Omombe'u hagwéixa Hesu omano.ⁿ ⁴Omano rire omoĩ itakwa-py hetekwe. Ita-gwi ojo'o va'ekwe-py omoĩ rire hetekwe omboty itakwa rokê. Upéi mokói pyhare rire omopu'ã jevy íxupe Nhandejáry omoingove jevy íxupe. Tenonde-rupi inhe'ê kwatia-rehe oĩ va'e oiko hagwã omoingove jevy íxupe Nhandejáry.^o ⁵Ha oikove jevy-ma ramo ojehexa uka jevy Pedro-pe. Upe rire ojehexa uka jevy doze gwemimondo kwéry-pe. ⁶Upe rire katu ojehexa uka jevy gweroviaha va'e kwéry-pe. Quinhentos onhomboaty jave ojehexa uka jevy íxupe kwéry. Áy peve heta vyteri oĩ hexahare. Ha heta ave hexahare omano-ma va'e ave.

⁷Ha upe quinhentos-pe ojehexa uka jevy rire, ojehexa uka jevy Tiago-pe. Upéi gwemimondo kwéry onhomboaty-ma jave ojehexa uka jevy íxupe kwéry. ⁸Ha ipaha ete-py ojehexa uka jevy xe-vy ave. Are oikove jevy rire ojehexa uka jevy xe-vy. Upéa-gwi mitã ohasa hi'áry oiko hagwã va'e-rami xe anhem-bopyahu. ⁹Upéixa-gwi ave Hesu remimondo ambue kwéry imba'egwasuve voi xéhegwi. Yma va'ekwe xe areko asy asy Hesu Nhandejáry reroviaha va'e kwéry-pe. Upéa-rehe áy peve apyta atĩ. "Xe ave Hesu remimondo va'e" ha'e ramo xe mandu'a jevy xe rekokwe-rehe ha xe motĩ jevy. ¹⁰Nhandejáry ae xe poriahu-vereke ha xe rexakwaa rei-ma. Héry-

ⁿ15:3 Is 53.5-12 ^o15:4 Sl 16.8-10; Os 6.2

py xe aiko Hesu remimondo ramo. Ha ndareíry xe poriahuvereko Nhandejáry. Hemimondo tee voi ko xe. Amba'apo hetave tave enterovéa-gwi. Hemimondo va'e ambue kwéry-gwi amba'apove xe. Ndaha'éiry xe ae rei xejéhegwi xe mbaraete amba'apo-vy. Cristo xe mombaraete xe momba'apo hagwã. Upéixa-gwi xe rapixa kwéry-gwi xe amba'apove. ¹¹ Hesu Cristo rehegwa nhe'ẽ porã mate amombe'u mbe'u peẽ-my va'ekwe. Hesu remimondo va'e kwéry ave hesegwa nhe'ẽ mate omombe'u araka'e ave peẽ-my. Upéixa voi ore, Hesu remimondo va'e kwéry hesegwa nhe'ẽ tee mate oromombe'u. Ha peẽ katu Hesu-rehe pejerovia araka'e. Ore remimombe'u-rupi pejerovia hese.

Cristo oikove jevy-gwi kente kwéry oikove jevy ave va'erã

¹² “Cristo omano ete rire Nhandejáry omoingove jevy íxupe” oro'e meme oromombe'u-vy. Upe oro'e jave oĩ umi pene pa'ũ mygwa outro nhe'ẽ omombe'u rei. He'i “Ndoikove jevýi omano hagwe rire” he'i rei. Anhetegwa e'ỹ omombe'u peẽ-my.

¹³⁻¹⁵ Tapene mandu'a porã katu. “Omano va'ekwe ndoikove jevýi” peje rei ramo “Ndoikove jevýi nipo ra'e Hesu” peje va'erã mo'ã Hesu-rehe. Ha pemombe'u joavy avypa hesegwa nhe'ẽ. Hesu Cristo ko oikove jevy-ma voi katu. Pende tavy-ma voi. Peje ramo ra'e “Ndoikove jevýi nipo ra'e Hesu” pende tavy voi. “Nhandejáry omoingove jevy-ma Cristo-pe” oromombe'u meme katu peẽ-my. Omano va'ekwe oikove jevy e'ỹ ramo ra'e, Cristo ndoikove jevýi-ma va'ekwe ra'e. Upéixa ramo ra'e Nhandejáry nomoingove jevýi-ma va'ekwe íxupe ra'e. Ha ore remimombe'u Cristo rehegwa nhe'ẽ

anhetegwa e'ỹ ra'e. Nhandejáry-rehe oro'e rei rei ra'e ore apu ra'e hese. Ore ko ndore apuí va'e voi. Anhetegwa nhe'ẽ voi oromombe'u peẽ-my Hesu rehegwa nhe'ẽ. Nhandejáry ko omoingove jevy joty-ma íxupe. Anhetegwa voi upéa.

¹⁶⁻¹⁸ Omano va'ekwe ndoikove jevýi ramo ra'e Cristo ave ndoikove jevýi va'ekwe ave ra'e. Ha ha'e-ta peẽ-my Cristo ndoikove jevýi ramo ra'e pejerovia rei araka'e Hesu-rehe ra'e. Peiko vyteri ra'e pene rembiapo vai reheve, pende py'a ky'a vyteri ra'e peiko-vy. Ha upe Hesu reroviaha kwéry omano araka'e va'e onhehundipa-ma ave ra'e. ¹⁹ Ko yvy-py mate ovale ramo ra'e nhande-vy Hesu-rehe jajeroivia, javy'are'ỹve va'erã ra'e enterovéa-gwi. Ndoikove jevýi ramo ra'e Cristo, nhamano ramo oikove jevy e'ỹ-gwi ra'e, nanhande poriahuverekói arã voi ra'e Cristo. Upéixa ramo ra'e ko yvy-py mate javy'a arã jaiko-vy ra'e. Nhande tavy tee-ma arã ra'e jaiko-vy. Nhande vy'are'ỹ eterei-gwi ra'e avave nanhande poriahuvereko kwaái arã ra'e.

²⁰ Oikove jevy-ma joty Hesu. Anhetegwa voi hesegwa nhe'ẽ. Nhandejáry omoingove jevy va'ekwe íxupe. Nhane renonde va'e voi oiko-ma Hesu Cristo. Nhandejáry omoingove jevy va'ekwe íxupe. Ha upéa-rehe oikwaa uka nhande rekorã nhande-vy. Hesu reroviaha va'e omano va'ekwe omoingove jevy-ta ave Nhandejáry.^p

²¹ Enterove ko yvy pygwa omano-ta peteĩ kwimba'e rembiapo vaikwe-rupi. Upéixa ave enterove oikove jevy-ta peteĩ kwimba'e rembiapo porãkwe-rupi.

²² Nhande ko yvy arigwa myamyri Adão remiarirõre kwéry voi nhande. Upéa-gwi ha'éixa nhamano jevy va'erã. Upéixa ave Cristo-rami jaikove jevy va'erã. Hese jajeroivia-gwi nhane

moingove jevy-ta Nhandejáry. ²³Peteĩ teĩ omoingove jevy-ta Nhandejáry ipy'a potĩ va'e kwéry-pe. Tenonde-rupi omoingove va'ekwe Hesu Cristo-pe. Hesu ogwey jevy ou-vy ramo omoingove jevy-ta gweroviaha kwéry-pe. ²⁴⁻²⁵Upéi katu Hesu-rehe ndaija'éí va'ekwe mbaraetekwe Nhandejáry oipe'apa jevy-ta íxugwi kwéry. Ndaipu'akavéi-ma va'erã teko vai rehegwa járy, pytũmbóry járy ave, yvy arigwa járy ave, áry járy ave, ko mundo járy ave, mburuvixa kwéry ave. Ndaipu'akavéi-ma upéixa ramo ha'e kwéry. Mba'eve-rehe ndaipu'akavéi-ma va'erã hikwái. Oimbaraetepe'apa-ma va'erã íxugwi kwéry. Avave ndoikovéi-ma va'erã ipogwy-py. Hesu nhe'ẽ-py mate oiko va'erã hikwái. Ha upéi katu Hesu omoĩ mbaete va'erã Nhandejáry pogwy-py. Mburuvixa tee ramo-ma oiko va'erã Nhandejáry. “Nde ae Tupã Nhandejáry tee” enterove he'i va'erã íxupe. “Ne nhe'ẽ-rupi mate oroiko-ta” he'i va'erã ave íxupe. Ha upe mboyve Nhandejáry omoĩ ranhe va'erã opaixagwa Hesu pogwy-py, ipu'aka-rupi omanda haggwã hese kwéry. Hese ija'e'y va'ekwe gwive jepe, íxupe ohayhu e'y va'ekwe jepe ipogwy-py joty oiko va'erã. Inhe'ẽ-py joty voi oiko va'erã.⁴

²⁶Ha nhande katu, vvy arigwa kwéry jakyhyje hyje jaiko-vy nhemano-gwi. Nhande jukaharã-gwi jakyhyje voi. Nhandejáry mburuvixa tee ramo oĩ ramo opa-tama nhandéhegwi nhemano. Hesu oiko ramo mburuvixa ramo avave nomano mo'ávéi-ma va'erã. ²⁷Upéa-rehe Nhandejáry nhe'ẽ kwatia-rehe oĩ va'e he'i:

“Hesu pogwy-py Nhandejáry omoĩ-ma opaixagwa ko vvy pygwa, yváy pygwa, vvy arigwa ave, pytũgwy

pygwa járy gwive opyta Hesu pogwy-py. Nhandejáry oipe'a-ta ipu'akakwe íxugwi kwéry enterove oiko haggwã Hesu nhe'ẽ-py”^r

he'i Nhandejáry nhe'ẽ kwatia-rehe. Tupã Nhandejáry ae katu nonhemoingói arã Hesu pogwy-py. ²⁸Tupã Nhandejáry omoingo-ma rire enterove Hesu pogwy-py, Hesu nhe'ẽ-py oiko-ma rire enterovéa, Hesu onhemoingo jevy va'erã Tupã Nhandejáry pogwy-py. Tupã Nhandejáry omoĩ ranhe-ta enterove Hesu pogwy-py. Upe rire Hesu he'i arã gwupe “Xe aiko-ta nde pogwy-py. Eremoĩ-ma enterove xe pogwy-py. Ha xe katu anhemó jevy nde pogwy-py”. Upe-ma ramo Tupã Nhandejáry oiko va'erã mburuvixa ete ramo. Inhe'ẽ tee-rupi ipu'aka tee-rupi oiko va'erã enterove. Tupã Nhandejáry tee mburuvixa-ma va'erã. Opa e'y va'erã Tupã Nhandejáry mburuvixa teha.

²⁹Gwĩ pene pa'ũ mygwa onhemongarai uka gwe'yí omano va'ekwe rekovia. Upe jave oĩ ave pene pa'ũ-my “Omano va'ekwe nomoingove mo'ái Nhandejáry” he'i rei va'e. Ma'erã napembojojáiry pende reko pene nhe'ẽ-rehe? Ndoikove jevyí ramo ra'e omano va'ekwe onhemongarai uka rei arã araka'e omano va'ekwe rekovia.

³⁰⁻³¹Ha ore katu, orohasa asy meme katu. “Hesu oikove jevy-ma” oromombe'u-gwi ore mbohasa asy hikwái. Ndoikove jevyí ramo ra'e omano va'ekwe, ahasa asy rei arã ra'e aiko-vy. Omano va'ekwe omoingove jevy joty Nhandejáry. Upéixa-gwi ndahasa asy reíry aiko-vy. Cada ko'ẽ ko'ẽ xe mbohasa asy. “Xe juka-tama” ha'e jave xe py'agwapy-ma, avy'a vyteri. Xe re'yí kwéry, Hesu reroviaha va'e, pejerovia-gwi xe remimombe'ukwe-rehe xe mandu'a ramo pende-rehe xe avy'a

voi. Peteixa jajerovia Nhandejáry Hesu Cristo-rehe upéa xe mbovy'a joty ahasa asy jave. ³²Ha ko'a-py ave Éfeso tetã-my haimete-ma xe juka va'ekwe hikwái. Mymba poxy nhande jukaharã-gwi nhane renohê va'e-rami aiko ko'a-py. Xe ndive onhe'ê poxy poxy va'e pa'ũ-my aiko ramo "Xe juka-tama" ha'e mo'ã jevy xéjehe. Tekoha rei-rupi aiko ramo ra'e upéixa, xe tavy rei arã ra'e. Hesu oikoveha-rupi ae aiko katu. Omano va'ekwe ndoikove jevýi ramo ra'e iporãve arã ra'e jaiko ramo ra'e teko rei nhe'ê-rupi. "Ko'ê ramo nhamano-ta para'e. Jakaru katu, jaka'u katu" he'i rei Hesu reroviaha e'ýha. Ha omano va'ekwe ndoikove jevýi ramo ra'e anhetegwa ra'e inhe'ê.⁵

³³Ani pejevavy teĩ. Ani ereheja avave pene mbotavy rei teĩ. "Hapixa tavy ndive oiko va'e oipe'a gwapixa rekoha ha'e ave" jaikwaa meme. Ani penhembotavy rei teĩ. ³⁴Taperova katu pende rekoha. Anive pene rembiapo vai reheve peiko teĩ. Oĩ pene pa'ũ mygwa Nhandejáry reko kwaa e'ý va'e. Pemombe'u e'ý va'e íxupe. Ma'erã-gwi napetĩry upéa-rehe? Pende rekoha porã ramo pembojerovia va'erã Hesu-rehe pene pa'ũ mygwa kwéry-pe. Taperova katu pende rekoha.

Mba'eixagwa pa oikove jevý va'e rekorã?

(*Rm 8.10-11; Fp 3.21*)

³⁵Gwĩ pene pa'u mygwa a-rami oporandu va'erã "Mba'eixa oikove jevý-ta? Mba'eixagwa oiko va'erã heterã omoingove jevý ramo?" oporandu va'erã. ³⁶Upéixa peporandu ramo, napene arandu porã, xe re'ýi kwéry. Mba'e ra'ýi nhanhoty. Ndaha'êi mba'e ra'ýi jevý jahexa va'erã. Ojeka ranhe arã henhói hagwã. ³⁷Tuvixa va'e

nanhanhotý mo'áiry. Mba'e ra'ýi meme nhanhotý. Ha ndaha'êi peteixa mba'e ra'ýi. Oĩ trigo ra'ýi. Oĩ kumanda ra'ýi. Ha'ýi ambue mbue va'e nhanhoty. ³⁸Nhandejáry ae katu omohenhói kwaa mba'e ra'ýi-gwi temitýrã henhói hagwã. Hemimbota-rupi peteĩ teĩ-pe ome'ê imáta teerã.

³⁹Ndapeteixai ave to'o. Oĩ nhande ro'o. Oĩ ave mymba ro'o, gwyra ro'o, pira ro'o. Opamba'e ro'o oĩ. ⁴⁰Upéixa ave ndaha'êi peteixa oiko va'e oikove va'e ndive. Oĩ yváy pygwa va'e. Oĩ ave ko yvy arigwa va'e ave.

⁴¹Ndapeteixairy ave hembipe va'e kwéry. Oĩ kwarahy resakã. Oĩ jasy rembipe. Oĩ ave jasytata rembipe. Peteĩ teĩ jasytata rendy oiko ambue mbue onhoendy-gwi. ⁴²⁻⁴³Upéixa ave Nhandejáry omoingove va'erã omano va'ekwe-pe. Nhamano ramo nhane retekwe inemba va'erã voi. Nhane moingove jevý-ma ramo nhande reterã ine e'ý va'erã. Jahexase e'ý va'e voi nhande retekwe, nhanhotý va'e íxupe. Ndovalevéi va'e. Hu'ũmba-ma nhande retekwe. "Ivai eterei" ja'e-ma hese. Jaikove jevý-ma ramo iporã va'erã nhande reterã. Nhandejáry opu'akaha reheve nhane moingove-gwi iporã porã va'erã nhande reterã. ⁴⁴Yvy pygwa voi nhande retekwe. Nhanhotý íxupe. Oikove jevý-ma ramo yváy pygwa oiko jepe nhande reterã. Nhaime jave ko yvy-py, nhande rete yvy arigwa voi. Nhane moingove jevý-ma ramo Nhandejáry, Nhe'ê Marangatu tee va'e omoingo-ta nhande-vy nhande reterã yváy pygwarã.

⁴⁵Nhandejáry kwatia nhe'ê ko'a-rami he'i:

"Nhandejáry ojapo va'ekwe kwimba'e ppyrã. Hekove va'e kwimba'e ppy. Héry va'e Adão."^t

Ko'āygywa kwimba'e héry va'e Hesu ndaha'éi Adão-rami. Imarangatu ete va'e. Omoĩ uka kwaa va'e opamba'e. Ou va'ekwe kwimba'e reko oiporu-vy. Yváy pygwa voi Hesu. ⁴⁶Upe mokõi kwimba'eixagwa ave nhande. Oiko ranhe nhande rete ko yvy arigwa. Upe rire ae katu oiko arã nhande reterã yváy pygwarã. ⁴⁷Ha kwimba'e ppy ko yvy ári gware voi. Yvy ku'i-gwi Nhandejáry ojapo íxupe araka'e. Ko'āygywa kwimba'e ae, Hesu yváy pygwa voi. ⁴⁸Ha'e-ta ave peẽ-my entéro ko yvy arigwa va'e kwimba'e ppy oiko hagwe-rami. Hete yvy ku'i rei. Hesu reroviaha Hesu-rami voi oiko va'erã. Yváy pygwarã meme. Hesu rete-rami yváy pygwa meme heterã.

⁴⁹Ko'āy nhande rete kwimba'e ppy rete-rami. Yvy ku'i gwigwa ave nhande rete. Upéixa ave nhane moingove jevy ramo Hesu rete-rami nhande reterã oiko va'erã. Yváy pygwa voi jaiko va'erã.

⁵⁰Pene mandu'a porã kena ko xe remimombe'u-rehe, xe re'yí kwéry, Hesu reroviaha va'e kwéry. Tupã Nhandejáry renda-py nhande ruvixa va'e oĩ ha-py nogwahẽ mo'ãi ine va'erã. Upéixa-gwi nhande rete ko yvy arigwa, nhande ro'o, nhande rugwy gwive nogwahẽ mo'ãi henda-py. Ine e'y va'e mate ogwahẽ va'erã upe-py. Onhembopyahu jevy-ta nhande-vy nhande rete.

⁵¹Pejeapysaka porã katu xe nhe'ẽ-rehe. Nhandejáry reminhongatukwe-rehe apombo'e-ta kuri. Nhande, Hesu reroviaha kwéry Nhandejáry ohekoviarõ jevy va'erã nhande rete kwéry. Oĩ arã Hesu reroviaha va'e ndohupitýi va'erã jepe omanoha. Hete ohekoviarõ va'erã ave íxupe kwéry. ⁵²Sapy'a ete, nhande rekoviarõ-ta. Tesa pirĩ-rami ndahi'are mo'airy. Hemimbygwasu

paha omonhe'ẽ jave nhande rekoviarõ-ta Nhandejáry. Omonhe'ẽ-ta hemimbygwasu. Ha upéi katu entéro Hesu reroviaha omano va'ekwe gwive oikove jevy va'erã. Omoingove jevy-ta Nhandejáry íxupe kwéry. Omoingove jevy-gwi Hesu reroviaha rete gwive ine e'y va'erã. Ha upe jave jaikove vyteri ramo, nhande rete rekoviarõ-ta. Nanhamanovéi-ma va'erã. Ine e'y-ma va'erã nhande reterã.

⁵³Upéixa voi tekotevẽ ohekoviarõ ko nhande rete ine va'erã. Nhande reterã yváy pygwa ine e'y va'erã ome'ẽ-ta nhande-vy Nhandejáry. Ko nhande reko yvy arigwa ohekoviarõ-ta ave nhande-vy. Yváy pygwa reko nhande rekorã opa e'y va'e ome'ẽ-ta nhande-vy Nhandejáry.^u

⁵⁴“Nhande rete ine va'erã oiko-ma arã ine e'y va'erã, ha nhande reko yvy arigwa oiko-ma arã yváy pygwarã. Upe jave oiko va'erã Nhandejáry kwatia nhe'ẽ he'i va'ekwe: Tupã Nhandejáry oiko-ma ramo nhande ruvixa enterove omanove e'y va'erã. Ojoko-ta nhandéhegwi nhane manoharãgwe. Nanhane mbohasa asyvéi va'erã nhane manoharãgwe.”^v

⁵⁵“Nhande jopi va'e-rami oiko nhande-vy nhemano. Nhandejáry ae nhane moingove jevy va'erã. Upe ramo opa va'erã nhandéhegwi nhemano.”^w

⁵⁶Áy ae katu nhane rembiapo vaikwe-rehe nhemano oiko nhande-vy. Nhandejáry nhe'ẽ Moisés remimombe'ukwe nahendu-gwi jaikwaa upe va'e. ⁵⁷Nhandejáry ae omboyke-ma nhandéhegwi nhane rembiapo vaikwe. Nhane mombaraete pono jakyhyje nhemano-gwi. Tanhatima porã porã katu íxupe. Hesu Cristo oiko-ma nhane resendeha-gwi nhane mbopu'aka nhane

^u15:53 1 Co 15.24-26^v15:54 Is 25.8^w15:55 Os 13.14

mombaraete-gwi heko porã-rupi jaiko porã hagwã.

⁵⁸Ha'e-ta jevy peẽ-my xe re'ýi kwéry, Hesu reroviaha va'e kwéry, xe rembiayhu va'e kwéry, tapeiko porã katu. Pepyta katu Hesu rape-rupi. Ani pejere tape porã-gwi. Tapende kyre'ý Nhandejáry rembiapo apo-vy. Ani pene ate'ý Nhandejáry rembiapo pejapo hagwã. Opa hembiape pejapo va'e gwiwe ndaha'úi pejapo rei va'e. Íxupe gwarã ae pejapo. Upéa nipo peikwaa porã ra'e.^{xv}

**Pemono'o plata peipytygwõ hagwã
Hesu reroviaha va'e kwéry,
judeu vvy rupigwa kwéry**

(2 Co 8.1-5)

16 Ha kwatia-rehe pehai va'ekwe xe-vy no'ã peje xe-vy: “Ore ave oroipytygwõse Hesu reroviaha va'e kwéry, Judéia vvy rupigwa kwéry. Upéa-rehe oromono'õse ore plata hesegwarã” peje xe-vy kwatia-rehe. Iporã, pemono'õ katu. Galácia vvy pygwa, Hesu reroviaha va'e-pe amombe'u va'ekwe omono'õ kwaa hagwã oplata. Upéixa ave pejapo. ²Domingo meme, pemono'õ plata. Heta ogwereco va'e tomono'õ heta. Ha mixí ogwereco va'e mixí mate tomono'õ. Upéixa pejapo pono aju-ma ramo peheka heka pene remime'ërã. ³Agwahẽ rire amondo-ta pene remime'ëgwe kwéry Jerusalém tetã-my. Peiporavo pene pa'ũ mygwa ogweraha hagwã. Ahai-ta ave ikwatiarã ondive ogweraha hagwã. ⁴Ha pejohu porã ramo, xe ave aha arã pene remime'ërã heraha-vy. Xe ndive oho arã pene rembiporavokwe.

Mbava'e tipo ojapo-ta Paulo

⁵Ahasa-ta aha-vy Macedônia vvy-rupi. Upe rire ae apyta-ta pene ndive.

⁶Xe arese pene ndive. Ikatu ramo apyta va'erã arapyahu ahasa hagwã pene ndive. Upe rire xe pytygwõ va'erã ahasave hagwã mamõ ahasa ha-py mombyryve aha hagwã. ⁷Nagwahẽ mo'ãi vyteri pende ha-py pya'e aha hagwã. Ajukwe-vy katu xe are-ta pende ha-py. Upéa-gwi aha'arõ aha hagwã upepy. Nhandejáry oipota ramo xe are-ta pene ndive. ⁸Áy ae katu aha'arõ-ta ko'apy, Éfeso tetã-my. Aretegwasu pentecostes ahasase ko'apy. ⁹Oĩ heta ko'apygwa Nhandejáry nhe'ẽ ohenduse va'e. Amombe'u mbe'u íxupe kwéry aiko-vy. Aikwaa uka porãve rãve íxupe Nhandejáry Hesu rehegwa nhe'ẽ. Oĩ ave heta xe-rehe ija'e'ý va'e, “Hesu nhe'ẽ pene mbotavy va'erã” he'i ipoxy-vy xe remimombe'u-rehe hikwái.

**“Pemogwahẽ porã kena Timóteo,
Apolo ave” he'i Paulo**

¹⁰Xe ramigwa Timóteo ave omombe'u mbe'u Hesu rehegwa nhe'ẽ. Upéixa-gwi ogwahẽ-ma ramo pende ha-py Timóteo, pepytygwõ katu íxupe. Pembovy'a íxupe opyta porã hagwã pene ndive. ¹¹“Ípyahu eterei-gwi nahendu mo'ãi inhe'ẽ” ani peje teĩ hese. Ani pepyrũ teĩ inhe'ẽ-rehe. Pepytygwõ íxupe ave pembopy'agwapy íxupe ogwahẽ jevy porã hagwã ko xe ha-py. Ahexa nga'u íxupe. Nhande re'ýi kwéry ndive ou va'erã. Aha'arõ aiko-vy íxupe kwéry ko'apy. ¹²Ha nhande ryke'y ramigwa Apolo ave. Ajerure meme íxupe oho hagwã pende ha-py. “Tereho katu Corinto tetã-my, Hesu reroviaha va'e kwéry erehexa hagwã. Tereho nhande ryvy kwéry ndive” ha'e meme íxupe. Ha “Ko'ãý ndikatúi aha upe-py” he'i xe-vy. Ome'êha óra-py oho-ta pende ha-py.

Kwatia nhe'ëpaharã ohai Paulo

¹³ Penhangareko katu pendéjehe pono pene mbojere Cristo rape-gwi. Pejepyhy katu Nhandejáry-rehe. Tapenhembopy'agwasu katu. Tapenhemombaraeteve katu peiko porã hagwã Hesu reko-rupi. ¹⁴ Tapejohayhu porã rei katu peiko-vy.

¹⁵ Ha Estéfanas, Grécia pygwa peik-waa ave para'e. Hesu-rehe ha'e ojerovia rire ae, hetã mygwa kwéry ave ojerovia ave. Hóga pygwa ave peikwaa para'e. Hesu reroviaha va'e kwéry-pe oipytygwõ tygwõ oiko-vy hikwái. ¹⁶ Pehendu kena Estéfanas nhe'ë, xe re'yí kwéry, Hesu reroviaha va'e kwéry. Indive oĩ va'e nhe'ë ave pehendu katu. Ha'e kwéry omombe'u porã Hesu rehegwa nhe'ë. Tapeiko ave inhe'ë-py.

¹⁷ Ogwahẽ-ma xe renda-py Estéfanas. Ogwahẽ-ma ave Fortunato, Acaico ave ogwahẽ-ma. Upe mbohapy va'e rexa-vy avy'a eterei. Ha'e kwéry xe pytygwõ porã ko'a-py. Peẽ peime mombry eterei xéhegwi xe pytygwõ hagwã. Ha'e kwéry pende rekovia oĩ ko'a-py xe pytygwõ va'e. ¹⁸ Xe mbovy'a xe mokyre'y eterei aiko porãve hagwã Nhandejáry rape-

rupi. Peẽ ave pene mokyre'y ave araka'e ha'e kwéry peiko porãve hagwã Hesu rape-rupi. Pehexakwaa rei katu íxupe kwéry hemikotevê-rehe. Tapejeapysaka katu ave inhe'ë-rehe.

¹⁹ Hesu reroviaha va'e kwéry Ásia pygwa imandu'a va'ety omondo uka pende ha-py. Áqüila, hambireko Priscila ave imandu'a va'ety omondo uka-ta ave pende ha-py. Áqüila róga-py ojog-weroaty va'e Hesu reroviaha imandu'a va'ety omondo uka-ta ave pende ha-py. Hesu réry-py omondo uka peẽ-my.

²⁰ Hesu reroviaha ko'a-py oĩ va'e ave omondo uka-ta peẽ-my imandu'a va'ety. Penhoanhukwã kwavã rei katu pehexa uka hagwã pene mandu'aha Hesu reroviaha va'e-rehe. ²¹ ãy xe ave xe mandu'a va'ety amondo-ta ave pende ha-py. Xe voi ajapo xe réry xe po-rupi.

²² Oĩ ramo Nhandejáry Hesu Cristo-pe ndohayhúi va'e tombohasa asy katu íxupe mombry ojéhegwi omondo-vy Nhandejáry. Ha Hesu-pe ae xe ha'e "Eju kena, xe Járy."

²³ Nhandejáry Hesu Cristo tapende rovasa porã katu pende rexakwaa rei-vy. ²⁴ Apohayhu voi Hesu Cristo réry-py. Amém. Opa xe nhe'ë.

Paulo remimombe'ukwe

Corínto tetã mygwa pegwarã 2
segunda epistola de
Paulo aos coríntios

1 Xe Paulo Hesu Cristo remimondo va'e. Nhandejáry remimbota-rupi aiko-ma hemimondo ramo. Xe nhande re'ýi Timóteo ndive oromondo-ta kwatia-rehe ore nhe'ẽ peẽ-my gwarã. Peẽ Corínto tetã mygwa Nhandejáry nhe'ẽ-rupi penhomboty aty va'e pegwarã orohai peẽ-my. Hesu-rehe ojerovia va'e gwive opa Grécia yvy rupigwa pegwarã orohai ave peẽ-my. ²Tapende rovasa porã katu Nhandejáry Nhande Ru tee va'e. Tapene mbopy'agwapy porã ave pende rexakwaa rei-vy. Hesegwa voi nhande. Nhandejáry Hesu Cristo rehegwa voi ave nhande.

Paulo ombotuvixa mba'e
imboete-vy Tupã Nhandejáry-pe

³Tupã Nhandejáry Hesu Cristo Ru-pe tanhambotuvixa mba'e voi katu. Nhande Rugwasu voi ha'e. Nhande poriahu-vereko voi va'e ha'e. Nhande rexakwaa rei va'e voi ha'e. Nhande mbopy'agwapy va'e voi ha'e.

⁴Jahasa asy asy ramo jepe nhane mbopy'agwapy ave va'e voi ha'e. Ha nhane mbopy'agwapy meme-gwi nhande ave jaikwaa nhande rapixa-pe ohasa asy va'e-pe nhambopy'agwapy jevy hagwã. "Xe upéixa voi ave ahasa asy va'ekwe" ja'e arã nhande rapixa-pe ohasa asy ramo imbopy'agwapy jevy hagwã íxupe. "Upe jave voi va'ekwe Nhandejáry xe mbopy'agwapy-ma va'ekwe. Xe mbopy'agwapy hagwe-rami ne mbopy'agwapy ave va'erã Nhandejáry" ja'e arã íxupe imbopy'agwapy-vy. ⁵Cristo oiko hagwe-rami ore ave

oroiko-ma. Ohasa asy asy hagwe-rami ave orohasa asy ko'anga ore oroiko-vy. Upe jave ore mbopy'agwapy joty Cristo. Ore mbopy'agwapy hagwe-rami ave oronhombopy'agwapy ave oroiko-vy. ⁶Ore mbohasa asy ore momytu'e'ý hagwã mo'ã. Nhandejáry ae ore pytygwõ meme ore py'a mombaraete jevy hagwã. Upéixa oroiko ramo peikwaa va'erã penhombopy'agwapy hagwã. Ore-rami pehasa asy ramo penhombopy'agwasu kwaa arã. "Paulo-rami ahasa asy ra'e" peje arã pendejúpe pendéjehe. "Upe jave Nhandejáry oipytygwõ íxupe ra'e, ombopy'agwapy-ma ave íxupe ra'e. Nhandejáry aipo ramo xe pytygwõ arã xe mbopy'agwasu hagwã ave" peje arã. "Aha'arõ-ta xe resende hagwã Nhandejáry" peje kwaa va'erã penhombopy'agwapy-vy. ⁷Aikwaa-ma voi ra'e pejeroviaha Hesu-rehe. Oroiko hagwe-rami upéixa ave peẽ peiko arã. Hesu-pe ogwerovia e'ý va'e pene mbohasa asy ave va'erã. Upe jave pejeroviave arã Hesu-rehe ha pene mbopy'agwapy va'erã Nhandejáry. Upe pende reko porãrã-rehe orojerovia-ma.

⁸Xe re'ýi kwéry, Hesu reroviaha va'e kwéry, amombe'u porãse peẽ-my, mba'e ojehu va'ekwe ore-vy. Ásia yvy-py oroiko ramo ojehu va'ekwe ore-vy. Oroiko asyha ipohýi eterei va'ekwe ore-vy. Haimete va'ekwe ndore pu'akavéi oréjehe. "Nasêvéi-ma va'erã ko'a-gwi" ha'e mo'ã va'ekwe. "Amano-tama xe" ha'e mo'ã va'ekwe xéjehe. ⁹Orojejuka uka hagwã-rami oroiko va'ekwe Nhandejáry-rehe anho mante orojerovia hagwã. Omano va'ekwe gwive omoingove jevy va'e voi Nhandejáry Hesu Cristo. Ore orejéhegwi rei nore mbaraetéiry. Ha'e anho mate ore mombaraeteha. ¹⁰Ha'e ore resende ore pytygwõ-vy va'ekwe. Ndohejái va'ekwe oromano. Ahasa asy jevy

ramo jepe, Hesu ndohejái voi va'erã amano hagwã ha'e va'erã xejúupe. Xe resendehaty voi Hesu. Xe ajerovia tee-ma hese. ¹¹ Peẽ ave pembojeupi kuri pene nhe'ẽ ore-rehe Nhandejáry-pe ore pytygwõ hagwã. Upéixa ramo heta va'e ombojeupi ramo onhe'ẽ Nhandejáry-pe ohendu va'erã ore rovasa hagwã. Upe va'e-rehe onhangareko porã va'erã ore-rehe. Ore rovasa rire petima porã kuri Nhandejáry-pe. Upéixa ramo he'i va'erã "Heta voi nipo ra'e xe mboeteha" he'i va'erã Nhandejáry.

Paulo omombe'u mbava'e-gwi po hi'are oho hagwã Corinto tetã-my

¹² Ko va'e xe mbovy'a voi. Xe py'apy gwive aikwaa xe reko porãha. Hesu reroviaha e'ỹ mbyte-py, pende apyte-py, mombyrykwe-py, hi'ãgwikwe-py ave peteixa voi xe aiko Nhandejáry nhe'ẽ marangatu-rupi. Ndaha'úi yvypóry arandukwe-rupi aiko upéixa. Nhandejáry ae xe rexakwaa rei-magwi xe mo'arandu-vy, upéixa aiko. Íxupe amboete-vy apogwereco porãse. ¹³ Ndaha'úi apombotavy hagwã xe nhe'ẽ amoĩ kwatia-rehe. Amombe'u porã hagwã ae peẽ-my amoĩ kwatia-rehe pemonhe'ẽ hagwã. Xe ko peteixa voi xe nhe'ẽ. Aipota peikwaa porã voi xe rehegwa nhe'ẽ. ¹⁴ Ore rekoha rehegwa peikwaa ku'a ku'a rei joty. Apombojerovia ukaseve-gwi aipota peikwaa xe rehegwa nhe'ẽ. Nhandejáry Hesu ou jevy hagwã áry-py, avy'a arã pende-rehe. Upe áry-py peẽ ave aipota pevy'a ave arã ore-rehe.

¹⁵⁻¹⁶ "Ovy'a arã xe rexa-vy" ha'e mo'ã-ma xe pende-rehe. Macedônia rape-rehe aha ramo agwahẽse ranhe mo'ã pende ha-py. "Upéi agwahẽ jevy-ta ajukwe-vy iha-py" ha'e xejúupe. "Upéixa ramo imokõilha agwahẽ jevy va'erã

ambovy'ave hagwã íxupe kwéry" ha'e mo'ã va'ekwe pende-rehe. "Xe pytygwõ hagwã ahave hagwã mombyryve Judéia yvy-py aha hagwã" ha'e mo'ã ave va'ekwe pende-rehe. ¹⁷ Ajapose va'ekwe ndajapói vyteri-gwi pene nhe'ẽ rei rei ra'e xe-rehe. "Nonhemongeta porãiry nipo ra'e opy'a ndive" peje mo'ã araka'e xe-rehe. "Ojéhegwi rei nipo ojapo araka'e" peje mo'ã araka'e xe-rehe. "Teko rei reko-rupi voi nipo ra'e oiko Paulo" peje mo'ã xe-rehe. "Ajapo-ta he'i mo'ã ójehe Paulo, upéi ndojapói he'i hagwe-rami" peje mo'ã araka'e xe-rehe. ¹⁸ Heroviapyrã voi xe remimombe'u. Nhandejáry onhe'ẽ-gwi ova e'ỹ teeháixa peteĩ-rupi voi xe remimombe'u. ¹⁹ Ore katu, Silvano, Timóteo, xe ave, ore oromombe'u mbe'u peẽ-my va'ekwe Hesu Cristo rehegwa nhe'ẽ. Ha'e Tupã Nhandejáry ra'y tee voi. Peteixa voi inhe'ẽ. Anhetegwa meme voi hemimombe'u. He'i hagwe-rami oiko meme-ta voi. ²⁰ Tupã Nhandejáry omombe'u mbe'u va'ekwe gwemime'ẽrã kwéry-rehe. "Aphovasa va'erã. Nde re'ýi kwéry gwive ave ahovasa va'erã" he'i voi meme va'ekwe Nhandejáry nhane ramoigwasu kwéry-pe. Hesu Cristo-rehe jajerovia tee ramo, Nhandejáry he'i hagwe-rami nhande rovasa voi va'erã. Ha'e he'i va'ekwe gwive ojapopa-ma va'erã Cristo. Upéa-rehe ja'e "Amém. Upéixa ete toiko" ja'e nhamomba'egwasu-vy Nhandejáry-pe.

²¹ Nhandejáry voi ore mombaraete, peẽ-my ave pene mombaraete pono jajere eterei Cristo-gwi. Nhande poravo va'ekwe gwe'yirá. ²² Omoĩ-ma nhande-vy Nhe'ẽ Marangatu tee va'e nhande py'apy pygwarã kwéry. Oime-magwi nhande py'apy-py jaikwaa-ma, nhande rereko-ma

gwe'yirā Nhandejáry. Hemime'ērā-rehe nhaha'arō kwaa-ma ave.²

²³Mbava'e-gwi po ndahái va'ekwe pende ha-py. Nhandejáry oikwaa porā voi. Pono apombovy'are'ȳ rei ndaháiry. Nhandejáry oikwaa xe apu e'ȳ va'e voi xe. ²⁴Ndaha'éiry voi pende-rehe amanda hagwā ahase pende ha-py. Perovia hagwā ae agwahêse upe-py. Aikwaa porā-ma Hesu-rehe pejerovia porāmaha. Upéixa apopytygwōse ae pevy'a hagwā. Kwehe ae aha ramo ra'e pende ha-py, orombovy'are'ȳ arā ra'e. Upéa-gwi ndahái va'ekwe pende ha-py.

2 Upéa-rehe ha'e xejéupe: “Ndaha mo'ávéi-ma xe vy'are'ȳ reheve pono ambovy'are'ȳ rei íxupe kwéry” ha'e xejéupe pende-rehe. ²Apombovy'are'ȳ ramo kiva'e po xe mbovy'a jevy arā. Peē mate xe mbovy'a jevy va'erā apombovy'are'ȳ rire. ³Upéixa-gwi ahai va'ekwe peē-my kwatia ani hagwā agwahê ramo pende ha-py xe mbovy'are'ȳ jevy. Aipota xe rerohory voi xe agwahê ramo pende ha-py. Ajerovia-ma voi xe pende-rehe kwéry. Xe avy'a ramo peē ave pevy'a arā. ⁴Ahai ramo va'ekwe upéa kwatia peē-my gwarā xe anhemboasy eterei ajah'e'o ahai-vy avy'are'ȳ-gwi. Ndaha'éí pene mbovy'are'ȳ hagwā ahai va'ekwe peē-my kwatia-rehe. Xe apohayhu etereiha aikwaa ukase peē-my.

Mba'eixa jareko hembaliapo vai va'e imytu'e'ȳ va'e ójehe

(Lc 17.3; Gl 6.1)

⁵Gwī nhane mbovy'are'ȳ va'e oĩ ra'e pene pa'ũ-my. Pono xe nhe'ẽ asy eterei peē-my ha'e-ta: Xe naxe anhóiry avy'are'ȳ va'ekwe hese. Peē ave nipo pereko ave nhembyasy ra'e xe-rami ave. ⁶Ko'ánga ha'e-ta peē-my: Ha'eve-ma. Anive pereko asy íxupe hembaliapo

vaikwe-rehe. ⁷Peiporiahuvereko rei ae katu kuri íxupe. Pemohembaliapo porā uka ae katu íxupe. Pembohory hory joty íxupe. Ani pemomytu'e'ȳ teĩ íxupe pono ojeahéi rei ójehe. ⁸Upéa pejapo hagwā ajerure peē-my pene rembihayhu-rami joty pereko hagwā íxupe. Anive pemomandu'a teĩ íxupe hembaliapo vaikwe-rehe. ⁹Ndaha'éí ae upéa-rehe mante ahai va'ekwe peē-my upéa kwatia. Aikwaase va'ekwe ave pende rekorā-rehe. Pejapopa-ta para'e ndapejapo mo'ái para'e xe nhe'ẽ, xe remimombe'u gwive peē-my, xe ndaikwaáiry joty va'ekwe. Upéa-rehe ahai va'ekwe peē-my aikwaase-gwi. ¹⁰Peiporiahuvereko ramo íxupe aiporiahuvereko ave arā xe anive hagwā nhane mandu'a hembaliapo vaikwe-rehe. Oĩ-ma ramo va'ekwe xe aiporiahuvereko hagwā, Hesu Cristo réry-py aiporiahuvereko-ma voi íxupe. Nhandejáry Hesu Cristo oikwaa voi xe apohayhuha enterovéa-pe. ¹¹Aiporiahuvereko-ma íxupe nhande joja jevy hagwā ani hagwā anhaygwasu Satanás ipu'aka nhande-rehe. Jaikwaa-ma voi nhane mbotavy va'e anhaygwasu.

Otopase mo'ã oĩru Tito-pe Paulo

¹²Agwahê-ma ramo va'ekwe Trôade tetã-my amombe'u mbe'use mo'ã va'ekwe Hesu rehegwa nhe'ẽ upe pygwa kwéry-pe. Xe renduharā Nhandejáry omoĩ porā-ma jepe ndaxe py'agwapýi joty xe are hagwā upe-py. ¹³Ndaxe py'agwapýiry ndatopái-gwi xe irũ Tito-pe. “Ma'erā po nogwahêi a-py” ha'e xejéupe hese. “Aha-ta Macedônia yvy-py. Upe-py para'e atopa va'erā Tito-pe” ha'e xe renduharãgwe-pe. Upéi aha jevy mombyryve Tito piari.

Cristo nhane mombaraete meme

¹⁴⁻¹⁵ Atima porã-ta Nhandejáry-pe. Ha'e nhane moingo-ma peteixa Cristo ndive. Opa-rupi nhane moirũ nhande reraha-vy. Nhane mombaraete jaiko porã meme hagwã. "Ipu'aka voi ra'e Nhandejáry ra'e" he'i hagwã nhande rexaháry. Opa-rupi omohyakwã porã va'e-rami omoherakwã uka porã nhande-vy nhande rexaháry oikwaa porã hagwã Cristo rehegwa. Upéixa ramo nhane rerakwã oiko va'erã hyakwã porã va'e-rami Nhandejáry Hesu Ru-pe. Cristo nhane mbohekoha porã. Upéi nhande rekoha pyahu rerakwã mombyry-rupi oho va'erã enterove oikwaa hagwã hesegwa nhe'ê. Nhandejáry ndive oiko va'erã, Nhandejáry ndive oiko e'ỹ va'erã ave oikwaa arã Hesu Cristo rehegwa nhe'ê. ¹⁶ Ohenduse e'ỹ va'e ojere arã Cristo-gwi. Nhande jegwaru va'e nanhahetũseiha-rami, nohenduséi va'erã Nhandejáry rerakwã. Oikwaa Nhandejáry omondo hagwã mombyry ojéhegwi. Upéa-rehe ndogwerovy'áiry inhe'ê. Ha gwí Hesu-rehe ojerovia va'e, hyakwã porã jarovy'aha-rami, ohenduse va'erã Nhandejáry rerakwã. Ogwerovy'a va'erã inhe'ê. Onhemboheko pyahuve huve va'erã oho-vy. Kiva'e po omoherakwã porã kwaa Cristo rehegwa nhe'ê? Ojéhegwi rei ndoikóiry voi omoherakwã porã kwaa va'e Cristo nhe'ê. ¹⁷ Nhandejáry réry-py omombe'u va'e mate omoherakwã porã kwaa va'erã. Ore niko Nhandejáry remimondo va'e voi ore. Anhete teegwa voi ore remimombe'u. Oĩ ojéupe gwarã-rehe ombojopara rei gwemimombe'u Nhandejáry nhe'ê mo'ã. Ore ae katu ndaha'éi upeixagwa inhe'ê va'e. Ore ore py'a porã reheve ae Cristo réry-py ore

oroiko va'e. Hesegwa nhe'ê tee voi ore oromombe'u va'ekwe oroiko-vy.

Iporãve ráve Hesu rehegwa nhe'ê Moisés amyri remimombe'ukwe-gwi

3 Oĩ nipo ra'e gwí va'e ogwahê ramo pende ha-py perovia hagwã íxupe ogweraha kwatia opo-py ojekwaa hagwã hese. Ore ae katu natekotevêiry voi orogweru kwatia. Peikwaa voi peê ore rehegwa. Ha ore rehegwa peikwaa porã ramo jepe oĩ joty nipo ra'e ore-rehe onhe'ê rei va'e ra'e. "Kwatia nhe'ê-rehe Paulo ogwerovia ukase mo'ã ójehe" he'i rei voi ra'e xe-rehe. Anive upéixa erenhe'ê rei xe-rehe. ² Ore rembihayhu voi ko peê. Kwatia rekovia peê peiko. Ore nhe'ê renduhaty kwéry peê. Pende rekoha pyahu porã rexaha oikwaa va'erã ore rekoha. "Aipo ramo Nhandejáry réry-py voi nipo ra'e omombe'u inhe'ê Paulo kwéry" he'i va'erã voi ore-rehe pende rexaha kwéry. ³ Ojehai va'ekwe-rami voi omoĩ pende py'a-py onhe'ê. Pende py'a potĩ porã-ma enterovéa-pe peê. Kwatia-rehe jahai ramo tinta-py, pya'e opa va'erã. Hierro-py ojo'o ramo ita-rehe ohai-vy, upe ave pya'e opa va'erã. Nde py'a-py oĩ-ma ramo katu Nhandejáry nhe'ê, nde rekoha pyahu ndopái va'erã. Cristo rehegwa nhe'ê amombe'u peê-my va'ekwe-gwi Nhe'ê Marangatu tee va'e pene mo'arandu-ma va'ekwe. Upe Tupã Nhandejáry oikove va'e pene mo'arandu-gwi pejerovia-ma va'ekwe hese. Pende rekoha pyahu opa e'ỹ va'e omombe'u va'erã nde rexaha-pe ore reko porãha.^a

⁴ Ndaha'éiry voi-ma xejehegwi rei aipo ha'e peê-my. Cristo rembiapo apo oroikwaa porã-gwi ae aipo ha'e peê-my. ⁵ Ndaha'éiry orejéhegwi rei ore ore mbaraete oromombe'u mbe'u hagwã Hesu rehegwa nhe'ê ore

^a3:3 Êx 24.12

renduháry ogwerovia hagwã Hesu-rehe. Ndaha'êi ave ore ae rei orejêhegwi rei ore arandu-gwi oromombe'u mbe'u hesegwa nhe'ê. Nhandejáry ae voi ore mombaraeteha-rupi oromombe'u mbe'u hesegwa nhe'ê. ⁶Ha'e ae ore mo'arandu-ma va'ekwe ore mombaraete-ma va'ekwe inhe'ê mombe'uharã ore oroiko hagwã íxupe. Hesu Cristo rehegwa nhe'ê mombe'uharã ore moingo-ma va'ekwe. Nhane rembypy Moisés amyri remimombe'ukwe rehegwa katu ore noromombe'úi va'e ore. Nhe'ê Marangatu tee va'e ae ore mo'arandu Hesu Cristo rehegwa oromombe'u mbe'u hagwã. "Moisés amyri remimombe'ukwe ndojapói va'e nogwahê mo'ai Nhandejáry renda-py" noromombe'uvéi. Iporãve ore remimombe'u. "Nhe'ê Marangatu tee va'e pende py'apyhy ete-ma ramo pejerovia va'erã Hesu Cristo-rehe. Peiko meme va'erã Nhandejáry ndive" oro'e meme oromombe'u-vy.^b

⁷Nhandejáry ohai uka va'ekwe Moisés amyri-pe hemimombe'urã tekoha porã jareko hagwã. Ita-rehe ojo'o ohai-vy va'ekwe. Upéi Moisés ogweraha upe ita Israel re'ýi kwéry-pe. Ohexa uka-ma ramo íxupe kwéry tekoha rehegwa nhe'ê Nhandejáry nhe'ê ita-rehe oĩ va'e, Moisés rova ohesakapa íxupe kwéry. Upéa-gwi ndikatúi omanha va'ekwe Moisés rova-rehe hikwái. Ogwe hagwã-ramima jepe hendy mbaraete vérami joty íxupe kwéry ohesaka-vy. Upéa-rupi Nhandejáry ohexa uka va'ekwe nhande-vy omba'egwasu marangatuha ombou jave nhande-vy tekoha porã rehegwa nhe'ê ita-rehe oĩ va'e. Ha avave ndojapopáiry hemimombe'ukwe. Upe tekoha tuja-rupi ndajaiiko meméiry

voi. Upéixa-gwi nhane mogwahê ukase mo'ã Nhandejáry oĩ ha-py Moisés remimombe'ukwe tekoha.^c ⁸Ko'ây katu Nhandejáry ombou uka Nhe'ê Marangatu tee va'e nhane mo'arandu hagwã nhane moagwĩ uka hagwã ojêhegwi nhande rekoverã opa e'ý va'e ome'ê-vy nhande-vy. Aipo ramo upéa-rupi Nhe'ê Marangatu tee va'e rembiapo-rupi onhemomba'egwasuve va'erã voi Nhandejáry. ⁹Iporã teĩ voi-ma Moisés amyri remimombe'ukwe. Nhande reko porã va'erãha ohexa uka teĩ va'ekwe nhande-vy. Ndajajapo porãi-gwi ae omopotĩ ukase mo'ã nhande py'a. Iporãve íxugwi Hesu Cristo rehegwa nhe'ê. Nhande py'a omopotĩ va'e ohexa porã uka nhande-vy. Omboyke nhandéhegwi nhande py'a vaikwe. Iporã ete voi hesegwa nhe'ê. ¹⁰Upéa-rehe nhande jaikwaa porãve Nhandejáry ipu'akaha. Upéixa ramo Hesu rehegwa nhe'ê yke-rehe oĩ ramo Moisés remimombe'ukwe tekoha, iporãve ráve vérami teĩ íxugwi. ¹¹Upe nhe'ê tuja omomba'egwasu porã voi jepe "Íjapy rei va'erã kóa nhe'ê peê-my" he'i va'ekwe Nhandejáry nhande-vy. Ha "Hesu Cristo rehegwa nhe'ê katu ndopái va'erã peê-my" he'i ae hesegwa nhe'ê porã-rehe omomba'egwasuve-vy.

**Nhe'ê Marangatu tee va'e oĩ ha-py
mba'eve ndaipu'akavéi-ma
va'erã nhande-rehe**

¹²Upéixa-gwi ore oronhem-bopy'agwasu oromombe'u mbe'u hagwã Nhandejáry Hesu Cristo rehegwa nhe'ê. "Nhandejáry ndive jaiko va'erã voi. Cristo-rehe ha-py omboyke nhandéhegwi nhane rembiapo vaikwe" oro'e orejêupe. Oroha'arõ tee voi arã indive oroiko hagwã. ¹³Ndorojapói Moisés amyri ojapo hagwe-rami.

^b3:6 Jr 31.31-34 ^c3:7 Êx 34.29

Ha'e omonde va'ekwe oakā rehegwa ogehovaomi-vy. Ndoipotái-gwi he'ýi kwéry, Israel remiarirōre oikwaa nahendyveimaha hova.^d ¹⁴Ha'e kwéry ndoikwaái va'ekwe mba'e po he'ise upe va'e. Nhandu kyha-py ojeavoaha-rami voi oĩ va'ekwe inhakā-rehe ojopia va'e. Ohendu teĩ. Ko'āy peve nhandu kyha-py ojeavoapa va'e-rami voi joty okwa hikwái. Oarandu porārā-rehe ndoikwaáiry vyteri hikwái. Oikwaa jokupepa rei. Yma gware Nhandejáry nhe'ē omonhe'ē ramo ohendu teĩ. Ha ohendu e'ỹ va'e-rami joty voi oiko hikwái. Ndoikwaái mba'e pa he'ise. Peteixa oiko-ma ramo Hesu Cristo ndive rire ae oikwaa-ma va'erā. ¹⁵Āy peve Moisés amyri remimombe'ukwe omonhe'ē jave oĩ ipy'a jeavoaha va'e. Ndoikwaa porāi anhetegwa va'e-gwi ipy'a jeavoaha vyteri hikwái. ¹⁶Hesu Cristo-rehe ojerovia ramo ae katu ojepe'a paete arā íxugwi ipy'a jeavoaha vérami oĩ va'e. ¹⁷Upe kwatia-py “Nhandejáry” he'i ramo, “Nhe'ē Marangatu tee va'e” he'ise. Ha Nhe'ē Marangatu tee va'e oĩ ha-py mba'eve ndaipu'akavéi-ma va'erā nhande-rehe. Nhane mo'arandu meme arā jaiko meme hagwā inhe'ē-py.

¹⁸Cristo-rehe jajerovia-magwi peteĩ teĩ nhande rova avoaha e'ỹ va'e-rami jaiko. Ndaiporivéi-ma nhande-vy nhandu kyha ramigwa nhande py'a jeavoaha. Espéko-py jajehexaha-rami Nhandejáry mba'egwasuha ipu'akaha ave ohexa uka nhande-rehe. Ojehexa jave, nhande reko ojehe'ave ave oho-vy Cristo-rehe. Hekoha-rami jaiko porāve rāve jaha-vy. Nhandejáry Nhe'ē Marangatu tee va'e rembiapo voi upe nhande reko pyahu-ma.^e

Hetea'e reheve Paulo omombe'u Hesu Cristo rehegwa nhe'ē

4 Nhandejáry ore poriahuvereko-magwi Hesu rehegwa nhe'ē mombe'uha ramo ore moingo-ma va'ekwe. Upéa-gwi ore retea'e reheve oromombe'u Hesu Cristo rehegwa nhe'ē. ²Nore rembiapo vaíry. Norogwenotíry ore rembiapokwe. Nhandejáry nhe'ē ra'anga noromombe'u mo'ái. Norombojopara reíry va'ekwe imombe'u-vy inhe'ēgwe. Oporombotavy e'ỹ va'e voi ore. Nhandejáry oikwaa voi ore rekoha. Nokanhýi mba'eve íxugwi. Anhetegwa mante ore remimombe'u va'e voi. Upéixa orojekwaa uka enterove va'e-upe. ³Hesu Cristo rehegwa nhe'ē enterove ohendu hagwā oromombe'u mbe'u oroiko-vy. Ohenduse e'ỹ va'e-gwi mate onhemi rei oiko-vy ore remimombe'u. Ipy'a jeavoaha va'e-rami voi oiko gwí Nhandejáry-gwi mombyry oikose va'e kwéry. Ohasa asy hagwā-py oho va'erā hikwái. ⁴Anhaygwasu-pe ae ogwereko gweko járy ramo hikwái. Ha'e omopytumba íxupe kwéry pono ojerovia Hesu-rehe. Omohesakāmba porā mo'ā íxupe kwéry Cristo rehegwa nhe'ē. Nhane remimomba'egwasu va'e voi Cristo. Ha'e hekoha peteixa Nhandejáry rekoha ndive. ⁵Ha ore katu hesegwa nhe'ē meme ore remimombe'u. Noromombe'úi ore orejéhegwi rei. Hesu Cristo Nhandejáry voiha mante ore remimombe'u. Ore niko oroiko pene rembigwái-rami rei Hesu Cristo nhande rayhuha-gwi. ⁶“Tahembipe” he'i va'ekwe Nhandejáry. Pytū rei va'ekwe omohembipe hagwe-rami, āy omohembipe ave Nhandejáry nhande py'apy-py nhane mo'arandu hagwā ójehe. Hesu Cristo-rehe hekoha porā

^d3:13 Êx 34.32 ^e3:18 Rm 8.29; 1 Jo 3.2-3

tee jahexakwaa ramo jaikwaa-ma ave Nhandejáry imba'egwasuha.^f

**Nhandejáry mate oĩ
Paulo mombaraeteha**

⁷Upéixa voi hyru vvyjygwe gwigwa-py omoĩ iporãve va'e. Upéixa ete ave mba'e ryru-rami rei ore oroiko. Nhandejáry omoĩ va'ekwe ore py'apy-py onhe'ẽ marangatu porã ete va'e. Upéa-rehe oroikwaa-ma voi Hesu Cristo Nhandejáry tee voiha. Ipu'aka teeveha oroikwaa-ma voi. Ore mo'arandu porã enterove oikwaa hagwã. Ndaha'éiry voi orejéhegwi rei ore mbaraeteha. Nhandejáry ore mombaraeteha va'e ae ojekwaa hagwã ore reko-rehe.

⁸Ore-vy katu, gwĩ Hesu rehegwa nhe'ẽ nohenduséi va'e ore jopyve pyve va'ekwe ore moingo asy-vy. Ore rereko asy vai ramo jepe oronherenohẽ jevy joty íxugwi. Ndorojepy'apýiry voi oroiko-vy oréjehe. Ore py'a rerovase va'e oĩ ramo jepe ore-vy ndorojepy'a rerova ukáiry joty íxupe. Akói joty voi ore orojerovia Hesu-rehe. ⁹Oĩ heta voi ore-rehe ija'e'ỹ va'e ore rereko asy va'e. Nhandejáry ae ore pytygwõ voi. Ore-rehe ija'e'ỹ va'e ore reity jepe teĩ oropu'ã jevy joty oroho-vy orojerovia-gwi Nhandejáry-rehe. ¹⁰Ore jukase meme ore-rehe ija'e'ỹ va'e. Hesu rereko hagwe-rami ave ore rerekose mo'ã. Hesu ae ore mombaraete. Upéa-gwi ore rexaháry ohexa kwaa ore-rehe he'i hagwã "Hesu nipo oikove tee va'e voi ra'e" he'i hagwã. ¹¹Oroikove peve gwive ore mbohasa asy meme ore jukase-vy oroiko-gwi Hesu rembigwái ramo. Upéixa oroiko jave ojehexa uka ore reko-rehe Hesu oikove jevymaha. "Hesu voi nipo ra'e oipytygwõ Paulo kwéry-pe. Hesu voi nipo ra'e oikove

jevy-ma" he'i hagwã ore rexaháry. ¹²Hesegwa nhe'ẽ oromombe'u-gwi oromano va'erã-ramima ore oroiko. Ha peẽ ae katu inhe'ẽ oromombe'u-gwi pene moingove porã-ma Hesu.

¹³Yma va'ekwe hese ojerovia va'e ohai Nhandejáry nhe'ẽ kwatia-rehe "Arovia-gwi amombe'u" he'i. Ore ave, orogwerovia-gwi oromombe'u mbe'u ave Nhandejáry rehegwa nhe'ẽ.⁸

¹⁴Omano rire Hesu Cristo, Nhandejáry omoingove jevy íxupe. Oroikwaa-ma ave nhamano rire Nhandejáry nhane moingove jevy va'erã Hesu ndive. Pene ndive ore reraha va'erã gwenda-py. ¹⁵Orohasa asy pende-rehe ha-py oroikwaa uka hagwã peẽ-my Hesu Cristo rehegwa nhe'ẽ pende retave tave hagwã pejerovia-vy Hesu-rehe. Upéixa ramo oĩ arã hetave tave ojerovia va'e Hesu-rehe. "Atima xe Járy" he'i meme arã hikwái. Hetave tave oĩ va'erã omomba'egwasu va'e Nhandejáry-pe.

**Nhande rereko asy ramo jepe
nhamondo mondo nhande
resa yváy-py oĩ va'e-rehe**

(Rm 8.17-18)

¹⁶Upéixa-gwi ndore py'a rerahái oroiko asy ramo jepe. Ore rete-pe ore mokãgwe rasya jepe, ore py'a katu onhemoatyrõve rõve oho-vy. ¹⁷Ore-rehe ija'e'ỹ va'e ore rereko asy tee jepe ndorojohu vaíry joty ore. "Ndahi'are etéiry" oro'e joty orejéupe. Yváy-py ore momba'egwasu porãve rãve va'erã ore rereko porã-vy opa e'ỹ reheve. ¹⁸Upéixa-gwi ndaha'ei niko jahexa va'e-rehe oromondo ore resa oroiko-vy. Jahexa e'ỹ va'e-rehe ae oromondo mondo ore resa. Jahexa va'e ndahi'aréi va'erã. Jahexa e'ỹ va'e katu opa e'ỹ va'erã.

**Nhandejáry ndive jaiko
va'erã-rehe javy'a ha'arõ-vy**

5 Ko nhande rete nhande tapýi rei voi. Ho'a rei arã nhamano ramo. Jaikwaa-ma niko ho'a-ma ramo, ombohekovia arã nhande-vy yváy-py Nhandejáry Hesu Cristo renda-py. Ndaha'éí nhane rembiaporã upe nhande róga teerã. Nhandejáry rembiapo ae ijapopyre opa e'y va'e ome'ẽ arã nhande-vy nhande rete pyahurã jevy. ²Ore ao pyahu-py oronhemondese etereiha-ramima oroiko-ma ore. Ore rete pyahurã oroiporuse eterei ore. Ndaha'éí ore py'a kane'õ-gwi, iporãve va'e orohexaséi-gwi ae. ³Nhane nhe'ẽ reko katukwe ombohete jevy ave va'erã yváy-py. Ndoiko reivéi-ma va'erã nhane nhe'ẽgwe upe-py. Nhanhemonde va'erã-rami nhande rete pyahupa-ma va'erã upe-py. ⁴Nhande tapýi rei vérami jaiporu va'e nhande rete rasypa rei nhahendu. Ha ore katu haimete noroha'arõ kwaáiry ore rete resakã-rehe. Ndaha'éí teĩ jepe oromanose-gwi. Oronhemondese eterei-ma ae ore rete pyahurã-py. Iporã eterei ore-vy omano e'y va'erã. ⁵Nhandejáry voi ojapo va'ekwe nhande reterã. Omoingo-ma nhande py'apy-py Nhe'ẽ Marangatu tee va'e. Pe Nhe'ẽ Marangatu tee va'e ome'ẽ ranhe va'ekwe nhande-vy Nhandejáry yváy pygwarã-rehe nhaha'arõ kwaa hagwã. ⁶Upéa-rehe ore mbaraete reheve oroiko ko'a-py. Nhande rete jaiporu ramo ae mombyry jaiko joty Nhandejáry renda-gwi. Indive jaiko va'erã-rehe javy'a ha'arõ-vy. ⁷Ndaha'éíry jahexa va'e-rehe orovy'a. Orogwerovia-gwi ae orovy'a ha'arõ-vy orogwahẽ hagwã íxupe. ⁸Ore py'agwapy porã oroiko-vy. Ndorokyhyjéi oromano hagwã-rehe. Ore-vy iporãve ore retekwe oroheja Nhandejáry róga pygwa ramo oroiko

hagwã. ⁹Upéa-rehe orombovy'ase eterei Nhandejáry-pe hemimbota orojapo-vy. Ore rete-py oroime reheve, oroime e'y ramo ave, íxupe mate orombovy'ase oroiko-vy.

¹⁰Nhande kwéry enterove gwive ja-jehexa uka-ma va'erã Hesu Cristo-pe. Imburuvixagwasu ramo nhaĩ-ma va'erã hovagwy-py. Nhande rete jaiporu aja ramo iporã para'e naiporãĩ para'e nhane rembiapo oikwaa uka va'erã peteĩ teĩ-pe. Ome'ẽ va'erã nhande-vy peteĩ teĩ-pe nhane rembiapokwe repy.

**Hesu remimbota mante ojapose
Paulo rehegwa nhe'ẽ**

¹¹Upe va'e oroikwaa-gwi, Cristo rovagwy-py nhane monhembo'ytaha oroikwaa-gwi, orojapo japo inhe'ẽ oroiko-vy. Oromombe'u anhetegwa nhe'ẽ enterovéa-pe, hetave tave va'e orombojerovia tee uka hagwã hese. Ore rekoha ore py'a gwive oikwaapa voi Nhandejáry. Ha peẽ ave aipota peikwaa pende py'a gwive ore ore rekoha porãha. Anhetegwa mate voi ore remimombe'u. ¹²Upéa ha'e ramo ndaha'éí anhemboete-gwi rei. “Xe reko porã” nda'éiry xe anhembotuvixa mba'e hagwã. Aipota peikwaa xe rekoha pejoko kwaa hagwã ore-rehe onhe'ẽ rei rei va'e. Ha'e kwéry onhembotuvixase rei nipo ra'e peẽ-my. Hekoha porã vérami ojehexa uka porãse rei peẽ-my. Nopenáiry voi nipo ra'e opy'apygwa-rehe ra'e. Ore ae anhei tee-rupi mante oroiko.

¹³Ndopo ha'e-gwi “Itavy rei-ma Paulo” peje arã para'e xe-rehe. Aipo ramo itavy va'e-rami jepe xe taiko, Nhandejáry-pe katu xe amomba'egwasu aiko-vy. “Hi'arandu voi Paulo” peje arã para'e xe-rehe. Aipo ramo pejerovia porãve rãve hagwã Hesu-rehe, xe ae taiko xe arandu ramo.

¹⁴Hesu xe rayhu eterei-gwi ndajaposéi xe ae xe remimbota. Hemimbota ae mante ajapose. Xe retea'e reheve ajapose Hesu remimbota. Aikwaa-ma petei va'e omano va'ekwe enterove rekovia. Upéixa-gwi enterove opyta-ma omano va'ekwe-rami.

¹⁵Hesu omano va'ekwe nhande-rehe ha-py. Ndaha'éi nhandéjehe anho rei jaiko hagwā omano va'ekwe. Hese mante jaiko hagwā yma omano va'ekwe ha'e nhande-rehe ha-py. Omano ete rire oikove jevy va'ekwe hese ha-py ae āy jaiko porā hagwā ponove jajapose va'e rei jajapo.

¹⁶Upéa-gwi ko'ánga gwive xe akā gwigwa rei nanhe'ē reisevéi avave-rehe. Yma va'ekwe xe akā-gwi rei anhe'ē va'ekwe Hesu-rehe. Āy katu xe nanhe'ē reivéi-ma arā upéixa hese. Ahexa kwaa-ma hese hekoha-rehe.

¹⁷Upéixa-gwi jajeroivia-ma ramo Hesu-rehe nhane mbohekoha pyahupa-ma peteixa ondive gwarā voi. Nhande rekoha tujakwe jahejapa-ma. Āy katu nhandehypyrū-ma nhande rekoha pyahu reheve jajapo meme hagwā inhe'ē.

**Nhandejáry nhane mbojeroivia
ukase Cristo-rehe**

(Rm 5.10; Ef 6.20; Cl 1.20)

¹⁸Nhande rekovia Cristo omano va'ekwe. Upéa-rupi Nhandejáry ombopyahu-ma va'ekwe nhande py'a nhande-vy. Yma va'ekwe nanhande a'éi Nhandejáry-rehe. Nhande a'e e'yha ramo jepe jareko va'ekwe íxupe, ha'e ae joty nhane mboheko pyahu va'ekwe jaiko hagwā he'yí ramo jaroja hagwā íxupe nhande rekoha. Nhane rembiaporā ome'ē-ma ave nhande-vy enterove-pe nhambojeroivia uka hagwā hese he'yí kwéry ramo oiko hagwā

ogwerojoja hagwā íxupe gwekoha hikwái. ¹⁹“Nhande rekovia Cristo omano va'ekwe nhande repy-vy. Omboyke voi va'ekwe nhandéhegwi nhane rembiapo vaikwe. Upéixa-gwi Nhandejáry naimandu'avéi nhane rembiapo vaikwe-rehe. Hese ojerovia va'e Nhandejáry ogwereco gwe'yí tee ramo. Oa'e e'yha ramo rei ndogwerekovéiry.” A-rami voi ore mbo'e uka va'ekwe ore remimombe'urā ome'ē-vy ore-vy. Oipota enterove va'e oikwaa upe va'e.

²⁰Upéixa-gwi Cristo réry-py apomo'arandu peē-my. Nhandejáry ore mbou uka va'ekwe peē-my oromombe'u hagwā inhe'ē. Cristo réry-py, hekovia, orojerure meme peē-my apombojeroivia tee ukase Cristo-rehe. Penhemoi uka katu Nhandejáry-pe he'yí ramo pejeheko mbojoja-vy. ²¹Ojejavy e'y va'e tee jepe Cristo, nhane rembiapo vaikwe omoimba joty va'ekwe hese Nhandejáry. Nhande rekovia ojuka va'ekwe íxupe. Upéa-rupi nhane mopotise Nhandejáry hekoha porā-ramima jaiko hagwā, Cristo ndive peteixa jaiko hagwā.

6Ore katu Nhandejáry rembigwái ramo oroiko hembaliapo orojapo-vy. Upéixa-gwi ore orojerure peē-my ani hagwā pende resarái Nhandejáry-gwi. Ha'e pende rexakwaa rei araka'e pende rovasa-vy. Pende rovasa rire ani pejere tei íxugwi. Perova tee katu pende rekoha hekoha-rupi. ²Nhandejáry kwatia-rehe oĩ va'e nhe'ē kóixa he'i:

“Orohendu-ma va'ekwe aporoho-vasaseha óra-py orohendu-ma va'ekwe oroipytygwō hagwā. Ororesendeseha óra-py oroipytygwō-ma va'ekwe”^h

he'i Nhandejáry kwatia-rehe oĩ va'e. Āy nhande rexakwaa reiha óra voi, nhane resende hagwā óra voi ko'ánga.

**Gweko-rehe Paulo ojehexa uka
Nhandejáry rembigwaiha**

³Enterová-pe orombojerovia ukase oroiko-vy Hesu-rehe. Ore reko porã meme voi ore “Paulo-rehe ha-py rei ndajeroviaséi Hesu-rehe” pono he'i ore-rehe.

⁴Ore ae katu ore reko jejavy e'y-rupi orojehexa ukase ore Nhandejáry rembigwái teeha. Upéa-rehe ore rereko asy ramo jepe Hesu-rehe ija'e'y va'e kwéry, noronhe'ëi joty voi ore. Oroikotevê eterei ramo jepe, ndorogerure ruréi joty oroiko-vy. Oronhemboasy ramo jepe, norogweronhe'ëi joty ore ore nhemboasyha orokirirí rei oroiko-vy.

⁵Ore nupã nupã va'ekwe, ore moĩ moĩ va'ekwe preso. Ore-rehe ipoxyapa-gwi ojogweroaty aty va'ekwe ore-rehe. Ore kane'o teĩ-ma ore rembiapo eterei-gwi. Oroke e'y reheve, ore rembi'u e'y reheve ave oroiko oromba'apo apo oroiko-vy. Upéixa jepe ore reko orokirirí rei joty ore orojehexa uka porã hagwã Nhandejáry rembigwái voiha ramo ore.

⁶Ore reko potĩ va'e voi ore. Oroikwaa porã Hesu rehegwa nhe'ë oromombe'u mbe'u jevy hagwã. Ore re'yí e'y va'e-pe gwive túvy-rami orogwereco enterove va'e-pe. Oroporohayhu va'e voi ave ore. Upéixa ore reko porã-rehe orojehexa uka ore Nhandejáry rembigwaiha. Nhe'ë Marangatu tee va'e ore py'apyhy paite-ma. Oromombe'u jave Nhandejáry rehegwa nhe'ë Inhe'ë Marangatu tee va'e omo'arandu-ma henduháry-pe.

⁷Anhete voi ore nhe'ë. Nhandejáry remimbopu'aka voi ore. Heko porã teerupi oroiko-gwi oromokirirí uka ore-rehe ija'e'y va'e-pe. Ore reko porãrã ome'ë me'ë ore-vy Nhandejáry. Hembigwái voi ko ore.

⁸Oĩ ore mboete ore momba'egwasu va'e. Oĩ ave ore momba'e rei rei va'e. Oĩ ore moherakwã vaise mo'ã va'e. Oĩ ave ore moherakwã porã porã va'e. Oĩ

ave “Ijapu eterei Paulo oirũ ndive” he'i rei va'e ave ore-rehe. Ore ae katu anhei teegwa voi ore remimombe'u. ⁹Ndahexa pytýiry-rami po ore. Heta-ma jepe ore kwaa porãha ore. Oromano mano hagwã-rami jepe oroĩ ramo, äy peve joty oroiko. Ore rereko asy meme va'ekwe, ndore jukáiry joty. ¹⁰Ore mbovy'are'y ramo jepe, orovy'a meme joty oroiko-vy. Ore poriahu ete jepe, orombohekoha porã joty heta va'e-pe oromo'arandu-vy íxupe kwéry Hesu rehegwa nhe'ë-py. Ore renduha kwéry oiko porã katu Hesu rehegwa nhe'ë rendu-vy. Mba'eva ndorogwerekói ramo jepe, ore niko opamba'e orogwereco va'e voi Nhandejáry renonde-py.

¹¹⁻¹³Xe py'apy gwive anhemombe'u kuri peë-my, peë Corinto tetã mygwa kwéry-pe. Mba'eva nanhomĩ nhomĩry pendéhegwi. Ndapeikói jepe xe reko-rami. Xe apohayhu voi joty. Peë ae naxe rayhúiry. Gwa'y kwéry-pe túvy ojerureha-rami xe ave ajerure peë-my xe apogwerekoha-rami xe rereko hagwã ave peë.

**Ndikatúi Hesu reroviaha
omoirũ rei herovia e'yha-pe**

(1 Co 10.20-21; 1 Jo 1.6)

¹⁴Ani eremoirũ eterei teĩ ereiko-vy Hesu rerovia e'yha-pe pono pene mbojehe'a jevy ójehe. Peteixa ani pembojehe'a teĩ pende rekoha hekoha kwéry-rehe. Mba'éixa po ojopohu pohu-ta hekoha porã va'e hekoha vai va'eha-rupi? Pytũ hesakã va'e jaikwaa voi, ndojehe'áiry voi ojóehe. Upéixa ave ndikatúi Hesu reroviaha omoirũ eterei teĩ Hesu-rehe ojerovia e'y va'e-pe. ¹⁵Mba'éixa po oiko porã va'erã anhaygwasu Cristo ndive? Ndikatúí voi. Ndahe'íry hesegwa-gwi. Upéixa ave ndikatúí Hesu reroviaha omoirũ meme

herovia e'ŷha-pe. Ani eremoirũ irũ teĩ Hesu-rehe ojerovia e'ŷ va'e-pe.

¹⁶Mba'éixa po opyta-ta Nhandejáry róga-py tupã ra'anga rei? Naiporã vóiry oiko upe-py. Nhande, Hesu Cristo-rehe jajerovia va'e kwéry, jaiko-ma Nhandejáry róga tee ramo. Ha'e Tupã tee. Hekove porã tee va'e voi Nhandejáry. Ha opyta nhande py'apy-py, nhande koty-py oiko. Ha'e he'i va'ekwe:

“Xe aiko-ta ipy'apy-py. Ijapyte-rupi agwata-ta. Aiko-ta íxupe kwéry heko járy ramo. Ha'e kwéry oiko-ta xe re'ŷi kwéry ramo.”¹

¹⁷Upéixa-gwi ani erepena anho ngatu rei ivai va'e-rehe. Ndikatúí erereko ne irũ tee-rami xe-rehe ojerovia e'ŷ va'e kwéry-pe. Erenhemomombyry ae arã mba'e ky'a-gwi. Upéixa erejapo ramo oromogwahẽ porã va'erã xe ha-py.²

¹⁸Aiko arã nde ru ramo. Nde ave ereiko arã xe ra'y ramo, xe rajy ramo ave^{3k} he'i va'ekwe Nhandejáry ipu'aka tee va'e.

7 Upe nhe'ẽ jaikwaa-gwi xe rembi-hayhu kwéry, tanhanhemopotĩ kena opa ivai va'e-gwi. Nhande rete-py ivai va'e-gwi, nhande py'apy-py ivai va'e-gwi tanhanhemopotĩ katu jaiko porã hagwã Nhandejáry-pe, ha'e he'i hagwã peteĩ teĩ nhande-rehe: “Onhemomarangatu xe mboete-vy. Opy'apy gwive onhemopotĩ xe-rehe ojerovia ete-gwi” he'i hagwã nhande-rehe Nhandejáry.

“Xe rembiayhu va'e voi peẽ” he'i Paulo Corinto pygwa kwéry-pe

²Ha xe ko ajerure-ta peẽ-my ore rayhu hagwã-rehe. Pende py'a gwive pehendú hagwã xe nhe'ẽ. Xe py'a gwive xe rembiayhu va'e voi peẽ. Naxe rembiapo vaíry avave-pe xe. Oĩ onhembohekoha vai va'e. Xe ae avave-pe nambohekoha vaíry. Xe ko nambotavýiry voi avave-pe.

³Upéixa ha'e ramo jepe, “Pene rembiapo vai ko” nda'etí joty va'erã peẽ-my. Ha'e jevy-ta joty peẽ-my “Peẽ ko xe py'a gwive xe rembiayhu va'e voi peẽ. Jaiko gwive onhondive nhamano peve onhondive xe py'a ete gwive apohayhu. Xe re'ŷi ramigwa voi peẽ.”⁴Ajerovia porã pende-rehe. Apomoherakwã porã oparupi. Xe py'agwapy jevy-ma pende-rehe. Opamba'e ahasa asy ramo jepe pende reko arovy'a joty.

Tito omoirũ jevy-ma Paulo-pe

⁵Macedônia yvy-py orogwahẽ ramo va'ekwe ndikatúí oropytu'u porã. Ndore py'agwapyí voi va'ekwe oropytu'u e'ŷ-vy. Ore jerekwe-rupi ore mbohasa asy va'ekwe-gwi ore py'a kyhyje va'ekwe voi oroiko-vy.⁶Nhandejáry ae katu ore mbopy'agwapy jevy-ma. Ojepy'apy va'e-pe ombopy'agwapy kwaa voi Nhandejáry. Ha ore mbopy'agwapy-ma. Tito ogwahẽ ore-vy-gwi ore mbopy'agwapy jevy-ma Nhandejáry.⁷Ndaha'éiry igwahẽha-rehe rei ore py'agwapy. Omombe'u kuri xe-vy pende rekoha: “Corinto pygwa kwéry nde rexa nga'u voi kuri. Ojepy'apy nipo ra'e nde-rehe” he'i pende-rehe. “Ha'e kwéry omboasy gwembiapokwe ra'e” he'i. “Nde ereipota va'e ojapose voi” he'i xe-vy pende reko mombe'u-vy. Upéa ahendu ramo xe mbovy'a jevy-ma.

⁸Perovy'are'ŷ voi ra'e xe nhe'ẽ araha uka va'ekwe peẽ-my kwatia-rehe. Upéa-rehe “Ma'erã po ra'e araha uka íxupe kwéry upe kwatia?” nda'etí ramo jepe, haimete aipo-rami ha'e va'ekwe pende vy'are'ŷha rerakwã rendu-vy. “Corinto pygwa ndovy'avéi ne rembihaikwe-rehe” omombe'u jevy-ma ramo xe-vy, ndahi'aréi upéixa peiko ramo jepe, haimete-ma anhemboasy

¹6:16 Lv 26.12; Ez 37.27

²6:17 Is 52.11

³6:18 2 Sm 7.14; 1 Cr 17.13

peẽ-my ahai hagwe-rehe. ⁹Áy ae avy'a jevy. Ndaha'úi pevy'are'y hagwe-rehe avy'a. "Iporã jarova nhande rekoha" peje ra'e-gwi ae xe mbovy'a jevy peẽ. Nhandejáry pene mbovy'are'y uka va'ekwe pene mo'arandu hagwã. Pevy'a e'y-rupi ojapo porã pende-rehe Nhandejáry. Upéa-rehe ndorojapo vaíry va'ekwe joty pende-rehe.

¹⁰Nhandejáry nhane mbovy'are'y uka jarova hagwã nhande rekoha nhane rembiapo vaikwe omboyke hagwã nhandéhegwi. Teko rei reko rupi oiko va'e ae ndaha'úi upéixa. Ivy'are'y ramo jepe nonhemohi'agwĩry Nhandejáry-gwi. Onhemomomyryve ryve joty íxugwi.

¹¹Pemondo porã katu pende resa pende rekokwe-rehe pene mandu'a porã hagwã mba'éixa pa Nhandejáry pende rovása pene mbovy'are'y-gwi. Pene vy'are'yha-gwi pene mboetea'e nipo ra'e pejapo hagwã hemimbota. Pene mokyre'y ra'e pende reko porãha pehexa uka hagwã xe-vy ra'e. Hembiaipo vai va'ekwe-pe pereko asy nipo ra'e. Peẽ pekyhyje nipo ra'e. Xe rexa nga'u voi nipo ra'e. Pene rakate'y ave nipo ra'e xe-rehe. Pya'e pereko asy nipo upe mba'e vai apohare-pe ra'e. Upéixa peiko-gwi, ojekwaa pende-rehe xe nhe'ẽ pehenduha. Ndapeikói voi ra'e upe va'e reko-rupi.

¹²Araha uka-ma ramo va'ekwe peẽ-my upe kwatia nhe'ẽ ndaha'éiry hembiaipo vai va'ekwe-rehe mate ahai va'ekwe peẽ-my. Ndaha'éiry ave hese hembiaipo vai va'ekwe-rehe ave. Pende rehegwa voi upe va'e kwatia. Aipota eterei voi pene momandu'a xe-rehe Nhandejáry "Nhane rembihayhu voi Paulo" peje hagwã xe-rehe. Upéa-rehe voi ahai va'ekwe peẽ-my upéa kwatia.

¹³Upéixa ramo aikwaa-ma xe rayhu teha voi ra'e. Upéa-rehe xe py'agwapy jevy-ma áy arovy'a jevy-ma. Tito ave

xe mbovy'a-ma ave. Ha'e ovy'a eterei-gwi xe avy'a ave. "Corinto pygwa xe mogwahẽ porã kuri" he'i Tito pende rekoha omombe'u-vy xe-vy. "Omoroy'sã jevy-ma xe py'apy-py" he'i ave Tito pende-rehe. Upéixa-gwi avy'a jevy xe ave. ¹⁴Yma va'ekwe apomoherakwã porã va'ekwe Tito-pe. "Ne mogwahẽ porã arã Corinto pygwa kwéry" ha'e va'ekwe íxupe pende-rehe. "Oromondo-gwi ohendu arã ne nhe'ẽ" ha'e ave pende-rehe. Ha nanhemotĩry xe ha'e hagwe-rehe. Anhetegwa meme mate ha'e peẽ-my. Upéixa ave apomoherakwã porã ramo va'ekwe Tito-pe anhete tee voi upe xe nhe'ẽ. ¹⁵Ha'e pende rayhuve huve ra'e imandu'a ramo pende-rehe. "Xe mogwahẽ porã kuri. Xe nhe'ẽ ohendu porã" he'i pende-rehe. Pene kyre'y nipo ra'e hemimombe'u pejapovy. Xe remimondo va'e-gwi para'e penhemoi nipo ra'e ipogwy-py xe mboete-vy nipo ra'e. Upéixa araka'e perohory íxupe imogwahẽ-vy. ¹⁶Xe katu avy'a pende-rehe. Ajerovia pende reko-rehe xe.

Nhame'ẽ katu opamba'e nhane rakate'y e'y reheve

(At 11.29; Rm 15.25-27; 2 Co 9.7-8)

8 Xe re'yí kwéry, Hesu reroviaha kwéry, amombe'use peẽ-my mba'éixa pa Nhandejáry oheko mbo'e Macedônia pygwa-pe, ójehe ojerovia va'e-pe. Oheko mbo'e íxupe kwéry ohexakwaa porã rei hagwã gwapixa kwéry-pe. ²Ha'e kwéry ohasa asy eterei ramo jepe ovy'a joty. Iporiahu ramo jepe ha'e kwéry ome'ẽ heta voi iporiahuve va'e-pe. Ndahetái jepe ogwereco nahakate'yiry gwemime'ẽrã-rehe. ³⁻⁵"Ore ave orome'ese Judéia pygwa kwéry Hesu reroviaha va'e kwéry-pe. Orome'ẽ-ta nde-vy ore pirapire ereraha hagwã íxupe kwéry ipirapirerã" he'i va'ekwe ore-vy. Oikotevẽ jepe ohexakwaa rei joty gwapixa-pe.

“Hetave tave orogweraha ukase nde-vy íxupe kwéry, iporiahu va'e kwéry pegwarã” he'i ore-vy. “Ndaha'éiry eremanda-gwi ore-vy orome'ë. Ore ae voi orome'ëse-gwi orome'ë” he'i va'ekwe ome'ë-vy. Ore ae oro'e: “Iporiahu-gwi ra'e ndahetái opirapire ogweraha uka va'erã” oro'e rei va'ekwe hese kwéry. Heta voi ore-vy ogweraha uka opirapire. Onheme'ë ete ranhe ra'e Nhandejáry-pe. Upéi ojapose eterei voi ra'e inhe'ë. Xe nhe'ë ave ojapose voi ave ra'e.

⁶Upéixa ha'e kwéry ojapo ramo xe mandu'a jevy pende-rehe peë Corinto tetã mygwa kwéry-rehe. Upe jave anhomongeta Tito ndive. “Ereime ramo araka'e Corinto tetã-my eremombe'u íxupe para'e pirapire omboaty hagwã iporiahu va'e-pe ome'ë hagwã. Upéixa-gwi iporã ereho jevy Corinto tetã-my” ha'e kuri Tito-pe. “Ereime jave araka'e onhypyrũ-ma ra'e omboaty hagwã gwemime'ë me'ërã. Aipo ramo tereho jevy teremokyre'y jevy íxupe kwéry heta heta omono'õ hagwã gwemime'ërã. Upéixa ramo ha'e kwéry ohexa uka va'erã Hesu re'yí ojohayhuha gwembiapo porã ojapo-vy” ha'e ave íxupe oho hagwã pende ha-py.

⁷Peë pende rekoha porãve rãve ra'e ambue kwéry reko-gwi. Pejerovia teeve ra'e Nhandejáry Hesu-rehe. Hese gwa nhe'ë pemombe'u porãve ra'e, peikwaa porãve ave ra'e. Ambue kwéry-gwi pene kyre'yve ra'e ambue kwéry-pe peipytygwõ-vy. Ore rayhuve ave voi ra'e. Aipo ramo ha'e-ta peë-my “Enterove va'e reko pehasave-gwi tapeme'ëve katu pende pirapire iporiahu va'e kwéry pegwarã. Oporohayhu va'e rembiapo voi upe va'e”.

⁸Namandáiry peë-my peme'ë hagwã pende pirapire íxupe kwéry. Amombe'u ramo peë-my Macedônia pygwa kyre'yha aipota ojekwaa ave pende-rehe pejohayhuha. Heta voi pende pirapire peme'ë ramo “Corinto pygwa ore rayhu voi ra'e” he'i va'erã pende-rehe.

⁹Pene mandu'a katu Nhandejáry Hesu Cristo nhande rayhuha-rehe. Yma va'ekwe opamba'e ogwereco yváy-py. Ha upéi ogwejy ou-vy ko vvy-rehe jave katu iporiahu-ma opyta-vy. Upéixa onhemboheko poriahu va'ekwe pende-rehe ha-py pende rovasa porã porã hagwã.¹

¹⁰Amombe'u-tama peë-my pene remime'ërã-rehe. “Nhamboaty-ta iporiahu va'e pegwarã” peje araka'e. Ojapo-ma pete'i ro'y aipo peje hagwe. Yma tenonderã penhypyrũ-ma peme'ë. Pevy'a reheve pehayhu eterei-gwi peme'ëse íxupe kwéry araka'e. “Nhame'ë-ta jaiporiahuvereko-gwi íxupe kwéry” peje araka'e penhypyrũ-vy araka'e hese kwéry.

¹¹Ko'ánga katu iporã pejapopa upe pene rembiapo porã. Ani peha'arõve peme'ë me'ë va'erã-rehe. Pete'i te'i pereko va'e-gwi pemono'õ peme'ë va'erã íxupe kwéry. Pevy'a reheve pene kyre'y reheve pende aja-rupi peme'ë iporiahu va'e kwéry-pe. ¹²Anhete voi ome'ëse va'e ogwereco háixa ome'ë ramo ombovy'a arã Nhandejáry-pe. Ndahetái ramo jepe Nhandejáry-pe ombovy'a joty ome'ë-vy. Ha'e ndojeruréiry jareko e'y va'e-rehe.

¹³⁻¹⁴Nda'éiry peë-my peme'ë me'ë hagwã íxupe kwéry peikotevẽ jevy hagwã. Áy heta pene mba'e. Iporiahu joty ha'e kwéry. Aipo ramo iporã pemboja'o ime'ë-vy íxupe kwéry. Ogwahẽ ramo ndaperekoiha óra pende rexakwaa jevy va'erã ave ha'e kwéry peë-my. Upéixa ramo ha'e-rami ave

meme penhopytygwō arā onhondive avave ndoikói hagwā iporiahu va'e-rami. Ndoikói ave arā imba'e retave va'e-rami ojóhugwi. Pejogwereco rei arā peteixa penhopytygwō-vy. ¹⁵ Nhandejáry nhe'ē kwatia-rehe oī va'e he'i:

“Hetave omono'ō va'e nahembýi joty íxupe.

Mixí jepe omono'ō va'e omohygywatā joty íxupe”^m

he'i Nhandejáry kwatia nhe'ē peteixa ogwereco íxupe kwéry-gwi.

Tito, oirū kwéry ndive oho oipytygwō hagwā Corinto tetā mygwa Hesu reroviaha kwéry-pe

¹⁶⁻¹⁷ Ore-rami ave pene pytygwōse ave Tito. Ikyre'y xe nhe'ē rendu-vy oho hagwā. Pende rereko opy'apy-py. Nhandejáry voi omōi ipy'a-py ohose hagwā pene pytygwō-vy. Upéa-rehe atima porā Nhandejáry-pe hese. ¹⁸ Indive oromondo ave peteī nhande re'yí va'e. Opa rupigwa Hesu réry-py onhomboaty va'e kwéry remimboete upe xe remimondo. Omombe'u porā kwaa Hesu rehegwa nhe'ē. Upéixa-gwi omboete íxupe henduha kwéry. ¹⁹ Ha'e Hesu reroviaha va'e, ha Hesu reroviaha kwéry oiporavo va'ekwe íxupe ore irūrā ore ndive ogweraha hagwā pirapire Judéia tetā-my gwarā. Jahexakwaa rei ramo upe pygwa kwéry oikwaa arā jahayhuha íxupe kwéry. “Hesu-rehe ojerovia va'e onhopytygwō voi ra'e okwa-vy” he'i arā nhande-rehe hikwái nhande rexaháry. “Nhandejáry nipo omboheko pyahu ra'e íxupe kwéry” he'i ave arā omomba'egwasu-vy Nhandejáry-pe nhande rexaháry kwéry.

²⁰ Heta voi pirapire orogweraha va'erā. Pono onhe'ē rei xe-rehe, heta oho va'e ndive orogweraha va'erā pirapire. Upéixa ramo “Oiporu rei nipo

ra'e ojeupe gwarā oipe'a” ndikatúí he'i va'erā ore-rehe.

²¹ Nhandejáry oikwaa ore rekoha porā tee voi. Entéro va'e renonde-py ave ore rekoha porā ore rembiapo ave oroipota ojekwaa porā ore-rehe.ⁿ ²² Upéixa-gwi peteī jevy oho-ta Tito ndive inhirurā ave imbohapyha ramo oromondo-ta. Aheko rexa meme va'ekwe íxupe. Hesu reroviaha va'e ha'e. Ikyre'y voi ha'e onhopytygwō hagwā. Ha ko'anga ojerovia-ma ave pende-rehe pene pytygwōse ave peme'ē porā hagwā pende pirapire iporiahu va'e kwéry-pe. Upéixa-gwi oromondo-ta imbohapyha ramo pende ha-py.

²³ Tito xe irū voi. Xe ndive omba'apo va'e voi pene pytygwō-vy. Oho-ta xe rekovia. Oho ave arā gwí Cristo-pe omomba'egwasu gwasu va'e. Hesu réry-py onhomboaty aty va'e rembigwái ramo ha'e kwéry hekovia oho va'erā upe inhirūrā kwéry. ²⁴ Upéixa-gwi pemogwahē porā katu íxupe kwéry igwahē ihovy-ramo. Hesu réry-py onhomboaty aty va'e-kwéry opa rupigwa oikwaa hagwā pende reko porāha. “Omogwahē ohayhu porā reheve Hesu reroviaha va'e Corinto pygwa” he'i va'erā pende-rehe. Upéa-rupi ojekwaa porā va'erā pende rekoha. “Ndaha'e ae reíry omoherakwā porā-ma va'ekwe Corinto pygwa rekoha-rehe” he'i va'erā xe-rehe.

Paulo omombe'u mba'eixagwa omboaty gwemime'ērā Hesu reroviaha kwéry pegwarā

9 Judéia vvy pygwa Hesu reroviaha va'e kwéry iporiahu va'e kwéry pegwarā-rehe natekotevévéi ahaive peemy kwatia-rehe nhane remime'ērā-rehe. ² Aikwaa-ma voi xe peipytygwōse voi íxupe kwéry. “Ojapo-ma peteī ro'y Grécia vvy pygwa onhypyrū va'ekwe

omboaty-vy gwemime'ērā. Oipytygwō-ta nhande re'yi Judéia vvy pygwa kwéry-pe. Upéixa-gwi omono'ō gwemime'ērā íxupe kwéry" ha'e va'ekwe pende reko-rehe amombe'u-vy va'ekwe Macedônia vvy pygwa kwéry-pe. Upéa-rehe heta upe pygwa onhemokyre'ỹ ave pejapoharami ha'e kwéry ave ojapo hagwā.

³“Omboaty aty voi opirapire Corinto pygwa kwéry ogweraha uka hagwā ore-vy Judéia vvy pygwa kwéry pegwarā” ha'e meme pende-rehe. Aipo ramo pemboaty e'ỹ ramo, xe mboapu rei arā. Pono upéixa xe mboapu, amondotama xe renonde-rupi nhane irū pene mongyre'ỹharā.

⁴Xe ndive ogwahē ramo Macedônia pygwa pende ha-py nhatī va'erā napemboatyí joty ramo iporiahu va'e pegwarā. Apomoharakwā porā rire katu anhemotī arā xe. Peē ave penhemotīve arā pejapo e'ỹ va'ekwe-gwi orojerovia rei-gwi pende-rehe.

⁵Upéixa-gwi amondo xe renonderā-rupi nhane irū kwéry pene pytygwō hagwā pemboaty-vy pene remime'ērā. Peje hagwe-rami pejapo hagwā amotenonde-ta íxupe agwahē e'ỹ ngatu pemboaty hagwā pende pirapire iporiahu va'e kwéry pegwarā. Upéixa ramo pende rexaháry “Ome'ése voi ra'e” he'i arā pende-rehe. “Ndaha'úi Paulo ojerure-gwi ome'ē. Ome'ése eterei-gwi ome'ē ra'e” he'i arā pende-rehe kwéry.

⁶Pene mandu'a katu kokwe járy-rehe. Ojaty mixī va'e mixī ave omono'ō. Ojaty heta va'e, heta voi ave omono'ō. Upéixa ave nhane rembiapo porā. ⁷Kokwe járy-rehe pene mandu'a jave, peme'ése ese va'e petēi teī tapeme'ē íxupe kwéry. Ani ereme'ē nde py'a vy'a e'ỹ reheve. Nereme'éséi ramo ani ereme'ē. Nde py'a ovy'a ete reheve ae ereme'ē va'erā ereme'ése va'e. Nhandejáry ohayhu voi

ipy'a kyre'ỹ reheve omba'e me'ē me'ē va'e-pe.

⁸Ha'e meme-ma ome'ē opa iporā va'e nde-vy. Ne remikotevē-gwi hetave tave ome'ē me'ē va'erā nde-vy. Ne remimbota-gwi ave hetave tave ome'ē meme va'erā nde-vy. Ne ryvyatā eterei va'eha-rami heta voi erereko va'erā ne rembiapo porārā erejapo hagwā.

⁹Nhandejáry nhe'ē kwatia-rehe oī va'e he'i:

“Ipy'a porā voi omba'e me'ē meme hagwā iporiahu va'e-pe” he'i. “Hembiapo porā opa e'ỹ va'erā”^o he'i Nhandejáry nhe'ē.

¹⁰Temity ra'yi ambue mbue va'e ome'ē va'ekwe nhande-vy Nhandejáry, omohenhói hetave tave ave hagwā nhande-vy nhane remi'urā. Upéixa hetave tave omba'e me'ē meme va'erā peē-my Nhandejáry. Upéixa ave heta pende rexakwaa reiha-rami ave, oipota peē peme'ëve éve peiko-vy iporiahu va'e kwéry-pe. Upéixa ave peē, peme'ē me'ē ramo pehexakwaa rei-vy iporiahu va'e kwéry-pe, hetave tave Nhandejáry ome'ē va'erā peē-my pene remime'ēgwe rekovia.^p

¹¹Pende-rehe onhangareko porā voi Nhandejáry. Ha'e pende rexakwaa rei-gwi heta voi pereko va'erā pene remime'ērā jevy. “Atima porā nde-vy” he'i arā iporiahu va'ekwe pene remime'ēgwe-rehe ovy'a-gwi. “Heta voi ore remikotevē repyrā ogweruruka Paulo-pe” he'i arā ave. “Corinto pygwa kwéry ogweruruka ore-vy” he'i va'erā Nhandejáry-pe omboete-vy.

¹²⁻¹³Iporiahu va'e Hesu reroviaha va'e-pe peme'ē ramo hemikotevē ha'e kwéry otima porā va'erā omboete-vy Nhandejáry-pe. Peipytygwō jave íxupe kwéry pemboete uka ave va'erā íxupe kwéry Nhandejáry. “Atima porā xe Járy” he'i va'erā Nhandejáry-pe hik-

wái. “Erembopy'a porã nipo ra'e Corinto pygwa kwéry-pe” he'i va'erã. “Upéixa-gwi ome'ê kuri ore-vy ore pirapirerã” he'i va'erã pende reko porã-rehe. “Ambue kwéry-pe ave ra'e ohexakwaa rei ave nipo ra'e Hesu-rehe ojerovia-gwi ra'e. Erembopy'a porã íxupe kwéry nipo ra'e” he'i va'erã Nhandejáry-pe omboete-vy. ¹⁴Upéa-rehe ombojeupi mome ave arã onhe'ê Nhandejáry-pe hikwái. Pende rayhu-gwi ojerure rure arã íxupe pende rovasa hagwã. “Ehovasa katu íxupe kwéry ne rembihayhu ave” he'i va'erã pende-rehe. “Erehexakwaa rei araka'e íxupe kwéry. Upéa-rehe ra'e ha'e kwéry ave ore rexakwaa rei ave” omombe'u va'erã gwexakwaa hagwe Nhandejáry nhande rayhuha-pe.

¹⁵Nhamboete tee anhetegwa-rupi voi Nhandejáry. Nhatima porã voi íxupe. Avave ohayhu e'ýha-rami nhande rayhu eterei Nhandejáry. Nhande rayhu tee-gwi nhande rexakwaa rei va'ekwe ome'ê-vy va'ekwe gwa'ýry nhane resendeharã.

“Xe katu Nhandejáry remimondo va'e voi” he'i Paulo

10 Ha xe katu, xe Paulo Hesu remimondo va'e xe. Cristo nhande rayhu-gwi nhande ru-rami nhande rereko opy'a porã reheve. Xe ave, Cristo-rami ave apogwerekose xe ra'y-rami, xe rajy-rami ave. Aime ramo va'ekwe pene ndive apogwerekoko kirirĩ meme. Mombyry aime ramo, upéixa joty apogwerekose mo'ã. Xe py'agwasu reheve ae aiporu ko kwatia nhe'ê ipohýi va'e peẽ-my gwarã.

²Nanhemonhe'êséi jepe peẽ-my, tekotevẽ ramo ae anhembopy'agwasu tee va'erã anhemonhe'ê pohýi hagwã ahovaitĩ-vy xe-rehe onhe'ê rei rei va'e kwéry-pe. “Teko rei-rupi oiko va'e-rami Paulo kwéry. Oakã-gwi rei ojapo va'e

Paulo” he'i rei rei ra'e ore-rehe ore moherakwã vai rei-vy peẽ-my.

³⁻⁵Ko yvy-rupi oroiko jepe, ndoroikóiry voi yvy rupigwa reko-rupi. Mba'e vai-gwi orojejoko hagwã teko rei rembiporu ndoroiporúiry. Soldado kwéry rembiporu ave ndoroiporúiry. Nhandejáry pu'akaha reheve ae ore oroiko. Ha'e ome'ê ore-vy ore arandurã opu'akaha ave orojejoko joko kwaa hagwã, orejéhegwi opa ivai vai va'e-gwi orojejoko hagwã. Gwĩ Nhandejáry-rehe ijapu va'e-pe gwive, gwĩ onhembotuvixaseve va'e-pe, gwĩ Nhandejáry nhe'ê nohenduséi va'e-pe gwive oromokirirĩ katu íxupe inhe'ê mbojevy-vy Nhandejáry-pe oroikwaa-gwi. Opa ore py'a ndive oronhemongeta va'e oromoĩ ave Cristo pogwy-py. Ipogwy-py opyta ramo, iporãmba va'erã voi.

⁶Upéixa oroiko-gwi oroiporu Nhandejáry pu'aka apombohekoha porã hagwã penhemoĩ tee hagwã Hesu Cristo pogwy-py. Ipogwy-py penhemoĩ tee rire, inhe'ê napehenduséi ramo vyteri, apogwerekoko asy joty arã.⁴

⁷Hova pygwa rei jahexa ipy'apygwa jaikwaa e'ý reheve. Ani pejerovia tee teĩ ojehexa va'e anho-rehe. Ndajaikwaái voi ojopy'apóry. Oĩ ae ra'e pene pa'ũ-my: “Cristo réry-py ae xe aikove Paulogwi” he'i mo'ã va'e ójehe. “Paulo kwéry-gwi amombe'u porãve Hesu nhe'ê-py” he'i mo'ã va'e ójehe peẽ-my. Xe katu, xe Paulo, ha'e-ta upe va'e-pe: Terejepy'amongeta jevy katu. Nde-rami ore ave oroiko Cristo réry-py, ha'e-ta íxupe.

⁸Ojehexa va'e peikwaase ra'e. Aipo ramo nanhembotuvixaséi jepe xejehegwa amombe'u-ve-ta joty peẽ-my. Ha'e va'ekwe peẽ-my: “Nhandejáry ore poravo va'ekwe oromombe'u hagwã peẽ-my Hesu Cristo rehegwa nhe'ê”.

Áy katu aipo ha'e jevy-ta peẽ-my xe reko amombe'u-vy. Xe katu Nhandejáry remimondo va'e voi. Héry-py aiko peẽ-my inhe'ẽ mombe'u-vy. Ndaha'úi pende reity uka rei hagwã xe poravo va'ekwe. Pene pytygwõ hagwã peikwaa porãve hagwã inhe'ẽ xe poravo va'ekwe xe mondo-vy.

⁹Ndaipotái peje xe-rehe, “Paulo ombou nhande-vy kwatia nhe'ẽ nhane mongyhyje hagwã”. Niporái upéixa peje xe-rehe.

¹⁰Xe-rehe ija'e'ỹ va'e he'i rei araka'e xe rekoha-rehe. “Ani pepena Paulo nhe'ẽ-rehe” he'i rei araka'e. “Onhemonhe'ẽ hatã hatã nhande-vy okwatia ohai-vy. Nhane ndive oime ramo ae ipy'amirĩ va'erã. Nonhe'ẽ kwaái arã” he'i rei xe rekoha oikwaa e'ỹ va'e.

¹¹Upe he'i va'ekwe toikwaa katu: Mombyry aime ramo pendéhegwi araha uka arã xe kwatia nhe'ẽ. Upe xe kwatia nhe'ẽ-rami joty agwahẽ ramo pende ha-py apogwereco arã.

¹²Gwekoha porã ete mo'ã-rehe onhembotuvixa uka rei va'e kwéry ojéhegwi rei onhemombe'u porãse mo'ã va'e. Ndaxe py'agwasu mo'áiry ijyke-rehe anhemoi hagwã anhemboete-vy. Ha'e kwéry onhembotavy voi. Onhemboheko porã ra'anga anga rei okwa-vy. Gwapixa reko-rupi rei oiko “Heko-rami ave xe reko porã” he'i mo'ã. Hekoha porã tee va'e reko-rehe ha'e kwéry nopenáiry hikwái. Ha'e kwéry ae ho'arandu-rupi hikwái. Nhandejáry rekoha-rupi e'ỹ okwa hikwái. Onhembotavy rei okwa-vy.

Hesu rehegwa nhe'ẽ nohendúiry vyteri va'e-pe oho-ta omombe'u Paulo

¹³“Nhandejáry ore mbou oromombe'u hagwã inhe'ẽ” oro'e ramo ndaha'úi onhembotuvixase rei-vy. Anhetegwa voi

ore nhe'ẽ. Ha'e ore mondo e'ỹ ha-py ndorohói ave. Nhandejáry réry-py voi orogwahẽ va'ekwe pende ha-py. Héry-py voi oromombe'u mbe'u va'ekwe peẽ-my inhe'ẽ.

¹⁴Ore mondo e'ỹ ha-py ndorohói voi ore. Ha'e ore mondo va'ekwe peiko ha-py. Upéixa-gwi hemimbota-rupi Hesu Cristo rehegwa nhe'ẽ mombe'u-vy orogwahẽ va'ekwe upe-py. Ore ranhe voi va'ekwe oromombe'u hesegwa peẽ-my. ¹⁵Oĩ ave ambue kwéry hesegwa nhe'ẽ omombe'u mbe'u va'e. Hemiapokwe-rehe ore noronhembotuvixa mo'ái. “Xe remimombe'ukwe ohendu-gwi ojerovia-ma Hesu-rehe” ndoro'e mo'ái hemien-dukwe kwéry-rehe. Ore ae Hesu re-hegwa nhe'ẽ ne'írã vyteri ohendu va'e ha-py meme oroho. Upéa orojapogwi peẽ ave pehendú oréhegwi hesegwa nhe'ẽ. Ha upéa-rehe oroha'arõ pejerovia porãve rãve hagwã-rehe. Upéa-rehe oroho jevy va'erã pende ha-py hetave tave hagwã Nhandejáry nhe'ẽ oromombe'u hagwã peẽ-my. Nhandejáry ore mondo ha-py ae mate ore oroho va'erã.

¹⁶Peẽ-my oromombe'u heta rire oroho jevy-ta mombyryve. Mombyryve ryve tetã ambue mbue-py ore orohose jevy. Hesu rehegwa nhe'ẽ porã nohendú vyteri va'e ha-py oroho jevy-ta oromombe'u hagwã hesegwa nhe'ẽ. Upéixa ramo ndikatúi avave he'i ore-rehe “Hesu rehegwa nhe'ẽ oikwaa va'e-pe omombe'u jevy Paulo heta gwenduhare-rehe rei onhemomba'egwasu hagwã” ndikatúi he'i ore-rehe hikwái.

¹⁷Nhandejáry nhe'ẽ kwatia-rehe oĩ va'e he'i:

“Oime ramo onhemomba'egwasuse va'e, tonhemomba'egwasu Nhandejáry Hesu Cristo-rehe”^r

he'i Nhandejáry nhe'ẽ kwatia-rehe oĩ va'e.

¹⁸Nhanhemboete ramo, nhane rembiapo-rehe nhandemomba'egwasu ramo, nhane akã-gwi rei ae nhandemboete rei jaiko-vy. Ha "Hekoha porã-ma voi" he'i ramo katu nhande-rehe Nhandejáry, nhande rekoha porã-ma voi.

Paulo ndaha'úi gwĩ Nhandejáry nhe'ẽ omombe'u ra'anga va'e kwéry-rami

11 Itavy va'e-rami voi para'e aiko peẽ-my anhemonhe'ẽ eterei-gwi. Ndapotoryvaséi jepe aipota peikwaa porãve xe reko-rehe. ²Ajepy'apy voi pende-rehe kwéry. Nhandejáry hakate'ỹ nhande-rehe ha-rami ave xe rakate'ỹ voi pende-rehe kwéry. Pende ru-rami ave ajepy'apy pende-rehe. Túvy gwa-jýry kunhataĩ ime e'ỹ va'e-rehe hakate'ỹ-vy, oipe'a íxupe gwarã imerã. Upéixa ramo ha'e ae omerã gwembiahuhu-pe anho ohayhu haggwã. Upéixa ave xe apogwereco xe rajy-rami. Pene rembiayhurã aipe'a-ma peẽ-my héry va'e Cristo. Aipota eterei peha'arõ íxupe pende ky'a e'ỹ reheve. Upéa-gwi xe rakate'ỹ pende-rehe.

³Pejerovia porã va'ekwe Cristo-rehe. Pende py'apyhy-ma Cristo. Pende py'apy gwive pegwata-ma va'ekwe indive. Áy ae ajepy'apy pende-rehe Cristo-gwi pene mbojere jevyse va'e-rehe. Oĩ-ma pene mbotavysse va'e, pene monhomongeta rei va'e pende py'apy-py ogwero va'e uka-vy pende resa Nhandejáry-gwi. Upéixa-gwi ajepy'apy-ma pende-rehe. Ouse va'erã pende resa rerova ukase jevy va'e pene mbotavysse va'erã. Ani penhembotavy uka íxupe. Ani Eva amyri-rami penhembotavy uka teĩ íxupe. Eva oikwaa teĩ jepe va'ekwe. Onhembotavy uka

joty va'ekwe onhemombói ou-vy va'e-pe. Gweko-rupima oity va'ekwe Eva-pe anhaygwasu. Ani penhembotavy uka avave-pe. Ani pejehesa rerova Hesu-gwi hese.^s ⁴Amombe'u porã-ma va'ekwe peẽ-my Hesu rehegwa nhe'ẽ tee. Ha'e anho voi nhane resende teecharã. Nhe'ẽ Marangatu tee va'e-rehe amombe'u porã-ma ave va'ekwe peẽ-my. Upe anhete nhe'ẽ pehendy va'ekwe jepe, perohory joty gwĩ arandu rehegwa nhe'ẽ ra'anga omombe'u va'e kwéry-pe. Ogwahẽ ramo pende ha-py, pehenduse voi hemimombe'u. Ha'e kwéry katu pene mbotavy jevy va'erã voi. Hesu aikwaa e'ỹ va'e rehegwa nhe'ẽ omombe'u ramo peẽ-my pejeapysaka teese voi hese. Nhe'ẽ Marangatu tee e'ỹ va'e aikwaa e'ỹ va'e rehegwa nhe'ẽ omombe'u ramo peẽ-my pejeapysaka teese ave hese. Pende rerovase jevy Cristo tee-gwi. Ha peẽ katu pembovy'ase íxupe kwéry. Niporãĩ voi upe pende rekoha.^t ⁵"Ore katu Hesu remimbo'e hemimondo tee va'e" he'i mo'ã ójehe peẽ-my. "Ore ramigwa ndaipóri oikwaa va'e" he'i mo'ã ave peẽ-my onhembotuvixase-vy. Xe ae katu nda'éiry upeixagwa. Nanhembotuvixaséi ramo jepe ndaha'úi hekoha porãve va'e xéhegwi ha'e kwéry. Ha peẽ katu Hesu rembigwái e'ỹ-rehe pejeroviasseve.

⁶"Inhe'ẽ ngatu porãve va'e-rami nomombe'úi nhande-vy Paulo" peje para'e xe-rehe. Naxe nhe'ẽ ngatu kwaái ramo jepe ndaijapýi voi xe remimombe'urã. Aikwaa porãve rãve xe nhe'ẽrã. Anhetegwa mate voi xe remimombe'u. Hesu Cristo rehegwa aikwaa porã tee voi xe. Upéa ahexa uka meme va'ekwe peẽ-my. Hesu rehegwa nhe'ẽ amosarambi va'ekwe amombe'u-vy peẽ-my.

^s11:3 Gn 3.4-13

^t11:4 Mt 7.15; Rm 16.17; Gl 1.8; Ef 5.6-7; Cl 2.8; 2 Pe 2.1-2; 1 Jo 4.1

⁷Ndaxe reko johu porāi voi nipo araka'e. Hepy e'ỹ reheve voi amombe'u va'ekwe peẽ-my Nhandejáry nhe'ẽ. "Hembigwaa tee ramo ra'e hepy-rehe mante ra'e oporomo'arandu arā ra'e" peje rei nipo ra'e xe-rehe ndaxe reko johu porāi-vy. Apohexakwaa rei-gwi ae aiko va'ekwe pene pa'ũ-rupi amombe'u mbe'u peẽ-my Hesu Cristo rehegwa nhe'ẽ. Upéa-rehe anhemomirive va'ekwe peẽ-my pejeroviave hagwā Hesu Cristo-rehe peiko porā hagwā indive. Upe xe rembiapo porākwe-rehe "Hembiapo vai" peje rei joty xe-rehe ra'e. Ndapejohu porāiry nipo ra'e xe reko.

⁸Amombe'u jave va'ekwe peẽ-my Hesu rehegwa nhe'ẽ, tetā ambue-gwi Hesu reroviaha ombou va'ekwe xe-vy xe mba'e repyrā. Mombyry jepe aiko ramo íxugwi kwéry íxupe amba'apo va'e-rami xe rereko ha'e kwéry. Upéixa oroiko va'ekwe pehendu porā hagwā Hesu rehegwa nhe'ẽ. ⁹Pene pa'ũ-rupi aime ramo va'ekwe xe mba'e repyrā ndarekói jepe pendéhegwigwa-rehe ndajeruréi joty va'ekwe peẽ-my. Upéixa aikotevẽ jepe aĩ-vy va'ekwe jave ou-ma Macedônia vvy-gwi Hesu reroviaha va'ekwe. Ome'ẽmba xe-vy xe remikotevẽ repyrā. Peẽ-my ndajeruréiry voi va'ekwe xe remikotevẽ. Mba'eve-rehe voi katu ndajerure mo'ái ave peẽ-my pono peẽ-my ipohýi xe remikotevẽ repyrā-rehe. ¹⁰Acaia vvy jerekwe-rupi aiko ramo hepyrā nda'éiry joty aiko-vy Hesu rehegwa nhe'ẽ mombe'u-vy. Anhete voi upe xe nhe'ẽ. Hesu-rehe ajerovia-gwi naxe nhe'ẽ apúi va'e voi xe. ¹¹"Ma'erā-gwi gwemimombe'u repyrā-rehe noporandúiry" peje araka'e peporandu-vy araka'e xe-rehe. "Nanhande rayhúí-gwi para'e nopenái nhande-rehe oporandu hagwā nhande-vy opirapirerā-rehe" peje nipo araka'e xe-rehe. Ma'erā-gwi upéixa peje

araka'e xe-rehe? Xe katu apohayhu voi. Tupā Nhandejáry oikwaa voi xe apohayhuha.

¹²Oĩ gwĩ "Paulo reko-rami ave xe reko porā" he'i ra'anga rei va'e ójehe. Xe katu hepyrā e'ỹ-rehe amombe'u Hesu rehegwa nhe'ẽ. Ha'e kwéry ae katu hepyrā-rehe mante omombe'u ra'anga anga rei oiko-vy. Upéixa-gwi "Paulo reko-rami ave xe reko" he'i mo'á ójehe. Ha'e gwekoha ombojojase mo'á oiko-vy xe rekoha-rehe ha xe katu xe remimombe'ukwe repy-rehe ndajeruréi peẽ-my. ¹³Nhandejáry remimondo tee-rami ojehexa ukase mo'á hikwái. Onhemboheko porā ra'anga mo'á oiko-vy. "Cristo réry-py oromombe'u inhe'ẽ" he'i rei rei ójehe ijapu-vy. Oporombotavy va'e voi ha'e kwéry oiko-vy.

¹⁴Upéixa voi anhaygwasu Satanás ave oiko. Oporoheko a'á kwaa ou-vy. Nhandejáry rembigwái yváy pygwa tee ramo mo'á ojehexa uka ou-vy. Onhembohesakā a'á anhaygwasu. "Nhandejáry rembigwái tee voi nipo xe mo'arandu ra'e" nhane mbo'e ukase voi ójehe. ¹⁵Ha'e-rami ave inharandu-rupi oiko va'e oporoheko a'á kwaa voi. Heko porā va'e-rami ojehexa uka nhande-vy. Nhane mbotavvyse-gwi omombe'u ra'anga anga rei Nhandejáry nhe'ẽ nhande-vy. Opa-ma ramo ko vvy hembiapo apokwe-rehe ombohasa asy va'erā íxupe kwéry Nhandejáry.

¹⁶Xe Paulo ha'e jevy-ta peẽ-my. Ani xe rereko teĩ itavy rei va'e-rami. Oĩ ramo jepe "Itavy rei ko Paulo" he'i va'e xe-rehe, tojeapysaka katu xe nhe'ẽ-rehe. Gwĩ Nhandejáry nhe'ẽ omombe'u ra'anga va'e kwéry onhembotuvixa hagwe-rami, xe ave anhembotuvixa-ta peẽ-my. Itavy va'e-rami jevy anhemombe'u-ta peẽ-my. ¹⁷Nhandejáry nde'íry jepe xe-vy aipo ha'e hagwā peẽ-my anhemombe'u-ta itavy va'e-rami. Upéixa anhemombe'u

jepe xe reko porã-rehe mate joty aikwaa uka va'erã kuri peẽ-my. ¹⁸Oĩ heta va'e ojéhegwi rei onhembotuvixa ukase peẽ-my. Xe ave anhemboetese va'e-rami aiko-ta kuri ave peẽ-my.

¹⁹“Nhane arandu porã ra'e” peje rei pendéjehe. Pene arandu porã ramo ma'erã po pemogwahẽ porã upe oakã-gwi rei inharandu va'e pene mbotavyha kwéry? ²⁰Pende-rehe omanda rei va'e-rehe pejerovia tee ra'e. Gwembigwái ramo pende rereko rei ramo jepe pemboete joty ra'e íxupe. Pene rembiporu oipe'a rei pendéhegwi ramo jepe, pene mboporihahu ramo jepe pemboete joty ra'e íxupe. Pene mbotavy ramo jepe, pene momirĩ ramo jepe onhembotuvixa ete-vy peẽ-my, pende rova pete ramo jepe pemboete joty ra'e íxupe. “Xe arandu voi” peje rei joty pendéjehe.

²¹“Ndaipy'agwasúí Paulo” peje ra'e xe-rehe. Peje porã voi. Néi. Ndaxe py'agwasúí apogwereco asy hagwã. Gwĩ onhembotuvixa rei va'e ipy'agwasu he'i hagwã “Kóxa aiko-gwi xe reko porã”. Upe va'e reko porã-gwi xe ae xe reko porãve katu. Xe ave, xe Paulo, itavy va'e reko vérami aiporu-ta peẽ-my. Anhem-bopy'agwasu xe reko porãha amombe'u hagwã peẽ-my.

²²“Xe rugwy re'ýi voi hebreu kwéry. Hebreu tee va'e voi ko xe” he'i ójehe upe Hesu remimondo ra'anga va'e kwéry pene mboa'e'ý uka hagwã rei xe-rehe. Xe katu hebreu tee ave xe. “Myamyri Israel remiarirõ Nhandejáry rembiporavokwe voi ko xe” upéixa ave ha'e kwéry he'i ave ójehe. Upéixa ave xe. “Abraão amyri xe ramoigwasu tee voi” he'i ave ójehe onhemomba'egwasu rei-vy. Xe ave, xe ramoigwasu tee Abraão amyri ave xe.

²³“Ore Hesu rembigwái” he'i onhemombe'u mo'ã penhemboa'e'ý uka hagwã xe-rehe. Xe hembigwái porãve

voi íxugwi kwéry. Amba'apo porãve íxugwi kwéry xe. Itavy va'e vérami tanhemombe'u jevy peẽ-my xejehegwigwa. Hesu-rehe ija'e'ý va'e ogwereco asy meme Hesu nhe'ẽ mombe'uhaty kwéry-pe. Upéixa-gwi xe-vy ave xe rereko asy. Xe rereko asyve syve upe pene mbo'e a'ã a'ã rei va'e kwéry-gwi. Xe moĩ moĩ va'ekwe preso. Hetave xe moĩ preso íxugwi kwéry. Ha hetave va'ekwe xe nupã ave. Xe nupã nupã meme voi va'ekwe. Haimete mete xe juka ave va'ekwe. Ahasa asyve voi íxugwi kwéry.

²⁴Hesu rehegwa nhe'ẽ amombe'u mbe'u-gwi va'ekwe xe nupã uka vakapi ojepogwã va'ekwe-py. Cinco vése xe nupã uka upéixa judeu kwéry mburuvixa va'e. Xe nupã jave, xe nupã jevy jevy. Trinta e nove vése peve xe nupã jevy jevy voi va'ekwe. ²⁵Mbohapykwe jevy xe nupã va'ekwe yvyra-py Roma yvy pygwa kwéry. Oĩ ave ojogweroaty voi va'ekwe xe-rehe xe api api-vy ita-py. Mbohapykwe onheapymĩ pymĩ va'ekwe xe ryrú kanoagwasu ygwasu mbyte-rupi ahasa mo'ã ramo. Ygwasu mbyte-py rei ajepyhy rei va'ekwe ai-vy. Xe ryrú kanoagwasu ho'ypy-ma ramo ygwasu mbyte-py rei apyta va'ekwe ai-vy. Peteĩ áry pyhare peve ai va'ekwe upe-py amano hagwã mo'ã.^u ²⁶Hesu rehegwa nhe'ẽ amombe'u hagwã agwata puku puku meme voi aiko-vy. Upéixa-gwi heta-ma xe jukaharãgwe-gwi aha jepe jepe aiko-vy. Ysryrupi agwata jave haimete xe juka va'ekwe. Mondaha oiko va'e haimete ave xe juka va'ekwe. Xe ra'arõ porã va'ekwe xe re'ýi kwéry judeu kwéry xe juka hagwã mo'ã. Judeu kwéry e'ý va'e gwive xe jukase mo'ã. Tetã-rupi agwata ramo, tekваты e'ý-rupi ahasa ramo, yugwarusu rovái-rehe ahasa ramo heta jevy ahasa asy haimete

^u11:25 At 16.22; 14.19

amano hagwã mo'ã. Hesu rerovia ra'angaha xe rereko asy meme. Áy peve xe rereko asy. Hesu rehegwa nhe'ẽ amombe'u-gwi xe rereko asy meme joty voi.^v ²⁷Tetã tetã-rupi amombe'u hagwã Hesu rehegwa nhe'ẽ aha meme. Aha jave amba'apo aha-vy. Xe rembiapo eterei-gwi xe mokane'õ ne'õ. Heta ndakéiry. Heta ave xe vare'a va'ekwe aha-vy. Xe y'uhéi jepe va'ekwe aha joty. Akaru e'ỹ e'ỹ reheve aha ave va'ekwe. Peteĩmi ao reheve aha va'ekwe.^w

²⁸Hesu reroviaha kwéry opa rupigwa-rehe ajepy'apy aiko-vy va'ekwe, ãy peve. "Oiko porã para'e tapa ndoiko porã Hesu ndive" ha'e voi aiko-vy. ²⁹Oĩ ramo oiko porã hagwã-rehe ikangy va'e ijyke-rehe aĩse aipytygwõ hagwã íxupe. Oĩ ramo íxupe oity ramo gweko-rupi hekoha vai va'e, avy'are'ỹ-ma voi hese ajepy'apy-vy.

³⁰Nanhembotuvixaséi teĩ jepe, tekotevẽ ramo, anhembotuvixa va'erã peẽ-my. Xe mbaraete tee e'ỹ rehegwa mate ae tanhemombe'u peẽ-my anhembotuvixa-vy. ³¹Ndaxe apúi peẽ-my. Nhandejáry Hesu Cristo Ru, upe onhemboete opa e'ỹ reheve va'e, oikwaa nda xe apúi va'e voi ko xe.

³²⁻³³Aime ramo va'ekwe Damasco tetã-my xe pyhy ukase mo'ã va'ekwe mburuvixa. Aretas mburuvixave réry-py oiko pe mburuvixa upe-py. Tetã jere jokoha-rupi omoĩ heta soldado xe pyhy uka hagwã mo'ã. Xe irũ kwéry xe resende joty. Ajakagwasu-py xe moĩ xe monhemi-vy. Okẽ'i-rupi xe mosẽ va'ekwe. Xe mbogwejy xe reraha-vy xe pyhyharãgwe-gwi, aha jepe joty íx-ugwi kwéry. Upéixa-gwi Damasco tetã mygwa mburuvixagwasu xe pyhy uka mo'ã va'ekwe.^x

Nhandejáry ojehexa uka va'ekwe Paulo-pe ikéry-py e'ỹ va'ekwe

12 Naiporãi nanhembotuvixase rei ramo jepe, tanhemombe'u xe reko porã-rehe peẽ-my. Jahexa e'ỹ va'e xe kéry-py e'ỹ ahexa va'ekwe. Upéa-rehe amombe'u-ta peẽ-my. Xe-vy voi va'ekwe ojehexa uka porã Nhandejáry ohendu uka porã ave xe-vy onhe'ẽ va'ekwe. Upe xe voi aikwaa va'e-rehe amombe'u-ta peẽ-my peikwaa porãve hagwã peẽ.

²Yma va'ekwe Cristo-rehe ajerovia rire xe reko nandi jepe Nhandejáry xe rorojeupi rei xe reraha-vy gwenda-py. Yváy mbohapyha peve gwenda iporã ete va'e-py xe renogwahẽ va'ekwe xe reraha-vy. Ojapo-ma quatorze ro'y xe reraha hagwe. Ndaikwaái xe rete re-heve para'e xe rete e'ỹ reheve para'e xe reraha-ma va'ekwe oha-py. Nhandejáry ae katu oikwaa. ³Aikwaa joty xe reraha hagwe. Xe rorojeupi va'ekwe xe reraha-vy. Xe reko nandi reheve tapa xe rete e'ỹ reheve ndaikwaa porã. Nhandejáry ae oikwaa. ⁴Upe-py yváy-py ahendu nhe'ẽ porã eterei. Ndikatuĩry nhande yvy pygwa nhamombe'u jevy upéa nhe'ẽ. Iporã eterei-gwi nhande nda-jaiporu kwaái upéa nhe'ẽ.

⁵Upe xe reko iporã eterei hagwe-rehe anhemomba'egwasuse ramo ra'e iporã arã ra'e. Xe reko porã-rehe ajehexa ukase porã ramo ra'e anhemomba'egwasu va'erã ra'e peẽ-my. Xéjehe katu nanhembomba'egwasuséiry. Xe mbaraete e'ỹ rehegwa nhe'ẽ mante aikwaa uka va'erã peẽ-my.

⁶"Cristo reko-rupi aiko porã" ha'e ramo ra'e hupigwa-rupi voi amombe'u arã ra'e jepe xéjehe, naxe arandu porã arã ra'e joty upéixa anhemomba'egwasu ramo ra'e. Iporãve namombe'uíry peẽ-

^v11:26 At 9.23; 14.5 ^w11:27 1 Co 4.11-13; 2 Co 4.8-10; 6.4-5

^x11:32-33 At 9.23-25

my. Xe reko peikwaa-ma voi. Xe remimombe'u peikwaa-ma ave. Ko'anga xe rereko porāve hagwā ndajekwaa ukaséi peē-my. Iporāve akirirī tee aiko-vy.

⁷“Iporā eterei va'e avave ndohexái va'e xe ae ahexa-ma” niporāi amombe'u anhemomba'egwasu-vy. Upéa-gwi Nhandejáry omoī va'ekwe xe-rehe ju ramigwa xe mbohasa asy hagwā. Nhande rete kutu kutuha vérami, anhaygwasu rembigwái ramigwa Nhandejáry ombou xe-vy. Pono anhemomba'egwasu upéa omoī xe-rehe. ⁸“Ko xe mbohasa asyha eipe'a emboyke xéhegwi” ha'e va'ekwe Nhandejáry-pe ajerure-vy. Mbohapy jevy ajerure va'ekwe oipe'apa hagwā mo'ā xéhegwi. ⁹Ha ndoipe'a mo'ái voi va'ekwe xéhegwi. “Oroporiahuvereko reko-ta, oromombaraete meme va'erā ereikotevē jave” he'i va'ekwe xe-vy. “Naimbaraetéi va'e-pe amombaraete porā tee joty” he'i va'ekwe xe-vy. Xe mombaraete hagwā he'i ramo xe-vy xe mbovy'a. Áy peve naxe mbaraetéi ramo jave avy'a. Aipota Cristo pu'aka ojehexa uka xe-rehe xe mombaraete jevy hagwā. ¹⁰Naxe mbaraetéi ramo jepe avy'a joty aiko-vy. Xe-rehe ija'e'y va'e onhe'ē rei rei ramo jepe xe-rehe, aikotevē eterei ramo jepe, Hesu-rehe ojerovia e'y va'e xe rereko asy ramo jepe, Cristo rape-rupi aiko-gwi anhemboasy ramo jepe, avy'a joty aiko xe. Naxe mbaraetéi jave Nhandejáry ae xe mombaraete jevy.

Corinto tetā mygwa Hesu-rehe ojerovia va'e-rehe Paulo ojepy'apy

¹¹Itavy va'e vérami voi anhemomba'egwasu kuri ahai-vy. Pende-rehe ha-py voi itavy va'e vérami anhe'ē porā porā xéjehe. Peē napepenáiry xe-rehe. Nhandejáry remimondo a'ā a'ā-rehe mate pepena peiko-vy. Mbava'e-py tipo ha'e kwéry hembiaपो porāve xéhegwi? Mba'eve-py.

Xe xe rembiapo porāve meme íxugwi kwéry. Xe reko mirī jave jepe, xe xe rekoha porā teeve íxugwi kwéry.

¹²Aime jave va'ekwe pene pa'ū-my ohexa uka peē-my opu'aka teeha Nhandejáry. Hemimbo'e hemimondo tee aiko-gwi amombe'u jave va'ekwe inhe'ē ha'e ojehexa uka va'ekwe hexapyrā-rupi peē-my. Gwembiapo porā ojapo Nhandejáry. Nhane rembiexa e'y va'e ojapo meme ave hesegwa nhe'ē amombe'u jave va'ekwe peē-my. Xe hemimbou tee ajekwaa meme-ma va'ekwe pene pa'ū-my. ¹³Tetā tetā-rupi Hesu réry-py onhomboaty aty va'e-pe areko va'ekwe-rami apogwereco ave va'ekwe. Peteī mba'emi mate ndajapói ndapogwerekói peteīxa tetā ambue pygwa ndive. Upe pygwa kwéry ome'ē meme va'ekwe xe-vy áy peve xe remikotevē. Ha peē katu mba'eve napeme'ēiry xe-vy. Ndateruréi va'ekwe peē-my xe remikotevē-rehe. Upéa-rehe “Hembiaपो vai nhandevy Paulo” peje rei nipo ra'e xe-rehe. Aipo ramo ajerure kuri peē-my xe poriahuvereko rei hagwā. Peē-my pende rereko asy va'e-rami apogwereco-ma ramo ra'e, xe poriahuvereko rei va'e-rami joty taxé moingo mani, ha'e-ta peē-my.

¹⁴Mokōi jevy aha va'ekwe pende ha-py apopohu-vy. Ko'āy ahase jevy pende ha-py. Aiko hagwe-rami aiko hagwā pende ha-rupi jevy. Naporandu mo'ái peē-my xe rekotevē-rehe. Ndaha'ēi pene mba'e-rehe apena-gwi ahase pende ha-rupi. Aipota ae peē xe rerovia nhande joja porā hagwā onhondive. Mitāygwe nome'ēi omongakwaahare-pe mba'eve hemikotevē. Túvy ae ome'ē me'ē hemikotevē gwa'y kwéry-pe gwajy kwéry-pe ave. Ha xe katu pende ru-rami aiko peē-my. Apombojerovia va'ekwe Hesu-rehe. Xe ra'y kwéry, xe rajy kwéry-rami peiko xe-vy.

¹⁵Upéa-rehe xe py'a gwive apopytyg-wōse aiko-vy. Opa xe mba'e kwéry ame'ē

va'erã pende-rehe ha-py. Amano hagwã-rami aĩ arã ave peiko porã tee hagwã Cristo reko-rupi. Ha peẽ nipo naxe rayhu porãi voi ra'e apohayhu eterei-gwi.

¹⁶“Upéixa voi Paulo” peje para'e. “Gwemikotevê-rehe ndojeruréi jepe nhane mbotavy rei nipo ra'e” peje mo'ã nipo ra'e xe-rehe.

¹⁷Mba'eixagwa pa xe apombotavy va'e? Xe irũ amondo ramo pende ha-py apombotavy tipo? Nahániry. Xe apombotavy e'ỹ va'e voi xe.

¹⁸Ajerure rure va'ekwe Tito-pe oho hagwã va'ekwe pende ha-py. Peteĩ nhande re'yi Cristo-rehe ojerovia va'e ave amondo ave Tito ndive oho hagwã va'ekwe pende ha-py. Pene mbotavy para'e Tito? Napene mbotavýi mba'evere-rehe upe xe remimondo kwéry. Peteixa oroiko indive. Peteixa ore py'a. Ore reko porã tee va'e voi ore. Oporombotavy e'ỹ va'e voi ore. ¹⁹“Ojehexa uka porãse jevy nhande-vy Paulo” are-ma peje rei araka'e xe-rehe. Ndaha'úi upéa-rehe anhemonhe'e peẽ-my. Nhandejáry oikwaa Cristo réry-py ae anhemonhe'e peẽ-my. Peẽ xe rembihayhu kwéry voi. Apopytygwõha ramo xe aiko peẽ-my.

²⁰Ajepy'apy voi pende-rehe. Agwahẽ ramo pende ha-py ndajohu porãi arã voi para'e pende rekoha, Nhandejáry rape-rehe ndapeiko porãi-gwi. Ha peẽ ave ndapejohu porãi arã para'e ave xe rekoha, apogwereco asy va'e-rami, apogwereco ramo. Upe va'e-rehe ajepy'apy pende-rehe. Oĩ para'e pene pa'ũ-my onhonhe'e mbojevý jevy oiko va'e. Oĩ ave para'e gwapixa oiko porãha ndojohu porãi va'e ave. Oĩ ave para'e onhemoyrõ rei rei va'e ojõupe. Oĩ ave para'e ojõupe gwarã anho rei oipota va'e. Oĩ ave para'e ndoiko porãi va'e gwapixa ndive. Oĩ ave para'e onhe'e rei va'e gwapixa-rehe. Oĩ ave para'e onhembotuvixase rei va'e. Peteixa voi nipo ra'e ndapeikovéi ra'e pende rapixa

kwéry ndive. Pende reko porã e'ỹ ajohu ramo pende-rehe amboasy va'erã pende rekoha. Anhemonhe'e pohýi arã peẽ-my. Pende rekoha vai-rehe anhemonhe'e ramo pemboasy ave arã.

²¹Ajepy'apy pende rekoha-rehe, xe re'yi kwéry. Agwahẽ ramo pende ha-py anhemboasy va'erã para'e pende reko vaikwe-rehe. Nhandejáry xe moti arã voi pene pa'ũ-my aime jave napehendu porãi-gwi xe remimombe'ukwe perova hagwã pende rekoha vaikwe peiko porã hagwã indive. Gwĩ onhemboasy e'ỹ va'e gwembiapo vaikwe-rehe xe monhemboasy arã ave. Oĩ nipo heta pene pa'ũ mygwa gwembiapo vaikwe-rehe onhemboasy e'ỹ va'e ra'e. Teko vai-rupi oiko jepe, menda'ỹ-rehe ojogwereco jepe, inhakã vai jepe, nonhemboasýry joty okwa-vy. Nogwenotýry joty gwekoha-gwi ndogwerovái gwekoha vaikwe. Upéa-rehe atĩ va'erã Nhandejáry-gwi pendehegwi ave atĩ va'erã, pehendu rei-gwi xe remimombe'ukwe.

**Agwahẽ ramo pende
ha-py apomonhe'e va'erã
pene rembiapo vaikwe-rehe**

13 Agwahẽ-tama pende ha-py. Mokõi jevy agwahẽ va'ekwe upe-py. Aha jevy ramo amombohapy-ma va'erã xe ho hagwe pende ha-py. Agwahẽ ramo upe-py apomonhe'e va'erã pene rembiapo vaikwe-rehe. “Hembiapo vai-ma upe va'e” omombe'u ramo xe-vy mokõi, mbohapy-ma imombe'uháry arovia-ma va'erã areko asy-ma hagwã upe hembiapo vai va'e-pe. ²Aime jave upe-py mokõiha hatã-ma voi va'ekwe xe anhemonhe'e va'ekwe hembiapo vai va'ety-pe, ambue kwéry-pe ave anhemonhe'e va'ekwe. Ko'ंगा katu mombyry aime ramo jepe ha'e jevy-ta xe: Ndaiporiahuvereko mo'áiry avave-pe ajohu ramo hembiapo

vaikwe hese kwéry, areko asy-ta voi íxupe kwéry.

³Oĩ ra'e gwĩ “Tojehexa uka porã katu nhande-vy Cristo Paulo omombe'u ramo” he'i rei ra'e xe-rehe. Pehexase para'e Cristo pu'akaha anhemonhe'ẽ ramo peẽ-my. Agwahẽ jevy ramo peikwaa voi arã “Paulo Cristo remimondo va'e voi” peje hagwã xe-rehe. Ohexa uka marangatu ete voi Cristo pene pa'ũ-my imbaratetaha.

⁴Ha'e ae yma va'ekwe okurusugwasu-rehe omano ramo ndaipu'akái vérami ójehe. ãy ae katu Nhandejáry pu'akaha-rupi oikove jevy-ma. Ore ave Cristo ndive peteĩxa oroiko-gwi heko-rami oroiko. Ore rete kangy hete-rami ave. Nhandejáry pu'akaha-rupi ae ore mombaraete jevy, Cristo reko-rami ave oroikove hagwã.

⁵Peẽ katu, peteĩ teĩ penhemongeta katu pende py'apy-py peikwaa porã hagwã pende jeroviaha-rehe. “Ajerovia rei para'e ajerovia porã-ma para'e Hesu Cristo-rehe” peje ae katu pendéjehe penhemongeta-vy pende py'a ndive. Peẽ ae peikwaa pende py'apóry. Pejerovia tee ramo Hesu-rehe, inhe'ẽ marangatu onhemoĩ pende py'apy-py pende py'apóry kwaaha pejerovia teemaha hese peikwaa hagwã. Ha ndapejerovia teíi ramo hese nomoĩry. Penhemongeta katu pende py'apy-py peikwaa porã hagwã pende jeroviaha-rehe. ⁶Aipota voi peikwaa porã ore rekoha ore-rehe peje hagwã “Oĩ ave nipo ra'e Paulo py'apy-py ipy'apóry kwaaha ave” peje hagwã xe-rehe. Aipota voi peikwaa porã upe va'e.

⁷Orombojeupi ore nhe'ẽ Nhandejáry-pe pende reko porã-rehe: “Enhangareko porã Corinto pygwa kwéry-rehe ponove ojevavy” oro'e pende reko porã-rehe orojerure-vy Nhandejáry-pe. Upéixa ajerure ramo íxupe ndaha'éiry xe rereko porã

hagwã-rehe. Pende reko porã-rehe ae xe ajerure. Ndaha'éí ave he'i hagwã pende rexaháry: “Paulo renduhare oikwaa porã nipo Cristo rape rehegwa nhe'ẽ. Omombe'u porã nipo ra'e Paulo” nde'i ukaséi avave-pe. Pende reko porã-rehe Nhandejáry-pe pende-rehe. Oĩ ramo jepe ore momba'e rei rei va'e, xe ae katu aipota pende reko porã meme ae joty peiko-vy.

⁸Anhetegwa va'e meme amombe'uta. Ajehexa uka porãse-vy rei, ndikatúí xe apu. Anhetegwa va'e ndikatúí xe amboyke.

⁹Upéa-gwi pene mbaraete ramo Hesu-rehe pejerovia tee-gwi orovy'a-ma va'erã pende-rehe kwéry. Nore mbaraetéi ramo jepe orovy'a arã joty pende-rehe. Orojerure rure Nhandejáry-pe pene mombaraeteve teve hagwã peiko hagwã heko tee-rupi.

¹⁰Upe va'e-rehe ahai peẽ-my kwatia. Agwahẽ e'ỹ mboyve anhemonhe'ẽ teese peẽ-my arova uka hagwã pende reko peẽ-my. Upéixa ramo ndapogwereco asýi va'erã pende ha-py aime jave. Nhandejáry réry-py inhe'ẽ mombe'uha ramo aiko peẽ-my. Ndaha'éí anhemonhe'ẽ asyse-gwi rei aiko upéixa peẽ-my. Pene pytygwõ hagwã peikwaa porãve hagwã inhe'ẽ aiko peẽ-my inhe'ẽ mombe'u-vy.

Paulo omondo omandu'aha

¹¹Opa-tama xe nhe'ẽ ahaise va'e. Mixíve mate ahai-ta peẽ-my xe re'ýi kwéry. Tapeiko katu Cristo reko tee-rupi. Tapehendu porã katu xe remimombe'ukwe. Tapeiko peteĩxa onhondive. Pende py'agwapy reheve tapeiko onhondive. Upéixa peiko ramo Nhandejáry oĩ arã pene ndive. Ha'e nhande rayhaha, nhane mbopy'agwapy va'e voi ave.

¹²Pejotopa ramo, penhoanhuvã nhuvã pejohayhupa rei-vy.

Hesu reroviaha ko'a pygwa omandu'aha omondo uka-ta kwatia peẽ-my.

¹³⁻¹⁴Nhandejáry Hesu Cristo tapende rovasa porã katu pende rexakwaa

rei-vy. Tapene mandu'a meme katu Tupã Nhandejáry pende rayhuha-rehe. Tapene moirũ irũ katu Nhe'ẽ Marangatu tee va'e.

Paulo remimombe'ukwe

Galácia yvy pygwa pegwarã epístola de Paulo aos gálatas

Paulo omondo Galácia yvy pygwa-pe onhe'ẽ. Kwatia-rehe omondo

1¹⁻²Hesu reroviaha Galácia yvy-py oiko va'e onhomboaty aty ha-rupi. Xe Paulo amondo-ta peẽ-my xe nhe'ẽ. Xe katu Hesu Cristo remimondo va'e. Ndaikói va'ekwe Hesu Cristo remimondo ramo teko rei nhe'ẽ-py. Ndoikói xe moingo va'ekwe Hesu Cristo remimondo ramo. Hesu Cristo ae xe moingo va'ekwe gwemimondorã. Xe moingo va'ekwe Nhandejáry ave Nhande ru gwemimondorã. Gwa'yry Hesu Cristo omano rire, túvy omoingove jevy va'ekwe íxupe. Ha ko'ánga xe re'yí kwéry, Hesu reroviaha va'e, entéro xe ndive oiko va'e gwive omondo-ta peẽ-my omandu'aha. ³Tapende rovasa katu Nhandejáry Nhande Ru va'e pende rexakwaa rei-vy. Tapende rexakwaa rei katu Nhandejáry Hesu Cristo ave. Tapene mbopy'agwapy ave.

⁴Ha Hesu Cristo onheme'ẽ va'ekwe ijukaharã-pe. Ojejuka uka rei va'ekwe omboyke hagwã nhandéhegwi nhane rembiapo vaikwe, nhane resende hagwã, ndajaikovéi-ma hagwã äygwa hekoha vai va'e reko-rupi. Nhandejáry Nhande Ru va'e remimbota-rupi ojapo upéa. ⁵Upéa-gwi hembiaapo porã-gwi, tonhemomba'egwasu meme ete katu Nhandejáry opa e'y reheve. Aipota upéa. Amém.

Cristo rehegwa nhe'ẽ porã peteixa

(Mt 7.15; Rm 16.17; 2 Co 11.2-4; Ef 5.6; Cl 2.8; 1 Ts 2.4; 2 Pe 2.1-3; 1 Jo 4.1)

⁶Pene renói va'ekwe Nhandejáry pe-moirũ hagwã íxupe, Cristo pende rex-

akwaa rei hagwã. Ha ko'ánga katu oĩ he'i va'e pende-rehe: "Sapy'a ojerovia-ma Nhandejáry-rehe. Ha ko'ánga katu pya'e oheja jevy-tama Nhandejáry-pe. Ojehesa rerova-tama outro kwéry-rehe, Cristo rehegwa nhe'ẽ porã omombe'u ambue va'e-rehe" he'i pende-rehe.

Upéa ahendu ramo, xe mondýi voi.

⁷Upe va'e peẽ-my omombe'u ambue va'e: "Cristo rehegwa nhe'ẽ porã voi ore remimombe'u" he'i mo'ã omombe'u-vy. Ha ndaha'etí inhe'ẽ tee omombe'u va'e peẽ-my. Omombe'u joavy avy peẽ-my pene akã ombotarova rei-vy. Inhe'ẽ porã tee va'e ohekoviarõse mo'ã peẽ-my. ⁸Ha pejeapysaka katu xe nhe'ẽ-rehe. Cristo rehegwa nhe'ẽ porã peteixa. Oromombe'u va'ekwe peẽ-my Cristo re-hegwa nhe'ẽ porã. Ha ko'ánga katu: "Ijapu ra'e ore remimombe'ukwe" oro'e jevy ramo peẽ-my, ivai arã. Oromombe'u ambue ramo peẽ-my, tore mondo katu ojéhegwi Nhandejáry ore mbohasa asy hagwã-py. Nhandejáry rembigwái yváy pygwa ave omombe'u ambue ramo peẽ-my, ivai arã. Omombe'u ambue ramo peẽ-my, tomondo katu íxupe ojéhegwi Nhandejáry ombohasa asy hagwã-py. ⁹Oro'e hagwe-rami, ko'ánga ha'e jevy-ta peẽ-my. Oime ramo Cristo rehegwa nhe'ẽ porã pehendú e'y hagwe-rami omombe'u va'e, tomondo katu íxupe ojéhegwi Nhandejáry ombohasa asy hagwã-py. ¹⁰Upéixa anhe'ẽ pohýi ramo, ma'erã he'i xe-rehe: "Paulo he'i upéa oipota hapixa kwéry omboete íxupe-gwi" he'i mo'ã xe-rehe. Ha anhetegwa va'e katu nomombe'úi. Anhemboete ukase ae Nhandejáry-pe. "Teko rei remimbota-rupi oiko Paulo" he'i mo'ã xe-rehe. Nomombe'u porã xe rehegwa. Teko rei remimbota-rupi aiko vyteri ramo ra'e, ndaikói arã Cristo remimbota-rupi ra'e. Ndaikói arã ra'e a-rami Cristo rembigwái ramo.

**Paulo oiko-ma Hesu
Cristo remimondo ramo**

(1 Ts 2.4)

¹¹ Xe re'ýi kwéry ha'e-ta peẽ-my. Cristo rehegwa nhe'ẽ porã, xe remimombe'u va'e, ndaha'úi voi teko rei akã gwigwa rei. Aipota peikwaa upéa. ¹² Cristo rehegwa nhe'ẽ porã ndoikóiry xe-vy omombe'u va'ekwe. Inhe'ẽ-py xe mbo'e va'ekwe ndoikóiry. Hesu Cristo ae oikwaa uka xe-vy va'ekwe onhe'ẽ porã omombe'u va'ekwe xe-vy. Upéa-gwi xe nhe'ẽ ndaha'úi teko rei akã gwigwa rei amombe'u.

¹³ Ha peẽ peikwaa voi xe rekokwe. Judeu kwéry xe rugwy re'ýi voi. Xe rekokwe judeu reko-rupi aiko ramo va'ekwe peikwaa voi. Xe ko areko asy va'ekwe aiko-vy Hesu reroviaha kwéry-pe, Nhandejáry rembiporavo va'e-pe. Xe poxy-vy voi areko asy va'ekwe íxupe kwéry. Ajukase mo'ã va'ekwe aiko-vy íxupe kwéry.^y ¹⁴ Ha ore rembypy ore ramói kwéry remimombe'ukwe gwive, ore rekoha, upéa ahendu porãbaseve seve va'ekwe. Upéa-gwi heta xe re'ýi rugwy kwéry, xe jave ikaria'y va'e ohendu porã ramo ore ru he'i va'ekwe gwive, xe katu ahendu porãve voi. Judeu reko-rupi aikose voi va'ekwe.

¹⁵ Ha Nhandejáry katu omoĩ va'ekwe xe-vy xe rembiaporã xe reko e'ỹ ramo. Ha upéi katu xe renói va'ekwe xe rexakwaa rei-vy amoirũ hagwã íxupe. ¹⁶ Hemimbota-rupi ohexa uka va'ekwe xe-vy gwa'ýry amombe'u hagwã ta'ýry rehegwa nhe'ẽ judeu e'ỹ pa'ũ-rupi. Upe-ma ramo nanhombó'e mbo'úi xe rapixa kwéry ndive.^z ¹⁷ Ndahái va'ekwe Jerusalém tetã-my anhombó'e hagwã Hesu remimondo va'e ndive. Upe-py Pedro oirũ ndive Hesu remimondo ramo oiko-ma xe renonderã. Ha ndahái

joty va'ekwe anhombó'e hagwã hendive kwéry. Ha upéi katu aha pya'e ae íxugwi kwéry yvy akéno-py. Arábia yvy-py aha va'ekwe. Upe-gwiaju jevy ramo aha Damasco tetã-my. Upéa-gwi xe nhe'ẽ ndaha'úi teko rei akã gwigwa rei amombe'u.

¹⁸ Upe rire mbohapy ro'y rire aha Jerusalém-my. Pedro pohan-vy aha. Upe-py apyta. Quinze áry apyta hendive.

¹⁹ Ha outro kwéry Hesu remimondo va'e, avave-pe ndahexái. Tiago Nhandejáry Hesu rvyv mante ahexa.

²⁰ Ko va'e kwatia-rehe amoĩ va'e anhetegwa voi. Nhandejáry resa-py amoĩ anhetegwa voi. Ndaxe apúi voi.

²¹ Ha upéi katu asẽ Jerusalém-gwi. Aha Síria yvy-rupi. Cilícia yvy-rupi aha ave. ²² Ha Judéia yvy-rupi katu Hesu reroviaha onhombóaty aty va'e ndaxe rexái voi. ²³ Ndaxe rexái ramo jepe, ohendu xe rerakwã: "Nhande kwéry Hesu reroviaha va'e gwive, Paulo nhane moingo asy va'ekwe jajehesa rerova e'ỹ hagwã mo'ã Hesu-gwi, jarovia e'ỹ hagwã mo'ã Hesu rehegwa nhe'ẽ porã. Ha ko'ánga katu ha'e ae Hesu rehegwa nhe'ẽ porã tee omombe'u oiko-vy" he'i xe mombe'u-vy hikwái. ²⁴ Upéixa ramo xe rerakwã rendu-vy omomba'egwasu Nhandejáry-pe hikwái.

**Paulo oho Hesu
reroviaha ruvixa ha-py**

2 Upe rire, quatorze ro'y rire aha jevy va'ekwe Jerusalém tetã-my. Barnabé ndive aha va'ekwe. Ha Tito katu oho ave xe ndive.^a ² Ha Nhandejáry xe-vyte oikwaa uka ra'e xe raperã. Upéa-gwi aha va'ekwe Jerusalém tetã-my. Orogwahẽ-ma ramo upe-py, aha Hesu reroviaha ruvixa ha-py. Ha'e kwéry anho ha-py aha amombe'u-vy. Hesu rehegwa nhe'ẽ xe remimombe'u judeu e'ỹ

^y1:13 At 8.3; 26.9-11

^z1:16 At 9.3-6

^a2:1 At 15

kwéry pegwarā, amombe'upa porā íxupe kwéry aikwaa uka-vy: “Ndopo-rami amombe'u judeu e'ý kwéry-pe” ha'e Hesu reroviaha ruvixa-pe. Ndaipotái he'i xe remimombe'u-rehe, xe remimombe'urā-rehe ave: “Ndaha'úi Hesu rehegwa nhe'ē tee va'e Paulo remimombe'u” ndaipotáiry he'i mo'ā xe-rehe upéa.

³Oime ave xe ndive Tito xe ndive ou va'ekwe. Upéa ndaha'úi judeu kwéry va'e ore kwéry-rami. Grego va'e ae ha'e. Ha: “Iporā ereiko ore reko-rupi judeu kwéry reko-rupi. Iporā erenhepirekytí uka ore kwéry-rami” nde'íry joty íxupe.

⁴Ha ndaipóri va'ekwe ore pa'ũ-rupi upe va'e he'i va'erā. Oike nhemi voi ra'e ore pa'ũ-my upéa he'i va'e. Upéa he'i va'e ndaha'úi Hesu reroviaha tee va'e. Omombe'u ra'anga anga rei va'e ae Hesu rehegwa nhe'ē porombotavyse-vy. Oike nhemi voi ra'e ore rekoha rexa hagwā-rehe: “Hesu Cristo-rehe pejerovia-magwi, ma'erā ndapeikovéi-ma judeu kwéry reko-rupi?” he'ise ore-vy. “Judeu kwéry reko Nhandejáry rekoha voi” he'i ore-vy. “Ipokatu joty voi judeu kwéry nhe'ē nhande-vy. Ndaijapýiry, anhetegwa joty” he'i. “Naiporāi peheja judeu kwéry rekoha peiko hagwā Hesu reko-rupi. Iporā katu Hesu reroviaha ohendu joty entéro yma gware Moisés remimombe'ukwe onhemopotí hagwā” he'i mo'ā ore-vy.

⁵Upe-ma ramo pya'e oronhe'ē joko upéa he'i va'e-pe: “Iporā para'e ne nhe'ē” ndoro'úi voi íxupe kwéry. Oroipota pehendu meme Cristo rehegwa nhe'ē tee va'e penhemopotí tee hagwā. Onhe'ē ambue va'e peẽ-my ndoroipotáiry.

⁶Ha Hesu reroviaha ruvixa va'e imandu'a porā hese va'e, ohendu xe nhe'ē. Ohendu-ma rire nonhemonhe'ei xe-vy: “A-rami ko erejapo va'erā.

Upéixa ani erejapo tei” nde'íry xe-vy. Upe va'e huvixa oĩ hese imandu'a porā va'e. Oĩ omomba'egwasu va'e íxupe. Ha namomba'egwasuvéi íxupe ambue va'e kwéry-gwi. Nhandejáry-pe peteixa nhande rekoha.^b ⁷⁻⁸Ha upe va'e huvixa nonhemonhe'ei voi xe-vy. Okiriri rei ae oiko-vy. Mba'eve nde'íry xe-vy. He'i xe rembiapo-rehe: “Yma ome'ē va'ekwe Pedro-pe Nhandejáry hembiaporā. Judeu kwéry-pe mante oipota omombe'u Hesu Cristo rehegwa nhe'ē porā” he'i. “Ha ko'anga katu Pedro-pe ome'ē hagwe-rami hembiaporā, ome'ē-ma ave kuri Paulo-pe nipo ra'e. Judeu e'ý kwéry-pe mante ae oipota omombe'u upe nhe'ē porā tee” he'i xe-rehe ojóupe. “Yma omombaraete va'ekwe Pedro-pe Nhandejáry imondo-vy judeu kwéry-pe Hesu remimondo ramo” he'i. “Ha ko'anga katu Pedro-pe omombaraete hagwe-rami, omombaraete-ma nipo ra'e Paulo-pe ave imondo-vy judeu e'ý kwéry-pe Hesu remimondo ramo” he'i xe-rehe ojóupe. ⁹Upe ramo Hesu reroviaha ruvixa va'e he'i xe-vy xe mongeta-vy. Upe va'e nhande ru-rami, nhande jekoha voi. Héry va'e Tiago, héry va'e Pedro ave, héry va'e João ave. Upe va'e he'i xe-vy: “Ne mondo hagwā nde poravo nipo ra'e Nhandejáry. Nde poravo ne mondo hagwā nhande kwéry e'ý va'e ha-py” he'i xe-vy. “Ore moirũ katu” he'i xe-vy Barnabé-pe ave. Upéi xe popyhy. Barnabé-pe oipopyhy ave. Oronhomoirũ-ma. He'i ore-vy: “Jarojoja katu nhane nhe'ē jaha hagwā” he'i. “Ore oroho va'erā nhande kwéry-pe nhe'ē mombe'u-vy. Ha peẽ katu peho va'erā nhande kwéry e'ý-pe Hesu Cristo rehegwa nhe'ē porā pemombe'u-vy” he'i ore-vy Hesu reroviaha ruvixa va'e. ¹⁰Upéixa

^b2:6 Dt 10.17

ramo nonhemonhe'ei voi ore-vy. Peteĩ mba'e mante omombe'u ore-vy: "A-py oĩ iporiahu va'e ore pa'ũ-my. Ani nde resarái hese kwéry-gwi" he'i ore-vy. "Upe iporiahu va'e-pe ame'ese meme va'e hemikotevẽ" ha'e íxupe kwéry.

Paulo ndojohu porãi Pedro rembiapo

¹¹Ha upéi katu Pedro ou Antioquia tetã-my. Ogwahẽ ramo upe-py, nahembiapo porãi. Upéa-gwi ha'e íxupe: "Naiporãi ne rembiapo" ha'e íxupe. ¹²Pedro ogwahẽ ramo upe-py, okaru oĩ-vy Hesu reroviaha judeu e'ỹ va'e ndive. Ha upéi katu ogwahẽ ouvy gwĩ Hesu reroviaha Tiago remimbou judeu kwéry va'e. Upe-ma ramo ndokarusevéi-ma Pedro judeu e'ỹ va'e ndive. Judeu kwéry va'e ndive mante okaruse. Ndoipotái Tiago remimbou judeu va'e he'i íxupe: "Ne'írã oiko ramo judeu e'ỹ va'e judeu reko-rupi, naiporãi jakaru onhondive" he'i upéa ndoipotái. Pono he'i upéa, ndokaruvéi-ma onhondive Pedro. Onhomboja'o ja'o-ma okaru hagwã. Ikyhyje-gwi inhe'ërã-gwi onhondive ndokarusevéi-ma. ¹³Ha nahembiapo porãi voi Pedro. "Iporã jakaru onhondive" he'i ramo jepe, ha'e ae katu ndokaruséiry onhondive. Okaru va'e-pe ombotavy. Upéa-gwi upe-py oĩ va'e judeu kwéry va'e, Pedro reko-ramima ave oiko. Ndokaruvéi-ma judeu e'ỹ va'e ndive. Upe ramo Barnabé jepe oipe'a-ma hekoha. Ojoeko rupipa-ma ho'a hikwái.

¹⁴Upe-ma ramo ahexa hekoha: "Ndohovéi-ma nipo ra'e tape porã-rupi. Cristo rehegwa nhe'ẽ porã tee va'e nohendu porãvéi-ma nipo ra'e" ha'e xe jéupe. Upéa-gwi ha'e Pedro-upe. Atýra-py ha'e íxupe: "Nde ko judeu kwéry va'e. Nde judeu jepe, judeu e'ỹ reko-rupi ereiko ave. Ndereikovéi-ma voi judeu reko-rupi anho. Upéixa ramo, ma'erã po eremoingose judeu reko-rupi judeu e'ỹ va'e-pe" ha'e íxupe. "Nde ko

ndereikovéi-ma voi judeu reko-rupi" xe ha'e Pedro-pe.

Hesu Cristo-rehe jajerovia-ma ramo, "Nde py'a potĩ-ma" he'i va'erã nhande-vy Nhandejáry

(Mt 16.24; Rm 3.21-31; 6.6-7)

¹⁵⁻¹⁶Ore ramói kwéry ko judeu kwéry voi. Moisés amyri remimombe'ukwe tekoha kwaaha voi ore. Ndorokói voi judeu e'ỹ rekoha-rupi. Ha ore arandu ramo jepe, Moisés amyri he'i va'ekwe orojapo ramo jepe, "Nde py'a potĩ-ma" nde'iry joty va'erã ore-vy Nhandejáry. Hesu Cristo-rehe orojerovia-ma ramo ae, "Nde py'a potĩ-ma" he'i va'erã ore-vy. Upéixa ramo ore orojerovia-ma va'ekwe Hesu Cristo-rehe, "Pende py'a potĩ-ma" he'i hagwã ore-vy Nhandejáry.

Jajerovia-ma ramo hese, nhande py'a omopotĩ-ma va'erã. Ha nhande nhande hemopotĩ uka reise ramo Moisés amyri remimombe'ukwe gwive rei nhahenduvy, nanhane mopotiry va'erã joty. Upéa he'i voi Nhandejáry nhe'ẽ:

"Gwĩ Moisés amyri remimombe'ukwe gwive jajapo ramo jepe, Ipy'a potĩ-ma, nde'iry va'erã joty nhande-rehe Nhandejáry"

he'i.

Upéixa he'i Nhandejáry nhe'ẽ kwatia-rehe omoĩ va'ekwe. ¹⁷Pejeapysaka katu xe nhe'ẽ-rehe. Orojerovia-ma ramo Hesu Cristo-rehe, "Ipy'a potĩ-ma" oroipota va'ekwe Nhandejáry he'i ore-rehe. Upe ramo oronhemopotĩ hagwã mo'ã, ndorojapovéi-ma va'ekwe Moisés remimombe'ukwe gwive. Judeu rekoha-rupi ndorokovéi-ma va'ekwe. Judeu e'ỹ va'e-ramima oroiko. Upe tekoha kwaa e'ỹ va'e-ramima oroiko va'ekwe. Upéixa ramo oĩ ore-rehe he'i va'erã mo'ã: "Hesu Cristo-rehe ojerovia-gwi, ndojapovéi yma gware reko. Ojevavy nipo ra'e. Hesu Cristo para'e ombojevavy va'e íxupe" he'i va'erã

mo'ã ore-rehe. Ha nomombe'u porã ojoupe. Hesu Cristo ko ndaha'úi voi ore mbojevavyharã. ¹⁸Xe ko anhemopotĩ ukase-vy mo'ã ndajapovéi-ma va'ekwe Moisés remimombe'ukwe. Aikose joty Hesu reko-rupi. Ha ko'ánga katu xe ha'e ramo: "Ajapo jevy-ta Moisés he'i va'ekwe gwive Nhandejáry he'i hagwã xe-vy, nde py'a potĩ-ma". Upe va'e ha'e ramo, ndaikovéi-ma va'erã Hesu reko-rupi. Ajevavy tee-ma va'erã. ¹⁹Yma ajapose ramo jepe Moisés remimombe'ukwe tekoha, ndajapopái joty. Xe py'a ky'a joty. He'i va'ekwe upe tekoha nhe'ẽ:

"Peteĩ teĩ upe tekoha nhe'ẽ gwive ndere-japopái ramo, nde py'a ky'a reheve joty eremano va'erã"

he'i. Ha ko'ánga katu amano va'ekwe-rami amoirũ-ma Cristo-pe. Upéa-gwi ndaipokatuvéi-ma xe-rehe upéa yma gware nhe'ẽ. Xe-vy yma gware nhe'ẽ ijapy-ma. Ndaha'evéi-ma xe-vy gwarã. Ndaikovéi-ma upe tekoha anho-rupi. Nhandejáry nhe'ẽ ahendu porã hagwã upe va'e tekoha nhe'ẽ anho nahenduvéi-ma. Ha Cristo katu omano va'ekwe kurusugwasu-rehe. Upéi peteixa amoirũ-gwi íxupe, amano va'ekwe-rami aiko hendive äy. ²⁰Upéixa xe aiko. Xe ae xe arandu-rupi rei katu ndaikovéi-ma. Cristo xe moingove va'ekwe-rupi ae aiko. Xe py'a-py oĩ inhe'ẽ. Ha'e xe rayhu-gwi xe-rehe ijukaharã-pe onheme'ẽ va'ekwe. Ajerovia-gwi hese, Nhandejáry ra'y-rehe, aiko porã ko'ánga ko yvy-rupi. ²¹Upéixa ramo xe mopotĩse ramo Nhandejáry, "Xe ndaipotáĩ voi xe-vy hemime'ese" nda'e mo'áiry íxupe. "Upe tekoha-rupi anho jaiko rei ramo, nhandemopotĩ porã-ma va'erã" ndaja'éiry arã nhandéjehe. Ja'e ae ramo nhandéjehe, "Upe tekoha-rupi anho jaiko rei ramo, nhandemopotĩ

porã-ma va'erã" ja'e ramo, omano rei arã ra'e Cristo.

Gwĩ Moisés remimombe'ukwe tekoha renduha onhemopotĩ ukase rei mo'ã

(Rm 4.1-3; Gl 2.16; 5.2-4; Fp 3.9)

3 Pejeapysaka katu xe nhe'ẽ-rehe, xe re'úi kwéry, Galácia pygwa va'e. Peẽ pene arandu e'ỹ va'e. Kiva'e po pene mbotavy ra'e? Oromombe'u porã va'ekwe peẽ-my Hesu Cristo kurusugwasu-rehe omano hagwe. Upéa-gwi peẽ-my oromombe'u va'e pehexa vérami. Pehexa vérami Hesu ojejuka ramo nhande rovasa hagwã. Ha ko'ánga kiva'e po pene mbotavy ra'e pehendú e'ỹ hagwã anhetegwa va'e. ²Pemombe'u katu xe-vy Nhe'ẽ Marangatu tee va'e omboumaha peẽ-my. Moisés remimombe'ukwe-rupi peikose mo'ã jave, Nhandejáry ombou tipo peẽ-my araka'e Nhe'ẽ Marangatu tee va'e-pe? Nomboúi voi araka'e peẽ-my. Perovia-magwi ae Hesu Cristo re-hegwa nhe'ẽ porã ombou-ma va'ekwe peẽ-my. ³Pende tavy voi nipo ra'e. Ha Nhe'ẽ Marangatu tee va'e katu pende py'apy-py oiko rire, tape porã-rupima peho peiko-vy. Ha ko'ánga katu peẽ ae pene arandu-rupi napende reko agwyje mo'ávéi-ma. Moisés amyri remimombe'ukwe tekoha-rupi peikose ramo mo'ã, napegwahẽ mo'ái Nhandejáry oiko ha-py. Nhe'ẽ Marangatu tee va'e e'ỹ reheve napegwahẽ mo'ái upepy. Napende reko agwyje mo'ávéi-ma. Upéa-gwi pende tavy voi peiko-vy. ⁴Upe tekoha-rupi peikose ramo mo'ã penhemopotĩ hagwã mo'ã, oiko rei arã pende py'a-py Nhe'ẽ Marangatu tee va'e ra'e, pejerovia rei arã Hesu-rehe ra'e. ⁵Ha Nhandejáry katu pene rexakwaa rei va'ekwe ime'ẽ-vy Nhe'ẽ Marangatu tee va'e. Ojapo porã uka peẽ-my va'ekwe jahexa e'ỹ va'e. Hexapyrã-rupi nahembiapo porã pene pa'ũ-my upe tekoha-rupi anho peikose ramo mo'ã. Perovia-magwi

ae Hesu Cristo rehegwa nhe'ë porã, hembiapo porã peë-my va'ekwe. ⁶Upéixa voi he'i Nhandejáry nhe'ë kwatia-rehe hemimoigwe:

“Ha Abraão katu ogwerovia-ma Nhandejáry-pe. Upéa-gwi Ipy'a potĩ-ma, he'i hese Nhandejáry.”^c

Upéixa he'i Nhandejáry nhe'ë.

⁷Upéixa ete Abraão amyri reko-rupi jaiko äy nhande jarovia va'e. Ikente e'y ramo jepe, Abraão rekoha-rupi joty peiko ramo, ta'yry-rami joty pepyta.

“Ta'yry tee voi peë. Judeu e'y ramo jepe, ta'yry tee voi peë” he'i Nhandejáry nhande-rehe. Aipota peikwaa upéa.

⁸Yma ete va'ekwe opy'a-py he'i Nhandejáry judeu kwéry e'y-rehe: “Ojerovia-ma ramo xe ra'y-rehe, xe remimondorã-rehe, Pende py'a potĩ-ma, ha'e va'erã íxupe” he'i Nhandejáry. Upéixa voi he'i Nhandejáry kwatia nhe'ë. Ha upéi katu he'i va'ekwe Abraão-pe Nhandejáry:

“Entéro ko yvy-py oĩ va'e-pe gwive aho-vasa va'erã. Xe reroviaha gwive hik-wái nde xe rerovia hagwe-rami aho-vasa va'erã íxupe kwéry”^d

he'i Abraão-pe Nhandejáry. Upéixa ohexa uka va'ekwe Abraão-pe gwembiaporã. Hesu Cristo renonderã ave omombe'u íxupe va'ekwe. Upéixa voi he'i Nhandejáry nhe'ë. Ha upéi katu Abraão ogwerovia-ma va'ekwe Nhandejáry-pe. Upéa-gwi ohovasa íxupe Nhandejáry. ⁹Upéixa ramo äygwa entéro heroviaha gwive, Abraão rovasa hagwe-rami, ohovasa va'erã íxupe kwéry ave.

¹⁰Ha Moisés remimombe'ukwe tekoha-rupi rei oikose mo'ã va'e-pe gwive ndohovasa mo'ãi Nhandejáry. A-rami he'i Nhandejáry nhe'ë:

“Ohendu e'y va'e entéro Moisés omoĩ va'ekwe gwive kwatia-rehe, mom-

byry omondo va'erã íxupe ojéhegwi Nhandejáry”^e

he'i. Upéa-gwi entéro he'i va'e gwive: “Pende py'a potĩ-ma, he'i va'erã nhande-rehe Nhandejáry upe tekoha-rupi anho rei jaiko ramo” he'i mo'ã. Upe va'e-pe katu mombyry omondo va'erã Nhandejáry ojéhegwi.

¹¹He'i ave Nhandejáry nhe'ë:

“Xe rerovia-gwi, nde py'a potĩ-ma, he'i hese va'e Nhandejáry, upe va'e Nhandejáry ndive oiko va'erã”^f

he'i. Upéa-gwi gwĩ upe tekoha-rupi anho rei oikose va'e: “Nde py'a potĩ-ma” nde'íry nipo hese ra'e Nhandejáry.

¹²Gwĩ upe tekoha-rupi anho rei oikose va'e nde'íry: “Jarovia katu Nhandejáry-pe nhane resende hagwã” nde'íry voi. Oipota mo'ã Nhandejáry oresende íxupe, Moisés he'i va'ekwe gwive ohendupase-gwi mo'ã. Ha upéa nde'íry Nhandejáry nhe'ë. He'i ae:

“Upe peteĩ teĩ Moisés he'i va'ekwe gwive rendupa ete va'e katu oiko va'erã Nhandejáry ndive”^g

he'i. Ha ojevavy e'y va'e ndoikói voi gwembiapo-rehe anho onhemopotĩ hagwã.

¹³⁻¹⁴He'i jevy Nhandejáry nhe'ë:

“Jahexa ramo yvyra-rehe ojejuka va'ekwe, ndaija'ei voi nipo hese ra'e Nhandejáry. Upe va'e Nhandejáry remimbojevvy va'e voi, ja'e omano va'ekwe-rehe”^h

he'i Nhandejáry nhe'ë hekoha vai va'e-rehe, yvyra-rehe ojejuka va'e. Yma nhande ave jaiko vai va'ekwe. Entéro Moisés he'i va'ekwe gwive jajapose ramo mo'ã, Nhandejáry remimbojevvy va'ekwe-rami jaiko va'ekwe. Upéa-gwi Cristo nhane resende va'ekwe ani hagwã: “Moisés amyri he'i va'ekwe gwive rendupa e'y va'e voi upe va'e”

^c3:6 Gn 15.6 ^d3:8 Gn 12.3 ^e3:10 Dt 27.26 ^f3:11 Hc 2.4

^g3:12 Lv 18.5 ^h3:13-14 Dt 21.23

he'i nhande-rehe. “Upe va'e Nhandejáry remimbojevvy va'e voi upe va'e” nde'íry hagwã nhande-rehe, nhane resende va'ekwe Cristo. Ha'e katu Nhandejáry remimbojevvykwe-rami omano va'ekwe kurusu-rehe. Nhande rekovia omano. Nhande kwéry e'ÿ-pe jepe ohovasa hagwã omano va'ekwe. Abraão rovasa hagwe-rami ohovasase ave judeu e'ÿ va'e-pe, Cristo reroviaha-pe gwive. Nhande-rehe omano va'ekwe ou hagwã nhande-vy Nhe'ë Marangatu tee va'e. “Ou va'erã” nde'i reíry va'ekwe hese Nhandejáry.

**He'i tee va'ekwe nokambia
mo'ãi voi Nhandejáry**

¹⁵ Ko'ánga xe re'íy kwéry, Hesu reroviaha va'e, aikwaa uka-ta peë-my arandu rehegwa nhe'ë, yvypóry rehegwa nhe'ë-rami. Nhamoporã ramo nhane nhe'ë ojóupe, nhamoĩ va'e kwatia-rehe nhane nhe'ë nhande apu e'ÿ hagwã ojóupe. Upe rire nhamoporã va'ekwe ndikatúí nhakambia jevy. Nhamoporãmba rire ndikatúí nhamoĩve va'e kwatia-rehe nhakambia hagwã mo'ã nhamoporã va'ekwe. ¹⁶ Upéixa ete okambia e'ÿ va'erã omoĩ va'ekwe Nhandejáry. Nde'i reíry va'ekwe Abraão amyri-pe. He'i tee va'ekwe, nokambia mo'airy. Ha Nhandejáry katu he'i tee va'ekwe Abraão amyri-pe: “Xe orohovasa va'erã” he'i. “Ne remiarirõ joapyri pyri-pe” he'i. “Ahovasa va'erã” nde'i reíry Abraão-pe, omoĩ porã-vy íxupe onhe'ë. Hemiarirõ kwéry-pe nde'íry. Peteĩ hemiarirõ-pe mante “Orohovasa va'erã” he'i ae. Cristo-pe he'i voi.ⁱ ¹⁷ Ha ãy katu pejeapysaka katu xe nhe'ë-rehe. Omoporã va'ekwe katu okambia e'ÿ va'e Nhandejáry. Yma ete va'ekwe Nhandejáry omoporã-ma ramo onhe'ë Abraão amyri-pe: “Naxe

apu mo'ãi” he'i, “Ahovasa va'erã íxupe” he'i Abraão amyri-pe. Yma ete voi he'i va'ekwe upéa. Ha upe rire katu, heta eterei ro'y rire, quatrocentos e trinta ro'y rire, ore ramói kwéry Moisés remimombe'ukwe-rupi oiko va'ekwe. Upéa-gwi: “Okambia nipo ra'e Nhandejáry gwembiaporã. Ijapu nipo Abraão-pe ra'e. Ojapo va'erã he'i va'ekwe, ndojapo mo'airy” oĩ he'i va'e mo'ã. Ha omombe'u mo'ã upéa. Hemikambia e'ÿ va'erã voi Nhandejáry rembiaporã. Ndaijapúí va'e voi ko Nhandejáry.^j ¹⁸ Ha'e katu: “Ha Moisés amyri remimombe'ukwe-rupi ereiko-gwi, ame'ë va'erã nde-vy nde-vy gwarã” nde'íry voi nhande-vy. Upéa-rehe yma he'i va'ekwe Abraão amyri-pe: “Ame'ë rei va'erã nde-vy nde-vy gwarã. Xe orohexa kwaa rei va'erã” nde'i reíry va'ekwe íxupe Nhandejáry. Ha “Moisés amyri nhe'ë gwive katu erejapopa-gwi, ame'ë va'erã nde-vy nde-vy gwarã” nde'íry voi íxupe. “Ame'ë rei va'erã” he'i ae íxupe Nhandejáry.

**Ko'ánga amombe'u-ta peë-my Moisés
amyri he'i hagwe rehegwa nhe'ë**

(Rm 3.20; 5.20-21)

¹⁹⁻²⁰ Oĩ he'i va'e mo'ã: “Nome'ëi ramo nhande-vy Nhandejáry nhande-vy gwarã Moisés amyri nhe'ë nhahendu ramo ra'e, nhane ramói kwéry oiko rei arã voi ra'e Moisés remimombe'ukwe tekoha-rupi oiko rire” oĩ he'i va'e mo'ã. Ha ndaha'ëi upéixa.

Yma araka'e Nhandejáry oipota nhane ramói kwéry upe tekoha-rupi oiko. Oipota he'i ójehe tekoha e'ÿ-rupi oiko ramo: “Ndajaikovéi-ma voi upe tekoha porã-rupi. Jajejavvy eterei-ma nipo ra'e jaiko-vy” he'i ójehe. Oipota Nhandejáry nhane ramói kwéry upe tekoha-rupi oiko

Cristo peve. Upéi Cristo oiko va'ekwe ko yvy-py. Ha'e-ma Abraão remiarirõ voi. Hese gwa nhe'ë Nhandejáry nde'i reíry va'ekwe Abraão amyri-pe. Cristo oiko rire, Nhandejáry ndoipotaveíry oiko upe tekoha-rupi onhemopotí hagwã mo'ã hikwái. Cristo oiko rire, ijapy-ma voi upe tekoha. Ha Nhandejáry katu nombó'e ranhéi voi va'ekwe upe tekoha-py ore ramói kwéry-pe. Ombo'e ypy araka'e yváy pygwa-pe ranhe. Upéi upe yváy pygwa ombo'e Moisés amyri-pe. Upéi Moisés ombo'e va'ekwe ore ramói kwéry-pe. Ha Abraão amyri-pe katu nomombe'úi upéixa. Ndaipóri va'ekwe ohendu uka va'e. Ha'e ae ohendu va'ekwe Nhandejáry nhe'ë. Ha Nhandejáry katu nde'íry yváy pygwa-pe. Outro yvypóry-pe nde'íry. Íxupe anhóte ae he'i: "Xe orohovasa va'erã" he'i Abraão-pe araka'e.

²¹⁻²² Ha oĩ he'i va'e mo'ã katu: "Nhandejáry omoingo va'ekwe nhane ramói kwéry-pe Moisés he'i hagwe-rami. Aipo ramo naimbaraetevéi-ma Abraão-rehe he'i tee íxupe va'ekwe. Ndaipokatuvéi-ma hese he'i íxupe va'ekwe. Ogwerova rova para'e gwemimombe'u Nhandejáry" he'i mo'ã hese. Ndaha'éíry upeixagwa. Ogwerova rova e'ý va'e gwemimombe'u. Pejeapysaka katu xe nhe'ë-rehe. Nhandejáry nde'íry nhande-vy: "Moisés remimombe'ukwe-rupi peiko-gwi, pende py'a potí-ma" nde'íry voi. Upéa-gwi hendive nhane moingove meme hagwã, nanhane moingóíry upe tekoha-rupi. Upéa-rehe oipota nhande jarovia he'i va'ekwe nhandemopotí uka tee hagwã. "Cristo reroviaha gwive aresende va'erã tekoha vai-gwi" he'i Nhandejáry. He'i ave Nhandejáry kwatia nhe'ë:

"Upe tekoha vai, he'i, entéro ko yvy-rupi jaiko va'e-rehe gwive ipu'aka nhane moembiapo vai hagwã"

he'i Nhandejáry kwatia nhe'ë. Upéa-rehe oipota jarovia he'i va'ekwe jajejavy va'e gwive.

Moisés remimombe'ukwe-rupi

**nhande-rehe onhangareko
va'e-rami jaiko va'ekwe,**

Cristo ojekwaa peve

²³ Yma va'ekwe jaiko Moisés remimombe'ukwe tekoha-rupi. Jajapose va'e rei ndajajapóíry va'ekwe. Upe yma gware rekoha-rupi jaiko vyteri ramo, nhande-rehe onhangareko va'e-rami jaiko va'ekwe. Ha upe rire katu Nhandejáry oikwaa uka nhande-vy jarovia-gwi jaikoveha. ²⁴ Upéixa ramo, yma Moisés remimombe'ukwe-rupi jaiko rei ramo, tekoha porã-py nhane mbo'e va'e-rami jaiko va'ekwe. Nhande reko-rehe onhangareko va'e-rami jaiko va'ekwe. Upéixa jaiko va'ekwe Cristo ojekwaa peve he'i hagwã nhande-vy: "Pende py'a potí-ma Cristo-rehe pejerovia-gwi" he'i hagwã Nhandejáry nhande-vy. ²⁵ Ha ko'ánga katu jajerovia jaiko-vy Cristo-rehe. Moisés nhe'ëgwé-rupi anho nhandemopotí hagwã mo'ã ndajaikovéíry va'e. Upe tekoha-rupi, nhande-rehe onhangareko rei va'e-rami, ndajaikovéíry.

Peteixa pemoirũ-gwi Cristo-pe, peiko Abraão remiarirõ-rami

(Jo 1.12-13; Ef 1.5)

²⁶ Ha ko'ánga katu Cristo Hesu-rehe pejerovia-gwi, peiko-ma Nhandejáry re'ýi ramo. Pemoirũ-ma Peteixa íxupe. ²⁷ Peteixa pemoirũ hagwã íxupe, pene mongarai va'ekwe. Pemoirũ-gwi íxupe peiko ãy ha'e-rami. ²⁸ Upéixa ramo enterove va'e-pe Nhandejáry ogwereco Peteixa. Oĩ judeu kwéry va'e. Oĩ judeu kwéry e'ý va'e ave. Oĩ onhemomba'apo va'e ogwerekoseha-rami ogwereco

íxupe va'e-rami oiko. Oĩ omba'apo va'e ogehente ave. Oĩ kwimba'e, oĩ kunha ave. Ha Nhandejáry katu nhande kwéry-pe nhande rereko peteíxa. Peteíxa pemoirũ-magwi Cristo Hesu, peiko ãy peteíxa onhondive. ²⁹ Cristo-pe pemoirũ-gwi, peiko ãy Abraão remiarirõ-rami. Upéa-gwi, perovia-gwi, peẽ-my ave ome'ẽ va'erã Nhandejáry Abraão remiarirõ pegwarã.

Nhane mitã-rami jaiko va'ekwe

(Rm 8.14-17)

4 Ko'anga amombe'u jevy-ta peẽ-my arandu rehegwa nhe'ẽ mitã rehegwa nhe'ẽ-rami. Nhande ra'y nhane mba'e jaryrã voi. Íxupe gwarã nhamẽ'e va'erã íxupe. Ha imitã vyteri ramo katu nhamẽ'e'i va'e íxupe íxupe gwarã. Mixĩ vyteri jave nhane rembigwái rei ramo oiko. ² Imitã ramo oĩ hese onhangareko va'e. Oĩ ave ima'erã-rehe onhangareko va'e. Ha ogwahẽ-ma ramo ima'erã ome'ẽ íxupeha áry, túvy omboypy íxupe áry hagwe-py ogwahẽ-ma ramo, nhamẽ'e va'e íxupe íxupe gwarã. ³ Upéixa ete nhande ave nhane mitã-rami jaiko va'ekwe. Nhandejáry kwaa e'ýha voi nhande. Ipu'aka va'ekwe nhande-rehe ko yvy járy kwéry, Nhandejáry e'ý va'e, gwĩ onhembojáry rei va'e ko yvy-rehe. ⁴⁻⁵ Ha upéi katu ogwahẽ ramo Hesu áry ojekwaa hagwã, ombou va'ekwe Nhandejáry nhande-vy. Gwa'ýry ombou va'ekwe. Isyrã-pe ombou va'ekwe íxupe. Judeu rekoha-rupi oiko hagwã nhane pa'ũ-rupi ombou. Upéixa omoingo íxupe judeu rekoha-rupi. Gwĩ onhemopotĩ ukase-vy mo'ã judeu rekoha-rupi rei oiko va'e katu, hesendeharã voi katu ha'e. Ou e'ý mboyve upe tekoha nhe'ẽ ipokatu joty nhande-rehe. Ha ko'anga katu ipogwy-py ndajaikovéi hagwã ha'e nhane resende va'ekwe Nhandejáry ra'y ramo jaiko hagwã.

⁶ Upéixa ramo Nhandejáry ra'y ramo jaiko. Ha Nhandejáry katu ombou va'ekwe Hesu Nhe'ẽ Marangatu oiko hagwã nhande py'apy-py. Upéa-gwi Nhandejáry re'ýi ramo jaiko: "Jaiko-ma voi Nhandejáry ra'y ramo" ja'e nhandejéupe. "Xe Ru" ja'e nhahenói-vy íxupe, nhane monhe'ẽ-gwi Nhe'ẽ Marangatu tee va'e. ⁷ Upéa-gwi nderekovéi-ma ójehe ipu'aka e'ý va'e-rami. Ne mbo'e-gwi Nhe'ẽ Marangatu tee va'e, nde pu'aka ndéjehe. Nhandejáry ra'y ramo ae ereiko-ma. Nhandejáry ra'y kwéry ramo ereiko-gwi, gwa'ýry pegwarã nde-vy ome'ẽ va'erã ave.

Paulo ojapura Galácia yvy pygwa-rehe

(2 Co 11.3-4; 1 Pe 1.14)

⁸ Yma araka'e ndapeikwaái voi Nhandejáry-pe. Upéa-gwi Nhandejáry e'ý va'e ae pereko araka'e pende reko járy ramo. ⁹ Ha ko'anga katu: "Peikwaa-ma Nhandejáry-pe" ja'e. "Pende kwaa-ma Nhandejáry" ja'e katu ave. Áy pende kwaa-ma voi Nhandejáry. Ma'erã pejehesa rerovase jevy ko yvy járy kwéry héry va'e-rehe? Gwĩ va'e nomandái va'e pende-rehe. Omanda rei va'e pende-rehe. Upéa-gwi ma'erã pejehesa rerovase jevy rei hese? Ma'erã po peipota omanda jevy mo'ã pende-rehe hikwái? ¹⁰ Ha peẽ ae pene remimboetese ae pemboete. Ko'anga peje a-rami: "Oĩ áry nhane remimboete va'e, oĩ jasy nhamboete va'e, oĩ arete nhamboete va'e, oĩ ro'y nhamboete va'e" peje rei. Upéa rehegwa-rehe pepena eterei. Ma'erã po pepena hese? Penhemopotĩ ukase mo'ã para'e. Pepena ramo, pejehesa rerova ukase para'e Nhandejáry-gwi. Upéa pejapo ramo, ndapeikovéi-ma Nhandejáry remimbota-rupi. Peipota para'e omanda jevy pende-rehe ko yvy járy kwéry.

¹¹Upéa-gwi xe ajapura pende-rehe. Amombe'u rei voi nipo ra'e peë-my Hesu Cristo rehegwa nhe'ë porã.

¹²Xe re'ýi kwéry, xe ndaikovéi judeu reko-rupi va'ekwe nde reko-rupi aiko hagwã. Ko'anga xe ndaipotáí peiko jevy xe rekokwe-rupi. Ndapejapo vaíry xe-vy va'ekwe. Xe rereko porã katu ae va'ekwe. ¹³⁻¹⁴Xe rasy va'ekwe. Xe rasy-gwi apyta pene pa'ü-my. Upéa-gwi xe ranhe amombe'u peë-my va'ekwe Hesu rehegwa nhe'ë porã. Upéa peikwaa voi. Xe rasy voi. Xe rete rasy ndapejohu porã. Xe rasy ramo jepe: "Omombe'u ra'anga anga rei Paulo" ndapejéi xe-rehe. Naxe mbojevýi va'ekwe. Xe rerohory katu va'ekwe agwahẽ ramo. Nhandejáry rembigwái, yváy pygwa va'e-rami xe rerohory katu. Cristo Hesu pemboeteharami ave xe mboete. Napenhemboróyiry xe-rehe. ¹⁵Pene pa'ü-my xe aime ramo: "Iporã porã nhande-vy" peje va'ekwe. Pevy'a eterei voi va'ekwe xe-rehe. Pene pa'ü-my xe aime ramo, pende resa jepe peme'ëse va'ekwe xe-vy xe resarã. Pende pu'aka hagwãixa mo'ã xe-vy peme'ëse va'ekwe. Xe remikotevẽ gwíve peme'ëse xe-vy. Upéixa ahendu voi va'ekwe xe rayhu teha. Upéa-gwi amombe'u peë-my pende rekocharã. ¹⁶Ha ãy katu ma'erã ndapevy'avéi-ma? Anhetegwa va'e mante amombe'u peë-my va'ekwe. Upe ramo, ma'erã peje xe-rehe: "Paulo ndaija'evéi-ma nhande-rehe".

¹⁷Ha gwí Hesu rehegwa nhe'ë porã omombe'u ambue va'e katu pene mboete ra'anga anga rei va'e. Ndoipotavéi peë xe moirũ. Oipota pene mandu'a porã hese. Onhemboete ukase peë-my. ¹⁸Ha naiporã pende rekombo'e rei xe moirũ e'ý hagwã. Iporã ae nhandomboete meme onhondive jaiko porã meme hagwã. Pene pa'ü-my xe aime ramo, iporã nhandomboete. Xe aime e'ý

ramo jepe, iporã nhandomboete meme joty. ¹⁹⁻²⁰Amombe'u-ta peë-my, xe re'ýi kwéry, peteĩ nhe'ë. Kunha imemby-tama ramo, ohendu-ma gwasý oiko hagwã mitã'i. Upéixa voi xe ave ahasa asy kunha-rami. Ajapura kunha-rami. Aipota eterei Cristo rekoha-rupi peiko porãve rãve hagwã, peteixa pemoirũ hagwã íxupe. Ko'anga ajapura pende-rehe. Pene pa'ü-my ãy aimese mo'ã. ãy anhomongetase mo'ã pene ndive. Ajapura verei pende-rehe. Mba'éixa po agwahẽ-ta apombo'e hagwã?^k

Mokõi kunha rehegwa nhe'ë héry va'e Agar, Sara ave

²¹Ha peë katu penhemopotĩ hagwã mo'ã Moisés he'i va'ekwe-rupi peikose jevy-ma. Pemombe'u katu xe-vy. Ma'erã po ndapeikwaái voi he'ise va'ekwe.

²²Yma omoĩ va'ekwe kwatia-rehe a-rami:

"Ha Abraão katu mokõi oiko ta'ýry.

Tyke'ýry Abraão rembigwái memby.

Ha tyv'ýry katu Abraão rembireko

tee memby. Hembigwái e'ý va'e

memby voi"^l

he'i.

²³Tyke'ýry hembigwái memby va'e oiko túvy oipota ha-rupi oiko. Ha tyv'ýry katu Nhandejáry he'i hagwe-rami voi oiko. Hemimbota-rupi oiko. ²⁴⁻²⁵Upe mokõi kunha, Abraão ra'y sy va'e, héry va'e Agar, Sara ave. Upe mokõi kunha rehegwa nhe'ë-rami oikwaa uka nhande-vy Nhandejáry jaikoha. Nhande rekoha oikwaa uka ta'ýry-rami jaiko ramo. Tembígwái-rami jaiko ramo ave oikwaa uka nhande rekoha. Nhande tembígwái-rami jaiko va'e jaiko Agar nhande sy voi va'e-rami. Ha imemby kwéry katu ndaipu'akái ójehe. Tembígwái-rami voi oiko. Upe kunha héry va'e Agar he'ise

Sinai vvyaty-pe. Upe vvyaty oĩ Arábía vvy-py. Upe-py ore ramói ohendu ypy va'ekwe Moisés remimombe'ukwe. Upéi ndaipu'akái ójehe. Tembigwái-rami oiko hikwái. Upe kunha Agar héry he'ise ave äy-gwa-pe, Jerusalém tetã mygwa-pe. Ha'e isy kwéry ramigwa. Upe tetã mygwa imemby ramigwa. Ndaipu'akái ójehe. Onhemopotĩ ukase mo'ã Moisés remimombe'ukwe-rupi oiko-gwi. Upéa-gwi icy'a joty ipy'a. ²⁶Ha upe kunha ambue va'e héry va'e Sara he'ise nhandevy. Jerusalém vvyategwa pegwarã-pe he'i. Hesu reroviaha isy ramigwa oiko Sara. Nhande kwéry imemby ramigwa voi. Upe yvate gwarã-rehe ndaipu'akáiry tekoha vai.

²⁷Upe mokõi kunha rehegwa nhe'ẽ jaikwaa porã hagwã omoĩ va'ekwe kwatia-rehe Nhandejáry. A-rami omoĩ va'ekwe: "Nde ko ne memby e'ỹ va'e, evy'a katu eiko-vy. Ne'írã vyteri erehendu mba'asy ne memby hagwã jave, evy'a katu. Esapukái ave katu erevy'a-gwi. Iména va'e remiarirõ heta va'erã. Ha iména rembieja, oména ndive oiko jevy ramo, hetave tave va'erã hemiarirõ".^m

Upéixa voi he'i Nhandejáry nhe'ẽ.

²⁸Ha Sara memby, héry va'e Isaque, oiko-ma va'ekwe Nhandejáry he'i hagwe-rupi. Ha ko'anga, xe re'ýi kwéry, nhande ave jaiko ha'e-rami. Nhandejáry he'i hagwe-rupi jaiko. ²⁹Yma va'ekwe tyke'ýry, túvy oipota ha-rupi oiko va'ekwe, omoingo asy va'ekwe gwyvýry-pe Nhandejáry nhe'ẽ marangatu-rupi oiko va'ekwe. Yma ko'anga ete peve ojehu ko'ã va'e. Omoingo asy joty Nhandejáry nhe'ẽ marangatu-rupi oiko va'e-pe. ³⁰Pejeapysaka katu Nhandejáry nhe'ẽ-rehe kwatia-rehe omoĩ va'e-rehe:

"He'i Sara oména-pe, Emosẽ katu ne rembigwái kunha va'e. Imemby reheve emondo. Ne rembireko tee voi xe. Xe memby pegwarã katu ani ereme'ẽ ne rembigwái memby-pe, he'i Abraão-pe hambireko".ⁿ

Upéixa he'i Nhandejáry nhe'ẽ.

³¹Upéixa ramo xe ha'e-ta peẽ-my, xe re'ýi kwéry. Nhande kwéry Hesu reroviaha va'e katu ndaha'úi tembigwái memby-rami. Nhande rembypy nhande sy-rami oiko va'e ndaha'úi tembigwái-rami. Tembigwái e'ỹ va'e voi.

Ani pejehesa rerova katu Hesu reko-gwi

5 Jaiko porã hagwã nhande resende va'ekwe Cristo. Nhasẽ hagwã judeu reko-gwi nhande resende va'ekwe. Peiko meme katu Hesu reko-rupi. Ani pejehesa rerova jevy katu judeu reko-rupi pene moingose ramo jepe.

²⁻³Pejeapysaka katu xe nhe'ẽ-rehe. Xe Paulo ha'e-ta peẽ-my. Judeu kwéry-rami ani penhepirekytĩ uka teĩ, "Nde py'a potĩ-ma" he'i hagwã mo'ã Nhandejáry pende-rehe. Pende-rehe Cristo nopenavéi-ma arã ra'e. Ha'e jevy-ta peẽ-my. Aníke penhepirekytĩ uka teĩ judeu kwéry-rami: "Ko'anga pehendu katu entéro Moisés he'i hagwe gwive jajapo hagwã. Inhe'ẽ imbaraete voi joty peẽ-my" he'i arã peẽ-my. Upéixa ramo Cristo ndoikovéi arã peẽ-my pene resendeharã. ⁴Ani peiko teĩ judeu rekoharupi "Nde py'a potĩ-ma" he'i hagwã mo'ã Nhandejáry. Napemoirüvéi-ma arã Cristo-pe. Peheja-ma arã Nhandejáry-pe nhande rexakwaa reihaty-pe. ⁵Upe va'e jajapo e'ỹ va'e. Jajerovia tee ae Nhandejáry-rehe. Nhaha'arõ íxupe "Nde py'a potĩ-ma" he'i hagwã nhande-vy. Nhe'ẽ Marangatu tee va'e oiko-gwi nhande py'apy-py, Cristo-rehe jajerovia

tee-gwi, nhaha'arō arō katu íxupe. ⁶Oĩ judeu kwéry va'e, oĩ judeu kwéry e'ỹ va'e ave. Ha Cristo-pe nhamoirũ ramo peteĩxa katu, enterove va'e-pe peteĩxa jareko: “Jarovia-gwi jajohayhu porāve rāve katu” ja'e meme katu ojóupe.

⁷⁻⁸Ha peẽ katu peho kuri tape porā-rupi. Kiva'e po pene moingo tape porā e'ỹ-rupi ijapu va'e peẽ-my pehendu hagwā. Upe va'e tape-rupi napene moingói kuri Nhandejáry. Nhandejáry ae pene renói va'ekwe pemoirũ hagwā íxupe: “Peho katu upe va'e tape-rupi” nde'íry kuri peẽ-my. ⁹Pejeapysaka katu xe nhe'ẽ-rehe. Nhande kwéry ja'e: “Mixími hagwĩno jepe ramo, pya'e onhomoagwĩnomba-ma” ja'e. Upe ramo xáke. Peho-ma ramo tape vai-rupi, pende reko vaipa-ma va'erā. ¹⁰Ha pende-rehe xe ajerovia vyteri. Nhandejáry Hesu-rehe jajerovia-gwi “Iporā jajere Hesu rape-gwi” ndapejéi va'erā. Upéa ha'e ramo, ndaxe apúi voi. Ha oĩ peẽ-my omombe'u joavy avy va'e pene moakā tarova hagwā rei. Upe va'e, oime raẽ va'e oĩ va'e, ogwereco asy va'erā íxupe Nhandejáry.

¹¹⁻¹²Ha'e-ta peẽ-my xe re'íi kwéry. Xe ko namombe'uvéi judeu reko-rupi jaikoha. Judeu kwéry-rami iporā nhandepirekytí uka, nda'evéi voi xe. Ha gwĩ pene moakā tarova rei va'e xe-rehe ijapu voi: “Paulo omombe'u joty judeu reko-rupi jaikoha nhandemopotí hagwā” he'i mo'ã xe-rehe. Ha ijapu voi. Oipota va'e amombe'u vyteri ramo xe ra'e, naxe rereko asýi arā ra'e. Ha xe rereko asy joty. Hemimbota amombe'u vyteri ramo xe: “Naiporāi jajerovia Hesu Cristo-rehe anho, kurusugwasu-rehe ojejuka va'ekwe-rehe. Jajerovia-ma ramo hese, iporā judeu reko-rupi joty jaiko nhandemopotí hagwā” xe ha'e joty ramo ra'e, naxe rereko asýi arā ra'e hikwái.

Ha xe rereko asy joty katu. Gwĩ pene moakā tarova va'e aipota nopenavéi pende-rehe. Aipota ójehe ae tojapo vai onhekytí-vy.

¹³Xe re'íi kwéry, peiko porā hagwā pene renói va'ekwe Nhandejáry. Pendéjehe pende pu'aka hagwā pene renói va'ekwe. Oipota pejepe'a gwĩ judeu reko-rupi pene moingose va'e po-gwi. Ha'e kwéry oipota mo'ã pehendu entéro Moisés he'i hagwe gwive. Ha ko'anga katu ani peje teĩ pendejéupe: “Áy ndajaikovéi-ma upe tekoha-rupi. Upéa-gwi iporā jajapo jajapose va'e rei” ani peje upéa. Peje ae “Iporā jajohayhu katu jaiko-vy” peje ae ojóupe. “Nhanhopytygwō porā katu” peje katu ojóupe.

¹⁴Ha upe tekoha katu, entéro Moisés amyri he'i hagwe gwive peteĩ nhe'ẽ-py ogwenohẽmba: “Ehayhu katu nde rapixa-pe, nde rekove erehayhuha-rami ave” he'i. Upe va'e nhe'ẽ-py omombe'upa Moisés amyri he'ise va'ekwe. Jahayhu ramo nhande rapixa-pe, entéro Moisés amyri he'i va'ekwe gwive jajapo voi.^o ¹⁵Ha vixu kwéry katu onhorairõmba ramo, ojosu'upa ramo, ojojuka-ma hikwái. Upéixa ete ani penhe'ẽ vai teĩ ojóehe. Ani penhe'ẽ rei rei ojóehe. Ndapeiko porāvéi arā onhondive. Vixurami rei peiko ramo, ndapejohayhuvéi-ma va'erā.

Nhe'ẽ Marangatu tee va'e oiko e'ỹ reheve pende py'apy-py, pejapose va'e rei pejapo va'erā

(Rm 7.7-25; 8.5-6)

¹⁶⁻¹⁷Ha jajapose va'e rei katu ndaha'etí Nhe'ẽ Marangatu tee va'e remimbota. Ha'e ndojohu porāi voi jajapose va'e rei. Ha'e katu oiko e'ỹ reheve pende py'apy-py, pejapose va'e rei mante pejapo va'erā. Upéa-gwi ha'e-ta peẽ-my: Tapene py'apyhy pyhy katu Nhe'ẽ Marangatu

tee va'e. Toiko porāve rāve katu pende py'apy-py, peho meme hagwā tape porā-rupi. Ndapejapovéi arā pejapose va'e rei. ¹⁸Ha Nhe'ē Marangatu tee va'e katu pene moingo ramo tape porā-rupi, ndikativéi-ma pene moingo judeu reko-rupi penhemopotī hagwā mo'ā.

¹⁹Ha jajapose va'e rei mante jajapo ramo, ojekwaa voi nhande-rehe. Teko ky'a-py rei jaiko va'e. Jajohu va'e rei ndive jaiko. Nhande rekoha ky'a. Nhatī kwaa e'ỹ va'e. ²⁰Nhamboete va'e Nhandejáry e'ỹ va'e-pe. Mohāy-py nanhophohano va'e. Nanhane a'úi va'e ojóehe. Jajoteta. Nhande rakate'ỹ va'e. Opaixagwa jaipota rei nhandejéupe gwarā. Nhande poxy poxy rei va'e. Nanhemomba'egwasuse mo'ā va'e. Ndajarobjái nhande nhe'ē. Ndajajogwerekovéi-ma peteixa. ²¹Nhande py'a vai va'e voi ojóehe. Jaka'u va'e. Jaka'u hagwā nanhomoirū-ma. Upéixa ete jaiko. Jajapose va'e rei-ma jajapo. Upéixa ramo ha'e jevy-ta peē-my xe ha'e hagwe-rami. Upeixagwa jajapo jaiko-vy ramo, nanhomoirū mo'ái Nhandejáry-pe ojekwaa ramo nhande ruvixarā.

²²Ha Nhe'ē Marangatu tee va'e katu oiko jave nhande py'apy-py, jaiko porā voi. Hi'a porā porā va'e-rami nhande rekoha porā va'e. Jajohayhu va'e. Javy'a porā va'e voi jaiko-vy. Nhande py'agwapy va'e jaiko-vy. Jajogwereco kirirī va'e. Jajogwereco porā va'e. Nanhane ma'e rakate'ỹi va'e ojóupe. Nhande ko nhande-rehe ojerovia va'e voi. ²³Ndajajotetái va'e. Jajapose va'e mante katu ndajajapói voi. Upéixa jaiko ramo "Ani peiko teĩ upéixa" nde'íry va'erā nhande-vy onhemonhe'ē va'e. Tekoha-rupi ae jaiko. ²⁴Yma va'ekwe jajapose va'e rei mante jajapo va'ekwe. Opaixagwa jaipota va'ekwe mo'ā. Ha ko'ánga katu nhande Cristo Hesu re'ýi va'e, ndajajapovéi-ma jajapose va'e rei mante. Ha "Cristo

katu omano jave kurusu-rehe, hendive omano ave xe reko tujakwe" ja'e nhandéjehe. "Hendive omano ave xe reko vaikwe omboyke hagwā xéhegwi xe rekoha vai xe ajapose va'e rei" ja'e nhandéjehe. ²⁵⁻²⁶Ko'ánga Nhe'ē Marangatu tee va'e ndive jaiko. Upéa-gwi tanhane moingo meme katu tape porā-rupi. Ndikativéi-ma jaiko nanhembotuvixase mba'e va'e-rami. Ndikativéi-ma jajoteta. Ndikativéi-ma nhande py'a vai va'e ojóehe.

Penhopytygwō katu peiko-vy

(At 20.35; 1 Co 15.58; Tt 3.14; Hb 13.16)

6 Xe re'ýi kwéry, oime ramo pene pa'ũ-my ojejavý va'e, ojekwaa ramo hembiapo vaikwe, penhemonhe'ē katu íxupe: "Anive ereho tape porā e'ỹ-rupi. Tereho ae katu tape porā-rupi" peje íxupe. Pene pa'ũ-my hi'arandu porā va'e, Nhe'ē Marangatu tee va'e nhe'ē-rupi oiko meme va'e, tonhemonhe'ē porā rei katu ojejavý va'ekwe-pe. Túvy-rami tonhe'ē porā katu íxupe. Ha tonhangareko porā katu ójehe pono ha'e-rami ave ojejavý. ²Penhopytygwō katu peiko-vy. Upéixa peiko va'erā Cristo rekoha-rupi. ³Pene pa'ũ-my oĩ ramo onhemomba'egwasu ukase mo'ā va'e: "Xe ko xe tuvixave va'e xe. Naipytygwō mo'ái xe rapixa kwéry-pe" he'í rei voi ójehe. Ijapu rei ójehe. Upéa-gwi penhopytygwō katu peiko-vy. ⁴⁻⁵Iporā voi jajapo peteĩ teĩ nhande rembiapo. Upéa-gwi nhande rembiaporehete nhapena va'erā. Jajapo katu peteĩ teĩ nhande rembiapo nhapondera e'ỹ reheve ojóehe, nanhembohory e'ỹ reheve nhande rapixa-rehe. Upéixa iporā ramo nhande rembiapo, ovy'a-ma va'erā nhande rembiapokwe-rehe Nhandejáry.

⁶Ha Cristo nhe'ē-py ombo'e íxupe va'e katu, ani hakate'ỹ teĩ ogwereco va'e-rehe ombo'eháry-pe. Tome'ē me'ē ombo'eháry-pe hemikotevê. ⁷⁻⁸Pejeapysaka katu xe nhe'ē-rehe:

“Jajaty ja'u va'erã” ja'e. Upéixa ete ereho-ma ramo tape vai-rupi, erehasa asy arã ereiko-vy. Upéa-gwi: “Ambotavy-ta Nhandejáry-pe” ani ere teĩ ndejupe. Imbotavypyre'y voi ko ha'e. Ereho ramo tape vai-rupi, erehasa asy va'erã ereiko-vy. Nerenhoty porã ramo, okakwaa arã nde kokwe-py hi'upy e'y va'e. Upéixa ete jajapose va'e rei jajapo ramo, jaha vai arã, nhanhehundi rei va'erã. Ha erenhoty porã ramo katu, ere'u va'erã erejaty va'ekwe. Upéixa ete Nhe'ẽ Marangatu tee va'e oiko tee ramo nde py'a-py, ereiko porã porã va'erã. Nhandejáry ndive ereiko va'erã opa e'y reheve. ⁹Upéixa ramo anike ere: “Xe kweraí-ma xe rembiapo porã porã ramo” ani ere upéa. Nhane rembiapo porã meme ramo nhande kaigwe e'y reheve, nhande-vy gwarã ome'õtaha áry-py ome'ẽ va'erã nhande-vy Nhandejáry. ¹⁰Upéa-gwi nhande pu'aka hagwã-rami jareko porã rei enterovéa-pe. Ha Nhandejáry reroviaha gwive katu jareko porãve ráve katu íxupe kwéry.

Cristo mba'e kurusu-rehe apena xe aiko-vy

¹¹Pehexa katu. Ko'ánga xe amoi-ta kwatia-rehe xe nhe'ẽ. Xe po-rupi amoi-ta. Tuvixa vixa amoi kwatia-rehe imonhe'ẽ hagwã. ¹²Ha gwĩ omombe'u ambue va'e Hesu Cristo rehegwa nhe'ẽ porã katu oipota judeu kwéry imandu'a porã hese. Upéa-gwi he'i peẽ-my: “Judeu reko-rupi peiko joty katu, penhepirekytĩ uka-vy” he'i peẽ-my omanda-vy. Oipota peiko judeu reko-rupi. He'i ramo ra'e: “Cristo-rehe, kurusu-rehe ojejuka va'ekwe-rehe, hese anho mante jajerovia-ma ramo, omopotĩ va'erã nhande py'a Nhandejáry judeu reko-rupi jaiko e'y reheve” he'i ramo ra'e, omoingo asy arã ra'e íxupe judeu kwéry. Upéa-gwi he'i

peẽ-my: “Penhepirekytĩ uka katu” he'i peẽ-my omanda-vy. ¹³Ha nonhe'ẽ porã hikwái. Gwĩ judeu reko-rupi oikose va'e mo'ã nohenduí entéro Moisés he'i hagwe gwive. Ma'erã oipota penhepirekytĩ uka? Ma'erã oipota peiko judeu reko-rupi? Oipota voi imandu'a porã hese judeu kwéry. Onhemboete ukase mo'ã judeu reko-rupi peiko-gwi. ¹⁴Ha xe katu napenáí voi judeu remimbota-rehe. Hemimbota ndajapói va'e imandu'a porã hagwã mo'ã xe-rehe. Cristo rehegwa nhe'ẽ, ikurusugwasu rehegwa nhe'ẽ ave, upéa nhe'ẽ amomba'egwasu voi amombe'u meme-vy. Cristo upe kurusugwasu-rehe omano-gwi, napenavéi-ma äygywa nhe'ẽ-rehe. Omano va'ekwe-rami ndarohoryvéi-ma íxupe, äygywa-pe. Ha äygywa katu ndaxe rerohoryvéi-ma ave. Omano va'ekwe-rami ndaxe rerohoryvéi-ma ave. Ikurusugwasu-rehe apena aiko-vy va'e mante xe mopoti va'erã. ¹⁵Ha judeu kwéry va'e, judeu e'y va'e ave, ogwereco peteĩ va'e-rami íxupe Nhandejáry. Tape pyahu porã-rupi jaiko hagwã, nhane moatyrõmba va'e, nhane mohekoviarõ pyahu va'e Nhandejáry voi. Upéa-gwi judeu rekoha-rehe napenavéi-ma. Cristo mba'e kurusugwasu-rehe ae apena xe aiko-vy. ¹⁶Upe va'e tape pyahu porã-rupi peho va'e-pe gwive, tapene mbopy'agwapy katu Nhandejáry. Tapene poriahuvereko katu ave. Entéro gwe'yi gwive tohovasa porã katu Nhandejáry.

¹⁷Xe ko Hesu remimondo tee va'e. Hemimondo tee ramo aiko-gwi, xe mbohasa asy va'ekwe. Ha ko'ánga katu xe rete-rupi ojekwaapa voi xe pire joka joka hagwe. Pehexapa-ma voi xe-rehe. Xe mbopere pere va'e-rami ojekwaa voi xe-rehe oho-vy enterove oikwaa hagwã Hesu rembigwái ramo xe aikoha. Upéa-

gwi xe-rehe ijapu ramo avave ndaipotáí
xe moakã tarova.

¹⁸Tapende rovasa porã porã katu
Nhandejáry Hesu Cristo pende rexakwaa

rei-vy, xe re'ýi kwéry. Pende py'a gwive
tapende rovasa. Amém.

Paulo remimombe'ukwe

Éfeso tetã mygwa pegwarã epístola de Paulo aos efésios

Paulo omondo Éfeso tetã mygwa-pe onhe'ẽ kwatia-rehe

1 Xe Paulo Nhandejáry oipotaha-rami aiko Hesu Cristo remimondo ramo. Áy amondo-ta peẽ-my xe nhe'ẽ kwatia-rehe. Peẽ Nhandejáry re'ýi kwéry Éfeso tetã-my peiko va'e. Hesu Cristo-pe pehendú-gwi, peteixa pemoirũ-ma íxupe peiko-vy. ²Tapene rexakwaa rei katu Nhandejáry Nhande Ru va'e. Tapene mbopy'agwapy katu ave. Tapende rovasa porã katu Nhandejáry Hesu Cristo ave.

Cristo irũ-gwi nhande, nhande rovasa porã porã jaiko porã hagwã

(Rm 8.29; 2 Co 1.21-22; 1 Pe 1.2-3)

³Tonhemomba'egwasu katu Nhandejáry, Nhandejáry Hesu Cristo Ru va'e. Cristo irũ-gwi nhande, Nhandejáry yváy pygwa va'e re'ýi nhande. Upéa-gwi nhande rovasa porã porã va'ekwe yváy pygwa-rami jaiko porã hagwã. ⁴⁻⁶Nhande apo e'ỹ ngatu, nhande kwaa-ma voi. Ne'írá vyteri ko yvy oiko jave, nhande pe'a-ma voi araka'e gwe'yirá nhande reko marangatu hagwã, nhande reko jejavy e'ỹ reheve gwesa-py. Hesu Cristo irũ voi nhande. Nhande rayhu-gwi, "Oiko va'erã xe ra'y ramo, xe rajy ramo ave" he'i araka'e nhande-rehe ojúepe ae nhane mogwahẽ ukase-vy. "Upéixa xe rembiapo va'erã" he'i araka'e nhane renonderã mombe'u-vy. Nhande kwéry gwa'ýry Hesu Cristo gwembiayhu irũ-rã-gwi, nhande rexakwaa porã

eterei araka'e opamba'e ome'ẽ rei-vy nhande-vy. Upéa-rehe tojehexa porã ete katu Nhandejáry. Tomboete ete katu íxupe. ⁷⁻⁹Ta'ýry Hesu gwugwy avyte-py omano-gwi, nhane resende-ma va'ekwe nhande repy-vy. Omboyke-ma nhandéhegwi nhane rembiapo vaikwe. Tuvixa mba'e Nhandejáry. Tuvixa ete nhande rexakwaa porã rei va'ekwe nhane mo'arandu-vy, oikwaa uka-vy nhande-vy ave. Outro kwéry-pe nomombe'úi araka'e ojapo va'erã. Ha nhande-vy katu oikwaa uka-ma voi va'ekwe. Yma araka'e, "Xe ra'y Cristo ojapopa va'erã xe remimbota gwive" he'i ojúepe araka'e.^p ¹⁰Hi'óra-py ojapo-ma va'erã. Hemimoingo gwive ombojoja va'erã. Yváy pygwa gwive, yvy pygwa gwive ave ombojojapa va'erã. Cristo irũ-rã ojapopa va'erã. "Enterove va'e ruvixarã amoingo va'erã Cristo" he'i araka'e gwa'ýry-rehe. ¹¹Nhandejáry nhe'ẽ-py hemimbota-rupi opamba'e oiko. Ne'írá vyteri ko yvy oiko jave, he'i araka'e ojúepe ojapo va'erã. Upéa-gwi nhande poravo araka'e gwe'yirá. Nhande poravo peteixa nhamoirũ hagwã ta'ýry. ¹²Ore kwéry katu orojerovia ypy va'ekwe Cristo-rehe. Upéa-gwi toromomba'e gwasu katu Nhandejáry-pe. "Iporãete va'e hekoha" toro'e hese. ¹³Ore-vy oiko hagwe-rami, ojehu ave peẽ-my. Pehendu ramo pe anhetegwa nhe'ẽ, Hesu Cristo pene resendeharã rehegwa nhe'ẽ porã pehendú ramo, pejerovia-ma va'ekwe Cristo-rehe. Upéi Nhandejáry ombou va'ekwe peẽ-my Nhe'ẽ Marangatu tee va'e upe he'i va'ekwe "Ame'ẽ va'erã". "Xe mba'e voi upe va'e, xe reminhongatu voi upe va'e" he'i pende-rehe, Nhe'ẽ Marangatu tee va'e ome'ẽ-vy. ¹⁴Nhe'ẽ Marangatu tee va'e ome'ẽ ranhe-gwi

nhande-vy, jaikwaa porã nhande-vy gwarã. Entéro he'i va'ekwe gwive, "Ame'ë va'erã xe re'ýi kwéry-pe" ome'ë va'erã nhande-vy Nhandejáry, nhane resendepa-vy ojúepe gwarã. "Tuvixa mba'e Nhandejáry rekoha, iporã ete voi" ja'e hese nhamboete-vy.

Paulo omondo Nhandejáry-pe onhe'ë Hesu reroviaha-rehe

(Ef 4.15-16; Cl 1.9-10; Hb 13.20-21)

¹⁵⁻¹⁶Upéixa ramo, atima porã Nhandejáry-pe pende-rehe. Ahendu kuri pene rerakwã. "Ojerovia oiko-vy Nhandejáry Hesu-rehe. Nhandejáry re'ýi gwive hembiahyu" he'i pene mombe'u-vy. Upéa-gwi atima tima Nhandejáry-pe aiko-vy pende-rehe. Oração ajapo jave, xe mandu'a pende-rehe. ¹⁷Ajerure Nhandejáry Hesu Cristo Ru-pe. Nhande Ru tuvixa mba'e hekoha va'e-pe ajerure pende-rehe. Aipota ha'e ome'ë peë-my Nhe'ë Marangatu tee va'e pene arandu porã hagwã, ojekwaa porã hagwã peë-my Nhandejáry, peikwaa porãve hagwã íxupe. ¹⁸Aipota pende resape pende py'a-py peikwaa porã hagwã peë-my gwarã iporã va'e. Upéa-rehe pene renói va'ekwe. Upe va'e-pe pendejúepe gwarã peha'arõ peiko-vy perovia ku'a ku'a e'ý reheve. Aipota peikwaa porã Nhandejáry tuvixa ete nhande rovasa porãha. "Xe re'ýi-pe gwive ahovasa va'erã" he'i hagwe-rami pende rovasa va'erã. ¹⁹⁻²⁰Aipota peikwaa ave Nhandejáry opamba'e-rehe ipu'akaveha. Jajerovia ramo hese, nhane mbopu'aka. Oha'e-rami ave nhane mombaraete. Ha'e ipu'aka va'ekwe omano va'ekwe-rehe. Cristo-pe omopu'ã jevy va'ekwe. Upéi ombotuvixa íxupe yváy-py. Oakatúa-koty ombogwapy oyke-rehe. Cristo-pe omopu'ã hagwe-rami,

nhane mombaraete ave nhande pu'akave hagwã.¹ ²¹Áy Cristo oiko upe-py enterove va'e ruvixa ramo. Ipu'akave yváy pygwa-rehe gwive. Mburuvixa-rehe gwive ipu'aka. Oí ramo omanda va'e, oí ramo ipu'aka va'e, oí ramo yvy járy ave, ipu'akave hese kwéry. Ko yvy-rehe ndaipóri tuvixave va'e réry. Opamba'e-rehe ipu'akave Cristo. Heko apy rei e'ý reheve oiko va'erã. ²²Ipogwy-py entéro mba'e omoí va'ekwe Nhandejáry. Hesu-rehe ojerovia va'e-pe gwive onhomboaty aty ha-rupi, enterove jaryrã omoí va'ekwe.^f ²³Nhane akã omoaranduha-rami nhande rete, upéixa Cristo omoarandu entéro gweroviaha gwive. Hete-rami oiko hese ojerovia va'e. Hese e'ý reheve ndoiko porã poráiry. Nhane akã omoaranduha-rami nhande rete, upéixa Cristo omoarandu entéro gweroviaha gwive. Hese e'ý reheve ndoiko porã poráiry. Omohynhêmba ramo ae katu, oiko porãmba-ma hikwái. Entéro mba'e omohynhêmba onhe'ë-py.

Ne rembiapo porã-rehe rei nane resendéiry voi

(Rm 3.24; 5.6-11; Cl 3.5-7; Tt 3.3-7)

2 Ha peë katu omano va'ekwe-rami, ijapysape va'e-rami peiko araka'e. Pejevavy-gwi, pene rembiapo vai-gwi ave, ójehe ipu'aka e'ý va'e-rami peiko araka'e. ²Áygwa reko rei-rupi peiko araka'e. Yvy járy áry-rehe rei oiko va'e ruvixa nhe'ë-py peiko araka'e. Nhandejáry nhe'ë renduse e'ýha-rehe ipu'aka va'e nhe'ë-py peiko araka'e. ³Upéixa ave nhande kwéry jaiko va'ekwe. Teko rei reko-rupi jaiko va'ekwe. Jajapose va'e rei jajapo va'ekwe. Yvypóry kwéry ojerereko asy va'erã-rami ave, nhande kwéry jaiko va'ekwe Nhandejáry-pe. ⁴Ha

Nhandejáry katu oporoporiahuvareko verei va'e voi, nhande rayhu tee rei va'e voi. ⁵Jajejavy meme-gwi, omano va'ekwe-rami jaiko va'ekwe. Upe-ma ramo nhane moingove jevy va'ekwe. Cristo nhamoirũ-magwi, nhane moingove jevy va'ekwe. Ne resende rei va'ekwe. Ne rembiapo porã-rehe rei nane resendéi va'ekwe. ⁶Cristo nhamoirũ-magwi ae, Cristo ndive nhane moingove jevy vérami va'ekwe. Cristo yke-rehe nhane mbogwapy-ma vérami yváy pygwa-rami jaiko hagwã. Jagwapy-ma vérami ave nhaime-vy ijyke-rehe. ⁷Upéa ojapo ohendu hagwã ave herakwã kente kwéry ndoikói vyteri va'e, oiko e'ỹ va'e, "Gwa'ýry Hesu-pe ohayhu eterei-gwi, nhande rayhu tee rei va'ekwe. Nhande rovasa porã porã va'ekwe nhande rexakwaa rei-vy" he'i hagwã hese. ⁸Pejerovia-magwi Cristo-rehe, pene resende va'ekwe pende rexakwaa rei-vy. Pendejéhegwi napenheresendéi va'ekwe. Pende rexakwaa rei-gwi pene resende rei va'ekwe. ⁹Pene rembiapo porã-rehe rei, napene resendéi voi. Pene rembiapo porã-rehe rei pene resende ramo ra'e, "Xe rembiapo porã-gwi rei, xe resende va'ekwe Nhandejáry" peje rei arã ra'e. ¹⁰Nhande apoha Nhandejáry. Hesu Cristo-pe nhamoirũ-ma ramo, nhane moingove porã va'ekwe nhane rembiapo porã porã hagwã, yma jaiko e'ỹ ngatu he'i hagwe-ramima jajapo hagwã.

**Nhande kwéry nhamoirũ ramo
Cristo-pe, peteixa jaiko onhondive**

(Gl 3.28)

¹¹Upéixa ramo pene mandu'a katu pende rekoke-rehe. Yma ore kwéry e'ỹ va'e peẽ, judeu e'ỹ va'e peẽ. Ore kwéry oronhepirekytĩ va'e. Ha peẽ katu, "Onhepirekytĩ e'ỹ va'e" he'i pende-rehe judeu kwéry pene mboete

e'ỹ-vy. Upéixa Nhandejáry nhe'ẽ-py ogwereco gwete, upéixa ojapo ójehe judeu kwéry. Áy pene mandu'a katu pende rekoke-rehe, pene mboete e'ỹ jave. ¹²Upe jave Cristo e'ỹ reheve peiko araka'e. Yvy akéno-py oiko va'e-rami peiko araka'e. Nhandejáry rembiporavo e'ỹ gwe'yirá e'ỹ araka'e peẽ. Peẽ-my "Xe rendu ramo, apohovasa va'erã" nde'íry araka'e Nhandejáry. Gwe'ýi-pe he'i tee va'ekwe, nde'i re'íry va'ekwe, upéa nde'íry araka'e peẽ-my. "Ndaipóri nhande-vy iporã va'erã" he'i va'e-rami ojóupe, peiko araka'e. Nhandejáry oiko e'ỹ va'e-rami peiko araka'e áry porukwe-rupi peiko-vy. ¹³Áy katu Cristo Hesu-pe pemoirũ-gwi, ndapeikovéi-ma mombyry íxugwi. Gwugwy avyete-py omano-gwi pende-rehe, Cristo irũ ramo-ma peiko. Penhemoagwĩ-ma íxugwi peiko-vy. ¹⁴Judeu kwéry, judeu e'ỹ va'e-pe ave, onhondive imbojoja-vy ou Cristo va'ekwe, peteixa ogwereco hagwã onhondive. Upéixa nhande kwéry nhamoirũ ramo íxupe, peteixa jaiko arã onhondive. Ojejuka uka ramo, peteixa ombojoja va'ekwe judeu, judeu e'ỹ va'e ndive. Ijokoha oi'pe'a va'e-ramima, ombojoja anive hagwã ija'e'ỹ ojóehe, oiko porã hagwã onhondive. ¹⁵Judeu rekoha-rehe, Moisés amyri remimombe'ukwe-rehe ave, "Ijapy-ma" he'i hese. "Ndaipokatuvéi-ma, naimbaraetevéi-ma" he'i. Omopeteise judeu judeu e'ỹ va'e ndive. Oipota omoirũ ojóupe peteixa ombojehe'a hagwã íxupe kwéry, onhemoheko pyahu va'e-rami oiko hagwã. Upéixa ombojoja porã judeu judeu e'ỹ va'e ndive. ¹⁶Kurusugwasu-rehe omano va'ekwe Cristo, omoingo porã hagwã íxupe kwéry ani hagwã ojóehe ija'e'ỹ teĩ. Omano-gwi kurusugwasu-rehe, Nhandejáry re'ýi ramo nhane moingo. Ombojoja ojóehe ija'e'ỹ va'ekwe-pe

onhemboeko pyahu va'e-rami oiko hagwā peteixa. ¹⁷Upéixa ramo ogwahē ou-vy va'ekwe Cristo nhe'ē porā omombe'u-vy. Peē-my mombyry íxugwi peiko va'e-pe, “Pembojoja katu pende reko xe reko-rehe pende py'agwapy hagwā” he'i. Ore-vy agwī íxugwi oroiko va'e-pe, upéixa ave he'i.^s ¹⁸Nhande kwéry, judeu va'e, judeu e'ý va'e ave, nhandejéhegwi rei ndaha'éi peteixa. Ha Cristo omano-gwi nhande-rehe katu, upéa-gwi ae peteixa nhande rereko Nhe'ē Marangatu tee va'e. Nhande nhe'ē peteixa ogweraha Nhandejáry-pe. ¹⁹Upéa-gwi peē kwéry judeu e'ý va'e ndaha'evéi-ma ore kwéry e'ý va'e. Ndapeikovéi-ma ha'e oyvy e'ý-py oiko va'e-rami. Áy Nhandejáry re'ýi irū ramo peiko-ma. Áy peteī óga pygwa-rami peiko. Nhandejáry róga pygwa peē.

²⁰Pejeapysaka katu xe nhe'ē-rehe. Amombe'u-ta Nhandejáry re'ýi rekoha ogagwasu rehegwa nhe'ē-rami. Nhandejáry re'ýi gwive Nhandejáry róga-rami oiko. Yma gware Nhandejáry nhe'ē-py omombe'u va'ety-pe Hesu remimondo va'e kwéry-pe ave he'i Nhandejáry róga nhepyrūha. Óga renagwā he'i Hesu remimondo-pe. Peē-my he'i hambiporurā omopu'ā hagwā óga. Ha Cristo-pe katu he'i okytagwasu. ²¹Opamba'e jekoka voi ha'e. Íxugwi tuvixave xave oho-vy Nhandejáry renagwā, imarangatu va'e voi ha'e. ²²Ha peē kwéry ave Cristo pemoirū-gwi, peiko va'erā Nhandejáry re'ýi gwive ndive. Hesepa ombojoja omoī-vy va'e-rami ogagwasu apo-vy, pene mbojoja ave va'erā peteixa Nhandejáry re'ýi ndive pene mbojehe'a-vy. Hendive kwéry oiko va'erā Nhandejáry. Nhe'ē Marangatu tee va'e-rupi oiko va'erā.^t

Yma oikoe koe va'ekwe āy peteixa-ma onhomboaty

(Cl 1.24-29)

3 Upe va'e-rehe ajapo-ta oraçãõ Nhandejáry-pe pende-rehe. Xe Paulo Cristo-rehe ha-py anhemoī ave va'e preso. Peē ore kwéry e'ý-rehe ha-py, anhemoī va'e preso. Anhemoī ramo jepe, ajapo-ta joty oraçãõ Nhandejáry-pe pende-rehe. ²Pehendu nipo ra'e xe rerakwā. Nhandejáry omombe'u va'ekwe xe-vy xe rembiaporā pende-rehe xe rexakwaa rei-vy. ³Xe-vyte oikwaa uka Nhandejáry ojapo va'erā. Xe-vyte ohexa uka va'ekwe. Hembiporā-rehe ndahetái xe nhe'ē ahai kuri ko kwatia-rehe. ⁴Pemonhe'ē ramo xe ahai va'ekwe, peikwaa va'erā xe Cristo rembiaporā oikwaa-ma va'e. ⁵Yma araka'e avave-pe nomombe'úi ojapo va'erā Nhandejáry. Ha ko'ánga katu gwe'ýi ete-pete oikwaa uka. Gwemimondo va'e-pe, onhe'ē-py omombe'u va'ety-pe ave oikwaa uka. Nhe'ē Marangatu tee va'e-rupi oikwaa uka ore-vy. ⁶Mbava'e tipo he'i ojapo va'erā? A-rami he'i: “Nhe'ē porā renduha gwive ahovasa va'erā” he'i Nhandejáry. “Yma judeu pegwarā mante āy ambojoja-ta judeu e'ý-pe ave ime'ē-vy” he'i. Judeu kwéry-pe, “Aporesende va'erā” he'i tee va'ekwe, nde'i reíry voi. Upe he'i va'ekwe, he'i ave judeu e'ý va'e-pe judeu pegwarā gwive āy ombojoja ime'ē-vy judeu e'ý-pe ave. Cristo-pe omoirū-ma ramo nhe'ē porā rendu-vy, ombojoja ime'ē-vy judeu e'ý-pe ave. Cristo-pe omoirū irū-gwi, oikoe koe va'e peteī va'e rete-rami oiko-ma āy. Judeu judeu e'ý ndive oiko-ma onhondive. ⁷Upéa nhe'ē porā amombe'u hagwā Nhandejáry rembigwái ramo aiko-ma. Hembigwái

ramo xe moingo-ma xe rexakwaa rei-vy, Hesu rehegwa nhe'ẽ porã amosarambi hagwã. Xe mombaraeteha-rupi amombe'u mbe'u aiko-vy.⁸ Xe nanhembotuvixái. Anhembohekomirive va'e aiko-vy. Oime raẽ va'e Nhandejáry re'yi gwive heko porãve xéhegwi. Ha xe-vy katu omombe'u xe rembiaporã va'ekwe Nhandejáry xe rexakwaa rei-vy, araha hagwã amombe'u-vy judeu e'ỹ va'e kwéry-pe Hesu rehegwa nhe'ẽ porã, "Tuvixa mba'e Cristo. Ha'eixagwa ndaipóri. Ndikatúi jahexa kwaa porã tee hekoha hese. Oĩ meme nhande-vy oikwaa uka porãve hagwã." Upeixagwa oipota xe amombe'u.⁹ Oipota xe amo'arandu entéro va'e-pe amombe'u-vy mba'éixa ojekwaa-ta Nhandejáry rembiaporã. Ha Nhandejáry katu opamba'e apoha voi. Opamba'e reko járy voi ha'e. Upéixa araka'e nomombe'úi araka'e avave-pe. Yma gwive ãy peve nomombe'úi avave-pe gwembiaporã.¹⁰ Æy katu Nhandejáry oikwaa uka-ma gwĩ yváy pygwa omanda va'e kwéry-pe. Ipu'aka va'e kwéry-pe oikwaa uka-ma ave gwembiapo. Entéro Hesu reroviaha gwive, yma oikoe koe va'ekwe ãy peteixa-ma onhomboaty aty okwa-vy ohexa ramo, oikwaa-ma Nhandejáry arandu, ombojojapa ramo. Mba'eixagwa xagwa pa hembiapo porã va'erã oikwaa-ma va'erã.¹¹ Ne'írã oiko ramo vyteri araka'e ko yvy, yma gwive he'i hagwe-ramima, ãy kóa ojapo-ma Nhandejáry. Nhandejáry Hesu Cristo rembiapo voi.¹² Íxupe nhamoirũ-gwi, hese jajerovia-gwi, Nhandejáry ndive nhanhomongetase ramo, ndaiporivéi nhande jokoharã. Nhatĩ e'ỹ reheve ae nhanhemoagwĩ íxugwi. Nhatĩ e'ỹ reheve nhande rete nhanogwahẽ-ma íxupe oração apo-vy.¹³ Upéa-rehe ani

pevy'are'ỹ xe-rehe. Pende-rehe ha-py ajerereko asy ramo jepe, pende rovasa porã joty va'erã Nhandejáry.

Aipota peikwaa Cristo heko porayhu tee rei va'e-pe

¹⁴Upéa-gwi anhesũ xe retypyã-rehe Nhandejáry renonde-py oração apo-vy.
¹⁵Nhandejáry Nhande Ru voi. Ha'e Nhande Ru tee-gwi, "Nhande re'yi" ja'e yváy pygwa-rehe yvypóry-rehe ave.
¹⁶Ha'e hekoha porã tee rei va'e. Upéa-gwi ajerure íxupe pene mombaraete hagwã, Nhe'ẽ Marangatu tee va'e oiko hagwã pende py'apy-py.
¹⁷Hese pejerovia-gwi, aipota Cristo oiko pende py'apy-py. "Hope porã ramo, hapo porã ave" ja'e. "Óga porã ramo, okyta porã ave" ja'e. Upéixa ete Cristo oiko-gwi pende py'a-py, peiko porã va'erã pejoyhayhu-vy.
¹⁸Ajerure meme Nhandejáry-pe he'yi gwive ndive pene mombaraete hagwã. Aipota pene mo'arandu porã peikwaa hagwã Cristo, heko porayhu tee rei va'e-pe. Enterove va'e voi hembiayhu. Oporohayhu ku'a ku'a e'ỹ va'e voi ha'e. Oporohayhu meme va'e. Ohayhu okanhy va'e. Mombyrygwa hembiayhu. Yváy pygwa gwive ohayhu. Yvygwy pygwa jepe ave ohayhu. Ndaipóri voi hembiayhu e'ỹ va'e.
¹⁹Cristo reko porayhu kwaapa va'e ndoikói ramo jepe, heko porayhu ndajaikwaa porã etéi vyteri ramo jepe, aipota peikwaa porãve ráve joty pende rayhu tee vereiha. Aipota pemboatyve tyve Nhandejáry remime'ẽ me'ẽ pendejéupe. Ha'e hekoha tee-rehe aipota pene mohynhẽ nyhẽve katu hemime'ẽgwe rereko-vy.
²⁰Ha'e ko jajerureha-rami íxupe ome'ẽ nhande-vy nhande rovasa porã kwaa-vy. Oĩ jajerure e'ỹ hese va'e, oĩ nhane mandu'a e'ỹ hese va'e. Ha'e katu hetave tave

kwaa voi ome'ë joty nhande-vy, nhande mombaraete oiko-vy-gwi. ²¹Tonhemomba'egwasu meme katu Hesu reroviaha onhombuaty atyha-rupi. Cristo oikoha-rupi tonhemboete ete voi opa e'ÿ-rehe. Amém.^w

Nhande akã-rami oiko Cristo

(Rm 12.6-8; 1 Co 1.10; 12.8-11; Cl 3.12-15; 1 Pe 3.8; 4.10-11)

4 Nhandejáry Hesu Cristo rembigwái ramo xe aiko-gwi, xe moĩ kuri preso. Upéa-gwi anhemonhe'ë-ta peëmy. Pene mboheko marangatu hagwã pene renói va'ekwe Nhandejáry. Pende reko marangatu e'ÿ ramo, pemotĩ arã íxupe. ²“Xe katu xe tuvixave” ani peje rei ojóupe peiko-vy. Penhembohekomirĩve ae joty peiko-vy. Pejogwereko porã katu kirirĩ po-py. Ani peropoxy pya'e a'e teĩ ojoekoha. Pejoporihuvereko rei katu pejoyhayhu-vy. Ani pejoteta teĩ. ³Penhangareko porã pendéjehe peteĩxa peiko hagwã onhondive. Nhe'ë Marangatu tee va'e pene mbo'eha-rami peiko hagwã pende joja porãve rãve hagwã. ⁴Cristo rete-rehe oĩ va'e-rami peteĩxa peiko. Peteĩxa oiko nhande py'a-py Nhe'ë Marangatu tee va'e. Peteĩxa nhande pe'a va'ekwe gwe'yirã. Peteĩxa nhande kwéry nhaha'arõ Hesu ogwahẽ jevytaha áry. ⁵Peteĩxa nhande kwéry Járy va'e voi Nhandejáry. Peteĩxa jajerovia hese. Peteĩxa nhande mongarai va'ekwe. ⁶Nhande kwéry va'e Járy, nhande kwéry va'e Ruave Nhandejáry voi. Ha'e anho peteĩ oiko va'e. Ha'eixagwa ndaipóri. Nhande kwéry Ruvixa va'e. Nhande moingoha. Nhande mombaraeteha imomba'apo ukavy. Nhande py'a-py oiko va'e Nhandejáry voi. ⁷Nhande kwéry peteĩ teĩ va'e-pe nhande reko me'ë me'ë. Ojoha'e ha'e ramigwa e'ÿ-py nhande reko me'ë Cristo. Peteĩ teĩ nhande rexakwaa rei-

gwi, nhande reko me'ë me'ë nhande-vy. ⁸Upéixa he'i Nhandejáry kwatia nhe'ë Cristo-rehe:

“Yváy-py ojeupi oho-vy. Oho jave, ogweraha omoĩ hagwã preso anháy nhe'ë-py okwa va'e-pe. Ha kente kwéry-pe heta gwemime'ë ome'ë me'ë”^x

he'i Nhandejáry kwatia nhe'ë Cristo-rehe. ⁹“Ojeupi” he'i ramo, mbava'e-pe he'i, oĩ oporandu va'e. A-rami he'i omombe'u-vy. Ogwey ranhe va'ekwe Cristo ko yvy-py yváy-gwi. Ha upéi katu ojeupi jevy va'ekwe oho-vy. ¹⁰Upéixa upe ogwey va'ekwe, upe ojeupi jevy va'ekwe oho-vy peteĩxa. Ojeupi va'ekwe Cristo yvate áry paha-py oho-vy opa-rupi omohynyhẽ hagwã ojéhegwi. ¹¹Ha'e katu nhande rekorã ome'ë me'ë va'e. Peteĩ teĩ nhande-vy ome'ë me'ë nhande rekorã. Peteĩ va'e-pe oheko me'ë gwemimondorã ramo. Outro-pe oheko me'ë inhe'ë-py mba'e kwaa ukaharã. Outro-pe oheko me'ë Hesu rehegwa nhe'ë porã mombe'uharã. Outro-pe oheko me'ë heroviaha nhangarekoharã. ¹²Oipota nhande kwéry heroviaha va'e nhandehopytygwõ kwaa. Oipota nhandehomombaraete nhandehopytygwõ-vy, Cristo rete-rehe oĩ va'e-rami jaiko hagwã. ¹³Oipota peteĩxa jarovia porãve rãve Nhandejáry ra'y-pe. Jaikwaa porãve rãve íxupe oipota nhande agwyje porã hagwã. Kakwaa va'e reko-rami oipota jaiko. Mitã reko-rami ndoipotáiry jaiko. Cristo reko jejavy e'ÿ porã-rupi oipota jaiko jaheko arupitypa hagwã íxupe. ¹⁴Upe ramo ndajaikovéi-ma mitã reko-rami. Ojererova rova va'e-rami ndajaikovéi-ma. Kanóa-rami y-pe ojererosyry uka oho-vy va'e-rami, ndajaikovéi-ma nhande resa rerova uka hagwã mo'ã. Upe ramo nanhahenduvéi-

ma va'erã ijapu va'e nhe'ẽ, nhahendu e'y va'erã-py nhane mbo'ese va'e nhe'ẽ nanhahenduvéi-ma. Nhane mbotavyse nhande resa rerova hagwã mo'ã. Tape ijapu rei va'e-rupi oipota mo'ã jaha va'e.¹⁵ Ani nhahendu teĩ aipo va'e nhe'ẽ. Anhetegwa va'e ae nhamombe'u mbe'u ojôupe jajohayhu-vy. Aipo ramo, okakwaa va'e-rami peteixa nhamoirũ porãve rãve va'erã Hesu Cristo-pe. Nhane akã-rami oiko Cristo.¹⁶ Nhane akã katu nhande rete mo'aranduha voi, imbojojapa porãha voi. Nhane mo'arandu-gwi ojepota potapa ojôehe onhomombaraete-vy nhande rete. Heko heko-rupi peteĩ teĩ oiko ramo, okakwaa porã nhande rete. Upéixa nhande kwéry Hesu-rehe jajerovia va'e gwive nhande mbaraeteve teve jajohayhu-vy. Cristo nhane mo'arandu-gwi, nhanhomombaraete ete jaiko-vy, nhande reko agwyjeve jeve va'erã jaha-vy. Nhanhomombaraeteve teve va'erã jaha-vy.^y

Iporã perova pende rekoha tujakwe pene mboheko pyahu jevy hagwã

(Cl 3.5-14)

¹⁷Upéixa ramo anhemonhe'ẽ-ta peẽ-my Nhandejáry réry-py ha'e-vy: Anive peiko rei teĩ judeu e'y va'e-rami. Ha'e kwéry tekoha e'y-rupi rei oiko. Ojúepe he'i va'e rei ha'e ojapo, oikwaa va'e rei ojapo. Ani ereiko ha'e-rami.¹⁸ Inhakã hatã-gwi mba'eve ndoikwaái. Tekoharupi ndoikói-gwi ndoikwaái gwekoha. Upéa-gwi pytũ-my rei oiko va'e-rami ndoikwaáiry hikwaí gwaperã. Upéa-gwi mombyry oiko Nhandejáry-gwi.¹⁹ Notĩ kwaavéiry-ma hikwaí. Tekoha vai-rupima voi ivaive ive-ma oho-vy. Upeixagwa ojapo rire, ojaposeve seve-ma hikwaí.

²⁰Ha Cristo rekoha omombe'u jave peẽ-my, upeixagwa nhe'ẽ nomombe'úi va'ekwe peẽ-my.²¹ Anhetegwa va'e ae oikwaa uka va'ekwe peẽ-my Hesu rehegwa. Hemimombe'u peẽ-my pehendu va'ekwe.²² He'i va'ekwe peẽ-my pende rekoha tujakwe-rehe: "Perova katu pende rekoha. Pejapose va'e rei pejapo-gwi, omano va'erã-rami peiko va'ekwe. Ivaive ive oho-vy pende reko tujakwe.²³ ãy iporã katu penhemoatyromba pene akã porã jevy hagwã.²⁴ Iporã perova pende rekoha tujakwe pene mboheko pyahu jevy hagwã Nhandejáry. Pende reko me'ẽ va'erã Nhandejáry ha'e heko-rupima peiko hagwã, pende reko jejavy e'y reheve pende reko marangatu tee hagwã" he'i va'ekwe peẽ-my.^{za}

²⁵Upéa-rehe perova katu pende reko apukwe. Nhande kwéry akã-rami oiko Cristo. Peteĩ hete vérami jaiko íxupe. Upéixa-gwi peteixa nhande jojaha-rami jaiko. Nhandéjehe anho rei ndajaikovéi-ma. Upéa-gwi anive pende apu pende rapixa-pe. Anhetegwa ae pemombe'u ojôupe.^b ²⁶Nde poxy ramo jepe, ani ere-jejavy hagwã-rami ereiko. Ani pyhare peve nde poxy. Epoi mani nde reko poxy-gwi.^c ²⁷Nde poxy jave, ereheja-ma ipu'aka nde-rehe anháy ruvixa. Upéa-gwi ani erenhemé'ẽ íxupe nde-rehe ipu'aka hagwã-rami.²⁸ Taimonda e'yve katu oiko-vy imonda va'e. Tomba'apo ae katu ojéupe gwarã-rehe oiko-vy. Opo-rupi togana oiko-vy ome'ẽ hagwã gwapixa remikotevẽ.²⁹ Ani penhe'ẽ rei rei ojôehe. Penhe'ẽ porã ae katu ojôupe penhombopy'agwapy jevy hagwã. Pende rapixa pemo'arandu hagwã-rami pemombe'u íxupe. Upéixa ramo ae ogwerovy'a arã pene nhe'ẽ henduháry.

³⁰He'i va'ekwe pende-rehe Nhe'ẽ Marangatu tee va'e: "Xe mba'e" he'i, "Xe

reminhongatu” he’i pende-rehe. “Cristo ogwahêha óra peve pende reraha hagwã, anhangareko-ta pende-rehe aiko-vy” he’i pende-rehe. Upéa-gwi ani peme’ê íxupe vy’are’ÿ. Pejapo vai ramo katu, pembovy’are’ÿ arã íxupe.³¹ Anive pende a’e e’ÿ teĩ ojóehe. Pejohayhu rei katu. Anive pende poxy pya’e rei ojóupe. Pehexa uka katu pende reko kirirĩ ae katu pende rapixa-pe. Anive pejogwereco poxy teĩ. Pejogwereco rayhu ae katu. Penhonhe’ê mbojevvy jevvy-vy, anive penhe’ê hatã hatã ojóupe. Pejogwereco kirirĩ ae katu. Anive penhe’ê vai rei ojóehe. Penhe’ê porã porã ae katu ojóupe. Anive pejohayhu e’ÿ teĩ. Pejohayhu ae katu peiko-vy. Upe tekoha tujakwe-gwi pepoi katu.³² Pende py’a porã katu ae ojóehe. Pejoporiahuvereco katu. Nde-rehe hembiaipo vai va’e-pe, ani nde poxy íxupe. Peiporiahuvereco rei joty íxupe, Cristo-rehe ha-py Nhandejáry pende poriahuvereco rei hagwe-rami.

Peê Nhandejáry ra’y-gwi, tapeiko heko-rupi

5 Peê Nhandejáry ra’y voi. Hembiaipo vai va’e voi peê. Upéa-gwi tapeiko heko-rupi. Peheko ra’ã íxupe.² Ha Cristo pende rayhu-gwi va’ekwe, nahakate’ÿi gwekove-rehe. Ojejuka uka rei va’ekwe ae. Ijukaharã-pe onheme’ê-ma ramo, gwu remimbota ojapo-ma ramo, ogwero-vy’a íxupe Nhandejáry. Nhande rayhu hagwe-rami, pejohayhu yhu tee rei katu peiko-vy.^d

³ Peê Nhandejáry re’ÿi heko marangatu va’e voi. Toiko e’ÿ pene pa’ũ-my tekoha vai-rupi oiko va’e. Heko ky’a va’e toiko e’ÿ katu. Ojapose va’e rei ojapo va’e toiko e’ÿ katu pene pa’ũ-my.⁴ Otĩ kwaa e’ÿ va’e nhe’ê ani perovy’a

teĩ. Ani penhe’ê rei, ani penhe’ê vai ojóehe penhembohory-vy. Hekovia petima porã ae katu Nhandejáry-pe.⁵ Oĩ ramo tekoha vai-rupi oiko va’e, heko ky’a rei va’e, ojapose va’e rei ojapo va’e. Upéa Nhandejáry e’ÿ-pe omboete voi. Heko ramigwa íxupe gwarã ndaipóri. Nhandejáry ndive Cristo oiko ha-py nhane ruvixarã ndaipóri íxupe gwarã.^e

⁶ Ani pene mbotavy teĩ avave: “Upéixagwa apoha oiko va’erã Nhandejáry ndive” he’i rei va’erã peê-my. Upeixagwa apoha-pe ogwereco asy va’erã Nhandejáry onhe’ê renduse e’ÿ-gwi.⁷ Upéa-gwi heko ky’a va’e-pe ani pemoirũ teĩ peiko-vy.⁸⁻⁹ Yma pytũ-my rei oiko va’e-rami peiko araka’e. Áy katu Nhandejáry-pe pemoirũ-magwi peteixa, arakatu-py oiko va’e-rami peiko-ma, osê-ma ipotĩ ha-my va’e-rami peiko-ma. Ipotĩ ha-my osê va’e-rami oiko va’e, opaixagwa iporã va’erã ojapo. Heko jejavy e’ÿ oiko-vy. Heko apu e’ÿ va’e oiko-vy. Upéa-gwi arakatu pygwa-rami peiko katu. Anive peiko pytũ pygwa-rami.^f

¹⁰ Peheka katu pejohu hagwã Nhandejáry remimbota.¹¹ Ani pemoirũ gwĩ hekoha vai nhemi va’e-pe. Peho ae katu tape porã-rupi. Ohesape va’e-rami peiko, ojekwaa porãve hekoha vai hese.¹² Nhemi ha-py ha’e kwéry hembiaipo ky’aha nhamombe’u mbe’u ramo katu ojóupe, nhane motĩ voi hembiapokwe.¹³ Okanhy va’e oho ramo gwesapeharã-py, jaikwaa-ma hese hekoha. Ojekwaa porã rire, osê-ma ipotĩ ha-my. Arakatu-pyma oho.¹⁴ Upéa-gwi gwĩ oke va’e-rami va’e-pe, ja’e:

“Epáy katu. Ani erepyta gwĩ omano va’ekwe-rami. Evy katu. Ombovy jevvy va’e-rami eiko. Tape porã-rupima eiko. Nde resape arã Cristo” ja’e.

^d5:2 Êx 29.18 ^e5:5 Tg 4.4; 1 Jo 2.15-16

^f5:8-9 Jo 8.12; 12.35-36; 1 Ts 5.5-6; 1 Jo 1.5-7

¹⁵ Penhangareko porā katu pendéjehe peiko porā hagwā. Hi'arandu e'ỹ va'e-rami ani peiko. Ne arandu katu ereikovy. ¹⁶ Äygwa hekoha vai voi. Upéa-gwi pene rembiapo porā meme katu. Mamo peime ha-rupi, pejapo porā katu.^g ¹⁷ Ani oikwaa e'ỹ va'e-rami peiko teĩ. Nhandejáry remimbota oikwaa va'e ramo ae peiko. ¹⁸ Ani peka'u teĩ. Ipu'aka arā tekoha vai pende-rehe. Tapende py'a mohynhē ae katu Nhe'ē Marangatu tee va'e. ¹⁹ Peporahéi katu ojóupe gwarā. Nhandejáry nhe'ē héry va'e Salmo-py eporahéi. Eporahéi hino-py. Mborahéi-py eporahéi ave. Pende py'a gwive peporahéi Nhandejáry-pe. ²⁰ Nhandejáry Hesu Cristo réry-py petima porā meme opamba'e-rehe. Opamba'e Nhandejáry Nhande Ru remime'ē-rehe petima porā katu íxupe.^h

**Nhane ména nhane
rembireko rehegwa nhe'ē**

(1 Pe 3.1-7; 1 Co 7)

²¹ Peē kwéry-pe ha'e-ta. Pehendu katu onhonhe'ē kwéry Cristo-pe pemboete-gwi. Enterove tainhe'engendu katu. ²² Ko'ánga anhe'ē-ta pene rembireko kwéry-pe. Pehendu katu pene ména nhe'ē kwéry. Nhandejáry nhe'ē pehenduha-rami ave, pehendu pene ména nhe'ē. ²³ Entéro Hesu reroviaha gwive huvixagwasu Hesu. Nhande kwéry Hesu rete-rami. Nhane akā-rami ha'e. Nhane arandu-rami ha'e ave. Hete-ramigwi, nhane resendehaty ave. Upéixa nhane rembireko kwéry ruvixa nhande kwimba'e. ²⁴ Hesu nhe'ē nhahenduha-rami, tohendu katu nhane nhe'ē gwive nhane rembireko kwéry. ²⁵ Ko'ánga pene ména kwéry-pe peha-ma anhe'ē-ta. Pehayhu tee katu pene rembireko kwéry-pe. Ha Cristo katu, nhande kwéry, he'ýi

va'e-pe, hese jajerovia va'e-pe, nhande rayhu tee va'ekwe. Ojejuka uka rei va'ekwe nhande-rehe. Ojukahará-pe onheme'ē va'ekwe. Cristo nhande rayhuha-rami pehayhu pene rembireko kwéry-pe. ²⁶ Ha'e oipota nhande reko ipotĩ, oipota nhande rete marangatu.ⁱ ²⁷ Onhemoirũ ukase nhande-vy. Nhande py'a hesakā va'e-rami oipota. Nhande py'a potĩ porā oipota imarā e'ỹ reheve. Ipiyĩ porā va'e-rami oipota. Ikuru kuru e'ỹ va'e-rami oipota nhande py'a ipotĩ marangatu porā, ivai e'ỹ reheve. Upéixa nhande rayhu tee Hesu nhande rekove-rehe hakate'ỹ-gwi. ²⁸ Upéixa ete voi tohayhu gwembireko kwéry-pe. Gwete ohayhuha-rami ave tohayhu gwembireko kwéry-pe. Nhande rembireko-pe jahayhu ramo, jahayhu nhande rekove-pe ave. ²⁹ Gwekove rayhuha e'ỹ ndoikói. Enterove ohayhu gwekove. Nhane rakate'ỹ katu nhande rete-rehe, nhanhangareko porā katu hese. Cristo nhande-rehe onhangarekoha-rami voi nhanhangareko nhande rete-rehe. ³⁰ Nhande kwéry hese jajerovia va'e Cristo rete-rami. Gwete-ramigwi, onhangareko nhande-rehe. Upéixa ete nhane rembireko nhande rete-rami. Nhandéjehe nhanhangarekoha-rami ave, peteĩ teĩ nhanhangareko nhane rembireko-rehe. ³¹ Upéa-rehe he'i Nhandejáry nhe'ē:
“Kwimba'e oheja gwu-pe, osy-pe oheja ave, peteixa oiko hagwā gwembireko ndive. Omenda rire, mokõi-rami e'ỹ oiko. Peteixa oho onhondive. Onho'arandu-py meme oho”^j
he'i Nhandejáry kwatia nhe'ē. ³² Jahexa ramo omenda va'ekwe peteixa oiko ramo onhondive, Nhandejáry oikwaa ukave ukave nhande-vy nhande rekorā. Omenda va'e reko jahexa

ramo mba'éixa nhande heroviaha va'e jaiko-ta Cristo reko irūrã oikwaa uka nhande-vy. ³³Aipo ramo peteĩ teĩ peẽ-my amombe'u-ta pehendú porã hagwã. Pende rekove pehayhuha-rami ave, pehayhu pene rembireko kwéry-pe. Ha'e-ta ave peẽ kunhagwe-pe, pemboete hagwã pene ména kwéry-pe.

**Nhane mitã nhande ru
nhande sy rehegwa nhe'ẽ**

(Cl 3.20-21)

6 ãy ne mitã va'e anhemonhe'ẽ-ta peẽ-my. Peẽ Hesu reroviaha va'e voi. Upéa-gwi iporã katu pehendú meme pende ru, pende sy nhe'ẽ. ²⁻³Nhandejáry remimombe'ukwe a-rami:

“Pemboete pende ru pende sy ave peiko porã hagwã. Peiko pukuve arã ko yvy-rehe”^k

he'i. Upéixa voi hemimanda ypy nhande-vy gwarã mombe'u-vy.

⁴Áy túvy kwéry-pe anhemonhe'ẽ-ta. Ani pehekoteta teĩ nde ra'y kwéry-pe, nde rajy kwéry-pe pembopoxy-vy. Pemongakwaa porã ae katu. Nhandejáry onhemonhe'ẽha-rami nhande-vy nhane mbo'eha-rami ave, penhemonhe'ẽ katu íxupe pembo'e-vy.

**Nhande nhanhemomba'apo rei va'e,
nhande nhaporomomba'apo
va'e rehegwa nhe'ẽ**

(Cl 3.22; 1 Tm 6.1-2; Tt 2.9-10; 1 Pe 2.18)

⁵Áy penhemomba'apo rei va'e anhemonhe'ẽ peẽ-my. Pehendu meme katu nde járy yvy pygwa nhe'ẽ. Cristo pehendúha-rami, pemboete nde járy nhe'ẽ nde py'a gwive. ⁶Oĩ oipota va'e ijáry imandu'a porã hese. Ijáry resa-py ohendu voi inhe'ẽ. Ndoikovéi ramo katu, nohenduvéi-ma inhe'ẽ. Ani peiko upe va'e reko-rupi. Pehendu ae katu inhe'ẽ. Cristo rembigwái-rami

pehendú joty inhe'ẽ. “Cristo-pe ae katu xe amba'apo” peje joty pendejúpe. Nde py'a gwive pehendú joty inhe'ẽ Nhandejáry remimbota apo-vy. ⁷Nde py'a gwive emba'apo. Nhandejáry-pe vérami eremba'apo. “Amba'apo teko rei anho-pete” ani ere ndejúpe. ⁸Nde ne momba'apo rei va'e nde rerekoseha-rami rei nde rereko. Nde ereporomomba'apo va'e ave. Pene rembiapo porã porãkwe-rami Nhandejáry pende rereko joty va'erã. Upéa peikwaa voi. ⁹Oĩ pene pa'ũ-my oporomomba'apo va'e. Nde ereporomomba'apo va'e anhemonhe'ẽ-ta nde-vy. Ereko porã katu ne rembigwái-pe. Ani erereko poxy-py íxupe. Oime ko Nhandejáry yváy-py. Nde járy ijáry ave. Enterove va'e-pe ogwereco peteixa. Upéa-gwi ereko porã katu ne rembigwái-pe.¹

**Tapene mombaraete katu
Nhandejáry, anháy ruvixa nhe'ẽ
oike e'ỹ hagwã nhande-rehe**

(1 Ts 5.8; 1 Pe 5.8-9)

¹⁰Ko'ánga ojoaky kwéry amombe'uventa peikwaa porã hagwã pene rembiaporã. Penhemombaraete ete katu Nhandejáry-pe pemoirú-vy peteixa. Ha'e tuvixa mba'e, pene mbopu'akaha voi. ¹¹Tapene mombaraete katu Nhandejáry. Soldado omondeha-rami gwete-rehe hatã va'e, upéixa pemonde ave pende rete gwive jokoha ramigwa, anháy ruvixa nhe'ẽ oike e'ỹ hagwã pende py'a-py pono ho'arandu-py pende reity gweko-rupi. ¹²Teko rei ndive anho mante nanhanhorairõ vaíry jajoityse-vy. anháy ruvixa ndive ae katu nhanhorairõ pono jajeity uka íxupe. Oĩ ave áry pygwa jepe Nhandejáry e'ỹ va'e, hekoha vaive va'e nhanhorairõ va'e ndive. Oĩ anháy ruvixa kwéry arygwy rupigwa nhande-rehe omandase

^k6:2-3 Êx 20.12; Dt 5.16 ¹6:9 Cl 4.1; Dt 10.17

va'e, nhande-rehe ipu'akase va'e jajoko va'e íxupe. Oĩ entéro pytũ-my rei oiko va'e-rami oiko va'e ruvixa ¹³Upéa-gwi Nhandejáry gwigwa-py ae pejavo katu pende rete pono oike anháy nhe'ẽ pende py'apy-py pono pende reity gweko-rupi, ipu'akaseha áry-py ou-vy pende-rehe. Pemonde ranhe-rami katu, napende reitýiry arã. Opu'ã oi-vy va'e-rami joty ndape'ái arã. Are penhorairõ rire, are pejoko joko rire peiko-vy, ndape'ái joty arã. ¹⁴Pejoko katu anháy-pe. Ani erejeity uka íxupe. Pemonde ranhe katu nde ku'a kwaha. Nhande ku'a kwaha, nhande reko apu e'ỹ va'e-rehe ae he'i nhande-vy. Upéi pemonde pene kamisa ramigwa hatã va'e. Nhande kamisa hatã va'e, nhande rekoha jejavy e'ỹ va'e-rehe ae he'i nhande-vy.^m ¹⁵Upéi pemonde pende py rehegwa pende py syry e'ỹ hagwã. Nhande py rehegwa, Hesu rehegwa nhe'ẽ porã nhane mbopy'agwapy va'e, nhamombe'u va'erã-rehe ae he'i nhande-vy.ⁿ ¹⁶Upe rire, pereko pende rete jokoha ramo pono pende rapy vérami anháy ruvixa pende api ramo, pembogwe hagwã ae hemimombo. Nhande rete jokoha, Hesu-rehe jajeroviaha-rehe ae he'i nhande-vy. ¹⁷Upéi emonde ne akã ryrũ hatã va'e. Nhane akã ryrũ, nhane resendeharã-rehe ae he'i nhande-vy. Upéi eipyhy katu nde kysepuku haimbe jovái va'e, Nhe'ẽ Marangatu tee va'e remime'égwe. Kysepuku, Nhandejáry kwatia nhe'ẽ marangatu-rehe ae he'i nhande-vy. Upe va'e kysepuku ramigwa-py pejoko katu anháy-pe, Nhandejáry nhe'ẽ-py pembojevvy-íxupe.^o ¹⁸Pemondo mondo katu pene nhe'ẽ Nhandejáry-pe pene mbo'eha-rami Nhe'ẽ Marangatu tee va'e.

Opaixagwa pene nhe'ẽ pembojeupi upi pejerure-vy Nhandejáry-pe. Ani ne ate'ỹ teĩ. Pene kyre'ỹ ae oração apo-vy entéro Nhandejáry re'ỹi-rehe gwive pemondo mondo Nhandejáry-pe pene nhe'ẽ. ¹⁹Xe-rehe ave pejapo oração anhe'ẽ jave ou rei hagwã xe juru-py xe nhe'erã, atĩ e'ỹ reheve amoherakwã Hesu rehegwa nhe'ẽ porã hembixea uka ramo va'e. ²⁰Upe va'e-rehe apyta preso. Ajepokwa ramo jepe xe sã-rehe aĩ-vy, amombe'u joty inhe'ẽ. Hesu Cristo réry-py amombe'u mbe'u inhe'ẽ. Ejapo oração xe-rehe atĩ e'ỹ reheve amombe'u joty hagwã, Cristo ombou gwekovia onhe'ẽ mombe'u hagwã va'e-rami joty amombe'u hagwã.

Tíquico oho-ta pende ha-py xe mombe'u-vy

²¹A-py oiko xe ndive nhande re'ỹi va'e, nhane rembiayhu va'e Tíquico héry va'e. Ha'e Nhandejáry rembigwái va'e, hese jajerovia va'e. Ha'e oho-ta pende ha-py xe mombe'u-vy, xe-vy ojehu va'ekwe gwive oikwaa ukapavy. Mba'éixa pa xe aiko va'e oikwaa ukapa va'erã peẽ-my. ²²Upéa-rehe xe remimondo va'e amondo-ta omombe'u hagwã peikwaapa hagwã ore rekoha. Amondo-ta pene mbopy'agwapy hagwã pono pene mytu'e'ỹ hagwã xe-rehe. ²³Tapene mbopy'agwapy katu Nhandejáry Nhande Ru, Nhandejáry Hesu Cristo ave. Tapene mbojohayhu. Tapene mbojerovia uka porãve ójehe. Peẽ kwéry Nhandejáry re'ỹi va'e peẽ. Tapende rovasa katu. ²⁴Pende reko porayhu reheve pene mbyai e'ỹ reheve, pehayhu tee meme voi Nhandejáry Hesu Cristope peiko-vy. Tapende rexakwaa rei katu Nhandejáry.

Paulo remimombe'ukwe

Filipos tetã mygwa pegwarã epístola de Paulo aos filipenses

Paulo omondo Filipos tetã mygwa-pe onhe'ẽ kwatia-rehe

1 Xe Paulo Timóteo ndive, Hesu Cristo rembigwái va'e voi, oromondo-ta peẽ-my ore nhe'ẽ kwatia-rehe. Peẽ Nhandejáry re'ýi Filipos tetã-my peiko va'e kwéry, Cristo-pe peteixa pemoirũ va'e voi. Oromondo-ta ore nhe'ẽ peẽ-my gwarã. Penhomboaty aty ha-rupi peẽ Hesu reroviaha nhangarekoha va'e, ipytywõha va'e ave oromondo-ta ave peẽ-my ore nhe'ẽ. ²Tapende rexakwaa rei katu Nhandejáry, Nhande Ru. Tapene mbopy'agwapy katu. Tapende rovasa katu Nhandejáry Hesu Cristo.

Paulo ojapo oração

*(Ef 1.15-16; Cl 1.9-10;
1 Ts 5.23; 2 Ts 2.16)*

³Xe mandu'a pende-rehe jave, atima porã meme Nhandejáry-pe pende-rehe kwéry. ⁴⁻⁵Yma gwive pehendu ypy va'ekwe ãy peve peẽ xe pytygwõ tygwõ amosarambi porã hagwã Hesu rehegwa nhe'ẽ porã. Upéa-gwi avy'a meme aiko-vy pende-rehe. Ajapo jave oração ajerure rure pende-rehe Nhandejáry-pe, atima ave íxupe pende-rehe. ⁶Apogwerovia voi pende rekoha-rehe. Are-ma onhepyrũ Nhandejáry pene mboheko porã hagwã. ãy gwarã peve pendéhegwi ndopoi reíry voi. Pene mboheko porãve rãve pene moingo-vy. Ha Hesu ou jevytaha áry-py katu pende reko moatyrõ tee-ta katu ojéupe gwarã. Upéa-gwi ajerovia pende-rehe. ⁷Peẽ xe po pyte pygwa, xe apohayhu voi. Upéa-gwi iporã katu xe ajerovia pende-rehe. Ome'ẽ va'ekwe xe-vy

Nhandejáry xe rembiaporã xe rexakwaa rei-vy. Ha peẽ kwéry xe pytygwõ va'e. Preso anhemoi jave xe pytygwõ joty. Hesu rehegwa nhe'ẽ porã aikwaa uka jave gwĩ xe remimombe'u ombojevysse va'e-pe, xe pytygwõ joty. Hesu rehegwa nhe'ẽ porã, "Anhetegwa va'e voi inhe'ẽ" ha'e jave amombe'u-vy, xe pytygwõ ave. ⁸Peẽ xe rembiexa nga'u voi. Cristo pende rayhuha-rami, apohayhu ave. Anhete ha-py voi apohayhu. Xe apu e'ýha oikwaa voi Nhandejáry. ⁹⁻¹⁰Ajapo oração pende-rehe. Aipota pejohayhu porãve rãve voi peiko-vy, pene aranduve hagwã, pejapo va'erã, pejapo e'ý va'erã peikwaa porã hagwã, tape iporãve va'e-rupi peho hagwã. Cristo ou jevytaha áry-py, aipota pende reko poti, "Erejevavy-ma" pono he'i pende-rehe kwéry. ¹¹Aipota Hesu Cristo pene mboheko porã porã, pende reko porã ku'a ku'a e'ý hagwã, ojekwaa porã hagwã Nhandejáry rekoha, entéro ohexa kwaa hagwã hese hekoha, "Ha'e tuvixa mba'e" he'i hagwã hese.

Cristo-rehe anho mante aiko

(Ef 6.20)

¹²ãy xe re'ýi kwéry, aipota xe rehegwa peikwaa. Heta mba'e xe-vy ojehu ramo jepe, osarambive mbive joty oho-vy xe remimombe'ukwe Hesu rehegwa nhe'ẽ porã. ¹³Cristo-rehe ha-py xe xe moíha preso opa-rupi ojekwaa. Ojehexa uka porã entéro soldado mburuvixagwasu nhangarekoha-pe. ¹⁴Ajepokwa-gwi jepe, heta eterei nhande re'ýi Hesu-rehe ojerovia va'e, notívéi-ma. Ipy'agwasuve-ma Nhandejáry nhe'ẽ mombe'u-vy ójehe imytu'e'ý e'ý reheve. ¹⁵Oĩ xe-rehe ndaija'úi-gwi omombe'u va'e. Onhemboete ukase-vy omombe'u Cristo rehegwa. Oĩ ave ipy'a porã reheve omombe'u va'e. ¹⁶He'i xe-rehe, "Nhandejáry remimbota-rupi Paulo-pe

omoĩ preso. Oikwaa uka porã ete hagwã gwĩ hemimombe'u ombojevuse va'e-pe, oĩ joty preso" he'i xe-rehe. Upéa-gwi omombe'u Cristo rehegwa nhe'ẽ. Xe rayhu-gwi omombe'u. ¹⁷Ha upe onhembotuvixa ukase va'e katu, xe moakãrasyse mo'ã. Cristo rehegwa mombe'u-vy ojehexa uka porãseve mo'ã oiko-vy. Ójehe rei oiko. Xe xe moĩ jave preso, xe moakãrasyse voi mo'ã. ¹⁸Xe mbopoxyse mo'ã ha ndaxe poxy mo'ãi joty. Onhemboete ukase-vy omombe'u ramo jepe, Cristo rehegwa joty omombe'u. Oĩ ipy'a porã reheve omombe'u va'e ave. Upéixa entéro omombe'u Cristo rehegwa. Upéa-rehe avy'a joty aiko-vy. Ndaipóri xe mbovy'are'ỹ va'e. Avy'a joty va'erã aiko-vy. ¹⁹Heta mba'e xe-vy ojehu ramo jepe, xe arovy'a joty, iporã va'erã joty xe-vy. Xe-rehe oraçãõ pejapo ramo, iporã va'erã joty xe-vy. Xe-rehe pene mandu'a va'e-rehe ajerovia tee joty pende-rehe. Hesu Cristo nhe'ẽ marangatu-rehe xe pytygwõharã-rehe ajerovia joty. Upéa-gwi xe-vy ojehu va'erã, iporã joty xe-vy. Naxe mbopy'amirĩry va'erã. ²⁰Xe kyre'ỹ aha'arõ-vy xe-vy ojehu va'erã. Xéjehe ajerovia voi xe motĩ e'ỹ hagwã, xe py'agwasuve hagwã ae katu Cristo-pe amomba'egwasu-vy. Amano-ta para'e. Mba'e ojehu ramo xe rete-pe ambotuvixaseve joty katu Cristo-pe. ²¹Xéjehe anho rei ndaikóiry. Cristo-rehe anho mante aiko. Amano ramo ae, iporãve-ma va'erã xe-vy. ²²Ha xe aiko pukuve ramo katu ko yvy-py, ndaiko reĩry va'erã, xe rembiapo porã vyteri va'erã. Upéixa xe ndaikwaái xe renonderã. ²³⁻²⁴Ajeupise aha-vy amoirũ hagwã Cristo-pe. Iporãve-ma voi arã xe-vy. Ha xe apytave ramo katu ko yvy-py, iporãve arã peẽ-my. Pene remikotevẽ voi xe-rehe. Kiva'e xe

rembiaporã po ajapo-ta, ndaikwaáiry. Ndaikwaavéiry xe renonderã. ²⁵Ha peẽ katu peikotevẽ vyteri xe-rehe. Pene remikotevẽ xe-rehe aikwaa-gwi xe apytave-ta ko yvy-py ha-rehe ajerovia. Pene ndive apyta va'erã perovia porãve rãve hagwã nhe'ẽ porã, perovy'ave ave hagwã íxupe oho-vy. ²⁶Pene ndive aiko jevy ramo, xe roerovy'agwasu ave va'erã peiko-vy. "Hesu Cristo hembiaipo porã voi Paulo-rehe" peje va'erã xe-rehe imomba'egwasu-vy.

Oĩ nhe'ẽ porã ombojevuse va'e. Penhe'ẽ joko íxugwi

(Hb 12.3-4; Tg 5.7-11)

²⁷Aikove-ta para'e, amano-ta para'e. Xe ndaikwaái. Mba'e ojehu ramo xe-vy, ani pemotĩ teĩ Cristo-pe inhe'ẽ rendu e'ỹ-vy peiko-vy. Upéixa ramo, agwahẽ aha-vy ramo pende ha-py para'e, pene rerakwã ahendu rei ramo para'e, ajerovia va'erã pende-rehe. Pene mongyhyjese va'e-pe napenheme'ẽ mo'ãi. Peteĩxa pene mbaraete va'erã. Peteĩxa pembojevuy va'erã gwĩ nhe'ẽ porã rendu e'ỹseha-pe gwive. ²⁸Penhemongyhyje e'ỹ reheve penhe'ẽ joko va'erã pende-rehe ija'e'ỹ va'e-pe. Ha'e kwéry pende rexa ramo pende py'agwapy reheve, pene mytu'e'ỹ e'ỹ reheve, "Ore, Nhandejáry remihundirã voi ra'e" he'i va'erã ójehe kwéry. "Peẽ Nhandejáry remiresenderã voi ra'e" he'i va'erã peẽ-my. Nhandejáry ha'e katu pene mbopu'aka va'erã. ²⁹Pende rexakwaa rei va'ekwe Nhandejáry pende poravo-vy. Pende poravo va'ekwe pejerovia-ma hagwã Cristo-rehe. Oipota ave Cristo-rehe ha-py pejerereko asy peiko-vy. ³⁰Ãy nhande kwéry peteĩxa nhande-rehe ija'e'ỹ va'e-pe nhanhe'ẽ joko joko va'erã nhandéhegwi. Are xe rexa va'ekwe anhe'ẽ joko joko aĩ-vy ramo xejéhegwi xe-rehe ija'e'ỹ va'e-pe.

Upéixa xe anhe'ẽ joko joty aiko-vy. Āy katu pehendu-ma ra'e xe rerakwã.^p

Cristo-ramima peiko katu

(Jo 13.12-17; 2 Co 8.9; Ef 1.20-22; 4.1-3)

2 Peteixa pemoirũ-magwi Cristo-pe, hemimombaraete voi peẽ. Pende rayhu-gwi, hemimbopy'agwapy voi peẽ. Pende py'a-py kwéry oiko-gwi Nhe'ẽ Marangatu tee va'e, peẽ kwéry ojoe'yi. Pejoporiahuvereko rei katu. Pende py'a porã rei katu ojóupe peiko-vy. ²Upéa-gwi petei akã-rami tapeiko katu onhondive. Peteixa tapejohayhu peiko-vy. Peteixa tapeipyhy pende raperã. Onho'arandu-rami meme tapene arandu. Upéixa ramo xe mbovy'agwasu va'erã. ³Ani pende seve rei-gwi pene rembiapo teĩ peiko-vy. Ani penhembotuvixas-eve rei teĩ peiko-vy. Penhemboete ukasevy rei ani peiko. Penhembohekomirive ae katu peiko-vy. Ani penhembotuvixave pende rapixa-gwi. "Xéhegwi heko porãve" peje ae pende rapixa kwéry-rehe imboete-vy. ⁴Ani pendéjehe anho rei peiko meme teĩ. Pende rapixarehe ave peiko. Pene mandu'a meme hese. ⁵Ojehe opena e'ỹ va'e-rami oiko Cristo. Ha'e-ramima peiko katu. ⁶Ne'írá oiko vyteri jave ko yvy, Cristo oikoma voi araka'e. Nhandejáry-ramima oiko araka'e. Nhandejáry voi ha'e araka'e. Upéixa oiko ramo jepe, nahakate'yi gweko-rehe Nhandejáry reko-rami e'ỹ ou hagwã ko yvy-py oiko araka'e. ⁷Nhande resaka va'erã ohejapa rei va'ekwe ou-vy. Nandi ete ou va'ekwe. Oma'etirõ ohejapa va'e-rami, ohejapa rei va'ekwe ou-vy. Imboetepyã-rami e'ỹ ou va'ekwe. Tembígwái-rami rei ou va'ekwe. Nhande-rami ojehexa uka ou-vy. Nhandejáry reko-rami oiko rire nhande rete poru ou-vy.^q ⁸Onhembohekgwypyve ou-vy. Nhandejáry nhe'ẽ

renduha voi. Ndojeheko rayhúi voi ojejuka uka hagwã, kurusugwasu-rehe omano hagwã. ⁹Upéa-gwi Nhandejáry ombotuvixa jevy va'ekwe íxupe. Ogwerojeupi jevy íxupe heraha-vy yváy-py. Ndaipóri onhembotuvixave va'e íxugwi. Ndaipóri tuvixave va'e íxugwi. Ha'e anho mante tuvixave va'e. Ombotuvixa voi íxupe héry. Ndaipóri imbaraeve va'e héry-gwi. Ha'e anho mante héry tuvixave va'e oiko.^r ¹⁰Hesu réry-py oipota enterove va'e onhesũ íxupe gwetypy'ã-rehe. Oipota onhesũ íxupe yváy pygwa gwive, yvypóry gwive, yvy pypía anháy gwive ave. Entéro yvygwy-py oĩ va'e gwive ave héry omboete-vy onhesũ va'erã. ¹¹Oipota entérove omombe'u atýra-py Hesu Cristo Nhandejáry voiha, Nhandejáry Nhande Ru-pe omomba'egwasu-vy.^s

Jasytata nhande-vy ohesape vérami peiko va'erã

¹²⁻¹³Upéa-gwi xe rembiayhu va'e, pehendu katu xe nhe'ẽ. Pene ndive xe aime ramo, pehendu meme va'ekwe xe nhe'ẽ. Xe nhe'ẽ rendu hagwe-rami āy peve gwarã aipota voi xe nhe'ẽ pehendu, pene ndive naiméi-ma ramo. Pende py'a-py omoĩ Nhandejáry pene mokyre'ýharã pejapo hagwã gwemimbota peiko-vy. Upéa-gwi, penhangareko porã katu pendéjehe, pejerereko poxy e'ỹ hagwã-rami peiko-vy. Ndojapo vaiséi-gwi ikyhyje va'e-rami peiko katu. Pene resendeha remimbota pene kyre'ý voi pejapo-vy peheko arupity hagwã íxupe. ¹⁴Pene rembiaporã pejapo katu. Pejohu vai e'ỹ reheve, penhonhe'ẽ mbojevvy e'ỹ reheve pejapo katu. ¹⁵Aipota pende reko jejavy e'ỹ reheve, aipota pende reko potĩ, Nhandejáry ra'y-rami peiko hagwã pejevavy e'ỹ-vy. Áygwa tape

porã-gwi ojere va'e, hekoha vai voi. Ipa'ũ-gwi ohesape va'e-rami peiko-ma va'erã. Jasytata nhande-vy ohesape va'e vérami peiko va'erã pehexa uka hagwã haperã íxupe kwéry.^t
¹⁶Nhane moingove va'e nhe'ẽ porã-py pemo'arandu va'erã íxupe. Upéa pejapo ramo, Hesu Cristo ou jevytaha áry-py, naxe motíry va'erã peẽ kwéry. Avy'a ae va'erã pende-rehe kwéry. "Ogwerovia tee-ma voi" ha'e va'erã pende-rehe apomboete-vy. "Paulo nomosarambi reíry inhe'ẽ momb'e-u-vy omokyre'ỹ-vy. Nahembiapo porã reíry voi" he'i va'erã xe-rehe.¹⁷ Xe juka-tama para'e. Amano ramo pende-rehe ha-py, Nhandejáry xe rerovy'a va'erã. Ha peẽ katu pejerovia tee Nhandejáry-rehe peiko-vy. Pejerovia ramo, penheme'ẽ tee kuri íxupe. Penheme'ẽ-gwi íxupe, pende rerovy'a. Áy nhande kwéry nhanheme'ẽ-gwi íxupe, nhande rerovy'a ave va'erã Nhandejáry.¹⁸ Ajejuka-ta va'e-rami aĩ ramo jepe, avy'a joty xe. Nhanhobovy'a joty katu. Upéixa ramo aipota pevy'a xe-rehe. Nhanhobohory katu ave.

Timóteo Epafrodito ndive rehewa nhe'ẽ

¹⁹Ko'ẽ ramo, ko'ẽ mbue ramo, amondose pende ha-py Timóteo-pe. Oipota ramo oho Nhandejáry Hesu, amondo va'erã íxupe. Ha upe rire katu ou jevy ramo pende ha-gwi pene momb'e-u-vy, xe mbovy'a arã.²⁰ Ha'e pende-rehe opena tee va'e voi. Mba'éixa peiko ojapura pende-rehe. Xe ndive ndaipóri ha'eixagwa.²¹ Outro kwéry ójehe anho mante opena oiko-vy. Hesu-rehe nopenái oiko-vy.²² Ha Timóteo katu omba'apo oiko-vy xe ndive. Gwu ndive omba'apo ta'ýry

va'e-rami, oiko omba'apo-vy xe ndive. Peteixa oromba'apo nhe'ẽ porã oromosarambi-vy. "Hekoha porã nipo ra'e" he'i hese. Enterove ohexa kwaa hekoha-rehe.²³ Upéa-rehe xe-vy ojehu va'erã aikwaa-ma ramo, amondose Timóteo.²⁴ Nhandejáry-rehe ajerovia pende ha-py aha jevy hagwã. Ajerovia hese xe are e'ỹ hagwã preso apyta ha-gwi xe renohẽ hagwã pya'e.²⁵ Ha Epafrodito katu xe reko irũ jepe, amondo jevy-ta joty pende ha-py. Ogwahẽ-ma oho jevyha áry. Ha'e nhande re'ýi, xe ndive omba'apo va'e, xe ndive onhe'ẽ joko joko va'e ore-rehe ija'e'ỹ va'e-pe. Pene remimboukwe ave. Xe remikotevẽ xe-vy ome'ẽ hagwã pembou íxupe va'ekwe.²⁶ Pende kwéry-pe pende rexa nga'u oiko-vy. Hasy ete va'ekwe Epafrodito. Herakwã pehendú ramo, pejepy'apy-ma ra'e hese. Upéi pevy'are'ỹ-gwi ha'e ave pende reko-rami ndovy'avéima.²⁷ Hasy ete va'ekwe voi. Omano hagwã-rami oĩ va'ekwe. Ha Nhandejáry katu oiporiahuvereco-ma va'ekwe íxupe imbogwera-vy. Xe poriahuvereco-ma ave. Heta oĩ xe mbovy'are'ỹ va'e. Omano ramo ra'e, xe mbovy'are'ýve arã voi ra'e.²⁸ Upéa-rehe xe kyre'ỹ amondo hagwã íxupe. Pehexa jevy ramo íxupe, pene mbovy'a jevy-ma va'erã. Pene mbovy'a jevy ramo, xe ahasa asy ramo jepe, avy'ave va'erã. Pene mbovy'aha-rami, xe mbovy'a ave va'erã.²⁹ Ha'e Nhandejáry irũ-gwi, nhande ojoe'ýi voi. Upéa-gwi perohory katu íxupe pemogwahẽ-vy. Ha'eixagwa gwive pemboete.³⁰ Ha'e nahakate'ýiry gwekove-rehe. Haimete ojejuka Cristo-pe omba'apo-gwi xe pytygwõ-vy. Napeimêi ramo, ndikatúiry xe pytygwõ peẽ. Ha'e ae katu pende rekovia xe pytygwõ oiko-vy xe ndive.

Cristo reko aikwaa porãseve-gwi, xe rembiereko-rehe napenavéi-ma

3 Ko'ánga ojoapykwéri ha'e jevy-ta peẽ-my, xe re'ýi kwéry. Penhombovy'a katu. Tapene mbovy'a katu Nhandejáry. Áy ndahasýi xe-vy amoĩ jevy hagwã kwatia-rehe amoĩ va'ekwe-rami. Upéa nhe'ẽ-rehe pene mandu'a meme ramo, ndapeváí arã tape porã-gwi. ²Xáke oĩ oporohekombó'e vai va'e, jagwa ipoxy va'e reko-rupi oiko va'e, gwemimbo'e va'e-pe oipirekytĩ ukase va'e. Nohendu kwaái Nhandejáry nhe'ẽ hikwái. Xáke íxugwi kwéry. ³Ha nhande kwéry ae katu Hesu-rehe jajerovia va'e. Yma gware onhepirekytĩ oiko-vy Nhandejáry re'ýi ramo oiko hagwã. Ha ãy katu nanhanhepirekytívéi-ma he'ýi tee ramo jaiko hagwã nhande. Nhande py'a-py oiko-gwi Nhe'ẽ Marangatu tee va'e ae nhamboete tee Nhandejáry jaiko-vy. Nhande resende hagwã mo'ã, nhande rembiapo porã rei-rehe ndajajeroviavéi-ma. Hesu Cristo-rehe anho mante jajerovia jaiko-vy. Nhande he'ýi tee voi. Yma onhepirekytĩ hagwe-rami nhande rereko áy. ⁴Are-ma ajerovia-ma mo'ã va'ekwe xe reko porã mo'ã-rehe. Áy oĩ ramo gweko porã-rehe anho ojerovia mo'ã va'e, ndaha'úi arã xe rekokwe-rami voi oiko. Xe rekokwe iporãve va'ekwe ha'e kwéry heko-gwi. ⁵Xe rekokwe a-rami: Ohasa rire peteĩ semana xe aiko hagwe áry rire, xe pirekytĩ judeu reko-rupi xe rereko-vy. Israel amyri remiarirõ joapyri pyri va'e xe. Xe ramói jete amyri Benjamim. Xe ru xe sy ndive oiohegwa hebreu va'e, Nhandejáry rembiporavokwe voi. Upéa-gwi hebreu tee va'e xe. Judeu kwéry rekoha gwive ajapopa va'ekwe xe. Gwĩ fariseu kwéry ohendu porãve va'e pe tekoha outro judeu kwéry-gwi. Xe ae katu fariseu kwéry va'e voi va'ekwe. Judeu rekoha ojapose

nga'u fariseu kwéry. ⁶Ha xe ae katu ajaposeve seve va'ekwe. Hesu reroviaha onhomboty atyha-rupi ndaipotáí ova judeu rekoha-gwi. Upéa-gwi xe areko asy voi va'ekwe aiko-vy Hesu reroviaha kwéry-pe. "Nhandejáry remimbota ajapo" ha'e mo'ã xejéupe va'ekwe. Judeu rekoha-rupima aiko va'ekwe. "Paulo ojapo ku'a ku'a Moisés amyri remimombe'ukwe" nde'fry xe-rehe va'ekwe. Imandu'a porã va'ekwe ae xe-rehe judeu kwéry. ⁷Upe xe rekokwe fariseu rembierovy'a va'ekwe-gwi, apoi-ma upe tekoha-gwi. "Ndovaleví-ma" ha'e hese, Cristo rekoha aikwaa porã-magwi. Ambotuvixave Cristo reko kwaa ukaha-pe. ⁸Upéa-gwi Cristo-rehe ha-py mba'evete-rehe napenáí. Cristo xe Járy reko aikwaa porãseve seve íxupe amoirũ-vy. Cristo-rehe ha-py opa xe rembiereko gwive ahejapa-ma voi. Yty nhamombo va'ekwe-rami rei areko íxupe, Cristo reko irũ-rupi aiko porãve hagwã. ⁹Peteixa amoirũse íxupe. Ndaipotái he'i xe-rehe "Paulo ojapopa Moisés amyri remimombe'ukwe. Upéa-gwi heko-rehe rei heko jejavy e'ỹ va'e mo'ã" ndaipotáí he'i xe-rehe. Aipota ae he'i xe-rehe, "Cristo-rehe ojerovia-magwi ae katu, onhemopotĩ-ma Paulo" he'i xe-rehe. "Ipy'a potĩ-ma" aipota Nhandejáry he'i xe-rehe. ¹⁰Cristo reko aikwaa porãseve seve. Ha'e onhembotekove jevy va'ekwe ipu'akaha reheve. Peteixa ha'e-rami aikose ave. Aipota xe mbopu'aka ave. Ha'e ohasa asy va'ekwe. Ha'e oiko asy hagwe-rami aikose ave. Ha'e omano va'ekwe. Peteixa ha'e heko-rupi tee-ma aiko hagwã, omano va'ekwe-rami, ijukapyrã-rami ave xe aikose. ¹¹Íxupe peteixa amoirũ teese voi aiko-vy, amano rire anhemoingove jevy hagwã ave. Upéixa nhande mbotekove jevyha áry-py agwahẽ ete-ma arã aha-vy.

Oripara hatā meme va'e-rami aiko

(1 Co 15.46-49; 2 Co 5.1-5; Jd 12-13)

¹²Cristo reko-rupi tee-ma aiko, nda'éiry xéjehe. Ne'írá vyteri aheko arupity íxupe. Ogwahêse ha-py pya'eve oripara va'e-rami, aiko joty. Ne'írá joty agwahê aha-vy upe-py. Yma va'ekwe xe johu Hesu Cristo. Xe mbopu'aka uka voi va'ekwe, aheko arupity hagwā íxupe. ¹³Xe re'í kwéry, aheko arupity-ma, nda'éiry joty xéjehe. Oripara hatā va'e ikyre'y eterei ogwahê hagwā ogwahêse ha-py. Upéixa ete xe ave xe kyre'y agwahê hagwā-rehe. Peteixa xe renonde-py amoí xe raperā. Xe rapykwere-rehe ndajeapavéi-ma, napenavéi-ma. Xe resarái-ma íxugwi. Ha xe agwahê hagwā-rehe ae xe resa amoí. Pya'e agwahêse-vy ajapura voi aha-vy. ¹⁴Upéixa ndopi ndopiáiry va'e-rami, ogwahêse ha-py oripara oho-vy va'e-rami aiko. Ogwahê ranhe hagwā oho pya'ese va'e-rami aiko. Aipota xe-vy gwarā ome'ê voi xe-vy yváy-py aiko hagwā. Upe-py aha hagwā xe renói va'ekwe Nhandejáry. Amoirū hagwā Hesu Cristo-pe xe renói va'ekwe. ¹⁵Upéixa ha'e-ta peê-my iporā katu nhambojoja nhane nhe'ê nhande nhane arandu va'e. Oí ramo “Ndaha'éí upéixa” peje va'e, oikwaa uka porā va'erā peê-my Nhandejáry. ¹⁶Yma gwive ãy peve peteí nhande raperā jaipyhy-ma. Peteixa joty jaha upe va'e-rupi. Nhane arandu-ma. Upe nhane arandu-py joty jaiko. ¹⁷Xe re'í kwéry, xe reko ra'ā katu pende joja-vy. Ore oroikwaa uka va'ekwe peê-my peiko porā hagwā. Gwí ore reko-rupi oiko va'e katu pemanha porā joty hese peheko ra'ā ave hagwā ave íxupe. ¹⁸Xe ha'e ha'e hagwe-rami ha'e jevy-ta peê-my ajahe'o-vy. Oí pene pa'ũ-my ojapose va'e rei ojapo va'e. Cristo kususugwasu-rehe omano va'ekwe remimbota ojapo e'y va'e, ha'e

jevy-ta hekoha kwéry-rehe amboasy-vy. ¹⁹Mombyry Nhandejáry-gwi onhemondo va'erā. Gwyvyatā hagwā-rehe anho rei oiko va'e-rami, ojeupe gwarā rei oipota va'e-rehe anho rei oiko va'e. Notivéi-ma oiko-vy. “Nhande rekoha porā va'e nhande” he'i mo'ā joty ójehe onhemombe'u-vy mo'ā ko yvy pygwa anho rei-rehe oiko va'e. ²⁰Ha nhande Hesu rape-rupi jaiko va'e kwéry-pe oí va'erā yváy-py nhande rekoha teerā. Upe-gwi nhaha'arō nhane resende teharā ou va'erā. Nhane kyre'y reheve nhaha'arō jaiko-vy ou va'erā Nhandejáry Hesu Cristo. ²¹Ha'e entéro mba'e-rehe ipu'akave voi. Ha'e gwete hesakāha-rami ave ohekoviarō arā nhande rete iporiahu va'e. Ha'e ipu'akaha-rupi voi ohekoviarō arā nhande rete.

4 Upéa-rehe, xe re'í kwéry, peipyhy katu Nhandejáry rape peva e'y reheve. Peê xe rembiayhu va'e voi. Xe rembiexa nga'u voi peê. Xe mbovy'a va'e. Pejere e'y reheve pegwahê-ma ramo pehovy Nhandejáry renda-py apogwerovy'a va'erā. Pende-rehe avy'a tee va'erā voi.

Penhombovy'a katu

(Cl 3.15)

² ãy mokōi kunha-pe anhemonhe'ê-ta. Anhemonhe'ê-ta Evódia-pe. Síntique-pe anhemonhe'ê-ta ave. Peê ojoe'yí voi Nhandejáry-pe pemoirū-gwi. Penhombujoja katu ojóehe peiko-vy. ³ ãy ha'e-ta xe irū-pe. Enhemonhe'ê katu pe mokōi kunha-pe peteixa oiko hagwā onhondive. Xe ndive oiko ramo, xe pytygwō va'ekwe voi upe mokōi kunha. Xe ndive onhe'ê joko joko gwí nhe'ê porā ohenduse e'y va'e-pe. Xe pytygwō ave Clemente xe irū gwive ave. Héry kwéry oí ra'e yváy pygwa kwatia-rehe. Tekove ijapyre'y reheve oiko hagwā omōi ra'e Nhandejáry. ⁴ Peê Nhandejáry irū-gwi,

penhombovy'a meme katu peiko-vy. Ha'e jevy-ta peẽ-my, Penhombovy'a katu. ⁵Pejogwereco porã katu pende poxy e'ỹ reheve ojõupe. Tojekwaa porã katu pende py'a porãha opa-rupi oho-vy. Ndahi'are mo'ãi Nhandejáry ogwahẽ jevy hagwã óra. ⁶Ani pejapura teĩ mba'eve-rehe. Opamba'e-rehe ae katu pejapo japo oraçãõ. Pejerure katu Nhandejáry-pe pene remikotevẽ-rehe. Peporandu ramo íxupe, petima porã meme íxupe. ⁷Nhane mbopy'agwapy va'erã Nhandejáry. Peẽ-my ojehu va'e-rehe peikwaa e'ỹ ramo jepe, pene mbopy'agwapy joty arã Nhandejáry. Peteixa pemoirũ-gwi íxupe, pendéhegwi ivai va'e ojoko va'e-rami, pende py'a ombogwapy va'erã peẽ-my. Pene akã omombaraete ave va'erã. ⁸Ojoapykwéri ha'e jevy-ta peẽ-my, xe re'yi kwéry. Pene mandu'a meme katu iporã porã va'e-rehe. Mamo iporã porã va'e petopa ha-rupi, mamo imandu'a porã hese va'e petopa ha-rupi, perovy'a joty. Oĩ anhetegwa va'e, oĩ nhamoporã va'e, oĩ ojapo joavy e'ỹ va'e, oĩ ipotĩ va'e, oĩ jajohu porã va'e, oĩ nhamboete va'e. Upeixagwa-rehe pene mandu'a meme katu perovy'a ete hagwã. ⁹Xe apombo'e hagwe-rami peiko. Pemboypy hagwe-rami ave pejapo katu. Peẽ-my ha'e hagwe-rami pejapo. Xe reko rexa hagwe-rami, peiko katu. Upéixa ramo pene ndive oiko va'erã Nhandejáry nhane mbopy'agwapy va'ety.

**Nhandejáry xe mombaraete ramo,
mba'eve ndaipu'akáiry xe-rehe**

¹⁰Are rire pene mandu'a jevy-ma xe-rehe xe remikotevẽ mbou-vy. Upéa-gwi avy'a eterei Nhandejáry xe mbovy'a-gwi. Arovy'a pene remimbou-rehe. Are-ma voi pene mandu'a rei va'ekwe xe-rehe peiko-vy.

Perurukase mo'ã xe-vy xe remikotevẽ ha ndikatúiry peruruka va'ekwe xe-vy. ¹¹Pene rembieruruka-rehe naikotevẽ etéiry. Heta xe areko ramo, ndahetái xe areko ramo, aipokwaa-ma xe rekoha xéjehe anho ajeko-vy. ¹²Xe remikotevẽ ndarekói ramo, xe poriahu ramo, aipokwaa-ma xe rekoha. Heta xe areko ramo, aipokwaa joty ave. Mba'e ojehu ramo jepe xe-vy, avy'a joty xe. Akaru porã ramo para'e, xe vare'a ramo para'e, avy'a joty xe. Heta xe areko ramo para'e, xe poriahu ramo para'e, arovy'a vy'a joty xe rekoha. Aipokwaa-ma voi xe reko. ¹³Nhandejáry xe mombaraete ramo, opamba'e-rehe xe pu'aka. Mba'eve-pe nanheme'ei. Mba'eve ndaipu'akáiry xe-rehe. ¹⁴Mba'eve-rehe naikotevẽi ramo jepe, iporã joty xe pytygwõ. Xe ajerereco asy jave, iporã xe mbovy'a. ¹⁵Are-ma amombe'u mbe'u va'ekwe nhe'ẽ porã aiko-vy Macedônia yvy-rupi va'ekwe. Upéi ahasave hagwã aha-vy asẽ ramo upe va'e yvy-gwi, naxe pytygwõiry va'ekwe avave. Peẽ anho mante xe pytygwõ xe remikotevẽ-rehe. Peẽ-my ame'ẽ va'ekwe-rami jevy xe pytygwõ va'ekwe. ¹⁶Upéi Tessalõnica tetã-my mombyry pendéhegwi aime ramo jepe, peruruka va'ekwe xe-vy xe remikotevẽ. Ha upe rire katu peruruka jevy va'ekwe. ¹⁷Ome'ẽ ojõupe oipota eterei va'e-rami ndaikóiry. Aipota ae hetave tave peẽ-my gwarã Nhandejáry remihokoviarõrã. ¹⁸Oreveha-rehe opagapa rire ome'ëve va'e-rami, peme'ẽmba voi xe-vy. Epafrodito ogweru kuri xe-vy pene remime'ẽgwe xe-vy pene rembieruruka. Áy katu xe remikotevẽ gwive arekopa-ma. Nhandejáry-pe omohyakwã porã-vy ome'ẽ va'e-rami, hemimbota íxupe ome'ẽ va'e-rami, ogwerovy'a Nhandejáry xe-vy pene remime'ẽgwe.^u ¹⁹Ha Nhandejáry, xe

Járy katu ohekoviarō va'erã ime'ẽ rei-vy peẽ-my entéro pene remikotevẽ gwive. Cristo Hesu-pe pemoirũ-gwi, gweko katurã ndive ome'ẽ va'erã. Ndaijapy reíry Nhandejáry remime'ẽ.
²⁰ Tomomba'egwasu meme katu Nhandejáry Nhande Ru-pe opa e'ỹ reheve.

Paulo omondo omandu'aha

²¹ Peteĩ teĩ Nhandejáry re'yi gwive Hesu Cristo reko irũ va'e-pe emombe'u

mbe'u xe mandu'aha. Nhande re'yi, xe ndive oĩ va'e omondo uka-ta peẽ-my omandu'aha ave. ²² Entéro Nhandejáry re'yi gwive a-py oiko va'e omondo uka-ta ave omandu'aha. Ha mburuvixag-wasu César róga pygwa katu ikyre'ỹve voi omandu'aha omondo uka hagwã.
²³ Tapende rexakwaa rei katu Nhandejáry Hesu Cristo pende py'apy-py oĩ va'erã-rehe.

Paulo remimombe'ukwe

Colossos tetā mygwa pegwarā epístola de Paulo aos colossenses

Paulo omondo Colossos tetā mygwa-pe onhe'ē kwatia-rehe

1 Xe Paulo Hesu Cristo remimondo va'e. Nhandejáry remimbota-rupi xe pota gwemimondorā. Xe, nhande ryvy Timóteo ndive, oromondo-ta kwatia-rehe ore nhe'ē peē-my gwarā. ²Peē Colossos tetā mygwa va'e, Nhandejáry javegwa va'e voi peē. Pejeroivia ma peiko-vy ra'e Hesu Cristo-rehe. Pejeroivia tee-ma ra'e hese he'yirā. Nhandejáry Nhande Ru tee va'e voi. Tapende rovasáke kuri pende rexakwaa rei-vy. Tapene mbopy'agwapýke kuri.

Paulo Timóteo ndive ojapo oração Colossos tetā mygwa-rehe

(Ef 1.15-23; 3.14-19; 1 Ts 5.23-24)

³Orojapo ramo oração pende-rehe, ore mandu'a ramo pende-rehe, orovy'a eterei. Pende-rehe voi orotima porā porā Nhandejáry-pe. Nhandejáry Hesu Cristo Ru-pe orotima pende-rehe. ⁴“Ojerovia tee-ma Hesu Cristo-rehe” he'i pene mombe'u-vy. “Nhandejáry re'yí kwéry gwive ojohayhu hikwái” he'i pene mombe'u-vy. Upéa-gwi orotima porā Nhandejáry-pe pende-rehe. ⁵Are-ma omombe'u va'ekwe peē-my anhetegwa nhe'ē, Hesu Cristo rehegwa nhe'ē. Omombe'u-ma ramo peē-my, perovia-ma inhe'ē. Perovia-gwi inhe'ē, peha'arō tee Hesu ou jevy ramo nhande reraha hagwā. Yváy-py pene renonderā peha'arō. Upe va'e ra'arō-vy, pejerovia tee Hesu-rehe pejohayhu ave. ⁶Inhe'ē porā oho opa-rupi osarambi. Mamo jaha ha-py nahendu nhe'ē porā. Hetave tave oĩ hembiaipo porā va'e. Hetave

tave oĩ ogwerovia va'e. Upéixa ramo ogwenogwahē-ma ramo heraha-vy peē-my nhe'ē porā, pehenduma ave, pene rembiapo porā-ma ave. He'i va'ekwe imombe'u-vy peē-my: “Nhandejáry pende rovasa-ma kuri oiko-vy. Pende rexakwaa rei-ma ave” he'i imombe'u-vy peē-my Hesu rehegwa nhe'ē. Inhe'ē pehenduma ramo: “Anhetegwa tee nipo ra'e. Jaikwaapa-ma nipo inhe'ē ra'e” peje araka'e. ⁷Ha Epafras katu pene mbo'eháry voi. Ha'e ore irũ. Nhande rembiayhu ave. Cristo rembigwái ha'e. Cristo nhe'ē omombe'u va'e peē-my. Ojavy e'y va'e mombe'uha peē-my. Ore rekovia oho va'ety pende ha-py. ⁸Ha upéi katu upe ore irũ ogwahē jevy-ma ou-vy. He'i omombe'u-vy: “Upe pygwa ojohayhupa hikwái. Ombovy'apa íxupe kwéry Nhandejáry Nhe'ē Marangatu tee va'e-rupi ojohayhupa hagwā” he'i imombe'u-vy ore-vy pende-rehe kwéry. ⁹Orohendu-ma ramo pejerovia porā teeha, orovy'a-ma. Orojapo-ma ave oração pende-rehe. Ndoze resaráry voi orojapo meme hagwā oração. Orojerure meme Nhandejáry-pe peikwaa porāve ráve hagwā entéro hemimbota gwive. Ome'ē hagwā peē-my pene arandurā meme orojerure íxupe ave. Ha Nhe'ē Marangatu tee va'e oikwaa uka va'e peē-my hemimbota va'e gwive. ¹⁰Upéixa ramo peiko va'erā Nhandejáry remimbota-rupi. Heko-rupi peiko va'erā ave ani hagwā pemotí íxupe. Pende reko porā va'erā, opaixagwa pene rembiapo porā porā meme va'erā. Peē peikwaa porāve ráve va'erā peho-vy Nhandejáry-pe. ¹¹Nhandejáry ko onhemomba'egwasu opave'y va'e. Imbaraete va'e voi. Tapene mombaraeteve teve. Upéixa ramo, peiko asy ramo jepe, akói joty pevy'a va'erā. ¹²Nhandejáry Nhande Ru pende poravo va'ekwe ome'ē hagwā peē-my

onhongatu va'ekwe. Arakatu-py oiko va'e pegwarã, Nhandejáry javegwa va'e pegwarã ave, ome'ê va'erã peë-my ave. Upéa-rehe petima porã katu Nhandejáry-pe pende py'a gwive. ¹³Yma pytũ-my rei jaiko va'ekwe. Ha Nhandejáry katu nhane resende va'ekwe anháy ruvixa Satanás po-gwi. Nhane renogwahê nhande reraha-vy va'ekwe nhamoirũ hagwã ta'ýry, hembiaiyhu va'e, Hesu Cristo-pe, nhane ruvixarã. ¹⁴Hesu Cristo katu onheme'ê va'ekwe nhande rekove-rehe, jaiko rei hagwã japaga e'ý reheve. Ha'e omboyke va'e nhandéhegwi nhane rembiapo vaikwe.

Nhandejáry Hesu Cristo ha'eixagwa ndaipóri

(Jo 1.1-3; Ef 2.11-22; Hb 1.2-14)

¹⁵Hesu Cristo ojehexa uka ramo nhande-vy ohexa uka nhande-vy mba'eixagwa po Nhandejáry reko. Nhandejáry ndaha'êi jahexa va'e. Hexapyre'ý va'e voi ha'e. Ha Hesu Cristo ohexa uka nhande-vy mba'eixagwa po heko. Ha'e Nhandejáry ra'y voi. Ta'ýry tee voi. Ndoikói vyteri ramo mba'eve va'ekwe oiko-ma va'ekwe ha'e Túvy ndive. Ha'e entéro onhemoingo va'ekwe gwive va'e Járy. ¹⁶Yma araka'e ojapo uka araka'e íxupe gwa'ýry-pe Nhandejáry. Nhandejáry nhe'ê-py voi opamba'e ojapo araka'e. Ojapo áry rupigwa gwive, yváy pygwa gwive ave, yvy arigwa gwive ave. Inhe'ê-py opamba'e ojapo uka gwa'ýry-pe. Ojapo araka'e jahexa va'erã gwive. Jahexa e'ý va'erã gwive ojapo ave araka'e. Ojapo araka'e Gwu rembigwairã yváy pygwa, jahexa e'ý va'e. Ojapo ave Gwu rembigwairã gwĩ anháy reko-rupi ho'a va'erã. Mburuvixarã ojapo. Ojapo ipu'aka va'erã. Ojapo omanda va'erã. Gwu nhe'ê-py hembiaipo va'erã ojapo. Entéro va'e Gwu rembigwairã ha'e ojapo. Opaixagwa ojapo uka araka'e

íxupe Nhandejáry gwa'ýry pegwarã. Upéa-gwi entéro onhemoingove va'ekwe gwive va'e Járy Hesu. ¹⁷Yma araka'e ndoikói vyteri ramo mba'eve, oiko Cristo. Ha'e anho vyte oiko araka'e Nhandejáry ndive. Mba'eve ndoikói ha'e e'ý reheve. Ndo'a reíry entéro mba'e. Oheko kwaa va'e-rupi meme ae oiko enterovéa. ¹⁸Ha'e jajerovia hese va'e gwive Járy. Nhane akã katu nhande rete mo'aranduha voi. Nhane akã-rami oiko Cristo nhande-vy. Upéixa voi ha'e nhane mo'arandu entéro jajerovia hese va'e-pe gwive. Ha'e nhane moingove va'ety voi, nhane arandurã ome'ê nhande-vy. Omano rire-ma ha'e onhemoingove jevy ranhe va'ekwe onhyprũ hagwã nhane moingove jevyha enterove-pe. Onhemoingove jevy-gwi ha'e opyta opaixagwa jaryrã. ¹⁹Nhandejáry oipota araka'e Hesu reko gweko-rupi voíte. Heko ambue va'e ndoipotái. Oipota tuvixa mba'e ha'e-rami. Upéa-gwi ha'e jajerovia hese va'e gwive Járy. Opaixagwa va'e Járy ha'e. ²⁰Nhandejáry oipota ave omoatyrõ ijoja hagwã íxupe opamba'e. Ha'e nhande repy-vyma voi omano. Ojejuka uka-gwi kurusugwasu-rehe, entéro mba'e omoatyrõmba va'ekwe Nhandejáry. Omoatyrõmba yvy arigwa gwive, áry rupigwa gwive ave, yváy pygwa gwive ave. Ijoja hagwã íxupe omoatyrõmba va'ekwe Nhandejáry.

²¹Yma va'ekwe peiko va'ekwe mombyry Nhandejáry-gwi. Ndapejererovái hese. Pende py'a vai peë peiko va'e gwive va'ekwe. Pene rembiapo vai va'ekwe. Upéa-gwi napende a'êi Nhandejáry-rehe. ²²Ha ko'ánga katu napende a'êi ramo jepe hese, pende rekoha kwéry ogwerova ójehe. Pende rekove-rehe ta'ýry ojejuka uka-gwi, pene ndive jevy-ma oiko Nhandejáry. Ijavepa-ma peiko áy. Ha'e omano va'ekwe pene renogwahê hagwã peiko hagwã Nhandejáry ndive,

pende py'a marangatu potí reheve, pe-jjavý e'ý reheve. Pejere e'ý reheve íx-ugwi, pene renogwahê va'erã pende reraha-vy. ²³Áy peiko katu pejere e'ý reheve Hesu rape-gwi. Ijekoha tee va'endo'ái. Upéixa ramo perovia porã meme katu ndape'ái hagwã. Perovia-ma ramo Hesu rehegwa nhe'ê porã, Hesu rembieraharã peiko-ma va'erã peê. Ani pejererova ukave tei upe va'e nhe'ê pehendu va'ekwe-gwi. Upe va'e nhe'ê porã opa-rupi omombe'u va'ekwe enterovéa pegwarã. Upe va'e nhe'ê mombe'uha aiko-ma xe ave va'ekwe. Aiko-ma xe va'ekwe Hesu Cristo rehegwa nhe'ê porã mombe'uha.

**Paulo omombe'u oiko-vy entéro
va'e-pe Cristo rehegwa nhe'ê**

(Ef 3.1-13)

²⁴Pende-rehe ha-py ahasa asy. Ahasa asy ramo jepe, avy'a joty. He'i kuri xe-vy Hesu Cristo: “Xe-rehe ha-py xe nhe'ê-rupi ereiko-gwi ne mbohasa asy-ta. Ereipytygwõ-gwi xe reroviaha-pe gwive, ne mbohasa asy-ta. Nhande rete-rehe katu nhane rakate'ý. Upéixa voi xe rakate'ý ave xe reroviaha kwéry-rehe” he'i xe-vy Hesu. Upéixa ramo, ko'ánga ahasa asy jevy-ta pendéhegwi. Ne'írá ahasa asypa vyteri. ²⁵Ha Nhandejáry xe moingo kuri hembigwái ramo heroviaha pytygwõ hagwã. Ome'ê kuri xe-vy xe rembiaporã amombe'u hagwã inhe'ê peê-my, apopytygwõ hagwã ave. He'i xe-vy amombe'u porã hagwã amombe'upa ete peve. ²⁶He'i xe-vy amoherakwã hagwã inhe'ê. Ha ko va'e nhe'ê katu ni mixími jepe nomombe'úiry va'ekwe avave-pe. Yma va'ekwe áy peve nomombe'úiry. Ojúupe voi onhongatu gwembiaporã Nhandejáry. Ko'áy katu oikwaa uka-ma gwe'ýi kwéry-pe ojapo va'erã. ²⁷Yma araka'e Nhandejáry he'i ojúupe: “Áy anhongatu xe rembiaporã. Hi'áry

ogwahê-ma ramo katu amombe'u-ta xe re'ýi kwéry-pe. Enterove va'e rehegwa, judeu va'e, judeu e'ý va'e-pe gwive amombe'u-ta” he'i. “Iporã porã-ta voi xe remimombe'u. Ndaha'ái enterovéa pegwarã. Xe re'ýi kwéry pegwarã ae” he'i araka'e Nhandejáry. No'ã-rami Nhandejáry remimombe'u: “Cristo inhe'ê marangatu reheve oiko-ta pende py'apy-py. Yma peê kwéry ndapeikói xe ndive va'ekwe. Ha ko'ánga katu peiko-ma xe ndive. Upéa-gwi Cristo onhembotuvixa mba'e teeha áry-py pene mbotuvixa mba'e ave va'erã” he'i-ma peê-my Nhandejáry. ²⁸Upéa-rehe oromombe'u oroiko-vy entéro va'e-pe Cristo rehegwa nhe'ê. Oronhemonhe'ê peteí teí va'e-pe. Orombo'e íxupe ave. Nhandejáry arandu randu-rupi orombo'e. Cristo ipy'a-py ogwereco va'e gwive, amba'apo hi'arandu porãve hagwã. ²⁹Amba'apo eterei hese kwéry. Cristo xe mombaraete-gwi amba'apo voi hese kwéry.

2 Ko'áy amombe'use peê-my xe rembiapo hatãha. Peê-my gwarã ajapoha amombe'use. Laodicéia tetã mygwa pegwarã ajapoha, xe rexa e'ý va'e gwive pegwarã ajapoha ave amombe'use ave. ²Amba'apo hatã voi peê-my gwarã-rehe penhembopy'a mbaraete hagwã, pejoyhayhu hagwã pende joja hagwã ojóupe. Amba'apo hatã pende-rehe pene arandu tee hagwã, “Hupigwa meme voi” peje hagwã Nhandejáry nhe'ê-rehe. Upéixa ramo peikwaa porãmba voi va'erã Nhandejáry remimombe'use peê-my. Hemi-mombe'u Cristo rehegwa nhe'ê voi. ³Ha Cristo katu ha'e anho mante oikwaa uka va'e nhande-vy. Nhandejáry arandu jaikwaa e'ý va'e gwive oikwaa uka va'e voi nhande-vy jaikwaa porãmba hagwã. Ha'e nhane mo'arandu Nhandejáry arandu porã porã ete-rupi jaikwaa porãmba hagwã. ⁴Upe ramo ha'e-ta peê-my: Ani pene mbotavy rei

teĩ Cristo arandu e'ỹ mombe'u-vy. Oĩ imandu'a porã va'e hemimombe'u-rehe. Ha nomombe'u porãi. Omombe'u ra'anga anga rei ae oiko-vy. Ani pene mbotavy rei teĩ, ha'e peẽ-my. ⁵A-py xe aĩ ramo jepe, xe resa katu amondo meme joty pende ha-py. Xe mandu'a ramo mba'êixa pa peiko, xe avy'a. Peteixa perovia porã Cristo-pe. Peteixa ndapevái tape porã-gwi. Upe va'e-rehe xe mandu'a ramo, avy'a eterei voi.

Pemoirũ meme katu Cristo-pe

(Gl 4.8-20; Ef 2.1-10)

⁶Ha peẽ jepe kuri Hesu Cristo-pe: “Nde ko xe ruvixa” jepe kuri íxupe. Upéa-gwi pemoirũ meme katu íxupe. Ani peheja teĩ. ⁷Ijekokaha tee va'e ndo'ái va'e. Upéixa voi Cristo-pe perovia porã ramo, pende jekokaharã voi ha'e. Ndape'a rei réry arã. Pende jekokaharã voi ha'e. Upéixa ramo pemoirũ meme katu íxupe pene mombaraeteve teve hagwã peho-vy, perovia porãve rãve hagwã íxupe. Orombo'e hagwe-rami, perovia katu íxupe. Petima porã porã katu ave Nhandejáry-pe peiko-vy. ⁸Xáke, oĩ ko pene mbotavyharã. Ani pene mbotavy teĩ. Cristo nhe'ẽ nomombe'úi va'e. Ha'e ae oarandu omombe'u arã. Omombe'u ra'anga anga rei va'erã peẽ-my. Oapuha rei-ma va'erã omombe'u peẽ-my. Teko rei nhe'ẽgwe omombe'u va'erã peẽ-my. Ko mundo járy Nhandejáry e'ỹ va'e kwéry nhe'ẽgwe rei omombe'u. Hekoha-rupí katu ani pejererova teĩ. ⁹Ha Cristo katu heko Nhandejáry reko-rami. Ha'e ramigwa voi. Oheteporu ramo jepe, ha'e-rami joty oĩ. Ndaha'êi hekoha ambue va'e. Ha'e ramigwa joty voi. ¹⁰Opaixagwa mburuvixa va'e-rehe gwive ipu'aka va'e. Gwĩ yváy pygwa va'e-rehe, gwĩ yvy arigwa va'e-rehe

ave ipu'aka va'e voi ha'e. Omanda va'e gwive Járy ha'e. Enterove va'e ipo pygwa meme oĩ. Ha peẽ katu peiko-ma ramo hendive, pene moingo-ma voi gwekoha-rupí. Pene remikotevẽ gwive ome'ẽ-ma peẽ-my. ¹¹Peẽ Nhandejáry javegwa voi. Yma va'ekwe judeu kwéry ha'e kwéry anho mante Nhandejáry re'ýi. Cristo-pe pemoirũ-gwi, peiko-ma Nhandejáry javegwa ramo. Ndapeikói ramo jepe judeu kwéry reko-rupí, peiko-ma Nhandejáry javegwa ramo. Yma va'ekwe pejapo peiko-vy pejapose va'e. Pene rembiapo porã-ta mo'ã va'ekwe. Pene rembiapo vai joty peiko-vy. Pejapose va'ekwe pejapo joty ra'e. Ha ko'anga katu Cristo pene mombaraete-ma voi pene rembiapo porã meme hagwã. ¹²Cristo va'ekwe omano rire, hetekwe renda-py omoĩ hetekwe. Upe rire, oikove jevy. Ha peẽ penhemongarai uka kuri Hesu Cristo réry-py. Penhemongarai rire-ma peiko-ma peteixa hendive. Áy katu peiko-ma Cristo ndive pemento va'ekwe vérami. Peikove jevy va'ekwe vérami peiko. Hesu omano rire va'ekwe, omoingove jevy íxupe Nhandejáry. Upe va'e nhe'ẽ pehendú ramo: “Imbaraete voi Nhandejáry” jepe hese. Pejerovia-ma hese.^v ¹³Yma va'ekwe napeẽ-myi vérami va'ekwe onhe'ẽ. Heta pene rembiapo vai-gwi, napehendúry voi va'ekwe. Nhandejáry he'i va'ekwe peikwaa e'ỹ va'ekwe. Napende járyi va'ekwe peẽ. Ha ko'anga katu pene moingove-ma Cristo ndive peteixa peiko hagwã hendive. Nhane rembiapo vai va'ekwe gwive Nhandejáry omboykepa-ma nhandéhegwi. ¹⁴Yma va'ekwe Nhandejáry omoĩ va'ekwe kwatia-rehe nhane rembiaporã. Upe va'e nhe'ẽ ndajajapói ramo va'ekwe jepe, nanhane moingo asýiry joty.

Cristo omano-gwi pe kurusugwasu-rehe, nanhane moingo asy mo'ävéi-ma. Nhande reveha-rami omoĩ kurusu-rehe. Kurusu-rehe omano jave, omboykepa voi nhandéhegwi nhande reveha. Nanhane mbopaga ukáiry. ¹⁵Ha'e omano ramo kurusu-rehe, omosê opaixagwa ko mundo járy kwéry, yváy pygwa, yvy arigwa ave yvy'ágwypóry, jaigwypóry ave. Gwĩ omanda va'e-pe gwive omosêmba. Hexapyrã-rupi voi ohexa uka enterovéa-pe opu'akaveha-gwi nomandavéi gwĩ mburuvixa kwéry. Opyta otimba ete hikwái entero mburuvixa gwive yváy pygwa, yvy arigwa ave, yvy'ágwypóry, jaigwypóry ave. Hekovía omanda mbaraeteve hese.

¹⁶Upéa-gwi anive pehendú teĩ gwĩ peẽ-my he'i va'e: "Upe va'e hi'upy e'ỹ" he'i "Naiporãĩ pemboete e'ỹ arete. Naiporãĩ pemboete e'ỹ jasy ra'y áry pytu'uha áry ave" he'i peẽ-my. Upe va'e nhe'ẽ anive pehendú teĩ upe va'e nhe'ẽ. ¹⁷Ha upe va'e nhe'ẽ gwive ndaha'úi Nhandejáry remimbota tee. Ndaha'úi áy pegwarã. Upe va'e nhe'ẽ ranhe ogwahẽ nhande-vy. Oguhẽ Cristo renonde rupigwa-rami. Imandu'aha ranhe ogwahẽ. Ha upe rire ae ogwahẽ ou-vy ha'e tee va'e ohexa uka hagwã nhande-vy anhetegwa va'e gwive. Upéa-gwi upe va'e nhe'ẽ ndaipokatuvéi-ma nhande-vy. ¹⁸Ani pehendú teĩ peẽ-my he'i va'e: "Peẽ ko ndapeikói va'e tekoha-rupi. Iporãve ereiko xe rekoha-rupi" he'i mo'ã. "Xe py'amirĩ voi. Xe kyhyje Nhandejáry-gwi. Upéa-gwi nanhemopeteĩry Nhandejáry-pe imboete-vy. Nhandejáry rembigwái kwéry-pe yváy pygwa va'e ae amboete ave" he'i mo'ã. Ani pehendú teĩ inhe'ẽ. Ixupéte ojehexa uka va'e omombe'u

mbe'upa rei hikwái. Ikéra-py ohexa va'e omombe'u rei. Omombe'upa peẽ-my onhembotuvixa mba'ese-gwi mo'ã. Ha nonhembotuvixa mba'e teéiry. Ha'e ae oakã gwigwa omombe'u rei arã peẽ-my. Nhandejáry-pe oikwaa e'ỹ-gwi, Nhandejáry arandu katu nomombe'úi. ¹⁹Upe va'e nomoirũ teevéi-ma Hesu Cristo-pe. Upéa-gwi ha'e ae oarandu omombe'u. Cristo gwigwa arandu katu nomombe'úi. Nhane akã katu nhande rete mo'arandu va'e. Nhande rete omongakwaa va'e ave. Upéixa voi Cristo nhane mo'arandu va'e nhande rereko-vy. Nhande rete ojepota potapa ojóehe ombaraete hagwã. Upéixa ete voi Nhandejáry oipota nhande joja nhanhopytygwõ-vy nhane mbaraete hagwã.^{wx}

**Pemoĩ katu pende resa
yváy pygwa-rehe**

(Gl 3.3-5)

²⁰⁻²¹Ha Hesu Cristo katu omano va'ekwe kurusu-rehe. Peteixa pemoirũ-gwi íxupe, peiko áy pemanó va'ekwe-rami ave. Upéa-gwi ndaipu'akavéi pende-rehe ko mundo járy Nhandejáry e'ỹ va'e kwéry va'e, yváy pygwa. Upéixa ramo, ani vyteri pehendú teĩ gwĩ omanda rei va'e nhe'ẽ, Cristo ndive peiko e'ỹ va'e-rami. No'ã-rami he'i va'e ko mundo járy kwéry omanda-vy: "Oĩ ja'u va'e. Oĩ ja'u e'ỹ va'e ave. Ani eréhupi teĩ ja'u e'ỹ va'e. Ani eremboja jepe ne apekũ-rehe. Ani erépoko teĩ hese" he'i mo'ã. Ma'erã po pehendú upe va'e nhe'ẽ. Upéa rehegwa ja'u ramo, ndaiporivéi-ma, opa voi. Opa va'erã-rehe naiporãĩ nhamanda. ²²Upéa rehegwa nde'íry Nhandejáry va'ekwe. Teko rei nhe'ẽ ae upéa nhe'ẽ. Upéa-py rei nhane mbo'e va'ekwe teko rei. ²³Gwĩ pende-rehe omanda va'e hi'arandu

porā vérami mo'ã. Ha nahi'arandu porāi: "Iporā katu ereiko ore rekoha-rupi" he'i mo'ã. "Ore py'amirĩ voi. Ore kyhyje Nhandejáry-gwi. Upéa-gwi noromopeteíry imboete-vy Nhandejáry-pe. Nhandejáry rembigwái kwéry-pe yváy pygwa va'e ae oromboete meme ave" he'i mo'ã. "Iporā ore rekoha-rupi peiko" he'i mo'ã peẽ-my. "Iporā katu jareko asy nhande rete nhamboeteve hagwã Nhandejáry-pe" he'i mo'ã peẽ-my. Ani pehendú teĩ inhe'ẽ. Pene mbo'e ramo jepe, nahi'arandu porāi joty voi pene mbo'eháry. Inhe'ẽ nhahendu ramo katu, ndaipóiry joty inhe'ẽ. Ijapu voi. Inhe'ẽ nhahendu ramo ndajaiko porāi arā joty. Nanhane mombaraetéiry va'e inhe'ẽ nhane rembiapo vai e'ỹ hagwã, jajapo porā meme hagwã. Nainhe'ẽ pokatúiry voi. Inhe'ẽ rei va'e hikwái. Ani erehendú teĩ inhe'ẽ.

3 Omano rire oikove jevy-ma Cristo va'ekwe. Peteíxa pemoirũ-gwi íxupe, peikove jevy-ma vérami peiko. Upéa-gwi pemoĩ katu pende resa yváy pygwa-rehe. Upe-py oĩ Cristo Nhandejáry yke-rehe ogwapy oĩ-vy. Nhandejáry ombopu'aka íxupe ha-py oĩ.^y
² Upe pygwa rehete pemondo meme katu pende resa. Ani pepena teĩ ko yvy pygwa-rehe peipota va'e-rehe. ³ Áy peẽ peiko voi pemanó va'ekwe-rami hendive. Napepenavéiry ko yvy pygwa-rehe. Peteíxa pemoirũ-gwi Cristo-pe, onhangareko va'e pene nhe'ẽ marangatur-rehe. Ha'e Nhandejáry ndive oĩ. Ha ko'ánga katu Nhandejáry ndive onhangareko va'e pene nhe'ẽ marangatur-rehe. ⁴ Ha peẽ hendive peiko va'e. Ha'e pene nhe'ẽ marangatur-rehe onhangareko va'e voi. Ha'e ojehexa uka jevy ou-vy ramo, pende rexa uka va'erã hendive ave. Ha enterove va'e katu om-

botuvixa mba'e íxupe va'erã. Pene mbotuvixa mba'e va'erã ave hendive.

Anive pejapo pejapo vai va'ekwe-rami

(Ef 4.17-25)

⁵ Upéa-gwi xe anhemonhe'ẽ-ta peẽ-my. Anive pejapo vai teĩ. Anive pene mandu'a teĩ pene rembiapo vai va'erã-rehe. Anive penhemotĩ e'ỹ teĩ avave-pe. Teko rei reko-rupi ani pejogwerekó teĩ. Ani pemondo pende resa pene rembiapo vairã-rehe. Ani peipota rei teĩ pende rapixa mba'e. Peipota va'e-rehete ani pepena eterei teĩ. Upéixa peiko ramo, Nhandejáry e'ỹ va'e pemboete peiko-vy. Naiporāi eremboete nde ereipota va'éte. ⁶ Upéa rehegwa apoha gwive, Nhandejáry nhe'ẽ rendú e'ỹ va'e gwive, ogwerekó asy va'erã íxupe kwéry Nhandejáry. ⁷ Yma va'ekwe upéixa voi peiko va'ekwe. Upéa rehegwa pejapo japo peiko-vy va'ekwe. ⁸ Ha ko'ánga katu anive pejapo pejapo vai va'ekwe-rami. Ani pende poxy teĩ. Ani ne mandu'a poxy teĩ nde rapixarehe. Ani erenhe'ẽ poxy íxupe. Ani nde py'a vai teĩ nde rapixarehe. Ani nde apu rei teĩ nde rapixarehe. Ani erenhe'ẽ rei rei hese. ⁹ Perova-ma kuri pende rekoha vai peiko-vy napene rembiapo vaivéi-ma hagwã. Upéa-gwi ani pende apu ojóupe. ¹⁰ Ko'áy pene mboheko porã-gwi Nhandejáry, peẽ pende rekoha pyahu porã-ma voi. Oipota gweko rupive pive peiko peikwaa porãve rãve hagwã íxupe.^z ¹¹ Nhande nhande rekoha pyahu porã-ma voi. Upéa-gwi nhandejéupe va'e gwive nhande jareko Peteíxa: "Ko va'e judeu e'ỹ va'e, upéa judeu kwéry va'e" ndaja'evéiry. "Ko va'e judeu reko-rupi oiko va'e. Upe va'e judeu reko e'ỹ-rupi oiko" ndaja'evéi-ma. "Ko va'e nhande re'ýi e'ỹ va'e. Upéa nhande reko kwaa e'ỹ" ndaja'evéi-ma. "Ko va'e omba'apo

va'e ijáry-pe mante. Upe va'e omba'apo va'e ojehénte" ndaja'evéi-ma. Ha Cristo katu nhande py'apy-py kwéry oiko va'e. Upéa-gwi nhande, nhande rekoha pyahu porã va'e, aỹgwa peteixa jareko nhandejupe.^a ¹²Ha peẽ katu Nhandejáry re'ýi. Pende rayhu va'ekwe. Pende poravo va'ekwe ojéupe gwarã. Upéa-gwi perova katu pende rekoha. Peiporiahuvareko katu pende rapixa-pe. Ani pene mba'e rakate'ỹ teĩ íxupe. Eme'ẽ ae katu íxupe hemikotevê va'e. Ani penhembotuvixa mba'ese eterei. Ani pende poxy pya'e teĩ pende rapixa-pe. Pereco kiriri rei ae katu íxupe. ¹³Túvy-rami pejogwerekereko porã katu. Ipoxy ramo jepe nde rapixa, túvy-rami joty peiko katu íxupe. Ani pereco poxy íxupe. Pende poriahuvareko Nhandejáry. Upéa-gwi pejoporiahuvareko reko katu peiko-vy ave. Ha nde rapixa katu nde rerekereko asy ramo jepe, eiporiahuvareko reko meme joty katu íxupe. ¹⁴Pejohayhu porã porã katu. Pejohayhu ramo, pende joja porã porã tee joa va'erã. ¹⁵Ha pene mbopy'agwapy va'e katu Cristo voi peiko hagwã pende py'agwapy reheve. Pende pe'a va'ekwe Nhandejáry peteixa peiko hagwã onhondive pende joja meme hagwã pende py'agwapy reheve. Upéixa ramo petima porã katu Nhandejáry-pe pemboete-vy.^b ¹⁶Topyta meme katu nde py'apy-py Cristo nhe'ẽ porã gwive. Pehendu porã porã katu inhe'ẽ. Penhombote mbo'e katu arandu-rupi. Penhemonhe'ẽ ojéupe arandu-rupi. Pepporahéi katu. Nhandejáry nhe'ẽ héry va'e Salmo-py epporahéi. Epporahéi mborahéi-py ave. Nhandejáry mboete-vy pepporahéi katu. Petima porã katu íxupe pende py'a gwive. ¹⁷Ha ne rembiapo va'e gwive ejapo katu Nhandejáry Hesu réry-py. Ere va'e gwive, ere katu Hesu rekovía. Hesu réry-rupi

petima porã katu Nhandejáry Nhande Ru va'e-pe.^c

**Opáixa pene rembiaporã
pejapo katu nde py'a gwive**

(Ef 5.21–6.9; 1 Pe 3.1)

¹⁸Áy peẽ kunha eremenda va'ekwe-pe anhemonhe'ẽ-ta. Pehendu katu peteĩ teĩ pene ména nhe'ẽ. Peẽ Hesu rerovi-aha voi. Upéa-gwi iporã katu pehendureko pene ména nhe'ẽ. ¹⁹Áy peẽ kwimba'e eremenda va'ekwe-pe anhemonhe'ẽ-ta. Ehayhu tee katu ne rembireko-pe. Ani ererekereko asy teĩ íxupe. ²⁰Áy peẽ mitã kwéry-pe anhemonhe'ẽ-ta. Peẽ Hesu reroviaha va'e voi. Upéa-gwi pehendureko katu pende ru, pende sy nhe'ẽ. Upéixa pejapo arã Nhandejáry remimbota. ²¹Áy peẽ mitã ru va'e-pe, mitã sy va'e-pe anhemonhe'ẽ-ta pono pemanda pohýi pende ra'y kwéry-pe, pende rajy kwéry-pe ave. Ani nde poxy reheve eremanda nde ra'y kwéry-pe. Upéixa ramo mba'evendojaposevéi arã hikwái. ²²Áy penhemomba'apo va'e anhemonhe'ẽ-ta peẽmy. Pehendu meme katu ne mba'ejáry nhe'ẽ. Oĩ oipota va'e imba'ejáry imandu'a porã hese. Imba'ejáry resa-py omba'apo. Ndoikovéi ramo katu nomba'apói. Ani peiko upe va'e reko-rupi. Ndoikovéi ramo ne mba'ejáry, oĩ vérami joty ne ndive, emba'apo joty. Nde py'a gwive emba'apo katu eremboete-gwi Nhandejáry-pe. ²³Opáixa pene rembiaporã pejapo katu nde py'a gwive. Ne momba'apo ramo, ani ere: "Amba'apo teko rei-pete". Ere ae "Nhandejáry-pe ave amba'apo" ere. ²⁴Eremba'apo porã ramo, ome'ẽ va'erã nde-vy Nhandejáry ne rembiapokwe repy. Ne mandu'a katu upe va'erã-rehe. Nhandejáry re'ýi pegwarã ome'ẽ va'erã nde-vy. Ndaha'éi teko rei nde Járy tee. Cristo ae katu nde Járy tee. ²⁵Entéro hembiapo vai va'e-

^a3:11 Ef 4.17-32 ^b3:15 Ef 4.1-16 ^c3:17 Ef 5.15-20

pe gwive Nhandejáry peteixa ogwereco va'erã. Ombohasa asy va'erã íxupe kwéry hembiaipo vai va'ekwe-gwi. Mburuvixa ramo jepe, hembigwái ramo jepe, peteixa ombohasa asy va'erã íxupe kwéry.

4 Oĩ pene pa'ũ-my oporomomba'apo va'e. Nde eremomba'apo va'e anhemonhe'ẽ-ta nde-vy. Eme'ẽ katu ne rembigwái kwéry-pe hemikotevê kwéry. Ani ne mba'e rakate'ỹ teĩ íxupe kwéry. Oime ko nde Járy ave yváy-py. Ne mandu'a katu nde Járy yváy pygwa-rehe.

Paulo onhemonhe'ẽ íxupe kwéry

(Lc 18.1-8; Ef 5.15-16; 6.18-20; 1 Ts 5.17; 1 Pe 3.15-17)

²Ani pejapo e'ỹ teĩ oraçãõ. Ani ne mandu'a Nhandejáry rehegwa e'ỹ-rehe, pejapo jave oraçãõ. Petima porã Nhandejáry-pe imboete-vy.

³Pejapo jave oraçãõ, pemondo katu pene nhe'ẽ Nhandejáry-pe ore-rehe ave omombe'u uka porã hagwã ore-vy. Oromombe'useve Nhandejáry nhe'ẽ. Hesu Cristo nhe'ẽ oromombe'useve ave. Cristo rehegwa ojehexa uka ramo va'e nhande-vy oromombe'use. Ko'anga Cristo rehegwa nhe'ẽ amombe'u-ma aiko-vy-gwi, xe moĩ-ma kuri preso.

⁴Upéa-gwi pejapo katu oraçãõ xe-rehe xe aikwaa uka porãve hagwã inhe'ẽ amombe'u-vy. Amombe'u porã hagwã Nhandejáry oipotaha-rami amombe'u hagwã, pembojeupi katu Nhandejáry-pe pene nhe'ẽ xe-rehe. ⁵Ha gwĩ Hesu reroviaha e'ỹ va'e katu ereko arandu katu íxupe. Mamo eretopa ha-rupi, ereko reko arandu katu íxupe.^d ⁶Pende poxy-pype ani penhe'ẽ teĩ íxupe. Penhe'ẽ porã ae katu enterove va'e pene nhe'ẽ ohenduse hagwãixa. Upéixa ramo peteĩ teĩ va'e oporandu ramo nde-vy,

ohendu hagwãixa eremombe'u va'erã íxupe kwéry.

Paulo irũ he'i uka íxupe omandu'a porãha

⁷Ãy amondo-ta nde-vy xe irũ Tíquico héry va'e. Ogwahẽ ramo nde ha-py omombe'upa va'erã xe aikoha upéixa. Ha'e nhande ryvy voi jajohayhu va'e. Nhane pytygwõ va'e nhane mbotavy e'ỹ reheve. Nhandejáry rembiaipo ojapo japo va'evy. Ore ndive oiko va'evy Nhandejáry rembiaipo orojapo ramo. ⁸Upe va'e amondo-ta kuri peẽ-my ore moher-akwã porã hagwã pene mbopy'agwasu hagwã. ⁹Indive oho-ta kuri nhande ryvy Onésimo nhane rembiayhu va'e, Hesu rape-gwi ojere e'ỹ va'e. Ha'e nde re'yi voi, ne irũ va'e ave. A-py ojehu va'ekwe gwive omombe'uta peẽ-my. ¹⁰Ha Aristarco katu xe ndive oĩ preso va'e he'i uka-ta peẽ-my omandu'a porãha. He'i uka-ta ave peẽ-my omandu'a porãha Barnabé ryvy Marco. Oho jevy ramo peẽ-my erohory katu íxupe Marco-pe. Amondo kuri hesegwa xe nhe'ẽ perohory hagwã íxupe. ¹¹Ha Josué Justo katu he'i ukata peẽ-my omandu'a porãha. Upe mbohapygwa Aristarco, Marco, Josué Justo ave, judeu kwéry va'e, ha'e kwéry anho xe pytygwõ va'e. Outro kwéry Hesu-rehe ojerovia va'e, judeu kwéry va'e, naxe pytygwõiry. Ha upe mbohapygwa ae katu xe pytygwõ. Xe pytygwõ amombe'u hagwã nhande ruvixa rehegwa nhe'ẽ. Xe mbopy'agwasu ave xe pytygwõ-gwi. ¹²Ha Epafras katu ne irũ va'e, Hesu Cristo rembigwái va'e ave, he'i uka-ta ave peẽ-my omandu'a porãha. Ha'e ojerure meme Nhandejáry-pe pende-rehe. Ojerure mbaraete tee íxupe pene mbopy'agwasu hagwã, onhembohetave tave peẽ-my pene rembigwaa,

^d4:5 Ef 5.16

pepyta e'ỹ hagwã mitã reko-rami, pe-japopa hagwã Nhandejáry remimbota gwive. ¹³ Ha'e omba'apo va'e voi. Ndopy-tavéi oração apo-vy. Pende-rehe meme ojapo oração. Laodicéia tetã mygwa-rehe, Hierápolis tetã mygwa-rehe ave ojapo meme oração. Xe resa-rupi ahexa va'ekwe amombe'u. ¹⁴ Ha Lucas katu nhane mbogwerahaty nhane rembiayhu va'e ave, he'i uka-ta ave omandu'a porãha. Demas ave he'i uka-ta omandu'a porãha. ¹⁵ Xe rekovia peraha katu xe mandu'a porãha xe ryvy kwéry-pe Laodicéia tetã mygwa-pe. Peraha katu kunha héry va'e Ninfa-pe ave. Hóga-py onhomboaty va'e Hesu reroviaha kwéry. Upe-py onhomboaty va'e-pe gwive, peraha katu xe mandu'a porãha. ¹⁶ Ere-

monhe'ẽmba rire ko kwatia nhe'ẽ atýrapy, embohasa outro po-py. Embohasa gwĩ Hesu reroviaha-pe Laodicéia tetã mygwa-pe. Emonhe'ẽ uka xe kwatia upe-py. Upe-gwi ombohasa-ta ave peẽ-my outro xe kwatia nhe'ẽ ave. Ogwahẽ ramo, pemonhe'ẽ katu ave pe outro xe kwatia nhe'ẽ. ¹⁷ Ha ere katu kuri xe ryvy Arquipo-pe: "Ne rembiaporã Nhandejáry remime'ẽgwe. Hesu reroviaha-pe ereipytygwõ hagwã he'i nde-vy Nhandejáry. Upe va'e gwive ejapopa katu" ere íxupe. ¹⁸ ãy amondo-ta peẽ-my xe mandu'a porãha. Xe voi ajapo xe réry xe po-rupi. Pene mandu'a meme katu preso aimeha-rehe. Tapende rovasa katu Nhandejáry pende rexakwaa rei-vy. Opa xe nhe'ẽ.

Paulo remimombe'ukwe

**Tessalônica tetã
mygwa pegwarã 1**

**primeira epístola de Paulo
aos tessalonicenses**

**Paulo inhirũ ave omondo Tessalônica
tetã mygwa-pe onhe'ẽ kwatia-rehe**

1 Hesu reroviaha Tessalônica tetã-my oiko va'e kwéry. Ore Paulo, Silvano, Timóteo ave oromondo-ta peẽ-my ore nhe'ẽ. Kwatia-rehe oromondo-ta peẽ-my. Nhandejáry ko Nhande Ru. Peẽ katu ijave etegwa voi, Nhandejáry Hesu Cristo jave etegwa ave. Tapende rexakwaa rei katu Nhandejáry pende rovassa porã-vy. Tapene mbopy'agwapy ave.

**Paulo otima porã Nhandejáry-pe
Tessalônica tetã mygwa-rehe**

²⁻³Ha ore ore mandu'a meme va'e pende-rehe kwéry oronhomongeta jave Nhandejáry Nhande Ru ndive. Perovia tee va'e Nhandejáry-pe. Pehayhu tee va'e íxupe ave. Upéa-gwi pene kane'õ ramo jepe pene rembiapo porã porã joty. Napeha'arõ ku'a ku'ái va'e Nhandejáry Hesu Cristo-pe. Peha'arõ tee ae íxupe peiko-vy ou hagwã nhane resende hagwã. Gwĩa-rehe ore mandu'a ramo, orotima porã porã oroiko-vy Nhandejáry-pe pende-rehe. Nhandejáry ndive oronhomongeta jave ore mandu'a pende-rehe. ⁴Ha peẽ katu, ore re'íy kwéry, Nhandejáry rembiporavo voi nipo ra'e. "Hembiayhu nipo ra'e ave" oro'e ro'e pende-rehe. Oroikwaa voi. Orohexa-gwi pende rekoha porã, oroikwaa voi. ⁵Heta oronhemonhe'ẽ nhe'ẽ va'ekwe peẽ-my. Oronhemonhe'ẽ jave napehendu reíry

va'ekwe. Perovia tee-ma voi va'ekwe. Ipu'aka Hesu rehegwa nhe'ẽ pende-rehe. Upéa-gwi perovia tee voi va'ekwe íxupe. "Anheĩ nipo ra'e kóá nhe'ẽ" peje va'ekwe, oikwaa uka peẽ-mygwi Nhe'ẽ Marangatu tee va'e. Upéixa ramo pende rekoha oroikwaa ramo, orotima porã Nhandejáry-pe. Ha ore rekoha peikwaa voi. Pehendu porã hagwã mba'e-rami orogwerekó va'ekwe oronhemonhe'ẽ-vy peẽ-my peikwaa voi. ⁶Ha peẽ katu peikose va'ekwe ore reko-rupi. Nhandejáry Hesu reko-rupi peikose ave. Oronhemonhe'ẽ ramo pehendu va'ekwe Hesu nhe'ẽ. Ha pende rapixa pene moingo asy voi. Pehendu-gwi Nhandejáry Hesu nhe'ẽ, pene moingo asy. Upéixa pende rereko asy ramo jepe, pene mbovy'a joty Nhe'ẽ Marangatu tee va'e. ⁷Pende rekoha porã ete voi. Upéa-gwi Macedônia vvy pygwa Acaia vvy pygwa ave, Hesu nhe'ẽ renduha va'e oikose pende reko-rupi. ⁸Pendéhegwi onhemombe'u va'ekwe nhe'ẽ porã. Opa-rupi onhehendu. Macedônia vvy-rupi, Acaia vvy-rupi ave ohendu pene rerakwã. Nhandejáry perovia tee-gwi opa-rupi oho pene rerakwã porã. Upéa-gwi, ojekwaa-gwi opa-rupi, ore noromombe'úi pene rerakwã. ⁹Oromombe'u rekovia íxupe kwéry, he'i ore-vy Hesu reroviaha omombe'u-vy: "Ohendu porã nipo ra'e pene nhe'ẽ Tessalônica tetã mygwa kwéry" he'i. "Upéa-gwi nipo ra'e omboyke tupã ra'anga anga rei ogwerova-ma hagwã gweko Nhandejáry-rehe. Tupã tee oikove va'e rekoha-rupi oiko hagwã ogwerova-ma gwekoha" he'i ore-vy. ¹⁰"Ha ko'anga katu oha'arõ oiko-vy Nhandejáry ra'y Hesu-pe, hemimoingove jevy va'ekwe, ogwejy jevy hagwã yváy-gwi. Oha'arõ voi oiko-vy Hesu nhane resendeharã"

^e1:6 At 17.5-10

he'i ore-vy pene momb'e-u-vy. Ha Nhandejáry omoingo asy-ta ramo entéro hekoha vai va'e kwéry gwive, imytu'e'y eterei ramo Nhandejáry-gwi hikwái, upe áry-py voi nhane resendeharã voi Hesu.

Mitã isy ogwerekoha va'e-rami Paulo ohayhu pe tetã mygwa-pe

2¹⁻² Are-ma oroho va'ekwe Filipos tetã-my. Orogwahẽ ramo upe-py ore moingo asy voi. Upe pygwa kwéry ore rereko asy va'ekwe onhembosarái-vy ore-rehe. Upe va'e peikwaa voi, xe re'yí kwéry. Upe rire orohasa asy rire, oroho pende ha-py. Orohasa asy rire, ore mbopy'agwasu joty Nhandejáry oromombe'u hagwã peẽ-my hesegwa nhe'ẽ porã. Pende rapixa kwéry ore nhe'ẽ omboyke ramo jepe, oromombe'u joty nhe'ẽ porã. Ndoroho reíry oronhemonhe'ẽ-vy peẽ-my. Pehendu voi ore nhe'ẽ.^f ³Oronhemonhe'ẽ ramo peẽ-my, ndaha'etí voi imombe'u jevypyre ore-vy. Ore ko anhetegwa voi oromombe'u va'ekwe peẽ-my. Ore reko ky'a e'y reheve oronhemonhe'ẽ va'ekwe. Ndaha'éiry voi orombotavyse-vy rei oronhemonhe'ẽ va'ekwe. Anhetegwa tee va'e meme voi oromombe'u oronhemonhe'ẽ-vy peẽ-my. ⁴Ha Nhandejáry katu ojohu porã-gwi ore reko ojerovia ore-rehe. Upe ramo he'i ore-vy oromombe'u hagwã Hesu rehegwa nhe'ẽ porã. Upéa-gwi mate orojapo hemimbota oronhemonhe'ẽ-vy. Teko rei remimbota katu ndorojapói. Nhandejáry remimbota ae mate orojapo. Nhande py'apy gwive oikwaa va'e Nhandejáry. Iporã para'e, ivai para'e? Upéa Nhandejáry oikwaa voi. Ndaipóri mb'a'eve onhemi va'e íxugwi. ⁵Aipo ramo noromboete reíry va'ekwe orombotavy hagwã.

Upéa peikwaa voi. Noronhe'ẽ ra'anga anga reíry oroipotave-gwi orejéupe gwarã. Ore apu ramo oikwaa ave arã Nhandejáry. ⁶Ore Cristo remimondo voi. Ha noronhemboete reiséiry. Noronhemboete rei ukaséiry peẽ-my. Noronhemboete rei ukaséiry avave-pe. ⁷Upéa-rupi: “Jaha jajerure nhane ma'erã-rehe” ndoro'etí joty. Nhandejáry he'i ramo jepe nhande-vy: “Iporã xe remimondo okaru rei” he'i ramo, oromba'apo joty ore rembi'u repyrã-rehe. Ndorojerure ruréiry joty ore remi'urã-rehe. Oroiko ramo pene pa'ü-my, orogwerekoko porã porã rei peẽ-my. Mitã isy ogwerekoha va'e-rami orohayhu oroiko-vy peẽ-my. ⁸Orohayhu eterei-gwi oromombe'u va'ekwe peẽ-my Nhandejáry nhe'ẽ porã. Upe rire orome'ese ave peẽ-my ore rekove. Orohayhu eterei-gwi oroiko-vy, nore rakate'yiry ore rekove-rehe ime'ẽ-vy. Orome'ese voi ore rekove. Orejéupe katu ndoroikói. Peẽ-my gwarã mante ore oroiko. ⁹Ha ko'ánga pene mandu'a va'e voi ore rembiapo hatã hagwe-rehe, ore re'yí kwéry. Ore mokane'õ ne'õ hagwe-rehe pene mandu'a va'e. Oromombe'u ramo nhe'ẽ porã, ndoroipotái va'ekwe peme'ẽ rei ore-vy ore remi'urã. Upéa-gwi ndoropytái oromba'apo e'y reheve va'ekwe. Áry-py pyhare ave oromba'apo oroiko-vy. ¹⁰Apogwerekoko porã va'ekwe peẽ-my, Hesu reroviaha va'e kwéry-pe. Ore reko marangatu oroiko-vy. Ndrohejáiry voi tape porã. Ore reko jejavy e'y reheve ore oroiko va'ekwe. Ha peẽ katu upéa rexahare voi. Ndore apúi voi. Ore apu ramo oikwaa arã Nhandejáry. ¹¹Oronhemonhe'ẽ peẽ-my túvy onhemonhe'ẽha-rami gwa'yry-pe. Nde rúixa peteĩ teĩ-pe oronhemonhe'ẽ: “Eiko katu Nhandejáry

^f2:1-2 At 16.12-24; 17.1-9; 2 Co 1.12

reko-ha-rupi. He'i hagwe-rami eiko" oro'e ro'e peë-my. ¹²“Ha Nhandejáry katu ha'e pene mogwahë va'erã pende ruvixa ramo oiko ha-py, hendy-rupi onhemomba'egwasu ete ha-py. Aníke pemboyke teĩ íxupe. Peipyhy katu tape porã pono pemonhemotí íxupe” oro'e va'ekwe peë-my.

Ohasa asy hagwe-rami Nhandejáry re'yí, ohasa asy ave pe tetã mygwa

¹³Upéixa ramo oromombe'u ramo nde-vy Nhandejáry nhe'ë, pehendu va'ekwe. Pehendu ramo: “Ko va'e nhe'ë Nhandejáry nhe'ë tee voi ra'e. Ndaha'etí teko rei nhe'ë. Nhandejáry nhe'ë tee ae voi ra'e” peje va'ekwe ojóupe. Peje porã voi. Kóá nhe'ë Nhandejáry nhe'ë tee voi. Kóá nhe'ë pene mo'arandu va'e perovia ramo. Kóá nhe'ë pene mbopy'apyhy pyhy va'e perovia-gwi. Upéa-gwi orotima porã porã pende-rehe Nhandejáry-pe. ¹⁴Perovia rire, ore re'yí kwéry, pehasa asy va'ekwe. Ohasa asy hagwe-rami Nhandejáry re'yí mamó ojogweroaty aty ha-rupi, pehasa asy ave. Ohasa asy hagwe-rami Judéia yvy rupigwa Hesu Cristo reroviaha kwéry, peë ave pehasa asy. Peha'ã-ma íxupe kwéry. Ha judeu kwéry ogwereco asy va'ekwe gwe'yí kwéry. Upéixa voi äy pene moingo asy ave pende re'yí kwéry. Upéixa peiko-ma heko-rupi, Hesu reroviaha reko-rupi, Judéia pygwa reko-rupi. ¹⁵Ha judeu kwéry katu hekoha vai va'e. Yma ojuka juka va'ekwe Nhandejáry nhe'ë-py omombe'u va'ety kwéry-pe. Ojuka rire, ojuka va'ekwe Nhandejáry Hesu-pe ojuka hikwái. Upe rire ore mosë kuri ore mondo-vy. Ha Nhandejáry ndojohu porã hembiaapo. Ndojapóiry hemimbota hikwái. Entéro kente kwéry-rehe gwive ndaija'éiry hikwái. ¹⁶Ndoipotái oromombe'u Nhandejáry nhe'ë judeu e'y kwéry-pe. Nhandejáry oresende

judeu e'y-pe ndoipotái voi hikwái. Ndoipotái teĩ jepe, ore oromombe'u joty. Upéixa ramo hembiaapo vaive ive voi oho-vy. Ha äy katu Nhandejáry nhe'ë-py ogwahë-ma ombohasa asy hagwã áry. Angaete-ma Nhandejáry ombohasa asy-ta íxupe kwéry.

Paulo oho-ta mo'ã Tesselônica tetã-my

¹⁷Orohexa nga'u eterei va'ekwe, ore re'yí kwéry. Sapy'a ete ndorohexái peë-my. Orohexa nga'u eterei-gwi tyre'y-rami oroiko. Ndorohexavéi ramo jepe, oronhesamondo mondo rei joty oroiko-vy pende-rehe kwéry. Upéixa ramo orohexa nga'u eterei-gwi, orohexaseve seve pende rova. Orojapura ave. Orohexase-ma voi pende rova. ¹⁸Upe-ma ramo oroho-ta mo'ã pende ha-py. Xe Paulo ahase hase rei aiko-vy pende ha-py. Ha Satanás anháy ruvixa katu ore joko joko, ndohejái oroho hagwã pende ha-py. Upéa-gwi orohose ramo teĩ jepe, ndorohói joty. ¹⁹Ha ogwejy jevy ou-vy ramo Nhandejáry Hesu, ndaipóri voi ne ramigwa ore mbovy'a va'erã. Hesu yke-rehe nhaĩ ramo, upe-py apohexa ramo, orovy'a-ta. Pende-rehe kwéry voi ore orovy'a-ta. Upe-py oro'e-ta pende-rehe: “Nthane remimombe'u ndarefry” oro'e-ta pende-rehe. ²⁰Pende-rehe ore oronhemomba'egwasu-ta. Pende-rehe kwéry orovy'a eterei-ta.

Timóteo ogwahë jevy. Herakwã porã ogweru

3¹⁻²Upe ramo heta orohexa nga'u va'ekwe. Ajapura voi aikwaa hagwã mba'éixa po peiko. Xe ajapura-gwi amondo kuri pende rexa-vy xe irú Timóteo. Ha'e Nhandejáry nhe'ë apoha Hesu nhe'ë mombe'uhaty. Ha upéi xe anho apyta a-py Atenas tetã-my. Xe irú e'y reheve apyta. Naxe rakate'yí xe

irũ-rehe: “Iporãve xe apyta xe anho” ha'e xejúpe. Ndapytaséi ha-gwi apyta joty xe anho, ajapura-gwi aikwaa hagwã mba'éixa po peiko. Upéa-gwi amondo kuri Timóteo onhemonhe'ẽ hagwã peẽ-my: “Perovia tee katu Hesu-pe. Peiko meme katu tape porã-rupi.⁸ Anike pejere tape porã-gwi erehasa asy jave.” Upéa he'i hagwã peẽ-my amondo kuri íxupe. Nhande kwéry, Hesu reroviaha va'e jahasa asy va'erã voi. Upeixagwa nhande-vy gwarã voi. Upéa peikwaa voi. ⁴Oroime ramo pene ndive va'ekwe oromombe'u va'ekwe nhane renonderã: “Jahasa asy-ta” oro'e va'ekwe peẽ-my. Ha ko'anga katu oro'e hagwe-rami jahasa asy-ma jaiko-vy. Upéa peikwaa voi. ⁵Upéa-rehe ajapura eterei-gwi, amondo kuri aikwaa hagwã perovia porã-ma para'e, perovia ku'a ku'a rei para'e. Pende reko mbo'e vai-ma para'e anháy ruvixa Satanás. Pende reko rerova-ma para'e Satanás. Upéa nhande reko mbo'e vaise va'ety voi. Pende reko rerova-ma para'e gwekoha-rupi ra'e. Aipo ramo oronhemonhe'ẽ rei voi arã araka'e peẽ-my. ⁶Ha ko'ây ogwahẽ jevy-ma ou-vy pende ha-gwi. Ogwahẽ jevy-ma ou-vy ore ha-py Timóteo. Pene rerakwã porã ogweru imombe'u-vy ore-vy. He'i ore-vy pende-rehe: “Ogwerovia tee-ma hikwái Nhandejáry-pe. Ojohayhu tee hikwái. Nde-rehe imandu'a porã meme hikwái. Erehexa nga'uha-rami íxupe kwéry nde rexa nga'u ave hikwái” he'i ore-vy pende-rehe.^h ⁷Upéa-rehe ore orohasa asy jave, orojepy'a jopy jave, orohendu-ma voi perovia tee ramo. Orohendu-ma ramo, ndapogwerokyhyjevéi-ma peẽ-my perovia tee-magwi. Ore mbopy'agwapy jevy-ma katu. ⁸Eremboyke e'ỹ ramo Nhandejáry-pe, ereipyhy joty ramo

tape porã, oroiko porã jevy ore ave. Ore pytuhẽ jevy-ma ore ave. ⁹Ore mbovy'a-gwi Nhandejáry, orovy'a eterei pende-rehe. Upéa-gwi orotima porã Nhandejáry-pe. Orotima porãseve íxupe pende-rehe kwéry. Ha norotima porã kwaái íxupe. Mba'e-rami tamo ra'e orotima porãve hagwã íxupe. ¹⁰Oromondo mondo oroiko-vy Nhandejáry-pe ore nhe'ẽ. Pyhare áry-py ave ore kyre'ỹ voi orojerure rure-vy íxupe jajoheza jevy hagwã. Upéi katu jajoheza jevy ramo, nderejerovia porã teéi ramo Hesu-rehe, orombojerovia porã arã hese. Ndereho porã teéi ramo, orombo'e arã ereho porãve hagwã tape porã-rupi.

Paulo ojapo oração

(Cl 1.9; 2 Ts 2.16-17)

¹¹Tohexa uka ore-vy tape porã Nhandejáry, Nhande Ru, orogwahẽ hagwã oroho-vy pende ha-py. Tore reraha katu ave pende ha-py Nhandejáry Hesu. ¹²Nhandejáry nhe'ẽ-rupi tapejohayhu porãve rãve katu. Enterovéa-pe pehayhu porãve katu. Ore orohayhu teeha-rami ave peẽ-my, pejoyhayhu katu. ¹³Upéixa ramo pene mbopy'apyhy pyhy-ta Nhandejáry ndapejevavyvéi hagwã, ndapejeréi hagwã tape marangatu-gwi. Upéixa ramo, ogwejy jevy ou-vy ramo Nhandejáry Hesu imarangatu va'e kwéry ndive, penhembo'y va'erã Nhandejáry rovagwy-py pei-vy. Pejevavy e'ỹ reheve, pende py'a potí reheve, penhembo'y va'erã Nhande Ru rovagwy-py.

Oipota Nhandejáry heko marangatu

(Rm 13.13-14; Ef 5.3-8)

4 Ko'anga oromombe'u jevy-ta pende rekorã, ore re'ýi kwéry. Oromombe'u va'ekwe pende rekorã. Mba'éixa po pejapo-ta Nhandejáry

remimbota orombo'e va'ekwe. Ko'anga pejapo voi Nhandejáry remimbota orombo'e hagwe-rami. Upéa-gwi oronhemonhe'ê jevy peê-my Nhandejáry Hesu réry-py: "Pejapo poráve ráve katu hemimbota" oro'e peê-my. Nhane moirü-gwi nhande-vy Hesu oronhemonhe'ê. ²Nhandejáry Hesu réry-py oronhemonhe'ê peê-my va'ekwe. Mba'e-py orombo'e va'ekwe peikwaa voi. ³Oipota Nhandejáry pende reko marangatu. Ndoipotái teko ky'a-rupi peiko rei-vy. ⁴Emenda katu peteĩ teĩ pekwa va'e erereko kwaa hagwã ne rembireko erenhomongy'a e'ỹ reheve. Pejogwereco enterovéa ne mboete hagwã. ⁵Teko ky'a-rupi rei ani ereiko teĩ judeu e'ỹ va'e-rami. Gwĩ Nhandejáry-pe oikwaa e'ỹ va'e-rami ani ereiko teĩ. ⁶Nhandejáry ndoipotái erejevavy. Ndoipotái erejapo vai nde rapixa-rehe. Ha erejapo vai ramo ae nde rapixa-rehe, ne rembiapo vaikwe-rehe ne mbohasa asy va'erã Nhandejáry nde rapixa repy-vy. Upéa-gwi oro'eri eri va'ekwe peê-my: "Anive erejapo upéa." ⁷Nhande poravo va'ekwe Nhandejáry jaiko hagwã teko ky'a e'ỹ reheve. Jaiko marangatu hagwã nhande poravo va'ekwe. Nanhande poravói voi va'ekwe teko ky'a-rupi jaiko hagwã. ⁸Ko va'e nhe'ê ndaha'etí teko rei nhe'ê. Nhandejáry nhe'ê ae. Upéa-gwi ohendu e'ỹ va'e kente kwéry omboyke voíte Nhandejáry-pe. Nhandejáry omé'ê va'ety peê-my Nhe'ê Marangatu tee va'e. Upéa-gwi ndikatúí eremboyke íxupe.

Pejohayhuve huve katu, he'i Paulo

(Jo 13.34; 15.12; 1 Jo 3.11; 4.11; 1 Co 4.12; Ef 4.28-29; 2 Ts 3.6-12)

⁹⁻¹⁰Oromombe'u va'ekwe peê-my pejohayhu hagwã. Ha ko'anga upéixa jevy oromombe'u ramo, oromombe'u rei arã. Pene mbo'e va'ekwe Nhandejáry pejohayhu hagwã. Upéa-gwi Hesu nhe'ê

reroviaha-pe gwive, Macedônia yvy-rupi oiko va'e, pehayhu voi pekwa-vy. Upéa-gwi natekotevêi avave ohai peê-my penhemonhe'ê-vy pejohayhu hagwã. Ko'ây ae katu "Pejohayhuve huve rei katu" oro'e ae-ta peê-my. ¹¹⁻¹²Ani pejotoryva teĩ. Ani ne mba'e avyky ereikovy vy ne akã hatã reheve. Ani erema'ê teĩ nde rapixa mba'e-rehe. Ne mba'e-rehe ae enhangareko katu. Oro'e jevy-ma oro'e hagwe-rami: "Emba'apo katu ne mboete hagwã Hesu rendu e'ỹha. Ani ereiko ipituva va'e-rami. Emba'apo katu mba'eve-rehe ereikotevê e'ỹ hagwã. Anive teĩ ne mba'e jerure" oro'e meme peê-my.

Paulo omombe'u omano va'ekwe rehegwa

(Mt 24.30-31; 1 Co 15.51-58)

¹³Ko'anga, ore re'ýi kwéry, oromombe'u-ta peikwaa hagwã omano va'ekwe rehegwa. Heta oĩ ohapirõ va'e: "Áy ae ndajahexavéi-ma voíte omano va'ekwe. Opa ma ngatu" he'i mo'ã. Ndoiroipotái erehapirõ gwĩ va'e-rami. ¹⁴Ha Hesu katu omano rire, oikove jevy-ma. Upéa nhe'ê jarovia voi. Upéixa voi Hesu oikove jevy-gwi omoingove-ta Nhandejáry heru-vy. Hesu reroviaha omano va'ekwe-pe ogweru-ta Nhandejáry. Upéa-gwi ani pehapirõ teĩ. ¹⁵⁻¹⁶Kóa nhe'ê Nhandejáry-gwi orohendu va'ekwe oromombe'u-ma peê-my. Hesu ogwejy jevy ou-vy ramo, entéro hese ojerovia va'e gwive ojeupi va'erã yváy-py. Omano va'ekwe ranhe oje'ói va'erã ojeupi-vy nhane renonde-rupi. Ha nhande jaikove va'e, ko yvy-py japyta va'e, nhande rerojeupi arã hapykwéri. Ha Nhandejáry Hesu ogwejy-ta ou-vy yváy-gwi. Hatã onhe'ê-ta omanda-vy. Ha hembigwái yváy pygwa onhemomba'egwasu ete va'e nhane renói-ta. Nhane renói-vy omonhe'ê-ta Nhandejáry remimbygwasu. Nhandejáry mba'e tee

va'e voi. Ha upéi katu oikove jevy ranhe-ta gwĩ omano va'ekwe, Hesu onhangareko hese va'e. ¹⁷Upe rire nhande jaikove va'e, nhamano e'ỹ va'e, nhande rorojeupi va'erã nhande reraha-vy arai-rupi. Onhemoiingove va'ekwe ndive nhande rorojeupi va'erã. Upe-py áry-rupi nhande nhanhogwaitĩ va'erã jaha-vy Nhandejáry Hesu ndive jaiko hagwã. Upéixa ramo mante jaiko meme ete-ta voi Nhandejáry Hesu ndive. ¹⁸Upéa-gwi kóa nhe'ẽ pemombe'u mbe'u ojóupe napehapirõvéi hagwã, penhombopy'agwapypa hagwã.

Jaikwaa e'ỹ va'e óra-py ogwejy-ta ou-vy Nhandejáry Hesu

(Lc 12.39-40; 2 Pe 3.10)

5 Oromombe'u va'ekwe peẽ-my Nhandejáry Hesu áry rehegwa nhe'ẽ igwejy hagwã. Ore remimombe'ukwe peikwaa voi nga'u. Upéa-gwi, natekotevêi voi oromombe'u jevy peẽ-my kwatia-rehe, ore re'ýi kwéry. Ko va'e ahai va'erã peẽ-my peikwaa porã para'e. ²Ogwahẽ va'erã Nhandejáry áry igwejy hagwã. Jaikwaa e'ỹha áry-py ae ogwahẽ va'erã nhande-vy Nhandejáry. Nhaimo'ã e'ỹ reheve ou imonda va'e pyhare. Upéixa ou va'erã Nhandejáry Hesu. Jaikwaa e'ỹ va'e óra-py ogwejy va'erã ou-vy Nhandejáry Hesu. Upéa peikwaa voi. ³Ha he'i va'erã kente kwéry: "Jaiko porã nhande. Ndojehu mo'ãi mba'eva nhande-vy" he'i va'erã mo'ã yvypóry kente kwéry. Upe-ma ramo, "Jaiko porã meme-ta" he'i jave, pya'e omanomba-ta hikwái. Ndoikwaa mo'ãiry omanotamaha, oikwaa e'ỹha-rami imembytamaha kunha. Onhenhandu e'ỹ reheve ohendu-ma gwasy. Upéixa voi kente kwéry ndoikwaa mo'ãiry omanotamaha hikwái. Ndaipóri peteĩ va'e voi onheresende va'erã. Onhehundipa va'erã voi.

Nhanhangareko porã katu nhandéjehe he'i Paulo

(Mt 24.42-44; Lc 21.34-36)

⁴Ha peẽ katu, ore re'ýi kwéry, ndapeikóiry pytũ-my oiko va'e-rami. Upéa-gwi peha'arõ katu peiko-vy pono ogwahẽ ou-vy upe áry imonda va'e-rami, pono peha'arõ e'ỹ jave ogwahẽ ou-vy peẽ-my. ⁵Pene arandu-ma va'e peẽ. Arakatu pygwa-rami peiko. Ndajaikóiry pytũ mygwa-rami. Hi'arandu e'ỹ va'e-rami ndajaikói voíte. ⁶Upéa-gwi ani jaiko teĩ nhande opáy e'ỹ va'e-rami. Heta oĩ opáy e'ỹ va'e. Ani jaiko teĩ ha'e-rami. Japáy voi katu jaiko-vy. Nhanhangareko porã katu nhandéjehe. ⁷Pyhare oke okese va'e. Oka'use va'e pyhare oka'u. Upe pyharegwa-rami voi Hesu rerovia e'ỹha. ⁸Ha nhande katu arakatu pygwa nhande. Upéa-gwi nhanhangareko porã katu nhandéjehe. Jarovia porã ete katu. Jajohayhu porã rei katu ave. Jarovia porã ramo, jajohayhu porã ramo ave, nhamonde nhande py'a jokoha ramigwa pono nhande reity gweko-rupi anháy ruvixa Satanás. "Nhandejáry Hesu nhane resende-ta" ja'e meme katu. Upéa ja'e ramo nhamonde nhane akã jokoha ramigwa pono nhande reity gweko-rupi. ⁹Nanhande pe'áiry Nhandejáry nhande reropoxy hagwã nhande rereko asy ete-vy. Nhande pe'a ae jarovia hagwã Nhandejáry Hesu Cristo-pe nhane resendeharã-pe. ¹⁰Ha'e omano va'ekwe nhande-rehe ha-py. Jaiko hagwã voi hendive omano ha'e. Nhamano va'e, nhamano e'ỹ va'e ave jaiko va'erã hendive. ¹¹Upéa-rehe penhomongyre'ỹ katu penhombopy'agwapy-vy. Penhomombaraete kwaa voi ojóupe. Áy penhemonhe'ẽ nhe'ẽ ojóupe perovia porãve rãve hagwã Nhandejáry Hesu-pe.

**Paulo onhemonhe'ë
Tessalônica tetã mygwa-pe**

(1 Tm 5.17-19; Ef 4.1-3; Cl 1.10)

¹²Oroipota eterei pemboete Hesu reroviaha nhangarekoha-pe. Pene pa'ũ-my omba'apo-vy ndopytáiry va'e pemboete katu. Pende-rehe onhangareko oi-vy. Peẽ-my onhemonhe'ë oiko-vy. Pemboete katu íxupe kwéry, ore re'yí kwéry. Omonhangareko uka íxupe va'e pende-rehe Nhandejáry Hesu. ¹³Hembiapo porã-gwi pehayhu tee íxupe imboete-vy. Pemomba'egwasu ete katu íxupe. Pende py'agwapy reheve peiko porã rei onhondive. Ani penhorairõ teĩ. ¹⁴Oro'e-ta peẽ-my, ore re'yí kwéry: "Penhemonhe'ë katu gwĩ ipituva va'e-pe. Ha gwĩ ipy'amirĩ va'e-pe katu pemombaraete imbopy'agwapy-vy. Ha gwĩ ogwerovia porã e'y va'e-pe pembopy'a jekoha jevy katu. Eipytygwõ katu íxupe kwéry. Ani ereheja ha'e anho. Ne moakã rasy ramo hikwái, ani ereja'o ja'o teĩ íxupe. Eiporiahuvereo rei ae katu íxupe" oro'e pene mongyre'y hagwã. ¹⁵Xáke ore re'yí. Hembiapo vai ramo jepe nde-vy nde rapixa, ani joty nde poxy íxupe. Ani nde katu ne rembiapo vai hese. Eiporiahuvereo rei ae katu íxupe. Peje meme katu ojóupe: "Jajohayhu rei katu jaiko-vy" peje ojóupe. "Enterovéa-pe ave jahayhu katu" peje. ¹⁶Pevy'a joa meme katu. Ereiko porã ramo, ereiko porã e'y ramo ave evy'a joty ereiko-vy. ¹⁷Pemondo mondo katu Nhandejáry-pe pene nhe'ë. ¹⁸Petima porã meme katu Nhandejáry-pe. Ereiko asy ramo jepe, etima porã joty íxupe. Ha Nhandejáry oipota erejapo upéa gwive. Hesu

Cristo pende py'a-py oĩ-gwi, evy'a joty. Hasy reheve evy'a joty kuri eiko-vy. ¹⁹Ha Nhe'ë Marangatu tee va'e ani eremboyke teĩ. ²⁰"Nhandejáry nhe'ë-py xe remimombe'u" he'i va'e-rehe gwive, ani "Onhe'ë rei rei" ere teĩ. Ani erepyrũ teĩ inhe'ë-rehe. ²¹Pejeapysaka porã katu gwĩ omombe'u va'e nhe'ë-rehe peikwaa porã hagwã Nhandejáry nhe'ë para'e, teko rei nhe'ë para'e. Upéa, Nhandejáry nhe'ë va'e, pehendu katu. Peipyhy mbaraete tape porã. ²²Tape vai-gwi ae esë. Oime raë va'e mba'evai-gwi epoi katu. ²³Nhandejáry ko nhane mbopy'agwapyha voi. Ha'e nga'u tapene mopotimba katu. Pende py'a tomoatyrõ porã porã katu. Tonhangareko porã katu Nhandejáry pene nhe'ë-rehe, pende py'a-rehe, pende rete-rehe ave penhemongy'a e'y hagwã. Pejejavy e'y reheve tonhangareko. Ogwejy jevy ou-vy peve Nhandejáry Hesu Cristo tonhangareko porã katu pende-rehe. ²⁴Nhandejáry ndaha'ei okambi kambía va'e onhe'ë. Ohekoviarõ e'y va'e voi onhe'ë. Pende poravo rire, ojapo-ta voi pende-rehe he'i hagwe-rami. ²⁵Pembojeupi katu pene nhe'ë Nhandejáry-pe ore-rehe, ore re'yí kwéry. ²⁶Xe rekovía peikwavã kwavã katu Hesu reroviaha gwive. ²⁷Emonhe'ë katu kóa kwatia nhe'ë entéro Hesu reroviaha-pe gwive. Xe Paulo Nhandejáry nhe'ë-py ha'e-ta peẽ-my eremonhe'ë hagwã íxupe kwéry. Neremonhe'ëi ramo Hesu renduha-pe gwive, oikwaa arã Nhandejáry, ojohu vai arã. ²⁸Tapende rexakwaa rei katu Nhandejáry Hesu Cristo pende rovasa porã-vy.

Paulo remimombe'ukwe

**Tessalônica tetã
mygwa pegwarã 2**

**segunda epístola de Paulo
aos tessalonicenses**

**Paulo inhirũ ave omondo jevy
Tessalônica tetã mygwa-pe
onhe'ẽ kwatia-rehe**

1 Hesu reroviaha Tessalônica tetã-my oiko va'e. Ore Paulo, Silvano, Timóteo ave oromondo-ta peẽ-my ore nhe'ẽ. Kwatia-rehe oromondo-ta. Peẽ katu Nhandejáry Nhande Ru tee va'e rehegwa, Nhandejáry Hesu Cristo re'ýi ave. ²Tapende rovasa katu pende rexakwaa rei-vy Nhandejáry Nhande Ru tee va'e. Tapende rexakwaa rei katu Nhandejáry Hesu Cristo ave. Tapene mbopy'agwapy katu ave.

**Ojehexa uka jevy va'erã
Nhandejáry Hesu**

³Ha peẽ katu, ore re'ýi kwéry, perovia porãve rãve katu peho-vy Nhandejáry-pe. Pejohayhu porãve rãve katu pekwa-vy ave. Pende rovasa porã-gwi orotima Nhandejáry-pe pende-rehe kwéry. Naiporãi orotima e'ỹ ramo Nhandejáry-pe. “Nhatima porã meme katu Nhandejáry-pe hese kwéry” oro'e ro'e pende-rehe kwéry. ⁴Perovia porã-gwi, pejohayhu porã-gwi ave, heta oronhe'ẽ porã pende-rehe. Hesu reroviaha ojogweroaty haty haty-rupi gwive heta oronhe'ẽ porã meme pende-rehe oromboete-vy. “Hekoha porã porã voi” oro'e pende-rehe kwéry. “Ojerereko asy ramo jepe, ohasa asy ramo jepe, Nhandejáry rape-gwi katu ndojeréi voi. Ogwerovia joty kuri” oro'e pende-rehe oromboete-vy. ⁵Áy peiko asy Nhandejáry ra'arõ-vy. Ha

Nhandejáry oipota peiko asy ramo, perovia tee joty íxupe. Upe rire pegwahẽ ramo Nhandejáry oiko ha-py, pende ruvixa oiko ha-py pegwahẽ ramo, napemohemotĩ motĩry va'erã íxupe perovia tee-gwi. Upéixa voi Nhandejáry ohexa uka-ta gwekoha porã. ⁶Ojehexa uka jevy ramo Nhandejáry Hesu, nde repy va'erã voi Nhandejáry. Ne moingo asyhare-pe katu omoingo asy ave va'erã. Upéixa voi Nhandejáry ohexa uka va'erã gwekoha porã. ⁷Erehasa asy rire, nane mbohasa asy ukavéi-ma va'erã. Ha ore-vy ave nore mbohasa asy ukavéi-ma va'erã. Áry-rehe ojehexa uka ramo Nhandejáry Hesu, nanhane mbohasa asy ukavéi va'erã. Nhandejáry Hesu ojehexa uka va'erã gwembigwái mbaraete va'e ndive. ⁸Hendy mbaraete tee reheve ojehexa uka va'erã. Ogwahẽ ramo, ombohasa asy va'erã Nhandejáry kwaa e'ỹha-pe. Hesegwa nhe'ẽ porã rendu e'ỹha-pe ombohasa asy va'erã ave. ⁹Omboyke va'erã mombryry imondo-vy ojehégwi. Opa hagwã-pyma omondo va'erã inhe'ẽ rendu e'ỹha gwive. Ndou mo'ávêi-ma Hesu rexa-vy. Opu'aka teehe reheve mburuvixagwasu tee-rami ojehexa uka ramo, ndohexa mo'ávêi-ma íxupe hikwái. ¹⁰Ha upe va'e áry-py ogwahẽ ramo Nhandejáry Hesu, omboete va'erã íxupe he'ýi kwéry. Ojerovia va'e gwive hese, “Nde tuvixa mba'e va'e voi nde” he'i va'erã Nhandejáry Hesu-pe imomba'egwasu-vy. Ha peẽ ave hese ojerovia va'e gwive pa'ũ-my peĩ va'erã. Ore remimombe'u perovia-gwi peĩ va'erã upe-py, he'ýi kwéry pa'ũ-rupi. ¹¹Upéa-rehe oromondo meme va'e Nhandejáry-pe ore nhe'ẽ. Pende-rehe oromondo. Pende pe'a va'ekwe Nhandejáry peiko hagwã heko-rupi. Upéa-gwi orojerure rure íxupe pene mombaraete hagwã peiko hagwã heko-rupi onhemotĩ e'ỹ hagwã

pendéhegwi. Ha pende rekoha porāse ko peē. Tapene mombaraete katu pende rekoha porāve rāve hagwā, perovia porāve rāve hagwā, pene rembiapo porā porā meme hagwā. ¹²Pene rembiapo porā ohexa ramo, omomba'egwasu va'erā Nhandejáry Hesu-pe héry mboete-vy. “Hesu réry iporā ete” he'i va'erā. Pene mboete va'erā ave. Héry-py pe'i va'e tuvixa mba'e ko Nhandejáry-pe. Nhandejáry ko pende rovasa va'e voi. Pende rexakwaa rei va'e voi ave Nhandejáry Hesu Cristo. Upéa-gwi pene mboete va'erā. Nhandejáry-pe pemboete va'erā ave. Upéa-rehe tapende rovasa vasa katu Nhandejáry.

**Pe hekoha vaive eterei va'e
ojekwaa ranhe va'erā**

2¹⁻² Áy oromombe'u-ta peē-my, xe re'yí kwéry, kwatia-rehe Nhandejáry Hesu Cristo ou jevytaha rehegwa nhe'ē. Gwupive nhande rerahapa hagwā outaha rehegwa nhe'ē oromombe'u-ta. Oĩ pene pa'ũ-my omombe'u va'e mo'ā peē-my. Ani penhemoakā rasy uka rei te'i íxupe. “Ma'erā ereha'arō joty Hesu outaharáry? Ogwahē-ma voi” he'i mo'ā va'erā peē-my. Xe ndaipotáí voi perovia inhe'ē, ore re'yí kwéry. Ani pene mbopy'a reraha rei, omombe'u-vy mo'ā peē-my upéa nhe'ē. Oĩ he'i va'e, “Nhe'ē Marangatu tee va'e ko omombe'u nhande-vy upéa nhe'ē” he'i mo'ā. Oĩ he'i va'e, “Kóixa voi Paulo remimombe'u” he'i mo'ā. Oĩ he'i va'e, “Upéa nhe'ē Paulo omōi va'ekwe kwatia-rehe” he'i mo'ā.¹ ³Upéixa omombe'u ramo, ani pene mbotavy uka rei va'erā. Áy ete katu nogwahē mo'ái Nhandejáry áry igwey hagwā. Kente kwéry yvypóry va'e gwive ojere ranhe va'erā Nhandejáry rekoha-gwi. Ojekwaa ranhe va'erā pe hekoha vaive eterei va'e, anháy ruvixa Satanás rem-

bierahará. Upe rire ae katu ogwey va'erā ou-vy Nhandejáry Hesu. ⁴Ha pe hekoha vaive eterei va'e voi ojekwaa ranhe va'erā. Opaixagwa tupā tee-pe, tupā ra'anga-pe ave ndoipotavéi omboeteve íxupe. Enterovéa remimboete gwive ndoipotavéi omboeteve. “Xe-vy mante xe mboete katu. Anive eremboete te'i tupāve” he'i va'erā. Oipota va'erā ojeupéte omboeteve. Oike va'erā Nhandejáry róga kakwaa-py ogwapy hagwā onhemonhandejáry ra'anga anga-vy. “Xe katu Nhandejáry” he'i mo'ā va'erā ójehe.^j

⁵Ma'erā po nde resarái nde-vy amombe'u va'ekwe-gwi. Pene pa'ũ-my xe aiko ramo amombe'upa porā-ma va'ekwe peē-my.^k ⁶Ha pe hekoha vaive eterei va'e katu ne'írā ojekwaa. Hi'áry-py ae ogwahē va'erā. Anga ete ndojekwaa mo'ái. Oĩ ijokoha. Mba'eixagwa po upe va'e peikwaa voi. Amombe'u va'ekwe-gwi peē peikwaa voi. Peikwaa-ma voi-gwi peē, namombe'u mo'avéi-ma peē-my. ⁷Áy nhemi nhemi ha-py hembiaipo vai. Oĩ ijokoha. Nombojekwaa ukái pe hekoha vai va'e. Upe rire oipe'a va'erā ijokoha Nhandejáry. ⁸Oipe'a rire ae ojehexa uka porā va'erā ivai va'e. Upe va'e hekoha vai va'e ojekwaa ramo, ombaraete reheve ou va'erā Nhandejáry Hesu. Ojehexa uka porā arā ou-vy. Ou-ma ramo ojuka va'erā pe hekoha vai va'e-pe. Pytu-py ojuka va'erā íxupe.^l ⁹Upe va'e hekoha vai va'e ojekwaa va'erā anháy ruvixa Satanás nhe'ē-rupi. Nhandejáry Hesu ou e'y mboyve, Nhandejáry rembiapo porā oha'ā a'ā oiko-vy va'erā. Hembiaipo porā ra'anga anga rei va'erā oiko-vy. Opaixagwa nhane rembiexa e'y va'e ojapo va'erā. Oipota, “Nhandejáry” he'i mo'ā hese kente kwéry. Omopondera uka uka va'erā ójehe iporombotavy-vy.

ⁱ2:1-2 1 Jo 2.18-19

^j2:4 Dn 11.36

^k2:5 Rm 1.21-25

^l2:8 Is 11.4

¹⁰Nainheresendehái va'e-pe ombotavy va'erã. Opaixagwa ivai va'e ojapo va'erã ombotavy-vy. Upéa, Hesu-rehe ojerovia e'ÿ va'e, ohendu ramo anhetegwa nhe'ë, nohenduséi voi. "Iporã upéa nhe'ë. Nhahendu katu" nde'íry. Ndoipotái oresende íxupe Nhandejáry. Upéa-gwi noresende mo'ái íxupe kwéry Nhandejáry.^m ¹¹Nohenduséi-gwi nhe'ë porã, pytũ-my oiko hagwã Nhandejáry remimondo voi. Ombojevavy uka íxupe ijapu va'e ogwerovia hagwã. ¹²Upéixa ramo Nhandejáry ombohasa asy va'erã anhetegwa nhe'ë ogwerovia e'ÿ va'e-pe gwive. Entéro ojevavyse va'e gwive, ombohasa asy va'erã íxupe imondo-vy anháy renda-py.

**Pende pe'a ranhe va'ekwe
Nhandejáry pene resende hagwã**

¹³Ha peẽ katu, ore re'ÿi kwéry, Nhandejáry Hesu rembihayhu va'e voi. Pende pe'a ranhe va'ekwe kente kwéry pa'ũ-gwi Nhandejáry pene resende hagwã. Omopotĩmba-ma ramo pende py'a Nhe'ë Marangatu tee va'e, perovia-ma ramo inhe'ë anhetegwa va'e, pene resende voi va'ekwe Nhandejáry. Upéa-gwi orotima porã porã meme Nhandejáry-pe pende-rehe. Naiporãi voi orotima e'ÿ íxupe. ¹⁴Pende poravo va'ekwe ojave gwarã peiko hagwã, perovia-ma ramo Hesu rehegwa nhe'ë porã, ore remimombe'ukwe peẽ-my. Pende poravo va'ekwe penhemomba'e hagwã peẽ-my gwarã, Nhandejáry Hesu Cristo ome'ë peẽ-my va'erã-rehe hendive peiko ramo. Iporãmba meme voi Nhandejáry Hesu onhemomba'egwasu ete ha-py. Upepy peẽ pemoirũ va'erã íxupe. ¹⁵Upéa-gwi peẽ, ore re'ÿi kwéry, anike pejere teĩ Nhandejáry rekoha-gwi. Perovia tee meme katu upe va'e nhe'ë anhetegwa va'e. Ani katu pemboyke teĩ

pendéhegwi ore remimombe'ukwe. Anhemonhe'ë va'ekwe peẽ-my pene pa'ũ-my aime ramo va'ekwe. Kwatia ahai va'ekwe peẽ-my ave. Upéa nhe'ë-rupi gwive peiko meme katu peẽ. ¹⁶Ha Nhandejáry Hesu Cristo katu, Nhandejáry Nhande Ru tee va'e ave tapende rovasa porã katu. Ha'e nhande rayhu va'ekwe, nhande rexakwaa rei va'ekwe ave, nhane mbopy'agwasu meme voi va'ekwe. "Xe ra'arõ tee katu. Xe katu napombotavy mo'áiry" he'i va'ekwe nhande-vy. ¹⁷Tapene mbopy'agwasu katu Nhandejáry. Tapene mombaraete katu Nhandejáry pene mbopy'agwapy-vy iporã va'e gwive pejapo hagwã, nhe'ë porã porã va'e gwive pemombe'u hagwã.

**Pejapo katu oraçãõ
Nhandejáry-pe ore-rehe**

3 Ne'írã opa ore nhe'ë. Oromombe'u-ta vyteri, ore re'ÿi kwéry. ãy orojerureta peẽ-my: "Pejapo katu oraçãõ Nhandejáry-pe ore-rehe, opa-rupi pya'e osarambi hagwã Nhandejáry Hesu rehegwa nhe'ë, enterove omboete hagwã inhe'ë". Upéixa voi ogwahẽ va'ekwe peẽ-my inhe'ë. ²Ha inhe'ë renduha gwive ndogwerojojái herovia-vy. Oĩ tekoha-rupi e'ÿ oiko va'e, hekoha vai va'e ave. Upéa-rehe pejerure Nhandejáry-pe íxugwi ore resende hagwã. ³Ha Nhandejáry Hesu katu nhane mbotavy e'ÿ va'e. He'i va'e gwive anhetegwa meme voi. Pene mombaraete va'erã. Upéa anháy ruvixa-gwi pene resende va'erã. ⁴Ha'e katu ore mbojerovia va'e pende-rehe kwéry. Penhepyrũ porã heraha-vy. Ore remimombe'u peẽ-my ndapeheja re'íry va'erã. Pejapo meme joty va'erã. Orojerovia-ma voi pende-rehe. Hendive peiko jave orojerovia-ma pende-rehe. ⁵Tapene mbopy'apyhy katu

Nhandejáry Hesu peikwaa porã hagwã Nhandejáry pende rayhuha, pejere e'ÿ hagwã íxugwi. Hesu Cristo ojere e'ÿ hagwe-rami joty, ani pejere.

Tomba'apo ogana hagwã ójehe

(1 Ts 4.11-12; Ef 4.28-29)

⁶Hesu reroviaha jepe oĩ ipituva va'e. Ndojaposéi mba'eve. Nohendúiry oro'e va'ekwe. Oromanda peẽ-my, ore re'yí kwéry. Nhandejáry Hesu Cristo réry-py oromanda. Aní pemoirũ íxupe kwéry. ⁷⁻⁸Ha oroiko ramo pene ndive va'ekwe ndore pituváiry va'ekwe ore. Iporã peiko ore oroiko hagwe-rami. Upe va'e peikwaa voi. Oropaga paga va'e ore remi'urã-rehe. Ndorokaru reíry. Ha oromba'apo hatã hatã ae katu oroiko-vy ore mbaraete reheve. Ore kane'õ ramo jepe oromba'apo joty. Áry pyhare ave oromba'apo oroiko-vy ponóike ipohýi eterei avave-pe ore remi'urã ome'ẽ ramo. ⁹Upéixa ramo oromba'apo ore oroiko hagwe-rami peiko hagwã. “Xe nhe'ẽ mombe'uháry-pe iporã ereme'ẽ rei ho'u va'erã” he'i va'ekwe Nhandejáry. Ha ore ae katu oromba'apo joty orokaru hagwã, ore oroiko hagwe-rami ave peẽ peiko hagwã. ¹⁰Oroiko ramo pene ndive va'ekwe, “Gwĩ omba'apose e'ÿ va'e gwive tokaru e'ÿ jepe” oro'e kuri peẽ-my. ¹¹Onhemombe'u ore-vy: “Ipa'ũ-my oĩ omba'apo e'ÿ va'e, ipituva va'e. Oĩ omoakãrasy rei va'e gwapixa-pe” he'i pende-rehe. Upe

va'e-pe oromondo-ta ore nhe'ẽ, “Toiko tekoha-rupi. Tomba'apo ogana hagwã ójehe” oro'e. ¹²Nhandejáry Hesu Cristo réry-py oronhemonhe'ẽ íxupe omba'apo hagwã. Tekoha-rupi oiko hagwã, gwembi'u repyrã-rehe omba'apo hagwã oromanda íxupe. ¹³Ha peẽ katu, ore re'yí kwéry, ani peje teĩ, “Xe kwerái-ma, naxe retea'evéi-ma xe rembiapo porã porã-gwi” ani peje teĩ. Ha peje ae, “Xe rapixa nopenái ramo jepe, ajapo porã porã-ta joty íxupe” peje ae. ¹⁴Oĩ para'e pene pa'ũ-my ohendu e'ÿ va'erã xe nhe'ẽ, xe remimondo peẽ-my ko kwatia-rehe amoĩ va'e. Upe va'e ohendu e'ÿ va'e, ani teĩ pemoirũ íxupe. Peje Hesu reroviaha-pe: “Eheja ha'e anho ranhe toiko onhemotĩ hagwã” peje. ¹⁵Ha nde a'e'ÿha-rami ani erereko. Nde ryvy-rami ae ereko íxupe. Enhemonhe'ẽ porã katu íxupe ohendu hagwã xe nhe'ẽ. ¹⁶Ha Nhandejáry Hesu nhane mbopy'agwapy va'e voi. Tapene mbopy'agwapy joa meme kena. Ojehu ramo jepe mba'e, tapene mbopy'agwapy porã joty. Toiko meme pene ndive kwéry Nhandejáry Hesu. ¹⁷Áy xe tee-ma a-rami ahai: “Xe Paulo xe resã. Peẽ pene resã tipo ave?” ha'e-ta peẽ-my. Upéixa meme ahai amoĩ-vy kwatia tia-rehe xe réry pehexa ramo, “Paulo nhe'ẽ tee voi nipo ra'e upe va'e” peje va'erã. ¹⁸Tapende rexakwaa rei katu Nhandejáry Hesu Cristo pende rovasa porã-vy.

Paulo remimombe'ukwe

Timóteo pegwarã 1
primeira epístola de
Paulo a Timóteo

1 Xe Paulo amondo-ta nde-vy Timóteo, xe nhe'ê. Xe Paulo Cristo Hesu remimondo va'e voi. Ha'e-ma nhane remiha'arõ va'e voi. Inhe'ê-py aha hemimondo ramo. Nhandejáry nhane resendeharã nhe'ê-py ave aiko-vy hemimondo ramo. ²Áy amondo-ta nde-vy, Timóteo, xe nhe'ê. Xe remimombe'ukwe-rupi ereiko-magwi, nde erejerovia-ma Hesu-rehe. Upéa-gwi nde xe ra'y ete ramigwa voi ereiko-ma nde xe-vy. Tande rexakwaa rei katu Nhandejáry Nhande Ru, Nhandejáry Cristo Hesu ave nde rovasa porã-vy. Toity katu gwesa nde-rehe nde poriahuvereko-vy. Tane mbopy'agwapy katu.

Enhemonhe'ê katu gwĩ omombe'u
joavy avypa va'e-pe

(Rm 16.17; 1 Tm 6.3-4; 2 Tm 2.23; Tt 1.10-16; 3.9)

³Macedônia yvy-py aha jave, amombe'u va'ekwe nde-vy ne rembiaporã. Áy amombe'u jevy-ta: Epyta katu Éfeso tetã-my, erenhemonhe'ê hagwã gwĩ oporombotavy rei okwa va'e-pe, "Anive eremombe'u joavy avy teĩ Cristo rehegwa nhe'ê" ere hagwã íxupe kwéry. ⁴"Ani eremboyke teĩ nhe'ê porã. Inhe'ê rei rei va'e nhe'ê ani erehendu teĩ. Hembypykwe réry-rehe ani erepena meme teĩ. Ijapy e'ỹ va'e upéa rehegwa nhe'ê. Upéa rehegwa nhe'ê-rehe erepenase ramo, nerehenduséi va'erã nhe'ê porã" ere katu upe oporombotavy rei va'e-pe. Upeixagwa nhe'ê-rehe opena ramo, onhonhe'ê mbojevy jevy rei va'erã hese okwa-vy. Nhandejáry

rembiapose ndojapói. Nhandejáry re'ýi-rehe nonhangarekói ave. Niporã voi hekoha. Jarovia tee ramo ae katu Nhandejáry nhe'ê, jajapo arã hembiapose, nhanhangareko porã arã voi ave he'ýi kwéry-rehe. ⁵Aipo ramo enhemonhe'ê katu íxupe kwéry ojohayhu rei hagwã okwa-vy. Ha nhande py'a porã ramo ae katu oĩ vérami nhande py'a-py, "Ne rembiapoporã ra'e" he'i va'e nhande-vy. Upe jave jarovia tee ramo anhetegwa va'e katu, jajohayhu porã tee rei va'erã. Upéa-gwi enhemonhe'ê katu íxupe kwéry opena e'ỹ hagwã nhe'ê rei-rehe hikwái. Ojohayhu rei hagwã ae okwa-vy. ⁶Ha ha'e kwéry ndaipya porãiry, nahembiaapo porãiry, ndogwerovia teéiry. Upéa-gwi ojehesa rerova uka nhe'ê rei-rehe onhombote mbo'e rei okwa-vy. ⁷Oporombo'ese mo'ã hikwái. "Orohekombo'e porã porã voi" he'i ójehe ramo jepe, "A-rami ae teko porã Nhandejáry remimbota" he'i ramo jepe, ndoikwaái joty he'i va'erã. Hi'arandu porã va'e-rami mo'ã oporombo'e oiko-vy. "Ore oroikwaa voi" he'i mo'ã ójehe ha gwemimombe'u porãrãgwe katu ndoikwaáiry omombe'u va'erã.

Hekoha vai va'e-pe ae katu, "A-rami
tekoha e'ỹ-rupi ereiko" ja'e íxupe

⁸Nhahekombo'e porã ramo, iporã voi nhande-vy Moisés amyri he'i va'ekwe nhane rekorã me'ê-vy va'ekwe. ⁹Hekoha porã va'e-pe, "Ani erejapo vai teĩ" nde'íry. Ha heko vai va'e-pe ae katu, "Tekoha e'ỹ voi ko ko'ã va'e" ja'e íxupe. Upéixa hekoha porã va'e nanhahekombo'éiry. Ha heko vai va'e ae katu nhahekombo'e porã tekoha porãrupi ave oiko hagwã. Oĩ hekoha porãrupi e'ỹ oiko va'e, oĩ ohenduse e'ỹ va'e ave. Oĩ Nhandejáry-pe omboete e'ỹ va'e, oĩ ojejavy va'e ave. Oĩ ipy'a ky'a va'e, oĩ Nhandejáry-rehe opuka va'e ave. Oĩ

oporojuka va'e, oĩ gwu ojuka va'e, oĩ osy ojuka va'e ave. ¹⁰Oĩ otĩ kwaa e'ỹ reheve gweko ky'a-rupi rei oiko va'e. Ohasa verei-ma tekoha. Oĩ oporovende va'e, oĩ ijapu va'e, oĩ, “Nhandejáry réry-py amombe'u-ta anhetegwa va'e” he'i ramo jepe ójehe, ijapu joty oiko-vy. Upéixa oiko va'e-pe nhahekombó'e porã tekoha porã-rupi oiko hagwã. Hesu Cristo rehegwa nhe'ẽ ombojevuse va'e-pe gwive, nhahekombó'e mbo'e joty jaiko-vy. Entéro upéixa okwa va'e ndatekoháiry ave ogwereco. ¹¹Upéa oikwaa uka nhande-vy Nhandejáry onhe'ẽ mombe'u-vy. Hesu Cristo rehegwa nhe'ẽ nhahendu ramo, “Tuvixa mba'e nipo ra'e Nhandejáry. Hekoha porã ete va'e nipo ra'e. Nhande rovasa vasa va'e nipo ra'e” ja'e hese. Upéa nhe'ẽ porã, “Emombe'u katu, Paulo” he'i xe-vy va'ekwe Nhandejáry.

**“Xe poriahuvereko eterei-ma
va'ekwe” he'i ójehe Paulo
otima porã-vy Hesu-pe**

¹²Xe atima porã Nhandejáry Hesu Cristo-pe. Xe-rehe ojerovia-gwi ome'ẽ xe-vy xe rembiaporã aporopytygwõ hagwã. Xe mombaraete ave ajapopa hagwã xe-vy hemimombe'u. ¹³Yma anhe'ẽ rei rei hese aiko-vy va'ekwe. He'ýi-pe gwive areko asy va'ekwe. Xe seve seve aiko ramo va'ekwe, he'ýi-pe areko poxy va'ekwe areko asy-vy. Upéixa voi xe rekokwe va'ekwe. Upéixa jepe xe aiko va'ekwe, ome'ẽ joty va'ekwe xe-vy xe rembiaporã, xe poriahuvereko rei joty va'ekwe Cristo. Ndaroviái joty va'ekwe íxupe. Gwaperã oikwaa e'ỹ va'e-rami xe py'agwasu va'ekwe. Ndaikwaáiry vyteri íxupe jave ha'e katu oity joty gwesa xe-rehe. Upéa-gwi xe poriahuvereko joty va'ekwe xe-vy. ¹⁴Xe rexakwaa porã rei va'ekwe xe rovasa-vy Hesu Cristo. Áy katu petéixa amoirũ-ma íxupe, xe mbojerovia uka ójehe, xe mbohekorayhu-ma ave. ¹⁵Anhetegwa

voi ko Hesu rehegwa nhe'ẽ jarovia ku'a ku'a e'ỹ hagwã. Ogwahẽ ou-vy va'ekwe Hesu Cristo ko vvy-py. Gwĩ heko jejavy va'e kwéry resende-vy ou va'ekwe. Ha xe katu xe reko jejavyve voi va'ekwe enterovéa-gwi. ¹⁶Ha Hesu Cristo oity joty va'ekwe xe-rehe gwesa xe poriahuvereko-vy. Ohexa ukase nhande-vy gweko kiririha. Xe ajejavy eterei ramo jepe, hekopytu'u joty oiko-vy xe-vy. Upéixa ohexa uka nhande kwéry-pe gweko kiririha. Xe rekokwe rexaha, “Heko kiriri voi oiko-vy Paulo-pe Hesu Cristo” he'i va'erã xe-rehe. Oĩ xe renondegwa ogwerovia ave va'erã Cristo-pe ijapy e'ỹ reheve oiko hagwã Nhandejáry ndive. Xe rekokwe rerakwã rendu-vy, “Nhande-rehe oity voi gwesa Cristo Hesu nhande poriahuvereko-vy” he'i va'erã. ¹⁷Tomboete katu Nhandejáry Nhande ruvixagwasu-pe. Opa e'ỹ reheve nhande ruvixa ramo oiko va'e. Opa e'ỹ reheve tomomba'egwasu íxupe. Ha'e omano e'ỹ va'e, jahexa e'ỹ va'e. Ha'e tuvixa mba'e, ha'eixagwa ndoikói va'e. Tonhemboete katu Nhandejáry-pe enterove va'e. Amém.

**Soldado ojeity uka e'ỹ-vy
íxupe onhemombaraete
va'e reko-rami, eiko**

¹⁸Áy xe Paulo amombe'u-ta nde-vy ne rembiaporã: Enhemonhe'ẽ katu upe pygwa-pe. Xe ha'e hagwe-rami, enhemonhe'ẽ katu íxupe kwéry. Nde xe ra'y-rami ereiko va'e Timóteo. Ne mandu'a katu he'i va'ekwe-rehe Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety ne mombe'u-vy. Topyta inhe'ẽ nde py'a-py ne mombaraeteve hagwã. Soldado ojeity uka e'ỹ-vy íxupe onhemombaraete va'e reko-rami, eiko erenhomombaraete-vy íxupe. Tape porã-gwi ani ereva. Ijapu va'e nhe'ẽ embojevuy jevy katu. ¹⁹Upéixa ereiko jave, erovia porã porã katu

ereiko-vy anhetegwa va'e. Nde py'a-py, "Iporã upéa" oĩ vérami joty ndevy he'i va'e. Upe he'i va'e ae ejapo meme katu. Oĩ gwĩ he'i vérami íxupe ipy'a-py ndojaposéiry va'e. Ojapose va'e rei mate ojapo. Kanoa ojejapi va'e pya'e ojere ovapy-py oho y gwy-py. Upéixa ete voi ipy'a-py oĩ va'e nohendusevéi va'e pya'e ojere oho-vy Hesu rape-gwi onhehundi hagwã. ²⁰Upéixagwa voi Himeneu, Alexandre ave, nohendusevéi ra'e. Sapy'a amēē kuri íxupe kwéry anháy ruvixagwasu Satanás po-py, Hesu reroviaha onhomboaty aty haty-gwi amosē-vy. Ponove onhe'ē nhe'ēmba rei Nhandejáry-rehe amosē. "Nanhe'ē rei rei mo'ávēi-ma hese" aipota he'i ójehe-gwi amosē-ma kuri íxupe kwéry. Aipota Nhandejáry ohekorerova jevy íxupe kwéry.

**Enterove va'e-rehe toambojeupi
Nhandejáry-pe onhe'ē**

(Ef 6.18; Cl 4.2-4)

2 Aipota eterei Cristo reroviaha ojapo oração. Tojapo oração ójehe kwéry. Opaixagwa kente kwéry-rehe tojapo oração. Tojerure gwemikotevê-rehe, tojerure gwapixa pegwarã-rehe, totima porã Nhandejáry-pe ave. ²Ha mburuvixa kwéry-rehe entéro omanda va'e kwéry ndive-rehe tojapo ranhe katu oração jaiko porã hagwã nhande py'agwapy reheve, ojehu e'ỹ hagwã nhande-vy mba'eve, tekoha-rupi ae jaiko hagwã Nhandejáry mboete-vy. Upéa-rehe tojapo voi katu oração mburuvixagwasu kwéry-rehe omanda porã hagwã nhande-rehe. ³Enterove va'e-rehe jajapo ramo oração ojohu porã voi Nhandejáry nhane resendehaty. ⁴Oipota enterove onheresende. Oipota enterove oikwaa anhetegwa va'e. Upéa-gwi enterove va'e-rehe jajapo ramo oração, nhande rerovy'a tee voi Nhandejáry. ⁵Ha Nhandejáry Nhande

Ru peteĩ ha'e anho oiko va'e. Ta'ýry Cristo Hesu, nhande-rami ou va'ekwe peteĩ ha'e anho oiko va'e ave. Ha'e anho nhane mbojoja va'e Nhandejáry ndive. ⁶Ha'e anho va'ekwe ho'áry-py ojejuka uka va'ekwe enterove va'e-rehe ha-py oresendepa hagwã. Ho'áry-py omano va'ekwe. Upéa jaikwaa ramo, "Aipo ramo Nhandejáry oipota enterove onheresende nipo ra'e" ja'e arã jaikwaa-vy. ⁷Upéa nhe'ē amombe'u hagwã xe mondo va'ekwe Nhandejáry. Ndaxe apúiry. Anhetegwa va'e ae amombe'u. Xe mondo va'ekwe judeu e'ỹ kwéry-pe arovia uka hagwã íxupe kwéry anhetegwa va'e nhe'ē.

**Hesu reroviaha onhomboaty
aty ramo, kwimba'e rekoha,
kunha rekoha a-rami**

⁸Upéixa aipota kwimba'e kwéry ojapo oração opa-rupi. Entéro ojogweroaty aty haty-rupi tojapo oração. Oĩ ramo ojejavý va'e, ani katu ojapo oração enterove resa-py. Opy'a potĩ reheve ae katu tojapo oração. Opoxy e'ỹ reheve, onhonhe'ē mbojevý jevy e'ỹ reheve tojapo katu oração.

⁹Ay ahai-ta kunha kwéry-rehe. Aipota onhemonde ójehe imandu'a porã hagwã-rami. Ndaipotái nonhenotí kwaáiry. Ojehexa uka vai hagwã-rami oiko hagwã ndaipotái. Aipota tekoha-rupi onhemonde oiko-vy. Topena e'ỹ katu ójehe onhemomorã e'ỹ hagwã-rehe. Ani katu oakã anho-rehe opena omborepara ukase-vy ójehe. Tomonde e'ỹ katu opaixagwa rei ójehe. Ouro pérola ave tomonde e'ỹ katu. Mba'e hepy hepy rei va'e ndaipotái omonde ójehe ijaorã onhemboete ukase-vy mo'ã. ¹⁰Tahembiapo porã ae katu ojehexa uka porã hagwã. Gwĩ, "Oromboete Nhandejáry-pe oroiko-vy" he'i va'e ójehe, tahembiapo porã porã katu oiko-vy. ¹¹Tohendu

katu kunha onhe'ê e'ÿ reheve. Gwĩ Hesu reroviaha-rehe onhangarekoha nhe'ê tohendu katu. ¹²Ndahejái kunha kwimba'e-pe ohekombo'e. Tomanda e'ÿ kwimba'e-rehe kunha. Onhe'ê e'ÿ reheve tohendu ae katu inhe'ê. ¹³Yma va'ekwe kwimba'e ppy Adão onhemoingo ranhe va'ekwe. Ha upe rire katu onhemoingo ave va'ekwe hambirekorã Eva.ⁿ ¹⁴Ha kwimba'e ppy Adão katu nombotaví va'ekwe íxupe anháy ruvixa Satanás. Ha hambireko katu onhembotavy uka rei va'ekwe. Upéi ohasa-ma Nhandejáry nhe'ê. Upéa-gwi ndahejái kunha kwimba'e-pe ohekombo'e.^o ¹⁵Ha kunha katu onheresende-ma va'erã. Nhandejáry-rehe ojerovia oiko-vy ramo, ojohayhu oiko-vy ramo, Nhandejáry remimbota ojapo-ma oiko-vy ramo, tekoha-rupi oiko-ramo ave, onheresende-ma va'erã voi. Imemby hagwã ohasa asy ramo jepe, onheresende-ma va'erã.

**Hesu reroviaha nhangarekoha
mba'éixa pa oiko va'erã**

(Tt 1.6-9)

3 “Gwĩ Hesu reroviaha nhangarekoha ramo oikose va'e, iporã va'e voi ha'e ojapose” ja'e. Upéa jaikwaa voi. ²Ha Hesu reroviaha nhangarekoha ramo oikose va'e katu, toiko porã pono, “Ojejavy-ma ra'e” he'i hese. Peteĩ kwimba'e peteĩ kunha ndive mate toiko. Hesu reroviaha-pe tomogwahẽ porã, toporombo'e porã ave. Tojejoko kwaa taipu'aka ójehe, taimandu'a porã hese. Upéixa heroviaha nhangarekoha rekoha. ³Toka'u e'ÿ oiko-vy, toporonupã e'ÿ oiko-vy. Taheko kirirĩ ae oiko-vy, tonhorairõ e'ÿ ave oiko-vy. Toiko e'ÿ pirapire momba'egwasuha ramo. ⁴Tonhangareko porã gwóga pygwa-rehe. Tohendu voi katu inhe'ê

ta'ýry tajýry omboete-vy íxupe. ⁵Gwóga pygwa-rehe nonhangareko kwaái ramo mba'éixa po onhangareko-ta Hesu reroviaha onhomboaty va'e-rehe? ⁶Ogwerovia ramo va'e toiko e'ÿ katu Hesu reroviaha nhangarekoha ramo. Onhembotuvixaseve mo'ã arã oiko-vy. Aipo ramo anhaywasu-pe ogwereco asy hagwã-rami ave, ogwereco asy arã íxupe Nhandejáry. ⁷Hesu reroviaha nhangarekoha taimandu'a porã hese Hesu-rehe ojerovia e'ÿ va'e. Tape iporã e'ÿ va'e-rupi oho ramo, ojehexa uka vai ramo ae, onhe'ê vai-ta ave hese. Anháy nhuhã-py ho'a va'e-rami oiko, ipu'aka arã hese anhaywasu gweko-rupima oity va'erã íxupe.

**Hesu reroviaha
pytygwõha reko a-rami**

⁸Upéixa voi heroviaha nhangarekoha rekoha. Ha ha'e kwéry hekoha-ramima ave oiko heroviaha pytygwõha. Tomboete íxupe. Gwĩ opy'a ky'a omo'ã kwaa va'e-rami toiko e'ÿ katu. Toka'u e'ÿ katu. Pirapire momba'egwasuha-rami rei toiko e'ÿ katu ave. ⁹Togwerovia tee katu opy'a potĩ reheve Nhandejáry rembigwaa uka nhande-vy nhande rekorã. ¹⁰Enterove va'e resa-py toiko ranhe ojekwaa porã hagwã hekoha. Upéi ojekwaa porã rire mante, toiko jepe Hesu reroviaha pytygwõha ramo. ¹¹Upéixa toiko ave hambireko kwéry. Tomboete ave íxupe. Tonhe'ê rei rei e'ÿ gwapixa-rehe. Toka'u e'ÿ ave hambireko kwéry. Ojeroviapa hese va'e-rami ae katu toiko katu. ¹²Peteĩ kunha ndive oiko va'erã heroviaha pytygwõha. Tonhangareko porã gwa'ýry-rehe gwajýry-rehe ave. Entéro gwóga pygwa-rehe tonhangareko porã katu. ¹³Hembiapo porã ramo omboete va'erã íxupe. Nonhembohorí arã hese.

Imandu'a porã va'erã hese. Aipo ramo, otĩ e'ỹ reheve, oiohe onhombohory e'ỹ reheve omombe'u va'erã Cristo rehegwa nhe'ẽ.

**Nhandejáry re'yi rekoharã
amombe'u-ta nde-vy**

¹⁴Pyã'e agwahẽse aha-vy nde ha-py. Agwahẽse ramo jepe nde ha-py, amondo-ta joty xe nhe'ẽ kwatia-rehe. ¹⁵Oĩ para'e xe jokoharã. Upéa-rehe ahai-ta nde-vy gwarã kwatia ereikwaa hagwã mba'ẽixa pa Nhandejáry re'yi rekoha. Nhandejáry re'yi ja'e entéro heroviaha onhomboaty aty va'e kwéry-rehe. Nhandejáry oikove meme va'e, heroviaha kwéry imba'e ete voi. Ha'e kwéry onhangareko anhetegwa nhe'ẽ-rehe pono ijapu va'e omombe'u joavy avypa. Oĩ ramo ijekoha, opyta porã óga. Ndo'a reíry, ndoity reíry. Upéixa ete ndoity reíry va'erã anhetegwa nhe'ẽ oĩ ramo hese onhangareko va'e. ¹⁶Tuvixa mba'e voi nipo ra'e Nhandejáry rembiexa uka nhande-vy. Tekoha porã ohexa uka va'ekwe nhande-vy. Hesu rehegwa ohexa uka va'ekwe. Ha'e nhande-rami ojehexa uka va'ekwe. Nhande rete-rami ave hete. "Ipy'a potĩ-ma" he'i va'ekwe hese Nhe'ẽ Marangatu tee va'e, hekoha porãha rexa uka-vy. Nhandejáry rembigwái yváy pygwa oma'ẽ va'ekwe hese. Judeu e'ỹ va'e retã retã pa'ũ-rupi onhemombe'u mbe'u va'ekwe. Ko yvy-rupi ogwerovia-ma va'ekwe íxupe. Nhandejáry onhemomba'egwasu ha-py ogwerojeupi íxupe heraha-vy.^p

**Oporohekombo'e vai
va'e ojekwaa va'erã**

(Cl 2.16-17)

4 Ko'a-rami Nhe'ẽ Marangatu tee va'e remimombe'u porã: "Hesu ogwahẽ jevyha áry renonde ojekwaa va'erã

oporohekombo'e vai va'e. Oporombotavy va'e nhe'ẽ anháy remimombe'u ohendu va'erã. Anháy arandu-rupi oiko va'erã" he'i Nhe'ẽ Marangatu tee va'e. ²Oporombo'e joavy avy rei va'erã. Opy'a ky'a ombojekwaa e'ỹ ramo jepe, ijapu joty va'erã. Ipy'a ky'a ramo jepe, "Nda-japo vaíry" he'i rei joty va'erã ojúpe. Gwĩ imba'e raku-py ombopere va'e-rami ombopere opy'a. Gwasy ohendu e'ỹ va'e-rami oiko. Ndoikwaái gwekoha vai. ³"Anive eremenda teĩ. Omenda e'ỹ va'e mante ojapo Nhandejáry remimbota" he'i mo'ã va'erã upe hekoha vai va'e. "Oĩ ja'u e'ỹ va'erã. Anive ere'u teĩ" he'i mo'ã va'erã anháy arandu-rupi oporombo'e rei-vy. "Ndaja'úi" he'i ramo jepe, Nhandejáry remimoingokwe joty nhande-vy gwarã. Nhandejáry oipota ojúpe otima porã Hesu reroviaha anhetegwa oikwaa va'e tembi'u hemimoingokwe-rehe. ⁴Entéro Nhandejáry remimoingokwe iporã meme voi. Ndoikói ja'u e'ỹ va'erã. Nhatima porã ramo íxupe ja'u hagwã-rehe, ja'u joty va'erã. Ndaipóri voi ja'u e'ỹ va'erã. ⁵Upéa Nhandejáry rembijohu porã. "Iporã ere'u" he'i nhande-vy. Jajapo oração hese ave. Upéa-gwi ndaipóri ja'u e'ỹ va'erã.

**Erepara porã katu ndéjehe
pono eremombe'u joavy avy**

(2 Tm 1.13-14; Tt 2.7-8)

⁶Orohekombote hagwe-rami ave ehekombo'e nde re'yi kwéry-pe. Upéixa Hesu Cristo nhe'ẽ-py ereipytygwõ va'erã íxupe kwéry. Upéixa hese gwa nhe'ẽ porã ererovia tee ramo, ne mbo'eháry nhe'ẽ erehendu ramo, ne mbarateve teve va'erã ereho-vy. ⁷Ani erepena teĩ onhe'ẽ rei va'e-rehe. Hi'arandu e'ỹ va'e nhe'ẽ emboyke katu. Imombe'uharãgwe embojevy katu imondo-vy. Nde rete'e reheve ejapo katu Nhandejáry

remimbota. ⁸Jaripara puku ramo, nhanhemombaraete-vy jaripara. Upéixa iporã nhande rete-pe jaripara. Ha nhande rete'a'e reheve Nhandejáry remimbota jajapo ramo ae katu, nhanhemombaraeteve voi jaiko-vy. Áy ko vvy-rupi jaiko ramo, “Nhandejáry ndive jaikove meme va'erã” ja'e. Ha upe rire katu nhagwahê ramo Nhandejáry oiko ha-py ave, jaiko meme va'erã Nhandejáry ndive. ⁹Upéa nhe'ê anhetegwa voi. Iporã jarovia íxupe. ¹⁰Upéa-rehe hatã hatã nhamba'apo Nhandejáry nhe'ê nhamombe'u-vy. Jajerovia-ma Nhandejáry oikove va'e-rehe jaiko-vy. Ha'e enterove va'e resendeharã. Hesu reroviaha-pe oresende voi. Upéa-gwi nhamba'apo hatã inhe'ê mombe'u-vy. ¹¹Upéa nhe'ê, “Pejapo katu” ere erehekomb'o'e porã-vy íxupe kwéry. ¹²Enhemoete uka katu íxupe, ani he'i hagwã nde-rehe, “Ikaria'y vyteri nipo ra'e Timóteo”. Nde ae eiko porã katu Hesu reroviaha rekorã rexa uka-vy. Enhe'ê porã katu. Tekoha-rupi eiko íxupe kwéry. Eporohayhu, ejerovia Nhandejáry-rehe, otĩ kwaa va'e-rami eiko. Ójehe ha'e ae omombe'u va'e-rami eiko. Ohexa kwaa ramo nde-rehe, ohendu va'erã ne remimombe'u. ¹³Agwahê va'erã aha-vy nde ha-py. Aha e'ÿ jave, emonhe'ê nhe'ê katu Nhandejáry kwatia nhe'ê onhomboty va'e-pe. “Jajapo katu Nhandejáry nhe'ê” ere íxupe kwéry erehekomb'o'e porã-vy. ¹⁴Omombe'u va'ekwe nde-vy Nhandejáry ne rembiaporã nde rexakwaa rei-vy. Upe va'e apo-vy ne kyre'ÿ ae katu. Are-ma omotenonde va'ekwe nde-rehe ne rembiaporã-rehe Nhandejáry nhe'ê-py omombe'u va'ety. Omõ va'ekwe ne akã-rehe opo heroviaha rerekwa kwéry. Upe jave ne mombaraete voi va'ekwe Nhandejáry ne rembiapo porã-rehe. Upéa-gwi ne kyre'ÿ katu ne rembiaporã

apo-vy. ¹⁵Ne renonde-py emoĩ meme katu ne rembiaporã omotenonde va'ekwe nde-vy. Enheme'ê íxupe upéa nhe'ê-rupi ereiko hagwã. Aipo ramo upéa nhe'ê-rupi ereiko porãve rãve ramo, ojekwaa porã va'erã nde rekoha porã. ¹⁶Erepara porã katu ndéjehe. Ne remimombe'urã-rehe enhangareko katu ave, pono eromombe'u joavy avy. Upéixa ereiko ramo erenheresende va'erã. Ne nhe'ê-rupi onheresende va'erã ave ne renduháry.

Hesu reroviaha gwive nde re'ÿi-rami ereko íxupe kwéry

5 Ani ereja'o teĩ ituja va'e-pe. Nde ru-rami ae katu ereko íxupe erenhemonhe'ê-vy. Ipyahu va'e-pe nde ryvy-rami ae ereko íxupe. ²Ha igwaigwĩ va'e-pe nde sy-rami ae katu ereko íxupe. Ha kunha ipyahu va'e-pe katu ne reindy-rami ae ereko íxupe. Eremotĩ e'ÿ reheve ereko porã íxupe. Tekoha porã-rupi eiko íxupe kwéry.

Tembirekokwe he'ÿi e'ÿ va'e rehegwa nhe'ê

³Áy amombe'u-ta nde-vy tembirekokwe kwéry he'ÿi e'ÿ va'e rehegwa nhe'ê. Oĩ tembirekokwe tee, ijekoha e'ÿ va'e. Emboete íxupe hemikotevê me'ê-vy. Enhangareko katu hese imboete-vy. ⁴Oĩ ave tembirekokwe imemby va'e hemiarirõ va'e ave. Tome'ê ranhe katu osy-pe, tome'ê ranhe katu ojari-pe hemikotevê tekoha-rupi oiko-vy. Omongakwaa hagwe-rehe tombohekovia katu íxupe. Upéixa ojapo ramo, ogwerovy'a arã íxupe Nhandejáry. ⁵Ha upe tembirekokwe ijekoha e'ÿ va'e katu ojerovia Nhandejáry-rehe oiko-vy. Pyhare ojapo oração oiko-vy, áry ramo ojapo ave: “Xe pytygwõ katu, xe pytygwõ katu” he'i Nhandejáry-pe ojerure-vy. ⁶Ha tembirekokwe ojapose

va'e rei ojapo va'e katu oikove vyteri ramo jepe omano-ma va'ekwe-rami oiko joty. ⁷Gwĩ va'e ramigwa-pe ani onhembojekoha pende-rehe. "Peme'ẽ katu peteĩ teĩ pende sy-pe peteĩ teĩ pende jari-pe ave hemikotevẽ" ere tembirekokwe memby kwéry-pe, hemiarirõ kwéry-pe ave. Aipo ramo, "Gwe'yí-pe nome'ẽsíry. Hakate'y" nde'fry arã hese. ⁸Ha oĩ ramo gwe'yí-pe nome'ẽsí va'e, ha'e ae gwóga pygwa-pe nome'ẽsí va'e ave, inhe'ẽ rendusere'y va'e-rami oiko. Ogwerovia e'y va'e-gwi ha'e ojapo vaive. ⁹Tembirekokwe iporiahu va'e réry erehai kwatia-rehe Hesu reroviaha-rehe ojeko hagwã. Entéro tembirekokwe réry gwive ani erehai kwatia-rehe. Gwĩ heroviaha-rehe ojeko va'erã gwive kwatia-rehe emoĩ héry. Ha sessenta ro'y ogwereco va'e, nomenda mendái va'ekwe katu ha'e héry anho emoĩ kwatia-rehe. ¹⁰Hembiapo porã-gwi imandu'a porã hese va'e, omemby omongakwaa porã va'ekwe, gwóga-py gwe'yí e'y va'e omogwahẽ porã va'ekwe, Nhandejáry re'yí-pe oipyhéi va'ekwe, ohasa asy va'e-pe oipytygwõ va'ekwe, opamba'e hembiapo porã porã hagwã ikyre'y va'ekwe, upe va'e réry gwive emoĩ kwatia-rehe Hesu-rehe ojerovia va'e-rehe ojeko hagwã. ¹¹⁻¹²Ha tembirekokwe ipyahu va'e réry katu ani eremoĩ teĩ kwatia-rehe. Omendase ramo, pya'e jevy omenda va'erã. Omenda pyahu jevy ramo, Cristo-pe he'i hagwe-rami ndojapo mo'ávéi-ma va'erã. Íxupe ijapu-gwi nombote mo'ávéi-ma íxupe. ¹³Heroviaha-rehe ojeko ramo, inhate'y-ma oiko-vy, óga óga-rupi ojopohu oho-vy. Inhate'y-gwi imara'ẽ rei ojõehe. Gwapixa-rehe onhe'ẽ rei oiko-vy. Niporã ja'e va'e-rehe onhomongeta ngeta rei oiko-vy. Upéixa

he'i va'e ndatekoháiry ogwereco. ¹⁴Upéa-gwi aipota tembirekokwe ipyahu va'e omenda pyahu jevy onhembohóy jevy hagwã, imemby jevy hagwã. Aipota oiko porã meme pono nhande-rehe ija'e'yha onhe'ẽ vai nhande-rehe. Nhande kwaa uka rei va'erã. ¹⁵Oĩ tembirekokwe ipyahu va'e ojehesa rerova va'ekwe anhaywasu Satanás-rehe. Upéa-gwi aipota omenda jevy. ¹⁶Oĩ ramo kunha heroviaha va'e, hógapy oĩ va'e tembirekokwe, ha'e ae tome'ẽ íxupe hemikotevẽ, ipohýi e'y hagwã Hesu reroviaha onhomboaty va'e-pe. Aipo ramo Hesu reroviaha va'e oipytygwõ va'erã tembirekokwe iporiahu tee ijekoha e'y va'e-pe.

Heroviaha rerekwa rehegwa nhe'ẽ

¹⁷Oĩ heroviaha rerekwa hembiapo porã va'e. Onhatende porã heroviaha-rehe Nhandejáry nhe'ẽ omombe'u mbe'u-vy, oporombo'e mbo'e-vy ave. Nhamboete tee íxupe upéa-rehe.^q ¹⁸Upéixa he'i Nhandejáry kwátia nhe'ẽ:

"Vaka trigo-rehe eremopyrũ ramo, omoha'yí hagwã ani erejoko katu ijuru. Eheja katu to'u"

he'i. Pono ovare'a reheve omba'apo, pono omba'apo rei omba'apo va'e, he'i upéixa. He'i ave,

"Omba'apo va'e-pe nname'ẽ íxupe imba'apo repy"^r

he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ. Upéixa ave voi Nhandejáry reroviaha rerekwa omba'apo porã Nhandejáry rembiapo apo-vy heroviaha kwéry pa'ũ-my. Hembiapokwe repy nname'ẽ porã ave íxupe, nhamboete tee-vy íxupe. ¹⁹Ha oĩ ramo heroviaha rerekwa-pe oity vaise va'e, ani erepena inhe'ẽ-rehe. Ha oĩ ramo mokõi, mbohapy hexaháry ae katu, erovia inhe'ẽ. ²⁰Oĩ ramo ojevay va'e, enterove resa-py, "Anive pejevay

teĩ” ere íxupe atýra-py. Aipo ramo henduháry ndojejavyséi va'erã, omongyhyje uka va'erã íxupe kwéry. Otĩ-ma va'erã. ²¹ Ha'e-ta nde-vy Nhandejáry resa-py, Cristo Hesu resa-py, Nhandejáry rembigwái yváy pygwa hembiporavo resa-py ave ha'e-ta nde-vy oromokyre'ȳ uka-vy. Ehendu katu xe nhe'ẽ. Ereikwaa porã e'ȳ ngatu, “Erejevay-ma” ani ere teĩ heroviaha rerekwaa-pe. Ani ereheja rei teĩ ojevavy va'ekwe ererovy'a-gwi íxupe. Enhemonhe'ẽ ae katu íxupe atýra-py, íxupe ere va'e gwive enterove ohendu hagwã. ²² Erepara porã ranhe heroviaha rerekwarã-rehe. “Eiko katu heroviaha rerekwaa ramo” ani ere pya'e rei teĩ íxupe. Ani pya'e rei teĩ eremoĩ nde po hi'ári eremoingo-vy heroviaha rerekwaa ramo. Emanha porã ranhe katu hese ereikwaa porã hagwã hekoha. Ojevavy oiko-vy va'e akã-rehe eremoĩ ramo nde po, “Ma'erã po Timóteo omoingo kuri ojevavy va'e-pe Hesu Cristo reroviaha rerekwaa ramo? Ha'e ave ojevavy-ma nipo ra'e” he'i ave va'erã nde-rehe hikwái. Upéa-gwi ani pya'e rei eremoĩ teĩ nde po inhakã-rehe erehexa kwaa e'ȳ reheve.

²³ Anive erey'u meme y rei. Nde rye hasy meme va'erã. He'u ave uva rykwere mixĩ va'e okwera hagwã nde rye.

²⁴ Oĩ atýra-py ojevavy va'e. Ojekwaa porã hese hembiaipo vaiha. Ne'írá vyteri omonhe'ẽ ramo, ojehexa-ma hese. Oĩ ave ojevavy nhemi va'e. Nombojekwaáiry voi ójehe hembiaipo vai. Ha upe rire katu nhane monhesyrúha óra-py, ojekwaa porã-ma arã hese hembiaipo vaikwe. ²⁵ Upéixa ete oĩ atýra-py hembiaipo porã va'e. Ojekwaa porã hese hekoha porã. Oĩ ave hembiaipo porã nhemi va'e. Ha nonhomi meméi va'erã gwembiaipo porã. Ojekwaa porã va'erã ae hese hembiaipo porã porãkwe. Oĩ ojevavy nhemi va'e, oĩ

hembiaipo porã nhemi va'e ave, Upéa-gwi ani pya'e rei eremoĩ teĩ nde po hese ereikwaa e'ȳ reheve, heroviaha rerekwaa ramo eremoingo hagwã.

Heroviaha onhemomba'apo va'e rehegwa nhe'ẽ

6 ãy amombe'u-ta nde-vy onhemomba'apo va'e rehegwa nhe'ẽ. “Iporã katu amboete xe járy-pe” te'i ojeúpe ojokwaiha pogwy-py oiko va'e. Nomboetéi ramo, Nhandejáry réry-rehe onhe'ẽ vai arã. Tomboete katu teko rei onhe'ẽ vai e'ȳ hagwã Nhandejáry réry-rehe. Nomboetéi ramo nhane remimombe'u-rehe onhe'ẽ rei arã. ² Oĩ ramo ijáry Hesu-rehe ojerovia oiko-vy va'e, tomboete joty íxupe. Ojoe'yí-gwi ndaipotái omboete mixíve íxupe. Tomba'apo retea'e katu ojáry-pe. Heroviaha-pe omba'apo, Nhandejáry rembiayhu va'e-pe omba'apo. Tomba'apo retea'e katu upéa-gwi. Upéa nhe'ẽ-py eporombo'e. “Ejapo katu” ere íxupe.

Oĩ onhe'ẽ rei oiko-vy va'e

³ Oĩ omombe'ue ue va'e, Nhandejáry Hesu Cristo rehegwa anhetegwa nhe'ẽ va'e rendusere'ȳha, ohekombóe va'e-pe nohendúí va'e. ⁴ Upe va'e onhemboete ukase rei voi. Onhemboete ukase ramo jepe, mba'eva ndoikwaái joty. Onhe'ẽ rei oiko-vy. Hapixa nhe'ẽ rendusere'ȳ-vy oiko. Onhonhe'ẽ mbojevvy jevvy rei-vy oiko. Ha henduháry katu ndaija'ei ojóehe, onhorairõ, gwapixa-rehe ijapu. “Ipy'a vai xe ndive” he'i mo'ã hese. ⁵ Ipy'a vai-gwi, anhetegwa va'e-gwi ova. Onhonhe'ẽ mbojevvy jevvy oiko-vy. “Tajapo katu Nhandejáry remimbota hetave tave xe ma'erã ome'ẽ hagwã xe-vy” he'i rei rei ójehe oiko-vy.

**Oĩ nhande-vy gwarã nhane
remikotevê, javy'a jaiko-vy**

(Mt 19.23; Lc 12.15-21; Tg 5.1-6)

⁶Oĩ imba'e reta va'e jepe, ndogwero vy'ái mba'e reta. Oĩ Nhandejáry remimbota ojapo va'e, ndahetáiry ogwerekko ramo jepe, ogwero vy'a joty. Upéixa imba'e reta va'e-gwi ovy'ave oiko-vy. ⁷Nhande sy-gwi jaiko ramo va'ekwe, mba'eve ndajarúiry nhande-jéupe gwarã. Ha upe rire katu nhamano ramo, mba'eve ndajarahá mo'áiry jevy ko yvy-gwi. ⁸Upéa-gwi oĩ ramo nhande-vy gwarã tembi'u, oĩ ramo nhande-vy gwarã ao, javy'a jaiko-vy katu. Nhane remikotevê jareko-ma. ⁹⁻¹⁰Ha oĩ imba'e retase va'e. Ombo'e íxupe anháy gweko-rupi oity-vy. Onhuhã-py oity-ma va'e-rami ogwerekko ave íxupe anháy. Nainharandúi-gwi ivai va'e ojéupe gwarã oipota. Pirapire oipota eterei ojéupe gwarã ramo, opaixagwa rei ojehu íxupe. Ndoiko porãvéi-ma, onhehundi hagwã-pyma oiko. Oĩ pirapire mate omomba'egwasuve va'e. Anhetegwa va'e-gwi ojehesa rerova. Ova nhe'ê porã-gwi gwembiapokwe katu omboasy eterei.

**Ne kyre'ỹ katu ererovia
tee hagwã ereiko-vy**

¹¹Upeixagwa ani erejapo teĩ, Timóteo. Nde Nhandejáry-pe erenheme'ê va'ekwe voi. Ne renonde-py emoĩ meme iporã va'e. Emboete tee Nhandejáry-pe ereiko-vy. Ejerovia hese ejohayhupa rei ereiko-vy. Nde rereko asy ramo jepe, eipyhy joty katu Hesu rape. Nde reko kirirĩ reheve ejogwerekko. ¹²Oripara hatãse va'e ikyre'ỹ oripara hagwã. Upéixa ete ne kyre'ỹ katu ererovia tee hagwã ereiko-vy. Ogwahê pya'e hagwã ogwahêse hapu oripara hatã oho-vy oripara va'e. Upéixa ete ave nde ave ne kyre'ỹ katu eregwahê hagwã Nhandejáry oiko haty-py.

Ome'ê va'erã nde-vy nde reko-verã. Upe va'e Nhandejáry remime'êrã voi nde-vy. Upéa-rehe ne renói va'ekwe onhemoirũ uka-vy nde-vy. “Arovia-ma Nhandejáry Hesu Cristo-pe” atýra-py ere jave, ne renói-ma va'ekwe. Heta henduhare paũmy eremombe'u porã ramo, ne renói va'ekwe onhemoirũ uka-vy nde-vy. ¹³Áy oromongyre'ỹ-ta Nhandejáry resa-py, Cristo Hesu resa-py ave oromongyre'ỹ-ta. Nhandejáry omoingove entéro va'e-pe. Ha Hesu Cristo ijukaharã mburuvixagwasu Põncio Pilatos rovake-py jepe, omombe'u porã joty anhetegwa va'e. Hesa-py voi ha'e-ta nde-vy. ¹⁴Xe ha'e hagwe-rami nde-vy ejapo katu. Xe nhe'ê gwive ehendupa. Eiko tekoharupi nde-rehe imandu'a porã hagwã. Nhandejáry Hesu Cristo ojehexa uka jevyha áry peve, ejapo upéa. ¹⁵Ojekwaa hagwã áry-py Nhandejáry ombojekwaa va'erã íxupe. Nhandejáry heko vy'a va'e. Ha'eixagwa ndoikóiry mburuvixagwasu. Entéro mburuvixagwasu gwive ruvixave voi ha'e. Ipu'aka va'e kwéry gwive, ha'e ipu'akave va'e voi hese kwéry. ¹⁶Ojéhegwi rei oikove opa e'ỹ reheve va'e. Ha'e oiko haty-py hendy mbaraete va'e voi. Upe-py nogwahêi va'erã teko rei. Avave ndohexáiry íxupe. Ohesa mbojevvy-gwi, ndikatúí avave ohexa íxupe. Tonhemboete opa e'ỹ reheve enterove va'e-rehe taipu'aka meme katu oiko-vy. Amém.

**Imba'e reta va'e ndikatúí
ojerovia imba'e reta-rehe**

¹⁷“Ani penhembotuvixave xave teĩ peiko-vy” ere ko yvy-py imba'e reta reta va'e kwéry-pe. “Aníke pejerovia rei teĩ pene mba'e reta-rehe. Ojepe'a arã para'e pendéhegwi. Nhandejáry-rehe ae pejerovia. Ha'e opamba'e ome'ê me'ê nhande-vy nhande rexakwaa rei-vy jarovy'a hagwã hemime'ê me'ê nhande-vy” ere ae joty íxupe. ¹⁸“Pene rembi-

apo porã porã katu. Heta perekoha-rami, ejapo porã katu. Ani pene rakate'y teĩ pene mba'e-rehe. Pene kyre'y ae katu peme'ẽ me'ẽ-vy ojóupe” ere katu íxupe kwéry. ¹⁹“Upéixa ramo ae oĩ va'erã peẽ-my gwarã hekoviarã. Yváy-py penhongatu uka va'erã pendejúpe gwarã. Upearã-rehe ndapejerovia reíry va'erã. Peikove meme va'erã opa e'y reheve. Pende rekoverã tee ome'ẽ va'erã peẽ-my Nhandejáry” ere imba'e reta va'e kwéry-pe.

**“Ore arandu voi” he'i mo'ã
va'e-pe ani eremoirũ**

²⁰⁻²¹ Enhangareko porã katu, Timóteo, ne rembiaporã-rehe, nde-vy

Nhandejáry remimombe'ukwe-rehe. Ha onhe'ẽ rei va'e-pe ani eremoirũ teĩ. Emboyke katu íxupe. Oĩ onhombo'e mbo'e rei va'e. “Ore arandu voi ore ra'e” he'i mo'ã ójehe kwéry. Ha nahi'arandu porã voi ra'e. Ojehesa rerova-ma oiko-vy nhe'ẽ porã-gwi hikwái. Upeixagwa-pe katu ani teĩ eremoirũ ereiko-vy. Ijapy-ma xe nhe'ẽ. Tapende rexakwaa rei katu Nhandejáry pende rovasa-vy.

Paulo remimombe'ukwe

Timóteo pegwarã 2

segunda epístola de Paulo a Timóteo

1 Xe Paulo Cristo Hesu remimondo va'e. Nhandejáry remimbota-rupi inhe'ẽ-rupi aiko. Oipota xe amombe'u Cristo Hesu rehegwa nhe'ẽ. "Cristo irũ va'e gwive oikove meme va'erã xe ndive" nde'i reíry va'ekwe Nhandejáry. ²Áy amondo-ta nde-vy, Timóteo, xe nhe'ẽ. Nde xe ra'y-rami ereiko va'e, xe rembihayhu va'e voi nde. Tande rexakwaa rei katu Nhandejáry Nhande Ru, Nhandejáry Cristo Hesu ave nde rovasa porã-vy. Toity katu gwesa nde-rehe nde poriahuvareko-vy. Tane mbopy'agwapy katu.

Paulo otima porã Nhandejáry-pe Timóteo-rehe

³Atima porã nde-rehe Nhandejáry-pe. Xe rembypy omboete íxupe hagwe-rami ave, ha'e xe remimboete voi ave. Xe py'a potĩ reheve amboete íxupe. Oĩ vérami xe py'a-py xe mombe'uha va'e-rami. Ndaipóri voi nipo ra'e xe rembiapo vaikwe xe py'apy pygwa omombe'u hagwã. Áry ramo pytũ ramo ave ajapo meme oração. Ajapo jave, xe mandu'a meme nde-rehe. ⁴Nde jahe'o-rehe xe mandu'a nde-rehe. Upéa-gwi orohexa nga'u eterei xe avy'apa jevy hagwã. ⁵Xe mandu'a nde-rehe. Yma va'ekwe nde jari Lóide, nde sy Eunice ndive ogwerovia tee-ma Cristo Hesu-pe. "Áy he'ýi ogwerovia hagwe-rami ave Timóteo ogwerovia tee Cristo Hesu-pe oiko-vy" ha'e xejéupe nde-rehe. Upéa-rehe xe mandu'a ramo, atima porã Nhandejáry-pe nde-rehe.

Paulo oipota Timóteo ikyre'ỹ ojapo hagwã gwembiaporã

⁶Erovia tee-gwi, ha'e jevy-ta nde-vy: Ne kyre'ỹ katu erejapo hagwã ne rembiaporã. Amoĩ jave xe po ne akã-rehe, ome'ẽ va'ekwe nde-vy Nhandejáry ne rembiaporã ne mombaraete-vy. ⁷Nomboúi va'ekwe Nhandejáry nhande-vy Nhe'ẽ Marangatu tee va'e nhane mongyhyjevy. Nhane mombaraete hagwã ae katu ome'ẽ va'ekwe nhande-vy. Jajohayhu hagwã, nhande pu'aka hagwã nhande-jehe ave ombou va'ekwe nhande-vy Nhe'ẽ Marangatu tee va'e.

Paulo oipota Timóteo ojerovia tee Nhandejáry-rehe ova e'ỹ reheve íxugwi

⁸Nhane mombaraete-gwi ani erenotĩ teĩ Nhandejáry Hesu Cristo rehegwa nhe'ẽ eremombe'u-vy. Ha xe katu hese ha-py aĩ ramo jepe preso, ani joty xe renotĩ. Xe ndive ae katu ejerereko asy uka Hesu rehegwa nhe'ẽ ohenduse e'ỹ va'e-pe. Nhandejáry ne mombaraete jave nde rereko asyharã-gwi ani nde py'a mirĩ teĩ. ⁹Ha Nhandejáry katu nhane resende va'ekwe. Nhande py'a potĩ reheve jaiko hagwã gwe'ýi ramo nhane renói va'ekwe onhemoirũ uka-vy nhande-vy. Nhane rembiapo porã-rehe rei nanhane resendéi va'ekwe. "Ahexakwaa rei va'erã íxupe ahovasa-vy" he'i-gwi va'ekwe ojúpe nhane resende va'ekwe. Yma ete ne'írã vyteri oiko jave ko yvy va'ekwe he'i va'ekwe upéa nhande Cristo irũrã-rehe. ¹⁰Áy ae ojekwaa-ma he'i va'ekwe. Ojehexa uka-ma ou-vy nhane resendeharã Cristo Hesu. Omanogwi ndaipu'akavéi-ma nhande-rehe anháy nhande jukaharãgwe. Nhandu ramo hesegwa nhe'ẽ porã, opa e'ỹ reheve nhane moingove va'erã Nhandejáry ndive. ¹¹Upéa nhe'ẽ porã mombe'uharã xe moĩ-ma va'ekwe. Hemimondorã xe

moĩ-ma va'ekwe ave. Upéa nhe'ẽ-py aporombo'e hagwã xe moĩ-ma va'ekwe. ¹²Upéa-gwi xe rereko asy inhe'ẽ renduse e'ỹ va'e. Preso xe moĩ ramo jepe, nanotĩ mo'ãi joty xe jokwaha. Cristo Hesu ajerovia hese va'e ahekokwaa voi xe. "Onhongatu porã va'erã ae katu nhe'ẽ porã xe-vy gwemime'ëgwe. Ou jevyha áry peve onhongatu va'erã" ha'e xe-jéupe arovia ku'a ku'a e'ỹ reheve. ¹³Anhetegwa nhe'ẽ nde-vy amombe'u hagwera-rami ave, emombe'u mbe'u katu. Cristope peteixa eremoirũ-gwi, anive ereva teĩ íxugwi. Ejerovia katu hese, ejohayhu ave. ¹⁴Upe anhetegwa va'e nhe'ẽ ani ereheja teĩ avave omombe'u joavy avy jevy. Ojéupe ime'ëpyre onhongatu porã va'e-rami, enhangareko katu hese. Nhe'ẽ Marangatu tee va'e nhande py'a-py oiko va'e ne mombaraete va'erã. ¹⁵Xe rerakwã erehendu ra'e. Gwĩ herovi-aha Ásia vyv-py oiko va'e opa ojehesa rerovapa xéhegwi. Naxe moirúvéi-ma Figelo, Hermógenes ave. ¹⁶Tohexakwaa porã rei Nhandejáry Hesu Cristo Onesíforo róga pygwa-pe. Xe preso aĩ ramo jepe, Onesíforo ou meme joty xe pohu-vy xe mbopy'agwapy hagwã va'ekwe. Ha'e nogwenotĩry gwekoha xe pohu hagwã xe pokwaha-rehe aĩ ramo. Ogwahẽ joty xe rexa-vy. ¹⁷Ogwahẽ ramo Roma tetã-my, ikyre'ỹ joty xe reka reka-vy, xe johu hagwã. ¹⁸Nhandejáry ojehexa uka jevyha áry-py, nhande rembiapo apokwe-rehe nhande rereko ramo, togwerekoreko porã katu íxupe oiporiahuverekovy. Hembiape porãgwe rãgwe Éfeso tetã-my oiko jave xe pytygwõ-vy ereikwaa porã voi.

Ani ereva teĩ Cristo Hesu rape-gwi. Soldado hekoha porã va'e reko-rami ae katu eiko

2 Heta oĩ xéhegwi ojehesa rerova oiko-vy va'e. Upéa-gwi tane mombaraete katu Nhandejáry, xe

ra'y Timóteo. Nde, xe ra'y-rami orogwerekoreko va'e. Peteixa Cristo Hesu-pe eremoirũ-magwi, tande rexakwaa rei katu nde py'a-py ne mombaraete hagwã erejehesa rerova e'ỹ hagwã. ²Xe remimombe'u nde-vy anhetegwa voi. Amombe'u jave heta oĩ henduha. "Anhetegwa voi ko Paulo nhe'ẽ" he'i xe remimombe'u rendu-vy. Upe anhetegwa nhe'ẽ omombe'u jevy uka hese ojerovia va'erã-pe. Ha upe rire katu ne remimombe'ukwe hemimombe'urã jevy. Upe va'e nhe'ẽ-py oporomo'arandu jevy va'erã oikwaa e'ỹ va'e-pe. ³Ani ereva teĩ Cristo rape-gwi. Soldado hekoha porã va'e oiko asy ramo jepe ohendu joty gwuvixa nhe'ẽ. Upéixa ete ave nhande jaiko asy ramo jepe nhanhembajere ukase va'e, ndajajeréi joty arã íxupe Nhandejáry-gwi. Soldado oikoha-rami nde ave eiko joty Hesu Cristo-pe. ⁴Upe soldado oservi porã jave ombovy'ase ójehe omanda va'e gwuvixa-pe. Upéa-gwi gwekohakwe-rehe nopenavéiry. Gweko oheja gwuvixa nhe'ẽ-py meme oiko hagwã. Ombovy'ase gwuvixa-pe oiko-vy. Upe soldado oikoha-rami nde ave eiko katu, Cristo nhe'ẽ-py anho ereiko hagwã. ⁵Oĩ ogwahẽse ha-py oripara hatã va'e oho-vy. Ha ojéhegwi rei oripara va'e-pe katu ogwahẽ ranhe ramo jepe, nome'ëi va'erã mba'eve. Imboriparaha nhe'ẽ-rupi oripara ramo ae katu ome'ë arã íxupe. Upéixa ete imboriparaha nhe'ẽ-rupi oripara hatã va'e reko-rupi eiko katu nde ave. Entéro Cristo nde-vy he'i va'ekwe gwive ejapo katu ombohekovia hagwã nde-vy. ⁶Oĩ hetea'e va'e omoatyrõ-vy gwemitýgwe ojéupe gwarã-rehe. "To'u ranhe gwemitýgwe ijagwyje va'e" ja'e joty hese. Upéixa ete nde retea'e eremba'apo hatã-vy Cristo-pe nde-vy hemimbohekoviã-rehe. ⁷Ne mandu'a meme katu ereiko-vy xe nhe'ẽ-rehe.

Upe jave xe ha'ese va'e oikwaa ukapa arã nde-vy Nhandejáry. ⁸Ani ereva teĩ Hesu rape-gwi. Ne mandu'a ae katu ereiko-vy Hesu Cristo-rehe. Ha'e onhemoingove jevy va'ekwe. Yma gware mburuvixagwasu Davi hembypy voi. Upéa rehegwa nhe'ẽ porã amombe'u mbe'u aiko-vy. ⁹Ha oĩ upéa nhe'ẽ mbojevyha xe rereko asy va'e. Hembaliapo vai va'e-rami xe moĩ preso xe pokwaha reheve. Ha xe joko ramo jepe, Nhandejáry nhe'ẽ ae katu ndojejokóiry. Oĩ joty imombe'uharã. Opa-rupi joty oho inhe'ẽ. Upéa-gwi eipyhy joty katu Hesu rape. ¹⁰Upéa-gwi opaixagwa-gwi aiko asy ramo jepe, ndajere mo'ãi joty Hesu-gwi. Nhandejáry rembiporavo-rehe ha-py aipyhy joty va'erã upe tape. Aipota ha'e kwéry ave omoirũ peteĩxa Cristo Hesu-pe onheresende hagwã, oikove opa e'ỹ reheve hagwã Nhandejáry ndive yváy-py Nhandejáry onhemomba'egwasu ha-py, hendy resakã ha-py. ¹¹Ko'a-rami ae oĩ nhe'ẽ jajerovia hese va'e: Omano va'ekwe Cristo. Peteĩxa nhamoirũ ramo íxupe, omano va'ekwe-rami jaiko. Upéixa jaiko ramo, ha'e oikove jevy hagwe-rami ave hendive jaikove va'erã opa e'ỹ reheve. ¹²Ndajajeréi ramo íxugwi, nhamoirũ va'erã íxupe enterove va'e-rehe omanda-vy onhembogwapy jave. “Xe ndaha'etí he'ýi” ja'e ramo hese nhatĩ-vy, “Peẽ ndaha'etí xe re'ýi” he'i ave va'erã nhande-vy. ¹³Ndajarovíai ramo jepe, he'i hagwe-rami ojapo joty va'erã voi. “Ha'e hagwe-rami ndajapo mo'ãi” nde'i mo'ãi ójehe Nhandejáry. Upéa nhe'ẽ-rehe jajerovia-gwi, ani ereva teĩ Hesu rape-gwi. Eipyhy ae katu Hesu rape porã ereiko-vy.

Gwembaliapo renotĩha e'ỹ-rami eiko eremba'apo-vy

¹⁴“Ani nde resarái Paulo remimombe'ukwe-gwi. Ani eremokanhy inhe'ẽ” ere oporombo'eháry-pe. “Nhandejáry renonde-py va'e-rami ani erenhonhe'ẽ mbojevy jevy teĩ. Oarandurãgwe ndoikwaavéi va'erã henduharã. Ojehesa rovera arã inhe'ẽ porã-gwi” ere íxupe kwéry. ¹⁵Ne kyre'ỹ ae katu, “Upéa xe rembijohu porã voi” he'i hagwã nde-rehe Nhandejáry. Gwembaliapo renotĩha e'ỹ-rami eiko eremba'apo-vy. Tape rexa ukaha ova e'ỹ va'e-rami, eiko eremombe'u porã porã-vy anhetegwa va'e nhe'ẽ. ¹⁶Gwĩ onhe'ẽ rei va'e Nhandejáry mboete e'ỹ-vy, ani erepena teĩ hese kwéry eremoirũ hagwã. Emboyke ae katu íxupe kwéry ndejéhegwi. Ha'e kwéry mombyryve ryve oho va'erã Nhandejáry-gwi. ¹⁷Ivaive ive oho-vy hasy va'e, ojeporu ohetehu oho-vy, ja'e. Upéixa ete mba'asy-rami inhe'ẽ rei. Oiko vaive ive oho-vy upéa nhe'ẽ renduha. Indive kwéry oime Himeneu Fileto ndive. ¹⁸Anhetegwa va'e nhe'ẽ nomombe'úi. Onhe'ẽ avy mante íxupe: “Nombotekove jevýi va'erã omano va'ekwe-pe” he'i mo'ã, ijapu. Upéa-gwi henduháry, “Mba'eixagwa nhe'ẽ po arovia-ta? Xe ndaikwaavéi-ma inhe'ẽ kwéry” he'i hemimombe'u kwéry joavy avy va'e-rehe. ¹⁹Ha Nhandejáry nhe'ẽ katu anhetegwa va'e. Onhehekoviarõ arõ e'ỹ va'e. Okytagwasu-rami voi Nhandejáry nhe'ẽ imbaraete. Upe okyta omýi e'ỹ va'e imbaraete-gwi. Upe okyta-rami Nhandejáry nhe'ẽ imbaraete va'e. Ko'a-rami ae ohai hese: Gwekoirũ oikwaa Nhandejáry, he'i.

Xe Cristo re'ýi voi, he'i ójehe va'e gwive, tomboyke ojéhegwi mba'e vai,

he'i ave. Omýi e'ý va'e Nhandejáry rokyta imbaraeete voi. Oku'e ku'e rei e'ý va'e. Upéixa okambia e'ý va'e Nhandejáry nhe'ë, naikangýiry. Upéixa ndikatúí nhahekoviariõ Nhandejáry remimombe'u. Ndikatuí hendagwe-py nhamoi hekovia. Anhetegwa meme ae katu Nhandejáry remimombe'u. Enterove va'e jekoha ramo, jareko íxupe. ²⁰Imba'e reta va'e róga-py heta oi jaiporu va'erã. Oi ouro gwigwa nha'ë, prata gwigwa nha'ë ave. Upéa nhane rembihayhu tee voi. Karugwasu jave ae jaiporu upe va'e. Ha oi ave vyvra gwigwa nha'ë, tuju gwigwa nha'ë ave. Upéa pya'e a'e ojeporu va'erã. Nhande rembihayhu ete e'ý upe va'e. Ojeka ramo upe va'e imombopyrã voi. ²¹Upéixa oi jaiporu va'erã jahayhu va'e. Upéa ijáry rembiporurã, heminhongatu, ha'e ae hembiporurã voi. Upéixa ete voi nhande, jaiko Nhandejáry-pe nhandemoatyrõ porã-vy, ha'e ae hembiporurã. Nhandemopotí-vy jaiko íxupe nhane rembiapo porã porã-vy. ²²Upéa-gwi ani ereiko rei teí. Oi karia'y va'e ojaPOSE va'e rei ojapo. Ani ereiko teí upe karia'y rekoha-rami. Ne kyre'ý ae katu erejapo porã hagwã erejavy e'ý reheve. Erovia katu anhetegwa va'e nhe'ë, ejohayhu-vy. Upe Nhandejáry-pe ipy'a poti reheve oração ojapo va'e, peteixa eiko indive. Ipy'a poti va'e kwéry aipota ombojoja onhondive gwekoha.

Nhandejáry rembigwái rekoha

²³Oikwaa seve seve rei va'e-rehe ani erepena teí. Hi'randu e'ý va'e voi-ma upe va'e. Mba'eve ndoikwaái. Emboyke ae katu ndejéhegwi inhe'ë rei va'e kwéry-pe. Onhe'ë rei ramo pya'e onhonhe'ë mbojevvy jevvy arã. ²⁴Ha Nhandejáry rembigwái va'e katu nonhonhe'ë mbojevvy jevvýiry. Opoxy e'ý reheve tonhomongeta porã katu

entérovea ndive. Túvy-rami togwereco íxupe kwéry. Toporombo'e porã. Taheko kiriri ave oiko-vy. ²⁵Taheko kiriri onhemonhe'ë porã-vy. Onhe'ë mbojevvy va'e-pe opoxy e'ý reheve tonhemonhe'ë porã. Togwereco porã ikatu hagwãixa Nhandejáry oikwaa uka íxupe anhetegwa va'e ójehe imbohesa rerova uka-vy. ²⁶Áy katu onhuhã-my oity va'e-rami ogwereco íxupe anháy. Ipu'aka hese anháy ombotavy-vy. Ojapo uka íxupe gwemimbota. Upéa-gwi oipota hi'randu porã jevvy anháy po-gwi ojepe'a uka jevvy-vy.

Paulo omombe'u ojehu va'erã

(1 Tm 4.1-2; Jd 18-19)

3 Aipota ereikwaa ojehu va'erã Cristo ou jevvyha áry ogwahë e'ý ngatu. Ojekwaa va'erã heta hekoha vai va'e Cristo reko-rupi oiko va'e moakãrasyharã. ²Oporohayhu e'ý-vy ha'e ae ojehayhu ukase mo'ã va'erã. Pirapire mante omomba'egwasu va'erã. Onhemboete ukase mo'ã rei va'erã. Ha'e seve seve oiko-vy va'erã. Gwapixa-rehe onhe'ë rei rei va'erã. Gwu nhe'ë, osy nhe'ë omomba'e rei va'erã. Heko otima porã e'ý va'e gwapixa-pe ojekwaa va'erã. Ojekwaa va'erã Nhandejáry mboete e'ýharã. ³Heko porayhu e'ý va'erã, ojoporihuvereco e'ý va'erã. Oapu-vy rei oiko va'erã gwapixa kwéry-rehe. Ójehe ndaipu'akái va'e. Heko poxy-vy rei oiko va'erã. Iporã va'erã gwive íxupe ndojohu porãiry. ⁴Gwapixa oikwaa uka rei va'erã ija'e'ýha-pe. Ipy'agwasu va'erã. Onhemomba'egwasu ukase rei va'erã. Nhandejáry-pe ohayhu e'ý va'erã. Onhembysaraiha omomba'egwasu va'erã Nhandejáry-pe omboyke-vy. ⁵"Xe heroviaha tee va'e" he'i mo'ã va'erã ójehe. Ha ipy'a-py katu noiry Nhandejáry remimoí imombaraete hagwã. Upeixagwa-pe gwive emboyke katu. Ani erepena teí hese kwéry. ⁶Áy

oiko-ma voi ave upeixagwa hekoha vai va'e. "Xe aporombo'ehaty va'e" he'i mo'ã ójehe. "Xe aiko-ta voi nde róga gwy-py" he'i gwapixa-pe oporombotavy-vy. Omogwahē rire íxupe ombotavy oiko-vy hóga pygwa. Kunha hi'arandu e'ỹ va'e-pe ombotavy ohesa rerova uka-vy ójehe. Upeixagwa kunha ojejavy va'ety. Ojapose va'e rei-ma ojapo.⁷ Hi'aranduse teĩ. Inhe'ẽ porã rendu-vy, "Anhetegwa voi nipo ra'e" nde'fry hese. Hi'arandu va'erãgwe, inhe'ẽ rei ohendu-gwi.⁸ Yma va'ekwe oiko va'ekwe hi'arandu va'erãgwe héry va'e Janes, Jambres ave. Moisés amyri nhe'ẽ ombojevuse mo'ã va'ekwe. Yma onhonhe'ẽ mbojevuy jevy hagwe-rami, ãy ave upéixa oiko upe hekoha vai va'e kwéry. Onhe'ẽmbojevuy jevy ave anhetegwa va'e omboyke jevy hagwã. Hi'arandu va'erãgwe jepe, pytũ-my rei oiko va'e-rami joty oiko. Ndogwerovia teí-gwi, Nhandejáry remimboyke voi upe va'e.⁹ Pya'e noporombotavyvéi-ma va'erã. Yma va'ekwe ojekwaa-ma myamyri rekoha vai. Ohexa kwaa va'ekwe hekoha-rehe. Upéixa ete ãy ohexa kwaa ave va'erã hese hekoha-rehe. Oikwaa arã íxupe. Ha upe rire katu noporombotavyvéi-ma va'erã oiko-vy.

Paulo omombe'u Nhandejáry kwatia nhe'ẽ rehegwa nhe'ẽ

(Rm 15.4; Tt 1.9; Tg 1.21; 2 Pe 1.19-21)

¹⁰Ha nde ae katu xe reko kwaa-ma. Xe aporombo'e jave, xe moirũ-ma va'ekwe. Xe reko rexa-ma. Xe rembiapo porã xe renonde-py xe remimoĩ ereikwaa-ma. Ereikwaa voi Nhandejáry-rehe ajeroviaha. Xe reko kiririha ereikwaa-ma ave. Xe ajohayhuha, xe ava e'ỹha ave ereikwaa-ma voi.¹¹ Xe aiko jave Antioquia tetã-my, Icônio tetã-my,

Listra tetã-my ave, xe mbohasa asy voi va'ekwe xe rereko asy-vy. Xe rereko asy ramo jepe, ndajeréi joty va'ekwe Hesu rape-gwi. Xe rereko asy asy jave, xe resende sende joty va'ekwe Nhandejáry. Upéa xe-vy ojehy va'ekwe gwive ereikwaa voi.⁵ ¹²Ha entéro ogwerovia tee va'e peteixa omoiruse va'e katu Cristo Hesu-pe ojerereko asy va'erã.¹³ Ha hekoha vai va'e, "Hekoha porã nipo ra'e" oipota mo'ã he'i ójehe. Onhemboete ukase mo'ã. Upéa ivaive ive va'erã hekoha oho-vy. Oporombotavy rei va'erã oiko-vy. Ha'e ae onhembotavy va'erã ave oiko-vy.¹⁴ Ha nde ae katu erovia joty katu nde-vy hemimombe'ukwe. Hemimbojerovia uka nde-vy erovia katu inhe'ẽ. "Anhete teegwa nipo ra'e" ere va'ekwe hese. Are-ma hembiherovia uka nde-vy erovia joty inhe'ẽ. Ne mbo'eháry rekoporãha ereikwaa-ma voi ereiko-vy.¹⁵ Ne mitã ramogware ãy peve ereikwaa-ma voi va'ekwe ereiko-vy Nhandejáry kwatia nhe'ẽ marangatu. Áy peve erehendu ereiko-vy. Upéa nhe'ẽ ne mo'arandu va'e voi erejerovia hagwã Nhandejáry Hesu Cristo-rehe ne resendeharã-rehe. Upeixagwa nhe'ẽ erovia joty ereiko-vy.¹⁶ Entéro Nhandejáry kwatia nhe'ẽ Nhandejáry rembihai ukakwe va'ekwe. Onhe'ẽ-rupi oikwaa uka ihaiharã-pe imo'arandu-vy. Upe va'e nhe'ẽ-py nhanhombo'e. Upéa nhe'ẽ rendu-vy jaikwaa jajejavyyha. Upéa nhe'ẽ rendu-vy tape porã-rupi nhasẽ jaiko hagwã. Upéa nhe'ẽ rendu-vy tekoha-rupi jaiko va'erã nhande py'a poti reheve.¹⁷ Oipota Nhandejáry jaiko hembigwái ramo íxupe. Oipota nhahendu upe va'e nhe'ẽ nhane arandupa hagwã, nhane rembiapo porã porã hagwã íxupe jaiko-vy.

**Paulo oipota Timóteo
gwetea'e reheve omombe'u
Nhandejáry nhe'ë porã**

(Ef 5.15-16; 2 Pe 1.14)

4 Nhandejáry resa-py, Cristo Hesu resa-py ave amombe'u-ta nde-vy ne rembiaporã. Ha'e ae hovagwy-py onhomb'o'y-ma va'erã entéro omano va'ekwe oikove vyteri va'erã gwive ave. Peteĩ teĩ hembiaapo apokwe-rami ogw-ereko va'erã íxupe kwéry. Ha'e ojek-waa jevy ou-vy va'erã ko vvy-py enterove oĩ va'e gwive ruvixarã. ²Upéa-gwi ha'e ae hesa-py amombe'u-ta nde-vy ne rembiaporã. Emombe'u katu nhe'ë porã. Nde retea'e reheve emombe'u katu. Ne nhe'ë renduse ramo, ne nhe'ë nohenduséi ramo jepe, emombe'u meme joty íxupe. Ojevavy va'e-pe eikwaa uka íxupe hembiapokwe. Enhemonhe'ë katu íxupe emokyre'y íxupe eremohembiaapo porã-vy. Ereprombo'e mbo'e jave, ani erenhe'ë asy teĩ ne nhe'ë rendusere'y va'e-pe. ³Ogwahẽ va'erã Nhandejáry nhe'ë rendusere'yha áry. Upe ramo nohendusevéi va'erã nhe'ë porã. Ojapose va'e rei ojapo va'erã. Heta omombe'u joavy avy va'erã omogwahẽ ojéupe. “Orohendu va'erãte ore-vy oroipota pemombe'u” he'i va'erã gwemimogwahẽ porã-pe. “Ore remihenduse e'y ani pemombe'u teĩ” he'i va'erã nhe'ë porã rendusere'y-vy. ⁴Anhetegwa va'e nhe'ë nohenduséiry va'erã voi. Inhe'ë rei va'e-pe ae katu ohenduse va'erã hikwái. “Anhetegwa” he'i mo'ã va'erã hese. Upéa-gwi ãy voi katu emombe'u nhe'ë porã. Ohendusere'yha áry ne'írã vyteri ogwahẽ jave, nde retea'e reheve emombe'u mbe'u joty íxupe kwéry. ⁵Inhe'ë rei va'e ha'e kwéry ohendu va'erã. Nde ae katu nde pu'aka meme katu ndéjehe. Nde rereko asy ramo jepe, ani ereva teĩ joty Hesu rape-gwi. Emba'apo katu Nhandejáry-pe Hesu rehegwa nhe'ë

porã eremosarambi hagwã. Ne rembiaporã gwive ejapopa katu ereiko-vy. ⁶Xe rekovia ejapo. Áy ijukapyrã-rami xe aime. Ogwahẽ-tama xe-vy xe mano hagwã áry. ⁷Oĩ oripara hatã va'e. Ikyre'y oripara hagwã oho-vy ogwahẽse ha-py ogwahẽ hagwã. Upéixa ete yma gwive xe kyre'y aiko-vy nhe'ë porã mombe'uvy ãy peve. Ha ko'anga katu ogwahẽse ha-py ogwahẽ-ma va'e-rami oripara-vy, xe ajapo japo va'erã apy-py agwahẽ-ma. Cristo Hesu-rehe ajerovia tee-ma aiko-vy ajehesa rerova uka e'y reheve. ⁸Oripara va'e ogwahẽ ranheve va'e-pe ombohekovia. Upéixa ete xe-vy ave ombohekovia va'erã. Hemimbota ajapopagwi, oĩ xe-vy imarangatu ete va'e ome'ë va'erã xe-vy Cristo. Enterove va'e ha'e hembierekorã hembiaapo apokwe-rehe. Upe áry-py naxe anhóiry hemimbohekoviara. Entéro oha'arõ va'e-pe gwive ombohekovia va'erã íxupe.

Paulo omombe'u ojehegwigwa

⁹Ne kyre'y reheve eiko katu pya'e eregwahẽ hagwã xe ha-py. ¹⁰⁻¹²Xe irũ kwéry xe rejapa-ma oje'ói-vy xe anho xe reja. Demas xe reja teko rei remimbojohu porã omomba'egwasuve-gwi. Tesalônia tetã-my oho xe reja-vy. Ha Crescente katu oho Galácia vvy-koty. Dalmácia vvy-koty oho Tito. Ha Tíquico amondo kuri íxupe Éfeso tetã-my. Lucas anho mante opyta xe ndive. Xe anho eterei. Upéa-gwi ne kyre'y eregwahẽ hagwã xe ha-py. Ereju ramo, eju Marcos ndive. Amba'apo jave Nhandejáry-pe, ha'e xe pytygwõ voi oiko-vy. ¹³Ereju ramo eru katu xe-vy xe ao jo'avvy Trôade tetã-my aheja va'ekwe, Carpo róga-py aheja va'ekwe. Eru ave xe-vy xe kwatia. Vaka pire-rehe oĩ va'e nhe'ë aipota eterei ereru. ¹⁴Oĩ Alexandre kwarepoti-rehe omba'apo va'ety. Ha'e ojapo vai xe-rehe. Hembiapokwe-rami ogwereco va'erã íxupe Nhandejáry. ¹⁵Nhane nhe'ë ombo-

jevy jevy upe va'e. Ema'ê katu hese. Háke upe va'e kwimba'e. Ejoko katu íxupe. Ojapo vai va'erã nde-rehe ave. ¹⁶Mburuvixa xe rekoha-rehe oporandu pyy ramo xe-vy, "Nahembiapo vaíry ra'e Paulo" he'i va'erã ndouíry xe yke-rehe onhembo'y-vy. Xe rejapa-ma xe anho oje'ói-vy hikwái. Ha'e kwéry hembiape vai e'ỹ va'ekwe-rami togwereco íxupe Nhandejáry. ¹⁷Ha xe ndive onhembo'y oĩ-vy va'e-rami, onhembo'y-ma oĩ-vy Nhandejáry xe yke-rehe xe mombaraete-vy xe monhe'ê hagwã. Upéa-gwi arosapukái voi imombe'u-vy judeu e'ỹ kwéry-pe. Entéro Hesu rehegwa nhe'ê gwive amombe'u. Heta tetã-gwi ou va'e hendu uka-vy amombe'u íxupe. Jagwarete juru-py aha vérami, xe repy jevy va'ekwe Nhandejáry. Ijuru-gwi xe pe'a vérami xe resende va'ekwe. ¹⁸Ãy jagwarete juru-py vérami aha jevy ramo, xe-rehe ojapo vai ramo, xe repy jevy jevy joty

arã Nhandejáry. Xe resende va'ekwe-gwi aikwaa voi íxupe. Xe resende jevy voi arã ave ãy. Mba'eve ojehu e'ỹ reheve xe-vy xe reraha va'erã voi yváy-py. Upe-py ha'e anho mburuvixa va'erã voi upe-py. Tanhamomba'egwasu meme va'erã íxupe opa e'ỹ reheve. Amém. ¹⁹Emombe'u katu Áqüila-pe Priscila-pe ave xe mandu'aha hese. Onesíforo re'ýi-pe ave emombe'u xe mandu'aha hese. ²⁰Erasto opyta Corinto tetã-my. Trófimo hasy-gwi aheja va'ekwe íxupe Mileto tetã-my. ²¹Ne kyre'ỹ katu eregwahê hagwã xe ha-py ro'y e'ỹ-py. Nhande re'ýi Êubulo, Prudente, Lino, Cláudia ndive omombe'u uka nde-vy omandu'aha nde-rehe. Ambue kwéry, nhande re'ýi va'e omombe'u uka ave. ²²Toiko Nhandejáry nde rekoirũ ramo, Timóteo. Tapende rexakwaa porã rei Nhandejáry pende rovasa-vy.

Paulo remimombe'ukwe

Tito pegwarã

epístola de Paulo a Tito

Paulo omondo kwatia Tito pegwarã

1¹⁻⁴Nde katu Tito, xe ra'y tee-rami, ereiko xe-vy. Hesu Cristo-rehe pe-teixa jajerovia-gwi ojoe'ýi voi nhande. Xe Paulo amondo-ta nde-vy xe nhe'ë kwatia-rehe. Xe Nhandejáry rembigwái va'e, Hesu Cristo remimondo va'e ave. Aipota ojeroviave hese he'yirã Nhandejáry oiporavo va'ekwe gwive. Aipota oik-waa porãve anhetegwa va'e Nhandejáry re'ýi rekorã. Nhandejáry nhane moingove meme va'e ondive. Upe va'e nhe'ë-rehe ajerovia voi. Upéa-gwi ajapo inhe'ë.

Yma va'ekwe, “Amoingove va'erã íxupe oiko hagwã xe ndive opa e'ý reheve” he'i va'ekwe nhande-rehe Nhandejáry. Ha'e ijapu e'ý reheve he'i upéixa. Nde'i reíry voi. Áy oikwaa uka-ma katu nhande-vy yma he'i va'ekwe nhane renonderã mombe'u-vy. Hi'óra-py oikwaa uka-ma nhande-vy. Ombou va'ekwe inhe'ë oikwaa uka-vy nhande-vy. Ko'ã nhe'ë, “Emombe'u katu, Paulo” he'i va'ekwe xe-vy Nhandejáry. Omombe'u uka va'ekwe xe-vy xe remimombe'urã Nhandejáry nhane resendehaty. Upéa-gwi ajapo joty inhe'ë.

Amondo-ta nde-vy Tito xe nhe'ë kwatia-rehe. Tande rexakwaa rei katu Nhandejáry Nhande Ru, Nhandejáry Hesu Cristo ave. Tane mbopy'agwapy ave katu.

Paulo oipota Tito omoingo Hesu reroviaha rerekwarã

(1 Tm 3.1-7)

⁵Aipota erejapo ãy xe ajapo e'ý va'ekwe. Upéa-rehe oroheja kuri Creta vvy y mbyte-py oí va'e-py. Emoingo

tetã tetã-rupi Hesu reroviaha rerekwarã. Emoingo ingo katu íxupe xe nde-vy ha'e hagwe-rami. ⁶Heko porã va'e emoingo herekwarã. Imandu'a porã meme hese va'e emoingo herekwarã. Hembireko reta e'ý va'e petei voi hembireko va'e. Ta'y kwéry, tajýry kwéry ave ojerovia-ma ave Hesu Cristo-rehe va'e. Upeixagwa mante emoingo herekwarã. Oí gwembireko ndive e'ý oiko va'e. Oí naimba'ereroviáiry va'e ta'ýry. Oí ta'ýry nohendúí va'e inhe'ë, ojapose va'e rei ojapo va'e. Oí heta imandu'a vai va'e ta'ýry-rehe. Ani upeixagwa eremoingo teí Hesu reroviaha rerekwarã ramo. ⁷Ha herekwa Nhandejáry nhe'ë-py ae onhangareko Hesu reroviaha-rehe. Upéa-gwi imandu'a porã hese va'e ae katu emoingo herekwarã. Oí ha'e sete oiko va'e, ipoxy pya'e a'e va'e, oka'u va'e, oporonupã va'e, oipotave tave rei ojéupe gwarã pirapire va'e. Ani upeixagwa eremoingo teí Hesu reroviaha rerekwarã ramo. ⁸Onhomogwahë uka porã rei va'e-pe ae katu emoingo herekwarã. Oí ave gwí enterove va'e ndive ipy'a porã va'e, inhakã porã va'e, tekoharupi oiko va'e, Nhandejáry-pe omboete va'e, ójehe ipu'aka va'e. Upeixagwa heko porã va'e-pe ae katu emoingo herekwarã. ⁹Togwerovia porã anhetegwa va'e nhe'ë ojehesa rerova e'ý reheve. Nhambo'e hagwe-rami, togwerovia joty omombe'u hagwã anhetegwa va'e Hesu reroviaha-pe omokyre'ý hagwã. Onhe'ë mbojevy va'e-pe, “Neremombe'u porãí” he'i va'erã. Upeixagwa ogwerovia tee va'e emoingo katu herekwarã. ¹⁰Oí heta inhe'ëngendu e'ý va'e. Onhe'ë rei oporombotavy-vy. Upéixa heta oí judeu reko-rupi oiko vyteri va'e, “Penhepirekytí uka katu” he'i va'e. ¹¹Upeixagwape, “Anive erehekombo'e rei teí ereikovy” ere ae katu íxupe. Omokiriri hagwã inhe'ë rei rei va'e-pe emoingo katu Hesu reroviaha rerekwarã. Gwí oporombo-

tavy va'e ohesa rerova uka oiko-vy ójehe hóga-py oĩ va'e gwive. Ohekombo'e rei-vy ohesa rerova uka ójehe. Oipota ójehe gwarã pirapire oporombotavy-vy. Upaixagwa-pe tomokirirĩ katu íxupe. ¹²He'i araka'e hese hi'arandu va'e Creta yvy pygwa:

"Ijapu meme Creta yvy pygwa" he'i. "Mymba poxy-rami oiko va'e. Ipituva ramo jepe, okaruse joty"

he'i araka'e ovyvy pygwa-rehe Creta yvy pygwa-rehe. ¹³Anhetegwa voi upe hi'arandu va'e remimombe'ukwe. Upéa-gwi emandari ndari katu oporombo'e rei va'e-pe: "Anive erembo'e vai rei teĩ" ere ae íxupe. "Togwerovia porã ae anhetegwa va'e nhe'ẽ porã" ere íxupe.

¹⁴"Tapehendu e'ỹ katu judeu kwéry remimombe'u rei. Teko rei remimombe'u ave tapehendu e'ỹ katu. Anhetegwa nhe'ẽ porã ae katu pehendu" ere íxupe kwéry. ¹⁵Oĩ ipy'a potĩ va'e. Ndaipóri imongy'aharã. Oĩ ave ipy'a ky'a va'e, Nhandejáry-rehe ojerovia e'ỹ va'e. Hemiapo porãse mo'ã oiko-vy, ha ojejavy joty oiko-vy, onhemongy'a rei joty oiko-vy. Ipy'a ky'a vaive ive oho-vy. Upéa-gwi, "Anive erehekombo'e rei teĩ" ere oporombo'e rei va'e-pe. Ha'e kwéry ipy'a vai. Hemiapo vai ramo jepe, notĩ kwaái joty okwa-vy. ¹⁶"Oroheko kwaa-ma Nhandejáry-pe" he'i rei ójehe hikwaí. Ha jahexa kwaa ramo katu hese, jaikwaa voi hekoha. "Ndohekokwaáiry nipo ra'e Nhandejáry-pe" ja'e hese. Nhandejáry rembijohu vai ojapo, nohenduséiry inhe'ẽ. Ha iporã va'e katu ndojaposéi voi. Upéa-gwi, "Anive erehekombo'e rei" ere íxupe.

Paulo oipota Tito ohekombo'e porã Hesu reroviaha-pe

2 Ha nde ae katu ehekombo'e porã Hesu reroviaha kwéry-pe. "Pehendu katu anhetegwa nhe'ẽ tekoha-rupi peiko-vy" ere íxupe.

²Ha ituja va'e kwéry katu: "Ani peka'u teĩ peiko-vy" ere íxupe kwéry. "Penhemboete uka pende rapixa kwéry-pe. Ójehe ipu'aka va'e-rami peiko katu. Perovia porã katu anhetegwa nhe'ẽ. Pejohayhu tee katu peiko-vy. Pejerereko asy jave pekirirĩ joty katu peiko-vy" ere íxupe kwéry erenhemonhe'ẽ-vy.

³Upéixa ave igwaigwĩ va'e kwéry-pe erenhemonhe'ẽ katu: "Nhandejáry irũ reko-rupima peiko katu" ere íxupe. "Ani erenhe'ẽ rei rei teĩ nde rapixa-rehe. Ani ereka'u teĩ. Ereka'u ramo, ipu'aka va'erã opaixagwa rei nde-rehe. Ehekombo'e porã ae katu nde rapixa-pe" ere igwaigwĩ va'e kwéry-pe. ⁴"Tekoha-rupi peiko pehekombo'e porã hagwã kunha omenda ramo va'e-pe. Kunha omenda ramo va'e tohayhu oména kwéry-pe. Tohayhu ave omemby kwéry-pe ave. ⁵Toiko ójehe ipu'aka va'e-rami. Ojoekorupi porã toiko ome ndive hekopotĩvy. Topyta gwóga-py, tonhangareko omba'apo-vy. Taipy'a porã. Ome nhe'ẽ-rupi toiko. Tekoha-rupi toiko kunhagwe pono omonhe'ẽ vai uka Nhandejáry nhe'ẽ-rehe gwapixa kwéry" ere gwaigwĩ kwéry-pe.

⁶Upéixa ete kwimba'e kwéry ipyahu va'e-pe ave erenhemonhe'ẽ katu: "Ójehe ipu'aka va'e-rami, peiko katu" ere íxupe.

⁷Ha nde ejehexa uka porã íxupe, nde reko-rami oiko hagwã kwimba'e kwéry ipyahu va'e. Erehekombo'e jave, ani erehekombo'e rei teĩ. Enhemboete uka katu íxupe kwéry. ⁸Anhetegwa va'e emombe'u íxupe. Petéixa emombe'u porã meme katu. Aipo ramo ne nhe'ẽ ombojevvy va'erãgwe nane nhe'ẽ mbojevvy va'erã. Otĩ va'erã ne nhe'ẽ mbojevvy-ta mo'ã va'ekwe.

⁹Ha onhemomba'apo uka va'e-pe erenhemonhe'ẽ katu: "Pehendu meme katu nde járy nhe'ẽ" ere íxupe. "Oipota va'e gwive ejapo katu íxupe. Imbovy'a-vy ejapo íxupe. Ani erembohová teĩ íx-

upe eremboete e'ÿ-vy. ¹⁰Ani eremonda íxugwi. Ejehexa uka porã ae katu íxupe. Embojerovia uka katu íxupe ndéjehe. Aipo ramo peteíxa peiko meme katu ojehexa uka porã hagwã Nhandejáry rekoha, ojohu porã hagwã pende rexaháry Nhandejáry nhane resendehaty rehegwa nhe'ẽ" ere íxupe.

¹¹Nhandejáry nhande rexakwaa reihaty oikwaa uka-ma nhande-vy gwekoha nhande kwéry kente kwéry-pe nhane resende hagwã. Upéa-gwi, "Enterove va'e resa-py peiko porã katu Nhandejáry-pe pemboete-vy" ere upe pygwa-pe. ¹²⁻¹³Upéixa nhande resendeha ramo oiko-gwi, "Anive erejapo xe aipota e'ÿ va'e, ani erejapo nde erejapose va'e rei" he'i nhande-vy Nhandejáry nhande poriahuverekohaty. Ko yvy-py jaiko jave, iporã ae nhande pu'aka nhandéjehe. Iporã jaiko nhande rekoha jajejavy e'ÿ reheve Nhandejáry mbovy'a-vy, nhaha'arõ-vy íxupe. Nhandejáry Hesu Cristo ou tee jevy va'erã nhande rovasaharã. Nhane remiha'arõ ou tee jevy va'erã. Ha'e tuvixa mba'e, nhane resendeharã voi ha'e. Hendy mbaraete reheve, opu'aka reheve ou jevy va'erã. ¹⁴Yma va'ekwe ojejuka uka nhande-rehe ha-py omboyke hagwã nhandéhegwi nhane rembiapo vaikwe, nhande py'a omopotĩ hagwã gwe'ÿi marangaturã, nhane mokyre'ÿ hagwã jajapo porã hagwã. ¹⁵Upeixagwa nhe'ẽ-py ehekombó'e mbo'e íxupe. Emokyre'ÿ upe pygwa-pe ojapo hagwã upéa nhe'ẽ. Ha henduse e'ÿha-pe katu enhemonhe'ẽ katu ojapo jevy hagwã. Nhandejáry nhe'ẽ-py enhe'ẽ. "Ha'e ae onhe'ẽ-py rei onhemonhe'ẽ" ani ereheja he'i nde-rehe. Ani ereheja nde-rehe onhe'ẽ vai.

Paulo omombe'u Hesu reroviaha rekorã

3 Aipota eremombe'u ko nhe'ẽ Hesu reroviaha-pe:

"Ani nde resarái mburuvixa kwéry-gwi. Gwĩ omanda va'e nhande-rehe, ani nde resarái" ere íxupe. "Pene mandu'a meme katu hese pehendu hagwã inhe'ẽ" ere íxupe. "Pejapo katu inhe'ẽ. Pene kyre'ÿ katu iporã va'e apo-vy.^t ²Ani erenhe'ẽ rei rei teĩ avave-rehe. Ani penhorairõ teĩ penhonhe'ẽ mbojevvy jevy-vy. Pende reko kirirĩ ae katu ojóupe. Pende py'a porã reheve ae katu ave pejogwereco" ere Hesu reroviaha-pe. ³Are va'ekwe nhande kwéry ave jaiko vai va'ekwe. Nhane arandu e'ÿ va'ekwe jaiko-vy. Inhe'ẽ rendu e'ÿ-vy ave jaiko va'ekwe. Inhe'ẽ rei va'ekwe nhane mbotavy. Nanhande pu'akái nhandéjehe va'ekwe opaixagwa ivai va'e teko rei ojapose va'e rei ojapo va'ekwe jajapo hagwã. Nhande py'a pohýi va'ekwe jaiko-vy. Nhane mandu'a meme va'ekwe nhane rembiapo vairã-rehe. Nhande rapixa mba'e jaipota rei nga'u va'ekwe. Ndaija'éiry rei nhande-rehe nhande rapixa. Nanhande a'éiry ojóehe. ⁴Ha Nhandejáry nhane resendeha ae katu, jajejavy ramo jepe ojehexa uka porã joty nhande-vy va'ekwe. Nhande poriahuverekoha voi, nhande rayhuha voi Nhandejáry. ⁵Ha'e nhane resende va'ekwe. Ndaha'éí nhane rembiapo porãkwe-rehe nhane resende va'ekwe. Nhande poriahuvereco-gwi ae nhane resende va'ekwe. Upéi oiko-ma nhande py'a-py Nhe'ẽ Marangatu tee va'e, nhandemopotĩ hagwã, nhande reko tujakwe oipe'a hagwã nhandéhegwi, nhandembopyahu jevy hagwã jaiko-vy.^u ⁶Nhande py'a omohynyhẽ hagwã

ombou va'ekwe nhande-vy Nhe'ê Marangatu tee va'e-pe ome'ê rei-vy. Hesu Cristo nhane resendeha nhande rayhu-gwi, ou va'ekwe Nhe'ê Marangatu tee va'e. Upéixa nhane resende va'ekwe. ⁷Nhane resende va'ekwe nhande-vy gwarã nhaha'arõ va'e ome'ê hagwã nhande-vy. "Ipy'a potĩ" he'i-gwi nhande-rehe nhande poriahuvereko-vy, oipota jaikove meme indive. Upéa-gwi, "Peiko porã katu" ere meme Hesu roviaha-pe.

⁸Anhetegwa voi ko nhe'ê ha'e va'e nde-vy. Iporã erejerovia ko nhe'ê-rehe. Upéa-gwi ani ne ate'y teĩ erenhomonhe'ê-vy. Ne kyre'y ae katu eremombe'u mbe'u-vy, Nhandejáry reroviaha imongyre'y-vy imohembiapo porã hagwã. Upéixa hembiapo porã ramo, iporã voi katu. Enterove rembijohu porã hembiapo. Upéa-gwi enhemonhe'ê nhe'ê katu ereiko-vy ereporombo'e-vy.^v ⁹Oĩ onhonhe'ê-rehe rei onhonhe'ê mbojevvy jevvy va'e. Ani erepena teĩ inhe'ê rei va'e-rehe. Heta ijypykwe pykwe réry-rehe ani erepena teĩ. Judeu rekoha regegwa nhe'ê-rehe, ani erenhonhe'ê mbojevvy jevvy teĩ. Ani nde poxy erenhonhe'ê mbojevvy-vy hese. Upeixagwa inhe'ê rei nanhane mombaraetéiry. Upéa-gwi ani erepena teĩ hese. Ani ne nhe'engendu teĩ hese. ¹⁰Oĩ ramo ndaijojaséiry va'e Hesu roviaha ndive, "Anive erejapo upéa"

ere íxupe. Nane rendúi ramo, "Ani erejapo upéa" ere jevvy íxupe. Mokõigwe ere íxupe. Upéi nane rendúi joty ramo, anive eremoirũ íxupe. ¹¹Upeixagwa oheja ra'e Nhandejáry rape. Ojevvy va'ety rei oiko-vy. Ojekwaa porã hese, ojehexa porã ave hekoha vaiha. Upéa-gwi ani eremoirũ teĩ íxupe kwéry.

**Paulo omombe'u
omandu'aha onhe'ê apy-vy**

¹²Amondo-ta nde-vy Ártemas para'e, Tíquico para'e. Ogwahẽ ramo oho-vy nde ha-py, ne kyre'y katu xe topa hagwã ereho-vy Nicópolis tetã-my. "Upe-py apyta-ta aha-vy ro'y jave" ha'e kuri xe py'apy-py xejéupe. ¹³Ha Zenas preso oheja va'e mosẽ ukaha katu Apolo ndive oho-tama ovyvy-gwi. Oho-tama jave, ne kyre'y katu ave ipytygwõ-vy íxupe. Eme'ê íxupe hemikotevẽ oho mombyryve hagwã. ¹⁴Taikyre'y ave entéro Hesu roviaha gwive hembiapo porã hagwã, gwapixa remikotevẽ me'ê-vy, oiko rei e'y hagwã oporopytygwõ hagwã oiko-vy. ¹⁵Opa-ta xe nhe'ê. Entéro Hesu roviaha a-py oiko va'e omombe'u uka-ta peẽ-my omandu'aha. Ore ave oromombe'u uka-ta ore mandu'aha pende-rehe. Entéro Hesu roviaha ne ndive oiko va'e ore rayhu va'e, oromombe'u uka-ta ave íxupe ore mandu'aha. Peẽ kwéry-pe tapende rexakwaa rei katu Nhandejáry pende rovasa-vy. Amém.

Paulo remimombe'ukwe

**Filemom pegwarã
epístola de Paulo a Filemom**

1 Xe, Paulo, Hesu rehegwa nhe'ẽ amombe'u meme-gwi ko'ây aime ko'a-py preso. Timóteo opyta xe ndive xe moirũ hagwã rei. Ko'ây araha ukata petei kwatia-py nhe'ẽ nde-vy gwarã. Nde, Filemom, ore irũ tee voi, ore rembihayhu va'e voi nde. Ore ramigwa ave nde eremombe'u mbe'u Hesu Cristo rehegwa nhe'ẽ ereiko-vy. Ko va'e nhe'ẽ ahai-ta nde-vy gwarã. ²Ne ndive oime va'e kwéry pegwarã ave. Oime nipo ra'e Hesu reroviaha kwéry ne ndivegwa. Oime ra'e Áfia ne ndive. Ha'e ojerovia tee-ma ave Hesu-rehegwi opyta-ma xe-vy xe reindy-rami. Oime ra'e Arquipo. Ha'e ore irũ oiko-vy omombe'u meme-gwi Hesu Cristo nhe'ẽ. Oime ave ra'e gwĩ nde ha-py onhomboty aty meme va'e Hesu Cristo-pe omboete hagwã. Íxupe kwéry gwarã ave ahai-ta ko va'e kwatia.

³Nhandejáry Tupã Nhande Ru katu tapende rexakwaa rei. Tapene mbopy'agwapy ave. Nhandejáry Hesu Cristo ave tapende rexakwaa rei. Tapene mbopy'agwapy ave.

**Filemom oporohayhu
ojerovia-gwi Hesu-rehe**

⁴⁻⁵Xe atimã meme voi Nhandejáry-pe nde-rehe Filemom. Nhandejáry-pe ajapo ramo oração, xe mandu'a meme va'e voi nde-rehe. Xe ahendu nhe'ẽ porã ne rerakwã. Nde, erehayhu tee voi Nhandejáry Hesu-rehe ojerovia va'e kwéry-pe. Xe ne rerakwã porã ahendu ramo avy'a voi. Upéixa avy'a aikwaa ramo nde erejerovia porã Nhandejáry Hesu Cristo-rehe. Ambojeupi ramo Nhandejáry-pe xe nhe'ẽ xe mandu'a meme voi nde-

rehe. ⁶Ajerure íxupe nhane pavê-gwi nhane mo'randu porãve rãve hagwã Hesu Cristo remime'ẽgwe-rehe. Ore, nde ave jajerovia Hesu Cristo-rehe. Peteixa nhaime-gwi indive, Nhandejáry ohovasa vasa nhande-vy nhande rekove. Upe jeovasa Nhandejáry nhande-vy ome'ẽ va'ekwe jaikwaa porãve rãve hagwã ajerure íxupe.

⁷Xe rvyv-rami voi xe-vy ereiko, Filemom. Xe aikwaa-ma ramo ne rerakwã porã xe mongyre'ỹ-ma voi xe ave xe mbovy'a tee-vy eremongyre'ỹ-gwi gwĩ Nhandejáry-rehe ojerovia va'e kwéry-pe. Upéa-gwi xe avy'a voi.

**Paulo ojerure Filemom-pe
omogwahẽ porã jevy hagwã
gwembigwái Onésimo-pe**

⁸Xe, Paulo, Cristo nhe'ẽ aikwaa porã-gwi ome'ẽ arã ne rembiaporã amombe'u hagwã nde-vy. Ha xe katu nda'e mo'ãi joty ne rembiapo porãrã-rehe. Erejerovia porã-gwi Nhandejáry-rehe, xe ndajepy'apýi voi nde-rehe. ⁹Nhandejáry Hesu Cristo rembigwái voi xe. Inhe'ẽ amombe'u-gwi aime preso ko'ây. Aikwaa erejapo arã xe remimbota. Orohayhu eterei-gwi ae xe ndorajokwaiséiry voi.

¹⁰Ajerurese mate nde-vy ne rembigwaikwe Onésimo-rehe. Ha'e-ma preso aime ramo amombe'u va'ekwe íxupe Nhandejáry Hesu Cristo nhe'ẽ. Áy ha'e ojerovia-ma ave Hesu Cristo-rehe. Upéa-gwi ko'ây xe ra'y-rami voi areko íxupe.

¹¹Yma nipo araka'e ha'e natembigwái porã voi nipo araka'e nde-vy. Ko'ây katu xe pytygwõ porã voi oiko-vy. Xe-vy xe pytygwõ porãha-rami ave ha'e ne pytygwõ porã arã nde-vy. ¹²Amondo jevy-ta íxupe nde róga-py áy. Xe rembiayhu voi Onésimo. Ogwahẽ ramo nde róga-py ani ae ne mandu'a teĩ hembiaapo vaikwe-rehe. Xe-vy xe mogwahẽ porãha-rami

ave emogwahẽ porã katu íxupe igwahẽ iho ramo.^w

¹³ Ha'e jepe kuri xe xejéupe Onésimo oiko meme hagwã xe ndive. Upéixa ramo ae ne rembiaporãgwe ha'e ojapo va'erã xe ndive ko'a-py. Nhandejáry Hesu Cristo rehegwa nhe'ẽ amombe'u meme-gwi xe moĩ-ma a-py preso. Onésimo opyta ave preso-gwi xe moirũ a-py. ¹⁴ Aipota peve rei opyta xe ndive Onésimo. Nde ae xe rexakwaa ramo ereme'ẽ arã xe-vy. Aikwaa voi xe nde naxe nhe'ẽ mbojevíy arã ha upéa-gwi xe ndajerureséiry. Nde py'a gwive ae ereme'ese ramo ereme'ẽ arã xe-vy.

¹⁵ Xe ha'e-ta nde-vy: Ikatu arã ja'e Onésimo-rehe. Ha'e sapy'a ete osẽ araka'e nde róy-gwi. Ko'ã y oike jevy nde róy-py oiko meme jevy hagwã ne ndive. ¹⁶ Ko'ã y oho ramo nde róy-py ha'e, ndaha'evéi-ma tembigwái ramo anho mate oiko hagwã. Nhande-rami ave-ma oiko-gwi, ko'ã y Hesu Cristo-rehe ojerovia-gwi, nhande ryvy mirĩ-ramima jahayhu tee arã íxupe. Xe ahayhu tee voi íxupe. Nde katu xéhegwi erehayhuve va'erã íxupe. Ne ndive oiko-gwi, Hesu-rehe ojerovia-gwi ave erehayhuve va'erã íxupe.

¹⁷ Xe-rehe ere ramo "Paulo xe irũ voi", xe rerekoha-rami ave ereko Onésimo-pe. Xe-vy xe mogwahêha-rami joty emogwahẽ porã katu íxupe. ¹⁸ Sapy'a osẽ ramo araka'e oho-vy nde róy-gwi. Ojapo vai nipo araka'e nde-rehe. Oreve para'e nde-vy. Oreve ramo nde-vy, xe ae apaga arã nde-vy ireveha. ¹⁹ Xe

Paulo, xe po-rupi ahai nde-vy amondo hagwã ko xe nhe'ẽ. Oreve ramo nde-vy Onésimo, apaga arã nde-vy ireveha. Xe natekotevêi oromomandu'a gwĩ va'e-rehe: nde erereve va'e-rami erepyta xe-vy. Xe-rehe ha-py ereiko-ma nde Hesu reroviaha ramo. ²⁰ Opa xe rembijerure erejapo ramo xe-vy, upéixa ramo xe mbovy'a va'erã. Aipota xe rembijerure erejapo xe-vy, Hesu Cristo-rehe erejerovia-magwi xe-ramima ave ereiko. Upéixa ramo xe mbovy'a arã, peteixa Hesu-rehe jajerovia-gwi.

²¹ Ko'a-rami ahai nde-vy xe nhe'ẽ. Aikwaa porã voi xe ne nhe'engendu voi nde. Upéa-gwi xe rembijerure-gwi erejapove va'erã voi xe-vy. ²² Ko'ã y katu ajerure ambue va'e-rehe nde-vy erembosako'i hagwã xe-vy nde róga-py aha ramo upe-py ake hagwã. Aikwaa voi pembojeupi meme ramo Nhandejáry-pe pene nhe'ẽ xe-rehe, voi asẽ jevy arã ko'a-gwi aha jevy hagwã pende ha-py.

Paulo, inhirũ kwéry ndive, omondo omandu'aha

²³ Epafras, Hesu-rehe ojerovia-gwi ha'e ave oĩ preso xe ndive ko'a-py. Ha'e ave omondo-ta nde-vy omandu. ²⁴ Xe irũ kwéry, Marcos, Aristarco, ha Demas, Lucas, ha'e kwéry xe moirũ rei va'e voi. Ha'e kwéry ave omondo-ta nde-vy omandu.

²⁵ Tapende rovasa porã porã katu Nhandejáry Hesu Cristo pende rexakwaa rei-vy. Pende py'a gwive tapende rovasa.

Hebreu kwéry pegwarã epístola aos hebreus

Tuvixave mba'e Cristo Nhandejáry ra'y Nhandejáry rembigwái kwéry-gwi

1¹⁻³Nhandejáry omombe'u uka meme nhande-vy ojehegwa nhe'ë. Yma va'ekwe gwembigwái kwéry-pe omombe'u uka nhane mo'arandu hagwã. Ko'ãy ae katu omombe'u gwa'yry tee-pe nhane mo'arandu hagwã ta'yry. Yma, yma va'ekwe heta eterei oiko inhe'ë-py omombe'u va'ety. Ha Nhandejáry omombe'u uka va'ekwe íxupe kwéry. Upéi ha'e kwéry omombe'u jevy nhane rembypy-pe inhe'ë. Nomombe'upáiry Nhandejáry nhe'ë. Íxupe omombe'u uka hagwe-rami ae, ha'e kwéry omombe'u jevy nhane rembypy-pe. Nhandejáry ohexa uka íxupe kwéry hembixagwe omombe'u jevy hagwã. Ohendu uka ave íxupe kwéry hemiendukwe ndukwe omombe'u jevy hagwã. Gwembigwái meme oiporu va'ekwe nhane mo'arandu hagwã. Ha ãy katu gwa'yry tee-pe omombe'u ukapa nhane mo'arandu hagwã. ãy ta'yry tee omombe'u va'ety ramo opyta. Gwu-gwi ohendu va'ekwe omombe'u. Ha'e Nhandejáry rebiporavo opamba'e jaryrã voi. Íxupe ae Nhandejáry ojapo uka ko vvy, áry, ygwasu ave. Gwa'yry reko-rehe ombojekwaa-ma gweko porã teeha. Gwu rekoha-ramima voi ave oiko ta'yry. Heko ambue e'ỹ va'e voi-ma ha'e. Onhe'ë-py entéro mba'e omoingo meme ta'yry. Imbaraete tee voi inhe'ë. Ha'e omopotĩ va'ekwe nhande py'a jajevy rire. Ha upe rire katu oho jevy yváy-py ogwapy hagwã. Nhandejáry, upe Tupãgwasu tee tuvixave va'e yke-rehe

ijakatúa-koty ogwapy-ma oĩ-vy. ⁴“Xe rembigwái” nde'íry íxupe Nhandejáry. “Xe ra'y” he'i ae íxupe. Upéixa ramo ombotuvixave mba'e íxupe. Ha gwembigwái kwéry yváy pygwa-pe katu, nombotuvixa mba'e etéiry Nhandejáry. Upéa-gwi Nhandejáry rembigwái pa'ũ-my ndogwapyi voi ha'e. Nhandejáry yke-rehe ae ogwapy oĩ-vy. ⁵Ha Nhandejáry gwembigwái kwéry-pe katu nde'íry:

“Nde ko xe ra'y tee voi”

nde'íry íxupe kwéry.

“Ko'ãy katu amombe'u-ta enterová-pe.

Ko va'e xe ra'y tee voiha”

nde'íry ave gwembigwái kwéry-rehe.

“Areko va'erã íxupe túvy-rami. Xe ra'y ramo oiko va'erã”^x

nde'íry ave araka'e Nhandejáry gwembigwái kwéry-rehe. Upéa-gwi tuvixave mba'e Nhandejáry ra'y Nhandejáry rembigwái kwéry-gwi. ⁶Upéi he'i ave araka'e Nhandejáry:

“Tomboete katu íxupe entéro xe rembigwái gwive”^y

he'i araka'e Nhandejáry gwa'yry-rehe ko vvy-py imbou-vy. ⁷Ha hembigwái kwéry-rehe katu he'i Nhandejáry kwatia nhe'ë a-rami:

“Hemimondo va'e, omondo íxupe Nhandejáry yvytu ramo. Tata rendy-rami rei voi hembigwái oiko”^z

he'i Nhandejáry kwatia nhe'ë. ⁸Ha Nhandejáry ra'y-rehe katu he'i:

“Ore Járy, ereiko meme va'erã ore ruvixa ramo. Erepa e'ỹ reheve ereiko meme va'erã” he'i. “Eremanda porã meme va'erã ore-rehe kwéry. Ore rembiapo apokwe-rehe ore rereko va'erã” he'i. ⁹“Hembiapo porã va'e erejohu porã íxupe. Ha hembiapo vai va'e katu nande a'éiry hese. Upéa-gwi Nhandejáry nde Járy nde poravoma. Ne mbovy'a verei hagwã ne irũ

^x1:5 Sl 2.7; 2 Sm 7.14

^y1:6 Dt 32.43

^z1:7 Sl 104.4

gwéry-gwi nde poravo-ma. Ne irũ ovy'a ramo jepe, nome'ëiry joty íxupe nde vy'aha-rami Nhandejáry"^a

he'i Nhandejáry kwatia nhe'ë Nhandejáry ra'y-rehe. ¹⁰Upéi he'i jevy Nhandejáry kwatia nhe'ë:

"Yma va'ekwe, ore Járy, erejapo va'ekwe ko yvy. Áry ave ne rembiapokwe voi. ¹¹⁻¹²Onhehundi va'erã ne rembiapokwe ha nde katu nerenhehundíry va'erã voi. Erepa e'ÿ reheve ereikove va'erã. Nhande ao osorove rove. Upéi nhamboyke íxupe. Upe rire nhahekoviarõ va'erã íxupe. Upéixa ete nhande ao tuja-rami ko yvy áry ndive itujave jave va'erã" he'i. "Upéi hekoviarõ-vy eremboyke-ma va'erã erejapo va'ekwe. Ha nde katu erenhehekoviarõ e'ÿ va'erã voi. Eremanotaha áry nogwahẽ mo'ávéi-ma va'erã nde-vy" he'i. "Ereikove meme va'erã"^b

he'i Nhandejáry kwatia nhe'ë Nhandejáry ra'y Hesu-rehe.

¹³Ha ndaha'ëi gwembigwái kwéry-pe ha'e he'i:

"Egwapy katu xe yke-rehe, xe akatúakoty. Xe orombopu'aka va'erã nde a'e'ÿha-rehe. Orombopu'aka peve eregwapy va'erã erei-vy xe yke-rehe"^c

he'i ramo Nhandejáry ndaha'ëi hembigwái pegwarã. Gwa'ýry tee pegwarã nhe'ë ae upe va'e. ¹⁴Ha Nhandejáry rembigwái yváy pygwa, jahexa e'ÿ va'e katu, hemimbou nhane pytygwõ hagwã voi ombou. Gwemiresende senderã-rehe ombou.^d

Ndaipóri Cristo-rami nhane resendeharã

2Ndoikóiry Cristo-rami nhane resendeharã. Upéa-gwi ma'erã nrehendu poráiry nhe'ë porã nde-vy omombe'u va'ekwe. Iporã katu nhahendu meme upe nhe'ë jajehesa rerova e'ÿ hagwã íxugwi, pono nhakanhy kanóa-rami y-rupi ojererosyry uka oho-vy va'e-rami. ²Yma araka'e yváy pygwa omombe'u araka'e nhane ramói amyri-pe. Nhandejáry nhe'ë omombe'u araka'e. Imbaraete he'i va'ekwe. Upéa-gwi inhe'ë-rehe opyrũ va'e gwive, inhe'ë renduse e'ÿha va'e gwive, ogwereco asy va'ekwe íxupe Nhandejáry hembiapokwe-rehe. ³Ha upe rire katu ojekwaa-ma oĩ-vy va'ekwe nhane resendeharã. Ha'eixagwa ndaipóri. Upéa-gwi nhapena e'ÿ ramo hese, ndoikói ni peteĩ nhane resendeharã. Heseve'ÿ ndaipóri nhane resende va'erã. Aipo ramo, mbava'e-rami po nhane resende va'erã. Nhanhehundipa-ma va'erã voi nhande kwéry. Ha Nhandejáry Hesu ha'e ae onhe'ë ojéhegwi omombe'u ranhe va'ekwe nhande-vy nhane resende hagwã. Ha henduhare he'i, "Anhetegwa tee voi" he'i va'ekwe nhande-vy inhe'ë-rehe. ⁴Upe ramo Nhandejáry oikwaa uka ave nhande-vy inhe'ë anhetegwa voiha. Heroviapyrã-rupi hembiaapo porã va'ekwe. Jahexa e'ÿ va'e ohexa uka nhande-vy. Hexapyrã-rupi hembiaapo porã porã va'ekwe. Ha Nhe'ë Marangatu tee va'e katu peteĩ teĩ nhande reko rekorã ome'ë me'ë va'ekwe nhande-vy. Hemimbota-rupi ome'ë nhande-vy nhande reko rekorã jaikwaa hagwã inhe'ë anhetegwa voiha.

^a1:9 Sl 45.6-7 ^b1:11-12 Sl 102.25-27

^c1:13 Sl 110.1

^d1:14 Ef 2.11-22; Cl 1.15-23

**Nhande rekoha-rami oiko va'ekwe
Hesu Cristo nhande rape járy ramo**

(Fp 2.5-9)

⁵Áy orombe'u-ta peê-my ko vvy rehegwa, Nhandejáry remimoatyromba va'erã. He'i ramo:

"Pende pu'aka va'erã xe amoatyromba va'erã-rehe"

ndaha'úi gwembigwái-pe he'i upéa. Kente kwéry-pe ae he'i va'ekwe:

"Nde pu'aka va'erã hese"

he'i va'ekwe vvy ipyahu va'erã-rehe.

⁶Upéixa he'i Nhandejáry kwatia nhe'ê a-rami:

"Ore Járy, ore kwéry ndaha'úi ore tuvixave va'e. Ha ne mandu'a porã joty ore-rehe. Teko rei ramo jepe ore, erepena joty ore-rehe. ⁷Sapy'a ete eremboeteve ne rembigwái kwéry yváy pygwa-pe. Ha upe rire katu ore momba'egwasu-ma va'ekwe, ore mbotuvixa mba'e ete voi va'ekwe.

⁸Entéro mba'e jaryrã ore moingoma va'ekwe, he'i Nhandejáry-pe."

Upéixa he'i Nhandejáry kwatia nhe'ê kente kwéry-rehe. Pejeapysaka katu upe Nhandejáry kwatia nhe'ê-rehe:

"Opamba'e jaryrã ore moingo-ma"

he'i voi Nhandejáry kwatia nhe'ê.

Ha opamba'e katu entéro mba'e-pe gwive he'ise. Ha ko'ánga katu ne'írá ojekwaa hexapyrã-rupi nhande entéro

mba'e járy ramo jaikomaha. ⁹Ha upe

nhande ramigwa Hesu katu, jahexa kwaa voi hese hekoha porã tee voiha.

Sapy'a ete-ma Nhandejáry hakate'yve

gwembigwái yváy pygwa kwéry-rehe.

Oipota ohasa asy Hesu nhande-rehe

ha-py. Nhande rovasase voi Nhandejáry

nhande rexakwaa rei-vy. Upéa-rehe

ojejuka uka va'ekwe Hesu nhande-rehe

ha-py. Nhande rekovía omano

va'ekwe. Upéa-gwi áy omomba'egwasu

jevy-ma íxupe Nhandejáry. "Nde ko tuvixave mba'e va'e voi" he'i Hesu-pe. Mburuvixagwasu-ramo ogwereco íxupe.^e ¹⁰Iporã katu Nhandejáry

ogwereco upéixa gwa'yry. Entéro

mba'e moingohaty voi Nhandejáry.

Ojeupe gwarã omoingopa va'ekwe.

Ogwenogwahêse heru-vy ojeupe gwe'yí

kwéry hendive oiko porã hagwã heko

tee-rupi. Upéa-gwi: "Iporã katu" he'i,

"Erehasa asy nde eremboagwyje

hagwã xe nhe'ê, ereiko hagwã kente

kwéry resende teha ramo, hape

járy ramo ave, ereru hagwã xe-vy xe

re'yí kwéry-pe gwive" he'i Hesu-pe

Nhandejáry. ¹¹Ha nhane mopotí va'e

Hesu Ru, ha'e Nhandejáry voi. Nhane

mopotí rire nhande Ru ramo oiko ave

Nhandejáry. Hesu Ru nhande Ru voi

ave. Upéa-gwi Hesu Nhandejáry ra'y tee

ramo jepe, "Xe ryvy kwéry, xe reindy

kwéry" he'i joty va'erã nhande-rehe

kwéry. Nanhamotíry nhande Ryke'y-pe.

Nahakate'yíry ójehe. "Xe ryvy kwéry,

xe reindy kwéry" he'i ramo nhande-vy,

ndojehekorenotíry nhandéhegwi.

¹²Upéixa he'i Hesu nhe'ê kwatia-rehe

onhemói va'ekwe:

"Amombe'u-ta nde rehegwa xe ryvy

kwéry-pe. Atýra-py aporahéi-ta

oromboete-vy"^f

he'i ójehe Hesu Nhandejáry-pe. ¹³Upéi

he'i jevy:

"Ajerovia-ma aĩ-vy va'erã hese"

he'i Nhandejáry-rehe Hesu. Upéi he'i

jevy:

"Nhandejáry ra'y kwéry, gwí omon-

hangareko uka xe-vy va'e katu

amoirũ-ma xe"^g

he'i va'ekwe ohai-vy Hesu nhe'ê

kwatia-rehe. ¹⁴Ha nhande kwéry

katu, Nhandejáry reko rupi e'y jáiko.

Nhandejáry reko e'y nhande jareko.

Teko rei voi nhande. Ha, "Xe ryvy"

he'i joty nhande-vy Hesu. He'ýi kwéry voi nhande. Upéa-gwi ha'e katu oiko-ma ave nhande rugwy re'ýi ramo. Ojejuka ukase omosē hagwā anháy ruvixa pono anháy ipu'aka gwī omano va'erā-rehe, imongyhyje-vy íxupe kwéry. ¹⁵Oresendese katu gwī ójehe imytu'e'ý va'e-pe gwive. Imitā gwive ndaipu'akáiry ójehe ojei hagwā anháy ruvixa po-gwi. Upeixagwa kente-pe oresendese voi. ¹⁶Pejeapysaka katu xe nhe'ē-rehe. Gwī ójehe ipu'aka e'ý va'e-pe, Hesu oipytygwō voi. Ndah'a'ei yváy pygwa hemipytygwō va'e. Nhande kwéry, Abraão remiarirō joapyri pyri va'e-pe ae oipytygwō. ¹⁷Nhane pytygwōse-gwi, nhande rekoha-ramima oiko va'ekwe. Nhande reko ra'amba voi va'ekwe. Jaikoha-ramima ha'e oiko ave voi va'ekwe. Nhande-vy ojehu va'e gwive, ojehu ave íxupe. Nhande-rami oiko. Tyv'ýry kwéry-rami, heindy kwéry-rami ha'e oiko-ma va'ekwe. Oikose va'ekwe nhande-vy gwarā pa'i ruvixagwasu-rami, nhande poriahuverekoharā. Hese jajerovia va'erā oiko va'ekwe pa'i ruvixagwasu-rami. Oipota-gwi Nhandejáry nhane renogwahē íxupe oiko va'ekwe pa'i ruvixagwasu-rami. Ha'e omboykese nhandéhegwi nhane rembiapo vai va'ekwe Nhandejáry ndive nhande joja hagwā jaiko-vy. ¹⁸Ha'e katu nhande-rami ojerereko asy va'ekwe ombojejavyse mo'ā íxupe-gwi anháy ruvixa. Upéa-gwi āy ha'e nhane pytygwō kwaa voi. Ha'e-rami ramo, nhane mbojejavy javyse jevy ramo anháy, ha'e nhane pytygwō kwaa voi pono jajejavy.

Hesu onhemboeteve va'e Moisés amyri-gwi

3 Āy, xe re'ýi kwéry, Nhandejáry re'ýi voi peē. Pende reko marangatu va'e. Hemienói voi peē yváy-py peiko hagwā. Pene arandu kena peikwaa hagwā Hesu rehegwa nhe'ē. Ha'e Nhandejáry remimbou pa'i ruvixagwasu-rami. Upéa rehegwa nhamombe'u jaiko-vy. ²Hembiaporā Nhandejáry remime'égwe ojaopoa voi. Ndaipóri ojaopoa e'ý va'e. Ha'e-rami Moisés amyri ave hembiapo gwive ojaopoa, Nhandejáry re'ýi-rehe omba'apo-vy.^h ³Ha, “Nhane moingovehare nhamboeteve voi hemimoingove-gwi” ja'e. Upéixa ramo, iporā katu nhamboete Moisés-pe. Ha Hesu katu iporā nhambotuvixa eteve íxupe. ⁴Ndoikói hemimoingove va'e omoingovehaty e'ý reheve. Ha enterove va'e moingovehaty va'e voi Nhandejáry. ⁵Ha Moisés Nhandejáry rembigwái ramo rei oiko va'ekwe. Ojaopoa va'ekwe ha'e gwembiaporā Nhandejáry re'ýi-rehe omba'apo-vy. “Emombe'u katu atýra-py eremombe'u hagwā ha'e va'erā” he'i va'ekwe íxupe Nhandejáry. ⁶Ha Cristo katu ta'ýry tee voi. Ojaopoa íxupe he'i va'ekwe Nhandejáry, Nhandejáry re'ýi kwéry-rehe onhangareko-vy. Nhandejáry re'ýi tee voi nhande kwéry ave. Nhande kyhyje e'ý ramo, Hesu ogwahē jevytaha javy'a meme ramo nhaha'arō tee-vy, he'ýi tee voi nhande.

Aníke pejehesa rerova teĩ Cristo-gwi

⁷Pejeapysaka katu Nhandejáry kwatia nhe'ē-rehe, Nhe'ē Marangatu tee va'e he'i va'ekwe-rehe pejeapysaka. Yma he'i va'ekwe a-rami voi:

“Ko'āy Nhandejáry nhe'ē pehendu ramo,

⁸ani ijapysa e'ý va'e-rami peiko

teĩ. Yma va'ekwe pene ramoigwasu kwéry yma gware nohenduséiry va'ekwe Nhandejáry nhe'ẽ. Tekwaty e'ỹ-my oiko jave, ombovyte vyte va'ekwe Nhandejáry-pe. Ani peiko teĩ ha'e kwéry heko-rupi"

he'i myamyri pene ramoigwasu kwéry-rehe.

⁹“Upe-py tekwaty e'ỹ-my xe mbovyte vyte va'ekwe pene ramói nhagwe va'ekwe: Nhande e'ỹ ramo jepe, ndogweropoxí arã nhane rembiapo Nhandejáry, he'i moã xe-rehe hikwái” he'i. “Quarenta ro'y xe rembiapo porã porã rexahare voi pene ramói. Hexapyrã-rupi xe rembiapo porã ramo jepe, xe mbovyte vyte xe rendu e'ỹ-vy. ¹⁰Upéa-rehe ha'e xejéupe, Areko asy va'erã íxupe kwéry hembiapokwe-rehe. Xéhegwi

ojehesa rerova meme oiko-vy. Ndososéi tape porã-rupi. Tekoha porã-rehe, Tekoha porã, nde'íry. Aipo ramo, amoingo asy va'erã íxupe kwéry hembiapokwe-rehe.

¹¹Upéixa ramo ha'e ete-ma xejéupe, Ndopytavéi-ma va'erã xe aime ha-py xe ndive opytu'u hagwã. Areko asy va'erã íxupe kwéry hembiapokwe-rehe, ha'e xejéupe, he'i Nhandejáry nhane ramói amyri kwéry-rehe.”ⁱ

Upéixa he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ nhane ramoigwasu-rehe.^j ¹²Upéixa ramo, xe re'íy kwéry, “Xáke” peje katu pendéjehe. Ndaipotái pene pa'ũ-my hekoha vai va'e, herovia e'ýha pene pa'ũ-my ndaipotái. Upe va'e ojehesa rerova arã Nhandejáry hekove tee va'e-gwi. Nhande reko irũ-gwi ojehesa rerova va'erã. ¹³Aipota ae penhemonhe'ẽ nhe'ẽ meme ojóupe:

“Ani peiko teĩ ijapysa e'ỹ va'e-rami. Ani pene mbotavy teĩ anháy pene mbojevavy uka hagwã” peje katu ojóupe. Ko'ẽ ko'ẽ penhemonhe'ẽ ojóupe peiko-vy. Onhe'ẽ vyteri jave nhande-vy Nhandejáry, “Áy voi” peje. “Áy voi pehendu katu ko'ây omombe'u va'e” peje katu ojóupe. ¹⁴Áy Cristo re'íy voi nhande. Are-ma jajerovia tee jaiko-vy hese. Ha ndajajerevéi ramo íxugwi nhamano peve, he'íy teerã voi jaiko íxupe nhande. Ndajajehesa rerova ukái ramo íxugwi, jatopa peve íxupe, he'íy teerã voi jaiko íxupe nhande. Upéa-gwi anke penhemonhe'ẽ e'ỹ teĩ ojóupe.

¹⁵A-rami he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ: “Ko'ây, Nhandejáry nhe'ẽ pehendu ramo, ani kena erenhembosae sae teĩ inhe'ẽ renduseré-ỹ-vy. Yma va'ekwe myamyri pene ramói nohenduséiry va'ekwe Nhandejáry nhe'ẽ. Ani peẽ peiko teĩ heko kwéry-rupi”^k

he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ. ¹⁶Upéa kwatia nhe'ẽ-rehe pejeapysaka katu. Kiva'e po yma gware Nhandejáry nhe'ẽ renduse e'ýha, amombe'u-ta peẽ-my. Gwĩ Egito yvy-gwi Moisés rembierahakwe gwive voi. ¹⁷Upéi kiva'e rembiapo yma gware po Nhandejáry rembiereko asy quarenta ro'y va'e amombe'u-ta peẽ-my. Gwĩ ojevavy va'ekwe voi. Omano hagwe-py upe-py rei opyta va'ekwe hetekwe tekwaty e'ỹ-my. ¹⁸Upéi kiva'e-pe po, “Ndapeikovéi-ma va'erã xe aime ha-py xe ndive petongea hagwã” nde'i re'íry, amombe'u-ta peẽ-my. Inhe'ẽ renduse e'ýha-pe he'i upéa. ¹⁹Upéixa ramo ma'erã po ndoikovéi-ma Nhandejáry ndive, jaikwaa-ma voi. Ndogweroviái-gwi íxupe ndoikóiry hendive.^l

ⁱ3:11 Nm 14.22-23; Jd 5 ^j3:11 Sl 95.7-11 ^k3:15 Sl 95.7-8

^l3:19 Nm 14.1-35

4 Upéa-gwi nhangangareko porā katu nhandéjehe. Nhandu katu Nhandejáry nhe'ě:

“Peiko va'erā xe aime ha-py xe ndive pepytu'u hagwā”

he'i ete va'ekwe nhande-vy Nhandejáry. Upéa nhe'ě imbaraeete joty. Upéa-gwi xáke, ani erejere teĩ íxugwi. Nhangangareko porā katu nhandéjehe jarovia tee hagwā. Ndooripotái he'i para'e pende-rehe: “Kóa ndoikovéi-ma va'erā Nhandejáry ndive hendive opytu'u hagwā. Upéa ndoiko mo'ávéi-ma va'erā hendive” upéa ndooripotái he'i pende-rehe kwéry.

²Yma gware-pe omombe'u va'ekwe upe nhe'ě porā. Áy omombe'u hagwe-rami íxupe, omombe'u nhande-vy ave. Yma gware-pe omombe'u rei nipo ra'e. Ndogweroviái araka'e hemimombe'u.

³Ha nhande kwéry jarovia va'e katu jaiko-ma va'erā Nhandejáry ndive japytu'u hagwā hendive. Upéixa he'i Nhandejáry kwatia nhe'ě inhe'ě rendu e'ýhare-rehe:

“Ha'e ete-ma xejéupe. Ha'e kwéry ndopytái va'erā xe aime ha-py xe ndive otongea hagwā. Areko asy va'erā íxupe, ha'e xejéupe.”^m

Upéixa he'i Nhandejáry kwatia nhe'ě yma gware-rehe. Yma ete araka'e japytu'u hagwā ojapopa ramo jepe Nhandejáry, he'i joty upéa. Ojapo rire ko mundo, ojapopa-ma voi. Ndaiporivéi-ma ojapo va'erā. ⁴Oĩ Nhandejáry kwatia nhe'ě he'i va'e a-rami sete aryha-rehe:

“Sete aryha-py opytu'u-ma Nhandejáry omba'apoha-gwi”^m

he'i Nhandejáry kwatia nhe'ě. ⁵Upéi he'i jevy Nhandejáry kwatia nhe'ě:

“Ha'e kwéry naxe moirüi va'erā voi xe ndive otongea hagwā”^o

he'i onhe'ě rendu e'ýhare-rehe. ⁶Upéixa gwĩ upe nhe'ě porā rendu ranhahare rei katu, nomoirüi-ma Nhandejáry-pe opytu'u hagwā hendive. Ndogweroviái-gwi araka'e nomoirüiry íxupe. Ha oĩ joty inhirurā, “Iporā pepytu'u Nhandejáry ndive” he'i va'erā íxupe oĩ joty. Upéa jaikwaa voi. ⁷Nhandejáry omoĩ jevy-ma nhande-vy japytu'uha óra. “Ko'áy” he'i-gwi Davi amyri Nhandejáry nhe'ě-py, jaikwaa voi. Upéa-gwi oĩ joty opytu'uharā. Ha Nhandejáry nhe'ě renduse e'ýhare omano are rire katu, omombe'u va'ekwe nhande-vy Davi amyri Nhandejáry nhe'ě-py, kwatia-rehe omoĩ-vy onhe'ě:

“Ko'áy inhe'ě pehendü ramo, ani ijapysa e'ý va'e-rami peiko teĩ.”^p

Upéixa he'i va'ekwe Davi Nhandejáry nhe'ě-py. Upéa nhe'ě amombe'u kuri pe'e-my. ⁸Áy oĩ he'i va'erā mo'á: “Josué amyri ko omombytu'u-ma va'ekwe nhane ramoigwasu kwéry-pe” he'i va'erā mo'á. Ha nomombytu'úiry íxupe kwéry va'ekwe. Josué omombytu'u ramo íxupe kwéry ra'e, “Amoĩ jevy-ta pepytu'u hagwā óra” nde'íry arā ra'e Nhandejáry.^q ⁹Upéa-gwi oĩ joty nhande Nhandejáry re'ýi pegwarā japytu'u hagwā ha'óra nhamoirü hagwā Nhandejáry-pe japytu'u meme hagwā.

¹⁰Nhandejáry-pe nhamoirü va'e gwive japytu'u hagwā nanhamba'apovéi-ma va'erā. Nhandejáry opytu'u hagwe-rami ave japytu'u-ma va'erā nhande. ¹¹Aníke nhande kaigwe teĩ. Nhamoirü katu Nhandejáry-pe nhane kyre'ý reheve, japytu'u hagwā hendive. Aníke nhande nhaheko ra'ã teĩ ni peteĩ yma gware inhe'ě renduse e'ý va'e-pe. Ha'e kwéry heko-rupi jarovia e'ý ramo katu, ndikatüi nhamoirü Nhandejáry-pe japytu'u hagwā hendive. Nhandehundi

^m4:3 Sl 95.11 ⁿ4:4 Gn 2.2 ^o4:5 Sl 95.11 ^p4:7 Sl 95.7-8

^q4:8 Dt 31.7; Js 22.4

arã. ¹²Ha Nhandejáry nhe'ê tekove oikoha-rami oiko. Opa-rupi oho. Okanhy va'e gwive ombojekwaa uka. Ha kyse hãï joja va'e katu, nhande kutupa voi. Nhande kutu nhande rete gwive, nhande py'a gwive jepe nhande kutu ave. Upéixa upe kyse-rami Nhandejáry nhe'ê. Ombojekwaa ukave kave entéro nhande py'apy-py oï va'e gwive. Ndaipóri nhande py'a-py, nhande rete-rehe ave okanhy va'e íxugwi. Ojohupa nhande rete-rehe nhande py'a-rehe ave. Pya'e ohexa kwaa nhande-rehe nhande rekoha. Jajapose va'e ave oikwaapa voi. Ndikatúï mba'eve okanhy íxugwi. ¹³Hemimoingove gwive ojekwaapa Nhandejáry resa-py. Ha'e katu nhane monhe'ê uka va'erã gwovagwy-py, nhane monhe'ê uka va'erã peteĩ teĩ nhande kwéry-pe. Upéa-gwi nhanhangareko porã katu nhandéjehe ani hagwã nhahenduse e'ÿ inhe'ê. Jarovia tee joty inhe'ê.

Pa'i ruvixagwasu-rami voi Hesu

¹⁴Ha Hesu katu Nhandejáry ra'y tee voi. Ha'e ohasa va'ekwe oho-vy yváy-py. Nhande-rehe koty imarangatu ete va'e-py oikeha-rami pa'i ruvixagwasu, oike ave yváy-py Hesu. Nhande-rehe oho upe-py pa'i ruvixagwasu-rami. Upéa-gwi ani pemombe'u e'ÿ teĩ atýra-py Hesu re-hegwa nhe'ê. Perovia porã tee katu íxupe. ¹⁵Ha'e onhangareko porã nhande-rehe pa'i ruvixagwasu-rami. Oiko ramo va'ekwe ko yvy-py, nhande-rami oiko va'ekwe. Nhande mbojejavyseha-rami ave, ombojejavyse mo'ã va'ekwe oiko-vy íxupe Satanás. Nhande-rami jepe oiko va'ekwe, ndojejavýï joty voi oiko-vy va'ekwe. Upéa-gwi hape-gwi nhande resa rerova ukase ramo, nhande pori-

ahuvereko kwaa voi ha'e. Jahasa asy jave, nhande, ha'e imandu'a gwelokwe-rehe nhande poriahuvereko-vy. ¹⁶Upéa-gwi nhamoirũ katu Hesu-pe. Ha'e ogwapy haty-py ogwapy oï-vy. Nhatĩ e'ÿ reheve nhamoirũ íxupe nhande rexakwaa reihaty-pe. Nhande poriahuvereko va'erã. Nhaikotevê ramo, ha'e nhane pytygwõ va'e voi.

5 Ko'anga amombe'u-ta peẽ-my pa'i ruvixagwasu rehegwa nhe'ê Hesu-pe pemoirũ hagwã petĩ e'ÿ reheve. Nhane pa'ũ-gwi ojeporavo pa'i ruvixagwasurã. Upéï nhamoĩ íxupe nhande rekovia omba'apo hagwã Nhandejáry-pe. Jaipota ome'ê Nhandejáry-pe hemimbota. Jaipota ome'ê íxupe ijukapyrã pono nhande rereko asy, hekovia omboyke hagwã nhandéhegwi nhane rembiapo vaikwe. ²Upe pa'i ruvixagwasu ko yvy pygwa nhande-rami ojevavy va'e. Ohekombo'ese íxupe ave anháy ohesa rerova uka hagwã ójehe. Nhande kwéry-rami oiko-gwi, oiporiahuvereko kwaa ojevavy va'e-pe. Hi'arandu e'ÿ va'e-pe ae ogwereco porã. ³Upéixa ramo ome'ê-ta ramo Nhandejáry-pe nhane rembiapo vaikwe-rehe ijukapyrã, tome'ê ranhe ave ójehe ójehe gwarã.

⁴Ndoikói avave pa'i ruvixagwasu ramo ojéhegwi rei. Onhemboete ukase-gwi rei ndoikói. Ohenói ae íxupe Nhandejáry pa'i ruvixagwasu ramo oiko hagwã. Upéixa voi ohenói va'ekwe myamyri Arão pa'i ruvixagwasu oiko hagwã.^r

⁵Upéixa ete Cristo ave katu Nhandejáry remienói voi. Ndoikói pa'i ruvixagwasu-rami onhemboete ukase-gwi. Nhandejáry remimoingo ae voi ha'e. Upéixa he'i Cristo-rehe Nhandejáry kwatia nhe'ê:

“Nde ko xe ra'y tee voi. Ko'āy katu amombe'u-ta enterovéa-pe: Ko va'e xe ra'y tee voi”^s

he'i Nhandejáry kwatia nhe'ē. ⁶Upéi he'i jevy Nhandejáry kwatia nhe'ē:

“Nde ko ereiko meme va'erā pa'i ruvixagwasu-rami. Myamyri Melquisedeque reko-rupi ereiko va'erā opa e'y reheve”^t

he'i Nhandejáry kwatia nhe'ē. Upéixa ramo onhe'ē-py mante ndoikóiry voi pa'i ruvixagwasu-rami. Nhandejáry remimoingo ae. ⁷Oiko jave va'ekwe nhande-rami ko yvy ári, ojerure rure Nhandejáry-pe onhe'ē omondo mondo-vy. Hasē jave ojerure íxupe. Nomanoséi-gwi ojahe'o-vy ojerure ojéupe oresende kwaa va'e-pe. Oração ojapo ramo, ohendu inhe'ē Túvy. Gwu remimbota ojapose-gwi, ohendu voi gwa'yry nhe'ē ave Túvy. Nomanoséi jepe, ojapose joty Gwu-pe hemimbota. ⁸Ta'yry jepe, ohasa asy oiko-vy. Ohasa asy jave Gwu reko rupive pive-ma oiko, Gwu remimbota gwive ojapopa ete-ma oiko-vy. ⁹Ha upe rire katu Nhandejáry he'i va'ekwe íxupe onhemboagwyje rire, oiko-ma inhe'ē renduha gwive resendeharā. Nhane moingoveharā oiko, hendive jaiko meme ete hagwā. ¹⁰Ha'e Nhandejáry remimoī pa'i ruvixagwasu-rami oiko hagwā, Melquisedeque reko-rupi oiko hagwā hemimoī voi.

Penhangareko katu pendéjehe pono pejehesa rerova uka

(1 Co 3.1-2; 14.20; Ef 4.14-15)

¹¹Heta oī Melquisedeque rehgwa nhe'ē oromombe'u va'erā. Ha ko'ānga katu hasy xe-vy aikwaa uka hagwā peē-my Melquisedeque rehgwa nhe'ē, napene arandu porāvéiry-gwi. ¹²⁻¹⁴Are-ma aikwaa uka uka mo'ā

peē-my aiko-vy. Ma'erā ndapeikwaái araka'e. Ma'erā ndapeikwaa ukái araka'e pende re'yí kwéry-pe. Ha ko'ānga katu onhembo'e e'y va'e-rami peiko-ma joty. Peē, peikotevē jevy pene mbo'eharā-rehe onhepyrū jevy pene mbo'e-vy Nhandejáry rehgwa nhe'ē-py. Nhane mitā'i ho'u va'e kamby. Kakwaa va'e remi'urā ndo'úi. Upéixa mitā'i reko-rupi oiko va'e, kamby ho'u va'e-rami voi oiko. Ndoikwaái vyteri tekoha porā, ivai para'e iporā para'e nde'íry oiko-vy voi ha'e. Ha okakwaa va'e katu kakwaa va'e rembi'u ho'u kwaa voi. Upéixa ete hi'arandu va'e kakwaa va'e rembi'u ho'u va'e-rami oiko. Areve-ma oiko-gwi arandu-rupi, inharandu porāve-ma oikwaa hagwā tekoha porā, iporā para'e, ivai para'e oikwaa porāmba voi ha'e. Ha peē katu kamby ho'u verei va'e vérami joty peiko. Mitā hi'arandu e'y va'e-rami joty peiko.^u

6¹⁻²Upéa-gwi anive nhanhombo'e mbo'e gwí ojerovia ramo va'e pegwarā nhe'ē-rehe. Nhambo'e mbo'e hagwe-rami jevy nome'eíry voi nhanhombo'e jevy. Penhombo'eve eve ae katu jaikwaa porāve ráve rei hagwā nhande-vy gwarā nhane arandu porāve hagwā. Ne'írā ogwerovia tee va'e-pe: “Pejerovia katu Nhandejáry-rehe” ja'e. “Perova katu pende rekoha tujakwe” ja'e íxupe kwéry. Jaikwaa uka íxupe nhanhemongaraiha. Inhakā ári nhande po nhamoíha jaikwaa uka ave íxupe. “Oikove jevy va'erā omano va'ekwe” ja'e ave íxupe. “Ojapo japo va'ekwe-rehe ogwereko va'erā enterovéa-pe Nhandejáry” ja'e ne'írā ogwerovia tee va'e-pe. ³Áy jaikwaa porāve ráve ae katu nhande-vy gwarā nhe'ē nhane arandu porāve hagwā nhande. Ha Nhandejáry nhane

mo'aranduse ramo katu, nhahendu va'erā upéa nhe'ē. ⁴⁻⁶Pejeapysaka porā katu xe nhe'ē-rehe. Oĩ omo'arandu va'e íxupe mo'ā, arakatu-py oiko va'e-rami mo'ā oiko. Nhandejáry remime'ē ome'ē va'ekwe íxupe. Ipy'a-py Nhe'ē Marangatu tee va'e oiko-ma va'ekwe. Áynga avave ohexa e'ỹ va'e Cristo rembiapo porā rexahare voi. "Iporā porā nipo ra'e Nhandejáry nhe'ē" he'i ojohu porā-vy. Upéa rehegwa Cristo rape-gwi ova ramo, ndikatuvéi-ma jarova uka jevy íxupe hekoha. Ojere-ma ramo Nhandejáry ra'y-gwi, yma ogwereco hagwe-rami jevy ogwereco Cristo-pe. Okurusugwasu-rehe ojuka íxupe va'ekwe-rami oiko íxupe upe íxugwi ojere va'e. Ojapose va'e ojapo jevy Cristo-rehe. Atýra-py omotĩ íxupe onhembhory-vy hese. ⁷Áy amombe'u-ta peẽ-my arandu rehegwa nhe'ē temitỹ rehegwa nhe'ē-rami. Oime vvy. Upe-py oky oky rire omohu'ũ porā íxupe. Upéi omohenhói porā temitỹ ijáry-pe. Upéa vvy Nhandejáry omoporāve ráve upe gwembiapokwe. ⁸Ha omohenhói e'ỹ ramo katu ijáry-pe, okakwaa henhói-vy ramo jai nhuatĩ reheve, onhemitỹ rei ra'e. Ojaty hagwe-rehe rei opyta. "Anive erembhoky teĩ" he'i-ta para'e íxupe Nhandejáry. Ndoipotavéi henhói. "Tata-py ohapy va'erā" he'i-ta para'e íxupe Nhandejáry. ⁹Upéa nhe'ē amombe'u-ma peẽ-my penhangareko porā hagwā pendéjehe tape porā-gwi pejehesa rerova e'ỹ hagwā. Ha xe re'ýi kwéry, ahexa kwaa porā-ma pende-rehe pende rekoha porā: "Ndovaléi ojáry-pe" nda'e mo'ái joty pende-rehe. "Ohovasa porā-ma va'erā íxupe Nhandejáry" ha'e-ta ae joty pende-rehe. "Ohepy-vy oresende-ma va'erā íxupe" ha'e-ta xe pende-rehe. ¹⁰Hekoha porā voi Nhandejáry. Ndahesarái mo'ái voi pene rembiapo porā-gwi. Pehayhu íxupe

peiko-vy. Pehayhu-gwi peipytygwō va'ekwe heroviaha kwéry-pe. Ko'ánga ete peve peipytygwō peiko-vy íxupe kwéry. Upe pene rembiapo-gwi ndahesaráiry va'erā Nhandejáry. ¹¹Aipota peteĩ teĩ pene kyre'ỹ peipyhy hagwā tape porā Hesu ou jevytaha áry peve. Ndapejeréi ramo íxugwi, pehexa va'erā pene remiha'arō Hesu ou jevy ramo. ¹²Ndaipotái pene ate'ỹ. Oĩ ogwerovia ku'a ku'a e'ỹ va'e. Ojere e'ỹ reheve ogwerovia tee oiko-vy. Ome'ē va'erā íxupe Nhandejáry, "Ame'ē va'erā peẽ-my" nde'i reíry va'ekwe. Upe va'e rehegwa tapehekora'ā katu íxupe. Upeixagwa reko-rupi ae tapeiko katu.

He'i ete hagwe-ramima ojapo voi Nhandejáry

¹³Yma va'ekwe Nhandejáry, "Orohovasa va'erā" nde'i reíry va'ekwe Abraão-pe. "Xe ha'e hagwe-ramima ajapo va'erā" he'i ete va'ekwe. Ha Nhandejáry-gwi ndaipóri tuvixave va'e. Upéa-gwi ha'e ae gwéry-py "Orohovasa va'erā" he'i ete va'ekwe Abraão-pe.

¹⁴"Nda'e reíry-ta nde-vy"

he'i.

"Orohovasa va'erā. Ne remiarirō joapyri pyri ambohe'ýi va'erā"

he'i ete Abraão-pe. ¹⁵Upéi oha'arō tee tee va'ekwe Nhandejáry nhe'ē. Oha'arō rire oiko va'ekwe íxupe Nhandejáry he'i hagwe-rami. ¹⁶Ha nhande kwéry katu, "Ajapo va'erā katu xe ha'e hagwe-rami" ja'e ramo, imbarateve va'e réry ae jaiporu. "Héry-py ajapo va'erā voi xe ha'e hagwe-rami" ja'e. Upéixa ja'e ramo, nanhamombe'u mbe'u reíry ojóupe. ¹⁷Upéixa ete, "Peẽ-my gwarā ame'ē va'erā peẽ-my" he'i ramo Nhandejáry, oikwaa uka porāseve nhande-vy okambia e'ýha onhe'ē. Upéa oikwaa uka porāve ráve hagwā nhande-vy, "Naxe nhe'ē reíry, imbarate voi xe nhe'ē. Xe réry-py xe

ajapo va'erã xe ha'e hagwe-rami" he'i.
¹⁸Upéixa ramo Nhandejáry, "Xe ha'e hagwe-rami ajapo va'erã" he'i ramo "Xe réry-py ajapo va'erã" he'i ramo ave ha'e, ndaijapúiry voi. Inhe'ẽ apu e'ỹ va'e ha'e. Nhande mbopy'agwapy-ma Nhandejáry. Hesendehearã oĩ ha-py pya'e oripara hagwã oho-vy ojapura va'ekwe-rami voi nhande. "He'i hagwe-rami ojapo va'erã" ja'e kwaa ojóupe nhamoirũ-gwi íxupe. Upéixa ja'e omombaraete-gwi nhande py'a. ¹⁹⁻²⁰Inhe'ẽ nhaha'arõ tee jave, imbaraete voi nhande py'a nhande kyhyje e'ỹ reheve. Nhande py'amirĩ e'ỹ reheve nhaha'arõ inhe'ẽ. Ndajajehesa rerova ukái inhe'ẽ-gwi. Ipokatu voi ha'e inhe'ẽ, ijapu e'ỹ va'e voi ha'e. Nonhekambiáiry voi inhe'ẽ. Ko yvy-py oĩ va'ekwe Nhandejáry koty py-py ao-py ijopiapyre. Tuvixa ijopiaha nhande jokoharã pono ja'ike rei koty imarangatu ete va'e onhegwahẽ e'ỹ ha-py. Áy katu nhagwahẽ va'erã jaha-vy Nhandejáry ae oiko ha-py. Ndaiporivéi-ma nhande jokoharã. Upe pete ogwahẽ ranhe va'ekwe Hesu oho-vy nhande-rehe ha-py. Upe pete oho-ma oiko hagwã pa'i ruvixagwasu-rami. Melquisedeque reko-rupi oiko meme va'erã pa'i-rami nhande-rehe ha-py.

Melquisedeque amyri rehegwa nhe'ẽ

7 Áy amombe'u-ta peẽ-my Melquisedeque amyri rehegwa nhe'ẽ. Oiko araka'e Salém tetã ruvixagwasu ramo. Pa'i ramo oiko araka'e. Nhandejáry Tupãgwasu rembigwairã oiko araka'e. Ha'e ohogwaitĩ va'ekwe Abraão amyri-pe. Abraão ojuka ra'e gwĩ mburuvixagwasu ipoxy va'e-pe. Ha upéi katu ojuka rire upe mburuvixa ipoxy va'e-pe, ou jevy-ma gwóga-py. Upe-ma ramo gwóga-koty ou jevy-ma ramo, ou ohogwaitĩ íxupe va'ekwe Melquisedeque. Upéi he'i íxupe: "Nhandejáry tande rovása" he'i

Abraão-pe. ²Upe ramo Abraão omboja'o ja'o mburuvixa ijukapyre mba'ekwe gwive ome'ẽ hagwã Melquisedeque-pe íxupe gwarã. Décima parte ome'ẽ íxupe. Cada dez-gwi oipe'a peteĩ ime'ẽ-vy íxupe nueve oheja hagwã ojéupe. Upéixa décima parte he'i va'e ome'ẽ íxupe. Upe íxupe ome'ẽ ranhe va'e héry ranhe voi Melquisedeque. Melquisedeque he'ise nhande ruvixagwasu hekoaha porã va'e. Melquisedeque oiko araka'e Salém tetã ruvixagwasu ramo. Nhande ruvixagwasu nhane mbopy'agwapyhaty voi-pe he'ise upéa héry. ³Ndajaikwaái kiva'e po araka'e túvy isy ave. Kiva'e po araka'e hembypy nomombe'úi Nhandejáry kwatia nhe'ẽ. Ndajaikwaái ave mba'e óra po oiko araka'e, araka'e po omano ave ndajaikwaái voi. Ha'e oiko meme pa'i ramo, opa e'ỹ reheve oiko ha'e. Nhandejáry ra'y tee Cristo rekoha-rupi oiko voi. ⁴Pejeapysaka porã katu xe nhe'ẽ-rehe. Gwembieraha va'e omboja'o Abraão heraha-vy mburuvixa amyri mba'ekwe rehegwa ome'ẽ hagwã íxupe. Décima parte ome'ẽ íxupe gwarã. Nhandejáry pegwarã-ma ome'ẽ íxupe. Ha Abraão nhane rembypy voi, ha'e tuvixa mba'e voi. Ha Melquisedeque-pe katu ome'ẽ joty íxupe gwarã hembieraha-gwi. Upéa-gwi Melquisedeque tuvixave va'e nipo ra'e íxugwi.

⁵Áy amombe'u-ta peẽ-my Levi amyri remiarirõ joapyri pyri rehegwa nhe'ẽ. Ha'e kwéry ave Abraão amyri remiarirõ joapyri pyri voi. Ha'e kwéry pa'i ramo oiko-ma va'ekwe. He'i va'ekwe gwe'yi kwéry-pe: "Moisés amyri nhe'ẽgwe pejapo katu. Peiko katu hemimombe'ukwe-rupi. Peme'ẽ katu ore-vy pene remimboja'okwe ore-vy gwarã" he'i gwe'yi kwéry-pe. He'yi Abraão remiarirõ joapyri pyri ramo jepe, he'i joty gwe'yi-pe upe nhe'ẽ. ⁶Ha Melquisedeque katu ndaha'ei

upe pa'i kwéry re'ýi, ndaha'éi Levi remiarirō kwéry va'e. Ndaha'éi, “Xe orohovasa va'erā” he'i Nhandejáry íxupe va'e Abraão-rami. Pa'i kwéry re'ýi ndaha'éi ramo jepe, Moisés amyrĩ nhe'ē-py gwemimboja'o ome'ē íxupe va'e e'ý ramo jepe, ome'ē joty íxupe Abraão gwemimboja'o. Décima parte he'i va'e ime'ē-vy omboja'o joty íxupe. “Nhandejáry tande rovasa katu” he'i ave Abraão-pe. ⁷Ha “Nhandejáry tande rovasa” he'i va'e tuvixave va'e gwembihovasa-gwi. Gwembihovasa va'e-gwi tuvixave va'e ohovasa va'e. Upéa nhe'ē ndaipóri “Ijapu” he'i va'erā hese. Anhetegwa voi upéa nhe'ē. Upéa-gwi upe myamyrĩ Melquisedeque tuvixave va'e voi Abraão amyrĩ-gwi. ⁸Pejeapysaka porā jevy katu xe nhe'ē-rehe. Upe “Peme'ē katu ore-vy pene remimboja'o ore-vy gwarā” he'i va'ekwe, nhande-rami oiko va'ekwe omano va'erā voi. Ha upe mburuvixagwasu katu, Abraão ome'ē va'ekwe íxupe va'e hemimboja'okwe, upe va'e oikove voi. “Omano-ma va'ekwe” nde'íry hese Nhandejáry kwatia nhe'ē. ⁹⁻¹⁰Ha myamyrĩ pa'i Levi-pe, hemiarirō-pe ave katu ome'ē me'ē íxupe va'ekwe he'ýi gwemimboja'okwe. Ha Levi katu, upe mburuvixagwasu-pe ome'ē va'e-rami ave. Tamoigwasu Abraão ohogwaiĩ ramo upe mburuvixa Melquisedeque, ome'ē va'ekwe Melquisedeque-pe gwemimboja'okwe. Upéixa ramo ne'ířa vyteri oiko ramo jepe, hemiarirō Levi ome'ē joty mburuvixa-pe. “Tamói ome'ē ramo, ome'ē va'e-rami ave” ja'e Levi-rehe.^v

¹¹Ha Nhandejáry omoingo va'ekwe Levi amyrĩ hemiarirō kwéry-pe ave pa'i kwéry ramo, judeu rembypy oiko porā hagwā ha'e gwekoha-rupi. Upe

pa'i kwéry oipytygwō tygwō rei judeu rembypy-pe. Ha nonhemboagwyjéi va'ekwe Nhandejáry he'i va'ekwe íxupe. Moisés remimombe'ukwe tekoha-rupi rei oiko ramo, nomboagwyjéi va'ekwe Nhandejáry nhe'ē oiko-vy. Heroagwyjeharāgwe. Omboagwyje ramo ra'e, ndojekwaavéi arā ra'e pa'i ambue Melquisedeque rekoha-rupi oiko-vy ra'e. Oiko meme arā ra'e gwī pa'i kwéry Levi remiarirō Arāo amyrĩ rekoha-rupi.^w ¹²Ha gwī pa'i kwéry omba'apo rei va'ekwe judeu kwéry omboagwyje hagwā mo'ā Nhandejáry nhe'ē. Upéa-gwi Nhandejáry ohekoviarōse ramo pa'i rekoha, ohekoviarō ave Moisés remimombe'ukwe tekoha. Ndaipokatuvéi-ma upe tekoha rehegwa nhe'ē pa'i ramo nhane moingo hagwā. Ijapy-ma voi nhande-vy upe tekoha. ¹³Ha Nhandejáry Hesu-rehe katu he'i: “Nde ko ereiko meme va'erā pa'i-rami” he'i Nhandejáry kwatia nhe'ē. Myamyrĩ Levi ndaha'éiry tamói, Hesu ramói. Hesu re'ýi nomba'apói Nhandejáry róga-py. Omoka'ē-vy Nhandejáry-pe nomba'apói he'ýive. ¹⁴Ha myamyrĩ Judá katu Nhandejáry Hesu ramói voi. Judá remiarirō joapyri pyri-pe “Peiko katu pa'i ramo” nde'íry Moisés amyrĩ. Upéa-gwi Nhandejáry Hesu ndoikói gwī Levi amyrĩ remiarirō pa'i kwéry reko-rupi. Pa'i ambue-rami ae ha'e oiko-ma va'ekwe.

Hesu oiko va'ekwe peteĩ pa'i ambue-rami. Melquisedeque rekokwe-rupi oiko va'ekwe

¹⁵Amombe'uve-ta peẽ-my peikwaa porāve hagwā pa'i ambue rehegwa nhe'ē. Ojehexa uka-ma va'ekwe peteĩ Melquisedeque ramigwa. Pa'i ambue-rami ojehexa uka. ¹⁶Pa'i Levi remiarirō e'ý voi ha'e. Upéa-gwi ndoikói outro pa'i kwéry-rami. Oiko ha'e ae pa'i

ruvixagwasu-rami nomanovéi hagwã oikove jevy-gwi. ¹⁷Upéa-rehe he'i Nhandejáry kwatia nhe'ê:

“Nde ko ereiko meme va'erã pa'rami. Melquisedeque amyri rekovia ereiko va'erã”

he'i íxupe. ¹⁸⁻¹⁹Ha ãy katu ndaipokatuvéi-ma yma gware remimombe'ukwe tekoha. Yma Moisés remimombe'ukwe-rupi oikose va'ekwe mo'ã. Nomboagwyjéi-ma va'ekwe Nhandejáry nhe'ê. Upéa-gwi oiko rei va'ekwe upe tekoha-rupi. Naimbaraetevéi yma gware he'i va'ekwe. Ha ko'anga katu iporãve nhande-vy gwarã nhande nhaha'arõ tee va'e-pe. Upe pa'i ambue Nhandejáry irũ ramo nhane moingo va'e-rehe ãy katu jajeroivia voi. ²⁰Outro kwéry onhemoingo va'ekwe-rami nomoingói pa'i-rami Hesu-pe Nhandejáry: “Xe réry-py ha'e ete-ta peê-my. Peiko katu pa'i-rami” nde'íry outro kwéry-pe. ²¹Ha Hesu-pe katu he'i:

“Xe ae xe réry-py nda'e reíry-ta nde-vy. Eiko katu pa'i-rami”

he'i ete íxupe.

Upéixa he'i Nhandejáry kwatia nhe'ê: “Xe ha'e hagwe-rami voi ajapo va'erã, he'i. Xe réry-pyma ajapo va'erã, he'i onhe'ê-vy. Nakambiáiry va'erã voi katu xe xe nhe'ê, he'i ójehe Nhandejáry. Ereiko meme va'erã pa'rami erepa e'ý reheve” he'i Hesu-pe Nhandejáry.

Upéixa he'i Nhandejáry kwatia nhe'ê. ²²Yma va'ekwe, “Xe nhe'ê renduha-pe ahovasa va'erã” he'i ramo nhande-vy, nhamoporã voi va'ekwe onhonhe'ê va'ekwe. Ha ko'anga katu, iporãve voi nhande-vy inhe'ê. “Omano-gwi xe ra'y, orohovasa vasa-ma va'erã” he'i nhande-vy. Upéa nhe'ê iporãve nhande-vy. ²³Gwĩ outro kwéry onhemoingo va'ekwe pa'i ramo.

Upéi omano va'ekwe. Upéi hekovía onhemoingo jevy va'ekwe. Ohekoviarõ arõ meme va'ekwe oiko-vy. Upéa-gwi heta oĩ va'ekwe. ²⁴Ha Hesu katu nomanovéi-ma. Upéa-gwi ha'e oiko meme va'erã pa'i ruvixagwasu-rami. Ohekoviarõ e'ý va'erã voi íxupe Nhandejáry. ²⁵Upéa-gwi héry-py Nhandejáry-gwi nhandemoagwĩ va'e gwive jaju-vy nhane resende kwaapa voi Hesu indive jaiko porã meme hagwã. Nhande-rehe ojerure rure va'erã Nhandejáry-pe oiko meme-vy. Nomanovéi-ma va'erã voi ha'e opa e'ý reheve. ²⁶Upéixa ramo, pa'i ruvixagwasu-rami oiko Hesu. Nhane rekotevêha tee voi ha'e. Ha'e ko heko marangatu tee va'e. Ojevavy e'ý va'e voi ha'e, onhemongy'a e'ý va'e voi ha'e. Ogwerojeupi-ma va'ekwe íxupe Nhandejáry yvate yváy-py oiko hagwã ondive, “Ojevavy e'ý va'e voi ko ha'e” he'i hagwã hese. ²⁷Outro kwéry pa'i ruvixagwasu kwéry-rami e'ý katu ha'e. Ha'e kwéry ome'ê me'ê Nhandejáry-pe ójehe ijukapyrã omboyke uka ranhe hagwã ojéhegwi gwembiapo vaikwe. Upéi gwe'ýi kwéry-rehe ave ome'ê me'ê jevy Nhandejáry-pe ijukapyrã. Ha ha'e kwéry hembiapokwe ndaha'ei Hesu rembiapo-rami. Ha'e nonheme'ê py'ĩ py'íry va'ekwe. Peteigwe mante onheme'ê-ma va'ekwe peteigwe ojevuka uka hagwã, Nhandejáry omboyke hagwã enterovéa-gwi hembiapo vaikwe. Peteigwe anho mante ha'e onheme'ê. Ha upe rire katu nonheme'êvéi-ma. ²⁸Yma gwĩ outro kwéry onhemoingo va'ekwe pa'i ruvixagwasu ramo Moisés remimombe'ukwe-rupi. Pa'i ruvixagwasu ramo jepe, ojevavy joty va'ekwe. Ha upe rire katu:

“Xe ha'e hagwe-rami oromoingo va'erã pa'i-rami. Xe réry-py ereiko va'erã” he'i gwa'ýry-pe Nhandejáry.

Ha'e ojevavy e'ý va'e. Áy oiko meme va'erã Nhandejáry ndive omboagwyjepa rire inhe'ë.

**Nhande-vy onhemoingo va'ekwe
Hesu pa'i ruvixagwasu-rami**

(2 Co 3.6)

8 Peẽ-my ha'ese va'e a-rami. Oĩ nhande-vy pa'i ruvixagwasu-rami onhemoingo va'ekwe. Melquisedeque rekovia onhemoingo va'ekwe. Áy ha'e ogwapy-ma oĩ-vy Nhandejáry Tupãgwasu tuvixave va'e ogwapy haty yke-rehe ijakatúa-koty.^x
²Nhande rekovia omba'apo pa'i ruvixagwasu-rami. Nhandejáry ojapo uka íxupe va'e ojapo. Koty imarangatu ete onhegwahẽ e'ý ha-py omba'apo. Upe-py ha'e omba'apo haty-py ndaha'úi ao gwigwa koty ramigwa tembiapokwe rei. Nhandejáry rembiapokwe voi upe koty oĩ va'e. Upe-py ha'e ojapo Nhandejáry he'i va'e gwive íxupe ojapo hagwã. ³Gwĩ outro kwéry pa'i ruvixagwasu gwive onhemoingo va'ekwe ome'ë hagwã Nhandejáry-pe ime'ëpyrã ijukapyrã ave. Upéixa ete Hesu ndoikói arã pa'i ruvixagwasu-rami ra'e, mba'eve ndogwerekói ramo ra'e Nhandejáry pegwarã ome'ë va'erã.
⁴Ko yvy-py heta oĩ pa'i ime'ëpyrã Nhandejáry-pe ome'ë va'erã. Judeu rekoha-rupí ome'ë me'ë hikwái. ⁵Yváy pygwa koty tee-py nomba'apói hikwái. Yvy-py ae omba'apo hikwái. Ao gwigwa koty-py omba'apo va'ekwe. Upe ao gwigwa koty ndaha'úi koty tee. Upe koty tee ra'anga mante voi upe yvy pygwa koty. Upéixa ave he'i myamyri Moisés rehegwa nhe'ë. Yma va'ekwe

upe ao gwigwa koty omopu'ã-ta ramo, oha'anga íxupe Nhandejáry:

“Yvyaty ári nhaime ramo, ahexa uka kuri nde-vy ha'anga. Áy ejapo katu ha'e ramigwa ao gwigwa koty xe aha'anga hagwe-rami nde-vy”^y

he'i íxupe va'ekwe Nhandejáry. ⁶Ha áy katu Hesu-pe nomomba'apo ukái koty tee ra'anga-py. Koty tee-py voi oike ha'e. Upéixa ave iporãve voi nhande-rehe Hesu rembiapo ha'e kwéry hembia-po-gwi. “Orohovasa porãve rãve va'erã” he'i ramo Nhandejáry nde'i reíry nhande-vy. Iporãve Hesu rembiapo yma gware rembiapo-gwi. Ha'e kwéry nanhane moingo teéiry va'ekwe Nhandejáry irürã. Hesu ae katu nhane moingo tee-ma Gwu irürã. ⁷Yma gware nhane moingo kwaa ramo ra'e Nhandejáry irürã, nanhaikotevẽ jevýi arã ra'e inhirürã nhane moingoharã ambue-rehe. ⁸Ha yma gware rembiapo katu ndojohu porãi Nhandejáry. Upéixa he'i Nhandejáry kwatia nhe'ë:

“Ogwahẽ va'erã ou-vy xe amombe'u jevytaha áry, he'i Nhandejáry. Israel re'ýi kwéry-pe amombe'u jevy va'erã hembia-po pyahurã. Judá re'ýi kwéry-pe ave amombe'u va'erã. Xe nhe'ë ojapo ramo katu, túvy-rami areko va'erã íxupe kwéry, he'i Nhandejáry. ⁹Yma va'ekwe amombe'u va'ekwe tamoigwasu kwéry-pe hembia-porã. Túvy ohupi heraha-vy va'e-rami gwa'ýry, anohẽ heraha-vy va'ekwe. Egito yvy-gwi anohẽ va'ekwe íxupe kwéry heraha-vy. Upe-ma ramo amombe'u va'ekwe íxupe kwéry hekorã kwéry. Ha ha'e kwéry katu ndojapóiry va'ekwe xe ha'e hagwe-rami. Upéa-gwi napenavéi rei-ma hese kwéry va'ekwe, he'i Nhandejáry. ¹⁰Ha

ko'anga ae katu xe namombe'u jevy jevy mo'avéi-ma íxupe kwéry amombe'u hagwe-rami hekorã, he'i. Ha'e kwéry heko pyahurã íxupe amombe'u va'erã a-rami, he'i Nhandejáry. Amo'arandu va'erã íxupe, he'i. Amomandu'a meme hagwã íxupe xe rembihaikwe oí vérami arã ipy'apy-py. Upéixa-gwi ojapose va'erã xe nhe'ê, he'i. Ijaryrã voi xe. Xe re'yírã voi ave ha'e kwéry. ¹¹Entéro va'e gwive xe kwaa va'erã. Mitã gwive ituja va'e gwive, igwaigwí va'e gwive ave xe kwaa va'erã voi. Upéa-gwi, Pemboypy katu Nhandejáry rekoha, ndaiporivéi he'i va'erã. Gwapixa mbo'eháry, gwe'yí mbo'eháry ndaiporivéi-ma va'erã. ¹²Ojevavy rire, hembiaipo vai rire, aiporiahuvereko va'erã íxupe. Naxe mandu'avéi-ma va'erã hembiaipo vaikwe-rehe"

he'i Nhandejáry kwatia nhe'ê.^z ¹³"Heko pyahurã amombe'u va'erã" he'i Nhandejáry. Upéixa ramo, ijapy-ma nipo ra'e upe tekoha yma he'i ojapo hagwã va'ekwe. Ha ijapy rei va'e-pe katu pya'e omokanhy va'erã Nhandejáry.

Yma gware pa'i kwéry hembiaipo porã jepe pa'i ruvixagwasu-rami hembiaipo porãve nhande-vy Hesu

9 Ha yma gware Moisés remimombe'ukwe-rupi omboete Nhandejáry-pe. Koty omboete haty tembiapokwe rei-py omboete íxupe. ²Omopu'ã va'ekwe lona gwigwa koty mokõi va'e. Jaike ypy ha-py héry va'e koty marangatu. Upe-py oí va'ekwe tataendy'y. Oí va'ekwe ave apyka. Apyka ári omoí mbojape imomarangatupyre Nhandejáry-pe omboete-vy. ³Upéi koty imarangatu

va'e kupe-py joty oí va'ekwe ao-py ijopiapyre tuvixa va'e. Ao tuvixa va'e-py ijopiapyre jahasa ramo ave, jaike-ma koty imarangatu ete va'e-py, nhegwahê e'y ha-py. ⁴Upe-py koty imarangatu ete va'e onhegwahê e'y ha-py oí va'ekwe ouro-gwi ijapopyre apyka ramigwa "altar" he'i héry va'e. Hi'ári pa'i ohapy va'ekwe omotimbo hagwã Nhandejáry-pe hyakwã iporã va'e imohyakwã porãve hagwã. Upe-py oí ave va'ekwe vyvra-gwi ijapopyre mba'e ryrú ouro-py ijapeugwãpyre, "arca do acordo" he'i héry va'e. Hye py-py onhemoí va'ekwe mba'e ryrú mixí va'e ouro gwigwa ijapopyre. Ha'e hye py-py katu oí "maná" héry va'e. "Arca do acordo" rye py-py onhemoí va'ekwe ave Arão amyri pykokakwe omoí. Upe vyvra ipiru va'ekwe. Nhandejáry nhe'ê-py ae hoky jevy-ma katu va'ekwe. Omoí va'ekwe ave "arca do acordo" rye py-py mokõi ita pehégwe. Nhandejáry remimombe'ukwe omoí hese.^a ⁵Upe imba'e ryrú ári oí va'ekwe Nhandejáry rembigwái ra'anga ouro-gwi ijapopyre ipepo va'e héry va'e "querubim". Upe-py, "Nhandejáry kwaa ukaha" he'i "Jaikwaa-ma katu Nhandejaryha" he'i hese. Hi'ári oipyso va'ekwe opepo. Ipepogwy-py onhohê va'ekwe nhande-rehe ijukapyre rugwy. Ha upe rire katu Nhandejáry omboyke va'ekwe nhandéhegwi nhane rembiapo vaikwe, nanhane mbohasa asyvéi-ma hagwã. Petei tei upéa rehegwa nhe'ê namombe'u mo'avéi ay. ⁶Upéixa ramo va'ekwe pa'i kwéry oike ike koty imarangatu va'e gwembiaiporã ojapo hagwã. ⁷Ha ikupe-py koty imarangatu eteve va'e-py katu ndoikéiry voi pa'i kwéry. Pa'i ruvixagwasu anho mante oike upe-py. Ndaipóri outro oike va'e. Ha'e ndoike meméiry. Peteigwéte

oike peteĩ ro'y-py. Ha'e ndoike reíry. Ijukapyre rugwy reraha-vy mante ha'e oike upe-py Nhandejáry-pe ome'ẽ hagwã. Ojehegwa ome'ẽ, he'yi kwéry rehegwa ave ome'ẽ omboyke ukapa hagwã íxugwi hembiaapo vaikwe. Oikwaa e'ỹ reheve hembiaapo vaikwe gwive omboyke uka ave íxugwi.⁸⁻⁹ Upéa-py nhane mbo'e Nhe'ẽ Marangatu tee va'e oikwaa uka hagwã nhande-vy yma gware he'ise va'e. Opu'ã joty jave upe lona gwigwa koty va'ekwe ndojepe'ái vyteri va'ekwe ijopiapyre upe koty imarangatu ete va'e-py jaikwe hagwã. Upe lona gwigwa koty he'i yma gware-pe ojapo hagwã. Yma gware remimopu'ákwe äygya-pe gwive oikwaa uka hagwã ave mba'éixa jaikwe-ta jaha-vy Nhandejáry ha-py. Upe koty omopu'ã va'ekwe jaikwaa porã hagwã Nhandejáry rembiapokwe äygya pegwarã ave. Yma gware ome'ẽ me'ẽ Nhandejáry-pe hemime'ẽ me'ẽ ijukapyrã ave. Ha ome'ẽ rire katu onhemopotimbáiry voi ipy'a.¹⁰ Yma gware rekoha-rupi oiko va'e hi'upy e'ỹ va'e-rehe opena eterei. Ojahuha-rehe, onhemopotiha-rehe opena. Upe tekoha nhande rete pegwarã mante iporã, ndaha'úi nhande py'a pegwarã. Anhetegwa-ma va'ekwe upe tekoha rehegwa nhe'ẽ. Omoatyrõmba peve enterovéa-pe Nhandejáry, ipokatu joty. Ha upéi katu ijapy-ma ave katu upe tekoha.^b

¹¹Ha ko'ánga katu ojekwaa-ma ou-vy Cristo. Nhande rovasa porã-vy pa'i ruvixagwasu rekokwe oiporu. Nhande-vy pa'i ruvixagwasu-rami iporãve va'e Cristo. Koty tee-py ojapo oiko-vy gwembiaporã. Ko vvy-py tembiapokwe rei gwy-py nomba'apói. Yváy pygwa koty tee-py ae omba'apo oiko-vy. Koty tee vvy pygwa e'ỹ-rami,

lona gwigwa e'ỹ-rami yváy-py koty.¹² Upéixa Cristo oike-ma va'ekwe yváy pygwa koty imarangatu ete va'e-py. Peteigwe oike va'ekwe ha upe rire katu noséiry oike jevy hagwã koty-py. Upe-py ndoikéi kavara rugwy, vaka ra'y rugwy ave reraha-vy ome'ẽ hagwã Nhandejáry-pe nhane rembiapo vaikwe-rehe. Ha'e ae gwugwy avyete-py oĩ rire, ojejuka uka-vy, gwugwy ogweraha va'e-rami oike koty-py oho-vy, nhane resende hagwã, jaiko meme hagwã Nhandejáry ndive.¹³ Ha yma gware katu ha'e ae gweko-rupi oiko-gwi, oipyhy pyhy va'ekwe kavara rugwy vaka rugwy ave. Upéi vaka ra'y ohapy rire, oipyhy tanimbu. Upéi gwĩ ou va'e onhemopotĩ hagwã omoĩ hembipyhy hete-rehe. Gwĩ hete onhemongy'a va'e-rehe omopotĩ hagwã omoĩ. Hembipyhykwe omoĩ hese.^c

¹⁴Upe yma gware rekoha anhetegwa tee voi va'ekwe ha ko'ánga katu iporãve voi Cristo rembiapo. Mymba rugwy ndogwerahái koty-py. Gwugwy avyete-py ae omano Nhandejáry-pe gweko marane'ỹ me'ẽ-vy. Nhe'ẽ Marangatu tee va'e-rupi onheme'ẽ íxupe ijukapyre vérami. Upéa-gwi gwugwy-py omopotĩ nhande py'a nhandéhegwi oipe'a hagwã nhande reko tujakwe jaiko hagwã Nhandejáry hekove tee va'e rekoha-rupi. Upéa-gwi nhande rereko porã porã voi Cristo. Ha'e ojejuka uka-gwi nhande Nhandejáry remienói va'e jaiko. Nhande py'a-py gwive jajapose hemimbota Nhandejáry-pe.^d ¹⁵Yma va'ekwe, "Ahovasa porã meme va'erã xe remienói-pe" nde'i reíry voi araka'e nhande-rehe. Äy Cristo nhe'ẽ-py, hese ha-py ave, he'i hagwe-rami ome'ẽ va'erã nhande-vy nhande-vy gwarã. Moisés amyri remimombe'ukwe-rupi jaiko ramo jepe, jajejavy joty va'ekwe

^b9:10 Êx 25.8-26.35 ^c9:13 Lv 16.15-16; Nm 19.9,17-19 ^d9:14 1 Pe 1.18-19

jaiko-vy. Ndajajapopáiry joty va'ekwe yma he'i hagwe-rami. Ha áy katu nhande-rehe Cristo omano-gwi, oipe'a-ma nhandéhegwi nhande reko tujakwe. Nhane rembiapo vaikwe omboyke nhandéhegwi. Upéixa ramo Cristo-rehe ha-py ae nhande-vy gwarã opa e'ÿ va'erã ome'ë arã nhande-vy.^e 16-17 Jaikove vyteri ramo, nhamoi kwatia-rehe nhane nhe'ë. Kiva'e va'e-pe pa opyta-ta xe mba'e mba'ekwe ja'e jahai-vy kwatia-rehe. Upe kwatia nhe'ë ne'írã vyteri ovale nhande jaiko jave. Ha nhamano rire katu, ipokatu-ma va'erã voi. Upéa-gwi kwatia upeixagwa ndovaléi ndajai kwaái ramo ihaihare omanoha. Jaikwaa tee-ma ramo ae, ovale voi. 18 Upéa-gwi yma va'ekwe, “Xe nhe'ë renduha-pe gwive ahovasa va'erã” he'i va'ekwe Nhandejáry. He'i jave, ne'írã ipokatu va'ekwe. Ha upe rire katu vaka ra'y ojuka uka rire katu, ipokatu-ma va'ekwe nhande-vy. Anhetegwa voiha jaikwaa-ma. 19 Ha Moisés amyri katu omombe'u ypy va'ekwe yma gware-pe tekoha porã. Nhandejáry remimombe'ukwe gwive omombe'u. Upéi ogweru va'ekwe vaka ra'y rugwy y ndive. Upéi oipyhy yvyra'i hissopo héry va'e. Ovexa ragwekwe pytã va'e oipyhy ave. Upéi ha'e-py ombohayvi hugwy Nhandejáry kwatia nhe'ë-rehe. Kente kwéry-rehe ombohayvi ave. Mba'e rugwy ombohayvi hese. 20 Ombohayvi jave he'i upe pygwa-pe: “Nde'i reíry voi ko va'e nhe'ë. Hugwy-py ipokatu-ma peë-my. Nhandejáry remimombe'ukwe anhetegwa-ma voi” he'i Nhandejáry kwatia nhe'ë-rehe.^f 21 Hugwy hese ombohayvi hagwe-rami, ombohayvi jevy Moisés upe ao gwigwa koty-rehe. Nhandejáry mboete-vy nhane rembiporu-rehe gwive

ombohayvi hugwy.^g 22 Judeu reko Moisés remimombe'ukwe-rupi oiko va'e-pe haimete ndaipóri ijukapyre rugwy e'ÿ reheve onhemopotí va'e. Nomboykéi Nhandejáry nhandéhegwi nhane rembiapo vaikwe ijukapyre rugwy onhehë e'ÿ reheve. Nonhehéiry nomopotíry.

**Cristo ojejuka uka-gwi
omboyke-ma nhandéhegwi
nhane rembiapo vaikwe**

23 Ijukapyre rugwy e'ÿ reheve nonhemopotíry va'ekwe upe ao gwigwa koty pygwa gwive. Yváy pygwa koty tee va'e ra'anga voi upe koty. Yváy pygwa koty tee ra'anga rei ramo jepe, nonhemopotíry hugwy e'ÿ reheve. Ha yváy pygwa onhemopotí iporãve va'e-py. 24 Ha Cristo katu ndoikéiry va'ekwe upe koty teko rei remimopu'akwe-py. Upe koty yváy pygwa koty tee ra'anga mante upe koty. Upe-py ndoikéiry voi va'ekwe ha'e. Oike ae oho-vy yváy-py áy ojehexa uka hagwã Nhandejáry-pe nhande-rehe ha-py. Nhandejáry rovagwy-py oí nhande-rehe. 25 Yma gware pa'i ruvixagwasu oike ike koty imarangatu onhegwahë e'ÿ ha-py. Peteígwete peteí ro'y-py oike. Ijukapyre rugwy reraha-vy oike koty-py. Ha Cristo katu ndohóiry voi upe-py onheme'ë jevy jevy hagwã Nhandejáry-pe. 26 Onheme'ë jevy jevy ramo ra'e, ohasa asy jevy jevy arã ra'e. Yvy nhepyrũ gwive ko'anga ete peve omano mano joty arã ra'e oiko-vy. Heta ohasa asy asy hagwe rekovia, áy ojekwaa-ma. Yma gware rekoha gwive ijapy rei-tama ramo va'ekwe, upe-ma ramo hi'óra-py ojehexa uka-ma va'ekwe omboyke hagwã nhandéhegwi nhane rembiapo vaikwe nhande-rehe ojejuka uka-vy. 27 Nhandejáry nhe'ë-py

nhande kwéry nhamano hagwā áry-py nhamano va'erā. Ha upe rire katu nhande rereko va'erā Nhandejáry nhane rembiapo apokwe-rehe. ²⁸Upéixa ete peteígwe ojejuka uka-ma va'ekwe nhande kwéry rembiapo vaikwe omboyke hagwā. Ha upe rire katu ndojehexa ukavéi-ma va'erā ha'e kwéry hembiaapo vaikwe-rehe omano hagwā. Ojéupe oha'arō tee va'e-pe katu ojehexa uka jevy va'erā oresende hagwā.

10 Judeu rekoha Moisés remimombe'ukwe ndaha'ei Nhandejáry rekoha teerā-rami. Gwembiaporā renonderā oikwaa uka yma gware-pe Nhandejáry. Iporā ete va'erā rehegwa nhe'ē ne'irā vyteri omombe'upa porā íxupe. Oikwaa hagwe-rami omombe'u íxupe. Tenonderā oikwaa uka rei íxupe. Oha'anga rei ojéupe hagwe-rami ha'e kwéry hikwái. Ha'e kwéry ome'ē me'ē Nhandejáry-pe ijukapyrā ome'ē me'ē íxupe. Peteí ro'y rire, ome'ē jevy íxupe. Peteí ro'y ohasa rire ome'ē jevy íxupe. Upe Nhandejáry mboeteha judeu reko-rupi oiko va'e ndikatúiry onhemopotí tee. ²Onhemopotí tee ramo ra'e, “Xe py'a ky'a joty” nde'íry ramo ra'e, nome'évéi arā Nhandejáry-pe ijukapyrā ra'e. ³Ha ome'ē me'ē joty Nhandejáry-pe ijukapyrā. Ha hexahare imandu'a ndu'a joty opy'a ky'aha-rehe hikwái. ⁴Vaka rugwy-py rei nhamhemopotí ukase ramo, “Xe py'a potí-ma” ndaja'éiry voi arā nhandéjehe kwéry. Kavara rugwy-py rei nhamboyke ukase mo'ā ramo nhane rembiapo vaikwe, nomboykéiry voi nhandéhegwi Nhandejáry. ⁵Upéa-rehe Cristo ko yvy-py ojehexa uka-tama ramo gwete omano va'erā reheve ou-vy, he'i va'ekwe Nhandejáry-pe a-rami he'i:

“Gwī nde-vy ijukapyrā ime'ēpyrā ave ndereipotavéi-ma. Ijukapyrā rekovía eremoí xe reterā. ⁶Ijukapyrā ome'ē ramo nde-vy pa'i kwéry hembiaapo vaikwe-rehe, hembihapykwe ome'ē ramo ave, ndererohoryvéi-ma hembiapokwe, hembihapykwe ave. ⁷Upe-ma ramo, ha'e nde-vy. Xe renonderā ahexa jepe, aju-ma, xe Járy. Aime-ma ne remimbota apo hagwā, ha'e joty. Xe rekorā-rehe nde kwatia nhe'ē he'iha-rami ajapo va'erā”^h

he'i Nhandejáry kwatia nhe'ē Hesu nhe'ē mombe'u-vy. ⁸He'i ypy Nhandejáry kwatia nhe'ē:

“Ndereipotái gwī ijukapyre ime'ēpyre ave. Gwī hembihapykwe, hembiaapo vaikwe repy mo'ā ave ndererohorýiry voi”

he'i. Hembihapykwe jepe ndogwerohorýiry. Upe va'e Moisés remimombe'ukwe-rupi oiko va'e remime'ē voi. Nomopotí teéiry-gwi ndogwerovy'áiry. Yma gware rekoha jepe, ndogwerohorýi hembiaapo. ⁹Upéi he'i jevy:

“Aju-ma, xe Járy, aime-ma ne remimbota ajapo hagwā”

he'i Nhandejáry kwatia nhe'ē Hesu nhe'ē mombe'u-vy. Upéixa yma gware remime'égwe-rehe, “Ijapy-ma” he'i. “Ipy'a kwéry nomopotíry voi ra'e” he'i hese Nhandejáry. Hekovía omoí Cristo reko: “Pene mopotí hagwā ojejuka uka va'ekwe” he'i Nhandejáry nhande reko omombe'u-vy. ¹⁰Nhandejáry oipota va'ekwe gwive ojapopa voi Cristo. Gwete reheve peteígwe onheme'ēmba-ma íxupe. Omano hagwā onheme'ē íxupe. Upéa-gwi Nhandejáry-pe onheme'ē-gwi, nhane moingo-ma kuri gweko irū teerā.

^h10:7 Sl 40.6-8

¹¹Yma gware pa'i kwéry opu'ã-ma oĩ-vy lona gwigwa koty-py Nhandejáry róga kakwaa-py ave. Pa'i upe-py ojapo japo gwembiaporã. Ijukapyrã ime'ëpyrã ave ome'ë me'ë. Ome'ë rire, ome'ë hagwe-rami ome'ë jevy. Ndaijapýi ome'ë-vy. Ome'ë me'ë ramo jepe, nonhemopotĩry he'ýi kwéry py'a. Nomboykéi íxugwi hembiaपो vaikwe. ¹²Ha Cristo katu nhane rembiapo vaikwe omboyke hagwã-rehe, peteĩgwe mante ojejuka uka va'ekwe. Nomano jevy jevýiry. Nhane mopotĩ tee-gwi, jaiko meme va'erã Nhandejáry ndive japa e'ý reheve. Onheme'ë rire Nhandejáry-pe, ogwapy-ma va'ekwe ijyke-rehe ijakatúa-koty oĩ-vy. Onhembotuvixave va'e ogwapy haty-pyma ogwapy oĩ-vy. ¹³Áy upe-py ogwapy oĩ-vy. Oha'arõ oĩ-vy Nhandejáry-pe. Ija'e'ýha-rehe ombopu'aka-ta Nhandejáry íxupe. ¹⁴Peteĩgwe onheme'ë ramo, Nhandejáry reko irũrã-pe omopotĩmba ete-ma opa e'ý reheve. ¹⁵“Upéa nhe'ë anhetegwa voi” he'i ave Nhe'ë Marangatu tee va'e.

He'i pyy va'ekwe:

¹⁶“Heko pyahurã íxupe amombe'u va'erã a-rami, he'i Nhandejáry. Xe rembihaikwe oĩ vérami arã ipy'apy-py. Amomandu'a meme hagwã íxupe xe remimombe'ukwe-rehe amo'arandu va'erã íxupe. Upéixa-gwi ojapose va'erã xe nhe'ë” he'i Nhandejáry kwatia nhe'ë. ¹⁷Upéi he'i jevy:

“Naxe mandu'avéi-ma hembiapokwe-rehe oteko avy avy eterei rire. Hembiaपो vaikwe amokanhy ukapa-ma va'erã”ⁱ

he'i Nhandejáry kwatia nhe'ë. ¹⁸Upéixa-gwi nhane rembiapo vaikwe omboykepa rire, nanhaikotevêvéi-ma nhande-rehe onheme'ë jevy va'erã-rehe.

Nhanhemo'agwĩ katu Nhandejáry-gwi nhamoirũ hagwã

(Ef 3.11-12; Hb 4.16; 6.4-6)

¹⁹Iporã katu, xe re'ýi kwéry, nhagwahẽ jaha-vy Nhandejáry oiko haty-py. Hugwy reheve omano-gwi Hesu, upe koty marangatu ete onhegwahẽ e'ý ha-py oike va'e-rami jaiko voi nhande py'amirĩ e'ý reheve. Ndaiporivéi-ma nhande jokoharã. ²⁰Hesu nhande rerahaha va'erã Nhandejáry-pe. Ha'e oiko meme nhande rape apo pyahu hagwã nhande-vy nhagwahẽ hagwã jaha-vy Nhandejáry renda-py. Upe ao-py ijopiaha tuvixa va'e ohasa oike oiko-vy va'e-rami ave nhande reraha Nhandejáry-pe. Hesu rete-rehe voi he'i upe ao-py ijopiaha. Ojejuka uka-ma jave Hesu, ojepe'a va'ekwe upe ao-py ijopiahagwe. Nhande jokoharã ndaiporivéi. ²¹Nhanda-vy gwarã oĩ pa'i ruvixagwasu-rami Nhandejáry róga-rehe onhangareko va'e. ²²Upéa-rehe nhanhemo'agwĩ agwĩ katu Nhandejáry-gwi jaha-vy nhande reko apu e'ý reheve. Jajerovia ku'a ku'a e'ý reheve nhanhemo'agwĩ katu íxugwi jaha-vy. Nanhande py'a ky'avéi-ma hagwã nhane mopotĩ. Y potĩ-my yma gware onhembojahu va'ekwe-ramima nhane mbohete resakã-ma va'ekwe ojéupe Nhandejáry. Upéa-gwi nhanhemo'agwĩ katu jaha-vy Nhandejáry-pe. ²³Atýra-py nhamombe'u jaiko-vy Nhandejáry he'i hagwe-rami ojapo va'erã. Jarovia porãve rãve katu upe nhe'ë, “Ojapo va'erã katu he'i hagwe-rami” ja'e Nhandejáry-rehe. Upéa-gwi, “Ojapo-ta para'e, tapa ndojapo mo'ãi” ani ja'e teĩ hese. Nhamombe'u katu jarovia tee va'e. ²⁴Ani jajoteta teta teĩ. Nhapena ae katu ojóehe jajohayhu

ⁱ10:17 Jr 31.33-34; Hb 8.10

rei hagwā nhandopytygwō hagwā.
²⁵Oī Hesu reroviaha va'e ndohói voi
 ojogweroaty ramo heroviaha kwéry.
 Ani oho e'ý va'e reko-rupi jaiko teĩ.
 Nhandomombaraete katu nhande
 nhandomboaty aty-vy. Ja'e ae katu
 ojóupe: "Nhandejáry Hesu ou jevytaha
 áry hi'agwĩ-ma nipo ra'e" ja'e joty
 ojóupe. Upéa-gwi nhandomombaraete
 katu nhandomboaty atyve-vy jajehesa
 rerova uka e'ý hagwā. ²⁶Oī nhande-vy
 ijukapyre Nhandejáry omboyke
 hagwā nhandéhegwi nhane rembiapo
 vaikwe. Ha nhande nhane mo'arandu
 rire, jajejavyse-gwi rei jajejavy
 jevy ramo katu, nhane arandu teĩ,
 jaikwaa teĩ anhetegwa. Ndoikovéi-ma
 nhande-vy ijukapyrã Nhandejáry
 omboyke hagwā mo'ã nhandéhegwi
 nhane rembiapo vaikwe. ²⁷Upéixa
 jaiko ramo, ndajaiko porãvéi-ma.
 Nhande kyhyje ojehu va'erã nhande-vy
 jaikwaa-vy: "Xe ambojeyv-ma nipo ra'e
 Nhandejáry-pe. Upéa-gwi xe rereko-ma
 va'erã xe rembiapokwe-rehe" ja'e.
 "Tata ipoxy va'e-py xe hundi va'erã"
 ja'e arã nhandéjehe nhane renonderã
 jaikwaa-vy. ²⁸Gwĩ Moisés amyri
 nhe'ẽ rendu e'ýha-rehe, "Tojejapi
 katu ita-py tojejuka" he'i hese yma
 gware. "Hembiapo vai-ma" he'i ramo
 hese mokõi, mbohapy hexahare,
 ndoiporiahuverekóiry íxupe, pya'e
 ojuka va'ekwe. ²⁹Ha Nhandejáry
 ra'y Cristo nhe'ẽ-rehe opyrũ va'e
 katu, mba'éixa po ogwereco va'erã
 ãy Nhandejáry íxupe? Ombhasa
 asyve va'erã íxupe. Cristo rugwy-py
 onhemopotĩ rire jepe Nhandejáry re'ýirã
 oiko hagwā jepe, nomomba'evéi-ma
 Cristo rugwy. Omomba'e rei-ma
 Cristo-pe. "Omano rei" he'i mo'ã hese.
 Nhe'ẽ Marangatu tee va'e-pe ombojeyv
 voi. Hembiayhu jepe, ombojeyv

íxupe hendusere'ý-vy. Mba'éixa po
 ogwereco va'erã íxupe Nhandejáry?
 Hembiapokwe-rehe ogwereco asyve
 syve va'erã íxupe Nhandejáry.
³⁰Jaikwaa voi Nhandejáry rekoha:

"Xe ko enterová-pe ahepy va'erã"^j
 he'iha jaikwaa voi.

"Enterová-pe xe ae areko va'erã hembia-
 apo apokwe-rehe"

he'iha jaikwaa voi ave.

"Nhandejáry ogweru va'erã
 gwovagwy-py gwe'ýi kwéry-pe
 omonhe'ẽ hagwā íxupe"

he'i ave Nhandejáry kwatia nhe'ẽ. ³¹Nde
 pyhy ramo Nhandejáry hekove tee va'e,
 nde rereko asy-vy, ne mongyhyje eterei
 voi arã. Ivai eterei arã nde-vy. Ndere-
 jekapái arã íxugwi, nerekanhýi arã íx-
 ugwi. Upéa-rehe tanhanhangareko porã
 katu nhandéjehe.

³²Aipota pene mandu'a jevy pende
 rekokwe-rehe. Are-ma pende resape rire
 Nhandejáry pene mo'arandu-vy, pehasa
 asy va'ekwe. Ha pehasa asy ramo jepe,
 ndapeváiry joty va'ekwe Cristo rape-gwi.

³³Oĩ pene pa'ũ-my atýra-py onhe'ẽ rei rei
 va'ekwe hese. Entéro hexapyrãpyrã-rupi
 pende rereko asy va'ekwe. Oĩ pene pa'ũ-
 my hembiereko asy va'e-pe omoirũse
 va'e. Opena hese-gwi omoirũ íxupe.

³⁴Ha preso onhemoĩ va'e katu ohasa
 asy jave pemoirũ íxupe. Pene mba'e
 kwéry osakea ramo heraha-vy, napem-
 boasýi joty hembieraha. Ogwerahapa
 ramo jepe, pevy'a joty kuri. "Oĩ joty
 nhande-vy gwarã opa e'ý va'e" peje joty
 kuri pendejéupe. Peẽ-my gwarã peik-
 waa voi. Upéa-gwi pevy'a joty kuri
 peiko-vy. ³⁵Pende py'amirĩ e'ý reheve
 Nhandejáry reko irũ ramo peiko ramo,
 ome'ẽ va'erã peẽ-my pene rembiapo porã
 repyrã. Upéa-gwi ani penhembopy'amirĩ
 uka teĩ kuri. ³⁶Aníke pejehesa rerova
 uka teĩ peiko-vy. Pejapo ae katu Nhande

dejáry remimbota he'i hagwe-rami ojapo hagwā pende-rehe. ³⁷Upéixa he'i Nhandejáry kwatia nhe'ê:

“Ange hi'are e'ÿ reheve ogwahê-tama ou-vy ou va'erã. Ndahi'are mo'ãi voi.

³⁸Xe re'ÿi ipy'a potĩ va'e xe rerovia-gwi, oikove va'erã. Ha xéhegwi ojehesa rerova uka va'erã oĩ ramo katu, ndarohorýi va'erã íxupe”^k

he'i Nhandejáry kwatia nhe'ê.

³⁹Ha nhande kwéry katu ndaha'êi nhanhehundi hagwā jajehesa rerova uka va'erã mombyry Nhandejáry-gwi jaiko hagwā. Jarovia-ma ae Nhandejáry-pe nhande py'a gwive nhane resende hagwā.

Iporã katu jarovia tee voi Nhandejáry-pe

11 Jarovia tee ramo, “Anhetegwa voi nhane remiha'arõ” ja'e.

“Jahexa e'ÿ ramo jepe, jaikwaa voi oikoha” ja'e jarovia tee-gwi íxupe.

²Yma gware nhane rembypy ogwerovia tee-gwi ojohu porã íxupe kwéry Nhandejáry. Imandu'a porã hese kwéry.

³Inhe'ê jarovia-gwi, ja'e “Onhe'ê-py rei ombojehu va'ekwe ojéupe ko vvy ha áry ave Nhandejáry” ja'e. Hexapyrã gwive ojapo-ma ramo va'ekwe, ndaipóri hambiporukwe. Upéa-gwi jaikwaa voi Nhandejáry ombojehu rei va'ekwe.¹

⁴Oĩ va'ekwe yma gware nhane rembypy héry va'e Caim, tyvýry héry va'e Abel. Ha tyke'ýry katu ime'ëpyrã ome'ê va'ekwe Nhandejáry-pe. Upéi tyvýry ome'ê va'ekwe íxupe ijukapyrã. Nhandejáry-pe ogwerovia tee-gwi ome'ê íxupe. Ha Nhandejáry ojohu porã tyvýry remime'ëgwe. Ha tyke'ýry remime'ëgwe katu ndojohu porãiry voi. Ha tyvýry-rehe katu he'i, “Xe rerovia tee-gwi, heko-rupi oiko ipy'a potĩ

reheve” he'i tyvýry-rehe Nhandejáry. Enterove va'e imandu'a porã hese hikwái. Yma omano va'ekwe tyvýry Abel. Omano jepe, onhe'ê vérami joty oĩ-vy. Ogwerovia tee-gwi íxupe, nhane mandu'a meme herakwã-rehe.^m

⁵Ha myamyri Enoque ave ogwerovia tee va'ekwe Nhandejáry-pe. Ogwerovia tee-gwi, nomanói va'ekwe Enoque. Imanoha rãgwe-py, Nhandejáry ogweraha rei íxupe. Upéa-gwi ndotopavéi-ma íxupe. Ne'íra vyteri ogwerojeupi íxupe heraha-vy ramo, ogwerojehy íxupe Nhandejáry, he'i Nhandejáry kwatia nhe'ê.ⁿ ⁶Ogwerovia e'ÿ reheve, avave-pe ndogwerojehy Nhandejáry. Nhamoirüse ramo Nhandejáry-pe, “Oĩ voi Nhandejáry” ja'e va'erã hese. “Ha'e nhande rovasa va'erã, jaheka tee ramo íxupe” ja'e ave hese. Upéa nhe'ê nhamombe'u e'ÿ ramo, nanhamoirüiry va'erã voi íxupe. Tekotevê jarovia tee ae íxupe nhamoirü hagwā íxupe. Jarovia e'ÿ ramo, nanhamoirüiry va'erã íxupe.

⁷Ha Noé amyri katu ogwerovia tee va'ekwe Nhandejáry-pe. Upéa-gwi ogwerovia tee-ma ojéupe omombe'u va'e. Ohexa e'ÿ reheve jepe henonderã omombe'u-ma íxupe Nhandejáry. Upéixa-gwi ojapo va'ekwe kanoagwasu Nhandejáry nhe'ê rendu-vy. Ha upe rire katu ovu ramo y, onheresende-ma ha'e-py. Hóga pygwa gwive onheresende ave. Upéixa ha'e ogwerovia oiko-vy-gwi, ojekwaa porãve va'ekwe vvy-póry-rehe ogwerovia e'ÿha. Ogwerovia-gwi, “Ipy'a potĩ-ma” he'i hese Nhandejáry.^o

⁸Ha myamyri Abraão katu ogwerovia tee-gwi, ohendu va'ekwe Nhandejáry nhe'ê ohenói ramo íxupe. Ohendu-gwi ova oho-vy outro vvy-koty. “Ame'ê va'erã nde-vy nde vvyrã” he'i hagwe-py

^k10:38 Hc 2.3-4 ^l11:3 Gn 1.1-31 ^m11:4 Gn 4.3-10 ⁿ11:5 Gn 5.21-24
^o11:7 Gn 6.13-22

íxupe ova va'ekwe oho-vy. Gwetā oheja oho-vy ha ki-koty po oho-ta ndoikwaái oho hagwā. Nhandejáry omondose ha-py íxupe oho. ⁹Ogwerovia tee-gwi, ogwahē rire Nhandejáry omondo hagwe-py, upe vvy-rehe rei oiko. “Ame'ē va'erā nde-vy” nde'i reíry íxupe Nhandejáry. Upe he'i ojéupe hagwe-rupima oiko. Yvy ovvy e'ý-rupi oiko va'e-rami oiko. Ao gwigwa óga gwy-rupi oiko. Hendive oiko ta'ýry Isaque, hemiarirō Jacó ave. Ta'ýry-pe, hemiarirō-pe ave, “Ame'ē va'erā nde-vy nde vvyrā” he'i va'ekwe íxupe Nhandejáry. He'i ojéupe hagwe-pyma āy oiko hikwái.^p ¹⁰Ha Abraão katu oha'arō arō oiko-vy va'ekwe oiko hagwā upe tetā tee yváy pygwa-py. Nhandejáry he'i hagwe-ramima oiko upe tetā. Ha'e ae hembiaipo voi. Upéa ra'arō arō-vy, ao gwigwa óga gwy-rupi oiko joty va'ekwe. ¹¹Ha hembireko Sara ogwerovia tee ave. Ogwerovia tee-gwi, omemby e'ýha ogwenogwaigwī-ma jepe, ituja-ma teĩ iména, ogwerovia joty oiko-vy Nhandejáry nhe'ē. Upéa-gwi oiko-ma va'ekwe imemby. Nhandejáry he'i va'ekwe ogwerovia-gwi, oiko-ma imemby.^q ¹²Ituja eterei ramo jepe Abraão, omano va'erā-rami oiko ramo jepe, oiko joty va'ekwe ta'ýry. Upéi heta heta hemiarirō joapyri pyri. Ha'e anho ramo jepe, heta eterei-ma hemiarirō onhemboe'ýi oho-vy. Heta heta jasytata pyhare. Ygwasu rembe-rehe heta eterei oĩ vvy ku'itĩ ndajaipapapái va'e. Upéixa ete heta eterei onhemboe'ýi ave Abraão remiarirō joapyri pyri.^f ¹³Omano ramo jepe Abraão, omano ramo jepe ta'ýry, hemiarirō ogwerovia tee joty. Omano jave, ne'írā ome'ēse va'e ome'ē íxupe. Ne'írā ome'ē íxupe he'i va'ekwe. Mombyry-gwi ohexa

va'e-rami, ogwero vy'a Nhandejáry ojéupe ome'ē va'erā. “Ko vvy-rehe jaiko rei ovvy e'ý-rupi oiko va'e-rami” he'i ojéupe hikwái. ¹⁴Upéa he'i va'e, “Nhande vvy teerā jaheka jaiko-vy” he'i ojéupe hikwái. Upéixa-gwi hexahare oikwaa voi ome'ē-ta va'ekwe ijyvyrā íxupe kwéry. ¹⁵Naimandu'avéi-ma vvykwe-rehe osé oho-vy va'ekwe-gwi. Imandu'a jevy ramo ra'e, ome'ē arā ra'e oho jevy hagwā ovvykwe-py. Ha naimandu'avéi-ma gwembie jare-rehe. ¹⁶Gwendarā iporāve va'e ae katu ohexa nga'u hikwái. Yváy pygwa gwenagwā-py oho hagwā-rehe ikyre'ý ete voi hikwái. Oĩ va'ekwe henagwā Nhandejáry rembiapo. Ogwerovia tee-gwi nomotíry va'ekwe oiko-vy Nhandejáry-pe. “Ha'e ko Nhande Ru tee voi” he'i ramo hese, anhetegwa voi. Upéixa-gwi nomotíry Nhandejáry-pe.

¹⁷Ogwerovia tee-gwi, oipota Nhandejáry ojekwaa porāve Abraão amyri rekoha. Upéa-gwi oheko johu va'ekwe íxupe. Upéi Nhandejáry nhe'ē-py ojuka-ta mo'ā ime'ē-vy gwa'ýry Isaque. Are-ma, “Oromboe'ýi va'erā” he'i ramo jepe íxupe Nhandejáry, nahakate'ýi joty va'ekwe gwa'ýry Peteĩmi oiko va'e-rehe.

¹⁸“Oiko va'erā nde ra'y Isaque remiarirō joapyri pyri”

he'i ramo jepe íxupe Nhandejáry, ojuka-ta mo'ā joty ime'ē-vy gwa'ýry.

¹⁹“Xe ra'y ojejuka rire, omoingove kwaa jevy va'erā íxupe Nhandejáry” he'i joty ojéupe Abraão. Ha ojejuka e'ý ramo jepe, onhemboingove jevy va'e vérami oiko jevy joty.^s

²⁰Ha upe rire katu okakwaa va'ekwe ta'ýry Isaque. Upe ramo, ogwerovia tee-gwi, “Anhetegwa amombe'u-ta. Nde rovasa va'erā Nhandejáry” nde'i reíry gwa'ýry-pe Jacó Esaú ndive. Oiko va'erā

^p11:9 Gn 12.1-8; Gn 35.27 ^q11:11 Gn 18.11-14; 21.2

^r11:12 Gn 15.5-6; 22.17 ^s11:19 Gn 22.1-14; 21.12

omombe'u íxupe.^t ²¹ Ogwerovia tee-gwi, omano-ta ramo ta'yry Jacó, "Anhetegwa amombe'u-ta nde-vy. Nde rovasa va'erã Nhandejáry" he'i mokõi gwemiarirõ José ra'y-pe, opykokaha-rehe ojeyptaho opu'ã onhembo'y-vy omboete hagwã Nhandejáry-pe.^u

²² Ogwerovia tee-gwi, omano-ta ramo Jacó ra'y José, "Xe re'yí Israel kwéry ova jevy va'erã oho-vy Egito vvy-gwi" he'i omombe'u-vy. "Peho ramo, peraha katu ave xe akãgwe peho-vy pemoingatu jevy hagwã pegwahẽ hagwã-py" he'i gwe'yí kwéry-pe ojapo uka-vy.^v

²³ Ogwerovia tee-ma va'ekwe Nhandejáry-pe myamyri Moisés ru isy ave. Oiko-ma ramo ta'yry, "Mitã porã voi oiko" he'i hese Moisés-rehe. Ha mburuvixagwasu ojuka ukase mo'ã ramo íxupe, ndokyhyjéi joty túvy isy ave. Ogwerovia tee-gwi, ojuka e'y hagwã mbohapy jasy onhomi tee imoĩ-vy. Mburuvixa-gwi onhomi tee imoĩ-vy.^w

²⁴ Ha Moisés katu ogwerovia tee va'ekwe Nhandejáry-pe. Upéa-gwi okakwaa rire, "Xe ae ndaikosevéiry mburuvixa Faraó rajy memby ramo" he'i ójehe.^x ²⁵ "A-py aiko ramo, sapy'a ete mburuvixarã-rami aiko va'erã" he'i ójehe. "Upéixa aiko ramo, aiko teĩ arã ajererohory rei va'erã Nhandejáry nhe'ẽ rendu e'y-vy" he'i ójehe. "Ha xe katu ndaiko mo'ãi upéixa" he'i. "Nhandejáry re'yí-pe ae-ma xe amoirũ-ta" he'i. "Ojerereko asy ramo hikwái, hendive xe rereko asy va'erã ave" he'i ójehe Moisés. ²⁶ "Upéixa xe ajerereko asy ramo jepe, iporã ave xe-vy" he'i ójehe. Imandu'a meme ojéupe gwarã-rehe. Ojéupe Nhandejáry remime'ērã gwenonde-py ogwereco. Nhandejáry

remime'ērã-rehe imandu'a. Upéa-gwi he'i, "A-py Egito-py heta opamba'e areko" he'i. "Ha xe rembiereko iporãve xe ahejapa, Nhandejáry rembiporavo re'yí reko-rupi xe aiko hagwã" he'i ójehe. "Hese onhe'ẽ rei reiha-rami, xe-rehe tonhe'ẽ rei rei ave" he'i Cristo ou va'erã-rehe. ²⁷ Ogwerovia tee-gwi, ova oho-vy Egito vvy-gwi. Mburuvixagwasu remimbota e'y-rupi oiko. Ipoxy ramo jepe, ndaikyhyjéi joty íxugwí. Nhandejáry jahexa e'y va'e-pe ohexa va'e-rami joty oiko. Upéa-gwi ndojehesa rerova ukái joty íxugwí. Hape meme joty oipyhy oiko-vy.^y ²⁸ Ogwerovia tee-gwi, Egito-gwi ova-tama ramo, omoĩ ypy va'ekwe arete héry va'e páscoa, "Pembohayvi katu pene rokẽ ári ijukapyre rugwy" he'i gwe'yí kwéry-pe. "Ani pembohayvi e'y teĩ" he'i. "Ou arã ojuka-vy peteĩ teĩ otopa va'e mitã kwimba'e ppykwe gwive gwí Nhandejáry rembigwái yváy pygwa oporojuka va'ety he'i va'e. Tugwy ohexa oĩ ramo pene rokẽ-rehe, ohasa rei arã oho-vy ijukaharãgwe" he'i gwe'yí kwéry-pe.^z ²⁹ Ogwerovia tee-gwi, Moisés re'yí kwéry ohasa va'ekwe oho-vy ygwasu pytã oje'eha. Yvy ete-rupi ohasa oho-vy va'e-rami ohasa oho-vy hikwái. Upéi hapykwerigwa Egito pygwa ohasase mo'ã. Ohapykwe segi mo'ã ha ndohasáiry. Y mbyte-rupi oho jave, ojaho'i onhapymimba-ma íxupe kwéry y.^a

³⁰⁻³¹ Ogwerovia tee-gwi nhane rembypy Israel kwéry ogweroajere Jericó tetã oho-vy hikwái. Peteĩ semana ogweroajere oho-vy. Ha upe rire katu ho'apa ijokoha. Oikepa upe-py Israel kwéry ojuka hagwã Nhandejáry nhe'ẽ renduse e'yha-pe. Ha ndojukapáiry upe

^t11:20 Gn 27.27-29,39-40 ^u11:21 Gn 47.31-48.22

^v11:22 Gn 50.24-25; Êx 13.19 ^w11:23 Êx 2.2; 1.16,22 ^x11:24 Êx 2.10-15

^y11:27 Êx 2.14-15 ^z11:28 Êx 12.12-13,21-30 ^a11:29 Êx 14.21-31

tetã mygwa-pe.^b Peteĩ kunha Raabe héry va'e, ikwimba'ese ramo jepe, ha'e ohendu joty Nhandejáry nhe'ẽ. Upéa-gwi onheresende joty. Ogwerovia tee-gwi, gwĩ soldado henonde-rupi ogwahẽ nhemi ou-vy ohexa va'ekwe-pe, "Peg-wahẽ katu" he'i joty ra'e íxupe. Oimeha nomombe'úi joty ijukaharã mo'ã-pe.^c

³²Heta amombe'u kuri gwĩ Nhandejáry eroviaha rehegwa nhe'ẽ. ãy namombe'upa mo'ãi. Nome'ëiry xe amombe'upa Gideão rehegwa nhe'ẽ, Baraque rehegwa nhe'ẽ, Sansão rehegwa nhe'ẽ, Jefté rehegwa nhe'ẽ ave. Namombe'upa mo'ãi Davi rehegwa nhe'ẽ, Samuel rehegwa nhe'ẽ ave. Gwĩ Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety rehegwa nhe'ẽ nome'ëi xe amombe'u.^d ³³Ogwerovia tee-gwi, onhorairõ va'ekwe outro tetã mygwa ndive. Onhorairõ rire, ipu'aka hese kwéry. Hembaliapo vai va'ekwe-pe ogwereco asy. Ha'e ae hembaliapo porã. "Arovia tee katu Nhandejáry remimombe'u" he'i tee-gwi, Nhandejáry ojapo hese he'i hagwe-rami. Jagwarete juru omboty pono oisu'u íxupe.^e ³⁴Oĩ tata ipoxy va'e-rehe ipu'aka tata rendy mbogwe-vy va'e. Oĩ kyse-py okutuharã-gwi, onheresende joty va'e. Oĩ onhorairõ jave nonhembopy'amirĩ ukáiry va'e. Onhembopy'agwasu joty oiko-vy. Oĩ soldado kwéry outro yvy-gwi ou va'ekwe ndive onhorairõ ramo, omboripara joty, ipu'aka joty hese.^f

³⁵Oĩ kunha hóga pygwa omano va'ekwe. Ogwerovia tee-gwi, onhemoingove jevy íxupe va'ekwe. Oĩ ave heta ojerereko asy eterei rire, ojejuka va'ekwe. Nhandejáry-gwi ojere ramo ra'e, ndojukái arã ra'e. Ha

ndováiry joty íxugwi. "Ava e'ỹ rire, iporãve xe reko ha arã xe moingove jevy rire Nhandejáry" he'i ae joty ójehe.^g ³⁶Oĩ onhembohory hese va'ekwe. Ombopi mbopi íxupe va'ekwe. Oĩ onhapytĩ íxupe va'ekwe. Oipokwa heraha-vy íxupe omoĩ hagwã preso va'ekwe.^h ³⁷Oĩ ita-py ojapi íxupe va'ekwe. Oĩ serra-py onhekytĩ va'ekwe imbyte-rupi. Oĩ kyse-py ojejuka va'ekwe. Ombojehesa rovera ukase ramo jepe, ndováí joty Nhandejáry-gwi. Gwóga-py ndopytái. Opa-rupi oiko rei. Omonde ovexa ragwe, kavara pirekwe omonde ave oiko-vy. Iporiahu oiko-vy. Ipy'a jopy ojerereko asy ave oiko-vy.ⁱ ³⁸Upéa kente kwéry remimbojeyv voi. Omboeteve va'erãgwe-pe omomba'e rei va'ekwe hereko-vy. Tekwaty e'ỹ-rupi oiko, opyta e'ỹ va'e. Yvyaty-rehe ogwata oiko va'e. Hóga e'ỹ va'e. Opa-rupi rei oiko va'e. Ojohu ha-py rei oke va'e. Onhemi nhemi oiko-vy ita kwa-rupi. Yvy kwa-rupi oiko ave. Upéa kwéry omboeteve va'erãgwe-pe, omomba'e rei joty hereko-vy kente kwéry. ³⁹Upe va'e kwéry yma gware ogwerovia tee-gwi, imandu'a porã hese kwéry Nhandejáry. Imandu'a porã ramo jepe, ne'írá ojapopa joty hese kwéry he'i hagwe-rami. ⁴⁰Nhande kwéry äygwa nhane ra'arõ joty ojapo porãve hagwã nhande kwéry-rehe. Nhandejáry he'i va'ekwe yma gware-pe nomboagwyjéi va'ekwe. Ha ko'ángã katu äygwa ojapo-gwi inhe'ẽ, omboagwyje-ma íxupe. "Äygwa rehegwa nhe'ẽ onhemoingove rire, aroagwyje-ta ave yma gware-pe ahovasa-vy" he'i ojéupe Nhandejáry. Upéa-gwi äygwa ra'arõ-vy ne'írá ojapopa yma gware-pe he'i hagwe-rami.

^b11:30-31 Js 6.12-21 ^c11:30-31 Js 6.22-25; 2.1-21

^d11:32 Jz 6.11-8.32; 4.6-5.31; 13.2-16.31; 11.1-12.7; 1 Sm 1.1-25.1

^e11:33 Dn 6.1-27 ^f11:34 Dn 3.1-30 ^g11:35 1 Rs 17.17-24; 2 Rs 4.25-37

^h11:36 1 Rs 22.26-27; 2 Cr 18.25-26; Jr 20.2; 37.15; 38.6 ⁱ11:37 2 Cr 24.21

Nhandejáry Nhande Ru voi

(Pv 13.24)

12 Yma gware heta eterei oĩ Nhandejáry-rehe ojerovia tee va'e. Āy nhande rexaha-rami oiko. Opa-rupí nhande jerekwe-rupí oĩ nhande rexaháry. Upéa-gwi jaiko katu ohose ha-py pya'e oripara oho-vy va'e vérami. Pya'e ogwahēse-gwi, ndopyta pytái oripara oho-vy. Ha'e heko-rupí jaiko katu. Gwĩ oripara va'e omboi oao pya'eve oripara hagwā. Ha'e omboykeha-rami onhembopohyiharāgwe, upéixa ave nhande nhamboyke nhandéhegwi tekoha vai. Pya'e a'e ipu'akase nhande-rehe tekoha vai. Ani ipu'aka hagwā-rami teĩ jaiko. Jaiko porā meme katu jajehexa uka porā hagwā nhande rexaháry-pe. ²Ha Hesu katu nhane renonde-py jareko katu jajehesa rerova uka meme katu jaiko-vy Hesu-rehe. Ha'e ojerovia tee va'e Nhandejáry-rehe. Ogwerovia ku'a ku'a e'ỹ va'e voi ha'e. Hesu rekoha-rami jaiko. Ha'e ojejuka uka-tama ramo kurusu-rehe, ndováí joty va'ekwe Nhandejáry rape-gwi. "Amano rire, anhemoingove jevy rire, avy'a eterei joty va'erā" he'i ójehe Hesu. Upéa-gwi nopenái ójehe hembíapo vai va'ety-rami kurusu-rehe ojuka-tama ramo íxupe. Omotĩ eterei ramo íxupe, nahakate'ỹi joty ójehe. Upéa-gwi āy katu ogwapy-ma oĩ-vy Nhandejáry akatúa-koty. Ogwapy haty yke-rehe ogwapy-ma oĩ-vy. ³Pene mandu'a kena Hesu ojerereko asy hagwe-rehe. Ndaija'éí hese hekoha vai va'e ha ndováí joty Nhandejáry rape-gwi. Pene mandu'a kena hese pono pevy'are'ỹ, pono pejehesa rerova uka íxugwi. ⁴Tekoha vai-pe pejoko joko ramo, ne'írā pende juka. Upéa-gwi ani kena

pende-rehe ipu'aka tekoha vai. ⁵⁻⁶Ani pende resarái Nhandejáry nhe'ē-gwi. Tajáry, ta'ýry-rami pene mbopy'agwapy va'e inhe'ē. He'i Nhandejáry kwatia nhe'ē:

"Nhandejáry onhemonhe'ē joty gwem-biayhu kwéry va'e-pe. Xe ra'y, xe rajy, he'i íxupe va'e gwive, túvy-rami ogwereco asy íxupe oheko rerova uka-vy. Upéa-gwi pehendu mani inhe'ē, pe-é-my onhemonhe'ē jave. Pende rayhu-gwi ae pende rereko asy pende reko rerova uka-vy. Pene mbohasa asy ramo, ani joty kuri pende py'amirĩ teĩ."

Upéixa he'i Nhandejáry kwatia nhe'ē.¹

⁷Pehasa asy ramo jepe, pende rereko Nhandejáry gwa'ýry-rami joty. Upéa-gwi ani pende py'amirĩ teĩ pejerereko asy ramo jepe. "Gwa'ýry-rami xe rereko Nhandejáry" peje ae pendéjehe kwéry. Ndoikói mitā túvy ombohasa asy e'ỹ íxupe va'e oheko rerova uka-vy. ⁸Nane mbohasa asíi ramo ra'e, ta'ýry tee ramo ndereikói arā ra'e. Túvy e'ỹ va'e-rami ereiko arā ra'e. ⁹Nde ru vvy pygwa ne mbohasa asy ramo jepe, eremboete joty íxupe ereiko-vy. Upéixa nhande ru vvy pygwa-pe namboete voi. Aipo ramo Nhande Ru yváy pygwa-pe namboeteve katu. Ani pehendu e'ỹ teĩ íxupe. Penheme'ē katu ae íxupe peiko tee hagwā hendive. ¹⁰Ha nhande ru vvy pygwa nanhane mbohasa asy aréiry oiko-vy. Nhane mbohasa asyse ramo, sapy'a nhane mbohasa asy. Ha Nhandejáry nhane renohē porā nhande rereko asy-vy, jaiko marangatu hagwā heko-rupí. ¹¹Jajerereko asy jave, ndajarovy'ái voi. "Aiko asy voi" ja'e mo'ā nhandéjehe. Ha upe rire katu Nhandejáry rembiereko asy nhande heko-rupí jaiko. Nhande py'agwapy reheve jaiko. Heko tee-rupima jaiko.

Nhande rekoha a-rami

¹²⁻¹³Ani pene ate'y teĩ pene mytu'e'y-gwi. Penhemokyre'y ae peho meme hagwã tape porã-rupi. Penhembopy'agwasu katu pendéjehe, peho meme hagwã tape porã-rupi. Upéixa ramo gwĩ ogwerovia ku'a ku'a va'e ndohói arã ogwata porã e'y va'e-rami. Onhepysanga sanga va'e-rami, ndogwatavéi arã. Oho ramo tape vai-rupi, okaráu va'e-rami onhemaxuka va'erã. Peho porã ramo ae, ogwerovia tee-ma va'erã.

¹⁴Ani pejoteta teĩ. Enterovéa-pe ae pereko porã pende joja porã hagwã. Peiko marangatu katu. Pende reko marangatu e'y reheve ndapehexái arã Nhandejáry-pe. ¹⁵Penhangareko porã pendéjehe ani hagwã oiko pene pa'ũ-my ojehesa rerova uka va'erã Nhandejáry nhande rexakwaa rei va'e-gwi. Toiko e'y pene pa'ũ-rupi pono pende resa rerovapa ójehe. Upeixagwa-pe he'i temitý hái hi'a va'e. Upe temitý okakwaa, hi'a. Upéi heta oĩ hi'upy e'y jepe, ho'u joty. Ho'u-gwi ndoiko porãvéi-ma. Upéa-gwi ani oiko pene pa'ũ-my pende akwaa rerovase va'e gweko-rupi. ¹⁶Penhangareko porã pendéjehe. Toiko e'y katu pene pa'ũ-my myamyri Esaú rekokwe-rami oiko va'e. Ha'e otĩ kwaa e'y va'e Nhandejáry-rehe nopenáiry oiko-vy. Ha'e túvy ra'y ypykwe jepe, ovende joty va'ekwe ojéupe Nhandejáry remime'ẽrã. Ho'u va'erã-rehe, ombovare'a e'yharã-rehe ovende joty va'ekwe.^k ¹⁷Ha upe rire katu, “Eme'ẽ mani katu xe-vy nde ra'y ypykwe pegwarã eme'ẽ xe-vy” he'i mo'ã gwu-pe. “Ndikatuvéi-ma ame'ẽ va'erã nde-vy xe ra'y ypykwe pegwarã

ae” he'i joty íxupe túvy. Hasẽ voi upe-ma ramo. Ojahe'o-vy ojerure rure ojéupe gwarã-rehe mo'ã. Onhemboasy ramo jepe, ndikatúi ome'ẽ íxupe. Ndikatúi ohekoviarõ gwembiapokwe. Gwemime'ẽgwe oipe'ase jevy ramo jepe, ndikatuvéi-ma ome'ẽ jevy íxupe gwa'yry ypykwe pegwarã. Ha peẽ katu ani ha'e-rami pemoi ko vyv rehegwa-rehe anho pende resa.^l

¹⁸Áy ndapeikovéi-ma yma gware Israel kwéry amyri rekokwe-rupi. Ha'e kwéry oho ramo Nhandejáry renda-py, ogwahẽ oho-vy va'ekwe upe vyvaty-py héry va'e Sinai-py. Japoko hese va'e ha-py ogwahẽ va'ekwe. Tata ipoxy ramo, ohexa. Upe-py pytũ rei-ma, pyhare va'e-rami. Upe-py oĩ marány vyvutu. ¹⁹⁻²⁰Upe-py ohendu mimbygwasu nhe'ẽ. Onhe'ẽ va'e ohendu ave:^m

“Ko vyvatyrsu onhegwahẽ e'y va'e-rehe opyrũ va'e gwive, mymba nhu pygwa jepe opyrũ va'e gwive hese, tojejapi hu'y-py. Ita-py omano peve tojejapi, he'i onhe'ẽ va'e ojapo uka-vy.”ⁿ

Upéa nhe'ẽ omondýi-ma va'ekwe yma gware Israel kwéry-pe. Upéa-gwi ojerure rure Moisés-pe omombe'u e'yve hagwã íxupe upe onhe'ẽ va'e. ²¹Ha Moisés katu onhemondýi voi: “Xe py'a ryrýi xe kyhyje-gwi” he'i ójehe upe vyvaty-rehe oĩ va'e rexa-vy.^o

²²Ha áy katu ndapeikovéi-ma yma gware reko-rupi. Hekovia peiko áy ogwahẽ oho-vy va'e-rami yváy pygwa vyvaty-py héry va'e Sião-py. Nhandejáry hekove tee va'e retã-my ogwahẽ oho-vy va'e-rami peiko. Upe-py oĩ yváy pygwa Jerusalém tetã, upe-py oiko heta eterei Nhandejáry rembigwái ojepapa e'y va'e.

^k12:16 Gn 25.29-34 ^l12:17 Gn 27.30-40

^m12:19-20 Êx 19.12-22; 20.18-21; Dt 4.11-12; 5.22-27

ⁿ12:19-20 Êx 19.12-13 ^o12:21 2 Co 3.7-13

²³ Upe-py yváy-py ojogweroaty oiko-vy jave, ovy'a Nhandejáry ra'y ppykwe. Pe-teĩ teĩ héry va'e gwive onhemoi kwatia-rehe va'ekwe vérami, “Xe re'ýi tee” he'i hese Nhandejáry. Áy katu pemoirũ-ma peiko-vy Nhandejáry-pe. Ha'e hembiapo apokwe-rehe enterovéa-pe ogwerekó va'erã. Pemoirũ-ma ave gwĩ omano va'ekwe-pe gwive, “Ogweroagwyje ete-ma onhe'ẽ onhemopotimba ete-ma” he'i hese va'e Nhandejáry. Upéa rehegwa-pe pemoirũ-ma. ²⁴ Áy katu pemoirũ-ma peiko-vy Hesu-pe. Ha'e oje-juka uka va'ekwe nhande-rehe. Upéa-gwi Nhandejáry oiko-ma pende Járy ramo. He'ýi tee ramo peiko-ma peẽ. Abel amyri gwugwy mbyte-py ojejuka va'ekwe. Omano rire, “Xe repy katu, xe repy katu” he'i va'e-rami. Ha Hesu katu gwugwy mbyte-py ojejuka uka ramo, “Xe repy katu” nde'íry va'ekwe “Eiporiahuvareko katu íxupe” he'i gwĩ hugwypy onhemopotĩ va'erã-rehe.^p

²⁵ Penhangareko porã pendéjehe. Ani ijapysa e'ý va'e-rami peiko teĩ. Yma gware nohenduséi va'ekwe ko yvy-py gwĩ Nhandejáry nhe'ẽ omombe'u va'e. Upéa-gwi ndaiporivéi va'ekwe hesende-harã. Áy katu nhahenduse e'ý ramo yváy-gwi omombe'u va'e, ivaive arã nhande-vy. Ndoikói arã voite nhane resendeharã. ²⁶ Yma omomyi va'ekwe Nhandejáry nhe'ẽ yvy. Ha ãy katu he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ:

“Amomyi jevy va'erã yvy. Áry yvate jepe peteigwe jevy joty amomyi va'erã, he'i. Ha upe rire katu namomyivéi-ma va'erã íxupe, he'i Nhandejáry”^q he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ. ²⁷ “Peteigwe jevy joty amomyi va'erã” he'i ko yvy opa va'erã-rehe. Upéixa jaikwaa Nhandejáry rembiaporã. Gwĩ jahexa va'e hembiapokwe gwive omomyi

va'erã oipe'a hagwã, opyta hagwã jahexa e'ý va'e meme, omýi e'ý va'e meme opyta va'erã.

²⁸⁻²⁹ Nomýiry va'erã Nhandejáry nhande ruvixa ndive jaiko hagwã-py. Upéa-gwi nhatima porã katu Nhandejáry-pe nhande-vy hemime'ërã-rehe. Tata vérami nhande rapy va'e Nhandejáry rekoha. Gwĩ inhe'ẽ renduse e'ýha ohapy va'e-rami hekoha. Hemimbota-rupi jaiko va'erã nhamboete hagwã íxupe. Nhande py'a porã reheve, nhande py'agwapy ete reheve nhamboete íxupe. Upéa-gwi nhatima porã katu íxupe. Jakyhyje íxugwi pono nhamonhemboasy. “Tuvixave va'e voi Nhandejáry” ja'e nhamboete-vy íxupe.^r

Nhandejáry remimbota a-rami

(1 Pe 2.11-12)

13 Ani pehayhu e'ý teĩ pende re'ýi kwéry-pe. Pehayhu meme katu Hesu reroviaha-pe gwive. Peẽ kwéry Cristo re'ýi voi. Upéa-gwi ani pejoyhayhu e'ý teĩ. Pejoyhayhu rei ae katu peiko-vy. ² Ogwahẽ ou-vy ramo pende róga-py Hesu reroviaha peikwaa e'ý va'e, ani pembojevuy rei teĩ íxupe imondovy. Ogwahẽ ramo jepe peikwaa e'ý va'e, emogwahẽ porã joty íxupe. Oĩ he'i va'ekwe: “Egwahẽ katu” he'i gwĩ ogwahẽ ou-vy oikwaa e'ý va'e-pe. Oikwaa e'ý ramo jepe, ogwerohory joty ra'e Nhandejáry rembigwái yváy pygwa-pe omogwahẽ uka-vy.^s ³ Ani pende resarái gwĩ preso onhemoi uka va'ekwe-gwi. Hendive preso penhemoi va'ekwe vérami pene mandu'a meme joty hese. Ani ave pende resarái gwĩ ojerereko asy va'e-gwi. Hendive pejerereko asy va'e-rami ave joty pene mandu'a hese.

^p12:24 Gn 4.10 ^q12:26 Êx 19.18; Ag 2.6 ^r12:28-29 Dt 4.24; 9.3; Is 33.14

^s13:2 Gn 18.1-8; 19.1-3

⁴“Naiporāi ereiko kunha ndive” nde'íry Nhandejáry nhande-vy. Nhane momandu'a uka va'e Nhandejáry nhe'ē voi. Iporā katu nhamboete nhane rembireko, nhane ména ave. Ha gwĩ onhemotĩ e'ỹ va'e, hapixa rembireko ndive hapixa ména ndive oiko va'evy katu, ogwereco asy va'erā íxupe Nhandejáry. Upéa-gwi nhane rembireko ndive anhóte jaiko katu. Nhane ména ndive jajohayhu rei jaiko-vy.

⁵Pirapire hetave va'erā-rehe anhóte ani peiko meme teĩ. “Tuvixave-ta vérami xe-vy pirapire. Pirapire aipotave tave xe jéupe gwarã” ani peje teĩ pendejéupe. “Avy'a xe rembiereko-rehe” peje ae pendejéupe. He'i Nhandejáry kwatia nhe'ē: “Ndapoheja mo'áiry voi. Apomoirũ meme va'erã”^t

he'i Nhandejáry nhande-rehe. ⁶Upéa-gwi ani katu jakyhyje teĩ. He'i Nhandejáry kwatia nhe'ē:

“Nhandejáry ko xe pytygwōharā voi. Ndaipu'aka mo'ái xe-rehe teko rei. Naxe kyhyje mo'ávéi-ma xe”^u

he'i.

Upéa nhe'ē nhamombe'u katu nhandejehegwa pono ojekwaa nhande-rehe nhane kangyha, nhande py'agwasu reheve ae jaiko hagwã.

⁷Ani pende resarái pene mbo'e mbo'ehare-gwi. Nhandejáry nhe'ē peē-my omombe'u mbe'uhare-rehe pene mandu'a ndu'a joty kuri. Mba'éixa oiko va'ekwe, mba'éixa omano va'ekwe peikwaa voi. Nhandejáry-rehe ojeroviave ave oho-vy hikwái. Upéa-gwi peiko katu hekokwe-rami. ⁸Omano ramo jepe hikwái, ojehekoviārō e'ỹ va'e Hesu Cristo. Omano e'ỹ va'e. Kwehe oiko hagwe-ramima joty oiko āy peve. Opa e'ỹ reheve ndojehekoviārōvéi-ma va'erã. ⁹Upéa-gwi gwĩ nhe'ē ambue-py pene mbo'ese va'erā-rehe ani pejehesa

rerova uka teĩ. Ani pejeapysaka teĩ inhe'ē-rehe. “Ore reko-rami pekaru ramo, omombaraete va'erā pende py'a Nhandejáry” he'i mo'ã ramo peē-my, ani pejeapysaka teĩ inhe'ē-rehe. Gwĩ henduhare nonhemombaraetéi joty. Onhemombaraeteve ae nhande py'a nhande rovasa vasa-gwi Nhandejáry. Nhande rexakwaa rei-py nhanhemombaraete. Upéixa iporā nhande-vy. Upéa-gwi ani pejeapysaka teĩ inhe'ē-rehe.

¹⁰Āy apomomandu'a-ta judeu rehegwa nhe'ē-rehe. Gwĩ pa'i kwéry oiko joty judeu reko-rupi Nhandejáry-pe ijukapyrã ome'ē-vy mo'ã. Omoirũse-vy mo'ã ho'u ijukapyre ha nomoirũ joty Nhandejáry-pe. Upéixa ramo ndikatúí ha'e kwéry omoirũ Cristo nhande-rehe ojejuka uka va'ekwe-pe. Ndaiporivéi-ma ho'u va'erã onhemombaraete hagwã. Āy gwĩ ijukapyre ho'u joty-vy onhemombaraetese va'e mo'ã, ndikatúí joty nhane ndive omoirũ Cristo nhande-rehe ojejuka uka va'ekwe-pe.

¹¹Judeu kwéry va'e pa'i ruvixagwasu ogweroike heraha-vy ijukapyre rugwy. Koty imarangatu ete onhegwahē e'ỹ ha-py ogweroike. Upe-py ome'ē Nhandejáry-pe omboyke hagwã mo'ã judeu kwéry-gwi hembiaipo vaikwe. Hugwy ogweraha koty-py ha hetekwe katu ogwenohē heraha-vy tetã-gwi. Ohapy hagwã-py tetã jerekwe-rehe ogweraha.^v ¹²Upéa-gwi tetã jerekwe-py ave ojejuka uka va'ekwe Hesu gwugwy avyete-py, omopotĩ hagwã nhande py'a jajejavy rire. ¹³⁻¹⁴Upéa-gwi nhamoirũ katu Hesu-pe. Gwetã oheja oho-vy va'e-rami, jaha nhamoirũ hagwã íxupe heko-rupi jaiko hagwã. Hese onhembohory hagwe-rami ave, onhembohory va'erā nhande-rehe. Ko vvy-py ndaipóri nhane renagwã opa e'ỹ

^t13:5 Dt 31.6-8; Js 1.5

^u13:6 Sl 118.6

^v13:11 Lv 16.27

va'erã. Nhamoĩ meme ae nhande resa yváy pygwa nhane renagwã opa e'ỹ va'erã-rehe. Upéa-gwi nhamoirũ katu Hesu-pe. Gwetã oheja oho-vy va'e-rami jaiko Hesu moirũse-vy. ¹⁵Upéa-gwi nanhame'evéi-ma Nhandejáry-pe ijukapyrã. Hekovía Nhandejáry remimbota ae katu nham'e'ẽ íxupe. Nhamboete meme katu Nhandejáry-pe ae, nhande-rehe ojejúka uka-gwi Hesu Cristo. Héry nhamomba'egwasu nhamombe'u-vy ramo, hemimbota nham'e'ẽ íxupe. ¹⁶Pejapo porã meme katu pende rapixa-rehe. Ani pene rakate'ỹ teĩ pene mba'e-rehe. Hemikotevẽ peme'ẽ katu íxupe. Upéa pejapo ramo, pende rerohory va'erã Nhandejáry pene rembiapo-rehe. Yma gware reko-rupi ijukapyrã ome'ẽ joty va'e-pe ndojohu porãvéi-ma. Pene rembiapo porã-rehe ae pende rerohory va'erã.

¹⁷Hesu reroviaha rerekwa he'i va'e pejapo katu. Pehendu katu inhe'ẽ. Orepara oiko-vy pende rekove-rehe peho porã hagwã-rehe. “Mba'éixa jarepara va'erã hekove-rehe xe monhe'ẽ va'erã Nhandejáry” he'i ojéupe pende-rehe. Upéa-gwi pehendú katu inhe'ẽ. Pehendu ramo, ovy'a va'erã pende-rehe onhangareko-vy. Ha pehenduse e'ỹ ramo katu, pembovy'are'ỹ va'erã íxupe, ndapeiko porã va'erã. Ha ndovy'ái ramo pende rerekwa niporã arã peẽ-my.

¹⁸Pembojeupi upi katu pene nhe'ẽ Nhandejáry-pe ore-rehe. Ore rembiapo porãse meme oroiko-vy. Ipotí ore py'a. Upéa-gwi ndoikói voi ore py'apy-py “Erejevavy-ma” he'i va'e vérami ore-vy. ¹⁹Aipota eterei pejapo oração xe-rehe

pya'eve xe mogwahẽ hagwã pende ha-py Nhandejáry.

Onhe'ẽ paha

²⁰Omano rire Nhandejáry Hesu, omoingove jevy íxupe Nhandejáry nhande rerekwagwasurã. Gwugwy mbyte-py ojejúka uka-gwi Nhandejáry Hesu, he'ỹi meme voi nhande. Nhandejáry ruvixa tee voi ha'e. Omano rire omoingove jevy íxupe Nhandejáry nhande rerekwagwasurã. Nhandejáry nhane mbopy'agwapyhaty voi. ²¹Tapende rovasa porã porã katu hemimbota gwive pejapo hagwã. Hesu Cristo ojapo uka hagwã peẽ-my hambijohu porã tapende rovasa katu. Tonhemomba'egwasu meme katu opa e'ỹ reheve. Upéixa aipota. Amém.

Omondo uka omandu'aha

²²Xe re'ỹi, naxe nhe'ẽ mbuku etéiry kwatia-rehe amoĩ va'ekwe. Upéa-gwi pene kyre'ỹ reheve pehendú katu, pende rekorã amombe'u ramo peẽ-my anhemonhe'e-vy. ²³Timóteo rehegwa nhe'ẽ amombe'u-ta peẽ-my. Preso onhemoi ha-gwi, osẽ jevy-ma oho-vy. Pya'e ogwahẽ ou-vy ramo xe ha-py araha-ta íxupe. Pende ha-py aha ramo, araha-ta íxupe ave.

²⁴Amondo uka-ta xe mandu'aha Hesu reroviaha rerekwa-pe gwive. Hesu reroviaha-pe gwive amondo uka-ta ave xe mandu'aha. Nhande re'ỹi Itália yvy pygwa omondo uka-ta ave peẽ-my omandu'aha. ²⁵Tapende rovasa vasa katu Nhandejáry pende rexakwaa rei-vy.

Tiago remimombe'ukwe epístola de Tiago

1 Xe Tiago Tupā Nhandejáry rembigwái. Nhandejáry Hesu Cristo rembigwái ave xe. Amondo uka-ta kwatia-rehe xe nhe'ë peë-my gwarã. Peë judeu kwéry Hesu reroviaha va'e opa-rupi judeu e'ÿ kwéry pa'ü-my peiko va'e ahaita peë-my. Mba'éixa pa peiko, xe re'ÿi kwéry?

Jaiko asy ramo jepe, nhande reko vy'a reheve joty tajaiko katu

(Lc 6.22-23; Rm 5.3; 1 Pe 4.14)

²⁻⁴ Opaixagwa nhande mbovy'are'ÿ va'e pende johu meme para'e. Upéixa jaiko ramo ndaha'úi jarova hagwã nhande rekoha Nhandejáry-gwi. Nhane mbojerovia tee hagwã-rehe ójehe oheja upe va'e ojehu nhande-vy. Upéixa-gwi jahasa asy ramo jepe nhande reko vy'a reheve tajaiko katu. Ha peë katu, xe re'ÿi kwéry, pende-rehe ndija'úi ramo Hesu-rehe ndojeroviái va'e, pende rereko asy ramo jepe, pende reko vy'a reheve joty tapeiko katu. Pende rasy ramo jepe, pende poriahu verei ramo jepe, pende reko vy'a reheve joty tapemondo katu pende resa Nhandejáry-rehe. Pehasa asy ramo jepe ani joty perova teĩ pende resa Nhandejáry-gwi, xe re'ÿi kwéry. Ndaha'úi nhane mbovy'are'ÿ hagwã rei jahasa asy. Nhane mombaraete hagwã-rehe ae nhane mbojerovia tee hagwã-rehe ae ójehe Nhandejáry oheja nhane mbohasa asy va'erã ojehu nhande-vy. Upéixa jajeroivia tee ramo jaiko arã inhe'ë-rupi jaipyhy porãve arã nhane arandurã. Hesu remimbota jajapo kwaa va'erã. Upéixa ramo he'i va'erã peteĩ teĩ nhande-rehe "Ipy'a ijagwyje-ma oiko-ma xe nhe'ë-rupi" he'i va'erã Hesu nhande-rehe.

⁵ "Xe arandu mbyky eterei. Ndajapo kwaái Nhandejáry remimbota." Aipo ere para'e ndejéupe nde py'apy-py erenhemongeta-vy. Aipo ramo ejerure katu íxupe ne arandurã-rehe: "Ajerure nde-vy xe arandurã-rehe. Nde mante xe mo'arandu-ta". Upéixa ere arã íxupe. Ha'e ohendu arã voi ne mo'arandu hagwã. Ipy'a porã eterei-gwi ha'e ome'ë meme va'e nhande-vy nhane remikotevë. Upéixa ramo nde a'o e'ÿ reheve nde rexakwaa rei arã ne rembijerure ome'ë-vy. ⁶⁻⁸ Ereporandu jave Nhandejáry-pe "Ome'ë-ta xe-vy, tapa nome'ë mo'ái xe-vy" ani aipo ere teĩ. Ani upéixa erereko mokõi nhe'ë nde py'a-py. Inhe'ë mokõi va'e oiko ygwasa yvytu omomyíha-rami. Ojere jere oiko-vy. Nhande, Hesu-rehe jajeroivia va'e ndikatúi jaiko upéixa. Inhe'ë mokõi va'e-pe Nhandejáry nome'ë mo'ái hambijerure, ndojerovia teí-gwi hese.

Ani ne mba'e reta-rehe anho erevy'a

⁹⁻¹⁰ Peë ae pevy'a katu Hesu re'ÿi kwéry voi peë. Ojoha'e-rami meme pende rereko Nhandejáry pejerovia-gwi hese. Pevy'a katu. Ambue kwéry nde rereko asy ramo jepe, nane mba'e retái ramo jepe, evy'a katu eiko-vy. Nhandejáry nde rereko-ma gwa'ÿry-rami gwaj'ÿry-rami ave. Ha nde, Hesu re'ÿi jepe ne mba'e reta reta erereko vyteri va'e. Gwekogwypyve-rami nde rereko ramo jepe evy'a katu. Nhandejáry-rehe mate erevy'a va'erã. Yvoty pya'e ipoty piruha-rami voi ndahi'aréi va'erã imba'e reta reta rei va'e. ¹¹ Kwarahy osë ramo, kwarahy ojope-ma ramo, ipoty piru-ma yvoty. Ombopirupa-ma kwarahy. Upéixa ave omba'e reta-rehe anho rei oiko va'e oiko. Hetave ogwereco hagwã-rehe omba'apo jave, ipiru ete ho'a hagwã oho-vy. Upéixa-gwi ne mba'e reta reta jepe, nde rereko ramo gwekogwypyve Hesu-rehe ha-py evy'a joty eiko-vy. Peë,

Hesu reroviaha kwéry, pevy'a meme katu peiko-vy.^w

Jejavý rehegwa nhe'ë

¹²Oiko asy ramo jepe Hesu-gwi ojevy e'y joty va'e ovy'a voi joty oiko-vy. Nhandejáry rape-gwi ndojeréi joty-gwi ome'ë va'erã íxupe hekove opa e'y va'erã. "Xe rayhu va'e-pe ame'ë va'erã hekoverã opa e'y va'erã" he'i va'ekwe-gwi ome'ë va'erã íxupe.

¹³Erehasa asy rei ramo erenhemongeta ramo nde py'a ndive ereva hagwã erejevavy hagwã, ani ere teĩ "Xe mbojevavy ukase para'e Nhandejáry. Xe mbova ukase para'e Nhandejáry" ani peje teĩ. Ndaipóri voi Nhandejáry-gwi inharanduve va'e ombojevavy uka hagwã Nhandejáry-pe. Ha'e ave nhane mbojevavy e'y va'e voi. Avave-pe nombjevavy ukaséi Nhandejáry. Nhandejáry heko porã va'e voi.

¹⁴Nhandejéhegwi voi nhanhetantea nhande ae jajevavy hagwã. "Xe mbo'e vai-gwi, ajapo vai" oĩ he'i va'e mo'ã. Ndaha'úi upéixa. Nhandejéhegwi ae jajapo vai. Nhande py'a-py jajapose va'e ae-gwi, nhandehobotavy. ¹⁵Nanhande pu'akavéi-ma nhandéjehe jajejoko kwaa hagwã. Jajevavy joty. Jajapose-gwi rei jajapo. Nhandejéhegwi nhanohê nhane rembiaporã jajapo va'erã. Upéixa-gwi nhane rembiapo vai nhandejéhegwi rei mante jajapo. Nhane rembiapo vai eterei ramo nhane mboyke arã ojéhegwi Nhandejáry.

¹⁶Ani penhembotavy xe re'yi kwéry, xe rembiayhu kwéry.

¹⁷Nhandejáry-gwi ou mba'e porã. Opa mba'e iporã va'e imarãne'y va'e ome'ëmba nhande-vy. Ha'e ojapo va'ekwe entéro tesapeha yváy pygwa. Kwarahy ojapo va'ekwe. Jasy ave, jasytata ave, jasytatagwasu ave ojapo

va'ekwe. Hemimoingokwe va'e heko ambue mbue. Ha'e ae peteĩ tekoha ogwereco. Kwarahy okanhy va'e. Jasy oiko rei va'e. Nhandejáry ae katu tekoha peteĩ ogwereco. Iporã meme joty hekoha Nhandejáry. ¹⁸Ojéhegwi voi gwemimbota-rupi nhande poravo va'ekwe gwe'yirã. Nhe'ë anhetegwa va'e jarovia. Upéa-rupi nhane moingo gwe'yi ramo entéro gwemiapokwe-gwi nhane moporãseve Nhandejáry.

¹⁹Upe va'e peikwaa xe re'yi kwéry, xe rembiayhu kwéry. Upéixa-gwi ekiriri porã eiko-vy erejeapysaka porã hagwã nhe'ë-rehe. Ani erenhe'ë erepena e'y reheve. Eha'arõ nde rapixa onhe'ë ranhe hagwã. Ani ave pende poxy py'a'e a'e teĩ. ²⁰Nhande poxy rei rei ramo ndajaikói Nhandejáry rekoha-rupi. Hemimbota ndajajapóiry. ²¹Upéixa ramo ani pende poxy rei rei ojóupe. Epoi kena nde poxy rei reiha-gwi.

Opa nde rekoha rei-gwi epoi ave. Anive ne mandu'a ne rembiapo vairã-rehe. Nhandejáry nhe'ë-rehe ae katu ne mandu'a. Ha'e omoĩ-ma onhe'ë nde py'apy-py. Erovia kena inhe'ë kuri erejheko kiriri-vy. Inhe'ë-rupi ereiko ramo ne resende tee va'erã Nhandejáry.

²²Pehendu kena inhe'ë. Oĩ inhe'ë ohendu rei va'e, ojapo e'y va'e, onhembotavy va'e. Ani upe va'e reko-rupi ereiko. Nhandejáry nhe'ë remimombe'u ejapo kena. Ndereroviái ramo inhe'ë erenhembotavy rei-ma arã ereiko-vy.

²³⁻²⁴Jahexa nhane ra'anga epéco-py. Jajere rire ndajahexavéi-ma nhane aýgwe. Pya'e nanhane mandu'avéi-ma hese. Upéixa ave Nhandejáry nhe'ë ndogweroviái va'e. Ohendu ramo ohendu rei ha ojere oho ramo opa jevy-ma íxugwi.

²⁵Anhetegwa tee va'e Nhandejáry nhe'ë. Nhane mo'arandu Nhandejáry

reko-rupi jaiko hagwã ponove ipu'aka nhande-rehe tekoha vaiha. Nhande-ma ramo nhande py'apy-py Nhandejáry nhe'ê nokanhy mo'avéi-ma va'erã nhandéhegwi. Hemimombe'ukwe-gwi ndajava java mo'avéi va'erã. Nhane mandu'a porã meme va'erã Nhandejáry nhe'ê-rehe. Upéa-rehe opamba'e nhane rembiapo gwive ohovasa meme va'erã nhande-vy Nhandejáry.

²⁶Nhanhe'ê rei rei ramo nhande rapixa-pe, ja'e rei arã nhandéjehe "Ajerovia-ma Hesu-rehe". Upéixa ramo nhandembotavy rei mante va'erã jaiko-vy.^x

²⁷Áy amombe'u-ta nde-vy mba'éixa pa Nhandejáry Nhande Ru yváy pygwa oipota ójehe ojerovia va'e oiko. Ha'e nhane mo'arandu gwemimbota-rupi jaiko hagwã. Oipota nhaipytygwõ tyre'y oiko va'e-pe, ime omano va'ekwe va'e-pe ave nhaipytygwõ pono ohasa asy oiko-vy. Oipota ave japoi nhane rembiapo vaise hagwe-gwi. Upéixa nhande reko ramo, "Erejerovia tee-ma xe-rehe" he'i va'erã nhande-vy Nhandejáry.

Nhandejáry Hesu Cristo-rehe ojerovia va'e ndogwereco joavy avýi va'erã gwapixa-pe

2Tapejeapysaka katu xe nhe'ê-rehe xe re'yí kwéry, Nhandejáry Hesu Cristo reroviaha kwéry. Peteixa jaiko-ma Nhandejáry ipu'aka marangatu tee va'e ndive. Upéixa-gwi peteixa tapejogwereco porã meme rei katu. Oĩ imba'e reta va'e-pe ogwereco porã va'e ha iporiahu va'e-pe katu ndogwereco porã pe-teixa. Upéixa ani teĩ pejogwereco joavy avy imboete-vy.

²⁻⁴Peteixa ndapejogwereco reíry ramo ojogweroaty ha-py ou va'e-pe,

niporã voi. Ijao porã va'e-pe, ikwãirũ hepyve reheve ou va'e-pe eremboeteve ramo ijao porã e'y va'e-gwi, niporã voi nde rekoha. Upéixa ramo erereko joavy avy imboete-vy Hesu-rehe ojerovia va'e kwéry-pe. Ijao porã va'e-pe mante henagwã porã eremombe'u ramo, nerepenái jave iporiahu va'e-rehe, eremboete joavy avy íxupe kwéry. "Enhemo'y rei eí-vy" ere ramo iporiahu va'e-pe, "Yvy-py egwapy" ere ramo eremboete e'y-vy íxupe, niporã voi upéixa erereko joavy avy ramo nde rapixa kwéry-pe. "Ipy'a porãha ojehexa voi ijao porã-rehe voi" ere ramo ijehexa rei omboete va'e-rupi ereiko. Nerenhemongeta porã voi nipo ra'e nde py'apy-py. Imboetepyã-rupi nderekói. Ani upéixa nde reko joavy teĩ avave-pe.

⁵Tapejeapysaka porã kena xe nhe'ê-rehe, xe rembiayhu kwéry. Nhandejáry oiporavo meme iporiahu va'e kwéry-pe ojerovia porã hagwã ójehe. "Xe rayhu va'e-pe aiko arã huvixarã ramo" he'i. "Xe moirũ tee va'erã hikwái" he'i va'ekwe Nhandejáry. Ha'e he'i hagwe-rami ave ojapo meme. ⁶Upéa-rehe napene mandu'avéi para'e. Napemboetéi ramo iporiahu va'e kwéry-pe, Nhandejáry reko-rami e'y peiko íxupe. Ma'erã tipo. Napene mandu'avéiry imba'e reta va'e rekoha-rehe. Ha'e kwéry pende rereko asy rei voi. Pende jokwái rei rei. Pende reraha rei ave mburuvixa renda-py ojapo hagwã pende-rehe ojapose va'e. ⁷Onhe'ê rei ave Nhandejáry Hesu Cristo-rehe. Inhe'ê reroviaha va'e-rehe onhe'ê vai ramo, Nhandejáry Hesu Cristo-rehe ae onhe'ê vai.

⁸"Ne ndivegwa-pe ehayhu kena nde reko erehayuha-rami ave"^y ohai uka va'ekwe Nhandejáry Nhande Ruvixa nhande rekorã-rehe. Erejapose ramo inhe'ê tekotevê erehayhu rei

enterovéa-pe. ⁹Penhombote joavy avy ramo, pene rembiapo vai-ma voi. Upéa-rehe Nhandejáry nhe'ë erejapo e'ÿ ramo, ojekwaa-ma voi nde-rehe nde reko jejavyha.

¹⁰Oĩ heta Nhandejáry nhe'ë Moisés amyri remimombe'ukwe nhande rekorã. Upe mixi jepe ndojapói va'e osê joty inhe'ë-gwi. Opyta osêmba ete va'e-rami. "Osêmba ete xe nhe'ë-gwi" he'i hese Nhandejáry. ¹¹Onhe'ë-py he'i va'ekwe "Ani eremenda menda reise teĩ ereiko-vy" he'i va'ekwe. "Ani ereporojuka teĩ" he'i ave va'ekwe onhe'ë-py. Aipo ramo Nhandejáry remimombe'ukwe rendu-gwi nomenda mendái teĩ oiko-vy va'e oporojuka ramo osê-ma hemimombe'ukwe-gwi. Hembaliapo vai joty.^z

¹²⁻¹³Aipo ramo nhamondo kena nhande resa nhane renonderã-rehe. Ogwahẽ arã peteĩ áry Nhandejáry nhande rereko reko hagwã nhane rembiapo apokwe-rehe. Hesu remimbota-rupi e'ÿ joty jaiko ramo ndojohu porãi arã nhande-rehe. Hemimbota-rupi ae jaiko ramo ojohu porã arã nhande-rehe. Upéa-rehe ha'e-ta peẽ-my pende reko peheja kena ipogwy-py. Tapejoporihuvereko rei kena enterove va'e ndive. Nda-jaiporihuverekói ramo nhande-rehe ndija'ei va'e-pe, Nhandejáry ave nanhande porihuverekói ave arã. Jaiporihuvereko ramo enterovéa-pe Nhandejáry ave nhande porihuvereko ave va'erã. Ovy'a va'erã nhande-rehe ojohu ramo nhane rembiapokwe.

Nhandejáry-rehe jajerovia teha rehegwa nhe'ë

¹⁴Ndajarováí ramo nhande rekoha "Ajerovia-ma Hesu-rehe" ja'e ramo,

ja'e rei. Upéixa ramo ndovaléi-ma voi nhande jeroviaha mo'ã, xe re'ÿi kwéry.

¹⁵⁻¹⁶Pene mandu'a kena iporiahu va'e-rehe. Nhane nhe'ë-py rei jahovasa ukase ramo, gweko-rupi joty oiko iporiahu va'e. Oĩ ramo nhane pa'ũ-my Hesu reroviaha iporiahu va'e pene nhe'ë rei-rupi napeipytygwõi va'erã íxupe. "Nhandejáry tande rovasa katu nde ao repyrã ereheka-vy" peje rei íxupe. "Nhandejáry tane mbopy'agwapy katu ne rembi'u repyrã ereheka hagwã" peje rei ave íxupe. Pene nhe'ë-py rei pehovasa ukase mo'ã Nhandejáry-pe. Iporiahu joty va'erã voi. ¹⁷Upéixa ave nhane rembiapo porã e'ÿ reheve "Ajerovia-ma Hesu-rehe" ja'e ramo, ja'e rei ójehe. Nhande reko tujakwe-rupi joty jaiko.

¹⁸Oĩ para'e pene pa'ũ-my gwĩ xe remimombe'u ombojevysse va'e: "Ndaha'ei peteixa nhande reko nhande Nhandejáry ndive jaiko porã va'e kwéry" he'i rei va'erã. "Oĩ hese ojerovia tee va'e. Oĩ ave hembaliapo porã rei va'e" he'i rei va'erã. "Mokõive ombovy'a va'erã Nhandejáry-pe" he'i rei va'erã nhande reko-rehe. "Xe, xe rembiapo porã-rehe ombovy'a Nhandejáry-pe. Nde ae, Ajerovia-ma Hesu-rehe ere-gwi nde ave erembovy'a íxupe. Ndaha'ei peteixa nhande reko nhambovy'a hagwã íxupe" he'i rei arã nhande reko-rehe.

Aipo peje ramo, aipo ramo tanhemonhe'ë xe peẽ-my. Mba'eixa-rami po ereiko arã Hesu reroviaha ramo ne rembiapo porã e'ÿ reheve? Mba'eixa-rami po ereikwaa arã nde ae nde jeroviaha? Xe ae xe rembiapo porã-rupi aikwaa uka enterove-pe Hesu-rehe ajeroviamaha. Iporã voi nhande reko nhambojoja nhane nhe'ë ndive.

¹⁹"Peteĩ anho Tupã Nhandejáry" peje nipo ra'e. Upéa peje ramo anhetegwa voi ne nhe'ë. Upéa mante ere ramo ae ne'írã

^z2:11 Êx 20.13-14; Dt 5.17-18

ererovia porã-ma íxupe. Anháy kwéry upéixa ave he'i hese. Onheresende e'ý hagwã jepe ikyhyje-ma íxugwi.

²⁰Pende tavy vyteri nipo ra'e. Napene mandu'avéi-ma nipo ra'e hekoha porã e'ý reheve oiko jave he'i ramo "Arovia-ma Hesu" ndovaléi voi ijeroviaha. Upéa nhe'ë pemokanhy-ma nipo ra'e pendejéhegwi.

²¹Upéixa-gwi apomomandu'a jevy-ma Abraão amyri rekowme rehegwa nhe'ë-rehe. Gwekoha porã reheve ojerovia va'ekwe Nhandejáry-rehe hemimbota ojapo-vy. Ome'ë hagwã Nhandejáry-pe ojuka-ta mo'ã va'ekwe gwa'ýry Isaque-pe. Nhandejáry omboete-vy hemimbota ojapo-vy, ojuka-tama ramo Nhandejáry he'i "Ojerovia tee nipo ra'e xe-rehe. Xe remimbota ojapo hagwã nahakate'ýi gwa'ýry-rehe. Oiko xe nhe'ë-rupi. Ipy'a poti-ma Abraão" he'i hese.^a

²²Ojerovia tee hese oiko-vy-gwi Nhandejáry remimbota ete ojapo va'ekwe oiko-vy Abraão. Ohexa uka ijeroviaha gwembiapo porã-rupi. ²³Upe rire Nhandejáry he'i kwatia-rehe onhe'ë-py: "Abraão ojerovia Nhandejáry-rehe. Ojerovia tee ójehe-gwi, Ipy'a poti-ma, he'i hese Nhandejáry." "Xe irũ tee-ma voi Abraão" he'i ave hese.^b

²⁴Upéa-rehe nhane mandu'a ramo jaikwaa arã ave: Ojerovia rei hese va'e nombovy'ái Nhandejáry-pe. Ohexa porãse ave nhande rekoha nhande-rehe Nhandejáry "Ipy'a poti-ma" he'i hagwã nhande-rehe.

²⁵Upéixa voi ave Raabe amyri Nhandejáry reroviaha-rupi hembiaapo porã va'ekwe. Kunha ikwimba'ese va'e jepe upe hembiaapo porã-rehe "Ipy'a poti" he'i joty va'ekwe hese Nhandejáry. Josué amyri remimondo va'e-pe Raabe omogwahë porã va'ekwe gwóga-py. Ojaho'i íxupe imonhemi hagwã. Tape ambue-rupi

omondo ijukaharãgwe-gwi iresende-vy. Upe hembiaapo porã-rehe Nhandejáry he'i hese "Ipy'a poti-ma" he'i hese.^c

²⁶"Hesu-pe arovia-ma" ja'e ramo nhane rembiapo porã e'ý reheve, hetekwe ndovaleveiha-rami ave ndovaléi nhande jeroviaha.

Nhande juru ipu'aka nhande-rehe

3 "Xe ave, amombe'use Nhandejáry nhe'ë poromo'aranduha-rami" ere ramo, pejeapysaka kóa xe nhe'ë-rehe, xe re'ýi kwéry. Ogwahë arã nhande óra nhane rembiapokwe-rehe nhane monhe'ë hagwã Nhandejáry. Ore oroporomo'arandu va'ekwe-pe ore rereko asyve va'erã Nhandejáry ore rembiapo vaikwe-rehe. Upéa-gwi ha'e-ta peë-my iporãve ndahetái pene pa'ũ mygwa oiko inhe'ë poromo'aranduhaty.

²Nhande kwéry, enterove, nanhane arandúi voi. Jajejavy javy voíte jaiko-vy. Nhande juru nhane mbojejavy rei ave. Ha nanhanhe'ë reíry ramo mba'eve-rehe ndajajejavýi arã ra'e. Upéixa ramo ndajajejavýi arã ra'e, nhande pu'aka tee arã ra'e nhandéjehe.

³Pene mandu'a porã kena. Kavaju juru-py nhamoĩ imbogwataharã. Mixi jepe ogwerogwata porã ojáry-pe kavaju. Ijáry oipota ha-rupi oho joty kavaju.

⁴Kanoagwasu tuvixa vixa va'e-rehe pene mandu'a ave. Imbogwataha mixi jepe ogwerova joty kanoagwasu ijáry-pe. Imbogwataha-rehe imbogwatase harupi, ogweraha joty ojáry-pe. Vytyu hatã vai-rupi jepe oho joty.

⁵Ha'e ramigwa voi nhande juru. Nhande rete rehegwa mixi voi nhande juru. Mixi ramo jepe ipu'aka tee joty heta mba'e-rehe.

Nhane mandu'a kena tata-rehe ave. Miximi oĩ ramo hesa'imi ramo jepe ojepota joty. Hendy-ma oho-vy. Nande

^a2:21 Gn 22.1-14 ^b2:23 Gn 15.6 ^c2:25 Js 2.1-21

pu'akavéi-ma hese. Ka'agwygwasu jepe ohapypa voi oho-vy. Tuvixa va'ekwe jepe ohapypa voi.

⁶Upéixa ete nhane nhe'ê ojepyso oho-vy. Tata-rami voi anháy rembiporurami nhande juru. Nhanhe'ê hetave ramo nhande reity vaive ive oho-vy nhande juru. Nhande rapypa va'erã nhande juru.

⁷Jaipota ramo nhande pu'aka opaixagwa mymba kwéry-rehe nhamománsó hagwã. Ka'agwy rupigwa mymba jepe, mymba oveve va'e jepe, osyryry va'e jepe, ygwasu rupigwa jepe nhande pu'aka voi hese.

⁸Nhande juru-rehe ae avave ndaipu'akái. Ndajajoko kwaái nhande juru. Nanhande rereko kirirĩ kwaái nhande juru. Nanhanhe'êséi ramo jepe nhanhe'ê voi joty. Jaiporu rei nhande juru. Mbói nhande su'u va'e-rami nhande juru nhande mbohasa asy va'erã.

⁹Jaiporu nhande juru nhamboete hagwã Nhandejáry-pe. Ha upe rire katu nhanhe'ê vai nhande rapixa-rehe. Gweko-rami nhane moingo va'ekwe Nhandejáry. Aipo ramo, nhanhe'ê rei ramo nhande rapixa-rehe, Nhandejáry rekoha-rami hemimoingo va'ekwe-rehe nhanhe'ê rei ave. Upe va'e naiporái voi.

¹⁰Upéixa ramo peteí nhande juru-gwi osê nhe'ê vai nhe'ê porã ave. Omboete joavy onhe'ê vai ndive. Niporái upéixa nhande rekoha, xe re'ýi kwéry.

¹¹Ygwa-gwi peteíxa osê y. Y he'ê va'e osê ramo ndikatúí osê y iro va'e íxugwi. Peteí ygwa-gwi peteíxa meme osê. Nhande juru ae ndaha'éiry upeixagwa. Osê jopara nhane nhe'ê.

¹²Figo máta-gwi nosêiry azeitona oliveira'a. Uva máta-gwi ndajaipe'ái figo. Upéixa ave peteí ygwa-gwi nanhanohê mo'ái he'ê va'e, y iro va'e ndive. Upeixagwa e'ý nhande juru. Naiporái voi upéixa nhande reko, xe re'ýi kwéry.

Arandu Nhandejáry remime'ê rehegwa nhe'ê

(1 Co 2.6-7)

¹³Tekotevê nhande reko porã reheve jaiko, xe re'ýi kwéry. Oí ramo pene pa'ũmy inharandu porã va'e ombojekwaa va'erã ójehe gwekoha porãha. Hexaha e'ý jepe onhemboete e'ý reheve jepe inharandu porã-gwi gweko kirirĩ reheve ojapo arã gwembiapo porãrei.

¹⁴Nhande py'a-py nhandejéupe gwarã mate jaipota meme ramo, nhande rapixa ogwereco va'e-rehe nhapena rei rei ramo, nhanhemonhemoyrô ramo, "Xe arandu porã-ma xe" ja'e rei mo'ã nhandéjehe. Ani upéixa teí nhande apu nhandéjehe, xe re'ýi kwéry.

¹⁵Aipo ramo jaiko ramo, nhane arandu vérami mo'ã nhandejéupe. Nhandejáry nome'êi upeixagwa arandu nhande-vy. Nhane akã-gwi rei upe va'e. Teko rei-gwi ae upe va'e ave, anháy reko ae upe va'e.

¹⁶Nhande rapixa ogwereco va'e-rehe nhapena rei rei ramo, nhandejéupe gwarã jaipota eterei ramo, ndajajohúí ramo, nanhande py'agwapyvéi va'erã. Jaikwaa e'ý reheve nhande ayvupa rei arã ojéhe. Nhanhomonhe'ê mbojevy jevy rei va'erã. Nanhande reko jojái va'erã onhondive. Opáixagwa mba'e vai ave jajapo arã nhane pa'ũrupi.

¹⁷Nhandejáry remimombe'u-rupi ae nhane arandu ramo nanhane rembiapo vaivéi-ma va'erã. Nhande py'agwapy va'erã peteíxa onhondive. Nhande reko kirirĩ reheve jajogwereco va'erã. Nanhanhe'ê asýí arã ojóupe. Jahexakwaa va'erã nhande rapixa-pe hemikotevê nhande'ê-vy. Nanhane rakate'ýi va'erã mba'eve-rehe. Nhane rembiapo porã porã rei va'erã ojóupe.

¹⁸Nhande py'agwapy reheve jaiko ramo, ija'e'ý va'e ojéhe nhambojoja porã jevy va'erã imbopy'agwapy-vy

onhondive. Temitÿgwe járy oha'arô ojaty va'ekwe hi'a hagwã. Upéixa ave nhaha'arô jaiko-vy nhande py'agwapy reheve Nhandejáry rekoha tee-rupi jaiko hagwã.

Yvypóry remimbota rehegwa nhe'ë

4 Niporãi voi pende rekoha. Penhonhe'ë mbojevvy jevy nipo ra'e peiko-vy onhondive. A'e'ÿ rei nipo ra'e pereko ojôhe. Ma'erã-gwi upéixa peiko? Ndéjehe rei mante nipo erenhemongeta ngeta ra'e nde py'apy-py. Ne remimbota ndejéupe gwarã-rehe mante nipo ne mandu'a ra'e. Upéixa-gwi peë ojoekoha-rehe napende a'éiry.

²Ne mba'e porãrã ndererekói va'e-rehe mate nipo ne mandu'a meme ra'e. Nde reko porãverã mo'ã-rehe peiko rei-vy. Ndererekói-gwi ereporojukase mo'ã nipo ra'e ne rembijukakwe mba'ekwe erereko hagwã mo'ã ne ma'erã. Imba'e ndererekói-gwi nipo erenhe'ë mbojevvy jevy ne a'e'ÿ-vy nde rapixa-rehe ra'e. Ne remimbota nderehupitÿi nipo ra'e Nhandejáry-pe nderejeruréi-gwi ra'e.

³Ne remimbotarã-rehe erejerure ramo Nhandejáry-pe, nome'ëi nde-vy nde-vy gwarã. Nome'ëi pono ne rembiapo vairã upe erejapose va'e ereiporu ramo. Ndaha'ëi Nhandejáry rekoha-rami ereiko hagwã ereipota upe ne rembijerure. Ne akã-gwi rei ereikotevê e'ÿ reheve ereipota upe va'e. Nde rory rei hagwã mo'ã ne mba'erã ereipota rei. Upéixa-gwi nome'ë mo'ãi nde-vy ne rembijerurekwe.

⁴Nhandejáry-gwi katu erejere jere rei nipo ra'e. Nane mandu'avéi-ma nipo ra'e kóa-rehe: Nhamoirũ meme ramo teko rei va'e-pe nanhande a'ëi ave Nhandejáry-rehe. Upe va'e nhe'ë okanhy-ma para'e ndéhegwi.

Upéixa-gwi eremoirũse meme ramo Nhandejáry-rehe ija'e'ÿ va'e, nde ave nande a'ëi va'erã Nhandejáry-rehe.

⁵Nhandejáry nhe'ë ojehai va'ekwe nhande-vy nhahendu hagwã he'i va'ekwe nhande-vy:

“Nhandejáry omoĩ-ma nhande py'apy-py Nhe'ë Marangatu tee va'e. Hakate'ÿ voi nhande-rehe Nhe'ë Marangatu tee va'e. Ha'e oikwaa ukase va'e-rehe oipota nhane mandu'a meme nhanhemongeta-vy, hemimbota anho mante jajapo hagwã. Hakate'ÿ voi nhande-rehe Nhe'ë Marangatu tee va'e.”^d

Upe va'e nhe'ë ojehai rei ra'e peë-mvy gwarãgwe voi nipo ra'e.

⁶Hembiapo porã meme nhande-vy Nhandejáry nhane pytygwõ tygwõ voi. Upéa-rehe oĩ ave inhe'ë kwatia-rehe ohai va'ekwe:

“Nhandejáry ombojevvy va'erã onhembo-tuvixamba'e ukase va'e. Onhembo-tuvixase e'ÿ oiko va'e-pe ae ohexakwaa porã rei Nhandejáry”^e

he'i va'ekwe Nhandejáry ohai uka-vy.

⁷Aipo ramo penhemoĩ katu Nhandejáry yke-rehe. “Ndaikoséi voi xe anhaygwasu nhe'ë-rupi” peje kena. Upéixa ere ramo opoi arã ndéhegwi anhaygwasu.

⁸Enheme'ë katu Nhandejáry-pe ijevvy rehegwarã. Ome'ë arã nde-vy ne arandurã. Ha'e ho'arandu-rupi nde rereko. Ha'e nde yke-rehe onhemoĩ va'erã. Epoi katu ne rembiapo vaiseha-gwi. Ha nde, nde rekoha porã ra'anga va'e erova katu nde rekoha. Enhemongeta ngeta Nhandejáry remimbota-rehe mate ponove erejere jere ereiko-vy íxugwi.

⁹Nde reko vai eterei-gwi enhemboasy kena. Nde rekoha vaikwe-rehe ejahe'o ave. Anive ne rembiapo vai reheve erepuka puka teĩ ereiko-vy. Erejahe'o rei-vy hese eiko katu. Anive erevya teĩ ne

^d4:5 Êx 20.1,5; 1 Co 6.19 ^e4:6 Pv 3.34

rembiapo vaikwe-rehe. Erenhemboasy-vy eiko katu nde rekoha vaikwe-rehe.

¹⁰Penhembohekogwypvyve

Nhandejáry-pe “Xe pytygwō katu, xe Járy. Xe arandu e'ỹ ramo ndaxe pu'akáiry xéjehe. Ndaiko kwaái nde reko-rupi” peje kena Nhandejáry-pe pene moingo hagwā tekoha porā-rupi. Ha'e pene pytygwō va'erā pende rovasa porā va'erā.

Ani erenhe'ẽ rei rei nde rapixa-rehe

(Mt 7.1-5; Lc 6.37-38; Rm 2.1-3; 14.1-4,10; 1 Co 4.5)

¹¹Ani penhe'ẽ rei rei ojóhehe xe re'ýi kwéry. Nhande rapixa-rehe nhanhe'ẽ rei rei ramo nhanhe'ẽ rei ave Nhandejáry nhe'ẽ-rehe. Moisés amyri remimombe'ukwe judeu re'ýi rekoharā-rehe nhanhe'ẽ rei ave. Nhande rapixa jajohu vai ramo, “Ivai” ja'e hese anho mo'ã. Nhandejáry nhe'ẽ Moisés amyri rembihaikwe-rehe ave aipo ja'e ave. Upéixa ramo ndajaikovéi Moisés amyri rembihaikwe pogwy-py. Nhande ae nhandemoi rei jajohu hagwā hambihaike-rehe.

¹²Nhandejáry petei va'e anho oiko omombe'u hagwā mba'eixagwa nhande reko jaiko porā hagwā ondive. Petei anho nhande reko johu kwaa va'e. Ha'e anho nhane resende kwaa va'e. Ha'e anho nhane hundi kwaa ave. Ndajáiry erejohu vai nde rapixa rembiapokwe. “Eresē-ma Nhandejáry remimombe'ukwe-gwi” ani ere tei íjope.

Ko'ẽ ramogwarā-rehe ndajaikwaái mba'eve

¹³Pejeapysaka porā katu ko xe nhe'ẽ-rehe. “Jaha katu mombyry upe tetā ambue-py” peje nipo ra'e ojóupe. “Áy jaha” “Ko'ẽ ramo jaha” peje nipo ra'e ojóupe peiko-vy ra'e. “Nhamba'apo-ta upe-py. Nhande are-ta petei mba'e

agwyje-rupi upe-py nhamba'apo-vy. Upe rire ae jaju jevy va'erā” peje nipo ra'e ojóupe. Upéixa pene nhe'ẽ ramo pe-jeapysaka katu ko xe nhe'ẽ-rehe.

¹⁴Mbava'e tipo peikwaa peẽ ko'ẽ ramo ojehu va'erā. Mba'eve. Ndapeikwaáiry pende rekoverā-rehe. Hatai otimbo va'e-rami voi nhande rekoha. Sapy'ami anho jahexa, okanhymba jevy-ma. Upéixa ave nhande reko. Nhande are aréi ko yvy-py. Sapy'a nhamano jevy va'erā. Avave ndoikwaái nhande óra nhamano hagwā.

¹⁵Upe va'e-rehe iporāve petei tei peje “Nhandejáry oipota ramo ajapo-ta upéixa” peje. ¹⁶“Ko'ẽ ramo aha-ta upe-py” “Ko'ẽ ramo ajapo-ta upe va'e” ere nde rekorā-rehe erevy'a-vy. Upéixa ere ramo, “Xe remimbota-rupi aiko” ere nipo ra'e. “Nhandejáry remimbota-rupi aikose” nderéiry ndéjehe. Upéixa pene nhe'ẽ rei.

¹⁷Nhandejáry nhe'ẽ nhahendu rire hemimombe'u-rupi ae tekotevẽ jaiko. “Iporā” ja'e-ma ramo hese tekotevẽ jaiko inhe'ẽ-rupi. Hemimombe'u e'ỹ jajapo ramo “Ojere xe nhe'ẽ-gwi” he'i va'erā nhande-rehe. “Ojejavý-ma xe-vy” he'i va'erā nhande-rehe Nhandejáry.

Imba'e reta va'e pegwarā nhe'ẽ

(Lc 12.15-21; 1 Tm 6.7-10)

5 Peẽ, pene mba'e reta reta va'e kwéry, pejeapysaka porā kena xe nhe'ẽ-rehe. Áy pene mba'e reta ramo jepe pehasa asy joty arā peẽ. Upéa-rehe penhemboasy mani pejahe'o kena.

²Pene mba'ekwe itujupa-ma va'erā. Pende ao porāgwe osoropa va'ekwe raso ho'u-ma va'erā. Ndahyvera porāvéi-ma pene mba'ekwe. ³Pene mba'e hepy va'e pende ouro, pende plata ave havēmba-ma va'erā. Pereko rei-ma pene mba'e reta. Ndovaléví-ma pene mba'e. “Omba'e reta-rehe hakate'ỹ rei nipo ra'e. Ndovaléi voi” he'i arā pende-rehe pende

rexaháry. “Omono’õ no’õ rei nipo omba’e reta gwekoha porãrã mo’ã hagwã ra’e ojéupe gwarã. Hakate’y te’y rei nipo ra’e” he’i va’erã pene mombe’u-vy. Pene rembiapo vai-gwi, tata-py okái va’e-rami erehasa asy va’erã. Pemono’õ rei peẽ-my gwarã. Nhandejáry ae ohexa tee voi. “Ivai eterei ne rembiapokwe” he’i va’erã peẽ-my.

⁴Pende kokwe-py omba’apo va’e-pe ndapepaga porãiry. Pereko asy eterei pene rembigwái-pe. Upéa pene rembiapo vaikwe-rehe ha’e kwéry pene mombe’u-ma Nhandejáry-pe. “Ore rerekoha ore mbohasa asy asy” he’i-ma Nhandejáry-pe pende-rehe. “Onhembigwái vai ore-rehe. Omono’õ ojéupe gwarã ha nome’ẽ mo’ãi ore rembiapo repy ore-vy” he’i pene mombe’u-vy Nhandejáry-pe. Ojeporiahuvereko uka Nhandejáry-pe pene rembigwái kwéry: “Ore repy katu ore mbohasa asyhare-pe. Embohasa asy jevy íxupe” he’i ave Nhandejáry-pe. Ha Nhandejáry yváy pygwa, nhande ruvixagwasu ipu’aka tee va’e ohendu-ma upe pene rembigwái nhe’ẽ. Oiporiahuvereko-ma íxupe kwéry.

⁵Ko vvy ári peiko jave pevy’a pene mba’e-rehe. Pejapose va’e rei pejapo. Pejogwase va’e pejogwa ave. Opaix-agwa rei pereko vvy arigwa peiko va’e. Pekarú porã porã penhemongyra rei peiko-vy. Heta rei pene rembi’u. Pejapose va’e rei pejapo. Upéa-rehe Nhandejáry pene mondo-ta pende rereko asy hagwã-py pene rembiapo vaikwe-rehe. Ma’e mymba vérami ijáry omongaru va’e peẽ ave pene mongyra pende juka uka hagwã.

⁶Hembiapo vai e’y va’e-pe “Ne rembiapo vai eterei” peje rei va’ekwe. Pejuka rei va’ekwe ave hembiapo vai e’y va’e-pe. Ndaipu’akái mba’eve ojapo hagwã pende-rehe jave pejuka íxupe.

Nhande kwerái e’y reheve nhaha’arõ Nhandejáry-pe jaiko-vy

⁷Upe va’e-gwi, xe re’yí kwéry, Hesu reroviaha, pende reko pyatã joty katu pekiriri-vy peiko pende rereko asy ramo jepe. Peiko marangatu katu pende rereko asyha-pe. Nhandejáry Hesu ou jevyha áry-rehe peha’arõ katu. Ani pende kwerái teĩ ha’arõ-vy. Kokwe-py nhandemity ramo nhaha’arõ va’e-rami nhaha’arõ katu Nhandejáry-pe. Nhaha’arõ ama nhandemity hagwã. Oky rire katu jajaty henhói hagwã. Oky jevy ramo, nhaha’arõ íxupe ombohi’a porã hagwã. Oky hagwã nhaha’arõ kwaa joty.

⁸Upéixa ave ani pende kwerái teĩ ha’arõ-vy Nhandejáry Hesu ou jevy hagwã-rehe. Agwĩ-ma ou jevy hagwã óra. Upéa-rehe peha’arõ porã kena peiko-vy.

⁹Ani pejoheko mombe’u mbe’u teĩ, xe re’yí kwéry. “Hekoha vai ko” ani peje teĩ pende rapixa-rehe. “Ne rembiapo vai va’e ko nde” ani ave peje rei teĩ íxupe ani hagwã Nhandejáry he’i nde-vy “Nde rekoha vai voi ko nde” he’i nde-vy. Agwĩ-ma ogwahẽ hagwã óra. Ha’e anho mate omombe’u kwaa nhane rembiapokwe-rehe.

¹⁰Pene mandu’a kena myamyri rekokwe-rehe, Nhandejáry nhe’ẽ-py omombe’u va’etykwe rekokwe-rehe. Yma va’ekwe ha’e kwéry Nhandejáry pogwy-rupi omombe’u mbe’u va’ekwe inhe’ẽ. Inhe’ẽ-gwi ndojereséi-gwi ohasa asy ramo jepe, omombe’u mbe’u joty va’ekwe inhe’ẽ. Nonhe’ei joty ombohasa asyhare-pe. Upéixa nahembiapo vaíry ha’e kwéry. Ha peẽ katu pehasa asy jave, pene mandu’a kena myamyri rekokwe-rehe. Ha’e-rami peiko porã kena, xe re’yí kwéry. Ani pene rembiapo vai teĩ pene nhe’ẽ-rupi.

¹¹Upe myamyri kwéry-rehe ja’e “Ovy’a voi Nhandejáry nhe’ẽ

mombe'uhatygwe. Ohasa asy jepe omombe'u joty inhe'ẽ. Ogwerovia kwaa araka'e Nhandejáry-pe" ja'e hese. Pene mandu'a kena Jó amyri-rehe. Ha'e ojerovia voi va'ekwe Nhandejáry-rehe. Ohasa asy asy jepe, heko pyatã joty oiko-vy. Ojerovia tee joty va'ekwe Nhandejáry-rehe pono inhe'ẽ-gwi ojere gwembiapo vairã apo-vy. Pene mandu'a kena. Oiporiahuvereo joty ave Jó-pe Nhandejáry. Upéi ombopyahupa jevy íxupe imba'e retave hagwã. Upéixa voi Nhandejáry iporã porã voi nhande-vy. Oiporiahuvereo va'e Nhandejáry.^f

¹²Pejeapysaka porã kena xe re'yi kwéry. Ani ereiporu ambue va'e réry erembojerovia uka hagwã ne renduha-pe ne nhe'ẽ-rehe. Ani ereiporu yváy, yvy réry ave ne renduha kwéry ogwerovia hagwã ne nhe'ẽ. "Ajapo-ta" ere ramo, ejapo katu. Nderejaposéi ramo "Ndajapo mo'ãi" ere katu. Ani nde apu rei teĩ. Anhetegwa mate pemombe'u katu. Upéixa nde reko pyatã ramo ne nhe'ẽ rei jepe ogwerovia arã ne renduha. Ha nane mbohasa asy va'erã Nhandejáry.^g

¹³Pehasa asy ramo pemondo pene nhe'ẽ Nhandejáry-pe. Pevy'a ramo, peporahéi katu Nhandejáry-pe pemboete-vy.

¹⁴Nde rasy ramo, erehenói uka katu Hesu reroviaha rerekwa-pe ou hagwã nde rexa. Ou rire, ojerure va'erã Nhandejáry-pe ne mbogwera hagwã. Omoĩ arã mixi nhandy ne akã-rehe a-rami he'i-vy: "Nhandejáry Hesu réry-py amoĩ-ta ne akã-rehe ko nhandy" he'i arã nde-vy.

¹⁵Upéixa he'i ramo, ombogwera va'erã hasy va'e-pe Hesu ójehe ojerovia-gwi. Hesu omopuã jevy va'erã íxupe. Ha oĩ ramo hembiaapo vaikwe, omboyke va'erã íxugwi oresende hagwã.

¹⁶Upéa-gwi iporã nhande Hesu reroviaha va'e nhanhemombe'u katu

o jóupe jajejavy hagwe "Amboasy-ma xe rembiapo vaikwe" ja'e jóupe nhanhemombe'u-vy. Nhandejáry-pe ave nhanhemombe'u nhane mboasyha. Tajajerure kena nhandéjehe nhane mbogwera hagwã Nhandejáry. Opy'a ete gwive ojerure va'e-pe ohexa uka opu'akaha Nhandejáry hembijerure ome'ẽ-vy.

¹⁷Ymagware Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'etykwe, Elias amyri oiko va'ekwe. Nhande-rami oiko va'ekwe voi Elias. Yma va'ekwe omondo onhe'ẽ Nhandejáry-pe "Anive eremongy ore-vy" he'i ojerure-vy. Ha ndokyvúi va'ekwe íxupe kwéry. Hembijerurekwe ojapo va'ekwe íxupe Nhandejáry. Inhe'ẽ rendu-vy omongy po'o-ma íxupe. Are-ma voi oky po'o tee-ma. Mbohapy ro'y haimete jevy ogwahẽ outro ro'y-py ohasa va'ekwe oky e'ỹ reheve.

¹⁸Upe rire ae-ma Elias amyri ombojeupi jevy onhe'ẽ Nhandejáry-pe oky jevy hagwã-rehe. "Xe Jary" he'i "emongy jevy katu ore-vy" he'i Tupã Nhandejáry-pe ojerure-vy. Inhe'ẽ ohendu-gwi Nhandejáry omongy jevy íxupe kwéry. Oky porã jevy-ma íxupe kwéry. Henhói porã jevy-ma va'ekwe temitygwe. Elias amyri rekokwe-rami peiko katu. Pende py'a ete gwive pembojeupi pene nhe'ẽ Nhandejáry-pe pene mbaraete-vy. Perovia íxupe pene rembijerure ra'arõ-vy.

¹⁹Xe re'yi kwéry, Hesu reroviaha va'e, oĩ para'e pene pa'ũ-my Nhandejáry rape porã-gwi ojere jere va'e. Penhemonhe'ẽ katu íxupe kwéry ogwerova hagwã gwekoha onhembohekoha porã jevy hagwã.

²⁰Pene mandu'a kena Nhandejáry rape-gwi ojere va'e-rehe. Jarojevvy ramo íxupe hekoha porã hagwã-rupi jevy oiko hagwã, oheja hagwã gweko vaikwe oiko porã jevy hagwã Nhandejáry

ndive, nharesende íxupe. Nhandejáry hembiaapo vaikwe. Heta heta hembiaapo
nomondói va'erã íxupe ohasa asy vaikwe jepe omboykepa joty va'erã
hagwã-py. Omboyke va'erã íxugwi íxugwi.

Pedro remimombe'ukwe 1 primeira epístola de Pedro

**Pedro omondo kwatia nhe'ë
Hesu Cristo reroviaha kwéry
táva ambue mbue-py oyvy
e'ÿ-py oiko va'e pegwarã**

1 Xe Pedro Hesu Cristo remimondo va'e. Amondo uka-ta kwatia-rehe xe nhe'ë peë-my gwarã. Peë Nhandejáry reroviaha kwéry pende yvy e'ÿ-py peho peiko-vy araka'e. Penhemosarambipa araka'e peho-vy pene retã-gwi. Nhandejáry reroviaha e'ÿ va'e pa'ũ-rupi táva ambue mbue-rupi peiko va'e. Peë Ponto yvy-py peiko va'e, Galácia yvy-py peiko va'e ave, peë Capadócia yvy-py peiko va'e ave, Ásia yvy-py peiko va'e ave, yvy ambue Bitínia-py peiko va'e pegwarã ahai-ta.

²Nhandejáry pende poravo va'ekwe ojéupe gwarã. Yma va'ekwe “Upéa xe rembiporavorã” he'i va'ekwe pende-rehe kwéry Nhandejáry, Nhande Ru. Gwe'yirã voi pende poravo va'ekwe hekoha-rami peiko hagwã. Nhe'ë Marangatu tee va'e omopotimba-ma peteĩ teĩ va'e pende py'a Hesu Cristo remimbota pejapo meme hagwã Hesu omanoha-rupi pene resende hagwã.

Tapende rovasa katu pende rexakwaa porãve rãve rei hagwã Nhandejáry. Tapene mbopy'agwapy tee katu pende rovasa-vy.

**Nhande rekove pyahurã ome'ë-ma
nhande-vy nhande
poriahuvereko-gwi Nhandejáry**

³Tanhamboete katu Nhandejáry-pe “Nde tuvixa” taja'e Hesu Cristo Ru-pe nhamboete-vy. Nhande poriahuvereko eterei Nhandejáry. Nhande rekove

pyahurã ome'ë-ma nhande-vy nhande poriahuvereko-gwi. Ha'e omopu'ã jevy-ma va'ekwe Hesu Cristo-pe. Omano tee rire omoingove jevy joty va'ekwe íxupe. Upéa-gwi nhande rekove pyahu teerã-rehe nhaha'arõ jaiko-vy íxupe. “Oikove jevy-ma Nhandejáry Hesu Cristo. Upéa-gwi aikwaa-ma ou jevy-ta xe reraha hagwã, opa e'ÿ reheve aiko hagwã hendive” ja'e voi Hesu Cristo ra'arõ arõ jaiko-vy. ⁴Ha Nhandejáry katu “Anhongatu-ma peë-my gwarã yváy-py”, he'i voi va'ekwe nhande-vy. Upéixa-gwi nhaha'arõ arõ joty jaiko-vy íxupe. Opa e'ÿ va'erã onhembyai e'ÿ va'erã onhehundi e'ÿ va'erã upe va'e onhongatu-ma va'ekwe Nhandejáry nhande-vy gwarã. ⁵Mba'e vai-gwi onhangareko meme nhande-rehe Nhandejáry. Hese pejerovia tee-gwi opu'akaha-rupi onhangareko pende-rehe oiko-vy. Pende py'a potĩ tee hagwã pende rekove-rehe onhangareko. Hesu Cristo ogwejy jevy tee ha'óra ohexa uka-ta entéro va'e-pe pene nhangareko porã memeha pende py'a potĩ teeha ohexa uka-vy.

⁶Upéa-rehe peë pevy'a voi katu. Pehasa asy ramo jepe, sapy'a penhemboasy ramo jepe, tapevy'a joty kuri. Penhemboasy óra ohasa va'erã. Hi'are e'ÿ va'e, ko yvy rupigwa mate peë-my pene mbohasa asy arã.

⁷Nhandejáry oipota pejerovia tee ójehe, ojekwaa hagwã pende rekoha-rehe pejerovia teeha hese. Upéa-gwi pehasa asy peiko-vy. Oĩ ouro hepy va'e. Imokanhymba reipyrã ramo jepe, nhamoĩ joty íxupe tata-py itantea-vy. Nhambohyku ojekwaa hagwã ouro ra'angakwe ouro tee-gwi.^h

Upéixa voi peë kwéry. Tuvixa mba'eve Nhandejáry-pe peë kwéry ouro-gwi, hese pejerovia-gwi. Aipo ramo ouro

^h1:7 Rm 8.17-18; 2 Co 12.9; Tg 1.2-4; 1 Pe 4.12-13

nhatantea va'e vérami pehasa asy ojek-waa poráve hagwã pende-rehe pejerovia teeha. Upéixa ramo Hesu Cristo ojehexa uka jevy hagwã óra-py pene mboete va'erã. “Xe-rehe ojerovia tee va'e. Ohasa asy jepe va'ekwe, ojerovive ave joty xe-rehe” he'i arã pende-rehe pene momba'egwasu-vy.

⁸Peë katu ndapehexái vyteri Hesu Cristo-pe. Pehexa e'ÿ ramo jepe pehayhu joty voi íxupe. Ha ko'ây ndapehexái ramo jepe pejerovia tee joty ave hese. Upe va'e-rehe pevy'a voi. Peë-my peteĩ teĩ-pe yváy-gwi ou va'ekwe pende py'apy gwive pende vy'aha. Haimete nome'ëi nhamombe'u hagwã mba'eixagwa iporã pende py'a vy'aha. ⁹Peteĩ teĩ pejeroviamaraka'e Hesu Cristo-rehe. Upéixa-gwi omopotĩ-ma peteĩ teĩ pende py'a. Upéa-rehe pevy'a tee joty peiko-vy.

¹⁰⁻¹¹Yma ete myamyri Nhandejáry nhe'ë-py omombe'u va'ety kwéry omotenonde va'ekwe imombe'u-vy: “Nhandejáry pende rexakwaa rei va'erã pene resende-vy. He'yirã peiko va'erã” he'i peteĩ teĩ omombe'u-vy va'ekwe pende rehegwa nhe'ë. Ha Cristo rehegwa nhe'ë omohenonde-ma ave va'ekwe. “Ogwereko asy va'erã upe va'e-pe” he'i va'ekwe Cristo-rehe. “Upe heta-ma ohasa asy va'e-pe Nhandejáry omomba'egwasu ete va'erã, oiko va'erã Nhande Ruvixa ramo” he'i ave va'ekwe Cristo rekorã omohenonde-vy. Ha Cristo Nhe'ë Marangatu tee va'e ipy'apy-py oiko va'e oikwaa uka va'ekwe íxupe kwéry aipo va'e nhe'ë omohenonde hagwã imombe'u-vy.

Ha kiva'e rehegwa omombe'u uka íxupe ndoikwaa ukái vyteri íxupe kwéry. Nomombe'úi voi íxupe kwéry araka'e pa oiko va'erã. Oikwaase eterei-gwi ojerure rure Nhandejáry-pe: “Xe mo'arandu katu, xe Járy. Upe va'e

ne nhe'ë amombe'u kuri araka'e pa oiko va'erã? Araka'e pa ogwahë va'erã ne remimbou? Mba'éixa pa ogwahë va'erã? Xe ave, ahexa-ta para'e íxupe? Xe mo'arandu katu, xe Járy. Aikwaa poráseve voi íxupe” he'i peteĩ teĩ va'e Nhandejáry-pe.

¹²Ha Nhandejáry oikwaa uka va'ekwe peteĩ teĩ-pe: “Ndaha'ëi va'erã nde-vy gwarã ne remimombe'ukwe” he'i íxupe. “Áygya ndohexái va'erã upe va'e ne remimombe'ukwe” he'i íxupe. “Ne remiarirõ joapy rire mate ohexa va'erã ne remimombe'ukwe” he'i va'ekwe peteĩ teĩ-pe Nhandejáry.¹

Ha peë katu, ãy peikwaa-ma. Pehendu-ma Cristo rehegwa nhe'ë. Ou-ma pende ha-py Cristo-rehe omombe'u mbe'u va'e. Nhe'ë Marangatu tee va'e, yváy-gwi ou va'e pene mo'arandu-ma. Imbaraeteha-rupi pene mbo'eháry omombe'u peë-my anhete teegwa voi Cristo rehegwa nhe'ë. Ha upe nhande-vy iporã va'e Cristo rehegwa nhe'ë-rehe oikwaaase eterei mo'ã ave yváy pygwa, Nhandejáry rembigwái kwéry.

Nhandejáry nhande pe'a-ma va'ekwe nhande py'a potí reheve nhane rembiapo poráve ráve hagwã jaha-vy
(1 Ts 2.10-12)

¹³Upéa-rehe tapenhangareko reko porã katu peiko porã hagwã. Ani pemondo teĩ pende resa Hesu Cristo rekoha e'ÿ-rehe. Pejejoko katu pene kyre'ÿ hagwã Nhandejáry remimbota mate pejapo hagwã. Hesu Cristo ojehexa uka jevy hagwã óra ani pemokanhy teĩ pendejéhegwi. Nhande rovasa-vy voi ou va'erã ha'e. Upéa-rehe tapene mandu'a meme katu Nhandejáry nhe'ë-rupi peiko hagwã. ¹⁴Mitã inharandu porã gwu nhe'ë ohendu va'e-rami peë ave

¹1:12 Mt 13.17; Lc 10.23-24

pehendu katu Nhandejáry nhe'ê. Anive pejapose va'e rei pejapo teĩ. Anive pene arandu e'ỹ reheve, inhe'ê rendu e'ỹ reheve rei pejapo teĩ pene rembiapose rei va'e.

¹⁵Nhandejáry katu hembiaipo vai e'ỹ va'e voi. Imarangatu tee va'e. Hembiaipo marangatu tee-ma voi oiko-vy. Pende pe'a-ma araka'e pejerovia hagwã ójehe. Upéixa-gwi ha'e-rami voi ave katu tapeiko kena pende py'a potí reheve pene rembiapo porã meme hagwã hendive. ¹⁶Upéa-rehe Nhandejáry nhe'ê kwatia-rehe oĩ va'e he'i:

“Xe-ma xe reko marangatu tee va'e ko xe. Upéixa-gwi peẽ ave pende reko marangatu reheve tapeiko kena”^j he'i Nhandejáry kwatia nhe'ê.

¹⁷“Xe Ru” peje ra'e íxupe pene nhe'ê pembojeupi ramo. Xáke, nhande kwaa voi va'e ha'e. Ndohejái reíry hembiaipo ku'a ku'a va'e. Ndaha'êi oa'e e'ỹha-rehe anho ojapo va'e Nhande Ru yváy pygwa. Ombojoavy e'ỹ va'e voi ha'e. Peteĩ teĩ nhande reko johu kwaa. Upéa-rehe nhane monhe'ê va'erã. Upe rire nhande reko hagwe-rehe omombe'u va'erã nhande-vy nhande rekorã. Upéixa-gwi ko yvy-rupi peikoha vapy peve ani pehasa teĩ inhe'ê.

¹⁸Peikwaa voi pende rekohakwe kwéry. Nhane ramoigwasu amyri gwekohakwe rei oheja nhande-vy. Ha Nhandejáry nhande pe'a upéa tekoha-gwi nhande repy gwe'yirã ramo jaiko hagwã. Peẽ katu, pene mandu'a porã kena mbava'e po ome'ê nhande repy-vy. Ko yvy pygwa hepy va'e nome'êi. Nome'êi prata. Nome'êi ave ouro nhande repy-vy. Upe va'e opa va'erã. Iporãve va'e ome'ê. ¹⁹Pende repy-vy Cristo omano va'ekwe. Pende rekove-rehe gwugwy-rupi omano va'ekwe pende repy-vy.

Yma va'ekwe nhande ru amyri kwéry oiporavo ovexa ra'y iporãite va'e imarã e'ỹ va'e ojuka hagwã Nhandejáry-pe ijáry rembiapo vaikwe repy-vy. Upe ovexa ra'y-rami ave Cristo omano va'ekwe. Imarã e'ỹ va'e voi Cristo nhande-rehe ha-py omano va'ekwe.

²⁰Ha yma ete ko yvy nomoingói vyteri jave Nhandejáry oikwaa-ma va'ekwe Cristo omano-ma hagwã. Oiporavo va'ekwe íxupe ijuka uka hagwã. Ha upe rire katu, oiko are-ma rire ko yvy, haimete jevy ko yvy opa jevy hagwã óra, ogwahê-ma va'ekwe ou-vy Cristo. Ou-ma va'ekwe nhande rayhu nhande rovasa hagwã.^k

²¹Cristo-rehe jajerovia-gwi jajerovia ave Tupã Nhandejáry-rehe. Omano va'ekwe pa'ũ-gwi ha'e omoingove jevy va'ekwe Cristo-pe. Omomba'egwasu ete ave íxupe. Upéixa-gwi jajerovia Tupã Nhandejáry-rehe nhaha'arõ ave Cristo-pe nhande rovasa tee hagwã.

²²Perovia-ma araka'e nhe'ê anhete va'e. Nhandejáry nhe'ê-pyma peiko-ma pene mopotí tee-ma. Upéixa-gwi tapehayhu kena Cristo reroviaha kwéry-pe. Pende py'a gwive tapejohayhu rei katu pejogwerovy'a-vy.

²³Mitã oiko ramo tuvy, isy-pe ko yvy arigwa-pe, túvy-rami, isy-rami voi oiko íxupe. Upéixa ave Nhandejáry nhane mbopy'apyahu ramo jaiko-ma íxupe ta'ýry ramo, tajýry ramo ave. Nhande Ru yváy pygwa opa e'ỹ va'e. Inhe'ê opa e'ỹ va'e-rupi pene mbopy'apyahu pende rekove pyahu reheve peiko-ma hagwã opa e'ỹ reheve. ²⁴Upéa-rehe inhe'ê kwatia-rehe oĩ va'e he'i:

“Kente kwéry kapi'i ramigwa voi. Hemimomba'egwasu yvoty ramigwa. Kapi'i ipirupa. Yvoty ipoty kúi-ma. Upéixa ave kente kwéry, hemimomba'egwasu gwive

yvoty okúí va'e pirukwe-rami voi.
Ndahi'aréi va'erā.

²⁵Ha Nhandejáry nhe'ě katu opa e'y va'e voi"¹

he'i Nhandejáry nhe'ě kwatia-rehe oĩ va'e.

Ha peẽ katu pehendu-ma upe nhe'ě. Omombe'u-ma peẽ-my Cristo rehegwa nhe'ě.

**Itagwasu óga pytahoha-rami oiko
Hesu Cristo gwe'yí kwéry-pe
imombaraete hagwā**

2 Upéa-rehe tapejejoko katu opamba'e ivai va'e-gwi. Anive pende py'a vai pende a'e e'y-vy ojóehe. Pejohayhu katu. Anive ave peporombotavy. Anhetegwa tee va'e mate pemombe'u va'erā. Anive ave pende juru mymýi rei ojóehe. Anive ave peipotapa rei teĩ. Ne mba'e erereko va'e-rehe anho katu evy'a. Anive ave penhe'ě vai ojóehe. Opa mba'e ivai va'e-gwi tapejejoko kena.

²⁻⁵Pejohu porā nipo ra'e Nhandejáry py'a porāha. Pende poriahuvereko meme-gwi pejohu porā-ma ra'e. Aipo ramo pene kyre'y katu peikwaa porāve rāve hagwā hesegwa nhe'ě. Mitā ikambuhéi va'e-rami peẽ ave peheka heka katu pene arandurā. Kamby porā tee-rehe okakwaa mitā. Peẽ ave Nhandejáry nhe'ě pehendu porā ramo pene arandu porāve rāve va'erā pende rekoha porā re-heve peiko hagwā.^m

Penhemoagwĩ katu Hesu Cristo-gwi. Ha'e pene moingove va'e. Pene moĩse pa'i ramo nde py'a potĩ marangatu reheve ereme'ě meme hagwā íxupe hemimbota imboete-vy. Yma gware pa'i reko-rupi ndereikói va'erā. Ijukapyre hemime'ěgwe rekovia, nde reko porā teeha reheve enheme'ě katu íxupe imboete-vy. Penhemoagwĩ katu

Hesu Cristo-gwi pembovy'a hagwā Nhandejáry-pe imboete-vy. Heta oĩ íxupe omboete e'y va'e. "Ijapu" he'i mo'ā hese. Nhandejáry ae oiporavo va'ekwe íxupe omomba'egwasu tee hagwā. Pejogweroaty ramo hese pene mombaraete tee va'erā peiko porā hagwā.

Nhane mandu'a óga itagwigwa-rehe. Itagwasu omopu'ā óga pytahoha-ramo. Opa hagwā ete-ma hí'ári omoĩ mixive va'e ita. Upéixa ave Nhandejáry re'yí. Itagwasu óga pytahoha-rami oiko Hesu Cristo gwe'yí kwéry-pe imombaraete hagwā. Penhemoagwĩ katu Hesu Cristo-gwi pene mombaraete hagwā.

⁶Upéa-rehe Nhandejáry nhe'ě kwatia-rehe oĩ va'e he'i Hesu Cristo-rehe:

"Xe re'yí kwéry ruvixarā ambou-ta tetā Siāo-py" he'i. "Itagwasu-rami, óga jepytahoha-rami imba'egwasu ete-ta. Ha'e katu aiporavo va'ekwe íxupe. Xe rakate'y hese. Upe xe rembiporavo-rehe ojerovia va'e non-hemotĩry va'erā."ⁿ

he'i Nhandejáry nhe'ě kwatia-rehe oĩ va'e.

⁷Ha peẽ katu pejerovia-ma araka'e Hesu Cristo-rehe. Pehayhu-ma araka'e íxupe. Pejohu porā tee íxupe. Oĩ jepe kente kwéry hese ndojeroviái va'e. Upe va'e-rehe Nhandejáry nhe'ě kwatia-rehe oĩ va'e he'i ave:

"Ndovaléi upe ita, he'i óga omopu'ā va'e imboye-vy. Ha ojohu vai jepe, upe ita óga pytahoha ramo oiporu. Óga pytahoha voi upe ita".^o

he'i Nhandejáry nhe'ě kwatia-rehe oĩ va'e.

⁸"Ndovaléi voi pe ita he'i va'e onhepy-sanga hese. Oporoity va'e upe va'e ita"^p

¹1:25 Is 40.6-9; Tg 1.11

^m2:2-5 Sl 34.8

ⁿ2:6 Is 28.16

^o2:7 Sl 118.22

^p2:8 Is 8.14-15

he'i ave Nhandejáry nhe'ẽ kwatia-rehe oĩ va'e. Upéixa voi Hesu Cristo oiko va'erã kente kwéry-pe. Onhe'ẽ renduse e'ỹ va'e-pe oity uka-ta ogwereco asy-ta. Tenonde-rupi Nhandejáry hekorã oikwaa va'ekwe-rami, ha'e kwéry nahi'arandu porãiry äy okwa-vy.

⁹Peẽ ae katu Nhandejáry re'ýi tee ramo peiko-ma. Ha'e pende pe'a-ma va'ekwe ojéupe gwarã. Ondive gwarã voi pende pe'a-ma pende py'a potĩ reheve peiko hagwã. Ha'e mburuvixagwasu tee yváy-py ha pende pe'a-ma pende rereko hagwã pa'heko marangatu va'e ramo. Upéixa peiko heko porã teeha rehgwa nhe'ẽ pemosarambi rambi hagwã, íxupe pemboete meme hagwã. Yma va'ekwe pytũ-rupi oiko va'e-rami rei peiko va'ekwe. Ndapeikwaái va'ekwe mba'eve Nhandejáry-rehe. Ha'e ae pene mo'arandu-ma ójehe pene mbojerovia uka hagwã. Ko'ánga hesakã va'e-rupima peiko-ma pemombe'u mbe'u hagwã mba'éixa Nhandejáry ojapo porã meme peẽ-my.^q ¹⁰Yma va'ekwe ndapeikói Nhandejáry re'ýi ramo. Ko'ánga katu he'ýi ramo-ma peiko. Yma va'ekwe ndapeikwaái Nhandejáry pende poriahuverekoseha. Ko'ánga ae peikwaa-ma. Pende poriahuvereko voi-ma peiko-ma hagwã he'ýi ramo.^r

**Tupã Nhandejáry-rehe pejerovia-gwi
pehendu katu mburuvixa ko
vyv pygwa nhe'ẽ ave**

¹¹Xe re'ýi kwéry pene mandu'a kena kóa-rehe: Yvy akéno-py oiko va'e-rami jaiko ko yvy pype. Nhandejáry re'ýi tee-gwi jaiko a-py sapy'a rei va'e-rami. Upéa-rehe anive pejapo pene rembiapose rei. Upéa nhamoĩ ramo nhane renonderã-py nhande py'a-py onhondive

onhorairõseha-rami voi jaiko. Anive katu pemondo teĩ pende resa pene mbojejavy ukase va'e-rehe rei. Nhandejáry remimbota-rehe mate pene mandu'a pejapo hagwã. ¹²Nhandejáry reroviaha e'ỹ va'e pa'ũ-my peime-ma. Ha'e kwéry onhe'ẽ vai vai para'e pende-rehe. Upe jave jepe tapeiko porã meme katu. Upéixa ramo pende-rehe ha-py pende rexaha kwéry omomba'egwasu va'erã Nhandejáry-pe upe ou jevyha áry-py.^s

¹³Nhandejáry-rehe pejerovia-gwi pependu katu mburuvixa ko yvy pygwa nhe'ẽ ave ipogwy-py peiko hagwã. Upéixa ramo pende reko porã-rehe pemboete arã Nhandejáry-pe. Heta oĩ mburuvixa kwéry ko yvy pype. Mburuvixagwasu oĩ omandapa va'e ko yvy arigwarehe. Tapejapo katu inhe'ẽ. ¹⁴Hembiaporavokwe oĩ jevy mburuvixarã mixĩve va'e. Tapejapo ave inhe'ẽ. Tetã tetã-my ombou uka íxupe kwéry oikwaa uka hagwã upe pygwa rembiapo-rehe. Hembiapo vai va'e-pe katu ombohasa asy va'erã. Hembiapo porã va'e-pe ogwereco porã va'erã. Mburuvixagwasu nhe'ẽ-py ou va'ekwe. Pejapo katu inhe'ẽ.

¹⁵Nhandejáry oipotã pene rembiapo porã meme. Upéixa ramo inhe'ẽ-rupi ndoikoséi va'e kwéry ndojohúi arã pende-rehe onhe'ẽ rei hagwã.

¹⁶Peẽ katu peteĩ teĩ ndejehénte eremba'apo va'e. Upéixa jepe tapeiko porã katu. Ani pejapo vai teĩ. Tapenheme'ẽ Nhandejáry rembigwairã ae.

¹⁷Peteĩxa pereko enterove-pe pemboete-vy. Hesu Cristo reroviaha-pe pehayhu katu. Nhandejáry-pe inhe'ẽ pejapo katu pemboete-vy. Mburuvixagwasu yvy pygwa va'e-pe pemboete ave.^t

^q2:9 Êx 19.5-6; Dt 7.6; 14.2; Ap 1.6; 5.10 ^r2:10 Os 1.10; 2.23; Rm 9.25

^s2:12 1 Ts 5.15 ^t2:17 Rm 13.1-7; Tt 3.1; Hb 13.17

Cristo rekoha eiporu katu

(Lc 6.22-23; Hb 12.2-3; 1 Pe 3.14)

¹⁸Peẽ tembigwái ramo peiko va'e tapeiko katu pene mba'ejáry nhe'ẽ-rupi. Tapemboete katu íxupe. Peteixa tapereko pene mba'ejáry. Oĩ pene mba'ejáry hekoha porãve va'e, heko kirirĩ reheve pende rereko va'e. Oĩ ave pene mba'ejáry pende rereko asy va'e. Peteixa katu tapereko íxupe kwéry. Pamba'apo porã meme katu íxupe. ¹⁹Nhane mbohasa asy ramo jepe nhane mba'ejáry tanhamba'apo porã joty katu íxupe. Taja'e katu "Nhandejáry xe kwaa porã-ma. Íxupe amboete hagwã amba'apo porã-ta xe járy-pe" taja'e katu nhamba'apo-vy. Upéixa jajapo ramo Nhandejáry nhande rexakwaa rei va'erã, nhane rembiapo porã-rehe nhande rovasa va'erã. ²⁰Ne rembiapo vai ramo ae nde járy-pe, ne rembiapo vai-rehe ne nupã va'erã nde rereko asy ave arã. "Xe rereko asy ramo jepe xe nupã ramo jepe xe ndajehepyĩ joty íxugwi. Kirirĩ-vy areko íxupe. Upéa-rehe xe py'a porã" ani upéixa erenhembotavy teĩ. Ne rembiapo vai-rehe voi ne nupã kuri. Ne'írã voi nde py'a porã. Ne rembiapo vai eterei voi ereiko-vy. Iporãve ne rembiapo porã meme íxupe. Upéixa ereiko porã porã ramo jepe ne nupã ramo, nde rereko asy ramo, erovy'a joty. Ani erejehepy teĩ. Ekirirĩ katu íxugwi. Upéixa ereiko porã ramo erembovy'a va'erã Nhandejáry-pe. Ha'e nde rovasa joty va'erã nde rexakwaa rei-vy.

²¹Pende rekoha porã hagwã pende pe'a va'ekwe gwe'yirã Nhandejáry. Cristo ave ohasa asy va'ekwe peẽ kwéry-rehe ha-py. Upe va'e-rehe ohexa uka peẽ-my mba'eixa pa peiko hagwã pehasa asy jave. Ha'e ohasa asy ramo

jepe ndojehepyĩry joty va'ekwe. Ha'e oiko hagwe-rami ave tapeiko katu.

²²Ndojejavýi voi va'ekwe Cristo. Ijapu e'ỹ va'e voi ha'e. Oporombotavy e'ỹ va'e voi Cristo. Upéixa oiko teĩ va'ekwe ha ombohasa asy joty va'ekwe íxupe.^u ²³Onhe'ẽ vai vai ramo jepe va'ekwe hese hekoha porã-gwi ha'e nonhe'ẽ vaĩry joty va'ekwe. Ogwereko asy ramo jepe va'ekwe íxupe "Ajehepy arã" nde'ĩry joty ombohasa asyhare-rehe. Nhandejáry popy onhemoĩ "Nhandejáry nhande kwaa porã va'e. Nhande reko johu kwaa va'e. Aha'arõ ha'e xe repy hagwã" he'i Cristo ójehe.

²⁴Okurusugwasu-rehe omano ramo va'ekwe Cristo ogweraha-ma ójehe nhane rembiapo vai. Nhande reko vaikwe-gwi nhane mopotĩ hagwã ha'e omano. Upéa ojapo va'ekwe omano va'ekwe vérami ndajajevyvéi-ma jaiko hagwã. Nhandejáry omoingove jevy va'ekwe vérami nhande kwéry jaiko hagwã nhande py'a potĩ reheve. Ha'e ojekutu va'ekwe nhane mbogwera hagwã.

²⁵Peẽ peiko va'ekwe ovexa okanhy va'e-rami, pende raperã okanhy pendéhegwi va'e-rami. Nhandejáry ae ovexa rerekwa porã-rami pende reka reka-ma va'ekwe pende reru jevy hagwã oha-py. Ko'anga peiko jevy-ma indive. Ha'e nhande py'a-rehe onhangareko va'e. Nhande rereko porãha ave ha'e.^v

Omenda va'e kwéry pegwarã nhe'ẽ

(1 Co 7; Ef 5.22-25; Cl 3.18-19)

3 Upéixa ave tembireko kwéry tapeiko katu peteĩ teĩ pene ména nhe'ẽ-rupi. Nhandejáry nhe'ẽ-rupi ndoikói ramo jepe, ejapo katu ne ména nhe'ẽ erembojerovia uka hagwã íxupe Nhandejáry-rehe. Neremombe'úi ramo jepe íxupe Nhandejáry nhe'ẽ,

inhe'ẽ nohenduséi ramo jepe oikwaa va'erã nde reko porãha-rehe nde-rehe. Ojeroviase ave va'erã ha'e ave Nhandejáry-rehe. ²“Xe rembireko heko porã voi va'e. Nhandejáry-rehe ojerovia-magwi nipo ogwereco-ma gwekoha porã ra'e” he'i arã nde-rehe nde reko kwaa-vy. “Xe aroviase ave Nhandejáry-pe” he'i va'erã ohexa kwaa-gwi nde rekoha porã-rehe.

³Ha peẽ katu kunha kwéry, nipurã pejehexa uka porã rei pene nhemondeha-rehe pejekyvu porã-rehe rei, pende ao hepyve va'e-rehe rei, pende po'y porã-rehe rei ave niporã pejehexa uka porã rei upéixa. ⁴Iporãve pende py'apy porãha pehexa uka. Pende reko kirirĩ-rehe pende py'agwapy reheve pehexa uka pende rekoha porã teeha opa e'y va'e. Nhandejáry-pe upéa ovale voi. ⁵Yma gware kunhagwe amyri ipy'a potĩ va'e kwéry upéixa oiko va'ekwe. Nhandejáry-rehe ojerovia-gwi oiko va'ekwe oména dhe'ẽ-rupi. ⁶Upéixa voi Sara amyri ojapo Abraão amyri dhe'ẽ. “Xe járy xe rerekoha” he'i oména-pe. Ipogwy-py voi oiko va'ekwe. Sara amyri rekokwe-rami ay pende reko porã katu. “Osy rekokwe-rami hekoha porã” he'i arã pende-rehe Sara membyre-rami voi peiko-gwi. Tapene rembiapo porã meme katu. Pende kyhyje e'y reheve tapende reko porã. Pende kyhyje e'y reheve pene ména dhe'ẽ tapejapo Nhandejáry-pe pemboete-vy.^w

⁷Peẽ katu kwimba'e kwéry, peteĩ teĩ pereko porã katu pene rembireko-pe. Kunha ko ikangyve kwimba'e-gwi. Ani pereko asy teĩ pene rembireko kwéry-pe. Peteĩ teĩ pemboete katu pene rembireko-pe. Ndaha'etí kwimba'e-pe anho ome'ẽ va'erã hekoverã Nhandejáry. Kunha pegwarã ave ome'ẽ hekoverã. Upéa-rehe nde sy eremboeteha-rami, terereko katu

ne rembireko-pe Nhandejáry ojeapysaka hagwã ne dhe'ẽ-rehe. Upéixa ramo nerembojeupi reíry arã ne dhe'ẽ íxupe.

Jajoporiahuvereko rei katu jajohayhu porã-vy

*(Rm 12.16-21; Fp 1.27-30; 1
Ts 5.14-15; 1 Pe 2.12)*

⁸Xe ha'e-ta ave enterove-pe tapereko katu peteĩ py'a onhondive. Pejoporiahuvereko rei katu pejohayhu porã-vy. Outro kwéry-pe tapemboeteve katu pendejéhegwi. ⁹Ojapo vai ramo jepe nde-vy ani erembojováí teĩ íxupe. Onhe'ẽ vai ramo nde-vy ani ave erembojováí íxupe. Tapembojeupi katu Nhandejáry-pe pene dhe'ẽ ohovasa porã hagwã upe va'e-pe. Upéixa erejapo hagwã Nhandejáry pende pe'a-ma gwe'yirã ramo. Upéixa erejapo ramo ha'e nde rovasa porã va'erã.

¹⁰Upe va'e rehegwa oĩ Davi amyri porahéi-py kwatia-rehe oĩ va'e:

“Ko vy-rehe ereiko jave nde reko porã reheve erevy'ase para'e ereiko-vy. Aipo ramo kóixa ae eiko: Ejoko ne dhe'ẽ hatã. Eipe'a ndejéhegwi ne dhe'ẽ vaiha. Ani teĩ ne dhe'ẽ rei rei ereiko-vy. Ani ave nde apu rei rei teĩ. ¹¹Ejoko ave ndejéhegwi ne rembiapo vaiseha. Ne rembiapo porãrã ae katu ejapo. Nde py'agwapy porã reheve eiko nde rapixa kwéry ndive. ¹²Nhandejáry ko orepara ipy'a porã va'e-rehe. Ojúpe ojerure ramo ohendu arã inhe'ẽ. Ipy'a vai va'e ae ombojeupi ramo onhe'ẽ Nhandejáry-pe nohendúí va'e-rami arã inhe'ẽ”^x

he'i Nhandejáry dhe'ẽ oĩ va'e.

¹³Tapeiko porã katu. Peiko porã meme ramo ndaipóri arã para'e pene mbohasa asyse va'erã. ¹⁴Ha sapy'a pende reko porãha-gwi pene mbohasa

asy ramo, Nhandejáry pene mbovy'a jevy joty va'erã. Ani joty pende kyhyje avave-gwi. Pene mbohasa asyse ramo jepe ani joty pejepy'apy teĩ pendéjehe.

¹⁵ Penhembojáry katu Cristo-rehe, pende py'a gwive pejerovia tee katu hese. Peime meme katu pende jeroviaha-rehe pemombe'u hagwã: "Ma'erã-gwi erejerovia Cristo-rehe?" he'i va'e oporandu ramo nde-vy nde rapixa, nde reko kiriri reheve emombe'u porã íxupe.^y ¹⁶ Mbegwe katu porã emombe'u íxupe imboete-vy. Nde py'a porã reheve emombe'u íxupe. Nde py'a potĩ-gwi ojekwaa arã nde-rehe nde rekoha porã. Cristo-rehe pejerovia-gwi peiko porã meme ramo onhemotĩ arã pendéhegwi pende-rehe onhe'ẽ vai vai rei va'ekwe.

¹⁷ Oĩ hembiaapo vaikwe-rehe ohasa asy va'erã. Oĩ ave hembiaapo porãgwe-rehe ohasa asy ave va'erã. Peẽ katu Nhandejáry remimbota ramo pehasa asy hagwã iporãve pene rembiaapo porãgwe-rehe mate pehasa asy.

¹⁸ Cristo ave ohasa asy va'ekwe. Hembiaapo apo porã jepe ohasa asy joty va'ekwe. Nhane rembiaapo vai-rehe nhande repy eterei-gwi omano tee va'ekwe. Opy'a potĩ reheve gwĩ ipy'a ky'a va'e-rehe ojejuka uka va'ekwe. Nhande reraha hagwã Nhandejáry ha-py upéixa ha'e oiko nhande-rehe va'ekwe. Omano rire opu'ã jevy oho-vy. Gwekove marangatu-rupi onhemoingove jevy va'ekwe.^z ¹⁹ Preso oĩ va'e-rami va'e-py ogwahẽ oho-vy va'ekwe omano va'ekwe nhe'ẽgwe rendaty-py ojéhegwa nhe'ẽ omombe'u ogwahẽ oho-vy. ²⁰ Ha'e kwéry omano e'ỹ mbovyve ndoikói va'ekwe Nhandejáry nhe'ẽ-rupi. Yma va'ekwe Noé amyri ojapo jave va'ekwe okanoagwasu omombe'u íxupe kwéry Nhandejáry

nhe'ẽ. Ha nohenduséiry voi hikwái. Hi'are voi Noé amyri ojapopa hagwã okanoagwasu. Ha Nhandejáry oha'arõ arõ joty inhe'ẽ nohenduséi va'e kwéry-pe. Nohenduséiry ramo jepe inhe'ẽ, nohundi pya'éiry joty íxupe kwéry. Oito mate oike va'ekwe kanoagwasu-py nonhehundiry. Kanoagwasu-py oikepa-ma va'ekwe Nhandejáry onhangareko joty hese. Y-gwi ogweroresende va'ekwe heraha-vy íxupe.^a ²¹ Onheresende rei va'ekwe Noé amyri Nhandejáry nhe'ẽ reroviaha-gwi. Nhane mongarai hagwã-rehe upéa omombe'u-ma nhande-vy. Nhane apymĩ y-py nhande mongarai-vy. Ndaha'éiry nhande mbojahu-vy. Ndoipe'áiry nhande ky'akwe nhandéhegwi. Nhane momandu'a mate Hesu Cristo-rehe nhande mongarai-vy. Hese jajerovia-gwi nhanhemongarai uka jahexa uka hagwã nhande py'a omopotĩ-ma nhande resende-vy Nhandejáry. Oikove jevy-ma Hesu Cristo. Upéi omano va'ekwe pa'ũ-gwi Cristo omopu'ã jevy va'ekwe. ²² Upe rire ojeupi jevy oho-vy yváy-py. Nhandejáry akatúa-koty oĩ. Ipu'aka entéro va'e-rehe. Ipu'aka va'e gwive oiko ipogwy-py. Nhandejáry rembigwái kwéry oiko ipogwy-py. Entéro mburuvixa jahexa e'ỹ va'e gwive, ndoikoséi mo'ã va'e gwive, oiko joty ipogwy-py.

**Penhemoirũ katu Cristo-rehe
pejevayse hagwe pehejapa hagwã**

(Ef 4.17-32; Cl 3.1-11)

4 Pene mandu'a kena Cristo-rehe. Yvy-rupi oiko jave ombohasa asy ranhe va'ekwe íxupe imoingo-vy upe rire ojuka uka hagwã. Upéixa ramo peẽ ave tapenhembopy'agwasu kena pehasa asy hagwã. "Ipy'a porã reheve Cristo

ohasa asy va'ekwe" tapeje katu. "Xe ave ahasa asy va'erã. Upe ramo ha'erami xe py'a porã reheve aikose." Aipo-rami katu tapeje pendejéupe. Jahasa asy rire ndajajeyavýsevúi-ma Cristo nhamoirũ teese-gwi. ²Upéa-gwi ãy peve anive pejapo pejapose rei va'e. Nhandejáry remimbota ae mate tapejapo.

³Yma araka'e pene rembiapo vai meme araka'e Nhandejáry-rehe ojerovia e'ỹ va'e-rami. Teko rei-rupi peiko araka'e mba'e vai-pe pehayhu araka'e peiko-vy. Karugwasu-py, oka'u hagwã renda-py ave peho meme araka'e. Peka'u rei araka'e peiko-vy. Pende rekoha vai eterei-gwi Tupã Nhandejáry e'ỹ rei-pe pemboete meme peiko-vy ave araka'e. ⁴Ha ãy katu peẽ nipo napemoirũvúi-ma ra'e upéixa oiko va'e-pe. Pene irũvykwe ojohu vaipa-ma pende reko pyahu ra'e. Ndaipy'a horyvúi-ma voi ra'e pene ndive. Onhe'ẽ vai vai ave pende-rehe. Ndapeikovúi indive-gwi ndovy'avúi voi okwa-vy. ⁵Ogwahẽ va'erã hi'óra onhemombe'u hagwã gwembiapokwe-rehe Nhandejáry-pe. Ha'e ojohu kwaa voi enterove rembiapokwe-rehe, oikove vyteri va'e rembiapokwe-rehe ave ojohu kwaa voi hese. Hembaliapo vai va'ekwe-pe ombohasa asy va'erã.

⁶Upéa-rehe omano va'ekwe-pe ave omombe'u-ma Hesu Cristo rehegwa nhe'ẽ. Kente meme-gwi ojohu-ma íxupe kwéry omano hagwã. Nhandejáry ae oikove va'e. Ha'e kwéry oikove ave hagwã oikwaa ukapa-ma Hesu rehegwa nhe'ẽ íxupe kwéry. Omoingove jevy ave íxupe kwéry inhe'ẽgwẽ kwéry. Ha'e kwéry ave oiporu hagwã oikove va'e reko.

⁷Ko yvy sapy'a opa-tama. Nhane arandu porã mani katu. Nhande py'agwapy reheve, nhande reko kirirĩ

reheve ave nhaha'arõ katu jaiko-vy Nhandejáry-pe. Nnanhomongeta

meme katu hendive. Nhamoĩ ae katu nhane renonde-py. ⁸Ha tajajohayhu rei katu jaiko-vy. Jajohayhu porã ramo mba'eve vai ndajajohúi arã ojóehe. Nhane rembihayhu ojapo vai ramo jepe tajahayhu rei katu íxupe. ⁹Tanhamogwahẽ porã katu jahayhu-vy nhane mbohupa-pe. Ndaikatúi nhande juru mym'yi rei hexa-vy. Nhande py'a gwive ae nhande rory arã nhane mbohupa rexa-vy.

¹⁰Penhopytygwõ porã kena. Nhandejáry remimoarandu peẽ kwéry pende ae ae pejapo kwaa va'e pejapo hagwã. Penhopytygwõ jepe pende ae ae joty pene rembiapo pejapo. Nhandejáry rembigwái porã va'e-rami upéixa penhopytygwõ katu peiko-vy.

¹¹Peẽ, Nhandejáry pene moarandu-gwi pemosarambi kwaa inhe'ẽ va'e, tape-mombe'u mbe'u porã katu inhe'ẽgwẽ. Peẽ, peporopytygwõ kwaa va'e, Nhandejáry pene mombaraete pehexa uka porã hagwã entéro va'e-pe kente pytygwõha voi peiko hagwã. Hesu Cristo nhe'ẽ-rupi nhande py'a rory ete-gwi opamba'e jajapo va'e tajajapo nhamboete ete hagwã Nhandejáry-pe. Ipu'aka tee, imomba'egwasuha ave opa e'ỹ va'e. Nhane remimboete voi. Nhandejáry tee voi ha'e. Amém.^b

Ani joty nhatĩ teĩ jahasa asy ramo Cristo-rehe jajerovia-gwi

(Mt 24.9; Jo 16.1-4; Fp 1.29; 2 Ts 1.4-5; 1 Pe 3.14; 1 Jo 3.13)

¹²Ani nde kyhyje teĩ, xe rembihayhu kwéry. Nde rereko asy ramo jepe ani nde kyhyje teĩ. "Ma'erã-gwi" ndaja'ei nhandéjehe. Jaiko asy ramo jepe ojekwaa joty nhande rekoha. Tata-py nhamoĩ ramo nhane mba'e ndahyku

^b4:11 Rm 12.6-8; 1 Co 12.8-10; Ef 4.7-12

reíry ramo, “Imbaraete voi ra'e tata-py” ja'e arā hese. Upéixa ete imbaraeete ave nhande rekoha. Ani nde kyhyje teĩ.

¹³ Pehasa asy ramo jepe taperovy'a katu. Hesu Cristo ohasa asy va'ekwe. Ha'e-rami peẽ ave pehasa asy peiko-vy. Upéixa ramo ha'e ojehexa uka ramo omba'egwasuha peẽ ave pevy'a va'erā. Upéa-rehe áy peve erehasa asy ramo jepe, erovy'a katu.

¹⁴ Cristo-rehe pejerovia-gwi inhe'ëgwasu rei va'e ndojekói va'erā onhe'ë rei-vy peẽ-my. Upéixa ramo taperovy'a joty kuri hekoha. Oĩ pende py'apy-py Nhandejáry Nhe'ë Marangatu tee va'e opu'akaha reheve pene mombaraete pene mbovy'a hagwã.

¹⁵ Ani pene rembiapo vai teĩ pene mbohasa asy uka hagwã. Petĩ kena pene rembiapo niporãĩ va'e pejapo hagwã. Ani peporojuka teĩ. Ani pemonda teĩ. Pende reko porã e'ÿ reheve ani ave peiko. Pejoko katu pene nhe'ë. Petĩ kena pehasa asy hagwã upéa pene rembiapo vaikwe-rehe.

¹⁶ Hesu-rehe pejerovia-gwi ae pene mbohasa asy ramo ani joty kuri petĩ peiko-vy. Iporãve pemomba'egwasu Nhandejáry-pe. “Hesu Cristo re'ÿi voi ko xe. Natĩ mo'ãi ahasa asy ramo hese ha-py” peje katu kuri Hesu-pe pemboete-vy.

¹⁷ Ogwahẽ-ma Nhandejáry áry ogwereco asy hagwã enterove-pe hembiapokwe-rehe. Onhypyrũ-ma ojohu-vy gwe'ÿi kwéry-rehe ranhe. Túvy-rami nhande rereko asy nhane rembiapo vai-rehe. Ndoheja reíry nhane rembiapo vaikwe nhande-vy. Áy upéixa nhande rereko-ma. Ou va'erā hi'óra gwe'ÿi e'ÿ rekokwe-rehe ogwereco hagwã. Hesu rehegwa nhe'ë porã nohenduséi hagwe-rehe ndoheja rei

mo'ãi íxupe kwéry. Ombohasa asy ete-ta voi íxupe kwéry. ¹⁸ Inhe'ë kwatia-rehe oĩ va'e he'i:

“Nhande reko porã ramo jepe hasy peve jahupity arã jaha-vy Nhandejáry oikoha. Ha hekoha vai va'e katu nogwahẽi arã voi oho-vy Nhandejáry oikoha-py”^c

he'i Nhandejáry nhe'ë kwatia-rehe oĩ va'e.

¹⁹ Upéixa-gwi Nhandejáry remimbota-rupi pehasa asy ramo penheme'ë jevy katu íxupe peiko porã-vy. Gwemimombe'ukwe ojapo meme Nhandejáry nhane moingoha. Onhangareko porã pende-rehe ha'e oiko-vy. Pehasa asy jave, pene rembiapo porã reheve pemondo mondo katu pende resa hese.

Cristo reroviaha kwéry rerekwa pegwarã nhe'ë

5 Xe ko aiko-ma Cristo reroviaha kwéry rerekwa ramo. Xe ahexa voi va'ekwe ohasa asy ramo Cristo. Ha'e ojehexa uka ramo omba'egwasuha, xe amoirũ jevy va'erā íxupe. Heroviaha rerekwa ramo voi aiko-ma xe. Ha ahaise ko kwatia nhe'ë xe rapixa kwéry-pe, Cristo reroviaha rerekwa kwéry-pe.^d ² Hymba kwéry rerekwa porã-rami penhangareko porã katu Cristo reroviaha kwéry-rehe. Ani perovy'a e'ÿ reheve penhangareko hese kwéry. Pende py'a porã reheve pereko íxupe kwéry. Ani ave pene rembiapo repy-rehe pemondo teĩ pende resa. Pene kyre'ÿ rei katu peipytygwõ hagwã pene reminhangareko kwéry-pe. Upéixa ramo Nhandejáry remimbota-rupi peiko va'erā. ³ Ani pemanda rei teĩ ave íxupe kwéry. Peiko porã meme katu pejapoha-rami ojapo jevy hagwã ha'e

^c4:18 Pv 11.31

^d5:1 Mt 20.25-26; Mc 9.35; Lc 14.10-11; 18.9-14; Jo 13.12-15; Fp 2.3-8; Tg 4.6-7

kwéry ave. ⁴Nhande Rerekoha tee ou jevy ramo nhande rexakwaa rei-ma va'erã. Upe-ma ramo ome'ẽ-ta peẽ-my onhemomba'egwasu va'e pegwarã opa e'ỹ va'e. Upéa mate amombe'use Cristo reroviaha ruvixa kwéry-pe.

Pedro onhemonhe'ẽ Cristo reroviaha kwéry-pe

⁵Peẽ ipyahuve va'e kwéry-pe ha'e-ta ko va'e. Nde ru-rami, nde sy-rami pehendu pendéhegwi itujave va'e nhe'ẽ.

Ha enterovéa-pe ha'e-ta ani penhembotuvixavese teĩ. Penhopytygwõ ae arã penhembotuvixa e'ỹ-vy. Jaikwaa-ma Nhandejáry nhe'ẽ:

“Nhandejáry ombojevya va'erã onhembotuvixase va'e-pe. Ha onhemomirive va'e-pe ae ohexakwaa rei va'erã Nhandejáry”

he'i Nhandejáry nhe'ẽ kwatia-rehe oĩ va'e.

⁶Upéa-rehe penheme'ẽ Nhandejáry pogwy-py pene py'amirĩ reheve. Ha'e imbarate ete nhane pytygwõ hagwã. Hi'óra-py ha'e nhane mboete uka va'erã.

⁷Pende py'apy-py pejepy'apyse ramo pembojeupi ae pene nhe'ẽ Nhandejáry-pe. Nhane mbopy'agwapy meme voi ha'e nhane pytygwõ-vy. ⁸Opáy va'e-rami ae katu peiko. Penhangareko porã porã katu pendéjehe. Nhande-rehe ija'e'ỹ va'e anhaygwasu nhande reity vaischa voi. Jagwarete onhe'ẽ nhe'ẽ gwemi'urã ohékaha-rami voi anhaygwasu nhande reka. ⁹Tapenhemombaraete ae katu anhaygwasu-pe pejoko hagwã pendejéhegwi. Cristo-rehe pejerovia-gwi pene mbaraete katu anháy-pe. Pene mandu'a

ave nhande re'yi kwéry, Cristo reroviaha kwéry-rehe. Opa ko yvy-rupi oiko va'e ha'e kwéry ave peẽ-rami ave ohasa asy.

¹⁰Sapy'a ete mate pehasa asy va'erã. Nhandejáry ae pene moingo va'erã gweko-rupi. Ha'e nhande pe'a va'ekwe nhane moingo hagwã peteixa Cristo Hesu ndive. Opa e'ỹ reheve enterove omomba'egwasu ramo Cristo Hesu-pe peteixa nhamoĩru arã íxupe. Upe va'e-rehe nhane mombaraete nhane mboheko porã ojéupe nhane mbojere e'ỹ-vy ojéhegwi. ¹¹“Ha'e imburuvixagwasu ete va'e opa e'ỹ peve” ja'e hese nhamoĩ peteixa nhe'ẽ.

Pedro omboapy-ta okwatia nhe'ẽ

¹²Silvano xe pytygwõ ahai hagwã kuri ko kwatia. Ha'e nhande re'yi. Ojerovia tee va'e Cristo-rehe. Ohai-ma xe nhe'ẽ peẽ-my gwarã. Ndaipukúí ko kwatia nhe'ẽ. Anhemonhe'ẽ hagwã peẽ-my pene kyre'ỹ hagwã amombe'u peẽ-my anhetegwa nhe'ẽ. Nhandejáry nhande rexakwaa rei rehegwa amombe'u peẽ-my. Tapene mbaraete katu pejere e'ỹ-vy inhe'ẽ-gwi.

¹³Babilônia tetã mygwa Cristo reroviaha kwéry onhomboaty aty va'e omondo-ta omandu'aha peẽ-my. Peẽ-rami íxupe kwéry ave Nhandejáry oipe'a va'ekwe gwe'yirá. Marcos xe ra'y-rami oiko va'e omondo-ta ave peẽ-my omandu'aha.

¹⁴Peẽ pejotopa ramo pejoyhayhu-gwi pejoyhovaetũ katu Cristo réry-py. Hese pejerovia-gwi tapene mbopy'agwapy meme katu Nhandejáry pende rovasa-vy.

Pedro remimombe'ukwe 2 segunda epístola de Pedro

**Pedro omondo jevy kwatia nhe'ë
mokôihia Hesu reroviaha kwéry táva
ambue mbue-py oyvy e'ÿ
e'ÿ-rupi okwa va'e pegwarã.**

1 Xe Simão Pedro Hesu Cristo rembigwái voi, hemimondo va'e voi xe. Ahai-ta kwatia-rehe xe nhe'ë peë-my gwarã. Hesu Cristo Nhandejáry voi. Ha'e nhande resendeha voi. Ha'e gweko marangatu ete-rupi nhane mbopy'a potĩ-ma. Ore va'ekwe orojerovia-ma hese. Ha peë ave pejerovia-ma voi ave araka'e hese. Peteĩ teĩ jajerovia-ma hese-gwi gweko potĩ tee-rupi nhane mbopy'a potĩ-ma.

²Tapende rexakwaa rei katu Nhandejáry. Tapene mbopy'agwapy katu ave. Tapeikwaa porãve rãve katu Tupã Nhandejáry-pe, Nhandejáry Hesu Cristo-pe ave. Upéa-gwi pende rexakwaa porãve rãve va'erã pene mbopy'agwapy tee hagwã.

**Nhande rekoha porãrã nhamono'õ
no'õ va'e rehegwa nhe'ë**

³Omba'egwasuha-rupi, opy'a porã teeha-rupi nhande pe'a-ma va'ekwe Nhandejáry. Jajerovia-ma Hesu-rehe. Upéa-gwi ipu'aka-rupi opamba'e nhane remikotevê ome'ë nhande-vy jaiko porã hagwã heko marangatu-rupi. Ndaipóri mba'eve jareko e'ÿ ha'e-rami ave jaiko porã hagwã. ⁴“Xe remime'ëgwe porã-rupi pende reko porã va'erã teko rei-rupi ndapeikovéi-ma hagwã, pejapose va'e rei ndaipu'akavéi-ma hagwã pende-rehe” he'i va'ekwe Nhandejáry nhande-vy. He'i hagwe-rami ojapo va'erã jaheko arupity hagwã Cristo reko jejavy e'ÿ porã-pe. ⁵Upéa-gwi pemondo

mondo meme katu pende resa pende reko porãrã-rehe.

Amombe'u-ta peë-my pemono'õ no'õ hagwã pende rekoha porãrã, Nhandejáry remime'ëgwe porã-rupi hemimbota-rami peiko hagwã. Pejerovia tee katu Hesu-rehe. Upe rire katu peiko katu pene rembiapo porãve rãve reheve. Upe pejapo kwaa rire Nhandejáry nhe'ë kwatia-rehe oĩ va'e peikwaa porãve rãve rei katu peikwaa porã tee rei hagwã hemimbota. ⁶Upéi ha'e oipotaha-rami pene arandu porã-ma reheve peiko-ma ramo, penhembarate tee uka katu íxupe. Ou ramo jepe pende-rehe hembiaapo vai va'e, ani joty kuri penhe'ë asy íxupe. Ndaikatúiry pembohovái íxupe. Hesu rape-rupi ae katu peiko. Ha hape-rupi pejere e'ÿ va'e peiko-ma rire pemondo mondo meme katu hese pende resa. ⁷Upéixa peiko kwaa-ma ramo perohory rei katu pende rapixa kwéry-pe peikovy, pejoyhupa rei katu Hesu reroviaha kwéry ndive pende re'ÿi tee-rami. ⁸Upéixa ramo, pende rekoha porãve rãve va'erã peho-vy. Upéixa peiko ramo, ndapeiko reíry va'erã. Nhandejáry Hesu Cristo-pe peikwaa tee-gwi, pene rembiapo porãve rãve arã peho-vy.

⁹Ha upéixa nderekói ramo, neremono'õ no'õi ramo nde rekoha porãve rãverã, nane arandu porãi ereiko-vy. Hesa piruvã va'e-rami rei ereiko. Haimete voi nande resapysóiry ereiko-vy. Yma araka'e ne rembiapo vaikwe omboyke-ma araka'e ndéhegwi Nhandejáry. Upéa eremokanhy rei-ma araka'e ndejéhegwi. Nande reko porãve rãvéi-gwi “Xe mbopy'a porã-ma Nhandejáry” nderevéi nipo ra'e ndejéupe ereiko-vy. Ne arandurãgwe eremokanhymba-ma nipo ra'e.

¹⁰Upéixa-gwi ha'e-ta peë-my, xe re'ÿi kwéry, Hesu reroviaha va'e, Nhandejáry nhande poravo va'ekwe nhande pe'a ave va'ekwe gwe'yirã. Gwe'ÿi kwéry

tee-pe omboheko porã uka-ma Nhandejáry. Upéixa-gwi pende resa pemondo katu pende reko porãverã-rehe. “Nhandejáry xe pe'a-ma voi araka'e heko-rami ave xe aiko hagwã” peje hagwã katu pene mandu'a meme-vy hese. Upéixa peiko ramo ndapejeréi va'erã íxugwi.¹¹ Nde rekoha porã meme-ma ramo “Eju katu xe renda-py” he'i arã nde-vy Nhandejáry Hesu Cristo. Ha'e nhande resende va'e. Opyta-ta mburuvixagwasu ramo opa e'ỹ hagwã-rehe. Upe-ma ramo “Eju katu xe aiko ha-py” he'i arã ne renói-vy erejere e'ỹ-gwi íxugwi.¹² Upe anhetegwa nhe'ẽ perovia-ma araka'e. Áy peve napemokanhíy pendejéhegwi. Ipogwy-py pene rembiapo porã meme peiko-vy. Upéa aikwaa jepe apomomandu'a ndu'a xe remimombe'ukwe-rehe ponove pende resarái íxugwi.

¹³Upéa-rehe anhemonhe'ẽ jevy-ta peẽ-my. Tapeiko porã katu Nhandejáry nhe'ẽ apo-vy. Aikove kove reheve anhe'ẽ nhe'ẽ arã peẽ-my pono okanhy pendéhegwi xe remimombe'u. Amboypy-tama peẽ-my nhe'ẽ.¹⁴ Ndaiko puku mo'ávêi-ma pene ndive. Nhandejáry Hesu Cristo oikwaa uka-ma xe-vy amano hagwã. Ndaxe arevéi-tama pene ndive aiko-vy.¹⁵ Upéixa-gwi amano e'ỹ ngatu pende reko porã-rehe amombe'u-ma peẽ-my. Anive pemokanhy xe remimombe'ukwe. Amano ramo jepe pene mandu'a joty xe remimboypykwe-rehe.

“Nhandejáry ombotuvixa mba'e tee joty-ma ramo Hesu-pe ore orohexa-ma va'ekwe” he'i Pedro

(Mt 17.1-5; Mc 9.2-9; Lc 9.28-36)

¹⁶“Ipu'aka teeha reheve ogwejy jevy-ta Nhandejáry Hesu Cristo” oromombe'u meme peẽ-my. Ndaha'éiry voi-ma ore ore akã-gwi rei oromombe'u. Anhetegwa voi ore nhe'ẽ. Ore katu orohexa-ma va'ekwe imba'egwasu

teeha.¹⁷ Oromoirũ jave Hesu-pe Nhandejáry Nhande Ru yváy-gwi onhe'ẽ omboete tee joty íxupe ombotuvixa mba'e tee joty íxupe va'ekwe. Nhandejáry Tupãgwasu va'e ha'e anho onhembotuvixa mba'e tee va'e. Ha ombotuvixa mba'e tee joty Hesu-pe. Yváy-gwi he'i va'ekwe ore-vy: “Upe va'e xe ra'y tee voi” he'i. “Ahayhu tee voi íxupe. Xe mbovy'a tee voi va'e Hesu” he'i.

¹⁸Yváy-gwi he'i va'ekwe onhe'ẽ ramo ore-vy. Hesu-pe oromoirũ jave yvy-tyrusu ári Nhandejáry onheandu uka ore-vy yváy-gwi. Orohendu-ma upéa inhe'ẽ.

¹⁹Upe va'e e'ỹ mbovy'e orogwerovia-ma va'ekwe Nhandejáry nhe'ẽ kwatia-rehe oĩ va'e. Imombe'uhaty myamyri kwéry remimombe'u voi araka'e. Orohendu-ma ramo Nhandejáry nhe'ẽ yváy-gwi ou ore-vy va'e ae “Anhetegwa voi ra'e Nhandejáry nhe'ẽ kwatia-rehe oĩ va'e” oro'e-ma hese. “Yma gware inhe'ẽ mombe'uhaty inhe'ẽ tee voi omombe'u araka'e” oro'e joty orogwerovia tee-vy. Upéixa-gwi ha'e-ta peẽ-my: Iporã voi pene mandu'a ndu'a ramo Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u mbe'u va'etygwe remimombe'ukwe-rehe perovia porãve hagwã. Inhe'ẽ tataendy-rami nhande resape pytũgwy-rupi jaiko va'e-pe. Tataendy-rami Nhandejáry nhe'ẽ pytũ-rupi oiko va'e-rami jaiko jave, nhande resapeha voi ha'e. Iporã katu pemoĩ meme pene renonde-py upe nhe'ẽ. Pytũ jave, ko'ẽ reruha jasytata-pe nhaha'arõ. Ohesapeve va'erã nhaha'arõ. Upéixa ko'ẽ reruha-pe oha'arõ va'e-rami peẽ ave peha'arõ katu Hesu-pe peiko-vy. Ou va'erã pende py'a resape-vy. Ani katu pemokanhy teĩ pende py'apy-gwi kwatia-rehe oĩ va'e Nhandejáry nhe'ẽ.

²⁰Pehendu ramo pene mandu'a porã katu kó'a-rehe: Ndaha'éí nhane akã-gwi

rei nhahendu kwaa hagwā Nhandejáry nhe'ē kwatia-rehe oĩ va'e.²¹ Ndaha'éi ave oakā-gwi rei omombe'u va'ekwe nhane renonderā rehegwa nhe'ē Nhandejáry nhe'ē-py omombe'u va'ety amyri kwéry. Nhandejáry Nhe'ē Marangatu tee va'e ae omoarandu íxupe kwéry. Ipogwy-py omombe'u inhe'ē.

“Tupã Nhandejáry nhe'ē amombe'u” he'i mo'ã ójehe va'e kwéry rehegwa nhe'ē

(Jd 3-16)

2 Yma ete oiko ave va'ekwe myamyri pa'ũ-my “Tupã Nhandejáry nhe'ē amombe'u” he'i mo'ã va'ekwe ójehe va'e kwéry. Áy katu ou jevy va'erã ha'e ramigwa. Ojéhegwi rei omombe'u va'erã Nhandejáry rekoha rehegwa nhe'ē ra'anga anga nhande-vy nhane mbotavyse-vy rei. Ani perovia teĩ kuri inhe'ē. Ndoikói Nhandejáry pogwy-py. Upéa-rehe pya'e onhehundipa va'erã hikwái. Omano hagwā jepe ndoikwaáiry. Pya'e Nhandejáry omondo-ta íxupe kwéry ohasa asy hagwā-py. Nhandejáry Hesu Cristo ojejuka uka okurusugwasu-rehe va'ekwe omboyke hagwā nhandéhegwi nhane rembiapo vaikwe. Inhe'ē ra'anga anga omombe'uhaty kwéry-rehe ave ojejuka uka va'ekwe Hesu. Upéa ha'e kwéry oikwaa jepe ndojeroviái joty hese. Ndoikói ipogwy-py.² Oti kwaa e'ỹ reheve rei oiko hikwái. Inhe'ē reroviaha kwéry oipe'a-ma va'erã ave íxugwi kwéry gwekoha vairã. Upe-ma ramo oĩ va'erã heko vai rexahare nohenduseví-ma va'erã Nhandejáry nhe'ē tee. “Hekoha vai voi nipo ra'e Hesu Cristo-rehe ojerovia va'e ra'e” he'i arã omopavẽmba-vy íxupe kwéry. Hesu Cristo rehegwa nhe'ē tee nohenduséi arã hexahare.³ Pende plata oipota

eterei-gwi ojéupe gwarã omombe'u va'erã gwĩ ijapu va'e. Ojéhegwi rei omombe'u va'erã Nhandejáry nhe'ē ra'anga anga rei, hetave tave iplatarã henduháry ome'ē hagwā íxupe inhe'ē porã ra'anga-rehe. Nhandejáry katu ipy'a vaiha hese yma-ma voi oikwaa. Osapymi e'ỹ va'e Nhandejáry. Nokanhíyí íxugwi tekoha vai. Ohundipa hagwā voi íxupe kwéry ogwereco.

⁴ Yma ete Nhandejáry ndoheja reíry voi va'ekwe gwĩ gwembigwái yváy pygwa hembiaipo vai va'e. Hembiaipo vaikwe-rehe oity íxupe kwéry imbohasa asy hagwā-py. Pytũ-my rei oiko-ma isã-rehe onhapyti-ma hereko-vy. Ha oha'arõ joty upe áry Nhandejáry renonde-py enterove va'e ombojogweroaty hagwā peteĩ teĩ-pe ogwereco hagwā hembiaipo pokwe-rehe.

⁵ Yma gware hembiaipo vaikwe va'e kwéry-pe ave ohundipa va'ekwe Nhandejáry. Hekoha vai rehe-ma voi ohundipa va'ekwe. Tuvixa omongy va'ekwe Nhandejáry. Ymbovu hagwā voi omongy va'ekwe. Ha ohundipa-ma íxupe kwéry. Noé amyri-pe ae katu nohundíry va'ekwe. Noé amyri onhemonhe'ē meme araka'e hekoha vai va'e kwéry-pe: “Perova katu pende rekoha” he'i porã voi araka'e myamyri kwéry-pe araka'e. “Nhandejáry-rehe pepena katu” he'i onhemonhe'ē-vy íxupe kwéry. Upéa-rehe oresende íxupe Nhandejáry. Sete he'yi kwéry reheve oresende íxupe kwéry. Inhe'ē rendu e'ỹhare-pe katu ohundipa araka'e Nhandejáry.^e

⁶ Yma gware Sodoma tetã mygwa kwéry-pe ave ohundipa araka'e Nhandejáry, Gomorra tetã mygwa-pe ave. Upe mokõi tetã mygwa hóga kwéry reheve ohapypa ohundi-vy. Hembiaipo vai eterei-rehe ohundipa íxupe kwéry.

^e2:5 Gn 6.1–7.24

Upéa-rupi ohexa ukase nhande-vy mba'eixagwa ogwereco asy arã hekoha vai va'e-pe.^f

⁷Yma va'ekwe oiko ipy'a porã va'e Ló amyri. Íxupe anho oresende va'ekwe Nhandejáry hembiaapo vai eterei va'e pa'ũ-gwi. Ipy'a porã reheve Ló ojepy'apy voi Sodoma pygwa kwéry rekoha vai vai-rehe, otĩ kwaa e'ỹ reheve okwa va'e-rehe ave. Upe pygwa rekoha kwéry ombovy'are'ỹ íxupe.⁸ ⁸Hekoha porã jepe tekoha rei-rupi okwa va'e pa'ũ-my oiko araka'e Ló amyri. Ivy'are'ỹ reheve Ló oiko hekoha vai va'e ndive. Ohexa hexa hembiaapo vai. Ohendu hendu hembiaapo vai, nhe'ẽ vai rendu-vy ave ndovy'avéima hembiaapo vai eterei oikwaa-ma. Upéa-rehe Nhandejáry mate oresende joty íxupe, Ló-pe. He'yi kwéry ohundipa ramo jepe Ló anho mate oresende.

⁹Upéixa voi Nhandejáry. Áy ave ójehe ojerovia tee va'e-pe oresende va'erã. Ha'e kwéry ohasa asy ramo jepe onhangareko porã joty hese kwéry. Oresende va'erã ojéupe ohayhu va'e-pe. Hekoha vai va'e-pe ae katu ombohasa asy voi va'erã Nhandejáry. Henonde-py enterove ojogweroatyha áry-py omondo va'erã hekoha vai va'e kwéry-pe ombohasa asy hagwã-py. ¹⁰Upe áry-py ombohasa asyve va'erã gwĩ ivaive va'e-pe. Ojapose va'e ojapo teko vai-rupi oiko-vy va'ekwe-pe Nhandejáry pogwypyo ndoikoséi va'ekwe-pe ave ombohasa asy vaive va'erã.

Ha'e-ta voi katu peẽ-my heko vai mbo'eha kwéry otĩ e'ỹ reheve onhembopy'agwasu rei. Nohenduíry ave mburuvixa kwéry nhe'ẽ. Onhe'ẽ rei rei ave Nhandejáry rembigwái yváy pygwarehe. ¹¹Upe jave jepe Nhandejáry rembigwái yváy pygwa katu nomombe'u jevyí hesegwa nhe'ẽ Nhandejáry-pe. Okiriri porã opyta. Ohendu rei oje-

hegwa nhe'ẽ rei. Nhandejáry nhe'ẽ ra'anga mombe'uhaty-gwi imbaraeteve voi hikwái. Ipu'akave ave íxugwi. Upe jave jepe, nonhembotuvixáiry onhe'ẽ rei hagwã hese kwéry. "Íjapu voi upe va'e" nde'íry Nhandejáry-pe. "Upe va'e kwéry ohekombo'e vai ne nhe'ẽ mo'ã omombe'u-vy" nde'íry omombe'u jevy hagwã Nhandejáry-pe.

¹²Nhandejáry nhe'ẽ ra'anga rei omombe'u va'e kwéry ae onhe'ẽ rei rei ambue kwéry-rehe. Gwembigwaa e'ỹ-rehe onhembohory oiko-vy. Onhe'ẽ vai rei hese. Ojapose va'e rei ojapo ave. Mymba ka'agwy rupigwa rekoha-rami oiko upe va'e kwéry. Pene mandu'a kena mymba ka'agwy rupigwa-rehe. Teko rei-rupi oiko. Opamba'e apo-vy rei oiko mymba ka'agwy rupigwa. Nahi'arandúi-gwi nhandehapytĩ va'erã, jajuka va'erã. Upéixa ete ave heko vai mbo'eha kwéry oiko. Mymba reko-rami rei ave oiko. Itavy voi. Itavy-rehe ohundi-ta voi íxupe kwéry Nhandejáry.

¹³Ha'e kwéry onhombohasa asy uka oiko-vy ambue kwéry-pe. Upéa-rehe ha'e kwéry ave ohasa asy ave va'erã. Onhembopy'a vai hagwe-rehe ohasa asy va'erã oiko-vy. Áry-rupi rei ogwerohory gwembiaapo ky'a gwekoha vai rexa uka-vy. Penhomboaty ha-py jepe, Hesu-rehe pene mandu'a hagwã pe'u mbojape ramo jepe notívéi-ma. Onhembohory-vy rei Hesu-rehe jepe ho'u joty mbojape pene pa'ũ-my. Notívéi-ma. Hesu reroviaha-rami mo'ã voi oiko pene pa'ũ-my pene mbotavy-vy. ¹⁴Itavy rei rei kunha-rehe ombopopa reise voi kunha oiko-vy. Gwembiaapo vairã nomokanhy mo'ãi ojéhegwi. Otantea tea gwĩ heko kangy rei va'e-pe ombotavy hagwã. Gwekotevé e'ỹ va'e oipota eterei. Hetave tave ojéupe gwarã-rehe mante imandu'a

ndu'a oiko-vy. Nhandejáry ae katu he'i-ma hese "Ambohasa asy-ta íxupe kwéry" he'i-ma voi hese.

¹⁵ Ha'e kwéry omokanhy-ma ojéhegwi anhetegwa nhe'ë. Nhandejáry rape porã-gwi ojere-ma. Balaão amyri reko-rami voi heko. Beor amyri ra'y Balaão amyri. Oplatarã-rehe hembiaapo vai va'ekwe Balaão amyri. ¹⁶ Nhandejáry ae ojoko uka íxugwi. Hymba mburika omonhe'ë uka íxupe ojoko hagwã hembiaapo vai va'e-gwi. "Ejapo katu Nhandejáry remimbota" he'i mburika ojáry-pe. Oiporu ojáry nhe'ë íxupe onhemonhe'ë-vy. Balaão amyri Nhandejáry nhe'ë-py omombe'u va'ety jepe inhe'ë-rupi ndoikói joty va'ekwe. Upe jave hymba mburika ae onhemonhe'ë íxupe. Balaão amyri-rami äygwa Nhandejáry nhe'ë ra'anga rei mombe'uhaty. Opirapirerã-rehe ae omombe'u heko vairã rei.^h

¹⁷ Yrypagwe ndovaleiha-rami Nhandejáry nhe'ë ra'anga rei mombe'uhaty ndovaléi ave. Araigwepa rei ndovaléi va'e-rami ave hikwái. Araigwepa rei ramo yvytu rei ohasa rei oho-vy oky e'ÿ hagwã. Upe araigwepa va'e-rami voi hikwái. Pytũ tee-py ohasa asy hagwã-py hikwái henagwã onhongatu-ma íxupe gwarã. ¹⁸ Onhembotuvixa mo'ã Nhandejáry nhe'ë ra'anga anga omombe'u-vy. Hesu-rehe ojeroviase va'e-pe, Nhandejáry-rehe ne'írá oikwaa porã va'e-pe ave ha'e kwéry omombe'u a'ã a'ã oiko-vy. "Teko rei-rupi nanhatĩry reheve jajapose va'e jajapo ramo mba'eve ndojapói arã nhande-vy Nhandejáry" he'i rei. "Nhande mbovy'ase voi" he'i rei hikwái. "Hemimbota ome'ëse gwe'yi kwéry-pe Nhandejáry. Upéixa-gwi jajapose va'e iporã voi

jajapo" omombe'u rei. Gweko ky'aha ae omoporãse mo'ã-gwi omombe'u joavy avy rei Nhandejáry rehegwa nhe'ë. Ombyai ukase-vy ae gwenduhare-pe. Anhete teegwa ne'írá oikwaa va'e ombotavy hagwã pono oiko Hesu rape porã-rupi.

¹⁹ "Avave pogwy-py voi ndajapytái va'erã voi. Nhande ae peteĩ teĩ nhande reko járy va'erã" he'i mo'ã omombe'u rei ijapu-vy. Ha'e kwéry ae ogwereco gwembiaapo vaikwe gweko járy ramo. Ha'e-ta peẽ-my nhande reko járy pogwy-py nhandemoĩ ramo ipu'aka voi nhande-rehe. "Xe ae xe reko járy voi" ja'e rei arã voi nhandéjehe. Nhande pu'akavéi-ma va'erã voi nhandéjehe. ²⁰ Ha'e kwéry ojerovia-ma araka'e Nhandejáry Hesu Cristo-rehe. Upéixa-gwi omboyke-ma íxugwi hembiaapo vaikwe. Nhandejáry ombopy'a porã-ma va'ekwe íxupe kwéry. Äygwa hekoha vai va'e pa'ũ-gwi ogwenohẽ-ma va'ekwe íxupe kwéry Nhandejáry. Upe rire, ipy'a porã-ma rire, Nhandejáry remimbota oikwaa-ma jepe, ojere jevy joty hekoha vai-rupi oiko jevy hagwã. Hekoha vaive ive-ma oho. Hekoha vaikwe-gwi hekoha vaive ive rei oho-vy. ²¹ Nhandejáry nhe'ë oikwaa e'ÿ jave omano ramo ohasa asy va'erã. Hese ojerovia-ma va'e, Hesu Cristo rape oipyhy-ma va'ekwe oikwaa-ma rire Nhandejáry nhe'ë tee ojere jevy ramo ohasa asy asyve va'erã voi. ²² Anhete ja'e mymba-rehe "Jagwa ogwe'ë rire ogwe'ëgwe ho'u jevy. Kure katu, eremboghahu rire onhemboapajeréi jevy icy'a va'e-py". Upéixa ete voi upe Nhandejáry rape-gwi ojere jevy va'e. Gweko vaikwe-rupi jevy ho'a jevy arã onhemongy'a jevy hagwã oiko-vy.

**Mba'éixa po oiko arã Hesu
Cristo ou jevy hagwã óra-py**

3 Yma va'ekwe amondo-ma peteĩ kwatia peẽ-my gwarã. ãy katu amoĩ jevy-ta xe nhe'ẽ kwatia-rehe peẽ-my gwarã. Xe rembihayhu kwéry, Hesu reroviaha, penhemongeta porã porã katu anhetegwa-rehe mate, mba'e porã tee-rehe. Pono Hesu Cristo rehegwa nhe'ẽ okanhy rei pendéhegwi ahai jevy-ta peẽ-my. Ha'e ogwejy jevytaha ou-vy peikwaa-ma voi ra'e pehendú va'ekwe-gwi. ãy amombe'u jevy-ta upéa rehegwa nhe'ẽ.

²Yma gware, Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety amyri kwéry ohai va'ekwe Hesu ou jevy-ma hagwã-rehe. Upe myamyri heko marangatu va'e kwéry remimombe'ukwe-rehe iporã voi pene mandu'a ndu'a peiko-vy. ãy katu Nhandejáry Nhane Resendeha ombou jevy peẽ-my onhe'ẽ mombe'uha. Hesu Cristo remimondo kwéry ou-ma anhetegwa omombe'u-vy. Pehendu porã katu ore Hesu remimondo va'e nhe'ẽ pene mandu'a hagwã hese. ³Pejeapysaka porã xe nhe'ẽ-rehe. Hesu ogwahẽ-tama óra-py ou arã pende ha-py pene mbotavysé va'e rei. Gweko vai-rupi oiko va'e onhembohory va'erã Hesu ou jevy hagwã-rehe. ⁴"Aju jevy-ta, he'i ra'anga rei nipo ra'e Hesu" he'i arã onhembohory-vy Hesu-rehe. "Ndou mo'ávéei-ma Hesu" he'i arã peẽ-my. "Mamo tipo oí?" oporandu va'erã. "Omano-ma nhane ramói amyri kwéry Hesu reroviaha, ha ndouí joty" he'i rei arã peẽ-my. "Ko vvy oiko vyteri. Yma araka'e Nhandejáry omoingo vvy hi'ári gwarã ave omoingo araka'e. Onhepyrũha gwive oiko joty" he'i va'erã onhembohory-vy. Hesu ou jevy hagwã-rehe onhembohory va'erã.

⁵Omokanhy-ma nipo ojéhegwi ra'e gwí Nhandejáry rembiapokwe. Yma,

yma ete onhe'ẽ rei-py Nhandejáry omoingo áry, vvy ave. Y rei-gwi jepe ojapo vvy. Y mbyte-gwi ombojekwaa uka va'ekwe vvy. ⁶Upe rire hi'are jevy rire ohundipa vvy. Nhandejáry omongy tuvixa ombovu hagwã y ohundipa hagwã-ma vvy-pe. ⁷Aygwa áry, vvy ave Nhandejáry nhe'ẽ-py voi oiko joty. Oí arã hi'óra ohundipa jevy hagwã. Tata-py omokanhy ngatu-ma va'erã áry, vvy reheve. Nhandejáry renonde-py enterove ojogweroaty va'erã ha'e ogwereco hagwã peteĩ teĩ-pe hembiapokwe pokwe-rehe. Upe áry-py hekoha vai va'e kwéry omondo va'erã imbohasa asy hagwã renda-py. Ohapy va'erã ave yváy vvy reheve. Upéa nhe'ẽ ojéhegwi rei para'e omokanhy hikwái. Onhembohory rei hese.

⁸Xe rembihayhu kwéry, Hesu reroviaha, pejeapysaka katu ko xe nhe'ẽ-rehe. "Hi'are eterei Hesu. Inhate'ỹ para'e ou jevy hagwã" ani peje teĩ Hesu-rehe. Ojepy'a mongeta ramo Nhandejáry ndaha'éiry nhanhemongetaharami. Nhande-vy áry pya'e ohasa. Ha Nhandejáry-pe katu are eterei vérami oí áry. Mil ro'y vérami ojehasa íxugwi. Ha, nhande-vy hi'are voi mil ro'y. Nhandejáry-pe ae nda aréi joty. Peteĩ áry vérami oiko íxupe. Pya'e voi ojehasa íxugwi. ⁹Upéa-rehe nhane mandu'a ramo "Nomokanhíy onhe'ẽ Nhandejáry. Aju jevy-ta, he'i va'ekwe-rehe imandu'a ndu'a ho'áry-py ou hagwã" ja'e kwaa va'erã hese.

Oí he'i rei va'e: "Inhate'ỹ eterei-gwi ra'e ndouí Hesu" he'i rei hese. Inhate'ỹ e'ỹ va'e voi Hesu. Ndogwereco asy pya'éiry kente kwéry-pe. Upéixagwi hi'are ou jevy hagwã. Avave-pe nohundiséi. Oha'arõ arõ hetave tave ójehe ojerovia hagwã. ¹⁰Avave ndoikwaáiry igwahẽ hagwã áry. Omonda va'e ogwahẽ hagwã óra-rami ou va'erã Hesu. Mba'e járy oha'arõ e'ỹha-py sapy'a ou

omonda va'erā. Upéixa ave avave ndoik-waái ogwahē jevy hagwā Nhandejáry Hesu Cristo óra.

Ogwahē jevy jave áry opa-ma va'erā vvy. Hyapu-ma ave arā áry okái-vy. Hykupa va'erā vvy ave. Ohapypa-ma va'erā. Ko vvy ári okwa va'e gwive kente kwéry e'ý ngatu hykupa-ma va'erā.¹¹ Upéixa okaipa va'erā hykupa va'erā áry, vvy ave. Ohundi-ma va'erā áry, vvy ave.

Upéa jaikwaa-gwi tajaiko porā katu nhande py'a marangatu ipotī reheve. Ani pene rembiapo vai teĩ ha'arō-vy. Pende resa pemondo mondo katu Nhandejáry-rehe ipogwy-py peiko porā hagwā.¹² Peha'arō arō katu ou hagwā Nhandejáry áry. Pene rembiapo porārā pejapo meme hagwā-rehe pene mandu'a katu pya'eve ou hagwā hi'áry. Ou ramo pe áry, áry ohundi-ma va'erā tata-py. Vvy ave ohundi-ma va'erā tata-py. Hykupa va'erā tata rendy-py.

¹³“Áry ipyahu va'e amoingo-ta” he'i va'ekwe Nhandejáry. “Ahekoviarō-ta áry. Vvy ave ambopyahu-ta” he'i va'ekwe ave Nhandejáry. Inhe'ē-py nhamondo nhande resa áry ohekoviarō hagwā-rehe, vvy ohekoviarō hagwā-rehe ave. Upe-py ndaipóri va'erā ivai va'e. Imarangatu ete-ma va'erā upe pygwa. Nhaha'arō nhane py'a potī reheve upe-py jaiko hagwā. Upe áry-rehe nhaha'arō arō jaiko-vy.¹

¹⁴Upéa-rehe ha'e jevy-ta peē-my, xe rembihayhu kwéry, Hesu reroviaha va'e: Pende py'a potī potīve hagwā peho katu. Ha'e ogwahē jevy ramo pene rembiapo vai e'ý reheve pende py'agwapy reheve pende topa hagwā Nhandejáry.

¹⁵No'ã-rami tapeje katu pende py'a-py peha'arō-vy: “Nhande poriahuvereko reheve Nhandejáry onhangareko

nhande-rehe. Nohundi ukaséiry avave-pe. Oipota enterove ojerovia ójehe. Upéa-rehe oha'arō arō oiko-vy hetave tave kente ojerovia hagwā ójehe.”

Upe va'e xe remimombe'u-rami Paulo remimombe'u ave. Nhande ryke'y-rami jahayhu Paulo-pe. Nhandejáry omo'arandu porā va'ekwe íxupe ojehegwa nhe'ē-rehe. Ko xe nhe'ē ramigwa Paulo ave ohai va'ekwe peē-my peha'arō porā hagwā Hesu-pe peiko-vy. ¹⁶Kwatia ojapo meme-ma Paulo. Upe-py ohai meme Hesu ou jevytamaha-rehe. Oĩ inhe'ē jaikwaa porā va'e. Oĩ ave inhe'ē hasy peve jaikwaa porā joty va'e. Gwĩ Hesu reroviaha tape porā-gwi ojerese va'e inhe'ē oikwaa ku'a ku'a va'e ave nohendu kwaái Paulo remimombe'u hasy va'e. Ohendu porā hagwā-rami teĩ voi Paulo remimombe'ukwe, ha nohendu kwaa porái joty. Upéixa ha'e kwéry ohendu ku'a ku'a meme Nhandejáry nhe'ē kwatia-rehe oĩ va'e. Ha ohendu ku'a ku'a va'ekwe omombe'u jevy ojóupe Nhandejáry nhe'ē ra'anga. Inhe'ē nohendu kwaái-gwi ha'e kwéry voi ojerereko asy uka hagwā-py onhemondo uka va'erā.

¹⁷Xe rembihayhu kwéry anhemonhe'ē jevy peē-my. Peikwaa-ma Nhandejáry nhe'ē mombe'u a'ã va'e ou va'erā. Ani kena pehendu inhe'ē. Anhetegwa nhe'ē mate pehendu. Hesu-rehe pejerovia-ma va'ekwe. Anive anhetegwa e'ý nhe'ē perovia teĩ. Hesu katu omboyke-ma pendéhegwi peteĩ teĩ-gwi pene rembiapo vaikwe. Gweko vai reheve omombe'u ramo Hesu nhe'ē ra'anga ani joty kuri perovia inhe'ē. Xáke, pejejokóke omombe'u ku'a ku'a va'e-gwi. Pende py'a ndive

¹³:10 Mt 24.43-44; Lc 21.25-27; 1 Ts 5.2-4; 2 Pe 3.7

¹³:13 Is 65.17; 66.22; Ap 21.1

penhemongeta porã joty inhe'ê-rehe pono penhembotavy. Pende rekoha porãha-gwi ani perova pende reko.

¹⁸Nhandejáry Hesu Cristo nhande rexakwaa porã rei-ma. Tapeikwaa porãve rãve katu íxupe pende rexakwaa

porãve rãve hagwã. Hesu Nhandejáry voi. Ha'e nhane Resendeha voi. Tonhemomba'egwasu katu Nhandejáry Hesu Cristo-pe. Ko'ãya opa e'ỹ reheve tomomba'egwasu meme kena Hesu-pe.

João remimombe'ukwe 1 primeira epístola de João

Nhane moingoveha rehegwa nhe'ẽ

(Jn 1.1)

1 Hesu reroviaha peẽ. Xe João amondo-ta peẽ-my xe nhe'ẽ. Kwatia-rehe amoĩ-ta Hesu Cristo rehegwa nhe'ẽ. Ha'e ko opamba'e rereko kwaaha. Nhane moingoveha voi. Ko yvy nhepyrũ e'ỹ vyteri ramo oiko-ma va'ekwe. Upéi orohendu va'ekwe inhe'ẽ. Ore resa-rupi voi orohexa-ma va'ekwe íxupe. Oroma'ẽ-ma hese oroiko-vy. Ore po-rupima oroipyhy pyhy va'ekwe íxupe orogwereco-vy. ²Ojekwaa porã ramo, orohexa-ma va'ekwe. Upéa-gwi oronhe'ẽ hese oromombe'u-vy peẽ-my. Ha'e nhane moingove va'ety voi Nhandejáry ndive jaiko memete hagwã. Nhandejáry ndive oiko-ma va'ekwe. Upéi ojehexa uka-ma va'ekwe ore-vy. ³Oromombe'u ore rembiexagwe, ore remiendukwe oromombe'u ave peẽ-my jajogwereco hagwã peteixa. Ore ko oromoirũ peteixa Nhande Ru. Ta'ýry Hesu Cristo oromoirũ ave. Upéixa ete oroipota peteixa jajogwereco. ⁴Upe va'e nhe'ẽ oromoĩ ave kwatia-rehe javy'apa rei hagwã.

Nhandejáry nhande resapeha voi

⁵Oromombe'u jevy-ta peẽ-my ore-vy Cristo remimombe'ukwe. Nhandejáry nhande resapeha voi. Pytũ e'ỹ va'e ha'e.^k ⁶Pytũ-my rei jaiko ramo, “Xe amoirũ íxupe peteixa” ja'e ramo mo'ã, nhande apu nhandéjehe. Ja'e va'e ndajapói voi.¹ ⁷Ha arakatu-py jaiko ramo katu, Nhandejáry rekoha-rami jaiko. Nhanhomoirũ-ma voi peteixa jaiko-vy.

Nhande py'a omopotĩ-ma oiko-vy Nhandejáry ta'ýry Hesu gwugwy avyete-py omano-gwi. Nhane rembiapo vaikwe gwive omopotĩ nhandéhegwi.

⁸Ha “Xe ajevavy e'ỹ va'e” ja'e ramo katu, jajerovia mo'ã nhandéjehe. Anhetegwa e'ỹ va'e nhande. ⁹Ha nhamombe'u ramo katu Nhandejáry-pe nhane rembiapo vaikwe-rehe nhanhemboasyha, oipe'a va'erã nhandéhegwi nhane rembiapo vaikwe. Omopotimba va'erã nhande py'a jajevavy rire. Inhe'ẽ ojavy e'ỹ va'e Nhandejáry. Hembiaapo porã meme va'e. Oporombotavy e'ỹ va'e. ¹⁰Ha “Ajevavy e'ỹ va'e xe” ja'e ramo, “Ijapu-ma” ja'e ave Nhandejáry-rehe. Nhande py'apy-py ndoikói voi inhe'ẽ.^m

Hesu Cristo oĩ nhane pytygwõharã

(Jo 14.15,21; 1 Tm 2.5; Hb 4.14-16; 9.11-15; 1 Jo 5.3)

2 Ko va'e nhe'ẽ amondo-ta peẽ-my kwatia-rehe, xe ra'y kwéry, pejevavy e'ỹ hagwã peiko-vy. Ha jajevavy ramo katu, nhamombe'u ramo Nhande Ru-pe nhane rembiapo vaikwe-rehe nhanhemboasyha, Hesu Cristo oĩ nhane pytygwõharã. Ha'e ojevavy e'ỹ va'e. ²Ha'e ojejuka va'ekwe-gwi omboyke nhandéhegwi Nhandejáry nhane rembiapo vai va'ekwe. Enterovéa rembiapo vai va'ekwe ave omboyke. Nhande-rehe ha-py ojejuka-gwi nanhande rereko asy asyvéi-ma nhane rembiapo vaikwe-rehe. ³Nhandejáry remimanda nhahendu ramo, jaheko kwaa íxupe. “Jaheko kwaa ave íxupe” ja'e ramo, nanhande apúiry nhandéjehe. ⁴Ha “Xe aheko kwaa íxupe” oĩ he'i rei va'e ójehe. Ha Nhandejáry remimanda nohenduséi voi. Upe va'e Nhandejáry omanda va'e rendu e'ỹ va'e,

^k1:5 Jo 1.4-5; 3.19-21; 8.12; 12.35-36

¹1:6 Ef 5.8; 1 Ts 5.5; 1 Jo 2.9-11

^m1:10 Lc 18.9-14

ijapu ójehe. Opy'a-py ndogwerekói anhetegwa nhe'ë. ⁵Ha inhe'ë renduha katu ohayhu tee voi Nhandejáry-pe. Upéixa voi, “Amoirü íxupe peteíxa” ja'e ramo, anhetegwa voi ja'e nhandéjehe. Nanhande apuiha jaikwaa nhandéjehe. ⁶“Peteíxa xe amoirü íxupe” he'i va'e gwive, toiko katu Hesu Cristo reko-rupi.

Ame'ë jevy-ta peẽ-my pene rembiaporã

⁷Amondo jevy-ta peẽ-my, xe rembiayhu va'e, pene rembiaporã. Ndaha'ëi pene rembiapo pyahurã. Are-ma peiko-ma ramo Hesu roviaha ramo, omombe'u va'ekwe peẽ-my pene rembiaporã. Ndaipyahúí voi xe amombe'u va'erã peẽ-my. ⁸Ha ko'ánga katu amombe'u jevy-ta peẽ-my Cristo remimombe'u pyahu va'e. “Pejohayhu katu” he'i nhande-rehe va'ekwe. Upéixa ojekwaa ramo pende-rehe pejohayhuha, Cristo pende rayhuha pende-rehe ojekwaa ramo ave. “Anhetegwa ra'e Hesu remimombe'u” he'i arã pende-rehe. Upéixa pytũ-my rei oiko va'e-pe nhande resape tee va'e om'arandu-ma imoingo-vy.

⁹“Arakatu-py aiko” oí he'i rei ójehe va'e. Ha gwe'ýi-rehe ndaija'ëi va'e gwive katu, ijapu ójehe. Ko'ánga ete peve pytũ-my rei joty oiko. ¹⁰Ha ojohayhu porã rei va'e katu, arakatu-py tee meme-ma oiko. Ndaipóri ipsangaha imbojavy uka hagwã. ¹¹Ha gwe'ýi-rehe ndaija'ëi va'e katu pytũ rupigwa voi. Pytũ-my rei vyteri oiko va'e. Hesa pytũmy tímby rei va'e. Pytũ va'e ojopía hesa. Upéa-gwi ki-koty rei po oho-ta ndoikwaái.¹¹

¹²Ha'e-ta peẽ-my xe mitã kwéry, Hesu-rehe pejerovia va'e-pe. Cristo réry-py omboyke-ma Nhandejáry pene rembiapo vaikwe. Cristo-rehe omboyke-ma pendéhegwi. Upéa-gwi amondo-ta peẽ-

my xe kwatia nhe'ë. ¹³Xe ru kwéry, peikwaa voi upe va'e ko vvy nhepyrũ e'ý ngatu oiko-ma voi araka'e. Peikwaa voi íxupe. Upéa-gwi amondo-ta peẽ-my xe kwatia nhe'ë. Xe ryvy kwéry, pemosë-ma anháy ruvixa pemondo-vy. Ndapehejavéi-ma peiko-vy anháy ipu'aka pendéjehe. Upéa-gwi amondo-ta peẽ-my xe kwatia nhe'ë.

¹⁴Xe ra'y kwéry, peheko kwaa-magwi Nhande Ru-pe, amondo-ta peẽ-my xe kwatia nhe'ë. Xe ru kwéry, peikwaa voi upe va'e ko vvy nhepyrũ e'ý ngatu oiko-ma voi araka'e. Peikwaa voi íxupe. Upéa-gwi amondo-ta peẽ-my xe kwatia nhe'ë. Xe ryvy kwéry, oiko pende py'apy-py Nhandejáry nhe'ë pene mbopy'a mbaraeteha. Ndapehejavéi-ma anháy ruvixa ipu'aka pendéjehe. Upéa-gwi amondo-ta peẽ-my xe kwatia nhe'ë.

¹⁵Ani peipota teí teko rei remimbota. Ani pejererova teí hese, teko rei reko-rupi peiko hagwã. Pehayhu ramo Nhande Ru rembiayhu e'ý-pe, pene rembiayhu e'ý voi Nhande Ru. ¹⁶Teko rei rekoha a-rami. Ojapo ojapose va'e reima. Opaixagwa rei oipota ojúepe gwarã. Imba'e pota rei va'e. Oipota gwembiexa exa. Ojohu va'e rei oipota. Imba'e reta rei omboete oipota-gwi. Upéixa voi teko rei rekoha. Nhande Ru remimbota e'ý-rupi oiko va'e. ¹⁷Ha teko rei rekoha katu opa va'erã. Hemimbota mbota opa va'erã ave. Ha Nhandejáry remimbota ojapo va'e katu opa e'ý reheve oiko va'erã.⁹

Cristo-rehe ija'e'ý va'ety voi

¹⁸Ogwahẽ-ta ko vvy opa hagwã óra. Omombe'u va'ekwe peẽ-my gwĩ Cristo-rehe ija'e'ý va'ety voi outaha. Ha ko'ánga katu heta ojekwaa-ma gwĩ Cristo-rehe ija'e'ý va'ety. Upéa-gwi jaikwaa ogwahẽ-taha ko vvy opa hagwã. ¹⁹Gwĩ va'e ndaha'ëi nhande javegwa tee. Upéa-

gwi nhane pa'ũ-gwi osẽ nhande reja oho-vy. Nhande javegwa tee ramo ra'e, opyta joty arã ra'e nhande jave. Ha nhande reja-ma voi oho-vy. Upéa-gwi ojekwaa-ma voi hekoha. Áy jaikwaa-ma hese. “Gwĩ va'e kwéry ndaha'úi nhande javegwa tee nipo ra'e” ja'e-ma hese.

²⁰Ha peẽ-my katu Cristo ombou va'ekwe peẽ-my ime'ẽ-vy Nhe'ẽ Marangatu tee va'e. Upéa-gwi anhetegwa kwaaha voi peẽ kwéry. ²¹Anhetegwa kwaaha voi peẽ. Ndaha'uíry anhetegwa kwaaha e'ýha voi peẽ. Anhetegwa tee va'e voi ndaijapúí va'e voi. Upéa peikwaa. Upéa-gwi amondo-ta peẽ-my xe kwatia nhe'ẽ.

²²Oĩ ijapu va'e. Kiva'e pa amombe'u-ta peẽ-my. “Hesu ndaha'úi Cristo Nhandejáry remimbou va'e” he'i va'e mo'ã, ijapu. Ha'e Cristo-rehe ija'e'ý va'ety voi upéa. Onhe'ẽ mbojevya va'e Nhandejáry ra'y-pe. Onhe'ẽ mbojevya ramo íxupe, Nhande Ru-pe onhe'ẽ mbojevya ave. ²³Ta'ýry-pe ombojevya va'e gwive ombojevya Nhande Ru-pe ave. Ha Ta'ýry ogwerohory va'e gwive, peteixa omoirũ Nhande Ru-pe ave.

²⁴Toiko meme katu pende py'a-py peẽ-my hemimombe'ukwe, Hesu rerovi-aha ramo peiko-ma ramo va'ekwe. Upéa nhe'ẽ oiko ramo pende py'a-py, peteixa pemoirũ va'erã Ta'ýry-pe Nhande Ru-pe ave. ²⁵Upéixa ramo Nhandejáry ndive jaikove va'erã Cristo he'i hagwe-rami. “Apomoingove va'erã opa e'ý reheve peiko hagwã” he'i ete va'ekwe peẽ-my.

²⁶Ha gwĩ Cristo nhe'ẽ mbojevya katu pene mbotavyse mo'ã. Upéa-gwi hes-egwa nhe'ẽ amondo-ta peẽ-my. ²⁷Ha peẽ-my katu Cristo ombou peẽ-my ime'ẽ-vy onhe'ẽ marangatu. Pende py'a-py oiko ramo inhe'ẽ marangatu, napeikotevêg-wastúí va'erã pene mbo'eharã kwéry-rehe. Inhe'ẽ mante pene mbo'e va'erã.

Opamba'e-py pene mbo'e va'erã. Anhetegwa voi hemimombe'u. Apu e'ý voi omombe'u. Upéa-gwi pehendú katu Nhe'ẽ Marangatu tee va'e remimombe'u peteixa pemoirũ hagwã Cristo-pe.^p

²⁸Upéixa ramo, xe ra'y kwéry, peteixa pemoirũ katu íxupe. Nhamoirũ katu íxupe, ojehexa uka jevy ou-vy ramo, nanhanhemondýry va'erã jahexa-vy íxupe. Nanhatíry va'erã íxugwi ogwahẽ jevyha áry-py. ²⁹Peikwaa Cristo ojevya e'ý va'e voiha. Upéa-gwi hembiaopo porã porã va'e gwive peikwaa Nhandejáry ra'y kwéry voiha.

Nhandejáry re'ýi kwéry

(*Jn 1.12; Rm 8.29*)

3 Nhandejáry rembiexakwaa porã voi nhande. Nhande rayhu tee rei-ma oiko-vy. Upéa-gwi Nhandejáry ra'y kwéry-py nhane renói. Nhandejáry ra'y kwéry voi nhande. Ha teko rei katu ndohexa kwaáiry Cristo-rehe. Nhandejáry ra'yha ndohexa kwaáiry hese. Upéa-gwi ndohexa kwaáiry nhande-rehe ave ta'y kwéryha nhande. ²Áy katu, xe rembiayhu, Nhandejáry ra'y kwéry voi nhande. Ha upe rire katu ndojekwaái vyteri nhande rekorã. Ojehexa uka jevy ou-vy ramo, jahexa-gwi íxupe onhemomba'egwasu ramo, Hesu rekoha-ramima nhandehkoviarõ va'erã íxupe. Upéa peikwaa voi. ³“Cristo-pe ahexa va'erã hekoha-rami. Anhehekoviarõ va'erã íxupe” he'i va'e gwive, onhemopotíse tíse oiko-vy. Cristo py'a potíha-ramima onhemopotí oiko-vy.

⁴Jajevya ramo, Nhandejáry nhe'ẽ apo e'ýha nhande. Upéa-gwi ojevya va'e gwive ndoikovéi-ma voi Nhandejáry reko-rupi. Otekoha rasa-ma va'e oiko-vy. ⁵Ojehexa uka ou-vy va'ekwe Cristo om-boyke hagwã nhandéhegwi nhane rem-

biapo vaikwe. Ha'e ko ojevavy e'ÿ va'e voi.⁴ ⁶Upéixa ramo Cristo-pe peteixa omoirũ va'e gwive, ndaha'evéi-ma ojevavy va'ety. Ha ojevavy va'ety katu ohexa kwaa e'ÿ va'e Nhandejáry-rehe. Ndoheko kwaái íxupe. Nomoirũiry voi íxupe.

⁷Ani penhembotavy uka teĩ avavepe, xe re'í kwéry. Hemiapo porã va'e gwive ojevavy e'ÿ va'e voi. Cristo ojevavy e'ÿha-rami ndojejaví ave. ⁸Ha ojevavy va'e gwive katu anháy reko-rupi oiko. Ha anháy ruvixa ko yvy nhapyrũ gwive, ojevavy va'ekwe oiko-vy. Upéa-gwi ojevavy va'e oiko heko-rupi. Upéa-rehe ojehexa uka ou-vy va'ekwe Nhandejáry ra'y omokanhy ngatupa hagwã anháy rembiapokwe.

⁹Ha Nhandejáry ra'y kwéry katu oiko Nhandejáry reko-rupi. Ipy'a kwéry-py oiko inhe'ë. Upéa-gwi ojevavy e'ÿ va'e voi oiko-vy. Túvy Nhandejáry voi. Upéa-gwi ndikatúí ojevavy oiko-vy. ¹⁰Upéixa ramo ojekwaa porã Nhandejáry ra'y kwéry. Anháy ruvixa ra'y kwéry ojekwaa porã ave. Ojevavy va'e gwive, Hesu reroviaha-pe ndohayhúí va'e, ndaha'éi Nhandejáry re'í kwéry-rami.

Pejohayhu katu peiko-vy

¹¹Are-ma Hesu reroviaha ramo peikoma ramo, omombe'u va'ekwe peẽ-my pejohayhu hagwã. “Pejohayhu katu peiko-vy” he'i peẽ-my. ¹²Ha myamyrĩ Caim reko-rupi katu aníke peiko teĩ. Caim anháy reko-rupi oiko-gwi, ojuka va'ekwe gwyvry-pe. Ma'erã po ojuka íxupe? Tyke'ýry hembiaipo vai meme va'e. Ha tyvry katu hembiaipo porã va'e. Upéa-gwi ojuka va'ekwe gwyvry-pe.¹

¹³Upéixa ramo, xe ryvy kwéry, ndaija'éi ramo pende-rehe teko rei, pendéjehe ani aipo peje “Ma'erã po ndaija'éi nhande-rehe” ani aipo peje pendéjehe. ¹⁴Yma va'ekwe jaiko rei

va'ekwe Nhandejáry-gwi mombyry. Ha ãy katu jaikove meme-ma Nhandejáry ndive. Nhandejáry ndive jaikoha jaikwaa voi. Jahayhu voi nhande re'í Hesu-rehe ojerovia va'e-pe. Jajohayhu-gwi peteixa Nhandejáry ndive jaikoha jaikwaa voi “Nhandejáry ndive-ma voi jaiko” ja'e nhandéjehe. Ha gwe'í-pe ohayhu e'ÿ va'e katu, Nhandejáry-gwi mombyry joty oiko. ¹⁵Ha gwe'í-pe ohayhu e'ÿ va'e katu, oporojuka va'e ojevavyha-rami ojevavy ave. Ha Nhandejáry ndive ndoiko mo'ái opa e'ÿ reheve oporojuka va'e. Upéa peikwaa voi. ¹⁶A-rami jaikwaa ohayhu teehe. Cristo nahakate'ÿiry gwekove-rehe. Nhande-rehe ojevuka uka va'ekwe. Ha'e-rami iporã nanhane rakate'ÿiry nhande rekove-rehe. Iporã nhaipytygwõ nhande re'í-pe nhamano ete peve, nhapena e'ÿ reheve nhandéjehe. “Apa ete peve aporesende va'erã” peje katu pende re'í kwéry-pe. ¹⁷Ha imba'e reta va'e katu oí ohexa va'e gwe'í remikotevë. Ha ndoiporiahuverekóiry íxupe. Ndohexakwaa reíry íxupe. Upéa, “Nhandejáry xe rembiayhu voi” he'i mo'ã ojeupe. Ndohayhúí voi Nhandejáry-pe. ¹⁸Oí “Jajohayhu va'e” he'i mo'ã ójehe. Ha nonhopytygwõiry. Ojuru-py rei ojohayhu. Jajohayhu tee katu nhandopytygwõ-vy.

Nhandejáry rovagwy-py nanhatĩry va'erã jajapo ramo oraçõ

(Jo 15.17)

¹⁹Upéixa voi “Hesu reroviaha tee voi nhande” ja'e nhandéjehe nhande apu e'ÿ reheve nhandéjehe. Upéixa Nhandejáry rovagwy-py nanhatĩry va'erã jajapo hagwã oraçõ. ²⁰Ha sapy'ante nde py'apy “Erejevavy-ma” he'i vérami mo'ã, ani pepena teĩ hese. Ipu'akave joty Nhan-

dejáry nhande py'a-py oĩ va'e nhe'ê-rehe. Ome'êve py'agwapy. Opamba'e oikwaa voi. Jajejavy e'yseha oikwaa ave. ²¹Upéixa ramo peẽ xe rembiayhu va'e, nhande py'a-py mba'eve nde'íry vérami, Nhandejáry rovagwy-py nanhatĩry va'erã jajapo hagwã oraçãõ. ²²Hemimanda nhahendu va'e, hemimbotata jajapo va'e. Upéa-gwi oime raẽ va'e-rehe jajerure íxupe va'e ome'ê nhande-vy. ²³A-rami he'i nhande-vy: "Perovia katu xe Ra'y Hesu Cristo réry-pe. Pejohayhu katu, Cristo peẽ-my he'i hagwe-rami" he'i nhande-vy omanda-vy. ²⁴Nhandejáry remimanda ohendu va'e gwive peteixa omoirũ Nhandejáry-pe. Nhandejáry ave peteixa omoirũ íxupe. Ome'ê va'ekwe nhande-vy Nhandejáry onhe'ê marangatu tee va'e. Upéa-gwi inhe'ê marangatu tee va'e nhande py'a-py oiko-gwi jaikwaa Nhandejáry peteixa nhane moirũha.

**Oĩ "Nhe'ê Marangatu tee
va'e-py amombe'u Nhandejáry
nhe'ê" he'i va'e mo'ã**

4 Pejeapysaka katu xe nhe'ê-rehe, xe rembiayhu va'e.

"Nhe'ê Marangatu tee va'e xe monhe'ê uka" he'i va'e gwive, ani perovia pya'e teĩ íxupe. Eporandu ranhe katu hemimombe'u-rehe:

"Kiva'e nhe'ê-py ha'e omombe'u? Nhandejáry gwigwa nhe'ê para'e. Anháy remimombe'ukwe para'e omombe'u" ere hese. Heta anháy nhe'ê-py omombe'u va'ety opa-rupi osẽ oho-vy. Opa-rupi omosarambi onhe'ê oho-vy. Upéa-gwi eporandu randu ranhe katu íxupe hemimombe'u-rehe. Ani ererovia teĩ Nhandejáry nhe'êre'y. ²A-rami pehexa kwaa va'erã hese. "Hesu Cristo ojehexa uka-ma ou-vy va'ekwe nhande-rami" he'i va'e gwive, oiko ipy'a-py Nhandejáry gwigwa Nhe'ê Marangatu tee va'e. ³Ha upéixa Hesu

ojehexa uka va'ekwe ou-vy rehegwa nhe'ê nomombe'úi va'e gwive ndoikóiry ipy'a-py Nhandejáry gwigwa Nhe'ê Marangatu tee va'e. Upéixa he'i va'e Cristo-rehe ija'e'y va'ety voi. Peẽ-my omombe'u va'ekwe outaha. Ha ko'anga katu ojehexa uka-ma oiko-vy gwĩ Cristo-rehe ija'e'y va'ety. Ani ererovia teĩ inhe'ê.

⁴Ha peẽ katu, xe ra'y kwéry va'e, Nhandejáry re'yí voi. Ipu'akave Nhe'ê Marangatu tee va'e pende py'a-py oiko va'e. Teko rei py'a-py oĩ va'e-rehe ipu'akave voi. Upéa-gwi napenhembotavy ukái va'erã upeixagwa ijapu va'e-pe. ⁵Teko rei rehegwa nhe'ê omombe'u. Teko rei reko-rupi oiko. Upéa-gwi teko rei ohendu ave inhe'ê. ⁶Ha nhande kwéry katu Nhandejáry re'yí voi. Nhandejáry irũ va'e gwive nhane nhe'ê renduha voi. Ha Nhandejáry re'yí e'y va'e nanhane rendúi oiko-vy. Upéixa jaikwaa kiva'e nhe'ê anhetegwa va'e. kiva'e onhe'ê-py nhane mbotavy va'e jaikwaa ave.

**Heko porayhu tee rei va'e Nhandejáry
(Jo 3.16; Rm 5.6-8)**

⁷Pejeapysaka katu xe nhe'ê-rehe peẽ, xe rembiayhu va'e. Nhane mbojohayhu uka va'e Nhandejáry voi. Upéa-gwi jajohayhu katu. Ojohayhu va'e gwive Nhandejáry ra'y kwéry voi. Oheko kwaa-ma voi íxupe. ⁸Heko porayhu tee rei va'e voi Nhandejáry. Upéa-gwi oporohayhu e'y va'e ndoheko kwaáiry íxupe. ⁹Oikwaa uka va'ekwe nhande-vy nhande rayhu-huha. Gwa'yry ombou nhande rayhu-gwi. Ko yvy-py ombou va'ekwe íxupe, ha'eixagwa ndoikói va'e, peteĩ voi oiko va'e. Ombou íxupe jajerovia ramo hese, jaikove meme hagwã hende. ¹⁰Nhande rayhu teha jaikwaa-ma a-rami. Nhande ranhe ndajahayhúi va'ekwe íxupe. Ndaupéixairy voi va'ekwe nhande. Ha'e ae ranhe nhande

rayhu tee nhande-vy. Nhande rayhu-gwi ombou va'ekwe gwa'ýry omboyke hagwã nhandéhegwi nhane rembiapo vaikwe nhande rereko asy e'ý-vy.

¹¹Upéixa nhande rayhu tee-ma va'ekwe oiko-vy. Upéa-gwi jajohayhu katu, peẽ xe rembiayhu kwéry. ¹²Nhandejáry ko jahexa e'ý va'e. Ha jajohayhu ramo katu peteixa nhane moirũ Nhandejáry. Upéixa jajohayhu tee rei jaiko-vy.

¹³Ha Nhe'ẽ Marangatu tee va'e-py nhande rexakwaa rei va'ekwe Nhandejáry ime'ẽ-vy. Upéa-gwi jaikwaa voi peteixa nhamoirũha íxupe. Peteixa nhane moirũha jaikwaa ave. ¹⁴Ha ta'ýry-pe orohexa-ma va'ekwe oroiko-vy. Ore rapixa-pe oromombe'u va'ekwe hes-egwa. “Ko yvy-py oiko va'e-pe gwive ombou va'ekwe Nhande Ru gwa'ýry hes-endeharã” oro'e oromombe'u-vy. ¹⁵Ha “Nhandejáry ra'y voi Hesu” he'i va'e gwive, peteixa omoirũ íxupe Nhandejáry. Omoirũ peteixa Nhandejáry-pe ave. ¹⁶Nhandejáry nhande rayhu teeja jarovia-ma jaiko-vy. “Nhande rayhu porã tee rei nipo ra'e” ja'e hese. Ha Nhandejáry katu nhane mbojohayhu uka va'e voi. Ojohayhu va'e gwive oiko-vy, peteixa omoirũ va'e Nhandejáry-pe, omoirũ ave íxupe Nhandejáry. ¹⁷Upéixa jajohayhu porã tee rei voi jaiko-vy. Jajohayhu porã-gwi, ojehexa uka jevy ou-vy ramo Nhandejáry, nanhanhemondýi va'erã jahexa-vy. Hemiapokwe pokwe-rami enterovéape ohekojohuha áry-py, nanhatiry va'erã jaha hagwã hovagwy-py. Ko'ánga Hesu reko-rupima jaiko ko yvy-py. Upéa-gwi upe áry-py jaha va'erã hovagwy-py nhatĩ e'ý reheve. ¹⁸Nhande rayhu-gwi, naiporãi jajepy'apy rei nhandéjehe. Jajohayhu tee rei ramo katu, nanhane

mytu'e'ývéi-ma nhandéjehe. Ha nhane mytu'e'ý ramo katu, “Nhane moingo asy-ta Nhandejáry” ja'e nhandéjehe. Upéixa ramo jajepy'apy jave ndajajohayhu porã teéiry vyteri.

¹⁹Nhande rayhu ranhe va'ekwe-gwi Nhandejáry, jajohayhu ave nhande. ²⁰“Xe ahayhu Nhandejáry-pe” oĩ he'i va'e mo'ã. Ha ndaija'ei gwe'ýi-rehe. Upe va'e ijapu-ma ójehe. Ohexa ramo jepe, ndohayhu porãi gwe'ýi-pe. Mba'éixa po ohayhu-ta Nhandejáry-pe? Nhandejáry-pe ndohexáiry. ²¹Hesu remimanda a-rami nhande-rehe: “Nhandejáry rayhuha tohayhu katu gwe'ýi ave” he'i Cristo nhande-rehe omanda-vy.

Ndaipu'akavéi-ma nhande-rehe teko rei

5 “Cristo Nhandejáry remimbou voi Hesu” he'i va'e gwive herovia-vy, Nhandejáry ra'y ramo ave oiko íxupe ra'e. Nhande rapixa-pe jahayhu ramo, ta'ýry ndive jahayhu ave. ²Upéixa voi Nhandejáry-pe jahayhu-gwi, hemimanda nahendu-gwi ave, “Nhandejáry ra'y kwéry-pe ave jahayhu tee ra'e” ja'e nhandéjehe nhande apu e'ý reheve. ³Nhandejáry-pe jahayhu va'e, jajapo katu hemimanda. Ha hemimanda ndahasýiry nhande-vy. Nomanda pohýiry nhande-vy. “Ndikatúí ajapo upéa” ndaja'ei íxupe. ⁴Nhandejáry ra'y kwéry va'e-rehe gwive ndaipu'akavéi-ma teko rei nhe'ẽ. Upéa-gwi ojapose katu Nhandejáry remimanda. Ndojohu pohýiry he'i va'e. Jarovia tee-ma ramo íxupe, ndaipu'akavéi-ma nhande-rehe teko rei nhe'ẽ. ⁵“Nhandejáry ra'y tee voi Hesu” he'i va'e herovia-vy, ndaipu'akavéi-ma teko rei nhe'ẽ hese. Ha'e anho mante ipu'akave teko rei nhe'ẽ-rehe.

**Hesu Cristo rehegwa
nhe'ẽ omombe'u va'e**

(*Jo 3.14-16,36; 5.31-38;
6.40; 11.25-26; 20.31*)

⁶Ojehexa uka ou-vy va'ekwe Hesu Cristo voi. Ojehexa uka rire, y-pyma onhemongarai va'ekwe. Upéi gwugwy avyete-py omano va'ekwe. Upéixa ojehexa uka ou-vy va'ekwe. Ojehexa uka ou-vy ramo, y-py ojehexa uka ranhe rire, gwugwy avyete-py ave ojehexa uka. Upe va'e omombe'u katu Nhe'ẽ Marangatu tee va'e. Hekoha apu e'ỹ va'e voi ha'e. Upéa-gwi anhetegwa va'e voi hemimombe'u. ⁷Mbohapy Cristo rehegwa omombe'uha yváy-py oĩ va'e. Oĩ Nhande Rugwasu, oĩ Nhandejáry reko kwaa ukaha, oĩ Nhe'ẽ Marangatu tee va'e. Ha mbohapyháixa jepe peteĩ va'e joty. ⁸Ha mbohapy Cristo rehegwa oikwaa uka yvy arigwa-pe. Oĩ Nhe'ẽ Marangatu tee va'e. Oĩ y-py onhemongarai uka hagwe rehegwa nhe'ẽ. Oĩ ave gwugwy avyete-py omano hagwe rehegwa nhe'ẽ. Upéa mbohapy nhe'ẽ ijoja. Peteixa he'i imombe'u-vy. "Hesu Cristo Nhandejáry remimbou voi" he'i nhande-vy nhane mbo'e-vy va'ekwe. ⁹Nhande rapixa remimombe'u jarovia va'e. Ha Nhandejáry remimombe'u katu anhete teegwa va'e voi. Onhe'ẽ avy e'ỹ va'e. Ha mbohapy inhe'ẽ mombe'uha remimombe'u voi Nhandejáry remimombe'u voi. Gwa'ýry rehegwa nhe'ẽ omombe'u. ¹⁰Upéixa ramo, Nhandejáry ra'y-rehe ojerovia va'e gwive, anhetegwa voi hemimombe'u ha'e oikwaa opy'a-py. Ha herovia e'ỹha katu, Nhandejáry-pe omboapu voi. Nhandejáry ra'y rehegwa omombe'u ramo ndogweroviáiry hikwái. ¹¹Nhandejáry remimombe'u arami: Nhane moingove va'ekwe Nhandejáry opa e'ỹ reheve jaiko hagwã hendive. Ta'ýry-rehe jajerovia-ma ramo, nhane moingove va'ekwe. ¹²Ta'ýry-pe omoirũ

va'e gwive oiko meme va'e Nhandejáry ndive. Ha ta'ýry-pe omoirũ e'ỹ va'e gwive, ndoikói voi Nhandejáry ndive. Mombyry rei oiko íxugwi.

**Nhandejáry ndive peiko
memeha peikwaa**

(*Jo 14.12-14*)

¹³Nhandejáry réry-rehe pejerovia va'e. Aipota peikwaa Nhandejáry ndive opa e'ỹ-rehe peiko memeha. Upéa-rehe amondo-ta peẽ-my xe kwatia nhe'ẽ. ¹⁴Oime raẽ va'e-rehe jajerure ramo Nhandejáry-pe, hemimbota-rupi jajerure ramo, jaikwaa voi nhande renduha. Upéa-gwi nanhane kyhyjéi jajapo-vy oração. Hovagwy-py jepe ndajajeheko renotíry va'e. ¹⁵Jajerure javéte íxupe nhane rendu-ma voi. Nhane rendu-gwi nhane rembijerure ome'ẽ va'erã nhande-vy. Upéa jaikwaa voi.

¹⁶Oĩ nhande re'ýi ojejavy va'e ha ojejavy va'ekwe-rehe nomondo mo'ái íxupe Nhandejáry ojéhegwi mombyry. Upeixagwa erehexa ramo, ejerure katu hese Nhandejáry-pe ohexa uka hagwã íxupe hape porãrã. Oĩ ave nhande rapixa ojejavyve va'e ha ojejavy va'ekwe-rehe omondo va'erã voi íxupe Nhandejáry ojéhegwi mombyry. Ani joty erejerure hese, ha'e-ta peẽ-my. ¹⁷Entéro hembipapo vai va'e gwive ojejavy voi. Ojejavy ramo jepe, oĩ joty ojejavy va'ekwe-rehe Nhandejáry remimondo e'ỹ ojéhegwi mombyry.

¹⁸Nhandejáry ra'y ramo-ma oiko va'e, ndojejavýi oiko-vy onhangareko-gwi hese kwéry Cristo Nhandejáry ra'y tee va'e. Ndaipu'akái-gwi anhaygwasu hese, ndojejavýiry oiko-vy. Ndoheko johúiry voi íxupe anhaygwasu. Upéa jaikwaa voi.

¹⁹Nhandejáry javegwa voi nhande. Ha entéro teko rei va'e gwive katu anháy ruvixa ipu'aka hese kwéry. Upéa jaikwaa

voi. ²⁰ Jaikwaa ave ko va'e. Ojehexa ukama oiko-vy va'ekwe Nhandejáry ra'y. Nhane mo'arandu ou-vy va'ekwe jaheko kwaa hagwã Nhandejáry teeha. Peteĩxa nhamoirũ Nhandejáry tee va'e-pe. Ta'ýry Hesu Cristo-pe peteĩxa nhamoirũ ave. Nhandejáry tee voi ha'e. Ondive nhane moingove va'e voi ha'e jaiko hagwã opa e'ỹ reheve indive.

²¹ Penhangareko katu pendéjehe, xe ra'y kwéry. Tupã ra'anga anga rei-rehe ani katu pejehesa rero va teĩ. Heta teko rei omboete va'e. Upe va'e-rehe ani pejehesa rero va teĩ. Nhandejáry-pe anho nhamboete teeve katu.

João remimombe'ukwe 2 segunda epístola de João

1 Nde, xe reindy, Nhandejáry rembi-poravo voi ne memby kwéry ndive, xe João amondo-ta peê-my xe kwatia nhe'ê. Hesu reroviaha-rehe anhangareko va'e xe. Ne memby kwéry xe rembi-ayhu tee va'e voi. Anhetegwa va'e nhe'ê jarovia-gwi, xe rembiayhu voi peê. Naxe anhóiry voi apohayhu va'e. Anhetegwa nhe'ê oikwaa va'e gwive pende rayhu porã oiko-vy. ²Anhetegwa va'e nhe'ê jarovia-gwi, jajohayhu porã jaiko-vy. Nhamoangeri ngeri inhe'ê. Ange vérami joty nhande-vy inhe'ê. Opyta meme va'erã nhande py'a-py.

³Tanhande rovasa katu Nhandejáry Nhande Ru. Tanhande rovasa katu ta'ýry Hesu Cristo nhande rexakwaa rei-vy. Tanhande poriahuvereko katu. Tanhane mbopy'agwapy katu ave jajohayhu porã hagwã anhetegwa nhe'ê-rupi jaiko-vy.

Jajohayhu porã katu anhetegwa nhe'ê-rupi jaiko-vy

⁴Oĩ ne memby anhetegwa nhe'ê-rupi oiko va'e. Nhande Ru remimombe'ukwe-rupi oiko. Upéa xe aikwaa-ma ramo avy'a eterei-ma xe. ⁵Ha ko'anga katu anhemonhe'ê-ta nde-vy, xe reindy, jajohayhu hagwã. Ipyahu e'ý va'e voi kwatia-rehe nde-vy xe remimondo. Upéixa omanda va'ekwe nde-vy peiko hagwã, Hesu reroviaha ramo ereikoma ramo va'ekwe.^s ⁶Ha “Jajohayhu voi jaiko-vy” ja'e ramo nhandéjehe katu, Nhandejáry nhe'ê renduha ramo iporã

jaiko. Hesu reroviaha ramo peiko-ma ramo va'ekwe, omanda va'ekwe peemy “Pejohayhu katu peê peiko-vy” he'i va'ekwe peê-my.

⁷Opa-rupi oho oporombotavy tavy rei va'e. Hesu Cristo kwimba'e ramo ojehexa ukaha nomombe'úi voi. Ijapu rei hese. Oporombotavy tavy rei oiko-vy va'e voi upe va'e. Cristo nhe'ê mbojevvyhaty voi.^t ⁸Upéa-rehe penhangareko katu pendéjehe. Aipota peê-my ome'ê pene rembiapo porã repyrã. Pendéjehe penhangareko porã ramo, entéro peê-my gwarã gwive ome'ê va'erã peê-my.

⁹Cristo remimombe'u rendu e'ýha gwive ojehesa rerova-ma Nhandejáry-gwi, nomoĩruvéi-vy íxupe. Cristo remimombe'u renduhaty ojehesa rerova e'ý reheve, omoirũ Nhande Ru-pe. Ta'ýry-pe omoirũ ave oiko-vy. ¹⁰Ha Cristo nhe'ê ra'anga anga rei omombe'uha katu pende ha-py ogwahê ou-vy ramo, ani katu pemogwahê kuri pende ha-py. “Tande rovasa katu Nhandejáry” ani ave peje teĩ íxupe. ¹¹Ereheja ramo ogwahê, peipytygwõ arã íxupe hembiaapo vai-rehe. Opyta va'erã upéixa ramo ne iru ramo.

Pende róga-rupi apopohuse

¹²⁻¹³Heta xe remimombe'use peê-my. Ha namombe'u uka mo'ái nde-vy tinta-py. Kwatia rekovia xe voi ahase apopohu hagwã jajováí hagwã nhaĩ-vy nhandombovy'apa hagwã nhandomongetavy. Omondo-ta nde-vy omandu'aha nde kypy'ýry memby kwéry, Nhandejáry rembiaporavo va'e.

João remimombe'ukwe 3 terceira epístola de João

1 Xe rembiayhu tee va'e Gaio. Xe João amondo-ta nde-vy xe kwatia nhe'ê. Hesu reroviaha-rehe anhangareko va'e xe. Xe rembiayhu tee voi nde.

²Ajapo oração nde-rehe ojehu e'ÿ hagwã nde-vy mba'eve, ne resãï porã hagwã. Nde py'a gwive erevy'aha xe aikwaa. Ha'e-rami aipota ave nde rete resãï porã ereiko-vy. ³Ogwahê ou-vy Hesu reroviaha va'e xe mbovy'a-vy, "Gaio Cristo nhe'ê rendu ku'a ku'a e'ÿha voi" he'i nde-rehe omombe'u-vy. Upéixa Cristo rekoha tee-rupi ereiko meme voi ra'e. ⁴"Nde ra'y kwéry Cristo nhe'ê-rupi oiko" he'i ramo xe-vy, avy'a eterei voi xe. Upéixa ne mombe'u ramo, ndaipóri xe mbovy'ave va'erã.

João omomba'egwasu Gaio rembiapo

⁵Ne rembiapo porã tee ereiko-vy, xe rembiayhu va'e. Hesu reroviaha-pe ereipytygwō-vy ne rembiapo porã voi. Ogwahê va'e gwive nde ha-py nde eremogwahê porã meme voi. Ereikwaa va'e eremogwahê. Ereikwaa e'ÿ ramo jepe eremogwahê porã joty. ⁶Upéi gwĩ eremogwahê va'ekwe ogwahê jevy ou-vy ramo ko'a-py, Hesu reroviaha ojogweroaty va'e ha-py, omombe'u porã ne rerakwã erehexakwaa entéro va'e-pegwi. Ko'ây aipota ne remipytygwō-pe ereme'ê oime raë va'e ogweraha hagwã mombyryve oho porã jevy hagwã Nhandejáry-pe eremboete-vy. ⁷Cristo remimbou upe va'e. Hesu rerovia e'ÿha-pe oho omombe'u inhe'ê. Ha ha'e noimba'e pe'ái íxupe kwéry, ndojeroviái-gwi Hesu-rehe. Aipo ramo aipota erereko porã hemimbou hemikotevê ereme'ê-vy eremotĩ e'ÿ hagwã imbouhare-pe.

⁸Nhande kwéry Hesu reroviaha va'e nhaipytygwō katu Cristo remimbou. Anhetegwa nhe'ê-rehe omba'apo va'e, nhamoirũ katu íxupe nhaipytygwō-vy.

Diótrefes rehegwa nhe'ê, Demétrio rehegwa nhe'ê ave

⁹Heta e'ÿ va'e xe kwatia nhe'ê amondo kuri nde re'ÿi Hesu reroviaha va'e-pe. Ha Diótrefes katu onhembotuvixase va'e mo'ã. Nohenduséi xe nhe'ê. ¹⁰Upéa-gwi agwahê aha-vy ramo pende ha-py aikwaa ukapa arã hembiapokwe inhe'ê vaiha ave. Ha'e onhe'ê rei xe-rehe, xe renohê vai rei. Xe-rehe ijapu rire, ojapo vaiseve. Ha Hesu reroviaha va'e ogwahê oho-vy ramo iha-py, nomogwahêséi voi. Omogwahêse va'e ha-py ndohējáiry voi ave ogwahê. Ha omogwahêse katu ete va'e-pe omosêse Hesu reroviaha ojogweroaty va'e ha-gwi.

¹¹Ani ereheko a'ã hekoha vai va'e-pe, xe irũ. Eheko a'ã hekoha porã va'e-pe katu. Hembiao porã va'e Nhandejáry reko irũ voi. Ha hembiao vai va'e katu ndohexa kwaáiry hese. Nhandejáry oiko e'ÿ va'e-rami oiko ha'e.

¹²Ha Demétrio katu enterove imandu'a porã hese. Ohexa kwaa hese: "Hekoha porã tee voi" he'i hese. Hekoha porã tee ha xe ave amombe'u. Ereikwaa xe remimombe'u apu e'ÿ va'e voi.

Angeve ngeve-rupi apohexase

¹³Heta xe nhe'êrã oĩ. Ha kwatia-rehe namondo mo'ái. Tinta-py namoĩ mo'ái kwatia-rehe. ¹⁴Angeve ngeve-rupi apohexase voi. Aipo ramo nhandhomongeta va'erã nhande juru-rupi jajováï nhaĩ-vy.

¹⁵Tapende mbopy'agwapy katu Nhandejáry. Pene irũ gwive a-py oiko va'e, omondo-ta peë-my omandu'aha. Ore irũ pene pa'ũ-my oiko va'e peteĩ teĩ va'e-pe emombe'u ore mandu'aha.

Judas remimombe'ukwe epístola de Judas

Judas omondo onhe'ë kwatia-rehe Nhandejáry rembiporavokwe pegwarã

1 Xe Judas, Hesu Cristo rembigwái. Tiago ryvy xe. Ahai-ta kwatia-rehe xe nhe'ë peë-my gwarã. Peë Nhandejáry pegwa-ma. Nhandejáry, Nhande Ru pende pe'a-ma va'ekwe ojéupe gwarã. Pende rayhu voi ha'e. Onhangareko porã pende-rehe Hesu Cristo pegwarã.² Tapende rovasa katu pende poriahu-vereko reko hagwã Nhandejáry. Tapene mbopy'agwapy tee katu pende rovasa-vy. Tapende rayhu porãve rãve katu pende rovasa-vy Nhandejáry.

Penhemokyre'y katu pemonhe'ë mbojevvy hagwã gwí Hesu Cristo-rehe omombe'u a'ã a'ã rei va'e-pe

³ Xe rembiayhu kwéry are-ma ahaise peë-my. Nhandejáry omboyke-ma nhandéhegwi nhane rembiapo vaikwe nhane resende tee hagwã. Xéhegwi omboyke-ma voi va'ekwe xe rembiapo vaikwe. Ha omboyke-ma ave pendéhegwi araka'e pene rembiapo vaikwe. Upéa-rehe are-ma ahaise ramo jepe, ahai va'erãgwe aheja-ta. Xe tuvixa mba'eve va'e ahai-ta. Tekotevê apomo'arandu ambue va'e. Ko kwatia-rehe ahai ani hagwã pejere rei anhetegwa jarovia va'ekwe-gwí. Ko kwatia ahai pene mokyre'y hagwã, penhe'ë mbojevvy jevy hagwã anhetegwa e'y nhe'ë. Hesu Cristo rehegwa tee nhe'ë peipy'apyhy va'ekwe. Hesegwa anhetegwa e'y nhe'ë pejoko jevy katu.

⁴ Oime-ma pene pa'ũ-rupi gwí Nhandejáry-rehe ndojeroviái va'e.

Porombotavy-vy rei oike nhemi pene pa'ũ-my. “Nhande rekorã Nhandejáry remimbota voi nipo ra'e” peje rei hagwã hemimombe'ukwe-rehe. Ojéhegwi rei omombe'u Nhandejáry remimbota mo'ã. “Nhandejáry nhande rexakwaa rei va'e voi. Opaixagwa jajapo ramo jepe ha'e nhande rexakwaa rei va'erã voi” he'i mo'ã. “Aipo ramo nanhativéi reheve tajaiko katu nhande rexakwaa reive ive hagwã” he'i mo'ã pene mbotavy rei-vy. Ndogweroviái Nhandejáry Hesu Cristo-pe. “Ha'e anho nhande ruvixa” nde'fry hikwái. Pejoko katu upe onhe'ë rei va'e kwéry-pe. Yma va'ekwe Nhandejáry nhe'ë kwatia-rehe oĩ va'e he'i hese:

“Hembiapo vai va'erã ohasa asy hagwã-my oho va'erã”
he'i va'ekwe hese kwéry.

Myamyri-pe Nhandejáry ogwereko asy ete va'ekwe ójehe ndojeroviái-gwi va'ekwe

⁵ Pene rembigwaa-rehe apomomandu'a jevy-ta. Yma va'ekwe Nhandejáry oipe'a myamyri Israel ra'y kwéry Egito vyv-gwi iresende-vy. Ogwerova heraha-vy. Upe rire ohundi tee íxupe kwéry ójehe ndojeroviái va'e kwéry-pe gwemiresendekwe-pe.^u

⁶ Apomomandu'a jevy-ta gwí yváy pygwakwe-rehe, Nhandejáry rembigwaikwe-rehe. Yváy pygwa voi jepe gweko pypkwe-rupi ndopytaséi va'ekwe hikwái. Oheja rei gweko porã teekwe. Upéa-rehe Nhandejáry ombogwey uka-ma va'ekwe íxupe kwéry. Pytũ gwy-py isã-rehe onhapytĩ pytĩ hereko-vy imbohasa asy-vy íxupe kwéry. Ohundi hagwã áry-rehe oha'arõ arõ joty okwa-vy. Nhandejáry renonde-py enterovéa omboaty hembiapokwe pokwe-rehe nhande

^u1:5 Êx 12.51; Nm 14.29-30

rereko hagwā áry-py ohundipa va'erā íxupe kwéry Nhandejáry.

⁷Apomomandu'a jevy-ta ave gwī tetāgwe ymagware-rehe. Sodoma tetāgwe, Gomorra tetāgwe-rehe ave, gwī tetā ijerekwe rehegwa ave-rehe pene mandu'a katu. Myamyri upe pygwa kwéry hembiaipo vai tee va'ekwe hikwái. Nhandejáry rembigwaikwe-rami hembiaipo vai hikwái. Teko rei-rupi opaixagwa ivaive ive va'e ojapo va'ekwe hikwái onhemotí e'y-vy. Upéa-rehe Nhandejáry ohundipa ete va'ekwe íxupe kwéry. Tatagwasu-py voi omokanhymba va'ekwe íxupe kwéry. Upéixa ogwereco va'ekwe íxupe kwéry nhane mo'arandu hagwā. Upéa-rehe Nhandejáry oikwaa uka nhande-vy entéro hembiaipo vai va'e-pe ha'e ombohasa asy arā tata ogwe e'y va'e-py omondo-vy.^v

⁸Aipo ramo jepe upe pene pa'ũ-my oĩ va'e upéa myamyri-rami heko rei-rupi ivaive ive oho-vy. “Nhande kéra-py vérami ahexa nhande rekorā” he'i. “Xe kéra-py ojehexa uka kuri xe-vy nhande rekorā” he'i okéra pygware omombe'u-vy onhembotavy rei-vy. Ha'e ae ojapose va'e rei ojapo hikwái. Gweko vaiha-rupi okwa-vy. Mburuvixa kwéry pogwy-py ndoikoséi ave hikwái. Onhembohory ave yváy pygwa-rehe okwa-vy. Nhandejáry rembigwái kwéry-pe ohexa uka gwova asyha onhe'ē rei rei-vy. ⁹Nhandejáry rembigwái ruvixa Miguel ae ndaha'éi ha'eixagwa. Yváy pygwa tee jepe ojoko hagwā anhaygwasu-pe nonhe'ē asyí joty íxupe. Onhonhe'ē mbojevý jevý jepe araka'e anhaygwasu ndive nonhe'ē asyí joty íxupe. Onhemoakate'y joty mokõive Moisés amyri retekwe-rehe. Miguel ndohejái anhaygwasu ogweraha hetekwe. Onhonhe'ē mbojevý jepe nonhe'ē asyí joty anhaygwasu-pe. “Nde ko ne rembi-

apo vai” nde'íry joty íxupe. “Tande joko katu Tupā Nhandejáry” he'i ae joty íxupe ijoko-vy.^w

¹⁰Upe Nhandejáry nhe'ē omombe'u ra'anga anga rei va'e Miguel arandu-rami e'y voi inharandu. Gwembigwaa e'y-rehe onhe'ē vai vai rei. Mymba ka'agwy rupigwa-rami mante oikwaa gwete-rehe. Ha ha' kwéry oikwaaha-rupi ae oikogwi ae onhehundipa rei va'erā. ¹¹Ohasa asy va'erā. Caim amyri rapekwe-rupi ogwata Nhandejáry remimbota apo e'y-vy. Balaão amyri rapekwe-rupi jevý oiko. Opirapirerā-rehe rei ae omombe'u. Hemimombe'ukwe katu ndaha'éiry voi Nhandejáry rehegwa nhe'ē. Coré amyri rapekwe-rupi jevý oiko. Hembiaipo vai oiko-vy. Yma araka'e Coré onhemoirũ uka heta va'e kwéry-pe ojoko uka hagwā mburuvixagwasu-pe, Nhandejáry remimoĩ va'e-pe. Coré rapekwe-rupi ohasa asy ave arā pene mbo'eha ra'anga kwéry.^x

¹²Peē Nhandejáry reroviaha pejoyhu-gwi penhomboaty meme karugwasu haty-py. Upe jave Nhandejáry nhe'ē omombe'u ra'angaha ave ou. Ojapo vai rei hagwā ou. Ijayvupa rei okwa-vy. Notí kwaái. Ndaheko porái peē-my. Pende rerekoha ramo mo'ā oikose. Ha'e kwéry ae rei onhemohygwyatā. Ita y gwy-py oĩ va'e-rami nhane kanóa ojoka-ta va'e-rami voi pene ra'arō hikwái. Yvytu arai-pe omosarambipaha-rami voi ha'e kwéry naiporái voi peē-my. Yvyra hi'aha óra jepe ndahi'áiry va'e-rami, ha'e kwéry naiporái peē-my. Ndaheko porái voi peē-my. Yvyra yvygwy-gwi ohekýi va'e-rami hikwái. Omano tee-ma va'e-rami ave hikwái. ¹³Ygwasu hatā omýi omboaty gwyjuikwe ohexa uka hagwā oky'akwe. Upéixa ave ha'e kwéry ohexa uka gwekoha ky'akwe hikwái.

^v1:7 Gn 19.1-24 ^w1:9 Dt 34.6; Zc 3.2

^x1:11 Gn 4.3-8; Nm 16.1-35

Gwembiapo vaise-vy ndogwapýi oiko-vy enterove-pe ohexa uka hagwã gweko ky'akwe. Gwendagwe-gwi oripara rei oho-vy jasytata pytũ ha-rupi rei okanhy kanhy oho-vy. Upéixa ave pene mbo'e ra'angaha. Hesu Cristo rape-gwi oripara rei oho-vy. Ndohesapéi avave-pe tape porãrã. Áy katu pytũ-my rei oiko. Nhandejáry ombohasa asy va'erã íxupe kwéry hembiaapo vaikwe-rehe.

¹⁴Yma gware Nhandejáry réry-py Enoque amyri omotenonde pende reko mbo'e vaiharã rekoharã-rehe. Adão amyri remiarirõ joapyri pyri remiarirõkwe jevy oiko va'ekwe Enoque amyri. Ha'e omotenonde pende reko mbo'e vaiharã rekoharã-rehe.

“Nhandejáry ou va'erã” he'i. “Heta gwembigwái imarangatu va'e yváy pygwa kwéry ndive ou va'erã” he'i.^y ¹⁵“Imonhe'ẽ uka-vy hembiapokwe-rehe ou va'erã Nhandejáry. Hembiaapo vaikwe-rehe ombohasa asy va'erã ave” he'i. “Hekoha vai va'ekwe-rehe ombohasa asy va'erã. Ojúepe omboete e'ỹ hagwe-rehe ombohasa asy ave va'erã. Ójehe onhe'ẽ pohýi hagwe-rehe Nhandejáry ombohasa asy ave va'erã íxupe kwéry”

he'i va'ekwe Enoque amyri kwatia-rehe ohai-vy. Upéa ohai ramo pende reko mbo'e vaiharã-rehe omotenonde-ma imombe'u-vy.

¹⁶Mba'éixa po ra'e ha'e kwéry hekoha? Perepara porã katu hekoha-rehe. Onhe'ẽ rei rei oiko-vy ambue kwéry-rehe. Onhomymýi rei rei. Mba'eve-rehe voi ha'e ndovy'áiry. Gwembiapo vaise mante ojapose oiko-vy. Ha'e ae onhe'ẽ-rupi onhembotuvixase mo'ã oiko-vy. Onhembojuruhe'ẽ ete íxupe kwéry oiko-vy ome'ẽ

uka hagwã ojúepe gwarã. Upéixa voi pene mbo'e ra'anga va'e.^z

**Pende resa pemondo katu
Nhandejáry Hesu Cristo ou
jevý hagwã áry-rehe
peha'arõ porã hagwã íxupe**

¹⁷Peẽ, xe rembiayhu kwéry, pene mandu'a katu Nhandejáry Hesu Cristo remimondo tee remimombe'ukwe-rehe. ¹⁸Kóixa he'i va'ekwe peẽ-my:

“Ogwahẽ-tama yvy opa hagwã áry. Upe jave ogwahẽ va'erã ou-vy gwĩ Nhandejáry reroviaha-rehe onhembohory va'e. Nomboetéi va'erã Nhandejáry-pe. Gweco vai-rupi ae oiko va'erã” he'i va'ekwe pene mo'arandu-vy.

¹⁹Ha ko'anga katu perepara pene mbo'e ra'angaha reko-rehe. Gwemimombe'u ambue mbue-rupi omboheko joavypa Hesu Cristo reroviaha kwéry-pe. Teko rei-rupi inharandu. Ndogwerekói Nhe'ẽ Marangatu tee va'e inharandurã ome'ẽ hagwã.

²⁰Peẽ ae katu, xe rembiayhu kwéry, penhemo'aranduve nduve katu peiko-vy. Hesu Cristo heko marangatu tee va'e-rehe pejerovia-gwi peẽ ave pende reko marangatu hagwã katu peiko-vy. Oĩ pende py'a-py Nhe'ẽ Marangatu tee va'e. Ipu'aka-rupi pembojeupive pive katu Nhandejáry-pe pene nhe'ẽ. ²¹Nhandejáry nhande rayhuha-rehe pene mandu'a meme katu inhe'ẽ pejapo meme hagwã. Pende resa pemondo katu Nhandejáry Hesu Cristo-rehe. Ha'e nhande poriahu-vereko va'e. Nhane mogwahẽ porã va'erã gwenda-py jaiko hagwã opa e'ỹ reheve onhondive. Nhande rekove opa e'ỹ va'erã-rehe peha'arõ porã katu.

²²Gwĩ Hesu Cristo-rehe ojerovia ku'a ku'a va'e-pe, gwĩ ipy'a mokõi-rupi oiko va'e-pe, pemo'arandu porã katu ojerovia

porã hagwã hese. ²³Peresende uka katu íxupe kwéry, gwĩ tata-py ho'a-tama va'e-ramipe peresende uka ani hagwã Nhandejáry ombohasa asy tee íxupe kwéry tata ogwe e'ỹ va'e-py. Peiporiahuvereko rei katu gwĩ teko vai-rupi oiko va'e-pe, gwĩ notĩ kwaái va'e-pe. Oĩ ramo tetekwe ine va'e, ijao-rehe ave inegwe ohasapa. Xáke upéa-gwi. Ani erenhemongy'a uka teĩ íxupe. Pene mbohekoha vai va'erã. Tapende kyhyje katu íxugwi pemoirũ hagwã íxupe. Hembaliapo vai va'e-pe ae peiporiahuvereko rei íxupe peipytygwõ-vy.

**Judas omomba'egwasu
Nhandejáry-pe imboete-vy**

(1 Co 1.8; 10.13; Ef 3.20-21; 1 Tm 1.17)

²⁴Nhandejáry ipu'aka tee va'e. Onhangareko porã nhande-rehe ani hagwã jaiko jajejavy reheve. Nhane

mogwahẽ va'erã onhemomba'egwasu ete ha-py nhande py'a potĩ marangatu reheve. Javy'a ete va'erã indive jaiko ramo. ²⁵Nhandejáry mante Tupã tee. Ha'e anho nhane mopotĩ tee va'e nhane resendehaty. Nhandejáry Hesu Cristo omano va'ekwe omboyke hagwã nhandéhegwi nhane reko jejavy ky'akwe. Upéa-rehe tanhamomba'egwasu ete katu Nhandejáry-pe. Ha'e anho Tupãgwasu tee onhembotuvixa mba'e tee va'e. Ha'e anho nhande Ruvixa tee voi. Ipogwy-py enterove oiko va'e. Inhe'ẽ-py enterove toiko. Upéixa omomba'egwasu va'ekwe nhande ypy oiko e'ỹ mboyve. Omboete hagwe-rami ãy peve joty tomomba'egwasu íxupe. Ha opa e'ỹ reheve upéixa-ma tomomba'egwasu ave Nhandejáry-pe. Amém.

Hesu Cristo rembiexa ukakwe apocalipse de João

1 Yma va'ekwe Nhandejáry ohexa uka Hesu Cristo-pe mbava'e pa oiko-ta nhande-vy. Ndahi'aréi ko oiko va'erã nhande-vy oiko-ta. Omombe'u íxupe omombe'u jevy hagwã ójehe ojerovia va'e kwéry-pe.

Upéi Hesu Cristo ombou gwembigwái yváy pygwa va'e ohexa uka jevy hagwã João-pe ikéra-py vérami. Upéi okéra-py vérami ohexa va'ekwe João ohai kwatia-rehe oikwaa uka hagwã enterovéa-pe. ²Opamba'e ohexa va'ekwe, ohendu va'ekwe ohaipa kwatia-rehe omombe'u-vy. Anhete teegwa ko kwatia pygwa Nhandejáry nhe'ë Hesu Cristo ohexa uka va'ekwe João-pe. Gwembiexagwe katu ohai va'ekwe João kwatia-rehe.

³Ovy'a va'erã voi ko kwatia nhe'ë omonhe'ë va'e. Ovy'a voi ave arã henduháry ogwata ramo oiko-vy hemimombe'ukwe-rupi. Ndahi'arevéi-ma oiko va'erã nhande-vy. Oiko-ma va'erã ko va'e nhe'ë nhane renonderã omombe'u va'ekwe.

João ohai kwatia nhe'ë sete tetã-my oiko va'e Hesu reroviaha kwéry pegwarã

⁴Xe, João, ahai-ta ko va'e kwatia nhe'ë sete tetã-my oiko va'e pegwarã kwatia. Hesu reroviaha onhomboaty aty va'e Ásia vvy-rupi oiko va'e kwéry pegwarã kwatia ahai-ta.

Tapende rovasa porã pende rexakwaa rei-vy Nhandejáry. Tapene mbopy'agwapy ave. Nhandejáry ha'e voi va'e. Yma gwive voi oiko va'ekwe. Ha opa e'ý reheve joty oiko va'erã.

Tapende rovasa porã pende rexakwaa rei-vy. Tapene mbopy'agwapy ave

upe Nhandejáry mandaha renda-py okwa va'e, sete nhe'ë marangatu Tupã Nhandejáry gwapy haty renonde-py okwa va'e. ⁵Tapende rovasa porã pende rexakwaa-vy pene mbopy'agwapy-vy ave Hesu Cristo. Ha'e anhete teegwa va'e voi. Omano ete rire ha'e onhemoígove jevy oikove jevy-ma va'ekwe. Onhypyrũ va'ekwe nhande-vy omano va'ekwe atýra-gwi opuã jevy va'erã oikove jevy hagwã. Ko vvy pygwa mburuvixagwasu oiko va'e kwéry ruvixave voi Hesu. Ha'e nhande rayhuha voi. Omano va'ekwe oipe'a hagwã nhandéhegwi nhane rembiapo vaikwe. Gwugwy avyte-py omano-gwi nhande py'a omopotĩ va'ekwe.^a ⁶Gwe'yirã voi nhande pe'a va'ekwe. “Pa'i-rami peiko va'erã xe Ru-pe. Nhandejáry ramo oiko va'erã peë-my xe Ru” he'i nhande-vy nhande pe'a-vy. Upéa-gwi tanhamomba'egwasu meme katu Hesu Cristo-pe. Toiko ha'e imburuvixagwasu ijapy e'ý reheve. Amém.^b

⁷Pema'ë katu, ou-ta Hesu. Araigwasu avyte-rupi ogwejy-tama ou-vy. Ha'e ojehexa uka-ta entéro va'e-pe ogwejy ou-vy ramo. Gwĩ ikutuhare jepe ohexa-ta ave íxupe igwejy igwahê ramo. Opa va'e ko vvy arigwa onhemboasy arã ohexa ou-ma ramo. Upe va'e aipota voi. Amém.^c

⁸Tupã Nhandejáry onhemombe'u nhande-vy:

“Mba'e pyyrũ ramo voi aiko-ma xe va'ekwe. Ipaha rire ave xe aiko joty. Mba'e nheypyrũha voi ko xe. Mba'e paha voi ave ko xe”^d

he'i ójehe onhemombe'u-vy.

Ha'e ko Tupã tee voi. Ha'e va'e voi. Yma gwive oiko va'ekwe opa e'ý va'e voi ha'e. Ha'e ipu'aka tee va'e voi entéro va'e rehe.

**Hesu, imba'egwasuha reheve
ojehexa uka va'ekwe João-pe**

⁹Xe, João, ahexa va'ekwe Hesu ojehexa uka ramo xe-vy. Xe kéra-py rei vérami aiko jave ahexa va'ekwe íxupe. Xe, João, pende re'yí va'e. Hesu-rehe jajerovia-gwi nhande jaiko ojoe'yí kwéry ramo. Hese ha-py jahasa asy asy jaiko-vy. Upe jave nhandemokiriri katu Nhandejáry Nhande Ruvixagwasu áry-rehe ha'arô-vy.

Hesu-rehe ha-py aime ramo va'ekwe preso ahexa va'ekwe íxupe. Hesegwa nhe'ê amombe'u mbe'u-gwi upe anhetegwa nhe'ê amombe'u mbe'u-gwi xe moĩ va'ekwe preso hikwái. Ygwasu mbyte-py oĩ va'e yvy'ajere héry va'e Patmos. Upe-py aime preso jave ojehexa uka va'ekwe xe-vy Hesu.

¹⁰Peteĩ domingo-py Nhandejáry Nhe'ê Marangatu tee va'e peteĩ onhe'ê va'e ohendu uka xe-vy. Xe rapykwe-gwi ahendu hatã onhe'ê va'e onheandu ukavy xe-vy. Temimbygwasu nhe'ê ramigwa hatã ahendu.

¹¹He'i xe-vy:

—Ehai katu ne rembihexarã kwatia-rehe, he'i va'ekwe xe-vy. —Sete tetãmy oiko va'e pegwarã kwatia ehai katu. Hesu reroviaha onhomboaty aty va'e kwéry pegwarã emoĩ katu kwatia-rehe, he'i. —Erehai rire eraha uka Éfeso tetã mygwa-pe. Eraha uka ave Esmirna tetã mygwa-pe ave, Pérgamo tetã mygwa-pe ave, Tiatira tetã mygwa-pe ave, Sardes tetã mygwa-pe ave, Filadélfia tetã mygwa-pe ave, Laodicéia tetã mygwa-pe ave, he'i va'ekwe xe-vy ohai uka-vy. —Hesu reroviaha upe sete tetã mygwa kwéry pegwarã ne rembihexavyrã ehai katu, he'i voi va'ekwe xe-vy.

¹²⁻¹³Onhe'ê ramo ajere va'ekwe ama'ê ahexa hagwã. Ajere ama'ê hese-ma ramo ahexa-ma Nhande Ryke'y tee va'e ra'e. Sete tataendy'y ouro-gwi ijapopyre va'e

ahexa. Ipa'ũ-my oĩ Nhande Ryke'y tee va'e. Oao puku puku reheve onhembo'y oĩ-vy. Ikupy peve ogwahê ijao. Ipyti'a kwaha ouro-gwi ijapopyre. ¹⁴Morotĩ hi'avvy. Ovexa ragwe potĩpyre morotĩ va'e-rami hi'avvy. Amandáu-rami hi'avvy morotĩ. Tata rendy-rami voi hesa nhande resaka. ¹⁵Ipy ave hyverapa. Bronze tata-py ombohyku jave onhembohyvera vera va'e-rami ipy. Inhe'ê ryapu etei. Y hyapu hatãha-rami voi hyapu atã inhe'ê. ¹⁶Ha opo ijakatúa va'e pyte-py ogwereco sete jasytata. Ijuru-gwi ojehexa osê va'e. Kysepuku hãĩ jovái va'e ramigwa inhe'ê. Overapa va'e-rami voi hova. Hembipepa voi hova. Kwarahy larose hembipe porã va'e-rami omohembipepa hova.

¹⁷Ahexa-ma íxupe-ma ramo ha'a ipy renonde-py. Omano va'e-rami voi xe ha'a ipy renonde-py. Ha'e katu oakatúa gwigwa opo omoĩ xe-rehe.

—Ani erenhemondy'i teĩ xéhegwi, he'i xe-vy. —Xe ko mba'e ypyrũha voi, he'i xe-vy. —Ipaha ramo voi ko xe aiko va'e voi, he'i xe-vy. ¹⁸—Xe aikove tee va'e voi, he'i. —Amano tee va'ekwe. Amano rire aikove jevy-ma. Áy katu ndapavéi-ma va'erã voi aiko-vy. Namanori norivéi-ma va'erã xe, he'i. —Xe aipota ramo omano, omano arã yvypóry, ha ndaipotáĩ ramo omano, nomanói ave va'erã. Xe nhe'ê-py ae mate omano va'erã. Xe nhe'ê-py ave omano va'ekwe opyta va'erã imbohasa asy hagwã-py, he'i xe-vy onhemombe'u-vy.

¹⁹—Ehai katu kwatia nhe'ê. Ne rembihexavyrã ehaipa. Áy oiko va'erã ahexa uka-tama nde-vy. Upe rire oiko jevy va'erã yvypóry renonderã-rehe ahexa uka-tama nde-vy erehai hagwã nde kwatia-rehe. ²⁰Upéa erehexa va'e-rehe aikwaa uka-ta ave nde-vy. Sete jastata erehexa va'e xe po-py. Sete tataendy'y pa'ũ-my anhembo'y aĩ-vy. Upe va'e-rehe amombe'u-ta nde-vy. Oĩ sete tetãmy xe reroviaha kwéry onhomboaty aty meme

hikwái. Upe tataendy'y he'ise upe tetã-rehe. Ha upe va'e kwéry rerekwa oĩ xe remimoĩgwe sete ave. Jasytata he'ise upe xe remimoĩgwe-rehe, he'i xe-vy. Upéixa he'i xe-vy, Hesu xe-vy anho mante ojehexa uka va'ekwe.

Hesu reroviaha Éfeso tetã mygwa pegwarã nhe'ë

2—Ehai katu xe nhe'ë kwatia-rehe, he'i xe-vy. —Éfeso tetã mygwa-pe anhemonhe'ëse, he'i. —Xe-rehe ha-py onhomboty aty va'e kwéry rerekwa-pe xe remimoĩgwe pegwarã ehai katu xe-vy, he'i. —Ko va'e ehai íxupe gwarã, he'i va'ekwe xe-vy.

—Ko xe po akatúa-py areko va'e sete jasytata va'e voi xe, he'i ójehe. —Sete tataendy'y pa'ũ-rupi ogwata va'e voi ko xe, he'i ojehegwa ohai uka-vy. ²—Ko'ã anhemonhe'ëse nde-vy, he'i ohai uka-vy. —Aikwaa porã-ma nde rekoha. Erema'apo apo porã meme. Eremboykepa voi teko rei-rupi oiko va'e kwéry pendéhegwi. Ndererovia reíry ave enterove va'e-pe. “Xe Tupã Nhandejáry remimondo va'e” he'i ramo peë-my, erejeapysaka porã ereikwaa porã hagwã ijapu va'e para'e, Nhandejáry nhe'ë mombe'u ã'ã ã'ãha rei para'e, Nhandejáry nhe'ë tee omombe'u va'e para'e, oakã-gwi rei para'e omombe'u nhe'ë. Ereporandu kwaa voi nhe'ë-rehe. Ha nde katu ndererovia mo'ãi voi ijapu va'e nhe'ë. Aikwaa-ma katu xe nde rekokwe. ³Xe aikwaa ave ereha'arõ teeha. Ha erehasa asy asy-ma xe-rehe ha-py. Na nde kweráiry vyteri joty xe ra'arõ-vy. ⁴Upéixa nde rekokwe porã jepe ndavy'apáiry vyteri nde-rehe ndaxe rayhugwasuvéimagwi. Yma nde xe rayhu tee voi va'ekwe. Ha ãy katu ndaxe rayhuvéima. Ne mandu'a ku'a ku'a rei-ma xe-rehe. Nde resa yvuku rei-ma mombyrygwi xe-rehe. Upe va'e nde rekoha-rehe xe ndavy'ái voi.

⁵—Ne mandu'a katu upe nde reko porãgwe-rehe. Áy ae katu haimete ndaxe rayhuvéi-ma. Erova jevy katu xe-rehe nde resa. Ejevvy jevy katu yma ne rembiapo porã nhypyrũgwe-rupi ereiko jevy hagwã. Ndererováí ramo nde resa xe rayhu porã jevy hagwã, aha va'erã nde ha-py arova va'erã ndéhegwi nde rataendy'y ererova e'y-gwi nde rekoha.

⁶—Oĩ joty petei mba'e erejapo xe mbovy'a va'e. Xe-rami nde ave nde jegwaru gwí Nicolaíta rembiapo-rami hembiapo va'e-gwi, he'i. ⁷—Ne aranduse va'e, ejeapysaka porã katu ko Tupã Nhandejáry Nhe'ë Marangatu tee va'e nhe'ë-rehe. Hesu reroviaha kwéry pegwarã-rehe ejeapysaka porã katu. Onhembohekopyatã uka va'e xe-vy, ojehesa rerova e'y va'e xéhegwi va'e-pe ae ha'uka-ta yváy pygwa yvaaju Nhandejáry kokwegwasu mbyte-py oĩ va'e yvaaju. Upe yvaaju ho'u va'e oikove arã opa e'y va'erã voi, he'i. —Upéa ha'ese nde-vy anhemonhe'ë-vy, he'i ohai uka-vy Éfeso tetã mygwa kwéry pegwarã. Upéa he'i xe-vy Hesu, xe-vy anho mante ojehexa uka ramo va'ekwe.

Hesu reroviaha Esmirna tetã mygwa kwéry pegwarã nhe'ë

⁸—Ehai jevy katu xe nhe'ë kwatia-rehe, he'i jevy xe-vy. —Esmirna tetã mygwa-pe anhemonhe'ëse ave, he'i. —Xe-rehe ha-py onhomboty aty va'e kwéry rerekwa-pe xe remimoĩgwe pegwarã ehai katu xe-vy, he'i. —Ko va'e ehai íxupe gwarã, he'i va'ekwe xe-vy.

—Xe ko mba'eve vyteri ndoikói ramo xe aiko-ma voi va'ekwe. Opa ramo jepe xe aikove joty va'erã. Apa e'y reheve voi xe aikove joty arã. Amano-ma va'ekwe. Upéi aikove jevy va'ekwe. Áy katu namano jevyvéi-ma va'erã xe, he'i ójehe. —Anhemonhe'ëse nde-vy, he'i ohai uka-vy va'ekwe.

⁹—Xe aikwaa-ma nde rekoha. Nde erehasa asy ereikovyha aikwaa-ma. Nde poriahu tee voi nde ereiko-vy. Upe jave jepe heta joty ne mba'erã yváy-py.

—Aikwaa ave heta onhe'ẽ vai vai rei nde-rehe. Aikwaa voi inhe'ẽ kwéry: Xe judeu kwéry va'e ko xe. Upéa-rehe xe Nhandejáry re'ýi, he'i rei rei ójehe okwa-vy. Xe ae ha'e-ta, Ha'e kwéry anhaygwasu re'ýi va'e voi, ha'e voi hese kwéry. Nde-rehe onhe'ẽ vai vai va'e-rehe aipo ha'e.

¹⁰—Xe aikwaa ave nde rekorã. Nde-rehe ija'e'ý va'e nde rereko asy-ta. Upe va'e-gwi ani erekyhyje teĩ. Anhaygwasu rekoha ogwereco va'e omoĩ va'erã preso gwĩ pene pa'ũ mygwa. Peteĩ teĩ pende rekoha oikwaase-gwi pene moĩ arã preso. “Ojerovia tee para'e Hesu-rehe, ndojerovia teéiry para'e?” he'i-vy pene moĩ arã preso. Nda aréi arã nde rereko asy. Dez áry peve mate nde rereko asy va'erã. Upéixa nde rereko ramo jepe ani joty erejere xéhegwi. Eremano peve jepe ejerovia tee katu xe-rehe. Erejere e'ý ramo ame'ẽ va'erã nde-vy nde rekoverã opa e'ý va'erã.

¹¹—Ne aranduse va'e, ejeapysaka porã katu ko Tupã Nhandejáry Nhe'ẽ Marangatu tee va'e nhe'ẽ-rehe. Hesu roviaha kwéry pegwarã-rehe ejeapysaka porã katu. Onhembohekopyatã uka va'e xe-vy ogwata meme haggwã ipukukwe-vy xe ndive oikove jevy rire nomano jevyvéi-ma va'erã. Ijukaharãgwe ndaipu'akavéi-ma va'erã hese, he'i. —Upéa ha'ese nde-vy anhemonhe'ẽ-vy, he'i ohai uka-vy Esmirna tetã mygwa kwéry pegwarã. Upéa he'i xe-vy Hesu xe-vy anho mante ojehexa uka ramo va'ekwe.

Hesu roviaha Pérgamo tetã mygwa kwéry pegwarã nhe'ẽ

¹²—Ehai jevy katu xe nhe'ẽ kwatia-rehe, he'i jevy xe-vy. —Pérgamo tetã

mygwa-pe anhemonhe'ẽse ave, he'i. —Xe-rehe ha-py onhomboaty aty va'e kwéry rerekwa-pe xe remimoigwe pegwarã ehai katu xe-vy, he'i. —Ko va'e ehai íxupe gwarã, he'i va'ekwe xe-vy.

—Xe ko kysepuku hãĩ jovái va'e rerekoha voi ko xe. ¹³Aikwaa voi xe nde rekoha. Anhaygwasu rekoha-rupi oiko va'e pa'ũ-my voi ereiko. Íxupe ae omboete ojáry ramo ogwerokwa hikwái. Nde katu nderejehesa rorovái joty xéhegwi. “Hesu roviaha voi” he'i joa nde-rehe upe pygwa kwéry. Nderejeréiry joty xéhegwi. Erejerovia tee voi xe-rehe. Ne retã anhaygwasu Satanás oikoha voi. Gwĩ xe rehegwa nhe'ẽ omombe'u porã va'ekwe-pe ojuka va'ekwe upe pygwa. Antipas amyri-pe ojuka va'ekwe hikwái. Upéixa xe rembigwái amyri-pe ombohasa asy ramo jepe va'ekwe nande resaráry voi joty va'ekwe xéhegwi. Upéa nde reko porã-rehe aikwaa.

¹⁴—Oĩ ae ne rembiapokwe xe mbovy'are'ýha. Eremoirũ meme-gwi heko vai va'e-pe. Oĩ gwĩ ne irũ ne ndive oiko va'e kwéry ojohu porã Balaão amyri remimombe'ukwe. Naiporãĩ upéa. Yma va'ekwe Balaão amyri nhe'ẽ ohendu-gwi myamyri pene ramoigwasu kwéry ojejavypa va'ekwe. Balaão amyri ogwerova ukapa myamyri pende ramói kwéry Nhandejáry remimombe'ukwe-gwi. Hemimombe'ukwe e'ý-my Balaão amyri ohekombo'e vai va'ekwe Balaque amyri-pe ombotavy haggwã Israel remiarirõ kwéry-pe. Upéixa Nhandejáry remimbota e'ý ojapo uka va'ekwe íxupe kwéry. Ombotavy rei voi íxupe kwéry. Heko porãgwe-gwi ogwerova ukapa íxupe kwéry ho'u uka íxupe kwéry gwĩ ipotĩ e'ý va'e. “Iporã voi ko ja'u so'o. Tupã ra'anga rovagwy-py ijukapyre ro'o ja'u katu” he'i ombotavy rei haggwã íxupe kwéry omboete haggwã

Tupã Nhandejáry e'ỹ va'e kwéry-pe. Omombe'u ave íxupe o'tí e'ỹ reheve oiko hagwã. Ha ko'ãy katu gwí ne irũ kwéry aipo va'e nhe'ẽ ojohu porã joty hikwái. Oiko hekombo'e vaikwe-rupí hikwái. Naiporãi voi eremoirũ íxupe kwéry. Upéa-rehe xe ndavy'ái, he'i.^e

¹⁵—Oí ave ne ndive oiko va'e, ne irũ kwéry Nicolaíta kwéry remimombe'u ojohu porã va'e. Gwekoha oipe'a ave íxugwi kwéry. Niporãi voi eremoirũ ha'e kwéry.

¹⁶—Erova katu upe nde rekoha. Ererova e'ỹ ramo nde rekoha vai-gwi, aha-ta nde ha-py. Ndaxe arevéi-ma aha hagwã orombohasa asy. Areko asy-ta gwekoha ogwerova e'ỹ va'e kwéry-pe. Onhorairõ va'e-rami voi areko asy-ta íxupe kwéry. Kysepuku-rami voi aiporuta xe nhe'ẽ ipy'apy-py kwéry amoinge hagwã.

¹⁷—Ne aranduse va'e, ejeapysaka porã katu ko Tupã Nhandejáry Nhe'ẽ Marangatu tee va'e nhe'ẽ-rehe. Hesu reroviaha kwéry pegwarã-rehe ejeapysaka porã katu. Onhembohekopyatã uka va'e xe-vy xe rape-rupí ogwata meme hagwã areko porã va'erã. Teminhomigwe ha'u uka va'erã íxupe héry va'e maná. Ame'ẽ va'erã ave íxupe peteí ita morotí. Hese onhemoi va'ekwe héry. Avave ndoikwaáiry upe héry hesegwa. Ha'e ae ijáry mate oikwaa va'erã heryrã. Upéa ha'ese nde-vy anhemonhe'ẽ-vy, he'i ohai uka-vy Pérgamo tetã mygwa kwéry pegwarã. Upéa he'i xe-vy Hesu xe-vy anho mante ojehexa uka ramo va'ekwe.

**Hesu reroviaha Tiatira tetã
mygwa kwéry pegwarã nhe'ẽ**

¹⁸—Ehai jevy katu xe nhe'ẽ kwatia-rehe, he'i jevy xe-vy. —Tiatira tetã mygwã-pe anhemonhe'ẽse ave, he'i. —

Xe-rehe ha-py onhomboaty aty va'e kwéry rerekwa-pe xe remimoigwe pegwarã ehai katu xe-vy, he'i. —Ko va'e ehai íxupe gwarã, he'i va'ekwe xe-vy, he'i.

—Xe ko Tupã Nhandejáry ra'y tee voi. Xe ko xe resa tata rendy-rami ohesape va'e voi ko xe. Bronze hyverapa va'e-rami voi xe py hyverapa, he'i.

¹⁹—Xe aikwaa porã voi nde rekoha. Xe rayhuha voi nde. Erejerovia porã voi xe-rehe. Ereporohayhu kwaa voi nde. Ereipytygwõ tygwõ kwaa voi ereikovy. Ereha'arõ arõ kwaa ave Nhandejáry he'i va'ekwe oiko hagwã. Ne rembiapo nhypyrũ-gwi iporãve rãve oho-vy.

²⁰—Upéixa jepe xe-vy ereiko porã jepe oí vyteri nde rekoha xe mbovy'are'ỹ va'e. Upéa-rehe anhe'ẽ pohýi-ta nde-vy. Oí pene pa'ũ-my upe kunha Jezabel ramigwa hekoha vai eterei va'e. Ha, “Ani teĩ eremombe'u nhe'ẽ vai rei” nderéi joty íxupe. Ha'e ombo'e mbo'e vaipa voi xe reroviaha kwéry-pe. Ha, “Anive upéixa eremombe'u mbe'u rei nhe'ẽ rei” nderéi joty íxupe. Henduha kwéry-pe ave nderéi, “Ani erehendu teĩ upe va'e nhe'ẽ. Ekirirí rei katu íxugwi. Ani ererovia teĩ íxupe. Upéa ko ijapu va'e voi” nderéi ave henduháry-pe. Upéa-rehe xe ndavy'ái voi. Ombotavy tavy voi xe reroviaha kwéry-pe. “Tupã Nhandejáry nhe'ẽ-py amombe'u voi” he'i rei rei ójehe. Ha nde katu, “Ani erenhe'ẽ rei teĩ” nderéi íxupe. Heko porãgwe-gwi ogwerova uka rei xéhegwi xe reroviaha kwéry-pe. “Ani eretí pejogwereco menda e'ỹ reheve” he'i rei upe kunha omombe'u-vy. “Iporã joty ja'u ramo so'o tupã ra'anga rovagwy-py ijukapyre va'e” he'i ave xe reroviaha kwéry-pe ombotavy rei-vy. Ha nde, ereheja rei íxupe. Niporãi voi upéa. Ejoko katu íxugwi.^f

²¹—Xe aha'arõ arõ va'ekwe upe kunha ogwerova hagwã mo'ã tekoha vai-gwi

gwekoha. Ha ndogwerova mo'ái voi gwekoha. ²²Anhete upéa-rehe ambohasy ete-ta íxupe gwupa-py ohasa asy asy tee hagwā. Gwī indive oiko teko rei-rupi va'ekwe-pe ave ambohasa asy-ta ave indive. Ko'ánga ambohasa asy-ta íxupe kwéry. Upe kunha ndive oiko va'e ndogwerováí ramo gwekoha, ndohejáí ramo gwembiapo vaikwe ambohasa asy tee-ta voi íxupe kwéry.

²³—Ha upe kunha remimbo'e-rupi oiko va'e kwéry omanomba-ta. Xe ahundipa-ta íxupe kwéry. Upéixa ramo entéro xe reroviaha va'e opa-rupi oiko va'e oikwaa-ta ipy'a pygwa xe aikwaaha. Ne akā mygwa nde py'apygwa ave aikwaapa voi xe, he'i.

—Ha peẽ katu, apogwereco-ta peteĩ teĩ-pe pene rembiapokwe-rehe. Hekoha vai va'ekwe-pe areko asy va'erã íxupe. Ha hekoha porã va'ekwe-pe areko porã ave va'erã. Pene rembiapo apokwe-rami apogwereco arã. Upéa ha'ese Jezabel ramigwa va'e nhe'ẽ renduha kwéry-pe.^g

²⁴—Ha peẽ ambue kwéry va'e napehenduséiry upe kunha nhe'ẽ. Kóa ha'ese peẽ-my. Tiatira tetã-my peime jepe pende rekoha porã meme va'e voi peẽ. Pene mbo'e mbo'e ramo jepe napehendúiry joty peẽ upe kunha nhe'ẽ. Heroviaha kwéry he'i mo'á: “Ore, ore aranduve pendéhegwi” he'i rei va'ekwe peẽ-my ójehe kwéry. “Orohendu-ma Nhandejáry nhe'ẽ, ha anhaygwasu arandu ave oroikwaa ave ore” he'iri iri va'ekwe ójehe kwéry. Ojohu porã joty voi upe kunha nhe'ẽ hikwái. Anhaygwasu rekoha-rupi voi katu oiko hikwái. “Oroikwaa voi anhaygwasu rekoha” he'iri iri joty ójehe. Ha peẽ katu ndapejohu poráiry inhe'ẽ. Peẽ katu ndapeikóiry kuri anhaygwasu arandu-rupi. Upéa pende rekoha-rehe avy'a. Aỹ katu

namombe'u heta mo'avei-ma peẽ-my. ²⁵Xe ra'arõ tee jave xe aju jevy hagwā áry peve eiko porã katu xe nhe'ẽ-py xe remimombe'ukwe-py, he'i.

²⁶⁻²⁸—Onhembohekopyatã va'e, xe nhe'ẽ ojapo meme va'e-pe ambotuvixa va'erã. Omano peve aju jevy ha áry peve ojapo meme ramo xe nhe'ẽ ambotuvixa arã íxupe. Tetã tetã mygwa kwéry xe reroviaha e'ỹ va'e kwéry gwive amoí-ta ipogwy-py. Yma va'ekwe xe Ru omoí va'ekwe opavave xe pogwy-py. Upéixa ave amoí jevy-ta xe-rehe ha-py onhembohekopyatã va'e pogwy-py. Ogwereco va'erã mburuvixagwasu tee mba'e hierro-gwi ijapopyre enterove oikwaa hagwā ipogwy-py oiko-ma xe rerovia e'ỹha kwéry gwive. Ha omanda asy-ta hese kwéry. Ipu'aka hagwe omongu'ipata ita-rami. Mba'e rryru tuju gwigwarami omongu'ipa rei va'erã íxupe kwéry ipu'aka hagwe. Omanda asy va'erã hese kwéry. Ha xe nhe'ẽ ojapo va'e-pe ame'ẽ ave ima'erã jasytata ko'ẽ reruha.

²⁹—Ne aranduse va'e, ejeapysaka porã katu ko Tupã Nhandejáry Nhe'ẽ Marangatu tee va'e nhe'ẽ-rehe. Hesu reroviaha kwéry pegwarã-rehe ejeapysaka porã katu. Upéa ha'ese nde-vy anhemonhe'ẽ-vy, he'i ohai uka-vy Tiatira tetã mygwa kwéry pegwarã. Upéa he'i xe-vy Hesu xe-vy anho mante ojehexa uka ramo va'ekwe.

Hesu reroviaha Sardes tetã mygwa kwéry pegwarã nhe'ẽ

3—Ehai jevy katu xe nhe'ẽ kwatia-rehe, he'i jevy xe-vy. —Sardes tetã mygwa-pe anhemonhe'ẽse ave, he'i. Xe-rehe ha-py onhomboaty aty va'e kwéry rerekwa-pe xe remimoígwe pegwarã ehai katu xe-vy, he'i. —Ko va'e ehai íxupe gwarã, he'i va'ekwe xe-vy.

—Xe ko Tupā Nhandejáry rovagwypy sete nhe'ẽ marangatu ogwerokwa va'e rerekoha voi ko xe. Sete jasytata rerekoha voi ave ko xe. Aikwaa voi nde rekoha. “Ojerovia tee Hesu-rehe” he'i rei nde-rehe hikwái. Ne rerakwã porã rei nde. Nde rekoha tee xe aikwaa voi ave. Nderejerovia porã-gwi xe-rehe omano ma va'ekwe-rami voi ereiko. Ndejéupe ne rembiapo porã porã mo'ã ereikovy, ha Nhandejáry-pe katu naiporãiry voi. ²Erepara katu ndéjehe. Anive oke va'e-rami rei ereiko. Enhembohekopyatã uka katu xe-vy ne rembigwaa porãgwepy ereiko hagwã. Okanhy va'erã-ramima oiko ndéhegwi nhe'ẽ porã. Eiko katu ha'e-rupi. Nhandejáry-pe ne rembiapo porã mo'ã. Nerembovy'áiry joty íxupe. Ndaha'úi nde py'apy gwive erejapo erejapo va'e. Nane kyre'y porã erejapo-vy. Upéa aikwaa-ma voi xe, he'i.

³—Ne mandu'a kena anhetegwa nhe'ẽ Nhandejáry remimombe'ukwe-rehe. Ani eremokanhy tei upe va'e nhe'ẽ. Erova katu nde rekoha Nhandejáry remimombe'ukwe erejapo porã jevy hagwã. Erepara para katu ndéjehe xe mbovy'a hagwãixa ereiko meme hagwã. Agwahẽ hagwã óra katu ndereikwaái va'erã. Omonda va'e ogwahẽha óra-rami aju arã nde ha-py. Xe ra'arõ e'y reheve agwahẽma va'erã aju-vy.

⁴—Upéixa ereiko jave xe ndive oí joty gwí xe ndive ogwata porã va'e upe pene retã-my, Sardes tetã-my. Ijao morotí va'e-rami ipy'a ky'a e'y reheve oiko joty. Naimandu'ái mba'e vai-rehe. Ha'e kwéry oao morotí reheve oiko-ta xe ndive. Tupã Nhandejáry remimboete voi ha'e kwéry. “Ipy'a potí-ma” he'i va'ekwe hese kwéry. ⁵Upéixa omonde va'erã oao morotí entéro xe-vy onhembohekopyatã va'e xe-rehe ojehesa mondo mondo va'e gwive. Hekove apyre'y reheve hagwã

héry pa'ũ-my onhemoi va'ekwe kwatiarehe héry. Upe kwatia-gwi namboje'ói voi arã héry. “Ko va'e kwéry xe re'yí tee” ha'e-ta hese xe Ru-pe. Xe Ru rembigwái kwéry yváy pygwa-pe ave upéixa ave amombe'u-ta hese kwéry. ⁶Upéa ha'ese nde-vy anhemonhe'ẽ-vy, he'i ohai ukavy.

—Ne aranduse va'e, ejeapysaka porã katu ko Tupã Nhandejáry Nhe'ẽ Marangatu tee va'e nhe'ẽ-rehe. Hesu reroviaha kwéry pegwarã-rehe ejeapysaka porã katu. Upéa erehai upe Sardes tetã mygwa kwéry pegwarã, he'i xe-vy Hesu xe-vy anho mante ojehexa uka ramo va'ekwe.

Hesu reroviaha Filadélfia tetã mygwa kwéry pegwarã nhe'ẽ

⁷—Ehai jevy katu xe nhe'ẽ kwatiarehe, he'i jevy xe-vy. —Filadélfia tetã mygwa-pe anhemonhe'ẽse ave, he'i. —Xe-rehe ha-py onhomboaty aty va'e kwéry rerekwa-pe xe remimoigwe pegwarã ehai xe-vy, he'i. —Ko va'e ehai íxupe gwarã, he'i va'ekwe xe-vy.^h

—Xe ko xe reko marangatu tee va'e xe. Anhete tee va'e voi ko xe. Chave ogwereko va'e-rami voi aiko. Nhandejáry Nhande Ruvixa ramo renda rokẽ pe'aha-rami voi xe. Xe-rehe ha-py anho mate oike va'erã yváy-py. Oí Davi remiarirõre amoinge va'e, oí ave hemiarirõre amoinge e'y va'e. Xe aipe'a ramo okẽ ndaikatuvéi-ma avave omboty. Ha xe amboty ramo okẽ ndaikatuvéi-ma ave avave oipe'a. Xe-rehe ha-py mate voi oike va'erã yváy-py. Ha ko'ây katu anhemonhe'ẽse nde-vy, he'i.

⁸—Aikwaa nde rekoha. Nane mbaraetéiry jepe erejapo meme xe remimbota. Nde rereko asy ramo jepe nderejehesa rerovái joty voi xéhegwi. Aipe'a-ma kuri nde-vy ne rokẽrã

ramigwa. Ndikatúi avave omboty jevy ndéhegwi upe va'e. ⁹Amondo-ta ne renda-py gwĩ anhaygwasu re'yí oikwaa hagwā orohayhu teeha. “Xe ko judeu kwéry va'e” he'i mo'ā ójehe. Onhembotavy rei voi. Judeu re'yí jepe ndaha'úi joty Nhandejáry rembiporavo teekwe ha'e kwéry. Amogwahē-ta íxupe kwéry ne renda-py. Amonhesū-ta ave íxupe kwéry nde rovagwy-py. Ha'e kwéry oikwaa va'erā orohayhuha. “Ko'ánga ore ave orojerovia-ma ave Hesu-rehe” he'i va'erā nde-vy hikwái. “Ko'ánga oroikwaa-ma Nhandejáry nde rayhu teeha voi” he'i va'erā nde-vy.

¹⁰—Ani erejere xéhegwi, ha'e va'ekwe nde-vy. “Erehasa asy ramo jepe ejapo joty katu xe nhe'ē. Tande py'apyhy katu xe nhe'ē” ha'e ave nde-vy va'ekwe. Upe xe nhe'ē nde py'apyhy-ma. Upéa-rehe anhangareko-ta nde-rehe. Ou va'erā áry areko asy va'erā yvy arigwa-pe ipy'a rekoha imbojehexa uka-vy. Upe jave anhangareko porā joty va'erā nde-rehe.

¹¹—Xe voi katu aju-ta pya'e nde ha-py. Tane rakate'y katu upe nde rekoha porā-rehe. Ani ereheja avave ne mbojere uka xéhegwi oipe'a hagwā ndéhegwi ne mba'erā upe xéhegwi ojere e'y va'e pegwarā.

¹²—Amombe'u-ta peē-my xéhegwi ojere e'y va'e rekoha óga jekoka rehegwa nhe'ē-rami. Óga jekoka óga pygwa voi. Mba'egwasu voi óga pygwa. Óga oiko gwive ndojep'e'a mo'ái óga-gwi ijekokaha. Upéixa ave xéhegwi ojere e'y va'e, onhembohekombaraete xe nhe'ē ojapo meme va'e oiko va'erā Nhandejáry oiko ha-py. Nosēvéi va'erā Nhandejáry renda-gwi. Mba'egwasu va'e ramo opyta pyta va'erā upe-py. Xe-vy onhembohekopyatā uka va'e-pe amoingo arā Tupā xe Járy re'yí ramo. Ogwey ramo yváy-gwi Jerusalém héry va'e tetā pyahu, ha'e oiko va'erā upe tetā pyahu-py. Xe ave xe rekoha

tee-rupi ajehexa uka porā-ma ramo íxupe, areko-ma va'erā íxupe kwéry xe re'yí tee ramo. Upéa ha'ese nde-vy.

¹³—Ne aranduse va'e, ejeapysaka porā katu ko Tupā Nhandejáry Nhe'ē Marangatu tee va'e nhe'ē-rehe. Hesu reroviaha kwéry pegwarā-rehe ejeapysaka porā katu. Upéa erehai upe Filadélfia tetā mygwa pegwarā, he'i xe-vy Hesu xe-vy anho mante ojehexa uka ramo va'ekwe.

Hesu reroviaha Laodicéia tetā mygwa pegwarā nhe'ē

¹⁴—Ehai jevy katu xe nhe'ē kwatia-rehe, he'i jevy xe-vy. —Laodicéia tetā mygwa-pe anhemonhe'ése ave, he'i. —Xe-rehe ha-py onhomboaty aty va'e kwéry rerekwa-pe xe remimoigwe pegwarā ehai katu xe-vy, he'i. —Ko va'e ehai íxupe gwarā, he'i va'ekwe xe-vy.

—Xe ko, Upéixa toiko kena, ha'e va'e voi ko xe. Xe nhe'ē ko ipokatu meme va'e voi. Anhetegwa meme va'e voi xe remimombe'u. Aporombotavy e'y va'e voi ko xe. Xe ko xe rembiexagwe amombe'u jevy. Nhandejáry omba'e nheypyrū ramo va'ekwe aiko-ma va'ekwe indive xe. Opamba'e Nhandejáry ojapo va'ekwe ndoikói vyteri ramo, aiko-ma voi va'ekwe xe. Xe e'y reheve mba'eve ndojapói va'ekwe Nhandejáry. Ha ko'áy katu anhemonhe'ése-ta nde-vy. Ko va'e ha'ese nde-vy.

¹⁵⁻¹⁶—Aikwaa porā nde rekoha. Y aku vai vai-rami ereiko xe-vy. Naho'ysā porāiry ha ndahaku porāiry. Upéixa ave ereiko xe-vy nde reko-rehe. Ho'ysā porā ramo, terā haku porā porā ramo, upéixa ramo iporā va'erā mo'ā xe-vy. Háke, xe jegwaru-tama ndéhegwi. Y ho'ysā porā e'y va'e-rami oronhomu-ta.

¹⁷—Amombe'u-ta nde-vy ma'erā-gwi kóixa ha'e kuri nde-vy. Nde ere ndéjehe: “Xe xe mba'e reta va'e ko xe” ere ndéjehe. “Oho porā eterei opamba'e xe-

vy. Naikotevêi mba'eve-rehe” ere mo'ã kuri ndéjehe. Xe ae ha'e nde-rehe: Nde ndereikwaáiry voi nde rekoha tee-rehe. Nde poriahu teeha ndereikwaái joty. Ne mba'e reta rei ndovaléi arã nde-vy. Erevy'a e'yha ave ndereikwaái voi. Ne remikotevê tee va'e-rehe yváy pygwarehe nane mandu'ái voi. Xe-vy ramo hesapyso e'y va'e-rami rei voi ereiko. Ijao e'y va'e-rami ave ereiko. Ha upéa ndereikwaái voi ra'e nde. ¹⁸ Xe ha'e nde-vy: Ejogwa vérami katu nde reko porārã. Nde ouro teerã jogwaha-rami opa e'y va'erã ojúepe ojogwaha-rami katu eiko xe-vy ne arandu porārã erereko hagwã pono nde poriahu eterei. Ao morotí jogwaha-rami ave katu eiko xe-vy ani hagwã ojehexa nde ao e'yha nde-rehe nde py'a potíha ereikwaa uka hagwã. Tesa rasy pohã jogwaha-rami ave katu eiko xe-vy ereipohano porã va'e-rami nde resa erehexa porã hagwã xe rape. Anive ere rei ndéjehe, “Aiko porã va'e voi ko xe” anive ere rei teí upéixa ndéjehe.

¹⁹ —Opa ahayhu va'e-pe anhemonhe'ê hekoha porã e'y-rehe. Ambohasa asy ave íxupe ogwerova hagwã gwekoha oiko porãve hagwã xe rape-rupi. Upéa-rehe tane kyre'y katu ererova hagwã nde rekoha.

²⁰ —Ejeapysaka katu ko xe nhe'ê-rehe: Aime-ma peteí okê ramigwa yke-rehe. Ojúepe oipe'a ukase va'e-rami aime. Óga járy oipe'a gwokê omogwahê porã hagwã ombohupa-pe ojogwero-hory hagwã va'e-ramima aiko. Xe nhe'ê ohendu va'e upéixa xe mogwahê porã ramo, aike arã ipy'apy-py. Ambohory-ma arã íxupe. Ha'e ave xe rerohory porã-ma ave va'erã. Onhondivegwarami jaiko va'erã. ²¹ Jagwapy katu onhondive xe apykagwasu ári, ha'e-ta xe-rehe ojerovia va'e-pe, xe nhe'ê ohendu meme va'e-pe. Xe ajapo hagwe-rami ave ha'e ojapo ave va'erã. Xe Ru remimb-

ota mate ajapo meme hagwã amondo mondo xe resa hese. Ha ãy katu agwapy ijyke-rehe ijapykagwasu ári. Ipu'aka reheve omanda haty ári agwapy ijyke-rehe aĩ-vy. Ha xe-rehe mate omondo gwesa va'e onhembohekopyatã va'e xe remimb-ota ojapo hagwã ogwapy arã ave xe yke-rehe xe apykagwasu ári.

²² —Ne aranduse va'e, ejeapysaka porã katu ko Tupã Nhandejáry Nhe'ê Marangatu tee va'e nhe'ê-rehe. Hesu reroviaha kwéry pegwarã-rehe ejeapysaka porã katu. Upéa erehai upe Laodicéia tetã mygwa kwéry pegwarã, he'i xe-vy Hesu xe-vy anho mante ojehexa uka ramo va'ekwe.

Yváy-py oĩ va'e omboete tee Nhandejáry-pe

4 Upéa rire katu ahexa-ma yváy rokê ojepe'a-ma va'ekwe oĩ-vy ramo xe-vy. Ha ahexa jave ahendu jevy upe hatã onhe'ê va'e onheandu uka xe-vy va'ekwe temimbygwasu nhe'ê-rami hatã voi ahendu jevy. He'i xe-vy:

—Ejeupi katu ko'a-py, he'i xe-vy. — Ahexa uka-tama nde-vy ereikwaa hagwã ko'ã rire katu oiko-ma va'erã mba'e, he'i xe-vy.

² Upe jave Tupã Nhandejáry Nhe'ê Marangatu tee va'e xe mo'arandu-ma jahexa e'y va'e ahexa hagwã yváy pygwa.

Ahexa peteí apykagwasu mburuvixagwasu gwapy haty. Hi'ári oĩ ogwapy va'e. Nhandejáry tee nipo ra'e.

³ Ogwapyha ári ha'e omimbi oĩ-vy. Ita kyra jaspe endy hesakã porã tee va'e-rami voi omimbipa ogwapy oĩ-vy oapykagwasu ári. Ita kyra hesakã sardônio pytã tee opiriri va'e-rami ave ogwapyha ári omimbipa oĩ-vy. Ha ijapykagwasu jerekwe-rehe oĩ jy'y. Ita kyra endy hesakã esmeralda hovy va'e mimbi-rami opyryrypa voi jy'y ijere-rehe.

⁴ Ahexa ave mburuvixagwasu gwapy haty apykagwasu jerekwe-rehe heta

apyka mixī mixīve va'e oī. Vinte e quatro apyka'i oī ijerekwe-rehe. Ha'e kwéry mburuvixa gwapyha voi. Vinte e quatro hambiporu igwapyha. Oao morotī omonde va'ekwe. Ojeggwaka ouro-gwi ijapopyre omonde ave va'ekwe. Ha mburuvixa gwapyha ári ogwapy okwa-vy. Apykagwasu jere-rehe ogwapy joa ave okwa-vy apyka'i ári mburuvixa kwéry.

⁵Upe mburuvixagwasu apykagwasu ae katu overa verapa voi oī-vy. Hyapu apu voi oī-vy mburuvixagwasu apykagwasu osunu sunu oī-vy. Oī ave íxugwi onhe'ě hatā va'e. Henonde-py ohesape sete tataendy nhane momandu'a haggwā Tupā Nhandejáry Nhe'ě Marangatu tee va'e sete okwa va'e-rehe.

⁶Oī ave mburuvixagwasu apykagwasu rovagwy-py petēi hesakāgwasu va'e. Tuvixa ete va'e. Ygwasu-rami tuvixa tee voi. Hesakā ita kyra resakā rendygwasu-rami. Irundy Nhandejáry apyka jere-rehe oiko va'ety oī ave mburuvixagwasu apykagwasu jerekwe-rehe. Oī igwapy haty pa'ū-my. Ha upe Nhandejáry apyka jere-rehe oiko va'ety hesa reta va'e voi. Henonde-py hapykwe-py ave hesa reta va'e voi. ⁷Petēi va'e jagwaxaygwasu-rami tuvixa jepe ndaipoxýi oiko va'e. Ambue katu tóro-rami oiko va'e. Ambue katu kwimba'e rova-rami oiko va'e. Ambue katu tagwatogwasu oveve va'e-rami oiko va'e.

⁸Petēi teĩ ipepo va'e upe irundy Nhandejáry apyka jere-rehe oiko va'ety. Seis ipepo meme ogwereco. Hesa hesapa va'e meme upe irundy va'e. Ndopytu'úi va'erā voi ha'e kwéry. Áry peve pyhare peve oporahéi joa okwa-vy. He'i oporahéi-vy: Tupā Nhandejáry imarangatu va'e. Tuvixa vixa ete va'e Nhande Ruvixa. Ipy'a potī va'e. Ipu'aka tee va'e. He'i oporahéi okwa-vy. Ha'e va'e voi.

Yma gwive ha'e va'ekwe.

Opa e'ỹ va'e voi Nhandejáry, Nhande Ruvixaⁱ

he'i oporahéi joa okwa-vy.

⁹Oromomba'egwasu tee katu.

Oromboete ete katu.

Orotima tima voi nde-vy.

Orogwerovy'ase Tupā tee ore Járy-pe

he'i oporahéi joa-vy hikwái. Mburuvixagwasu apykagwasu ári ogwapy oī-vy va'e-pe omboete tee okwa-vy. Upe opa e'ỹ reheve oiko va'e-pe omboete joa oporahéi hikwái.

¹⁰Ha upe irundy Nhandejáry apyka jere-rehe oiko va'ety oporahéi jave upe vinte e quatro mburuvixa onhesū nhesū joa voi hikwái ogwapy va'e rovagwy-py. Mburuvixagwasu apykagwasu ári oī va'e-pe omboete tee voi okwa-vy. Upe opa e'ỹ reheve oiko va'e rovagwy-py onhesū nhesū joa voi hikwái imboete-vy. Petēi teĩ oity ojeggwaka ijapykagwasu renonde-py imboete-vy. Ombotuvixave haggwā ogwapy va'e-pe ombogwejy. Ha omboete haggwā íxupe oporahéi joa okwa-vy.

¹¹Tupā ore Járy, ore Ruvixa entérove va'e remimomba'egwasuve va'erā voi nde

he'i íxupe.

Nde voi opamba'e erejapo va'ekwe.

Ne remimbota-rupi anhónte entéro oikoma va'ekwe.

Eremoingo paete va'ekwe.

Upéa-rehe nde-vy anho mante oromboete tee va'e.

Nde-rehe anho mante oro'e, Tuvixamba'e, oro'e.

Nde pu'aka tee va'e voi nde.

Ore Járy, ore Ruvixa

he'i oporahéi joa imboete-vy hikwái.

Upe mburuvixagwasu apykagwasu ári ogwapy oī va'e-pe omboete tee voi íxupe hikwái.^j

ⁱ4:8 Ez 1.18; 10.12; Is 6.2-3 ^j4:11 Ap 5.9-14; 7.9-12; 11.16-18; 19.1-4

**Kwatia imbojapyre ojora va'erã
Ovexa Ra'y ramigwa va'e**

5 Upe rire ahexa kwatia inhapemom-bypyre. Mburuvixagwasu apykagwasu ári ogwapy oĩ va'e po akatúa-py ahexa oĩ upe va'e kwatia. Ijape-rehe igwy-rehe ave oĩ hese nhe'ẽ. He iraity ramigwa-py omondyky omboja haggwã ojõehe va'ekwe. Sete imbojapyre oĩ hese. Ogwapy oĩ-vy va'e po-py ahexa upe kwatia.

² Ahexa ave peteĩ Nhandejáry rembig-wái yváy pygwa va'e. Ipu'aka va'e. Hatã onhe'ẽ oporandu-vy: Kiva'e po oipe'a va'erã kwatia imbojapyre ojora va'erã hexa-vy? he'i oporandu-vy. Avave para'e ndoikóiry heko marangatu porã va'e ojora va'erã hexa-vy? he'i oporandu-vy.

³ Ha avave ndoikói ipe'a kwaaharã. Yváy-py ndaipóri. Yvy-py ndaipóri ave. Yvygwy-py ndaipóri ave. Avave ndoikóiry heko kwaaharã.

⁴ Ahexase eterei-gwi amboasy. Upéa-gwi xe rasẽ. “Ndojohúi ra'e ipe'aharã” ha'e xejeupe. “Ndikatúi opa va'e rei oipe'a. Heko marangatu va'e po pygwarã voi ra'e upe kwatia ha upeixagwa ndojohúiry ra'e ipe'aharã” ha'e xejeupe anhemboasy-vy.

⁵ Upéa ha'e-ma ramo peteĩ mburuvixa he'i xe-vy:

—Ani erejahe'o teĩ, he'i. —Oĩ voi peteĩ ipe'a kwaaharã, he'i xe-vy. —Judéu re'yi kwéry gwigwa upe va'e, he'i. —Davi hembypy, he'i hese. —Ha'e leão imbaraeteha-rami imbaraete tee va'e, he'i hese. —Onhembopu'akama va'ekwe opamba'e-rehe. Nonheme'ẽi va'ekwe ojeity ukaharãgwe-pe. Sete imbojapyre oipe'a va'erã voi ko kwatia nhe'ẽ ohexa haggwã, he'i hese.^k

⁶ Upéi katu ama'ẽ ramo ahexa Ovexa Ra'y ijukapyre ramigwa oikove jevy-ma

onhembo'y oĩ-vy ramo mburuvixagwasu apykagwasu renonde ete-py. Upe irundy Nhandejáry apyka jere-rehe oiko va'ety pa'ũ-my oĩ. Gwĩ mburuvixa kwéry pa'ũ-my ahexa upe Ovexa Ra'y ramigwa va'e oiko. Hesa jojapa va'e. Hatĩ eta va'e. Sete hesa ogwereco va'e. Sete hatĩ ave ogwereco ave upe Ovexa Ra'y ramigwa va'e. Upe sete hesa nhane momandu'a Tupã Nhandejáry Nhe'ẽ Marangatu tee va'e-rehe. Gwĩ sete opa-rupi yvy ári onhemondo mondo va'ekwe-rehe.^l

⁷ Ha upe jave upe Ovexa Ra'y ramigwa va'e ijukapyre oikove jevy va'ekwe ou ogwahẽ ogwapy oĩ-vy va'e ha-py. Upéi oipyhy ipo-gwi, ipo akatúa koty ogwereco va'e kwatia oipyhy oipe'a íxugwi. ⁸⁻⁹ Oipe'a-ma ramo gwĩ ijerekwe rupigwa onhesũ joa Ovexa Ra'y ramigwa va'e rovagwy-py imboete-vy. Upe irundy Nhandejáry apyka jere-rehe oiko va'ety onhesũ hovagwy-py ave. Upe vinte e quatro mburuvixa kwéry ave hovagwy-py onhesũ ave. Peteĩ teĩ ogwereco opo-py hikwái gwemimbopu isã reta va'e. Mba'e ryrú ouro-gwi ijapopyre ogwereco meme ave. Ha mba'e ryrú meme-py oĩ hyakwã porã porã va'e. Hesu reroviaha kwéry ombojeupi upi onhe'ẽ Nhandejáry-pe hyakwã porã va'e vérami.^m Ha mburuvixa kwéry onhesũ Ovexa Ra'y ramigwa va'e rovagwy-py imboete-vy. Oha'ã peteĩ mborahéi pyahu okwa-vy hikwái.

Enterove remimomba'egwasu arã nde.

Iporã voi ereipyhy ko kwatia nhe'ẽ

Imbojapyre ereipe'a ave.

Nde voi erejejuka va'ekwe.

Nde rugwy avyte-py eremano va'ekwe

eremopotĩ potĩ haggwã heta eta va'e

Nhandejáry pegwarã.

Opa opa rupigwa yvy oho va'e-rupigwi

ou va'ekwe eremopotĩ Nhandejáry pegwarã.

^k5:5 Gn 49.9-10; Is 11.1 ^l5:6 Is 53.7; Zc 4.10 ^m5:8-9 Sl 141.2

Ijypye pye va'e eremopotĩ Nhandejáry pegwarã.

Nhe'ẽ ambue mbue-py onhe'ẽ va'e eremopotĩ Nhandejáry pegwarã.

Kente ambue mbue opa rupigwa eremopotĩ Nhandejáry pegwarã.

Gwetã gwetã rupigwa eremopotĩ íxupe gwarã.

Ereipe'a va'ekwe íxupe kwéry

Tupã Nhandejáry pegwarã he'yirã va'ekwe.

¹⁰ Eremoingo íxupe kwéry mburuvixagwasu ramo.

Eremoingo-ma íxupe kwéry Nhandejáry re'ýi kwéry ramo

pa'i-rami ha'e kwéry omboete ete hagwã Nhandejáry-pe.

Oiko va'erã mburuvixagwasu ramo yvy ári ne remimopotĩkwe.

Upéa-rehe iporã voi nde ereipe'a imbojapyre

erehexa hagwã kwatia nhe'ẽ,

he'i oporahéi joa okwa-vy Ovexa Ra'y ramigwa va'e-pe imboete-vy.ⁿ

¹¹ Upéi ahexa, ahendu ave hetave oporahéi va'e. Avave ndoipapa kwaáiry upe oporahéi va'e-pe heta eterei hikwái. Nhandejáry rembigwái yváy pygwa meme hikwái. Mburuvixagwasu apykagwasu jerekwe-rehe oporahéi.^o Gwĩ Nhandejáry apyka jere-rehe oiko va'ety jerekwe-rehe ave, mburuvixa va'e kwéry jerekwe-rehe ave ¹² oporahéi okwa-vy.

Oromboetese-gwi ore oroporahéi nde jerekwe-rehe.

Ereikove jevy-gwi oromboeteseve voi nde-vy,

he'i íxupe oporahéi okwa-vy imboete-vy.

Nde Ovexa Ra'y-rami nde juka va'ekwe.

Upe rire ereikove jevy-ma va'ekwe.

Nde pu'aka tee va'e nde opaixagwa-rehe, opamba'e-rehe ave.

Entéro mba'e mba'e nde-vy gwarã voi.

Nde ne arandu tee va'e voi.

Tuvixa vixa ete va'e voi nde.

Iporã voi enterove ne mboete ete tee.

Ne mba'egwasu gwasu ete voi nde.

Iporã voi enterove omoherakwã porã nde rehegwa nhe'ẽ

Ne rorohory hagwã.

Iporã voi oronhe'ẽ porã porã nde-rehe, he'i oporahéi okwa-vy.^p

¹³ Upéi ahendu-ma oporahéi joa ramo okwa-vy. Yváy-py oĩ va'e, yvate okwa va'e, yvy pype ave vygywy-py okwa va'e ave, ygwasu gwyrupi okwa va'e ave, opamba'e ipy-py kwéry okwa va'e gwive oporahéi joa okwa-vy. He'i oporahéi ramo okwa-vy:

Tonhemomba'egwasu porã katu

Mburuvixagwasu apyka ári ogwapy oĩvy va'e-pe,

Ovexa Ra'y ramigwa-pe ave.

Tonhemboete tee katu pe Nhandejáry-pe.

“Entéro remimomba'egwasu voi ko nde” te'i katu Nhandejáry-pe.

“Nde ko, nde pu'aka tee va'e voi” te'i ave íxupe.

Opa e'ý reheve upéixa toiko íxupe, he'i oporahéi joa okwa-vy.

¹⁴ Ha gwĩ irundy Nhandejáry apyka jere-rehe oiko va'ety he'i:

—Upéixa voi toiko, he'i.

Ha gwĩ vinte e quatro mburuvixa kwéry onhesũ ogwapy oĩ va'e rovagwypy Ovexa Ra'y ramigwa va'e rovagwypy ave. Ha omomba'egwasu gwasu upe Nhandejáry-pe.^{qf}

Ovexa Ra'y ramigwa va'e oipe'a kwatia-gwi gwĩ imbojapyre

6 Upéi ahexa Ovexa Ra'y ramigwa va'e oipe'a peteĩ vyte kwatia nhe'ẽ imbojapyre. Upe jave ahendu peteĩ Nhandejáry apyka jere-rehe oiko va'ety onhe'ẽ.

ⁿ5:10 Êx 19.6 ^o5:11 Dn 7.10 ^p5:12 Is 13.10; Ez 32.7; Jl 2.31; Mt 24.29; Mc 13.24-25; Lc 21.25 ^q5:14 Is 31.4 ^f5:14 Ap 4.8-11; 7.9-12; 11.16-18; 19.1-4

—Ejo katu, ho'e-vy hyapu inhe'ë.

² Ama'ë ramo ahexa-ma ou kavaju morotí ári ou va'e. Gwyrapa ave ogweru opo-py. Ha ahexa omoí ramo inhakã-rehe ijegwakarã mburuvixagwasu pegwarã. Upe rire osê ipu'aka reheve onhembopu'aka hagwã opaixagwa-rehe kavaju morotí arigwa.

³ Upe-ma ramo upe Ovexa Ra'y ramigwa va'e peteí imbojapyre jevy oipe'a kwatia nhe'ë-gwi. Upe mokoiha oipe'a-ma ramo ambue Nhandejáry apyka jere-rehe oiko va'ety katu onhe'ë:

—Ejo katu, he'i onhe'ë-vy.

⁴ He'i-ma ramo osê peteí kavaju pytã va'e ári ou va'e. Upéi ome'ë íxupe ipu'akarã.

—Ne nhe'ë-py kente kwéry ndaipya porã mo'ávériy ojóhe kwéry, he'i íxupe. —Inhanha tee tee va'e onhorairõ va'erã ojojuka hagwã hikwái onhondive, he'i ave íxupe.

Ome'ë ave íxupe peteí kyse ipuku tee va'e.

⁵ Upéi Ovexa Ra'y ramigwa va'e oipe'a jevy peteí imbojapyre kwatia-gwi. Upe mbohapyha oipe'a-ma ramo ahendu ambue Nhandejáry apyka jere-rehe oiko va'ety katu. He'i:

—Ejo katu, he'i.

He'i ramo, ahexa-ma peteí kavaju hũ va'e ári ou va'e. Opo-py ogwereco peteí mba'e pohýi kwaaha. ⁶ Upe irundy Nhandejáry apyka jere-rehe oiko va'ety apyte-gwi ahendu ave nhe'ë. He'i:

—Ivare'apa rei va'erã okwa-vy. Temi'urã ojogwa hagwã kente kwéry hepy voi va'erã, he'i. —Peteí áry repy-rehe peteí kilo mate ojogwa arã trigo, he'i. —Ha cevada ojogwase ramo mbohapy kilo ojogwa arã peteí áry repy-rehe. Upéixa hepy eterei ramo jepe hemi'urã ani joty erembohepy eterei teí nhandy ha vinho ave, he'i.

⁷ Upe rire Ovexa Ra'y ramigwa va'e oipe'a jevy peteí imbojapyre. Upe

irundyha oipe'a-ma ramo kwatia-gwi ahendu jevy ambue Nhandejáry apyka jere-rehe oiko va'ety nhe'ë:

—Ejo katu, he'i.

⁸ Ha ama'ë ahexa peteí kavaju hesa'yju va'e ári ou va'e. Upéa réry Nhemano Járy. Omano va'ekwe ogwero-pyta haty járy ou hapykwéri. Ha Nhandejáry omombe'u íxupe ojuka juka uka hagwã kente kwéry-pe:

—Ekwa katu opa-rupi upe vvy arigwa oí ha-rupi erejuka juka uka hagwã, he'i. —Irundy kente meme-gwi ejuka uka peteí teí-pe opyta hagwã mbohapy hapy. Kysepuku-py omano hagwã heta eta va'e. Ivare'a eterei-gwi heta ave omano hagwã. Mba'asy-gwi omano hagwã heta ave. Ha mymba kwéry ka'agwy-rupi oí va'e ojuka va'erã ave heta eta kente-pe, he'i omanda-vy Mano Járy-pe.

⁹ Upe rire jevy katu Ovexa Ra'y ramigwa va'e oipe'a jevy peteí kwatia nhe'ë imbojapyre. Ko va'e cinchoa oipe'a-ma. Oipe'a-ma ramo upe cinchoa ahexa heta omano va'ekwe nhe'ë marangatukwe. Ha'e kwéry omosarambi porã porã va'ekwe Tupã Nhandejáry remimombe'ukwe. Oiko porã ave va'ekwe inhe'ë-py. Hemimombe'ukwe nohenduséi va'e kwéry ojukase jepe íxupe omombe'u joty. Nahakate'yiry gwekove-rehe. Omombe'u meme joty. Upéa-rehe nohenduséi va'e ojuka va'ekwe peteí teí-pe íxupe kwéry. Ha ko'ây ahexa inhe'ë marangatukwe. Nhandejáry-pe omboeteha renda gwy-py oime hikwái.

¹⁰ Peteíxa onhe'ë hatã hikwái:

—Ore Járy, ore Ruvixagwasu, ne marangatu tee va'e. Anhetegwa voi nde. Araka'e peve tipo nde are-ta ore repy hagwã-rehe? Araka'e tipo erereko asy-ta ore jukahare kwéry-pe? he'i oporandu randu íxupe okwa-vy.

¹¹ Upe he'i-ma ramo ome'ë peteí teí-pe ijao morotírã. Ha he'i íxupe kwéry:

—Pepytu'u kirirîha-py peha'arõ-vy, he'i. —Oĩ joty hetave omano va'erã pende juka hagwe-rami. Gwĩ Hesu rembigwái, ne irũra ojejuka va'erã gwive peha'arõ kirirĩ-my pene irũrã kwéry-rehe, he'i íxupe kwéry.

¹²Upéi ahexa Ovexa Ra'y ramigwa va'e oipe'a jevy peteĩ kwatia nhe'ẽ imbojapyre. Seisha-ma oipe'a. Peteĩ mate ndoipe'ái vyteri. Ha oipe'a-ma ramo upe seisha-ma omýimba-ma vvy. Ha kwarahy onhemohũmba-ma ave. Ao hũ ete-rami opyta kwarahy rova. Jasy rova katu pytãmba-ma ave. Tugwy-rami ipytã mbaete jasy rova. ¹³Ha jasytata ho'a joama. Yvytu eterei oipeju peju ramo figo rakã-me okuipa figo hi'a e'ỹ va'e. Upéixa voi ho'a paete jasytata vvy-py. ¹⁴Áry jepe ojei henda-gwi onheapypevã reheve ho'a ou-vy. Gwĩ vvyatyrsu kwéry ojeipa-ma voi gwendagwe kwéry-gwi. Ymbyte-py oĩ va'e vvygwasu kwéry ave ojeipa gwendagwe-gwi.

¹⁵Upéa-rehe entéro kente kwéry omondýi eterei-gwi okanhymba onhemi hagwã. Mburuvixagwasu ete vvy arigwa kwéry jepe okanhymba mo'ã ave. Coronel kwéry ave okanhymba mo'ã ave. Entéro imba'e reta va'e gwive, ipu'aka va'e gwive, hembigwái ramo oiko va'e kwéry gwive, gwembiapo mate ojapo va'e kwéry gwive okanhymba mo'ã ave hikwái. Entérove gwive okanhymbase mo'ã. Yvyatyrsu gwy-py oikepa hikwái okanhymba hagwã mo'ã. Itaty-rupi oje'ói hikwái okanhymba hagwã mo'ã. Ojepy'apy voi hikwái omanose oiko-vy ojejuka ukapase mo'ã.^s ¹⁶He'i ójehe kwéry,

—Ndaiopotáiry xe rexa avave, he'i. —Tondururu katu nhande ári itagwasu pehẽgwe hẽgwe. Taxe mbohay'i y'ipa itagwasu. Taxe jatypa vvyatyrsu omongu'igwasu-vy pono xe rexave upe

mburuvixagwasu apykagwasu ári ogwapy oĩ-vy va'e, pono ave upe Ovexa Ra'y ramigwa va'e xe rexa ave, he'i. —Ogweroma'eandu va'erã xe rekoha vaikwe, he'i okanhy kanhyse mo'ã-vy hikwái.^t ¹⁷—Ogwahẽ-ma ra'e upe áry ogweroma'eandu hagwã nhande rekoha vaikwe, he'i ojõupe hikwái. —Ogwahẽ-ma hi'áry hembiapo vaikwe-rehe gwive ogwereco asy asy hagwã, he'i. —Avave ndaipu'akái va'erã hese, he'i onhemise mo'ã okwa-vy hikwái.^u

Nhandejáry re'ýi ojekwaa hagwã omoĩ va'e isyva kwéry-rehe

7 Upe rire ahexa irundy Nhandejáry rembigwái yváy pygwa va'e. Yvy rapy rugwa-py peteĩ teĩ onhembo'y oĩ-vy ramo. Ha'e kwéry ojoko joko gwĩ irundy vvytu pono oipeju mba'eve-pe. Pono oipeju vvy-pe terã ygwasu-pe terã entéro va'e vvyra-pe ojoko joko vvytu hikwái. Upe irundy oĩ va'e vvytu jokoha.^v

²⁻³Ahexa ave peteĩ jevy Nhandejáry rembigwái yváy pygwa. Kwarahy resẽ ha-gwi ou. Ojekwaa uka hagwã Tupã Nhandejáry opa e'ỹ va'e re'ýi kwéry va'e syva-rehe ohai hagwã ou. Upéa-rehe osapukái hatã gwe'ýi kwéry-pe, upe irundy va'e vvytu jokoha-pe osapukái hatã:

—Eha'arõ ranhe katu, he'i íxupe osapukái-vy.

Nhandejáry omanda íxupe kwéry ponove ojoko vvytu vvy-rehe ygwasu-rehe ojapo vai hagwã ave. Ha upe kwarahy resẽ-gwi ou va'ekwe ojerure íxupe kwéry oha'arõ hagwã.

—Eha'arõ ranhe katu erejapo vai hagwã upe vvy-rehe ygwasu-rehe vvyra kwéry-rehe ave. Eha'arõ ranhe katu. Orohai ranhe-ta oromoĩ-vy Nhandejáry reroviaha kwéry syva-rehe ojekwaa hagwã. Oromoimba rire ae kuri ejapo

vai, he'i Nhandejáry rembigwái vytyugwasu jokoha kwéry-pe.^w

⁴Upe he'i rire ae katu ahendu-ma mbovy pa oĩ upeixagwa isyva-rehe Nhandejáry re'ýi ojekwaa haggwã omoĩ va'e oĩ. Ahendu-ma cento cuarenta e quatro mil-ma oĩ. Entéro Israel ra'y re'ýi kwéry regegwa va'e gwive omoĩ heta.

⁵Omoĩ doze mil meme hese kwéry. Omoĩ doze mil Judá re'ýi kwéry regegwa va'e syva-rehe omoĩ. Doze mil Rúben re'ýi kwéry regegwa va'e syva-rehe ave omoĩ. Doze mil Gade re'ýi kwéry regegwa va'e syva-rehe ave omoĩ.

⁶Doze mil Aser re'ýi kwéry regegwa va'e syva-rehe ave omoĩ. Doze mil Naftali re'ýi kwéry regegwa va'e syva-rehe ave omoĩ. Doze mil Manassés re'ýi kwéry regegwa va'e syva-rehe ave omoĩ. ⁷Simeão re'ýi kwéry regegwa va'e syva-rehe ave omoĩ doze mil. Levi re'ýi kwéry regegwa va'e syva-rehe ave omoĩ doze mil. Issacar re'ýi kwéry regegwa va'e syva-rehe ave omoĩ doze mil. ⁸Doze mil Zebulom re'ýi kwéry regegwa va'e syva-rehe ave omoĩ. Doze mil José re'ýi kwéry regegwa va'e syva-rehe ave omoĩ. Doze mil Benjamim re'ýi kwéry regegwa va'e syva-rehe ave omoĩ. Doze mil meme omoĩ. Heta voi Nhandejáry re'ýi ombojekwaa haggwã omoĩ va'ekwe isyva-rehe.

Opy'a potíha-rami ao morotí-my onhemonde va'e oĩ okwa-vy Nhandejáry rovagwy-py

⁹Upe rire ae ahexa heta eta onhomboaty va'e. Onhemboheta verei okwa-vy ndikatúi haggwã avave oipapa íxupe kwéry. Opa opa rupigwa yvy oho va'e-rupigwi ou va'ekwe hikwái. Gwetã gwetã rupigwa ou va'ekwe hikwái. Gwembypye pye-gwi ou va'ekwe hikwái. Opa opa kente ambue mbue kwéry regegwa ou va'ekwe hikwái. Nhe'ẽ am-

bue mbue-py onhe'ẽ va'e kwéry ave ou va'ekwe hikwái. Mburuvixagwasu gwapy haty rovagwy-py, Ovexa Ra'y ramigwa va'e rovagwy-py onhembo'y joa okwa-vy. Oao morotí reheve oĩ hikwái upe-py. Ha entérove pindo rakãgwe opo-py ogwereco joa reheve hikwái.

¹⁰—Tupã Nhandejáry katu ogwapy oĩ-vy mburuvixagwasu gwapy haty ári. Ha'e katu Nhane Resendeha voi.

Ovexa Ra'y ramigwa va'e Nhane Resendeha voi, he'i oporahéi hatã okwa-vy.

¹¹Ha entéro Nhandejáry rembigwái yváy pygwa va'e onhembo'y joa oĩ-vy hikwái Nhandejáry gwapy haty jere-rehe. Upe mburuvixa kwéry va'e gwive ojere joa ave hese hikwái. Upe irundy Nhandejáry apyka jere-rehe oiko va'ety gwive ojere joa ave hese hikwái. Ha onhesũ joa okwa-vy henonde-py ojeavyvma Nhandejáry-pe omboete eterei-gwi.

¹²—A-rami toiko, ho'e-vy.

—Terenhemomba'egwasu katu ore-vy ore Járy,

he'i joa omboete ete tee-vy íxupe.

—Orombotuvixa ete voi nde-vy.

Nde ne arandu tee va'e voi nde.

Orotima tima meme va'erã voi nde-vy.

Oromoharakwãgwasu va'erã nde réry.

Nde pu'aka tee-ma va'e voi nde,

he'i íxupe.

—Ne mbaraete tee va'e voi nde.

Upéixa oro'e meme va'erã ne mboete tee-vy

erepa e'ý reheve oromboete tee-vy oro'e nde-vy.

Nde ore Járy tee va'e.

A-rami toiko meme,

he'i oporahéi joa imboete-vy hikwái íxupe.^x

¹³Upéi peteĩ mburuvixa oporandu xe-vy:

—Ereikwaa tipo ki-gwi pa ou ra'e pa ko'ã va'e kwéry ijao morotĩ va'e? he'i xe-vy. —Ereikwaa tipo kiva'e kwéry ko'ã va'e? he'i xe-vy oporandu-vy.

¹⁴Ha xe katu ha'e íxupe:

—Ndaikwaái voi xe. Nde ae, ne mburuvixa va'e ereikwaa ra'e, ha'e íxupe.

Upe-ma ramo he'i jevy xe-vy:

—Ko va'e kwéry ohasa asy puku va'ekwe jepe ojerovia joty upe Ovexa Ra'y ramigwa va'e-rehe. Gwugwy apyte-py omano va'ekwe-gwi ha'e omboykepa íxugwi kwéry hembiaapo vaikwe gwive. Opy'a potĩha rexa uka-vy omonde-ma hikwái oao morotĩ.^y

¹⁵Upéixa-gwi onhembo'y joa hikwái Tupã Nhandejáry gwapyha rovagwy-py. Áry-rupi, pyhare peve nosẽ mo'ãi hikwái Nhandejáry renda-gwi. Hemimbota ojapo meme hikwái íxupe omboete-vy. Upe mburuvixagwasu gwapy haty ári ogwapy va'e onhangareko porã ete hese kwéry. Indive oĩ-gwi ndojehu mo'ãi mba'eve íxupe kwéry. ¹⁶Ndaivare'a mo'ávéi-ma va'erã. Ndaijy'uhéi mo'ávéi-ma va'erã. Nonhanduvéi-ma va'erã íxupe kwéry kwarahy haku eterei va'e terã ambue haku va'e.^z

¹⁷Pe Ovexa Ra'y ramigwa va'e mburuvixagwasu gwapy haty mbyte-py oĩ va'e onhangareko va'erã hese kwéry. Herekwa onhangareko porãha-rami gwymba-rehe ogweraha va'erã íxupe kwéry omboy'u hagwã upe yvu nhane moingove va'e-py, nhande py'apy pygwarã. Ha Tupã Nhandejáry oikyty va'erã íxupe kwéry hesay.^a

Ipahagwe oipe'a jevy kwatia-gwi imbojapyre

8 Upe Ovexa Ra'y ramigwa oiko va'e oipe'a jevy kwatia-gwi imbojapyre

ipahagwe va'e. Oipe'a-ma ramo onhekirirĩmba yváy pygwa kwéry. Meia hora-rupi enterove va'e okirirĩmba voi okwa-vy.

²Upe rire ahexa sete yváy pygwa Nhandejáry rembigái Tupã Nhandejáry rovagwy-py onhembo'y oĩ-vy va'e. Ahexa jave peteĩ teĩ mimbygwasu ome'ẽ-ma íxupe kwéry.

³Upéi ambue va'e yváy pygwa Nhandejáry rembigwái ou ave. Onhembo'y oĩ-vy nhemboete haty renonde-py. Opo-py ogwereco ouro-gwi ijapopyre hyakwã porã va'e ryru. Ha ome'ẽ íxupe heta eta hyakwã porã va'e.

—Ko hyakwã porã va'e embojehe'a Nhandejáry re'yi remimbojeupikwe ndive. Opa rupigwa Nhandejáry-rehe ojerovia va'e ombojeupi upi onhe'ẽ Nhandejáry-pe. Upe hemimbojeupikwe oĩ-ma mburuvixagwasu gwapy haty rovagwy-py. Nhemboete haty ári oĩ-ma Tupã Nhandejáry re'yi remimbojeupikwe. Embojehe'a katu hemimbojeupikwe ko hyakwã porã va'e ndive, he'i íxupe.

⁴Ombojehe'a ojóehe rire ipo-gwi osẽ oho-vy hyakwã porã va'e ratatigwe ojeupi ogwahẽ hagwã oho-vy Nhandejáry-pe. He'yi remimbojeupikwe ndive onhehetũ uka hagwã ogwahẽ oho-vy íxupe.

⁵Upéi katu upe yváy pygwa Nhandejáry rembigwái omohynyhẽ jevy upe ouro-gwi ijapopyre hyakwã porã va'e ryrukwe. Oipe'a tata nhemboete haty-gwi ha omohynyhẽ hyakwã va'e ryrukwe. Upéi onhohẽmba jevy yvy-py oitypa tata yvy-py. Upe-ma ramo osunu sunu hyapu ijayvu hatã joa ave. Overa vera hatã atã ave. Hatã atã ave oryrýi yvy.^b

^y7:14 Dn 12.1; Mt 24.21; Mc 13.19 ^z7:16 Is 49.10 ^a7:17 Sl 23.2; Is 25.8

^b8:5 Lv 16.12; Ez 10.2; Ap 11.19; 16.18

**Gwemimbygwasu ombopu peteĩ
teĩ Nhandejáry rembigwái
marány kwéry oity uka-vy**

⁶Upe-ma ramo upe Nhandejáry rembigwái yváy pygwa va'e opo-py meme ogwereco hikwái gwemimbygwasu ombopu va'erã-rami teĩ ogwereco hikwái opo-py. Sete meme ogwereco hikwái gwemimbygwasu ombopu va'erã hikwái.

⁷Upéi upe ombopu ypy va'e ombopu gwemimbygwasu. Ombopu ramo ho'a-ma amandáu, tata ave tugwy reheve ojepe'a ho'a oho-vy yvy-rupi. Okái yvy. Terça parte okái. Imbohapy hapya yvyra máta hakã reheve okái. Kapi'ipe ohapypa ave. Upéixa Nhandejáry ombou uka marány íxupe kwéry.^c

⁸Upe rire joty Nhandejáry rembigwái mokõilha ombopu jevy gwemimbygwasu. Upéi ombopu rire joty gwemimbygwasu vyvatyrusu ramigwa tata reheve onhemombo ygwasu hembey e'ỹ va'e-py. Upéi ho'a rire upe vyvatyrusu tata reheve haimete rei y mbyte gwive ogwahẽ tugwy. Imbohapy hapya ave tugwy ramo oiko. ⁹Haimete omanomba vixo ygwasu hembey e'ỹ va'e gwy-py okwa va'e kwéry. Terça parte omano. Omano ave ogwata va'e kanoagwasu-py. Heta omano. Imbohapy hapya ave omano. Hyrukwe reheve onhembyaipa. Upéixa Nhandejáry ombou uka jevy marány íxupe kwéry.

¹⁰Upéi katu Nhandejáry rembigwái mbohapyha ombopu jevy gwemimbygwasu. Ombopu-ma ramo gwemimbygwasu katu, ho'a yváy-gwi jasytata hendy va'e. Tata rendy-rami ho'a. Ysry-rupi meme ho'a. Yvu-py meme ave ho'a. Imbohapy hapya-rupi ho'a.^d ¹¹Ho'a va'e renda renda omboro. Jasytata hendy va'e ho'a ramo onhembohery iro va'e.

Ho'a ramo y-py omboropa-ma y. Ijy'uhéi va'e gwive hoy'u ramo ojuka íxupe kwéry. Heta heta voi omano oy'u va'e. Upéixa Nhandejáry ombou uka jevy marány íxupe kwéry.

¹²Upéi Nhandejáry rembigwái inhirundyha ombopu jevy gwemimbygwasu. Ombopu jevy-ma jave katu ombogwe-ma kwarahy rendy, jasy rendy, jasytata rendy ave. Terça parte ombogwe-ma íxugwi. Upéa-gwi nahendyvéi-ma imbohapyha kwarahy, jasy, jasytata ave. Upéa-gwi áry ramo imbohapyha va'e ndohesapevéi-ma kwarahy. Pyhare ramo imbohapyha ndohesapevéi-ma ave jasy, jasytata reheve. Upéixa Nhandejáry ombou uka jevy marány íxupe kwéry.^e

¹³Upéi katu ahexa oveve ramo yváy-rehe tagwatogwasu. Yváy mbyte-rehe oveve jave ahendu hatã hatã onhe'ẽ omombe'u-vy:

—Amboasy voi, amboasy voi, amboasy voi. Omomytu e'ỹmba-ta vyvypóry, he'i. —Ohendu ramo upe mbohapy hemimbygwasu ne'írá vyteri ombopu va'e omomytu'e'ỹmba-ta vyvypóry, he'i.

9 Ko cincoha Nhandejáry rembigwái yváy pygwa va'e ombopu gwemimbygwasu. Upe jave ahexa jasytata ramigwa ho'a voi nipo araka'e yváy-gwi. Yvy-py ho'a-ma araka'e. Upéa katu onheme'ẽ íxupe peteĩ imboty teeha chave ramigwa vykwarusu ijapyre'ỹ va'e onhehekoenda'o jevy hagwã. ²Ha oipe'a-ma ramo upe vykwarusu ijapy e'ỹ va'e rokẽ íxugwi osẽ-ma tatafirusu tatakwasu-gwi osẽ va'e ramigwa tatafirusu. Upe vykwarusu ijapy e'ỹ va'e ratatigwe ojererovate oho-vy. Kwarahy rova-py oho-ma omopytũba hagwã. Ndohesapevéi-ma kwarahy. Aragwy opa-ma omopytũba-ma ave.

^c8:7 Êx 9.23-25 ^d8:10 Is 14.12 ^e8:12 Is 13.10; Ez 32.7; Jl 2.10

³Tatatirusu pa'ũ-gwi osẽ-ma tukukaru marány. Ogwejy-ma ko vvy-rehe. Ome'ẽ ave íxupe gwĩ tukukaru-pe oporojopi hagwã opykõi-py japeusagwasu-rami joty.^f ⁴He'i ave gwĩ tukukaru-pe ani hagwã ombyai gwĩ hogwe rovy va'e, ani hagwã ombyai vvyra máta ave, ani hagwã ombyai oime raẽ va'e temitygwe, omoingo asy hagwã ae gwĩ kente kwéry omwereko e'ỹ va'e Nhandejáry Tupã rembihaikwe osyva-rehe.^g ⁵Ndojuka mo'ái jepe gwĩ kente kwéry-pe ombohasa asy-ta ae íxupe kwéry. Cinco jasy peve upe mba'asy hasy arã japeusa nhande jopi hagwe-rami. ⁶Upe cinco jasy jave kente kwéry he'i arã, "Amanose-ma voi xe" he'i rei arã ójehe. Ha nomano mo'ái va'erã voi. Oheka arã omano hagwã mo'á. Ndojohúí arã omano hagwã. Omanose asy ramo jepe, nomanói va'erã voi. Okanhy arã íxugwi imanoharãgwe.^h

⁷Aipo ramo tukukaru katu ijehexa kavaju-rami onhorairõ hagwã-py oho va'e. Hova anheĩ-rami voi kwimba'e rova, ijegwaka katu anheĩ-rami ave ouro-gwi ijapopyre.ⁱ ⁸Ha inhakã ragwe kwéry katu ha'ete voi kunha akã ragwe ipuku. Hãí katu ha'ete voi jagwax-aygwasu rãí-rami etei.^j ⁹Ipyt'a kwéry-rehe oĩ va'e anheĩ-rami voi hatã va'e ijukaharãgwe jepe ndojukái arã voi íxupe. Ipepo kwéry hyapupa voi oje'ói-vy hikwái. Anheĩ-rami voi onhorairõ hagwã-py oho va'e-rami heta heta voi carroça reheve kavaju kwéry reheve ave ohoha-rami voi hyapupa voi ipepo kwéry.^k ¹⁰Japeusa-rami voi hugwái pykõi. Ipykõi joja-gwi kente kwéry-pe omoingo asy-vy arã cinco jasy peve. ¹¹Nhandejáry rembigwaikwe opyta huvixa ramo íxupe kwéry. Upe va'e vvykwarusu ijapy e'ỹ va'e-rehe onhangareko

va'e. Hebreu kwéry nhe'ẽ-py katu héry, "Abadom" ha grego kwéry nhe'ẽ-py katu héry, "Apoliom" ha nhane nhe'ẽ-py héry voi, "Mba'e Mbyaihaty".

¹²Peteĩ vvyppóry momytu'e'ỹha ohasama. Ndopái joty mba'e rasy vvyppóry-pe. Oĩve joty mokõi imomytu'e'ỹha kwéry.

¹³⁻¹⁴Ombopu-ma ramo gwemimbygwasu seisha Nhandejáry rembigwái vvyv pygwa va'e, ahendu ave íxupe omombe'u va'e. Tupã Nhandejáry renonde-py oĩ nhemboete renda ouro-gwi ijapopyre. Hugwa joja va'e pa'ũ-gwi ahendu upe onhe'ẽ va'e. Omombe'u upe Nhandejáry rembigwái gwemimbygwasu seisha va'e-pe.^l He'i íxupe:

—Tereho katu ysyrygwasu Eufrates héry va'e-py. Irundy ne irũgwe onhenhapytĩha-py ekwa katu ejora íxugwi kwéry oho hagwã, he'i Nhandejáry rembigwái-pe.

¹⁵Upe rire ojora íxugwi kwéry onhenhapytĩ hagwe-gwi. Ojepoi-ma ramo oho ojukapa ete hagwã heta kente kwéry-pe. Imbohapy hapyha-pe ojuka moko mokõi opyta hagwã. Ha'e kwéry onhembosako'i va'ekwe upe áry ramogwarã. Upe Nhandejáry omboypy hagwe óra-py onhembosako'i ojuka hagwã mbohapyha kente kwéry-pe. ¹⁶Ahendu ave onhendu ramo kavaju heta eta reheve ou va'e. Duzentos milhões ou va'e. ¹⁷Xe rembiexa uka ahexa ramo kavaju ári kwimba'e kwéry ogwereco hikwái ipyt'a resauparehe oĩ va'e. Oĩ tata rendy ramigwa pytã va'e. Oĩ hovyhũ va'e. Oĩ ave hesa'yju va'e. Ahexa kavaju inhakã jagwarete akã-rami meme. Ijuru ryepy-gwi osẽ tata rendy, tatatĩ ave. Hesa'yju ita rendy omboykupa va'erã osẽ ave ijuru ryepy kwéry-gwi. ¹⁸Upe tata, tatatĩ, hesa'yju va'e ave katu ojuka heta heta va'e-pe. Mbohapyha katu vvyppóry oikove

^f9:3 Êx 10.12-15 ^g9:4 Ez 9.4 ^h9:6 Jó 3.21 ⁱ9:7 Jl 2.4 ^j9:8 Jl 1.6

^k9:9 Jl 2.5 ^l9:13-14 Êx 30.1-3

va'e gwive. Imbohapy hapyha-pe ojuka paete upe osê va'ekwe kavaju ramigwa juru ryepy-gwi. ¹⁹Gwugwái-gwi, ojuru ryepy-gwi ave imbaraete oporojuka-vy. Hugwái katu ha'ete gwí mbói oakã rehevegwa. Ha upe va'e-py gwí kavaju kwéry ombohasa asy entéro yvypóry kwéry-pe. Upéa-rehe ojuka heta eta va'e-pe. Imbohapy hapyha ojuka meme. Peteĩ teĩ ojuka. Mokô mokôĩ mate ndojukái.

²⁰Ha upe opyta va'ekwe ndogwerováĩ joty gwekoha kwéry. Hapixa kwéry ohasa asy omano hagwã jepe ha'e kwéry ndogwerováĩ joty gweko vaiha. Ojapo joty Nhandejáry remimbota e'ỹ. Omboete joty tupã ra'anga-pe. Omboete joty ave anháy kwéry-pe ha entéro gwí tupã ra'anga ojejapo va'ekwe. Ouro-gwi ojejapo va'ekwe, prata-gwi ave. Oĩ ave ojapo va'e bronze-gwi, oĩ ojapo va'e ita-gwi, vyvra-gwi ave ojapo tupã ra'anga omboete hagwã. Gwí tupã ra'anga mba'eve ndohexáiry va'e, mba'eve nohendúiry ave, ndogwatáiry ave. Upe va'e kwéry-pe omboete hikwái.^m ²¹Ndohejáiry gweko tujakwe. "Amboasy xe rembiapo vaikwe" nde'iry. Oporojuka va'e, "Ndaporojukavéi-tama äy" nde'iry joty ave ójehe. Mohây ojapo va'ekwe ave, "Ndajapovéi-tama mohây avave-rehe" nde'iry joty voi ójehe. Kunha ikwimba'ese va'e, kwimba'e ikunhase va'e heko vai-gwi ndogwerováĩ joty gwekoha. Imonda va'e, "Äy naxe mondavéi-tama" nde'iry ave ójehe. Nomboasýiry gwembiapokwe oheja hagwã.

Äy katu João Nhandejáry rembigwái va'e omombe'u jevy gwembiexagwe

10 Upe ramo ahexa jevy Nhandejáry rembigwái yváy pygwa imbaraete va'e ogwejy ou-vy ramo yváy-gwi. Araigwasu pa'ũ-my ogwejy

yváy-gwi. Oakã-rehe ogwereco jy'y. Gwova-rehe katu ohexa uka xe-vy ramo kwarahy rendy vérami omimbi porã. Aipo ramo hetyma katu tata rendy opu'ã va'e-rami etei. ²Upe va'e katu opopy ogwereco peteĩ kwatia ohapye'a hereko-vy. Omoĩ ave peteĩ opy ygwasu hypyete va'e ári. Ipy oakatúa kotygwa va'e omoĩ ygwasu hypyete va'e ári. Ha ipy ijasu kotygwa katu omoĩ vvy mbyte-py. ³Upe-gwi osapukái. Osapukái hatã voi ko jagwaxaygwasu okororõha-rami voi osapukái. Upe-ma ramo osapukái hatã-ma ramo, ahendu sete hyapu va'e. Peteĩ teĩ hyapu jevy íxupe. ⁴Hyapu ramo nhe'ẽ vérami ahendu inhe'ẽ. Upe va'e ahendu ramo, "Tamoĩ kwatia-rehe" ha'e xejéupe. Amoĩ-tama ramo, yváy-gwi onhe'ẽ va'e xe-vy ahendu he'i va'e:

—Ani eremoĩ teĩ kwatia-rehe. Ehendu porã rei katu. Ani eremoĩ teĩ, he'i xe-vy.

⁵⁻⁷Upe rire katu upe kwatia ogwereco va'ekwe opo-py ha omoĩ va'ekwe peteĩ opy ygwasu hypyete va'e ári ha peteĩ opy ave omoĩ vvy mbyte-py he'i:ⁿ

—Nhandejáry Tupã tee va'e réry-py anhetegwa mate amombe'u-ta ndevy, ho'e-vy opo akatúa omopu'ã yváy pyte-koty. —Nhandejáry Tupã opa e'ỹ va'e voi. Ha'e voi hembiapokwe voi va'ekwe ygwasu, áry, vvy, vyvpy-pe ave ojapo ave. Yvy arigwa hembiapokwe joty ave. Áry pygwa ha'e hembiapokwe ave. Ygwasu pygwa hembiapokwe ave. Amombe'u jevy-tama xe äy anhete teegwa voi. Ndahí'arevéi-tama Nhandejáry remimombe'ukwe oiko hagwã. Ombo-pu vove rembigwái seteha gwemimbygwasu jahexa va'erã äy jahexa-tama. Upe-ma ramo ae Nhandejáry Tupã ojapo-ta entéro gwembiaporã gwive. Yma gwembiaporã onhongatu araka'e. Upéi gweminhongatu araka'e omombe'u oikwaa ukave kave hagwã onhe'ẽ-py

omombe'u va'ety kwéry-pe. Gwembig-waa ukakwe upe gwembigwái kwéry-pe áy katu ojapo-ta Nhandejáry Tupã, he'i.

⁸Upe onhe'ë va'e xe-vy yváy-gwi onhe'ë jevy xe-vy. Áy onhe'ë-vy he'i:

—Ekwa katu eipe'a ipo-gwi opo-py ogwerekó va'e kwatia ohapype'a hereko-vy va'e. Upe Nhandejáry rembigwái omói va'e petei opy ygwasu hypyete va'e ári ha petei yvy-py upe va'e-gwi eipe'a ohapype'a ogwerekó va'e kwatia, he'i.

⁹Aha upe Nhandejáry rembigwái renda-py. Ajerure íxupe kwatia-rehe ha ome'ë xe-vy. Ome'ë jave he'i xe-vy:

—Eipyhy eraha eremokó hagwã ko kwatia nhe'ë. Nde rye-py iro arã ko kwatia eremokó rire. Nde juru-py ae katu ei ryapi-rami voi arã, he'i.^o

¹⁰Aipo ramo aha-ma katu aipyhy ipo-gwi upe kwatia nhe'ë. Aipyhy rire amói xe juru-py ha amokó. Xe juru-py ei ryapi-rami voi. Xe ryepy-py iro voi.^p ¹¹Upe-ma ramo he'i xe-vy okwa-vy:

—Tekotevë eremombe'u hetave Tupã Nhandejáry nhe'ë eremotenonde hagwã heta eta oikove va'e-rehe. Ojehu va'erã rekorã eremombe'u mbe'u hagwã tenonderã. Entéro kente kwéry ambue mbue opa rupigwa-rehe gwive. Gwetã gwetã rupigwa-rehe gwive, nhe'ë ambue mbue-py onhe'ë va'e-rehe gwive ave, mburuvixagwasu kwéry-rehe ave tekotevë eremombe'u mba'éixa pa ogwerekó-ta Nhandejáry íxupe kwéry, he'i xe-vy okwa-vy.

Mokói Nhandejáry nhe'ë mombe'uha rehegwa nhe'ë

11 Upe rire katu ome'ë-ma xe-vy pe-teí yvyra ramigwa. Upe yvyra jaikwaahaty óga mbovy pa ipukukwe ha mbovy pa ipekwe ave. Upéa ome'ë ramo he'i xe-vy:

—Ekwa katu tereipapa upe Nhandejáry-pe omboete haty pukukwe. Ha nhemboete haty ave. Upe-py kwimba'e omboete va'e ave eipapa kuri.^q ²Upe Nhandejáry-pe omboete haty-py hoka ani kuri ereipapa. Oí ae arã opyrú va'erã upe-py ojerovia e'ÿ va'e Nhandejáry-rehe. Opyrú arã imoingoasy-vy tetã marangatu-rehe quarenta e dois jasy peve.^r ³Amondo-ta mokói xe nhe'ë mombe'uharã yvypóry kwéry oikwaa hagwã gwekojevavykwe. Xe remimondo onhemonde va'erã ovy'are'ÿ va'e ao-py, “Nhandejáry ndovy'ái voi ra'e xe-rehe, xe rembiapo vaikwe-rehe ra'e” he'i hagwã hexaháry. Xe nhe'ë-py onhemonhe'ë va'erã yvypóry kente kwéry-pe. Mbohapy ro'y seis jasy peve omombe'u va'erã xe rehegwa nhe'ë, he'i Nhandejáry-gwi onhe'ë va'e.

⁴Upe mokói va'e-rehe Nhandejáry he'i, “Mokói oliveira rakã ramigwa” “Mokói tataendy'y ramigwa ave” he'i hese. Tupã Nhandejáry yvy Járy tee va'e rovagwy-py onhembo'y-ma oí-vy upe mokói inhe'ë mombe'uha. Ha'e kwéry omombe'u-ta inhe'ë mbohapy ro'y seis jasy peve.^s ⁵Ha ndaikatúiry avave ombohasa asy íxupe kwéry. Ombohasa asyse ramo jepe ha'e kwéry ojehepy va'erã. Ijuru ryepy-gwi osë arã tata ramigwa omohundi hagwã hese ija'e'ÿ va'e kwéry-pe. Upéixa voi omano va'erã hese ojapo vaise va'e.

⁶Nhandejáry oipytygwõ arã íxupe kwéry, omombaraete va'erã íxupe kwéry. Omombe'u mbe'u jave Nhandejáry nhe'ë, ipu'aka va'erã ama-rehe. Oipota ramo, ndokýi va'erã. He'i ramo y-gwi oikopa hagwã tugwy ramo oiko ave va'erã tugwy ramo. Ombohasa asyse ramo yvypóry,

^o10:9 Ez 2.8-9 ^p10:10 Ez 3.1-3 ^q11:1 Ez 40.3 ^r11:2 Lc 21.24

^s11:4 Zc 4.3,11-14

ombohasa asy ave va'erã opaixagwa mba'e rasy-py.^t

⁷Nhe'ẽ mombe'uha omombe'upa-ma ramo katu peteĩ mymba vaigwasu ete rekoporuha ojeupi arã vvykwarusu ijapy e'ỹ va'e-gwi. Ha onhorairõ arã upe mokõi Nhandejáry nhe'ẽ omombe'u va'ekwe ndive. Ipu'aka va'erã hese kwéry. Ojuka va'erã upe mokõi Nhandejáry nhe'ẽ mombe'uhare-pe.^u ⁸Ojuka rire hetekwe opyta rei arã tape-rehe, jegwata haty-rupi rei ho'a arã oĩ-vy. Hetekwe opyta ave arã upe tetã-my Nhandejáry Hesu Cristo rete ojuhupi hagwe-py. Sodoma tetã mygwa hekoha vai va'e-rami, Egito tetã mygwa hekoha vai va'e-rami ave upe tetã mygwa ave hekoha vai okwa-vy.^v ⁹Entéro yvypóry gwive entéro ijypye pye va'e gwive, entéro nhe'ẽ ambue mbue-py onhe'ẽ va'e gwive, opa opa kente ambue mbue kwéry gwive ohexa katu katu arã upe mokõigwa retekwe-pe. Upe-py oĩ arã hetekwe haimete irundy áry peve. Hetekwe katu ndojatýi arã enterove ohexa hagwã. ¹⁰Upe va'e, upe mokõi va'e omano rire entéro yvypóry ovy'apagwasu-ma va'erã hikwái. Ovy'a ete rei-gwi gwemime'ẽ me'ẽ ome'ẽ arã okwa-vy ojóupe. “Nanhane mbohasa asyvúi-ma upe mokõigwa nhe'ẽ mombe'uhatykwe. Hi'are eterei voi nhane mbohasa asy asy va'ekwe. Nanhane mbohasa asyvúi-ma va'erã” he'i-gwi hese ovy'a eterei arã hikwái. ¹¹Tupã Nhandejáry ae omoingove jevy íxupe kwéry, mokõigwa-pe. Ohasa rire mbohapy áry larose jevy-ma ramo peteĩ vytyugwasu ou oipeju upe mokõigwa retekwe-pe. Oipeju ramo upe mokõi va'e omano ete-ma va'ekwe opu'ã jevy-ma. Enterove ohexa. Ohexa-ma ramo opu'ã jevy hexaháry onhemondýipa hexa-vy

hikwái.^w ¹²Upe omano va'ekwe opu'ã rire, ohendu yváy gwigwa onhe'ẽ va'e ojéupe:

—Aipo ramo pejeupi katu, he'i íxupe, mokõigwa-pe.

Upe jave oma'ẽ hese okwa-vy. Oma'ẽ jave upe mokõigwa gwete reheve voi ojeupi-ma oho-vy yváy-py. Araigwasu pa'ũ-my ojererovate-ma oho-vy upe mokõigwa. Hese ija'e'ỹ va'ekwe jepe ohexa-ma ave iho ramo.^x ¹³Upe jave vvy oryrýi-ma. Heta eterei óga okuipa upe tetã-my. Yvy oryrýi-gwi heta óga oity. Omopéhégwe hégwepa voi heityvy. Décima parte oity. Heta voi omano upe pygwa. Sete mil omano vvy oryrýi eterei-gwi. Omano e'ỹ va'ekwe okyhyje paete-gwi omboete joa Nhandejáry-pe. He'i:

—Nde tuvixa Tupã yváy pygwa, he'i joa hikwái omboete-vy íxupe.^y

¹⁴Mokõi yvypóry momytu'e'ỹha ohasa-ma. Ndopái vyteri joty mba'e rasy yvypóry kwéry-pe. Oíve joty peteĩ oporomomytu'e'ỹha pya'e ojehu va'erã.

Ombopu gwemimbygwasu Nhandejáry rembigwái yváy pygwa va'e seteha

¹⁵Ombopu-ma ramo gwemimbygwasu Nhandejáry rembigwái yváy pygwa va'e seteha, oĩ yváy-py onhe'ẽ hatã atã va'e. Oiko va'erã-rehe omombe'u hikwái:

—Áy Nhandejáry Tupã oiko-ma yvypóry ruvixa ramo vvy-rehe. Ha'e oiko-ma mburuvixa ramo Cristo ndive. Ha'e oiko-ta mburuvixagwasu opa e'ỹ reheve, he'i Nhandejáry rembigwái onhe'ẽ hatã-vy oiko va'erã-rehe.^z

¹⁶Upe jave upe vinte e quatro mburuvixa Nhandejáry renonde-py ogwapy

^t11:6 1 Rs 17.1; Êx 7.17-19 ^u11:7 Dn 7.3,21; Ap 13.5-7; 17.8

^v11:8 Is 1.9-10 ^w11:11 Ez 37.10 ^x11:12 2 Rs 2.11 ^y11:13 Ap 16.18

^z11:15 Dn 7.14,27

okwa-vy va'e ojesyva mboja joa yvy-rehe okwa-vy omboete eterei-vy Nhandejáry-pe.

¹⁷ He'i omboete-vy íxupe:

—Nde Tupã ore Járy voi nde.

Nde pu'aka tee va'e voi nde entéro mba'e-rehe.

Orotima tima nde-vy.

Yma va'ekwe nde.

Ko'ánga ete peve nde ha'e joty.

Ko'ánga katu eremoi-ma opamba'e nde pogwy-py.

Eregwahẽ-ma katu ãy enterovéa ruvixarã.

Erenhemomburuvixagwasu ete hagwe-rehe

orotima voi nde-vy,

he'i omboete joa-vy íxupe.

¹⁸—Ãy ogwahẽ-ma nde áry erereko asy hagwã

enterovéa-pe hekoha vaikwe-rehe.

Upéa-rehe entéro tetã tetã mygwa kwéry ima'andupa hikwái.

Ãy ogwahẽ-ma nde áry ereme'ẽ hagwã hembiapokwe-rehe

gwí omano va'ekwe gwive hekorã.

Ãy ereme'ẽ-ta hembiapokwe repy

Ne rembigwái ramo oiko va'ekwe

Ne nhe'ẽ-py omombe'u va'ety kwéry-pe

Entéro nde re'yí kwéry-pe gwive,

Nde-rehe ojerovia va'e-pe gwive,

entéro ne mboetehare-pe gwive,

gwí mburuvixa va'e-pe gwive,

ha gwí heko miríve va'e-pe ave

ereme'ẽ-ta hekokwe repy.

Ãy katu eremomba arã katu

gwí yvypóry kwéry-pe gweko vai-rupi

oity uka va'ekwe-pe,

he'i hikwái Nhandejáry-pe omboete-vy.^{ab}

¹⁹Upéi ojepe'a yváy-py oí va'e Nhandejáry-pe omboete haty rokẽ.

Ikoty tee-py ojehexa hyru. Nhandejáry nhe'ẽ mokõi ita-rehe oí va'e ryrú upe va'e. Ymagware nhane moingokwaa Nhandejáry irurã rehegwa nhe'ẽ ryrú, “arca do acordo” héry va'e. Ojehexa jave overa vera voi osunu hatã-ma, hyapu atã atã voi oí-vy. Yvy katu oryrýi ha amandaugwasu ave ho'a-ma hese.^c

Hexapyrã ojekwaa kunha, tejujagwagwasu ave rehegwa nhe'ẽ

12¹⁻²Upéi ojekwaa jevy áry-rehe hexapyrã. Ogwerojahe'o kunha omemby rasy aigwe etereiha-rami. Upe kunha opyrú jepe jasy-rehe. Ipy gwy-py opyta jasy. Ijgwaka ramo oí doze jasytata. Kwarahy rendy-py onhemonde. Imemby rasy aigwe rei-ma ramo ogwerojahe'o.^{de}

³Upéi ojekwaa jevy áry-rehe ambue hexapyrã jevy. Osẽ ave áry-rehe tejujagwagwasu pytã va'e. Inharõ va'e voi upe tejujagwagwasu. Inhakã jojapa rei va'e voi upe va'e. Sete akã ogwereco va'e. Peteĩ teĩ oakã-rehe ogwereco ojegwaka. Heta ave upe va'e hatĩ. Dez voi hatĩ.^f

⁴Gwugwái-py oity yváy-gwi jasytata ko yvy-rehe. Mbohapy hapyha jasytata ombotyryry heity-vy. Upe kunha hyegwasu va'e oí upe-py. Tejujagwagwasu katu ho'use-ma imemby-pe. Ho'use-gwi ohoma oha'arõ kunha imemby pota va'e-pe imemby-ma ramo ho'u-ma hagwã mo'ã imemby.^g

⁵Upéi oiko-ma imemby kunumi. Upe kunha memby katu oiko arã entéro va'e yvypóry ruvixarã. Opo-py ogwereco va'erã mburuvixagwasu tee mba'e hierro-gwi ijapopyre enterove oikwaa hagwã ipogwy-py oiko arã entéro kente kwéry hemimbota e'y avave ndojapói hagwã. Ha oiko hagwe-py ndopytái

^a11:18 Sl 115.13 ^b11:18 Ap 4.8-11; 5.9-14; 7.9-12; 19.1-4

^c11:19 Ap 8.5; 16.18 ^d12:1-2 Gn 37.9 ^e12:1-2 Mq 4.10 ^f12:3 Dn 7.7

^g12:4 Dn 8.10

joty upe mitã. Nhandejáry ogwerojeupi joty íxupe heraha-vy ombogwapy hagwã imoĩ-vy íxupe ondive oapykagwasu ári oypy-py.^h

⁶Nhandejáry Tupã omoĩ-ma voi upe kunha-pe kipy mapo oho hagwã opyta. Ha'e oho upe tekwaty e'ỹ-koty pono avave ohexa íxupe. Upe-py Nhandejáry onhangareko arã hese mbohapy ro'y seis jasy peve.

⁷⁻⁹Upéi katu oiko nhorairõgwasu yváy-py. Heta heta Nhandejáry rembigwaikwe onhembobuhixa va'ekwe tejujagwagwasu-rehe. Ha ha'e kwéry onhorairõ joa okwa-vy Nhandejáry rembigwái tee kwéry ndive. Nhandejáry rembigwái ruvixa, héry va'e Miguel onhorairõ ave upe tejujagwagwasu ndive. Onhemombaraeteseve mo'ã tejujagwagwasu hembigwái kwéry ndive Nhandejáry rembigwái tee kwéry-rehe. Ha ipu'akase mo'ã ramo jepe ndaipu'akáiry Nhandejáry rembigwái tee-rehe. Ndokwa porãvéi-ma hikwái Miguel-gwi. Nhandejáry rembigwái kwéry-gwi ave. Upéa-rehe Nhandejáry oity íxupe kwéry omondo-vy vvy-py. Tejujagwagwasu-pe, inhirũ kwéry ndive oitypa-ma vvy-py imondo-vy. Tejujagwagwasu he'i anhaygwasu-rehe. Satanás he'i ave hese. Hese joty mbói he'i ave. Upe mbói rekoporuha yma va'ekwe Eva amyri-pe ombojejavy va'ekwe. Āy peve nhande kwéry-pe nhane mbotavyha voi nhane mbojejavy-vy upe va'e. Upéa-rehe onhorairõ onhemombaraeteseve mo'ã hagwe-rehe Nhandejáry oity íxupe kwéry. Anhaygwasu hembigwái kwéry ndive oity yváy-gwi. Oitypa-ma vvy-py imondo-vy. Ndaikatuvéi opyta yváy-py hikwái. Nhandejáry katu oitypa-ma íxupe kwéry vvy-py imondo-vy.^{ij}

¹⁰Upéi katu ahendu jevy yváy-gwi onhe'ẽ va'e. He'i:

—Āy katu Nhandejáry nhande rexakwaa rei-tama. Ou-ma Nhandejáry nhane resendeharã. Nhandejáry Tupã ohexa uka-ma ipu'akaha oiko hagwã nhande ruvixarã. Āy Hesu Cristo ta'ýry peteĩmi oiko-ma mburuvixa ramo, ogwereco-tama opamba'e opogwyo, he'i. —Āy nhane mombe'u vai vaihaty ndoikovéi-ma yváy-py, he'i. —Nhande re'ýi kwéry omombe'u vaise va'ety Nhandejáry renonde-py oiko va'ekwe. Āy katu ndoikovéi-ma upe-py. Onhe'ẽ rei rei va'ekwe hese kwéry áry gwive pyhare peve omoĩ vaise rei va'ekwe íxupe kwéry Nhandejáry-pe. Āy katu ndoikovéi-ma yváy-py. Nhandejáry oity-ma imondo-vy anhaygwasu-pe vvy-py.^k

¹¹—Upe nhande re'ýi kwéry vvy-rehe oiko ramo va'ekwe onhembopu'aka va'ekwe hese. Ojerovia tee-gwi Ovexa Ra'y ramigwa va'e-rehe ndojeréi joty íxugwi. Peteĩ teĩ omoherkwã porã ave hesegwa nhe'ẽ. Ohasa asy asy jepe peteĩ teĩ nahakate'ýi joty va'ekwe gwekove-rehe. “Hesu omano va'ekwe ovexa ra'y-rami gwugwy apyte-py nhane resende hagwã” omombe'u porã porã reheve peteĩ teĩ onhembopu'aka anhaygwasu-rehe. Ohasa asy va'ekwe jepe omano peve va'ekwe Hesu reroviaha ipu'akave joty anhaygwasu-gwi. Ndojeréi joty va'ekwe Hesu-gwi. ¹²Upéa-rehe pevy'a katu peẽ peiko va'e yváy-py. Peẽ yvypóry kwéry ae katu pevy'are'ỹ va'erã. Anhaygwasu ogwey-magwi kuri vvy-py, ygwasu-py ave. Peẽ peime ha-py ogwey. Āy opoxyha-rupi ogwereco-ta yvypóry kwéry-pe, ygwasu pygwa-pe ave. Ha'e oikwaa-ma voi gwenonderã. Ndoiko

^h12:5 Is 66.7; Sl 2.9 ⁱ12:7-9 Dn 10.13,21; 12.1 ^j12:7-9 Gn 3.1-6; Lc 10.18

^k12:10 Jó 1.9-11; Zc 3.1

puku mo'ävéi-ma. Upe va'e-rehe äy ha'e ipoxy eterei-ma, he'i omombe'u-vy xe-vy.

¹³Anhaygwasu oho-ma ramo yvy-rehe oho upe kunha imemby kunumi va'ekwe rapykwéri ombohasa asy hagwã mo'ã íxupe. Tejujagwagwasu rekoporu-vy oho hapykwéri. ¹⁴Nhandejáry ae ohekokwaa jevy upe kunha-pe. Ombopépo íxupe oveve hagwã tagwatogwasu-rami oho-vy tekваты e'y-my. Upe-py katu onhenhangareko-ta hese mbohapy ro'y seis jasy peve pono mbói rekoporuha ohexa íxupe.¹ ¹⁵Anhaygwasu katu ogwereco asyse mo'ã upe kunha-pe. Mbói ramo ojehexa uka jave ojuru ryepy-gwi jepe ogwenohẽ y osyry va'e ramigwa ogwerosyry hagwã mo'ã upe kunha-pe. ¹⁶Ha ndogwerosyry ukáiry joty. Onhemboyvykwa y oho hagwã ha'e-py pono ogwahẽ kunha-pe. ¹⁷Ndohupitýi-ma ramo anhaygwasu kunha-pe ipoxy rei voi opyta-vy hese. Ndohupitýi-gwi íxupe oho ombohasa asy hagwã upe kunha re'ýi kwéry-pe. Gwĩ ojerovia va'e Nhandejáry-rehe, hemimombe'u ukakwe ojapo gwive anhete ha-py ojerovia va'e Hesu-rehe, hemimombe'ukwe-rupi oiko meme va'e-pe ombohasa asy hagwã oho. ¹⁸Upéa-gwi tejujagwagwasu rekoporuha onhembo'y rei oha'arõ oĩ-vy ygwasu rembe'y-py.

Ojehexa uka mymba vaigwasu ohekoporu va'e

13 Upe jave ahexa ojehexa uka ygwasu-gwi ojeupi ou-vy peteĩ mymba vaigwasu ete ohekoporu ou va'e. Oakã reta reheve gwatĩ reta reheve ojehexa uka-ma ou-vy. Sete inhakã, dez hatĩ ave ogwereco. Peteĩ

teĩ gwatĩ rakwa apy-rehe ogwereco jegwaka. Dez ogwereco jegwaka ogwereco peteĩ teĩ gwatĩ-rehe. Enterove rembiexarã ohai héry kwéry peteĩ teĩ syva kwéry-rehe. Héry kwéry omói Nhandejáry-rehe he'i vaiha.^m ²Ojehexa uka upe va'e ta'yrãvasu ipini va'e-rami. Ipokwe urso po-rami. Ipykwe ave urso py-rami ave. Aipo ramo ijuru katu tuvixa jagwaxaygwasu juru-rami. Tejujagwagwasu rekopuru va'e katu ome'ẽ íxupe opu'akakwe oiko hagwã mburuvixa ramo. Ogwapy hagwã ijapykakwe-py omanda hagwã heta va'e-rehe.ⁿ

³Ahexa ave peteĩ onhakã kyti va'ekwe, "Hasy ete ramo ndokweravéi-tama" he'i mo'ã upe hasy va'e-rehe. Ijukapyrãgwe voi äy okwera jevy-ma ngatu. Entéro hexaháry katu opondera ndera hese oho-vy hupive. ⁴Entéro omboete upe tejujagwagwasu rekoporuha-pe, ome'ẽ-ma kuri ipu'akakwe mburuvixagwasurã-pe. Upéa-rehe omboete íxupe hikwái. Omboete ave upe mymba vaigwasu ete rekoporuha-pe osẽ va'ekwe ygwasu-gwi. He'i omboete-vy:

—Ndaipóri ha'eixagwa imbaraeteve va'e, he'i rei omboete-vy íxupe. — Ndaipóri hese ipu'aka va'erã, he'i rei imboete-vy hikwái.

⁵Aipo ramo tejujagwagwasu ome'ẽ mymba vaigwasu ete-pe opy'agwasu. Ombotuvixa ete íxupe onhe'ẽ vai vai hagwã Nhandejáry-rehe. Ombopu'aka ave íxupe oiko hagwã mburuvixagwasu ramo mbohapy ro'y seis jasy peve. ⁶Oiko-ma kuri mburuvixagwasu ramo onhe'ẽ vai vai hagwã Nhandejáry-rehe, henda marangatu-rehe ave, entéro Nhandejáry-rehe ojerovia va'e gwive-rehe.^o

⁷He'i ave pe mymba vaigwasu ete-pe onhemomburuvixa hagwã entéro

¹12:14 Dn 7.25; 12.7 ^m13:1 Dn 7.17; Ap 17.3,7-12

ⁿ13:2 Dn 7.4-6; Os 13.7-8 ^o13:6 Dn 7.8,25; 11.36

yvypóry kwéry-rehe. Hesu reroviaha kwéry gwive ipogwy-py jevy opyta hagwã. Ha Hesu reroviaha kwéry-pe orairõ va'erã voi ha ipu'aka ave arã hese kwéry. Enterove yvy ári oiko va'e gwive oiko arã ipogwy-py. Opa opa kente ambue mbue kwéry gwive, entéro ijypye pye va'e gwive, nhe'ë ambue mbue-py onhe'ë va'e kwéry gwive, opa oparupí yvy oho va'e rupigwa kwéry gwive oiko arã ipogwy-py.^p ⁸ Omomba'egwasu arã íxupe okwa-vy hikwái. Gweko járy ramo ogwereco va'erã íxupe hikwái. Héry kwéry ndoikói joty Ovexa Ra'y ramigwa va'e kwatia nhe'ë-rehe. Ko yvy oiko e'ÿ mboyve nonhemoĩry va'ekwe kwatia-rehe héry kwéry. Entéro hekove tee ijapyre'ÿ reheve va'e réry oiko upe kwatia-rehe. Ha upe mymba vaigwasu ete-pe omboete va'e kwéry réry ndoikói voi upe kwatia-rehe.^q

⁹ Ne aranduse va'e, ejeapysaka katu ko xe nhe'ë-rehe: ¹⁰ Oĩ preso omoĩ hagwã-py ojereraha va'erã. Nhandedjáry oipotaha-rami ave ogweraha va'erã íxupe. Oĩ kyse puku-py omano va'erã. Nhandedjáry oipotaha-rami ave ojuka va'erã íxupe. Upéa oikwaa-rehe Nhandedjáry reroviaha ohasa asy ete jepe tekotevê ojesaupi meme gwekojáry-rehe anho mate onhembopy'agwasu hagwã ojerovia tee hagwã hese.^r ¹¹ Upe rire katu ojehexa uka-ma ovexa-rami ou va'e, mokõi hatĩ va'e, yvygwy-gwi osê va'e. Tejujagwagwasu-rami inhe'ë. ¹² Mymba vaigwasu ete rekoporuha ombopu'aka íxupe imbaraete hagwã ave ome'ë íxupe. Hovagwy-py oiporu upe ipu'aka hagwe ombohesa rerova uka hagwã mymba vaigwasu-rehe yvypóry kwéry-pe onhembotuvixa uka hagwã enterovéape. Upe mymba vaigwasu ete ojekutu va'ekwe omano-tama voi va'ekwe, upe ramo okwera jevy-ma. “Tupã Nhan-

dejáry voi ra'e ipu'aka tee voi” he'i hagwã mo'ã hese oporombotavy-vy rei. Omomba'egwasu omomba'e tee hagwã íxupe. ¹³ Ojapo japo tembiexapyrã. Enterove rembiexarã-rupi ombogwejy jepe tata yvate áry tee-gwi ho'a hagwã yvy ári he'i hagwã hese hexaha kwéry, “Ipu'akave va'e voi nipo ra'e” he'i hagwã hikwái mymba vaigwasu ete-rehe. ¹⁴ Upéixa ojapo-ma ramo ombotavy voi yvypóry kwéry-pe omboete hagwã mymba vaigwasu ete ojehexa uka ranhe va'ekwe-pe. Mymba vaigwasu ete renonde-py ojapo meme mba'e hexapyrã opondera ndera hagwã hese hexaha kwéry. Ombotavy tavy rei voi oho-vy omombe'u ave entéro yvypóry-pe ojapo hagwã hemimboete ra'anga upe ojehexa uka va'ekwe ra'anga upe kyse puku-py ojekutu va'ekwe omano-tama oĩ-vy va'ekwe ha okwera jevy va'ekwe ra'anga. Ha upéixa oipota ojapo hagwã hikwái yvypóry kwéry. ¹⁵ Ipu'akaha-rupi joty omoingo upe ta'anga. Ome'ë íxupe hekovertã ave. Omonhe'ë uka ave ta'anga-pe. He'i hagwã: “Kiva'e po naxemboetéi va'e gwive omanomba va'erã” he'i onhe'ë-vy ta'anga. Ome'ë ave íxupe ojuka uka hagwã ójehe omboete e'ÿ va'e kwéry-pe. ¹⁶ Upe rire katu he'i enterove va'e-pe omoĩ hagwã ojehexa uka hagwã, “Xe ko mymba vaigwasu ete mboete teeha voi ko xe” he'i hagwã ójehe. Omoĩ arã osyva-rehe. Nomoĩry ramo osyva-rehe, opo akatúa apyape ári omoĩ va'erã. Enterove-pe omoĩ uka. He'i heko tuvixa va'e kwéry omoĩ hagwã, heko mirĩ va'e kwéry gwive omoĩ hagwã, imba'e reta reta va'e kwéry gwive omoĩ hagwã, iporiahu va'e kwéry gwive, ojejokwái va'e kwéry gwive, ojejokwái e'ÿ va'e kwéry gwive omoĩ hagwã ójehe kwéry. ¹⁷ Upe oikwaa ukaha ndaipóri hese va'e ndaikatúi mba'eve ojogwa. Ndaikatúi

ave ojogwa gwemi'urã. Ndaikatúí oheka omba'apo hagwã. Ndaikatúí ave ovende mba'eve avave-pe. Ha oikwaa ukaha onhemoí hese va'e katu, ojapo gwembia-porã. Upe oikwaa ukaha mymba vaigwasu ete réry omoí hese. Nomoíry ramo héry, ha'e ae inúmero omoí hese. ¹⁸“In-úmero rei” he'i mo'ã arã hexaháry upe mymba vaigwasu ete kwaa ukaha-rehe. Inharandu porã va'e mante oikwaa porã arã mbava'e pa he'ise upe número réry rehegwa. Upéa número he'i kwimba'e réry-rehe. Seiscentos e sessenta e seis voi inúmero, mymba vaigwasu ete reko-porua número voi.

Mborahéi pyahu oha'ã joa okwa-vy Nhandejáry remiresendekwe

14 ãy katu ojehexa uka-ma Ovexa Ra'y ramigwa tee va'e gwugwy avyte-py omano va'ekwe. Ojehexa uka onhembo'y oí-vy ramo yvyatyrsu Sião héry va'e ári. Upe-py oí hendive heta heta va'e. Cento e quarenta e quatro mil oí hendive upe-py. Hendive oí va'e ogwerekó joa osyva-rehe kwéry Hesu Cristo réry, Nhandejáry Tupã Hesu Cristo Ru réry ave ogwerekó joa osyva-rehe hikwái.^s ²Ha yváy-gwi ahendu ave anheĩrami voi ygwasu vérami voi hyapu apu. Hatã hatã osunu ave. Hyapu voi oporahéi joa va'e nhe'ẽ. Ombopu joa okwa-vy isã reta reta va'e vérami inhe'ẽ ryapu. ³Upéi heta eta oporahéi va'e Nhandejáry rembiporavokwe va'e oí Nhandejáry mburuvixagwasu gwapy haty renonde-py. Irundy Nhandejáry apyka jere-rehe oiko va'ety renonde-py, vinte e quatro mburuvixa renonde-py ave onhembo'y oí-vy hikwái. Mborahéi pyahu oha'ã joa okwa-vy Nhandejáry mboete-vy. Ha'e kwéry mante oikwaa upe mborahéi pyahu. Ha outro kwéry ndoik-

waáiry voi. Ha'e kwéry Nhandejáry-rehe ojerovia va'ekwe. Ogwerova va'ekwe gwekoha. Upe rire katu oiko marangatu va'ekwe Nhandejáry ndive. Nhandejáry oresende va'ekwe íxupe kwéry yvypóry pa'ũ-gwi.^t ⁴Ha'e kwéry karia'y omenda e'ỹ va'e onhemongy'a rei e'ỹ va'e voi. Upéixa ete Nhandejáry-pe voi oiko tekoharupi. Omoirũ meme va'ekwe Ovexa Ra'y ramigwa va'e-pe. Mamo oho ha-py, hendive voi oho meme. Nhandejáry oiporavo voi va'ekwe yvypóry apyte-gwi onhyprũ hagwã ojeupe gwarã, ãy oho Nhandejáry re'yirã, Ovexa Ra'y ramigwa va'e re'yirã ave. ⁵Heko porã meme va'e voi ha'e kwéry. Ijapu e'ỹ va'e voi ha'e kwéry. Ojejavy e'ỹ va'e voi ha'e kwéry. Ipy'a potĩ tee va'e voi ha'e kwéry. Ha'e kwéry mante voi oporahéi okwa-vy Nhandejáry-pe imboete-vy mborahéi pyahu oha'ã joa okwa-vy.^u

Nhandejáry rembigwái yváy pygwa irundy va'e remimombe'ukwe

⁶Upéi ahexa yváy mbyte-py Nhandejáry rembigwái ambue va'e. Ha'e omombe'u-ma Nhandejáry nhe'ẽ opa e'ỹ va'erã Hesu Cristo rehegwa nhe'ẽ porã. Ahexa yváy mbyte-rehe oveve jave onhe'ẽ va'e. Entéro yvypóry kwéry ohendu hagwã opa opa-rupi vvy oho va'e rupigwa gwive, opa opa kente ambue mbue kwéry rehegwa gwive, entéro nhe'ẽ ambue mbue-py onhe'ẽ va'e ramo jepe, entéro ijyppe pye va'e gwive ohendu hagwã. ⁷Hatã hatã voi onhe'ẽ he'i-vy:

—Pejerovia tee katu Nhandejáry Tupã-rehe, he'i. —Ha pemomba'egwasu tee katu íxupe. Tuvixagwasu tee va'e voi ha'e. ãy katu hi'óra ogwahẽ-ma entéro yvypóry-pe ogwerekó hagwã hembiaapo apokwe-rehe. Pemboete tee

^s14:1 Ez 9.4; Ap 7.4; Ez 9.4; Hb 12.22; Ap 5.6; 7.4 ^t14:3 Ap 19.4-7

^u14:5 Sf 3.13

katu yvy, yváy ave apohare-pe. Ojapo va'e ygwasu entéro yvu ysêha gwive. Pemboete tee katu íxupe, he'i onhe'ê hatã-vy.

⁸Upe rire ou jevy mokõiha Nhandejáry rembigwái yváy pygwa omombe'u-vy:

—Tekohagwe voi Babilônia tetãgwasukwe. Tekohagwe voi. Uva rykwere gwapixa-pe ho'u ukaha-rami ha'e omonga'u vérami va'ekwe tetã tetã rupigwa kwéry-pe heko vai-rupi ave oiko hagwã hikwái, he'i Nhandejáry rembigwái omombe'u-vy.^v

⁹⁻¹⁰Upe rire ou jevy mbohapyha Nhandejáry rembigwái onhe'ê ngatã ngatã reheve omombe'u-vy yvypóry kwéry-pe:

—Upe mymba vaigwasu ete va'e-pe omboete va'e gwive ohasa asy eterei va'erã. Ha'anga-pe omboete va'e gwive, héry omoĩ uka va'ekwe osyva-rehe gwive, héry omoĩ uka va'ekwe opoapy ape ári va'e gwive ohasa asy eterei va'erã. Nhandejáry ogwereco asy asy va'erã íxupe kwéry hekoha vaikwe-rehe. Marány upeixagwa ne'írá vyterĩ omoingo omondo va'erã íxupe kwéry. Onhembosako'i va'ekwe oity va'erã hese kwéry ogwereco asy asy-vy. Tata ita omboykupa reheve-py ombohasa asy va'erã upe mymbagwasu ivai ete va'e mboetehare-pe. Uva rykwere naimohe'ê pyrírý vérami iro va'erã íxupe kwéry hekoha. Ndohexakwaa mo'ávéi íxupe kwéry Nhandejáry. Ovexa Ra'y ramigwa va'e rovagwy-py, hembigwái heko marangatu kwéry rovagwy-py ave ohasa asy ete arã voi okwa-vy.^w ¹¹Upe tatatĩ oporombohasa asy va'e-gwi meme katu ojeupi arã. Upe-py ndoikói arã py'agwapy. Áry ramo pyhare ramo ave ndopytu'úi va'erã. Entéro mymba

vaigwasu ete ha'anga ave omboetehare, hesegwa héry ogwereco va'ekwe gwive ohasa asy va'erã upe-py opa e'ỹ reheve.^x

¹²Upéa oikwaa-ma ramo Hesu reroviaha kwéry tonhembopy'a mbaraete uka va'erã katu Nhandejáry Hesu Cristo-pe ojehexa kwaa hagwã ojerovia teeha hese. Ojapo meme hagwã hemimombe'ukwe.

¹³—Ãy rire ae katu hetave ojuka arã Hesu reroviaha kwéry-pe. Upéixa ramo jepe ovy'a joty va'erã hikwái. Ehai katu upéa nde kwatia-rehe, he'i xe-vy yváy-gwi onhe'ê va'e.

Upéi ahendu ave Nhandejáry Nhe'ê Marangatu tee va'e he'i:

—Anhete tee voi upe va'e nhe'ê. Ha'e kwéry opytu'u arã omba'apoha-gwi. Heko porã hagwe-rehe Nhandejáry ogwereco porãve arã íxupe kwéry yváy-py, he'i Nhandejáry Nhe'ê Marangatu tee va'e omombe'u-vy xe-vy.

Ombopapa va'erãha áry rehegwa nhe'ê

¹⁴Upéi ama'ê jevy ha ojehexa uka xe-vy arai morotĩgwasu ári ogwapy oĩ-vy peteĩ va'e kwimba'e. Nhande Ryke'y tee va'e voi nipo ra'e. Ogwapy ramo oĩ-vy ojegwaka ouro-gwi ijapopyre reheve. Opo-py temitýgwe kytĩhaty haimbe va'e voi ogwereco.^y ¹⁵Upe rire katu peteĩ Nhandejáry rembigwái va'e osê Nhandejáry rendaty-gwi. Onhe'ê ngatã arai morotĩgwasu ári ogwapy oĩ-vy va'e-pe. He'i-vy:

—Ãy katu ogwahẽ-ma hi'óra ereipe'a hagwã temitýgwe, he'i omondo onhe'ê íxupe. —Ãy ae ereiporu-tama ne mba'e kytĩhaty yvy-rehe temitýgwe ereipe'a hagwã, he'i íxupe onhe'ê-vy.^z

¹⁶Upe-ma ramo onhepyrũ-ma oipe'a temitýgwe upe ogwapy oĩ-vy va'ekwe

^v14:8 Is 21.9; Ap 18.2 ^w14:9-10 Is 51.17; Gn 19.24 ^x14:11 Is 34.10

^y14:14 Dn 7.13 ^z14:15 Jl 3.13

arai morotígwasu va'e ári. Onhepyrú-ma oipo'o-vy. Ha onhenhongatu ha-py ogwerahapa-ma. Upéixa ete voi ave ombojogweroaty va'erã ojúepe Nhandejáry entéro yvypóry kwéry-pe hembiapokwe pokwe-rehe ogwereco-vy.

¹⁷Upe rire joty ojehexa uka xe-vy Nhandejáry remdaty yváy-py oĩ va'e. Íxugwí osẽ ramo Nhandejáry rembigwái ahexa jevy-ma. Ha'e ave ogwereco omba'e kytĩhaty opo-py. ¹⁸Nhemboete haty rata-rehe onhangareko va'e osẽ ave gwenda-gwi. Onhe'ẽ ngatã-vy omba'e kytĩhaty ogwereco va'e-pe he'ĩ hagwã:

—Eikyĩ katu uva hi'a inhapesã va'e hi'ajupa-ma kuri, he'ĩ. Uva rehegwarami he'ĩ íxupe.

¹⁹Upe-ma ramo Nhandejáry rembigwái onhepyrú omba'apo. Onhepyrú oikyĩ-vy uva inhapesã-gwi. Oity-ma ngatu mba'e ryrugwasu-py ohumbiri hagwã uva inhami-vy. Upéixa ete uva rykwe ohumbiriha-rami Nhandejáry ogwereco asy va'erã hekoha vaikwe-rehe.

²⁰Ha mba'e ryrugwasu-py ohumbiri uva rykwere onhami hagwã. Upe mba'e ryrugwasu onhemoĩ va'ekwe tetã roka-py. Hykwere osẽ va'e-rami tugwy osẽ íxugwí. Heta eterei voi osyry oho-vy tugwy. Nhandejáry rerovia e'yha va'e kwéry rugwy katu ohumbiri onhami hagwe-gwi mombyry voi osyry. Osyry heta heta-ma voi oho-vy. Tugwy rei hygwasu-ma. Hypyve pyve oho-vy. Kavaju rendyvagwy peve ogwahẽ hypyve pyve oho-vy. Trezentos quilômetro peve tugwy osyry oho-vy. Mombyry voi tugwy osyry oho-vy.^a

Nhandejáry pu'akaha heko porãha-rehe ave omboete voi íxupe yváy-py oime va'e kwéry

15 ãy katu ojekwaa-ma hexapyrã áry-rehe. Ojehexa uka-ma oiko va'erã nhane mongyhyjeharã voi ombou va'erã. Nhandejáry oiporavo sete gwembigwái kwéry pa'ũ-gwi ombou hagwã ko yvy-py marány kwéry ombohasa asy voi hagwã yvypóry kwéry-pe.

²Xe-vy onheĩ-rami ygwasu hesakã va'e espéko ramigwa ave. Ijavyte-rupi katu oĩ tata endy endy ramigwa. Upe-py oĩ ipu'aka va'ekwe pe mymba vaigwasu ete va'e-rehe. Ha'anga rei imboetepyragwe nomboetéi va'ekwe. Nomoĩ ukái va'ekwe ójehe inúmero. Upe número mymba vaigwasu ete réry voi. Omano peve jepe nonheme'ẽ ukái joty va'ekwe upe número-pe. Número omoĩ hagwã hese nome'ei va'ekwe gwete. Onhemopyatã uka Nhandejáry Hesu-pe. Ha ko'ãy katu ojehexa uka-vy onhembo'y okwa-vy ygwasu hesakã va'e espéko ramigwa va'e rembe'y-rehe. Ombopu ave okwa-vy Nhandejáry Tupã ome'ẽ va'ekwe íxupe kwéry mba'epu isã reta va'e. Ombopu joa hikwái. ³Oporahéi joa ave okwa-vy omboete hagwã Nhandejáry-pe. Nhane ramoigwasu Moisés mborahéi oporahéi okwa-vy hembigwái. Ovexa Ra'y ramigwa va'e mborahéi oha'ã joa okwa-vy.

Nde, nde tuvixa voi va'e

Nde ore Járy voi va'e

he'ĩ oporahéi joa okwa-vy.

Nde nde pu'aka tee voi nde.

Entéro mba'e erejapo va'e voi nde.

Iporã porã voi avave voi

ndojapokwaáiry nde erejapoha-rami.

Nde erejavy e'y va'e,

Nde rekoha porã ete va'e voi nde.

Anhete voi nde.

^a14:20 Is 63.3; Ap 19.15

Anhete teegwa voi ave nde.
Entéro yvypóry opa opa-rupi
yvy oho va'e-rupi va'e ruvixa va'e voi
nde.^b

⁴Ndaipóri va'erā ne momba'egwasu e'ỹ
va'e, ore Járy.

Noíry arā ombotuvixa e'ỹ va'e nde réry.
Ne anho ete voi ne marangatu tee va'e.
Enterove tetā tetā mygwa kwéry gwive
ne mboete arā nde-vy anho mante.

Ne rembiapo porā porā
entéro va'e-pe ojehexa uka-gwi,
ne mboete arā.

Nde réry ohendu ramo
imandu'a porā arā nde-rehe ne mboete
hagwā,

he'i oporahéi joa okwa-vy.^c

⁵Upe rire katu ahexa-ma
onhokēndavo ramo yváy pygwa oĩ
va'e rokē. Ikoty tee tee-py voi oĩ koty
imarangatu ete va'e, Nhandejáry
renda tee voi va'e. ⁶Ha ahexa ramo
osē osē hikwái oje'ói-vy Nhandejáry
rendaty-gwi, ikoty marangatu ete-gwi
sete hembigwái yvypóry-pe ombohasa
asyharā. Inhemondeha katu omimbipa
va'e, morotĩ porā voi va'e. Ndaipóri hese
iky'a va'e. Ku'akwaha ramigwa ouro-gwi
ijapopyre ogwereco opyti'a-rehe
hikwái. ⁷Osē-tama hikwái oje'ói-vy
ramo upe sete Nhandejáry rembigwái
peteĩ va'e ome'ẽ íxupe kwéry imba'e
ryrurā ouro-gwi ijapopyre. Peteĩ va'e
osē upe irundy Nhandejáry apyka
jere-rehe oiko va'ety pa'ũ-gwi osē
ome'ẽ hagwā setegwa-pe imba'e
ryrurā. Imba'e ryruru omohynyhēmba
marány-py ogwereco asy hagwā
Nhandejáry hekoha vaikwe-rehe. Ha'e
oiko opa e'ỹ reheve. ⁸Ohexa uka
gweko pu'akaha omba'egwasu porāha
ave tatatĩ-rami. Upe tatatĩ ramigwa,
hembipe reheve ojohupa Nhandejáry
rendaty-py. Upéixa-gwi ndikatúiry

avave oike upe-py. Are-ma ndikatúy
oike. Nhandejáry rembigwái sete va'e
ombohasa asyharā yvypóry kwéry-pe
ojapopa e'ỹ mboyve gwembiaporā
avave voi ndikatúy oike upe-py.^d

Mba'e ryruru pygwa sete marány rehegwa nhe'ẽ

16 Nhandejáry rembigwái sete va'e
kwéry-pe ombou hatā voi onhe'ẽ
íxupe kwéry Nhandejáry rendaty-gwi.
Ahendu onhe'ẽ ramo:

—Tapeho penhohẽ sete peve mba'e
ryru pygwa yvy ári. Peity marány Nhan-
dejáry ombohasa asy hagwā hekoha
vaikwe-rehe, he'i íxupe kwéry ombou-vy
onhe'ẽ.

²Aipo ramo peteĩ onhypyrũ va'e osē
oho-vy onhohẽ yvypóry kwéry-rehe teko
rasy. Entéro ójehe kwéry onhemoi uka
va'ekwe gwive mymba vaigwasu ete
ikwaa ukaha gwive, entéro omboete
va'ekwe gwive ha'anga-pe, mymba vaig-
wasu ete va'e ra'anga-pe ave ijaipa ete-
ma ipire. Hasy eterei-gwi oiko asypa-ma
hikwái. Upéixa peteĩ mba'e ryruru-gwi on-
hohēmba uka-ma Nhandejáry omarány
ombohasa asy-vy hekoha vaikwe-rehe.

³Upe rire mokoiha Nhandejáry
rembigwái yváy pygwa omarány
onhohẽ ygwasu-rehe. Marány
oity-ma ramo ygwasu-rehe y-gwi
rei oiko-ma tugwy. Kente omano
va'ekwe rugwy-rami oiko-ma voi y.
Hugwy-ma ramo y, omanomba ete
y gwy-rupi okwa va'e gwive. Upéixa
ambue mba'e ryruru-gwi ogwereco
asy uka-ma Nhandejáry marány
ogweroma'eandu-vy hekoha vaikwe.

⁴Upe rire mbohapyha Nhandejáry
rembigwái yváy pygwa omarány onhohẽ
entéro ysyry-rehe entéro y ovuvu rei
va'e-rehe gwive hugwypa hagwā y. ⁵Upe
óra-py onhe'ẽ va'e yváy-gwi ahendu en-

^b15:3 Êx 15.1 ^c15:4 Jr 10.7; Sl 86.9

^d15:8 1 Rs 8.10-11; 2 Cr 5.13-14; Is 6.4

téro y kwéry-rehe onhangareko va'e he'i ramo Nhandejáry-pe:

—Nde ae nde reko porã va'e. Nde ae nde reko marangatu tee va'e. Nde ae erereko arã anhete ha-py yvypóry hembiapokwe-rehe. Yma gwive äy ete peve nde voi. ⁶Ha'e kwéry ojuka va'ekwe ne nhe'ë-py omombe'u va'etykwe-pe. Heta heta nde-rehe ojerovia va'e-pe ojuka ave. Äy katu upéixa-gwi erereko asy-ma íxupe kwéry hembiapokwe-rami jevy. Ijy'uhéi va'e tugwy mate ojohu va'erã ho'y'u mo'ã hagwã. Oiko asy-ma ave arã ha'e kwéry, he'i y kwéry-rehe onhangareko va'e Nhandejáry rembigwái imboete-vy.

⁷Upéi ambue va'e nhemboete haty-gwi onheandu uka onhe'ë va'e. Upe-gwi ombou onhe'ë xe remiendu ramo he'i va'e:

—Nde ae Tupã ore Járy, nde tuvixa vixa ete va'e nde. Nde pu'aka tee va'e voi nde. Nde ae heko porã tee va'e. Nde erehekojohu kwaa voi hembiaapo vaikwe-rehe. Nde ae ereikwaa erembohasa asy hagwã hembiaapo vaikwe-rehe yvypóry kwéry-pe. Anhete ha-py voi ne rembiapo, he'i imboete-vy.

Upéixa ambue mba'e ryrugwi onho-hēmba uka-ma Nhandejáry marány ombohasa asy-vy hekoha vaikwe-rehe.

⁸⁻⁹Upe rire irundyha Nhandejáry rembigwái yváy pygwa omarány onhohē kwarahy-rehe. Omoĩ-ma ramo marány kwarahy-rehe haku eterei-ma kwarahy. Tata piragwái-py ohapy entéro yvypóry-pe. Kwarahy rata-py enterove okáipa. Ohasa asy-ma jepe hikwái onhe'ë vai vai joty Nhandejáry-rehe hikwái. Ndogwerovái joty gwekoha omboete hagwã íxupe. Ipu'aka marány kwéry-rehe oikwaa tē jepe nombotuvixamba'éiry joty íxupe.

Upéixa ambue mba'e ryrugwi onho-hēmba uka-ma Nhandejáry marány ogwerekoko asy hekoha vaikwe.

¹⁰Upe rire cincoha Nhandejáry rembigwái yváy pygwa oity omarány mymba vaigwasu ete va'e gwapy haty-rehe. Upe marány ohupity joty entéro omandaha gwive. Inhypyttumba-ma. Íxupe omboete va'e gwive ohasa asy asy upe jave hikwái. Mba'e rasy rendu-vy ojesu'u su'upa hikwái. ¹¹Mba'e rasy rendu-vy onhe'ë vaipa-ma Nhandejáry-rehe. Ha ijai aipa va'e onhe'ë rei-ma ave hese. Ndogwerovái joty gwekoha vaikwe, noséséi joty tape vai-gwi. Tape ky'a-rupi joty oje'oise hikwái.

Upéixa ambue mba'e ryrugwi onho-hēmba uka-ma Nhandejáry marány ogwerekoko asy-vy hekoha vaikwe.

¹²Upe rire katu seisha Nhandejáry rembigwái yváy pygwa oity omarány ysyrgwasu Eufrates héry va'e-rehe. Oity marány ramo y katu hypa-ma. Y hypa rire ombohape porã hagwã mburuvixagwasu kwéry ou va'erã kwarahy resē ha-gwi gwembigwái kwéry ndive. Ykwerupi ohasa va'erã hikwái oje'ói-vy ohovaití hagwã oa'e'yha kwéry-pe.

¹³⁻¹⁴Upe-ma ramo ahexa ju'i ramo oho anháy mbohapy. Peteĩ osē ohovy tejujagwagwasu juru ryepy-gwí. Peteĩ jevy osē ohovy mymba vaigwasu ete va'e juru ryepy-gwí. Peteĩ jevy osē ohovy hesegwa nhe'ë mombe'uhaty juru ryepy-gwí. Ju'i ramo meme osē ohovy anháy ijuru ryepy kwéry-gwí. Hexapyrã ojapo va'e meme. Upe va'e-ma oporombotavyha rei voi-ma. Upe mbohapy va'e anháy rembiporu oho arã entéro mburuvixa oĩ va'e gwive vyv-rehe omboaty aty hagwã imonhorairõ uka-vy. Nhandejáry Tupã ipu'aka tee va'e áry-py onhorairõ irõ va'erã.

¹⁵—Tapejeapysaka porã katu ko xe nhe'ë-rehe, he'i Hesu nhande-vy. —Avave ndoikwaái mba'e áry-py pa aju arã. Imonda va'e-rami avave ndoikwaái aju hagwã óra, he'i. —Ovy'a

va'erã ójehe onhangareko va'e. Oao-py onhemondeha-rami voi gweko porã reheve xe ra'arõ va'e pono opi-vy oiko va'e-rami otĩ enterove va'e pa'ũ-my, he'i.^e

¹⁶ Upe rire katu omboaty-ma okwa-vy mburuvixa kwéry-pe onhorairõ hagwã. Hebreu nhe'ẽ-py ombohéry upe onhorairõ hagwã Armagedom.

Upéixa ambue mba'e ryrü-gwi onhohẽmba uka-ma Nhandejáry marány ogwerekó asy-vy hekoha vaikwe.

¹⁷ Æy katu seteha-ma voi Nhandejáry rembigwái yváy pygwa ombou omarány. Onhohẽ omarány yvytu-rehe. Upe jave Nhandejáry rendaty-gwi ahendu jevy onhe'ẽ ramo. Ijapykagwasu yke-rehe oĩ va'e ombou onhe'ẽ he'i-vy:

—Tembiapo aporã gwive opa-ma. Ojejapopa-ma, he'i.

¹⁸ Upe ho'e-vy oiko overa va'e ara sunu hyapu va'e, yvy katu osüsü-ma. Nhandejáry omoingo kwimba'e gwive ãy peve ndoikói koixagwa ivai vaive va'e yvy osüsü vai ete. ¹⁹ Upe tetãgwasu gwive omboja'o ja'o mbohapy tavarãxa omboja'o ja'o ipa'ũ-my. Entéro va'e yvy ári oĩ va'e gwive tetã tetã-rupi óy hapovy-ma okyta ovapy-py ho'apa-ma hóy kwéry. Tetã tetã gwive onhembyaipa-ma. Upe jave Nhandejáry ndoheja reíry Babilônia tetãgwasu. Yma nombohasa asýi ramo jepe, ipaha-py ombou-ma íxupe maranygwasu imbohasa asy ete-vy. ²⁰ Heta heta yvy okanhy-ma yvy ryrýi hatã eterei-gwi. Opa okanhy y ogweroajere va'e, yvyatygwasu gwive okanhymba. Ndojehexavéi-ma. ²¹ Yváy-gwi Nhandejáry ombou amandaugwasu ho'a hagwã kwimba'e kwéry-rehe. Amandaugwasu pohyikwe ogwerekó va'e quarenta kilo voi. Upéa-gwi gwĩ kente kwéry onhe'ẽ vai vai voi Nhandejáry-rehe ombou-ma ramo marány amandaugwasu reheve íx-

upe kwéry. Maranygwasu vai eterei-gwi ombopoxy íxupe kwéry Nhandejáry-rehe.

Upéixa mba'e ryrupaha-gwi onhohẽmba uka-ma Nhandejáry marány ogwerekó asy hekoha vaikwe.

Tetã kunha ikwimba'ese va'e-rami rehegwa nhe'ẽ

17¹⁻² Sapy'a katu arova ramo xe resa ahexa jevy sete marány ryrükwe rekoha. Ama'ẽ jave peteĩ ou onhopa'ũ-gwi he'i xe-vy:

—Eju katu xe rupive. Tahexa uka nde-vy kunha ikwimba'ese va'e ramigwa heko vai va'e, he'i xe-vy. —Nhandejáry ombohasa asy-ta upe tetã mygwa ysyry kwéry rembe'y-py okwa va'e kwéry-pe. Kunha ikwimba'ese va'e-rami upe tetã mygwa kwéry ojáry e'ỹ rapykwéri oje'ói hikwái. Tupã tee e'ỹ va'e-pe ogwerekó gweko járy ramo hikwái. Heko vai-rupi okwa va'e teko ky'a-py oiko va'e hendive. Entéro mburuvixa kwéry yvy ári oĩ va'e gwive oipe'a íxugwi gweko vairã. Ha yvypóry kwéry-pe ogweroaka'u vai vai vérami voi hikwái. Ivai vaive voi hekoha kwéry, he'i.

³ Upéi katu Nhandejáry Nhe'ẽ Marangatu tee va'e xe mo'arandu-vy tekваты kwaty e'ỹ-rupi xe reraha hagwã hembigwái. Upe-py ahexa ogwapy oĩ-vy kunha mymba vaigwasu ete ári. Mymba pytã ári ogwapy. Oĩ nhe'ẽ vai vai ojehai va'e upe mymba rete-rehe Nhandejáry-rehe onhe'ẽ vai vai hagwã. Upe mymba vaigwasu ete va'e ogwerekó sete voi inhakã, dez voi hatĩ jojapa va'e ave.

⁴ Upe kunha katu onhemonde voi ao pytã-my va'e voi. Oaoa-rehe ombojegwa jegwapa voi ouro-py. Ita kyra hendy hendy va'e pérola, hepy meme va'e-py ave ombojegwa

^e16:15 Mt 24.43-44; Lc 12.39-40

jegwapa oao onhemonde-vy. Ha opo-py ogwerekó oipyhy-vy mba'e ryrú ouro-gwi ijapopyre. Ipy'a-py hynyhê-ma voi ipy'a ky'a vaikwe. Upe mba'e vai ha'e voi oakâ-gwi rei ojapose-gwi oiko gweko vai-rupi gweko tĩ e'ÿ reheve. Ipy'a ky'aha rexa ukaha vérami omohynyhêmba-ma hereko-vy omba'e ryrú. ⁵Osyya-rehe ogwerekó ojehai va'ekwe avave ndoikwaáiry mba'e pa he'ise upe va'e: "Tetâgwasu Babilônia kunha ikwimba'ese va'e kwéry ruvixa oĩ va'e upe va'e. Heko tĩ e'ÿ va'e ruvixa voi" he'i ojehai va'ekwe upe kunha syva-rehe. ⁶Upe-py ahexa upe kunha ogwerohory-vy. Gwĩ oka'u va'e ogwerohory hory eterei voi kánha-pe ho'useve seve-gwi vérami upe kunha ogwerohory Nhandejáry reroviaha kwéry ojuka juka va'ekwe rexa-vy. Gwĩ Nhandejáry Hesu-rehe ojerovia tee va'e kwéry-pe ojuka juka-rehe onhemonga'useve seve vérami oho-vy upe kunha.

Ahexa ramo upe kunha oka'u va'ety voi ra'e ha xe py'a onhemondýi-ma voi. ⁷Ha Nhandejáry rembigwái he'i xe-vy:

—Ani erenhemondýi eterei teĩ, he'i xe-vy. —Amombe'u-ta nde-vy mba'e pa he'ise upe kunha erehexa va'ekwe-rehe. Ha henda ave heta hatĩ va'e inhakâ reta va'e ave he'ise va'e amombe'u-tama ave nde-vy, he'i.

⁸—Upe mymba vaigwasu ete va'e oiko va'ekwe. Ko'ánga ae ndoikovéi-ma. Upéi ae katu osê jevy va'erã vvykwarusu ijapyre'ÿ va'e-gwi oiko jevy hagwã. Upe riré ae katu omokanhy ete va'erã íxupe. Gwĩ héry oĩ e'ÿ va'e yváy pygwa kwatia-rehe onhemondyipa arã. Yma ko vvy oiko e'ÿ mboyve Nhandejáry nomoĩry héry kwéry tekove ijapyre'ÿ reheve oiko hagwã réry pa'ũ-my. Ha ãy onhemondyipa hikwái mymba vaigwasu ete va'e rexa-vy. Ohexa ramo upe oiko va'e, ko'ánga ndoikovéi-ma, upéi

ojekwaa jevy joty ramo, onhemondyipa voi va'erã íxugwi hikwái. ⁹Upe va'e-rehe inharandu porã voi va'e mante oikwaa porã arã. Upe sete inhakâ he'ise sete vvyatyrusu kunha gwapy hatygue. He'ise ave sete mburuvixa. ¹⁰Cinco osê sê va'ekwe-ma. Áy peteĩ mante omanda va'e. Ambue va'e ne'írã vyteri oiko mburuvixa ramo. Oiko-ma ramo ndahi'are mo'ái joty opyta omanda hagwã.

¹¹—Ha upe mymba vaigwasu ete oikove va'ekwe ha ãy ndoikovéi va'e-ma, oiko va'erã mburuvixa ramo. Upe sete mburuvixakwe-gwi ha'e tuvixave voi va'erã. Ha íxupe ave omokanhy ete va'erã. ¹²Upe dez hatĩ erehexa va'ekwe katu dez mburuvixagwasurã-rehe ha'e ohexaukase. Ne'írã vyteri mburuvixa oiko ramo. Peteĩ óra oiko arã mburuvixa ramo upe mymba vaigwasu ete va'e ndive. ¹³Peteixa ogwerojoja va'erã onhe'ê. Peteixa ome'ê va'erã opu'akaha upe mymba vaigwasu ete va'e-pe ipu'akave hagwã. ¹⁴Onhorairõ arã Ovexa Ra'y ramigwa va'e ndive. Ha'e ae katu ipu'akave va'erã hese kwéry. Ha'e Nhandejáry tee-gwi ha'e mburuvixa ruvixagwasu voi ha'e. Entéro mba'e járy-gwi ha'e mba'e jaryve voi va'e ha'e. Ha'e ae ipu'aka arã voi hese kwéry. Gwembipe'akwe onhondive gwarã ojehesa rerova e'ÿ reheve ojerovia tee hese va'e kwéry ndive ha'e ipu'aka va'erã hese kwéry.

¹⁵He'i ave xe-vy Nhandejáry rembigwái:

—Erehexa kuri y tuvixa osyry va'e. Upe pygwa tetã kunha ikwimba'ese va'e ramigwa ave erehexa-ma kuri. Upe y tuvixa osyry va'e he'ise vvypóry kwéry-rehe. Opa opa-rupi vvy oho va'e rupigwa kwéry gwive entéro ijyppe pye va'e kwéry gwive, opa opa kente ambue mbue kwéry gwive, entéro nhe'ê ambue mbue-py onhe'ê va'e kwéry gwive he'ise upe vsyrygwasu.

¹⁶—Upe dez hatĩ va'e-rami voi erehexa kuri mburuvixa kwéry, mymba vaigwasu ete ave va'e ojere arã upe kunha ikwimba'ese va'e ramigwa-gwi. Ndaija'evéi arã hese. Ha'e kwéry oipe'a paete arã íxugwi ogwereco va'e gwive. Mba'eve ndohejái arã íxupe. Ha'enho oiko arã. Opi-vy oheja arã íxupe. Ho'u arã ho'okwe ha hembyre ohapypa va'erã. ¹⁷Nhandejáry voi omoĩ ipy'apy-py kwéry ojapo hagwã hese ojapose va'e peteixa oiko hagwã okwa-vy ome'ẽ hagwã ave opu'akakwe upe mymba vaigwasu ete-pe mburuvixa ramo oiko va'e-pe. Nhandejáry omombe'u hagwe-rami oiko peve ojapo.

¹⁸—Upe kunha ikwimba'ese va'e erehexa kuri he'ise upe tetãgwasu-rehe. Upe tetãgwasu ipu'akave voi. Mburuvixagwasu kwéry ko yvy ári oĩ va'e gwive oiko ipogwy-py.

Babilônia tetãgwasukwe tekohagwe rehagwa nhe'ẽ

18 Upe mba'e oikopa rire ojehexa uka xe-vy ogwejy ramo yváy-gwi ipu'aka va'e Nhandejáry rembigwái. Hembipepa-ma voi igwejy ramo yvy-rehe. Ohesapepa voi yvy-rehe. ²Osa-pukái etei imombe'u-vy:

—Tekohagwe voi Babilônia tetãgwasukwe, he'i, —tekohagwe voi. Upe-py okwa va'e gwive omokanhymba-ma. Áy anhaygwasu kwéry mante okwa upe-py. Áy entéro anháy ivaive ive va'e mba'e ovale e'ỹ va'e mante okwa upe-py. Áy gwyra kwéry katu ivai vai va'e mate oĩ upe-py. ³Yma oiko vyteri ramo upe pygwa kwéry kente meme ogwereco kuri kente ambue kwéry, tetã tetã rupigwa kwéry-pe gweko ky'aha-rupi. Ndoikoséi ramo teĩ jepe omoingo joty va'ekwe gweko ky'aha-rupi íxupe kwéry. Ogweroka'u vai vai vérami voi hikwái. Ivaive ive voi hekoha kwéry. Entéro mburuvixagwasu kwéry yvy arigwa teko

vai-py oiko voi hendive. Íxugwi oipe'a gweko vairã. Omba'e vende va'ety kwéry ovy'a paete voi araka'e upe tetã-my. Upe pygwa kwéry ojogwa jogwa voi araka'e omba'erã ojohu hagwã gwekoha vairã. Ha upe tekoha vai rexa ukaha vendeha araka'e hepykwe kwéry-rehe oganave nave voi okwa-vy, he'i.

⁴Upe nhe'ẽ omombe'u rire ambue va'e onhe'ẽ ramo ahendu-ma yváy-gwi:

—Xe re'yi kwéry, entéro xe-rehe ojerovia va'e gwive, ani kuri pepyta teĩ upe tetã-my. Pesẽmba katu kuri upe-gwi. Ani katu peipe'a teĩ íxugwi kwéry heko vaiha pono peẽ ave pehasa asy hendive, he'i onhe'ẽ ombou va'e yváy-gwi.

⁵—Opaixagwa ojapo vai eterei upe pygwa kwéry. Nombohasa asy pya'ei ramo jepe Nhandejáry, ndikatuvéi-ma oheja rei teko avy hagwe-rehe. ⁶Áy hekokwe-rami joty pereko kuri íxupe kwéry. Pembohasa asy tee katu íxupe kwéry. Hembiapokwe-rami joty pejapo kuri hese. Heta ojapo vai va'ekwe pende-rehe. Áy hembiapokwe-gwi hetave pejapo kuri hese kwéry. Ombojehe'a araka'e gwekoha vaikwe y-rehe vérami ho'u va'erã-rehe ave. Ogwerova voi gwekoha vaikwe gwapixa kwéry-rehe. Upéixa pejapo ave kuri hese. Hetave pejapo ave hese. Pembojehe'a ave vérami íxupe kwéry hekoharã kwéry ohasa asy tee hagwã hekoha vaikwe-rehe, he'i.

⁷—Yma ovy'a va'ekwe oiko-vy hikwái. Ha'e oiko porã porã vérami mo'ã va'ekwe, oao porã porã omonde va'ekwe. Áy katu pembovy'are'ỹ-ma íxupe kwéry. Pembohasa asy íxupe kwéry ipy'a vy'are'ỹ hagwã. Yma ha'e he'i rei ójehe onhembotuvixa-vy: “Ore mburuvixagwasu-rami voi ore oroiko. Omanda va'e apyka ári orogwapy voi oroĩ-vy” he'i rei voi araka'e ójehe hikwái. “Tembirekokwe vérami, imytu'e'ỹ va'e vérami ndoroikói voi ore.

Ore-vy ndoikóiry voi ore remimboasy” he’i onhemboete rei-vy araka’e hikwái. ⁸Upéa-rehe voi peteĩ áry-py ogwahẽ arã íxupe marány. Heta heta mba’e rasy oiporu va’erã. Onhemboasy joa va’erã hikwái. Ivare’agwasupa voi va’erã hikwái. Ohapypa joty va’erã upe tetã. Nhandejáry ipu’aka tee va’e ae ogwereco asy arã upe tetã mygwa kwéry-pe hembiape vaikwe-rehe, he’i onhe’ẽ ombou va’e yváy-gwi.

⁹Yma va’ekwe entéro mburuvixagwasu gwive yvy arigwa omomorã morã hekoha ipy’a jerure rure hese va’e gwive teko vai-rupi oiko. Ha’e-rami joty heko vai va’e ave omboasy arã íxupe. Ogwerosapukái va’erã ogwero vy’are’y-vy ave ohexa ramo opu’ã tatati íxugwi okái jave. ¹⁰Mombyry-gwi rei hesayvuku arã hese okyhyje-gwi mba’e rasy ha’e ohasa va’e-gwi. Upéixa-gwi he’i okwa-vy:

—Marány ho’a-ma tetãgwasu Babilônia-rehe. Sapy’a ete-py ho’a ipu’aka va’ekwe-rehe. Ojehu va’ekwe rapypa-vy voi ombou kuri Nhandejáry marány ombohasa asy-vy íxupe kwéry.

¹¹Enterove mombyrygwa ogwerojahe’o voi marány ohexa-ma ho’a-ma ramo hese kwéry. Omba’e vende va’ety kwéry ave ogwerojahe’o. Omboasy rei mate okwa-vy.

—Ndojogwavéi-ma va’erã nhandéhegwi Babilônia pygwa kwéry, he’i. —Naxe pirapirevéi-ma, he’i-ma. ¹²—Avave ndojogwavéi-ma va’erã omba’e porã onhembojegwa jegwa va’erã mo’ã mba’eve hepy va’e ouro-gwi ijapopyre, prata-gwi ijapopyre, ita rendy rendy ita kyra rendy va’e pérola-gwi ijapopyre ave ndojogwavéi-ma va’erã xéhegwi. Áy katu nonhembojegwa porãvéi-ma va’erã hikwái. Ndojogwavéi-ma va’erã xéhegwi ao porã porã avendese eterei va’e, he’i. —Hepyve pyve va’e oaoã gwí ipo hyverapa va’e, gwí pytã porã va’e,

gwí isyimba rei va’e, gwí hagwegwasu pytã va’e ave ao ndojogwavéi-ma va’erã xéhegwi, ho’e-vy ojahe’o.

Yvyra kwéry hyakwã porã-gwi hepy va’e ave novende mo’ávéi-ma. Yvyra aju’y ave novende mo’ávéi-ma. Ha entéro mba’e porã ojejapo va’ekwe marfim-gwi, vyvra hepy va’e-gwi, bronze-gwi, hierro-gwi, ita moroti mármore-gwi iporãve rãve-gwi hepy tee va’e novende mo’ávéi-ma Babilônia pygwakwe-pe. Ovende-ta mo’ã rire katu ndovy’ávéi-ma hikwái. ¹³He porã va’e aju’y mombyry gwigwa, opaixagwa hyakwã porã porã va’e ave novende mo’ávéi-ma hikwái upe-py.

Ndojogwavéi-ma va’erã avave íxugwi kwéry uva rykwere ijapopyre. Ndojogwavéi-ma va’erã ave nhandy íxugwi. Ndojogwavéi-ma va’erã trigo ku’i, trigo iku’i e’y va’e ave íxugwi. Ndojogwavéi-ma va’erã íxugwi vaka, ovexa ave, kavaju kwéry ha imba’e ryru ave. Ndojogwavéi-ma va’erã ave kente gwembigwa mbigwairã.

¹⁴Mba’e vende va’ety kwéry he’i yvy kái rexa-vy:

—Entéro mba’e nde py’a jerure hese va’ekwe áy katu opa-ma. Ne mba’e reta reta va’ekwe yma. Áy katu nane mba’e retavéi-ma. Ne mba’e rakate’y hagwã áy katu opa-ma ndéhegwi. Ndaiporivéi-ma. Ndererekovéi-ma mba’eve. Nenhembohory hagwe opa rei ndéhegwi, he’i.

¹⁵Yma va’ekwe mba’e vende vende va’ety kwéry ojohu upe-py omba’e jogwa va’erã íxugwi kwéry. Áy okyhyje-vy hikwái. Áy katu omanha sayvuku rei okwa-vy. Ndohasa asyséi mo’ã indive hikwái. Upéixa-gwi onhemboasy joa rei hikwái. Ogwerosapukái joa hikwái ho’e-vy upe tetã-rehe:

¹⁶—Ou-ma katu maranygwasu pe tetã-my. Tetãgwasu porã va’ekwe upe va’e. Upe pygwa kwéry ijao kwéry ojegwapa va’ekwe. Onhemonde

va'ekwe ao iporã va'e-py. Ojegwa va'e ijegwaha ouro-gwi ijapopyre-py. Ita kyra pérola-py imbojegwa jegwapyre. ¹⁷Sapy'a ete-gwi ndogwerekovéi-ma omba'e reta iporã va'ekwe, he'i onhemboasy joa-vy okwa-vy.

Entéro kente y-rupi ogwata va'e mba'e ryruru pygwa onhemomombyry hikwái. Mba'e ryruru rerekwa kwéry, hembigwái kwéry gwive, hemimbogwataha kwéry gwive, mba'e ryruru moatyrôhaty kwéry gwive, ogwata rei va'e kwéry gwive onhemomombyry joa hikwái. Hesayvuku vuku rei hikwái mombyry-gwi rei. ¹⁸Yvy kái rexa-vy ramo ohexa-ma ramo tatafí opu'ã íxugwi onhemboasy-vy ogwerosa-pukái hikwái.

—Ne'írã vyteri oiko a-ramigwa tuvixa va'e tetã opamba'e rei jogwa jogwahaty, he'i hikwái onhemboasy joa-vy.

¹⁹Omombo oakã-rehe onhemboasy rexa uka-vy yvy ku'i omombo ójehe ovy'are'y-vy onhemboasy eterei-vy hikwái. Ojahe'o osapukái ohapirô-vy. He'i ndovy'ái-gwi:

—Kanoagwasu járy kwéry oiko porã va'ekwe omba'e ovende jave upe tetã-my oĩ va'e kwéry-pe, he'i omboasy joa-vy hikwái imandu'a ndu'a omba'e vende vendehatygwe-rehe. —Onhemomorãse rei-gwi ojogwa heta va'ekwe hikwái. Sapy'a ete-py ndojogwavéi-ma va'erã. Nhandejáry ombou-ma kuri marány ijukapaharã kwéry. Ndoikovéi-ma voi kuri upe tetã-my. Peteĩ óra-py ndoikovéi-ma, he'i ohexa-vy onhemboasy joa-vy hikwái.

²⁰—Peẽ ae, yváy-py peiko va'e gwive, pevy'a katu. Entéro Nhandejáry remimondo kwéry ha inhe'ẽ-py omombe'u va'etykwe ave Nhandejáry-rehe ojerovia va'e gwive pevy'a katu. Nhandejáry tee ogwereco-ma íxupe kwéry hembiapokwe-rehe. Hembiaipo vai meme va'ekwe peẽ-my. Áy katu

hembiaipo vai hagwe-rami ogwereco-ma ave íxupe kwéry.

²¹Upe rire peteĩ Nhandejáry rembigwái yváy pygwa imbaraete va'e oipyhy peteĩ itagwasu avati soka ramigwa ha omombo-ma ygwasu mbyte-py. Upéi he'i:

—Upe avati soka xe amombo hagwe-rami ave Nhandejáry omombo-ta ave Babilônia tetã mygwa kwéry ndohexavéiry hagwã-py. ²²Upe-py avave nohenduvéi arã ovy'a joa va'e. Nahembýiry ombopu kwaa va'e gwí mba'e ryapu gwyrapasã reko ete. Nonhenduvéi-ma arã ipu ramo flauta, mimbygwasu ave. Avave nombopuvéi-ma va'erã upe-py. Avave nomba'apovéi-ma arã upe tetã-my. Avave nonhembiapovéi-ma va'erã upe-py. Nonhenduvéi-ma va'erã onhembiso va'e. Ndaijayvuvéi-ma va'erã avave upe tetã-my. ²³Mba'eve nahendyvéi-ma va'erã ave. Nonhenduvéi-ma va'erã ave omenda ramo kunhataĩ, karia'y ave. Hembiaipo vai-gwi ombotavypa rei va'ekwe entéro tetã tetã rupigwa-pe. Mba'e reta porã porã hepy ramo jepe ovendepa ete joty va'ekwe íxupe kwéry. Babilônia tetã mygwa ovende kwaa ave. Ambue tetã mygwa ha'e-rami e'y ovende. Enterovea-gwi hekoha vaive ave hikwái. Upéixa-gwi ombohasa asy-ma Nhandejáry íxupe kwéry. ²⁴Upe-py Nhandejáry-rehe ojerovia va'e-pe ojuka meme voi va'ekwe. Inhe'ẽ-py omombe'u va'ety-pe ojuka meme ave va'ekwe. Ha entéro yvypóry kwéry-pe ave. Opa opa tetã tetã rupigwa-pe ave ojuka uka meme voi va'ekwe upe tetã mygwa kwéry. Upéa-rehe Nhandejáry ogwereco asy-ma Babilônia tetã mygwa kwéry-pe, he'i Nhandejáry rembigwái omombe'u-vy.

19 Upe rire katu yváy-gwi onhe'ẽ va'e ahendu. Onhemboaty atypa

va'e oporahéi joaha-rami iporahéi ryapu ahendu yváy pygwa kwéry porahéi:

—Tanhamboete katu Nhandejáry-pe.

Nhandejáry ae ogwereco pu'aka oipe'a hagwã kente kwéry-gwi heko vaikwe.

Nhatima katu íxupe.

Ha'e anho imba'egwasu tee va'e.

Ipu'aka ete tee va'e voi Nhandejáry, he'i oporahéi joa-vy hikwái.

²—Ha'e heko porã tee va'e voi.

Upéixa-gwi anheteha-rupi ojohu kwaa hembiaapo vaikwe hese.

Ha'e omondo-ma upe kunha ikwimba'ese va'e veramigwa oiko asy hagwã-py.

Omongy'a va'ekwe vérami yvypóry kwéry-pe gweko ky'akwe-rupi.

Hesu-rehe ojerovia va'ekwe-pe ojuka juka-ma va'ekwe.

Upéa-rehe Nhandejáry Tupã ombohasa asy íxupe kwéry,

he'i oporahéi imboete-vy Nhandejáry-pe hikwái.

³Upéi ha'e kwéry osapukái jevy he'i-vy:

—Tanhamboete katu Nhandejáry-pe. Ohapy tetãgwasukwe. Tatatigwasu opu'ã ojererovate oho-vy. Ijapyre'y arã upe tatatigwasu, he'i Nhandejáry-pe imboete-vy.

⁴Ha gwĩ vinte e quatro mburuvixa kwéry, ha irundy Nhandejáry apyka jere-rehe oiko va'ety onhesũ Nhandejáry rovagwy-py omomba'egwasu eterei hagwã íxupe. Ogwapy oĩ-vy oapykagwasu ári. He'i íxupe okwa-vy:

—Ore oromboete va'e voi nde-vy. Orovy'a eterei voi nde-rehe ore, he'i omboete tee-vy íxupe.

Yváy-py oiko-ta vy'agwasu mendaha pygwa-rami

⁵Upéi, apykagwasu-gwi mburuvixagwasu renda-gwi ahendu-ma onhe'ẽ ramo:

—Tapemboete katu Tupã Nhandejáry Tupã tee-pe, he'i onhe'ẽ-vy. —Pemboete katu íxupe peẽ enterove hembigwái kwéry. Peẽ yvypóry kwéry, hese ojerovia va'e gwive pemboete joa ete katu íxupe. Peẽ, huvixa va'e kwéry, peẽ, pende reko mirive va'e kwéry ave pemboete joa ete katu Nhandejáry-pe, he'i onhe'ẽ-vy íxupe kwéry.

⁶Upe jave ahendu hyapu va'e kente heta va'e nhe'ẽ vérami, y onhehẽ va'e vérami oky-tama va'e hyapu va'e vérami voi ahendu. He'i:

—Tanhamboete katu Tupã Nhandejáry-pe. Ha'e anho voi Nhandejáry tee va'e ipu'aka tee va'e nhande-rehe kwéry. Ha'e anho nhande ruvixa. Ha'e anho mante onhemoingo-ma mburuvixagwasu-ramo enterove-rehe.^f

⁷Javy'apa katu japorahéi katu imboete-vy. Nhambohory katu íxupe. Nhamomba'egwasu katu íxupe ituvixave-gwi ha'e entéro va'e-gwi. ãy ogwahẽ-ma vy'agwasu ete áry. Oiko-tama ãy Ovexa Ra'y ramigwa va'e ójehe ojerovia va'e omenda-ta va'e vérami oiko-ta hendive kwéry. Hembirekorã vérami onhembosako'i-ma voi va'ekwe ha'arõ-vy hese ojerovia tee va'e kwéry. ⁸Onhemonde-ma ao iporã tee va'e-py omimbi etei va'e-py. Ipotĩ ete va'e-py onhemonde-ma voi katu. Hembireko vérami oiko hagwã indive omoirũ hagwã íxupe. Upe ijao Nhandejáry-rehe ojerovia va'e py'a potĩ hagwe ae upe ijao.

^f19:6 Sl 93.1; 97.1; 99.1

⁹Upe-ma ramo Nhandejáry rembigwái yváy pygwa he'i xe-vy:

—Emoĩ katu kwatia-rehe. Ovy'apagwasu menda ha-py oĩ va'e kwéry. Upéixa Ovexa Ra'y ramigwa va'e remienioigwe kwéry ovy'apagwasu va'erã. Hemimongaru kwéry ovy'apagwasu-ma va'erã hikwái, he'i.

Upe-ma-mo he'i jevy:

—Ko va'e Nhandejáry nhe'ẽ tee va'e voi. Anhete tee voi ko nhe'ẽ, he'i.

¹⁰Upe-ma ramo anhesũ-ma amboete hagwã íxupe. Ha'e ae he'i xe-vy:

—Ani katu erenhesũ teĩ xe-vy, he'i. —Nhandejáry-pe ae emboete katu. Xe ko ne irũ tee voi. Entéro Hesu rehegwa nhe'ẽ omombe'u va'e ave irũ voi xe. Ani erenhesũ teĩ xe-vy. Nhandejáry-pe ae katu emboete tee, he'i-ma onhe'ẽ-vy xe-vy. —Entéro Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety, entéro Hesu rehegwa nhe'ẽ omombe'u va'e ave Nhandejáry Nhe'ẽ Marangatu tee va'e ae omoarandugwi oikwaa anhetegwa va'e omombe'u hagwã, he'i.

Kavaju morotĩ va'e arigwa rehegwa nhe'ẽ

¹¹Upéi ahexa kavaju morotĩ va'e yváy onheha'ÿnha jave. Upe kavaju ári oĩ va'e héry, “Anhete Teegwa Voi” “Ha'ete Voi Jeroviaha” ave héry. Mokõi héry ogwereco gwekoha porã tee oikwaa uka hagwã. Gweco marangatu reheve ombhasa asy meme ójehe ija'e'ÿ va'e kwéry-pe. Gweco marangatu reheve onhorairõ ave ondiva onhorairõse va'e ndive. Enterove he'i hagwã hese: “Anhete tee hapya voi a-rami xe rereco. Gweco jejavy e'ÿ tee reheve a-rami xe rereco asy” he'i hagwã hese.

¹²Tata rendy-rami voi hesa. Ha oakã-rehe ogwereco heta ijegwaka. Avave ndoikwaái téry hese ojehai

va'ekwe. Gwéry tee ha'e mante oikwaa. ¹³Ijahoja-rehe katu heta oĩ hugwy va'e. Héry voi “Tupã Nhandejáry reko kwaa ukaha”. ¹⁴Heta heta Nhandejáry rembigwái yváy pygwa ao morotĩ ipy hyverapa va'e ipotĩ va'e reheve oho hapykwéri. Kavaju morotĩ kwéry ári oje'ói hikwái. ¹⁵Ha Tupã Nhandejáry reko kwaa ukaha oikwaa uka ojuru-gwi osê va'e kysepuku oikytiha-rami, onhe'ẽ-py ohundi yvypóry kwéry-pe. Onhemomburuvixagwasu teeha oikwaa uka-vy ogwereco hierrogwasu ijapopyre opo-py. Tetã tetã mygwa kwéry-pe, ójehe ojerovia e'ÿ va'e kwéry-pe gwive ha'e oiko va'erã mburuvixagwasu ramo. Opu'akaha-rupi voi omanda pohýi arã hese kwéry. Nhandejáry ipu'aka tee va'e ovy'a e'ÿ eterei-gwi ogwereco asy asy va'erã opa opa rupigwa nhande py-py nhahumbiri va'e-rami.⁸ ¹⁶Ijahoja-rehe hetyma-rehe ojehai a-rami: “Mburuvixa Ruvixagwasu jevy ha entéro mba'e járy-gwi ha'e Mba'e Jaryve voi” he'i ojehai-vy hese.

¹⁷Upéi ojehexa uka xe-vy kwarahy rova-rehe onhembo'y oĩ-vy peteĩ Nhandejáry rembigwái yváy pygwa. Onhe'ẽ ngatã-vy entéro gwyrã kwéry-pe:

—Peju penhombovy'agwasu hagwã karugwasu Nhandejáry remimbojehe'a-py. ¹⁸To'okwe-rehe rei penhomboaty. Entéro mburuvixa va'e kwéry ro'okwe-rehe, mburuvixagwasu va'e kwéry ro'okwe-rehe, mburuvixa mirĩ va'e kwéry ro'okwe-rehe, ipu'aka va'e kwéry ro'okwe-rehe ave, kavaju ro'okwe ha ijáry kwéry ro'okwe-rehe ave penhomboaty aty pe'u hagwã. Yvypóry kwéry ro'okwe-rehe ave, heko mirĩ va'e kwéry ro'okwe-rehe ave, onhemboete va'e kwéry ro'okwe-rehe ave, ojejokwái rei va'e ro'okwe-rehe ave, ojejokwái e'ÿ va'e ro'okwe-rehe

ave. Pe'upa mani katu to'okwe okwe, he'i gwyra kwéry-pe.^h

¹⁹Upéi xe ahexa ave onhomboaty aty va'e-pe. Upe mymba vaigwasu ete rekoporuha mburuvixagwasu kwéry yvy ári oĩ va'e gwive gwembigwái kwéry ndive onhomboaty aty onhorairō hagwā upe kavaju ári oiko va'e ndive, hembigwái kwéry ndive ave. ²⁰Ha nonhorairōi joty hikwái. Mymba vaigwasu ete rekoporuha-pe ae oipyhy omoĩ-ma íxupe preso. Hesegwa nhe'ẽ mombe'u hatygwe-pe ave oipyhy-ma omoĩ-ma ave kuri íxupe preso. Yma ha'e hexapyrãrupi ombotavy tavy yvypóry kwéry-pe omboete hagwā mymba vaigwasu ete rekoporuha-pe onhemonhandejáryrami, ha'anga-pe ave omboete hagwā, héry omoĩ uka ave va'ekwe ójehe imboete-vy. Áy katu oipyhy-ma upe mokõi ivai ete va'e-pe omoĩ-ma katu preso kuri ha'e kwéry. Upe mokõi va'e, mymba vaigwasu ete rekoporuha, hesegwa nhe'ẽ mombe'uhaty ave hekove reheve rei omombo tatagwasu pa'ũ-my opa e'ỹ reheve ohasa asy hagwā. Ita omboykupa hese reheve okái va'erã ombohasyve hagwā íxupe kwéry. ²¹Ha entéro íxupe omboete va'e kwéry ave omanomba. Kavaju morotĩ ári oiko va'e ojukapa íxupe kwéry. Ijuru-gwi osẽ va'e kysepuku oikyitĩha-rami onhe'ẽ-py ojuka paete-ma íxupe kwéry. Ha entéro gwyra ho'u ho'okwe. Hygwyatã atã voi ho'okwe-rehe. Ombyaju peve ho'u ho'okwe.

Mil ro'y rehegwa nhe'ẽ

20 Upéi ahexa ave peteĩ Nhandejáry rembigwái ogwejy ou-vy yváy-gwi. Ogwereko ramo opo-py peteĩ vvykwarusu hugwa e'ỹ va'e rokẽ mbotyha. Peteĩ calenagwasu inhapytĩha, ipohýi va'e ogwereco ave opo-py. ²Ha

oipyhy upe tejujagwagwasu-pe, upe mbói yma va'ekwe kunha ypy Eva-pe ombojejavyhare-pe upe onhembotejujagwagwasu va'e, upe onhemombói va'e anhaygwasu voi. Satanás ave héry va'e voi. Ha ojokwa íxupe hereko-vy mil ro'y peve. ³Ha upe-gwi Nhandejáry rembigwái omondo íxupe vvykwarusupy opyta hagwā hugwa e'ỹ va'e-py. Upe rire hatã voi omboty heseve pono osẽ jevy ponove ombotavy tavy rei yvypóry kwéry-pe. Omboty-ma íxupe upe vvykwarusu hugwa e'ỹ va'e-py opa peve mil ro'y. Upe rire katu opa rire mil ro'y anháy osẽ jevy-ma arã. Upe vvykwarusu hugwa e'ỹ va'e-gwi omosẽ teĩ ndaha'etí hi'are hagwā.

⁴Pya'e voi ahexa jevy apyka rysy. Ha upe apyka rysy-py ogwapy va'e ojohu-tama hekokwe-rehe kente kwéry-pe. Upe-py ahexa ave heta onhaka'õ ete-ma va'ekwe nhe'ẽ marangatukwe. Anhetegwa Hesu remimombe'ukwe omombe'u eterei va'ekwe. Nhandejáry nhe'ẽ omombe'u mbe'u ave va'ekwe. Nohenduséi va'e onhaka'õ ete-ma va'ekwe peteĩ teĩ-pe íxupe kwéry. Ha'e kwéry nombotéi voi va'ekwe mymba vaigwasu ete rekoporuha-pe. Ha'anga-pe ave nombote reíry va'ekwe ha'e kwéry. Ndogwerekói voi va'ekwe ave osyva-rehe opo apyape ári ave. Oikove jevy-ma Cristo ndive oiko ave mburuvixa ramo omanda hagwā onhondive mil ro'y peve.ⁱ ⁵Oĩ ave heta omano va'ekwe ne'írã vyteri oikove jevy va'erã, ha'arõ-vy rei oiko arã. Upe mil ro'y peve Hesu ndive nomandái arã ha'e oiko-vy. Hesu-rehe ojejuka uka va'ekwe oikove jevy ranhe va'e kwéry onhypyrũ jevy-ma va'erã nhane moingove jevyha óra-py. ⁶Ovy'a ete voi va'erã imarangatu va'e kwéry

^h19:18 Ez 39.4,17-18 ⁱ20:4 Dn 7.9,22,27

onhyppyrũ jevy-gwi nhane moingove haty. Nomanovéi-ma va'erã ha'e kwéry. Oiko joty arã pa'i-rami Hesu Cristo pytyvõha ramo ha Nhandejáry Tupã pytyvõha ramo ave. Ha oiko arã Hesu Cristo ndive mil ro'y peve mburuvixa ramo oiko va'e hikwái.

**Anhaygwasu-pe Nhandejáry
omondo tatagwasu-py ohasa
asy hagwã apyre'ỹ gwarã**

⁷⁻⁸ Anhaygwasu osẽ jevy arã mil ro'y rire ojapo vai hagwã. Osẽ jevy va'erã yvykwarusu onhemboty hagwe-gwi ombotavy jevy hagwã entéro yvypóry kwéry opa opa rupigwa kwéry-pe. Hesu reroviaha e'ỹ va'e-pe, hese ija'e'ỹ va'e-pe, Gogue pygwa kwéry-pe, Magogue mygwa kwéry-pe ombotavypa jevy va'erã. Anhaygwasu omboaty arã heta heta va'e yvy ku'i-rami etei onhorairõ hagwã mo'ã. Kwarahy resẽ-gwi, ka'aru-gwi, arapopy popy-gwi omboaty aty arã heru-vy onhorairõ hagwã mo'ã. ⁹ Gwĩ Nhandejáry-rehe ojerovia va'e kwéry oimeha-rupi, entéro yvypóry kwéry osarambipa hikwái ogweroajere ijoko-vy mo'ã íxupe kwéry. Tetã Nhandejáry rembihayhu va'e jere-rupi ave. Ndojapói joty gwembiapo vairãgwe. Nhandejáry ombou yváy-gwi tata ohapypa ete íxupe kwéry. ¹⁰ Upe-ma ramo yvypóry mbotavyhare, anhaygwasu-pe Nhandejáry omondo ombohasa asy hagwã-py. Tatagwasu oĩha-py omondo íxupe. Ita omboykupa va'erã heseve ave tata-py ombohasa asy voi hagwã íxupe. Upe-py omondo-ma va'ekwe upe mymba vaigwasu ete va'e-pe hesegwa nhe'ẽ mombe'uhaty-pe ave ohasa asy meme hagwã. Ndopái arã voi íxupe mba'asy. Áry, pyhare peve ohasa asy arã apyre'ỹ gwarã.

**Yvy yváy ave okanhymba
rire Nhandejáry ohekojohu
va'erã enterove-pe**

¹¹ Ahexa ave apykagwasu mburuvix-agwasu pegwa morotĩ va'e. Hi'ári oĩ ogwapy va'e Tupã Nhandejáry. Upe-py ogwapy jave ogwahẽ-ma hi'óra yvy opa hagwã, yváy ave opa hagwã. Avave ndohexavéi-ma va'erã áry yvy ave. Ha opaete. Ndajahexavéi-ma va'erã.

¹² Upe jave ahexa-ma ave upe-py entéro omano va'ekwe ojoparapa onhembo'y oĩ-vy Nhandejáry rovagwy-py. Oipe'a heta kwatiagwasu. Peteĩ kwatiarehe oĩ Nhandejáry-rehe ojerovia va'e kwéry réry. Hekove ijapyre'ỹ reheve oiko hagwã upe-py omoĩ uka va'ekwe héry kwéry upe kwatia-py. Ha ambue kwatia-rehe katu héry kwéry ndive ohai hembiapokwe pokwe-rehe ojerovia va'e, ojerovia e'ỹ va'e kwéry gwive reko-hagwe. Omano va'ekwe gwive Nhandejáry hembiapokwe pokwe ojohu hese kwéry. Upe kwatia-rehe ojehaipa ete voi kente kwéry ojapo va'ekwe gwive. Ohekojohu-ma voi íxupe Nhandejáry. ¹³ Ygwasu-rupi omano va'ekwe ave ogwahẽ Nhandejáry rovagwy-py. Ha entéro omano va'ekwe rendaty-gwi osẽ sẽmba okwa-vy. Nhemokanhy ngatu haty-gwi ogwahẽ hikwái Nhandejáry rovagwy-py. Ha enterovéa-pe, peteĩ teĩpe Nhandejáry ohekojohu hembiaipo vai vaikwe-rehe. ¹⁴ Omano va'ekwe rendaty ogwerova uka-ma omombo tatagwasu-py. Áy ae katu ndoikovéi-ma va'erã nhemano. Upe tatagwasu nhane moingove e'ỹha voi. Nthane mokanhy ngatu haty voi. ¹⁵ Ha entéro va'e réry ndoikói ramo Nhandejáry kwatia-rehe hekove ijapyre'ỹ reheve oiko hagwã, Nhandejáry omondo va'erã íxupe ohasa asy hagwã-py upe tatagwasu-py oiko hagwã.

**Yvy ipyahu va'e, yváy ipyahu
va'e ave rehegwa nhe'ë**

21 Upe rire ojehexa uka xe-vy yvy ipyahu va'e áry ipyahu va'e ave. Áry oiko-ma va'ekwe yvy ave, yg-wasu ave ndaiporivéi-ma.^j ²Ahexa-ma katu Nhandejáry ombosako'i va'ekwe tetã hese ojerovia va'e pegwarã. Tetã imarangatu ete va'e upe va'e. Héry va'e Jerusalém ipyahu va'e. Ou va'e Tupã Nhandejáry-gwi. Ojegwa jegwa porã porã verei voi. Kunhatai onhemonde porã omenarã ha-py ogwahêha vérami voi upe tetã.^k ³Upe jave Nhandejáry apykgwasu ypy-gwi ombou nhe'ë. Onhe'ë hatã ramo ahendu he'i:

—Áy katu Nhandejáry oiko-tama kente kwéry pa'ü-rupi. Ha peë kwéry peiko-ta Nhandejáry re'ýi ramo. Nhandejáry Tupã tee va'e oiko-ta pene ndive kwéry. Oiko-ta pende Járy ramo.^l ⁴Nhandejáry oikyty-ta pendéhegwi pende resay ponove hagwã pene rasê. Upe-py ndoikovéi-tama omano va'e, ndoikovéi-tama onhemboasy va'e, ojahe'o va'e. Mba'asy rasy ave nohendu mo'ávéi-ma upe pygwa. Yma oiko va'ekwe gwí va'ekwe opa-ma, ohasapa-ma, he'i apykgwasu ypy-gwi ombou va'e onhe'ë.^m

⁵Upéi Nhandejáry ogwapy jave oapykgwasu ári he'i:

—Áy ajapopa-ta ipyahu va'erã, he'i onhe'ë-vy.

He'i ave xe-vy:

—Ehai katu ko va'e anhete teegwa voi ko ko nhe'ë. Iporã voi enterove ojerovia tee hese, he'i.

⁶Upéi he'i jevy:

—Ajapo japo va'erã gwive ajapopama. Xe ko mba'e ppyrũ ramo voi aiko-ma xe va'ekwe. Ipaha rire ave xe aiko

joty. Mba'e nheppyrũha voi ko xe. Mba'e paha voi ave ko xe. Upe ijy'uhéi va'e-pe ame'ë va'erã y oy'u hagwã. Ipy'apygwarã hekoverã ame'ë rei va'erã íxupe.ⁿ ⁷Yvy pype oiko jave xe-rehe ha-py onhembohekopyatã xéhegwi ojehesa rerova e'ý va'e-pe ame'ë va'erã ko heko porãrã. Petei tei-pe ame'ë va'erã ko heko porãrã amombe'u kuri nde-vy. Xe aiko ave arã hekojary ramo ha ha'e kwéry oiko ave arã xe re'ýi ramo. ⁸Entéro heko vai va'e ae oho va'erã ohasa asy hagwã-py. Entéro ipy'amirí va'e xe rape-rupi ogwata hagwã, entéro xe rerovia e'ýha, entéro mba'e ojapo va'e ivai va'e, oporojuka va'e, teko ky'a-py oiko va'e, mohãy ojapo va'e, omboete va'e ta'angape, Tupã Nhandejáry e'ý va'e-pe, ha entéro ijapu va'e oho arã ohasa asy hagwã-py. Oiko asy arã tatagwasu-py ita omboykupa va'erã hese. Upe tatagwasu yvypóry ombohéry rei nhane mokanhy ngatu haty ave, he'i xe-vy Nhandejáry ahai hagwã.

**Jerusalém tetã ipyahu
va'e rehegwa nhe'ë**

⁹Upe-ma ramo upe sete marány'y ogwereko va'e pa'ü-gwi ou petei va'e xe renda-py. Ou ramo he'i xe-vy:

—Eju katu ahexa uka-ta nde-vy upe Ovexa Ra'y ramigwa va'e re'yirã. Hembireko vérami oiko meme arã índive he'ýi kwéry, he'i xe-vy.

¹⁰Upéi Nhandejáry Tupã Nhe'ë Marangatu tee va'e xe mo'arandu-ma xe reraha hagwã vvyatyrusu ijyvate va'e ári ohexa uka hagwã xe-vy. Upe ijyvate va'e ári-gwi ohexa uka xe-vy Jerusalém tetã. Imarangatu tee va'e voi upe tetã. Ou ramo Tupã Nhandejáry-gwi yváy-gwi ou upe va'e. ¹¹Iporã eterei voi. Nhandejáry mba'egwasuha reheve

^j21:1 Is 65.17; 66.22; 2 Pe 3.13 ^k21:2 Is 52.1; 61.10 ^l21:3 Ez 37.27

^m21:4 Is 25.8; 65.19 ⁿ21:6 Is 55.1

omimbipa upe tetā pyahu. Ita kyra rendy ramigwa jaspe héry va'e-rami omimbi porā va'e. ¹²Onhemboty ijerekwe-rupi oipemimba tetā jerekwe okēra kēraja mate oheja. Yvate peve hatā va'e-py omboty. Doze okē oī. Ijyke-rehe meme oī inhangarekoha Nhandejáry rembigwái. Doze oī inhangarekoha. Dozegwa réry oī ave ojehai okē ári. Peteĩ teĩ Israel ra'y amyri kwéry réry oī okégwasu-rehe. He'ýi tee pegwarā. ¹³Mbohapy hapy hokē. Hokē jova jovaipa voi upe tetā. Kwarahy resē ha-koty oī mbohapy. Ka'aru-koty oī mbohapy. Arapopy-koty oī mbohapy ave. Áry yke-koty oī mbohapy ave.

¹⁴Upe tetā ogweroajere ijokoha. Igwy-py oī ipytahoha, doze ita va'e. Ojehai hese doze héry ave. Ovexa Ra'y ramigwa va'e remimondokwe réry.

¹⁵Upe Nhandejáry rembigwái onhe'ē va'e xe-vy ogwereco oyvyra ramigwa ouro-gwi ijapopyre oipapa hagwā upe tetā, hokē ave. Ijerekwe rehegwa ave oipapa hagwā upe tetā. ¹⁶Ipekwe-rami joty ipukukwe. Upe Nhandejáry rembigwái oipapa ramo oyvyra ramigwa-py otopa hese:

—Dois mil e duzentos quilômetro ipukukwe, he'i hese.

Ha ipekwe ijyvatekwe ave peteĩx-ante ave. Ijyvatekwe-py ave ogwereco dois mil e duzentos ave. ¹⁷Oipapa ave ijokoha ha otopa sessenta e quatro metro ipekwe Nhandejáry rembigwái yváy pygwa kwéry oipapaha-rami. ¹⁸Upe ijyke-rupi oī va'e ijokoha katu ojejapo ita kyra omimbi va'e-gwi, héry va'e jaspe-gwi. Ha upe tetā katu ouro tee gwigwa omimbi voi va'e. ¹⁹Ha ijere rehegwa ojoko va'e katu ojejapo heta ita kyra jegwa jegwa-gwi. Ita hepyve pyve va'e-gwi voi ojejapo va'ekwe. Ijepytahoha ypykwe ita kyra jaspe hesakā

tee va'e. Ijepytahoha imokōiha ita kyra safira hovy ete va'e. Ijepytahoha imbohapyha ita kyra ágata pykasu ragwe hovy endy-rami va'e. Ijepytahoha inhirundyha ita kyra esmeralda hovy ete va'e. ²⁰Ijepytahoha icincoha ita kyra sardônia hesa'yju pytā va'e. Ijepytahoha iseisha ita kyra sárdio pytā ete voi va'e. Ijepytahoha iseteha ita kyra crisólito hesa'yju endy va'e. Ijepytahoha hi'oitoha ita kyra berilo hovy ete va'e. Ijepytahoha inoveha ita kyra topázio hesa'yju va'e. Ijepytahoha idezha ita kyra crisópraso hovyngy va'e. Ijepytahoha hi'onzeha ita kyra jacinto hesa'yju pytā va'e. Ijepytahoha idozeha ita kyra ametista pytā ete va'e. Ita hepyve pyve va'e-gwi voi ojejapo va'ekwe ipytahoha kwéry.

²¹Upe doze okē va'e ojejapo va'ekwe doze hepy eterei va'e pérola-gwi. Ita kyra morotĩ tee hendy rovy sa'yju va'e voi pérola. Peteĩ pérola oiporu va'ekwe ojapo hagwā peteĩ okē. Upéixa oiporu doze pérola ojapo hagwā doze okē. Ha ojegwata hagwā upe tetā-rupi ojapo va'ekwe ouro tee-gwi. Hesakā porā va'e-gwi ojejapo va'ekwe.

²²Ndahexái ni peteĩ Nhandejáry-pe nhamboete haty upe tetā-my. Nhandejáry ae oiko upe-py ha'e Tupā ipu'aka tee va'e, Ovexa Ra'y ramigwa va'e ave oiko upe-py. Upéa-gwi nanhaikotevëiry nhamboete haty-rehe nhane mandu'a meme hagwā hese. Indivepa-ma nhaimé. ²³Upe-py avave noikotevëi va'erā ohesape va'e-rehe. Noikotevëi va'erā kwarahy-rehe, jasy-rehe ave. Nhandejáry Tupā voi oiko upe-py. Ha'e voi opu'akaha reheve omohembipepa va'erā gweko marangatu ete-py upe-py. Ovexa Ra'y ramigwa va'e ave oiko upe-py omohembipe ave hagwā. Upéa-rehe noikotevëi arā gwesape hagwā-rehe.^o

²⁴Entéro yvypóry opa opa rupigwa gwive oiko arã ha'e hendy-rupi. Gwĩ mburuvixagwasu kwéry ome'ẽmba-ma va'erã íxupe omba'egwasukwe. ²⁵Upe okẽ-ma onhemboty e'ỹ va'e voi. Áry ramo jepe nonhembotyíry. Ha ndoikóiry pyhare. Ijojapa rei voi áry. Upéixa-gwi nonhembotyí okẽ. Okẽ nandi va'e voi upe va'e. ²⁶Ha opa tetã tetã gwigwa otuvixakwe reheve, opu'akakwe reheve omboete arã Nhandejáry-pe. Ome'ẽmba omba'e retakwe. Gwembihayhukwe gwemiakate'ỹgwe ave opa ome'ẽmba va'erã. Ojúpe omboete va'ekwe ohesa rerova va'erã Nhandejáry-rehe.^P

²⁷Upe-py ndoikéi va'erã ipotĩ tee e'ỹ va'e. Gwĩ hembiaipo vai va'e ave ndoikéi va'erã. Ijapu va'e ndoikéi va'erã. Upe-py Cristo-rehe ojerovia tee va'e mante oike arã. Héry oĩ va'e Ovexa Ra'y ramigwa va'e kwatia-rehe hekove oiko hagwã apyre'ỹ. Ha'e kwéry mante oike arã upe-py.^q

22 Ohexa uka ave xe-vy Nhandejáry rembigwái yváy pygwa y reko ete oporomoingove va'e, hesakã porã va'e. Osẽ va'e Nhandejáry apykagwasu gwy-gwi, Ovexa Ra'y ramigwa va'e apykagwasu gwy-gwi. ²Ha ohasa osyry-vy tetã mbyte-rupi. Ha upe mokõive y rembe'y-py ojoováí oĩ-vy vyvra rakã yva'y. Upe yva ho'u va'e oikove arã opa e'ỹ reheve. Peteĩ jasy jasy meme hi'a. Doze-ma oĩ hi'a peteĩ ro'y-py. Ha hogwe katu oiko yvypóry poharã omohesãi hagwã íxupe kwéry.

³Ndoikói arã upe-py Nhandejáry rembihayhu e'ỹ va'e. Upe-py oĩ arã Nhandejáry, Ovexa Ra'y ramigwa va'e ave oapykagwasu ári. Ha enterove omboete va'erã íxupe. Heroviaha kwéry gwive omomba'egwasu va'erã íxupe imboete-vy. ⁴Enterove ohexa arã Tupã Nhandejáry rova-pe. Ha héry katu oĩ arã isyva

kwéry-rehe. ⁵Upe-py ndoiko mo'ávéi pyhare. Upéixa-gwi avave noikotevẽiry tataendy-rehe, kwarahy rendy-rehe ave. Nhandejáry Tupã omohembipe jojapa arã íxupe kwéry. Hembipe-py mante oiko va'erã gwe'ỹi kwéry ndive. Nhandejáry ndive ha'e kwéry oiko meme-ma va'erã mburuvixagwasu ramo apyre'ỹ gwarã.

Hesu ou jevy-tama óra rehegwa nhe'ẽ.

⁶Upéi katu Nhandejáry rembigwái he'i jevy xe-vy:

—Anhete teegwa voi ko nhe'ẽ. Iporã jarovia tee voi hese, he'i. —Tupã tee va'e omombe'u va'ekwe onhe'ẽ-py omombe'u va'ety kwéry-pe oiko va'erã-rehe. Áy ombou-ma katu gwembigwái yváy-gwi omombe'u hagwã ko'ã va'e ojehu-tama va'e-rehe. Ndahi'arevéi-ma voi oiko hagwã, he'i.

⁷—Xe koaju jevy-tama voi, he'i Hesu. —Ovy'a va'erã Nhandejáry remimbota ojapo va'e, inhe'ẽ-py oiko va'e. Ko kwatia nhe'ẽ ndahi'aréi oiko hagwã nhe'ẽ-py oiko va'e gwive ovy'a-ma va'erã, he'i Hesu.

⁸Xe, João, Nhandejáry rembigwái tee va'e ko ahendu ahexa ave ko'ã va'e gwive. Upéa-rehe anhesũ Nhandejáry rembigwái yváy pygwa renonde-py amboete hagwã mo'ã íxupe, ha'e ohexa ukapa-gwi xe-vy entéro mba'e. ⁹Ha'e katu he'i xe-vy:

—Ani erenhesũ teĩ xe-vy xe mboete hagwã, he'i xe-vy. —Nhandejáry Tupã-pe ae katu emboete. Xe ko ne irũ voi. Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety kwéry irũ ave ko xe. Entéro va'e opy'apy gwive ogwerovia tee-ma ko Nhandejáry nhe'ẽ erehai va'e kwatia-rehe inhírũ ave ko xe. Ani xe mboete. Nhandejáry Tupã-pe ae emboete katu, he'i xe-vy. ¹⁰—Ani ereha'arõ are are teĩ eremombe'u

hagwā ko ojehu va'erā. Ndahi'arevéi-ma voi oiko va'erā. ¹¹ Upe ojapo va'e gwembiapo vai meme tojapo joty oiko-vy ivai va'e. Heko ky'a va'e toiko joty kuri teko ky'a-py. Heko porā meme va'e taheko porā meme joty ave. Heko marangatu va'e taheko marangatu meme joty, he'i xe-vy.

¹² —Pehendu katu, he'i Hesu Cristo. —Xe aju jevy-tama. Aru-tama enterovéape íxupe gwarā hembiaapo apo repykwe.^f ¹³ Xe ko mba'e pyrū ramo voi aiko-ma va'ekwe. Ipaha rire ave xe aiko joty. Mba'e nheypyruha voi ko xe. Mba'e paha voi ave ko xe. Xe voi mba'e nheypyru ramo aiko, ipaha ramo ave aiko xe, he'i Hesu ójehe.^s

¹⁴ —Heko vy'a va'erā ipy'a potí va'e. Oao omongy'a e'ý va'e-rami oiko. Ha'e kwéry oike va'erā Nhandejáry retā-my indive oiko hagwā, yva aju oporomoin-govehaty ho'u hagwā, ha oike hagwā okē-rupi, he'i.

¹⁵ —Oí va'erā oike e'ý va'erā. Jagwa reko-rami oiko va'e ndoikéi va'erā. Mohāy ojapo va'e ndoikéi ave va'erā. Teko ky'a-rupi oiko va'e ndoikéi va'erā. Oporojuka va'e, omboete va'e ta'anga-pe tupā tee e'ý va'e-pe ndoikéi ave va'erā. Heko apu va'e ndoikéi ave va'erā. Oporombotavy va'e, onhe'ē rei va'e ave ndoikéi ave va'erā. Oka-rupi rei okwa va'erā hikwái. Ndoikéi va'erā upe-py, he'i.

¹⁶ —Xe ko Hesu Cristo voi. Amondo kuri xe rembigwái yváy-gwi omombe'u hagwā nde-vy eremombe'u jevy hagwā Nhandejáry-pe omboete haty haty-rupi okwa va'e-pe. Xe ko xe rembypy voi mburuvixagwasu Davi. Inhemonha joapyri pyrيره voi ko xe. Jasytata ko'ē reruha hembipe porā va'e ramigwa voi ko xe. Xe aju jevy-tama, he'i Hesu.

¹⁷ —Eju katu, he'i ha'arō-vy okwa va'e gwive.

Ha Nhe'ē Marangatu tee va'e ave.

—Eju katu, he'i íxupe.

Kóa nhe'ē renduha ave:

—Eju katu, he'i ave arā íxupe.

Upe íjy'uhéi va'e gwive tou katu. Upe y oporomoingove va'e hoy'use va'e tou ave katu. Ome'ē rei va'erā ou va'e-pe. Upe y omboy'u rei va'erā íxupe kwéry.^t

Kwatia nhe'ēpaharā ohai João

¹⁸ Xe, João, amombe'use entéro ko kwatia nhe'ē ohendu va'e-pe gwive. Ko kwatia nhe'ē nhane mo'arandu nhane renonderā-rehe. Ani teí eremoí ambue va'e. Ereheja joty koxagwa voi. Oí ramo gwí omoíve va'e, peteí nhe'ē jepe oakā-gwi rei omoíve ramo, anhete tee voi Nhandejáry ombohasa asy arā íxupe. Ko kwatia-rehe ojehai va'ekwe marány ombou arā íxupe. ¹⁹ Oipe'a va'e ave ko kwatia nhe'ē nhane renonderā re-hegwa nhe'ē-gwi oipe'a ramo peteí nhe'ē jepe Nhandejáry ave oipe'a va'erā íxugwi ima'erägwe yváy pygwa. Yva aju oporomoingove va'e oipe'a arā íxugwi. Ndo'úi arā voi. Ndoikéi ave va'erā tetā marangatu-py. Henonderā porārägwe ko kwatia-rehe ojehai va'ekwe oipe'a-ma va'erā ave íxugwi. Oima'erägwepe'apa va'erā íxupe.

²⁰ Ko va'e oikwaa uka va'e he'i:

—Ndaxe arevéi-ma voi aju jevy hagwā, he'i.

Ha xe ave ha'e:

—Eju katu xe Járy Hesu, ha'e joty íxupe.

²¹ Nhandejáry Hesu tapende rexakwaa porā rei katu enterovéa-pe. Amém